

AKTYWNOŚĆ MŁODZIEŻY; ANALFABETYZM; BIBLIOTEKI I CZYTELNIENIA; CHOROBY I ŚMIERTELNOŚĆ; CZYTELNICTWO; DOSTĘP DO EDUKACJI; EDUKACJA AKADEMICKA; EDUKACJA ARTYSTYCZNA; EDUKACJA DOMOWA; EDUKACJA DZIEWCZĄT I KOBIET; EDUKACJA ELEMENTARNA; EDUKACJA PRZEDSZKOLNA; EDUKACJA SEKSUALNA; EDUKACJA ZAWODOWA; EDUKACJA ZDROWOTNA; GERMANIZACJA; INSTYTUCJE I ORGANIZACJE SPOŁECZNE DLA DZIECI I MŁODZIEŻY; JĘZYKI I AUTONOMIA NARODOWA W EDUKACJI; KARY I NAGRODY; KOEDUKACJA; KOLONIE I PÓLKOLONIE; KONTAKT Z PRZYRODĄ; MACIERZYŃSTWO; METODY NAUCZANIA; METODY WYCHOWANIA; NAUCZYCIEL/PEDAGOG; NAUKA JĘZYKÓW OBCYCH; NIEDOSTOSOWANIE SPOŁECZNE I PRZESTĘPCZOŚĆ; NOWE WYCHOWANIE; OCHRONKI; ODPOCZYNEKI I REKREACJA; OGRÓDKI DZIECIĘCE; OJCOSTWO; OPIEKA; ORGANIZACJE MŁODZIEŻOWE; ORGANIZACJE OŚWIATOWE I KULTURALNO-OŚWIATOWE; OŚWIATA LUDOWA; OŚWIATA POZASZKOLNA; PEDAGOGIKA NAUKOWA; PEDAGOGIKA SPECJALNA; POLITYKA OŚWIATOWA; POMOCE DYDAKTYCZNE I PODRĘCZNIKI; POPULARYZACJA WIEDZY PEDAGOGICZNEJ; PRACE RĘCZNE; PRAWA DZIECKA; PROGRAM NAUCZANIA; PRZEMOC WOBEC DZIECI I MŁODZIEŻY; PRZYMUS W WYCHOWANIU; PSYCHOLOGIA DZIECI I MŁODZIEŻY; RELACJE KOLEŻEŃSKIE; RODZINA; ROZWÓJ DZIECKA; RÓŻNICE MIĘDZYPOKOLENIOWE; RUSYFIKACJA; SAMOBÓJSTWA; SAMOKSZTAŁCENIE/SAMOWYCHOWANIE; SKAUTING; SZKOLNICTWO; SZKOŁY PRYWATNE; SZKOŁY ŚREDNIE; TWÓRCZOŚĆ DZIECI I MŁODZIEŻY; WSPÓŁPRACA RODZINY ZE SZKOŁĄ; WYCHOWANIE ESTETYCZNE; WYCHOWANIE FIZYCZNE I SPORT; WYCHOWANIE MORALNE; WYCHOWANIE PATRIOTYCZNE I OBYWATELSKIE; WYCHOWANIE PRZEZ PRACĘ; WYCHOWANIE RELIGIJNE; WYCHOWANIE W RODZINIE; WYCIECZKI/KRAJOZNAWSTWO; ZABAWKI; ZABAWY; ZDROWIE I HIGIENA

Edukacja i wychowanie dzieci i młodzieży w czasopiśmiennictwie społeczno-kulturalnym Królestwa Polskiego w latach 1905–1918 Bibliografia adnotowana część I

Redakcja naukowa
Renata Bednarz-Grzybek, Aneta Bóldyrew, Marta M. Kacprzak

**Edukacja i wychowanie dzieci i młodzieży
w czasopiśmiennictwie społeczno-kulturalnym
Królestwa Polskiego w latach 1905–1918**

WYDAWNICTWO
UNIWERSYTETU
ŁÓDZKIEGO

**Edukacja i wychowanie dzieci i młodzieży
w czasopiśmiennictwie społeczno-kulturalnym
Królestwa Polskiego w latach 1905–1918
Bibliografia adnotowana
część I**

Redakcja naukowa
Renata Bednarz-Grzybek, Aneta Bołdyrew, Marta M. Kacprzak

Renata Bednarz-Grzybek (ORCID: 0000-0002-5033-9163)
– Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Instytut Pedagogiki
Katedra Metodologii Nauk Pedagogicznych, 20-612 Lublin, ul. Głębocka 43

Aneta Böldyrew (ORCID: 0000-0002-6121-0816) – Uniwersytet Łódzki
Wydział Nauk o Wychowaniu, Katedra Historii Wychowania i Pedeutologii
Zakład Historii Oświaty, 91-408 Łódź, ul. Pomorska 46/48

Marta M. Kacprzak (ORCID: 0000-0002-0491-7970) – Uniwersytet Warszawski
Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie, Gabinet Zbiorów XIX Wieku
00-312 Warszawa, ul. Dobra 56/66

RECENZENCI

Janusz R. Budziński, Janina Kamińska

REDAKTOR INICJUJĄCY

Urszula Dzieciatkowska

OPRACOWANIE REDAKCYJNE

Beata Orocka

LAYOUT, SKŁAD I ŁAMANIE

Elżbieta Pich

KOREKTA TECHNICZNA

Anna Jakubczyk

PROJEKT OKŁADKI

Aneta Böldyrew

ADAPTACJA PROJEKTU OKŁADKI

Monika Rawska

© Copyright by Authors, Łódź 2023

© Copyright for this edition by Uniwersytet Łódzki, Łódź 2023

<https://doi.org/10.18778/8331-204-0>

Publikacja finansowana w ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego
pod nazwą „Szlakami Polski Niepodległej” w latach 2018–2023 nr projektu 01SPN 17 0020 18

kwota finansowania 751 222 zł

Kierownik projektu – Aneta Böldyrew

Wydane przez Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego

Wydanie I. W.11023.23.0.K

Ark. wyd. 48,8; ark. druk. 58,0

ISBN 978-83-8331-204-0

e-ISBN 978-83-8331-205-7

Spis treści

Wykaz skrótów	9
Wprowadzenie	15
Wykaz czasopism	45
Wykaz słów kluczowych	59
BIBLIOGRAFIA ADNOTOWANA	63
I. „Ateneum”	63
II. „Bez Dogmatu : dwutygodnik ekonomiczny, społeczny i popularno-naukowy”	63
III. „Biblioteka Warszawska : pismo poświęcone naukom, sztukom i przemysłowi”	65
IV. „Biesiada Literacka”	96
V. „Biesiada Literacka : pismo literacko-polityczne, ilustrowane”	118
VI. „Biesiada Polska”	133
VII. „Bluszcz : pismo tygodniowe ilustrowane dla kobiet”	134
VIII. „Brzask”	260
IX. „Brzask : radomski tygodnik obrazkowy”	260
X. „Chwila Świąteczna : pismo tygodniowe dla wsi i miast”	269
XI. „Co Tydzień : pismo ilustrowane poświęcone chwili bieżącej”	270
XII. „Dobra Gospodyni : pismo tygodniowe ilustrowane dla kobiet”	273
XIII. „Dobra Matka : tygodnik dla matek i rodzin”	345
XIV. „Drogowskaz : pismko dla ludu”	368
XV. „Drużyna : dwutygodnik ilustrowany wychowawczy, społeczny, literacki i oświatowy”	369
XVI. „Dziecko : czasopismo poświęcone wychowaniu domowemu i społecznemu”	410

XVII.	„Dzwonek Częstochowski : pismo miesięczne, ilustrowane”	453
XVIII.	„Echa Kieleckie : tygodnik poświęcony sprawom politycznym, społecznym, ekonomicznym i literaturze”	465
XIX.	„Echa Piotrkowskie : tygodnik społeczny i ekonomiczny poświęcony sprawom miejscowym : wychodzi w każdą niedzielę”	477
XX.	„Echa Płockie”	482
XXI.	„Echa Płockie i Włocławskie : pismo poświęcone głównie sprawom miejscowym”	487
XXII.	„Gazeta Ludowa : pismo poświęcone sprawom ludu polskiego”	495
XXIII.	„Gazeta Ludowa : tygodnik ilustrowany”	495
XXIV.	„Gazeta Łowicka : pismo tygodniowe poświęcone sprawom okolicy Łowicza i sąsiednich powiatów”	497
XXV.	„Gazeta Niedzielną : pismo tygodniowe ilustrowane : dodatek do »Kuriera Łódzkiego«”	506
XXVI.	„Gazeta Niedzielną : tygodnik oświatowy religijno-społeczny”	510
XXVII.	„Gazeta Pabianicka : wychodzi 2 razy tygodniowo we środy i w soboty po południu”	516
XXVIII.	„Gazeta Świąteczna : wychodzi raz na tydzień przed każdą niedzielą”	534
XXIX.	„Gazeta Włocławska : tygodnik społeczny, literacki, rolniczo-przemysłowy i handlowy poświęcony sprawom włocławskim”	550
XXX.	„Gazeta Zagłębia : pismo poświęcone zagadnieniom życia narodowego w zakresie politycznym, społecznym, naukowym i literackim z uwzględnieniem spraw Zagłębia Dąbrowskiego”	552
XXXI.	„Głos : tygodnik literacko-społeczno-polityczny”	557
XXXII.	„Głos Lubelski : pismo tygodniowe”	560
XXXIII.	„Głos Ludu : wychodzi dwa razy na tydzień w niedzielę i czwartek”	565
XXXIV.	„Głos Narodu : ilustrowany tygodnik społeczno-literacki”	590
XXXV.	„Głos Płocki : pismo poświęcone głównie sprawom miejscowym : wychodzi w środy i soboty każdego tygodnia”	590
XXXVI.	„Głos Podlasia : tygodnik społeczno-literacki”	601
XXXVII.	„Głos Polski : pismo tygodniowe”	614
XXXVIII.	„Głos Polski : tygodnik poświęcony zagadnieniom życia narodowego w zakresie politycznym, społecznym, naukowym, literackim i artystycznym”	622
XXXIX.	„Głos Żydowski : niezależny tygodnik społeczno-literacki”	624
XL.	„Głos Żydowski : tygodnik społeczno-polityczny”	642

XLI. „Gromada : pismo poświęcone sprawom ludu polskiego”	643
XLII. „Humanista Polski : miesięcznik”	644
XLIII. „Izraelita : pismo tygodniowe poświęcone interesom judaizmu : wychodzi co piątek”	647
XLIV. „Kłosy”	670
XLV. „Kobieta : dwutygodnik dla kobiet poświęcony higienie i estetyce ciała, pielęgnowaniu urody, racjonalnej kosmetyce oraz całokształtowi spraw życia i potrzeb kobiet”	671
XLVI. „Kobieta (Dobra Matka) : tygodnik poświęcony sprawom kobiecym : wychodzi co sobota”	678
XLVII. „Kronika Piotrkowska : tygodnik poświęcony sprawom miejscowym”	685
XLVIII. „Kronika Rodzinna : pismo dwutygodniowe”	693
XLIX. „Kultura : miesięcznik naukowy, społeczny i literacki”	718
L. „Kultura Polska : miesięcznik wydawany przez Towarzystwo Kultury Polskiej”	723
LI. „Lechita”	734
LII. „Lud Polski : tygodnik obrazkowy, społeczny, polityczny, oświatowy, rolniczy, sprawom ludu polskiego poświęcony”	742
LIII. „Łowiczanie : tygodnik społeczno-ekonomiczny i polityczny poświęcony sprawom Łowicza i jego okolic: wychodzi w każdy piątek”	747
LIII. „Łowiczanie” II	766
LIV. „Miesiąc Ilustrowany”	766
LV. „Młot : tygodnik społeczny, polityczny i literacki”	767
LVI. „Myśl Katolicka : organ katolików świeckich”	768
LVII. „Myśl Polska : miesięcznik poświęcony sprawom politycznym, społecznym i literacko-artystycznym”	784
LVIII. „Myśl Polska : tygodnik poświęcony zagadnieniom życia narodowego w zakresie politycznym, społecznym, naukowym, literackim i artystycznym”	787
LIX. „Myśl Żydowska : tygodnik społeczny”	792
LX. „Nasz Promień : dodatek do »Kroniki Rodzinnej«”	800
LXI. „Nasz Sztandar : tygodnik społeczny”	802
LXII. „Nasza Sprawa : tygodnik społeczny, polityczny i literacki”	808
LXIII. „Nasza Trybuna : tygodnik dla wszystkich”	809
LXIV. „Nasze Drogi : tygodnik społeczny, polityczny i literacki”	812

LXV. „Niedziela : tygodnik społeczno-polityczno-literacki ilustrowany”	812
LXVI. „Niwa Polska : tygodnik polityczny, społeczny i literacki”	814
LXVII. „Nowe Kłosy”	815
LXVIII. „Nowe Ognisko : tygodnik polityczny, społeczny i literacki”	816
LXIX. „Nowy Sztandar : tygodnik bezpartyjny”	818
LXX. „Nowy Sztandar : tygodnik społeczny, polityczny i literacki”	820
LXXI. „Odrodzenie : tygodnik polityczno-społeczny, literacki i artystyczny”	823
LXXII. „Odrodzenie : tygodnik poświęcony polityce, sprawom społecznym, literaturze i sztuce”	823
LXXIII. „Ognisko : pismo miesięczne ilustrowane poświęcone nauce, sprawom społecznym, literaturze, sztuce”	828
LXXIV. „Ognisko : pismo miesięczne obrazkowe dla wszystkich”	831
LXXV. „Ognisko Rodzinne : pismo tygodniowe dla wszystkich – oświatowe, gospodarcze, społeczne i polityczne”	844
LXXVI. „Ogniwo : tygodnik naukowy, społeczny, literacki i polityczny”	847
LXXVII. „Ogniwo : tygodnik poświęcony sprawom ogólnospołecznym, muzycznym i organistowskim”	855
LXXVIII. „Piotrkowianin : tygodnik polityczny, społeczny i ekonomiczny”	859
LXXIX. „Pobudka : tygodnik społeczno-oświatowy z rysunkami dla wsi i miast”	860
LXXX. „Polak : organ główny Związku Ludu Polskiego”	865
LXXXI. „Polemista : dwutygodnik społeczny i literacki”	866
LXXXII. „Polemista : tygodnik społeczny, polityczny, literacki i naukowy”	867
LXXXIII. „Polska : pismo tygodniowe z obrazkami, polityczne, społeczne, oświatowe, gospodarcze, sprawom ludu polskiego poświęcone”	867
LXXXIV. „Polska Ludowa : dwutygodnik poświęcony wszystkim sprawom narodowego życia”	871
LXXXV. „Polski Łan : tygodnik dla kobiet poświęcony pracy społecznej oraz szerzeniu kultury narodowej”	877
LXXXVI. „Posiew : pismo tygodniowe”	882
LXXXVII. „Praca : tygodnik społeczny, polityczny i literacki”	927

Wykaz skrótów

Wykaz skrótów tytułów czasopism

„Bez Dog.”	– „Bez Dogmatu”
„Bibl. Warsz.”	– „Biblioteka Warszawska”
„Bies. Lit.”	– „Biesiada Literacka: pismo literacko-polityczne, ilustrowane”
„Bies. Lit.”	– „Biesiada Literacka”
„Bies. Pol.”	– „Biesiada Polska”
„Chwila Świąt.”	– „Chwila Świąteczna”
„Co Tydz.”	– „Co Tydzień”
„D. Gosp.”	– „Dobra Gospodyni”
„D. Mat.”	– „Dobra Matka”
„Dzw. Częst.”	– „Dzwonek Częstochowski”
„Echa Kiel.”	– „Echa Kieleckie”
„Echa Piotr.”	– „Echa Piotrkowskie”
„Echa Pł.”	– „Echa Płockie”
„Echa Pł. i Wł.”	– „Echa Płockie i Włocławskie”
„Gaz. Lud.”	– „Gazeta Ludowa”
„Gaz. Łow.”	– „Gazeta Łowicka”
„Gaz. Niedz.”	– „Gazeta Niedzielną”
„Gaz. Pab.”	– „Gazeta Pabianicka”
„Gaz. Świąt.”	– „Gazeta Świąteczna”
„Gaz. Włóś.”	– „Gazeta Włoszczyńska”
„Gaz. Zagł.”	– „Gazeta Zagłębia”
„Gł. Lub.”	– „Głos Lubelski”
„Gł. Ludu”	– „Głos Ludu”
„Gł. Nar.”	– „Głos Narodu”
„Gł. Pł.”	– „Głos Płocki”
„Gł. Pod.”	– „Głos Podlasia”
„Gł. Pol.”	– „Głos Polski”
„Gł. Żyd.”	– „Głos Żydowski”

„Hum. Pol.”	– „Humanista Polski”
„Kron. Piotr.”	– „Kronika Piotrkowska”
„Kron. Rodz.”	– „Kronika Rodzinna”
„Kult. Pol.”	– „Kultura Polska”
„Lud Pol.”	– „Lud Polski”
„Mies. Il.”	– „Miesiąc Ilustrowany”
„Myśl Kat.”	– „Myśl Katolicka”
„Myśl Pol.”	– „Myśl Polska”
„Myśl Żyd.”	– „Myśl Żydowska”
„Nasz Prom.”	– „Nasz Promień”
„Nasz Szt.”	– „Nasz Sztandar”
„Nasza Spr.”	– „Nasza Sprawa”
„Nasza Tryb.”	– „Nasza Trybuna”
„Nasze Dr.”	– „Nasze Drogi”
„Niwa Pol.”	– „Niwa Polska”
„Nowe Kł.”	– „Nowe Kłosa”
„Nowe Ogn.”	– „Nowe Ognisko”
„Nowy Szt.”	– „Nowy Sztandar”
„Ogn. Rodz.”	– „Ognisko Rodzinne”
„Pol. Lud.”	– „Polska Ludowa”
„Pol. Łan”	– „Polski Łan”
„Prom. Ojcz.”	– „Promień Ojczysty”
„Prom. Pol.”	– „Promień Polski”
„Przegl. Nar.”	– „Przegląd Narodowy”
„Przegl. Pol.”	– „Przegląd Polski”
„Przegl. Pow.”	– „Przegląd Powszechny”
„Przegl. Społ.”	– „Przegląd Społeczny”
„Przew. Kat.”	– „Przewodnik Katolicki”
„Ruch Chrz.-Społ.”	– „Ruch Chrześcijańsko-Społeczny”
„Spr. Pol.”	– „Sprawa Polska”
„Strz. Rodz.”	– „Strzecha Rodzinna”
„Świat Kob.”	– „Świat Kobiety”
„Tydz. Polit.”	– „Tydzień Polityczny”
„Tyg. dla Wsz.”	– „Tygodnik dla Wszystkich”
„Tyg. Il.”	– „Tygodnik Ilustrowany”
„Tyg. Małż.”	– „Tygodnik Małżeński”
„Tyg. Mód i Pow.”	– „Tygodnik Mód i Powieści”

„Tyg. Mód i Pow.	
„Nasz Dom”	– „Tygodnik Mód i Powieści »Nasz Dom«”
„Tyg. Pol.”	– „Tygodnik Polski”
„Tyg. Pop.”	– „Tygodnik Popularny”
„Tyg. Suw.”	– „Tygodnik Suwalski”
„Tyg. Warsz.”	– „Tygodnik Warszawski”
„Tyg. Warsz. Niedz.”	– „Tygodnik Warszawski »Niedziela«”
„Wiad. Pol.”	– „Wiadomości Polskie”
„W. XX”	– „Wiek XX”
„W. i D.”	– „Wieś i Dwór”
„Wieś Il.”	– „Wieś Ilustrowana”
„Wol. Tryb.”	– „Wolna Trybuna”
„Wol. Sł.”	– „Wolne Słowo”
„Wol. Gł.”	– „Wolny Głos”
„Wsp. Pr.”	– „Wspólna Praca”
„Wyzw. d. Pol. Lud.”	– „Wyzwolenie: dawniej Polska Ludowa”
„Ziemia Kiel.”	– „Ziemia Kielecka”
„Zł. Róg”	– „Złoty Róg”
„Zł. Szt.”	– „Złoty Sztandar”
„Zorza Warsz.”	– „Zorza Warszawska”
„Zwias. Ew.”	– „Zwiastun Ewangeliczny”
„Ż. Kraj. i Spol.”	– „Życie Krajowe i Społeczne”
„Ż. Żyd.”	– „Życie Żydowskie”

Wykaz skrótów nazw organizacji

CTR	– Centralne Towarzystwo Rolnicze
ChTOK	– Chrześcijańskie Towarzystwo Ochrony Kobiet
KEN	– Komisja Edukacji Narodowej
LTSOŚ	– Lubelskie Towarzystwo Szerzenia Oświaty „Światło”
ŁChTD	– Łódzkie Chrześcijańskie Towarzystwo Dobroczynności
PMS	– Polska Macierz Szkolna
PZN	– Polski Związek Nauczycielski
PTK	– Polskie Towarzystwo Krajoznawcze
PTP	– Polskie Towarzystwo Pedagogiczne
SKAD	– Stowarzyszenie Kursów dla Analfabetów Dorosłych
SNP	– Stowarzyszenie Nauczycielstwa Polskiego
SRKP	– Stowarzyszenie Równouprawnienia Kobiet Polskich

SZZ	– Stowarzyszenie Zjednoczonych Ziemianek
TBD	– [Polskie] Towarzystwo Badań nad Dziećmi
TCL	– Towarzystwo Czytelni Ludowych
TGS	– Towarzystwo Gniazd Sierocych
THP	– Towarzystwo Higieny Praktycznej im. Bolesława Prusa
TKL	– Towarzystwo Kolonii Letnich
TKR	– Towarzystwo Kółek Rolniczych im. Stanisława Staszica
TKP	– Towarzystwo Kultury Polskiej
TKN	– Towarzystwo Kursów Naukowych
TNW	– Towarzystwo Naukowe Warszawskie
TOD	– Towarzystwo Opieki nad Dziećmi
TOL	– Towarzystwo Oświaty Ludowej
TP	– Towarzystwo Pedagogiczne
TPPL	– Towarzystwo Popierania Przemysłu Ludowego
TSWHiP	– Towarzystwo Szerzenia Wiedzy Handlowej i Przemysłowej
TSL	– Towarzystwo Szkoły Ludowej
TWPPHiP	– Towarzystwo Wzajemnej Pomocy Pracowników Handlowych i Przemysłowych miasta Warszawy
TZSP	– Towarzystwo Zachęty Sztuk Pięknych
TZZ	– Towarzystwo Zjednoczone Ziemianek
WON	– Warszawski Okręg Naukowy
WTD	– Warszawskie Towarzystwo Dobroczynności
WTH	– Warszawskie Towarzystwo Higieniczne
ZKZ	– Zjednoczone Koła Ziemianek
ŻTOK	– Żydowskie Towarzystwo Ochrony Kobiet

Wykaz pozostałych skrótów

cz.	– część
d.n.	– dokończenie nastąpi
dr	– doktor
dr.	– doktora
hr.	– hrabia/hrabina
itd.	– i tak dalej
itp.	– i tym podobnie
im.	– imienia
inż.	– inżynier
k.	– koło

ks.	– ksiądz
m.	– miasta
m.in.	– między innymi
np.	– na przykład
N.M.	– Najświętsza Maria
nast.	– następne
niereg.	– nieregularnik
nr	– numer/numery
o.	– ojciec (zakonnik)
ok.	– około
oprac.	– opracował/opracowała
p.	– pan/pani
pt.	– pod tytułem
pw.	– pod wezwaniem
poł.	– połowa
prof.	– profesor
przeł.	– przełożył/przełożyła
pseud.	– pseudonim
red.	– redakcja
r.	– rok
s.	– strona/strony
św.	– święty/święta
śp.	– świętej pamięci
tłum.	– tłumacz/tłumaczka/tłumaczenie
t.	– tom
tys.	– tysięcy
tytuł nast.	– tytuł następny
tytuł poprz.	– tytuł poprzedni
twz.	– tak zwana/tak zwany/tak zwane/tak zwani
ul.	– ulica
w.	– wiek
właśc.	– właściwe
wyd.	– wydanie
z.	– zeszyt

Wprowadzenie

Prasa – nowoczesne medium w „długim wieku XIX”

Prasa była pierwszym z mediów, które zdołało dotrzeć do masowego odbiorcy, stając się podstawową formą komunikacji społecznej¹. W znacznie szerszym zakresie niż książki była narzędziem masowego komunikowania. O obecności i ważnej roli gazet, czasopism, magazynów można mówić w całym XIX w., ale ich rozwój i kluczowy wpływ na szerokie grupy społeczne miał miejsce zwłaszcza w ostatnich dekadach XIX w. Dotyczyło to Stanów Zjednoczonych oraz krajów Europy, w tym również Rosji, mimo większych niż w innych państwach ograniczeń wolności prasy. Znaczący rynek prasowy rozwijał się w Azji, zwłaszcza w Japonii, Indiach i Chinach, w Ameryce Łacińskiej, Australii, Kanadzie, a w Afryce – w Egipcie. Podstawowym warunkiem upowszechniania prasy była umiejętność czytania i pisania, efekt obowiązkowej nauki szkolnej. Różnice w poziomie alfabetyzacji między poszczególnymi krajami i regionami były bardzo widoczne i przekładały się na tempo przyrostu nowych odbiorców prasy. Drugi czynnik jej ekspansji był związany z urbanizacją; jak pisze Frank Bösch, duże miasta były zarówno gwarantami tematów wiadomości, jak i rynku zbytu produkcji przemysłu prasowego². Istotnym warunkiem rozwoju gazet i czasopism była korzystna polityka państwowa, znosząca opłaty skarbowe, co pozwalało na obniżenie cen periodyków. Skutkowało to gwałtownym wzrostem nakładów, jak miało to miejsce w Wielkiej Brytanii w latach 1853–1861, ale w Austrii – dopiero w 1899 r. Czwartym czynnikiem rozwoju rynku prasowego było zniesienie bezpośrednich i pośrednich form cenzury.

---

1 K. Ward, *Mass Communications and the Modern World*, Houndmills, Basingstoke, Hampshire and London 1989 (rozdział *The Development of the Mass Media in the Nineteenth Century*).

2 F. Bösch, *Mass Media and Historical Change: Germany in International Perspective, 1400 to the Present*, trans. F. Buechter, New York–Oxford 2011, s. 77.

Wyrażało się to wprowadzeniem liberalnego prawa prasowego we Francji oraz zmniejszeniem liczby spraw dotyczących zniesławień prasowych, kierowanych do sądów w Anglii. Trudniejsza sytuacja panowała w Niemczech, gdzie wyższe standardy w zakresie wolności prasy wprowadzono dopiero w latach 90., ale krytyczni wobec polityki państwa dziennikarze nadal obawiali się szykan. W Rosji reformy Aleksandra II w latach 60. przyczyniły się do względnego złagodzenia cenzury; ograniczenie części obustrzeń po 1905 r. wywołało falę nowych publikacji³. Kolejnym czynnikiem przyczyniających się do ekspansji prasy były innowacje techniczne, które usprawniły zarówno skład i druk, jak i dystrybucję.

W XIX i na początku XX w. na całym świecie rozwijały się periodyki przeznaczone dla określonej grupy odbiorców, ale także tytuły przyciągające czytelników z różnych warstw. Gazety o zasięgu ogólnokrajowym miały nie tylko wymiar ponadregionalny, ale także integrowały przedstawicieli różnych grup zawodowych i społecznych w „publiczność gazety”. Popularne czasopisma rozszerzały bazę czytelniczą, obejmując nie tylko lepiej wykształconych przedstawicieli warstw wyższych, ale także grupy średnie. Odbiorcy wydawnictw periodycznych stanowili „publiczność heterogeniczną, do której zuniformizowane treści trafiają pomimo jej różnorodności”⁴. Czytelnicy różnych periodyków zyskiwali dostęp do tych samych informacji o bieżących wydarzeniach, ale różnili się w ocenie ich interpretacji i uznaniu tego, które z nich są najważniejsze⁵.

Około 1900 r. nastąpił gwałtowny wzrost wizualizacji prasy, który ułatwiał poznanie osiągnięć nauki, kultury i sztuki, umożliwiał obejrzenie odległych krajin i ich mieszkańców, prezentował ważne postaci społeczeństwa – władców, polityków, artystów etc.⁶ Wartość przekazu gazet na początku XX w. zwiększała w szczególności sposób coraz częstsza obecność fotografii prasowej, która była kluczowym elementem wizualizacji i pełniła ważny element komunikacji⁷. Czyni-

3 L. McReynolds, *The News under Russia's Old Regime: The Development of a Mass Circulation Press*, Princeton 1991, s. 220.

4 A. Kłosowska, *Kultura masowa*, Warszawa 1980, s. 184.

5 L. McReynolds, *The News...*, s. 283.

6 B. Weise, *Pressefotografie*, „Fotogeschichte” 1989, nr 31, s. 15–40; nr 33, s. 27–62; S. Lachenicht, *Die neue Visualität der Zeitschrift im frühen 20. Jahrhundert und die „culture de masse”*, [in:] *Die Zeitschrift – Medium der Moderne = La Presse magazine – un média de l'époque moderne*, ed. M. Schmeling, Bielefeld 2006, s. 63–84.

7 G. Belknap, *Photographs in text. The reproduction of photographs in nineteenth-century scientific communication*, [in:] *Photography and Other Media in the Nineteenth Century*, ed. N. Leonardi, N. Simone, Pennsylvania University Park, pp. 131–146.

ła bardziej zrozumiałym i przystępnym reportaż prasowy, uzupełniając przekaz werbalny, a czasami – pełniąc rolę samodzielnej fotoopowieści/fotoreportażu⁸.

Andrzej Chwalba pisze, że w XIX w. prasa:

Zmieniała świat i jego mieszkańców, była świadkiem narodzin opinii publicznej, i ważnym jej składnikiem, rozbudziła ciekawość milionów i wywoływała głód słowa drukowanego. Miała istotny udział w modernizacji i demokracji państw i społeczeństw. Spełniała też funkcje edukacyjne, podnosiła jakość wykształcenia oraz kultury politycznej i prawnej. Rozbudzała poczucie odrębności narodowej czytelników, a w krajach pozabawionych własnej państwowości stanowiła znak aspiracji narodu⁹.

Dotyczyło to krajów Zachodu, gdzie miał miejsce intensywny rozwój niezależnych gazet i czasopism komercyjnych, ale w niemałym stopniu także Rosji, która – pozostając pod autokratycznymi rządami – przechodziła własną drogę budowania nowoczesnej opinii publicznej. Idea wiadomości prasowych *per se* była koncepcją nowoczesną. Wzrost znaczenia gazet w Rosji po relacjach z wojny rosyjsko-tureckiej w latach 1877–1878 przyczynił się do nadania przekazom prasowym narodowego kontekstu oraz zwiększenia społecznej pozycji i prestiżu rosyjskich dziennikarzy¹⁰. Umocniło się też ich przekonanie o potrzebie dostarczania czytelnikom obiektywnych wiadomości. Traktowano to w kategoriach usługi – ale także misji publicznej. Przekonanie o obiektywizmie, neutralności, braku stronniczości zostało zweryfikowane, także przez samo środowisko dziennikarskie, w czasie napięć społecznych i konfliktów politycznych w okresie rewolucji 1905 r., podczas I wojny światowej oraz rewolucji 1917 r.

Dziewiętnastowieczna prasa spełniała wszystkie funkcje wyznaczane mediom we współczesnej teorii funkcjonalizmu¹¹. Pełniła pięć kluczowych funkcji, które miały zasadniczy wpływ na integrację społeczeństwa i wzmocnienie więzi społecznych. Po pierwsze w sposób ciągły dostarczała informacji o świecie i społeczeństwie, dotyczących zarówno problemów globalnych, jak i lokalnych.

---

8 Zob. np. A. Markowski, *Przemoc antyżydowska i wyobrażenia społeczne. Pogrom białostocki 1906 roku*, Warszawa 2018, s. 78–95.

9 A. Chwalba, *Historia powszechna. Wiek XIX*, Kraków 2008, s. 112–113.

10 L. McReynolds, *The News...*, s. 284.

11 Warto uwzględnić funkcjonalistyczne teorie mediów, mając jednocześnie na uwadze, że w ostatnich dekadach socjologowie odchodzą od koncepcji funkcjonalistycznych. W ostatnich dekadach XX i na początku XXI w. szczególnie istotne są badania prowadzone w oparciu o teorię konfliktu oraz interakcjonizmu symbolicznego.

Obok wiadomości o wydarzeniach politycznych, dyplomatycznych, społecznych i kulturalnych w kraju i na świecie podawała informacje o bieżących zdarzeniach z najbliższego otoczenia. W wiadomościach dotyczących gospodarki informowała o nich w wymiarze makro i mikro, rejestrując np. ceny nie tylko na poziomie państwowym, ale również regionalnym (podając np. dane o cenach na lokalnych rynkach – zboża czy zwierząt hodowlanych). Po drugie prasa pełniła funkcję korelowania, polegającą na wyjaśnianiu sensu dostarczanych informacji, zapewnianiu wspólnych ram interpretacji przedstawianych wydarzeń. Trzecia funkcja dotyczy ciągłości, czyli propagowania dominującej kultury, wytwarzania wspólnych norm i wartości, wreszcie – rozpoznawania nowych idei i trendów społecznych. Po czwarte prasa dostarczała rozrywki, pozwalała oderwać się od rygorów życia codziennego, pracy, konfliktów społecznych, stanowiąc tym samym „wentyl bezpieczeństwa”, pozwalający na rozładowanie frustracji i agresji. Piąta funkcja dotyczy roli prasy jako czynnika mobilizacji opinii publicznej do udziału w życiu społecznym, aktywności obywatelskiej, rozwoju ekonomicznym społeczeństwa. Ten rodzaj działań prasy nabiera szczególnego znaczenia w czasie nadzwyczajnych zdarzeń politycznych i społecznych, podczas wojen i rewolucji¹². Realizacja przez wydawnictwa periodyczne tych pięciu funkcji stabilizuje porządek społeczny, utrwała dominujące wzorce kultury i normy moralne.

Rozwój prasy w XIX w. pokazał rządzącym siłę opinii publicznej. Napoleon przekonanie o jej znaczeniu zawarł w stwierdzeniu, iż „trzy wrogie gazety są bardziej niebezpieczne niż tysiąc bagnietów”¹³. Dostrzeżenie przez władzę możliwości tkwiących w oddziaływaniu na obywateli za pomocą prasy otworzyło drogę do stosowania propagandy i manipulacji, co nie znaczy, że z narzędzi tych nie korzystano w celach innych niż polityczne.

Jako najważniejszy w XIX w. środek masowego komunikowania się prasa miała zasadniczy wpływ na tworzenie wyobrażeń różnych aspektów rzeczywistości społecznej. Gazety i czasopisma za pomocą publicystyki, reportaży, kronik wydarzeń, fotografii, rysunków, obrazów, reklam dostarczały wiedzy, wpływały na percepcję, pamięć i emocje czytelników. Kreowały imaginariusz społeczny warunkujące zachowania i postawy ludzi w wymiarze indywidualnym i kolektywnym. Odegrały istotną rolę w wytwarzaniu społecznych systemów myślenia,

---

12 A. Giddens, *Socjologia*, Warszawa 2012, s. 743.

13 N. Rodriguez, *The war for the public mind. Molding public opinion*, „Journal of the Americas” 2019, vol. 1, nr 2, p. 174.

opisywały i tworzyły wyobrażenia, pragnienia, uprzedzenia. Prasa nie tylko rozpowszechniała informacje, ale także tworzyła wykładnię interpretacji i reinterpretacji znanych faktów, wspomagała czytelnika w procesie ich wartościowania i selekcji¹⁴. Relacjonowała i oceniała rzeczywistość, kreując jednocześnie światopogląd czytelników i emocje społeczne. „Język czasopisma można postrzegać jako *semiotykę społeczną*, która wciąga poszczególne grupy społeczne w określone style prezentacji”¹⁵. Publicystyka dążyła do opisu i nadania sensu światu, który w dobie głębokich przemian cywilizacyjnych dla wielu ludzi stawał się przestrzenią trudną do zrozumienia. Formułowane koncepcje naprawy i przekształcenia rzeczywistości służyły nadaniu opinii publicznej podmiotowości, poczucia sprawczości w trosce o wspólne dobro, partycypacji w życiu publicznym, konceptualizacji obywatelstwa. Gazety i czasopisma były przy tym przestrzenią polemiki między modernistami a tradycjonalistami; wiele tekstów zawierało sporą dozę żarliwości, a nierzadko także protekcyjności wobec oponentów.

Kluczowa rola prasy w XIX i na początku XX w. związana jest z jej znaczącym udziałem w transformacji społeczeństw – z agrarnych w industrialne, czy mówiąc inaczej – z tradycyjnych w nowoczesne¹⁶. Prasa, a później także kinematografia i radio, tworzyły podwaliny kultury masowej – fenomenowi nowoczesności¹⁷. Transformacja cywilizacyjna określana mianem nowoczesności, dokonująca się pod wpływem prądów oświeceniowych oraz industrializacji i urbanizacji, prowadziła do budowania w niespotykanym dotąd tempie nowego ładu – w aspekcie społecznym, gospodarczym, ustrojowym, politycznym, obyczajowym, artystycznym¹⁸. Oczywiście zróżnicowany przebieg procesów modernizacyjnych w samej tylko Europie stawia pytanie o zasadność ich opisywania według tej samej kategorii, co prowadzi do podważenia słuszności koncepcji „jednej nowoczesności”¹⁹. Mówi się o „licznych nowoczesnościach”, realizowanych w różnym miejscu i czasie, dostrzega nieprecyzyjność i w pewnej mierze

---

14 Podobne funkcje pełniły także druki ulotne. Zob. A. Markowski, *Ulotka w systemie komunikacji antypogromowej. Mechanizmy kształtowania wyobrażeń społecznych w Królestwie Polskim na przełomie XIX i XX w.*, [w:] *Druki ulotne w procesie komunikacji społecznej w XIX wieku (do 1918 roku)*, red. M. Karpińska, Warszawa 2018, s. 117.

15 K. Śmiechowski, *Kwestie miejskie. Dyskusja o problemach i przyszłości miast w Królestwie Polskim 1905–1915*, Łódź 2020, s. 26.

16 A. Giddens, *Socjologia...*, s. 114–116.

17 M. Krajewski, *Kultury kultury popularnej*, Poznań 2005, s. 60.

18 T. Kizwalter, *Historia powszechna. Wiek XIX*, Warszawa 2007, s. 10.

19 J. Herf, *Reactionary Modernism. Technology, Culture, and Politics in Weimar and the Third Reich*, Cambridge 1986, p. 1.

uznaniowość kryteriów postępu i zacofania. Współczesne, krytyczne badania nad XIX-wieczną nauką i popularną koncepcją oraz realizacją nowoczesności uznają ją za wynik połączenia racjonalizmu, kapitalizmu i ambicji imperialnych, wspieranych przez technologię przemysłową i dążeniami do „zarządzania” ludzkimi zbiorowościami²⁰. W studiach postkolonialnych podkreśla się, że idea nowoczesności działała dwójako – po pierwsze pozwalała Zachodowi zdystansować się od swej własnej przednowoczesnej przeszłości, po drugie odróżniała kraje europejskie od ich kolonii, legitymizując przewagę nowoczesnego porządku dominiów nad „zapóźnionymi” cywilizacyjnie, podległymi im terytoriami zamorskimi²¹. W rozwiniętych społeczeństwach nowoczesność łączyła się z działaniami dyscyplinującymi wobec tych grup, które zostały uznane za „niedostatecznie rozwinięte” – chłopów, robotników, młodzieży. Także te grupy mogły być „Innymi”, wymagającymi „cywilizacyjnego podniesienia”.

Niezależnie od różnic w przebiegu procesów modernizacyjnych prasa odegrała w nich, w każdym kraju i regionie, wielką rolę. Wyrażała i kształtowała rozwój nowych idei, upowszechniała je w szerokich kręgach społecznych. Opisywała „nowy porządek”, wyznaczała i upowszechniała jego kryteria, wzory, normy i wartości. Budowała wizję nowej rzeczywistości, co prowadziło do „ugruntowania nowoczesności w samej sobie”²². Była pośrednikiem między sferą publiczną a prywatną. Stworzyła „coś w rodzaju przestrzeni publicznej”²³, w której obywatel korzystał nie tylko z prawa do informacji, ale także prawa do wypowiedzania się. Stawała się przestrzenią społecznej autorefleksji, tworzyła forum dla opinii publicznej opowiadającej się za reformami społecznymi i politycznymi. Przyjąwszy za Piotrem Sztompką teorię ustawicznego „społecznego stawania się”, czyli stałego procesu samotworzenia, reprodukcji i samoprzekształcania się społeczeństwa²⁴, trzeba podkreślić zasadniczą rolę prasy w tym mechanizmie w „długim wieku XIX”.

20 A. Bołdyrew, *Nowoczesność, edukacja, młode pokolenie w perspektywie badań historyczno-pedagogicznych*, „Wychowanie w Rodzinie” 2019, nr 2, s. 65–79.

21 P.S. Soppelsa, *The Fragility of Modernity: Infrastructure and Everyday Life in Paris, 1870–1914*, [Ann Arbor] 2009, pp. 15–16. Praca zawiera bogatą bibliografię tych zagadnień.

22 J. Habermas, *Filozoficzny dyskurs nowoczesności*, tłum. M. Łukasiewicz, Kraków 2000, s. 16.

23 J. Osterhammel, *Historia XIX wieku. Przeobrażenie świata*, tłum. I. Drozdowska-Broering, J. Kałużny, A. Peszke, K. Śliwińska, Poznań 2020, s. 52.

24 O teorii „stawania się” społeczeństwa i uzupełniającej ją teorii przestrzeni międzyludzkiej zob. P. Sztompka, *Kapitał społeczny. Teoria przestrzeni międzyludzkiej*, Kraków 2016, s. 255–275.

Prasa wobec modernizacji społecznej w Królestwie Polskim na początku XX w.

Prasa masowa w Królestwie Polskim, podobnie jak periodyki w całej Europie, pełniła wszystkie funkcje typowe dla gazet i czasopism w dobie nowoczesnej, będąc w trudniejszej sytuacji z racji restrykcyjnej polityki władz carskich i opresyjnego systemu cenzury. *Nota bene* problemem często niedostrzeganym w kontekście sytuacji prasy w zaborze rosyjskim w XIX i na początku XX w. jest kwestia cenzury redaktorskiej i wydawniczej. Interesująco pisał o tym H. Bałabuch²⁵, a ostatnio A. Liszka, która podważa słuszność przyjmowania w wielu opracowaniach perspektywy „narodowego monolitu” środowiska publicystów, redaktorów i wydawców, prowadzącej do konkluzji, „że każda forma cenzury jest wynikiem działań zewnętrznych”²⁶. Tendencja dualistycznego przedstawiania relacji wydawniczych widoczna była we wspomnieniach polskich publicystów, pisarzy i wydawców, którzy eksponowali opresyjność cenzury zaborczej, milcząc zazwyczaj o cenzurze z różnych względów wprowadzanej dobrowolnie, bez przymusu władz rosyjskich. Tymczasem cenzura wewnątrzredakcyjna, podobnie jak rywalizacja o czytelników i krytyka, a nierzadko próba zdyskredytowania konkurencyjnych tytułów, nie była w Królestwie Polskim (podobnie jak w innych krajach) zjawiskiem incydentalnym. Konflikty polityczne i społeczne w dobie (po)rewolucyjnej, napięcia z powodów narodowościowych i wyznaniowych, pogłębianie różnic ideowych i artystycznych z jednej strony sprzyjało redaktorskiej i wydawniczej ostrożności, z drugiej – prowadziło do eskalacji wzajemnej krytyki modernistów i tradycjonalistów oraz kulturowej i politycznej walki czasopism zaangażowanych politycznie i ideowo.

Prasa masowa w Królestwie Polskim na początku XX w. była zatem areną dyskusji, nierzadko burzliwych, o wyzwaniach dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości. Rewolucja 1905 r. pogłębiła społecznikowskie orientacje, sprzyjające sztuce i literaturze wyraźnie zaangażowanej²⁷; publicystyki społecznej dotyczyło to w sposób szczególny. Do lat dwudziestych XX w. prasa była najważniejszym środkiem masowego obiegu informacji i polskiego komunikowania się społecznego²⁸.

---

25 H. Bałabuch, *Nie tylko cenzura. Prasa prowincjonalna Królestwa Polskiego w rosyjskim systemie prasowym w latach 1865–1915*, Lublin 2001.

26 A. Liszka, *Cenzura redaktorska w zaborze rosyjskim w XIX wieku*, „Didaskalia. Gazeta Teatralna” 2022, nr 169–170.

27 A. Hutnikiewicz, *Młoda Polska*, Warszawa 2001, s. 67.

28 A. Paczkowski, *Prasa w kulturze politycznej Drugiej Rzeczypospolitej: problemy i propozycje badawcze*, „Kwartalnik Historii Prasy Polskiej” 1980, t. 19, nr 2, s. 58; Z. Kmiecik, *Prasa polska w zaborze rosyjskim w latach 1905–1915*, [w:] *Prasa polska w latach 1864–1918*, red. Z. Kmiecik, J. Łojek, Warszawa 1976, s. 58–113.

Spełniała fundamentalną rolę w upowszechnianiu nowych koncepcji ładu, wypracowaniu wizji przeobrażeń w społeczeństwie, w którym procesy modernizacji przebiegały w warunkach znacząco odmiennych od przemian mieszczańskich społeczeństw Zachodu²⁹. Dążyła do upowszechnienia perspektyw przemian cywilizacyjnych w społeczeństwie, w którym różnice/ bariery materialne i obyczajowe były bardzo wydatne. W granicach wyznaczanych przez cenzurę/cenzury przekazywała wiadomości o życiu politycznym na świecie i na ziemiach polskich, o przemianach społecznych i gospodarczych, postępie nauki, nowych nurtach w kulturze i sztuce. Przedstawiała problemy życia codziennego w Kongresówce, informowała o aktywności organizacji społecznych, które dzięki liberalizacji prawa i wprowadzeniu w marcu 1906 r. przepisów o stowarzyszeniach i związkach zyskiwały większą swobodę działania. Prasa była przestrzenią dyskusji politycznych i światopoglądowych. Odegrała główną rolę w upowszechnieniu koncepcji modernizacji różnych obszarów życia – m.in. edukacji, organizacji modelu medycyny publicznej, systemu ubezpieczeń społecznych, instytucjonalizacji opieki, obyczaju życia codziennego. W prasie podejmowano aktualne, ważne tematy – debatowano o prawach kobiet, wizjach obywatelstwa, kwestiach ustrojowych, problemach społecznych – ubóstwie, bezrobociu, bezdomności, przemocy i wykluczeniu w życiu publicznym. Pisano o relacjach różnych podmiotów w przestrzeni publicznej – np. roli Kościoła katolickiego w życiu społecznym. Ważnym aspektem rozważań były także miasta – pisano o ich roli w procesach modernizacji, o zadaniach samorządów miejskich, o znaczeniu miejskiej kultury, o problemach społecznych, ekonomicznych, zdrowotnych, sanitarnych. Wiele miejsca poświęcano robotnikom – warunkom ich życia, aspiracjom, uczestnictwie w życiu publicznym, kulturze proletariatu.

Główną osią rozważań o budowaniu nowego ładu w Kongresówce na początku XX w. była kwestia kształtowania nowoczesnej polskiej tożsamości narodowej. W dyskusjach o nowoczesności niemal jednoznacznie pozytywnie waloryzowano kategorie „lud” i „naród”, gdy np. kategoria „postępu” była oceniana ambiwalentnie – choćby w prasie katolickiej. „Naród” stał się najważniejszym pojęciem, wokół którego tworzono koncepcje modernizacji społeczeństwa, demokratyzacji relacji społecznych, przeobrażeń cywilizacyjnych. Jedną z najważniejszych cech polskiej debaty – również prasowej – dotyczyła przeniesienia akcentów z kategorii społecznych na poziom kategorii narodowych. Absolutyzowano wartość porozumienia wszystkich grup społecznych *pro publico bono* i ich

---

29 O specyfice polskiej drogi do nowoczesności zob. znakomite opracowanie T. Kizwaltera, *Polska nowoczesność. Genealogia*, Warszawa 2020.

konsolidacji wokół idei narodu, choć zazwyczaj w prasie nie określano zasięgu narodowej wspólnoty. Na początku XX w., podobnie jak w XIX w., w większości wypowiedzi o narodzie unikano semantycznej precyzji. Romantyczna afirmacja narodu oraz racjonalizacja tego pojęcia w dobie pozytywizmu uległy dalszym przekształceniom na początku XX w. W budowaniu wizji polskiej nowoczesności i koncepcji nowoczesnej wspólnoty ścierały się dwa wielkie projekty – nacjonalistów i socjalistów³⁰. Po stłumieniu rewolucji lat 1905–1907 pozycję dominującą zyskała ideologia nacjonalistyczna; sprzyjał temu okres porewolucyjnego kryzysu. W takich warunkach projekt nowoczesnego narodu etnicznego został uznawany za fundament modernizacji³¹. Miał być nadrzędnym kontekstem określania zbiorowej tożsamości społeczeństwa zamieszkującego Kongresówkę oraz kształtowania nowoczesnych relacji społecznych.

Dokonując hierarchizacji przedstawianych zagadnień, prasa eksponowała priorytetowe znaczenie idei narodowych także w odniesieniu do procesów demokratyzacji relacji społecznych. Budowany, wzmacniany i upowszechniany przez masową prasę proces tworzenia w powszechnym odbiorze nowoczesnych samoświadomych elit społecznych, został ukształtowany w oparciu o idee narodowo-demokratyczne³².

Nacjonalistyczna koncepcja nowoczesnego narodu jako demokratycznej wspólnoty różnych jednostek, których przestrzeń wyznacza homogeniczna kultura narodowa, to nowoczesne społeczeństwo masowe przebrane w narodową szatę. [...] Doszło do poszerzenia demokratycznego schematu o wątki narodowe, dlatego narodowe i demokratyczne występowało odtąd w ideowym tandemie³³.

Pojęcie „narodu” ściśle wiązano z pojęciem „ludu”, także niejasno określonym, choć zawsze oczywiste było, że chodzi o warstwy nieuprzywilejowane.

---

30 T. Kizwalter, *Polska nowoczesność...*, s. 188–217.

31 W niepodległej Polsce koncepcji „narodu etnicznego” nadano dominującą konotację prawicowo-nacjonalistyczną. M. Janowski, *Same problemy: jak nakreślić ewolucję pojęcia narodu od oświecenia do 1939 roku?*, [w:] *Z dziejów pojęć społeczno-politycznych w Polsce XVIII–XX wiek*, red. M. Janowski, Warszawa 2019, s. 309. Zob. także T. Kizwalter, *Polska nowoczesność...*, s. 216; W. Marzec, *Rebelia i reakcja. Rewolucja 1905 i plebejskie doświadczenie polityczne*, Łódź–Kraków 2016, s. 28–38, 117–121.

32 T. Kizwalter, *O nowoczesności narodu: przypadek polski*, Warszawa 1999, s. 269–321; T. Kizwalter, *Nacjonalizm, nowoczesność, tradycja*, „Przegląd Humanistyczny” 2006, t. 50, nr 5/6, s. 151; P. Augustyniak, *Homo Polacus. Eseje o polskiej duszy*, Kraków 2015, s. 56–57.

33 N. Bończa-Tomaszewski, *Demokratyczna geneza nacjonalizmu. Intelktualne korzenie ruchu narodowo-demokratycznego*, Warszawa 2001, s. 218.

Z „ludem” wiązano wielkie nadzieje, afirmowano go i idealizowano co najmniej od czasów Mickiewicza³⁴. Umasowienie polityki musiało łączyć się z umasowieniem partycypacji w życiu publicznym grup dotychczas wykluczonych. W polskich realiach, w strukturze gospodarczej nadal zdominowanej przez rolnictwo, w centrum pojęcia „ludu” niezmiennie sytuowano przede wszystkim chłopstwo, najliczniejszą grupę społeczną. Włączenie ludności wiejskiej do wspólnoty narodowej było tym istotniejsze, że chłopcy dystansowali się od modernizującej się kultury „pańskiej”, dążyli do utrzymania *status quo*, zachowania odrębnej, tradycyjnej kultury i struktur mentalnych. Pogłębiało to deficyty środków społecznej i gospodarczej samomodernizacji oraz społeczną i kulturową alienację ludności wiejskiej³⁵. Zadanie zintegrowania chłopów z resztą społeczeństwa miało prowadzić do przyjęcia przez nich roli pełnoprawnych obywateli. Podstawą tego procesu uczyniono ideę narodową, wiążąc ją z kulturą religijną. Początkowo włączenie religii i Kościoła katolickiego do projektu działań na rzecz „unarodowienia” i „uobywatelnienia” chłopów miało wymiar dość instrumentalny, ale szybko nabrało głębszego charakteru³⁶. Problemy modernizowania społeczności wiejskiej, służące tworzeniu jednolitego nowoczesnego społeczeństwa, były stale obecne w dyskusji toczącej się na łamach prasy społeczno-kulturalnej, nieco rzadziej podejmowano je w prasie dla kobiet. Oczywiście szeroko obecne były także, choć ujmowane z innej perspektywy, w rozwijającej się intensywnie prasie adresowanej do ludu. Liczba tytułów prasy dla ludu po 1905 r. i ich głębokie zróżnicowanie światopoglądowe świadczą o intensywnie przebiegających procesach upodmiotowienia, choć nadal dotyczyło ono zaledwie elit chłopskiego świata.

Wizje modernizacji mas ludowych łączono zawsze z upowszechnianiem świadomości narodowej, a narzędzie *sine qua non* tego procesu widziano przede wszystkim w edukacji. Powszechna oświata ludowa miała prowadzić do kształtowania nowoczesnej tożsamości narodowej oraz zinternalizowania przez lud homogenicznej kultury narodowej. Miała pomóc w wypracowaniu wiedzy i kompetencji niezbędnych, by odnaleźć się w świecie nowoczesnej techniki, gospodarki, kultury. „Bez alfabetyzacji lud nie mógłby działać w techniczno-biurokratycznych strukturach nowoczesności, a z drugiej strony te struktury nie mogłyby na niego wpływać”³⁷.

34 M. Micińska, *Inteligencja na rozdrożach 1864–1918*, Warszawa 2008, s. 141.

35 N. Bończa-Tomaszewski, *Polskojęzyczni chłopcy? Podstawowe problemy nowoczesnej historii chłopów polskich*, „Kwartalnik Historyczny” 2005, t. 112, nr 2, s. 100–104; T. Kizwalter, *W stronę równości*, Kraków 2014, s. 125–126.

36 T. Kizwalter, *Polska nowoczesność...*, s. 229.

37 N. Bończa-Tomaszewski, *Demokratyczna geneza...*, s. 220.

Rola prasy w upowszechnianiu „nowoczesnej edukacji”

Signum temporis XIX w. w Europie i Stanach Zjednoczonych był postęp naukowy, techniczny i technologiczny. W upowszechnianiu tak rozumianego postępu, zarówno w wymiarze idei i etosu, jak i jego urzeczywistnienia w życiu gospodarczym i społecznym, gazety i czasopisma odegrały ważną rolę, wiele miejsca poświęcające fascynacji odkryciom i wynalazkom „wieku pary i elektryczności”. Równie dużo pisano o ideologii i wartości nauki; przedstawiano wyniki badań naukowych z różnych dziedzin wiedzy, eksponując ich użyteczność dla życia społecznego czy gospodarczego.

Na przełomie XIX i XX w. w europejskich i amerykańskich czasopismach adresowanych do szerokiego grona odbiorców dużo uwagi poświęcano postępowi wiedzy z zakresu pedagogiki i psychologii. Wiedzę tę uczynioną podstawą nowoczesnej edukacji. Popularne periodyki dążyły do tego, by w przystępny sposób przedstawić wyniki badań empirycznych oraz teoretyczne koncepcje dotyczące wychowania i rozwoju dzieci i młodzieży. W tekstach publicystycznych i recenzjach omawiano książki i artykuły naukowe³⁸ oraz poradniki propagujące nowe podejście do wychowania, oparte na wiedzy eksperckiej. Pisano o badaniach uczonych niemieckich – Williama Preyera, Ernesta Meumanna i Wilhelma Augusta Laya, francuskich – Julesa Gabriela Compayré i Alfreda Bineta oraz Szwajcara Édouarda Claparedé³⁹. Szeroko komentowano badania empiryczne amerykańskiego psychologa Granville’a Stanleya Halla, których celem było ustalenie, na podstawie bogatego materiału statystycznego, etapów rozwoju poznawczego i emocjonalnego dziecka. Popularyzowano ustalenia pedagogii, która integrowała różne podejścia badawcze, obejmując swym zakresem całość zagadnień dotyczących rozwoju psychicznego, fizycznego, intelektualnego, emocjonalnego i społecznego dziecka. Ta koncepcja wiedzy o dziecku na przełomie XIX i XX w. była szczególnie popularna w Europie Środkowo-Wschodniej, rozwijała się intensywnie również w Rosji⁴⁰. Pisano o teoriach i metodycznych wskazówkach przedstawicieli Nowego Wychowania – Johna Deweya, Marii Montessori, Ellen Key, Georga Kerschensteinera. Desygnatem nowoczesności

---

38 Ważną rolę w unowocześnianiu wiedzy naukowej o dziecku odegrały fachowe periodyki, jak ukazujący się od 1899 r. „Zeitschrift für Pädagogische Psychologie und Experimentelle Pädagogik”. Psychologii dziecka wiele miejsca poświęcano w periodykach „L’Année Psychologique”, założonym w 1894 r., oraz „Archives de Psychologie”, wychodzącym od 1902 r.

39 S. Wołoszyn, *Nauki o wychowaniu w Polsce w XX wieku: próba syntetycznego zarysu na tle powszechnym*, Kielce 1998, s. 19.

40 Szerzej o tym zob. A. Byford, *Science of the Child in Late Imperial and Early Soviet Russia*, Oxford 2020.

był także wzrost zainteresowania młodzieżą i wyodrębnienie adolescencji jako etapu życia⁴¹. Efektem „unaukowienia” podejścia do dziecka w XIX w. była instytucjonalizacja wiedzy oraz klasyfikacja i standaryzacja służąca wyznaczeniu kategorii „normalnego” dziecka⁴². Popularyzacja koncepcji psychologów i pedagogów, realizowana m.in. za pomocą prasy, miała służyć wdrożeniu w szerokich kręgach nowego podejścia do dziecka, dzieciństwa i edukacji, akceptacji kanonu nowoczesnej wiedzy eksperckiej, wdrożeniu w edukacji rodzinnej i instytucjonalnej nowych praktyk wychowawczych. Jeśli w przestrzeni nauki można mówić o procesach „scjentyzacji” dzieciństwa⁴³, to w kulturze masowej dostrzec można upowszechnianie tego podejścia, zmieniające powoli także potoczne rozumienie dzieciństwa i postawy wobec edukacji. Prasa upowszechniała opracowany przez naukę konstrukt „normalnego” dziecka oraz tworzone w zachodniej kulturze mieszczańskiej wzorce „normalnej” rodziny. Na przełomie XIX i XX w. konceptualizacja kultury, dzieciństwa i relacji rodzinnych, wypracowana w kręgach mieszczaństwa, stopniowo przenikała do warstw niższych; w wielu krajach przeżywających okres intensywnej urbanizacji styl życia warstw średnich został sklasyfikowany w kategoriach kultury narodowej⁴⁴.

Stałym tematem prasowych rozważań i doniesień była edukacja szkolna dzieci i młodzieży. Reinhart Koselleck pisze, że „wiek XVIII nazwano epoką oświecenia, a wiek XIX może być określony mianem okresu edukacji”⁴⁵. Należałoby dodać, że był to także wiek upowszechniania przekonania o „oczywistości” edukacji i prawie dzieci do nauki szkolnej. Fakt, że szkoła stała się drugim – obok rodziny – ważnym kontekstem dzieciństwa, wynikał z państwowej polityki oświatowej, ale także – z propagowania nowej ideologii edukacji i szkoły jako ważnego miejsca dla dziecka, rodziny i lokalnej społeczności⁴⁶. W upowszech-

---

41 P. Dudek, *Geschichte der Jugend*, [in:] *Handbuch Kindheits- und Jugendforschung*, ed. H.H. Krüger, C. Grunert, Opladen 2002, s. 333–349.

42 A. Turmel, *A Historical Sociology of Childhood. Developmental Thinking, Categorization and Graphic Visualization*, Cambridge 2008, p. 182.

43 A. Byford, *The imperfect child in early twentieth-century Russia*, „History of Education” 2017, nr 5, pp. 595–617; C. Steedman, *Bodies, figures and physiology. Margaret McMillan and the late nineteenth-century remaking of working-class childhood*, [in:] *In the Name of the Child: Health and Welfare 1880–1940*, ed. R. Cooter, London 2003, p. 20.

44 O sytuacji społeczeństwa szwedzkiego zob. J. Frykman, O. Löfgren, *Narodziny człowieka kulturalnego. Studium z antropologii historycznej szwedzkiej klasy średniej*, tłum. G. Sokół, Kęty 2007.

45 R. Koselleck, *O antropologicznej i semantycznej strukturze edukacji*, [w:] R. Koselleck, *Semantyka historyczna*, tłum. W. Kunicki, Poznań 2012, s. 424.

46 A. Böldyrew, *Nowoczesność, edukacja...*, s. 71.

nianiu nowych standardów kształcenia i wychowania adresowana do szerokiego odbiorcy prasa pełniła podmiotową rolę.

Podobne zadania realizowała prasa wydawana na ziemiach polskich. Jej rola była tym trudniejsza, że propagowała działania na rzecz rozwoju edukacji w niesprzyjających warunkach polityki władz zaborczych, szczególnie uciążliwych w zaborze rosyjskim. Polski dyskurs o nowoczesności, wpisując doń pojęcia modernizacji, odrodzenia, reformy, odnowy, postępu, emancypacji, od początku cechowało silne eksponowanie troski o edukację i podkreślanie roli młodego pokolenia w życiu społecznym. Wykształcenie przedstawiano jako szansę dla młodego pokolenia, sposób na przygotowanie go do wejścia w nowoczesny świat, realizację swych dążeń emancypacyjnych. W pozbawionym własnej państwowości Królestwie Polskim podkreślano zarówno uniwersalny, jak i irredentystyczny wymiar wartości życia młodego pokolenia i społecznej troski o jego edukację.

Na początku XX w. publicyści przekonywali, że powszechna oświata jest niezastąpionym narzędziem budowania nowoczesnego społeczeństwa i jego etycznego doskonalenia, podkreślając zarazem konieczność odejścia od rutyny i formalizmu oraz unowocześnienie metod, programów i form pracy wychowawczej i dydaktycznej. Nie tylko w prasie fachowej, ale również w czasopiśmie społeczno-kulturalnych, a nawet codziennych gazetach pisano o teoriach dotyczących wychowania zachodnich pedagogów, filozofów i psychologów, przedstawiano rezultaty badań empirycznych oraz praktykę pedagogiczną w zachodnich placówkach, recenzowano zagraniczne publikacje. W prasie Królestwa Polskiego śledzono koncepcje pedagogów i psychologów tworzących oparte na pąjdocentryzmie ruch Nowego Wychowania, pisano o założeniach i celach nowych teorii oraz nowatorskich programach, metodach, środkach dydaktycznych. Mniej uwagi poświęcano badaniom psychologów eksperymentalnych, szczególnie w kontekście oddziaływania wychowawczego. Choć zagadnienia te poruszano w czasopiśmie społeczno-kulturalnych oraz periodykach dla kobiet, w większości tekstów odwoływano się do stylu myślenia np. o wychowaniu społeczno-moralnym, w którym przeważały wpływy koncepcji filozoficznych i młodopolskich prądów kulturowych nad nowoczesną psychologią⁴⁷.

Prasa adresowana do szerokiego grona czytelników popularyzowała w Królestwie Polskim ideę zakładającą konieczność „naukowego poznania” dziecka i kierowania jego rozwojem. Teksty publicystyczne, streszczenia, recenzje, informacje

---

47 A. Bołdyrew, J. Falkowska, *Koncepcje nowoczesnego wychowania społeczno-moralnego w Królestwie Polskim na przełomie XIX i XX wieku*, „Lubelski Rocznik Pedagogiczny” 2022, t. 41, z. 4, s. 18.

o przekładach prac obcych specjalistów na język polski miały tworzyć korzystny klimat wobec podnoszenia wiedzy i kultury pedagogicznej w szerokich kręgach społecznych. Tworzyły przestrzeń upowszechniania wiedzy o transnarodowej „scjentyzacji” dzieciństwa, która rozpoczęła się w ostatnich dekadach XIX w. W Królestwie Polskim na przełomie XIX i XX w. centrum „wytwarzania” i upowszechniania nowoczesnej wiedzy eksperckiej o dziecku i dzieciństwie była Warszawa⁴⁸. Obok poradników i czasopism specjalistycznych prasa masowa była przestrzenią popularyzacji nowego modelu dzieciństwa i nowych wzorców opieki i wychowania. Teksty te miały sprzyjać internalizacji przez wychowawców i rodziców, zwłaszcza matki, norm formułowanych przez ekspertów: pedagogów, psychologów, a także lekarzy i higienistów – bowiem zdrowie i higiena były częstym kontekstem rozważań o wychowaniu i społecznych zadaniach młodego pokolenia. Zasięg tych tekstów był wprawdzie ograniczony głównie do odbiorczyń z wyższych i średniozamożnych warstw społecznych, ale docierały one do dużej grupy kobiet, także w środowiskach pozametropolitarnych. Artykuły prasowe publikowane na początku XX w., podobnie jak popularne poradniki (których fragmenty także publikowano w prasie) upowszechniały nowe spojrzenie na problemy zdrowia, higieny i etyki, wprowadziły nową jakość w dyskusji o modernizacji życia rodzinnego i relacji społecznych. Popularyzowały ideały „nowoczesnego macierzyństwa”; w konstrukcji tej eksponowano zadania opiekuńcze i wychowawcze matek, które w ich realizacji miały opierać się nie tylko na „wynikających z natury” predyspozycjach, ale także na fachowej wiedzy z zakresu pedagogiki oraz psychologii dziecka⁴⁹. Od kobiet z warstw średnich i wyższych oczekiwano przyjęcia i wdrożenia nowoczesnych norm i praktyk rodzicielskich. „Profesjonalna” matka początku XX w. miała być współpracownikiem lekarza, pedagoga i psychologa, ściśle stosując się do ich zaleceń. Źródłem jej wiedzy czyniono przede wszystkim prasę i poradniki.

Prasa podkreślała konieczność oparcia wszelkiej pracy opiekuńczej i wychowawczej na zaleceniach formułowanych w dyskursie naukowym i praktyczno-eksperckim. Dotyczyło to także działań instytucjonalnych, prowadzonych na przykład przez organizacje społeczne. Początek XX w. był okresem intensyfi-

---

48 Szerzej zob. A. Bołdyrew, M. Nawrot-Borowska, *Nowoczesność a dziecko – dziecko w nowoczesności. Recepcja nowego podejścia do dzieciństwa w teorii i praktyce wychowawczej w Królestwie Polskim na początku XX w.*, „Colloquium” 2022, nr 4, s. 23–38.

49 A. Bołdyrew, *Działalność lekarek i pedagożek w Królestwie Polskim na początku XX wieku na rzecz popularyzacji wiedzy o nowoczesnym macierzyństwie*, „Przegląd Pedagogiczny” 2021, nr 1, s. 110–124.

cji rozwoju sieci ochronek, sal zajęciowych, zakładów opiekuńczych dla sierot i dzieci z ubogich rodzin, stacji „Kropla Mleka”, kolonii letnich etc. Kierowana do szerokiego grona odbiorców prasa popularyzowała wiedzę o tych instytucjach, kursach przygotowujących do takiej pracy, miała pomóc w pozyskiwaniu kandydatów na opiekunów i wychowawców.

Nowoczesne podejście do edukacji młodego pokolenia, wzrost społecznego prestiżu dzieci i młodzieży miały pomóc w budowaniu nowoczesnego społeczeństwa, a w przyszłości – nowoczesnego państwa. Ani w prasie, ani w innego rodzaju publikacjach nie dostrzegano wówczas mniej korzystnych aspektów tych procesów. Wprowadzając normy dzieciństwa oparte na wiedzy eksperckiej do teorii nauk o wychowaniu i do praktyki instytucji edukacyjnych, wszelkie zmiany wartościowano kategoriami postępu. Nie dostrzegano, że charakter przemian postaw wobec dzieciństwa miał wymiar mniej jednoznaczny. Podobnie jak na Zachodzie, propagowane teorie i praktyka placówek edukacyjnych prowadziły do wdrażania arbitralnych rozwiązań, opartych na koncepcji ładu społecznego warstw średnich. Prowadziło to do paternalistycznych postaw wobec dzieci i ich rodziców ze środowisk robotniczych i chłopskich, mniejszości narodowych i religijnych.

Kluczowym tematem rozważań publicystyki społecznej były kwestie wychowawczego oddziaływania na młode pokolenie, przy czym szczególnie wiele uwagi poświęcano wychowaniu społeczno-moralnemu. W tym obszarze odwoływano się raczej do rodzimej niż zagranicznej tradycji edukacyjnej – od dorobku Komisji Edukacji Narodowej poprzez twórczość Stanisława Staszica, Bronisława Trentowskiego i Ewarysta Estkowskiego. Teksty publicystyczne w prasie adresowanej do szerokiego grona odbiorców zamieszczali wybitni pedagodzy i działacze oświatowi przełomu XIX i XX w., a jednocześnie aktywni publicyści. Eksponując znaczenie wychowania społeczno-moralnego i kształtowania postaw obywatelskich, podkreślali potencjał młodego pokolenia, jego rolę w procesie budowania nowoczesnej wspólnoty narodowej i obywatelskiej. Do tego grona należeli m.in. Stanisław Karpowicz, Irena Wanda Kosmowska, Izabela Moszczeńska, Aniela Szcówna i wielu innych. Po 1905 r. do rozważań o wychowaniu społeczno-moralnym coraz częściej włączano postulaty „uobywatelnienia” młodego pokolenia, podkreślając, że jednostka jest częścią wspólnoty – społecznej i/lub narodowej – i powinna w toku edukacji być orientowana na jej dobro. Wiedza i wartości obywatelskie miały przygotować do demokracji. W okresie I wojny krytyka pasywności młodzieży łączyła się z propagowaniem określonych wartości oraz form partycypacji w życiu publicznym. Opierano je

na tradycji zaboru rosyjskiego, który patriotyzm utożsamiał przede wszystkim z walką zbrojną, martyrologią i cierpieniem⁵⁰. Kontekst wojny był niekiedy uzasadnieniem dla włączenia do rozważań o wychowaniu treści militarystycznych, a kontekst perspektyw budowania państwowości – także treści narodowych, czasem o zabarwieniu nacjonalistycznym⁵¹.

Ingerencja cenzury utrudniała na przełomie XIX i XX w. publikowanie na łamach prasy tekstów o kluczowym zagadnieniu edukacji – oświacie szkolnej. Polityka władz zaborczych nie pozwalała nie tylko na rozwijanie polskiego systemu szkolnictwa, ale ograniczała także swobodę wypowiedzi na temat dążeń do nadania szkole swego własnego charakteru. Prasa nie mogła komentować faktu, że celowa inercja władz rosyjskich na polu oświaty w Kongresówce doprowadziła do dramatycznej sytuacji. Pod względem stopnia alfabetyzacji Królestwo Polskie ustępowało nie tylko krajom zachodnioeuropejskim, ale także wewnętrznym guberniom Rosji, gdzie na skutek intensywnej pracy ziemstw i instytucji rządowych na początku XX w. znacząco wzrosła liczba uczniów szkół elementarnych⁵².

Podjmując w granicach dozwolonych przez cenzurę problem konieczności rozwijania oświaty w Kongresówce, prasa do 1905 r. nie mogła pisać *expressis verbis* o działaniach na rzecz jej polonizacji. Sytuacja poprawiła się w wyniku rewolucji 1905 r., strajku szkolnego i częściowych ustępstw władz rosyjskich, które w październiku 1905 r. zezwoliły na zakładanie prywatnych szkół elementarnych i średnich z polskim językiem wykładowym⁵³. W obszarze działań praktycznych rozpoczęło to okres intensywnego rozwoju oświaty szkolnej i pozaszkolnej pod auspicjami organizacji społecznych, m.in. Polskiej Macierzy Szkolnej⁵⁴. Jednocześnie nastąpiła intensyfikacja publicznej debaty na temat polskiego systemu oświatowego. Pisano o potrzebie budowania nowoczesnej edukacji, uważając ją za *conditio sine qua non* modernizacji i demokratyzacji relacji społecznych. W prasie omawiano zachodnie modele szkolnictwa i w nawiązaniu do nich przedstawiano własne koncepcje – od instytucjonalnych form opieki i wychowania małych dzieci, poprzez szkolnictwo elementarne i średnie, po edukację akademicką. Pisano o potrzebie metodycznego rozwijania systemu oświatowego, na poziomie

---

50 A. Landau-Czajka, *Socjalizacja obywatelska dzieci i młodzieży*, [w:] *Spółczesność międzywojenne: nowe spojrzenie*, red. W. Mędrzecki, J. Żarnowski, Warszawa 2015, s. 137–165.

51 A. Bołdyrew, J. Falkowska, *Koncepcje...*, s. 18.

52 A. Chwalba, *Historia Polski 1795–1918*, Kraków 2000, s. 375.

53 K. Poznański, *Wybrane zagadnienia z historii wychowania*, t. II, Warszawa 2006, s. 157–158.

54 M. Rolf, *Rządy imperialne w Kraju Nadwiślańskim. Królestwo Polskie i cesarstwo rosyjskie (1864–1915)*, tłum. W. Włoskowitz, Warszawa 2020, s. 389–390.

ogólnych rozważań zazwyczaj deklarując uznanie pełnej dostępności do edukacji. W głęboko podzielonym społecznie, zróżnicowanym narodowo i wyznaniowo Królestwie Polskim miało to szczególne znaczenie, zwłaszcza wobec perspektyw odzyskania niepodległości. W większości tekstów nie podejmowano jednak zagadnień bardziej szczegółowych – na przykład dostępności różnych form kształcenia dla kobiet czy prawa do autonomii w edukacji dla mniejszości narodowych. Już przed 1914 r. w dyskursie prasowym kilka zagadnień dotyczących edukacji pokazywało głębokie różnice światopoglądowe i zapowiadało trudności w budowaniu systemu oświatowego w niepodległym państwie. Jednym z problemów budzących szczególne emocje była kwestia relacji szkoły i Kościoła katolickiego, który uznawał swoje prerogatywy do pełnienia funkcji „strażnika moralności” i niepodważalne prawa do kurateli nad oświatą i wychowaniem⁵⁵. Krytykę konserwatywnej części środowiska katolickiego wywoływały koncepcje świeckiego modelu polskiego szkolnictwa. Takie stanowisko prezentowano nie tylko w prasie katolickiej, ale także w wielu czasopismach dla ludu.

Pod koniec I wojny światowej w prasie coraz częściej przedstawiano koncepcje polityki oświatowej, które przedstawiciele różnych środowisk społecznych i politycznych chcieli wdrożyć w odrodzonym państwie. Prasowa debata o edukacji szkolnej pokazywała, jak ważny był to temat dla wszystkich jej uczestników – i jak głębokie były różnice dotyczące wyobrażeń jej organizacji, relacji z innymi podmiotami życia społecznego, praw uczniów i rodziców, zakresu autonomii mniejszości wyznaniowych i narodowych. Ukazywała wielość kontekstów, w jakich sytuowano problemy edukacji – ukazując ich związki z kwestiami politycznymi, ideologicznymi, ustrojowymi, ekonomicznymi, społecznymi, kulturowymi. Dyskusja prasowa była dowodem na pluralizm postaw wobec wyzwań związanych z konceptualizacją nowoczesnej edukacji w warunkach budowania nowoczesnej polskiej państwowości.

Charakterystyka niniejszej Bibliografii adnotowanej

Decyzja o przygotowaniu niniejszej bibliografii wynikała z jednej strony z przeświadczenia o szczególnym znaczeniu czasopiśmiennictwa jako źródła do badań historycznych, z drugiej – z przekonania o potrzebie prowadzenia badań nad problematyką szeroko rozumianej edukacji w okresie intensywnych przemian społecznych, politycznych, ideowych, obyczajowych w Królestwie Polskim

---

55 A. Bołdyrew, R. Bednarz-Grzybek, *Prasa katolicka w Królestwie Polskim w latach 1905–1914 wobec idei nowoczesnej oświaty i obywatelstwa*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 2022, nr 1, s. 19–44.

w ostatnich latach epoki zaborów, będących czasem intensywnych przemian społecznych, politycznych, kulturowych. Badania historycznoprasoznawcze mają w Polsce bogatą tradycję⁵⁶. Metodolodzy wielokrotnie omawiali wartość prasy jako źródła historycznego. Przyjmując kryterium Jerzego Topolskiego, należy uznać prasę za źródło adresowane, tzn. takie, które jest przeznaczone dla określonego odbiorcy indywidualnego i/lub zbiorowego. Cechą tej kategorii źródeł jest ich silny wymiar perswazyjny, a korzystanie z nich wymaga podwójnej interpretacji. „Historyk chcąc wydobyć z takich źródeł informacje, musi przeprowadzić swoją interpretację, tzn. dokonać interpretacji już zawartej w źródle”⁵⁷. Rozwój współczesnej humanistyki, korzystanie w badaniach historycznych z metod i strategii pochodzących z innych nauk służy poszukiwaniu nowych podejść do źródeł. W przypadku prasy szczególnie istotne znaczenie mają podejścia pochodzące z językoznawstwa i literaturoznawstwa⁵⁸. Osobną kwestią jest rozwinięcie badań historycznych wykorzystujących prasę i inne media w kontekście studiów nad historią mediów oraz medialnością historii⁵⁹.

---

56 Zob. szerzej na ten temat: P. Sołga, *Prasa i jej znaczenie w badaniach historycznych*, „Historyka. Studia Metodologiczne” 2019, t. 49, s. 453–456; *Prasa w warsztacie badawczym historyka*, red. K. Karolczak, K. Meus, Kraków 2017; M. Sikorska-Kowalska, *Prasa Królestwa Polskiego przełomu XIX i XX wieku jako źródło badań nad historią ruchu emancypacji kobiet*, [w:] *Rzeczywistość i zapis. Problemy badań tekstów w naukach społecznych i humanistycznych*, red. W. Doliński, J. Żurko, K. Grzeszkiewicz-Radulska, S. Męcfal, Łódź 2016, s. 165–179; S. Dziki, *Moje prasoznawstwo*, Trzebinia–Żywiec–Kraków 2012; J. Jarowiecki, *Studia nad prasą polską XIX i XX wieku*, t. 2, Kraków 2006; I. Ihnatowicz, A. Biernat, *Vademecum do badań nad historią XIX i XX wieku*, Warszawa 2003; J. Myśliński, *Rola prasy w kształtowaniu kultury politycznej w początkach XX wieku*, [w:] *Spółczesność a polityka. Dorastanie do demokracji. Kultura polityczna w Królestwie Polskim na początku XX wieku*, red. A. Żarnowska, T. Wolsza, Warszawa 1993, s. 137–146; *Warsztat dokumentacyjny prasoznawczy (problemy teoretyczno-metodologiczne, tradycje, stan, postulaty)*, Wrocław 1992, s. 257–267; W. Pisarek, *Analiza zawartości prasy*, Kraków 1983; C. Gajkowska, *Polskie czasopiśmiennictwo literackie i kulturalno-społeczne lat 1864–1918 w trzydziestopięcioletniu powojennym: zarys informacyjno-bibliograficzny*, „Kwartalnik Historii Prasy Polskiej” 1981, nr 20/3, s. 5–30; H. Natora-Macierewicz, *Źródło prasowe w badaniach nad tworzeniem się świadomości historycznej*, „Kwartalnik Historii Prasy Polskiej” 1980, nr 2, s. 15–20; A. Ślisz, *Związki prasy polskiej z kulturą narodową*, „Kwartalnik Historii Prasy Polskiej” 1979, nr 4, s. 10; J. Myśliński, *Uwagi o prasie polskiej przełomu XIX i XX w. jako źródło historycznym*, „Rocznik Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego” 1974, t. 14, z. 1, s. 5–26; B. Krzywoblocka, *Prasa jako źródło historyczne*, „Kwartalnik Prasoznawczy” 1957, nr 3, s. 60–80.

57 J. Topolski, *Jak się pisze i rozumie historię. Tajemnice narracji historycznej*, Poznań 2008, s. 283–284.

58 E. Domańska, *Zwroty badawcze w historii i w innych naukach humanistycznych*, [w:] *Wprowadzenie do metodologii historii*, red. E. Domańska, J. Pomorski, Warszawa 2022, s. 225. Zob. także *Historyk wobec źródeł. Historiografia klasyczna i nowe propozycje metodologiczne*, red. J. Kolbuszewska, R. Stobiecki, Łódź 2010.

59 M. Sandl, F. Crivellari, K. Kirchmann, R. Schlögl, *Die Medialität des Historischen und die Historizität des Medialen*, [in:] M. Sandl, F. Crivellari, K. Kirchmann, R. Schlögl, *Die Medien der Geschichte*.

Dotychczas w polskiej literaturze naukowej brakowało bibliografii poświęconej problematyce edukacyjnej w czasopismach społeczno-kulturalnych. Pojmując prace nad opracowaniem niniejszej bibliografii, kierowano się refleksją J. Myślińskiego, który pisał: „Jak żaden inny typ źródła prasa kwalifikuje się do kwerend zespołowych, poprzedzonych wypracowaniem odpowiednich dyrektyw i schematów”⁶⁰. Bibliografia dotyczy kwestii obecności problemów szeroko rozumianej edukacji i roli młodego pokolenia w prasie Królestwa Polskiego w okresie po rewolucji 1905–1907 oraz w czasie I wojny światowej.

Rejestracji poddano periodyki społeczno-kulturalne, których listę skompletowano w oparciu o Centralny Katalog Czasopism Polskich Biblioteki Narodowej, NUKAT, katalogi czasopism Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie, Zakładu Narodowego im. Ossolińskich oraz Biblioteki Jagiellońskiej w Krakowie. Kompletność wykazu periodyków została również skonfrontowana z opracowaną przez Zespół Zakładu Bibliografii Retrospektywnej XIX i XX wieku Instytutu Historii Polskiej Akademii Nauk (obecnie Pracownia Bibliografii Retrospektywnej XIX i XX wieku) *Bibliografią historii Polski XIX i XX wieku*, t. 3: 1865–1918⁶¹, *Spisem tytułów prasy polskiej 1865–1918*, przygotowanym przez Aleksandrę Garlicką przy udziale zespołu Pracowni Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego XIX i XX w. Instytutu Badań Literackich PAN⁶², *Bibliografią czasopism warszawskich 1579–1981*⁶³ oraz katalogiem *Polskie czasopisma religijno-społeczne w XIX wieku*, wydanym przez Redakcję Wydawnictw Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego⁶⁴. Przejrzano szczegółowe bibliografie, katalogi i spisy czasopism odnoszące się do wybranego okresu i obszaru, a także ważniejsze opracowania⁶⁵. W wyniku kwerendy odnaleziono i uwzględniono w bibliografii

---

Medialität und Historizität in interdisziplinärer Perspektive, Konstanz 2004, s. 31–32. Zob. także P. Witek, „Rozbite lustra historii. Rozbite ślady historii”. *Metodologiczne problemy audiowizualnej koncepcji źródła historycznego*, [w:] *Historyk wobec źródeł...*, s. 91–105; A. Ziębińska-Witek, P. Witek, *Metodologiczne problemy historii wizualnej*, [w:] *Wprowadzenie do metodologii...*, s. 463–489.

60 J. Myśliński, *Uwagi o prasie...*, s. 8.

61 *Bibliografia historii Polski XIX i XX wieku*, t. 3: 1865–1918, wol. 1, red. S. Sokołowska, I. Ossowska, Warszawa 2000.

62 *Spis tytułów prasy polskiej 1865–1918*, oprac. A. Garlicka, Warszawa 1978.

63 *Bibliografia czasopism warszawskich 1579–1981*, t. 1–3, oprac. K. Zawadzki i in., Warszawa 1994–2001.

64 *Polskie czasopisma religijno-społeczne w XIX wieku: materiały do katalogu*, red. B. Lesisz, Cz. Draińska, D. Olszewski, K. Marciniak, Warszawa–Lublin 1988.

65 C. Gajkowska, *Bibliografia opracowań historii prasy polskiej do roku 1939*, Warszawa 2013; *Kobieta i media. Studia z dziejów emancypacji kobiet*, red. P. Perkowski, T. Stegner, Gdańsk 2009; J. Franke,

czasopisma nie notowane w Centralnym Katalogu Czasopism Polskich Biblioteki Narodowej – np. tygodnik „Piotrkowianin”. Autopsje pozwoliły także na weryfikację danych katalogów – w niektórych wypadkach stwierdzono, że numery periodyków podawanych w bazach bibliotek w rzeczywistości nie zachowały się – takie sytuacje miały miejsce np. w przypadku tygodników „Zorza” i „Posiew”.

Opracowanie tak bogatego zbioru czasopism było bardzo czasochłonne. Mimo że wiele periodyków zostało zdigitalizowanych, w niektórych wypadkach w zbiorach bibliotek cyfrowych brakuje części roczników lub numerów; dotyczy to nie tylko mniej popularnych czasopism, ale nawet sztandarowych tytułów badanego okresu, jak np. „Bluszcz”. Niektóre periodyki nie są do tej pory w żadnej części dostępne on-line. W niektórych wypadkach zdigitalizowane lub dostępne na mikrofilmach kopie czasopism nie pozwalały na odczytanie wszystkich niezbędnych informacji, dlatego konieczne było sięgnięcie do ich oryginalnych wersji. Korzystano z wielu bibliotek, m.in. Biblioteki Narodowej, Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego, Biblioteki Sejmowej, Biblioteki Zakładu im. Ossolińskich we Wrocławiu, Biblioteki im. Zielińskich Towarzystwa Naukowego Płockiego, Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego, Biblioteki Jasno-górskiej. Niekiedy tylko w jednej instytucji zachowały się poszczególne roczniki lub numery danego periodyku. Dodatkowo utrudnienia wiązały się z ograniczoną dostępnością bibliotek w czasie pandemii COVID-19. M.in. z tego powodu niektóre czasopisma były opracowywane przez więcej niż jedną osobę.

Selekcja materiału – kryteria formalne i treściowe

Przeprowadzona kwerenda pozwoliła na sporządzenie roboczego wykazu około 160 czasopism społeczno-kulturalnych. Znalazły się wśród nich przede wszystkim te, których tytuł wskazywał na wyraźny związek publikowanych artykułów

---

Wokół buntu i pokory. Warszawskie czasopisma kobiece w latach 1905–1918, Warszawa 2000; tenże, *Polska prasa kobieca w latach 1820–1918. W kręgu ofiary i poświęcenia*, Warszawa 1999; A. Notkowski, *Polska prasa prowincjonalna doby powstaniowej (1865–1918). Jej funkcje i „geografia” wydawnicza*, [w:] *Inteligencja polska XIX i XX wieku: studia*, t. 6, red. R. Czepulis-Rastenis, Warszawa 1991, s. 187–228; J. Franke, *Problemy polityki literackiej warszawskich czasopism kobiecych w latach 1905–1918*, „Kwartalnik Historii Prasy Polskiej” 1988, nr 27/2, s. 5–33; J. Łojek, J. Myśliński, W. Władyka, *Dzieje prasy polskiej*, Warszawa 1988; Z. Kmiecik, *Prasa polska w zaborze rosyjskim w latach 1905–1915*, [w:] *Prasa polska w latach 1864–1918*, red. J. Łojek, Warszawa 1976; A. Garlicka, *Rozwój badań nad historią prasy w Polsce (cz. 1: do 1939 r.)*, „Rocznik Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego” 1962, t. 1, s. 7–48; W. Gielżyński, *Prasa warszawska 1661–1914*, Warszawa 1962; B. Krzywobłocka, A. Ślisz, *Zarys historii prasy polskiej*, cz. 2, z. 2, Warszawa 1959; K. Wojciechowski, *Oświata ludowa 1863–1905 w Królestwie Polskim i Galicji*, Warszawa 1954.

z problematyką społeczno-kulturalną, chociażby przez umieszczenie w tytule (względnie podtytule) określenia „społeczny”. Czasopisma te systematycznie podejmowały tematykę szeroko pojętej kultury i życia społecznego, zazwyczaj także zagadnienia ekonomiczne, polityczne, naukowe etc. Zebrana grupa obejmuje periodyki o zróżnicowanych profilach światopoglądowych i dla zróżnicowanej grupy odbiorców. Prócz czasopism adresowanych do szerokiego grona adresatów do wykazu włączono także te, które określano mianem „dla kobiet”, dla ziemian, dla włościan, oraz takie czasopisma wyznaniowe i tzw. periodyki odnowicielskie, które systematycznie podejmowały również szeroko rozumianą problematykę społeczną.

Pod względem formalnym podczas kwalifikacji tytułów do bibliografii przyjęto zasadę uwzględniania periodyków wychodzących przynajmniej raz w tygodniu (tygodniki). W kilku wypadkach periodyki miały zmienną częstotliwość i w pewnym okresie ukazywały się dwa razy w ciągu tygodnia, jak np. „Głos Ludu”, który początkowo ukazywał się dwa razy w ciągu tygodnia, a od 1908 r. – raz w tygodniu. Takie periodyki także włączono do wykazu. Pod uwagę wzięto tytuły, których czas ukazywania się w ramach chronologicznych bibliografii (1905–1918) wynosił przynajmniej rok. Kwerendą objęto dodatki do danego tytułu czasopisma, mające odrębne tytuły i numery. Zostały one potraktowane jako odrębny periodyk.

Niektóre z periodyków klasyfikowanych w katalogach i bibliografiach jako społeczno-kulturalne i spełniające kryteria formalne niniejszej bibliografii zostały poddane analizie, ale nie odnaleziono w nich tekstów dotyczących edukacji. Zatem z uwagi na negatywny wynik kwerendy w *Wykazie czasopism* oraz głównej części niniejszej bibliografii nie znalazły się: „Najnowszy Kurier: pismo poświęcone chwili bieżącej, z opisami ciekawych wydarzeń, artykułami na czasie, powieściami, nowelami, humorem i satyrą”; „Rocznik Katolickiego Związku Kobiet Polskich w Warszawie”; „Nowa Placówka”; „Tydzień Polski: bezpłatny dodatek ilustrowany do „Kuriera Polskiego”. Zdecydowano natomiast o umieszczeniu w wykazie tych periodyków, które były kontynuacjami innych tytułów, nawet jeśli nie zawierały tekstów poświęconych edukacji i spełniających kryteria niniejszej bibliografii. Ich uwzględnienie pozwoliło ukazać porządek kontynuacji tytułów.

Ze względu na założone kryteria odrzucono czasopisma ściśle fachowe, branżowe i naukowe – np. lekarskie, pedagogiczne, prawne, techniczne, ekonomiczne. Nie uwzględniono także periodyków *stricte* religijnych, politycznych, sportowych, satyrycznych, czasopism dla dzieci i młodzieży oraz wydawanych

przez młodzież. Z uwagi na obfitość materiału pominięto prasę codzienną i jednodniówki. Ten ostatni rodzaj wydawnictw, zwłaszcza w przypadku zaboru rosyjskiego, miał ścisły związek z czasopismami. Jednodniówki często wychodziły zamiast zawieszonych przez cenzurę numerów pisma, były też publikowane w przypadku nieotrzymania koncesji na wydawanie periodyku.

Ostatecznie w wykazie znalazło się 155 periodyków społeczno-kulturalnych (zob. *Wykaz czasopism*). Zagadnienia szeroko rozumianej edukacji były jednym z wiodących problemów opisywanych i dyskutowanych na ich łamach. Regularnie pisano o szkolnictwie, oświacie pozaszkolnej, wychowaniu w rodzinie, rozwoju dzieci i młodzieży, roli młodego pokolenia w życiu społecznym.

Dobór materiałów do bibliografii wymagał dokonania selekcji w obrębie zakwalifikowanych czasopism. Analizie poddano teksty publicystyczne, nawet te mające walory literackie, ale zasadniczo należące do publicystyki społecznej. Uwzględniono artykuły, felietony, polemiki, korespondencje, a także inne teksty o charakterze więcej niż informacyjnym, omawiające zagadnienia odnoszące się do wybranej problematyki, wyznaczonej przez słowa kluczowe. Jedynie wyjątkowo zostały uwzględnione mniej obszerne publikacje – ze względu na ich wartość informacyjną lub rzadkość poruszanej problematyki. Nie uwzględniono krótkich not o charakterze sprawozdawczym czy informacyjnym, anonsów, ogłoszeń, komunikatów, krótkich doniesień, reklam prasowych. Nie brano pod uwagę utworów literackich (opowiadań, noweli, fragmentów powieści, utworów poetyckich, aforyzmów) oraz ikonografii. Fakt, że w pracach nad bibliografią uczestniczyło 18 osób, wiązał się, mimo dążenia do zobiektywizowania kryteriów doboru oraz szczegółowej instrukcji, z nieuchronną subiektywnością w doborze materiałów i zakwalifikowaniu bądź odrzuceniu danego tekstu prasowego. Najpoważniejsze dostrzeżone braki zostały uzupełnione przez redaktorki.

Układ bibliografii

Główną część bibliografii stanowią czasopisma ułożone w porządku alfabetycznym według tytułów. Opatrzono je numeracją rzymską. W obrębie każdego tytułu zastosowano szeregowanie chronologiczne. Poszczególnym pozycjom w obrębie każdego periodyku przypisano kolejne numery arabskie. Każdy adres bibliograficzny został opatrzony numerem, złożonym z liczby rzymskiej (oznaczającej periodyk), ukośnika i liczby arabskiej (oznaczającej pozycję artykułu prasowego w ramach periodyku).

Zasady opisu bibliograficznego

Opisy poszczególnych tekstów opublikowanych w czasopismach i adnotacje sporządzono w oparciu o instrukcję, która została opracowana przed przystąpieniem do kwerend. Opracowanie wielu czasopism było czasochłonne ze względu na zmiany tytułów i częstotliwości ukazywania się. Należało ustalić związki między poszczególnymi tytułami oraz skonfrontować nieścisłości informacyjne zamieszczone w wielu publikacjach. W *Wykazie czasopism* oraz w głównej części bibliografii podano informacje o relacjach między tytułami – o tytule poprzedzającym i tytule następnym.

W opisie bibliograficznym podano: autora artykułu, tytuł tekstu, lokalizację w czasopiśmie (rok, numer, strony). Wielu autorów podpisywało się kryptonimami bądź pseudonimami, które starano się w miarę możliwości rozwiązać. Korzystano przy tym przede wszystkim ze *Słownika pseudonimów pisarzy polskich*⁶⁶ oraz *Słownika pseudonimów i kryptonimów*, w którym jednak nie podano informacji na temat większości autorów publikacji prasowych uwzględnionych w niniejszej bibliografii⁶⁷. W wielu wypadkach konieczne było także sięgnięcie do słowników biograficznych, w tym *Polskiego Słownika Biograficznego*. Na początku opisu podawano formę użytą w czasopiśmie, następnie właściwe nazwisko zapisywano w nawiasie kwadratowym. W miarę możliwości starano się ustalić imiona autorów w przypadku, gdy w źródle nie zostały podane. Czasem zadanie to okazywało się jednak niewykonalne, a w opisie pozostały inicjały lub kryptonimy w oryginalnym brzmieniu. W sytuacjach wątpliwych przy rozszyfrowanym imieniu i/lub nazwisku stawiano znak zapytania. Dane wprowadzone do opisu spoza tytułatury artykułu oraz wszelkie informacje spoza czasopisma, dodane przez autorów opisów, ujęte zostały w nawiasy kwadratowe. W tytułach tekstów zrezygnowano z oryginalnej ortografii. Podobnie uwspółcześniona została pisownia i gramatyka, zachowano jednak pisownię skrótów, a także ortografię małych i wielkich liter w nazwach instytucji, jak również oryginalną pisownię pseudonimów, których nie udało się rozwiązać (ponieważ ich oryginalny zapis może w przyszłości ułatwić ich rozwiązanie innym badaczom).

Niektóre artykuły były kontynuowane w kilku kolejnych numerach czasopisma. W takiej sytuacji tworzony był jeden opis bibliograficzny. Jednak

---

⁶⁶ *Słownik pseudonimów polskich XV w. – 1970 r.*, t. 1–4, red. E. Jankowski, Wrocław–Warszawa–Kraków 1994–1996.

⁶⁷ *Słownik pseudonimów i kryptonimów pisarzy polskich oraz Polski dotyczących*, t. 1–2, oprac. A. Bar, Kraków 1936.

w przypadku, gdy artykuły o tym samym tytule ukazywały się w bardzo długich cyklach, np. 20 numerach określonego rocznika, i poruszały różne tematy, niełączące się w spójną całość, były opisywane oddzielnie. Kierowano się założeniem, by nie łączyć szczególnie obszernych artykułów publikowanych w wielu częściach w jednym opisie bibliograficznym, zakładając, że ułatwi to czytelnikom znalezienie poszukiwanych przez nich treści.

Adnotacje

Uzupełnieniem opisu zasadniczego jest umieszczona pod nim adnotacja. W zależności od specyfiki artykułu zastosowano adnotacje:

- wyjaśniające – stanowiące uzupełnienie bądź rozwinięcie tytułu,
- wskazujące – podające tematykę dokumentu lub ujęcie tematu,
- omawiające – będące streszczeniem omawianego tekstu.

W bibliografii najczęściej wykorzystywano ostatni typ. Niekiedy w jednym opisie bibliograficznym łączono elementy różnych typów adnotacji. Adnotacje nie zawsze są jednakowo obszerne. Ich objętość była uzależniona od charakteru artykułu, złożoności i wielości podejmowanych zagadnień. Zróżnicowana objętość i charakter tekstów prasowych oraz duża liczba badaczy, którzy dokonywali selekcji i opracowywali materiał na potrzeby niniejszej bibliografii, przyczyniły się do pewnych różnic w sposobie sporządzania adnotacji. Zachowanie całkowitej konsekwencji było trudne i – jak się wydaje – byłoby niepraktyczne także dla czytelników. Wiele adnotacji zostało ujednoczonych na etapie redakcji naukowej, ale starano się nie ingerować nadmiernie w specyfikę opisów.

W ramach prac redakcyjnych zidentyfikowano wymienione w artykułach publikacje książkowe. W adnotacjach podano ich opis bibliograficzny, uzupełniono o brakujące dane, np. datę i miejsce wydania. Podano przy tym prawidłowe wersje tytułów przywoływanych książek, choć w samych artykułach często zdarzały się drobne błędy w tym zakresie. Szczególne trudności były związane z opisywanymi w artykułach książkami obcojęzycznymi. Publicyści tłumaczyli ich tytuły na język polski, nie podając tytułów oryginałów, a czasem wręcz zmieniając ich brzmienie. W ustalaniu prawidłowych tytułów polskich i obcych książek opisywanych w analizowanych tekstach korzystano z polskich i zagranicznych katalogów bibliotecznych. Podobnie starano się podać poprawne nazwy instytucji i stowarzyszeń, które w tekstach prasowych również często były zniekształcane lub podawane w różnych formach. Niekiedy wiązało się to zapewne z ingerencją cenzury. I tak na przykład nazwę Towarzystwa Badań nad Dziećmi czasami podawano z dookreśleniem „Polskie”, czasami bez niego. Podawanie

różnych wersji nazw tych samych organizacji dotyczyło zresztą nie tylko prasy, ale także innych źródeł drukowanych oraz rękopiśmiennych. Dla instytucji najważniejszych i najczęściej opisywanych w tekstach prasowych uwzględnianych w niniejszej bibliografii zastosowano skróty (zob. *Wykaz skrótów*). Uzupełnieniem adnotacji są zapisane pod nią w nawiasie kwadratowym słowa kluczowe, od jednego do trzech dla każdego opisu bibliograficznego. Zostały one ujednolicone na etapie redakcji naukowej. Wraz z odnoszącym się do nich *Indeksem słów kluczowych* mają ułatwić korzystanie z bibliografii w kontekście badań problemowych.

Spisy pomocnicze

Uzupełnieniem głównej części bibliografii są opracowane przez redakcję różnego rodzaju spisy pomocnicze, w tym wykazy (*Wykaz skrótów*, *Wykaz czasopism*, *Wykaz słów kluczowych*) i indeksy (*Indeks słów kluczowych* oraz *Indeks osobowy*), które mają ułatwić użytkownikowi orientację w prezentowanym materiale. Dodatkowo *per se* ukazują bogactwo materiałów przedstawianych w niniejszej bibliografii. W obu indeksach zapis indeksowy składa się z hasła (słowa kluczowego) oraz dwuelementowego wskaźnika, który zawiera liczbę rzymską, odnoszącą się do numeru czasopisma, oraz liczbę arabską, odnoszącą się do numeru pozycji w obrębie danego periodyku. Wskaźniki odnoszące się do jednego hasła szeregowano według kolejności czasopism oraz kolejności zapisów bibliograficznych w ramach periodyków.

Najważniejszą rolę spełnia *Indeks słów kluczowych*, który obejmuje ułożone w porządku alfabetycznym 73 słowa kluczowe, charakteryzujące tematykę analizowanych czasopism w zakresie szeroko rozumianej edukacji dzieci i młodzieży. Dotyczą one różnych form i aspektów instytucjonalnego i rodzinnego wychowania, opieki i nauczania dzieci i młodzieży, szkolnictwa, oświaty pozaszkolnej, przebiegu procesów wychowawczych i dydaktycznych, organizacji i instytucji społecznych zajmujących się młodym pokoleniem. Zagadnienia objęte hasłami *Indeksu* obejmują problemy wychowania i rozwoju w sferze moralnej, społecznej, fizycznej, estetycznej, kwestie rozwoju poznawczego i emocjonalnego, trudności okresu dzieciństwa i adolescencji, relacji dzieci i młodzieży z otoczeniem, zagadnienia czasu wolnego młodego pokolenia oraz jego roli, etosu i udziału w życiu społecznym. Dobierając słowa kluczowe, brano pod uwagę tematykę poruszaną w tekstach prasowych badanych periodyków, stosowane kategorie pojęciowe i stan wiedzy pedagogicznej na początku XX w., ale także współczesne rozumienie pojęć dotyczących edukacji, wedle definicji Zbigniewa Kwiecińskiego:

[...] edukacja jest to ogół uwarunkowań, procesów i działań, które sprzyjają rozwojowi coraz większych możliwości jednostki do osiągnięcia przez nią autonomii, czyli zdolności do samodzielnego wyboru i krytycznego osądu, do bycia odrębną osobą, odpowiedzialną za zgodność swoich zachowań wobec przyjętych uniwersalnych zasad etycznych, a zarazem działającą dla dobra wspólnot (bliskich i dalszych)⁶⁸.

We współczesnym rozumieniu edukacja obejmuje pojęcia oświata, wychowanie, kształcenie i uczenie się, socjalizacja etc., oznacza czynności świadome i intencjonalne ze strony rodziców i instytucji.

Drugim zastosowanym w bibliografii wykazem jest *Indeks osobowy*. W układzie alfabetycznym podano w nim nazwiska autorów przywołanych tekstów prasowych oraz osób występujących w tytułach bądź adnotacjach. Indeks osobowy nie obejmuje natomiast nazwisk wymienianych poza głównym zrębem bibliografii (np. we *Wprowadzeniu*). Odnośniki do głównej części bibliografii są zbudowane tak samo jak w *Indeksie słów kluczowych* i składają się z dwuelementowego wskaźnika liczbowego. Jeśli dana osoba występowała zarówno pod imieniem i nazwiskiem, jak i pod pseudonimem bądź kryptonimem, to jako hasło główne podano nazwisko właściwe, a przy pseudonimie (kryptonimie) umieszczono odsyłacz do właściwego hasła. Wyjątkiem jest sytuacja postaci znanych w kulturze i nauce przede wszystkim pod pseudonimem, np. Janusz Korczak, Bolesław Prus. W zapisie indeksowym obok właściwego nazwiska podano w nawiasie okrągłym wszystkie pseudonimy i kryptonimy, pod jakimi dana osoba publikowała, zachowując ich oryginalną pisownię. W przypadku brzmiących identycznie, nierozwiązanych kryptonimów, występujących w różnych czasopismach, przyjęto zasadę, że jeśli brakuje dodatkowych informacji, aby je uznać za tożsame, mogą one dotyczyć różnych osób. Dlatego utworzono dla nich osobne, choć tak samo brzmiące, hasła w indeksie. W niektórych wypadkach nawet gdy podano nazwisko i imię autora występujące w zapisach bibliograficznych lub adnotacjach w różnych czasopismach, podobnie jak w przypadku kryptonimów, nie zawsze możliwe było uznanie ich za dotyczące jednej osoby, jak np. w przypadku hasła Grabowski Jan. Czasami potwierdzenie, że chodzi o tę samą osobę, nie było możliwe. W niektórych sytuacjach ustalono z pewnością, że to samo nazwisko i imię dotyczyło różnych osób. Gdy było to możliwe, w takich wypadkach w odniesieniu do autorów tekstów prasowych podano daty ich życia. Prace

---

68 Z. Kwieciński, *Edukacja w galaktyce znaczeń*, [w:] *Pedagogika. Podręcznik akademicki*, red. Z. Kwieciński, B. Śliwerski, Warszawa 2019, s. 41.

nad indeksem osób były żmudne, wymagały weryfikacji danych z katalogów, baz, słowników. Pozwoliło to na sprostowanie błędnych informacji, np. nazwisko tłumacza Jana J. Rapackiego – w katalogu NUKAT⁶⁹ oraz w Bibliotece Cyfrowej Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Hieronima Łopacińskiego⁷⁰ mylnie podawanego jako Rapacki Jacek Jerzy. Podobnie, w oparciu o *Polski Słownik Biograficzny*, wyjaśniono błędne zapisy występujące w katalogach i słownikach dotyczące dwóch publicystów o nazwisku Adam Szymański. Tego rodzaju przykłady można mnożyć.

Na końcu podano informacje na temat autorów, którzy przeprowadzali kwerendy i sporządzali opisy poszczególnych pozycji.

*

Przygotowując niniejszą bibliografię, kierowaliśmy się przeświadczeniem, że będzie ona wartościową pomocą w prowadzeniu badań dla historyków edukacji, ale także przedstawicieli innych dyscyplin w ramach nauk humanistycznych i społecznych. Przydatne jest samo usystematyzowanie wiedzy o periodykach społeczno-kulturalnych badanego okresu. Podobnie użyteczne, nie tylko dla historyków wychowania, mogą być wykazy źródeł prasowych. Wiele tekstów przywołanych w niniejszej bibliografii dotyczy oświaty, wychowania, kształcenia, rodziny, ale także szerszych zagadnień – społecznych, politycznych, naukowych, kulturowych, praw kobiet i Żydów etc. W artykułach z okresu I wojny światowej zagadnienia oświaty stanowiły element ogólnej refleksji publicystów na temat państwa. Wizje nowoczesnej edukacji przedstawiano jako jeden z komponentów budowy nowoczesnego ładu społecznego. Źródła te mogą się zatem okazać interesujące w badaniach nad różnymi aspektami życia w dobie intensywnych przemian okresu porewolucyjnego.

Dostrzegalna niesymetria obecności tematyki edukacyjnej w debacie prasowej wynikała m.in. z tego, że zainteresowanie nią często było pochodną sytuacji politycznej oraz zmieniających się warunków funkcjonowania polskiej oświaty. Fluktuacja tematu edukacji na łamach prasy wynikała ze związków zagadnień sytuacji szkolnictwa czy roli młodzieży w życiu publicznym choćby z wydarzeniami politycznymi, na przykład z rewolucją i strajkiem szkolnym w 1905 r. Wydarzenia te dały asumpt do dyskusji publicystycznej, w której problemy edukacji

---

69 <http://katalog.nukat.edu.pl/lib/item?id=chamo:1476908&fromLocationLink=false&theme=nukat> (dostęp: 10.02.2023).

70 <http://bc.wbp.lublin.pl/dlibra/doccontent?id=25857> (dostęp: 10.02.2023).

młodego pokolenia ukazywano na tle szerszych zjawisk zachodzących w społeczeństwie. Przywołane w bibliografii źródła pozwalają na kontekstowe badania sytuacji oświaty i wychowania, zmian przepisów prawa dotyczących dzieci, instytucjonalizacji opieki, wychowania i kształcenia, przeobrażeń położenia młodzieży i jej roli w życiu publicznym.

Interesującym efektem niniejszej bibliografii jest ukazanie mnogości nie tylko tematów związanych z edukacją, które były poruszane w debacie prasowej, ale także uczestniczących w niej publicystów. Obfitość nazwisk, pseudonimów i kryptonimów zestawionych w indeksie osobowym pokazuje, jak liczne było grono osób zabierających głos na łamach prasy. Uwagę zwraca szerokie grono publicystów i czytelników piszących do redakcji czasopism ludowych (nawet jeśli część listów do redakcji *de facto* nie pochodziła od czytelników), co pokazuje poszerzającą się skalę partycypacji przedstawicieli nieelitarnych grup społecznych w dyskusji o sprawach ważnych dla życia publicznego. Zestawienie materiału zebranego w niniejszej bibliografii według słów kluczowych pokazuje, że wiodącą kategorią w dyskusji o edukacji w prasie społeczno-kulturalnej była „oświata ludowa”, co potwierdza tezę o kluczowym dla opinii publicznej (a przynajmniej dla publicystów, redaktorów i wydawców prasy) znaczeniu procesów budowania tożsamości narodowej chłopów i roli oświaty w tym procesie. Kwestie te, ważne nie tylko dla dziejów edukacji, warto poddać dalszym badaniom.

Nowoczesna polska tożsamość narodowa, konstruowana na łamach prasy, ale i za pomocą prasy, była bezpośrednio wiązana z edukacją, jako czynnikiem kształtowania nowych postaw, wyobrażeń, wartości, wiedzy o świecie. Szkoła miała być miejscem rozwijania umiejętności rozumienia znaczeń własnej i uniwersalnej kultury, dostarczania podstawowych wiadomości i orientacji w świecie. W dyskusji prasowej podkreślano znaczenie oświaty szkolnej i pozaszkolnej dla wychowania i socjalizacji człowieka, deklarowano ich wymiar autoteliczny. Nie widziano natomiast – lub nie chciano widzieć – że w polskiej rzeczywistości, podobnie jak we wszystkich społeczeństwach nowoczesnych, konstruowany i upowszechniany system działań edukacyjnych został podporządkowany „*podmiotowi zbiorowemu*, czyli *de facto* reprezentantom zinstytucjonalizowanych form autorytetu (państwa, nauki, Kościoła, szkoły)”⁷¹. W dalszych badaniach historyczno-pedagogicznych szczególnie istotna jest zatem praca nad tekstami prasowymi z zastosowaniem interdyscyplinarnego warsztatu, wykorzystaniem

---

71 A. Męczkowska, *Podmiot i pedagogika: od oświeceniowej utopii do pokrytycznej dekonstrukcji*, Wrocław 2006, s. 132; K. Maliszewski, *Bez-silna edukacja. O kształceniu krucho*, Katowice 2021, s. 69.

różnych, także filologicznych, metod i narzędzi, w tym analizy dyskursu prasowego oraz krytycznej analizy dyskursu. Traktowanie tekstu jako przedmiotu badań i przykładanej doń teorii jako narzędzia interpretacji stwarza możliwości pogłębionych badań dyskursywnych⁷². Jeśli niniejsza bibliografia zainspiruje prowadzenie dalszych badań historycznoprasoznawczych nad dziejami edukacji, historią dzieciństwa i dorastania, z wykorzystaniem różnych kategorii badawczych, metod i ujęć teoretycznych – spełni swój najważniejszy cel.

Aneta Bołdyrew

---

⁷² *Analiza dyskursu publicznego. Przegląd metod i perspektyw badawczych*, red. M. Czyżewski, M. Otrocki, T. Piekot, J. Stachowiak, Warszawa 2017, s. 15.

Wykaz czasopism

Poniższy wykaz odnotowuje periodyki uwzględnione w pracach nad niniejszą *Bibliografią adnotowaną*. Zawiera on następujące informacje (kolejno):

- numer czasopisma w niniejszej *Bibliografii* (służący m.in. do konstruowania systemu odsyłaczy w indeksie);
- tytuł czasopisma, z pierwszym historycznie podtytułem – o ile występował (umożliwia to jednoznaczną identyfikację periodyku w katalogach, bibliografiach itd.);
- pierwszy podtytuł w okresie czasowym objętym przez niniejszą *Bibliografię* (1905, nr 1), ewentualnie pierwszy podtytuł w tym okresie po przerwie w wydawaniu – o ile różnią się one od pierwszego historycznie podtytułu (umożliwia to m.in. jednoznaczną identyfikację periodyku z autopsji);
- dane o częstotliwości wydawania czasopisma – jeśli informacja ta nie zawiera się w tytule i podtytule lub częstotliwość faktyczna była niezgodna z informacją z tytułu i podtytułu;
- miejsce wydania;
- daty publikacji;
- gdy daty publikacji czasopisma wyznaczają okres wykraczający poza zakres chronologiczny niniejszej *Bibliografii* – informacja o okresie czasowym objętym przez *Bibliografię*;
- informacje o relacjach między tytułami – o ile zachodzą w okresie czasowym objętym przez niniejszą *Bibliografię* – np. o tytule poprzedzającym, tytule następnym, tytułach współwydanych itp.;
- informacje o autorach opracowań na potrzeby niniejszej *Bibliografii*.

- I. „Ateneum”, miesięcznik, Warszawa 1903–1908, nie ukazywał się w latach 1906–1907 (bibliografia obejmuje lata 1905, 1908) – oprac. Aneta Bołdyrew.
- II. „Bez Dogmatu : dwutygodnik ekonomiczny, społeczny i popularno-naukowy”, Warszawa 1909–1910 – oprac. Paulina Pająk.
- III. „Biblioteka Warszawska : pismo poświęcone naukom, sztukom i przemysłowi” (od 1905 r. podtytuł: „pismo miesięczne, poświęcone nauce, literaturze, sztukom i sprawom społecznym”), miesięcznik, Warszawa 1841–1914 (bibliografia obejmuje lata 1905–1914) – oprac. Marta M. Kacprzak.
- IV. „Biesiada Literacka”, tygodnik, Warszawa 1908–1917; tytuł poprz. „Lechita” – oprac. Marta M. Kacprzak.
- V. „Biesiada Literacka : pismo literacko-polityczne, ilustrowane” (w 1905 r. bez podtytułu), tygodnik, Warszawa 1876–1907 (bibliografia obejmuje lata 1905–1907); tytuł nast. „Biesiada Polska” – oprac. Marta M. Kacprzak.
- VI. „Biesiada Polska”, tygodnik, Warszawa 1907; tytuł poprz. „Biesiada Literacka”, tytuł nast. „Lechita” – oprac. Marta M. Kacprzak.
- VII. „Bluszcz : pismo tygodniowe ilustrowane dla kobiet”, Warszawa 1865–1939 (bibliografia obejmuje lata 1905–1918) – oprac. Renata Bednarz-Grzybek.
- VIII. „Brzask”, tygodnik, Sosnowiec 1913–1914 – oprac. Aneta Bołdyrew.
- IX. „Brzask : radomski tygodnik obrazkowy”, Radom 1915–1919 (bibliografia obejmuje lata 1915–1918) – oprac. Monika Nawrot-Borowska.
- X. „Chwila Świąteczna : pismo tygodniowe dla wsi i miast”, Warszawa 1917 – oprac. Kamila Cybulska, Paulina Pająk.
- XI. „Co Tydzień : pismo ilustrowane poświęcone chwili bieżącej”, Warszawa 1915 – oprac. Karolina Kaczmarek.
- XII. „Dobra Gospodyni : pismo tygodniowe ilustrowane dla kobiet” (w 1905 r. podtytuł: „pismo tygodniowe ilustrowane dla kobiet polskich”), Warszawa 1901–1925, nie ukazywało się w latach 1916–1924 (bibliografia obejmuje lata 1905–1915) – oprac. Renata Bednarz-Grzybek, Stefania Walasek.
- XIII. „Dobra Matka : tygodnik dla matek i rodzin”, Warszawa 1904–1905 (bibliografia obejmuje rok 1905); tytuł nast. „Kobieta” – oprac. Renata Bednarz-Grzybek.
- XIV. „Drogowskaz : pisemko dla ludu”, miesięcznik, od 1908 r. dwutygodnik, Warszawa 1907–1909 – oprac. Marta M. Kacprzak.

- XV. „Drużyna : dwutygodnik ilustrowany wychowawczy, społeczny, literacki i oświatowy” (w 1918 r. podtytuł: „organ młodzieży wiejskiej : tygodnik Związku Kółek Rolniczych CTR wychowawczy, społeczny, literacki i oświatowy z ilustracjami”), Warszawa 1912–1915, 1918–1927 (bibliografia obejmuje lata 1912–1915, 1918) – oprac. Karolina Kaczmarek.
- XVI. „Dziecko : czasopismo poświęcone wychowaniu domowemu i społecznemu”, miesięcznik, Warszawa 1913–1915 – oprac. Izabela Krasieńska.
- XVII. „Dzwonek Częstochowski : pismo miesięczne, ilustrowane”, Częstochowa 1901–1915 (bibliografia obejmuje lata 1905–1915) – oprac. Dorota Grabowska-Pieńkosz.
- XVIII. „Echa Kieleckie : tygodnik poświęcony sprawom politycznym, społecznym, ekonomicznym i literaturze”, Kielce 1906–1907 – oprac. Monika Nawrot-Borowska, Grzegorz Michalski.
- XIX. „Echa Piotrkowskie : tygodnik społeczny i ekonomiczny poświęcony sprawom miejscowym : wychodzi w każdą niedzielę”, Piotrków [Trybunalski] 1906–1909 – oprac. Joanna Falkowska.
- XX. „Echa Płockie”, niereg., Płock 1907–1908; tytuł poprz. „Echa Płockie i Włocławskie” – oprac. Paulina Pająk.
- XXI. „Echa Płockie i Włocławskie : pismo poświęcone głównie sprawom miejscowym”, dwa razy w tygodniu, Płock 1904–1906 (bibliografia obejmuje lata 1905–1906); tytuł poprz. „Echa Płockie i Łomżyńskie”, tytuł nast. „Echa Płockie” – oprac. Paulina Pająk.
- XXII. „Gazeta Ludowa : pismo poświęcone sprawom ludu polskiego”, tygodnik, Warszawa 1914; tytuł poprz. „Lud Polski”, tytuł nast. „Gromada” – oprac. Monika Hajkowska.
- XXIII. „Gazeta Ludowa : tygodnik ilustrowany”, Lublin, Warszawa 1915–1921 (bibliografia obejmuje lata 1915–1918) – oprac. Joanna Falkowska.
- XXIV. „Gazeta Łowicka : pismo tygodniowe poświęcone sprawom okolicy Łowicza i sąsiednich powiatów”, Łowicz 1917–1918; tytuł poprz. „Łowiczanie” I, tytuł nast. „Łowiczanie” II – oprac. Iwonna Michalska.
- XXV. „Gazeta Niedzielną : pismo tygodniowe ilustrowane : dodatek do »Kuriera Łódzkiego«”, Łódź 1909–1911 – oprac. Kamila Cybulska.
- XXVI. „Gazeta Niedzielną : tygodnik oświatowy religijno-społeczny”, Włocławek 1916–1919 (bibliografia obejmuje lata 1916–1918) – oprac. Renata Bednarz-Grzybek.
- XXVII. „Gazeta Pabianicka : wychodzi 2 razy tygodniowo we środy i w soboty popołudniu”, Pabianice 1913–1914 – oprac. Agnieszka Wąłęga.

- XXVIII. „Gazeta Świąteczna : wychodzi raz na tydzień przed każdą niedzielą” (w 1905 r. podtytuł: „wychodzi w Warszawie na każdą niedzielę”), Warszawa 1881–1939 (bibliografia obejmuje lata 1905–1918) – oprac. Dorota Grabowska-Pieńkosz.
- XXIX. „Gazeta Włościańska : tygodnik społeczny, literacki, rolniczo-przemysłowy i handlowy poświęcony sprawom włościańskim”, Warszawa 1912–1913 – oprac. Kamila Cybulska.
- XXX. „Gazeta Zagłębia : pismo poświęcone zagadnieniom życia narodowego w zakresie politycznym, społecznym, naukowym i literackim z uwzględnieniem spraw Zagłębia Dąbrowskiego”, tygodnik, Sosnowiec 1913–1914 – oprac. Kamila Cybulska.
- XXXI. „Głos : tygodnik literacko-społeczno-polityczny” (w 1905 r. podtytuł: „tygodnik naukowo-literacki, społeczny i polityczny”), tygodnik, od 1905 r. niereg., Warszawa 1886–1905 (bibliografia obejmuje rok 1905) – oprac. Małgorzata Maria Krakowiak.
- XXXII. „Głos Lubelski : pismo tygodniowe”, Lublin 1913 – oprac. Renata Bednarz-Grzybek.
- XXXIII. „Głos Ludu : wychodzi dwa razy na tydzień w niedzielę i czwartek”, dwa razy w tygodniu, od 1908 r. tygodnik, Częstochowa 1906–1931 (bibliografia obejmuje lata 1906–1918) – oprac. Renata Bednarz-Grzybek.
- XXXIV. „Głos Narodu : ilustrowany tygodnik społeczno-literacki”, Warszawa 1913–1914 – oprac. Joanna Falkowska.
- XXXV. „Głos Płocki : pismo poświęcone głównie sprawom miejscowym : wychodzi w środy i soboty każdego tygodnia”, Płock 1908–1914 – oprac. Agata Czajkowska.
- XXXVI. „Głos Podlasia : tygodnik społeczno-literacki”, Siedlce 1910–1915 – oprac. Małgorzata Maria Krakowiak, Grzegorz Michalski.
- XXXVII. „Głos Polski : pismo tygodniowe”, Sosnowiec 1915–1916 – oprac. Paulina Pająk.
- XXXVIII. „Głos Polski : tygodnik poświęcony zagadnieniom życia narodowego w zakresie politycznym, społecznym, naukowym, literackim i artystycznym”, Warszawa 1907; tytuł poprz. „Myśl Polska” – oprac. Marta M. Kacprzak.
- XXXIX. „Głos Żydowski : niezależny tygodnik społeczno-literacki”, Włocławek 1917–1918 – oprac. Paulina Pająk.

- XL. „Głos Żydowski : tygodnik społeczno-polityczny”, Warszawa 1906; tytuł nast. „Życie Żydowskie” – oprac. Marta M. Kacprzak.
- XLI. „Gromada : pismo poświęcone sprawom ludu polskiego”, tygodnik, Warszawa 1914; tytuł poprz. „Gazeta Ludowa”, tytuł nast. „Lud Polski” – oprac. Monika Hajkowska.
- XLII. „Humanista Polski : miesięcznik”, Warszawa 1913–1915; tytuł poprz. „Kultura Polska” – oprac. Małgorzata Maria Krakowiak, Grzegorz Michalski.
- XLIII. „Izraelita : pismo tygodniowe poświęcone interesom judaizmu : wychodzi co piątek” (w 1906 r. podtytuł „tygodnik społeczny, literacki i naukowy”), od 1914 r. niereg., Warszawa 1866–1915 (bibliografia obejmuje lata 1905–1915) – oprac. Agnieszka Wałęga.
- XLIV. „Kłosa”, tygodnik, Warszawa 1907; tytuł nast. „Nowe Kłosa” – oprac. Aneta Bołdyrew.
- XLV. „Kobieta : dwutygodnik dla kobiet poświęcony higienie i estetyce ciała, pielęgnowaniu urody, racjonalnej kosmetyce oraz całokształtowi spraw życia i potrzeb kobiet”, Warszawa 1912–1914, 1924 (bibliografia obejmuje lata 1912–1914) – oprac. Renata Bednarz-Grzybek.
- XLVI. „Kobieta (Dobra Matka) : tygodnik poświęcony sprawom kobiecym : wychodzi co sobota”, Warszawa 1906; tytuł poprz. „Dobra Matka” – oprac. Renata Bednarz-Grzybek.
- XLVII. „Kronika Piotrkowska : tygodnik poświęcony sprawom miejscowym”, Piotrków [Trybunalski] 1910–1913 – oprac. Agata Czajkowska.
- XLVIII. „Kronika Rodzinna : pismo dwutygodniowe” (w 1905 r. podtytuł „tygodnik ilustrowany, religijno-społeczny, dla rodzin katolickich”), Warszawa 1867–1914 (bibliografia obejmuje lata 1905–1914); w latach 1913–1914 współwydane z „Naszym Sztandarem” – oprac. Renata Bednarz-Grzybek, Monika Hajkowska.
- XLIX. „Kultura : miesięcznik naukowy, społeczny i literacki”, Warszawa 1907–1909 – oprac. Marta M. Kacprzak.
- L. „Kultura Polska : miesięcznik wydawany przez Towarzystwo Kultury Polskiej”, Warszawa 1908–1912; tytuł nast. „Humanista Polski” – oprac. Kamila Cybulska, Grzegorz Michalski.
- LI. „Lechita”, tygodnik, Warszawa 1907–1908; tytuł poprz. „Biesiada Polska”, tytuł nast. „Biesiada Literacka” – oprac. Marta M. Kacprzak.
- LII. „Lud Polski : tygodnik obrazkowy, społeczny, polityczny, oświatowy, rolniczy, sprawom ludu polskiego poświęcony” (w 1916 r. podtytuł:

- „pismo poświęcone sprawom ludu polskiego i obronie jego praw przeciw wszelkim nadużyciom i krzywdom”), Warszawa 1913–1914, 1916–1917; tytuł nast. „Gazeta Ludowa”, tytuł poprz. „Gromada” – oprac. Monika Hajkowska.
- LIII. „Łowiczanie : tygodnik społeczno-ekonomiczny i polityczny poświęcony sprawom Łowicza i jego okolic: wychodzi w każdy piątek”, Łowicz 1911–1914; 1918; tytuł nast. „Gazeta Łowicka” – oprac. Paulina Pająk.
- LIV. „Miesiąc Ilustrowany”, miesięcznik, Warszawa 1912–1913 – oprac. Joanna Falkowska.
- LV. „Młot : tygodnik społeczny, polityczny i literacki”, Warszawa 1910; tytuł poprz. „Trybuna”, tytuł nast. „Wolna Trybuna” – oprac. Aneta Bołdyrew.
- LVI. „Myśl Katolicka : organ katolików świeckich”, tygodnik, Częstochowa 1908–1914 – oprac. Renata Bednarz-Grzybek.
- LVII. „Myśl Polska : miesięcznik poświęcony sprawom politycznym, społecznym i literacko-artystycznym”, miesięcznik, od 1915 niereg., Warszawa 1914–1918 – oprac. Aneta Bołdyrew, Grzegorz Michalski.
- LVIII. „Myśl Polska : tygodnik poświęcony zagadnieniom życia narodowego w zakresie politycznym, społecznym, naukowym, literackim i artystycznym”, Warszawa 1906–1907; tytuł nast. „Głos Polski” – oprac. Renata Bednarz-Grzybek.
- LIX. „Myśl Żydowska : tygodnik społeczny”, Lublin 1916–1918 – oprac. Renata Bednarz-Grzybek.
- LX. „Nasz Promień : dodatek do »Kroniki Rodzinnej«”, tygodnik, Warszawa 1912–1914 – oprac. Monika Hajkowska.
- LXI. „Nasz Sztandar : tygodnik społeczny”, Warszawa 1913–1914; współwydany z „Kroniką Rodzinną”, tytuł poprz. „Rola” – oprac. Renata Bednarz-Grzybek.
- LXII. „Nasza Sprawa : tygodnik społeczny, polityczny i literacki”, Warszawa 1911; tytuł poprz. „Wolna Trybuna”, tytuł nast. „Wolny Głos” – oprac. Aneta Bołdyrew.
- LXIII. „Nasza Trybuna : tygodnik dla wszystkich”, Warszawa 1915–1918; tytuł poprz. „Tygodnik dla Wszystkich” – oprac. Małgorzata Maria Krakowiak.
- LXIV. „Nasze Drogi : tygodnik społeczny, polityczny i literacki”, Warszawa 1911; tytuł poprz. „Praca” – oprac. Aneta Bołdyrew.

- LXV. „Niedziela : tygodnik społeczno-polityczno-literacki ilustrowany”, Warszawa 1906; tytuł nast. „Tygodnik Warszawski »Niedziela«” – oprac. Paulina Pająk.
- LXVI. „Niwa Polska : tygodnik polityczny, społeczny i literacki” (w 1905 r. podtytuł „tygodnik społeczny, literacki, polityczny i naukowy”), Warszawa 1898–1905 (bibliografia obejmuje rok 1905) – oprac. Małgorzata Maria Krakowiak.
- LXVII. „Nowe Kłosy”, tygodnik, Warszawa 1907; tytuł poprz. „Kłosy”, tytuł nast. „Promień” – oprac. Aneta Bołdyrew.
- LXVIII. „Nowe Ognisko : tygodnik polityczny, społeczny i literacki”, Warszawa 1915–1916 – oprac. Karolina Kaczmarek.
- LXIX. „Nowy Sztandar : tygodnik bezpartyjny”, Warszawa 1907–1908; tytuł poprz. „Sztandar” – oprac. Joanna Falkowska.
- LXX. „Nowy Sztandar : tygodnik społeczny, polityczny i literacki”, Warszawa 1910–1912 – oprac. Joanna Falkowska.
- LXXI. „Odrodzenie : tygodnik polityczno-społeczny, literacki i artystyczny”, Warszawa 1910–1911 – oprac. Joanna Falkowska.
- LXXII. „Odrodzenie : tygodnik poświęcony polityce, sprawom społecznym, literaturze i sztuce”, Warszawa 1906–1910 – oprac. Karolina Kaczmarek.
- LXXIII. „Ognisko : pismo miesięczne ilustrowane poświęcone nauce, sprawom społecznym, literaturze, sztuce”, Warszawa 1902–1906 (bibliografia obejmuje lata 1905–1906) – oprac. Kamila Cybulska.
- LXXIV. „Ognisko : pismo miesięczne obrazkowe dla wszystkich”, Warszawa 1912–1913; tytuł nast. „Złoty Sztandar” – oprac. Aneta Bołdyrew.
- LXXV. „Ognisko Rodzinne : pismo tygodniowe dla wszystkich – oświatowe, gospodarcze, społeczne i polityczne”, Warszawa 1914; tytuł poprz. „Złoty Sztandar”, tytuł nast. „Zorza: pismo tygodniowe...” – oprac. Aneta Bołdyrew.
- LXXVI. „Ogniwo : tygodnik naukowy, społeczny, literacki i polityczny”, Warszawa 1902–1905 (bibliografia obejmuje rok 1905) – oprac. Edyta Grabowska-Pętkowska.
- LXXVII. „Ogniwo : tygodnik poświęcony sprawom ogólnospołecznym, muzycznym i organistowskim”, tygodnik, następnie dwutygodnik, Warszawa 1913–1914 – oprac. Agnieszka Wałęga.
- LXXVIII. „Piotrkowianin : tygodnik polityczny, społeczny i ekonomiczny”, Piotrków [Trybunalski] 1910 – oprac. Aneta Bołdyrew.

- LXXIX. „Pobudka : tygodnik społeczno-oświatowy z rysunkami dla wsi i miast”, Warszawa 1908; tytuł poprz. „Zorza Warszawska” – oprac. Małgorzata Maria Krakowiak.
- LXXX. „Polak : organ główny Związku Ludu Polskiego”, niereg., Warszawa 1915–1919 (bibliografia obejmuje lata 1915–1918) – oprac. Kamila Cybulska.
- LXXXI. „Polemista : dwutygodnik społeczny i literacki”, Warszawa 1911–1912 – oprac. Marta M. Kacprzak.
- LXXXII. „Polemista : tygodnik społeczny, polityczny, literacki i naukowy”, Warszawa 1913; tytuł poprz. „Wolne Słowo” I, tytuł nast. „Wolne Słowo” II – oprac. Joanna Falkowska.
- LXXXIII. „Polska : pismo tygodniowe z obrazkami, polityczne, społeczne, oświatowe, gospodarcze, sprawom ludu polskiego poświęcone”, tygodnik, następnie dwutygodnik, Warszawa 1918 – oprac. Kamila Cybulska.
- LXXXIV. „Polska Ludowa : dwutygodnik poświęcony wszystkim sprawom narodowego życia”, dwutygodnik, następnie tygodnik, Lublin 1915–1917; tytuł nast. „Wyzwolenie” – oprac. Karolina Kaczmarek.
- LXXXV. „Polski Łan : tygodnik dla kobiet poświęcony pracy społecznej oraz szerzeniu kultury narodowej”, Warszawa 1907–1908 – oprac. Małgorzata Maria Krakowiak.
- LXXXVI. „Posiew : pismo tygodniowe”, Lublin 1905–1939 (bibliografia obejmuje lata 1905–1918) – oprac. Aneta Bołdyrew, Monika Nawrot-Borowska, Grzegorz Michalski.
- LXXXVII. „Praca : tygodnik społeczny, polityczny i literacki”, Warszawa 1911; tytuł poprz. „Wolny Głos”, tytuł nast. „Nasze Drogi” – oprac. Aneta Bołdyrew.
- LXXXVIII. „Prawda : tygodnik polityczny, społeczny i literacki”, Warszawa 1881–1915 (bibliografia obejmuje lata 1905–1915) – oprac. Marta M. Kacprzak.
- LXXXIX. „Prąd : miesięcznik społeczny i literacko-naukowy”, Warszawa 1909–1939, nie ukazywał się w latach 1916–1919 (bibliografia obejmuje lata 1909–1915) – oprac. Paulina Pająk.
- XC. „Promień”, tygodnik, Warszawa 1907; tytuł poprz. „Nowe Kłosa” – oprac. Aneta Bołdyrew.
- XCI. „Promień Ojczysty : tygodnik społeczny”, Warszawa 1906; tytuł nast. „Promień Polski” – oprac. Monika Hajkowska.
- XCII. „Promień Polski : tygodnik społeczny dla rodzin”, Warszawa 1906; tytuł poprz. „Promień Ojczysty” – oprac. Monika Hajkowska.

- XCIII. „Przebudzenie : dwutygodnik dla kobiet”, Warszawa 1909–1913 – oprac. Małgorzata Maria Krakowiak.
- XCIV. „Przegląd Narodowy : miesięcznik poświęcony zagadnieniom życia narodowego w zakresie politycznym, naukowym, społecznym, literackim i artystycznym”, Warszawa, Lwów 1908–1921, nie ukazywał się w latach 1915–1918 (bibliografia obejmuje lata 1908–1914) – oprac. Joanna Falkowska, Grzegorz Michalski.
- XCV. „Przegląd Polski : pismo społeczno-ekonomiczne i rolnicze”, tygodnik, Warszawa 1906; tytuł poprz. „Zorza : pismo niedzielne...”, tytuł nast. „Zorza Warszawska” – oprac. Małgorzata Maria Krakowiak.
- XCVI. „Przegląd Powszechny : tygodnik poświęcony polityce, życiu społecznemu, literaturze i sztukom plastycznym”, Warszawa 1905–1906, w 1906 r. dziennik (bibliografia obejmuje rok 1905) – oprac. Małgorzata Maria Krakowiak.
- XCVII. „Przegląd Społeczny : tygodnik naukowo-literacki, społeczny i polityczny”, Warszawa 1906–1907; tytuł nast. „Społeczeństwo” – oprac. Małgorzata Maria Krakowiak, Iwonna Michalska.
- XCVIII. „Przełom : dwutygodnik społeczny, polityczny i literacki”, Warszawa 1911 – oprac. Aneta Bołdyrew.
- XCIX. „Przewodnik Katolicki : tygodnik łódzki : pismo oświatowe, polityczno-społeczno-literackie dla wszystkich”, Łódź 1913–1914 – oprac. Kamila Cybulska.
- C. „Robotnik : tygodnik społeczny poświęcony sprawom warstw pracujących : organ Stowarzyszenia Robotników Chrześcijańskich”, Lublin 1917–1921 (bibliografia obejmuje lata 1917–1918) – oprac. Renata Bednarz-Grzybek.
- CI. „Rola : pismo tygodniowe poświęcone sprawom społecznym, ekonomicznym i literackim”, Warszawa 1883–1912 (bibliografia obejmuje lata 1905–1912), tytuł nast. „Nasz Sztandar” – oprac. Marta M. Kacprzak.
- CII. „Rozwaga : miesięcznik społeczno-literacki”, Warszawa 1915–1919 (bibliografia obejmuje lata 1915–1918) – oprac. Kamila Cybulska.
- CIII. „Ruch Chrześcijańsko-Społeczny”, miesięcznik, Warszawa 1912 – oprac. Joanna Falkowska.
- CIV. „Siewba : organ ludu polskiego”, tygodnik, Warszawa 1906–1908 – oprac. Iwonna Michalska.
- CV. „Społeczeństwo : tygodnik naukowo-literacki, społeczny i polityczny”, Warszawa 1907–1910; tytuł poprz. „Przegląd Społeczny” – oprac. Małgorzata Maria Krakowiak.

- CVI. „Sprawa Polska : dwutygodnik polityczno-społeczny : organ Wydziału Narodowego Lubelskiego”, Lublin 1915–1917 – oprac. Kamila Cybulska, Paulina Pająk.
- CVII. „Ster : organ równouprawnienia kobiet”, miesięcznik, Warszawa 1907–1914 – oprac. Iwonna Michalska.
- CVIII. „Strzecha Rodzinna : tygodnik ilustrowany dla wsi i miast”, Warszawa 1907 – oprac. Renata Bednarz-Grzybek.
- CIX. „Sztandar” (od 1906 r. podtytuł „tygodnik polityczny, społeczny i ekonomiczny, bezpartyjny”), Warszawa 1906–1907; tytuł nast. „Nowy Sztandar” – oprac. Joanna Falkowska.
- CX. „Świat : pismo tygodniowe ilustrowane”, Warszawa, Kraków 1906–1939 (bibliografia obejmuje lata 1906–1918) – oprac. Iwonna Michalska.
- CXI. „Świat Kobiety : tygodnik poświęcony wszelkim gałęziom pracy kobiecej, literaturze, sztuce i gospodarstwu”, Warszawa 1905–1906 – oprac. Iwonna Michalska.
- CXII. „Trybuna : tygodnik społeczny, polityczny i literacki”, Warszawa 1910; tytuł nast. „Młot” – oprac. Aneta Bołdyrew.
- CXIII. „Tydzień”, tygodnik, Petroków [Piotrków Trybunalski] 1872–1906 (bibliografia obejmuje lata 1905–1906) – oprac. Kamila Cybulska.
- CXIV. „Tydzień Polityczny : pismo polityczne i społeczne”, tygodnik, Warszawa 1916–1918 – oprac. Monika Nawrot-Borowska.
- CXV. „Tygodnik dla Wszystkich” (w 1913 r. z podtytułem „(Ilustrowany)”, w 1915 r. znany także z podtytułem „(Nasza Trybuna)” oraz jako „Opinia Żydowska” i „Głos Żydowski”), Warszawa 1913, 1915; tytuł poprz. „Życie Krajowe i Społeczne”, tytuł nast. „Nasza Trybuna” – oprac. Joanna Falkowska.
- CXVI. „Tygodnik Ilustrowany”, Warszawa 1859–1939 (bibliografia obejmuje lata 1905–1918) – oprac. Renata Bednarz-Grzybek.
- CXVII. „Tygodnik Małżeński : pismo literacko-społeczne”, niereg., Warszawa 1913–1914 – oprac. Aneta Bołdyrew.
- CXVIII. „Tygodnik Mód i Powieści : z dodatkiem ilustrowanym ubrań i robót kobiecych” (w 1905 r. podtytuł „pismo ilustrowane dla kobiet”), Warszawa 1871–1911 (bibliografia obejmuje lata 1905–1911); tytuł nast. „Tygodnik Mód i Powieści »Nasz Dom«” – oprac. Małgorzata Maria Krakowiak.
- CXIX. „Tygodnik Mód i Powieści »Nasz Dom« : pismo ilustrowane dla kobiet” (od 1913 r. jako „»Nasz Dom« (Tygodnik Mód i Powieści)”)

- Warszawa, Kraków 1912–1915; tytuł poprz. „Tygodnik Mód i Powieści” – oprac. Małgorzata Maria Krakowiak.
- CXX. „Tygodnik Polski : pismo poświęcone zagadnieniom życia narodowego w zakresie politycznym, społecznym, naukowym, literackim i artystycznym”, Warszawa 1912–1916 – oprac. Renata Bednarz-Grzybek.
- CXXI. „Tygodnik Polski : pismo społeczne, literackie, ilustrowane” (w 1905 r. podtytuł „pismo ilustrowane”), Warszawa 1898–1905, tygodnik (bibliografia obejmuje rok 1905) – oprac. Iwonna Michalska.
- CXXII. „Tygodnik Popularny : ilustracja chwili bieżącej”, Warszawa 1912, tygodnik – oprac. Marta M. Kacprzak.
- CXXIII. „Tygodnik Suwalski : wychodzi co piątek”, Suwałki 1906–1911, tygodnik – oprac. Kamila Cybulska.
- CXXIV. „Tygodnik Warszawski”, Warszawa 1907, tygodnik; tytuł poprz. „Tygodnik Warszawski »Niedziela«” – oprac. Paulina Pająk.
- CXXV. „Tygodnik Warszawski »Niedziela« : społeczny, polityczny, naukowy i literacki ilustrowany : wychodzi w sobotę każdego tygodnia”, Warszawa 1906–1907; tytuł poprz. „Niedziela”, tytuł nast. „Tygodnik Warszawski” – oprac. Paulina Pająk.
- CXXVI. „Wędrowiec” (w 1905 r. podtytuł „pismo tygodniowe ilustrowane”), Warszawa, Lwów 1863–1906, tygodnik (bibliografia obejmuje lata 1905–1906) – oprac. Małgorzata Maria Krakowiak.
- CXXVII. „Wiadomości Polskie”, tygodnik, Cieszyn [wyd. Piotrków Trybunalski] 1914–1919 (bibliografia obejmuje lata 1914–1918) – oprac. Joanna Falkowska.
- CXXVIII. „Wiarus : tygodnik społeczno-literacki, ilustrowany”, Warszawa 1907–1914 – oprac. Aneta Bołdyrew, Joanna Falkowska.
- CXXIX. „Widnokrąg : pismo tygodniowe”, Warszawa 1913–1918 – oprac. Renata Bednarz-Grzybek, Joanna Falkowska.
- CXXX. „Wiek XX : tygodnik popularny, poświęcony wszelkim zjawiskom życia”, Warszawa 1908–1909 – oprac. Joanna Falkowska.
- CXXXI. „Wieś i Dwór : dwutygodnik ilustrowany”, Warszawa 1912–1915 – oprac. Agnieszka Wałęga.
- CXXXII. „Wieś Ilustrowana”, miesięcznik, Warszawa 1910–1914 – oprac. Agnieszka Wałęga, Grzegorz Michalski.
- CXXXIII. „Witeź : czasopismo społeczno-polityczne i artystyczno-literackie, wychodzące 1 i 15 każdego miesiąca”, Warszawa 1908 – oprac. Aneta Bołdyrew.

- CXXXIV. „Wolna Trybuna : tygodnik społeczny, polityczny i literacki”, Warszawa 1911; tytuł poprz. „Młot”, tytuł nast. „Nasza Sprawa” – oprac. Aneta Bołdyrew.
- CXXXV. „Wolne Słowo : tygodnik społeczny, polityczny, literacki i naukowy”, Warszawa 1907–1913; w 1913 r. tytuł nast. i poprz. „Polemista : tygodnik społeczny...” – oprac. Joanna Falkowska.
- CXXXVI. „Wolny Głos : tygodnik społeczny, polityczny i literacki”, Warszawa 1911; tytuł poprz. „Nasza Sprawa”, tytuł nast. „Praca” – oprac. Aneta Bołdyrew.
- CXXXVII. „Wspólna Praca : tygodnik poświęcony sprawom ziemi łomżyńskiej”, dwutygodnik, Łomża 1910–1932, nie ukazywał się w latach 1915–1916 (bibliografia obejmuje lata 1910–1918) – oprac. Iwonna Michalska.
- CXXXVIII. „Wyzwolenie : dawniej Polska Ludowa : pismo tygodniowe ludu polskiego, polityczne, oświatowe, gospodarcze i społeczne”, Warszawa 1917–1937 (bibliografia obejmuje lata 1917–1918); tytuł poprz. „Polska Ludowa” – oprac. Joanna Falkowska.
- CXXXIX. „Zagon : tygodnik ludowy z rycinami, polityczny, społeczny i literacki”, Warszawa 1906–1907 – oprac. Aneta Bołdyrew.
- CXL. „Zaranie : pismo tygodniowe ogólno-kształcące, społeczne, rolnicze i przemysłowe”, Warszawa 1907–1915 – oprac. Karolina Kaczmarek.
- CXLI. „Zarzewie : dwutygodnik społeczny, polityczny i literacki”, dwutygodnik, następnie tygodnik, Pułtusk 1912 – oprac. Monika Nawrot-Borowska.
- CXLII. „Ziarno : najtańsze codzienne pismo polskie poświęcone sprawom społecznym, politycznym, ekonomicznym i literackim” (w 1905 r. podtytuł „pismo tygodniowe ilustrowane”), tygodnik, Warszawa 1889–1914 (bibliografia obejmuje lata 1905–1914) – oprac. Renata Bednarz-Grzybek, Stefania Walasek.
- CXLIII. „Ziemia Kielecka : czasopismo polityczno-społeczne i literackie”, tygodnik, Kielce 1915–1917 – oprac. Iwonna Michalska.
- CXLIV. „Ziemiańin : organ Związku Ziemiańin : miesięcznik”, Warszawa 1917–1919 (bibliografia obejmuje lata 1917–1918) – oprac. Małgorzata Maria Krakowiak, Grzegorz Michalski.
- CXLV. „Ziemiańka”, miesięcznik, Warszawa 1908–1919, nie wychodził w 1915 r. (bibliografia obejmuje lata 1908–1918) – oprac. Marta M. Kacprzak.

- CXLVI. „Ziemianka” (na karcie tytułowej rocznik podtytuł „pismo dwutygodniowe dla gospodyń poświęcone sprawom oświaty, dobrobytu i rozwoju społecznego wiosek”), dwutygodnik, Warszawa 1910–1925 (bibliografia obejmuje lata 1910–1918) – oprac. Marta M. Kacprzak.
- CXLVII. „Złoty Róg : ilustrowany tygodnik literacki, artystyczny i społeczny”, Warszawa 1911–1914 – oprac. Aneta Bołdyrew.
- CXLVIII. „Złoty Sztandar : pismo tygodniowe dla wszystkich, oświatowe, gospodarcze, społeczne i polityczne”, Warszawa 1914; tytuł poprz. „Ognisko”, tytuł nast. „Ognisko Rodzinne” – oprac. Aneta Bołdyrew.
- CXLIX. „Zorza : pismo niedzielne dla ludu miejskiego i wiejskiego”, tygodnik, Warszawa 1866–1905 (bibliografia obejmuje rok 1905); tytuł nast. „Przegląd Polski” – oprac. Małgorzata Maria Krakowiak.
- CL. „Zorza : pismo tygodniowe z rysunkami poświęcone sprawom oświaty, dobrobytu i rozwoju społecznego ludu”, Warszawa 1909–1933 (bibliografia obejmuje lata 1909–1918); tytuł poprz. „Ognisko Rodzinne” – oprac. Małgorzata Maria Krakowiak.
- CLI. „Zorza Warszawska : pismo tygodniowe społeczno-ekonomiczne i rolnicze”, Warszawa 1906–1907; tytuł poprz. „Przegląd Polski”, tytuł nast. „Pobudka” – oprac. Małgorzata Maria Krakowiak.
- CLII. „Zwiastun Ewangeliczny”, od 1867 r. miesięcznik, Warszawa 1863–1914 (bibliografia obejmuje lata 1905–1914) – oprac. Monika Nawrot-Borowska.
- CLIII. „Żniwo : tygodnik społeczny”, Warszawa 1907 – oprac. Aneta Bołdyrew.
- CLIV. „Życie Krajowe i Społeczne : tygodnik dla wszystkich”, Warszawa 1913–1914; tytuł poprz. „Tygodnik dla Wszystkich” I, tytuł nast. „Tygodnik dla Wszystkich” II – oprac. Aneta Bołdyrew.
- CLV. „Życie Żydowskie : tygodnik społeczno-polityczny”, Warszawa 1906–1919, nie ukazywał się w latach 1908–1918 (bibliografia obejmuje lata 1906–1907); tytuł poprz. „Głos Żydowski” – oprac. Joanna Falkowska.

Wykaz słów kluczowych

aktywność młodzieży
analfabetyzm
biblioteki i czytelnie
choroby i śmiertelność
czytelnictwo
dostęp do edukacji
edukacja akademicka
edukacja artystyczna
edukacja domowa
edukacja dziewcząt i kobiet
edukacja elementarna
edukacja przedszkolna
edukacja seksualna
edukacja zawodowa
edukacja zdrowotna
germanizacja
instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży
język i autonomia narodowa w edukacji
kary i nagrody
koedukacja
kolonie i półkolonie
kontakt z przyrodą
macierzyństwo
metody nauczania
metody wychowania
nauczyciel/pedagog
nauka języków obcych
niedostosowanie społeczne i przestępczość
Nowe Wychowanie

ochronki
odpoczynek i rekreacja
ogródki dziecięce
ojcostwo
opieka
organizacje młodzieżowe
organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe
oświata ludowa
oświata pozaszkolna
pedagogika naukowa
pedagogika specjalna
polityka oświatowa
pomoce dydaktyczne i podręczniki
popularyzacja wiedzy pedagogicznej
prace ręczne
prawa dziecka
program nauczania
przemoc wobec dzieci i młodzieży
przymus w wychowaniu
psychologia dzieci i młodzieży
relacje koleżeńskie
rodzina
rozwój dziecka
różnice międzypokoleniowe
rusyfikacja
samobójstwa
samokształcenie/samowychowanie
skauting
szkolnictwo
szkoły prywatne
szkoły średnie
twórczość dzieci i młodzieży
współpraca rodziny ze szkołą
wychowanie estetyczne
wychowanie fizyczne i sport
wychowanie moralne
wychowanie patriotyczne i obywatelskie

wychowanie przez pracę
wychowanie religijne
wychowanie w rodzinie
wycieczki/krajoznawstwo
zabawki
zabawy
zdrowie i higiena

BIBLIOGRAFIA ADNOTOWANA

I. „Ateneum”

Warszawa 1905, 1908

I/1. C.A.S. de Gleichen, *Wiara estetyczna Szyllera*, „Ateneum” 1905, z. 7–8, s. 70–81.

O znaczeniu wartości estetycznych w *Listach o wychowaniu estetycznym* Fryderyka Schillera (pierwsze polskie wydanie – Warszawa 1843). Społeczny, moralny i filozoficzny wymiar obcowania z pięknem. Związek piękna i dobra. O potrzebie troski o „zmysł estetyczny” i „cnotę estetyczną” w edukacji jednostki i społeczeństwa. Wychowanie estetyczne jako działanie na rzecz wyzwolenia postawy twórczej i ekspresji artystycznej człowieka.

[wychowanie estetyczne]

II. „Bez Dogmatu”

Warszawa 1909–1910

II/1. Ludomir Ajno, *Małżeństwo nierozzerwalne, rozwód czy wolne związki?*, „Bez Dog.” 1910, nr 2, s. 2–3; nr 3, s. 8–9.

Autor prezentuje „wolne związki” jako bliższe zmiennej naturze ludzkiej, małżeństwo zaś jako instytucję opresyjną. Na poparcie swej tezy przywołuje różne publikacje, w tym książkę Ellen Key *Miłość i małżeństwo* (Warszawa 1905). Przekonuje, że rozczarowanie związkami romantycznymi jest główną przyczyną prób samobójczych, które podejmować ma przede wszystkim młodzież.

[edukacja seksualna, wychowanie moralne, zdrowie i higiena]

II/2. Herman Grynszpan (?), *Psychoza nacjonalistyczna*, „Bez Dog.” 1910, nr 3, s. 1–2.

O narastaniu nacjonalizmu i przemocy motywowanej uprzedzeniami oraz o sytuacji ofiar i/lub świadków tej przemocy (w tym dzieci), m.in. Żydów uciekających przed pogromami z głębi Rosji do Królestwa Polskiego. Zdaniem autora oddziaływania edukacyjne („perswazja i oświata”) mogą zatrzymać błędne koło przemocy.

[prawa dziecka, przemoc wobec dzieci i młodzieży, wychowanie moralne]

II/3. Herman Grynszpan (?), *Pod znakiem solidarności: felieton*, „Bez Dog.” 1910, nr 3, s. 3–4.

Autor ironicznie określa „solidarnością międzynarodową” krajów Europy postawę obojętności wobec aktów masowej przemocy, w tym m.in. ludobójstwa Ormian, przy jednoczesnym podejmowaniu nielicznych interwencji w celu osiągnięcia korzyści politycznych pod pretekstem obrony praw człowieka. Brak sprzeciwu niemieckich intelektualistów wobec akcji *Kulturkampf*, a zwłaszcza represji (w tym brutalnych kar cielesnych) stosowanych wobec dzieci w pruskim szkolnictwie. Rosyjski system szkolny opisany jako „daleki od przeciętnych norm współczesnej pedagogiki”.

[kary i nagrody, opieka, prawa dziecka]

II/4. D-r M., *W sprawie stroju żydówek getta*, „Bez Dog.” 1910, nr 3, s. 5–8.

Autor poszukuje przyczyn rosnącego zróżnicowania pomiędzy „asymilacyjnymi” tendencjami widocznymi w ubiorach Żydówek oraz ortodoksyjnymi strojami Żydów – wskazując jako jedną z możliwych przyczyn braku emancypacji żydowskich kobiet i dziewcząt utrzymywanie ich w roli symboli statusu społecznego ich mężów. Akcentuje również problemy higieny w odniesieniu do kobiet i dziewcząt.

[edukacja seksualna, Nowe Wychowanie, zdrowie i higiena]

II/5. Herman Grynszpan (?), *Filozofia apatii*, „Bez Dog.” 1910, nr 5, s. 4–5.

Autor krytykuje brak zaangażowania polskich i żydowskich postępowych intelektualistów w działania na rzecz oświaty ludowej oraz zawłaszczenie jej przez konserwatywnych duchownych.

[Nowe Wychowanie, oświata ludowa, wychowanie religijne]

II/6. Jerzy Huzarski, *Rozwiązanie Dumy?*, „Bez Dog.” 1910, nr 6, s. 2–3.

Znaczenie działania parlamentu dla państwa rosyjskiego, w tym jego negatywna rola w tworzeniu systemowej dyskryminacji młodzieży żydowskiej w zakresie prawa do nauki, a zwłaszcza dostępu do kształcenia uniwersyteckiego. Zwraca uwagę na rolę postępowych parlamentarzystów w szerzeniu oświaty ludowej.

[Nowe Wychowanie, oświata ludowa, prawa dziecka]

II/7. Herman Grynszpan (?), *Więcej kagańców*, „Bez Dog.” 1910, nr 6, s. 5–7.

Autor krytykuje ograniczenia publicznego wyrażania myśli i przekonań, które jego zdaniem narzuca już nie cenzura instytucjonalna, a raczej społeczna, o charakterze konserwatywno-religijnym. Wśród przykładów pojawia się protest przełożonej pensji dla dziewcząt przeciwko odczytowi o prostytucji oraz rozważania na temat jej roli w kształceniu podopiecznych.

[Nowe Wychowanie, wychowanie moralne, wychowanie religijne]

- II/8. Herman Grynszpan (?), *Echa: Bolesław Prus o Kruszyńku*, „Bez Dog.” 1910, nr 7, s. 7–8.

Autor polemizuje z Bolesławem Prusem (Aleksander Głowacki) w sprawie sporu pomiędzy Jadwigą Dziubińską, działaczką oświatową i założycielką szkoły gospodarstwa domowego w Kruszyńku, a miejscowym proboszczem. Pisarz miał wyrazić przekonanie, że Jadwiga Dziubińska powinna podporządkować się decyzji ks. jako eksperta do spraw religii.

[Nowe Wychowanie, oświata ludowa, wychowanie religijne]

III. „Biblioteka Warszawska”

Warszawa 1905–1914

- III/1. Stefan Gorski, *Aleksander Jan Rodkiewicz. „Pierwsza politechnika polska 1825–1831”. Monografie w zakresie dziejów nowożytnych. Wydawca Szymon Askenazy. Kraków i Warszawa 1904 r. Druk W.L. Anczyca i spółki. 16-ka, str. 267+XXI, „Bibl. Warsz.” 1905, t. 1, s. 174–178.*

Recenzja z obszernym omówieniem treści publikacji z dziejów szkolnictwa w Królestwie Kongresowym – monografia pierwszej polskiej politechniki na tle historii szkolnictwa technicznego w Polsce.

[edukacja akademicka, szkolnictwo]

- III/2. *Przytułek dla idiotów*, „Bibl. Warsz.” 1905, t. 1, s. 190–192.

Informacja o działaniach dr Pelagii Popławskiej dążącej do utworzenia w Warszawie zakładu opieki dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, również tych pochodzących z niskich warstw społecznych. Pierwsza taka placówka powstała staraniem Zboru ewangelickiego w Warszawie.

[pedagogika specjalna]

- III/3. Jan Kaczkowski, *Nowa teoria zadań społecznych macierzyństwa*, „Bibl. Warsz.” 1905, t. 1, s. 255–261.

Zwrócenie uwagi na uwarunkowane aktualnymi prądami myślowymi (ewolucjonizm, emancypacja) nowe podejście do kwestii rodzicielstwa, przypisujące bardzo duże znaczenie miłości do przyszłości i potomstwa. Odwołanie do publikacji Ellen Key, m.in. *Stulecie dziecka* (Warszawa 1904).

[Nowe Wychowanie, rodzina]

- III/4. Konstanty Krzeczkowski, *Czytelnictwo wśród studentów Uniwersytetu Warszawskiego. Przyczynek do statystyki życia umysłowego*, „Bibl. Warsz.” 1905, t. 1, s. 320–348, 559–577.

Statystyki dotyczące stanu czytelnictwa studentów Cesarskiego Uniwersytetu Warszawskiego, uzyskane na podstawie danych z wypożyczalni Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie za rok akademicki 1899/1900.

[czytelnictwo, edukacja akademicka, samokształcenie/samowychowanie]

- III/5. *Pierwsze w kraju muzeum higieniczne w Częstochowie*, „Bibl. Warsz.” 1905, t. 1, s. 384–387.

Informacja o spotkaniu WTH w dniach 6–8 stycznia 1905 r. w Warszawie. Obrady nad sposobami podniesienia poziomu higieny w kraju, w szczególności nad uchwałą w sprawie organizacji Muzeum Higienicznego w Częstochowie, przedstawiającego poglądowo potrzeby w zakresie higieny.

[ochronki, oświata ludowa, zdrowie i higiena]

- III/6. *Biblioteki w miastach prowincjonalnych*, „Bibl. Warsz.” 1905, t. 1, s. 387–391.

Podkreślenie potrzeby funkcjonowania na prowincji publicznych bibliotek naukowych, niezbędnych dla rozwoju ruchu umysłowego. Poglądy Oswalda Balcera na temat uwarunkowań finansowych i organizacyjnych zakładania biblioteki publicznej.

[biblioteki i czytelnice, czytelnictwo]

- III/7. *Wspomnienia pozgonne: śp. Maksymilian Jackowski*, „Bibl. Warsz.” 1905, t. 1, s. 398–399.

Pośmiertne przedstawienie sylwetki, przebiegu życia i prac Maksymiliana Jackowskiego, twórcy włościańskich kółek rolniczych w Poznańskim.

[oświata ludowa]

- III/8. Stefan Jantzen, *Polityka szkolna terezańska-józefińska w Galicji*, „Bibl. Warsz.” 1905, t. 1, s. 503–517.

Omówienie politycznych i organizacyjnych uwarunkowań szkolnictwa w Galicji za rządów Marii Teresy Habsburg i Józefa II Habsburga, gdy szkole i jej reformie przypisano zasadnicze znaczenie w kształtowaniu państwa i społeczeństwa.

[edukacja elementarna, szkoły średnie, szkolnictwo]

- III/9. Stefania Wertensteinowa, *Rudolf Penzig. Dr. filoz. doc. Ak. w Ber. „Jak odpowiadać na pytania dziecięce”, tłumaczyły z niemieckiego Zofia Rotszajnowa i Maria Lipska. Warszawa 1905. Nakł. M. Borkowskiego*, „Bibl. Warsz.” 1905, t. 1, s. 586–589.

Recenzja publikacji związanej z „etyką wychowawczą”, kształceniem etycznym dzieci, przeznaczonej dla matek i wychowawców, których ma uczyć odpowiadania na pytania dzieci. Wydawnictwo ocenione krytycznie jako nieadekwatne do psychologii dziecka.

[edukacja seksualna, wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

III/10. *Jeszcze w sprawie szkolnictwa ludowego*, „Bibl. Warsz.” 1905, t. 1, s. 598–603.

Relacja o kontrowersji między dziennikiem petersburskim „Nowoje Wriemia” a „Gazetą Polską” na temat szkolnictwa ludowego – stosunku ziemiaństwa do oświaty ludowej, przekształceń w szkolnictwie wiejskim, jego uwarunkowań prawnych.

[edukacja elementarna, oświata ludowa]

III/11. *Gospodarka miejska w Król. Polskim*, „Bibl. Warsz.” 1905, t. 2, s. 178–180.

Relacja – na podstawie publikacji w periodyku petersburskim „Ruś” – memoriału na temat gospodarki miejskiej, złożonego w ministerstwie spraw wewnętrznych. Dotyczy m.in. kwestii oświaty – braku bibliotek i muzeów, zaniedbania higieny, analfabetyzmu.

[analfabetyzm, edukacja elementarna, zdrowie i higiena]

III/12. *Bezrobocia a lud wiejski*, „Bibl. Warsz.” 1905, t. 2, s. 180–181.

Podkreślenie konieczności rozwijania oświaty ludowej, przede wszystkim przy pomocy szkolnictwa ludowego, w celu zapobieżenia sytuacji, w której „nieuświadomiony”, łatwo poddający się manipulacjom ideologicznym lud będzie podążał za agitacją polityczną, angażującą go w kwestie polityczne i rozruchy społeczne.

[edukacja elementarna, oświata ludowa]

III/13. *Opieka nad dziećmi więźniów*, „Bibl. Warsz.” 1905, t. 2, s. 186–187.

Informacja o rozpoczęciu działalności przez Warszawskie Towarzystwo Opieki nad Dziećmi Więźniów. Objęcie dzieci więźniów nauką elementarną, przygotowanie ich do praktycznego życia i wychowanie moralne.

[edukacja elementarna, oświata ludowa, wychowanie moralne]

III/14. *Handel żywym towarem*, „Bibl. Warsz.” 1905, t. 2, s. 189–190.

Informacja o powołaniu Towarzystwa Ochrony Kobiet w Europie oraz podpisaniu 18 stycznia 1905 r. międzynarodowej umowy, zmierzającej do zapobiegania zmuszaniu młodych kobiet do prostytucji.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, przemoc wobec dzieci i młodzieży]

III/15. Szymon Askenazy, *Uniwersytet Warszawski*, „Bibl. Warsz.” 1905, t. 2, s. 209–241.

Przedstawienie dziejów Uniwersytetu w Warszawie, od jego powstania w 1816 r., przez kolejne etapy funkcjonowania pod różnymi nazwami w różnych warunkach politycznych. Wskazanie niedostatków i wad jego funkcjonowania. Konieczność ich naprawienia we współczesności.

[edukacja akademicka]

III/16. *Ze spraw szkolnych*, „Bibl. Warsz.” 1905, t. 2, s. 388–392.

Refleksja związana z publikacją „Gazety Polskiej” *Język rosyjski i język polski w szkołach*, przedstawienie rysu historycznego praw języka polskiego w szkolnictwie w zaborze rosyjskim, konstatacja negatywnego stanu szkolnictwa na wszystkich poziomach w Królestwie Polskim, postulat przyznania praw polszczyźnie w szkołach elementarnych, średnich, wyższych.

[edukacja elementarna, język i autonomia narodowa w edukacji, szkoły średnie]

III/17. *Działalność Warszawskiego Towarzystwa Higienicznego w roku 1904*, „Bibl. Warsz.” 1905, t. 2, s. 392–394.

Informacje ze sprawozdania WTH za 1904 r., dotyczące m.in. tworzenia nowych oddziałów, organizowania odczytów dla ludu, popularyzacji wiedzy o zdrowiu i higienie.

[kontakt z przyrodą, zdrowie i higiena]

III/18. *Instytut higieny dziecięcej im. bar. Lenvala*, „Bibl. Warsz.” 1905, t. 2, s. 394–396.

Informacje ze sprawozdania WTH, dotyczące Ogrodów dziecięcych im. Wilhelma Ellisa Raua oraz Instytutu Higieny Dziecięcej im. barona Leona de Lenvala, ich uwarunkowań finansowych, frekwencji dzieci, organizowanych imprez.

[zdrowie i higiena]

III/19. *Opieka sanitarna obywatelska*, „Bibl. Warsz.” 1905, t. 2, s. 598–600.

Informacja o uzyskaniu aprobaty władz dla projektu organizacji obywatelskiej opieki sanitarnej przy Komitecie do walki z cholera, przedstawienie zasad projektu.

[zdrowie i higiena]

III/20. Szymon Askenazy, *Bezrobocie szkolne*, „Bibl. Warsz.” 1905, t. 3, s. 1–13.

Obszerny komentarz do bieżącej sytuacji w szkolnictwie Królestwa Polskiego, trwających od kilku miesięcy strajków szkolnych, przedstawianych jako efekt zaangażowania społeczeństwa w konieczną reformę szkół, ale zarazem jako stan niewłaściwy, który jak najszybciej należy zmienić i innymi środkami dążyć do uzyskania w Królestwie zreformowanej szkoły polskiej.

[szkolnictwo, szkoły prywatne, szkoły średnie]

III/21. Stefan Gorski, *Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Lublinie (1818–1830)*, „Bibl. Warsz.” 1905, t. 3, s. 92–124.

Przedstawienie dziejów Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Lublinie w pierwszej połowie XIX w., jego organizacji i prac na polu literackim, naukowym i oświatowym oraz związków ze szkolnictwem.

[oświata pozaszkolna, szkolnictwo]

III/22. *Reformy*, „Bibl. Warsz.” 1905, t. 3, s. 189–193.

Informacje o zatwierdzeniu 19 czerwca 1905 r. decyzji Komitetu Ministrów w sprawie ukazu z 12 grudnia 1904 r., dotyczącego m.in. roli języka polskiego w edukacji, wprowadzenia nauczania religii i języka polskiego w języku narodowym.

[język i autonomia narodowa w edukacji]

III/23. *Dzieje biblioteki Zielińskich w Płocku*, „Bibl. Warsz.” 1905, t. 3, s. 196–200.

Przedstawienie historii biblioteki im. Zielińskich Towarzystwa Naukowego Płockiego, ofiarowanej z przeznaczeniem na miejską bibliotekę publiczną, dotąd nieudostępnionej mieszkańcom miasta. Ukazanie tej zmierzającej do finalizacji sprawy jako przykładu do naśladowania wobec potrzeb w zakresie tworzenia dostępnych publicznie bibliotek.

[biblioteki i czytelnice, czytelnictwo]

III/24. *Kursy wakacyjne w Krakowie i w Cieszynie*, „Bibl. Warsz.” 1905, t. 3, s. 200–203.

Zapowiedź kursów wakacyjnych dla nauczycielek i nauczycieli, organizowanych przez TKN w Krakowie oraz PTP w Cieszynie (tematy planowanych wykładów i nazwiska wykładowców).

[nauczyciel/pedagog]

III/25. *Projekt założenia akademii handlowej w Warszawie*, „Bibl. Warsz.” 1905, t. 3, s. 203–204.

Doniesienie o planach założenia w Warszawie przez grono absolwentów dawnej szkoły Leopolda Kronenberga nowej szkoły wyższej lub akademii handlowej. Podkreślenie potrzeby istnienia polskiej wyższej szkoły zawodowej kształcącej w dziedzinie handlu.

[edukacja akademicka, edukacja zawodowa]

III/26. Stefania Wertensteinowa, *„Komisja Edukacji Narodowej” napisała Helena Witkowska. Nakład Księgarni Naukowej 1905*, „Bibl. Warsz.” 1905, t. 3, s. 387–393.

Recenzja z obszernym omówieniem treści publikacji (wydanej w Warszawie w 1905 r.) na temat dziejów KEN. Uznanie wydawnictwa za istotne w obliczu aktualnej sytuacji szkolnictwa w Królestwie Polskim – koniecznych zmian i reform.

[szkolnictwo]

III/27. *Walka z analfabetyzmem – „Książki dla wszystkich”*, „Bibl. Warsz.” 1905, t. 3, s. 400–405.

Projekt walki z analfabetyzmem, zaproponowany przez inż. E. Świecińskiego. Zagadnienie szerzenia bezpłatnej nauki czytania i pisania. Wyrażenie wątpliwości co do potrzeby tworzenia w tym celu nowego stowarzyszenia ze względu na ogólnokrajową działalność

PMS. Głos w dyskusji na temat tanich książek polskich. Historia tanich wydawnictw (wydania Adama Wiślickiego, prace PMS, seria „Mrówki”, książki ludowe). Postulat czuwania nad jakością publikacji, celami wychowawczymi, wskazanie pożądanych kierunków rozwoju.

[analfabetyzm, czytelnictwo, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

- III/28. T[adeusz] Jaroszyński, *Wykształcenie zawodowe i twórczość artystyczna*, „Bibl. Warsz.” 1905, t. 3, s. 496–506.

Refleksja nad kształceniem w dziedzinach artystycznych. Wskazanie braków w praktyce nauczania, postulat wprowadzenia nauki rysunku do wykształcenia ogólnego.

[edukacja artystyczna, edukacja zawodowa, wychowanie estetyczne]

- III/29. A.R., *Adolf Suligowski. Miasto analfabetów. (Drugie wydanie 1905)*, „Bibl. Warsz.” 1905, t. 3, s. 599–604.

Recenzja z obszernym omówieniem treści publikacji (wydanej w Krakowie) na temat szkół elementarnych i analfabetyzmu w Warszawie, zawierająca liczne dane statystyczne i wskazująca konkretne niedostatki systemu szkolnictwa, które powodują wysoki wskaźnik analfabetyzmu wśród ludu miejskiego.

[analfabetyzm, edukacja elementarna]

- III/30. *Ze statystyki miejskiej Warszawy*, „Bibl. Warsz.” 1905, t. 3, s. 607–610.

Przedstawienie danych statystycznych za 1904 r., dotyczących m.in. dzieci nieślubnych, ich wysokiej liczby, często młodocianego wieku matek, a także samobójstw młodych kobiet, wysokiej śmiertelności dzieci i zachorowalności na choroby zakaźne.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, samobójstwa, wychowanie moralne]

- III/31. *Prywatne szkoły wiejskie*, „Bibl. Warsz.” 1905, t. 3, s. 610–612.

Relacja z wypowiedzi Mieczysława Brzezińskiego w „Gońcu” na temat zakładania wiejskich szkół prywatnych w świetle danych o szkolnictwie ludowym na świecie. Podkreślenie potrzeby rozwoju polskiego szkolnictwa ludowego.

[edukacja elementarna, szkoły prywatne]

- III/32. *Z przedmieścia Warszawy*, „Bibl. Warsz.” 1905, t. 4, s. 186–187.

Wskazanie zaniedbań w trosce o życie na przedmieściach Warszawy, gdzie kwitnie przestępczość, pracy nad oświatą jej ludności. Odwołanie do przykładów filantropii na Zachodzie. Relacja z sytuacji na warszawskiej Woli, gdzie powstała pierwsza instytucja wspierająca rozwój – Sala zajęć dla chłopców, oferująca edukację elementarną i zawodową.

[edukacja elementarna, wychowanie moralne, wychowanie przez pracę]

III/33. *Pogłoska o bibliotece publicznej*, „Bibl. Warsz.” 1905, t. 4, s. 188–189.

Komentarz do pogłosek o planach Seweryna Smolikowskiego dotyczących utworzenia biblioteki publicznej w Warszawie. Podkreślenie znaczenia bibliotek publicznych dla rozwoju życia umysłowego kraju i potrzeby takiej instytucji w Warszawie.

[biblioteki i czytelnie]

III/34. *„Półoświata” i projekty p. Langego*, „Bibl. Warsz.” 1905, t. 4, s. 189–192.

Komentarz do aktualnej dyskusji na temat walki z analfabetyzmem w Warszawie i projektu Antoniego Langego, przedstawionego w „Kurierze Warszawskim” (nr 264). Lange zwrócił uwagę nie tylko na analfabetyzm, ale i na bardzo niski poziom oświaty, niedouczenie („półoświatę”) osób z wykształceniem gimnazjalnym. Zaproponował zorganizowanie pomocy w doksztalcaniu tej warstwy społecznej, m.in. przez założenie wydawnictwa podręczników naukowych.

[analfabetyzm, biblioteki i czytelnie, szkoły średnie]

III/35. *Wacław Dunin, Wyższe studia za granicą a życie narodowe*, „Bibl. Warsz.” 1905, t. 4, s. 255–280.

Komentarz na temat studiowania Polaków za granicą, od zawsze praktykowanego i wysoko ocenianego, pociągającego dla młodzieży, obecnie wzmózonego przez niefunkcjonowanie Uniwersytetu i Politechniki w Królestwie Polskim. Zwrócenie uwagi na niewłaściwe skutki tej bardzo silnej tendencji, przypisanie studiom znaczenia nie tylko w sferze kształcenia naukowego, ale i obywatelskiego.

[edukacja akademicka, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

III/36. *Józef Bieliński, Józef Gołuchowski. (Pierwszy pobyt w Warszawie. Pierwsza profesura)*, „Bibl. Warsz.” 1905, t. 4, s. 281–305.

Szkic z informacjami biograficznymi o Józefie Gołuchowskim, filozofie, prof. Cesarskiego Uniwersytetu Wileńskiego, jego drodze wykształcenia i pracy akademickiej.

[edukacja akademicka, szkolnictwo]

III/37. *Potrzeby szkoły polskiej*, „Bibl. Warsz.” 1905, t. 4, s. 393–394.

Refleksja związana z początkiem roku szkolnego, rozpoczęciem działania szkół prywatnych z częściowym wykładem w języku polskim, ogromnym naborem do tych szkół, wysokim czesnym, niedoborem podręczników, polskich map i tablic poglądowych.

[język i autonomia narodowa w edukacji, szkoły prywatne]

III/38. *Henryk Ułaszyn, Słowacki Juliusz. Anbelli. Opracował do użytku szkolnego prof. dr Wiktor Hahn. Brody, nakł. i druk. F. Westa. 1905, str. 96*, „Bibl. Warsz.” 1905, t. 4, s. 581–584.

Recenzja (z obszernym omówieniem pracy wydawcy) edycji dzieła Juliusza Słowackiego, wydanego do potrzeb nauki szkolnej, uznanego za bardzo wartościowe przedsięwzięcie, potrzebne nie tylko w dydaktyce szkolnej.

[czytelnictwo, szkoły średnie]

III/39. *Uniwersytet warszawski*, „Bibl. Warsz.” 1905, t. 4, s. 604–606.

Informacja o decyzji Rady Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 2 listopada 1905 r. o zamknięciu uczelni i przeniesieniu studentów na inne uniwersytety, a także o sprzeciwie grupy rosyjskich profesorów wobec tej decyzji (zawiera cytaty z ich opinii odrębnej). Wyrażenie przekonania, że Uniwersytet Warszawski, który nigdy nie powinien być zrusyfikowany, stanie się wkrótce uczelnią polską.

[edukacja akademicka]

III/40. *Uchwały Zjazdu nauczycieli i nauczycielek ludowych*, „Bibl. Warsz.” 1905, t. 4, s. 606–609.

Przedstawienie uchwał XXII Zjazdu Nauczycieli i Nauczycielek Ludowych Królestwa Polskiego. Wskazuje na konieczność reform, m.in. w zakresie nauczania w języku polskim, a także potrzebę uobecniania kwestii wychowania w prasie i zwiększenie liczby dobrych nauczycieli i szkół ludowych.

[edukacja elementarna, język i autonomia narodowa w edukacji, oświata ludowa]

III/41. *Artykuł „pana” Nałkowskiego w „Młodości”*, „Bibl. Warsz.” 1906, t. 1, s. 191–193.

Krytyka nowo powstałego czasopisma „Młodzież” w związku z zamieszczoną w nim krytyką Henryka Sienkiewicza i Nagrody Nobla dla niego pióra Wacława Nałkowskiego.

[czytelnictwo]

III/42. Ludwik Janowski, *J.G. Materiały do dziejów Akademii Połockiej i szkół od niej zależnych – Kraków, 1905, 8-o, str. 288.*, „Bibl. Warsz.” 1906, t. 1, s. 587–593.

Recenzja publikacji wydanej jako t. IX serii *Materiały i opracowania, dotyczące wyższych zakładów naukowych w Polsce*. Krytyczna ocena części dotyczącej Akademii w Połocku, docenienie sumiennego przedstawienia dziejów szkół niższych i średnich podlegających Akademii.

[edukacja akademicka, szkolnictwo, szkoły średnie]

III/43. *Co mówi Ochorowicz w pracy, nagrodzonej na konkursie „Przeglądu Filozoficznego”?*, „Bibl. Warsz.” 1906, t. 2, s. 186–190.

Informacja o opublikowaniu pracy Juliana Ochorowicza *Metoda w etyce* („Przegląd Filozoficzny” 1906), omówienie fragmentu dotyczącego etoplastii, czyli nauki o wprowadzaniu etyki w życie, koncepcji Ochorowicza, zgodnie z którą zaniedbuje się wychowanie dzieci na rzecz nauki i zdobywania ogłady.

[wychowanie moralne, wychowanie religijne]

III/44. *List otwarty Sienkiewicza do Polaków w Ameryce i sprawa szkolnictwa ludowego u nas*, „Bibl. Warsz.” 1906, t. 2, s. 190–193.

Przedruk listu otwartego Henryka Sienkiewicza do Polaków w Stanach Zjednoczonych, zawierającego podziękowanie za ofiarne wsparcie finansowe, prośbę o dalszą pomoc i zapowiedź przekazywania części środków nie na dalszą walkę z nędzą, ale na sprawę szkolnictwa ludowego. Poparcie redakcji „Biblioteki Warszawskiej” dla tej inicjatywy.

[edukacja elementarna, oświata ludowa]

III/45. *Pierwsze pismo codzienne dla ludu*, „Bibl. Warsz.” 1906, t. 2, s. 193–194.

Informacja o rozpoczęciu wydawania pierwszego w Królestwie Polskim dziennika dla ludu „Naród”. Zawiera cytat z wypowiedzi redakcji „Narodu” na temat celów nowego pisma. Wysoka ocena dotychczasowych periodyków dla ludu „Zorza” i „Gazeta Świąteczna”.

[czytelnictwo, oświata ludowa]

III/46. *Głos prof. Baudouina de Courtenay’a w sprawie szkół wyższych w Król. Polskim*, w: *Kronika miesięczna*, „Bibl. Warsz.” 1906, t. 2, s. 397–399.

Informacja (z obszernym przedstawieniem treści) o artykule Jana Niecisława Ignacego Baudouina de Courtenay w rosyjskim dzienniku „Nasza Żizn”, dotyczącego przyczyn domagania się przez Polaków polskich szkół wyższych i w ogóle szkolnictwa polskiego w Królestwie Polskim.

[edukacja akademicka]

III/47. Michał Brensztejn, *„Bracia czarni”. Kartka z przeszłości Litwy*, „Bibl. Warsz.” 1906, t. 2, s. 549–564.

Szkic historyczny na temat organizacji Czarni Bracia, założonej przez gimnazjalistów w 1823 r. w Krożach na Żmudzi po aresztowaniu akademików wileńskich,

[szkolnictwo, szkoły średnie, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

III/48. A.R., *Michał Bobrzyński. Statut Rady szkolnej krajowej galicyjskiej. Studium polityczne*, „Bibl. Warsz.” 1906, t. 2, s. 576–582.

Recenzja z obszerną prezentacją treści studium prawnopolitycznego na temat prawodawstwa w Galicji po 1861 r. i dziejów instytucji związanej z odrodzeniem szkolnictwa galicyjskiego. Odniesienie do współczesnej sytuacji potrzeby zreformowania systemu szkolnictwa i składania projektów przez osoby nieprzygotowane merytorycznie i praktycznie.

[szkolnictwo]

III/49. *„Macierz szkolna”*, „Bibl. Warsz.” 1906, t. 3, s. 192–194.

Informacja o zatwierdzeniu w dniu 11 czerwca 1906 r. ustawy PMS. Podkreślenie wagi tej instytucji oświatowej, przedstawienie drogi do jej utworzenia oraz zasadniczej treści

ustawy, powołującej instytucję w celu krzewienia oświaty w duchu narodowym i rozwój szkolnictwa polskiego.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

- III/50. *Towarzystwo kursów naukowych w Warszawie*, „Bibl. Warsz.” 1906, t. 3, s. 194–197.

Informacja o powstaniu TKN w Warszawie, pełniącego funkcje „wolnego uniwersytetu” i ogniska pracy naukowej w Warszawie w sytuacji niefunkcjonowania w Królestwie Polskim wyższych uczelni. Zawiera nazwiska członków Zarządu Towarzystwa oraz wykładowców planujących udział w pracach w nadchodzącym semestrze. Wezwanie do finansowego wsparcia przedsięwzięcia.

[edukacja akademicka, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

- III/51. *Instytut pedagogiczny im. Elizy Orzeszkowej*, „Bibl. Warsz.” 1906, t. 3, s. 398–402.

Informacja o planach Komitetu Jubileuszowego do spraw uczczenia zasług pisarskich i obywatelskich Elizy Orzeszkowej, aby utworzyć w Warszawie Instytut Pedagogiczny im. E. Orzeszkowej, służący wzmoczeniu pracy oświatowej przez kształcenie nauczycieli. Zawiera cytaty z wypowiedzi Marii Konopnickiej na ten temat. Konstatacja niskiego poziomu polskich nauczycieli szkół ludowych, szkół średnich, pensji żeńskich.

[nauczyciel/pedagog, oświata ludowa]

- III/52. *Młodzież polska za granicą i konieczność zorganizowania dla niej pomocy materialnej*, „Bibl. Warsz.” 1906, t. 3, s. 402–404.

Informacja o odezwie Zarządu zjednoczenia towarzystw młodzieży polskiej za granicą, opublikowanej w warszawskich dziennikach, dotyczącej trudnej sytuacji materialnej i potrzeby pomocy dla polskich studentów, zmuszonych do studiowania za granicą w związku z niefunkcjonowaniem uczelni w Królestwie Polskim.

[edukacja akademicka]

- III/53. *Towarzystwo opieki nad dziećmi*, „Bib. Warsz.” 1906, t. 3, s. 604–609.

Informacja o powstaniu w Warszawie TOD, którego celem jest połączenie i zintensyfikowanie działań wszystkich instytucji zajmujących się dziećmi, opieką i oświatą ukierunkowaną na ubogą i zdemoralizowaną niepełnoletnią ludność Warszawy, niezależnie od wieku, sytuacji majątkowej i moralnej, stanu zdrowia.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, kolonie i półkolonie, ochronki]

- III/54. *Szkoły, zakładane przez Macierz Polską*, „Bibl. Warsz.” 1906, t. 3, s. 609–610.

Informacja o podaniu o pozwolenie otwarcia w nadchodzącym roku szkół w Królestwie Polskim, złożonym przez PMS u kuratora WON. PMS planuje otworzyć 153 szkoły

męskie, w tym 24 średnie, 1 szkołę żeńską i 128 koedukacyjnych szkół jednoklasowych na wsi i w miastach. Wezwanie do wsparcia tych działań.

[oświata ludowa]

III/55. *Biblioteka publiczna*, „Bibl. Warsz.” 1906, t. 4, s. 192–195.

Informacja o utworzeniu Towarzystwa Biblioteki Publicznej, traktowanej jako ważny środek szerzenia kultury, współgrający z inicjatywami PMS, Instytutu Pedagogicznego im. E. Orzeszkowej, kursów naukowych czy ochron wiejskich. Przedstawienie sytuacji dostępności bibliotek w Warszawie i potrzeby utworzenia szeroko dostępnej biblioteki publicznej z czytelnią popularną.

[biblioteki i czytelnie, czytelnictwo]

III/56. *Nasz ruch kulturalny: Towarzystwo wyższych kursów naukowych i Uniwersytet ludowy Polskiej Macierzy Szkolnej*, „Bibl. Warsz.” 1906, t. 4, s. 398–403.

Przedstawienie bieżącej sytuacji i działania dwóch instytucji uznanych za polskie „najświeższe zdobycze kulturalne” o „ogromnym znaczeniu dla rozwoju oświaty w kraju”: TKN i Uniwersytetu Ludowego – Koła PMS.

[biblioteki i czytelnie, oświata ludowa]

III/57. Aleksander Kraushar, *Panta Koina. Związek tajny młodzieży polskiej w Warszawie i Berlinie (1817–1822). Szkic historyczny, osnuty na źródłach archiwalnych*, „Bibl. Warsz.” 1907, t. 1, s. 50–88, 344–373.

Szkic historyczny na temat opozycyjnej nielegalnej organizacji studenckiej, działającej w latach 1817–1822, prowadzącej działalność literacką i samokształceniową.

[edukacja akademicka, organizacje młodzieżowe, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

III/58. *Ze spraw szkolnych*, „Bibl. Warsz.” 1907, t. 1, s. 396–398.

Próba zdiagnozowania stanu rosyjskiego szkolnictwa średniego w Królestwie Polskim po dwuletnim bojkocie szkolnym, w oparciu o dane statystyczne opublikowane w periodyku „Warszawskij Dniownik”. Obok tego refleksja o sytuacji szkół prywatnych polskich o zbyt wysokim czesnym – na które lekarstwem mogą być w pewnym stopniu działania Towarzystwa Wpisów Szkolnych.

[szkoły średnie]

III/59. *25-lecie kolonii letnich*, „Bibl. Warsz.” 1907, t. 2, s. 405–409.

Przedstawienie 25-letniego działania TKL w Warszawie, przewycięzania trudności związanych przede wszystkim z niedostatkiem funduszy, podanie statystyk, wskazanie pożądaných kierunków rozwoju: organizacji półkolonii oraz skierowanie propozycji do dzieci poniżej 8. roku życia.

[kolonie i półkolonie, odpoczynek i rekreacja]

III/60. *Wniosek Koła Polskiego w sprawie szkolnej*, „Bibl. Warsz.” 1907, t. 2, s. 592–595.

Informacja o wniosku złożonym przez Koło Polskie w Izbie rosyjskiej w sprawie szkolnictwa, popartym memoriałem wyjaśniającym, o dyskusji i wrogim stosunku rządu wobec tej sprawy, m.in. uznaniu edukacji analfabetów za niepożądaną. Potwierdzenie stanowiska redakcji jako przekonanej o konieczności reform zmierzających do powstania szkoły polskiej o celach wychowawczych na wszystkich poziomach nauczania.

[edukacja akademicka, szkoły średnie]

III/61. *Obsadzenie katedry historii nowożytnej we Lwowie*, „Bibl. Warsz.” 1907, t. 2, s. 600–602.

Informacja o powołaniu na stanowisko prof. historii nowożytnej ze szczególnym uwzględnieniem dziejów polskich na Uniwersytecie we Lwowie Szymona Askenazego. Przedstawienie sylwetki, przebiegu życia, pracy i twórczości prof. Przekonanie o wielkim znaczeniu kształcenia historycznego na dwóch polskich uniwersytetach – w Krakowie i Lwowie – ze względu na to, że wychowują one badaczy polskiej historii oraz nauczycieli historii w szkołach średnich.

[edukacja akademicka]

III/62. *Seminarium nauczycielskie w Ursynowie pod Warszawą*, „Bibl. Warsz.” 1907, t. 3, s. 191–193.

Informacja o planach rychłego otwarcia przez PMS seminarium nauczycielskiego w Ursynowie pod Warszawą, ważnego ze względu na niedobór dobrych polskich nauczycieli szkół ludowych. Przedstawienie wyzwań i wymagań wobec nauczycieli ludowych.

[nauczyciel/pedagog, oświata ludowa]

III/63. A.K. [Adam Krasieński?], *Kronika miesięczna. Atak na Macierz*, „Bibl. Warsz.” 1907, t. 3, s. 394–398.

Informacja o krytyce PMS w petersburskim czasopiśmie „Rossja” (nr 509), o odpowiedziach na postawione zarzuty ze strony Zarządu instytucji oraz polskich czasopism. Krytyka artykułu Ludwika Straszewicza w „Słowie”, stwierdzającego działanie polityczne PMS.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa]

III/64. *Pierwszy rok Uniwersytetu Ludowego w Warszawie*, „Bibl. Warsz.” 1907, t. 3, s. 398–401.

Refleksja nad – pozytywnie ocenianymi – rezultatami pracy Uniwersytetu Ludowego w Warszawie w pierwszym, próbnym roku jego działania, w trudnych okolicznościach społeczno-politycznych. Przedstawienie organizacji, sposobów działania, statystyk, ofiarności społeczeństwa w dwóch półroczach. Wezwanie do wspierania działań Uniwersytetu, m.in. zmierzających do wzbogacenia jego księgozbioru.

[analfabetyzm, oświata ludowa]

- III/65. J[an] T[adeusz] Lubomirski, *Rodzina w Polsce*, „Bibl. Warsz.” 1907, t. 3, s. 455–468.

Rys historyczny rozwoju rodziny w Polsce, ukazany osobno w Koronie, na Rusi, Litwie, Żmudzi i w Prusach. Przekonanie o roli rodziny jako miejscu kształtowania cnoty, obowiązków, właściwie pojmowanej wolności, wspólnoty narodowej i ludzkiej.

[rodzina, wychowanie w rodzinie]

- III/66. Maria Konopnicka, *Nasz lud*, „Bibl. Warsz.” 1907, t. 3, s. 469–496.

Studium ludu polskiego w ujęciu społecznym, w przekonaniu autorki dotąd zaniedbywanym w zasadniczo obszernych badaniach nad ludem. Podkreślenie rozłamów w narodzie między ludem i resztą społeczeństwa, także w aspekcie historycznym.

[oświata ludowa]

- III/67. *W sprawie kształcenia się naszej młodzieży za granicą*, „Bibl. Warsz.” 1907, t. 3, s. 595–601.

Przedstawienie kwestii studiów wyższych młodzieży z Królestwa Polskiego w sytuacji niefunkcjonowania w nim uczelni, ukazanie kierunków wyjazdów na studia, trudności finansowych z nimi związanych, uwarunkowań wyborów zawodu i kierunków studiów.

[edukacja akademicka, edukacja zawodowa]

- III/68. *Odezwa Towarzystwa Wpisów Szkolnych*, „Bibl. Warsz.” 1907, t. 4, s. 183–186.

Informacja o odezwie Towarzystwa Wpisów Szkolnych w sprawie zmniejszenia się środków finansowych, dzięki którym instytucja może wspierać naukę młodzieży w polskich szkołach prywatnych, z konieczności wymagających wysokich nakładów finansowych i wpisowego.

[szkoły prywatne]

- III/69. Bronisław Bouffał, *Szkolnictwo średnie w Anglii*, „Bibl. Warsz.” 1907, t. 4, s. 240–276, 468–493.

Prezentacja systemu szkolnego w Anglii na poziomie kształcenia średniego, związana z myślnymi doniesieniami o wyłącznie prywatnym charakterze szkolnictwa angielskiego, przedstawianymi w aktualnej dyskusji o koniecznej reformie szkolnictwa polskiego. Ukazanie zasad i metod nauczania i wychowania w szkole średniej w Anglii.

[szkoły średnie]

- III/70. *Pierwsze sprawozdanie roczne „Macierzy”*, „Bibl. Warsz.” 1907, t. 4, s. 386–390.

Przedstawienie informacji ze świeżo opublikowanego sprawozdania PMS za pierwszy rok działania, danych statystycznych dotyczących m.in. założonych szkół, ochronek, domów

ludowych, bibliotek, czytelni. Wysoka ocena działalności nowej instytucji w trudnych warunkach politycznych i finansowych.

[edukacja elementarna, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa]

III/71. *Zebranie ogólne i zamknięcie „Macierzy”*, „Bibl. Warsz.” 1907, t. 4, s. 572–579.

Informacja o zgromadzeniu ogólnym PMS, przytoczenie mowy Antoniego Osuchowskiego, w której – w imieniu nieobecnego Henryka Sienkiewicza – przedstawił działalność instytucji, informacja o przyznaniu członkostwa honorowego Konradowi Prószyńskiemu. Obok tej entuzjastycznej relacji skrótowe doniesienie o zawieszeniu działalności PMS i zamknięciu prowadzonych przez nią szkół.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa]

III/72. *Stosunek młodego pokolenia do przeszłości*, „Bibl. Warsz.” 1907, t. 4, s. 579–582.

Pesymistyczna konstatacja braku zainteresowania młodzieży badaniami nad przeszłością jako wniosek z nikłego zainteresowania dwoma warszawskimi odczytami publicznymi – o stosunku Adama Mickiewicza do Félicité Roberta Lamennais’go oraz filozofii Józefa Hoene-Wrońskiego.

[czytelnictwo, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

III/73. *Likwidacja Macierzy Polskiej*, „Bibl. Warsz.” 1908, t. 1, s. 418–419.

Informacja o posiedzeniu PMS w dniu 24 stycznia 1908 r., poświęconym przeznaczeniu niewykorzystanego budżetu na cele oświatowe w sytuacji wymuszonej przez władze likwidacji instytucji.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa]

III/74. *Polskie Towarzystwo krajoznawcze*, „Bibl. Warsz.” 1908, t. 1, s. 419–422.

Informacja o początkach działalności PTK, jego pierwszych przedsięwzięciach i publikacjach. O powstaniu sekcji popularyzowania wiedzy krajoznawczej wśród młodzieży. Postulat organizowania wycieczek dla niezamożnej młodzieży, także rzemieślniczej i robotniczej. Uznanie, że podróże po kraju to ważna do uzupełnienia luka w dotychczasowym wykształceniu i wychowaniu.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie, wycieczki/krajoznawstwo]

III/75. *Zamknięcie „Oświaty” wileńskiej*, „Bibl. Warsz.” 1908, t. 1, s. 615–616.

Informacja o decyzji władz państwowych, by zamknąć Polskie Towarzystwo „Oświata” w Wilnie wraz z podległymi mu instytucjami, w związku ze śledztwem, które wykazało m.in. niezgodne z obowiązującymi przepisami używanie języka polskiego w nauczaniu i w pracy towarzystwa.

[język i autonomia narodowa w edukacji, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa]

III/76. *Towarzystwo Biblioteki publicznej*, „Bibl. Warsz.” 1908, t. 1, s. 619–621.

Informacja o założeniu przez Towarzystwo Biblioteki Publicznej w Warszawie czytelni publicznej na bazie czytelni naukowej funkcjonującej od 1890 r., a także o innych pracach nad tworzeniem i ulokowaniem biblioteki w nowym budynku (gromadzenie, inwentaryzacja, katalogowanie książek i czasopism, publikacja własna).

[biblioteki i czytelnie]

III/77. *Sprawa Uniwersytetu Warszawskiego*, „Bibl. Warsz.” 1908, t. 2, s. 195–197.

Informacja o zainteresowaniu prasy rosyjskiej kwestią istnienia w Warszawie uniwersytetu, relacja z treści artykułu prof. Aleksandra L’voviča Pogodina w periodyku „Riecz”, wskazującego na trudności otwarcia Uniwersytetu i niechęć młodzieży do podjęcia w nim studiów.

[edukacja akademicka]

III/78. *Urzędowe szkolnictwo początkowe w r. 1903/4*, „Bibl. Warsz.” 1908, t. 2, s. 199–202.

Omówienie publikacji Henryka Radziszewskiego *Statystyka szkolnictwa początkowego w Królestwie Polskim (r. 1903/4)* (Warszawa 1908). Przytoczenie danych statystycznych (liczby szkół i dzieci dla poszczególnych guberni), które według redakcji dowodzą konieczności reformy szkolnictwa i rozwoju oświaty.

[edukacja elementarna]

III/79. B[enedykt] Dybowski, *Przed półwiekiem. (Wspomnienia z przeszłości gimnazjalnej)*, „Bibl. Warsz.” 1908, t. 2, s. 510–534.

Szkic wspomnieniowy na temat życia uczniów gimnazjum i warunków szkolnictwa średniego w Królestwie Polskim w połowie XIX w.

[szkolnictwo, szkoły średnie]

III/80. *Trzy wystawy*, „Bibl. Warsz.” 1908, t. 2, s. 614–618.

Refleksja związana z równoczesnym otwarciem w Królestwie Polskim trzech wystaw, mających także aspekt oświatowy: „zdrowej” w Ciechocinku, „pedagogiczno-rękodzielniczej” w Łowiczu, przemysłu ludowego w Świetlicy Ziemianek w Warszawie.

[oświata ludowa]

III/81. *Organizacja opieki nad dziećmi opuszczonymi*, „Bibl. Warsz.” 1908, t. 3, s. 187–192.

Informacja o działalności pierwszego i jedyne w kraju TOD. Dane statystyczne. Informacja o projekcie Kazimierza Jeżewskiego, by zorganizować opiekę nad dziećmi w Galicji.

[kolonie i półkolonie, ochronki, wychowanie moralne]

- III/82. M.G., *śp. Konrad Prószyński (Kazimierz Promyk)*, „Bibl. Warsz.” 1908, t. 3, s. 195–198.

Wspomnienie pośmiertne o działaczu oświatowym Konradzie Prószyńskim (pseud. Kazimierz Promyk), przedstawienie jego sylwetki, przebiegu życia i działalności, publikacji, podkreślenie zasług zmarłego.

[analfabetyzm, czytelnictwo, oświata ludowa]

- III/83. Ludwik Janowski, *„Dzieje Akademii duchownej rzymsko-katolickiej warszawskiej”. Ze źródeł urzędowych i wspomnień jej wychowañców zebrane przez ks. Adolfa Pleszczyńskiego przy współudziale kolegów akademickich, mianowicie: ks. Teofila Matuszewskiego, ks. Antoniego Chmielowskiego. Warszawa, 1907. 4-o, str. 253, LV, II, I*, „Bibl. Warsz.” 1908, t. 3, s. 378–380.

Recenzja z dość szerokim przedstawieniem treści wysoko ocenionego opracowania z dziejów wyższych zakładów naukowych w Polsce. Wskazanie pożądaných kierunków badań i opracowań z tej dziedziny – instytucji nieopracowanych monograficznie.

[edukacja akademicka, szkolnictwo]

- III/84. *Okólnik p. kuratora warszawskiego Okręgu naukowego*, „Bibl. Warsz.” 1908, t. 3, s. 402–403.

Wiadomość, której źródłem jest periodyk „Warszawskij Dniownik”, dotycząca okólnika kuratora WON w sprawie przeprowadzenia kontroli uprawnień nauczycieli szkół średnich w związku z rozporządzeniem o niemożności prowadzenia lekcji z wykładowym językiem rosyjskim przez Polaków.

[szkoły średnie]

- III/85. Z. Dębicki, *Z ludem – dla ludu*, „Bibl. Warsz.” 1908, t. 3, s. 418–457; 1909, t. 1, s. 7–35.

Próba diagnozy osiągnięć trzydziestoletnich prac nad poprawą sytuacji społeczno-ekonomicznej ludu i jego oświatą. Zawiera dane dotyczące przemysłu ludowego i samopomocy.

[czytelnictwo, oświata ludowa]

- III/86. *Historia i geografia w szkołach początkowych*, „Bibl. Warsz.” 1908, t. 3, s. 602–603.

Przedstawienie okólnika Inspekcji szkół miasta Warszawy na początek roku szkolnego, dotyczącego podstaw programów nauczania w szkołach elementarnych, a także wykładu historii i geografii przez osoby pochodzenia rosyjskiego (choć dotąd rozporządzenie to dotyczyło szkół średnich).

[edukacja elementarna]

III/87. T[adeusz] Jaroszyński, *Wychowanie estetyczne*, „Bibl. Warsz.” 1908, t. 4, s. 142–152.

Analiza zagadnienia wychowania estetycznego, jego podstaw poznawczych, psychologicznych, także kwestii kształcenia estetycznego dzieci z niskich warstw społecznych. Artykuł wiąże się z wystawą *Sztuka w życiu dziecka* zorganizowaną staraniem TZSP.

[oświata ludowa, wychowanie estetyczne]

III/88. *Dziesięciolecie Towarzystwa higienicznego*, „Bibl. Warsz.” 1908, t. 4, s. 193–196.

Informacje o działalności WTH w związku z wystawą w Lublinie, zorganizowaną z okazji 10-lecia instytucji. Wskazanie jako celu WTH upowszechniania w gminach wiejskich i małomiejskich właściwych wzorców higienicznych, m.in. budowy szkół czy łaźni.

[zdrowie i higiena]

III/89. Z.D., *Helena Orsza. „Z dziejów narodu”. Wypisy ze źródeł i streszczenia z opracowań historycznych. Z 36 rysunkami w tekście*. Wydawnictwo M. Arcta w Warszawie. Kraków S.A. Krzyżanowski, „Bibl. Warsz.” 1908, t. 4, s. 374–377.

Recenzja publikacji, uznanej za ważne wypełnienie luki w literaturze pedagogicznej związanej z nauczaniem historii ojczystej w szkole i w domu – stanowiącej wypisy ze źródeł i streszczenia opracowań naukowych uzupełniających pracę z podręcznikiem.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

III/90. *Z chwili*, „Bibl. Warsz.” 1908, t. 4, s. 389–393.

Komentarz do bieżących wydarzeń związanych z polityką szkolną – zamknięcia 16 prywatnych szkół średnich 28 października 1908 r., potępiającej je wspólnej odezwy trzech stronnictw: demokratyczno-narodowego, polityki realnej i partii postępowych z dnia 2 listopada oraz ponownego otwarcia szkół 3 listopada.

[szkoły średnie]

III/91. Hel[ena] Romer-Ochenkowska, *Szkoła batiniolska w Paryżu*, „Bibl. Warsz.” 1909, t. 1, s. 63–85.

Przedstawienie historii i obecnego trudnego położenia Szkoły Narodowej Polskiej w Paryżu, powstałego w 1842 r. liceum w dzielnicy Batignolles. Postulat zmiany programu szkoły, by stała się adekwatna do aktualnych potrzeb emigracji polskiej, także warstwy robotniczej.

[szkolnictwo, szkoły średnie, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

III/92. I.B., *Wierzbowski T. „Protokoły posiedzeń Towarzystwa do ksiąg elementarnych 1775–1792”. 8-o, str. 118*. Warszawa, 1908. Skład główny w księgarni E. Wende i Sp., „Bibl. Warsz.” 1909, t. 1, s. 181–182.

Recenzja publikacji źródeł do badań nad historią szkolnictwa w Koronie Królestwa Polskiego w czasach KEN.

[szkolnictwo]

III/93. *Młodzię a polityka*, „Bibl. Warsz.” 1909, t. 1, s. 188–193.

Refleksja na temat niewłaściwości, typowego dla historii polskiej XIX w., zbyt wczesnego włączania się młodzieży w wydarzenia polityczne, nie idącego w parze z przygotowaniem młodych ludzi do obywatelskiego zaangażowania w życie społeczeństwa; podkreślenie konieczności uprzedniego solidnego wykształcenia, które przygotowuje do życia praktycznego.

[aktywność młodzieży, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

III/94. *Odezwa Towarzystwa kursów naukowych*, „Bibl. Warsz.” 1909, t. 1, s. 198–199.

Informacja o odezwie TKN do społeczeństwa z prośbą o wsparcie finansowe.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata pozaszkolna]

III/95. *Projekt Instytutu higieny krajowej*, „Bibl. Warsz.” 1909, t. 1, s. 199–201.

Informacja o projekcie założenia w Warszawie Instytutu higieny krajowej, przedstawionym przez dr. Józefa Polaka w artykule w „Kurierze Warszawskim” (1909, nr 14); wyrażenie obawy, że to propozycja przedwczesna ze względów finansowych.

[zdrowie i higiena]

III/96. *Warszawska Szkoła sztuk pięknych w r. 1908*, „Bibl. Warsz.” 1909, t. 2, s. 192–195.

Relacja z działalności Szkoły Sztuk Pięknych w piątym roku jej funkcjonowania, na podstawie opublikowanego sprawozdania rocznego. Podkreślenie potrzeby nowego własnego gmachu dla uczelni.

[edukacja akademicka, edukacja artystyczna]

III/97. H. Wójcicki, *W szkołach przed pół wiekiem. Wspomnienia ze szkół lubelskich i ze Szkoły Głównej w Warszawie*, „Bibl. Warsz.” 1909, t. 2, s. 308–335.

Szkic wspomnieniowy na temat życia uczniów i studentów oraz warunków szkolnictwa w Królestwie Polskim od połowy XIX w. w szkołach początkowych i średnich w Lublinie oraz podczas studiów w Szkole Głównej w Warszawie.

[edukacja akademicka, edukacja elementarna, szkoły średnie]

III/98. *Upośledzenie nauk humanistycznych w szkole średniej*, „Bibl. Warsz.” 1909, t. 2, s. 387–390.

Refleksja związana z publikacją „Kuriera Warszawskiego” (nr 120) na temat niedostatecznego uwzględnienia w programach szkół rządowych i prywatnych nauk humanistycznych, ich wyparcia przez kształcenie przyrodnicze. Efektem jest słaba znajomość

w społeczeństwie historii powszechnej i polskiej, narodowej literatury czy prawa. Postulat modyfikacji programów prywatnych szkół średnich męskich i żeńskich w celu zrównoważenia kształcenia przyrodniczego i humanistycznego.

[szkoły średnie, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

III/99. *Nad grobem śp. Adama hr. Krasieńskiego*, „Bibl. Warsz.” 1909, t. 2, s. 394–396.

Informacja o śmierci i pogrzebie Adama Krasieńskiego, zawierająca cytaty z przemowy Antoniego Osuchowskiego, w której poruszone zostały m.in. takie tematy jak: troska o powszechne wychowanie i oświatę ludową, związki z PMS, założenie seminarium dla nauczycieli ludowych w Ursynowie.

[oświata ludowa]

III/100. *Tanie podróże*, „Bibl. Warsz.” 1909, t. 2, s. 600–603.

Postulat utworzenia w PTK sekcji zajmującej się wycieczkami zagranicznymi, umożliwiającej m.in. młodzieży tanie wyjazdy zagraniczne o walorach wychowawczych.

[wycieczki/krajoznawstwo]

III/101. *Walka z miastem współczesnym i jej odgłosy u nas*, „Bibl. Warsz.” 1909, t. 3, s. 399–404.

Refleksja wokół publikacji Henryka Dobrzyńskiego *O miastach przyszłości* w czasopiśmie „Zdrowie”, przedstawienie idei miast-ogrodów w teorii anglosaskiej i praktyce Anglii oraz Ameryki, wskazanie potrzeb rozwoju ogrodów miejskich w Warszawie.

[kontakt z przyrodą, zdrowie i higiena]

III/102. Br[onisław] Znatowicz, *Szkoła polska przed czterdziestu pięciu laty*, „Bibl. Warsz.” 1909, t. 3, s. 542–559.

Szkic wspomnieniowy, zainspirowany opublikowaniem w poprzednim tomie pisma tekstu *W szkołach przed pół wiekiem. Wspomnienia ze szkół lubelskich i ze Szkoły Głównej w Warszawie* Hipolita Wójcickiego („Bibl. Warsz.” 1909, t. 2), zawierający sprostowania informacji z tamtego artykułu, które uznano za nieścisłe.

[szkolnictwo]

III/103. *Zamknięcie Towarzystwa Wpisów Szkolnych*, „Bibl. Warsz.” 1909, t. 3, s. 626–627.

Informacja o zamknięciu decyzją władz Towarzystwa Wpisów Szkolnych w Warszawie, co jest ciosem dla niezamożnych uczniów i polskiego szkolnictwa prywatnego, wezwanie do przekazywania datków na potrzeby uczniów zagrożonych koniecznością porzucenia edukacji.

[szkoły prywatne]

- III/104. Kazimierz Marian Morawski, *Ignacy Potocki a Komisja Edukacyjna. (1773–1788)*, „Bibl. Warsz.” 1909, t. 4, s. 27–37.

Szkic historyczny z dziejów szkolnictwa i oświaty polskiej, przedstawiający wpływ myśli i działalności Ignacego Potockiego na prace KEN.

[szkolnictwo]

- III/105. Leopold Méyet, *Nieznana odezwa Adama Mickiewicza w sprawie Szkoły Polskiej na Batignolles*, „Bibl. Warsz.” 1909, t. 4, s. 156–163.

Nota inspirowana publikacją w piśmie artykułu Heleny Romer-Ochenkowskiej *Szkoła batiniolska w Paryżu* („Bibl. Warsz.” 1909, t. 1), przedstawiająca w oparciu o nieznane dotąd dokumenty epizod, jakim był związek Adama Mickiewicza ze sprawą Szkoły Batiniolskiej.

[szkolnictwo, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

- III/106. *Początek roku szkolnego i wyjazd młodzieży za granicę*, „Bibl. Warsz.” 1909, t. 4, s. 182–185.

Związana z rozpoczynającym się rokiem szkolnym refleksja o konieczności kształcenia za granicą absolwentów szkół prywatnych i zagrożeniach dla studiujących za granicą, które wynikają z niedoboru środków finansowych.

[edukacja akademicka]

- III/107. *Szkoła nauk politycznych i uzasadnienie jej potrzeby*, „Bibl. Warsz.” 1909, t. 4, s. 583–587.

Informacja o projekcie założenia w Krakowie polskiej szkoły nauk politycznych, oferującej dwuletnie studia w zakresie prawa i administracji państw zaborczych, Księstwa Warszawskiego i Królestwa Kongresowego, w tym szkolnictwa, a także polityki ekonomicznej.

[edukacja akademicka]

- III/108. *Myśli d-ra Balickiego o wychowaniu narodowym*, „Bibl. Warsz.” 1909, t. 4, s. 587–591.

Informacja o pierwszym polskim zjeździe pedagogicznym we Lwowie. Przedstawienie też (w cytatach) uznanego za szczególnie ważny referatu Zygmunta Balickiego o zasadach wychowania patriotycznego.

[pedagogika naukowa, popularyzacja wiedzy pedagogicznej, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

- III/109. *„Ziemia”, organ Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego*, „Bibl. Warsz.” 1910, t. 1, s. 198–200.

Informacja o zapowiedzi nowego tygodnika „Ziemia”, poświęconego krajoznawstwu, mogącego wspomóc usuwanie zaniedbań we współczesnym wychowaniu i wykształceniu w zakresie geografii kraju rodzinnego.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie, wycieczki/krajoznawstwo]

III/110. Józef Kallenbach, *Lata uniwersyteckie Mickiewicza (1815–1819)*, „Bibl. Warsz.” 1910, t. 1, s. 228–249, 457–473.

Oparty na Archiwum Filomatów szkic historyczny przedstawiający okres studiów Adama Mickiewicza na Uniwersytecie Wileńskim, m.in. jego program studiów i samokształcenia.

[edukacja akademicka, szkolnictwo, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

III/111. Władysław Borowski, *Henryk Pestalozzi. „Jak Gertruda uczy swoje dzieci”*. Przełożył i objaśnił W. Osterloff. *Książnica wychowawcza Nr 2. Warszawa, 1909*, „Bibl. Warsz.” 1910, t. 1, s. 581–584.

Recenzja wydania polskiego przekładu dzieła pedagogicznego Johanna Heinricha Pestalozziego, twórcy teorii nauczania początkowego. Publikacja dotyczy nauki w szkole ludowej. Recenzja zawiera obszernie przedstawienie treści książki.

[edukacja elementarna, wychowanie moralne]

III/112. *Kronika miesięczna. O szkołę w Kruszyńku*, „Bibl. Warsz.” 1910, t. 2, s. 194–195.

Omówienie konfliktu kierownictwa szkoły tkactwa i gospodarstwa domowego dla dziewcząt w Kruszyńku z miejscowym proboszczem, w związku z zarzutami obniżania znaczenia religii i niedopełniania praktyk religijnych w szkole dla ludu.

[edukacja zawodowa, wychowanie religijne]

III/113. Henryk Mościcki, *Zniesienie Uniwersytetu Wileńskiego*, „Bibl. Warsz.” 1910, t. 2, s. 232–262.

Szkic historyczny na temat dziejów Uniwersytetu Wileńskiego w latach 1824–1832.

[edukacja akademicka, szkolnictwo]

III/114. Wacław Dunin, *Dr Roman Dyboski, docent Uniwersytetu Jagiellońskiego. „O życiu akademickim na uniwersytetach angielskich”*. Kraków, nakładem księgarzni D. E. Friedleina. *Warszawa, E. Wende i S-ka, 1909*, „Bibl. Warsz.” 1910, t. 2, s. 381–383.

Recenzja publikacji na temat specyfiki organizacji i programów najstarszych uniwersytetów angielskich w Oksfordzie i Cambridge, stawiających sobie za cel nie tylko rozwój intelektualny, ale i wychowanie studentów.

[edukacja akademicka]

III/115. *Macierz szkolna w ks. Cieszyńskim*, „Bibl. Warsz.” 1910, t. 2, s. 389–391.

Przedstawienie działalności PMS w specyficznych warunkach polityczno-etnicznych Śląska Cieszyńskiego, danych liczbowych instytucji, wychowanków i finansów.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

III/116. *Młodzież polska przeciw kabaretom*, „Bibl. Warsz.” 1910, t. 2, s. 399–400.

Doniesienie o odezwie przeciw niemoralności rozrywki kabaretowej, jaką wystosowała młodzież akademicka Lwowa – kilkuset studentów politechniki, uniwersytetu, akademii leśnej i weterynaryjnej.

[aktywność młodzieży, edukacja akademicka, wychowanie moralne]

III/117. *Nasze piśmiennictwo ludowe*, „Bibl. Warsz.” 1910, t. 2, s. 595–597.

Relacja z opracowania Wiktora Ambroziewicza w „Kurierze Warszawskim”, przedstawiającego wyniki badań nad polskim piśmiennictwem ludowym, jego stanem liczbowym, tematyką. Postulat założenia towarzystwa wydawniczego zajmującego się tymi publikacjami oraz opracowania skutecznego kolportażu.

[czytelnictwo, oświata ludowa]

III/118. *Jubileusz Chociszewskiego*, „Bibl. Warsz.” 1910, t. 3, s. 181–183.

Przedstawienie sylwetki i zasług Józefa Chociszewskiego, pisarza ludowego, redaktora wydawnictw dla ludu, z okazji 50-lecia pracy.

[czytelnictwo, oświata ludowa]

III/119. L.W., *śp. Stanisław Mieczynski*, „Bibl. Warsz.” 1910, t. 3, s. 190–191.

Wspomnienie pośmiertne o Stanisławie Mieczynskim, nauczycielu, działaczu patriotycznym i oświatowym, autorze prac pedagogicznych.

[szkoły średnie]

III/120. L.W., *śp. Faustyna Morzycka*, „Bibl. Warsz.” 1910, t. 3, s. 192–193.

Wspomnienie pośmiertne o Faustynie Morzyckiej, działaczce oświatowej i pisarce ludowej, przedstawienie jej życia i twórczości.

[czytelnictwo, oświata ludowa]

III/121. *Zajścia uniwersyteckie we Lwowie*, „Bibl. Warsz.” 1910, t. 3, s. 396–398.

Komentarz na temat zamieszek na Uniwersytecie Lwowskim, związanych z żądaniem Rusinów, by utworzyć we Lwowie ich uniwersytet narodowy, przedstawianych tu jako prowokacja antypolska.

[edukacja akademicka]

III/122. L.W., *śp. Józef Grajner*, „Bibl. Warsz.” 1910, t. 4, s. 200–201.

Wspomnienie pośmiertne o Józefie Grajnercie, działaczu oświaty ludowej, założycielu „Zorzy”.

[oświata ludowa]

III/123. *Sesja sejmiku galicyjskiego*, „Bibl. Warsz.” 1910, t. 4, s. 393–397.

Relacja z sesji Sejmu Krajowego Galicyjskiego, zawierająca m.in. sprawozdanie ze stanu szkolnictwa – dane statystyczne dotyczące liczby placówek szkolnych różnego typu.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa, szkoły średnie]

III/124. *Rządowy projekt szkolny*, „Bibl. Warsz.” 1910, t. 4, s. 601–604.

Projekt ustawy o nauczaniu początkowym, m.in. ułatwiającej zakładanie szkół, a ograniczającej prawa nauczania języka polskiego do szkół prywatnych.

[język i autonomia narodowa w edukacji, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

III/125. *Jak było naprawdę w Żulinie*, „Bibl. Warsz.” 1910, t. 4, s. 605–606.

Komentarz do sprawy w Żulinie nad Stryjem w Galicji – związanych ze śmiercią dziecka oskarżeń o przemoc pod adresem polskiego nauczyciela, przedstawianych tu jako wystąpienie antypolskie.

[kary i nagrody, nauczyciel/pedagog, przemoc wobec dzieci i młodzieży]

III/126. *Dziko niewolnomyślna młodzież w Krakowie i jej wybryki*, „Bibl. Warsz.” 1910, t. 4, s. 612–613.

Komentarz do wydarzeń na Uniwersytecie Jagiellońskim – manifestacyjnego protestu radykalnych studentów wobec powołania na katedrę socjologii chrześcijańskiej ks. Kazimierza Zimmermanna.

[edukacja akademicka, niedostosowanie społeczne i przestępczość, wychowanie moralne]

III/127. *Burdy uniwersyteckie w Krakowie*, „Bibl. Warsz.” 1911, t. 1, s. 601–604.

Komentarz do zamieszek na uniwersytetach w Galicji – związanych z żądaniem ruskiego uniwersytetu we Lwowie i z protestami przeciw profesurze ks. Kazimierza Zimmermanna w Krakowie, potępienie tych wydarzeń jako barbarzyńskich oraz negatywna ocena strajków uniwersyteckich.

[edukacja akademicka]

III/128. Benedykt Dybowski, *Przed pół wiekiem. Wspomnienia z czasów uniwersyteckich*, „Bibl. Warsz.” 1911, t. 2, s. 44–67, 238–266, 531–559.

Szkic wspomnieniowy na temat warunków szkolnictwa wyższego i życia studenckiego w Królestwie Polskim od połowy XIX w., kontynuacja artykułu tego samego

autora *Przed półwiekiem. (Wspomnienia z przeszłości gimnazjalnej)* („Bibl. Warsz.” 1908, t. 2).

[edukacja akademicka, szkolnictwo]

III/129. Bronisław Bouffał, *Szkoły pod bronią*, „Bibl. Warsz.” 1911, t. 2, s. 151–163.

Przedstawienie zagadnienia roli wychowania fizycznego, musztry i przysposobienia woj-skowego w angielskich szkołach publicznych.

[wychowanie fizyczne i sport, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

III/130. W.D., *„Szkoła ludowa a stosunki narodowościowe w Galicji”*, przez Kazimie-rza Piątkowskiego, „Bibl. Warsz.” 1911, t. 2, s. 381–382.

Skrótowa recenzja publikacji ogłoszonej w galicyjskim „Przewodniku Oświatowym”, organie TSL, w powiązaniu z tematem konfliktu wokół żądań szkolnictwa ruskiego w Galicji.

[edukacja elementarna, oświata ludowa]

III/131. D-r Z.B., *Antoni Karbowskiak, „Młodzież szkolna akademicka za granicą 1795–1910”*. Kraków, 1910. Nakładem Zjednoczenia towarz. młodzieży polskiej za granicą. 16-o, format duży, str. 435., „Bibl. Warsz.” 1911, t. 2, s. 387–390.

Recenzja z obszernym przedstawieniem treści publikacji na temat dziejów studiów polskiej młodzieży za granicą, polskich organizacji studenckich na emigracji.

[edukacja elementarna, organizacje młodzieżowe, szkolnictwo]

III/132. *Powszechne nauczanie ludowe – Głos pośta Grabskiego – Co dla tej sprawy spo-łeczeństwo nasze zrobić może i powinno?*, „Bibl. Warsz.” 1911, t. 2, s. 391–394.

Aprobatorywne przedstawienie poglądów Władysława Grabskiego, ogłaszanych w „Kur-rierze Warszawskim” i „Wiadomościach Codziennych”, dotyczących potrzeby szybkiego wykorzystywania prawa o powszechnym nauczaniu ze względu na bardzo zły stan oświa-ty w Królestwie Polskim.

[edukacja elementarna, oświata ludowa]

III/133. *Refleksje na czasie – Próby bilansu naukowego i moralnego szkół polskich – Wychowanie fizyczne – Sporty jako czynnik wybitnie umoralniający – Księgi pamiętkowe szkół – Niebezpieczeństwa ambicji literackich*, „Bibl. Warsz.” 1911, t. 2, s. 605–609.

Związana z zakończeniem roku szkolnego próba oceny osiągnięć polskiego szkolnictwa, zwrócenie uwagi na niezbyt duży zasób informacji wynoszonych ze szkół, większe zainte-resowanie młodzieży aktywnością fizyczną niż intelektualną.

[szkoły średnie, wychowanie estetyczne, wychowanie fizyczne i sport]

- III/134. *Wyższa uczelnia rolnicza w Warszawie i jej znaczenie*, „Bibl. Warsz.” 1911, t. 3, s. 192–194.

Informacja o powstawaniu Wyższych Kursów Rolniczych przy Muzeum Przemysłu i Rolnictwa staraniem CTR. Obrona idei tworzenia wyższej szkoły rolniczej, a nie tylko średniego szkolnictwa rolniczego.

[edukacja akademicka, edukacja zawodowa]

- III/135. *Sprawa szkolna – Z niedawnych dziejów strajku i bojkotu – Gorszące zajście*, „Bibl. Warsz.” 1911, t. 3, s. 394–398.

Informacja o uchwałach zjazdu krajowego stronnictwa demokratyczno-narodowego w sprawie szkolnictwa z dnia 25 czerwca 1911 r., zawierających m.in. sprzeciw wobec strajków szkolnych.

[edukacja akademicka, szkoły średnie]

- III/136. *Polska szkoła nauk politycznych w Krakowie*, „Bibl. Warsz.” 1911, t. 3, s. 400–402.

Informacja o powstającej w Krakowie Polskiej Szkole Nauk Politycznych, wyższej, niedającej uprawnień, lecz wiedzę, częściowo obsadzonej przez profesorów Uniwersytetu Jagiellońskiego, ukierunkowanej na działania praktyczne w sferze społeczno-politycznej.

[edukacja akademicka]

- III/137. Władysław Skup, *Warszawskie Liceum Królewskie (1804–1806)*, „Bibl. Warsz.” 1911, t. 3, s. 489–528.

Szkic historyczny z dziejów polskiego szkolnictwa, poświęcony początkom najslynniejszej szkoły średniej – Liceum Warszawskiego, kierowanego przez Samuela Bogumiła Lindego.

[szkolnictwo, szkoły średnie]

- III/138. *Statystyka samobójstw – Groźne cyfry – Samobójstwa dzieci i młodzieży – Brak środków zaradczych*, „Bibl. Warsz.” 1911, t. 4, s. 396–399.

Przedstawienie statystyk Pogotowia Ratunkowego, dotyczących alarmującej liczby samobójstw, także dzieci i młodzieży, próba poszukiwania odpowiedzi na pytanie o przyczyny i sposoby zapobiegania temu zjawisku.

[samobójstwa]

- III/139. *Jubileusz Towarzystwa Szkoły Ludowej w Galicji – Rezultaty dwudziestoletniej działalności*, „Bibl. Warsz.” 1911, t. 4, s. 400–403.

Przedstawienie osiągnięć, także w aspekcie statystycznym, TSL na wsi galicyjskiej w związku z 20-leciem jego istnienia.

[oświata ludowa]

III/140. Henryk Wiercieński, *Wspomnienia z niedawnej przeszłości*, „Bibl. Warsz.” 1912, t. 1, s. 14–55, 239–274.

Szkic wspomnieniowy, dotyczący m.in. sytuacji edukacji wyższej w Królestwie Polskim od ok. 1860 r., studiów Polaków na Uniwersytecie w Kijowie.

[edukacja akademicka, szkolnictwo]

III/141. Bronisław Bouffał, *Szkolnictwo uzupełniające na Zachodzie*, „Bibl. Warsz.” 1912, t. 1, s. 142–158.

Przedstawienie sytuacji oświaty ludowej w Europie, uzasadniające tezę o koniecznym połączeniu obowiązku nauki powszechnej z zapewnieniem przez państwo edukacji całkowicie bezpłatnej i nieobciążającej finansowo rodziców. Prezentacja funkcjonowania uniwersytetów ludowych w Europie i Ameryce.

[edukacja elementarna, oświata ludowa]

III/142. Z. Bujakowski, *„Przyczynki do dziejów wychowania i oświaty w Polsce”. I. Nakładem „Muzeum”. Lwów, 1910. 8-o, str. 206*, „Bibl. Warsz.” 1912, t. 1, s. 171–175.

Recenzja publikacji dotyczącej historii wychowania w Polsce od XVI w.: poglądów Andrzeja Frycza Modrzewskiego na szkołę i wychowanie, szkolnictwa ariańskiego, metody nauczania geografii za czasów KEN, działalności Kazimierza Brodzińskiego w dziedzinie oświatowo-wychowawczej.

[szkolnictwo]

III/143. *Polemika o młodzież współczesną*, „Bibl. Warsz.” 1912, t. 1, s. 397–400.

Refleksja związana z różnymi zarzutami pod adresem współczesnej młodzieży (materialistyczna postawa najmłodszego pokolenia ziemian, brak zainteresowania realnym życiem i „zabawa” ideami jako postawa młodych radykalistów).

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

III/144. Władysław Skup, *Akces szkół Księstwa Warszawskiego do Konfederacji Generalnej Polskiej w r. 1812*, „Bibl. Warsz.” 1912, t. 2, s. 158–162.

Szkic historyczny z dziejów szkolnictwa i jego uwarunkowań politycznych w pierwszej połowie XIX w., dotyczący przystępowania szkół w Księstwie Warszawskim do Konfederacji Generalnej Królestwa Polskiego w związku z polskimi nadziejami związanymi z wojną francusko-rosyjską.

[szkolnictwo]

III/145. Leszcz, *Kryzys szkoły publicznej we Francji*, „Bibl. Warsz.” 1912, t. 2, s. 466–497.

Refleksja nad sytuacją szkolnictwa we Francji oraz zmianami związanymi z laicyzacją szkoły i ograniczeniem wpływów Kościoła katolickiego na szkolnictwo, a także z kwestiami praw rodziców, nauczycieli i państwa, ich wzajemnych stosunków w zakresie kierowania wychowaniem dzieci.

[polityka oświatowa, szkolnictwo]

III/146. Bronisław Bouffał, *Brygady Chłopców w Anglii*, „Bibl. Warsz.” 1912, t. 2, s. 524–559.

Podkreślenie znaczenia, jakie dla kultury narodowej i polityki wychowania ma dbałość o zdrowie fizyczne i psychiczne rozwijającego się młodego pokolenia, o właściwy wpływ nie tylko w domu i rodzinie, ale także środowisku pracy, o właściwą relację między posłuszeństwem i swobodą. Przedstawienie jako przykładu działań wychowawczych związków młodzieży w Anglii, w tym Brygady Chłopców o organizacji paramilitarnej.

[organizacje młodzieżowe, wychowanie fizyczne i sport, wychowanie moralne]

III/147. *Walka o uniwersytet ruski we Lwowie*, „Bibl. Warsz.” 1912, t. 2, s. 591–594.

Komentarz do projektu powołania uniwersytetu ruskiego we Lwowie, wspieranego z przyczyn politycznych przez centralne władze w Galicji, opinia o uzasadnionym powołaniu takiej szkoły w którymś z miast prowincjonalnych, gdzie Rusini stanowią większość i nie zostaną wywołane konflikty, jakich można by się spodziewać w polskim środowisku akademickim Lwowa.

[edukacja akademicka]

III/148. *Zamknięcie roku szkolnego – Czy szkoły nasze dosyć uczą? – Kwestia egzaminów – Prądy wśród młodzieży*, „Bibl. Warsz.” 1912, t. 3, s. 185–191.

Eseistyczny komentarz do aktualnej sytuacji w szkolnictwie, teorii i praktyki pedagogicznej, dotyczący m.in. kwestii większego znaczenia zdobywania wiedzy lub umiejętności, pytań o potrzebę i formę sprawdzania wiedzy w formie egzaminów, kwestię równowagi między zrozumieniem a pouczaniem młodzieży.

[edukacja akademicka, metody nauczania, szkoły średnie]

III/149. *Jubileusz uniwersytetu lwowskiego*, „Bibl. Warsz.” 1912, t. 3, s. 193–194.

Przypomnienie dziejów i podkreślenie znaczenia Uniwersytetu we Lwowie w związku z jubileuszem 250-lecia istnienia uczelni.

[edukacja akademicka]

III/150. *Losy „synów chłopskich” – Inteligencja z warstw ludowych i wychowawcy szkół rolniczych – Wady wychowania i wykształcenia*, „Bibl. Warsz.” 1912, t. 3, s. 606–611.

Refleksja związana z artykułem *Syny chłopskie* Wiktora Ambroziewicza na łamach „Tygodnika Ilustrowanego”, dotyczącym odrywania się wykształconych dzieci chłopskich od ich rodzimnej kultury i ziemi rodzinnej, środowiska, z którego pochodzą.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa]

- III/151. Wacław Dunin, *Stanisław Posner. „Biblioteki amerykańskie” (odbitka z „Przeglądu Bibliotecznego”). Warszawa 1911. Skład główny w księgarni E. Wende i S-ka w Warszawie*, „Bibl. Warsz.” 1912, t. 4, s. 174–178.

Recenzja, z obszernym omówieniem treści, publikacji poświęconej bibliotekom publicznym w Stanach Zjednoczonych, uwarunkowań finansowych i organizacyjnych ich istnienia, sposobu ich funkcjonowania.

[biblioteki i czytelnice, czytelnictwo]

- III/152. Alfred Brodnicki, *O szkołę rolniczą w Żabikowie*, „Bibl. Warsz.” 1912, t. 4, s. 375–377.

Edycja listu filozofa Augusta Cieszkowskiego do Feliksa Kudelki, byłego prof. Wyższej Szkoły Rolniczej im. Haliny w Żabikowie. Korespondencja dotyczy prób ocalenia bytu szkoły, zagrożonego wobec decyzji władz państwowych.

[edukacja zawodowa, szkolnictwo]

- III/153. *Rola młodzieży w życiu politycznym*, „Bibl. Warsz.” 1912, t. 4, s. 398–402.

Refleksja na temat niestosowności nadmiernego zaangażowania młodzieży akademickiej w życie polityczne, związana z napiętą sytuacją międzynarodową i groźbą wojny.

[aktywność młodzieży, edukacja akademicka, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

- III/154. Z. Bujakowski, *Stanisław Szczepanowski. „O polskich tradycjach w wychowaniu”. Lwów 1912. 8-o str. XV str. 322*, „Bibl. Warsz.” 1913, t. 1, s. 186–189.

Recenzja publikacji złożonej z odczytów, przemówień i szkiców na temat wychowania i reform szkolnictwa, historii polskiego szkolnictwa oraz cech charakterystycznych polskiej pedagogiki.

[szkolnictwo]

- III/155. *Luźne uwagi o czytelnictwie*, „Bibl. Warsz.” 1913, t. 1, s. 396–400.

Refleksja związana z bogactwem rynku książki dla dzieci i młodzieży w okresie świąt Bożego Narodzenia, dotycząca jakości artystycznej i wychowawczej tych publikacji. Konstatacja nieadekwatności kierunku rozwoju wydawnictw dla dzieci do doskonalenia się sztuki wydawniczej i pedagogiki.

[czytelnictwo]

III/156. *Wspomnienie o Szkole Głównej*, „Bibl. Warsz.” 1913, t. 1, s. 602–603.

Refleksja nad historią Szkoły Głównej w Warszawie z okazji pięćdziesiątej rocznicy jej powołania, podkreślająca znaczenie uniwersytetu polskiego w dziejach narodu, związana z oddaniem hołdu żyjącym i zmarłym profesorom uczelni.

[edukacja akademicka, szkolnictwo]

III/157. *Macierz Szkolna na Śląsku Cieszyńskim*, „Bibl. Warsz.” 1913, t. 2, s. 198–200.

Przedstawienie wyników działalności oświatowej PMS, działającej od 27 lat na Śląsku Cieszyńskim w niesprzyjających dla polskiej kultury warunkach polityczno-etnicznych i przy niedostatkach finansowych (podano liczbę szkół i kursów różnego typu).

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa]

III/158. Tadeusz Charzewski, *Hugo Kollątaj a liceum krzemienieckie*, „Bibl. Warsz.” 1913, t. 2, s. 341–357.

Szkic historyczny na temat prac Hugona Kollątaja związanych z powstaniem Gimnazjum Wołyńskiego, późniejszego Liceum Krzemienieckiego, jego współpracy z Tadeuszem Czackim.

[szkolnictwo, szkoły średnie]

III/159. *Losy interpelacji szkolnej w Izbie i samorządu w Radzie Państwa*, „Bibl. Warsz.” 1913, t. 2, s. 388–391.

Przedstawienie niepowodzenia interpelacji Koła Polskiego w sprawach szkolnych podczas przedstawienia jej w Komisji Izby – dotyczy praw języka polskiego jako wykładowego w szkołach.

[język i autonomia narodowa w edukacji, polityka oświatowa]

III/160. *Pamięci Tadeusza Czackiego*, „Bibl. Warsz.” 1913, t. 2, s. 397–399.

Przedstawienie zasług Tadeusza Czackiego jako założyciela Liceum Krzemienieckiego w związku z setną rocznicą śmierci działacza oświatowego, pedagoga, historyka i ekonomisty. Skrótowe przedstawienie profilu i programu Liceum.

[szkolnictwo]

III/161. *Na drodze do nauczania powszechnego*, „Bibl. Warsz.” 1913, t. 2, s. 603–605.

Zapowiedź opublikowania przez Towarzystwo Popierania Pracy Społecznej w Warszawie treści Władysława Grabskiego o nauczaniu elementarnym i sposobach szerzenia oświaty w Królestwie Polskim, przedstawienie podstaw finansowych programu organizacji nowych szkół, proponowanego przez Grabskiego.

[edukacja elementarna, oświata ludowa]

III/162. *Co będzie z naszego chłopca? – Wybór zawodu. O zawodach technicznych*, „Bibl. Warsz.” 1913, t. 3, s. 189–193.

Przedstawienie publikacji Stefana Kossutha *Zawody techniczne* (Warszawa 1912), przydatnej w okresie pomaturalnym, gdy młodzi ludzie w Królestwie Polskim stają przed koniecznością wyboru zawodu, wskazującej także na niebezpieczeństwo nadmiernej emigracji do Rosji młodzieży wybierającej zawody techniczne.

[edukacja zawodowa]

III/163. *Towarzystwo rozwoju przemysłu, rzemiosł i handlu*, „Bibl. Warsz.” 1913, t. 3, s. 195–199.

Przedstawienie działań TPPL, m.in. prowadzenia przez nie szkoły instruktorów tkackich, kursów instruktorów tkackich, szkół instruktorów zawodowych: koszykarskiej, zabawkarskiej, stolarskiej, snycerskiej i zdobnictwa, szkoły krawiectwa i czapnictwa ludowego.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa]

III/164. *Anarchizacja*, „Bibl. Warsz.” 1913, t. 3, s. 199–200.

Komentarz na temat strajków młodzieży uniwersyteckiej w Galicji, wywołanych mianowaniem na katedry uniwersyteckie we Lwowie przeciwników bojkotu szkolnego, refleksja na temat niewłaściwości wpływania przez studentów na mianowanie profesorów.

[edukacja akademicka]

III/165. Zygmunt Kukulski, *Krasicki a Komisja edukacyjna*, „Bibl. Warsz.” 1913, t. 3, s. 267–292.

Analiza związku myśli Ignacego Krasickiego, mimo braku jego związku z praktyką wychowania, z działalnością KEN – „pierwszego ministerium oświaty w Europie”.

[szkolnictwo]

III/166. *Plon naszej szkoły średniej w roku ubiegłym*, „Bibl. Warsz.” 1913, t. 4, s. 392–393.

Dane liczbowe dotyczące ukończenia szkół średnich różnego typu w Królestwie Polskim i w Warszawie.

[szkoły średnie]

III/167. *Ratujmy Macierz Szkolną Cieszyńską*, „Bibl. Warsz.” 1913, t. 4, s. 597–598.

Komentarz do zapowiedzi zawieszenia działalności PMS na Śląsku Cieszyńskim oraz zamknięcia prowadzonych przez nią zakładów naukowych, mimo wysokich osiągnięć edukacyjnych. Wezwanie do ofiarności na rzecz tej działalności w celu zmniejszenia ryzyka utraty ważnej instytucji oświatowej.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa]

- III/168. T[eodozy] Biechoński, *Bursa krakowska i bursacy (w pierwszej ćwierci XIX-go wieku)*, „Bibl. Warsz.” 1914, t. 1, s. 124–143.

Wydanie z rękopisu wspomnień o pobycie autora w krakowskim Liceum św. Anny i Burse Jerozolimskiej. Szczegółowa relacja o organizacji nauki i życia codziennego uczniów szkoły średniej w Krakowie w latach 20. XIX w.

[szkolnictwo, szkoły średnie]

- III/169. *Szkolnictwo prywatne polskie*, „Bibl. Warsz.” 1914, t. 1, s. 390–393.

Próba przekrojowego przedstawienia stanu polskiego szkolnictwa prywatnego – liczby szkół średnich męskich o różnych profilach oraz szkół żeńskich w Warszawie i na prowincji, szkół elementarnych, liczby uczniów. Postulat dbałości o nauczycieli ludowych dla uchronienia ich przed radykalizmem społecznym i religijnym.

[edukacja elementarna, szkoły prywatne, szkoły średnie]

- III/170. *Szkoła zepsucia*, „Bibl. Warsz.” 1914, t. 1, s. 397–398.

Refleksja na temat niepożądanego wpływu, jaki może wywierać na dzieci i młodzież powszechnie dostępna prasa, często przedstawiająca treści nieobyczajne, sensacyjne czy skandalizujące, przede wszystkim w relacjach z procesów sądowych.

[czytelność, wychowanie moralne]

- III/171. *Nauczanie początkowe w Warszawie*, „Bibl. Warsz.” 1914, t. 2, s. 204–206.

Przedstawienie trudności finansowych w rozwoju szkolnictwa elementarnego w Warszawie, uznanych za większe niż na prowincji. Wskazanie pożądanych działań zarządu miejskiego w tej dziedzinie – liczby potrzebnych szkół, wysokości wynagrodzenia personelu.

[edukacja elementarna]

- III/172. *Rozprawy o młodzieży – Memoriał senatu uniwersytetu krakowskiego*, „Bibl. Warsz.” 1914, t. 2, s. 608–611.

Przedstawienie treści memoriału Senatu Uniwersytetu Jagiellońskiego, popartego przez Senat Uniwersytetu Lwowskiego, opartego na ankietach przeprowadzonych przez profesorów różnych wydziałów. Profesorowie skonstatowali niski poziom intelektualny studentów polskich, brak zdolności logicznego myślenia, niechęć do nauki i pracy, mały zasób wiedzy po nauce w gimnazjach. Odniesienie tych wniosków do sytuacji w Królestwie Polskim.

[edukacja akademicka, szkoły średnie]

- III/173. *Nowa ustawa o szkołach prywatnych*, „Bibl. Warsz.” 1914, t. 3, s. 192–193.

Doniesienie o mającym niebawem wejść w życie projekcie ustawy o polskim szkolnictwie prywatnym, na podstawie informacji Biura Pracy Społecznej. Przedstawienie nowej sytuacji – wykładu w języku polskim w szkolnictwie prywatnym.

[szkoły prywatne]

III/174. *Zakończenie roku szkolnego – Wybór zawodu – Niebezpieczeństwa emigracji uniwersyteckiej*, „Bibl. Warsz.” 1914, t. 3, s. 193–197.

Przedstawienie publikacji *Ponadnik przy wyborze zawodu* pod redakcją Stanisława Dobrowolskiego (Warszawa 1914), przydatnej w okresie pomaturalnym, gdy młodzi ludzie w Królestwie Polskim stają przed koniecznością wyboru następnej szkoły i zajęcia na przyszłość. Obok tego wskazanie na niebezpieczeństwo przyjmowania postaw kosmopolitycznych, a także silnych podziałów ideowych wśród polskiej młodzieży studiującej za granicą.

[edukacja akademicka, szkoły średnie]

III/175. *Szkoły średnie i handlowe*, „Bibl. Warsz.” 1914, t. 3, s. 197–199.

Przedstawienie stanu polskiego szkolnictwa prywatnego w Warszawie, istniejącego od ośmiu lat – liczby szkół różnego typu i liczby uczniów w porównaniu z 1906 r.; szczególną uwagę zwrócono na statystykę szkół handlowych.

[edukacja zawodowa, szkoły średnie]

III/176. *Biblioteka publiczna*, „Bibl. Warsz.” 1914, t. 3, s. 201–202.

Dane ze sprawozdania rocznego Towarzystwa Biblioteki Publicznej w Warszawie – informacje o finansach, wpływie dzieł, udostępnianiu książek. Podkreślenie zasługi Eugenii Kierbedź, z której fundacji powstaje gmach biblioteki.

[biblioteki i czytelnice, czytelnictwo]

IV. „Biesiada Literacka”

Warszawa 1908–1917

tytuł poprz. LI. „Lechita”

IV/1. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1908, nr 1, s. 262–263.

Obrona warszawskich szkół prywatnych przed atakiem ze strony periodyku „Warszawskij Dniownik”. Rosnąca popularność i zaufanie do szkolnictwa prywatnego.

[szkoły prywatne, szkoły średnie]

IV/2. Tadeusz Adam, *Deotyma*, „Bies. Lit.” 1908, nr 1, s. 265–267.

Wspomnienie pośmiertne o Jadwidze Łuszczewskiej „Deotymie”, przedstawiające przebieg życia i twórczość pisarki. Relacja o jej wychowaniu i edukacji w domu rodzinnym. Rola rodziców, wychowawców i nauczycieli w wychowaniu dziecka. Tekst ilustrowany portretami Deotymy z różnych okresów życia oraz zdjęciem jej pracowni.

[nauczyciel/pedagog, wychowanie w rodzinie]

IV/3. *Wystawa wychowawcza w Wilnie*, „Bies. Lit.” 1908, nr 1, s. 275–276.

Informacja o wystawie w Wilnie – *Dziecko*, przygotowanej przez TOD w Wilnie, służącej właściwemu ukierunkowaniu pracy społecznej nad wychowaniem dzieci, obrazującej m.in. tematy higieny, zdrowia, zabawek, odzieży, szkoły, ochronek, dzieci niepełnosprawnych. Zawiera portrety Józefa Montwiłła, inicjatora i fundatora wystawy, oraz ks. Napoleona Dyakowskiego, założyciela domu wychowawczego „Powściągliwość i Praca”, a także fotografie prezentujące prace TOD.

[wychowanie przez pracę, zabawki, zdrowie i higiena]

IV/4. Jan Korwin z Chicago, *Maloletni przestępcy w Ameryce*, „Bies. Lit.” 1909, nr 2, s. 28–30; nr 3, s. 47–50.

Podanie statystyki przestępczości młodocianych w Stanach Zjednoczonych, próba diagnozy przyczyn demoralizacji nieletnich, wskazanie ich w rozwoju przemysłu i trybie życia rodzin – braku opieki i wcześniej podejmowanej przez dzieci pracy zarobkowej. Informacja o sposobach walki władz z tymi problemami. Zawiera fotografie amerykańskich dzieci i młodzieży.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, przemoc wobec dzieci i młodzieży, wychowanie moralne]

IV/5. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1909, nr 3, s. 42–43.

Dotyczy m.in. problemu bardzo trudnej sytuacji bytowej nauczycieli po ukończeniu pracy zawodowej; mimo poświęcenia wielu lat pracy i sił w służbie wychowaniu młodzieży na starość są pobawieni emerytury i żyją w nędzy.

[nauczyciel/pedagog]

IV/6. St.K., *Listy z Poznania*, „Bies. Lit.” 1909, nr 4, s. 67–68.

Informacje o działaniach kobiecych stowarzyszeń społeczno-oświatowych. Kwestia połączenia w jeden związek polskich stowarzyszeń społeczno-oświatowych dla kobiet w obrębie Rzeszy Niemieckiej (m.in. Towarzystwo Czytelni dla Kobiet, Towarzystwo Przyjaciół Wzajemnego Pouczania się i Opieki nad Dziećmi „Warta”, stowarzyszenie „Promień”, Stowarzyszenie Personelu Żeńskiego w Handlu i Przemysle), prace Towarzystwa Katolickiej Służby Żeńskiej w Poznaniu. Tendencja (negatywnie tu oceniana) do osłabiania wpływu duchowieństwa katolickiego na młodzież.

[biblioteki i czytelnie, oświata ludowa, wychowanie religijne]

IV/7. *Florian Łagowski*, „Bies. Lit.” 1909, nr 9, s. 395.

Skrótowe przedstawienie sylwetki zmarłego pedagoga i publicysty Floriana Łagowskiego, przebiegu jego edukacji i pracy zawodowej, publikacji i prac redakcyjnych w periodykach pedagogicznych i oświatowych.

[czytelnictwo, szkoły średnie]

IV/8. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1909, nr 13, s. 242–244.

Prezentacja książki: T.B., *Listy do przyjaciół o życiu młodzieży, szczególnie akademickiej* (Brody 1908). Obszerne przedstawienie treści fragmentu publikacji, uznanej za budującą, a zbyt mało znane dzieło anonimowego pedagoga – listu poświęconego ojczyźnie, miłości do niej i pracy dla niej.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

IV/9. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1909, nr 14, s. 262–263.

Refleksja związana z informacją o zbrodni w Warszawie, dokonanej przez nieletnią służącą. Autor wiąże demoralizację młodzieży z dostępnością popularnej literatury kryminalnej, zwłaszcza *Przygód Sherlocka Holmesa* Arthura Conana Doyle’a („The Strand Magazine” w latach 1891–1892).

[czytelnictwo, wychowanie moralne]

IV/10. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1909, nr 16, s. 302–304.

Znaczenie domu rodzinnego i przykładu rodziców w wychowaniu dzieci i młodzieży. Podkreślenie potrzeby autorytetu rodziców, niezależnego od bliskości i poufałości relacji, a także potrzeby zaufania dzieci do rodziców oraz szanowania przez rodziców indywidualności dziecka.

[wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

IV/11. *Przezacne dzieło kaptana polskiego*, „Bies. Lit.” 1909, nr 17, s. 335–336.

Informacja – za petersburskim czasopiśmie „Kraj” – na temat zakładów rzemieślniczo-wychowawczych ks. Antoniego Maleckiego. Schronisko dla sierot i dzieci ubogich, szkoły rzemiosł, konwikt dla gimnazjalistów i studentów. Artykuł ilustrowany fotografiami.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa, wychowanie przez pracę]

IV/12. *Praca społeczna w Płocku*, „Bies. Lit.” 1909, nr 20, s. 394–395.

Informacja m.in. o Płockim Towarzystwie Pomocy Uczącej się Młodzieży Niezamożnej, Towarzystwie Naukowym Płockim, Kole Płockim PMS, Domu PMS, bibliotekach i czytelnich.

[biblioteki i czytelnie, oświata ludowa]

IV/13. *Szkoła Przemysłowa w Krakowie*, „Bies. Lit.” 1909, nr 21, s. 414.

Informacja o planowanej budowie nowych gmachów dla Państwowej Wyższej Szkoły Przemysłowej w Krakowie, jej projektancie, lokalizacji i projekcie. Zawiera rycinę *Szkoła przemysłowa w Krakowie. Według planu Sławomira Odrzywołskiego*.

[edukacja zawodowa]

IV/14. *Pomnik Promyka*, „Bies. Lit.” 1909, nr 22, s. 434–435.

Informacja o odsłonięciu w kościele popijarskim w Warszawie tablicy poświęconej Konradowi Prószyńskiemu (Kazimierzowi Promykowi), opis pomnika i jego fundacji oraz relacja z uroczystości. Zawiera fotografię pomnika, autorstwa artysty-rzeźbiarza Czesława Makowskiego.

[oświata ludowa]

IV/15. D.K., *Teatry włościańskie*, „Bies. Lit.” 1909, nr 27, s. 5–6.

Omówienie zjawiska powstawania włościańskich trup teatralnych i licznych teatrów wiejskich. Przedstawienie ich historii od 1900 r., gdy Zarząd Główny Wydziału TKR zwołał naradę i rozpisał ankietę w tej sprawie. Informacje o konkretnych zespołach i przedstawieniach, sytuacji teatrów włościańskich w Galicji i Królestwie Polskim. Artykuł ilustrowany fotografiami: *Teatr ludowy w Zboiskach w Galicji i Jasełka w szkółce w Pruszkowie*.

[edukacja artystyczna, oświata ludowa]

IV/16. *Głuchoniemi w Stanach Zjednoczonych*, „Bies. Lit.” 1909, nr 28, s. 36–37.

Informacje o sytuacji życiowej i edukacji osób głuchoniemych w Stanach Zjednoczonych, o ich dotychczasowym zaniedbaniu – braku specjalnych zakładów i niemożności uczęszczania do szkół publicznych, a także niedawnym powstaniu w Nowym Jorku nowoczesnej szkoły dla głuchoniemych w dzielnicy ubogich. Skrótowe przedstawienie metod nauczania. Zawiera fotografię szkoły dla głuchoniemych w Nowym Jorku.

[pedagogika specjalna]

IV/17. *Zjazd koleżeński*, „Bies. Lit.” 1909, nr 29, s. 55.

Informacja o zjeździe absolwentów Gimnazjum Płockiego sprzed 50 lat oraz poprzednim zjeździe na 40-lecie matury. Podano nazwiska 26 maturzystów oraz 6 uczestników zjazdu wraz z pełnionymi przez nich obecnie funkcjami i rolami. Zwrócono uwagę m.in. na ich działalność oświatowo-wychowawczą. Przedstawiono przebieg zjazdu, związany m.in. ze zwiedzaniem płockich instytucji oświatowych. Zawiera zdjęcie sześciu uczestników zjazdu maturzystów Gimnazjum Płockiego sprzed 50 lat.

[szkoły średnie, oświata ludowa]

IV/18. *Dom Polski w Wiedniu*, „Bies. Lit.” 1909, nr 30, s. 74–75.

Informacja o sytuacji wspólnoty polskiej w Wiedniu, przede wszystkim o nowo założonych przez TSL: trzech szkółkach dla dzieci, szkole elementarnej dla polskich żołnierzy, trzech czytelnich i trzech wypożyczalniach książek, a także odczytach i zebraniach. Zawiera zdjęcia budynków TSL w Wiedniu i portret jego założyciela ks. Józefa Łukaszewicza.

[oświata ludowa, szkolnictwo]

IV/19. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1909, nr 31, s. 82–83.

Refleksja związana z wysoką statystyką samobójstw młodzieży akademickiej. Autor wiąże to z propagandą socjalistyczną oraz literaturą modernistyczną, z promowaniem nihilizmu, bezwyznaniowości, odejścia od tradycyjnej obyczajowości.

[czytelnictwo, samobójstwa, wychowanie moralne]

IV/20. „*Opieka Rodzinna*”, „Bies. Lit.” 1909, nr 32, s. 115–116.

Informacje o powstałej w Paryżu instytucji wychowawczej „Opieka Rodzinna”, zajmującej się dziećmi w wieku 3–5 lat, oferującej nowoczesne wychowanie z wykorzystaniem zabawy oraz nauki pracy, planującej także założenie Szkoły Wychowawczyń i Szkoły Gospodarstwa. Artykuł ilustrowany zdjęciami wychowanków instytucji podczas codziennych zajęć.

[oświata ludowa, wychowanie przez pracę, zabawy]

IV/21. *Szkola żeńska nowego typu*, „Bies. Lit.” 1909, nr 33, s. 134.

Refleksja na temat warszawskich szkół dla dziewcząt, zazwyczaj prowadzonych starannie, ale zorganizowanych tak, że mogą z nich korzystać jedynie zamożne i uzdolnione uczennice. Informacja o działalności oświatowej Zofii Wołowskiej w Warszawie (żeńska dwuklasowa szkoła podstawowa, zakład freblowski). Edukacja dziewcząt w wieku 9–15 lat, stawiająca za cel krzewienie wiedzy wśród szerokich mas i przygotowanie dziewcząt do podejmowania decyzji dotyczących własnego życia. Zawiera portret Zofii Wołowskiej.

[edukacja dziewcząt i kobiet, szkoły średnie]

IV/22. *Paryż dla ociemniałych*, „Bies. Lit.” 1909, nr 33, s. 135–137.

Informacje o pracach działającego w Paryżu Stowarzyszenia im. Walentyna Haüy na rzecz osób niewidomych i niedowidzących, m.in. prowadzącego szkoły dla niewidomej młodzieży, bibliotekę dla niewidomych, udostępniającego im możliwość gry na instrumentach. Obok tego krytyka (w oparciu o doniesienia „Kuriera Polskiego”) pracy Instytutu Głuchoniemych i Ociemniałych w Warszawie, jako zaniedbującego wychowanie moralne podopiecznych. Artykuł ilustrowany fotografiami z pracy paryskiego Stowarzyszenia.

[pedagogika specjalna]

IV/23. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1909, nr 34, s. 142–144.

Relacja z Krajowej Wystawy Przemysłu i Rolnictwa w Częstochowie, przedstawienie jej założeń i zawartości. Zawiera m.in. krytykę prezentowanej na wystawie Zagrody Włościańskiej, jako nieadekwatnej do psychologii włościan i do stosunków na polskiej wsi, a przez to niemogącej spełniać funkcji oświatowych, a także krytykę Domu Higieny Ludowej. Obok tego pochwała Muzeum Przemysłu Ludowego.

[oświata ludowa, zdrowie i higiena]

IV/24. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1909, nr 39, s. 242–243.

Refleksja nad rolą wykształcenia rodziców w wychowaniu dzieci, podkreślenie konieczności ich stałego samokształcenia i samodoskonalenia, a także znaczenia zaufania dzieci do rodziców.

[rodzina, wychowanie w rodzinie]

IV/25. *Czterdziestolecie pracy*, „Bies. Lit.” 1909, nr 46, s. 395.

Informacja o obchodach 40-lecia pracy literackiej i społeczno-oświatowej Teresy Prażmowskiej-Wołoskiej, skrótkowe przedstawienie jej pracy literackiej o treściach wychowawczych oraz relacja z przebiegu uroczystości.

[czytelnictwo, oświata ludowa]

IV/26. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1909, nr 47, s. 402–403.

Refleksja związana z publikacją Charlesa Wagnera *Młodzież* (Warszawa 1902, Warszawa 1906) i poruszonym w niej zagadnieniem na temat właściwych rozrywek dla współczesnej młodzieży, „przepracowanej i przedwcześnie dojrzewającej”. Wskazanie zdrowej i prawdziwej radości jako istoty właściwej rozrywki i lekarstwa na smutek i pesymizm.

[zabawy]

IV/27. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1909, nr 50, s. 462–463.

Dotyczy ankiety przeprowadzonej przez lwowską Sodalicję Mariańską, do której zaproszono polskich pisarzy i wybitnych obywateli w związku z odczytem i rozprawą *O pornografii i jej wpływach na nasze społeczeństwo*. Porusza m.in. problem przedwczesnego rozbudzania w dzieciach zainteresowania seksualnością, a także kwestię roli szkoły i rodziny w chronieniu przed pornografią.

[edukacja seksualna, wychowanie moralne]

IV/28. Łukasz Zaremba, *Zdrowa dusza w zdrowym ciele*, „Bies. Lit.” 1910, nr 3, s. 49–53.

Analiza roli gimnastyki, sportu, aktywności fizycznej w życiu człowieka, kulturze narodu, a także kształceniu młodzieży. Zwrócenie uwagi na dotychczasowe zaniedbania w dziedzinie wychowania fizycznego, a skupienie się na sferze intelektualnej. Artykuł bogato ilustrowany fotografiami przedstawiającymi różnorodne sporty i ćwiczenia fizyczne z użyciem rozmaitych urządzeń i przyrządów gimnastycznych.

[wychowanie fizyczne i sport, zdrowie i higiena]

IV/29. *Faustyna Morzycka*, „Bies. Lit.” 1910, nr 26, s. 511.

Wspomnienie pośmiertne poświęcone Faustynie Morzyckiej, przedstawienie przebiegu jej życia oraz prac społeczno-oświatowych i literackich. Zawiera cytaty ze wspomnienia pióra Mieczysława Brzezińskiego w „Zorzy” i mało znaną fotografię Morzyckiej.

[czytelnictwo, oświata ludowa]

IV/30. *Stanisław Mieczynski*, „Bies. Lit.” 1910, nr 26, s. 511.

Wspomnienie pośmiertne poświęcone Stanisławowi Mieczynskiemu, skrótowe przedstawienie jego kolei życia i wykształcenia oraz zasług w pracy nauczycielskiej i publikacjach pedagogicznych. Zawiera portret Mieczynskiego.

[nauczyciel/pedagog]

IV/31. Antoni Wejssel, *Nowa instytucja dobroczynna*, „Bies. Lit.” 1911, nr 5, s. 94–95.

Informacja o pierwszym zakładzie wychowawczym dla dzieci umysłowo chorych w Warszawie, jego zadaniach, powstaniu, funkcjonowaniu, wchodzącej w jego skład szkole, edukacji dzieci chorych.

[oświata ludowa, pedagogika specjalna]

IV/32. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1911, nr 6, s. 102–103.

Zawiera informację o śmierci Mieczysława Brzezińskiego, działacza oświatowego, autora i wydawcy książek dla ludu, redaktora „Zorzy”, współzałożyciela PMS.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa]

IV/33. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1911, nr 7, s. 122–123.

Komentarz na temat manifestacji na Uniwersytecie Jagiellońskim, związanych z działalnością Sekcji Akademickiej Towarzystwa Etycznego, według autora inspirowanych przez masonerię i socjalistów.

[edukacja akademicka, organizacje młodzieżowe, wychowanie moralne]

IV/34. *Kontrola zdolności słuchowych dzieci*, „Bies. Lit.” 1911, nr 7, s. 137–138.

Refleksja na temat znaczenia słuchu oraz jego kontroli w wychowaniu dziecka, informacje na temat sposobów kontrolowania zdolności słuchowych dzieci. Zawiera fotografie przedstawiające badanie słuchu dzieci różnymi przyrządami.

[zdrowie i higiena]

IV/35. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1911, nr 10, s. 182–183.

Wspomnienie pośmiertne poświęcone s. Marii Marcelinie Darowskiej, założycielce i przełożonej Zgromadzenia Sióstr Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny, założycielki szkół dla dziewcząt oraz szkół elementarnych sióstr niepokalanek, przedstawienie sylwetki i działalności, m.in. wychowawczej. Zawiera podobizny s. Marceliny Marii Darowskiej i s. Józefy Marii Karskiej oraz zdjęcia szkół niepokalańskich.

[edukacja dziewcząt i kobiet, szkolnictwo, szkoły średnie]

IV/36. *Opomoc dla najbiedniejszych dzieci Warszawy*, „Bies. Lit.” 1911, nr 10, s. 196–198.

Informacje o schronisku dla biednych dzieci, prowadzonym w Radziwiłlowie przez Siostry Miłosierdzia pod egidą Biura Nędzy Wyjątkowej, pracach opiekuńczo-wychowawczych

i dydaktycznych pod kierunkiem Matki Matyldy [Matylda Getter]. Zawiera zdjęcia wychowanków w schronisku.

[oświata ludowa, wychowanie przez pracę, zdrowie i higiena]

IV/37. *Józef Montwill*, „Bies. Lit.” 1911, nr 11, s. 213.

Wspomnienie pośmiertne o Józefie Montwille, bankowcu i działaczu społeczno-oświatowym na Litwie, założycielu Szkoły Rzemieślniczej, Kąpieli Ludowych, ochronek, Tanich Mieszkań Robotniczych. Przedstawia przebieg życia zmarłego i zawiera jego portret.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa, zdrowie i higiena]

IV/38. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1911, nr 13, s. 242–243.

Refleksja na temat współdziałania domu rodzinnego i szkoły polskiej w wychowaniu dzieci i młodzieży, związana m.in. z wydaniem przez ks. Jana Gnatowskiego, Ignacego Balińskiego i Józefa Weyssenhoffa książki zbiorowej *Dla młodzieży: na rzecz Koła szkolnego im. św. Stanisława Kostki* (Warszawa 1911), z której dochód przeznaczono na rzecz uczniów Gimnazjum św. Stanisława Kostki.

[szkoły średnie, współpraca rodziny ze szkołą, wychowanie moralne]

IV/39. *Teatry dziecięce w Nowym Jorku*, „Bies. Lit.” 1911, nr 24, s. 475.

Informacja o amatorskim nowojorskim teatrze, w którym wszystkie role i funkcje pełnią wyłącznie dzieci, a którym zawiadują pedagodzy. Zawiera rycinę ukazującą przedstawienie omawianego teatru.

[edukacja artystyczna]

IV/40. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1911, nr 28, s. 22–23.

Doniesienie o decyzji Stronnictwa Demokratyczno-Narodowego, by zaprzestać w Królestwie Polskim bojkotu szkół rządowych. Zawiera obszernie cytaty z „Gazety Warszawskiej”, związanej ze środowiskiem Stronnictwa Demokratyczno-Narodowego. Ujęcie krytyczne, poddanie w dyskusję zasadności decyzji.

[szkolnictwo, szkoły średnie]

IV/41. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1911, nr 29, s. 42–43.

Krytyczna analiza zasadności decyzji Stronnictwa Demokratyczno-Narodowego o zaprzestaniu bojkotu szkół rządowych w Królestwie Polskim.

[szkolnictwo, szkoły średnie]

IV/42. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1911, nr 30, s. 62–63.

Refleksja inspirowana książką Charlesa Wagnera *Młodość* (Warszawa 1902, 1906), odnosząca się do istoty młodości, cech młodego wieku, stanu współczesnej młodzieży.

[rozwój dziecka]

IV/43. *Wzorowy zakład naukowy*, „Bies. Lit.” 1911, nr 34, s. 155–156.

Przedstawienie zakładu wychowawczo-naukowego prowadzonego przez jezuitów w Chyrowie w Galicji, obchodzącego 25-lecie istnienia, jego powstania, budynku i działalności. Zawiera zdjęcia budynku szkoły.

[szkolnictwo, szkoły średnie]

IV/44. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1911, nr 36, s. 182–183.

Rozważania nad rolą duchowieństwa w działaniu dla dobra ludu. Omówienie przykładu pracy oświatowej ks. Antoniego Tyczyńskiego z parafii Albigowa w powiecie łańcuckim.

[oświata ludowa, polityka oświatowa]

IV/45. Wł[adysław] Chodecki, *Piastunka*, „Bies. Lit.” 1911, nr 38, s. 225–226.

Znaczenie starannego wyboru opiekunek małych dzieci, konsekwencje nieprzemysłanych decyzji w tym zakresie. Niewłaściwość wykorzystywania w wychowaniu dzieci strachu, nadmiernej dyscypliny, a także kołysania do snu. Potrzeba opieki macierzyńskiej, naturalnego karmienia niemowląt. Artykuł ilustrowany zdjęciami przedstawiającymi piastunki i piastunów z dziećmi w różnych krajach.

[edukacja domowa, wychowanie w rodzinie, zdrowie i higiena]

IV/46. H.-W., *Bona; Dla Rodziców*, „Bies. Lit.” 1911, nr 38, s. 226–227; nr 39, s. 245–248.

Przedstawienie historii zawodu bony w Polsce, roli i zadań w rodzinie i wobec dzieci oraz pożądaných cech. Podkreślenie wagi pracy wychowawczej bony w zakresie rozwoju dziecka, higieny, sfery intelektualnej, moralnej, religijnej. Artykuł ilustrowany zdjęciami przedstawiającymi bony z dziećmi w różnych krajach.

[edukacja domowa, nauczyciel/pedagog, wychowanie w rodzinie]

IV/47. *Nowi rektorzy we Lwowie*, „Bies. Lit.” 1911, nr 42, s. 315–316.

Przedstawienie sylwetek nowo wybranych rektorów następujących uczelni: Politechniki Lwowskiej – prof. Tadeusza Fidlera, oraz Akademii Weterynarii we Lwowie – prof. Stanisława Królikowskiego. Zawiera zdjęcia nowych rektorów.

[edukacja akademicka]

IV/48. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1911, nr 44, s. 342–343.

Relacja z wizyt uczestników Zjazdu Higienicznego w Liskowie, uznanym za wzorową wieś w Królestwie Polskim dzięki pracy oświatowej ks. Wacława Błazińskiego. Artykuł ilustrowany zdjęciami.

[biblioteki i czytelnia, oświata ludowa]

IV/49. *Jubileusz Uniwersytetu Lwowskiego*, „Bies. Lit.” 1911, nr 44, s. 355.

Relacja z posiedzenia inauguracyjnego Uniwersytetu Lwowskiego, stanowiącego zarazem uroczystość z okazji 250-lecia fundacji uczelni. Zawiera obszernie cytaty z mowy rektora Ludwika Finkla oraz jego zdjęcie.

[edukacja akademicka]

IV/50. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1911, nr 45, s. 362–363.

Informacja o 50-leciu istnienia periodyku „Przyjaciel Dzieci” oraz 25-lecia pracy autorskiej jego redaktora Stefana Gębarskiego. Skrótowe przedstawienie historii polskich periodyków dla dzieci i młodzieży. Zawiera zdjęcie Gębarskiego.

[czytelnictwo]

IV/51. *Cudowne dzieci*, „Bies. Lit.” 1911, nr 45, s. 375–376.

Przedstawienie przykładów historii dzieci o szczególnych uzdolnieniach artystycznych. Refleksja na temat możliwości niewłaściwego wykorzystania i zaprzepaszczenia talentów „cudownych dzieci”.

[edukacja artystyczna]

IV/52. Habdank, *Za i przeciw*, „Bies. Lit.” 1911, nr 47, s. 405–408.

Rozważania związane z emancypacyjnymi i feministycznymi postulatami pełnego równouprawnienia kobiet w życiu zawodowym i społecznym. Autor odrzuca taki kierunek rozwoju społeczeństwa, przypisując kobiecie zasadniczą rolę w życiu rodzinnym i wychowaniu dzieci oraz postulując właściwe wychowanie obu płci w celu unikania niewłaściwego traktowania kobiet. Artykuł ilustrowany rycinami i zdjęciami kobiet wykonujących różne zawody w różnych krajach.

[edukacja dziewcząt i kobiet, wychowanie w rodzinie]

IV/53. Michał Synoradzki, *Z Warszawy. Wydawnictwa gwiazdkowe*, „Bies. Lit.” 1911, nr 50, s. 462–463.

Przedstawienie nowości wydawniczych przed Bożym Narodzeniem, przede wszystkim książek dla dzieci i młodzieży, m.in. *W pustyni i w puszczy* Henryka Sienkiewicza, powieści Zuzanny Morawskiej, Jadwigi Papi, Walerego Przyborowskiego, Władysława Umińskiego, Wacława Sieroszewskiego, Władysława Bełzy a także polskich przekładów dzieł obcych, np. *Ani z Zielonego Wzgórza* Lucy Maud Montgomery.

[czytelnictwo]

IV/54. *W szkole arabskiej*, „Bies. Lit.” 1911, nr 50, s. 476.

Bardzo skrótowe i mało konkretne ukazanie systemu i stanu szkolnictwa oraz oświaty w krajach arabskich. Zawiera ilustrację, przedstawiającą karę cielesną w szkole arabskiej.

[kary i nagrody, szkolnictwo]

IV/55. Michał Synoradzki, *Wydawnictwa gwiazdkowe. II*, „Bies. Lit.” 1911, nr 52, s. 502–503.

Informacja o wydawnictwach popularnych dla dzieci i młodzieży, wydanych przez warszawskie wydawnictwa przed Bożym Narodzeniem, m.in. o książkach Wacława Sieroszewskiego, Jadwigi Papi, Władysława Umińskiego, Karola Maya, Władysława Bełzy, Marii Weryho-Radziwiłłowiczowej, ilustrowanych publikacjach dla młodszych dzieci. Podkreślenie niedostatku książek z poezją dla dzieci i młodzieży.

[czytelnictwo]

IV/56. Dr Stanisław Markiewicz, „Bies. Lit.” 1911, nr 52, s. 512–513.

Wspomnienie pośmiertne o lekarzu i społeczniku Stanisławie Markiewiczu, przedstawienie jego drogi zawodowej, a zwłaszcza prac na polu higieny oraz zdrowia dzieci w Warszawie (kanalizacja, zadrzewienie, kolonie, badanie dzieci szkolnych, właściwe budynki szkolne). Zawiera portret dr. Markiewicza.

[kolonie i półkolonie, zdrowie i higiena]

IV/57. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1912, nr 3, s. 42–43.

Refleksja nad stanem współczesnej młodzieży, związane z publikacjami prasowymi w „Gazecie Rolniczej”, „Myśli Niepodległej”, „Głosie Warszawskim”. Pesymistyczne rozważania nad negatywnym wpływem bieżącej sytuacji społeczno-politycznej na postawy młodych ludzi – bierność, brak zaangażowania w życie publiczne.

[wychowanie moralne, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

IV/58. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1912, nr 4, s. 62–63.

Interpretacja *W pustyni i w puszczy* Henryka Sienkiewicza (Warszawa 1911), również w odniesieniu do *Przypadków Robinsona Crusoe* Daniela Defoe (wskazanie wyższości wymowy moralnej książki Sienkiewicza), refleksja na temat znaczenia powieści z podkreśleniem jej treści patriotycznych i religijnych.

[czytelnictwo]

IV/59. *Nowy pomysł Armii Zbawienia*, „Bies. Lit.” 1912, nr 6, s. 115.

Informacja o nowych metodach katechizacyjnych dzieci i młodzieży podejmowanych w Anglii przez Armię Zbawienia (zał. 1865), działającą wśród niższych warstw społecznych i prowadzącą m.in. prace oświatowe. Dotyczy – ocenianych jako nieudane – przedsięwzięć parateatralnych, przebierania się kaznodziejów za śmierć. Zawiera fotografię przedstawiającą wędrownego kaznodzieję w przebraniu i przemawiającego do dzieci.

[wychowanie religijne]

IV/60. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1912, nr 9, s. 162–163.

Refleksja związana z krytyką młodzieży rolniczej ze strony Mariana Kiniorskiego, wiceprezesa CTR oraz odpowiedzią Edwarda Żalińskiego na łamach „Gazety Rolniczej”.

Dotyczy m.in. braku polskiego życia akademickiego, niedostatków w zakresie szkolnictwa wyższego, konieczności studiowania za granicą i postulatów zorganizowania środowiska akademickiego w Warszawie.

[edukacja akademicka, szkolnictwo]

IV/61. *Jubileusz w Ossolineum*, „Bies. Lit.” 1912, nr 10, s. 194–195.

Dotyczy jubileuszu pracy Władysława Bełzy, przedstawia jego drogę wykształcenia i działalności, m.in. twórczość dla dzieci i młodzieży, współpracę z czasopismami dla dzieci i młodzieży. Zawiera portret jubilata.

[czytelnictwo]

IV/62. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1912, nr 27, s. 2–3.

Związany z artykułami w „Bibliotece Warszawskiej” komentarz na temat walki z Kościołem katolickim oraz kryzysu szkolnictwa we Francji, m.in. negatywnie ocenianej laicyzacji szkolnictwa, a także wyłączenia z niego kwestii wychowania patriotycznego i moralnego.

[wychowanie moralne, wychowanie patriotyczne i obywatelskie, wychowanie religijne]

IV/63. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1912, nr 28, s. 22–23.

Komentarz na temat walki z Kościołem katolickim oraz kryzysu szkolnictwa we Francji, zgubnego wyłączenia z niego kwestii wychowania religijnego, patriotycznego i moralnego.

[wychowanie moralne, wychowanie patriotyczne i obywatelskie, wychowanie religijne]

IV/64. Edward Porębowicz, *Obląkany geniusz*, „Bies. Lit.” 1912, nr 32, s. 105–107; nr 33, s. 126–129; nr 34, s. 145–147.

Opracowanie o życiu Jeana Jacques’a Rousseau, jego działalności, twórczości, systemie wychowawczym, koncepcji pedagogicznej, dziele *Emil, czyli o wychowaniu* (1762).

[metody wychowania]

IV/65. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1912, nr 33, s. 122–123.

Refleksja o odpowiedzialności szkoły i rodziny za wychowanie, odnosząca się m.in. do relacji lwowskiego periodyku „Słowo Polskie” o sytuacji szkolnictwa w Galicji. Autor podkreśla znaczenie rodziców i wychowania moralnego w domu rodzinnym.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, samobójstwa, wychowanie moralne]

IV/66. *Uczczenie chłopca-poety*, „Bies. Lit.” 1912, nr 40, s. 275–276.

Informacja o uroczystości ku czci poety-włościanina Ferdynanda Kurasia w Dzikowie k. Tarnobrzegu. Przedstawienie drogi życia i twórczości ludowego poety w oparciu o jego własne słowa. Zawiera fotografię poety z działaczem oświatowym Zygmuntem Kolasieńskim oraz zdjęcie zagrody w Dzikowie ofiarowanej Kurasiowi przez lud jako dar za twórczość.

[czytelnictwo, oświata ludowa]

IV/67. A.- Z., *Brat Albert*, „Bies. Lit.” 1912, nr 41, s. 286–289.

Informacje o życiu i działalności brata Alberta – Adama Chmielowskiego, m.in. jego pracy opiekuńczej i oświatowej wśród bezdomnych dzieci. Artykuł ilustrowany fotografiami budynków schronisk albertynów oraz ich prac, a także reprodukcją obrazu Chmielowskiego *Widzenie św. Małgorzaty*.

[oświata ludowa, wychowanie moralne, wychowanie religijne]

IV/68. Antoni Wejssel, *Kąpiele ludowe w Warszawie*, „Bies. Lit.” 1912, nr 46, s. 385–387.

Rys historyczny organizacji kąpiei ludowych i szkolnych w Warszawie z okazji 14. rocznicy oddania do użytku pierwszego takiego zakładu. Artykuł ilustrowany fotografiami: grupy 24 członków Wydziału Warszawskich Kąpiei Ludowych (w podpisie podano nazwiska) oraz budynków kąpielowych w Warszawie.

[zdrowie i higiena]

IV/69. *Jubilaci Wszechnicy Lwowskiej*, „Bies. Lit.” 1912, nr 47, s. 415–416.

Informacja o 25-leciu pracy trzech profesorów Uniwersytetu we Lwowie: historyka i pedagoga Bronisława Dembińskiego, literaturoznawcy Józefa Kallenbacha i chirurga Ludwika Rydygiera; przedstawienie ich sylwetek.

[edukacja akademicka]

IV/70. Stabilis, *Pięćdziesięciolecie Szkoły Głównej*, „Bies. Lit.” 1912, nr 50, s. 465–466.

Szkic przedstawiający okoliczności powstania i doniosłe historyczne znaczenie Szkoły Głównej w Warszawie (1862–1869). Zawiera portrety profesorów Szkoły Głównej: Ignacego Baranowskiego, Benedykta Dybowskiego, Teodora Dydyńskiego, Władysława Holewińskiego, Juliana Kosińskiego, Antoniego Kryszki, Walentego Miklaszewskiego, Władysława Okęckiego, Stefana Pawlickiego, Zdzisława Skłodowskiego, Romana Wawnikiewicza.

[edukacja akademicka, szkolnictwo]

IV/71. *Nasi na obczyźnie*, „Bies. Lit.” 1913, nr 3, s. 55–56.

Informacje od Edwarda Roli, korespondenta z Symferopola na Półwyspie Krymskim, dotyczące życia tamtejszej Polonii: nauczania dzieci w szkółce przy kościele parafialnym, funkcjonującej od 1904 r. biblioteki udostępniającej polskie książki, polskiej szopki bożonarodzeniowej dla dzieci.

[biblioteki i czytelnia, edukacja artystyczna, oświata ludowa]

IV/72. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1913, nr 7, s. 122–123.

Informacja o wiecu kobiet polskich w Urbanowie pod Warszawą, zwołanego w związku z przymusowym wywłaszczaniem Polaków z ziemi. Wychowanie dzieci w duchu

narodowym, powierzanie ich opiece w tym duchu, kształcenie ich na terenach polskich do ukończenia szkoły średniej, pomoc rodzicom „nieuświadomionym” narodowo i przeciążonym pracą w nauczaniu dzieci języka polskiego.

[język i autonomia narodowa w edukacji, oświata ludowa, wychowanie w rodzinie]

IV/73. Z.K., Stefan Okulicz, *Zjazd koleżeński*, „Bies. Lit.” 1913, nr 7, s. 125–126.

Relacja ze zjazdu absolwentów Uniwersytetu Wileńskiego z roku 1862 r., zorganizowanego w Wilnie z inicjatywy Stefana Okulicza. Uznanie tego pokolenia za wzór dla młodego pokolenia. Zawiera fotografię 15 uczestników zjazdu.

[edukacja akademicka, szkolnictwo]

IV/74. *Karta żałobna*, „Bies. Lit.” 1913, nr 7, s. 135–136.

Zawiera informację o śmierci poety Władysława Bełzy, autora powiastek i wierszy dla dzieci, książeczek abecadłowych i słynnego *Katechizmu polskiego dziecka* (Lwów 1903), wspomnienie o przebiegu jego życia oraz refleksję o jego talencie pedagogicznym i znaczeniu wychowawczym jego twórczości dla dzieci.

[czytelnictwo, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

IV/75. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1913, nr 8, s. 142–143.

Przedstawienie sylwetki ks. Marcelego Godlewskiego z okazji jubileuszu 25-lecia kapłaństwa. Zawiera informacje o jego pracach w Warszawie i Łodzi, m.in. jako redaktora „Kroniki Rodzinnej”, organizatora stowarzyszeń chrześcijańskich robotników, wydawcy „Pracownika Polskiego”, wydawnictw religijnych i społecznych dla robotników i dzieci.

[czytelnictwo, oświata ludowa, wychowanie religijne]

IV/76. Henryk Ornowski, *Amerykanka*, „Bies. Lit.” 1913, nr 12, s. 231–232; nr 12, s. 250–251.

Informacja i refleksja na temat wychowania kobiet w Stanach Zjednoczonych, specyfiki tamtejszego systemu wychowania i szkolnictwa. Mowa o poszanowaniu indywidualności oraz hartowaniu ciała i braku kar fizycznych w wychowaniu domowym i szkolnym. Koedukacja, która nie służy zbliżeniu obyczajowemu, ale jednakowemu wykształceniu dziewcząt i chłopców. O standardzie kształcenia dziewcząt w szkołach średnich i wyższych, ich wprowadzaniu w życie społeczne, obyczajowości.

[edukacja dziewcząt i kobiet, koedukacja]

IV/77. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1913, nr 13, s. 242–243.

Sylwetka zmarłego pisarza Walerego Przyborowskiego, przedstawienie jego twórczości dla młodzieży – powieściopisarstwa historycznego, jego skali, wartości i znaczenia.

[czytelnictwo, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

IV/78. *Uczczenie zastug*, „Bies. Lit.” 1913, nr 13, s. 255–256.

Przedstawienie sylwetki działającego na Śląsku Cieszyńskim ks. Józefa Londzina, aktywnego działacza polskich organizacji religijnych i społecznych, redaktora „Gwiazdki Cieszyńskiej” – wydawanej w języku polskim. Zawiera fotografię Londzina.

[język i autonomia narodowa w edukacji, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa]

IV/79. *Maria Arct-Golczewska*, „Bies. Lit.” 1913, nr 14, s. 277.

Informacja o śmierci Marii Arct-Golczewskiej, córki księgarza Michała Arcta, popularyzatorce wiedzy przyrodniczej i działaczki społecznej. W artykule przedstawiono drogę jej edukacji, twórczość i działalność oświatową. Zawiera zdjęcie Arct-Golczewskiej.

[czytelnictwo, oświata ludowa]

IV/80. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1913, nr 17, s. 322–323.

Refleksja nad postawą arcybiskupa Wincentego Teofila Chościaka-Popiela wobec kwestii strajku szkolnego, związana z publikacją krakowskiego „Czasu”. W 1905 r. biskup ogłosił *List do Rodziców Polskich* ze sprzeciwem wobec strajku, co spowodowało negatywną ocenę jego osoby, natomiast nieznaną szerzej pozostał jego memoriał złożony w Petersburgu, wyrażający polskie interesy, potrzebę nauczania w języku polskim.

[język i autonomia narodowa w edukacji, polityka oświatowa]

IV/81. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1913, nr 18, s. 342–343.

Refleksja związana z ukazaniem się ostatniego zeszytu publikacji *Wychowanie człowieka. Książka dla rodziców, nauczycieli i kapłanów* Friedricha Wilhelma Foerстера w polskim przekładzie Waldemara Osterloffa. Omówienie zagadnienia kary cielesnej jako nieuzasadnionej ze zdrowotnego i pedagogicznego punktu widzenia. Autor artykułu odnosi problem do kwestii kar fizycznych w szkołach pruskich, m.in. we Wrześni. Przypomina tradycję sprzeciwu wobec kar cielesnych w polskiej myśli pedagogicznej – Grzegorz Piramowicz, *Powinności nauczyciela* (Kraków 1850).

[kary i nagrody, metody wychowania]

IV/82. *Wychowanie w Sparcie*, „Bies. Lit.” 1913, nr 18, s. 354–355.

Syntetyczne omówienie systemu wychowawczego starożytnej Sparty, ze zwróceniem uwagi na rolę ćwiczeń fizycznych, dopuszczalności kradzieży jako nauki zaradności, zaniedbania wykształcenia umysłowego, jednakowego wychowania dziewcząt i chłopców, jeśli chodzi o zasadnicze wartości.

[edukacja dziewcząt i kobiet, metody wychowania, wychowanie fizyczne i sport]

IV/83. Płocczanin, *Praca kapłana*, „Bies. Lit.” 1913, nr 22, s. 425–427.

Obszerna informacja o postaci i pracy ks. Tomasza Kowalewskiego, prefekta gimnazjum męskiego w Płocku, o jego wydawnictwach dla dzieci, a także o katechizacji dzieci.

Zawiera obszerny cytat z jego publikacji *Świadectwo dla dzieci, które ukończyły naukę systematycznego katechizmu, złożyły z niego egzamin i przystąpiły do Komunii świętej jenerałnej*, dotyczący przepisów i praktyki duszpasterskiej związanej z katechizacją i przygotowaniem dzieci do sakramentów. Zawiera portret ks. Kowalewskiego.

[czytelność, polityka oświatowa, wychowanie religijne]

IV/84. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1913, nr 23, s. 442–443.

Wspomnienie pośmiertne o postaci ks. Zygmunta Lenkiewicza z archidiecezji lwowskiej, katechety w gimnazjach, nauczyciela akademickiego, członka krajowej Rady Szkolnej, kierownika Sekcji Szkolnej i Organizacyjnej w Radzie Miasta Lwowa, dyrektora Zakładu Głuchoniemych.

[oświata ludowa, szkolnictwo]

IV/85. Michał Synoradzki, *Władysław Józef Godziemba Maleszewski*, „Bies. Lit.” 1913, nr 24, s. 442–443; nr 25, s. 482–483.

Wspomnienie pośmiertne o Władysławie Józefie Maleszewskim, pseud. Sęp, wieloletnim redaktorze „Biesiady Literackiej”, autorze wielu artykułów i komentarzy, m.in. związanych z sytuacją oświaty i szkolnictwa w Królestwie Polskim i na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej.

[oświata ludowa, szkolnictwo]

IV/86. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1913, nr 30, s. 62–63.

Relacja z korespondencji krakowskiego „Czasu” na temat szkół ludowych w Królestwie Polskim, zwłaszcza w Płockiem. Podkreślono rolę wychowawczą szkół elementarnych. Zwrócono uwagę na niechęć wielu chłopów wobec edukacji. Autor uznaje wychowanie i kształcenie ludu za obowiązek społeczeństwa.

[edukacja elementarna, oświata ludowa, wychowanie moralne]

IV/87. A[ntoni] Wejssel, *Po latach czterdziestu*, „Bies. Lit.” 1913, nr 30, s. 67–68.

Informacja o zjeździe absolwentów Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Warszawskiego z 1873 r., którzy rozpoczęli studia jeszcze w Szkole Głównej. Przypomina pracę tego pokolenia na prowincji, zaangażowanie podczas epidemii cholery, działalność społeczną.

[edukacja akademicka, szkolnictwo, zdrowie i higiena]

IV/88. *Dr Antoni Sikorski*, „Bies. Lit.” 1913, nr 30, s. 76.

Wspomnienie pośmiertne poświęcone postaci Antoniego Sikorskiego, założyciela pierwszego w Warszawie i na ziemiach polskich szpitala dla dzieci, prezesa jego zarządu i naczelnego lekarza.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

IV/89. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1913, nr 32, s. 102–103.

Refleksja na temat wykształcenia zawodowego, związana z recenzowaną przez „Bibliotekę Warszawską” publikacją Stefana Kossutha *Zawody techniczne. Rozgląd społeczno-obyczajowy* (Warszawa 1912) oraz okresem pomaturalnym. Dotyczy wyższych szkół technicznych na świecie i ziemiach polskich. Porusza problem związanej z wyborem zawodu emigracji do Rosji.

[edukacja akademicka, edukacja zawodowa, szkolnictwo]

IV/90. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1913, nr 33, s. 122–123.

Zagadnienie kształcenia inżynierów zajmujących się przemysłem lub pracą urzędniczą ze szczególnym uwzględnieniem wyboru studiów w polskich lub zagranicznych instytucjach politechnicznych.

[edukacja akademicka, edukacja zawodowa, szkolnictwo]

IV/91. A[ntoni] Wejssel, *Szpital dla dzieci im. Karola i Marii Szlenkierów*, „Bies. Lit.” 1913, nr 44, s. 355–356.

Informacja o otwarciu szpitala dziecięcego przy ul. Leszno w Warszawie ufundowanego przez Zofię Szlenkier. Przedstawienie budynku i organizacji szpitala, ze szczególnym podkreśleniem troski o oddzielenie zakaźnie chorych. Zawiera także informacje o działalności społeczno-oświatowej rodziny Szlenkierów, fotografie Karola i Marii Szlenkierów oraz budynków szpitala.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

IV/92. Kazimierz Niedzielski, *Smutne cyfry*, „Bies. Lit.” 1914, nr 4, s. 65–66.

Omówienie statystyki samobójstw w Warszawie w ostatnich latach i ich wzrostu liczebnego. Podano dane liczbowe dla poszczególnych kategorii, np. miesięcy zgonu, sposobu popełnienia samobójstwa, przyczyny, wyznania samobójcy, zawodu i stanu życia, także wieku. Zawarto więc także informacje o samobójstwach dzieci i młodzieży, uczniów.

[samobójstwa]

IV/93. A[ntoni] Wejssel, *Uczczenie zastug*, „Bies. Lit.” 1914, nr 4, s. 76–77.

Przedstawienie z okazji 25-lecia działalności sylwetki pastora Juliusza Burschego z warszawskiego Zboru Ewangelicko-Augsburskiego, m.in. założyciela ochronek i szkół elementarnych, wydawcy „Zwiastuna Ewangelicznego”. Zawiera zdjęcie pastora.

[oświata ludowa]

IV/94. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1914, nr 8, s. 142–143.

Refleksja wokół publikacji Wincentego Kosiakiewicza *Mój syn wstępuje do szkoły. Kilka rad dla młodzieży* (Poznań 1914), zawierającej rady i wskazówki dla młodzieży udającej

się z domu rodzinnego do szkoły i mieszkającej poza domem. Zawiera obszernie cytaty z pozytywnie ocenianej książki.

[szkoły średnie, wychowanie moralne, wychowanie religijne]

IV/95. Al. Zakrzewski, *Kolonia polska w Stawropolu*, „Bies. Lit.” 1914, nr 8, s. 155–156.

Informacja o życiu Polaków w Stawropolu w Rosji, ich trosce o utrzymanie ducha polskości i wiary katolickiej. Przedstawia m.in. wiadomości o szkółce parafialnej z wykładem religii i języka polskiego po polsku oraz bibliotekę i czytelnię. Zawiera zdjęcie kościoła w Stawropolu oraz portrety tamtejszych działaczy społeczno-oświatowych.

[biblioteki i czytelnie, edukacja elementarna, polityka oświatowa]

IV/96. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1914, nr 11, s. 202–203.

Pośmiertne przedstawienie sylwetki Wiktorii Niedziałkowskiej, jej wykształcenia, osobowości, przebiegu pracy zawodowej, działalności pedagogicznej. Zawiera obszerny cytat z wypowiedzi Niedziałkowskiej na temat znaczenia tradycji domowych i narodowych w wychowaniu, a także zdjęcie zmarłej.

[edukacja dziewcząt i kobiet, szkoły średnie, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

IV/97. Ks. biskup Denisewicz, „Bies. Lit.” 1914, nr 11, s. 216–217.

Wspomnienie pośmiertne o biskupie Stefanie Denisewiczu. Przedstawienie przebiegu życia, charakteru, wykształcenia, pracy duszpasterskiej i działalności opiekuńczo-oświatowej. Ochrona dla ubogich chłopców i dziewcząt w Smoleńsku. Troska o nauczanie w języku polskim. Zawiera zdjęcie Denisewicza.

[język i autonomia narodowa w edukacji, oświata ludowa]

IV/98. Jan Władysław Dawid, „Bies. Lit.” 1914, nr 11, s. 217–218.

Wspomnienie pośmiertne o Janie Władysławie Dawidzie, pedagogu, psychologu, pionierze psychologii wychowawczej i pedagogiki eksperymentalnej w Polsce. Przedstawienie przebiegu życia, wykształcenia i pracy zawodowej zmarłego, informacja o jego najważniejszych publikacjach. Zawiera fragment wspomnienia pośmiertnego z „Prawdy” oraz zdjęcie Dawida.

[pedagogika naukowa, psychologia dzieci i młodzieży]

IV/99. *Nowy rektor Akademii Duchownej*, „Bies. Lit.” 1914, nr 12, s. 237.

Przedstawienie sylwetki ks. Idziego Radziszewskiego z powodu jego powołania na funkcję rektora Akademii Duchownej w Petersburgu. Ukazanie drogi wykształcenia i działalności kapłańskiej nowego rektora, ze zwróceniem uwagi na jego zaangażowanie w zakresie psychologii i pedagogiki. W 1918 r. Radziszewski został współzałożycielem i pierwszym rektorem Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.

[edukacja akademicka]

IV/100. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1914, nr 13, s. 242–243.

Doniesienie o odmowie udzielenia w kościele oo. dominikanów pw. św. Pawła w Berlinie Pierwszej Komunii Świętej dzieciom polskim, które przygotowano do przyjęcia sakramentu prywatnie, bez uczęszczania na oficjalną naukę przygotowawczą w języku niemieckim.

[język i autonomia narodowa w edukacji, oświata ludowa, wychowanie religijne]

IV/101. Dr. J.O. [Julian Ochorowicz?], *W pracowni mózgu człowieka. Zarys psychologiczny*, „Bies. Lit.” 1914, nr 13, s. 248–249.

Szkic na temat zdolności pamięciowych człowieka. Zasady uczenia pamięciowego, które mogą przyczynić się do doskonałego opanowania materiału i powinny być zalecane dzieciom. Organizacja czasu nauki, zalecenia w kwestii lektury materiału.

[metody nauczania]

IV/102. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1914, nr 14, s. 262–263.

Pośmiertne przedstawienie sylwetek, przebiegu wykształcenia i pracy zawodowej dwóch działaczy na polu higieny: chirurga Juliana Kosińskiego, pioniera antyseptyki i aseptyki w Polsce, pierwszego prezesa WTH, oraz Henryka Dobrzyckiego, pioniera lecznictwa klimatycznego i sanatoryjnego w Polsce, twórcy koncepcji sanatorium dla ludu oraz pierwszego sanatorium ludowego w Mieni, promotora higieny wśród ludu. Zawiera portrety obu lekarzy.

[zdrowie i higiena]

IV/103. *Kolonia polska w Twerze*, „Bies. Lit.” 1914, nr 14, s. 276.

Informacja o wspólnocie Polaków w Twerze w Rosji, m.in. działającej tam bibliotece oraz braku środków na założenie potrzebnej szkółki polskiej.

[biblioteki i czytelnie, oświata ludowa, szkolnictwo]

IV/104. *Prof. Bronisław Radziszewski*, „Bies. Lit.” 1914, nr 15, s. 295–296.

Pośmiertne wspomnienie o Bronisławie Radziszewskim, rektorze Uniwersytetu Lwowskiego, współtwórcy Towarzystwa Nauczycieli Szkół Wyższych, działaczu społecznym i oświatowym (m.in. wykłady popularne na Uniwersytecie).

[edukacja akademicka]

IV/105. *Po berlińskim zgorszeniu*, „Bies. Lit.” 1914, nr 15, s. 296–297.

Komentarz na temat wydarzenia w kościele oo. dominikanów pw. św. Pawła w Berlinie – odmowy udzielenia Pierwszej Komunii Świętej dzieciom polskim, przygotowanym do sakramentu prywatnie, a nie przez oficjalną naukę przygotowawczą w języku niemieckim. Przywołanie artykułu Jana Gnatowskiego w „Przeglądzie Katolickim” na temat postawy księży w tej sytuacji.

[język i autonomia narodowa w edukacji, wychowanie religijne]

IV/106. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1914, nr 16, s. 302–303.

Wspomnienie pośmiertne o jezuitcie Stefanie Bratkowskim, gorliwym duszpaste-rzu młodzieży. Przedstawia przebieg i sfery jego działalności duszpasterskiej, m.in. na tle roli jezuitów we współczesnej kulturze polskiej. Zawiera zdjęcie pośmiertne ks. Bratkowskiego.

[wychowanie religijne]

IV/107. *W Jekaterynosławiu*, „Bies. Lit.” 1914, nr 20, s. 395.

Informacja o wspólnocie Polaków w Jekaterynosławiu (obecnie miasto Dniepr w Ukra-inie). Działania filantropijne. Ochronka dla chłopców i dziewcząt, polska czytelnia i biblioteka.

[biblioteki i czytelnie, oświata ludowa, szkolnictwo]

IV/108. *Polacy w Niższym Nowogrodzie*, „Bies. Lit.” 1914, nr 23, s. 455–456.

Informacja o wspólnocie Polaków w Niżnym Nowogrodzie w Rosji, m.in. bibliotece i czytelnia prowadzonej przez tamtejsze Towarzystwo Dobroczynności. Organizacja wy-jazdów kolonijnych dla dzieci najuboższych.

[biblioteki i czytelnie, kolonie i półkolonie, oświata ludowa]

IV/109. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1914, nr 27, s. 2–3.

Informacja o powstaniu i warunkach funkcjonowania Biblioteki Publicznej w Warsza-wie, związana z uzyskaniem przez instytucję gmachu przy ul. Koszykowej dzięki fundacji Eugenii Kierbedź. Refleksja o roli bibliotek publicznych jako zapewniających powszechny dostęp do oświaty, wspierających samokształcenie.

[biblioteki i czytelnie, czytelnictwo, samokształcenie/samowychowanie]

IV/110. Dr. J.O. [Julian Ochorowicz?], *Kłęska ludzkości*, „Bies. Lit.” 1914, nr 27, s. 7–8.

Konstatacja o nasileniu się negatywnych zjawisk społecznych – przestępstw, zbrodni, samobójstw, chorób psychicznych; łączenie ich z alkoholizmem. Skutki nałogu w aspekcie fizjologicznym i społecznym. Sposoby walki z alkoholizmem, m.in. rozwią-zania prawne.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, zdrowie i higiena]

IV/111. *Kolonia polska w Kamienskoje*, „Bies. Lit.” 1914, nr 28, s. 34–35.

Informacja o wspólnocie Polaków w osadzie Kamienskoje nad Dnieprem. Działalność opiekuńczo-oświatowa i dobroczynność. Zakładanie ochronek, szwalni i warsztatów, czytelnia oraz organizacja odczytów.

[biblioteki i czytelnie, oświata ludowa, szkolnictwo]

IV/112. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1914, nr 30, s. 62–63.

Informacje o Szkole Sztuk Pięknych w Warszawie w związku z uzyskaniem przez uczelnię gmachu z fundacji Eugenii Kierbedziowej, potrzebach finansowych oraz kierunku rozwoju uczelni. Zawiera portrety Eugenii Kierbedź i Franciszka Radoszewskiego.

[edukacja akademicka, edukacja artystyczna]

IV/113. *Uczczenie zasług przyjaciela młodzieży*, „Bies. Lit.” 1914, nr 30, s. 75–76.

Informacja o odsłonięciu pomnika Henryka Jordana w Krakowie. Przebieg uroczystości. Przedstawienie sylwetki lekarza-społecznika. Artykuł zawiera zdjęcie z odsłonięcia pomnika.

[oświata ludowa, wychowanie fizyczne i sport]

IV/114. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1914, nr 32, s. 102–104.

Wspomnienie pośmiertne o Izabeli Zbiegniewskiej, pedagogce i działaczce społecznej, na tle profilu intelektualnego środowiska „entuzjastek” Narcyzy Żmichowskiej. Zawiera portret Zbiegniewskiej.

[edukacja dziewcząt i kobiet]

IV/115. *Wystawy dzieci w Ameryce*, „Bies. Lit.” 1914, nr 40, s. 245–246.

Informacja o odbywającym się w Stanach Zjednoczonych i potępianym jako niewychowawczy, konkursie piękności dla dzieci. Promocja aktywności prozdrowotnej.

[zdrowie i higiena]

IV/116. *Fundacja polska w Teodozji*, „Bies. Lit.” 1914, nr 47, s. 358.

Informacja o wspólnocie Polaków w Teodozji na Krymie, ufundowaniu przez Adama i Marię Jahółkowskich kościoła rzymskokatolickiego i szkoły na Krymie. Konflikt z Ormianami. Zawiera zdjęcie Adama Jahółkowskiego.

[szkolnictwo]

IV/117. *Berła uniwersyteckie*, „Bies. Lit.” 1915, nr 6, s. 92–93.

Krótki szkic historyczny na temat insygniów rektorskich polskich uniwersytetów. Zawiera fotografię przedstawiającą berła i łańcuchy rektorskie Uniwersytetu Jagiellońskiego.

[edukacja akademicka, szkolnictwo]

IV/118. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1915, nr 24, s. 370–371.

Refleksja inspirowana publikacją Tadeusza Korzона w „Słowie Polskim” na temat szkolnictwa w dawnej Polsce, zwłaszcza u progu epoki odrodzenia. Podkreślenie znaczenia wykształcenia i jego wartości w życiu narodu.

[szkolnictwo]

IV/119. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1915, nr 36, s. 146.

Omówienie Uchwały o powszechnym nauczaniu obowiązkowym, podjętej 23 sierpnia 1915 r. przez Centralny Komitet Obywatelski, planów jej niezwłocznego wdrożenia w Warszawie i na jej przedmieściach, a docelowego – w całym kraju.

[edukacja elementarna, oświata ludowa, polityka oświatowa]

IV/120. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1915, nr 47, s. 322–323.

Informacja o powstaniu w Warszawie dwóch uczelni wyższych: Uniwersytetu i Politechniki, ich kuratorze, rektorach (przedstawienie sylwetek Józefa Brodzińskiego i Zygmunta Straszewicza), senatach i wydziałach. Skrótowe przedstawienie historii Uniwersytetu w Warszawie. Podkreślenie znaczenia uczelni wyższych z ojczystym językiem urzędowym i wykładowym.

[edukacja akademicka, język i autonomia narodowa w edukacji]

IV/121. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1915, nr 48, s. 338–341.

Relacja z uroczystości otwarcia w Warszawie Uniwersytetu i Politechniki 15 listopada 1915 r. Zawiera obszernie cytaty z mowy rektora Józefa Brudzińskiego i rektora Zygmunta Straszewicza. Zawiera zdjęcia Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie i gmachu Politechniki, przedstawienie pieczęci Uniwersytetu oraz portrety kuratora Uczelni Bogdana Hutten- Czapskiego, dziekanów Uniwersytetu: Wydziału Filologicznego Adama Antoniego Kryńskiego, Wydziału Lekarskiego Leona Kryńskiego, Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego Jana Lewińskiego, Wydziału Prawnego Alfonsa Parczewskiego, a także dziekanów Politechniki: Wydziału Inżynierii Henryka Czopowskiego, Wydziału Architektury Józefa Dziekońskiego, Wydziału Chemicznego Tadeusza Miłobędzkiego, Wydziału Mechanicznego Stanisława Patschke.

[edukacja akademicka, język i autonomia narodowa w edukacji]

IV/122. *Kobieta nie usuwa się od żadnego rodzaju pracy*, „Bies. Lit.” 1916, nr 18, s. 286–287.

Komentarz na temat zaangażowania kobiet na świecie (Anglia, Ameryka, Skandynawia) w sferach, w których dotąd nie były obecne. Zawiera m.in. informację o szkole szoferek Arleen Preston w Kiew. Tekst ilustrowany zdjęciami kobiet wykonujących nietypowe zawody – szwajcara hotelowego i murarza – oraz uczennic szkoły dla szoferek.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

IV/123. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1916, nr 25, s. 386–387.

Komentarz na temat nowych publikacji wydanych przez Henryka Mościckiego, dotyczących Szkoły Rycerskiej: *Katechizm Rycerski* Adama Kazimierza Czartoryskiego (Warszawa 1916), *Katechizm narodowy z r. 1791-go* (Warszawa 1916). Polecenie tej lektury młodzieży, omówienie walorów wychowawczych Szkoły Rycerskiej.

[szkolnictwo, wychowanie moralne, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

IV/124. Br. Konarzewski, *Naśladownictwo i pomoc wzajemna jako szczeble w rozwoju ludzkości*, „Bies. Lit.” 1917, nr 10–11, s. 154–155; nr 12–13, s. 174–175; nr 14, s. 190–191.

Dotyczy m.in. roli zabawy i rozrywki oraz naśladownictwa świata natury w nauce i wychowaniu. Uznanie swobodnej, nieskrępowanej rozrywki, związanej z odtwarzaniem przez dziecko obserwowanego życia, za jeden z najważniejszych czynników wychowawczych.

[zabawy]

IV/125. Józef Jankowski, *Wychowawcom*, „Bies. Lit.” 1917, nr 12–13, s. 167.

Wiersz skierowany do nauczycieli, przedstawiający w duchu publicystyki pedagogicznej problem indywidualności.

[nauczyciel/pedagog]

IV/126. Antoni Wejssel, *Czterdziestolecie Szpitala Wolskiego w byłym Domu Przytułku i Pracy*, „Bies. Lit.” 1917, nr 12–13, s. 170–172.

Przedstawienie historii placówki, powstałej przed 40-tu laty w gmachu Domu Przytułku i Pracy. Bieżąca działalność instytucji, praca oświatowa pracowników szpitala, nauka czytania w szpitalu. Zawiera fotografię gmachu głównego Szpitala Wolskiego i Sal Zabobkowych im. Stanisława Staszica, a także portret hrabiego Fryderyka Skarbka, którego staraniem powstał w 1. poł. XIX w. Dom Przytułku i Pracy.

[analfabetyzm, zdrowie i higiena]

V. „Biesiada Literacka”

Warszawa 1905–1907

tytuł nast. VI. „Biesiada Polska”

V/1. Sęp [Władysław Józef Maleszewski], *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1905, nr 1, s. 2–3.

Dotyczy m.in. czasopism i wydawnictw dla dzieci i kobiet („Przyjaciel Dzieci”, „Wieczory Rodzinne”, „Moje Pisemko”, „Mój Przyjaciel”, „Towarzysz Młodzieży”, „Świat Kobiety”).

[czytelnictwo]

V/2. W-ski, *Więści z Poznania*, „Bies. Lit.” 1905, nr 1, s. 6–8.

Refleksja o niewystarczającym ruchu wydawniczym w Poznańskim i potrzebie rozwinięcia życia naukowego oraz dobrej literatury dla ludu. Doniesienie o śmierci Bonifacego Łazarewicza, przedstawianego jako wzór pedagoga i nauczyciela.

[czytelnictwo, nauczyciel/pedagog, oświata ludowa]

- V/3. Sęp [Władysław Józef Maleszewski], *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1905, nr 3, s. 42–43.

Krytyczna relacja o Wystawie gospodarstwa domowego, zorganizowanej przez WTH, zbyt słabe zaangażowanie kobiet i niewystarczający udział szkół gospodarstwa domowego (podtytuły *Szkoły gospodarstwa kobiecego zawiodły, Wystawa i emancypantki*). Informuje o obradach WTH na temat stanu higieny na prowincji.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa, zdrowie i higiena]

- V/4. [Dr. H.], Sąsiad [Władysław Józef Maleszewski?], *Praca na roli. Krowy sztuczne*, „Bies. Lit.” 1905, nr 3, s. 46–47.

Dotyczy negatywnych dla zdrowia dzieci skutków nowoczesnej produkcji mleka, związanej ze zmianą sposobu hodowli krów w celu podniesienia wydajności produkcji (wyższa zachorowalność na cholera i inne choroby oraz wyższa umieralność i słabszy rozwój dzieci karmionych mlekiem produkowanym w nietradycyjny sposób).

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

- V/5. Sęp [Władysław Józef Maleszewski], *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1905, nr 4, s. 62–63.

Zawiera informację o śmierci działacza społecznego Maksymiliana Jackowskiego, określonego jako „Patron kółek włościańskich w Poznańskim”. Obok tego krótkie omówienie publikacji *O wychowaniu* (Poznań 1907) Jadwigi Zamoyskiej z przywołaniem jej poprzedniczek – kobiet-wychowawczyń: Klementyny Hoffmanowej, Zofii Kowerskiej, Cecylii Plater-Zyberk, a także pracy społeczno-oświatowej samej Zamoyskiej.

[oświata ludowa, popularyzacja wiedzy pedagogicznej]

- V/6. Włodzimierz Trąmpczyński, „Pan Patron”. *Śp. Maksymilian Jackowski*, „Bies. Lit.” 1905, nr 4, s. 64–65.

Wspomnienie pośmiertne o Maksymilianie Jackowskim, organizatorze włościańskich kółek rolniczych w Poznańskim. Informacja o życiu i działalności zmarłego oraz o przebiegu uroczystości pogrzebowych. Zawiera portret Jackowskiego.

[oświata ludowa]

- V/7. ot., *Teatr marionetek*, „Bies. Lit.” 1905, nr 4, s. 74.

Komentarz do opublikowanej w numerze (s. 71) całostronicowej ilustracji zatytułowanej *W teatrze marionetek*, przedstawiającej dzieci z psem obserwujące przedstawienie marionetkowe. Zawiera informację o teatrze marionetek założonym w Warszawie przez pedagog Marię Weryho-Radziwiłłowiczową i wyrazy ubolewania, że placówka już nie istnieje.

[edukacja artystyczna, oświata ludowa]

V/8. Sęp [Władysław Józef Maleszewski], *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1905, nr 5–6, s. 82–83.

Refleksja o stosunku społeczeństwa do oświaty ludowej, wciąż częstego analfabetyzmu, podnoszenia higieny dzieci (kąpiele); mimo deklaracji, zaangażowanie w działalność oświatową i jej wspieranie jest zbyt małe. Wezwanie do ofiarności i działania.

[analfabetyzm, oświata ludowa, zdrowie i higiena]

V/9. G[rzegorz] Smólski, *Polacy w Wiedniu*, „Bies. Lit.” 1905, nr 5–6, s. 94–95.

Informacje m.in. o polskich towarzystwach oświatowych, szkołach polskich, kursach naukowych, odczytach, czytelni publicznej, bezpłatnej lecznicy dla Polaków w Wiedniu.

[biblioteki i czytelnie, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa]

V/10. Dr. H., *Nadużywanie mleka*, „Bies. Lit.” 1905, nr 5–6, s. 95.

Omówienie wpływu spożywania mleka na zdrowie dzieci, skutków błędów dietetycznych związanych z traktowaniem mleka jako napoju, a nie pokarmu, konieczności ograniczenia spożycia mleka przez małe dzieci i nienadużywania go w żadnym wieku.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

V/11. Nie feministka, *Próżna fatyga feministek*, „Bies. Lit.” 1905, nr 7–8, s. 112–114; nr 13, s. 216–217.

Refleksja związana z kongresem kobiet w Berlinie oraz wiecami kobiecymi na Śląsku i w Zakopanem, odnosząca się krytycznie do współczesnej formuły feminizmu i emancypacji w Europie. Mówi m.in. o niepodważalnej roli kobiety w rodzinie i wychowaniu dzieci, konieczności kształcenia kobiet, ich rozwoju w sferze intelektualnej, a nie tylko uczuciowej czy duchowej, a także wykształceniu akademickim.

[edukacja dziewcząt i kobiet, oświata ludowa, wychowanie w rodzinie]

V/12. Sęp [Władysław Józef Maleszewski], *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1905, nr 10, s. 146–148.

Dotyczy m.in. znaczenia odczytów publicznych jako popularyzacji wiedzy i kultury oraz kontaktu z nią. Zawiera informację o planowanych na Wielki Post odczytach przygotowanych przez lekarzy dla dorosłych oraz dzieci i młodzieży.

[oświata pozaszkolna]

V/13. *Sztuki piękne*, „Bies. Lit.” 1905, nr 10, s. 152–153.

Relacja o wydarzeniach kulturalnych związanych ze sztuką, m.in. popularyzatorskich wystawach, pogadankach, koncertach, odczytach dla dzieci i młodzieży (podtytuły: *Pogadanki Z. Noskowskiego o muzyce, Koncerty dla dzieci i młodzieży, połączone z odczytami p. Weryho i prof. Tółwińskiego*).

[edukacja artystyczna, oświata ludowa, oświata pozaszkolna]

- V/14. Sęp [Władysław Józef Maleszewski], *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1905, nr 12, s. 186–187.

Informacje m.in. o popularyzacji wśród ludu wiedzy o higienie i zdrowiu, przede wszystkim przez popularne wydawnictwa, przygotowane przez Łódzki Oddział WTH. Obok tego mowa o wysokim wskaźniku analfabetyzmu wśród ludu, ograniczającym oddziaływanie publikacji.

[analfabetyzm, czytelnictwo, oświata ludowa]

- V/15. M[ieczysław] Offmański, *Artysta-taternik*, „Bies. Lit.” 1905, nr 14, s. 228.

Wspomnienie pośmiertne o Walerym Eljaszu-Radzikowskim, m.in. jego członkostwie w zarządzie Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” i zarządzie TSL. Zawiera relację z pogrzebu zmarłego i portret Eljasza-Radzikowskiego.

[oświata ludowa, wychowanie fizyczne i sport, wycieczki/krajoznawstwo]

- V/16. W-z., *Więści z Poznania*, „Bies. Lit.” 1905, nr 14, s. 232–233.

Dotyczy m.in. szkodliwości i popularności, także wśród młodzieży, hazardowej gry w karty, bezskutecznych prób walki z nią prowadzonej przez Towarzystwo Anty hazardowe.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, wychowanie moralne]

- V/17. *Wszyscy zgadzają się na jedno*, „Bies. Lit.” 1905, nr 16, s. 273–276.

Przegląd artykułów prasowych na temat sprawy szkolnej w Królestwie Polskim i roli języka polskiego w edukacji, m.in. relacja z rozmowy z Henrykiem Sienkiewiczem na temat sprawy szkolnej w Królestwie Polskim i listu otwartego pisarza w prasie rosyjskiej.

[język i autonomia narodowa w edukacji]

- V/18. Dr. Feliks R., *Ze wszechwiedzy. Sugestia w pedagogii*, „Bies. Lit.” 1905, nr 17, s. 288–289.

Refleksja o roli sugestii – rozumianej jako nakłanianie do określonego działania bez przekonywania rozumowego – w wychowaniu dzieci (sugestia naśladownicza, słowna i przekonywająca) oraz hipnozy (sugestia hipnotyczna) w leczeniu dzieci. Uznanie, że to metoda zaniedbana w teorii i praktyce pedagogicznej, a pożądana ze względu na skuteczność.

[choroby i śmiertelność, metody wychowania]

- V/19. *Na jedną nutę*, „Bies. Lit.” 1905, nr 17, s. 292–293.

Przedstawienie tez artykułu Kazimierza Zalewskiego *Język narodowy i państwowy* w periodyku „Wiek”. Dotyczy roli miejscowego języka narodowego w dydaktyce uniwersyteckiej, postuluje odejście od polityki rusyfikatorskiej w tym zakresie.

[język i autonomia narodowa w edukacji]

- V/20. Wł.Tr. [Włodzimierz Trąpczyński], *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1905, nr 18, s. 306–307.

Zawiera komentarz na temat bieżących wydarzeń związanych z samobójczą śmiercią młodej dziewczyny, negatywnego wpływu wzorców literackich, tolerowania swobodnych relacji damsko-męskich wśród młodzieży, roli kierowniczek pensji.

[edukacja seksualna, samobójstwa, wychowanie moralne]

- V/21. Wł.Tr. [Włodzimierz Trąpczyński], *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1905, nr 19, s. 326–327.

M.in. o działalności filantropijnej i oświatowej warszawskiego Koła Opieki pw. św. Antoniego, jego skromnych funduszach, pracy z najuboższymi rodzinami.

[oświata ludowa]

- V/22. Celimar, *Młodzię polska u stóp tronu papieża*, „Bies. Lit.” 1905, nr 19, s. 327–329.

Korespondencja „Biesiady Literackiej” z pielgrzymki młodzieży polskiej do Rzymu, zainicjowanej przez arcybiskupa lwowskiego Józefa Bilczewskiego. 18 kwietnia 1905 r. przybyło do Rzymu 350 uczniów polskich z 50 profesorami. Relacja z przebiegu pobytu w Rzymie, uroczystości religijnych, zwiedzania i audiencji u papieża. Zawiera polski przekład mowy arcybiskupa Bilczewskiego do papieża oraz odpowiedzi papieża, a także fotografię grupy pielgrzymów.

[wychowanie religijne]

- V/23. L.U., *Nestor pisarzy wileńskich*, „Bies. Lit.” 1905, nr 21, s. 368–369.

Wspomnienie pośmiertne o wileńskim literacie Antonim Łazarowiczu (pseud. Władysław Tekieliński, Władysław Teliński), który pozostawił po sobie m.in. *Opis dzienny szkół wileńskich, akademii i uniwersytetu oraz Diarjusz znacniejszych wypadków w Wilnie od r. 1781 po r. 1824 nastających* (Wilno 1876) i *Elementarz nowy, czyli Nauka postępowego czytania dla dobrych i grzecznych dzieci z dołączeniem wielu pożytecznych i ciekawych wiadomości* (Lublin 1894). Zawiera charakterystykę osoby i twórczości oraz portret Łazarowicza.

[oświata ludowa, szkolnictwo]

- V/24. *Memoriał rodziców*, „Bies. Lit.” 1905, nr 21, s. 373.

Tekst memoriału rodziców uczniów szkół średnich guberni wileńskiej i kowieńskiej w sprawie szkół polskich, ogłoszony przez periodyk „Zapadnaja Ukraina”. Zawiera postulaty zreformowania systemu szkolnego, m.in. w zakresie nauczania w języku ojczystym (polskim i litewskim), zmniejszenia opłat szkolnych, prawa do otwierania szkół prywatnych, praw katolików.

[język i autonomia narodowa w edukacji, szkolnictwo]

V/25. G[rzegorz] Smólski, *Polacy w Wiedniu*, „Bies. Lit.” 1905, nr 22, s. 392.

Dotyczy polskiej działalności oświatowej wśród Polaków w Wiedniu, odczytów, wykładów, koncertów popularnych, czytelni.

[biblioteki i czytelnie, oświata pozaszkolna]

V/26. Sęp [Władysław Józef Maleszewski], *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1905, nr 23, s. 407–409.

Dotyczy m.in. sposobu postępowania z dziećmi w sytuacji niepokoju społecznego w 1905 r., higienicznego organizowania im czasu na świeżym powietrzu, opieki macierzyńskiej zapewniającej bezpieczeństwo oraz higienę psychiczną.

[kontakt z przyrodą, wychowanie w rodzinie, zdrowie i higiena]

V/27. Antoni Osuchowski, *Polityka sępów germańskich*, „Bies. Lit.” 1905, nr 24, s. 436–437; nr 25, s. 459; nr 26, s. 470–471.

Przedruk z artykułu Antoniego Osuchowskiego, prawnika i publicyisty, działacza narodowego, ogłoszonego w periodyku „Rus” *Polacy i polityka wynaradawiająca*. Dotyczy pruskiej polityki germanizacyjnej, opresyjnej wobec polskiej kultury, języka, oświaty, szkolnictwa, katolicyzmu, prawa własności ziemi.

[germanizacja, język i autonomia narodowa w edukacji, szkolnictwo]

V/28. Sąsiad [Władysław Józef Maleszewski?], *Praca na roli*, „Bies. Lit.” 1905, nr 28, s. 27–28.

Dotyczy m.in. szkoły gospodarstwa domowego dla dziewcząt i kobiet założonej przez Paulinę Korwin-Piotrowską w powiecie oszmiańskim na Wileńszczyźnie, szkoły mleczarstwa i serownictwa prowadzonej przez prof. Tadeusza Rylskiego w Rzeszowie, popularyzacji wiedzy agronomicznej wśród włościan.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa]

V/29. Stanisław Bełza, *Dwudziestopięćlecie czytelni ludowych w Poznaniu*, „Bies. Lit.” 1905, nr 29, s. 46–48.

Relacja o działalności TCL w Poznaniu z okazji 25-lecia jego działalności, przedstawienie celów stowarzyszenia, okoliczności jego powstania, środków finansowania, poparcia społecznego, znaczenia Towarzystwa w represyjnych dla polskiej kultury szkoły pruskiej.

[biblioteki i czytelnie, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa]

V/30. M.Ski., *Z Krakowa i Galicji (Korespondencja)*, „Bies. Lit.” 1905, nr 30, s. 64–65.

Informacje o wystawach przemysłowych w Zakopanem i Krakowie, zjeździe ludoznawczym we Lwowie, zjeździe Towarzystwa Zupelnej Wstrzemięźliwości od Napojów Alkoholowych „Eleuteria” w Krakowie i walce z alkoholizmem.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa]

- V/31. Wł[adysław] Chodecki, *Kolonia letnia dla dzieci skrofulicznych w Połudze*, „Bies. Lit.” 1905, nr 30, s. 75.

Doniesienie o organizacji nad morzem pierwszych polskich kolonii dla dzieci z gruźlicą węzłów chłonnych jako godnym naśladowania przykładzie inicjatywy służącej podniesieniu poziomu higieny i zdrowia ubogich dzieci.

[choroby i śmiertelność, kolonie i półkolonie, zdrowie i higiena]

- V/32. Wł.Tr. [Włodzimierz Trąmpczyński], *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1905, nr 31, s. 82–83.

Paraliterackie przedstawienie problemu edukacji dzieci z zamożnych rodzin poza granicami Królestwa Polskiego w Krakowskim lub Poznańskim, postulat kształcenia zarówno uboższych, jak i bogatszych w kraju.

[polityka oświatowa, szkolnictwo]

- V/33. P[elagia] Restorffowa, *Zaufanie córki do matki*, „Bies. Lit.” 1905, nr 32, s. 108–109.

Refleksja na temat relacji między dorastającymi córkami a matkami, konstatacja powszechnego braku zaufania dorosłych córek do matek, próba diagnozy problemu, postulat budowania zaufania na bazie uczuć, podkreślenie roli kobiety w życiu rodzinnym i społecznym.

[edukacja dziewcząt i kobiet, wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

- V/34. z., *Nasze choroby społeczne. Miasto analfabetów, odkryte przez adwokata Adolfa Suligowskiego*, „Bies. Lit.” 1905, nr 33, s. 123.

Refleksja na temat alarmująco niskiego poziomu oświaty w Warszawie (przede wszystkim nieobjęcia nauką szkolną 50 tys. dzieci w wieku 7–14 lat), inspirowana pracą Adolfa Suligowskiego *Miasto analfabetów* (wyd. 2, Kraków 1905).

[analfabetyzm, edukacja elementarna, oświata ludowa]

- V/35. *Nasze bolączki. O wykłady higieny w szkołach*, „Bies. Lit.” 1905, nr 34, s. 152.

Postulat wprowadzenia problematyki higieny w szkołach wszelkiego rodzaju, miejskich i wiejskich, elementarnych i średnich, ogólnokształcących i zawodowych. Podkreślenie znaczenia higieny w wieku młodzieńczym.

[zdrowie i higiena]

- V/36. M.R., *Praca u obcych w Mediolanie*, „Bies. Lit.” 1905, nr 35, s. 153–175.

Relacja z korespondencji Marii Rygier na temat sytuacji robotników w Włoszech, w Mediolanie, ze szczególnym zwróceniem uwagi na pracę dzieci, młodych dziewcząt i kobiet, podkreślenie sytuacji wyzysku, niewłaściwego eksploatowania pracowników.

[przemoc wobec dzieci i młodzieży]

V/37. *Nowy gwałt pruski*, „Bies. Lit.” 1905, nr 38, s. 237–238.

Relacja o konflikcie w zaborze pruskim, związanym z zakazem przygotowywania dzieci do Pierwszej Komunii Świętej i pierwszej spowiedzi przez nauczanie w języku polskim. Zawiera obszernie cytaty z okólnika arcybiskupa gnieźnieńskiego i poznańskiego Floriana Stablewskiego skierowanego do kapłanów diecezji gnieźnieńsko-poznańskiej, zawierającego sprzeciw wobec tego rozporządzenia i zalecenie postępowania zgodnie z tradycją nauczania w języku rodzimym.

[język i autonomia narodowa w edukacji, wychowanie religijne]

V/38. Sęp [Władysław Józef Maleszewski], *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1905, nr 39, s. 242–243.

Komentarz związany z epidemią cholery, dotyczy zabobonności „nieoświeconego” ludu, alkoholizmu oraz braku higieny, podkreślający ich związek z zachorowalnością oraz potrzebę szerzenia oświaty dla podniesienia poziomu intelektualnego i moralnego oraz zdrowotnego.

[oświata ludowa, zdrowie i higiena]

V/39. *Warszawianka, Polacy w Ameryce*, „Bies. Lit.” 1905, nr 39, s. 244–245.

Informacja o parafii pw. św. Jacka Odrowąza w La Salle w Illinois, gdzie żyje ok. 600 rodzin polskich robotników. Relacja o działalności parafii, m.in. oświatowej i edukacyjnej – o towarzystwach: „Anioł Stróż” dla chłopców w wieku 10–16 lat oraz „Dzieci Maryi” dla dziewcząt w wieku 10–14 lat, o planach założenia czytelnicy polskich książek.

[oświata ludowa, oświata pozaszkolna, wychowanie religijne]

V/40. S.P., *O szkole*, „Bies. Lit.” 1905, nr 39, s. 248–249.

Postulat uwzględniania w pracach nad polskim szkolnictwem tradycji polskiej myśli pedagogicznej i historii szkolnictwa (np. KEN). Refleksja na temat problemów szkolnictwa średniego w Galicji, m.in. przepełnienia szkół, ograniczenia w korzystaniu z edukacji ze względu na nędzę.

[oświata ludowa, szkoły średnie]

V/41. r., *Warszawa bez biblioteki publicznej*, „Bies. Lit.” 1905, nr 40, s. 268.

Informacja o pojawieniu się w czasopiśmie rosyjskich, przede wszystkim w periodyku „Ruś”, tematu braku w Warszawie biblioteki publicznej (i pełnienia funkcji publicznej biblioteki wyłącznie przez Bibliotekę Uniwersytetu Warszawskiego), a także postulatu zwrócenia przez Rosjan polskich księgozbiorów przewiezionych do Petersburga.

[biblioteki i czytelnicy, czytelnictwo]

V/42. Sęp [Władysław Józef Maleszewski], *Wojna i sztuka piękna*, „Bies. Lit.” 1905, nr 42, s. 302–303.

Przedstawienie decyzji TZSP o obniżeniu cen biletów wstępu na wystawy w dni świąteczne, która miała umożliwić mniej zamożnej i szerszej publiczności kontakt ze sztuką wobec „analfabetyzmu artystycznego w naszych masach ludowych”. Komentator analizuje, jakie dzieła sztuki i tematy najbardziej zaprzętają uwagę prostych odbiorców.

[edukacja artystyczna, oświata ludowa]

- V/43. Sęp [Władysław Józef Maleszewski], *Z Warszawy. Piąta pora roku*, „Bies. Lit.” 1905, nr 43, s. 322–323.

Refleksja na temat pilniejszych potrzeb oświaty elementarnej i szkolnictwa średniego niż wyższego, podkreślająca ograniczenia ekonomiczne rozwoju oświaty, zbyt wysokiego dla ludzi niezamożnych wpisowego do szkół oraz cen podręczników szkolnych.

[edukacja elementarna, oświata ludowa, szkoły średnie]

- V/44. *Obchody Mickiewiczowskie*, „Bies. Lit.” 1905, nr 47–48, s. 391–392.

Relacja o obchodach 50-lecia śmierci Adama Mickiewicza, zawierająca m.in. informacje o zachęcaniu młodzieży warszawskiej do urządzania obchodów, o poranku zorganizowanym przez uczniów szkoły technicznej Kolei Wiedeńskiej, o planach założenia Szkoły im. A. Mickiewicza, kształcącej ubogą młodzież w duchu narodowym.

[szkoły średnie, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

- V/45. *Do światła!! Polska Macierz Szkolna*, „Bies. Lit.” 1905, nr 47–48, s. 394.

Informacja o zawiązaniu PMS, omówienie zasadniczej treści projektu ustawy, podstawowych celów stowarzyszenia i sposobów działania, apolityczności, struktury i władz. Wskazanie potrzeb finansowych i polecenie nowego stowarzyszenia ofiarności społeczeństwa.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa]

- V/46. J. Ursyn („Kur. Lit.”), *Pierwsza lekcja języka polskiego w Wilnie*, „Bies. Lit.” 1905, nr 47–48, s. 396.

Informacja o zorganizowaniu 11 (24) listopada w gimnazjum prywatnym Mikołaja Winogradowa w Wilnie pierwszej od czterdziestu lat legalnej lekcji języka polskiego, poprowadzonej przez Zygmunta Karpowicza.

[język i autonomia narodowa w edukacji, szkoły średnie]

- V/47. Michał Synoradzki, *Młodzież polska i litewska w przededniu rewolucji 1830 r.*, „Bies. Lit.” 1906, nr 1, s. 12–13; nr 2, s. 32–33; nr 4, s. 67–69; nr 6, s. 105–107; nr 10, s. 188–189; nr 12, s. 228–229.

Szkic historyczny na temat roli uniwersytetów, zwłaszcza Uniwersytetu w Wilnie i powstałych na nim stowarzyszeń patriotycznych młodzieży studenckiej, dla wydarzeń politycznych ok. 1830 r.

[edukacja akademicka, szkolnictwo]

V/48. Sęp [Władysław Józef Maleszewski], *Z Warszawy. Związki katolickie*, „Bies. Lit.” 1906, nr 4, s. 62–63.

Refleksja związana z wyborami do sejmiku i udziałem w nich ludu, dotycząca m.in. dużej liczby analfabetów i nowego zjawiska wstydu z tego powodu, jak również roli elementarza Kazimierza Promyka (Konrada Prószyńskiego). Wspomina się także o pomocy organizacyjnej młodzieży akademickiej w przeprowadzeniu wyborów.

[edukacja akademicka, oświata ludowa, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

V/49. Mański, *Więści z Galicji*, „Bies. Lit.” 1906, nr 6, s. 107–108.

Doniesienia o rozesłanej przez socjalistów krakowskich ankiecie w sprawie bezwyznaniowości szkoły i rzekomego związku z nią Uniwersytetu Ludowego. Informacja o pracach TSL, a także o dużym napływie młodzieży do Uniwersytetu, Politechniki, Akademii Przemysłowej i szkół rolniczych w Krakowie.

[edukacja akademicka, oświata ludowa, wychowanie religijne]

V/50. Sęp [Władysław Józef Maleszewski], *We dworach i chatach*, „Bies. Lit.” 1906, nr 8, s. 142–143.

Refleksja nad zawodem nauczyciela, powszechnie ocenianym jako niewdzięczny, ale i niosącym radość, a także informacja o działalności Wydziału Zimowisk Wiejskich, Wydziału TKL i Wydziału Kolonii Zimowych przy Warszawskim Komitecie Pomocy, które zajmują się organizacją pobytu ubogich dzieci z miasta w „gniazdach” na wsi u szlachty i włościan.

[kolonie i półkolonie, nauczyciel/pedagog, zdrowie i higiena]

V/51. Sęp [Władysław Józef Maleszewski], *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1906, nr 12, s. 222–223.

Ubolewanie nad próżniactwem młodzieży w nowej sytuacji szkoły polskiej, nieudolnością rodziców, zbyt liberalizmem w szkołach, koncepcjach pedagogicznych mylnie postulujących odciążanie młodzieży w szkołach.

[szkoły średnie, wychowanie moralne]

V/52. Michał Synoradzki, *Jubileusz redaktorski Promyka*, „Bies. Lit.” 1906, nr 13, s. 254–255.

Przedstawienie sylwetki Konrada Prószyńskiego, pseud. Kazimierz Promyk, jego życiorysu oraz pracy oświatowej, w tym jego *Elementarza, na którym nauczysz czytać w 5 albo 8 tygodni* (Warszawa 1879) i innych publikacji, a także informacja o zawieszeniu i wznowieniu wydawania „Gazety Świątecznej”. Zawiera zdjęcie Konrada Prószyńskiego.

[czytelnictwo, edukacja elementarna, oświata ludowa]

V/53. Sęp [Władysław Józef Maleszewski], *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1906, nr 14, s. 262–263.

Zawiera informację o systematycznych wykładach i odczytach publicznych, organizowanych przez warszawskie Stowarzyszenie Techników, relację z przyjęcia dyrektorów szkół prywatnych przez delegata ministerstwa oświaty, a także refleksję krytyczną inspirowaną artykułem Stefanii Sempołowskiej *O udziale młodzieży w radach pedagogicznych* („Nowe Tory” 1906, nr 1).

[oświata pozaszkolna, szkoły średnie]

- V/54. Sęp [Władysław Józef Maleszewski], *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1906, nr 15, s. 282–283.

Refleksja o roli ochronek w wychowaniu społeczeństwa na tle bieżącej sytuacji społeczno-politycznej w Warszawie (zamieszki rewolucyjne), podkreślenie znaczenia tych placówek opiekuńczo-oświatowo-wychowawczych dla bezpieczeństwa dzieci oraz ich kształcenia moralnego.

[ochronki, oświata ludowa]

- V/55. A., *Księga pamiątkowa Czterdziestolecia b. Szkoły Głównej Warszawskiej*, „Bies. Lit.” 1906, nr 18, s. 347–348.

Relacja ze zjazdu z okazji 40-lecia Szkoły Głównej w Warszawie oraz informacja o upamiętniającej go publikacji. Zawiera zdjęcia budynku Szkoły Głównej.

[edukacja akademicka, szkolnictwo]

- V/56. T[eodor] Drabczyk, *Troska o zdrowie. Higiena snu*, „Bies. Lit.” 1906, nr 19, s. 369, 372.

Informacje medyczne na temat istoty snu i bezsenności oraz zalecenia dla higienicznego snu, także w wieku młodzieńczym, dziecięcym i niemowlęcym.

[zdrowie i higiena]

- V/57. M[ieczysław] Offmański, *Wieści z Galicji*, „Bies. Lit.” 1906, nr 21, s. 408–409.

Zawiera m.in. informację na temat szerzenia oświaty, uniwersytetów ludowych, pomocy humanitarnej w Galicji, m.in. prac Zakładu św. Jadwigi, którego celem jest opieka moralna i bytowa nad ubogimi dziewczętami. Omawia także projekt przeniesienia seminarium nauczycielskiego z Cieszyna do Ustronia i jego konsekwencje. Odnosi się do zagadnienia szkoły bezwyznaniowej.

[nauczyciel/pedagog, oświata ludowa, wychowanie moralne]

- V/58. *Zjazd księży prefektów w Częstochowie*, „Bies. Lit.” 1906, nr 21, s. 416.

Dotyczy zjazdu księży prefektów szkół Królestwa Polskiego, Litwy i Rusi, poruszającego kwestie pedagogiczno-wychowawcze. Mowa o planowanych zmianach w formie katechizmu dla młodzieży, wprowadzenia wykładów z teologii, zorganizowania kursów pedagogicznych dla księży, o wychowaniu moralnym młodzieży.

[nauczyciel/pedagog, wychowanie moralne, wychowanie religijne]

V/59. Sęp [Władysław Józef Maleszewski], *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1906, nr 22, s. 422–423 [błędna paginacja, wydrukowano nr stron: 322, 412].

Zawiera m.in. informację o utworzeniu (m.in. z inicjatywy Henryka Sienkiewicza) seminarium dla nauczycieli ludowych w oddanym przez hr. Adama Krasińskiego pałacu w Ursynowie, a także refleksję nad rolą nauczyciela ludowego.

[nauczyciel/pedagog, oświata ludowa]

V/60. *Warszawska Szkoła Sztuk Pięknych*, „Bies. Lit.” 1906, nr 26, s. 512.

Prezentacja Szkoły Sztuk Pięknych w Warszawie, jej zadań i celów, związanych przede wszystkim z daniem możliwości kształcenia artystycznie uzdolnionej młodzieży w kraju, informacja o dorocznej wystawie prac uczniów, a także gronie nauczycieli. Zawiera zdjęcie Kazimierza Stabrowskiego oraz fotografię uczniów.

[edukacja akademicka, edukacja artystyczna]

V/61. Michał Synoradzki, *Senator Nowosilcow i młodzież litewska*, „Bies. Lit.” 1906, nr 27, s. 7–8; nr 28, s. 33–35; nr 29, s. 52–54; nr 30, s. 73–74; nr 31, s. 92–93; nr 33, s. 134–135; nr 34, s. 155; nr 35, s. 166–167; nr 36, s. 193–194; nr 37, s. 209–210, 212.

Szkic historyczny na temat działalności patriotycznej młodzieży Uniwersytetu Wileńskiego, towarzystw Filomatów i Filaretów, śledztwa kuratora Mikołaja Nowosilcowa w sprawie tajnych związków młodzieży i studentów Uniwersytetu Wileńskiego.

[edukacja akademicka, szkolnictwo]

V/62. *Przy ogniskach sztuki. Popis doroczny Szkoły Śpiewu*, „Bies. Lit.” 1906, nr 27, s. 16–17.

Relacja z dorocznego koncertu uczennic Szkoły Śpiewu prowadzonej przez Marię Sobolewską, przedstawienie sylwetki kierowniczk Szkoły, jej edukacji i kariery, informacja o zadaniach Szkoły. Zawiera zdjęcie Marii Sobolewskiej oraz fotografię grupy nauczycielek i uczennic.

[edukacja artystyczna]

V/63. A.J.N., *Ruch społeczny*, „Bies. Lit.” 1906, nr 28, s. 29–30, 32.

Informacja o nowo powstałych stowarzyszeniach, zajmujących się pracą społeczną na rzecz oświaty i nauki: PMS, Towarzystwie Przyjaciół Ludu, Towarzystwie Popierania Pracy Społecznej, Towarzystwie Szerzenia Wiedzy, Stowarzyszeniu Sił Naukowych Polskich, TKN, o ich celach, władzach i działalności. Zawiera fotografie: Antoniego Osuchowskiego (prezesa PMS) oraz Ignacego Chrzanowskiego, Samuela Dicksteina, Henryka Dobrzyckiego, Aleksandra Jabłonowskiego, Tadeusza Korzona, Adama Antoniego Kryńskiego, Jana Sosnowskiego.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

V/64. *Otwarcie głównej Sokolni Warszawskiej*, „Bies. Lit.” 1906, nr 28, s. 36.

Relacja z uroczystości powołania stowarzyszenia z czterech Gniazd „Sokół”: Towarzystwa Wioślarskiego, „Sokołów” Wileńskich, Petersburskich i Kijowskich. Zawiera zdjęcie straży „Sokołów” przy sztandarze.

[wychowanie fizyczne i sport, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

V/65. Wiktor Gomulicki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1906, nr 29, s. 42–43.

Zawiera m.in. informacje o urzędowej inauguracji PMS w Warszawie, a także refleksję na temat „ciemnoty” związanej z brakiem oświaty i higieny oraz o roli elementarza i katechizmu jako wydawnictw oświatowych dla ludu.

[edukacja elementarna, oświata ludowa, wychowanie religijne]

V/66. *Zjazd naukowy w Krakowie celem uczczenia czterechsetnej rocznicy urodzin Mikołaja Reja*, „Bies. Lit.” 1906, nr 29, s. 42–43.

Relacja ze Zjazdu Historyczno-Literackiego im. Mikołaja Reja w Krakowie z okazji jubileuszu 400-lecia urodzin pisarza, refleksja o roli Reja w historii kultury polskiej, ze szczególnym uwzględnieniem zagadnienia roli języka polskiego w literaturze, nauce i szkole.

[język i autonomia narodowa w edukacji]

V/67. *Jadwiga Papi*, „Bies. Lit.” 1906, nr 29, s. 56–57.

Pośmiertne przedstawienie sylwetki Jadwigi Papi (pseud. Teresa Jadwiga), autorki książek dla dzieci i młodzieży, jej skrótego życiorysu oraz zarysu działalności pedagogiczno-oświatowej i literackiej, informacja o ufundowaniu stypendium im. Jadwigi Papi przy Kasie im. Józefa Mianowskiego. Zawiera fotografię pisarki.

[czytelnictwo, oświata ludowa, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

V/68. Mań-ski, *Wieści z Galicji*, „Bies. Lit.” 1906, nr 33, s. 129–130, 132.

Omówienie dyskusji na temat szkolnictwa polskiego toczzonej na posiedzeniu Towarzystwa Nauczycieli Szkół Wyższych. Konieczność reformy szkolnictwa średniego. Informacja o Kursach Wakacyjnych przy Uniwersytecie Jagiellońskim oraz dawnych Wyższych Kursach Wakacyjnych Towarzystwa Uniwersytetu Ludowego im. Adama Mickiewicza w Zakopanem.

[szkolnictwo, oświata ludowa, oświata pozaszkolna]

V/69. Wiktor Gomulicki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1906, nr 34, s. 142–143.

Refleksja na temat systemu szkolnictwa, wad szkoły o charakterze „urzędowym” w zaborze rosyjskim oraz przesady we współczesnych tendencjach reformatorskich, mnogości nowych typów szkoły, kwestii koedukacji w szkołach średnich. Informacja o planach powstania w Grodzisku pierwszego prywatnego gimnazjum wiejskiego.

[koedukacja, szkoły średnie]

V/70. *Pierwsza szkoła Macierzy Szkolnej na Powiślu*, „Bies. Lit.” 1906, nr 39, s. 256–257.

Informacja o przeznaczeniu przez Radę Opiekuńczą Ubogich dzielnicy Powiśla w Warszawie funduszków na szkoły elementarne zarządzane przez PMS oraz o otwarciu pierwszej z tych placówek. Zawiera zdjęcie z poświęcenia szkoły przez ks. Jana Siemca.

[edukacja elementarna, oświata ludowa]

V/71. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1906, nr 40, s. 262–263.

Zwrócenie uwagi na potrzebę założenia funduszu zapomogowego dla ubogiej młodzieży, umożliwiającego jej korzystanie z polskich szkół prywatnych, informacja o utworzeniu w tym celu Towarzystwa Pomocy Szkolnej. Powołanie Uniwersytetu Ludowego i jego zadania.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa, szkoły średnie]

V/72. *Złot Sokołów z całej Słowiańszczyzny w Zagrzebiu*, „Bies. Lit.” 1906, nr 40, s. 276.

Relacja ze zlotu słowiańskich towarzystw „Sokołów” w Zagrzebiu, udziale w nim „Sokołów”, polskich z wszystkich trzech zaborów. Zawiera fotografie ze zlotu.

[wychowanie fizyczne i sport, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

V/73. *Zakład wychowawczy dla nieszczęśliwej dziatwy*, „Bies. Lit.” 1906, nr 40, s. 276–277.

Informacja o oddaniu do użytku Domu Sierot Oddziału dla Umysłowo Niedorozwiniętych i Upośledzonych Dzieci, zbudowanego w Warszawie staraniem Zboru Ewangelicko-Augsburskiego, jego zadaniach, historii powstania, budowie i wyposażeniu gmachu, planowanym funkcjonowaniu.

[oświata ludowa, pedagogika specjalna]

V/74. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1906, nr 41, s. 282–283.

Refleksja na temat konieczności przezwycięzania pesymizmu społeczeństwa, wskazanie pozytywnych działań – prac PMS (m.in. Koło Uniwersytetu Ludowego), a także Towarzystwa Biblioteki Publicznej w Warszawie.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa]

V/75. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1906, nr 43, s. 322–323.

Informacje m.in. na temat tworzonych przez ZKZ szkółek i ochronek dla dzieci, a także Szkoły Gospodarstwa dla dziewcząt wiejskich w Mierosławicach pod Pniewem. Ponadto informacja o czasopismach zakładanych przez młodzież szkolną.

[czytelnictwo, edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

V/76. *Emilia Lejowa*, „Bies. Lit.” 1906, nr 44, s. 357.

Pośmiertne przedstawienie sylwetki Emilii Lejowej, autorki książek literackich i oświatowych dla dzieci i młodzieży. Zawiera zdjęcie pisarki.

[czytelnictwo]

V/77. M-ań...ski, *Więści z Galicji*, „Bies. Lit.” 1906, nr 46, s. 385–387.

Zawiera m.in. informacje o otwarciu Akademii Handlowej i Szkoły Handlowej w Krakowie, a także o uruchomieniu łaźni ludowej.

[edukacja akademicka, edukacja zawodowa, zdrowie i higiena]

V/78. *Czterdziestolecie lwowskiej Czytelni Akademickiej*, „Bies. Lit.” 1906, nr 46, s. 397–398.

Relacja z przebiegu jubileuszu Czytelni Akademickiej we Lwowie, informacja o jej historii i zadaniach. Zawiera zdjęcie aktualnego zarządu Czytelni.

[biblioteki i czytelnie, edukacja akademicka]

V/79. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1906, nr 48, s. 422–423.

Zawiera informacje m.in. na temat czasopism wydawanych przez uczniów, potrzebie zapomóg dla niezamożnych uczniów szkół średnich, o samopomocy uczniowskiej, a także o TOD.

[czytelnictwo, opieka]

V/80. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Bies. Lit.” 1907, nr 1, s. 2–3.

Zawiera informacje o rozpoczynającym działanie Polskim Ognisku Wychowawczym Wiejskim, założonym przez Jana Gralewskiego, Kazimierza Lutosląskiego i Witolda Czartoryskiego jako nowy typ szkoły średniej, opartej na polskich tradycjach pedagogicznych oraz doświadczeniach amerykańskich, eksponującej m.in. kwestie higieny i wychowania fizycznego.

[kontakt z przyrodą, szkoły średnie, zdrowie i higiena]

V/81. *Towarzystwo Izb Rzemieślniczych*, „Bies. Lit.” 1907, nr 14, s. 276–277.

Informacja o działalności opiekuńczej i oświatowej Towarzystwa Izb Rzemieślniczych, zakładzie dla chłopców w Warszawie przy ul. Wspólnej, oferującym opiekę oraz naukę szkolną i zawodową. Zawiera fotografię wychowanków zakładu Towarzystwa Izb Rzemieślniczych.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa]

V/82. *Dr Henryk Jordan*, „Bies. Lit.” 1907, nr 23, s. 456–457.

Wspomnienie pośmiertne o Henryku Jordanie. Przedstawienie jego drogi zawodowej i osiągnięć; podkreślenie, że prace zmarłego były powszechnie doceniane – przede

wszystkim pierwszy ogród dla dzieci w Krakowie, a także warsztaty rzemieślnicze dla gimnazjalistów. Zawiera portret Jordana.

[kontakt z przyrodą, ogródki dziecięce, zdrowie i higiena]

VI. „Biesiada Polska”

Warszawa 1907

tytuł poprz. V. „Biesiada Literacka”

tytuł nast. LI. „Lechita”

VI/1. M.S. [Michał Synoradzki?], *O światło dla ciemnych*, „Bies. Pol.” 1907, nr 1, s. 11–12.

Prezentowanie zasług Konrada Prószyńskiego „Kazimierza Promyka”, jego osiągnięć w zakresie upowszechniania czytelnictwa, opracowania elementarza, redagowania „Gazety Świątecznej”.

[czytelnictwo, oświata ludowa]

VI/2. Michał Synoradzki, *Placówka*, „Bies. Pol.” 1907, nr 2, s. 50–51.

Informacja m.in. o działalności Uniwersytetu Ludowego PMS, powołanego rok wcześniej, zawiera dane liczbowe (liczba słuchaczy – mężczyzn i kobiet, kompletów, zapisanych na poszczególne przedmioty), informacje o strukturze, programie semestrów, wykładowcach.

[oświata ludowa]

VI/3. *Pierwsza szkoła polska na Rusi*, „Bies. Pol.” 1907, nr 2, s. 86–87.

Informacja o otwarciu pierwszej szkoły polskiej w Korcu na Wołyniu z inicjatywy Zofii Endrukajtisówny. Zawiera portrety założycielki oraz jej współpracowników: jej siostr Heleny i Józefy oraz ks. Ignacego Dubowskiego.

[edukacja elementarna]

VI/4. *Bronisław Dembiński*, „Bies. Pol.” 1907, nr 2, s. 89.

Informacja o powołaniu na stanowisko rektora Uniwersytetu we Lwowie historyka Bronisława Dembińskiego, przedstawienie jego sylwetki.

[edukacja akademicka]

VII. „Bluszcz”

Warszawa 1905–1918

VII/1. S., *Kobieta przyszłości (według Ellen Key)*, „Bluszcz” 1904/1905, nr 1, s. 1–2.

Znaczenie pracy naukowej dla kształtowania poczucia własnej wartości kobiety. Przygotowanie kobiety do sprostania wyzwaniom przyszłości. Edukacja kobiet jako czynnik determinujący rozwój życia społecznego.

[edukacja dziewcząt i kobiet, Nowe Wychowanie]

VII/2. Wł[adysław] Kirchner, *Praca społeczna kobiet w Galicji. I. Zakład Kuźniczy*, „Bluszcz” 1904/1905, nr 1, s. 6–8; nr 2, s. 18–19; nr 3, s. 29–30.

Zakład w Kuźnicach. Uczennice. Cel instytucji: przygotować kobietę do obowiązków domowych i społecznych. Praktyczny kierunek kształcenia. Kształtowanie w uczennicach kultury czytelniczej, wyrabianie samodzielności myślenia, edukacja historyczna. Program kształcenia. Połączenie praktyki z teorią. Organizacja zakładu i sposób jego prowadzenia. Kształcenie charakteru dziewcząt. Budynek zakładu.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

VII/3. Władysława Zarembina, *Praca nocna kobiet, tłum. z franc.*, „Bluszcz” 1904/1905, nr 1, s. 8–9.

Krytyka pracy nocnej kobiet w zakładach przemysłowych jako sprzecznej z zasadami higieny. Wpływ nocnej pracy na rodzinę. Zgubne skutki zdrowotne zbyt małej ilości snu. O zakazie pracy nocnej dzieci i młodzieży we Francji.

[czytelnictwo]

VII/4. Gt. [Gustawa Gawalewiczówna], *Kilka słów o jedzeniu*, „Bluszcz” 1904/1905, nr 1, s. 9–10.

Krytyka przekarmiania dzieci. Nieestetyczność przejadania się. Krytyka wadliwego systemu żywienia z punktu widzenia higieny i pedagogiki. O urozmaiceniu pożywienia.

[zdrowie i higiena]

VII/5. Matka-Polka M.R.-S. [Maria Rolicz-Staniecka], *Kokieteria*, „Bluszcz” 1904/1905, nr 2, s. 13–14.

Krytyka kokieterii i lekkomyślności dziewcząt. Wpływ tych cech na wypełnianie obowiązków. Błędne zachowania matek zabiegających o strojenie córek.

[wychowanie moralne]

VII/6. Ellen Key, *Najnowsze prądy w wychowaniu. Stulecie dziecka, tłum. E. Jerlicza* [Eugenia Leśniewska], „Bluszcz” 1904/1905, nr 2, s. 15–17; nr 3, s. 28–29; nr 4, s. 41–42; nr 5, s. 55–56.

Omówienie treści książki Ellen Key *Stulecie dziecka*, tłum. Izabela Moszczeńska (Warszawa 1904). Kwestia wychowania i wykształcenia młodego pokolenia. Wychowanie dziecka głównym zadaniem społeczeństwa. Cel wychowania. Potrzeba zreformowania systemu szkolnego jako nieadekwatnego do potrzeb życia. Władza rodzicielska. Braki i błędy w wychowaniu. Kwestia godzenia obowiązków macierzyńskich z pracą zawodową. Szkoła przyszłości w poglądach Ellen Key. Środki wychowawcze i metody nauczania. Problem bezdomności rodzin. Odpowiednia rozrywka dla dzieci. Myśl pedagogiczna przełomu XIX i XX w. – różnorodność kierunków i dążeń, celów i ideałów wychowania. Wady wychowania i nauczania. Szkoła jako instytucja przygotowująca do życia.

[Nowe Wychowanie]

VII/7. Ida Pilecka, *Ustępstwa uczuciowe*, „Bluszcz” 1905, nr 2, s. 17–18.

Praca zawodowa kobiet a wychowanie dzieci. Prowadzenie domu. Przygotowanie kobiet do wypełniania obowiązków. Pietro Perugino – malarz ukazujący indywidualność dziecka. Obraz macierzyństwa w chrześcijańskiej sztuce renesansu i baroku. Dziecko jako osoba oficjalna. Diego Velazquez, Antoon van Dyck, François Boucher, Jean-Honoré Fragonnard.

[edukacja zawodowa, wychowanie estetyczne]

VII/8. W., *Higiena ducha*, „Bluszcz” 1905, nr 3, s. 25–26.

Krytyka edukacji służącej zaspokojeniu ambicji rodziców. Reakcyjny charakter konwensów. Wykształcenie jako konieczna podstawa rozwoju kariery zawodowej. Egoizm i hipokryzja jako motor działań człowieka.

[wychowanie moralne]

VII/9. F.N., *Dziecko w sztuce malarskiej*, „Bluszcz” 1905, nr 3, s. 33–34.

Dziecko w sztuce malarskiej od starożytności. Dziecko jako typ malarski w XVIII w. (amorek). Zmiana w malarstwie – portret dziecka zyskuje charakter indywidualny, osobisty (Jean-Baptiste Greuze, Jean-Baptiste Siméon Chardin, Thomas Lawrence, Joshua Reynolds). Uczucia rodzinne w obrazach Élisabeth Louise Vigée Le Brun. Mistrzostwo kobiet w przedstawianiu dzieci – kobieta ukazuje syntezę charakteru i osobowości dziecka, mężczyzna maluje fizjonomię w danej chwili. Artur Grottger i Piotr Stachiewicz.

[edukacja artystyczna, wychowanie estetyczne]

VII/10. Zofia Seidlerowa, *Epoka kobiety*, „Bluszcz” 1905, nr 4, s. 37–38.

Praca zarobkowa kobiet. Walka o wychowanie i wykształcenie kobiet. Szkoły średnie dla dziewcząt. Wykształcenie zawodowe kobiet drogą do zdobycia pracy.

[edukacja zawodowa, wychowanie w rodzinie]

VII/11. Wł[adysław] Chodecki, *Wychowanie i choroba*, „Bluszcz” 1905, nr 4, s. 40–41.

Stosunek matki do chorego dziecka. Krytyka pobłażania i dogadzania zachciankom dzieci. Krytyka ubóstwiania dzieci przez matki. Symulowanie choroby przez dziecko. Pedagogiczna atmosfera szpitala dziecięcego.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

VII/12. Iks Jan [Jan Finkelhaus?], *Szkice z okna. II., III., IV., V.*, „Bluszcz” 1905, nr 4, s. 42; nr 6–7, s. 64; nr 8, s. 78; nr 9, s. 95–96.

Warunki higieniczne Warszawy. Dziecięcy mieszkańcy suterren (krzywe nogi, blade twarze). Rodzice przykładem dla dzieci. Dzieci jako ofiary urządzeń społecznych. Dzieci Powiśla. Edukacja i praca zarobkowa. Brak zajęcia dla dzieci przyczyną patologii. Zamknięcie do gry w karty. Szkodliwość pracy kobiet poza domem.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, zdrowie i higiena]

VII/13. Rena L., *Wychowanie miliarderek*, „Bluszcz” 1905, nr 4, s. 45–46.

Wychowanie dziewcząt z bogatych amerykańskich domów. Wychowanie fizyczne. Najmodniejsze pensjonaty dla zamożnych dziewcząt. Utrzymanie pensjonarek. Czas wolny dziewcząt. Służące dziewcząt. Koszt wychowania dziewcząt.

[wychowanie fizyczne i sport]

VII/14. Karolina Szaniawska, *Dobre wychowanie, I., II., III., IV.*, „Bluszcz” 1905, nr 5, s. 49–50; nr 6–7, s. 61–62; nr 8, s. 73–74; nr 10, s. 104–105; nr 11, s. 115–116.

Przenoszenie kłótni dzieci na konflikty między matkami. Wskazówki, jak mądrze wychować dziecko. Rodzice jako wzór dla dzieci. Szkoły zawodowe i konieczność ich zakładania. Krytyka szkoły o profilu filologicznym. Ogrodnictwo. Nauka szkolna i wychowanie młodzieży. Wychowanie dziecka od najmłodszych lat. Wpływ matki na dziecko. Postulat zakładania szkół na wsi. Szkoły ludowe.

[macierzyństwo, oświata ludowa]

VII/15. W. Wojciechowski, *Praca ogrodnicza w higienie społecznej*, „Bluszcz” 1905, nr 6–7, s. 67; nr 8, s. 81–83.

Higiena wychowawcza. O organizacji ochron dziecięcych dla rodzin ubogich i robotniczych. Instytucje dobroczynne w Warszawie. Ogródki rzemieślnicze we Francji, w Niemczech i w Warszawie. Ogródki rzemieślnicze Félicie Hervieu. Dobroczynny wpływ zdrowotny zajęć na świeżym powietrzu przy uprawie warzyw i roślin. O potrzebie ogrodów rzemieślniczych i zarobkowych. Popularyzacja pracy Edmunda Jankowskiego *Ogrody na piasku. Z 10 planami ogrodów* (Warszawa 1897) i Jana Biegańskiego *Ogrody przy mieszkaniach letnich (kultury owocowe na suchych piaskach)* (Warszawa 1905).

[ochronki, opieka, zdrowie i higiena]

VII/16. Teodor Jeske-Choiński, *Kwiaty i chwasty*. „Kobieta współczesna”. „Głosy kobiet w kwestii kobiecej”. *Historia rozwoju ruchu kobiecego. Kobieta wobec badań nauki współczesnej*, „Bluszcz” 1905, nr 8, s. 84–86.

Stanowisko i znaczenie kobiety według Bolesława Prusa. Ruch feministyczny. Stanisław Karpowicz – kobieta jako wychowawczyni. Aniela Szycówna – kobieta w pedagogice. Wykształcenie zawodowe kobiet. Aspiracje współczesnej kobiety.

[macierzyństwo, wychowanie w rodzinie]

VII/17. *Jak zapobiec nerwowości*, tłum. E. Żm. [Eugenia Żmijewska], „Bluszcz” 1905, nr 9, s. 93–94.

Neurastenia i wychowanie jako antidotum na tę chorobę. Rodzice chorzy nerwowo i ich stosunek do dzieci. Hartowanie dziecka pod względem fizycznym i duchowym. Kształtowanie charakteru dziecka. Praca umysłowa a odpoczynek. Dzieci zmuszane do ślepego posłuszeństwa i pozbawione inicjatywy. O zmianie nastrojów u dzieci. Nerwowość dziecka.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

VII/18. Zofia Seidlerowa, *Jeszcze o psychologii dziecka*, „Bluszcz” 1905, nr 10, s. 101–102.

Badanie fizycznego i umysłowego rozwoju dziecka. Psychologia dziecka. O niebezpieczeństwach zbyt wczesnej dojrzałości „cudownych dzieci”. O zdolnościach dzieci. Indywidualność dziecka a proces nauczania. Kłamstwa dzieci. Kary w wychowaniu najmłodszych.

[rozwój dziecka]

VII/19. W.Z., *Wychowanie dziecka głuchoniemego i ciemnego*, „Bluszcz” 1905, nr 10, s. 109.

Losy amerykańskiej dziewczynki Heleny Keller, która straciła wzrok i słuch. Sara Fuller – przełożona szkoły głuchoniemych i jej metody nauczania mowy.

[metody nauczania, metody wychowania]

VII/20. Z.S. [Zofia Seidlerowa], *Wystawa uczennic szkoły artystycznej dla kobiet „A. Conti”*, „Bluszcz” 1905, nr 11, s. 119.

Wystawa prac uczennic szkoły artystycznej Aurelii Conti w TZSP. Szkoła edukuje w zakresie sztuki czystej (opartej na znajomości budowy ciała ludzkiego), sztuki stosowanej (zdobniczo-dekoracyjnej), rysunku technicznego; prowadzi też kurs dla dzieci. Kurs rysunków technicznych i konstrukcyjnych. Kurs dziecięcy pod kierunkiem Leokadii Łempickiej i Marii Gerson-Dąbrowskiej.

[edukacja artystyczna]

- VII/21. J[ózef] Brudziński, *Rozwój fizyczny dziecka i krzywica*, „Bluszcz” 1905, nr 12, s. 125–127; nr 13, s. 137–138; nr 14, s. 152–153; nr 15, s. 164–165.

O braku u matek i wychowawców wiedzy na temat rozwoju fizycznego dziecka – przyczyny tej sytuacji. Stosunek wagi dziecka do wzrostu. Rozwój fizyczny dziecka. Ząbkowanie. Walka z krzywicą u dzieci. Pomoc instytucjonalna dla dzieci z biednych rodzin.

[choroby i śmiertelność, rozwój dziecka, zdrowie i higiena]

- VII/22. Katarzyna Dolbear, *Wykształcenie kobiet, tłum. Anna Grudzińska*, „Bluszcz” 1905, nr 13, s. 140–141; nr 14, s. 153–154.

Postulat takiego wychowywania kobiety w wieku od 14 do 23 lat, by uzyskała orientację w obowiązkach, potrzebach i przyjemnościach życia. Wstrząsy życia a system nerwowy dziewcząt. Nauka zajęć gospodarskich, języków nowożytnych, historii naturalnej, muzyki, rysunku. O pomocy dziewcząt w gospodarstwie domowym. Rozrywka na świeżym powietrzu, ruch, spacer, rekreacja w życiu dziewcząt. Opieka nad młodszym rodzeństwem. Nauka higieny. Postulat, aby współczesna kobieta była dobrze wychowana i wykształcona, inteligentna, oszczędna.

[edukacja zawodowa]

- VII/23. Wł[adysław] Kirchner, *Sprawa służących wobec nowoczesnego rozwoju cywilizacji*, „Bluszcz” 1905, nr 14, s. 149–150; nr 15, s. 161–162; nr 16, s. 175–176.

O braku szkół dla służących. Wpływ pracodawców na proces kształcenia służących. Syndykat i wspólnota grupy zawodowej służących, edukacja, uprawnienia. Opieka służących nad dzieckiem – zalecenia. Kongresy służby domowej w Europie, Ameryce i Australii.

[edukacja zawodowa]

- VII/24. P., *O nauczycielkach robót*, „Bluszcz” 1905, nr 16, s. 179.

Kursy dla nauczycielek i wypłacane im stypendia. Zapomogi z funduszków państwowych. O braku nauczycielek dla szkół ogólnokształcących i zawodowych. Prawo z 10 (23) czerwca 1900 r. o prawach emerytalnych osób pracujących w gimnazjach żeńskich. Nauczycielki robót. Prawo z 8 (21) kwietnia 1902 r. o przygotowaniu kandydatek na miejsca etatowe.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa, nauczyciel/pedagog]

- VII/25. Zofia Seidlerowa, *Odczyty w Muzeum*, „Bluszcz” 1905, nr 16, s. 181–182.

Odczyt Stanisława Kopczyńskiego na temat higieny szkolnej. Higiena budynków szkolnych. Higiena nauczania. Choroby związane ze szkołą. Stanowisko i działalność lekarzy szkolnych. Pierwszy Międzynarodowy Kongres Higieny Szkolnej w Norymberdze (1904).

[popularyzacja wiedzy pedagogicznej, zdrowie i higiena]

VII/26. K.D. Strzelbicki [Kazimierz Daniłowicz-Strzelbicki], *Czego żądać powinny dzisiaj kobiety?*, „Bluszcz” 1905, nr 18, s. 200–201.

Szkic programu żądań kobiet w kwestii prawa uczęszczania na uniwersytety państwowe, otrzymywania posad profesorów, nauki razem z mężczyznami w szkole średniej. Wyższe wykształcenie kobiet. Postulat reformy programu szkoły średniej.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa, szkoły średnie]

VII/27. Eugenia Żmijewska, *Szkoła języków obcych (Gildia międzynarodowa)*, „Bluszcz” 1905, nr 18, s. 204–205.

Szkoła języków obcych w Paryżu (1891). Kursy literatury francuskiej i angielskiej. Organizacja i zarząd szkoły. Internat. Wykłady. Kursy dla cudzoziemek. Wpisowe.

[nauka języków obcych]

VII/28. Ignacy Zieliński, *Antropologia o kobiecie*, „Bluszcz” 1905, nr 19, s. 214–215.

Fizjologicznym różnicom pomiędzy płciami odpowiadają różnice pod względem umysłowym i moralnym. Odmienne upodobania chłopców i dziewcząt widoczne są już od dzieciństwa. Rozwój umysłowy i fizyczny dziewcząt i chłopców.

[rozwój dziecka]

VII/29. Zofia S[eidlerowa], *Otwarcie Muzeum*, „Bluszcz” 1905, nr 19, s. 217–218.

Charakterystyka zbiorów gromadzonych staraniem Muzeum Przemysłu i Rolnictwa. Znaczenie pedagogiczne zbiorów dla wykładu nauk przyrodniczych. Zaangażowanie młodzieży szkolnej w rozwój ekspozycji muzeum.

[metody nauczania]

VII/30. Anna Grudzińska, *Małżeństwo wśród inteligencji*, „Bluszcz” 1905, nr 20, s. 224–225.

Odniesienie do broszury *Małżeństwo wśród inteligencji* Granville Stanleya Halla i Theodate Louise Smith (nakład Uniwersytetu Clarka w Ameryce). Uniwersytety amerykańskie prowadzą statystykę małżeństw byłych studentów i studentek, uwzględniając liczbę ich potomstwa.

[edukacja akademicka]

VII/31. Zofia Seidlerowa, *Towarzystwo Opieki nad Dziećmi Więźniów*, „Bluszcz” 1905, nr 20, s. 230.

Zebranie członków Towarzystwa Opieki nad Dziećmi Więźniów w Warszawie (6 maja 1905 r.) pod przewodnictwem inicjatorki towarzystwa, Anieli Konopczyńskiej. Cel, zadania i członkowie instytucji. Przytułek św. Anny (ul. Marszałkowska 79).

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

- VII/32. Jadwiga z Z[ubrzyckich] Strokowa, *Gasnące dzieci*, „Bluszcz” 1905, nr 21, s. 233–234; nr 39, s. 448.

O dzieciach, które straciły chęć do nauki i wiarę we własne siły. Przemęczenie dzieci w szkołach. Lepsza sytuacja dzieci pobierających naukę prywatną – ich nauczyciele rozpoznają indywidualność dziecka. Dziecku należy dać nadzieję.

[metody nauczania]

- VII/33. J[adwiga] Siekierz-Cichińska [Jadwiga Cichińska-Lewicka], *Praca u podstaw*, „Bluszcz” 1905, nr 21, s. 236–237.

Postulat poszerzania zakresu potrzeb kulturalno-higienicznych i wykształcenia ogólnego. Budzenie poczucia obowiązków obywatelskich i rodzinnych. Kształtowanie kultury czytelniczej. Szkoły zawodowe w Królestwie i Galicji.

[czytelnictwo, edukacja zawodowa]

- VII/34. M[aria] Cz[esława] Przewóska, *Nowe słowo ruchu kobiecego. Zarys syntetyczny*, „Bluszcz” 1905, nr 23, s. 260–261; nr 25, s. 284–286; nr 26, s. 295–296; nr 27, s. 309–310.

Typowa studentka. Uniwersytet atrakcyjny głównie dla poszukiwaczek kariery. Dyplom sposobem na zdobycie stanowiska. Poglądy Ellen Key na wychowanie dziewcząt i kobiet. Prawo do macierzyństwa w pisarstwie Ady Negri. Postulaty Marii Konopnickiej w zakresie obrony kobiet przed niesprawiedliwym prawem. Sztuczność w wychowaniu kobiety. Potrzeba zmian w wychowaniu mężczyzn.

[edukacja dziewcząt i kobiet, Nowe Wychowanie]

- VII/35. Zof[ia] Seid[lerowa], *Święto kwiatów i dzieci*, „Bluszcz” 1905, nr 24, s. 279.

Propagowanie wśród dzieci zamilowania do przyrody. Akcja Towarzystwa Ogrodniczego zachęcająca do hodowania kwiatów. Piotr Hoser, wiceprezes organizacji, inicjatorem „Święta kwiatów”. Konkurs dla dzieci dotyczący pielęgnacji kwiatów doniczkowych. Edukacja przyrodnicza.

[kontakt z przyrodą]

- VII/36. Jadwiga z Z[ubrzyckich] Strokowa, *Z wiejskimi dziećmi*, „Bluszcz” 1905, nr 25, s. 281.

Wychowanie dzieci wiejskich i miejskich. Wiejskie dzieci jako wzór: spontaniczność, brak próżniactwa. Nie należy zabraniać dzieciom miejskim zabawy z dziećmi wiejskimi.

[relacje koleżeńskie]

- VII/37. A[ntoni] Brykczyński, *Seweryna Górska. Wspomnienie pośmiertne*, „Bluszcz” 1905, nr 26, s. 291–292.

Życie i praca Seweryny Górskiej. Geneza i działalność pensji ośmioklasowej. Oddziaływanie wychowawcze pensji. Działalność oświatowa po zamknięciu szkoły.

[szkolnictwo]

VII/38. Matka-Polka M.R.-S. [Maria Rolicz-Staniecka], *Podczas lata*, „Bluszcz” 1905, nr 27, s. 303–304.

Postulat wypoczynku na wsi dla dzieci z zamożnych i ubogich rodzin. Swobodny wypoczynek dzieci. Kontakt z przyrodą korzystny dla zdrowia dzieci. Hartowanie dzieci. Odzież dzieci przebywających na wsi. Odpowiednia rozrywka na świeżym powietrzu. Gry towarzyskie.

[odpoczynek i rekreacja, zdrowie i higiena]

VII/39. J. Bojarska, *W odpowiedzi*, „Bluszcz” 1905, nr 27, s. 310.

Uwagi na temat artykułu *Z wiejskimi dziećmi*, zamieszczonego w „Bluszczu” (1905, nr 25). Rodzice zabraniali dzieciom bawić się z rówieśnikami ze wsi, oskarżając ich o używanie niewłaściwego słownictwa i przenoszenie chorób. O zaradności dzieci wiejskich.

[relacje koleżeńskie, zabawy]

VII/40. Zofia S[eidlerowa], *Instytut Higieny Dziecięcej im. bar. Lenvala, i „Kropla Mleka”*, „Bluszcz” 1905, nr 27, s. 311.

O propagowaniu higieny wśród uboższej ludności. Działalność i znaczenie Instytutu Higieny Dziecięcej im. barona Lenvala. Higieniczne kąpiele dzieci. Porady stomatologiczne, szczepienie na ospę, gimnastyka i ortopedia w Instytucie. Ambulatorium i udzielanie porad lekarskich. Działalność w Instytucie: lekarski, higieniczny i „Kropla Mleka”.

[zdrowie i higiena]

VII/41. M[aria] Świd[erska], *Z odczytów o wychowaniu w Krakowie wiosną 1905 roku*, „Bluszcz” 1905, nr 27, s. 311–312.

Omówienie cyklu odczytów, wygłoszonych w 1905 r. w Krakowie. Bractwo Matek Chrześcijańskich w Krakowie – 25-lecie istnienia. Główne zagadnienia wykładów. Rodzina jako czynnik wychowawczy. Co utrudnia wychowanie? Szkoły zawodowe. Henryk Jordan – filantrop i lekarz.

[edukacja zawodowa, wychowanie w rodzinie]

VII/42. Anna Grudzińska, *Rodzina a szkoła*, „Bluszcz” 1905, nr 28, s. 315–317.

Oczekiwania wobec szkoły. Program nauczania korzystny dla umysłowego i fizycznego rozwoju młodego pokolenia. Reforma szkoły w opinii rodziców. Program idealnej szkoły przyszłości w poglądach Granvilla Stanleya Halla. Zreformowane szkoły w Niemczech. Kadra pedagogiczna. Program zreformowanej szkoły niemieckiej.

Nauka języków obcych. Dbłość o rozwój języka narodowego. Ćwiczenia i praca na świeżym powietrzu.

[metody nauczania, metody wychowania]

VII/43. Zofia Seidlerowa, *W imieniu prawdy*, „Bluszcz” 1905, nr 28, s. 324–325.

Maria Starża (Klementyna Boguska) i sztuka stosowana – mozaika drewniana. Propagowanie wartości pracy w środowisku kobiet. Informacja o wykładach na temat mozaiki drewnianej.

[edukacja artystyczna, edukacja zawodowa, wychowanie estetyczne]

VII/44. Jadwiga z Z[ubrzychkich] Strokowa, *I. Żony mężów pracujących, II. Plecionka przymusu, III. Pani, IV. Zbytek, V. Mąż*, „Bluszcz” 1905, nr 29, s. 331–332; nr 30, s. 342–343; nr 31, s. 355–357; nr 32, s. 367–369; nr 33, s. 378–379.

O kształceniu i wychowaniu córek. Obowiązki kobiety w rodzinie. Troska rodziców o posąg córek. Postulat wszechstronnego wykształcenia kobiet. Kształtowanie charakteru dziewcząt. Zbytek w życiu rodzinnym, w gospodarstwie domowym. Kształtowanie charakteru dziecka w domu. Nauka zadowalania się małymi rzeczami.

[wychowanie w rodzinie]

VII/45. Anna Grudzińska, *Zwyrodnienie*, „Bluszcz” 1905, nr 33, s. 375–377.

O „anormalności zewnętrznej”. Jej przyczyny. Wychowanie zapobiegające rozwojowi niepożądanych cech u dzieci obarczonych dziedzicznie. Obowiązek pilnego obserwowania dzieci przez rodziców. Cesare Lombroso – pionier teorii dziedziczności.

[pedagogika specjalna, szkolnictwo]

VII/46. St.R. [Stanisław Rossowski], *Nowy typ szkoły w Galicji*, „Bluszcz” 1905, nr 33, s. 383.

Pensje jako instytucje pomocnicze w pracy wychowawczej i oświatowej. Licea żeńskie i ich program. Uprawnienia kobiet, które uzyskały świadectwo dojrzałości. Liceum Wiktorii Niedziałkowskiej przykładem wzorowo prowadzonej szkoły.

[szkoły średnie]

VII/47. *Choroby wieku. Nerwowość i neurastenia, tłum. Władysława Zarembina*, „Bluszcz” 1905, nr 34, s. 388–390.

Specyfika chorób nerwowych. Przeciwności życiowe i drobne zawody przyczyną samobójstw dzieci. Psychofizjologiczne przyczyny zachowań kryminalnych małoletnich. Przyczyny chorób umysłowych.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

- VII/48. Zofia Seidlerowa, *Psychologia i pedagogika pracy*, „Bluszcz” 1905, nr 35, s. 399–401.

Nerwowość jako wynik przeciążenia organizmu pracą. Cierpliwość w życiu dziecka. Złe skutki przeciążenia dziecka programem szkolnym. O umiejętnym wychowaniu dziecka do pracy. Prace i zajęcia fizyczne przygotowujące dziecko do zawodu. Poglądy pedagogiczne Jana Henryka Pestalozziego.

[choroby i śmiertelność, wychowanie przez pracę]

- VII/49. Anna Grudzińska, *Instynkt nauczania podług D.E. Phillips’a, członka Uniw. Clarka*, „Bluszcz” 1905, nr 35, s. 403–404; nr 36, s. 416–417.

Krytyka sprowadzania nauki do przyswajania treści z podręcznika. Rutyna szkolna. Instynktowny charakter nauczania. Matka jako nauczycielka. Myśl pedagogiczna Sokratesa, Jana Amosa Komeńskiego, Jana Jakuba Rousseau, Jana Henryka Pestalozziego, Józefa Lancastera.

[metody nauczania]

- VII/50. M.K., *Wiktor Ottmann, Usługne duchy*, „Bluszcz” 1905, nr 36, s. 419.

Tzw. *messenger-boy*, czyli „chłopiec do wszystkiego” w Stanach Zjednoczonych – rozniściciel gazet, towarzysz podróży, opiekun dzieci. Wczesne przyzwyczajanie młodzieży amerykańskiej do pracy zarobkowej. „Usługi uliczne” w Stanach Zjednoczonych (czyszczenie butów).

[wychowanie przez pracę]

- VII/51. Matka Polka M.R.-S. [Maria Rolicz-Staniecka], *Mówić a mówić*, „Bluszcz” 1905, nr 36, s. 411–412.

O czystości i poprawności mowy ojczystej. Zadaniem matki jest czuwanie nad poprawnością wypowiedzi dziecka. Mowa ojczysta a nauka języków obcych, obce naleciałości językowe. Krytyka gadulstwa.

[nauka języków obcych, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

- VII/52. M.St., *A u nas?*, „Bluszcz” 1905, nr 37, s. 423–424.

Apel o zakładanie instytucji dobroczynnych, zajmujących się potrzebami dzieci z biednych rodzin. Zaniedbania w instytucjonalnej opiece nad dziećmi z niepełnosprawnością intelektualną szczególnie z terenów wiejskich. Zarys zadań dla ChTOK.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży]

- VII/53. Dr-K. [Irena Wanda Kosmowska], *Jak powstaje boczne skrzywienie kręgosłupa (skolioza) w czasie szkolnym według prof. Hoffa*, „Bluszcz” 1905, nr 37, s. 428–429; nr 38, s. 440–441.

Budowa kręgosłupa. Obwinienie szkoły o powstawanie skoliozy u dzieci. Krytyka siedzącego trybu życia. Wadliwa postawa dzieci przy pisaniu. Odpowiednia budowa ławki szkolnej. Sposoby zapobiegania skrzywieniu kręgosłupa. Konieczność wykonywania ćwiczeń fizycznych w szkole. Ćwiczenia ruchowe.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

VII/54. R., *Szkoły mieszane amerykańskie*, „Bluszczy” 1905, nr 38, s. 441–442; nr 39, s. 453–455.

Cechy wzorowej szkoły. Szkoły w miasteczku Malden w stanie Massachusetts w Stanach Zjednoczonych – organizacja i program. Szkoła wyższa w Malden i jej wydziały. Budynek szkolny. Amerykański system szkolny – cechy, charakter szkoły, baza materialna, personel pedagogiczny, programy nauczania.

[szkolnictwo]

VII/55. Zofia S[eidlerowa], *Wystawa w Muzeum*, „Bluszczy” 1905, nr 38, s. 443–444.

Pokaz efektów pracy uczennic Szkoły Sztuk Pięknych przy Muzeum Przemysłu i Rolnictwa. Kurs wzorów i stylizacji. Dział mozaiki drewnianej Marii Starży. Nauka intarsji. Dział haftu. Kształcenie w zakresie sztuki stosowanej.

[edukacja artystyczna, wychowanie estetyczne]

VII/56. *Dla głodnych dzieci*, „Bluszczy” 1905, nr 39, s. 447.

Idea pomocy ubogim dzieciom obowiązkiem społecznym i spoiwem wspólnoty narodowej. Postulat zapewnienia właściwych warunków życia dzieciom. Apel o wsparcie finansowe najuboższych matek.

[opieka]

VII/57. Władysława Zarembina, *Gimnastyka psychiczna i kształcenie woli*, „Bluszczy” 1905, nr 39, s. 450–451.

O kształtowaniu charakteru dzieci i młodzieży. Sugestia i autosugestia w wychowaniu. Znaczenie psychologii w poszukiwaniu motywacyjnych metod nauczania. Autosugestia pomocna w realizacji celów wychowania.

[wychowanie moralne]

VII/58. Wieśniaczka, *Spróbujmy*, „Bluszczy” 1905, nr 40, s. 459.

O potrzebie reformy wykształcenia i wychowania dziewcząt. Praca zawodowa kobiet oparciem dla nich i ich rodzin. Ruch umysłowy wśród ziemianek. Zdolności rękodzielnicze wśród ludu.

[edukacja dziewcząt i kobiet, oświata ludowa]

VII/59. Jadwiga z Z[ubrzychkich] Strokowa, *O szczęście dziecka, V. Samolubstwo, VI. Piękno życia, VII. Przyroda, VIII. Trudy, przykrości, ciernie*, „Bluszcz” 1905, nr 41, s. 471–472; nr 43, s. 500–501; nr 45–46, s. 526–527; nr 49, s. 552–553.

Objawy samolubstwa: łakomstwo, samowola, upór, rozpieszczenie. Krytyka postępowania rodziców, potęgującego w dzieciach wrodzone samolubstwo. Błędy wychowania. Egoizm dziecka. Uczenie dziecka miłości do drugiego człowieka. Wyrabianie w dziecku poczucia estetyki. Piękno życia zależne od piękna ducha. Uczenie rozpoznawania piękna. Przyroda w życiu dziecka, wychowanie na łonie natury, pobyty na wsi. Wychowanie fizyczne w poglądach Jędrzeja Śniadeckiego.

[kontakt z przyrodą, wychowanie estetyczne, wychowanie moralne]

VII/60. Jadwiga z Z[ubrzychkich] Strokowa, *Straszenie dzieci!*, „Bluszcz” 1905, nr 42, s. 483–484.

O straszaniu dzieci jako niewłaściwym zachowaniu rodziców i wychowawców. Negatywne konsekwencje wychowania przez strach i groźbę.

[wychowanie w rodzinie]

VII/61. Z.S. [Zofia Seidlerowa], *Wystawa prac uczennic szkoły artystyczno-dekoracyjnej, pp. Chalus i Duninówny*, „Bluszcz” 1905, nr 42, s. 491.

Pokaz efektów pracy Szkoły Dekoracyjno-Artystycznej Cecylii Chalus i Antoniny Duninówny (w sali TZSP). Charakterystyka szkoły, czas trwania edukacji, dyplom.

[edukacja artystyczna, wychowanie estetyczne]

VII/62. Matka-Polka. M.R.-S. [Maria Rolicz-Staniecka], *Kobiety-matki i towarzyskość*, „Bluszcz” 1905, nr 43, s. 495–496.

Zaangażowanie społeczne matki a obowiązki macierzyńskie. Walka z próżnością. Matka czuwa nad wychowaniem dziecka.

[macierzyństwo, wychowanie w rodzinie]

VII/63. Zofia Seidlerowa, *Reforma małżeństwa*, „Bluszcz” 1905, nr 45–46, s. 524–525.

Dziecko opuszczone, pozbawione domu i opieki rodzicielskiej. Prawo dziecka do miłości ojca i matki. Obowiązki ojca i matki. Reforma wychowania kobiet.

[macierzyństwo, ojcostwo, rodzina]

VII/64. G. [Gustawa Gawalewiczówna], *Jeszcze dla dzieci*, „Bluszcz” 1905, nr 45–46, s. 529–530.

Apel o pomoc głodującym dzieciom z rodzin robotniczych. Omówienie kwestii odżywiania dzieci. Akcja „Kropla Mleka” przy Instytucie Higieny Dziecięcej im. barona Leona de Lenvala. Postulat rozszerzania działań tej instytucji i wsparcia dla mieszkańców odległych dzielnic Warszawy.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, zdrowie i higiena]

VII/65. Z[ofia] S[eidlerowa], *Ze szkoły artystycznej dla kobiet p.f. A. Conti*, „Bluszcz” 1905, nr 45–46, s. 530.

Wycieczka uczennic, mająca na celu poznanie bogatych zbiorów naukowych Erazma Majewskiego. Kształcenie estetyczne. Nauczanie pogładowe. Współpraca sztuki z przemysłem.

[edukacja artystyczna, wychowanie estetyczne]

VII/66. Anna Grudzińska, *Dzieci wyjątkowe*, „Bluszcz” 1905, nr 47–48, s. 539–540.

Dziedziczenie przez dzieci wad rodziców. Dzieci ludzi chorych. Dzieci „idiotów”. Dzieci wyjątkowo wątłe i nadzwyczajnie silne, zdrowe oraz odpowiednie dla nich wychowanie.

[wychowanie w rodzinie]

VII/67. *Polska Macierz Szkolna*, „Bluszcz” 1905, nr 47–48, s. 543–544.

Zabawa jako sposób rozwijania inteligencji dziecka. Krzewienie i popieranie oświaty w duchu narodowym. Charakterystyka projektu ustawy PMS, główne kierunki postulowanych działań oświatowych.

[zabawy]

VII/68. Henryk Nusbaum, *Serce. Odczyt na Osady Rolne wygłoszony w Warszawie dnia 21 marca b.r.*, „Bluszcz” 1905, nr 47–48, s. 540; nr 49, s. 551–552; nr 50, s. 563–564; nr 51, s. 576–577; nr 53, s. 598–599.

Miłość rodzicielska jako element wychowania. Miłość i wdzięczność dzieci wobec rodziców podstawą kształtowania młodego charakteru. Relacje rodzinne, praktyki wychowawcze rodziców i ich wpływ na postawy dzieci. Szacunek dla pracy nauczyciela. Przyjaźń w relacjach międzyludzkich.

[rodzina]

VII/69. *Dla uczącej się młodzieży*, „Bluszcz” 1905, nr 49, s. 554.

Postulaty młodzieży, upominającej się o język polski jako wykładowy w szkołach. Brak środków finansowych jako bariera w dostępności nauki. Fundusz zapomogowy dla uczącej się młodzieży z ubogich domów.

[dostęp do edukacji, opieka, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

VII/70. Matka-Polka M. Rolicz-Staniecka [Maria Rolicz-Staniecka], *List otwarty do kobiet polskich*, „Bluszcz” 1905, nr 50, s. 562.

Rola matki w wychowaniu patriotycznym dziecka. Miłość rodzicielska. Miłość między rodzeństwem. Kobieta w roli matki, znaczenie jej zadań i obowiązków.

[macierzyństwo, rodzina]

VII/71. G.T. [Gustawa Gawalewiczówna], *Prawo przyrodzone mowy ojczystej*, „Bluszcz” 1905, nr 50, s. 566.

Represje związane z używaniem języka polskiego. Apel o prawo do swobodnego używania języka ojczystego. Nauczanie w języku obcym zmusza mózg dziecka do większego wysiłku. Wzbogacanie i poprawne używanie języka ojczystego.

[język i autonomia narodowa w edukacji]

VII/72. Z.S. [Zofia Seidlerowa], *Praca dla przyszłości*, „Bluszcz” 1905, nr 50, s. 568.

Na temat SKAD. Cel i charakterystyka kursów. Praca nad podniesieniem poziomu kultury nieuprzywilejowanych warstw społeczeństwa.

[edukacja zawodowa]

VII/73. Jadwiga Siekierz-Cichińska [Jadwiga Cichińska-Lewicka], *Nowa placówka*, „Bluszcz” 1905, nr 51, s. 571.

O potrzebie oświaty dzieci wiejskich i dorosłych. Praca u podstaw. Krytyka niewłaściwych zabaw.

[oświata ludowa, zabawy]

VII/74. Anna Grudzińska, *Lalki i zabawki*, „Bluszcz” 1905, nr 51, s. 573–574.

Przedmioty zbytkowne w zabawach dziecięcych. O zamiłowaniu dziewczynek do zabawy lalkami. Lalka w Europie na przestrzeni dziejów. Stosunek dzieci do lalek ze skromnych materiałów i lalek strojnych. Dzieci głuchonieme i zabawa lalkami. Zabawy nieodpowiednie. Gry pedagogiczne.

[zabawki, zabawy]

VII/75. E.Ż. [Eugenia Żmijewska], *Jadamy za dużo*, „Bluszcz” 1905, nr 52, s. 587–588.

Dostosowanie diety do potrzeb organizmu. Odżywianie dziecka rodziców cierpiących na artretyzm. Przyczyny otyłości wśród dzieci. Zależność ilości spożywanego posiłku od rodzaju wykonywanej pracy. Odniesienie do najczęstszych błędów żywieniowych.

[zdrowie i higiena]

VII/76. Zofia Seidlerowa, *Kraina dzieci naszych*, „Bluszcz” 1906, nr 1, s. 1–3.

Omówienie książki Ellen Key *Stulecie dziecka* (Warszawa 1904). Krytyka szkoły, która zabija w dziecku samodzielność, pragnienie wiedzy, zmysł spostrzegania. Świadomość obowiązków rodzicielskich. Idea wychowania według Ellen Key.

[edukacja dziewcząt i kobiet, Nowe Wychowanie]

VII/77. Matka-Polka M.R.-S. [Maria Rolicz-Staniecka], *Siostry*, „Bluszcz” 1906, nr 2, s. 13–14.

Relacje w rodzeństwie. Obowiązki dziewcząt wobec rodzeństwa. Pomoc córek w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Propozycja nagród finansowych dla dziewcząt, które angażują się w wykonanie prac z zakresu gospodarstwa domowego.

[rodzina, wychowanie w rodzinie]

VII/78. Zofia Seidlerowa, *Dzieci-niszczyciele*, „Bluszcz” 1906, nr 6, s. 61–63.

Wady i zalety dzieci. Zwalczenie dziecięcego popędu do niszczenia, pomoc lekarska w tym zakresie. Tępienie zła w dziecku. Problem dokuczania rówieśnikom.

[relacje koleżeńskie]

VII/79. Dr K. [Irena Wanda Kosmowska], *Jak uchronić dziecko od choroby? (Według doktora Hochsingera)*, „Bluszcz” 1906, nr 6, s. 66–67.

Higiena dziecka w domu rodzinnym w poglądach wiedeńskiego pediatry Hochsingera. Znaczenie zdrowia rodziców dla rozwoju fizycznego dziecka. „Zaziębienie” – przyczyny i sposób walki z chorobą. Wskazówki w zakresie hartowania dzieci.

[rodzina, zdrowie i higiena]

VII/80. Wł.Z., *Opieka nad dziećmi na Węgrzech*, „Bluszcz” 1906, nr 6, s. 67–68.

Polityka socjalna na Węgrzech. Zatwierdzenie przez Parlament 5 czerwca 1901 r. prawa, powierzającego państwu opiekę nad dziećmi poniżej siedmiu lat. Podstawy nowego prawa. Pomoc dzieciom opuszczonym.

[opieka]

VII/81. Matka-Polka M.R.-S. [Maria Rolicz-Staniecka], *Między nami. Nasza fałszywa oszczędność*, „Bluszcz” 1906, nr 7, s. 74–75.

Gospodarność i oszczędność w życiu dziecka. Oszczędzanie wydatków na rozwój naukowy dziecka uznawane za źle pojmowaną oszczędność. Nauka właściwej organizacji pracy.

[wychowanie moralne]

VII/82. Anna Grudzińska, *Higiena nauki domowej. Podług Wm. Burnhama*, „Bluszcz” 1906, nr 7, s. 77–78.

Prace domowe w szkołach amerykańskich i europejskich. Przykłady praktyk szkolnych w kwestii zadawania prac domowych. Znaczenie samodzielnej pracy dziecka. Idee właściwej organizacji pracy ucznia w domu i odrabiania zadanych lekcji.

[metody nauczania, metody wychowania]

VII/83. *Kobieta – człowiek. Odczyt Wojciecha Szukiewicza*, „Bluszcz” 1906, nr 8, s. 85–87; nr 9, s. 101–103; nr 10, s. 112–114; nr 11, s. 126–127.

O praktycznym wykształceniu kobiet. Nauka i praca. Koedukacja. Kobieta a wychowanie dziecka. Kobiety potrzebują wiedzy na temat wychowania dzieci. Wady wychowania i wykształcenia domowego dzieci. Prawo kobiet do indywidualności i samodzielności. Kształtowanie charakteru dzieci w domu rodzinnym. Pola pracy najwłaściwsze dla kobiet. Sztuka stosowana, rzemiosło artystyczne. Szkodliwość alkoholu dla dzieci. Wychowanie domowe w wieku przedszkolnym. Racjonalne prowadzenie gospodarstwa domowego. Życie polityczne kobiet polskich.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa, zdrowie i higiena]

VII/84. Karolina Szaniawska, *Z głębin życia*, „Bluszcz” 1906, nr 8, s. 91–92.

Dbałość matek o dobro i szczęście dzieci. Krytyka wygodnictwa i zbytku. Zalety wychowania w rodzinach wielodzietnych, w których dzieci muszą sobie radzić bez pomocy służby, co kształtuje siłę ich charakterów. Nadmierne rozpieszczanie jedynaków. Edukacja zależna od upodobań i uzdolnień dziecka.

[macierzyństwo, wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

VII/85. Matka-Polka M.R.-S. [Maria Rolicz-Staniecka], *Ciche bohaterstwo*, „Bluszcz” 1906, nr 9, s. 97–98.

Empatia matek wobec cierpiących kobiet. Macierzyństwo – poświęcenie kobiety w imię miłości do dziecka. Praca opiekuńcza kobiet w szpitalach.

[macierzyństwo, wychowanie w rodzinie]

VII/86. Jadwiga z Z[ubrzyckich] S[trokowa], *Ani chwili*, „Bluszcz” 1906, nr 11, s. 121–122.

O braku czasu rodziców dla dzieci. Sytuacja dzieci, którym rodzice nie poświęcają należytego czasu. Konsekwencje braku więzi emocjonalnych dzieci i rodziców. Poszukiwania innego oparcia, np. w książce.

[rodzina, wychowanie w rodzinie]

VII/87. Stefan Gorski, *Kobieta współczesna a nauki socjalne*, „Bluszcz” 1906, nr 11, s. 122–124.

Wychowanie obywatelskie. Kobiety a nauki społeczne. Przeszarżowane plany kształcenia. Poziom umysłowy kobiet polskich. Wykłady z zakresu nauk społecznych, ekonomicznych, z matematyki. Postulat reformy programów pensji żeńskich w Warszawie. Dążenie do podniesienia poziomu wykształcenia kobiet polskich.

[edukacja dziewcząt i kobiet, program nauczania, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

VII/88. Karolina Szaniawska, *Szkola praktyczna*, „Bluszcz” 1906, nr 12, s. 133.

O przystosowaniu szkół do potrzeb życiowych. Nowe typy szkół. Krytyka rutyny szkolnej. Uniwersytet dla kobiet. Postulat organizacji szkół fachowych.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

VII/89. D-r P., *Chód kobiety*, „Bluszcz” 1906, nr 12, s. 138.

E. Lichtenberg i jego uwagi na temat sposobu chodzenia kobiet. Estetyka postaci kobiecej. Postulat nieskrępowanej swobody wszystkich mięśni, gorset jako przeszkoda. Właściwy ubiór, odpowiednie obuwie. Nauka chodzenia. Lekcje tańca. W wychowaniu dziewcząt należy położyć nacisk na ćwiczenia gimnastyczne.

[wychowanie fizyczne i sport, zdrowie i higiena]

VII/90. gt. [Gustawa Gawalewiczówna], *W sprawie kooperacji szkolnej*, „Bluszcz” 1906, nr 12, s. 142.

Odezwa Wojciecha Szukiewicza do młodzieży w sprawie kooperacji szkolnej. Towarzystwo samopomocy szkolnej. Potrzeby związane z nauką. Wypożyczalnia książek dla młodzieży. Mapy i tablice do nauki pogładowej.

[czytelnictwo, metody nauczania, pomoce dydaktyczne i podręczniki]

VII/91. Anna Grudzińska, *Dziecko i kot. Studium psychologiczne*, „Bluszcz” 1906, nr 13, s. 149–151; nr 15, s. 174–175; nr 16, s. 181–182.

Granville Stanley Hall – badacz psychologii dziecka. Artykuł omawia eksperyment związany z określeniem wpływu opieki nad zwierzętami (koty) na kształtowanie się charakteru dzieci. Badanie poziomu empatii dzieci wobec zwierząt. Zalecenie, aby dzieciom w procesie edukacji pozwolić na swobodne podążanie za zainteresowaniami.

[wychowanie moralne]

VII/92. K.D.-S. [Kazimierz Daniłowicz-Strzelbicki], *Kobieta w przemyśle*, „Bluszcz” 1906, nr 13, s. 151–152; nr 16, s. 185–186.

Wzrost kobiet i dzieci w przemyśle angielskim. Potrzeba ochrony oraz wprowadzenia prawnych regulacji zasad pracy kobiet i dzieci. Inicjatywy pomocy kobietom podejmującym pracę zawodową, oferty wsparcia finansowego.

[prawa dziecka, przemoc wobec dzieci i młodzieży]

VII/93. Józef Kotarbiński, *Eliza Orzeszkowa i jej zasługi w sprawie kobiecej*, „Bluszcz” 1906, nr 14, s. 159–161; nr 15, s. 173–174; nr 16, s. 179–180.

Konwenanse i sztuczność w wychowaniu kobiet. Krytyka zbytku i próżności. Kwestia wychowania młodego pokolenia w dziele Elizy Orzeszkowej *Pan Graba. Powieść w trzech częściach* (Warszawa 1884). Złe wychowanie niszczy charakter dziecka. Wychowanie kobiet

w powieści Orzeszkowej *Pamiętnik Waclawy. Ze wspomnień młodej panny* (Warszawa 1913). Kobięca walka z losem w powieści Orzeszkowej *Marta* (Warszawa 1873). Rozprawa Orzeszkowej *Kilka słów o kobietach* (Warszawa 1893) – poglądy na rolę kobiet w rodzinie. Postulaty związane z wychowaniem umysłowym i fizycznym kobiet. Kwestia pracy kobiet.

[wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

- VII/94. Matka-Polka M.R.-S. [Maria Rolicz-Staniecka], *W ważnej sprawie*, „Bluszcz” 1906, nr 16, s. 177–178.

Wychowanie dzieci jako główne pole działalności kobiet. O braku nauczycielek ludowych. Sprawność fizyczna w wychowaniu dzieci. Nauka czytania, pisanie, rozwijanie umysłu dzieci – metody. Kształtowanie w dzieciach pojęć uczciwości, honoru, poczucia godności osobistej.

[edukacja elementarna, macierzyństwo, wychowanie moralne]

- VII/95. Władysław Chodecki, *Szkice z higieny. I. Higiena dziewcząt*, „Bluszcz” 1906, nr 16, s. 180–181.

O unikaniu przeciążenia organizmu dziecka. Szkodliwy wpływ nadmiernego obciążenia na rozwój fizyczny dziewcząt. Kwestia odżywiania. Nerwowe córki nerwowych rodziców. Zabawy, rozrywki dziecięce.

[edukacja dziewcząt i kobiet, zabawy, zdrowie i higiena]

- VII/96. Jadwiga z Z[ubrzyckich] S[trokowa], *W najnudniejszej rzeczywistości*, „Bluszcz” 1906, nr 17, s. 189–190.

Sztuczne wyszukiwanie talentów w córkach. Nauka gry na fortepianie, haftu, rysunku, malarstwa – niepotrzebna wobec obowiązków kobiety jako żony i matki.

[edukacja artystyczna, edukacja dziewcząt i kobiet]

- VII/97. Wł[adysława] Zarembina, *H.G. Wells i jego pojęcia o wychowaniu*, „Bluszcz” 1906, nr 17, s. 194–196.

Powieściopisarz angielski Herbert George Wells i jego poglądy na wychowanie. Wpływ rodziny i szkoły na wychowanie dziecka. Szkoła i jej zadania. Książki szkolne. Kurs filozofii naturalnej. Streszczenie artykułu Karola Langlois w „Revue de Paris”.

[metody wychowania]

- VII/98. Zofia Seidlerowa, *Z wiosennych refleksji*, „Bluszcz” 1906, nr 19, s. 213–214.

Konflikty pomiędzy ojcami i synami. Relacje między rodzicami i dziećmi. Wpływ rodziców na kształtowanie charakterów dzieci. Narzucanie młodym ideałów starszych pokoleń. Bunt młodzieży. Nauczyciele i nauczycielki oraz kwestia ich wpływu na młodzież.

[różnice międzypokoleniowe, wychowanie w rodzinie]

- VII/99. D-r K. [Irena Wanda Kosmowska], *Jak wzmacniać ustrój dziecka. Według doktora Kochsingera, I. Letnie mieszkanie, II. Ćwiczenia fizyczne*, „Bluszcz” 1906, nr 19, s. 218–219; nr 24, s. 277–278.

O znaczeniu wypoczynku dzieci na świeżym powietrzu. Wyposażenie i stan higieniczny letnich mieszkań, w których wypoczywają dzieci. Wskazówki na temat zachowania dziecka w lesie. Zimna kąpiel jako sposób hartowania dziecka. Propagowanie systematycznych ćwiczeń fizycznych.

[odpoczynek i rekreacja, zdrowie i higiena]

- VII/100. *Kobieta w Szwecji według Matyldy Eberhard spolszczyła G.T.* [Gustawa Gawalewiczówna], „Bluszcz” 1906, nr 19, s. 219–220.

Równość płci w szkołach i wyższych zakładach naukowych w Szwecji. Koedukacja w Szwecji. Różnice w zachowaniach studentek i studentów. Kierunki studiów podejmowane przez Szwedki. Podróże zagraniczne. Sposoby zarobkowania dziewcząt w Szwecji. Sport. Doskonalenie zawodowe. Sytuacja prawna kobiety w Szwecji. Dostęp do urzędów publicznych. Królewska Akademia Umiejętności.

[edukacja dziewcząt i kobiet, koedukacja, szkolnictwo]

- VII/101. Wł[adysława] Zarembina, *Miłość ludzkości. Podług Juliusza Simona*, „Bluszcz” 1906, nr 21, s. 243–244; nr 22, s. 255–256; nr 23, s. 268–269.

O miłości rodzicielskiej. Przywiązanie matki do dziecka. Miłość ojca do dziecka. O wzmacnianiu uczuć rodzinnych. Przyjaźń braterska.

[rodzina, wychowanie w rodzinie]

- VII/102. G.T. [Gustawa Gawalewiczówna], *Niegdyś – a dziś*, „Bluszcz” 1906, nr 21, s. 241–242.

Krytyka niepraktycznego wychowania kobiet. Przesady i uprzedzenia w procesie wychowania, podporządkowanego męskiej opiece i kierownictwu. Typ „starej panny”. Znaczenie pracy w życiu kobiety. Zdolność kobiety do samodzielnego życia i utrzymania się. Byt rodziny spoczywa na barkach kobiet. Skutki braku umiejętności zarobkowania. Niezależna córka dawniej i na początku XX w. – porównanie.

[edukacja dziewcząt i kobiet, wychowanie w rodzinie]

- VII/103. Stefan Gorski, *Wyższe kursy żeńskie w Warszawie*, „Bluszcz” 1906, nr 22, s. 249–250.

Sprawa wyższego wykształcenia kobiet. Konserwatyzm w zakresie dostępu kobiet do edukacji uniwersyteckiej. Specjalne kursy uniwersyteckie w Warszawie na wzór krakowskich zakładów im. Adriana Baranieckiego. Program kursów. Czas trwania nauki.

[edukacja akademicka, edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

VII/104. K[azimierz] Daniłowicz-Strzelbicki, *Jeszcze o naturalizmie*, „Bluszcz” 1906, nr 22, s. 256–257; nr 23, s. 269–270.

Regulacje w zakresie opieki nad kobietą w ciąży. Raport Feliksa Poussineau. Opieka położnicza nad kobietą. Postulat czterotygodniowego odpoczynku dla kobiet po porodzie. Bezpłatna pomoc lekarska. Uczenie dziecka oszczędności i przezorności. Wyplacanie zapomóg rodzicom w przypadku choroby dzieci. Opieka moralna. Kursy w zakresie nauk praktycznych i rzemiosł. Naturalizm pedagogiczny – przykład poparcia dla jego założeń w Lublinie.

[Nowe Wychowanie, zdrowie i higiena]

VII/105. Jadwiga z Z[ubrzychkich] St[rokowa], *Wycieczki za miasto*, „Bluszcz” 1906, nr 23, s. 265–266.

Organizacja letniego wypoczynku dla dzieci na wsi. Kolonie letnie. Wpływ natury i środowiska na rozwój najmłodszych. Rozwój zdolności dziecka. Zróżnicowana wrażliwość dzieci na wpływy zewnętrzne.

[kolonie i półkolonie, kontakt z przyrodą, wycieczki/krajoznawstwo]

VII/106. Zofia Seidlerowa, *Myślenie, jako świadoma czynność*, „Bluszcz” 1906, nr 23, s. 261–262.

O niewystarczającym kształceniu zdolności myślenia u dziewcząt i chłopców. Nauka i ćwiczenia koncentracji kluczem do efektywnego działania. Mechaniczne uczenie się.

[metody nauczania]

VII/107. E.Żm. [Eugenia Żmijewska], *Jubileusz wielkiego rzecznika sprawy kobiecej (Johna Stuarta Milla)*, „Bluszcz” 1906, nr 24, s. 280–281.

O równych prawach politycznych, społecznych i rodzinnych dla kobiet. Dotyczy perspektyw rozwoju pracy zawodowej kobiet na równi z mężczyznami. Krytyka stanowiska wobec ujmowania płci jako jedynego kryterium dostępu kobiet do różnych sfer życia publicznego.

[edukacja dziewcząt i kobiet]

VII/108. *Adres kobiet z Królestwa Polskiego. Prześwietne Koło Polskie!*, „Bluszcz” 1906, nr 25, s. 293.

Związek Umysłowo Pracujących Polek. Żądanie wpływu kobiet na reformę wychowania młodzieży, dopuszczenia kobiet do wyższych uczelni, unormowania zasad pracy zarobkowej. Walka z wyzyskiem i demoralizacją kobiet. Powszechne prawo wyborcze.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

VII/109. Z[ofia] Bielicka, *Wnizinach społecznych*, „Bluszcz” 1906, nr 26, s. 297–298.

Małoletni przestępcy. Przyuczanie do kradzieży. Przykładowe procesy sądowe. Dzieci pozbawione opieki. Dzieci wychowywane „przez ulicę”. Życie rodzinne w niższych grupach społecznych. Postulat organizacji towarzystw opiekuńczych.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość]

VII/110. Remigiusz Kwiatkowski, *Macierz Polska*, „Bluszcz” 1906, nr 26, s. 300–301.

PMS – geneza i organizacja. Cele i zadania instytucji. Przedstawienie Ustawy PMS. Szerzenie oświaty wśród społeczeństwa. Podkreślenie znaczenia wspólnych działań i włączenia się wszystkich członków, zarówno kobiet, jak i mężczyzn w realizację zadań instytucji. Apel o wsparcie finansowe działalności organizacji.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

VII/111. g. [Gustawa Gawalewiczówna], *Szwajcarka*, „Bluszcz” 1906, nr 26, s. 303–304.

Ruch kobiecy w Szwajcarii. Wstęp kobiet na uniwersytety. Kobiety jako lekarki, m.in. Karolina Farner. Kobiety jako asystentki w laboratoriach uniwersyteckich. Kobiety w zawodzie prawniczym. Zatrudnianie kobiet na fakultetach filologicznych. Uznanie i stanowisko prof. dla kobiet w świecie naukowym.

[edukacja akademicka, edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

VII/112. *Szkoła artystyczna dla kobiet A. Conti. (Trzecie sprawozdanie roczne)*, „Bluszcz” 1906, nr 26, s. 305.

Sprawozdanie roczne ze szkoły artystycznej dla kobiet za r. 1905. Nauczyciele i uczennice. Kursy dzienne rysunków i malarstwa, sztuki stosowanej, rysunków technicznych i modelowania dla dzieci. Kurs rzeźby. Niedzielny kurs malarstwa.

[edukacja artystyczna, edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

VII/113. Iz.Ziel. [Izabela Zielińska], *Wystawa szkolna*, „Bluszcz” 1906, nr 26, s. 305–306.

Szkoła Artystyczno-Rzemieślnicza Cecylii Gutowskiej dla kobiet. Dział haftów. Prace intrroligatorskie. Koszykarstwo. Program szkoły.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

VII/114. Aniela Szcycówna, *Odezwa panny A. Szcycówny*, „Bluszcz” 1906, nr 28, s. 326–327.

Brak polskich szkół i nauczycieli. Konieczność znajomości specyfiki rozwoju dziecka. Reforma szkolna zakończy się fiaskiem bez należycie przygotowanych nauczycieli. Postulat utworzenia Instytutu pedagogicznego im. Elizy Orzeszkowej.

[nauczyciel/pedagog, szkolnictwo]

VII/115. g. [Gustawa Gawalewiczówna], *Nowy zawód*, „Bluszcz” 1906, nr 28, s. 327–328.

Szkoły pielęgniarstwa w Warszawie. Szpitale i ambulatoria dla dzieci. Szpitalnictwo dla dzieci w Berlinie. Szpitale warszawskie. Szkoły przy zakładach leczniczych. Instytut Higieny Dziecięcej im. barona Lenvala.

[edukacja zawodowa, zdrowie i higiena]

VII/116. (gor)., *Inauguracja Macierzy Szkolnej*, „Bluszcz” 1906, nr 28, s. 328.

Legalizacja PMS (8 lipca 1906 r.). Sprawozdanie Antoniego Osuchowskiego, prezesa zarządu i głównego organizatora PMS, z dotychczasowej działalności organizacji. Bezpartyjność instytucji.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata pozaszkolna]

VII/117. N.J. [Natalia Jastrzębska], *Kobiety wobec reform*, „Bluszcz” 1906, nr 29, s. 333–334.

O lekceważeniu przez zakłady naukowe wiedzy praktycznej. Wychowanie dziewcząt jako główna sprawa kwestii kobiecej. Postulat równouprawnienia kobiet i mężczyzn w życiu publicznym.

[edukacja dziewcząt i kobiet]

VII/118. Z[ofia] Bielicka, *Szkoły żeńskie nowego typu*, „Bluszcz” 1906, nr 31, s. 360–361.

Wychowanie córek i synów. Szkoły praktyczne. Nauczanie pogładowe. Kontakt ucznia z przyrodą, ważna rola jej bezpośredniej obserwacji. Postulat, by praktyczne wykształcenie gospodarcze było traktowane na równi z innymi typami nauki.

[kontakt z przyrodą, metody nauczania]

VII/119. Matka-Polka M.R.-S. [Maria Rolicz-Staniecka], *Dziewczę*, „Bluszcz” 1906, nr 33, s. 394–395.

Wychowanie dziewcząt. Młodzieńczy urok dziewcząt. Moralne i intelektualne zalety wychowania. Sztuka podobania się, wyszukiwania tzw. dobrej partii. Brak świadomości obowiązków żon i matek. Kobieta dbająca o tradycje narodowe.

[edukacja dziewcząt i kobiet, macierzyństwo, wychowanie w rodzinie]

VII/120. g. [Gustawa Gawalewiczówna], *Odezwa do kobiet w sprawie pokojowej*, „Bluszcz” 1906, nr 34, s. 408–409.

Postulat gruntownego kształcenia kobiet. Rozwijanie w dziewczynkach współczucia dla istot słabych, litości dla zwierząt. Dręczenie zwierząt przez dzieci.

[edukacja dziewcząt i kobiet, wychowanie moralne]

VII/121. *Szkoła artystyczna dla kobiet pod firmą „A. Conti”*, „Bluszcz” 1906, nr 34, s. 411.

Kursy dzienne. Rysunki ręczne, malarstwo, rzeźba i sztuka stosowana, rysunki techniczne i konstrukcyjne. Kursy wieczorowe. Kurs wieczorowy dla dzieci. Kurs niedzielny. Wykłady teoretyczne. Organizacja szkoły.

[edukacja artystyczna, wychowanie estetyczne]

VII/122. Wład. Zar. [Władysława Zarembina], *Dobroczynność i system „Elberfeldzki”*, „Bluszcz” 1906, nr 35, s. 420–421.

Solidaryzm społeczny i pomoc najbiedniejszym. Charakterystyka tzw. systemu elberfeldzkiego. Daniel von der Heydt – organizacja nowoczesnego systemu dobroczynności. Metody działań i wady systemu. Znaczenie działalności prewencyjnej – zapobiegania biedzie przez poprawę warunków ekonomicznych i społecznych bytu ludności.

[opieka]

VII/123. Maria Łopuszańska, *Rola kobiet w chwili obecnej*, „Bluszcz” 1906, nr 36, s. 427–428.

Szkodliwe oddziaływanie przykładu niewykształconych dziewcząt. Szerzenie nienawiści międzypartyjnych. Kompromitowanie kobiet pracujących społecznie. Nieświadomość kobiet. Postulat pracy nad sobą.

[edukacja dziewcząt i kobiet]

VII/124. J[ózefa] Gażyńska, *Roboty. Luźne uwagi*, „Bluszcz” 1906, nr 37, s. 444–445.

Przedmiot o nazwie „roboty” w programie szkolnym. O błędach w nauczaniu robót w szkołach. Ocenianie przez nauczycieli robót. Przeciążenie szkolne. Konieczność umiejętnego kierowania gospodarstwem. Systematyczność nauczania.

[prace ręczne, wychowanie przez pracę]

VII/125. Stefan Poraj [Stefania Bojarska], *„Dźwignia”*, „Bluszcz” 1906, nr 37, s. 447–448.

Legalizacja Chrześcijańskiego Związku Rękodzielniczek „Dźwignia” (21 lipca 1906 r.). Zakres działalności i organizacja „Dźwigni”. Pomoc w kształceniu zawodowym, pośrednictwo we wprowadzaniu do cechu. Postulat rozszerzania oświaty: szkoła niedzielna, odczyty popularne, biblioteka z czytelnią i wypożyczalnią książek.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa]

VII/126. Wład[ysław] Studnicki, *Z ewolucji programu szkół żeńskich*, „Bluszcz” 1906, nr 38, s. 451–452.

Prywatne zakłady naukowe. Koszty nowoczesnych zakładów naukowych. Zmiany programu szkolnego. Szkoła średnia a przygotowanie do studiów. Nauki społeczne.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa, szkolnictwo]

VII/127. E[ugenia] Żm[ijewska], *O szkole angielskiej*, „Bluszcz” 1906, nr 38, s. 456–457.

Kwestia szkolnictwa angielskiego w Warszawie. Sprawozdanie Cecila Reddie, zaproszonego przez Wydział Wychowawczy WTH. Organizacja szkół angielskich, wiek uczniów. Strój uczniów angielskich. Odżywianie. Ćwiczenia na świeżym powietrzu. Czas wolny dzieci. Przymus w nauczaniu. Stosunek uczniów do religii.

[odpoczynek i rekreacja, szkolnictwo]

VII/128. G. Toporczyńska [Gustawa Gawalewiczówna], *Stoneczność w życiu codziennym*, „Bluszcz” 1906, nr 38, s. 457–458.

O kształtowaniu charakteru dziecka. Krytyka dwulicowości dzieci. Należy pielęgnować w dzieciach pogodne usposobienie.

[wychowanie moralne]

VII/129. Matka-Polka M.R.-S. [Maria Rolicz-Staniecka], *Na strażnicy*, „Bluszcz” 1906, nr 40, s. 475–476.

Na temat starannego wychowania dzieci. Polskie matki powinny uczyć dzieci umiejętności kochania. Postulat objęcia opieką dzieci biednych, zaniedbanych, porzuconych.

[opieka, wychowanie moralne]

VII/130. gt. [Gustawa Gawalewiczówna], *Dzieci ulicy*, „Bluszcz” 1906, nr 40, s. 478–480.

Organizacja opieki nad dziećmi bezdomnymi. Pseudorodzice. Kradzieże, kłamstwa dzieci. Uliczne zebraństwo małoletnich. Ulica szkołą dla chłopców. Stowarzyszenie przeciwdziałające zebraństwu dzieci we Francji (1894). Działalność stowarzyszenia: posyłanie dzieci do szkoły, organizacja ich pracy zarobkowej.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, opieka]

VII/131. Z[ofia] Bielicka, *Ideaty równości w życiu współczesnym*, „Bluszcz” 1906, nr 41, s. 487–489.

Zasada równości w społeczeństwie. Poglądy Jana Jakuba Rousseau na źródła nierówności. O zniesieniu w nauczaniu podziału na uprzywilejowanych i nieuprzywilejowanych. Postulat dostępności nauki dla wszystkich. Koleżeństwo w szkole. Rozwój władz umysłowych równoległy z rozwojem etycznym.

[dostęp do edukacji, relacje koleżeńskie, wychowanie moralne]

VII/132. St[efan] Poraj [Stefania Bojarska], *Ludzie czy pasożyty?*, „Bluszcz” 1906, nr 41, s. 491–492.

Dziewczęta wychowywane w niewolniczej czci dla tradycyjnych ideałów. Wyobrażenia o „pannie na wydaniu” jako pasożycie żyjącym na utrzymaniu rodziny. Krytyka

przestarzałego systemu wychowania. Nie jest winą dziewcząt, że nie umieją pracować i żyć godnie.

[edukacja dziewcząt i kobiet, wychowanie w rodzinie]

VII/133. Izabela Zielińska, *Zurich, we wrześniu*, „Bluszcz” 1906, nr 41, s. 496.

Szkoły szwajcarskie. Typy szkół. Szkoła ludowa. Szkoła bezpłatna i przymusowa. Szkoły kantonalne. Szkoły specjalne. Politechnika i uniwersytet. Brak analfabetów i możliwość zdobycia niezbędnej wiedzy. Dla mniej zdolnych uczniów specjalne oddziały w klasach lub szkoły specjalne. Praca zawodowa dziewcząt i kobiet.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa, szkolnictwo]

VII/134. Z[uzanna] Morawska, *Różnica*, „Bluszcz” 1906, nr 42, s. 499.

Na temat różnic między wykształceniem i wychowaniem kobiet i mężczyzn. Szkoły męskie i żeńskie. Programy nauczania. Wychowanie dziewcząt pod względem fizycznym.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa, wychowanie fizyczne i sport]

VII/135. Maria Czesława Przewóska, *Ellen Key w świetle postępowych dążeń ruchu kobiecego oraz reformy wychowawczej. Studium syntetyczne*, „Bluszcz” 1906, nr 42, s. 503–505; nr 43, s. 516; 1907, nr 1, s. 8–9; nr 2, s. 17–18; nr 3, s. 30–31; nr 4, s. 40–41; nr 6, s. 61–62; nr 7, s. 73–74; nr 20, s. 213–214; nr 21, s. 225–226; nr 24, s. 268–270; nr 41, s. 462–464; nr 42, s. 474–475; nr 43, s. 483–485.

Krytyka nieograniczonej swobody dzieci. Ellen Key *Stulecie dziecka* (Warszawa 1904) i początki tzw. Nowego Wychowania, opartego na znajomości psychiki dziecka. Krytyka poglądów Key z punktu widzenia postępowych dążeń feminizmu. O reformie życia płciowego oraz kodeksów prawnych z nim związanych. Rodzina. Ochrona macierzyństwa. Podwójna moralność i jej skutki. Zadania macierzyństwa. Szkoła przyszłości. Reforma szkolnictwa. Błędy systemów szkolnych w świetle nowych wskazań wychowawczych. Zdrowy indywidualizm. Szkoła przyszłości Ellen Key a postępową szkoła polska. Wychowanie religijne i jego podstawy pedagogiczne.

[Nowe Wychowanie, wychowanie moralne, wychowanie religijne]

VII/136. Orka [Melania Rajchmanowa], *Kobiety a polityka*, „Bluszcz” 1906, nr 43, s. 515–516.

Warunki ekonomiczne zmuszające kobiety do podjęcia pracy zarobkowej. O potrzebie zakładania szkół. Matka, która zna współczesne prądy w pedagogice, może skuteczniej zwalczać zgubne wpływy. Postulat kształcenia dziewcząt. Samokształcenie.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa, samokształcenie/samowychowanie]

VII/137. Z[ofia] Skorobohata-Stankiewiczówna, *Wystawa studiów malarskich z letniej wycieczki uczniów Warszawskiej Szkoły Sztuk Pięknych*, „Bluszcz” 1906, nr 43, s. 518–519.

Organizowanie wycieczek wakacyjnych przez uczelnię artystyczną umożliwia prace plenerowe. Wycieczki na Śląsk pod kierunkiem Konrada Krzyżanowskiego. Umiłowanie natury. Szkice pejzażowe.

[edukacja artystyczna, wychowanie estetyczne]

VII/138. Eugenia Żypowska, *Uczniowie anormalni, a fałszywie za takich poczytywani*, „Bluszcz” 1906, nr 44, s. 527–528; nr 45, s. 538–539.

Rozwój zakładów opiekuńczych dla dzieci chorych, nerwowych i z niepełnosprawnością intelektualną. Przykłady takich placówek w Warszawie i Krakowie. Uczniowie leniwi. Karność uczniów.

[opieka, pedagogika specjalna]

VII/139. N.J. [Natalia Jastrzębska], *W sprawie pomocy lekarskiej*, „Bluszcz” 1906, nr 44, s. 528–529.

Sytuacja dzieci chorych wymagających natychmiastowej opieki medycznej. Problem z niedoborem personelu w szpitalach oraz trudnością dostępu do lekarza. Dzieci podatne na przeziębienia. O braku w Warszawie pomocy lekarskiej w nagłych przypadkach.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

VII/140. Matka-Polka M.R.-S. [Maria Rolicz-Staniecka], *W jakim celu?*, „Bluszcz” 1906, nr 45, s. 537–538.

Wychowanie dziewcząt. Walka z próżnością i zbytkiem. Wychowanie w skromności i surowości obyczajów. Wychowanie podstawą dobrych obyczajów. Krytyka kobiet lekkomyślnych, niedbających o dobre wychowanie dzieci.

[edukacja dziewcząt i kobiet, wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

VII/141. Wł[adysława] Zar[embina], *Trybunały karne dla dzieci w Ameryce*, „Bluszcz” 1906, nr 45, s. 540–541.

Skuteczny i humanitarny sposób niesienia pomocy dzieciom zdeprawowanym. Specjalne prawa karne dla sprawców poniżej 16. roku życia. Nieskuteczność więzień i domów poprawczych, ich szkodliwy wpływ na dzieci. Skuteczny system kontroli – opieka tzw. urzędnika „próby”. Nadzór nad rozwiązłymi chłopcami w Kolorado.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, prawa dziecka]

VII/142. Nadwiślanka, *Mały nawias jako łącznik dwóch artykułów w sprawie „próżnujących” kobiet*, „Bluszcz” 1906, nr 45, s. 541–542.

Lenistwo dziewcząt. Uczenie dzieci to obowiązek kobiet. Wychowanie dzieci jako cel matek. Krytyka zbyt wczesnego oddawania dzieci pod opiekę obcych.

[macierzyństwo, wychowanie w rodzinie]

VII/143. H. Lita, *Wśród nędzy nieletnich. Impresja*, „Bluszcz” 1906, nr 45, s. 542–543.

Schronisko, przytułek dla niezamożnych dzieci na Mokotowie – organizacja i rezultaty pracy. Właściwa opieka nad dziećmi. Koedukacja.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

VII/144. *Z Towarzystwa Opieki nad Dziećmi*, „Bluszcz” 1906, nr 45, s. 543–544.

Opieka nad dziećmi w domu. Obszerny zakres obowiązków opieki dzieci. Żebractwo dzieci – przyczyny. O wkraczaniu w dziedzinę władzy rodzicielskiej.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, opieka]

VII/145. K.Sz. [Karolina Szaniawska?], „*Chuliganka*”, „Bluszcz” 1906, nr 46, s. 547–548.

LTSOŚ – jego zasługi na polu oświaty w Nałęczowie. Stefan Żeromski i Gustaw Daniłowski (właśc. August Daniłowski). Wykłady w PMS.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata pozaszkolna]

VII/146. Orka [Melania Rajchmanowa], *Kobieta w życiu społecznym*, „Bluszcz” 1906, nr 46, s. 551.

Brak samodzielności i zależność kobiet skutkiem złego systemu wychowania i braku gruntownego wykształcenia zawodowego.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

VII/147. Dr K. [Irena Wanda Kosmowska], *Jak się uchronić od reumatyzmu*, „Bluszcz” 1906, nr 46, s. 554–555.

Przyczyny reumatyzmu. Środki zapobiegające przeziębieniu. Właściwe obuwie. Kąpiele słone i siarczane. Hydropatia. Racjonalna dieta.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

VII/148. Jadwiga Siekierz-Cichińska [Jadwiga Cichińska-Lewicka], *U świecznika*, „Bluszcz” 1906, nr 47, s. 559–560.

Praca u podstaw. Potrzeba edukacji najmłodszych pokoleń Polaków. Brak kadry pedagogicznej w szkołach na wsi. Podejmowanie inicjatyw oświatowych przez kobiety.

[oświata ludowa, szkolnictwo]

VII/149. E.Żm. [Eugenia Żmijewska], *Dom Opieki nad Dziećmi*, „Bluszcz” 1906, nr 47, s. 567–568.

Obchody święta „Frascati” (święto dzieci ubogich) – inicjatywa ks. Jana Gralewskiego. Funkcjonowanie Domu Opieki nad Dziećmi przy ul. Pięknej 9 w Warszawie.

Walka z nędzą i włóczęgostwem oraz żebractwem dzieci. Opieka nad sierotami i dziećmi zaniedbanymi.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

VII/150. *Związek umysłowo pracujących Polek*, „Bluszcz” 1906, nr 48, s. 580.

Związek Umysłowo Pracujących Polek i jego legalizacja. Cele stowarzyszenia: samokształcenie, kształcenie zawodowe, inteligentna rozrywka towarzyska. Prelekcje i konferencje dla członkiń i gości stowarzyszenia.

[edukacja dziewcząt i kobiet, samokształcenie/samowychowanie]

VII/151. *Poświęcenie Ochrony i Szwalni „Kuriera Warszawskiego”*, „Bluszcz” 1906, nr 49, s. 591–592.

Akt poświęcenia ochrony i szwalni, powstałych z inicjatywy „Kuriera Warszawskiego”. Hortensja Lewentalowa – inicjatorka instytucji. Geneza i organizacja ochrony. Pomoc ubogim dzieciom. Zarząd ochrony i szwalni. Zaslugi Marii Wesołowskiej. Nauczycielki w ochronie.

[nauczyciel/pedagog, ochronki]

VII/152. Iz. Ziel. [Izabela Zielińska], *Warszawska szkoła fotograficzna*, „Bluszcz” 1906, nr 50, s. 603.

Zapowiedź otwarcia w styczniu 1907 r. nowej szkoły zawodowej – szkoły fotograficznej. Zadania szkoły. Rozwijanie kultury estetycznej. Program szkoły. Różnorodność kursów. Kierunek artystyczny szkoły. Szerokie zainteresowanie szkołą.

[edukacja artystyczna, edukacja zawodowa, wychowanie estetyczne]

VII/153. Orka [Melania Rajchmanowa], *Do matek*, „Bluszcz” 1906, nr 51, s. 612–613.

Praca kobiet w różnych dziedzinach życia. Wychowanie w poglądach Anieli Szcówny. Obowiązki rodzicielskie. Matka jako wychowawczyni młodego pokolenia. Przygotowanie teoretyczne i praktyczne przyszłych matek.

[macierzyństwo, ojcostwo, wychowanie w rodzinie]

VII/154. Z.B. [Zofia Bielicka?], *Głos sumienia*, „Bluszcz” 1906, nr 52, s. 626.

Uwagi berlińskiego czasopisma „Ethische Kultur” na temat strajku szkolnego. Zatarg o język polski w nauce religii. Racje dzieci polskich. Potępienie fanatyzmu władzy.

[język i autonomia narodowa w edukacji, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

VII/155. Z[ofia] Bielicka, *Rodaczki nasze pod zaborem pruskim*, „Bluszcz” 1907, nr 1, s. 5–6.

„Przytulisko” – ochrona dla dzieci w Poznaniu. Przymus szkolny. Odczyty i pogadanki naukowe jako formy samokształcenia. Towarzystwo Przyjaciół Wzajemnego Pouczania się i Opieki nad Dziećmi „Warta”. Instytucje oświatowe na Górnym Śląsku.

[opieka, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, samokształcenie/samowychowanie]

VII/156. N.J. [Natalia Jastrzębska], *Wobec hasel równouprawnienia*, „Bluszcz” 1907, nr 1, s. 6–8.

Kwestia równouprawnienia kobiet. Wpływ kobiet na wychowanie dzieci i wykształcenie młodzieży. Typy kobiet. Kobieta inteligentna. Kobieta „nieświadomiona” społecznie. „Kurki domowe”. Kobieta lekkomyślna, nierozsądna, źle wychowująca dzieci. Odpowiedzialność kobiet.

[macierzyństwo, wychowanie w rodzinie]

VII/157. St[efan] Poraj [Stefania Bojarska], *Do Matek*, „Bluszcz” 1907, nr 1, s. 8.

Matki jako wychowawczynie dzieci. Wychowanie etyczne nieletnich synów. Matka jako wzór i przykład do naśladowania dla dzieci.

[macierzyństwo, wychowanie moralne]

VII/158. Stanisław Zdziarski, *W sprawie „Związku umysłowo pracujących Polek”*, „Bluszcz” 1907, nr 1, s. 9–10.

Praca zawodowa kobiet. O konieczności podniesienia poziomu wykształcenia ogólnego i zawodowego za sprawą bibliotek i czytelni. Brak w Warszawie publicznej wypożyczalni książek naukowych. Postulat zorganizowania kółek naukowych: przyrodniczego, lekarskiego, pedagogicznego.

[biblioteki i czytelnie, edukacja zawodowa]

VII/159. K[arolina] Szaniawska, *Dla pokrzywdzonych*, „Bluszcz” 1907, nr 2, s. 13–14.

Higiena rodzin. Konieczność kontroli stanu zdrowia dzieci i młodzieży. Przytułek Pelagii Popławskiej. Charakterystyka założycielki i działalność placówki.

[opieka, zdrowie i higiena]

VII/160. Z.Sk.-Stank. Z[ofia] Sk[orobohata]-Stank[iewicz], *Konferencja nauczycieli rysunku*, „Bluszcz” 1907, nr 3, s. 32–33.

Nauka rysunku jako przedmiot ogólnokształcący. Wpływ nauki rysunku na rozwój kulturalny dziecka. Konferencja nauczycieli rysunków, zorganizowana przez Zarząd Muzeum Rzemiosł i Sztuki Stosowanej w Warszawie. Program i metody nauczania rysunku w szkołach ludowych, średnich i fachowych. Wnioski z konferencji.

[edukacja artystyczna, wychowanie estetyczne]

VII/161. J. Orka [Melania Rajchmanowa], *Z powodu wiecu matek*, „Bluszcz” 1907, nr 4, s. 41–42.

Rygor szkolny. Lekceważenie starszych. Rozluźnienie więzi między dziećmi a rodzicami. Anarchia w stosunkach rodzinnych, upadek powagi rodziny. Brak pedagogizacji rodziców. Krytyka czułościowego wychowania. Postulat szerzenia idei właściwego wychowania za pomocą odczytów, wydawnictw i zebrań dyskusyjnych.

[rodzina, wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

VII/162. J.A.P., *Maria Turzyma, Wyzwalająca się kobieta*, „Bluszcz” 1907, nr 4, s. 42–43.

Omówienie broszury na temat kwestii kobiecej: kobieta współczesna, wychowanie i nauczanie, kobieta i prawodawstwo, odrodzenie z ducha, „kobieta, co ogniska ołtarza strzeże”. Rozwój indywidualizmu.

[edukacja dziewcząt i kobiet]

VII/163. *Towarzystwo kursów naukowych*, „Bluszcz” 1907, nr 4, s. 47.

Zapowiedź kursów przyrodniczych w Gmachu Muzeum Przemysłu i Rolnictwa (od 1 lutego 1907 r.). Tematy wykładów to m.in. biologia ogólna, fizjologia, zoologia, botanika, mineralogia, fizyka, chemia organiczna. Wykłady na wydziale humanistycznym. Nauki filozoficzne. Organizacja wykładów.

[oświata pozaszkolna]

VII/164. Z.B. [Zofia Bielicka?], *Ostatni wiec matek*, „Bluszcz” 1907, nr 5, s. 52–53; nr 11, s. 121–122.

O wykształceniu w młodych ludziach poczucia wartości pracy. Wypoczynek w formie zabawy jako niezbędny warunek efektywnej pracy. Postulat założenia stowarzyszenia rodziców i wychowawców. Metody kształcenia dzieci upośledzonych. Szkoły specjalne dla słabo rozwijających się dzieci. Odczyty z dziejów pedagogiki polskiej.

[odpoczynek i rekreacja, pedagogika specjalna, wychowanie przez pracę]

VII/165. Z.B. [Zofia Bielicka?], *Drugi wiec matek*, „Bluszcz” 1907, nr 6, s. 62–63.

Wychowanie dzieci i młodzieży. Zapowiedź referatów na temat współpracy rodziców ze szkołą, reformy literatury dla dzieci. O nierównym traktowaniu synów i córek.

[czytelnictwo, rodzina, współpraca rodziny ze szkołą]

VII/166. Zacobana, *Wiele zrozumieć, to wiele przebaczyć*, „Bluszcz” 1907, nr 6, s. 64.

Wyrobienie w młodym pokoleniu dążenia do zdobywania gruntownego wykształcenia. O potrzebie podniesienia znaczenia rodziny i wychowawców. Projekt założenia Klubu matek w Warszawie.

[rodzina, wychowanie w rodzinie]

VII/167. J. Orka [Melania Rajchmanowa], *Reforma gospodarstwa domowego*, „Bluszcz” 1907, nr 7, s. 75.

Rodzice chcą brać udział w organizacji życia młodzieży. Jak być dobrą matką. Odpowiednie przygotowanie do wypełniania zadań macierzyńskich. Samokształcenie matek. Odpowiednie zarządzanie budżetem domowym.

[macierzyństwo, samokształcenie/samowychowanie]

VII/168. Z.B. [Zofia Bielicka?], *Konferencja pedagogiczna*, „Bluszcz” 1907, nr 7, s. 77.

O powodzeniu zebrań pedagogicznych. Informacje o wiecach matek. Atmosfera strajku a kwestie wychowawcze, rozprężenie dyscypliny wśród młodzieży, zmęczenie rodziców. Koedukacja. Władza rodzicielska. Przeciążenie dzieci pracą umysłową.

[koedukacja, wychowanie moralne]

VII/169. Eugenia Żmijewska, *Dlaczego zabierają głos matki bezdzietne?*, „Bluszcz” 1907, nr 8, s. 87–88.

O dopuszczeniu do głosu matek w sprawach pedagogicznych. Edukacja seksualna dziewcząt trudnym zadaniem dla matek. Niedostateczne umiejętności matek w zakresie wychowania seksualnego córek.

[edukacja seksualna, macierzyństwo, wychowanie w rodzinie]

VII/170. *Związek rodziców i wychowawców*, „Bluszcz” 1907, nr 9, s. 97–98.

Popularyzacja działań oświatowych poprzez wykłady, konferencje, kongresy, prowadzenie czytelników dzieł pedagogicznych, książek i pism dla młodzieży. Postulat utworzenia biura porady pedagogicznej, pośrednictwa i informacji o pomocnych instytucjach oraz sekcji opieki nad opuszczonymi dziećmi. Organizacja kół prowincjonalnych w różnych miejscowościach Królestwa Polskiego oraz filii w uzdrowiskach letnich.

[oświata ludowa, oświata pozaszkolna]

VII/171. Z.B. [Zofia Bielicka?], *W obronie Matek*, „Bluszcz” 1907, nr 9, s. 99.

Edukacja seksualna dzieci jako zadanie rodziców. Odpowiedź na uwagi pod adresem rodziców, ich postaw i wypełnianych przez nich obowiązków.

[edukacja seksualna, wychowanie w rodzinie]

VII/172. Jadwiga z Z[ubrzyckich] Strokowa, *Stare dzieci*, „Bluszcz” 1907, nr 10, s. 101.

Przyczyny wypalenia i apatii wśród dzieci. Krytyka obłudy wychowawców. Błędy wychowawcze. Skutki zbyt wielu negatywnych doświadczeń w wieku dziecięcym.

[metody wychowania]

VII/173. R.C. [Róża Centnerszwerowa], *Piękno w literaturze dziecięcej*, „Bluszcz” 1907, nr 10, s. 107–108.

Wychowanie estetyczne jako istotny czynnik oddziaływania pedagogicznego. Rozbudzanie w dzieciach umiłowania piękna.

[wychowanie estetyczne]

VII/174. J.A.P., *W obronie matek. Z powodu artykułu p. E. Żmijewskiej: Dlaczego zabierają głos matki bezdzietne*, „Bluszcz” 1907, nr 10, s. 109.

O trudnościach wychowania seksualnego dzieci przez matki. Bierność matek dowodem ich bezsilności. Dbalność o umożliwienie córkom zdobywania wiedzy.

[edukacja seksualna, macierzyństwo, wychowanie w rodzinie]

VII/175. Matka-Polka M.R.-S. [Maria Rolicz-Staniecka], *Rozwiewanym Matkom*, „Bluszcz” 1907, nr 10, s. 109–110.

O wychowaniu macierzyńskim, religijności i powadze rodzicielskiej. Krytyka kobiet za brak umiejętności skutecznych działań wychowawczych. Rodzina jako środowisko wychowawcze w największym stopniu wpływające na rozwój dziecka. Wpajanie dzieciom szacunku dla rodziców i osób starszych. Krytyka nadmiernej pobłażliwości. Skutki błędów wychowawczych.

[macierzyństwo, wychowanie w rodzinie]

VII/176. Z.B. [Zofia Bielicka?], *Ostatni wiec Matek*, „Bluszcz” 1907, nr 11, s. 121–122.

Założenia i program Stowarzyszenia rodziców i wychowawców. Nieskuteczność oddziaływania na młodzież środkami negatywnymi, tj. za pomocą zakazów. Umoralnianie młodzieży. Miłość do przyrody. Wycieczki. Zabawy ważnym czynnikiem rozwoju dzieci i młodzieży. Kwestia wychowania dziewcząt. Zakładanie uczelni koedukacyjnych. Metody kształcenia dzieci z niepełnosprawnością intelektualną. Nieposłuszeństwo dzieci. Bezpłatne nauczanie.

[koedukacja, Nowe Wychowanie, pedagogika specjalna]

VII/177. Z.B. [Zofia Bielicka?], *Odczyty z dziejów pedagogii polskiej. odczyt Anieli Szycówny z cyklu: Dzieje pedagogii polskiej*, „Bluszcz” 1907, nr 11, s. 122; nr 12, s. 133; nr 14, s. 151.

Zapowiedź serii odczytów o treści pedagogicznej, z których dochód ma być przeznaczony na fundusz czytelnicy bezpłatnych. Ignacy Chrzanowski: o rozwoju poglądów na sprawy wychowawcze od średniowiecza po w. XVIII. Stanisław Krzemiński: obraz działalności KEN i Izby Edukacyjnej Księstwa Warszawskiego. Stanisław Kopczyński: o Jędrzeju Śniadeckim. Wychowanie i nauczanie oparte na psychologii.

[oświata ludowa, popularyzacja wiedzy pedagogicznej]

- VII/178. Karolina Szaniawska, „*Lecz krzyżackiego gadu nie ugłaszczcie*”, „Bluszcz” 1907, nr 12, s. 125–126.

Niszczycielski duch Otto von Bismarcka i szkoła pruska. Wezwanie kobiet polskich do bojkotu pruskiej wytwórczości przemysłowej i handlu, wyrobów niemieckich.

[germanizacja, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

- VII/179. Józefa Gażyńska, *Rodzice – autorytet i rodzice – przyjaciele*, „Bluszcz” 1907, nr 14, s. 148–149.

O dwóch pokoleniach żyjących pod jednym dachem. Ochrona dzieci przed nadmiarem obowiązków. Usuwanie różnic w wykształceniu i wychowaniu członków rodziny. Porozumienie wzajemne między córkami a rodzicami.

[różnice międzypokoleniowe, wychowanie w rodzinie]

- VII/180. J., *Fotografia w stosunku do estetyki*, „Bluszcz” 1907, nr 15, s. 161–162.

Znajomość rysunku. Kultura artystyczna. Znaczenie fotografii. Warszawska Szkoła Fotograficzna i Włodzimierz Kirchner. Geneza i organizacja szkoły. Fundusze szkoły. Uczniowie. Program nauczania.

[edukacja artystyczna, edukacja zawodowa]

- VII/181. J.A.P., *Konferencja w sprawie prostytucji. (Pogadanka zamknięta w wielkiej sali Muzeum w dniu 20-ym Marca r.b.)*, „Bluszcz” 1907, nr 15, s. 162.

Wykaz referentów konferencji. Tematy ich wystąpień, m.in. historia powstania przytułku dla dziewcząt w Piasecznie, działalność szpitala św. Łazarza. Dane statystyczne dotyczące prostytucji dzieci. Projekt powołania Ligi Matek.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka, przemoc wobec dzieci i młodzieży]

- VII/182. *Ze Stowarzyszenia nauczycielstwa polskiego*, „Bluszcz” 1907, nr 15, s. 164.

Zjazd historyczno-filologiczny w Warszawie 3–7 kwietnia 1907 r. Program wystąpień i odczytów. Prelegenci. Sekcje: języków starożytnych, języków nowożytnych, historyczna.

[popularyzacja wiedzy pedagogicznej]

- VII/183. C.W. [Cecylia Walewska?], *Jak zapobiec przestępstwom małoletnich nędzarzy*, „Bluszcz” 1907, nr 16, s. 172.

Praca wychowawców szwedzkich mająca na celu obronę dzieci ulicy. Publikacja Anny Hierta-Retzius *Pracownie dla dzieci. Ogólne zestawienie działalności pracowni w Szwecji* (Warszawa 1906), w streszczeniu Marii Dunin-Sulgustowskiej. Referat Mikołaja Kornefelda *Martyrologia dzieci nędzarzy* na posiedzeniu wydziału wychowawczego WTH.

Małoletni przestępcy (10–18 lat). Osada rolna w Studzieńcu. Małoletni przestępcy w zakładach belgijskich. Najnowsze osiągnięcia psychologii karnej.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość]

VII/184. Maria Cz[esława] Przewóska, *Wiec w sprawie dziatwy poznańskiej*, „Bluszcz” 1907, nr 16, s. 174–175.

Wiec w sprawie dzieci poznańskich 25 marca 1907 r. w Zakopanem (Sala Morskiego Oka). Walka z germanizacją w Poznańskim. Strajk dzieci. Zasługi matek poznańskich w wychowaniu dzieci.

[germanizacja, polityka oświatowa, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

VII/185. Karolina Szaniawska, *Rzeczpospolita nauczycielska (szkic kooperacji)*, „Bluszcz” 1907, nr 17, s. 179–180; nr 18, s. 187–188.

Pozycja nauczycielek domowych. Zabezpieczenie ich bytu na starość. Krytyka kształcenia encyklopedycznego. Nieufność społeczeństwa wobec nauczycielek ludowych. O nieudolności wychowawczyń i wychowawców. Pomoc kooperacji zawodowej dla nauczycielek w trudnej sytuacji życiowej.

[nauczyciel/pedagog]

VII/186. -cw.- [Cecylia Walewska?], *Zjazd ochroniarek*, „Bluszcz” 1907, nr 17, s. 185.

Zjazd ochroniarek wiejskich w Warszawie, zorganizowany przez ZKZ. Cele zjazdu. Kursy dwutygodniowe, dotyczące problemów rodzinnych. Dział praktyczny i teoretyczny kursów.

[ochronki, oświata pozaszkolna]

VII/187. E[ugenia] Żypowska, *Dziecko w sztuce francuskiej*, „Bluszcz” 1907, nr 18, s. 194–195.

Postaci dziecięce w sztuce francuskiej. Franciszek Clouet i profile dziecięce. Louis Lennain, Abraham Bosse – przedstawienia dzieci. XIX w. – postaci dziecięce w rysunku. Nicolas-Toussaint Charlet – litograficzne przedstawienie ulicznika. Dowcipne rysunki dzieci w twórczości Paula Gavarniego. Nieobecność tematu dzieci w rzeźbie – delikatne kształty dziecięce nie odpowiadają temu rodzajowi sztuki.

[edukacja artystyczna, wychowanie estetyczne]

VII/188. Z.B. [Zofia Bielicka?], *O kierunku wychowania młodzieży. Odczyt p. Stanisława Lewickiego*, „Bluszcz” 1907, nr 18, s. 196.

Rola rodziny w wychowaniu. Kwestia wykładu religii w ziemi siedleckiej i lubelskiej. Demokryzacja szkoły.

[szkolnictwo, wychowanie religijne, wychowanie w rodzinie]

VII/189. *XXV-lecie Kolonii Letnich*, „Bluszcz” 1907, nr 18, s. 196–197.

Uroczystość 25-lecia TKL, obchodzona 25 maja 1907 r. Prezes instytucji Stanisław Markiewicz. Program obrad towarzyszących uroczystościom. Opinie na temat funkcjonowania kolonii.

[kolonie i półkolonie]

VII/190. -eż.- [Eugenia Żmijewska?], *Praca i zajęcie*, „Bluszcz” 1907, nr 19, s. 203–204.

Postulat kształcenia zawodowego. Omówienie prac Klary Morsberger *Jak przygotowujemy nasze córki do roboty społecznej?* i *Rady co do pracy zawodowej kobiet*. Walka o byt i utrzymanie rodziny. Każda kobieta powinna zdobyć zawód i gruntowne wykształcenie ogólne. Dostęp kobiet do nauki w uniwersytetach.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

VII/191. T[eresa] Prażmowska, *Towarzystwo Ochrony Kobiet*, „Bluszcz” 1907, nr 19, s. 205–206.

Właściwe cele i główne zadania ChTOK. Opieka nad sierotami. Odpowiednia opieka nad dzieckiem i stawianie mu wymagań. Schroniska dla dziewcząt i kobiet. Wydziały Towarzystwa.

[opieka]

VII/192. N.J. [Natalia Jastrzębska], *Samokształcenie*, „Bluszcz” 1907, nr 21, s. 221–222.

Edukacja szerokich mas społeczeństwa. O potrzebie popularyzacji nauczania w zakresie polityki i ekonomii społecznej. Uzupełnianie braków poprzez samokształcenie. Kultura czytelnicza.

[czytelnictwo, samokształcenie/samowychowanie]

VII/193. Eliza Orzeszkowa, *Do Was, które oko w oko w oblicze Matki patrzycie*, „Bluszcz” 1907, nr 21, s. 226–228.

List otwarty Elizy Orzeszkowej, napisany na prośbę Zarządu TOD w Warszawie. Apel do ziemiaństwa Królestwa Polskiego, Litwy, Podola, Wołynia i innych regionów, aby w okresie letnim zapewnić możliwość pobytu na wsi i opiekę ubogim dzieciom z rodzin niezamożnej inteligencji warszawskiej i dzieciom najuboższym, uczęszczającym do ochron TOD.

[ochronki, opieka]

VII/194. R.C. [Róża Centnerszwerowa], *Wystawa szkolna*, „Bluszcz” 1907, nr 22, s. 242.

O wystawie prac uczennic szkoły udziałowej przy ul. Foksal w Warszawie (27 czerwca 1907 r.). Budynek szkoły. Introrolatorstwo ozdobne, roboty sznurowe, koszykarskie, kapelusze słomkowe, wyroby drewniane – eksponaty wystawy. Kształcenie estetyczne.

[popularyzacja wiedzy pedagogicznej, szkolnictwo, wychowanie estetyczne]

VII/195. Matka-Polka M.R.-S. [Maria Rolicz-Staniecka], *Domowe Ognisko*, „Bluszcz” 1907, nr 24, s. 270–271.

Dom rodzinny schronieniem dla dziecka. Atmosfera domu. Kobieta jako wychowawczyni dzieci i pani domu.

[rodzina, wychowanie w rodzinie]

VII/196. *Polskie Towarzystwo Badań nad dziećmi*, „Bluszcz” 1907, nr 24, s. 274.

Zebrań organizacyjne TBD 27 maja 1907 r. Program, cele towarzystwa, członkowie.

[instytucje i organizacje dla dzieci i młodzieży]

VII/197. *W sprawie nauki rysunków*, „Bluszcz” 1907, nr 24, s. 274–275.

Sekcja pedagogiczna przy Warszawskim Towarzystwie Artystycznym. Postulat nauki rysunku w średnich zakładach naukowych. Odezwa sekcji w tej sprawie, rozesłana do przełożonych i rad opiekuńczych. Nauka rysunku a jej wpływ na rozwój umysłowy dziecka.

[edukacja artystyczna, szkoły średnie, wychowanie estetyczne]

VII/198. *Dar jubileuszowy*, „Bluszcz” 1907, nr 26, s. 289–290.

Zapowiedź utworzenia Instytutu Pedagogicznego im. Elizy Orzeszkowej.

[instytucje i organizacje dla dzieci i młodzieży]

VII/199. s., *Popis uczennic szkoły śpiewu Marii Sobolewskiej*, „Bluszcz” 1907, nr 26, s. 294–295.

Uznanie dla działalności pedagogicznej szkoły. Publiczne przedstawienie osiągnięć uczennic w Ratuszu 17 czerwca 1907 r. Prawidłowe posługiwanie się głosem. Przygotowanie uczennic na kierunku śpiewu solowego, estradowego, scenicznego. Wyniki pracy szkoły.

[edukacja artystyczna, wychowanie estetyczne]

VII/200. *Zjazd Kobiet Polskich. Sekcja wychowawcza*, „Bluszcz” 1907, nr 27, s. 297–298.

O doniosłości wychowania na Zjeździe Kobiet Polskich w 1907 r. w Warszawie. Referaty: Aniela Szycówna, *Przygotowanie do zawodu pedagogicznego*; Zuzanna Morawska, *Kobieta jako matka i wychowawczyni*; Kazimiera Bujwidowa, *O liceach i gimnazjach żeńskich w Galicji*; Iza Moszczeńska, *Wykształcenie kobiet*; Władysław Mieczysław Kozłowski, *O kursach naukowych*; Wanda Grabowska, *Młodzież męska i żeńska naszych szkół średnich*; Róża Centnerszwerowa, *O koedukacji w szkole średniej*.

[edukacja dziewcząt i kobiet, koedukacja, szkoły średnie]

- VII/201. Z.B. [Zofia Bielicka?], *Zjazd Kobiet Polskich. Drugie posiedzenie sekcji etyczno-społecznej, dnia 11 czerwca*, „Bluszczy” 1907, nr 28, s. 316–317; nr 29, s. 321–322; nr 30, s. 336–337; nr 31, s. 349–350; nr 33, s. 372–373; nr 34, s. 384–385; nr 35, s. 397–398.

Nowa szkoła. Wychowanie fizyczne. Zakład poprawczy w Studzieńcu. O kształceniu szarytek. Przemówienia na temat prostytucji młodych dziewcząt. Sprawozdanie z posiedzenia sekcji oświatowej Zjazdu Kobiet Polskich. Ruch oświatowy w Wilnie. Wykład Cecylii Śniegockiej na temat *Jak się uczyły dzieci pozabawione szkoły*. Maria Wejchertówna o roli kobiet w pracy oświatowej z dorosłymi. Prezentacja cyklu referatów na temat sytuacji kobiet: praw rządzących zarobkami, reformy gospodarstwa domowego, ochrony kobiet w ciąży pod względem ekonomicznym i prawnym, zapewnienia opieki prawnej dzieciom. Wnioski przyjęte przez sekcję ekonomiczną Zjazdu.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, oświata ludowa, wychowanie fizyczne i sport]

- VII/202. R.C. [Róża Centnerszwerowa], *Szkoła żeńska zamiejska nowego typu*, „Bluszczy” 1907, nr 30, s. 338–339.

Nowa instytucja w Skolimowie niedaleko Warszawy – szkoła żeńska im. Królowej Jadwigi. Ograniczona liczba uczennic. Atmosfera życia rodzinnego w szkole. Nacisk na wychowanie moralne, fizyczne i umysłowe. Program nauki w szkole. Wycieczki do miejsc historycznych, zwiedzanie zakładów przemysłowych i fabryk.

[edukacja dziewcząt i kobiet, szkolnictwo, wycieczki/krajoznawstwo]

- VII/203. *Nowa szkoła ochroniarek*, „Bluszczy” 1907, nr 30, s. 339.

Szkoła ochroniarek PMS. Brak wykwalifikowanych ochroniarek powodem założenia szkoły. Pomoc materialna ze strony PMS. Kierownictwo i zarząd szkoły.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa, ochronki]

- VII/204. Zofia Seidlerowa, *Zwalczanie lekkomyślności*, „Bluszczy” 1907, nr 31, s. 341–342.

O przeciążeniu programów szkolnych i lekceważeniu w nich praktyki życiowej. Znaczenie przykładów praktycznych w nauczaniu. O nauce moralności. Szacunek do pieniądza i gospodarność młodzieży.

[metody nauczania, wychowanie moralne]

- VII/205. Emilia Węśławska, *Szkoła gospodarcza panny Bernatowiczówny*, „Bluszczy” 1907, nr 31, s. 345–347.

Geneza, lokalizacja szkoły Antoniny Bernatowiczówny. Organizacja i program nauczania.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

VII/206. Emilia Węśławska, *Czytelnictwo ludowe polskie na Litwie*, „Bluszcz” 1907, nr 32, s. 358–359.

Biblioteki i czytelnie ludowe na Litwie. Zarząd czytelnii.

[biblioteki i czytelnie, czytelnictwo]

VII/207. Z.B. [Zofia Bielicka?], *Zjazd Kobiet Polskich. Sekcja ogólno-oświatowa. Posiedzenie drugie*, „Bluszcz” 1907, nr 32, s. 360–361.

Prezentacja referatów dotyczących: stanowiska rodziców wobec nowych prądów w wychowaniu, braku odpowiedniego przygotowania matek do wychowania dzieci, wychowania dzieci z rodzin robotniczych na prowincji. Postulat utworzenia stałego komitetu oświatowego, którego zadaniem byłoby udzielanie wskazówek osobom pracującym w oświacie na prowincji.

[metody wychowania, oświata ludowa, wychowanie w rodzinie]

VII/208. Eugenia Żmijewska, *Niezbędny przedmiot w nowej szkole*, „Bluszcz” 1907, nr 33, s. 368–369.

O umiejętności zarządzania środkami finansowymi przez dziewczęta. Sztuka zarządzania pieniędzmi. Postulat, by dom i szkoła wyposażyły dziewczęta w tę umiejętność.

[edukacja dziewcząt i kobiet, wychowanie moralne]

VII/209. Kazimierz Jeżewski, *Uniwersytety szwajcarskie a szkolnictwo polskie*, „Bluszcz” 1907, nr 33, s. 374–375.

O maturzystach ze szkół polskich na uniwersytetach w Szwajcarii.

[edukacja akademicka, szkoły średnie]

VII/210. Z[ofia] Bielicka, *Wczoraj i dziś*, „Bluszcz” 1907, nr 34, s. 377–378.

Postulat podniesienia poziomu wykształcenia kobiet i unarodowienia szkół. Praca w stowarzyszeniach szkołą życia społecznego.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

VII/211. Matka-Polka M.R.-S. [Maria Rolicz-Staniecka], *Czyje zadanie?*, „Bluszcz” 1907, nr 36, s. 401.

Zadania matki w kształtowaniu charakteru dziecka, wyrabianiu obowiązkowości, sumienności i honoru. O potrzebie wpajania dzieciom praw etycznych.

[macierzyństwo, wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

VII/212. Jadwiga z Z[ubrzyckich] Strokowa, *Rozkosz oczu*, „Bluszcz” 1907, nr 37, s. 413.

Krytyka matek, czyniących z dzieci lalki (fryzowanie, strojenie dzieci). Krytyka upiększania dzieci na pokaz, z próżności. Postulat, aby matki zwalczały próżność i lenistwo u swoich córek.

[wychowanie moralne]

VII/213. Eugenia Żmijewska, *Kursy społeczne*, „Bluszcz” 1907, nr 37, s. 416–417.

Postulat organizacji katedr nauk społecznych w seminariach duchownych i nauczycielskich. O kursach społecznych w Poznańskim i w Galicji. Prezentacja poglądów ks. Marcelego Godlewskiego. Wskazówki odnośnie do działań społecznych na rzecz rozwoju moralnego, umysłowego i materialnego społeczeństwa.

[edukacja zawodowa]

VII/214. N.J. [Natalia Jastrzębska], *Pierwsza szkoła koedukacyjna w Warszawie*, „Bluszcz” 1907, nr 37, s. 417–418.

O utworzeniu 15 września 1907 r. szkoły koedukacyjnej w Warszawie pod kierunkiem Jadwigi Siekierz-Cichińskiej (Jadwigi Cichińskiej-Lewickiej). Baza materialna szkoły, program nauczania. Zadanie szkoły – uspołecznienie dziecka. Rada pedagogiczna szkoły. Liczebność klas. Wykładowcy.

[koedukacja]

VII/215. *Szkoła mozaiki drzewnej i metalowej (intarsji)*, „Bluszcz” 1907, nr 37, s. 418.

Nowy dział zdobnictwa i nowa gałąź produkcji – mozaika drzewna i metalowa – rozwija się dzięki zaangażowaniu Witolda Czetwertyńskiego (pracownia na Ukrainie). Kurs mozaiki w szkole rzemiosł Aleksandry Korycińskiej.

[edukacja artystyczna, edukacja zawodowa]

VII/216. Z. Skor.-Stank. [Zofia Skorobohata-Stankiewiczówna], *Wystawy artystyczne szkolne*, „Bluszcz” 1907, nr 38, s. 429–430.

Pedagogika artystyczna. Wystawy prac uczniów szkół średnich oraz coroczna wystawa rysunków z Muzeum Rzemiosł i Sztuki Stosowanej. O wpływie nauki rysunku na rozwój estetyczny i umysłowy ucznia.

[popularyzacja wiedzy pedagogicznej, twórczość dzieci i młodzieży, wychowanie estetyczne]

VII/217. Eugenia Żmijewska, „*Dzieci*”, „Bluszcz” 1907, nr 39, s. 437–438.

Rodzina zdrowa moralnie i fizycznie. Miłość rodzicielska. Rodzice a zadania wychowawcze.

[rodzina]

VII/218. -eż- [Eugenia Żmijewska?], *Akademia dla kobiet*, „Bluszcz” 1907, nr 39, s. 441.

Akademia dla kobiet w Warszawie. Fakultety: literacko-historyczny i matematyczno-przyrodniczy. Roczny kurs ogólnokształcący, poprzedzający naukę na fakultetach. Program nauczania. Słuchaczki szkoły.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja akademicka]

VII/219. N.J. [Natalia Jastrzębska], *Szkoła języków obcych dla dzieci*, „Bluszcz” 1907, nr 39, s. 441.

Szkoła Zofii Kryńskiej, oferująca naukę języków obcych dla niezamężnych dzieci. Uczniowie. Program i metody nauczania. Zadania szkoły.

[nauka języków obcych]

VII/220. *Towarzystwo Kursów Naukowych. Wydział Rolniczy*, „Bluszcz” 1907, nr 39, s. 441–442; nr 40, s. 456.

Studium Rolnicze przy TKN. Kursy trzyletnie. Program kursów wzorowany na Akademii Rolniczej w Dublinach.

[edukacja zawodowa]

VII/221. Zofia Seidlerowa, *Długi społeczne*, „Bluszcz” 1907, nr 40, s. 445.

Rozwijanie u dzieci postawy wdzięczności oraz szacunku do drugiego człowieka.

[wychowanie moralne]

VII/222. Z[ofia] Skorobohata-Stankiewiczówna, *Doroczna wystawa Warszawskiej Szkoły Sztuk Pięknych*, „Bluszcz” 1907, nr 40, s. 455.

Szkolne popisy w TZSP, zakończone pokazem prac uczniów Warszawskiej Szkoły Sztuk Pięknych. Dział graficzny sztuki stosowanej. Rzeźba.

[edukacja artystyczna, twórczość dzieci i młodzieży, wychowanie estetyczne]

VII/223. N.J. [Natalia Jastrzębska], *Z Towarzystwa Badań nad Dziećmi*, „Bluszcz” 1907, nr 40, s. 455–456.

Posiedzenie naukowe TBD 27 października 1907 r. Cele i zadania Towarzystwa. Rysunki dzieci z niepełnosprawnością.

[edukacja artystyczna, pedagogika specjalna, twórczość dzieci i młodzieży]

VII/224. Eugenia Żmijewska, *Stanowisko rodziców wobec dzieci i wychowawców. Referat wygłoszony na Zjeździe Kobiet Polskich (Sekcja Ogólno-Oświatowa)*, „Bluszcz” 1907, nr 41, s. 457–458.

Rozdźwięk pomiędzy pokoleniami. Błędy rodziców w wychowaniu. Surowi rodzice. Zagadnienie wpływu rodziców na młodzież. Wskazówki dotyczące wpływu rodziców na dzieci.

[różnice międzypokoleniowe, wychowanie w rodzinie]

VII/225. Jadwiga z Z[ubrzychkich] Strokowa, *Chciwość czytania*, „Bluszczy” 1907, nr 42, s. 469–470.

Zainteresowanie czytelnictwem dziecięcym. Czytanie a nuda. Kontrola matki nad lekturą dzieci. Czytanie ze zrozumieniem.

[czytelnictwo]

VII/226. Konstancja Łozińska, *Referat Konstancji Łozińskiej odczytany na Zjeździe Kobiet Polskich. Matki dyletantki*, „Bluszczy” 1907, nr 42, s. 471–473.

Przygotowanie kobiety do małżeństwa przez odpowiednie wychowanie w rodzinie. Przygotowanie pedagogiczne matek. Pożądana cecha: cierpliwość.

[edukacja dziewcząt i kobiet, wychowanie w rodzinie]

VII/227. D-rowsa Kosmowska [Irena Wanda Kosmowska], *Kilka uwag z powodu odwiedzenia w Piasecznie przytułku dla dziewcząt upadłych*, „Bluszczy” 1907, nr 42, s. 477–478.

Hr. Ludwika Moriconi – założycielka zakładu opiekuńczo-poprawczego dla dziewcząt upadłych pw. św. Małgorzaty. Zadania zakładu. Opieka nad dziećmi w zakładzie. Personel.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, niedostosowanie społeczne i przestępczość, opieka]

VII/228. N.J. [Natalia Jastrzębska], *Nowa Szkoła Handlowa*, „Bluszczy” 1907, nr 42, s. 479.

TKN – prywatna szkoła wyższa w Warszawie. Kursy Handlowe w Warszawie. Kształcenie handlowców, organizacja szkoły. Program nauczania.

[edukacja zawodowa]

VII/229. Kazimierz Jeżewski, *Ze szkoły p. Jadwigi Cichińskiej*, „Bluszczy” 1907, nr 42, s. 479.

Szkoła koedukacyjna Jadwigi Cichińskiej. Organizacja nauczania. Maturzyści szkół polskich we Fryburgu szwajcarskim.

[koedukacja]

VII/230. Wł.Zar. [Władysława Zarembina], *Praca dzieci w zakładach przemysłowych w Ameryce*, „Bluszczy” 1907, nr 43, s. 488–489.

Praca dzieci w Stanach Zjednoczonych. Zakaz pracy nocnej dla dzieci poniżej 16. roku życia. Postulat, by nie odrywać od nauki chłopców, którzy nie umieją czytać i pisać w języku angielskim. Szkodliwość pracy dzieci w fabrykach.

[opieka, prawa dziecka, przemoc wobec dzieci i młodzieży]

VII/231. Teresa Prażmowska, *Dom Opieki (Piękna 9)*, „Bluszcz” 1907, nr 44, s. 495–496.

TOD w Warszawie i jego filia w Łodzi. Opieka nad dziećmi ulicy. Struktura zakładu. Fundusze instytucji. Podopieczni.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

VII/232. Eugenia Żmijewska, *25-lecie Schronienia dla Nauczycielek*, „Bluszcz” 1907, nr 44, s. 496–498.

Geneza, organizacja i funkcjonowanie Schronienia dla Nauczycielek. Filantropijny charakter instytucji. Postulat reformy biura pośrednictwa pracy.

[nauczyciel/pedagog]

VII/233. Władysław M[ieczysław] Kozłowski, *Szkoła społeczna w naszej przeszłości*, „Bluszcz” 1907, nr 45, s. 505–506; nr 46, s. 517–518.

Szkoła biurokratyczna we Francji. Obywatelska szkoła amerykańska. Szkoła jako liberalny ośrodek wychowawczy. Cechy szkoły rosyjskiej. Szkoła krzemieniecka wzorem szkoły społecznej. Udział uczniów w sądownictwie.

[szkolnictwo, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

VII/234. St[efan] Poraj [Stefania Bojarska], *Praca mrówek*, „Bluszcz” 1907, nr 48, s. 541–542.

Działalność społeczna i oświatowa Kazimiery Proczkówny, organizacja kursów uniwersyteckich dla kobiet. Wysoki poziom nauczania w szkole Edwarda Rontalera – wykwalifikowana kadra pedagogiczna, organizowanie wykładów niedzielnych m.in. z zakresu historii, geografii i literatury. Analiza przyczyn niepowodzenia ruchu stowarzyszeniowego kobiet. Apolityczność stowarzyszeń. Omówienie działalności Chrześcijańskiego Związku Rękodzielniczek „Dźwignia”. Oświata pozaszkolna, w tym kursy zawodowe dla kobiet.

[samokształcenie/samowychowanie]

VII/235. Eugenia Żypowska, *Uniwersytet ludowy w Anglii*, „Bluszcz” 1907, nr 48, s. 542–543; nr 50, s. 562.

Szkolnictwo w Anglii. Kursy uzupełniające wiedzę. Kwestia wykładu języków. Kursy dla nauczycieli ludowych.

[edukacja akademicka, oświata ludowa]

VII/236. D-rowa Kosmowska [Irena Wanda Kosmowska], *Głos Matki. W sprawie rozterki rodziców z dziećmi*, „Bluszcz” 1907, nr 51, s. 574–575.

O wychowaniu młodych pokoleń Polaków. Potępienie egoizmu. Podejmowanie przez młodzież działań oświatowych.

[wychowanie moralne, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

VII/237. z.b. [Zofia Bielicka?], *Z Towarzystwa badań nad Dziećmi*, „Bluszcz” 1907, nr 51, s. 578; 1908, nr 1, s. 10; nr 47, s. 529.

Psychologia wychowawcza. Samobójstwa wśród dzieci i młodzieży, statystyka w różnych krajach. Aniela Szycówna i badanie pojęć moralnych u dziecka. Zbieranie rysunków dziecięcych jako materiału do badań psychologicznych nad rozwojem umysłowym dzieci. Referat Jana Władysława Dawida *O postępach psychologii doświadczalnej w zastosowaniu do pedagogii*. Książka Władysława Heinricha *Psychologia uczuć* (Kraków 1907).

[edukacja artystyczna, psychologia dzieci i młodzieży, samobójstwa]

VII/238. Dr K. [Irena Wanda Kosmowska], *Nerwy i pożywienie według dr Goldscheidera*, „Bluszcz” 1908, nr 1, s. 7; nr 2, s. 16–17.

Wskazówki higieniczne Alfreda Goldscheidera. Dieta korzystna dla całego organizmu, także systemu nerwowego (należy unikać nadmiaru ostrych przypraw, nadmiernej ilości mięsa, ale też ścisłego wegetarianizmu; najkorzystniejsza jest tzw. dieta mieszana). Wpływ stanu psychicznego człowieka na apetyt i właściwe trawienie. Miłe towarzystwo, estetyczne nakrycie stołu pobudza apetyt. Sen jako środek utrzymujący organizm w równowadze. Neurastenia i jej objawy.

[zdrowie i higiena]

VII/239. *Działalność kobiet w instytucjach Gminy Ewang-Augsburskiej w Warszawie*, „Bluszcz” 1908, nr 1, s. 10–11; nr 2, s. 22; nr 9, s. 97–98.

Ochronki dla dzieci działające przy zborze Ewangelicko-Augsburskim w Warszawie. Ochronka nr 1, ul. Erywańska 4. Ochronka nr 2 im. Augusta Schoenfeldera, ul. Żytnia 36. Zadania i organizacja ochronek. Lekarz w ochronce. Kąpiele dzieci. Schronisko i ognisko ewangelickie. Oddział ChTOK, otwarty z inicjatywy Edwarda Geislera (ul. Erywańska 4). Cel i zadania stowarzyszenia. Zakład wychowawczy dla dzieci umysłowo upośledzonych, otwarty w 1904 r. w gmachu domu Sierot Gminy Ewangelickiej. Zadania zakładu. Jadłodajnie dla ubogich pod nazwą „Posiłek” (Warszawa) – inicjatywa ks. Juliusza Machlejda.

[pedagogika specjalna, ochronki]

VII/240. J. Oksza [Julia Kisielewska], *Szkoła pracy społecznej w kole samokształcenia*, „Bluszcz” 1908, nr 3, s. 28–29; nr 4, s. 39–40.

Ruch społeczny w Anglii. Lektura dopełnieniem edukacji. Zasady funkcjonowania kół samokształceniowych. Kursy dające zawodowe przygotowanie do pracy społecznej.

Przykład dwuletniego kursu z Amsterdamu. Specjalizacje dla słuchaczy kursu: pielęgniarstwo, wychowanie, praca w związkach. Losy absolwentów. Szkoła pracy społecznej w Paryżu, założona w 1894 r. Kurs roczny. Charakterystyka pracy społecznej w Poznaniu. Różnice między filantropią a pracą społeczną.

[czytelność, samokształcenie/samowychowanie]

VII/241. N.J. [Natalia Jastrzębska], *Towarzystwo opieki nad dziećmi więźniów*, „Bluszcz” 1908, nr 3, s. 34–35.

Towarzystwo Opieki nad Dziećmi Więźniów – zadania instytucji. Tryb życia dzieci pod opieką instytucji. Altruizm i uspołecznienie dzieci.

[opieka, wychowanie moralne]

VII/242. Zofia Seidlerowa, *Zamknięcie Macierzy*, „Bluszcz” 1908, nr 5, s. 49.

Zasługi PMS. Niezbędność działań PMS w zakresie oświaty.

[organizacje oświatowe i społeczno-oświatowe, oświata pozaszkolna]

VII/243. Dr G.M., *Nasze główne wady*, „Bluszcz” 1908, nr 5, s. 51–52.

Rozważania na temat pracy. O wyrabianiu charakteru młodzieży i samokontroli. Brak u młodych inicjatywy i odwagi w szukaniu pracy. Bierność młodzieży skutkiem słabości i lenistwa myślowego. Postulat dbałości o zdrowie fizyczne.

[aktywność młodzieży, wychowanie fizyczne i sport, wychowanie przez pracę]

VII/244. z.s. [Zofia Seidlerowa], *Z Sali odczytów. Dr Tylicka „Higiena kobiety”*, „Bluszcz” 1908, nr 5, s. 54–55.

Kwestia małżeństwa z higienicznego punktu widzenia. Niehigieniczne elementy mody i obyczaju.

[rodzina, zdrowie i higiena]

VII/245. z.b. [Zofia Bielicka?], *Z Towarzystwa Badań nad Dziećmi*, „Bluszcz” 1908, nr 5, s. 55; nr 13, s. 145; nr 16, s. 181.

Rozwój mowy dziecka. Mowa jako element ogólnego rozwoju dziecka. Referaty Heleny Willman-Grabowskiej i Jadwigi Rzętkowskiej na temat psychologii i rozwoju mowy dziecka. Posiedzenie Towarzystwa, poświęcone rysunkom dziecięcym, związane z projektowaną wystawą „sztuki dziecka”. Spostrzeżenia na temat rozwoju poczucia estetycznego u dzieci.

[edukacja artystyczna, psychologia dzieci i młodzieży, rozwój dziecka]

VII/246. N.J. [Natalia Jastrzębska], *Szkoła gimnastyki i masażu*, „Bluszcz” 1908, nr 6, s. 66.

Warszawska Szkoła Gimnastyki Szwedzkiej i Masażu Heleny Prawdzic-Kuczalskiej. Program szkoły. Uzyskiwanie wykształcenia zawodowego na kursach higieny i przyrodnictwa. Wymagania wobec wstępujących do szkoły.

[edukacja zawodowa, szkolnictwo, wychowanie fizyczne i sport]

VII/247. Z[ofia] Bielicka, *Życie umysłowe na wsi*, „Bluszcz” 1908, nr 7, s. 72–73.

Potrzeba samokształcenia na wsi. Specjalistyczne wydawnictwa z tego zakresu. Wpływy otoczenia niekorzystne dla młodzieży. Atmosfera sprzyjająca pracy umysłowej. Zebrania kółek sąsiedzkich. Ustępstwa na rzecz młodej generacji. O warszawskim zwyczaju czytania na głosy. Programy takich rozrywek.

[czytelnictwo, różnice międzypokoleniowe, samokształcenie/samowychowanie]

VII/248. J.K., *Otwarcie liceum-Clubu w Paryżu*, „Bluszcz” 1908, nr 10, s. 103–104.

„Lyceum Club”, otwarty w Londynie z inicjatywy Konstancji Smedley, gromadzący elitę kobiet pracujących umysłowo w dziedzinach literatury, malarstwa, muzyki, działalności naukowej i społecznej. Biblioteka, gabinety do pracy, salony przyjęć, sala odczytowa. Ułatwienie nawiązywania stosunków międzynarodowych osobom wyjeżdżającym za granicę na studia. Salony „Lyceum-Clubu” w Berlinie i Paryżu. Teresa Bentzon – literatka, organizatorka klubu. Działalność i organizacja tego rodzaju instytucji w Paryżu, jej członkinie.

[biblioteki i czytelnice, edukacja akademicka, szkoły średnie]

VII/249. Zofia Bielicka, *§ 7a kobiety wielkopolskie*, „Bluszcz” 1908, nr 13, s. 137–138.

Paragraf 7. ustawy o stowarzyszeniach w państwie pruskim nakazywał posługiwanie się na zgromadzeniach publicznych wyłącznie językiem niemieckim. Losy reformy prawa o stowarzyszeniach. Przeciwdziałanie germanizacji, podtrzymywanie poczucia narodowego. Świadomość ludu w zakresie przynależności narodowej.

[germanizacja, oświata ludowa, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

VII/250. R.C. [Róża Centnerszwerowa], *Kobieta angielska jako reformatorka społeczna, podała nie-feministka*, „Bluszcz” 1908, nr 13, s. 143–144; nr 15, s. 165; nr 16, s. 179; nr 18, s. 101–202; nr 19, s. 215–216.

O potrzebie zmiany warunków pracy zarobkowej kobiet. Przeszkody w uniezależnieniu się ekonomicznym kobiet. O upowszechnieniu ogólnego i zawodowego wykształcenia kobiet. Postulat zapewnienia dzieciom przygotowania zawodowego do samodzielnego życia. Opinia Harriett Martineau. Poglądy Jessie Boucherette. Apel o szerzenie wśród kobiet wiedzy technicznej. Szkoły zawodowe. Szkoły poprawcze dla małoletnich przestępców. Abolicjonizm.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

VII/251. Natalia Jastrzębska, *Instytucje i stowarzyszenia ostatniej doby*, „Bluszcz” 1908, nr 15, s. 161–163.

Instytucje oświatowe, kulturalno-oświatowe, społeczne w Królestwie Polskim: PMS, SKAD, TBD, TKP, Towarzystwo Opieki nad Dziećmi Więźniów, Towarzystwo Wychowania Przedszkolnego. SNP. Działania PZN w celu podniesienia poziomu wykształcenia zawodowego pedagogów.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, nauczyciel/pedagog, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

VII/252. M. Skała, *Pod strzechą*, „Bluszcz” 1908, nr 17, s. 185–186.

Nauka dziewcząt włościańskich. Maria Kleniewska i Jadwiga Dziubińska a działalność oświatowo-wychowawcza. Szkoły gospodarcze dla dziewcząt włościańskich w Kruszynku i Mirosławicach – zadania i organizacja. Projekty szkół w Gołotczyźnie, Nałęczowie i na Podlasiu. Józefa Daszewska – organizatorka pierwszego kółka kobiet wiejskich w rejonie garwolińskim. Rozwój intelektualny matek włościanek. Kółka włościanek, np. „Przedświt”.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa, oświata ludowa]

VII/253. J. Orka [Melania Rajchmanowa], *Kobieta politykuje*, „Bluszcz” 1908, nr 17, s. 190.

Sprawa równouprawnienia politycznego kobiet we Francji, w Austrii, w Hiszpanii, we Włoszech, w Holandii, w Anglii i w Czechach. Wprowadzenie do szkół ludowych i średnich obowiązkowego wykładu prawa, zapoznanie młodzieży z ustrojem i funkcjami administracji państwowej w Finlandii i Szwecji. Obowiązki polityczne i odpowiedzialność społeczna kobiet. Dzieci matek zajmujących się polityką chętniej podejmują się zadań społecznych i są otwarte na nowe idee.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

VII/254. Zofia Ryzanka, *Kółko studentek wszechnicy Lwowskiej*, „Bluszcz” 1908, nr 17, s. 193.

Sprawozdanie Kółka studentek Uniwersytetu Lwowskiego. 5 marca 1908 r. – wiec studentek w sprawie przyjmowania na uniwersytet kobiet z Królestwa Polskiego, które ukończyły pensje prywatne. Apel o zakładanie rządowych szkół realnych i zreformowanych liceów, dających wstęp do szkół wyższych, lub o upaństwowienie odpowiednich szkół prywatnych. Postulat dopuszczenia kobiet na wszystkie wydziały techniczne oraz na wydział medyczny.

[edukacja akademicka, edukacja dziewcząt i kobiet]

VII/255. Jadwiga z Z[ubrzyckich] Strokowa, *Pycha kobiet*, „Bluszcz” 1908, nr 19, s. 209–210.

Krytyka pychy, która pogłębia rozwarstwienie społeczeństwa. Dziewczęta z tzw. lepszych domów wychowują się i kształcą osobno od innych, uczęszczają do pensjonatów lub uczą się prywatnie. O walce z podziałami klasowymi. Pycha u kobiet powodem próżniactwa.

[edukacja dziewcząt i kobiet, wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

- VII/256. Z[ofia] Bielicka, *Aniela Szycówna „Kobieta w pedagogice, „Matka”, „Bluszcz”* 1908, nr 19, s. 213.

Omówienie pracy Anieli Szycówny *Kobieta w pedagogice. Matka* (Warszawa 1908). Matka a zadania wychowawcze. Zainteresowanie matek zagadnieniami pedagogicznymi.

[macierzyństwo, rodzina, wychowanie w rodzinie]

- VII/257. Iks., *Zjazd Polek w Berlinie*, „Bluszcz” 1908, nr 20, s. 229; nr 21, s. 233–234.

Zjazd Polek w Berlinie 11 kwietnia 1908 r. Przemówienie Walerii Krysiakowej, nawiązujące do słów Otto von Bismarcka, iż „najniebezpieczniejszym wrogiem niemieczyny jest kobieta polska”. W zjeździe uczestniczyło 400 kobiet. Postulat, aby Polki nie wychodziły za mąż za Niemców, a dzieci wychowywały w miłości do języka ojczystego. Pielęgnowanie tradycji polskiej. Usunięcie religii z programu szkół ludowych.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie, wychowanie religijne]

- VII/258. Z.B. [Zofia Bielicka?], *Pierwsza bursa dla niezamożnych uczniów*, „Bluszcz” 1908, nr 21, s. 241.

Opieka nad młodzieżą. Towarzystwo Przyjaciół Młodzieży przy szkole Wojciecha Górskiego w Warszawie. Pomoc materialna dla niezamożnych uczniów. Wskazówki etyczne dla uczącej się młodzieży. Zadanie opieki nad uczniami w zakresie moralności. Powołanie bursy dla uczącej się młodzieży. Dozór nad nauką i wychowaniem chłopców w bursie. Czas wolny dzieci z bursy. Utrzymanie bursy.

[opieka, wychowanie moralne]

- VII/259. Stefan Gorski, *Akcja niemiecka na ziemiach polskich. (Zamiast felietonu, słowo przestrogi do wszystkich Polek)*, „Bluszcz” 1908, nr 22, s. 245–246.

Związek hakatystyczny w Warszawie. Żądania Niemców dotyczące powstania specjalnych miejskich szkół z językiem wykładowym niemieckim. Niemieckie szkoły narodowe na wsiach. Wykupywanie przez Niemców z rąk polskich wsi, a nawet całych powiatów. Walka z germanizacją.

[germanizacja, szkolnictwo]

- VII/260. Dr K. [Irena Wanda Kosmowska], *Gdzie jechać z dziećmi na lato?*, „Bluszcz” 1908, nr 22, s. 250–251.

Postulat organizowania dwumiesięcznego pobytu dzieci z miast na wsi. Wskazówki, jak walczyć z niehigienicznym trybem życia w domu rodzinnym. Wypoczynek dzieci powinien odpowiadać warunkom higieny. Codzienna pielęgnacja i posiłki. Technika prowadzenia kuracji hydropatycznej u dziecka. O szkodliwym wpływie długich podróży na dzieci. Wakacje w życiu dziecka mają znaczenie zdrowotne.

[odpoczynek i rekreacja, zdrowie i higiena]

VII/261. *Wyjątki z mowy p. Heleny Rzepeckiej wygłoszonej na wiecu kobiet w Poznaniu, w dniu 10 maja. Zadanie Polki wobec dwóch nowych ustaw, „Bluszcz”* 1908, nr 23, s. 257–259.

O przymusowej nauce w języku obcym, przymusie nauki katechizmu i pacierza po niemiecku. Oświata, edukacja zawodowa. Postulat zakładania stowarzyszeń oświatowych, czytelní ludowych, towarzystw samokształcenia czy samopomocy naukowej.

[nauka języków obcych, oświata ludowa, wychowanie religijne]

VII/262. R.C. [Róża Centnerszwerowa], *Z powodu I Wystawy Towarzystwa Miłośników Przyrody, „Bluszcz”* 1908, nr 23, s. 261.

Kontakt z naturą sposobem na odzyskanie równowagi umysłowej i fizycznej. Wystawa zbiorów przyrodniczych w lokalu Towarzystwa Ogrodniczego w Warszawie. Pogadanki ilustrowane pokazami i obrazami świetlnymi. Popularyzacja wiedzy przyrodniczej wśród młodzieży szkół średnich. Pozytywny wpływ kontaktu z przyrodą na młodzież. Pomoce naukowe w edukacji przyrodniczej.

[kontakt z przyrodą, metody nauczania, pomoce dydaktyczne i podręczniki]

VII/263. z.b. [Zofia Bielicka?], St[efan] Poraj [Stefania Bojarska], *Z Towarzystwa Badań nad Dziećmi, „Bluszcz”* 1908, nr 23, s. 263.

O referatach, wygłoszonych w 1908 r. w Sali Uranii. Władysław Sterling i jego uwagi na temat psychologii doświadczalnej w badaniach nad rozwojem umysłowym dzieci. O postępie metod pedagogicznych. Pedologia w ujęciu Józefy Joteyko.

[Nowe Wychowanie, rozwój dziecka]

VII/264. J. Oksza [Julia Kisielewska], *Szkoła dla dziewcząt na wsi, „Bluszcz”* 1908, nr 24, s. 265–267.

Kwestia edukacji kobiet wobec konieczności pracy zawodowej. O zaletach przeniesienia szkoły na wieś. Przygotowanie dzieci do praktycznej samodzielności. O ułatwieniu kobietom drogi wykształcenia zawodowego. Wychowanie rozwijające w dziecku naturalne zdolności. Wpojenie dziecku zasad moralności i obowiązków obywatelskich. Zdrowie dziecka. Praktyczne przygotowanie córek do życia. Właściwe warunki wychowania. Edukacja w kontakcie z przyrodą. Wanda Pawlicka i jej pensje w Skolimowie i Klarysewie. Zadania rodziny wobec dziecka. Klasa przygotowująca do matury.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa, wychowanie przez pracę]

VII/265. Władysław M[ieczysław] Kozłowski, *Kursy naukowe jako uniwersytet dla kobiet, „Bluszcz”* 1908, nr 25, s. 277–278; nr 26, s. 289–290.

Postulat organizowania kursów naukowych, które wypełnią lukę po zamknięciu w Królestwie Polskim szkół wyższych. Uniwersytecki poziom kursów. Systematyczna wiedza w pewnych zakresach (sekcja humanistyczna, przyrodnicza, techniczna i rolnicza).

Organizacja kursów i program w roku szkolnym 1906/1907 i 1907/1908. Kursy im. Adriana Baranieckiego w Krakowie. O potrzebie zakładania szkół wieczorowych. Kursy wieczorowe jako „Szkoła Główna Wieczorna” dla kobiet pracujących zawodowo.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

- VII/266. M[ichalina] Stefanowska, *Jak dzieci spędzać powinny wakacje na wsi. Wskazówki higieniczno-pedagogiczne dla matek i wychowawczyń*, „Bluszcz” 1908, nr 26, s. 294–295; nr 27, s. 303–304.

Wakacje letnie i ich doniosłe znaczenie w życiu uczącej się młodzieży. Zajęcia gospodarskie. Wakacje jako czas wypoczynku i wzmocnienia zdrowia po nużącej pracy szkolnej. Postulat, aby dzieci dbały o porządek w swoich pokojach. Zajęcia dla dzieci w gospodarstwie domowym, gospodarstwie wiejskim. Wakacje w higienicznych warunkach. Pobyt na wsi sprzyja wzrostowi dzieci. Praca fizyczna dzieci. Higiena życia codziennego. Nauka w czasie wakacji. Wycieczki grupowe.

[odpoczynek i rekreacja, wychowanie przez pracę, zdrowie i higiena]

- VII/267. Matka Polka M.B.S. [Maria Rolicz-Staniecka], „*Jak lepiej?*”, „Bluszcz” 1908, nr 28, s. 318–319.

Odpowiedzialność kobiet za wychowanie dzieci. Pedagogizacja rodziców. Stosunek dzieci i młodzieży do osób starszych. Stosunek do rad i wskazówek osób starszych.

[macierzyństwo, wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

- VII/268. E-la, *Dziecko tzw. „Enfant terrible”*, „Bluszcz” 1908, nr 28, s. 319.

Dziecko nietaktowne. Dzieci rozkapryśzone. Szczerość dzieci wobec dorosłych. Błędy wychowawcze: dziecko skłonne do negacji, krytykowania wszystkiego i wszystkich. O poczuciu taktu. Wpajanie dziecku taktu. Dziecko nie powinno przeszkadzać i przerywać rozmów starszych. Objawy złośliwości u dzieci. Wpływ otoczenia na wychowanie dzieci. O szacunku do osób starszych. Postulat, aby rodzice pracowali nad sobą, gdyż ich postępowanie to przykład dla dzieci.

[rodzina, wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

- VII/269. Anna Grudzińska, *Rysunki dzieci*, „Bluszcz” 1908, nr 29, s. 328–330; nr 30, s. 340–341; nr 31, s. 347–348.

Rysunek w życiu i rozwoju dziecka. Rysunki dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych i wychowawczych i ich porównanie z rysunkami dzieci zdrowych. Krytyka rysunków według wzoru. Rozwój pojęć i zdolności artystycznych dzieci włoskich. Wartość pedagogiczna i psychologiczna rysunku. Omówienie rysunków dzieci polskich. System nauczania początkowego metodą Konrada Prószyńskiego „Kazimierza Promyka”. Twórczość dzieci polskich z różnych sfer społecznych. Znaczenie rysunku dziecka dla patologa, psychologa. Różnice między rysunkami dziewcząt i chłopców.

[edukacja artystyczna, psychologia dzieci i młodzieży, zdrowie i higiena]

VII/270. E.Ż. [Eugenia Żmijewska], *Śp. Konrad Prószyński (Kazimierz Promyk)*, „Bluszcz” 1908, nr 29, s. 330–331.

Konrad Prószyński jako redaktor „Gazety Świątecznej” i twórca *Elementarza dla samouków*. W dowód uznania jego zasług zakładano ochronki i szkółki jego imienia.

[edukacja elementarna]

VII/271. St[anisław] Dziadulewicz, *Popisy Instytutu muzycznego i szkoły śpiewu M. Sobolewskiej. Koncerty w Dolinie Nowości nutowe i muzyczne*, „Bluszcz” 1908, nr 29, s. 332–333.

Popisy uczelni muzycznych. Działalność Instytutu Muzycznego w Warszawie. Personel nauczycielski. Popis szkoły śpiewu Marii Sobolewskiej a umuzykalnianie uczennic przez ćwiczenie zespołów. Popisy solowe.

[edukacja artystyczna]

VII/272. C[ecylia] Walewska, *Kobieta przyszłości*, „Bluszcz” 1908, nr 29, s. 327–328; nr 30, s. 339–340.

Cykl odczytów Ludwika Krzywickiego w SRKP. Sposób rozumienia macierzyństwa przez kobietę. Być matką – to nie tylko urodzić dziecko, ale także dać mu jak najlepsze wychowanie. Instynkt macierzyński przestał być uważany za jedyny regulator w sprawach wychowania. Instytuty wychowawcze.

[macierzyństwo, popularyzacja wiedzy pedagogicznej]

VII/273. s., *Polska szkoła rzemiosł i sztuki zdobniczej*, „Bluszcz” 1908, nr 30, s. 343.

Szkoła Aleksandry Korycińskiej i jej zasługi dla rozwoju rzemiosł uprawianych przez kobiety. Następczynie Korycińskiej, kierownictwo i działy szkoły. Walka z tandetą jako cel szkoły.

[edukacja artystyczna, edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

VII/274. Maria Czosnowska, *Z ruchu kobiecego na Kresach*, „Bluszcz” 1908, nr 30, *Dodatek poświęcony łączności kół kobiecych na ziemiach polskich*, s. 2–3.

Maria Skibniewska z Wołkowic i praca nad oświatą ludu. Ochronki w powiecie płońskirowskim. Kwestia oświatowa w powiecie latyczowskim. Kształcenie kobiet wiejskich.

[ochronki, oświata ludowa]

VII/275. R[óża] Centnerszwerowa, *O szkodliwości strusiej polityki w wychowaniu. Matka do Matek*, „Bluszcz” 1908, nr 32, s. 362–363; nr 33, s. 372–374; nr 34, s. 381.

Zdrowie fizyczne i moralne młodego pokolenia. O wyzwoleniu pedagogiki praktycznej spod wpływu tradycji. Uwzględnienie w wychowaniu potrzeb życia rodzinnego. Pedagogika szkolna. Błędy systemu wychowawczego. Równowaga duchowa dziecka. Krytyka

rozpieszczania dzieci. Kłamstwo i prawdomówność dzieci. Takt pedagogiczny. Pedagogika seksualna. Atmosfera domowa.

[metody wychowania, wychowanie fizyczne i sport, wychowanie w rodzinie]

VII/276. K.J. [Karolina Janczewska], *Potrzeby naszego wykształcenia*, „Bluszcz” 1908, nr 34, s. 385.

O wykształceniu kobiet. Znaczenie edukacji matki dziecka. Wykształcenie rodziców wpływa na dziecko.

[edukacja dziewcząt i kobiet, macierzyństwo]

VII/277. C[ecylia] Walewska, *Nasza obowiązkowość*, „Bluszcz” 1908, nr 35, s. 389–390.

Na temat przygotowania kobiet do pracy zawodowej i wypełniania przez nie codziennych obowiązków. Ugruntowane pojęcie obowiązku. O kursach pracy społecznej.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

VII/278. E[ugenia] Żypowska, *Kursy wakacyjne w Europie Zachodniej*, „Bluszcz” 1908, nr 35, s. 393–394.

Kursy wakacyjne we Francji i Szwajcarii. Organizacja i program kursów. Przebieg wykładów. Kursy szansą na zwiedzenie pięknych okolic. Wycieczki organizowane podczas kursów wakacyjnych.

[edukacja zawodowa, wycieczki/krajoznawstwo]

VII/279. Władysław Gacki, *Sen zdrowych i chorych niemowląt*, „Bluszcz” 1908, nr 35, s. 395–396.

Higiena snu. Odpowiednia odzież, nie należy krępować ciała niemowlęcia. Wygląd śpiącego niemowlęcia w zdrowiu i w chorobie. Mimika dziecka. Pozycje i ruchy dziecka. Przyczyny bezsenności niemowlęcia.

[choroby i śmiertelność, rozwój dziecka, zdrowie i higiena]

VII/280. Z[ofia] Skrobohata-Stankiewiczówna, *Nieznana szkoła*, „Bluszcz” 1908, nr 35, s. 397–398.

Szkoła artystyczno-rzemieślnicza dla dzieci włościańskich we wsi Miąse niedaleko Tłuszcza. Założycielka i kierowniczką szkoły – Maria Symonowiczowa. Warsztaty tkackie i sala rysunkowa.

[edukacja artystyczna, edukacja zawodowa]

VII/281. St[efan] Poraj [Stefania Bojarska], *Szukajmy nowych dróg*, „Bluszcz” 1908, nr 37, s. 409–410.

O młodzieży żeńskiej. Sytuacja dziewcząt w rodzinie i społeczeństwie, odpowiednie wychowanie i przygotowanie do życia. Dziewczyna polska nie może pozostawać poza nawiasem życia społecznego.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

VII/282. z.b. [Zofia Bielicka?], *Jadwiga Rzętkowska: Przyczynek do badań nad rozwojem mowy dziecka*, „Bluszcz” 1908, nr 37, s. 416.

Broszura Jadwigi Rzętkowskiej (Warszawa 1908) jako zachęta dla matek i przykład, w jaki sposób obserwować dziecko.

[rozwój dziecka]

VII/283. Zofia Seidlerowa, *Podniesienie kobiety*, „Bluszcz” 1908, nr 38, s. 421–422.

Edukacja zawodowa kobiet. Postulat zwiększenia aktywności zawodowej kobiet.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

VII/284. Dr Kosmowska [Irena Wanda Kosmowska], *Kobieta wobec alkoholizmu*, „Bluszcz” 1908, nr 39, s. 433–434.

Walka z alkoholizmem to zadanie kobiet. Nalóg obniża poziom moralny rodziny, co rzuca negatywnie na dzieci.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, rodzina, wychowanie moralne]

VII/285. Stefania Bojarska, *Kobieta polska wobec alkoholizmu*, „Bluszcz” 1908, nr 39, s. 433–434; nr 40, s. 449–450.

Walka z alkoholizmem wśród młodzieży. Niemoralność łączy się z alkoholizmem. Kobiety w imię dobra przyszłych pokoleń powinny z wytrwale zwalczać alkoholizm, który może obciążać dziedzicznie dzieci. Statystyka kryminalna w Anglii.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość]

VII/286. D-rowska Kosmowska [Irena Wanda Kosmowska], *Ze spraw szkolnych i wychowawczych. Szkolnictwo angielskie, francuskie, galicyjskie. Usiłowania w Królestwie podjęte w celu wytworzenia typu wzorowej szkoły polskiej*, „Bluszcz” 1908, nr 39, s. 441; nr 40, s. 450–451; nr 43, s. 483–484.

Typy szkół w Anglii i Francji. Szkoły prywatne. Organy lokalne a szkolnictwo. O wyższości szkoły publicznej nad prywatną. System egzaminacyjny w Anglii. Oxford, Cambridge. System freblowski w Anglii. Kary i nagrody. Tomasz Arnold o karności w szkołach publicznych. Herbert Spencer i jego poglądy pedagogiczne. Instytucja rad pedagogicznych. Szkoły francuskie wychowują dzieci, począwszy od pierwszego roku życia. Szerokie zastosowanie rysunku we francuskich szkołach początkowych. Nauka religii.

[metody nauczania, metody wychowania, szkolnictwo]

VII/287. Ap. Ol-ski, *Dzień Towarzystwa opieki nad dziećmi*, „Bluszcz” 1908, nr 39, s. 442.

20 września 1908 r. odbyła się uroczystość TOD. Instytucja zмага się z brakiem funduszy. Niezbędna pomoc dla ochron.

[opieka]

VII/288. Z[ofia] Skorobohata-Stankiewiczówna, *Doroczna wystawa prac uczniów Muzeum Rzemiosł i Sztuki Stosowanej*, „Bluszcz” 1908, nr 40, s. 452–453.

Wystawa prac uczniów Muzeum Rzemiosł i Sztuki Stosowanej w kolejnych latach jest coraz bardziej wszechstronna. Organizowane kursy: ślusarstwo, tokarstwo, stolarstwo. Kształcenie plastyczne rzemieślników. Studia ogólnokształcące i kursy specjalne. Kurs drukarstwa ozdobnego. Kurs tkactwa kilimów. W wystawie uczestniczyli uczniowie należącowskiej Szkoły Instruktorów Koszykarstwa i Szkoły Instruktorów Zabawkarstwa.

[edukacja zawodowa, szkolnictwo, zabawki]

VII/289. (sk.) (st.) [Zofia Skorobohata-Stankiewiczówna], *Otwarcie szkoły rzemiosł i przemysłu artystycznego*, „Bluszcz” 1908, nr 40, s. 453–454.

Nowa Szkoła Rzemiosł Aleksandry Korycińskiej. Nad kierunkiem artystycznym szkoły czuwa artysta malarz Zygmunt Badowski. Pozyskany przez szkołę nowy obszerny lokal przy ul. Świętokrzyskiej 27, otwarty 22 września 1908 r. Warsztaty tkackie. Rzeźba. Obowiązkowa nauka rysunków dla wszystkich uczennic szkoły.

[edukacja artystyczna, wychowanie estetyczne]

VII/290. K., *Wystawa „Dziecko” w Wilnie*, „Bluszcz” 1908, nr 41, s. 463–464.

Komitet wystawy „Dziecko” z Józefem Montwiłłem i Jadwigą Leszczyńską na czele. Ekspozycje zakładów wychowawczych z Wilna i innych miast Litwy oraz Królestwa Polskiego. Nagrodzone ekspozycje z instytucji warszawskich: TOD, Zarządu Ogrodów Wilhelma Ellisa Raua, „Kropki Mleka”, Towarzystwa Pomocy Naukowych „Urania”. Praca Heleny Prawdzic-Kuczalskiej. Odczyty, urządzone podczas trwania wystawy (6–12 września), na temat metod wychowawczych, postulatów wychowania fizycznego,

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, ogródki dziecięce, wychowanie fizyczne i sport]

VII/291. Emilia Węśławska, *Koło równouprawnienia kobiet w Wilnie*, „Bluszcz” 1908, nr 42, *Dodatek poświęcony łączności kół kobiecych na ziemiach polskich*, s. 1–2.

Koło równouprawnienia kobiet w Wilnie, zalegalizowane w październiku 1907 r. Obrady nad utworzeniem w Wilnie wyższego zakładu naukowego. Kwestia dopuszczenia kobiet do nauki na uniwersytetach. Sekcja samokształcenia, kursy samarytańskie, wykłady prawa. Odczyty dla inteligencji.

[edukacja akademicka, edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

VII/292. St[efan] Poraj [Stefania Bojarska], *Lud sobie*, „Bluszcz” 1908, nr 42, *Dodatek poświęcony łączności kół kobiecych na ziemiach polskich*, s. 3–4.

Domy ludowe w Pultuskiem, we wsi Kacice, w Kaliskiem, w Liskowie. Ochronka. Sypialnie dla dzieci. Otwarcie domu ludowego w Liskowie. Działalność ks. Wacława Blizińskiego.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży]

VII/293. J. Oksza [Julia Kisielewska], „*Współczesnej dziewczynie polskiej odpowiedź*”, „Bluszcz” 1908, nr 43, s. 477; nr 44, s. 493.

Wadliwe wychowanie dziewcząt. Konieczność reformy wykształcenia dziewcząt. Przygotowanie zawodowe. W społeczeństwie wzrasta poczucie potrzeby racjonalnego przygotowania kobiet do walki o byt i ułatwiania im codziennego życia. Praca biurowa córek.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

VII/294. N.J. [Natalia Jastrzębska], *Ochronka imienia Orzeszkowej*, „Bluszcz” 1908, nr 43, s. 484.

Poświęcenie ochrony im. Elizy Orzeszkowej przy ul. Marszałkowskiej 40 w Warszawie (czerwiec 1907 r.), założonej staraniem TOD. Organizacja i funkcjonowanie placówki.

[ochronki]

VII/295. K. Janczewska, *Otwarcie kursów naukowych 1908/1909*, „Bluszcz” 1908, nr 43, s. 484–485.

Sprawozdanie z działalności TKN w 1906/1907 r. Liczba słuchaczy. Popularność kursów wśród uczniów. Pomyślnie zapowiadające się kursy na 1908/1909 r. Wydziały kursów i sekcje. Wykłady.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

VII/296. (sk.) (st.) [Zofia Skorobohata-Stankiewiczówna], *Studia pleinair’owe Warszawskiej Szkoły Sztuk Pięknych*, „Bluszcz” 1908, nr 43, s. 486.

Wystawa prac uczniów Warszawskiej Szkoły Sztuk Pięknych. Na popis złożyły się rezultaty letnich studiów podczas pobytu grupy uczniów w Pieskowej Skale oraz pejzaże z Finlandii. Praca szkoły dobrze znana z licznych wystaw kilka razy do roku.

[edukacja artystyczna, wychowanie estetyczne]

VII/297. Z. Skor-Stankiewiczówna [Zofia Skorobohata-Stankiewiczówna], *Sztuka w życiu dziecka*, „Bluszcz” 1908, nr 44, s. 497–498.

O wystawie w TZSP, która wzbudziła zainteresowanie w sferach artystyczno-pedagogicznych i wśród szerokiej publiczności. Dążenie do włączenia w życie dziecka pierwiastka sztuki jako czynnika pedagogicznego, oddziałującego kulturalnie na rozwój jego

popędów twórczych, kształcącego wrodzone poczucia piękna. Sztuka, wprowadzona w bezpośrednie otoczenie dziecka, wzbogaca jego świat duchowy, podsuwa wzory dla samodzielnych pomysłów w zakresie wypowiedania się kształtem i barwą. Znaczenie wychowania estetycznego młodzieży. Wydawnictwa obrazkowe dla dzieci.

[edukacja artystyczna, wychowanie estetyczne]

VII/298. *Sprawa szkół polskich*, „Bluszcz” 1908, nr 45, s. 501.

28 października 1908 r. na mocy rozporządzenia generał-gubernatora Georgija Antonowicza Skalona zamknięto w Warszawie 16 męskich szkół średnich, pozbawiono nauki 6000 uczniów. Społeczeństwo odpowiedziało na rozporządzenie odezwą do młodzieży polskiej (cytowaną w artykule). Wykaz zamkniętych szkół.

[rusyfikacja, szkolnictwo]

VII/299. Julia Terpiłowska, „*Historia Polski*” podręcznik do nauki szkolnej i domowej, kurs średni przez J. Kisielewską, „Bluszcz” 1908, nr 47, s. 525–526.

Współpracownica „Bluszczu” Julia Kisielewska i jej *Historia Polski. Podręcznik do nauki szkolnej i domowej, kurs średni* (Warszawa 1908). Potrzeba syntetyzowania wiedzy. Informacje o podręczniku, jego zalety.

[pomoce dydaktyczne i podręczniki]

VII/300. Jadwiga z Z[ubrzychkich] Strokowa, *Matka strachu i kłamstwa*, „Bluszcz” 1908, nr 48, s. 533.

Walka z kłamstwem u dzieci. Kłamstwa ze strachu. Postulat zwalczania wszelkiego kłamstwa u dzieci. Etykieta towarzyska. Nie należy przy dzieciach mówić o wadach, ułomnościach innych ludzi.

[wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

VII/301. Maria Łopuszańska, *Dzieci upośledzone*, „Bluszcz” 1908, nr 49, s. 550–551.

Dotyczy pracy z dziećmi z niepełnosprawnością intelektualną. Zakład specjalny dla takich dzieci w Warszawie, założony nakładem gminy ewangelicko-augsburskiej. Organizacja i funkcjonowanie placówki. Zajęcia dzieci w zakładzie. Gry i zabawy. Oplaty.

[pedagogika specjalna]

VII/302. St[efan] Poraj [Stefania Bojarska], *Z mojej wędrówki po zakładach ks. Chelmieckiego*, „Bluszcz” 1908, nr 49, s. 552–553; nr 50, s. 566; nr 51, s. 579–581.

Zygmunt Chelmiecki. Siostra Bronisława Szpądrowska. Towarzystwo domów zarobkowych, przytułków noclegowych oraz tanich kuchni. Cel instytucji to przeciwdziałanie żebractwu ulicznemu. Środki materialne towarzystwa. Dom zarobkowy dla chłopców z Powiśla ks. Kazimierza Siemca. Urządzenie przytułków noclegowych. Rozwój instytucji. Kuchnie-jadłodajnie. Fundacja im. Mańkowskich i dom zarobkowy dla chłopców na

Pradze. Zakład dla dziewcząt pw. N.M. Loretańskiej w Wilanowie. Opieka nad dziećmi. Wychowanie i zasób wiedzy przekazywany podopiecznym.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, niedostosowanie społeczne i przestępczość]

VII/303. J.A.P., *Wydawnictwa gwiazdkowe*, „Bluszcz” 1908, nr 50, s. 567–568.

Wykaz nowości wydawniczych przed Bożym Narodzeniem. Powieści podróżnicze Juliusza Verne’a jako literatura, która rozbudza wyobraźnię, ukazuje bezinteresowność i poświęcenie. Przykłady odwagi i męstwa. Zawiera wykaz książeczek dla dzieci, m.in. autorstwa Władysława Bełzy, Allena Waltona Goulda, Marii Weryho-Radziwiłłowiczowej.

[czytelnictwo]

VII/304. C[ecylia] Wal[ewska], *Kobieta polska w nauce*, „Bluszcz” 1908, nr 52, s. 589–592.

Sylwetki i osiągnięcia polskich uczonych, m.in. Marii Skłodowskiej-Curie, Józefy Jotejkówny, Michaliny Stefanowskiej, Józefy Kodisowej, Teresy Ciszkieviczowej, Anny Tomaszewicz-Dobrowskiej, Stanisławy Popławskiej.

[edukacja akademicka, edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

VII/305. M[aria] Cz[esława] Przewóska, *W Przyszłość. (Odrodzenie). Szlakami reformy. Sygnały wieku. Kultura krzywdy. Literatura odrodzenia. Byle z postępem. Tragedia kobiety a przymierze ptci. O prawa obywatelskie. Do swoich Bogów. Górne hasła. Kultura myśli. Bezdomni. Szkoła a postęp społeczny narodu. Rutyna w szkole. Nowy ideał erotyczny*, „Bluszcz” 1909, nr 1, s. 13; nr 10, s. 101–102; nr 16, s. 169–170; nr 17, s. 181–182; nr 48, s. 525–526; 1910, nr 2, s. 13–14; nr 7, s. 65–67; nr 12, s. 122–123; nr 13, s. 137–138; nr 18, s. 186–188; nr 22, s. 232–234; nr 34, s. 366–368; nr 46, s. 506–509; 1911, nr 1, s. 6–7; nr 5, s. 45–46; nr 7, s. 65–69; nr 10, s. 97–98; nr 11, s. 106–108; nr 16, s. 157–158; 1912, nr 20, s. 201–202; nr 24, s. 245–246; nr 32, s. 333–334; nr 36, s. 373–374; nr 41, s. 432–433; nr 46, s. 503–504; nr 51, s. 567–569.

Walka kobiet o ich prawa. Stanowisko kobiety w rodzinie. Zadanie moralnego odrodzenia społeczeństwa przed polskimi matkami. Kobieta i jej wpływ na rodzinę, pielęgnowanie kultury polskiej i języka ojczystego jako zadanie kobiety. Szkoła polska i jej organizacja. Zadania wychowawców młodzieży. Samobójstwa. Praca nad sobą. Rutyna w szkole. Potrzeba propagowania wiedzy pedagogicznej i higienicznej wśród rodziców i opiekunów młodzieży szkolnej. Krytyka ignorancji w kwestii wychowania. Udział rodziców w radach szkolnych. Kształcenie charakteru, rozwój psychiczny i fizyczny dzieci. Gimnastyka rytmiczna w rozwoju dzieci.

[wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie, zdrowie i higiena]

VII/306. El-a., *Wpływ ubrania na wychowanie*, „Bluszcz” 1909, nr 2, s. 12.

Ubiór jako kwestia wychowawcza. Skromna odzież jako zapobieganie rozwojowi próżności dziecka. Ostrzeżenie przed uleganiem kaprysom dziecka. Błędy wychowawcze prowadzące do wychowania dziecka-despoty, tyrana rodziny.

[wychowanie moralne, zdrowie i higiena]

VII/307. Zuzanna Morawska, *O wadach i zaletach słów kilkoro*, „Bluszcz” 1909, nr 2, s. 16–17.

Umiejętność panowania nad własnymi wadami i namiętnościami. Urabianie charakteru od najmłodszych lat, poskramianie porywczowości, samolubstwa, rozleniwienia dziecka jako główne zadanie wychowawców. Perswazja w wychowaniu. Naśladownictwo.

[wychowanie moralne]

VII/308. Eugenia Żypowska, *Metoda czytania i pisania według K. Promyka*, „Bluszcz” 1909, nr 6, s. 57–58.

Prawidłowe metody uczenia się, zdobywania informacji, nauki czytania i pisania. Polecane podręczniki Konrada Prószyńskiego – Kazimierza Promyka. Wprawianie ręki ucznia do trzymania ołówka, prowadzenia linii według wskazówek *Obrazkowej nauki pisania i czytania* (Warszawa 1879). Równoległa nauka pisania i czytania.

[edukacja elementarna, metody nauczania]

VII/309. S[tefan] Kiedrzyński, *Teatr w życiu dziecka*, „Bluszcz” 1909, nr 6, s. 60; nr 7, s. 70.

Teatr marionetek i zasługi Marii Weryho-Radziwiłłowiczowej dla jego rozwoju na ziemiach polskich. Teatr jako zabawa, ale i kształtowanie umysłu, ważna szkoła życia. Przystosowanie teatru dla małego dziecka: prawda bez zbytecznego dydaktyzmu, rzetelność i odpowiedni poziom artystyczny. Teatr jako pozytywny środek wychowawczy.

[wychowanie estetyczne, zabawy]

VII/310. Z.B. [Zofia Bielicka], *Z Towarzystwa badań nad dziećmi. Odczyt p. A. Grudzińskiej o samorządzie szkolnym*, „Bluszcz” 1909, nr 8, s. 84–85, 110, 195, 502; nr 51, s. 568–569; nr 52, s. 578; 1910, nr 5, s. 55; nr 10, s. 110–111; nr 18, s. 195; 1911, nr 8, s. 87; 1912, nr 6, s. 66–67; nr 18, s. 210–211; nr 43, s. 486–487.

Cykl artykułów o charakterze sprawozdawczym, dotyczący rozwoju pedologii. Badanie właściwości pamięci dziecka. Pamięć wzrokowa i słuchowa. Pamięć ruchowa i intelektualna. Badania nad indywidualnym rozwojem pamięci u dzieci. Pedologia i jej stosunek do pedagogiki. Dwa posiedzenia TBD: zebranie w grudniu 1909 r. i styczniu 1910 r. Właściwości psychiki dziecięcej. Władysław Chodecki, *O zeznaniach dzieci w świetle psychologii*; Józefa Joteyko, *Przebieżenie szkolne*. Badanie uczuć estetycznych u dzieci.

Wypowiedź Zofii Skorobohatej-Stankiewiczówny o pierwszych wrażeniach piękna u dzieci, uwzględniająca przede wszystkim zagadnienie postrzegania przyrody. Sprawozdanie z kongresu pedologicznego w Brukseli (Michalina Stefanowska). Referat Anieli Szycówny na temat wypracowań uczniów jako przedmiotu studiów psychologicznych. Referat Władysława Chodeckiego na temat fizjologii i psychologii okresu dojrzewania płciowego. Laboratorium pedologiczne w Zawierciu. Badania nad mową dziecka. Badanie charakterów dziecięcych. Samorząd szkolny w ujęciu Anny Grudzińskiej.

[kontakt z przyrodą, Nowe Wychowanie, psychologia dzieci i młodzieży]

VII/311. Gustaw Olechowski, *Półstówka*, „Bluszcz” 1909, nr 9, s. 90–91.

Na temat spadku zainteresowania czytelnictwem. Brak refleksji czytelniczej w obszarze poznanej literatury. Kobieta animatorem czytelnictwa.

[czytelnictwo]

VII/312. D-rowsa Kosmowska [Irena Wanda Kosmowska], *Serce kraju*, „Bluszcz” 1909, nr 9, s. 89–90.

Wykłady akademickie z zakresu rolnictwa w Warszawie. Kursy CTR połączone ze zjazdem kółek rolniczych z całego kraju. Zjazd TKR.

[edukacja akademicka, edukacja zawodowa]

VII/313. z.s. [Zofia Seidlerowa], *Ochrona im. Sienkiewicza*, „Bluszcz” 1909, nr 9, s. 98.

Dotyczy ochrony dla małych dzieci. Opieka nad dzieckiem w rodzinie. Przepięstwa dokonywane przez nieletnich. Ochrona pozaszkolna w Monachium jako wzór. Nauka porządku, posłuszeństwa, dobrych obyczajów, ochrona przed szkodliwym wpływem środowiska.

[ochronki, opieka, wychowanie w rodzinie]

VII/314. Zofia Seidlerowa, *Jeszcze o psychologii dziecka*, „Bluszcz” 1909, nr 10, s. 101.

Badania narządów zmysłów, pomiary antropometryczne w zastosowaniu do pedagogiki, mierzenie siły mięśniowej, badania psychometryczne, pomiary znużenia umysłu, zdolności i inteligencji dzieci.

[psychologia dzieci i młodzieży]

VII/315. Natalia Jastrzębska, *W sprawie Salonów*, „Bluszcz” 1909, nr 10, s. 104.

Ubolewanie nad zanikaniem polskich salonów. Dom polski i jego rola w ostatnim stuleciu: przechowywanie tradycji, niepisanej historii, pielęgnowanie języka i idei społecznych. Ewolucja życia towarzyskiego.

[odpoczynek i rekreacja, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

VII/316. Z[ofia] Skorobohata-Stankiewiczówna, *Warszawska szkoła sztuk Pięknych*, „Bluszcz” 1909, nr 11, s. 118–119; nr 21, s. 233–234.

Geneza szkoły. Zaslugi Kazimierza Stabrowskiego. Budżet szkoły. Sprawa budowy własnego gmachu.

[edukacja artystyczna, wychowanie estetyczne]

VII/317. Maria Czesława Przewóska, *Miłość i małżeństwo (Postulaty reformy obyczajów)*, „Bluszcz” 1909, nr 14, s. 152–153.

Poglądy na małżeństwo i zadania kobiety w rodzinie według Ellen Key.

[edukacja dziewcząt i kobiet, rodzina]

VII/318. E[welina] Badowska, *O naukę religii*, „Bluszcz” 1909, nr 19, s. 205–207.

Odwołanie do wartości religijnych, ważnych w wychowaniu młodego człowieka. Wychowanie moralne w szacunku dla drugiego człowieka i tradycji.

[wychowanie moralne, wychowanie patriotyczne i obywatelskie, wychowanie religijne]

VII/319. E[welina] Badowska, *O naukę historii*, „Bluszcz” 1909, nr 19, s. 207–208.

Edukacja domowa dzieci jako bardzo istotna w dobie zaborów. Apel publicystów, aby programy nauczania obejmowały naukę języka ojczystego, historii Polski i geografii.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

VII/320. Helena Zielińska, *Do młodych matek*, „Bluszcz” 1909, nr 22, s. 244–245.

O wychowaniu od momentu przyjścia dziecka na świat. O kształtowaniu charakteru dziecka. Zalecany tryb życia matki w okresie ciąży: sposób odżywiania, przebywanie na świeżym powietrzu, ruch, dbanie o kondycję psychiczną.

[macierzyństwo, wychowanie moralne, zdrowie i higiena]

VII/321. Teresa Prażmowska, *Dziś i jutro rodziny polskiej*, „Bluszcz” 1909, nr 22, s. 237–238; nr 23, s. 252–253.

O roli matek w wychowaniu młodego pokolenia. Apel o kształtowanie postawy szacunku dzieci wobec matek. Zgubne skutki nadmiernej pobłażliwości okazywanej najmłodszym i braku przestrzegania zasad wychowawczych.

[macierzyństwo, wychowanie w rodzinie]

VII/322. W., *Wyższe kursy rolnicze dla kobiet u nas*, „Bluszcz” 1909, nr 22, s. 246.

Dostęp dziewcząt i kobiet do akademii rolniczych. Towarzystwo Kursów Rolniczych w Warszawie (1906 r.), Wydział Rolniczy.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

VII/323. G. [Gustawa Gawalewiczówna], *Muzeum szkolne w St. Louis*, „Bluszcz” 1909, nr 24, s. 268–269.

Rola muzeów szkolnych w życiu młodzieży. Wystawa szkolna w St. Louis. Charakterystyka zbiorów. Działy wystawy.

[metody nauczania, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

VII/324. Natalia Jastrzębska, *Kurs wakacyjny pedagogii*, „Bluszcz” 1909, nr 26, s. 285.

Specjalny wakacyjny kurs pedagogii, zorganizowany przez Józefę Joteyko w Brukseli. Gruntowna znajomość właściwości fizjologicznych i psychicznych dziecka.

[Nowe Wychowanie, rozwój dziecka]

VII/325. z.b. [Zofia Bielicka], *Zakończenie roku szkolnego kursów pedagogicznych*, „Bluszcz” 1909, nr 26, s. 287.

Informacje na temat dwuletnich kursów pedagogicznych, o kierunku humanistycznym i przyrodniczym Leonii Rudzkiej. Rola pedagoga w społeczeństwie.

[edukacja zawodowa, nauczyciel/pedagog]

VII/326. M[aria] Orsetti, *Uczelnia higieny*, „Bluszcz” 1909, nr 27, s. 296–298.

Placówka Apolinarego Tarnawskiego w Kosowie. Higieniczny styl życia – wskazówki.

[zdrowie i higiena]

VII/327. Eugenia Żypowska, *Metoda naturalna w zastosowaniu do początkowej nauki rysunku*, „Bluszcz” 1909, nr 29, s. 320; nr 30, s. 327.

Treści pedagogiczne związane z nauką rysunku. Ćwiczenia rysunkowe jako sposób rozwijania zmysłu obserwacji i podstawa nauczania. Krytyka ograniczania rysunków dzieci przedszkolnych do kreślenia w kratkowanych zeszytach lub według wzorków (rysunki pozbawione elementów wziętych z życia).

[edukacja artystyczna, wychowanie estetyczne]

VII/328. Natalia Jastrzębska, *O zjazd młodzieży*, „Bluszcz” 1909, nr 33, s. 361–363.

Napomnienie, aby wychowawcy podejmowali próby poznawania charakterów i osobowości swoich podopiecznych przez częste przebywanie z nimi.

[Nowe Wychowanie]

VII/329. N.J. [Natalia Jastrzębska], *Towarzystwo Opieki nad Dziećmi Więźniów*, „Bluszcz” 1909, nr 33, s. 366.

Obchody (1908 r.) czwartej rocznicy powołania Towarzystwa Opieki nad Dziećmi Więźniów. Spadek wpływów ze składek w 1908 r. przy niezmnieszonej liczbie dzieci

znajdujących przytułek w stowarzyszeniu. Prośba o zainteresowanie zakładem. Powstanie innych zakładów opieki i dobroczynności na rzecz dzieci.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży]

- VII/330. E.B. [Ewelina Badowska], *Kursy pedagogiczne dla kobiet pod kierunkiem Jana Miłkowskiego*, „Bluszcz” 1909, nr 36, s. 402–403.

Propagowanie najnowszych rozwiązań w zakresie kształcenia kadry pedagogicznej na kursach pedagogicznych. Rola kursów w inicjowaniu dyskusji i wymianie doświadczeń w zakresie pedagogiki.

[edukacja zawodowa]

- VII/331. Natalia Jastrzębska, *Pierwsza w Rosji Szkoła farmaceutyczna dla kobiet*, „Bluszcz” 1909, nr 38, s. 424–425.

Otwarcie szkoły farmaceutycznej dla kobiet w Petersburgu w 1901 r. Program nauczania. Warunki wstępu do Instytutu Medycyny Eksperymentalnej w Petersburgu. Sale wykładowe, laboratorium.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

- VII/332. *Z kursów pedagogicznych dla kobiet*, „Bluszcz” 1909, nr 40, s. 446.

Opis kursów pedagogicznych dla kobiet prowadzonych pod kierunkiem Jana Miłkowskiego. Charakterystyka sekcji humanistycznej i przyrodniczej kursów.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

- VII/333. Natalia Jastrzębska, *Dziecko niczyje*, „Bluszcz” 1909, nr 42, s. 465–466.

Refleksje dotyczące praktycznych aspektów opieki i wychowania, zarówno w rodzinie, jak i w różnego typu placówkach. Trudna sytuacja dzieci pozbawionych opieki podczas pracy rodziców. Praca młodocianych w fabrykach, źle wpływająca na ich zdrowie. Ochrona najmłodszych przed nędzą przez udzielanie im wsparcia materialnego i zapewnienie dostępu do edukacji.

[dostęp do edukacji, opieka, zdrowie i higiena]

- VII/334. D.K. [Irena Wanda Kosmowska], *Posiedzenie Towarzystwa Wychowania Przedszkolnego. Szkoła życia*, „Bluszcz” 1909, nr 47, s. 520–521.

Informacje o zebraniu członków Towarzystwa Wychowania Przedszkolnego, które odbyło się w Warszawie pod przewodnictwem Marii Weryho-Radziwiłłowiczowej. Prezentacja placówki edukacyjnej, założonej w Belgii przez Owidiusza Decroly'ego, belgijskiego psychologa i pedagoga.

[edukacja przedszkolna, psychologia dzieci i młodzieży]

VII/335. Emilia Węśławska, *Zagadnienia epoki niemowlęctwa. Przekład z angielskiego Emilii Węśławskiej*, „Bluszcz” 1909, nr 45, s. 495–496; nr 46, s. 508–509; nr 47, s. 517–518; nr 49, s. 536–538; 1910, nr 34, s. 370–372; nr 35, s. 384–385; nr 37, s. 404–405.

O problemach opiekuńczo-wychowawczych. Sprawa złobków w Królestwie Polskim. Opieka nad niemowlęciem, zapewnienie mu odpowiedniego snu, prawidłowego rozwoju i odżywiania. Znacznie troski o właściwy dobór odzieży.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka, zdrowie i higiena]

VII/336. r., *Gniazda sieroce*, „Bluszcz” 1909, nr 48, s. 534.

Zasady programu TGS Kazimierza Jeżewskiego. Organizacja i zadania TGS jako wzoru gospodarstwa włościńskiego. Postulat utworzenia kolonii wzorowych Gniazd – odrębnych małych gospodarstw. 2–3-letnia praktyka kandydatów na opiekunów Gniazd.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, oświata pozaszkolna]

VII/337. Zofia Seidlerowa, *Fantastyczność czytania*, „Bluszcz” 1909, nr 50, s. 550.

Kształtowanie kultury czytelniczej.

[czytelnictwo]

VII/338. J.K., *Sprawa wychowania dziewcząt na kongresie pedagogicznym we Lwowie*, „Bluszcz” 1909, nr 50, s. 551.

Towarzystwa naukowe. Przegląd działalności Lwowskiego TP. II Ogólnopolski Kongres Pedagogiczny we Lwowie (1909) a stan i potrzeby nauk pedagogicznych. Zagadnienia poruszane na kongresie: wychowanie fizyczne, szkolnictwo ludowe, szkolnictwo średnie, wychowanie sierot, wychowanie młodzieży zaniedbanej. Zawód nauczyciela.

[nauczyciel/pedagog, popularyzacja wiedzy pedagogicznej]

VII/339. Eugenia Żypowska, *Zabawa jako czynnik wychowania estetycznego*, „Bluszcz” 1909, nr 51, s. 561–563.

Krytyka zabawek automatycznych, niedających pola dla wyobraźni i własnej twórczości dziecka. Mogą być one odpowiednie dla dzieci starszych, co najmniej 13–14-letnich. Apel publicystów, aby zabawa była adekwatna do wieku dziecka.

[wychowanie estetyczne, zabawki, zabawy]

VII/340. J. Oksza [Julia Kisielewska], *Przestroga*, „Bluszcz” 1910, nr 1, s. 4–6.

Walka ze zbytkiem w polskich domach. Krytyka spędzania wolnego czasu w kawiarniach czy restauracjach, odbijającego się na manierach.

[odpoczynek i rekreacja, wychowanie moralne]

VII/341. Wanda Grot-Bęczkowska, *Aktualna sprawa*, „Bluszcz” 1910, nr 1, s. 8.

Wzrastająca liczba samobójstw wśród młodzieży. Wychowanie i nauczanie dzieci nieprzystosowane do współczesności. Konieczność współpracy i współdziałania szkoły z domem. Krytyka rosnących wymagań intelektualnych wobec dzieci, niewspółmiernych w stosunku do obniżania się ich odporności fizycznej. Brak higieny szkolnej, pasywny sposób prowadzenia lekcji, obojętność i brak wiedzy pedagogicznej u rodziców. Obcowanie dziecka z przyrodą.

[samobójstwa, współpraca rodziny ze szkołą]

VII/342. D.K. [Irena Wanda Kosmowska], *Wzorowa szkoła elementarna*, „Bluszcz” 1910, nr 1, s. 10–11.

Szkoły miejskie pod względem higienicznym i wychowawczym. Zakład pedagogiczny przy ul. Hożej, kierowany przez Józefę Szebeko. Sprawozdanie z całorocznej pracy z dziećmi, przedstawione na grudniowym posiedzeniu sekcji wychowawczej WTH. Tzw. konferencje macierzyńskie, w których uczestniczą matki i kierownicy szkół oraz lekarze. Specjalna księga, w której nauczycielki przedstawiają uwagi na temat zachowania dzieci i ich postępów w nauce. Wady zaobserwowane u dzieci: kłamlivość, brak solidarności, wzajemne oskarżanie się, brak karności.

[edukacja elementarna, psychologia dzieci i młodzieży, wychowanie moralne]

VII/343. Maria Łopuszańska, *Stare zabytki życiowe*, „Bluszcz” 1910, nr 2, s. 17.

Dojrzałość do małżeństwa. Odpowiedzialność za związek. Poglądy Ellen Key na temat małżeństwa.

[rodzina]

VII/344. Dr Kam. [Dr Kamińska], *Jak zapobiegać skrzywieniom kręgosłupa i krótkowzroczności przy nauce w domu*, „Bluszcz” 1910, nr 2, s. 17–18; nr 3, s. 30–31.

Higieniczne warunki nauki w domu i szkole. Boczne skrzywienie kręgosłupa. Lekarze szkolni a kwestia ustalenia norm dla wymiarów ławek szkolnych. Krótkowzroczność dzieci i młodzieży w wieku szkolnym.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

VII/345. Romana Pachucka, *Dom Studentek*, „Bluszcz” 1910, nr 2, s. 20.

Towarzystwo Budowy Domu im. Elizy Orzeszkowej dla słuchaczek szkół wyższych we Lwowie (1908 r.). Idea utworzenia domu dla studentek we Lwowie i Krakowie. Statut Towarzystwa Domu im. Elizy Orzeszkowej. Fundusz Towarzystwa. Prezydium i Rada Nadzorczą Towarzystwa.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży]

VII/346. Z.B., *Józefa Jotejkówna. „Inteligencja i pamięć u dzieci”*, „Bluszcz” 1910, nr 2, s. 23.

Józefa Jotejkówna, kierowniczka pracowni psychologicznej w Brukseli i redaktorka „Revue Psychologique”, i jej odczyt na temat inteligencji i pamięci dzieci, zorganizowany przez zarząd TBD.

[psychologia dzieci i młodzieży]

VII/347. Cw. [Cecylia Walewska?], *Słöjd i jego krzewicielka u nas*, „Bluszcz” 1910, nr 2, s. 22.

Maria Dunin-Sulgustowska i promowanie słöjdu, czyli „zręczności w palcach” na ziemiach polskich. Pierwsza szkoła słöjdu.

[wychowanie estetyczne]

VII/348. W[ładysław] Korycki, *Wyższe wykształcenie kobiet*, „Bluszcz” 1910, nr 3, s. 26–28.

Kwestia emancypacji kobiet i ich wyższego wykształcenia. Broszura Karola Lichtańskiego *O metodzie wykładów na uniwersytetach niewieścich* (Warszawa 1893).

[edukacja akademicka, edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

VII/349. Ida Pilecka, *Przyczyny samobójstwa*, „Bluszcz” 1910, nr 4, s. 40–41.

Zmiany w życiu społecznym, reformy w zakresie wychowania dzieci i młodzieży, zmiany warunków komunikacji, zdenerwowanie, pośpiech. Chorobliwe objawy u młodzieży. Alkoholizm.

[samobójstwa]

VII/350. D. Ebrem [Ewa Bryndza-Nacka], *Miasto słowiańskich studentek*, „Bluszcz” 1910, nr 5, s. 51–53; nr 6, s. 59–61; nr 7, s. 69–70.

Polskie dziewczęta podejmują studia za granicą. Dostęp kobiet do studiów wyższych. Studenci w Szwajcarii. Uprzedzenia wobec studentek przebywających za granicą. Sprawy socjalno-bytowe studentów.

[edukacja akademicka, edukacja dziewcząt i kobiet]

VII/351. Zofia Ryzanka, *Inauguracja Polskiego Zjednoczenia studentek*, „Bluszcz” 1910, nr 5, s. 54–55.

Organizacja i cele Polskiego Zjednoczenia Studentek na Uniwersytecie Lwowskim.

[edukacja akademicka, edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

VII/352. Ignis. [Bronisława Włodkówna], *Kursy gospodarcze w Grędzicach*, „Bluszcz” 1910, nr 7, s. 72–73.

ZKZ a kursy dla gospodyń wiejskich w Grędzicach pod Ciechanowem (4 listopada 1909 r.). Aniela Choromańska – główna opiekunka Kursów.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa, oświata ludowa]

VII/353. E[welina] Badowska, *Teatr włościański*, „Bluszcz” 1910, nr 7, s. 73–74.

Przedstawienia teatralne w Warszawie. Przyjemna i pożyteczna rozrywka dla młodzieży. Nauka młodzieży wiejskiej w szkołach rolniczych. Teatry ludowe w Galicji i na Śląsku.

[oświata ludowa, wychowanie estetyczne]

VII/354. Maria Barszczewska, *Higiena i gorset*, „Bluszcz” 1910, nr 7, s. 74.

Model gorsetu, odpowiadającego potrzebom estetyki ubioru kobiecego i wymaganiom higieny.

[zdrowie i higiena]

VII/355. Natalia Jastrzębska, *Nowa szkoła polska i jej znaczenie dla kobiet*, „Bluszcz” 1910, nr 8, s. 77–78.

Dotyczy artykułu Włodzimierza Łady, poświęconego projektowi założenia polskiej szkoły nauk politycznych w Krakowie. Program szkoły.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

VII/356. N.J. [Natalia Jastrzębska], *Kwestia rodziny w sprawie kobiecej*, „Bluszcz” 1910, nr 8, s. 83.

Józefa Kodisowa i jej broszura *Kwestia rodziny w sprawie kobiecej* (Warszawa 1909). O uregulowaniu stosunków ekonomicznych w rodzinie. Organizacja przyszłej rodziny. Problem pogodzenia obowiązków rodzinnych kobiety z jej działalnością społeczną.

[macierzyństwo, rodzina]

VII/357. Wdowa i Matka, *Kilka słów w kwestii nieszczęśliwych małżeństw*, „Bluszcz” 1910, nr 8, s. 83–85.

Wybory form życia małżeńskiego. Rodzicielstwo jako zadanie. Styl życia i zachowania zdrowotne w rodzinie. Wychowanie seksualne i rozmowy o sprawach intymnych.

[edukacja seksualna, rodzina, zdrowie i higiena]

VII/358. cw. [Cecylia Walewska?], *Szkoła życia w Belgii*, „Bluszcz” 1910, nr 8, s. 86.

Zadania i metody wychowawcze szkoły życia Owidiusza Decroly’ego w Belgii.

[Nowe Wychowanie]

VII/359. J[ustyna] Budzińska-Tylicka, *Zadania kobiety w higienie życia codziennego. Odczyt wypowiedziany Warszawskim Towarzystwie Higienicznym przez d-ra med. J. Budzińską-Tylicką*, „Bluszcz” 1910, nr 9, s. 96–97; nr 10, s. 105–106.

Odczyt wygłoszony przez Justynę Budzińską-Tylicką w WTH na temat higieny życia codziennego: higiena mieszkań; odzież; racjonalne odżywianie dzieci i dorosłych. Zadania

rodziców w zakresie higieny. Konieczność wprowadzenia wykładów z higieny ogólnej i higieny życia codziennego do średniej edukacji kobiet. Przyczyny występowania chorób nerwowych u dzieci.

[edukacja dziewcząt i kobiet, zdrowie i higiena]

VII/360. Redakcja, *Informacje o szkole p. Bernatowiczówny*, „Bluszcz” 1910, nr 10, s. 110.

Antonina Bernatowiczówna i szkoła gospodarcza w powiecie święciańskim, w Krzywonosach.

[edukacja zawodowa]

VII/361. Dr Kosmowska [Irena Wanda Kosmowska], *Nasza praca oświatowo-kulturalna*, „Bluszcz” 1910, nr 12, s. 126–127; nr 20, s. 210–211; nr 21, s. 223–224; nr 26, s. 279–280; nr 27, s. 286–287.

Szkoła w Kruszynku. Kursy dla dorosłych. Spółdzielczość. Szkoła koedukacyjna. Papież Leon XIII i pierwsza encyklika społeczna *Rerum Novarum* (1891). Dążenie do oświaty i poprawy warunków bytowych. TKP w Warszawie i jego oddziały na prowincji. Sekcja oświatowa. Najnowsze prądy wychowawcze.

[edukacja zawodowa, koedukacja]

VII/362. Z[ofia] Daszyńska-Golińska, *Mysli o przyszłym ustroju rodziny*, „Bluszcz” 1910, nr 13, s. 134–135; nr 14, s. 146–148; nr 15, s. 154–155; nr 16, s. 166–167.

Ewaluacja rodziny na tle historycznym. Modele rodziny od matriarchatu do patriarchy. Historia przodków w kultywowaniu tradycji rodzinnych. Aspekty pracy w funkcjonowaniu rodziny. Negatywne skutki traktowania rodziny jako przedsiębiorstwa. Wsparcie ze strony stowarzyszeń w procesie wychowania dziecka. Zmiana zasad wychowania w rodzinie. Konflikt wartości w rodzinie.

[rodzina]

VII/363. Anna Zakrzewska, *Nauka u kobiet*, „Bluszcz” 1910, nr 13, s. 138–139.

Głosy o pracy i wychowaniu kobiet. Konieczność zdobywania wykształcenia przez kobiety. Poglądy Johanna Müllera (*Stanowisko i powołanie kobiety*).

[edukacja dziewcząt i kobiet]

VII/364. Zof. Biel. [Zofia Bielicka], *Nowa szkoła żeńska (ośmioklasowa)*, „Bluszcz” 1910, nr 13, s. 139.

Postulat utworzenia ośmioklasowej szkoły dla dziewcząt, dającej wykształcenie w takim samym zakresie jak szkoły męskie, kładącej w programie nacisk na przedmioty przyrodniczo-matematyczne, oparte na metodzie samodzielnej myśli. Dyskusja wokół nauczania języków starożytnych w szkole. Warunki wymagane do immatrykulacji uniwersyteckiej.

[edukacja akademicka, edukacja dziewcząt i kobiet]

VII/365. J[ulia] Terpi[łowska], *Książka o kobiecie nowej*, „Bluszcz” 1910, nr 13, s. 141–143; nr 15, s. 160–161.

Cecylia Plater-Zyberkówna – autorka pracy *Kobieta – ogniskiem. Z pogadanek uczennic Chyliczkowskich* (Warszawa 1909). Obowiązki kobiety w rodzinie. Samokształcenie dziewcząt i kobiet. Indywidualność dziecka. Okazywanie szacunku dzieciom.

[rodzina, wychowanie w rodzinie]

VII/366. Emilia Węśławska, *Z Wilna*, „Bluszcz” 1910, nr 15, s. 159.

Towarzystwo Popierania Uczącej się Młodzieży „Vilniaus Omeza” i Towarzystwo Oświatowe „Soviesa”.

[organizacje młodzieżowe, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

VII/367. D-r Kam. [Dr Kamińska], *Czystość to zdrowie*, „Bluszcz” 1910, nr 17, s. 180–181; nr 18, s. 191–192.

Dotyczy dbałości o czystość ciała. Postulat upowszechniania zasad higieny. Higiena osobista dzieci. Sypialnia i pokój dziecka. Czystość w życiu dziecka.

[zdrowie i higiena]

VII/368. N.J. [Natalia Jastrzębska], *Samorząd w wychowaniu młodzieży*, „Bluszcz” 1910, nr 19, s. 203.

Samorząd młodzieży jako jedna z metod wychowawczych. Dziecko kształcone i wychowywane na zasadach samorządu. Rodzice i wychowawcy powinni uwzględniać ideę samorządu i dostosować ją do konkretnych warunków. Życie społeczne środowiska akademickiego. Towarzystwo Budowy Domu im. Elizy Orzeszkowej dla słuchaczek szkół wyższych we Lwowie.

[aktywność młodzieży, edukacja akademicka, edukacja dziewcząt i kobiet]

VII/369. Romana Pachucka, *Z życia studentek we Lwowie*, „Bluszcz” 1910, nr 19, s. 19, s. 204–205.

Stosunki na Uniwersytecie Lwowskim. O połączeniu dwóch obozów studentek: postępowych i narodowych w jedno stowarzyszenie – Zjednoczenie Studentek Polskich.

[edukacja akademicka, edukacja dziewcząt i kobiet, szkolnictwo]

VII/370. Z[ofia] Skorobohata-Stankiewiczówna, *Nowa praca w zakresie pedagogiki rysunkowej*, „Bluszcz” 1910, nr 20, s. 214–215.

Znaczenie nauki rysunku jako sposobu wypowiedzania się. Metodyka nauki rysunku. Niemiecki pedagog Georg Kerschensteiner i jego prace. Sekcja pedagogiczno-rysunkowa przy Warszawskim Towarzystwie Artystycznym. Rysunek jako metoda kształcenia wyobraźni.

[edukacja artystyczna, wychowanie estetyczne]

VII/371. Z[ofia] Skorobohata-Stankiewiczówna, *Wystawa rysunków szkolnych*, „Bluszcz” 1910, nr 24, s. 259–260.

Na temat wystawy rysunków szkolnych, zorganizowanej z inicjatywy członków sekcji pedagogicznej rysunkowej przy Warszawskim Towarzystwie Artystycznym (później: Polskie Towarzystwo Artystyczne). Wystawa obejmuje rysunki uczniów i uczennic z 22 średnich i niższych zakładów naukowych w Warszawie. Studia z natury. Stylizacje roślin. Modelowanie jako ćwiczenie pomocnicze.

[edukacja artystyczna, wychowanie estetyczne]

VII/372. Helia, *Z życia stowarzyszeń*, „Bluszcz” 1910, nr 24, s. 261–262.

Sekcja wychowawcza Związku Kobiet Katolickich i jej działalność. Odczyt Teresy Prażmowskiej na temat Grzegorza Piramowicza i jego poglądów pedagogicznych. TSL w Galicji. Sprawa lekarzy-higienistów szkolnych.

[oświata ludowa, popularyzacja wiedzy pedagogicznej]

VII/373. Z[uzanna] Morawska, *Trzeba umieć chcieć*, „Bluszcz” 1910, nr 25, s. 270–272.

Wakacje z dziećmi. Uczniowie zastanawiają się nad wyborem drogi życiowej po zdanych egzaminach. Aspiracje dziewcząt i kobiet w zakresie dalszego kształcenia się, samodzielności, płacy i równouprawnienia.

[edukacja dziewcząt i kobiet, odpoczynek i rekreacja]

VII/374. N.J. [Natalia Jastrzębska], *Kursy przygotowawcze*, „Bluszcz” 1910, nr 25, s. 273–274.

Sprawa wyższego wykształcenia kobiet. Ruch informacyjno-agitacyjny, mający na celu zrównanie systemu kształcenia chłopców i dziewcząt. Przygotowanie do matury.

[dostęp do edukacji, edukacja dziewcząt i kobiet]

VII/375. Romana Pachucka, *Nie tylko trzeba chcieć, należy umieć*, „Bluszcz” 1910, nr 26, s. 292.

Wykształcenie wyższe kobiet. Przygotowanie do studiów. Znajomość sytuacji społeczno-politycznej kraju, orientacja w prądach społecznych.

[edukacja akademicka, edukacja dziewcząt i kobiet]

VII/376. Natalia Jastrzębska, *Czego mamy chcieć*, „Bluszcz” 1910, nr 28, s. 307.

Kształtowanie charakteru dziewcząt. Przygotowanie do pracy zarobkowej m.in. w biurach, kantorach, fabrykach i szkołach. Polemika na temat edukacji dziewcząt i kobiet z poglądami Zuzanny Morawskiej. Wyższe wykształcenie kobiet.

[edukacja akademicka, edukacja dziewcząt i kobiet]

VII/377. Natalia Jastrzębska, *Co robić z dziećmi?*, „Bluszcz” 1910, nr 30, s. 321–322.

Praca zawodowa kobiet. Rodzice najlepszymi wychowawcami dla dziecka. Szkółki i ochronki przy fabrykach. Szkoły freblowskie i ich organizacja. Kwestia całodziennej opieki nad dzieckiem. Kooperatywa rodzicielska w celu założenia własnej szkoły freblowskiej. Zapewnienie dozoru dzieciom starszym.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

VII/378. Z[ofia] Bielicka, *Dla dobra córek naszych*, „Bluszcz” 1910, nr 30, s. 322–324.

Walka o byt. Praca zawodowa mężczyzn i kobiet. Towarzystwo Pomocy Naukowej dla Polek J.I. Kraszewskiego. Pomoc dla zdolnych studentek. Kwestia budowy domów akademickich dla studentek we Lwowie i Krakowie.

[edukacja akademicka, edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

VII/379. *Zakończenie roku szkolnego w szkole i Sali zajęć imienia Bolesława Prusa*, „Bluszcz” 1910, nr 30, s. 330.

Informacje o charakterze sprawozdawczym dotyczące zakończenia roku szkolnego w Szkole i Sali zajęć im. Bolesława Prusa.

[szkolnictwo]

VII/380. Matka-Polka M.R.S. [Maria Rolicz-Staniecka], *My i One*, „Bluszcz” 1910, nr 31, s. 338.

Postulat podjęcia wspólnej pracy nad oświatą kobiet wiejskich. Kółka spółdzielcze dla kobiet wiejskich. Praca oświatowa i kulturalna.

[edukacja dziewcząt i kobiet, oświata ludowa]

VII/381. Witoldowa Z., *W sprawie służby domowej*, „Bluszcz” 1910, nr 31, s. 339.

Głos w sprawie utworzenia wzorowej szkoły sług. Organizacja i program nauczania. Baza sanitarna szkoły. Nauka bezpłatna. Pensje służących. Kontrola zakładu. Ruch na świeżym powietrzu.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

VII/382. Zofia Morawska, *Odpowiedzi na artykuły pp: R. Pachuckiej i N. Jastrzębskiej*, „Bluszcz” 1910, nr 32, s. 359–360.

Poglądy na temat edukacji dziewcząt i kobiet. Kobieta na uniwersytecie. Różnice między rodzicami a młodzieżą w sferze przekonań religijnych, społecznych i politycznych. Gruntowne wykształcenie kobiet. Praca kobiet na wsi.

[edukacja akademicka, edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

VII/383. *Odezwa. Od słuchaczek szkół wyższych we Lwowie otrzymaliśmy następującą odezwę*, „Bluszcz” 1910, nr 33, s. 362–363.

Poglądy Elizy Orzeszkowej na temat wychowania i wykształcenia kobiet. Pomoc ofiarowana młodzieży. Ułatwienie młodzieży żeńskiej dostępu do wiedzy.

[edukacja akademicka, edukacja dziewcząt i kobiet]

VII/384. *Sprawozdanie z kursów im. A. Baranieckiego za r.b.*, „Bluszcz” 1910, nr 34, s. 375.

Wyższe Kursy dla Kobiet im. Adriana Baranieckiego (Kraków).

[edukacja akademicka]

VII/385. Jadwiga Warnkówna, *Dla dobra niewidomych* „Bluszcz” 1910, nr 35, s. 378–380.

Wychowanie dziecka niewidomego. Dostosowywanie otoczenia i wymagań edukacyjnych dla dziecka niewidomego i słabowidzącego. Valentin Haüy – kształcenie i racjonalne wychowywanie niewidomych. Louis Braille. Instytut Narodowy w Paryżu. Róża Czacka. Stanisław Bukowiecki.

[pedagogika specjalna]

VII/386. Tadeusz Konczyński, *Więcej światła...*, „Bluszcz” 1910, nr 35, s. 380–381.

Kursy pedagogiczne dla kobiet im. Jana Miłkowskiego. Program naukowy. Kandydatki na nauczycielki w domach prywatnych i na pensjach. Referaty i seminaria uzupełniające wiedzę słuchaczek.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa, nauczyciel/pedagog]

VII/387. J. Orka [Melania Rajchmanowa], *Międzynarodowy Kongres Higieny szkolnej. Paryż w sierpniu*, „Bluszcz” 1910, nr 37, s. 406–407.

Doskonalenie metod nauczania początkowego. Szeroki zakres higieny szkolnej. Sprawa wychowania fizycznego. Rozwój pedagogii w Polsce. Aniela Szyćówna. Urządzenia sanitarne w szkołach. Sprawa wychowania seksualnego.

[edukacja elementarna, popularyzacja wiedzy pedagogicznej, zdrowie i higiena]

VII/388. D-rowsa Kosmowska [Irena Wanda Kosmowska], *Szkolnictwo galicyjskie*, „Bluszcz” 1910, nr 38, s. 416–417.

Szkolnictwo w Galicji – rozwój. Wykłady w języku polskim. Rada Szkolna Krajowa. Rutyna w szkole. Nauczyciele ludowi. Niskie uposażenie materialne. Postulaty reform. Szkoły średnie. Orkiestry uczniowskie i chóry, lekcje gimnastyki.

[nauczyciel/pedagog, szkolnictwo]

VII/389. Z[ofia] Daszyńska-Golińska, *Mężczyzna i kobieta wobec pracy zarobkowej*, „Bluszcz” 1910, nr 39, s. 426–427; nr 40, s. 437–438; nr 41, s. 448; nr 42, s. 461–463; nr 45, s. 496–498.

W związku z pracą zawodową kobiety zaniedbują obowiązki wychowawcze. Nauczyciele w szkołach elementarnych. Konkurencyjność na rynku pracy. Sytuacja kobiet w Szwecji.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa, wychowanie w rodzinie]

VII/390. Maria Harsdorfowa, *W sprawie zajęć na uniwersytecie lwowskim*, „Bluszcz” 1910, nr 40, s. 440–441.

Zamieszki studenckie na uniwersytecie we Lwowie.

[edukacja akademicka]

VII/391. Orka [Melania Rajchmanowa], *Szkoła Matek w Paryżu*, „Bluszcz” 1910, nr 42, s. 463–464.

Wychowanie zastosowane w praktyce. Zaniedbana dziedzina gospodarstwa domowego. Szkoły początkowe w Anglii, Niemczech, Holandii, Szwecji. Łączenie nauki gotowania ze znajomością nauki higieny. Wędrownie kursy wakacyjne w Szwecji. Zajęcia praktyczne.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

VII/392. *Z Sali odczytów. „Wyobraźnia twórcza u dzieci”*, „Bluszcz” 1910, nr 42, s. 466.

Wykład Anny Grudzińskiej staraniem TBD o wyobraźni twórczej u dzieci. Literatura przedmiotu. Studia nad psychologią dziecięcą.

[psychologia dzieci i młodzieży]

VII/393. Dr-owa Kosmowska [Irena Wanda Kosmowska], *Budzące się dusze*, „Bluszcz” 1910, nr 43, s. 471–472; nr 44, s. 482–484.

Przedsiębiorczość wśród dzieci i młodzieży. Dostęp do uniwersytetów. Niemieckie szkoły początkowe. Domy ludowe tworzone z inicjatywy włościan. Szkoła w Kruszynku.

[edukacja akademicka, oświata ludowa]

VII/394. K.Ł., *Patronat więzienny*, „Bluszcz” 1910, nr 45, s. 501.

Postulat, aby „nie karać, ale zapobiegać złemu”. Opieka nad dziećmi więźniów.

[opieka]

VII/395. Z.B., *Z Towarzystwa badań nad Dziećmi*, „Bluszcz” 1910, nr 45, s. 502.

Uczucie strachu u dzieci. Wyrabianie odporności nerwowej u dziewcząt. Badania psychometryczne.

[pedagogika naukowa, wychowanie moralne, zdrowie i higiena]

VII/396. Samuel Smiles i William James, *Charakter i wola*, „Bluszcz” 1910, nr 53, s. 585–586.

Kształtowanie charakteru i silnej woli wśród najmłodszych.

[wychowanie moralne]

VII/397. Natalia Jastrzębska, *O hasła*, „Bluszcz” 1911, nr 3, s. 26–27.

Kobieta jako matka i wychowawczyni. Wychowanie domowe w publicystyce Ignacego Grabowskiego. Wychowanie domowe a rola matki.

[macierzyństwo, wychowanie w rodzinie]

VII/398. N.J. [Natalia Jastrzębska], *Z Polskiego Stowarzyszenia Równouprawnienia*, „Bluszcz” 1911, nr 3, s. 30; nr 6, s. 62–63; nr 13, s. 134–135.

Działania opiekuńczo-wychowawcze i wsparcie społeczne dla dziewcząt zagrożonych prostytucją. Celem tych działań jest przywrócenie właściwego poziomu funkcjonowania w rodzinie i społeczeństwie.

[opieka, przemoc wobec dzieci i młodzieży]

VII/399. Zofia Seidlerowa, *Sumienie*, „Bluszcz” 1911, nr 4, s. 33–34.

Definicja sumienia. Sumienie elastyczne. Sumienie uzależnione od stopnia wrażliwości człowieka. Czynniki składające się na sumienie. Różnice w obyczajach, kierunkach rozwoju duchowego, wierzeniach i religiach, wpływające na pojawianie się wyrzutów sumienia.

[wychowanie moralne]

VII/400. Justyna Budzińska-Tylicka, *Międzynarodowy Kongres Higieny Szkolnej w Paryżu*, „Bluszcz” 1911, nr 4, s. 37–38; nr 5, s. 48–50.

Higiena szkolna i jej zadania. Warunki zdrowotne odpowiednie dla uczącej się młodzieży. Międzynarodowy Kongres Higieny Szkolnej w Paryżu (1910). Zadania lekarza szkolnego. Informacje na temat szkół dla dzieci o specjalnych potrzebach. Wychowanie seksualne. Śmiertelność dzieci.

[choroby i śmiertelność, edukacja seksualna, zdrowie i higiena]

VII/401. T., *W Sekcji Wychowawczej Katol. Zw. Kob. Polskich*, „Bluszcz” 1911, nr 4, s. 41.

Zofia Wołowska – przewodnicząca Sekcji Wychowawczej Katolickiego Związku Kobiet Polskich. Przyczyny samobójstw: nędza i alkoholizm. O zapobieganiu samobójstwom.

[samobójstwa]

VII/402. J. Oksza [Julia Kisielewska], *Ze wspomnień mojej matki*, „Bluszcz” 1911, nr 5, s. 50–51; nr 6, s. 60–61; nr 11, s. 109–110; nr 14, s. 142–144; nr 16, s. 162–163.

Cechy matki: surowa religijność, sprawiedliwość, męstwo w znoszeniu przeciwności, pracowitość, roztropność w zarządzaniu gospodarstwem, powaga i godność w postępowaniu z ludźmi. Wpływ i dobry przykład.

[macierzyństwo, wychowanie moralne]

VII/403. Z. [Zofia Bielicka?], *Gimnastyka rytmiczna Dalcroze’a*, „Bluszcz” 1911, nr 5, s. 55.

Zdrowie, zmysł estetyczny, śpiew jako czynniki ważne w wychowaniu. Wychowanie muzyczne dzieci w szkołach genewskich. Śpiew jako urozmaicenie zabawy. Brak wykwalifikowanych nauczycielek i nauczycieli gimnastyki rytmicznej.

[edukacja artystyczna, wychowanie fizyczne i sport, zdrowie i higiena]

VII/404. Z.B. [Zofia Bielicka?], *Odczyt o psychologii*, „Bluszcz” 1911, nr 6, s. 62.

O roli zmysłów w procesach psychicznych. Zasadnicze prawa psychologii poznania. Różnica między postrzeżeniem a wyobrażeniem. Uwaga i pamięć.

[psychologia dzieci i młodzieży]

VII/405. *Dla maturzystek*, „Bluszcz” 1911, nr 6, s. 63.

Wymagania do „matury rządowej” dla młodzieży męskiej i żeńskiej. Brak kwalifikacji do wstąpienia na uniwersytet u dziewcząt, które ukończyły siedem klas pensji. Surowość egzaminatorów. Zakład naukowy Anny Jastrzębskiej w Rydze.

[edukacja akademicka, edukacja zawodowa, szkoły średnie]

VII/406. D.K. [Irena Wanda Kosmowska], *Z Tow. Wychowania Przedszkolnego*, „Bluszcz” 1911, nr 6, s. 63; nr 11, s. 111–112.

Towarzystwo Wychowania Przedszkolnego i cykl odczytów 26 stycznia 1911 r. na temat kształcenia charakteru. Rozwijanie uczuć społecznych w dzieciach według Marii Weryho-Radziwiłłowiczowej. Znaczenie wprowadzania dziecka w środowisko pracy, rzemiosła, fabryk, warsztatów.

[edukacja przedszkolna, wychowanie przez pracę]

VII/407. Z.B. [Zofia Bielicka?], *Z Tow. Higienicznego*, „Bluszcz” 1911, nr 7, s. 74–75.

Poglądy Władysława Chodeckiego na temat znajomości zasad higieny. Wskazówki higieniczne. Konieczna znajomość podstawowych zasad fizjologii. Praca zawodowa wyczerpująca organizm człowieka. Duszna atmosfera ciasnych mieszkań. Walka z nalogami. Najzdrowsza forma wypoczynku to przechadzka na świeżym powietrzu.

[zdrowie i higiena]

VII/408. *Nowa fundacja obywatelska*, „Bluszcz” 1911, nr 7, s. 75.

Dotyczy Fundacji szkolnej im. Józefa i Marii Roeslerów. Celem fundacji było utworzenie męskiej szkoły ludowej z polskim językiem wykładowym. Zarząd Fundacji i jej kuratorzy.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, szkolnictwo]

VII/409. Natalia Jastrzębska, *Niewyzyskane siły*, „Bluszcz” 1911, nr 7, s. 65–69.

Postulat reformy wychowania kobiet. Praca zawodowa kobiet sprzyja aktywizacji ruchu społecznego. Sprzeciw wobec zamykania się kobiet w kole prac domowych. Agitacja na rzecz samodzielności ekonomicznej kobiet, ich pracy zawodowej, surowa krytyka społecznej beczynności w tym zakresie.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

VII/410. Zofia Seidlerowa, *Sztuka życia*, „Bluszcz” 1911, nr 8, s. 77–78.

Życie zgodne z naturą. Kształtowanie charakteru. Dojrzałość wewnętrzna. Panowanie nad emocjami.

[wychowanie moralne]

VII/411. Michalina Stefanowska, *Pielęgnowanie chorych dzieci w internatach szkolnych*, „Bluszcz” 1911, nr 8, s. 81–83; nr 9, s. 90–92.

Opieka nad chorymi. Higiena pomieszczeń dla chorych. Ogrzewanie, czystość, potrawy i napoje. Pielęgnowanie dzieci chorych w internacie. Przy każdej szkole z internatem powinna istnieć infirmeria – lokal dla chorych, odpowiednio urządzony i zaopatrzony w niezbędne sprzęty lekarsko-pielęgniarskie. Izolacja dzieci zakaźnie chorych. Regulamin obowiązujący w szkołach francuskich.

[choroby i śmiertelność, opieka, zdrowie i higiena]

VII/412. Natalia Jastrzębska, *Czytelnia dla dzieci*, „Bluszcz” 1911, nr 8, s. 84–86.

Literatura dla dzieci. Wydawnictwa gwiazdkowe. Czytelnia dla Dzieci „Promień”, założona w styczniu 1911 r. Dobór książek. Kształtowanie w dziecku zmysłu krytycznego, zamiłowań literackich. W katalogu: wierszyki i bajki w czterech językach, czytanki dla najmłodszych od 4 do 7 lat, książki dla dzieci od 7. do 12. roku życia, opowiadania, opisy podróży, powieści, poezje, dział naukowy – opowiadania przyrodnicze oryginalne i tłumaczone, dzieła historyczne i społeczne.

[czytelnictwo]

VII/413. D.K. [Irena Wanda Kosmowska], *Z Tow. Wychowania przedszkolnego*, „Bluszcz” 1911, nr 11, s. 111–112.

Maria Weryho-Radziwiłłowiczowa i jej poglądy na temat rozwijania kompetencji społecznych dzieci. Znaczenie umiłowania ojczyzny. Postulat organizowania wycieczek za

miasto. Nauka historii. Wprowadzanie dziecka w środowisko pracy. Pobyt na wsi. Cechy charakterystyczne literatury dla najmłodszych.

[czytelność, edukacja przedszkolna, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

VII/414. *Głos jednej z Polek*, „*Bluszcz*” 1911, nr 11, s. 113–114.

Próba odpowiedzi na pytanie, czy kobieta jest przygotowana do równouprawnienia. Krytyka wychowania kobiet. Społeczeństwo potrzebuje kobiet wykształconych i samodzielnych.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

VII/415. J. Oksza [Julia Kisielewska], *Sprawozdanie z posiedzeń Z.K.Z.*, „*Bluszcz*” 1911, nr 9, *Dodatek poświęcony łączności kół kobiecych na ziemiach polskich*, s. 1–3.

Odczyt Żeliszława Grotowskiego o solidaryzmie. Potrzeba wsparcia dla filantropii. Opieka nad dziećmi robotnic fabrycznych. Wychowanie dzieci bezdomnych. Instytucja „Kropla Mleka”.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

VII/416. K.Ł. [Konstancja Łozińska], *Sprawozdanie Koła Kobiet Polek w Kijowie za rok 1909/10*, „*Bluszcz*” 1911, nr 9, *Dodatek poświęcony łączności kół kobiecych na ziemiach polskich*, s. 3–4.

Organizacja odczytów. Sekcja pedagogiczna pod kierunkiem Zofii Żukiewiczowej – organizacja Koła Nauczycielek. Opieka nad dziećmi w ochronce. Działania w celu utworzenia szkoły wychowawczo-gospodarczej dla dziewcząt na wsi. Sekcja kultury ludu wiejskiego i przytułek dzienny dla dzieci z jego protektorką Ksawerą Chojecką.

[opieka, oświata ludowa]

VII/417. Zofia Seidlerowa, *Paulina Kuczalska-Reinschmit*, „*Bluszcz*” 1911, nr 12, s. 117–118.

30-lecie pracy Pauliny Kuczalskiej-Reinschmit, rzeczniczki równouprawnienia kobiet. Józefa Bojanowska a niedzielne kursy rysunku dla pracownic przy Muzeum Rzemiosł i Sztuki Stosowanej. Szkoła niedzielna dla kobiet.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

VII/418. J.O. [Julia Kisielewska?], *Z Sekcji Pedagogicznej Z.K.Z.*, „*Bluszcz*” 1911, nr 12, s. 124–125.

O reformie wychowania dziewcząt. O przeciążeniu szkolnym (referat Stefana Jantzena). Rodzice z błahych powodów tolerują opuszczanie lekcji przez dzieci. Nieumiejętność uczenia się. Krytyka wychowania na pensjach. Niedostateczna praca wychowawcza nad dziećmi w klasach niższych.

[edukacja dziewcząt i kobiet, szkolnictwo]

VII/419. Z.B. [Zofia Bielicka?], *O psychologii – wykład dr-a I. Schmidta*, „Bluszcz” 1911, nr 14, s. 145–146.

O psychologii uczuć. Subiektywizm uczuć. Uczucia społeczne, religijne, intelektualne, estetyczne. Psychologia woli.

[psychologia dzieci i młodzieży]

VII/420. J. Oksza [Julia Kisielewska], *Sekcja wychowawcza Z.K.Z.*, „Bluszcz” 1911, nr 15, s. 153–154.

Odczyt Zygmunta Marczewskiego na temat wychowania kobiet w Anglii. Propagowanie zasad higieny wieku dziecięcego. Umiejętne pielęgnowanie niemowląt. Zasady racjonalnego wychowania. Zapowiedź cyklu wykładów Mariana Roszkowskiego na temat wychowania niemowląt.

[wychowanie w rodzinie, zdrowie i higiena]

VII/421. Natalia Jastrzębska, *Zarys udziału kobiet w pracy społecznej i ruchu kobiecym na prowincji*, „Bluszcz” 1911, nr 15, *Dodatek poświęcony łączności kół kobiecych na ziemiach polskich*, s. 1–2.

Biblioteka we Włocławku (1906 r.). Zbiory biblioteki i opiekunki czytelnicy. Ewangelicka instytucja dobroczynna – Dom Miłosierdzia przy Zborze, utrzymujący przytułek dla starców i sierot oraz ochronę. Szkolnictwo we Włocławku. Organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe w Sandomierzu, Kielcach i Częstochowie.

[biblioteki i czytelnice, oświata ludowa]

VII/422. Dr Kamińska, *Pedagogika doświadczalna*, „Bluszcz” 1911, nr 14, s. 139–140; nr 16, s. 161–162.

Pedagogika doświadczalna. Wskazówki co do ćwiczenia pamięci dziecka, badania indywidualnych różnic. Wrodzone zdolności uczniów. Psychologia dziecka w metodyce nauczania. Kiedy rozpocząć uczenie dziecka. Od ogródka freblowskiego do szkoły. Organizacja szkoły. Eksperymenty naukowe jako podstawa decyzji dotyczących organizacji szkoły.

[pedagogika naukowa, psychologia dzieci i młodzieży, szkolnictwo]

VII/423. Zofia Odrowąż, *Precz z pornografią*, „Bluszcz” 1911, nr 14, s. 146.

Obowiązkiem matki jest troska o zdrowie fizyczne i psychiczne dziecka, by nie ulegało niewłaściwym wpływom otoczenia. Krytyka zachowań młodych dziewcząt, które podążają za literaturą uznawaną za pornograficzną.

[czytelnictwo, edukacja seksualna, wychowanie w rodzinie]

VII/424. C.W. [Cecylia Walewska?], *O ruchu etycznym*, „Bluszcz” 1911, nr 16, s. 164.

Referat M. Guranowskiej na temat literatury etycznej na ziemiach polskich pod zabarami i za granicą. O reformie wychowania, wpajaniu młodzieży zasad patriotyczno-religijnych. Towarzystwo Zupelnej Wstrzemięźliwości od Napojów Alkoholowych „Przyzłość” (Warszawa) i jego główny cel – walka z alkoholizmem.

[wychowanie estetyczne, wychowanie moralne, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

VII/425. (Głos z Ameryki), *Groźna wymowa cyfr*, „Bluszcz” 1911, nr 14, s. 146–147; nr 16, s. 164–165.

Rodzice a wychowanie dzieci. Kształtowanie kultury czytelniczej dzieci w domu rodzinnym. Dobry przykład rodziców. Kształtowanie charakteru dzieci i młodzieży przez rodziców. Współpraca domu rodzinnego ze szkołą.

[czytelnictwo, współpraca rodziny ze szkołą, wychowanie moralne]

VII/426. *Nowy zakład wychowawczy*, „Bluszcz” 1911, nr 16, s. 167.

W marcu 1911 r. otwarto instytucję wychowawczą dla dzieci w wieku przedszkolnym przy ul. Nowy Świat 19 w Warszawie. Kierownictwo pedagogiczne – Jadwiga Wyczałkowska, lekarz zakładu – Marian Roszkowski.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży]

VII/427. Szreniawa, *Co „rozsądek” nakazuje akademikom francuskim. (O wybór p. Curie-Skłodowskiej)*, „Bluszcz” 1911, nr 3, s. 25–26.

Prawa wyborcze kobiet. Wybór Marii Skłodowskiej-Curie do Paryskiej Akademii Umiejętności.

[edukacja akademicka]

VII/428. Kosm [Irena Wanda Kosmowska], *Z sekcji higieny ludowej*, „Bluszcz” 1911, nr 17, s. 173–174.

Prywatne miejskie szkoły położnicze. Specjalny kurs dla położnych dla dziewcząt wiejskich.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa, szkolnictwo]

VII/429. K.Ł. [Konstancja Łozińska], *Zabawy dziecięce w ogrodach*, „Bluszcz” 1911, nr 17, s. 178.

Postulat, aby dzieci korzystały z dobrodziejstw ruchu na świeżym powietrzu. Organizacja zabaw na świeżym powietrzu pod fachowym kierunkiem i należytą opieką.

[wychowanie fizyczne i sport, zabawy]

VII/430. E[ugenia] Żypowska, *Reforma nauczania w Chinach*, „Bluszcz” 1911, nr 18, s. 187–188; nr 19, s. 195–196; nr 20, s. 207; nr 24, s. 252–253.

Streszczenie dekretu z 2 września 1905 r. Warunki zakładania szkół w Chinach. Organizacja szkół. Stanowisko nauczyciela w chińskim systemie nauczania. Wychowanie domowe.

[nauczyciel/pedagog, szkolnictwo]

VII/431. *Z Tow. Przyjaciół młodzieży*, „Bluszcz” 1911, nr 18, s. 190.

Zebranie sprawozdawcze Towarzystwa Przyjaciół Młodzieży. Prezes Towarzystwa – Ignacy Baliński. Sprawozdanie z działalności Towarzystwa za r. 1910. Kółko etyczne. Środki finansowe.

[organizacje młodzieżowe, wychowanie moralne]

VII/432. Ir., *Szkoły odmowej pracy*, „Bluszcz” 1911, nr 19, *Dodatek gospodarski*, s. 1–2.

Szkoły gospodarstwa domowego w Niemczech, Czechach, Anglii i Szwajcarii. Szkoła w Kuźnicach. Wytyczne do prowadzenia gospodarstwa domowego. Zamożność i zdrowie rodzin.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

VII/433. Zofia Seidlerowa, *Moralność w szkole*, „Bluszcz” 1911, nr 21, s. 213–214.

Przeciążenie szkolnego programu nauczania. Wychowanie naturalne. Indywidualizm w nauczaniu. Błędy wychowawcze popełniane w domu. Nadmierne wymagania wobec dzieci.

[Nowe Wychowanie, szkolnictwo, wychowanie moralne]

VII/434. D-rowsa Kosmowska [Irena Wanda Kosmowska], *Co nam mówią młodzi*, „Bluszcz” 1911, nr 22, s. 227–228; nr 23, s. 238–239; nr 24, s. 247–248.

Kółka organizujące pracę naukową młodzieży. Doskonalenie młodzieży w zgodzie z jej predyspozycjami. Wniknięcie w potrzeby dziecka.

[organizacje młodzieżowe, samokształcenie/samowychowanie]

VII/435. N.J. [Natalia Jastrzębska], *Zebranie ogólne Szkoły im. Ś. Kingi*, „Bluszcz” 1911, nr 23, *Dodatek gospodarski*, s. 1.

Sprawozdanie z działalności Szkoły Służących im. św. Kingi (Warszawa). Koszty utrzymania w szkole. Własny sklep spożywczy. Stan zdrowia dziewcząt. Zarząd szkoły.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

VII/436. *Stypendia Akademii Umiejętności*, „Bluszcz” 1911, nr 24, s. 254–255.

Akademia Umiejętności w Krakowie ogłosiła konkurs na stypendia. Stypendium im. Śniadeckich z fundacji Seweryna Gałęzowskiego. Stypendium Zenona Pileckiego. Stypendia Marii Jankowskiej. Stypendia Henryka Wohla.

[edukacja akademicka]

VII/437. Kam. [Kamińska?], *Tydzień dzieci*, „Bluszcz” 1911, nr 25, s. 264.

Uroczyste święto dzieci 8 czerwca 1911 r. Cel – ukazanie mieszkańcom Warszawy doniosłości działań, podejmowanych przez TOD. Święto Wiosny.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży]

VII/438. K[onstancja] Łozińska, *Popis gimnastyczny w zakładzie Mechanoleczniczym Gimnastyki Szwedzkiej dr Władysława Biesiekierskiego, Heleny Mieczysławskiej i Wandy Nowackiej (ul. Święto-Krzyska 28)*, „Bluszcz” 1911, nr 25, s. 267.

Rola ruchu i ćwiczeń fizycznych w życiu dzieci i młodzieży. Odpowiednie przyrządy mechaniczno-gimnastyczne. Gimnastyka japońska.

[wychowanie fizyczne i sport]

VII/439. *Uzdrowisko wychowawcze dla dzieci wątłych*, „Bluszcz” 1911, nr 26, s. 279.

Julian Gawroński – inicjator zakładu wychowawczego w Vevey. Organizacja i funkcjonowanie zakładu.

[zdrowie i higiena]

VII/440. Janina Hanke, *Kobiece szkoły gimnastyczne w Anglii*, „Bluszcz” 1911, nr 27, s. 286–287.

Młodzież angielska przykładem wpływu racjonalnej higieny wychowania fizycznego. Przygotowanie nauczycieli do ćwiczeń fizycznych. British College of Physical Education. Gimnastyka angielsko-niemiecka i szwedzka. Ćwiczenia pływackie. Zakład Aleksandra Honke. Dział gimnastyki leczniczej.

[wychowanie fizyczne i sport, zdrowie i higiena]

VII/441. *Uniwersytet w Reykiawiku*, „Bluszcz” 1911, nr 27, s. 287.

Nowy uniwersytet w Europie. Organizacja i struktura.

[edukacja akademicka, szkolnictwo]

VII/442. Irena [Wanda] Kosmowska, *Szkoły domowej pracy. Zakład gospodarski w Chyliczkach*, „Bluszcz” 1911, nr 27, *Dodatek gospodarski*, s. 1.

„Zakład Gospodarczy w Chyliczkach”. Założycielka – Cecylia Plater-Zyberkówna. Wychowanie ubogich dziewcząt na wzorowe gospodynie wiejskie. Urządzenia gospodarcze. Trzyletni kurs nauczania. Kurs ogrodniczy kształcący specjalistki w zakresie gospodarstwa domowego.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

VII/443. Orka [Melania Rajchmanowa], *Pierwszy międzynarodowy kongres w sprawie sądów dla małoletnich – Paryż*, „Bluszcz” 1911, nr 28, s. 293–294.

Specjalne „sądy dla małoletnich” w Paryżu. Projekt prawa wyodrębniającego sądy dla dzieci. Zadania sądu dla małoletnich. Odpowiedzialność rodziców.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, prawa dziecka]

VII/444. Natalia Jastrzębska, *O młodzież*, „Bluszcz” 1911, nr 28, s. 294–295.

Szkoła polska – rozwój i doskonalenie. Kariera życiowa młodych ludzi. Zalety i wady młodzieży. Propagowanie edukacji wśród młodzieży. Konieczność tworzenia nowych placówek ekonomicznych dla młodzieży.

[edukacja dziewcząt i kobiet, szkolnictwo]

VII/445. *Polska szkoła nauk politycznych*, „Bluszcz” 1911, nr 28, s. 298.

Zapowiedź utworzenia jesienią w 1911 r. polskiej szkoły nauk politycznych w Krakowie. Kierownictwo szkoły. Dyrekcja studiów – Michał Rostworowski. Sekretarz szkoły – Bohdan Winiarski. Zadania szkoły. Wyższe wykształcenie obywatelskie. Wykłady na poziomie uniwersyteckim. Słuchacze i słuchaczki.

[szkolnictwo]

VII/446. N[atalia] Jastrzębska, *Elementarne i średnie szkolnictwo w Szwajcarii*, „Bluszcz” 1911, nr 30, s. 312–313; nr 32, s. 338–339.

Szkolnictwo w Szwajcarii. Szkoły rządowe (publiczne) i prywatne. Opieka nad szkołami publicznymi w każdym kantonie. Organizacja kształcenia dzieci. Koedukacja. Budynki szkolne. Typy szkół średnich. Szkoły zawodowe. Program nauczania.

[koedukacja, szkoły prywatne, szkoły średnie]

VII/447. C.Wal. [Cecylia Walewska], *Popis uczniów i uczennic kursów wokalnno-dramatycznych J. H. Hryniewieckiej*, „Bluszcz” 1911, nr 30, s. 318–319.

Kształtowanie kultury estetycznej na kursach wokalnno-dramatycznych J.H. Hryniewieckiej. Występ artystyczny uczennic zorganizowany w siedzibie TKP.

[edukacja artystyczna, wychowanie estetyczne]

VII/448. *Konkurs przyrodniczy dla młodzieży*, „Bluszcz” 1911, nr 32, s. 343.

Pielęgnowanie zamiłowania do przyrody. Konkursy wakacyjne na zbiór owadów i zielnik, ogłoszone przez sekcję przyrodniczą oddziału PTK w Zagłębiu.

[kontakt z przyrodą]

VII/449. *Odezwa studentek austriackich do ministerium oświaty w Wiedniu w sprawie równouprawnienia kobiet w uniwersytetach*, „Bluszcz” 1911, nr 32, s. 343.

Apel studentek uniwersytetów austriackich o zniesienie ograniczeń na wydziałach prawnych i na politechnikach. Zwiększający się udział kobiet w życiu społecznym. Obawa o konkurencyjność wobec mężczyzn.

[edukacja akademicka, edukacja dziewcząt i kobiet]

- VII/450. Jadwiga Wodzińska, *Wspomnienia z kolonii letnich*, „Bluszcz” 1911, nr 33, s. 349–350.

TKL – znaczenie wypoczynku letniego dla dzieci i młodzieży. Wspomnienia z kolonii w Zofiówce. Ramowy plan dnia.

[kolonie i półkolonie]

- VII/451. Kazimierz Jeżewski, *Tow. Gniazd Sierocych*, „Bluszcz” 1911, nr 34, s. 362; nr 38, s. 401–402.

Legalizacja TGS. Zakłady wychowawcze dla dzieci, zorganizowane na wsi. Warunki przyjmowania dzieci do placówek. Sprawy organizacyjne. Stanisław Glezmer i jego zasługi. Organizacja i funkcjonowanie placówki.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży]

- VII/452. Natalia Jastrzębska, *Kobieta wobec prawa cywilnego*, „Bluszcz” 1911, nr 35, s. 365–366.

Praca zawodowa kobiet. Wychowanie dzieci przez oboje rodziców w świetle prawa.

[wychowanie w rodzinie]

- VII/453. Natalia Jastrzębska, *O niezrozumienie zasady*, „Bluszcz” 1911, nr 36, s. 380–381.

Postulat zdobywania przez kobiety wykształcenia uniwersyteckiego. Brak dostatecznego przygotowania kobiet do pracy zawodowej. Praca zarobkowa kobiet a obowiązki wobec rodziny.

[edukacja akademicka]

- VII/454. N. Miłkowska, *Pierwszy międzynarodowy kongres pedologiczny*, „Bluszcz” 1911, nr 37, s. 386–388; nr 38, s. 395.

Nauka o dziecku – pedologia. Międzynarodowy Kongres Pedologiczny w Brukseli (12–18 sierpnia 1911 r.). Konieczność zmian w szkolnictwie początkowym i średnim. Referaty i sprawozdania. Wystawa przyrządów mierniczych w zakresie pedologii. Referaty z sekcji psychologicznej. Biologia i higiena szkolna. Badania lekarskie dzieci. Koedukacja. Kłamstwo i donosicielstwo.

[popularyzacja wiedzy pedagogicznej]

VII/455. M.Ś., *Nowa szkoła dla kobiet*, „Bluszcz” 1911, nr 37, s. 390.

Szkoła Zawodowych Pielęgniarek Stowarzyszenia PP. Ekonomek św. Wincentego à Paulo (tzw. stara szkoła krakowska). Odzież dla ubogich. Kursy samarytańskie.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

VII/456. K.Ł. [Konstancja Łozińska], *Zakład wychowawczy dla dzieci w wieku przedszkolnym*, „Bluszcz” 1911, nr 37, s. 390.

Funkcjonowanie zakładu wychowawczego dla dzieci w wieku przedszkolnym w Józefowie. Przygotowanie wychowawczyń.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, popularyzacja wiedzy pedagogicznej]

VII/457. R.C. [Róża Centnerszwerowa], *Dział higieny kobiecej i dziecięcej na Wystawie higienicznej międzynarodowej w Dreźnie*, „Bluszcz” 1911, nr 38, s. 395–397.

Omówienie zawartości działu higieny kobiety i dziecka. Higiena życia płciowego. Wpływ chorób rodziców na potomstwo. Higiena matki. Dział opieki nad niemowlętami.

[zdrowie i higiena]

VII/458. R., *Szkoła artystyczna Antoniego Austena*, „Bluszcz” 1911, nr 41, s. 440–441.

Cel i zadanie szkoły artystycznej. Wykształcenie artystyczne. Lokal szkoły. Studia pejzażowe. Malowanie postaci ludzkich przy pracy, w otoczeniu natury. Postulat tworzenia szkół artystycznych poza obrębem miasta.

[edukacja artystyczna, wychowanie estetyczne]

VII/459. Irena Mayzłówna, *Z literatury dziecięcej*, „Bluszcz” 1911, nr 45, s. 495–496.

O kształtowaniu kultury czytelniczey wśród dzieci. Książki dla dzieci i o dzieciach. Typy dziecięce w literaturze.

[czytelnictwo]

VII/460. Zarząd Stow. Umysłowo Pracujących Polek, *Odezwa do Sz. Pań przełożonych pensji szkół żeńskich*, „Bluszcz” 1911, nr 45, s. 499.

Kształtowanie silnej woli wśród młodzieży. Kształcenie kobiet do roli żon i matek. Wybór zawodu. Wieczory dyskusyjne. Kwestionariusz dla uczennic na temat wyboru zawodu.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

VII/461. Ew.Bad. [Ewelina Badowska], *Zakłady naukowe Zofii Wołowskiej*, „Bluszcz” 1911, nr 49, s. 548–549.

Szkoła freblowska. Szkoła z kursem sześcioletnim (pensja nowego typu dla dziewczynek w wieku 8–15 lat). Polski język wykładowy. Program wykładów. Żeńskie seminarium nauczycielskie.
[edukacja dziewcząt i kobiet, szkolnictwo]

VII/462. C.Wal. [Cecylia Walewska], *Sądy dla małoletnich*, „Bluszcz” 1911, nr 38, s. 397–398.

Róża Lindenbergowa i jej poglądy na temat sądów dla małoletnich. Sądy tego typu na świecie. Sąd dla młodzieży w Kolorado. Zakłady poprawcze w Stanach Zjednoczonych. Mikołaj Korenfeld o zakładach poprawczych dla młodzieży w Studzieńcu i Puszczy.
[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, prawa dziecka]

VII/463. M[ichalina] Stanowska, *Szkolnictwo doby jutrzejszej*, „Bluszcz” 1911, nr 40, s. 419–420; nr 41, s. 435–437; nr 42, s. 458.

Postęp w dziedzinie wychowania. Pedologia i jej zadania. Psychologia doświadczalna. Wychowanie w środowisku szkolnym. Współpraca lekarza szkolnego z wychowawcą. Pionier nowoczesnego wychowania – Cecil Reddie. Szkoły wiejskie w Anglii, Szwajcarii i Francji. Wychowanie fizyczne warunkiem zdrowia. Metody nauczania. Szkoła angielska (Bedales School). Wyjaśnienie pojęcia nowoczesnego wychowania.
[Nowe Wychowanie, szkolnictwo, zdrowie i higiena]

VII/464. *Wystawa higieniczna w Dreźnie*, „Bluszcz” 1911, nr 41, s. 437–438.

Opieka nad niemowlętami. Pielęgnowanie zdrowia młodzieży. Sporty. Działy: odżywianie i odzież.
[popularyzacja wiedzy pedagogicznej]

VII/465. D.K. [Irena Wanda Kosmowska], *Otwarcie wyższej szkoły rolniczej w Warszawie*, „Bluszcz” 1911, nr 41, s. 438–439.

Historia powstania szkoły. Pomoce naukowe. Personel pedagogiczny. Znajomość przyrody.
[edukacja akademicka, szkolnictwo]

VII/466. St[efan] Poraj [Stefania Bojarska], *Wycieczka szkolna ludowa*, „Bluszcz” 1911, nr 41, s. 439.

Wycieczka uczennic szkoły gospodarczej w Gołotczyźnie do Zakopanego. Planowanie i organizacja wycieczek dla młodzieży. Opiekunowie wycieczki.
[wycieczki/krajoznawstwo]

VII/467. Elżbieta Millerowa, *O niezrozumienie zasady*, „Bluszcz” 1911, nr 42, s. 464.

Postulat kształcenia zawodowego dziewcząt. Praca zawodowa kobiet a wychowanie dzieci. Dzieci w placówkach freblowskich.
[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

VII/468. E[ugenia] Żypowska, *Dzieci moralnie zagrożone we Francji i u nas*, „Bluszcz” 1911, nr 43, s. 472; nr 44, s. 481; nr 45, s. 490–491; nr 47, s. 518–519; nr 48, s. 527–528.

O wychowaniu etycznym zaniedbanych dzieci. Prawo dotyczące opieki nad młodocianymi więźniami i ich kształcenia. Odseparowanie więźniów niepełnoletnich. Kształcenie religijno-moralne i zawodowe. Rozwój umysłowy dzieci. Pozbawienie władzy rodzicielskiej. Karne zakłady dla nieletnich przestępców w Studzieńcu i Puszczy. Cele i zadania zakładów wychowawczo-poprawczych. Kolonie letnie. Ogrody dziecięce im. Wilhelma Ellisa Raua.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, ogródki dziecięce, niedostosowanie społeczne i przestępczość, wychowanie moralne]

VII/469. D-rowa Kosmowska [Irena Wanda Kosmowska], *Albigowa*, „Bluszcz” 1911, nr 43, *Dodatek gospodarski*, s. 1–2.

Obowiązek szkolny w Galicji. Wzorowe pod względem rozwoju ekonomicznego i kulturalnego wsie galicyjskie: Rybna (zachodnia Galicja) i Albigowa (wschodnia Galicja). Zadania szkoły w Albigowej i jej przełożona Maria Gostkowska. Program nauczania. Albigowa wzorem nowoczesności i gospodarności w Galicji.

[oświata ludowa, szkolnictwo]

VII/470. D-rowa K. [Irena Wanda Kosmowska], *Dźwignia*, „Bluszcz” 1911, nr 47, *Dodatek gospodarski*, s. 1–2.

Helena Gałęcka i Chrześcijański Związek Rękodzielniczek „Dźwignia”. Organizacja szkół, bibliotek, kursów, pogadanek. Kursy rysunków i kroju.

[oświata ludowa]

VII/471. Z[ofia] Bielicka, *Socjologia a wychowanie*, „Bluszcz” 1911, nr 48, s. 525–526.

Humanistyczny ideał wychowania. Psychologia narodów. Silna wola, przedsiębiorczość i pracowitość. Socjolog francuski Gustave Le Bon i jego *Psychologia wychowania* (Warszawa 1911). Szkolnictwo amerykańskie. Nauczanie przez doświadczenie. Nauczanie przez działanie.

[Nowe Wychowanie, wychowanie w rodzinie]

VII/472. Dr K. [Irena Wanda Kosmowska], *Dla naszych dzieci*, „Bluszcz” 1911, nr 51, s. 575.

Towarzystwo Wychowania Przedszkolnego i kształcenie artystyczne dzieci. Bajki Marii Konopnickiej. Szkoła ochroniarek kierowana przez Jadwigę Chrzęszczewską.

[edukacja przedszkolna, rodzina]

VII/473. D.K. [Irena Wanda Kosmowska], *Śp. dr Stanisław Markiewicz*, „Bluszcz” 1911, nr 51, s. 575–576.

TKL – kolonie letnie jako instytucja higieniczna i szkoła wychowawcza. Zdrowie, czystość i rozwój umysłowy dziecka. Dobry przykład. Obowiązki dozorczyń i kierowniczek kolonii.

[kolonie i półkolonie]

VII/474. D.K. [Irena Wanda Kosmowska], *Towarzystwo Naukowe*, „Bluszcz” 1911, nr 52, s. 589–590.

Pierwsze publiczne posiedzenie TNW (25 listopada 1911 r.). O dokonaniach TNW. Założyciele TNW. Badania teoretyczne. Referaty z zakresu językoznawstwa.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, pedagogika naukowa]

VII/475. *Niedrukowana bajka Józefa Ignacego Kraszewskiego Dziad i Baba*, „Bluszcz” 1912, nr 1, s. 4–5; nr 2, s. 16–17.

Nowy rok jako nowy etap życia. Rocznice związane z wybitnymi postaciami: Hugonem Kołłątajem, Zygmuntem Krasińskim, Józefem Ignacym Kraszewskim. Dzieła tych twórców jako pamiątki narodowe, które należy przekazywać dzieciom.

[czytelnictwo]

VII/476. K.Ł. [Konstancja Łozińska], *Choinka w zakładzie wychowawczym dla dzieci do lat 8-miu* (*Nowy Świat* 19, m. 3), „Bluszcz” 1912, nr 1, s. 10.

Nakaz troski o dobro fizyczne i moralne najmłodszych. Opis dobrze zorganizowanej zabawy świątecznej, służący za wzór dla dzieci. Kształtowanie ich wyobraźni. Wakacyjny odpoczynek dzieci. Popularyzacja aktywności i samodzielności dzieci, stymulacja rozwoju intelektualnego.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, zabawy]

VII/477. Emilia Węśławska, *Moralność i postęp*, „Bluszcz” 1912, nr 2, s. 14–15.

Kierowanie się rozsądkiem przy zawieraniu małżeństw. Miłość jako podstawa i gwarancja powodzenia w związku małżeńskim. Partnerstwo w realizacji wspólnych celów. Wpływ relacji małżeńskich na postawy i zachowania dzieci. Zdrada czynnikiem rozpadu małżeństwa.

[wychowanie moralne]

VII/478. N.J. [Natalia Jastrzębska], *Ze Stowarzyszenia Równouprawnienia*, „Bluszcz” 1912, nr 2, s. 23–24.

Dwa typy nerwowości: neurastenia i histeria. Odpowiedni tryb życia i zajęć jako najskuteczniejszy środek zaradczy. Wpływ snu na zdrowie; sen jako niezbędny środek leczniczy; szkoldliwość pracy nocnej. Higiena niemowląt i matek w ciąży. Okres dojrzewania płciowego.

[zdrowie i higiena]

VII/479. Z.B. [Zofia Bielicka], *Ze Stowarzyszenia Umysłowo Pracujących Polek*, „Bluszcz” 1912, nr 3, s. 32–33.

Krytyka sytuacji, gdy dziewczęta wychodzą za mąż z rozkazu rodziców. Polemika z poglądem, że instytucja rodziny to przeżytek. Wpływ rozwodów na dzieci. Żadne prawo nie zbuduje idealnej rodziny, jest ona efektem miłości i wierności.

[rodzina, wychowanie moralne]

VII/480. D-rowa Kosmowska [Irena Wanda Kosmowska], *Towarzystwo szkoły ludowej w Galicji i udział w nim kobiet*, „Bluszcz” 1912, nr 4, s. 38–40.

Wspomnienia nauczycielki galicyjskiej. Zadania TSL. Rozwój czytelnictwa w Galicji. Domy ludowe w Galicji. Kursy dla analfabetów. Uzupełniające kursy przemysłowe w Cieszynie i Czerniowcach. Kurs kroju i szycia, połączony z nauką rysunku, w Białej. Kurs koronkarski w Chodorowie. Kurs guzikarski w Delejewie. Kobięca szkoła gospodarcza w Orłowie na Śląsku.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa]

VII/481. K[onstancja] Łozińska, *F.W. Foerster – Seksualna etyka i pedagogika*, „Bluszcz” 1912, nr 4, s. 43.

Zagadnienia etyczne związane z seksualnością.

[edukacja seksualna]

VII/482. St[efan] Poraj [Stefania Bojarska], *Biblioteka dla kobiet z ludu*, „Bluszcz” 1912, nr 4, s. 45–46.

Troska o odpowiednią lekturę dla kobiet wiejskich. Propagowanie czytelnictwa wśród uczennic przez szkoły gospodarczo-przemysłowe.

[czytelnictwo, oświata ludowa]

VII/483. D.K. [Irena Wanda Kosmowska], *Szpital św. Zofii*, „Bluszcz” 1912, nr 6, s. 65–66.

Inicjatywa Stanisława Zaborowskiego – Szpital św. Zofii w Warszawie (pierwsza placówka położnicza). Przyszpitalna szkoła akuserek dla 40 kobiet.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa]

VII/484. Maria Grossmanówna, *Co należy rozumieć przez wykształcenie*, „Bluszcz” 1912, nr 7, s. 72–73.

Omówienie różnic między wykształceniem a rozwojem umysłowym. Kształtowanie samodzielności poglądów młodzieży. Czytelnictwo sposobem rozwijania szerszych kompetencji dziecka.

[rozwój dziecka]

- VII/485. Gabriela Majewska, *W zdrowym ciele zdrowa dusza*, „Bluszcz” 1912, nr 7, s. 77–78.

Zalecenie, aby lalki ubierać w polskie stroje ludowe. Zakup lalki powinien być poprzedzony oceną jej ubioru. Pogadanki Zofii Przewóskiej-Czarnockiej na temat higieny.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie, zdrowie i higiena]

- VII/486. M[ichalina?] Domańska, *Dla nerwowych dzieci*, „Bluszcz” 1912, nr 8, s. 91–92.

Jak w środowisku rodzinnym i poza nim radzić sobie z dzieckiem, które potrzebuje więcej uwagi i indywidualnej pracy. Apel o tworzenie zakładów opiekuńczych dla dzieci o specjalnych potrzebach.

[wychowanie moralne, zdrowie i higiena]

- VII/487. D-rowsa Kosmowska [Irena Wanda Kosmowska], *Związki przyjaźni*, „Bluszcz” 1912, nr 9, s. 99–100.

Konieczność zmian w wychowaniu młodych pokoleń. Postulat rozwijania przyjaźni dziecięcych.

[wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

- VII/488. Jadwiga Konopczyńska, *Szkoły zawodowe dla kobiet w Anglii*, „Bluszcz” 1912, nr 9, s. 102–103; nr 10, s. 114–115.

Sprawa wykształcenia zawodowego. Szkoły zawodowe. Program nauczania szkół zawodowych w Anglii. Grace Oakeshott – inspektorka londyńskich kobiecych szkół zawodowych. Kursy zawodowego kucharstwa, haftu, fryzjerstwa. Szkoły zawodowe z kursem poza Londynem. Nauczanie ekonomii domowej.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

- VII/489. *Z Tow. Kolonii letnich*, „Bluszcz” 1912, nr 10, s. 116.

Zebranie ogólne członków TKL (1 lutego 1912 r.), utworzonego przez Stanisława Markiewicza. Pierwszy turnus kolonii w 1882 r. Prezentacja danych statystycznych, dotyczących organizacji kolonii w 1911 r. Finansowanie kolonii.

[kolonie i półkolonie]

- VII/490. *W sprawie schroniska dla nauczycielek*, „Bluszcz” 1912, nr 10, s. 130–131.

Zebranie organizacyjne komitetu budowy schroniska dla nauczycielek przy ul. Ewangelickiej w Warszawie dla upamiętnienia 40-lecia pensji żeńskiej Augusty Berlachówny. Regulamin instytucji.

[nauczyciel/pedagog, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

VII/491. Lidia Berlachówna, *Odezwa do wszystkich byłych i terażniejszych uczennic pensji p. Berlach*, „Bluszcz” 1912, nr 12, s. 141–142.

Institucje dobroczynne w Łodzi. Zapewnienie utrzymania nauczycielkom niezdolnym do pracy. Postulat utworzenia schroniska dla nauczycielek.

[nauczyciel/pedagog]

VII/492. C.W. [Cecylia Walewska?], *Rytmika, eurytmika i rozwój wychowania fizycznego*, „Bluszcz” 1912, nr 14, s. 165–166.

Odczyt Heleny Prawdzic-Kuczalskiej w TKP. Gimnastyka i sport w Belgii i Szwecji. Międzynarodowe kongresy wychowania fizycznego. Wprowadzenie gimnastyki do programów szkolnych, obowiązkowa znajomość teoretycznych zasad gimnastyki przez nauczycieli. Różnica między gimnastyką rytmiczną i eurytmiczną.

[popularyzacja wiedzy pedagogicznej, wychowanie fizyczne i sport]

VII/493. St[efan] Poraj [Stefania Bojarska], *Wieczór ku czci Z. Krasińskiego w szkole p. Hryniewieckiej*, „Bluszcz” 1912, nr 14, s. 166.

Edukacja artystyczna – wieczór poświęcony twórczości Zygmunta Krasińskiego. Działania szkoły Hryniewieckiej w krzewieniu „żywego słowa”. Uwrażliwienie młodzieży na piękno poezji Zygmunta Krasińskiego. Podejmowanie działań w zakresie animacji kultury w środowisku szkolnym i poza nim.

[edukacja artystyczna, wychowanie estetyczne]

VII/494. Ew[elina] Badowska, *Ratownictwo*, „Bluszcz” 1912, nr 17, s. 193–194.

Nauka pierwszej pomocy dla matek, nauczycielek domowych i przełożonych pensji. Zasady udzielania pierwszej pomocy. Potrzeba nauki pierwszej pomocy dla dzieci.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zdrowotna]

VII/495. Z.B. [Zofia Bielicka?], *Józefa Joteykówna: O pedagogii*, „Bluszcz” 1912, nr 8, s. 208–209.

Działy pedagogii. Wążenie i mierzenie jako sposób kontroli rozwoju fizycznego dziecka. Badania emocji dzieci. Psychometria.

[Nowe Wychowanie, psychologia dzieci i młodzieży]

VII/496. K[onstancja] Łozińska, *Ogród zabaw, gier i zajęć praktycznych dla dzieci*, „Bluszcz” 1912, nr 19, s. 223.

O prawidłowym rozwoju dziecka, zarówno fizycznym, jak i umysłowym. Wymagania w zakresie warunków zdrowotnych i pedagogicznych. Obcowanie z przyrodą, jej samodzielna obserwacja. Ogród w Pyrach.

[odpoczynek i rekreacja, wychowanie fizyczne i sport- zabawy]

VII/497. St[efan] Poraj [Stefania Bojarska], *Wieczór Tetmajera w szkole*, „Bluszcz” 1912, nr 19, s. 223–224.

Uroczystość w szkole J.H. Hryniewieckiej, poświęcona twórczości Kazimierza Przerwy-Tetmajera (21 kwietnia 1912 r.). Sylwetka poety.

[edukacja artystyczna, wychowanie estetyczne]

VII/498. Z[uzanna] Morawska, *Charakter – temperament*, „Bluszcz” 1912, nr 20, s. 227–228.

Definicja charakteru. Kształcenie silnej woli. „Psucie” dziecka. Pokonywanie przeszkód jako zagadnienie wprowadzone do programu nauczania w Anglii, Szwecji i Norwegii.

[wychowanie moralne]

VII/499. N.J. [Natalia Jastrzębska], *Odczyt dla młodzieży*, „Bluszcz” 1912, nr 20, s. 235.

Odczyt Stefanii Sempołowskiej o Hugonie Kołłątaju, przeznaczony dla dzieci i młodzieży. Idealy i prace Sejmu Czteroletniego.

[popularyzacja wiedzy pedagogicznej]

VII/500. Natalia Jastrzębska, *Zakład dla dzieci umysłowo niedorozwiniętych*, „Bluszcz” 1912, nr 22, s. 257–258.

Geneza i organizacja zakładu przy ul. Oboźnej w Warszawie. Jego inicjatorka – Eugenia Lublinerowa. Wystawa prac uczniów. System nauczania. Pomoce naukowe. Nauka rysunku. Nauka czytania. Pogadanki. Niepełnosprawność intelektualna. Dzieci jako ofiary nędzy w wielkim mieście. Wychowanie moralne.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży]

VII/501. Dr-owa Kosmowska [Irena Wanda Kosmowska], *Te, które idą do ludu „z dobrą nowiną”*, „Bluszcz” 1912, nr 23, s. 263–264.

Ochroniarki i nauczycielki ludowe. Specyfika stanowiska nauczycielki domowej. Organizacja ochronek jako konieczność, wynikająca ze zmieniających się warunków społeczno-ekonomicznych. Rola i zadania kierowniczk w ochronce. Pomoce naukowe.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa, nauczyciel/pedagog]

VII/502. N.J. [Natalia Jastrzębska], *Odczyt o Prusie dla młodzieży*, „Bluszcz” 1912, nr 23, s. 267.

Bezpłatny odczyt dla młodzieży o Bolesławie Prusie, urządzony przez PZN. Prelegentka – Stefania Sempołowska. Pedagogiczne znaczenie odczytu.

[popularyzacja wiedzy pedagogicznej, rozwój dziecka]

VII/503. A.K., *Na progu wakacji*, „Bluszcz” 1912, nr 25, s. 284–285.

Rola wakacji w życiu dziecka. Bezpieczny i wygodny wypoczynek. Wpływ wypoczynku letniego na rozwój dzieci i młodzieży. Atrakcje dla dzieci. Wypoczynek na wsi. Dyscyplina w szkole. Korzyści z wyjazdu nad morze dla dziecka do 15. roku życia. Pogoda sprzyjająca wypoczynkowi wakacyjnemu.

[odpoczynek i rekreacja]

VII/504. Z. Sk-Stank. [Zofia Skorobohata-Stankiewiczówna], *Wystawa szkół artystycznej pp. Słupskich*, „Bluszcz” 1912, nr 26, s. 299.

Szkoła Feliksa i Marii Słupskich. Studia rysunkowe pod kierunkiem Feliksa Słupskiego. Kompozycja dekoracyjna – studia pod kierownictwem Marii Słupskiej. Malarstwo. Wykłady Leopolda Brenneisena o anatomii.

[edukacja artystyczna, wychowanie estetyczne]

VII/505. K[onstancja] Łozińska, *Rzeczpospolita dziecięca*, „Bluszcz” 1912, nr 26, s. 300.

O pomysle zorganizowania „republiki dziecięcej” małoletnich przestępców. Sądy dziecięce. Lokalizacja „republiki dziecięcej” w księstwie Dorset. Resocjalizacja dzieci. Cechy placówki.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, niedostosowanie społeczne i przestępczość]

VII/506. C.W. [Cecylia Walewska?], *Popis młodzieży z kursów dramatycznych Hryniewieckiej*, „Bluszcz” 1912, nr 27, s. 310–311.

Występ uczniów i uczennic szkoły J.H. Hryniewieckiej. Program występu obejmował utwory Friedricha Schillera, Juliusza Słowackiego, Gerharda Hauptmanna, Aleksandra Fredry.

[edukacja artystyczna, wychowanie estetyczne]

VII/507. Orka [Melania Rajchmanowa], *Nowa instytucja. Liga francuska wychowania moralnego*, „Bluszcz” 1912, nr 28, s. 320–322.

O wychowaniu etycznym młodzieży. Walka z przestępczością i demoralizacją młodzieży. Program wychowania moralnego. Wychowanie obywatelskie. Krytyka wychowania świeckiego. Rozrywki właściwe dla młodzieży. Walka z pornografią.

[wychowanie moralne]

VII/508. M[aria] Cz[esława] Przewóska, *Z postępem. Szkoły nowego typu. Szkoła a życie. Nowe metody wychowania moralnego. O duszę kobiety*, „Bluszcz” 1912, nr 32, s. 359–360; nr 38, s. 427–428; nr 47, s. 521–522; nr 52, s. 585–586.

Dom i szkoła jako dwa ośrodki wychowania. Kształtowanie indywidualności wychowanków. Przepelnienie klas. Szkoły wielkomiejskie. System „koszarowy”. Potrzeba reformy szkolnictwa. Wskazówki higieny wychowawczej jako podstawy zdrowia fizycznego. Postulat zakładania szkół na wsi. Ideał wychowawczy Jana Jakuba Rousseau. Zakład w Kłarysewie. Pensje siedmioklasowe w Milanówku. Integracja wychowanków. Błędy współczesnej szkoły. Postulat połączenia w szkole nauczania teoretycznego z praktyką. Robert Stephenson Smyth Baden-Powell – twórca skautingu.

[skauting, szkolnictwo, wychowanie w rodzinie]

VII/509. Dr Ebrem [Ewa Bryndza-Nacka], *W sprawie egzaminów szkolnych*, „Bluszcz” 1912, nr 31, s. 355; nr 32, s. 367–368.

Nowe szkoły polskie i nowe programy nauczania. Krytyka sposobu nauczania. Przepelnione programy. Egzaminy i przygotowanie do nich, repetytorium egzaminacyjne.

[metody nauczania, szkolnictwo]

VII/510. Zofia Seidlerowa, *Na mocnym gruncie*, „Bluszcz” 1912, nr 34, s. 383–384.

Prawo dziecka do indywidualnego rozwoju. Zasady moralne wpajane dziecku. Konflikt wartości na linii szkoła – dom rodzinny.

[wychowanie w rodzinie]

VII/511. Orka [Melania Rajchmanowa], *Samopomoc społeczna dzieci we Francji*, „Bluszcz” 1912, nr 35, s. 398.

Fundusze zbierane przez uczniów szkół ludowych we Francji. Ruch przezorności wśród młodzieży. Umiejętność zarządzania środkami finansowymi. Wzajemna pomoc szkolna.

[wychowanie moralne]

VII/512. *Z Towarzystwa Gniazdz sierocych*, „Bluszcz” 1912, nr 35, s. 400.

Stanisław Glezmer i jego zasługi. Działalność prowadzona w oparciu o idee gniazdz sierocych.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży]

VII/513. N.J. [Natalia Jastrzębska], *Kobięcy zjazd pedagogiczny*, „Bluszcz” 1912, nr 36, s. 411.

Zapowiedź zorganizowania zjazdu pedagogiczno-oświatowego w Petersburgu (grudzień 1912 r.). Sprawa wykształcenia kobiet w Rosji. Braki i błędy w systemie kształcenia kobiet w Rosji. Konieczność koedukacji w szkołach ogólnych. Potrzeba zapewnienia kobietom możliwości kształcenia.

[popularyzacja wiedzy pedagogicznej]

VII/514. Z[ofia] Bielicka, *Badacz duszy dziecięcej (Alfred Binet)*, „Bluszcz” 1912, nr 39, s. 436–437; nr 40, s. 449–450.

Wychowawca baczny obserwatorem dziecka. Znajomość natury dziecka. Trzy aspekty zadania wychowawczego: programy, metody, zdolności dziecka. Wkład Alfreda Bineta w rozwój psychologii eksperymentalnej. Uwagi na temat metod pracy umysłowej.

[Nowe Wychowanie, psychologia dzieci i młodzieży]

VII/515. *Hojny dar*, „Bluszcz” 1912, nr 39, s. 440–442.

Opis nowo powstającego szpitala dla dzieci w Warszawie. Zasługi Zofii Szlenkierówny. Dział pediatrii (Józef Brudziński).

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, zdrowie i higiena]

VII/516. Br[onisława] Włodkówna, *O społecznym wychowaniu dzieci*, „Bluszcz” 1912, nr 41, s. 459–460.

Uspołecznienie dziecka w wyniku wychowania. Wprowadzanie dziecka w świat wartości.

[wychowanie w rodzinie]

VII/517. M[aria] L[ipska-]Librachowa, *Międzynarodowy Fakultet Pedologii*, „Bluszcz” 1912, nr 41, s. 461–462; nr 42, s. 472–473.

Pedologia w programach uniwersyteckich. Pierwszy Międzynarodowy Kongres Pedologiczny w Brukseli (1911) – geneza i organizacja. Józefa Joteyko – kierowniczka laboratorium psychologicznego przy uniwersytecie w Brukseli. Wakacyjne kursy pedologii.

[Nowe Wychowanie, pedagogika naukowa]

VII/518. Z.B. [Zofia Bielicka?], *Z Tow. Psychologicznego*, „Bluszcz” 1912, nr 42, s. 474–475.

Lokalizacja siedziby Polskiego Towarzystwa Psychologicznego przy ul. Pięknej w Warszawie. Pierwsze powakacyjne zebranie. Wykład Wacława Radeckiego na temat psychologii uczuć i wzruszeń.

[psychologia dzieci i młodzieży]

VII/519. Cecylia Walewska, *Dlaczego nie umiemy słuchać?*, „Bluszcz” 1912, nr 43, s. 480.

Uwagi rodziców niezbędne dla rozwoju dziecka. Umiejętność prawidłowego sposobu zwracania dzieciom uwagi.

[rozwój dziecka, wychowanie w rodzinie]

VII/520. K[onstancja] Łozińska, *Z Tow. Opieki nad dziećmi*, „Bluszcz” 1912, nr 45, s. 509–510.

Charakterystyka warszawskiej instytucji społecznej – TOD. Pogotowie opiekuńcze dla dzieci. Funkcjonowanie internatu i ochrony.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży]

VII/521. *Wystawa lalek i zabawek*, „Bluszcz” 1912, nr 46, s. 518.

Zabawki sprowadzane z zagranicy, przeważnie z Niemiec. Wystawa lalek i zabawek w dniach 5–15 grudnia 1912 r. Cel filantropijny wystawy.

[popularyzacja wiedzy pedagogicznej, zabawki]

VII/522. E[milia] Wielowieyska, *Kluby uliczników*, „Bluszcz” 1912, nr 47, s. 529–530.

Potrzeba organizacji zakładów wychowawczych dla ubogiej młodzieży. „Sala zajęć” przy ul. Marszałkowskiej w Warszawie – organizacja i funkcjonowanie.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży]

VII/523. D.K. [Irena Wanda Kosmowska], *Wystawa lalek i zabawek krajowego wyrobu*, „Bluszcz” 1912, nr 50, s. 561–562.

Spółka „Znicz” i produkcja polskich zabawek. Konkurencyjność wobec produktów niemieckich. Wystawa lalek o charakterze etnograficznym. Zabawki ze szkoły w Nałęczowie.

[zabawki]

VII/524. Zofia Seidlerowa, *Jak pozyskać ogół dla dobrej literatury?*, „Bluszcz” 1913, nr 4, s. 33–34; nr 5, s. 44–45.

O kształtowaniu kultury czytelniczej wśród młodzieży. Szkodliwa literatura: erotyczna, skandalizująca. Przy doborze lektury należy uwzględnić wiek dziecka, jego usposobienie i rozwój. Zadaniem szkoły jest rozwijanie upodobania do dobrych książek, zadaniem rodziców – zwracanie uwagi na dobór literatury, odpowiednie towarzystwo. Postulat tworzenia bibliotek dla dzieci. Prenumerata dobrych pism jako wyraz troski o dzieci i młodzież.

[czytelnictwo]

VII/525. Paweł Hulka-Laskowski, *Za kulisami mizoginizmu*, „Bluszcz” 1913, nr 4, s. 35; nr 5, s. 46–47, nr 7, s. 65; nr 11, s. 108–109; nr 12, s. 116–117; nr 14, s. 140; nr 16, s. 164; nr 18, s. 188–189; nr 21, s. 221; nr 23, s. 244–245.

Kobieta wychowawczynią mężczyzny. Kobieta partnerką mężczyzny. Artur Schopenhauer, Fryderyk Nietzsche i ich poglądy na temat kobiety.

[rodzina, wychowanie w rodzinie]

VII/526. Z.B. [Zofia Bielicka?], *Z Towarzystwa Badań nad Dziećmi*, „Bluszcz” 1914, nr 4, s. 41–42.

Zwrócenie uwagi na dzieci specjalnej troski. Ich wychowanie i kształcenie. Psychika dzieci. Zagadnienie zniechęcenia do nauki. Zakładanie szkół specjalnych. Slöjd – nauka zręczności, nauka pogładowa i metody doświadczalne. Metody, sposoby badania intelektualnego procesu rozwojowego.

[psychologia dzieci i młodzieży, rozwój dziecka, wychowanie w rodzinie]

VII/527. St[aniława] Ambroziewiczowa, *Walczymy z lenistwem ducha*, „Bluszcz” 1913, nr 6, s. 55–56.

Zniechęcenie do życia i apatia wśród młodzieży. Wpływ środowiska, otoczenia na młodego człowieka. Cechy dobrego kierownika młodzieży.

[rodzina, wychowanie w rodzinie]

VII/528. T[adeusz] Kończyc [Alfred Grot-Bęczkowski], *Tadeusz Czacki (1765–1813)*, „Bluszcz” 1913, nr 8, s. 75–76.

Tadeusz Czacki jako krzewiciel oświaty, reformator szkół. Gimnazjum na Wołyniu, w Krzemieńcu.

[szkolnictwo]

VII/529. Natalia Jastrzębska, *Co mówi o sobie chłopka*, „Bluszcz” 1913, nr 8, s. 77–78.

Uczennice szkół gospodarskich (Kruszynek, Mirosławice, Gołotczyzna) i ich opinie na temat trudności życia. Rodzice i ich starania o wykształcenie syna i córki. Mała liczba dziewcząt w szkołach początkowych. Postulat oświaty na wsi. Nierówność ekonomiczna i zależność prawna kobiety.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa, oświata ludowa]

VII/530. Z[ofia] Bielicka, *Dla jutra*, „Bluszcz” 1913, nr 9, s. 87–88.

Postulat kształcenia młodzieży wiejskiej w kierunku handlowym. CTR a wykłady handlowe dla włościan. Towarzystwo Kooperatystów a kursy dla przyjezdnych.

[edukacja zawodowa]

VII/531. Natalia Jastrzębska, *Zasady współżycia*, „Bluszcz” 1913, nr 10, s. 95–96.

Niezgoda niszcząca społeczeństwo. Niewyrobień społeczne. O kształtowaniu charakteru dzieci przez wychowanie.

[relacje koleżeńskie, wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

VII/532. Swastyka, *O nowych prądach w szkolnictwie współczesnym*, „Bluszcz” 1913, nr 11, s. 107–108.

John Dewey – ideał nowej szkoły. Rewizja całokształtu zadań szkoły. Postulat zbliżenia szkoły do życia.

[metody nauczania, Nowe Wychowanie]

VII/533. D.K. [Irena Wanda Kosmowska], *Reforma w wychowaniu zapoczątkowana w wieku XVIII*, „Bluszcz” 1913, nr 12, s. 124.

Jan Jakub Rousseau i jego poglądy pedagogiczne.

[pedagogika naukowa]

VII/534. *Z Towarzystwa Gniazd Sierocych*, „Bluszcz” 1913, nr 12, s. 123.

TGS – placówka w Koziarówce (ziemia sandomierska). Opiekunowie: Piotr i Wanda Suszycy. Organizacja instytucji, przygotowanie dzieci do pracy. W wieku 15–17 lat wychowanka oddawano do szkoły zawodowej. Dziewczeta przed zamążpójściem musiały skończyć kurs gospodarstwa domowego i ochroniarstwa.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży]

VII/535. Natalia Jastrzębska, *Trudności w pracy zawodowej*, „Bluszcz” 1913, nr 14, s. 139–140.

Trudności kobiet w otrzymywaniu posad w biurach, kantorach, fabrykach, bankach; dorywczność pracy kobiet. Szkoły freblowskie.

[macierzyństwo, opieka, szkolnictwo]

VII/536. J. Oksza [Julia Kisielewska], *Z literatury*, „Bluszcz” 1913, nr 14, s. 143–144.

Wydawnictwo *Wypisy historyczne ilustrowane, dla użytku młodzieży przy nauczaniu dziejów powszechnych* (Warszawa 1912) pod red. Kazimierza Wachowskiego, przeznaczone dla młodzieży i nauczycieli.

[czytelnictwo]

VII/537. Konstancja Łozińska, *Niewyzyskane placówki*, „Bluszcz” 1913, nr 14, s. 145.

Postulat organizacji szkół specjalnych: farbiarstwo, tkactwo, szkoły dla kobiet. Personel kobiecey w szkołach specjalnych. Prawo kobiet do adwokatury.

[pedagogika specjalna]

VII/538. D.K. [Irena Wanda Kosmowska], *Z Towarzystwa wychowania przedszkolnego*, „Bluszcz” 1913, nr 14, s. 147.

Jan Henryk Pestalozzi, Fryderyk Wilhelm Froebel – poglądy pedagogiczne na wychowanie małego dziecka. Instytucja wychowawcza Henryetty Schrader. Postulat podtrzymywania i pogłębiania naturalnych zainteresowań dzieci.

[edukacja przedszkolna]

VII/539. Świd. M. [Maria Świdowska], *Więcej światła (Jeszcze słowo o wykształceniu kobiet)*, „Bluszcz” 1913, nr 15, s. 155–156.

Kobieta jako mądra piastunka. Kobieta – wychowawczyni. Wyższe uczelnie dla kobiet.

[edukacja akademicka]

VII/540. Z[ofia] Bielicka, *Kosztowne pomyłki*, „Bluszcz” 1913, nr 16, s. 163–164; nr 17, s. 176–177.

Praca organiczna. Ideał wychowawczy z praktycznego punktu widzenia. Naturalne zdolności dzieci. Młodzież na uczelniach wyższych. Finansowe problemy młodzieży zainteresowanej edukacją. Trudności w znalezieniu pracy. Produktywność w pracy jako wynik właściwej edukacji szkolnej. Postulat tworzenia szkół handlowych i zawodowych.

[edukacja zawodowa, wychowanie przez pracę]

VII/541. N[atalia] Jastrzębska, *Dawne teorie a nowa praktyka*, „Bluszcz” 1913, nr 17, s. 182–183.

O równouprawnieniu kobiet w nauce i pracy. Stosunek matki do dziecka. Jak wdrożyć dzieci do porządku, karności, rozwijać ich inteligencję. Najnowsze zasady pedagogiczne. Błędy w wychowaniu kobiet.

[macierzyństwo, Nowe Wychowanie, wychowanie w rodzinie]

VII/542. Dr. Kosmowska [Irena Wanda Kosmowska], *Nasze panny*, „Bluszcz” 1913, nr 18, s. 189; nr 19, s. 200; nr 20, s. 212.

Przygotowanie dziewcząt do pracy zawodowej. Kobieta na uniwersytecie, wyższe wykształcenie kobiet. Dążenie kobiet do samodzielności. Współpraca obu płci. Krytyka dziewcząt utrzymywanych przez rodziców, gardzących pracą. Świadomość kobiet w zakresie ich stanowiska społecznego.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa, wychowanie przez pracę]

VII/543. Z.B. [Zofia Bielicka], *Z Towarzystwa badań nad dziećmi*, „Bluszcz” 1913, nr 18, s. 194–195.

Zapoznanie czytelników „Bluszczu” z planem działalności TBD. Obszerne sprawozdanie z aktywności oddziału w Łodzi. Działalność centrali warszawskiej TBD. Przyczynki do działania samorządów szkolnych. Komisja badania charakteru dzieci. Psychoanaliza dziecka.

[psychologia dzieci i młodzieży, rozwój dziecka]

VII/544. Z[ofia] Bielicka, *Obowiązki macierzyńskie a zawodowa praca kobiet*, „Bluszcz” 1913, nr 19, s. 199–200.

Utrzymanie rodziny wielodzietnej jako duży ciężar niezamożnych rodziców. Spadek urodzeń we Francji. Degeneracja fizyczna kolejnych pokoleń w Polsce. Świadomość obowiązków rodzicielskich. Walka o byt rodziny; utrzymanie domu a troska o dzieci. Samobójstwa w rodzinie.

[macierzyństwo, samobójstwa]

VII/545. Anna Leo, *Idealy młodzieży w oświeceniu Prusa*, „Bluszcz” 1913, nr 20, s. 215.

Samowiedomość w poglądach Bolesława Prusa. Charakterystyka młodzieży kosmopolitycznej. Beztroska i nadmierny optymizm jako typowe cechy młodzieży.

[wychowanie moralne]

VII/546. M.m., *Zjazd kobiet polskich w Krakowie*, „Bluszcz” 1913, nr 21, s. 219–221.

Tematyka obrad, charakterystyka uczestników zjazdu. Sprawa wychowania przedszkolnego. Praca społeczna kobiet na wsi i w mieście. Akcje humanitarne i filantropijne podejmowane przez kobiety. Wychowanie dzieci w duchu obywatelskim. Wnioski ze zjazdu.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

VII/547. Z.M. [Zuzanna Morawska?], *Mława wiosną*, „Bluszcz” 1913, nr 21, s. 224–225.

ZKZ w Mławie. Pogadanka Lucyny Kotarbińskiej na temat unikania zbytku w ubiorze dzieci. Projekt utworzenia sali zajęć dla dzieci od lat 10 w Mławie.

[wychowanie moralne]

VII/548. M[aria] Cz[esława] P[rzewóska], *Odczyty prof. W. Lutostawskiego*, „Bluszcz” 1913, nr 21, s. 226.

O wychowaniu. Zadania matki. Kobieta a odrodzenie narodowe. Wpływ zdrowia matki na zdrowie dziecka. Odpowiedzialność rodziców.

[macierzyństwo, wychowanie w rodzinie, zdrowie i higiena]

VII/549. Konstancja Łozińska, *Dzieci dla dzieci*, „Bluszcz” 1913, nr 22, s. 237.

Przedstawienia dla dzieci w teatrze przy ul. Kaliksta i w Ogrodzie Saskim w Warszawie. Sztuki o charakterze pedagogicznym. Estetyka przedstawień dla dzieci. Maria Gerson-Dąbrowska *Baśń o Królowej Róży* (Warszawa 1914). Wyobraźnia dziecka. Kwestia braku talentów pisarskich w zakresie twórczości dla dzieci. Język baśni. Popularyzacja utworów Marii Kopnickiej dla dzieci. Bajka Artura Oppmana *Żabi król. Baśń w 2 aktach* (Warszawa 1911).

[czytelność, wychowanie moralne]

VII/550. Z.S. [Zofia Seidlerowa], *Skolimów szkoła na wsi Doktorstwa Maszkowskich*, „Bluszcz” 1913, nr 22, s. 237–238.

Idea wychowywania dziewcząt w szkołach na wsiach. Powstanie 7-klasowej pensji Mieczysława i Marii Maszkowskich w Skolimowie. Swoboda w szkole. Sala jadalna i rekreacyjna. Zalety lokalizacji: powietrze i światło.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

VII/551. Z[ofia] Bielicka, *Domy wychowawcze*, „Bluszcz” 1913, nr 23, s. 243–244.

Obowiązki macierzyńskie a praca zawodowa kobiet. Korzyści z wychowania zbiorowego. Żłobki przy fabrykach. Kursy dla freblanek i ochroniarek. Domy wychowawcze, nie tylko o celach filantropijnych. Domy odpłatne. Właściwa administracja domów wychowawczych. Nadzór lekarski.

[edukacja zawodowa, macierzyństwo, ochronki]

VII/552. *Z przeszłości Kijowa*, „Bluszcz” 1913, nr 24, s. 260–261.

Geneza i organizacja Uniwersytetu św. Włodzimierza (1833).

[edukacja akademicka, szkolnictwo]

VII/553. K.Ł. [Konstancja Łozińska], *Z ruchu stowarzyszeniowego w Kijowie*, „Bluszcz” 1913, nr 24, s. 263–266.

Przygotowanie młodych dziewcząt do pracy zawodowej. Przytułek dzienny. Praca z dziewczętami wiejskimi. Kolonie letnie i popularyzacja gimnastyki w Kijowie.

[kolonie i półkolonie, oświata ludowa]

VII/554. Salomea Kisielewska, *Czy należy uczyć dzieci latem*, „Bluszcz” 1913, nr 25, s. 272–273.

Dotyczy pracy dzieci. Praca uczy i leczy kaprysy dzieci i młodzieży. Walka z lenistwem dzieci. Warto zachęcać dzieci do pomocy w domowych obowiązkach (np. zakupy, przygotowywanie konfitur).

[wychowanie przez pracę, wychowanie w rodzinie]

VII/555. Dr Kosmowska [Irena Wanda Kosmowska], *Gniazda sieroce*, „Bluszcz” 1913, nr 26, s. 287–288.

Kazimierz Jeżewski i gniazda sieroce. Materialne i moralne poparcie Stanisława Glezmera dla tej idei. Gniazda sieroce w Danii i Niemczech.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży]

VII/556. St[anislawa] Ambroziewiczowa, *Piękno – mistrzynią życia*, „Bluszcz” 1913, nr 27, s. 291–292.

Harmonijny rozwój, estetyka i potrzeba piękna w wychowaniu. Podatność umysłu dziecka na wpływy. Każdy wychowawca powinien otrzymać wykształcenie estetyczne. Zasady piękna i harmonii stosowane przez nauczyciela.

[edukacja artystyczna, rozwój dziecka]

VII/557. R., *Popis szkoły śpiewu p. Stanisławy Dobrowolskiej*, „Bluszcz” 1913, nr 27, s. 300.

Najlepsza metoda ćwiczenia głosu. Edukacja muzyczna.

[edukacja artystyczna]

VII/558. M.Cz.P. [Maria Czesława Przewóska], *Z nowych placówek*, „Bluszcz” 1913, nr 27, s. 300–301.

Siedmioklasowy Żeński Zakład w Nowo-Mińsku (obecnie Mińsk Mazowiecki) – geneza i organizacja; przełożona Maria Grochowska.

[edukacja dziewcząt i kobiet, szkolnictwo]

VII/559. Lucjan Migasiński, *Niemki i Amerykanki*, „Bluszcz” 1913, nr 28, s. 304–305.

Szkic porównawczy na temat wychowania dziewcząt w Niemczech i Stanach Zjednoczonych. Swoboda i samodzielność w wychowaniu dziewcząt amerykańskich. Kara cielesna. Koedukacja w Stanach Zjednoczonych. Szkoła początkowa i praca zarobkowa Niemek i Amerykanek. Kobieta jako żona w Niemczech i Ameryce.

[koedukacja, szkolnictwo]

VII/560. D.K. [Irena Wanda Kosmowska], *Powszechne nauczanie*, „Bluszcz” 1913, nr 29, s. 322–323.

O wprowadzeniu powszechnego nauczania. Plan Władysława Grabskiego. Prywatne seminaria nauczycielskie. Propagowanie akcji zakładania szkół początkowych.

[edukacja elementarna, szkolnictwo]

VII/561. C.W. [Cecylia Walewska?], *Półkolonie dla dzieci w Pyrach*, „Bluszcz” 1913, nr 29, s. 323–324.

Wychowawczyni i pedagog Jadwiga Jaillard – organizacja kolonii dla dzieci. Dojazd do kolonii. Ogród gier, zajęć praktycznych i zabaw dla dzieci. Typy wycieczek dla dzieci. Obcowanie z przyrodą i jego rola w wychowaniu. Hodowla zwierząt domowych.

[kolonie i półkolonie, wycieczki/krajoznawstwo, zabawy]

VII/562. Z[ofia] Seidlerowa, *Radość pracy i tworzenia*, „Bluszcz” 1913, nr 30, s. 329.

Dobra praca łączy się z radością twórczą. Wychowanie przez pracę. Wychowanie artystyczne. Kwestia braku dobrych wychowawców.

[wychowanie przez pracę]

VII/563. M. Miłkowska, *I-szy Kongres w sprawie ochrony dziecka*, „Bluszcz” 1913, nr 33, s. 359–360.

Sprawozdanie z I Kongresu w sprawie ochrony dziecka. Sekcje prac kongresu. Dzieci moralnie zaniedbane. Higiena dziecka.

[opieka, zdrowie i higiena]

VII/564. N.J. [Natalia Jastrzębska], *Nowe prawo*, „Bluszcz” 1913, nr 33, s. 361.

Prawo żądania od ojca dziecka alimentów i zwrotów kosztów choroby. Kwestia uznania dziecka przez ojca. Moralność małżeństw.

[ojcostwo, rodzina]

VII/565. *Kursy rękodzielnicze*, „Bluszcz” 1913, nr 35, s. 392.

Kursy rękodzielnicze Amelii Osuchowskiej w Piotrkowie dla nauczycielek robót. Cel kursów i koszty utrzymania słuchaczek.

[edukacja zawodowa]

VII/566. Natalia Jastrzębska, *Nowe źródło pracy*, „Bluszcz” 1913, nr 36, s. 396–398.

O pracy kobiet w adwokaturze. Sądy dla małoletnich.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

VII/567. Zofia Seidlerowa, *Poczucie taktu*, „Bluszcz” 1913, nr 37, s. 407–408.

Odpowiednie zachowanie, poczucie taktu. Takt w wychowaniu dzieci i młodzieży.

[metody wychowania]

VII/568. Z.B. [Zofia Bielicka?], *Z Towarzystwa Badań nad dziećmi*, „Bluszcz” 1913, nr 37, s. 415–416.

Szkoła jako dogodny teren do badań. Zestawienia i porównania dzieci różnych płci i wieku.

[szkolnictwo]

VII/569. *Stowarzyszenie Nauczycielek w Krakowie*, „Bluszcz” 1913, nr 38, *Dodatek poświęcony łączności kół kobiecych*, s. 1–2.

Kształcenie nauczycielek. Stowarzyszenie Nauczycielek w Krakowie – geneza i organizacja. Inicjatywa Marceliny Holskiej. Dom dla emerytowanych nauczycielek. Prawa nauczycielek szkół publicznych. Kwestia równości poborów nauczycielek i nauczycieli.

[nauczyciel/pedagog]

VII/570. M.T., *O kształceniu zmysłu estetycznego w czytaniu u naszej młodzieży*, „Bluszcz” 1913, nr 40, s. 445–446.

Walka z szerzeniem literatury pornograficznej. Obowiązek kontroli lektur młodzieży. Postulat wyrabiania dobrego smaku dzieci w lekturze, ubraniu, uczesaniu. Zamiłowanie do porządku i estetyki w otoczeniu dzieci i młodzieży. Wyrabianie gustu dziecka.

[czytelnictwo, wychowanie moralne]

VII/571. Z.B. [Zofia Bielicka?], *Z Sali odczytów*, „Bluszcz” 1913, nr 42, s. 466.

Poglądy Józefy Joteykówny na temat psychologii indywidualnej i badań doświadczalnych nad uwagą dzieci.

[psychologia dzieci i młodzieży]

VII/572. Maria Lipska-Librachowa, *Domy dziecięce dr Marii Montessori*, „Bluszcz” 1913, nr 43, s. 472–473; nr 44, s. 490.

Cechy charakterystyczne systemu pedagogicznego Marii Montessori. Organizacja i samorzutna aktywność dziecka.

[edukacja przedszkolna, Nowe Wychowanie]

VII/573. D.K. [Irena Wanda Kosmowska], *Z Towarzystwa wychowania przedszkolnego*, „Bluszcz” 1913, nr 44, s. 490–491; nr 51, s. 570.

Plan odczytów i konferencji na temat zagadnień wychowawczych podejmowanych przez Towarzystwo Wychowania Przedszkolnego. Przeciążenie pamięci dzieci i młodzieży. Altruizm młodego człowieka. Kształtowanie właściwych uczuć w dziecku. Metodyka prowadzenia dzieci w ochronach. Konrad Chmielewski i jego pogadanki dla dzieci. Popularyzacja metody rozwijania umysłu dziecka poprzez obserwację przyrody.

[edukacja przedszkolna, metody nauczania, metody wychowania]

VII/574. Dr Kosmowska [Irena Wanda Kosmowska], *Z niwy oświatowej*, „Bluszcz” 1913, nr 46, s. 507–508; nr 47, s. 516–517; nr 51, s. 566–567.

Uniwersytety ludowe – geneza, organizacja i zadania.

[edukacja akademicka, szkolnictwo]

VII/575. Z[ofia] Bielicka, *Tylko trzydziestu pięciu*, „Bluszcz” 1913, nr 47, s. 515–516.

Nauka rzemiosła dla chłopców. Warsztaty rzemieślniczo-wychowawcze w Siedlcach. Internat dla bezdomnych sierot w wieku 14–18 lat. Nauka rzemiosła, walka z przestępczością i głodem. Warunki życia w internacie.

[opieka, wychowanie przez pracę]

VII/576. Zofia Seidlerowa, *Powołanie i zarobkowa praca*, „Bluszcz” 1913, nr 48, s. 527–528.

O dążeniu do samodzielności przez córki z zamożnych rodzin. Prawo wybierania zawodu.

[edukacja dziewcząt i kobiet, samokształcenie/samowychowanie]

VII/577. Tadeusz Kończyc [Alfred Grot-Bęczkowski], *Wydawnictwa gwiazdkowe*, „Bluszcz” 1913, nr 51, s. 568.

Bajki dla dzieci Antoniego Józefa Glińskiego. Wiktor Gomulicki, *Wspomnienia niebieskiego mundurka* (Warszawa 1906); Eugenia Żmijewska, *Skauci. Powieść dla młodzieży* (Warszawa 1913).

[czytelnictwo]

VII/578. E.Ż. [Eugenia Żmijewska], *Ogrodnictwo, jako nowa gałąź pracy i szkoły ogrodnicze dla kobiet*, „Bluszcz” 1913, nr 51, *Dodatek gospodarski*, s. 1–2.

Szkoły ogrodnicze w Anglii.

[edukacja zawodowa]

VII/579. Stefania Laudynowa, *Proponowane zmiany konstytucyjne w naszym, obecnym prawodawstwie małżeńskim*, „Bluszcz” 1913, nr 52, s. 576–577.

Małżeństwo pod względem prawnym. Kobieta w małżeństwie i podział obowiązków.

[rodzina, wychowanie w rodzinie]

VII/580. S.O.B., *Listy Galicjanki*, „Bluszcz” 1914, nr 2, s. 16–17; nr 7, s. 68–69.

Zabawkarstwo krajowe (Jaworów, Kuliki). Zabawka jako nieodłączny atrybut zabawy. O charakterze zabawek z Kulików i Jaworowa. Cel handlowy i dydaktyczny zabawek. Zabawki ołowiane, wełniane. Wystawa zabawek w Krakowie. 1897 r. – organizacja szkoły wyrobu zabawek w Jaworowie. Anna Lewicka – inicjatywa urządzenia pracowni zabawkarskiej przy szkole TSL w Kulikach. Wyjaśnienia w sprawie uniwersytetu lwowskiego (Uniwersytet Jana Kazimierza).

[edukacja zawodowa, oświata ludowa]

VII/581. Z.B. [Zofia Bielicka?], *Z Towarzystwa Badań nad Dziećmi*, „Bluszcz” 1914, nr 3, s. 28–29.

Potrzeba znajomości zasad psychologii w wychowaniu. Pedagogizacja rodziców. Anna Grudzińska o rysunkach dziecięcych; Józefa Joteyko o organizacji fakultetu pedagogii w Brukseli. Lucjan Zarzecki i jego studium o współczesnych teoriach metodycznych *Psychologia początkowego nauczania rachunków*. Aniela Szczywna i jej studia nad dziećmi jako psychologia indywidualna, w oparciu o badania naukowe niemieckiego psychologa Wilhelma Sterna.

[edukacja artystyczna, psychologia dzieci i młodzieży, rodzina]

VII/582. Zofia Seidlerowa, *Słów kilka o wychowaniu*, „Bluszcz” 1914, nr 4, s. 33–34.

Kształtowanie charakteru dzieci, przyzwyczajanie dzieci do oszczędności. Wychowanie w wyższych i średnich warstwach społeczeństwa – wychowanie indywidualne, brak karności, męczące skrepowanie. Walka ze zbytkiem w wychowaniu. Pieniądze dla dziecka powinny łączyć się z trudem i pracą. Zapobiegliwość a dobro innych.

[wychowanie moralne]

VII/583. Natalia Jastrzębska, *Liga Matek*, „Bluszcz” 1914, nr 4, s. 34–35.

Postulat zjednoczenia kobiet wokół sprawy wychowania przyszłego pokolenia, tworzenia zrzeszeń i instytucji, które służą temu celowi. Liga Matek i jej inicjatorka – Helena

Podciechowska. Cele instytucji: wychowanie, opieka nad dziećmi i młodzieżą, walka z prostytutką, ubezpieczenia na starość. Postulat opieki nad dziećmi w szkole i poza nią. Praca pedagogiczno-artystyczna wśród młodzieży. Opieka nad dziećmi w wieku szkolnym we Francji i w Anglii.

[edukacja artystyczna, instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży]

VII/584. Zuzanna Morawska, *Jeszcze o handlu i innych zawodach w pracy kobiecej*, „Bluszcz” 1914, nr 5, s. 41–42.

Trudności w pracy zawodowej kobiet. Postulat zakładania początkowych szkół handlowych dla kobiet. Kwestia braku uzdolnionych nauczycielek.

[edukacja zawodowa]

VII/585. P., *Śp. Helena Kaplińska*, „Bluszcz” 1914, nr 5, s. 46.

Działalność nauczycielska Heleny Kaplińskiej – pochodzącej z Warszawy kierowniczkii jednego z najlepiej zorganizowanych liceów żeńskich w Galicji, nauczycielki we wzorowej pensji Łucji Żeleszkiewicz.

[nauczyciel/pedagog, szkolnictwo]

VII/586. M. Tomorowiczowa, *Poświęcenie domu Chrześcijańskiego Towarzystwa Ochrony Kobiet*, „Bluszcz” 1914, nr 5, s. 48–49.

ChTOK – 20 stycznia 1914 r. poświęcono siedzibę instytucji. Charakterystyka 12-letniej działalności Towarzystwa. Hotel dla przyjezdnych i bezdomnych kobiet przy ul. Mokotowskiej 55. „Ognisko domowe pw. św. Anny” – internat dla młodych dziewcząt, pracujących lub kształcących się w mieście. Sale do organizacji zgromadzeń, lekcji śpiewu i gimnastyki.

[opieka]

VII/587. E.Ż. [Eugenia Żmijewska], *Szkoła nauk wychowawczych w Genewie*, „Bluszcz” 1914, nr 6, s. 58–59; nr 8, s. 81–82.

Pedologiczna szkoła w Brukseli. Szkoła nauk wychowawczych, tj. Instytut Jana Jakuba Rousseau w Genewie. Józefa Joteyko. Cel i organizacja szkoły. Nauczanie w szkole. Higiena mieszkania, higiena fizyczna, umysłowa i moralna w internatach, profilaktyka.

[Nowe Wychowanie, szkolnictwo, zdrowie i higiena]

VII/588. Zofia Seidlerowa, *Bezmyślna dobroczynność*, „Bluszcz” 1914, nr 7, s. 61–62.

Kwestia uczenia dziecka czynienia dobra. Jak nauczyć dziecko odczuwania radości z obdarowywania. Dobroczynność nie powinna być przyzwyczajaniem, lecz obowiązkiem, a obowiązek nie może być wykonywany mechanicznie. Obowiązek jako ofiara.

[wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

VII/589. Z.B. [Zofia Bielicka?], *Konkurs gotowania na gazie*, „Bluszcz” 1914, nr 7, s. 70–71.

Na temat konkursu kucharskiego w zakresie gotowania na gazie. Uczestniczki konkursu: Antonina Pachulska, Natalia Lassuk, Waleria Balcarzak.

[edukacja zawodowa]

VII/590. D.K. [Irena Wanda Kosmowska], *Nowa fundacja szkolna*, „Bluszcz” 1914, nr 8, s. 79–80.

Szkoła przemysłowo-rzemieślnicza, utworzona w 1880 r. Nowy gmach szkoły przemysłowo-rzemieślniczej w Warszawie (otwarty 18 stycznia 1914 r.). Geneza i organizacja szkoły.

[edukacja zawodowa]

VII/591. J. Walicka, *Szczerłość u dziecka i kobiety*, „Bluszcz” 1914, nr 9, s. 85–86; nr 10, s. 98–99.

Przyczynek do psychologii dziecka i kobiety. Gabriel Dromard i jego prace w zakresie psychologii medycznej. Kłamstwo jako jedna z form chytryści, obrona słabszych. Postulat otwarcia dla kobiet szkół, laboratoriów, bibliotek, biur, zakładów przemysłowych, fabryk.

[psychologia dzieci i młodzieży, szkolnictwo]

VII/592. „Przystań”, „Bluszcz” 1914, nr 9, s. 86–87.

Postulat założenia tymczasowego Schronienia dla kobiet i dziewcząt upadłych, które chcą zmienić swe życie, i jego realizacja w maju 1911 r. dzięki ofercie prywatnej osoby, która złożyła 25 tys. rubli w ChTOK. Pod jego egidą powstała „Przystań” w Piasecznie pod Warszawą. Geneza i organizacja tej instytucji. Domy pracy przymusowej i domy poprawy w Europie. Postulat wykształcenia i pracy zawodowej kobiet.

[opieka]

VII/593. M[aria] [Czesława] Przewóska, *Z Postępem*, „Bluszcz” 1914, nr 10, s. 97–98.

W kwestii zdrowia fizycznego. O sprawności fizycznej. Literatura naukowa z zakresu wiedzy o człowieku. O popularyzacji zasad zdrowia fizycznego w społeczeństwie miejskim i wiejskim. Towarzystwo Jaroszków w Warszawie, Towarzystwo Zwolenników Przyrodolecznictwa. Periodyki: „Zdrowie”, „Medycyna”, „Zdrowe Życie” (Lwów 1913).

[zdrowie i higiena]

VII/594. Zofia Bielicka, *Między domem a szkołą*, „Bluszcz” 1914, nr 11, s. 105–106.

Obawy dotyczące zagrożeń młodzieży w przestrzeni wielkiego miasta. O znaczeniu oddziaływania wychowawczego szkoły i rodziny. Krytyka moralizatorstwa, postulat

wychowania twórczego, dającego pozytywne wzorce. Dążenia etyczne młodzieży. Kształcenie charakteru i wewnętrzne doskonalenie.

[współpraca rodziny ze szkołą, wychowanie moralne]

VII/595. [Irena Wanda] Kosmowska, *Z niwy oświatowej*, „Bluszcz” 1914, nr 11, s. 106–107.

Uniwersytety Ludowe. Helena Radlińska – kierowniczka prac Uniwersytetu Ludowego im. A. Mickiewicza w Krakowie. Organizacja i słuchacze uczelni. Praktyczne kursy wieczorowe na uniwersytecie. Działalność wykładowa. Biblioteka Uniwersytetu Ludowego. Projekt założenia szkoły rolniczej dla młodzieży włościańskiej pod Krakowem.

[edukacja akademicka]

VII/596. A., *Wiktoria Niedziałkowska*, „Bluszcz” 1914, nr 11, s. 110.

Znakomita wychowawczyni dzieci – Wiktoria Niedziałkowska, kierowniczka i właścicielka wyższego zakładu wychowawczego dla dziewcząt we Lwowie.

[edukacja dziewcząt i kobiet]

VII/597. N.J. [Natalia Jastrzębska], *Konferencja Polskiego Związku Równouprawnienia*, „Bluszcz” 1914, nr 11, s. 112–113.

Organizacja konferencji o handlu żywym towarem (25 lutego 1914 r., sala Muzeum Przemysłu i Rolnictwa). Poglądy Józefy Bojanowskiej i Pauliny Kuczalskiej-Reinschmit na temat walki z nierządem. Środki walki z nierządem. Charakterystyka walki z tym procederem w Europie według mecenasa Aleksandra Mogilnickiego. Dane statystyczne Justyny Budzińskiej-Tylickiej.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość]

VII/598. Z[ofia] Skorobohata-Stankiewiczówna, *Ze sztuk plastycznych*, „Bluszcz” 1914, nr 11, s. 113–114.

Ożywiony ruch w zakresie sztuk plastycznych w Krakowie i Warszawie, związany z działalnością popularyzatorską, upowszechnianiem wiedzy na ten temat. Towarzystwo Przyjaciół Sztuk Graficznych. Popularyzacja grafiki, techniki graficzne (akwaforta, drzeworyt, litografia).

[wychowanie estetyczne]

VII/599. J. Oksza [Julia Kisielewska], *Udział kobiet w społecznych zadaniach naszego wieku*, „Bluszcz” 1914, nr 12, s. 117–118; nr 13, s. 130; nr 14, s. 141–142.

Propagowanie hasła oświaty ludowej. Udział kobiet w życiu publicznym. Kooperatywa.

[oświata ludowa]

VII/600. Redakcja, *Chrystus i dzieci*, „Bluszcz” 1914, nr 13, s. 129.

Germanizacja a wychowanie religijne. Odmowa udzielenia Pierwszej Komunii Świętej dzieciom polskim, które nie zostały do niej przygotowane po niemiecku.

[germanizacja, wychowanie religijne]

VII/601. S.O.B., *Lwów 12 marca 1914 r.*, „Bluszcz” 1914, nr 13, s. 134–135.

Na temat regulacji pracy nauczycieli. Testament Alfreda Burzyńskiego (ofiara na rzecz polskich kolonii skautowych). Sytuacja zamężnych nauczycielek.

[nauczyciel/pedagog, skauting]

VII/602. S.O.B., *Lwów 9 maja 1914 r.*, „Bluszcz” 1914, nr 21, s. 227–228.

Bursa Koła Pań TSL – jej powstanie i zadania. Zarobki nauczycielek. Zwrot wychowania w kierunku praktycznym. Szkoła sług.

[nauczyciel/pedagog, oświata ludowa]

VII/603. S.O.B., *Lwów koniec czerwca*, „Bluszcz” 1914, nr 28, s. 309–310.

Michalina Praczyńska i jej praca oświatowa.

[oświata ludowa]

VII/604. D.K. [Irena Wanda Kosmowska], *„Pociejów”. Na rzecz Tow. „Gniazd Sierocych”*, „Bluszcz” 1914, nr 28, s. 310–311.

Helena Ostrowska a sprawa gniazd sierocych. Instytucje ufundowane w jej majątku.

[oświata pozaszkolna]

VII/605. L-Pcz., *Listy z Berlina*, „Bluszcz” 1914, nr 13, s. 135–136.

Praca zawodowa kobiet w Niemczech. Szkoły zawodowe dla dziewcząt. Związki sokołstwa polskiego w Niemczech. Zofia Sroczyńska. Praca zawodowa kobiet a wychowanie dzieci.

[edukacja zawodowa, szkolnictwo]

VII/606. N.J. [Natalia Jastrzębska], *Ze stow. Równouprawnienia*, „Bluszcz” 1914, nr 15, s. 157.

Informacje o powstaniu i zadaniach Ligi Matek. Odczyty pedagogiczne. Zofia Bielicka i jej poglądy na temat: „Co każda matka wiedzieć powinna”. Nowoczesna pedagogika, psychologia, wspierana wynikami badań lekarskich, doświadczeń psychologicznych. Pedologia. Wspomożenie dla rodziców i wychowawców. Rozwój psychiczny i umysłowy związany z warunkami życia dziecka.

[macierzyństwo, psychologia dzieci i młodzieży]

VII/607. Dr Kosmowska [Irena Wanda Kosmowska], *Z niwy oświatowej wydawnictwa popularne, kolportaż książek*, „Bluszcz” 1914, nr 16, s. 161–162; nr 18, s. 185–186; nr 22, s. 233–235.

Popularyzacja prac Władysława Grabskiego: *O nauczaniu powszechnym* (Warszawa 1913); *Praca oświatowa, jej zadania i organizacja* (Kraków 1913). Nauka czytania wśród ludu. Popularyzacja prac Konrada Prószyńskiego. Propagowanie nauk przyrodniczych. Wydawnictwa księgarń poznańskich. Biblioteki, czytelnie, nowe sposoby upowszechniania czytelnictwa. Seminarium dla nauczycieli ludowych. Kursy dopełniające. Szkolne sieci rządowe a prywatne szkoły początkowe. Nauczanie dorosłych analfabetów. Wpływ oświaty na wychodźstwo zarobkowe.

[edukacja elementarna, edukacja zawodowa, oświata ludowa]

VII/608. *Drugi zjazd kobiet polskich w Krakowie*, „Bluszcz” 1914, nr 17, s. 180.

Na temat zjazdu kobiet polskich w latach 1913–1914 (Kraków). Ekonomiczna wartość rzemiosła polskiego. Postulat zakładania zawodowych szkół rzemieślniczych. Slōjd (system nauczania prac ręcznych w drewnie, metalu, tekturze, wiklinie) jako ważny czynnik w rzemiośle. Kupiectwo polskie.

[edukacja zawodowa]

VII/609. Z.B. [Zofia Bielicka?], *Z Towarzystwa Badań nad dziećmi*, „Bluszcz” 1914, nr 17, s. 180.

Naukowe zasługi i poglądy pedagogiczne Jadwigi Jaillard i Jana Władysława Dawida. Komisja badania rysunków dziecięcych, mowy dziecka, charakteru, rozwoju umysłowego na podstawie wypracowań, badań psychologicznych w szkole. Wydawnictwo Biblioteki Psychologii Dziecięcej. Domy wychowawcze systemu Marii Montessori.

[edukacja artystyczna, Nowe Wychowanie, psychologia dzieci i młodzieży]

VII/610. Z[ofia] Bielicka, *Przestroga dla rodziców*, „Bluszcz” 1914, nr 19, s. 197–198.

Krytyka lichwy wśród nieletnich. Rodzina jako środowisko wychowania dziecka. O zbyt wczesnej swobodzie życia młodzieży ze sfer zamożnych. Krytyka wychowania czułościowego. Kształtowanie prawidłowego charakteru dzieci i młodzieży.

[rodzina, wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

VII/611. *W domu i poza domem*, „Bluszcz” 1914, nr 20, s. 209–210.

Kwestie wychowania. Walka z dwulicowością w życiu towarzyskim. Wychowanie do pracy zawodowej, należytego wypełniania obowiązków.

[rodzina, wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

VII/612. Anna Leo, *Młodzież w oświeceniu Prusa*, „Bluszcz” 1914, nr 21, s. 228; nr 22, s. 240–241; nr 23, s. 250–251; nr 24, s. 262–263.

Powieść Bolesława Prusa *Dzieci* (Warszawa 1908). Obraz dzieci w czasie rewolucji 1905–1907 r. Stosunek do młodzieży. Schyłkowy okres rewolucji i towarzyszące mu rozprężenie moralne.

[wychowanie moralne]

VII/613. M[aria] Cz[esława] Przewóska, *Poradnik dla matek. Przyrodolecznictwo*, „Bluszcz” 1914, nr 22, s. 235–236.

Wartość wskazań przyrodolecznictwa. Propagowanie wychowania ludzi zdrowych moralnie i fizycznie.

[wychowanie fizyczne i sport, zdrowie i higiena]

VII/614. Maria Czesława Przewóska, *Wychowanie jako szkoła życia, zarys syntezy*, „Bluszcz” 1914, nr 23, s. 245–246; nr 24, s. 257–258; nr 25, s. 269–270.

Nowe prądy reformy wychowawczej. Kształtowanie charakteru młodego pokolenia. Metodyka w pedagogii jako elementarny czynnik wychowawczy. Poglądy pedagogiczne Ellen Key. Psychologia wychowawcza. Metodyka wychowania religijnego.

[Nowe Wychowanie, psychologia dzieci i młodzieży, wychowanie religijne]

VII/615. E[ugenia] Żypowska, *Uniwersytety ludowe w Finlandii*, „Bluszcz” 1914, nr 23, s. 252–253.

Pierwsze uniwersytety ludowe w Finlandii (1892). Wykłady w języku fińskim. Organizacja wykładów i ich program.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa]

VII/616. Z[uzanna] Morawska, *Jeszcze w kwestii czytelnictwa*, „Bluszcz” 1914, nr 24, s. 258.

Czytelnie i czytelnictwo w różnych dzielnicach kraju. Biblioteki PMS w Mławie. Książka koniecznością w wychowaniu młodego pokolenia Polaków.

[czytelnictwo]

VII/617. Dr Kosmowska [Irena Wanda Kosmowska], *Z Towarzystwa wychowania przedszkolnego*, „Bluszcz” 1914, nr 25, s. 273–274; nr 26, s. 285–286.

Towarzystwo Wychowania Przedszkolnego. O cyklu konferencji na temat wychowania przedszkolnego (zakończonym 29 maja 1914 r.). Wychowanie religijne. Wycieczki dydaktyczne. Nauka wierszy. Sądy koleżeńskie. Jak stosować kary.

[edukacja przedszkolna, kary i nagrody, relacje koleżeńskie]

VII/618. E[ugenia] Żypowska, *Popis gimnastyki rytmicznej i Solfege według metody Jacques – Dalcroze’a (pod kierunkiem Janiny Mieczynskiej i Stanisława Wiechowicza) i kursy wakacyjne w Hellerau*, „Bluszcz” 1914, nr 25, s. 274.

Pokaz gimnastyki rytmicznej i solfeżu według metody Emila Jaques'a-Dalcroze'a, który odbył się w Warszawie 7 czerwca 1914 r. w Teatrze Nowoczesnym. Kursy wakacyjne.

[wychowanie fizyczne i sport]

VII/619. M[aria] Cz[esława] Przewóska, *O czytelnictwo ludowe*, „Bluszczy” 1914, nr 26, s. 283–284.

Walka z pornografią a oświata ludowa.

[wychowanie moralne, zdrowie i higiena]

VII/620. Z[ofia] Bielicka, *Jeszcze o naszej młodzieży. (Z powodu artykułu „Czy nie za czarno”?)*, „Bluszczy” 1914, nr 26, s. 284.

Odpowiedź na artykuł, w którym pomówiono młodzież o brak rozważli i rozsądku. Większy wpływ na młodego człowieka mają koledzy lekkomyślni niż rozsądni, którzy są często wyśmiewani i osamotnieni.

[relacje koleżeńskie]

VII/621. M[aria] Cz[esława] Przewóska, *Idea polska w wychowaniu*, „Bluszczy” 1914, nr 27, s. 289–290; nr 28, s. 302–303; nr 29, s. 314–316.

Rola religii w wychowaniu. Stanisław Szczepanowski i rozprawa o Liceum Krzemienieckim. Komisja Edukacyjna i Hugo Kołłątaj. Warszawskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. Rodzima polska myśl wychowawcza. Reformatorzy wychowania na przestrzeni dziejów.

[szkolnictwo, wychowanie religijne]

VII/622. Ig. Orski, *O wyborze zawodu*, „Bluszczy” 1914, nr 27, s. 290–291.

Samouctwo. Stanisław Dobrowolski i jego pomysł wydawania opracowanych przez specjalistów poradników przy wyborze zawodu: *Poradnik przy wyborze zawodu. Rolnictwo Ogrodnictwo – Leśnictwo – Melioracje rolne – Miernictwo*, red. S. Dobrowolski (Warszawa 1914). Wsparcie finansowe Kasy im. J. Mianowskiego. Tom pierwszy omawia ogrodnictwo, leśnictwo, mleczarstwo, melioracje rolne i miernictwo, drugi – zawody lekarskie, kolejne tomy (3–8) – nauczycielskie, prawne, handlowe, przemysłowe, rzemieślnicze, artystyczne.

[edukacja zawodowa, wychowanie przez pracę]

VII/623. Ewelina Badowska, *Dobroć*, „Bluszczy” 1914, nr 27, s. 291–292.

Dotyczy samodzielności, indywidualności w wychowaniu. Empatia w wychowaniu. Dobroć dziecka nie koliduje z obowiązkowością i hartem ducha. Dobroć nie może być utożsamiana z biernością.

[Nowe Wychowanie, wychowanie moralne]

VII/624. *Kursy wakacyjne gimnastyki rytmicznej w zakładzie Jakuba Dalcroze w Hellerau*, „Bluszczy” 1914, nr 27, s. 299.

Opis kursów gimnastyki, zorganizowanych w dniach 13 lipca – 9 września 1914 r. Kursy wakacyjne dla pedagogów, lekarzy i artystów. Kursy dla dzieci. Metoda i cel gimnastyki rytmicznej.

[wychowanie fizyczne i sport]

VII/625. Dr Kosmowska [Irena Wanda Kosmowska], *Nasza młodzież*, „Bluszcz” 1914, nr 30, s. 325–326.

Dotyczy młodzieży, jej temperamentu. Skauting. Udział młodzieży w czytelniach WTD i instytucjach społecznych.

[skauting, wychowanie moralne]

VII/626. El-a., *Do młodej matki*, „Bluszcz” 1914, nr 30, s. 329–330.

Wychowanie małego dziecka. Wskazówki dotyczące dbałości o noworodka.

[macierzyństwo, rozwój dziecka]

VII/627. *Szpitalne dla rannych*, „Bluszcz” 1914, nr 34–36, s. 365–366.

Kursy sanitarno-ratownicze pod kierunkiem Ludwika Krzywickiego. Wykłady literatury i historii polskiej. 250 bezdomnych dzieci znalazło schronienie w siedzibie Warszawskiego Towarzystwa Łyżwiarskiego w Dolinie Szwajcarskiej.

[edukacja zawodowa, opieka]

VII/628. M[aria] Cz[esława] Przewóska, *Odrodzona szkoła*, „Bluszcz” 1914, nr 37–38, s. 368–369.

Władysław Korycki, *Odrodzona szkoła* (Warszawa 1914) – wskazania wychowawcze. Wskazania i postulaty wynikające z troski o dobro polskiej szkoły. Wychowanie fizyczne.

[szkolnictwo]

VII/629. S[tefania] Bojarska, *Dzieci dzieciom*, „Bluszcz” 1914, nr 45–46–47, s. 403–404.

Inicjatywa lwowskiego dziecięcego pisma „Mały Świątek” – akcja zakładania szkółek i warsztatów zabawkarskich dla dzieci wiejskich. Kółko Dzieci TSL skupiające prenumeratorów „Małego Świątka” opodatkowało się na ten cel, tak sfinansowano zakup działki, zbudowano pomieszczenia dla szkoły elementarnej i zabawkarskiej. Zakład oświatowo-przemysłowy we wsi Kuliki pod Lwowem. Organizacja działalności warsztatów zabawkarskich w Kulikach.

[oświata ludowa, szkolnictwo]

VII/630. Adam Kropatsch, *Garść cyfr i notatek z dziejów umysłowości w Galicji*, „Bluszcz” 1914, nr 48–52, s. 416–417.

Cenzura periodyków i książek. Szkoła galicyjska. Uniwersytety. TSL. Program nauczania w szkołach.

[czytelnictwo, oświata ludowa, szkolnictwo]

VII/631. *Rousseau jako reformator*, „Bluszcz” 1915, nr 13, s. 97–98.

Poglądy pedagogiczne Jana Jakuba Rousseau. Koncepcja swobodnego wychowania naturalnego.

[Nowe Wychowanie]

VII/632. Zofia Reuttówna, *Szkoła przyszłości*, „Bluszcz” 1915, nr 13, s. 99; nr 14, s. 108; nr 15, s. 116; nr 16, s. 123; nr 17, s. 130; nr 18, s. 139–140; nr 19, s. 146; nr 21, s. 163–164.

Postulat, by kształcenie nie było różnicowane ze względu na płeć. Pochwała koedukacji. Apel, by kobiety, tak jak mężczyźni, uczyć logiki, matematyki. Te same zasady moralne dla kobiet i mężczyzn. Kobiety przez wychowanie kształtują charakter przyszłych pokoleń obywateli. Postulat gruntownej edukacji kobiet. Wzór amerykański – studia uniwersyteckie dla kobiet.

[edukacja dziewcząt i kobiet, koedukacja]

VII/633. S.Ch.B., *Listy ze Lwowa*, „Bluszcz” 1915, nr 14, s. 107–108.

Informacja o połączeniu męskiego klasycznego gimnazjum we Lwowie z gimnazjum realnym im. Adama Mickiewicza.

[szkolnictwo, szkoły średnie]

VII/634. Aleksander Szczęsny, *Matkom*, „Bluszcz” 1915, nr 16, s. 121.

O szacunku dla matek jako wychowawczyń przyszłych pokoleń.

[macierzyństwo, wychowanie w rodzinie]

VII/635. S.B. [Stefania Bojarska?], *U „Zytek”*, „Bluszcz” 1915, nr 16, s. 127.

O organizacji i działalności edukacyjnej Stowarzyszenia Sług Katolickich pw. św. Zyty w Krakowie. Trzymiesięczne kursy gotowania dla dziewcząt. Rady lekarza dla dziewcząt.

[edukacja zawodowa]

VII/636. Maria Buyno-Arctowa, *Dzieci dla dzieci*, „Bluszcz” 1915, nr 16, s. 127–128.

Odezwa redakcji „Mojego Pisemka” (ilustrowanego tygodnika dla dzieci, wydawanego w Warszawie w latach 1902–1915), nawołująca do założenia ochronki dla najbardziej potrzebujących dzieci. Troska o los dzieci osieroconych i biednych.

[ochronki]

VII/637. Redakcja, *Wielcy oświeciciele narodu*, „Bluszcz” 1915, nr 18, s. 137–138.

Sylwetki wybitnych działaczy oświatowych: księżę Adam Jerzy Czartoryski, Hugo Kołłątaj, Tadeusz Czacki. Liceum w Krzemieńcu jako wybitna placówka edukacyjna.

[szkolnictwo]

VII/638. *Ze Stowarzyszenia Kobiet Polskich pracujących w przemyśle, handlu i biurowości*, „Bluszcz” 1915, nr 18, s. 141–142.

Działalność społeczno-oświatowa Stowarzyszenia Kobiet Polskich Pracujących w Przemysle, Handlu i Biurowości.

[edukacja zawodowa, szkolnictwo]

VII/639. Dr-wa Kosm. [Irena Wanda Kosmowska], *Kwestia włościańska w Polsce*, „Bluszcz” 1915, nr 18, s. 142–143.

Cykliczne odczyty edukacyjne, organizowane w sali Muzeum Przemysłu i Rolnictwa w Warszawie przez Towarzystwo Literatów i Dziennikarzy. Odczyt Ignacego Baranowskiego na temat edukacji dzieci włościańskich.

[oświata ludowa, szkolnictwo]

VII/640. Dr-wa Kosm. [Irena Wanda Kosmowska], *Z Sali odczytów. Dzieje oświecenia w Polsce w początkach XIX wieku*, „Bluszcz” 1915, nr 21, s. 167–168.

Cykliczne odczyty edukacyjne, urządzane w sali Muzeum Przemysłu i Rolnictwa w Warszawie przez Towarzystwo Literatów i Dziennikarzy. Odczyt Henryka Mościckiego na temat działalności społecznej i edukacyjnej Tadeusza Czackiego. Przykład Liceum Krzemienieckiego.

[oświata ludowa, szkolnictwo]

VII/641. Gabriela Majewska, *O chorobach zakaźnych*, „Bluszcz” 1915, nr 23, s. 179–180; nr 24, s. 187–188.

Wskazówki dla rodziców, dotyczące objawów, przebiegu i sposobów leczenia chorób zakaźnych u dzieci.

[edukacja zdrowotna, wychowanie w rodzinie]

VII/642. *Z Towarzystwa Badań nad Dziećmi*, „Bluszcz” 1915, nr 24, s. 191–192.

Wpływ wojny na życie dzieci.

[rozwój dziecka]

VII/643. Zofia Bielicka, *Dzieci i drzewa*, „Bluszcz” 1915, nr 25, s. 193.

Wpływ przyrody na wychowanie. O kształtowaniu w dzieciach miłości do drzew. Parki zakładane z myślą o dzieciach.

[kontakt z przyrodą]

VII/644. Dr Kosmowska [Irena Wanda Kosmowska], *Reforma wykształcenia kobiet*, „Bluszcz” 1915, nr 26, s. 202–203.

O potrzebie współpracy między domem a szkołą w zakresie wychowania dziecka. Pensja jako faza przejściowa w edukacji dziewcząt. Specyfika pracy nauczycielki na pensji. Przebieżenie programów szkolnych. Edukacja własna dziecka.

[edukacja dziewcząt i kobiet, nauczyciel/pedagog, współpraca rodziny ze szkołą]

VII/645. *Nowa placówka oświatowa*, „Bluszcz” 1915, nr 27, s. 210–211.

Ochronka dla dzieci, założona w Skolimowie przez miejscowy Komitet Obywatelski. Relacje szkoły z ochronką. Kontakt dzieci z przyrodą. Aktywizacja dzieci w wieku 5–7 lat.

[kontakt z przyrodą, ochronki]

VII/646. Stefania Bojarska, *Sąd dziecka wielkopolskiego o nauczycielach niemieckich*, „Bluszcz” 1915, nr 27, s. 211–213.

Germanizacja dzieci w zaborze pruskim. Strajk szkolny we Wrześni przeciw nauce religii w języku niemieckim. Wspomnienia szkolne.

[germanizacja, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

VII/647. *Stowarzyszenie sług w Warszawie*, „Bluszcz” 1915, nr 28, s. 222.

Działalność oświatowa Stowarzyszenia Robotników Chrześcijańskich (robotnicza organizacja kulturalno-oświatowa i zawodowa). Zakładanie bibliotek, organizacja pogadek edukacyjnych dotyczących moralności, pracy, obowiązków zawodowych.

[oświata ludowa, oświata pozaszkolna]

VII/648. Stefania Bojarska, *Polskie kursy języków obcych*, „Bluszcz” 1915, nr 28, s. 222–223.

Emilia Rychterówna i jej pomysł utworzenia uczelni języków obcych. Prospekt polskich kursów języków obcych na r. 1915/1916.

[nauka języków obcych]

VII/649. Janowa Popławska, *Kilka słów o gimnazjum dla kobiet*, „Bluszcz” 1916, numer jubileuszowy, s. 52.

Gimnazjum filologiczne żeńskie z programem dla gimnazjów męskich. O szkodliwym przeciążaniu umysłów dziecięcych łaciną i greką. Postulat organizacji gimnazjum humanistycznego, uwzględniającego języki nowożytne przy dopełniających przedmiotach nadobowiązkowych (jak rysunek, śpiew, gimnastyka) – jako najlepszego typu szkoły średniej. Szkoła jako przygotowanie do studiów.

[edukacja artystyczna, program nauczania, szkoły średnie]

VII/650. W[ładysław] M[ieczysław] Kozłowski, *Postulaty szkolnictwa polskiego*, „Bluszcz” 1917, nr 1, s. 4; nr 2, s. 10–11; nr 3, s. 18–19; nr 5, s. 33–34; nr 9, s. 66–67; nr 10–12, s. 73–74; nr 14, s. 98; nr 15, s. 106–107; nr 17, s. 122–123; nr 19, s. 138; nr 20, s. 146–148; nr 21, s. 154–155; nr 22, s. 161–162.

Idealy a rzeczywistość edukacyjna. Szkoła w Stanach Zjednoczonych, warunki jej rozwoju. Idea szkoły powszechnej dla ludu. O zakładaniu szkół realnych. Studiujące dzieci robotników i niższych urzędników. Młodzież uniwersytecka. O nadmiernym obciążeniu ucznia. O bezpłatnej nauce i podręcznikach. Ogródki freblowskie. Współczesna szkoła średnia w świetle krytyki pedagogicznej. Metody nauczania. Postulaty wobec szkolnictwa polskiego. Koedukacja.

[polityka oświatowa, szkolnictwo]

VII/651. Wł. K. [Władysław Mieczysław Kozłowski?], *Polska szkoła, polski uczeń i polski nauczyciel*, „Bluszcz” 1917, nr 3, s. 19–20.

O szkolnictwie polskim. Reforma szkolnictwa. Zjazdy nauczycieli szkół początkowych w Radomiu i Łodzi. Pierwszy Zjazd Nauczycielstwa szkół średnich w Warszawie (3–5 stycznia 1917 r.).

[szkolnictwo, szkoły średnie]

VII/652. Stefania Bojarska, *Związki dobroci. Pod adresem skautów polskich*, „Bluszcz” 1917, nr 4, s. 25–26; nr 5, s. 34–35.

Bostońskie szkoły Związku Dobroci. Liga Dobroci w Ameryce, Anglii i Francji.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży]

VII/653. W[ładysław] M[ieczysław] Kozłowski, *Jeszcze ze Zjazdu Nauczycielskiego*, „Bluszcz” 1917, nr 4, s. 26–27.

O organizacji polskiego szkolnictwa publicznego. Referaty wygłoszone na zebraniach plenarnych.

[szkolnictwo]

VII/654. Z.B. [Zofia Bielicka?], *Z działalności kobiet polskich podczas wojny*, „Bluszcz” 1917, nr 4, s. 27–28.

Działalność edukacyjna ChTOK. Internat św. Zofii przy ul. Wolskiej 52 w Warszawie. Seminarium dla nauczycielek ludowych.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, nauczyciel/pedagog]

VII/655. J. Oksza [Julia Kisielewska], *Reformy w wychowaniu dziewcząt*, „Bluszcz” 1917, nr 6, s. 41–42; nr 7, s. 49–51; nr 8, s. 57–58.

Szkoła prywatna w wychowaniu i wykształceniu kobiet. Żeńska matura gimnazjalna. Szkoły w Klarysewie, Skolimowie, Milanówku, Konstancinie, Mińsku Mazowieckim.

Warszawskie pensje siedmioklasowe. O przygotowaniu kobiety do pracy zarobkowej. Przeciążenie programów nauczania w szkole średniej. Szkoły zawodowe. Stanowisko rodziców wobec dzieci i świadomość celu wychowania.

[edukacja zawodowa]

VII/656. Z[ofia] Bielicka, *Z psychiki wielkiego miasta*, „Bluszcz” 1917, nr 8, s. 73–74.

Atmosfera życia wielkomiejskiego jako ujemny czynnik wychowawczy. Zadanie nowoczesnej pedagogii – powoływanie zakładów wychowawczych na prowincji, w warunkach naturalnych, sprzyjających zdrowiu psychicznemu.

[kontakt z przyrodą, psychologia dzieci i młodzieży]

VII/657. D.K. [Irena Wanda Kosmowska], *Nowa fundacja szkolna*, „Bluszcz” 1917, nr 8, s. 79–80.

Warszawska fundacja dla dzieci robotników. Nowy gmach szkoły przemysłowo-rzemieślniczej. Historia szkoły od 1880 r. Budynek i jego otoczenie. Rada Opiekuńcza Instytucji.

[szkolnictwo]

VII/658. E.Ż. [Eugenia Żmijewska], *Szkoła nauk wychowawczych w Genewie (Instytut J.J. Rousseau)*, „Bluszcz” 1917, nr 8, s. 81–82.

Studia nad dzieciństwem. Choroby dziecięce. Organizacja nauczania i kursy przygotowawcze dla nauczycieli. Program nauczania. Dydaktyka. Higiena szkolna. Rekrutacja w Instytucji Jana Jakuba Rousseau.

[rozwój dziecka]

VII/659. Stefania Bojarska, *Jak ziemianki wielkopolskie wychowują swoje siostry spod strzech*, „Bluszcz” 1917, nr 9, s. 65–66.

Pięcioletniowe kursy z polskim językiem wykładowym dla chłopców wiejskich. Pogadanki z dziedziny historii Polski, zagadnień społeczno-ekonomicznych, pedagogii, higieny i gospodarstwa domowego.

[oświata ludowa]

VII/660. Zuzanna Morawska, *Wychowanie i nauczanie*, „Bluszcz” 1917, nr 9, s. 68.

Kształcenie ogólne. Nauka uniwersytecka. Postulat oświaty dla najniższych warstw społeczeństwa.

[edukacja zawodowa]

VII/661. R[óża] Centnerszwerowa, *Z zadań doby obecnej*, „Bluszcz” 1917, nr 13, s. 91–92.

Prawa chroniące matki. Prawodawstwo w Europie.

[macierzyństwo]

VII/662. S.B. [Stefania Bojarska?], *Uspołecznione seminarium dla nauczycielek elementarnych*, „Bluszcz” 1917, nr 20, s. 151.

Charakterystyka Seminarium Nauczycielskiego Żeńskiego pod kierunkiem Walentyny Strumfówny w Warszawie. Program i organizacja szkoły.

[edukacja zawodowa]

VII/663. Stefania Bojarska, *Ruch etyczno-oświatowy wśród ludu wiejskiego*, „Bluszcz” 1917, nr 22, s. 164.

Kółka oświatowe a zakup książek i rozpowszechnianie ich wśród ludu. Postulat walki z nałogami wśród ludu wiejskiego.

[wychowanie moralne]

VII/664. *W sprawie nauki pisania*, „Bluszcz” 1917, nr 22, s. 167–168.

Uwagi H. Kowalewskiej dotyczące nauki pisania. Metoda nauki pisania. Zakład naukowy Zofii Wołowskiej.

[metody nauczania]

VII/665. J. Oksza [Julia Kisielewska], *Szkoła średnia żeńska w stosunku do przewidywanych reform*, „Bluszcz” 1917, nr 23, s. 169–170; nr 24, s. 177–178; nr 25, s. 185–186.

Charakterystyka ośmioklasowych gimnazjów filologicznych i realnych w Galicji. Szkoły miejskie, zwane wydziałowymi, w Galicji. Postulaty reformy szkoły średniej. Metody nauczania. Szkoła powszechna i szkoła zawodowa.

[szkoły średnie]

VII/666. R., *Jak pracują ziemianki w Królestwie*, „Bluszcz” 1917, nr 25, s. 187–188.

Praca oświatowa ziemianek w Królestwie Polskim. Szkoły gospodarcze z kursem rocznym dla córek włościańskich. Kursy gotowania. Przytulki położnicze w Warszawie. Walka z zabobonami na wsi.

[oświata ludowa]

VII/667. Stefania Bojarska, *Entuzjastka jako przełożona pensji*, „Bluszcz” 1917, nr 25, s. 188.

Nauczycielka i przełożona pensji Izabella Zbiegniewska – działalność pedagogiczna na Kujawach. Poglądy na wychowanie kobiet.

[nauczyciel/pedagog]

VII/668. *Z tygodnia*, „Bluszcz” 1917, nr 25, s. 191.

Szkoła dla dzieci z Powiśla, fundacja dyrektora Wojciecha Sawickiego. Charakterystyka szkoły.

[opieka]

VII/669. Redakcja, *X-lecie Związku R.K.P.*, „Bluszcz” 1917, nr 26, s. 195–196; nr 7, s. 203–204.

Czasopismo „Ster” – organ studentek polskich. SRKP a wsparcie dla studentek. Postulat reform w wychowaniu i wykształceniu dziewcząt. Rozszerzenie pola pracy zarobkowej kobiet z wyższym wykształceniem. Kobiety jako lekarki szkolne, adwokatki, sędziny, inspektorki szkół żeńskich i elementarnych. Apel o powoływanie kobiet do instytucji ustawodawczych zajmujących się edukacją i wychowaniem. Dwuletnie kursy przygotowujące dziewczęta do matury. O pierwszym rocznym kursie dla absolwentek siedmioklasowych szkół żeńskich (1915). Konferencje o maturze i egzaminach. Pierwsze studentki warszawskie.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa, szkoły średnie]

VII/670. R., *Ochrona kobiet*, „Bluszcz” 1917, nr 28, s. 212.

Zebranie ChTOK w zakładzie św. Anny przy ul. Mokotowskiej w Warszawie. Organizacja i funkcjonowanie towarzystwa. Rezultaty działalności. Pośrednictwo pracy. Wydział Opieki nad nieletnimi. Seminarium dla nauczycielek domowych z kursem trzyletnim. Oświatowe koła parafialne. „Przystań” – schronisko dla kobiet „upadłych”.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży]

VII/671. Wanda Idzikowska, *Ochrona kobiet*, „Bluszcz” 1917, nr 29, s. 219.

Sprawozdanie z działalności Pań Inspektorek Ratuszowych i Okręgowych za okres 1 maja 1916 – 1 maja 1917 r. Uczniowie zwolnieni z opłat za wpisy szkolne. Dzieci w ochronkach, bursach, schroniskach. Sprawozdanie z działalności Sekcji Przystaniowej w szpitalach. Stanisława Kułaczowska – kuratorka „Przystani”.

[ochronki, opieka]

VII/672. Henryk J[ózef] Rygier, *Dozór szkół żeńskich w Księstwie Warszawskim*, „Bluszcz” 1917, nr 31, s. 234–235; nr 32, s. 242–244; nr 33, s. 251–252.

Traktaty petersburskie (1793, 1795, 1797). Rozszerzenie sieci szkół początkowych. Izba Edukacyjna (1807–1812). Dyrekcja Edukacji Narodowej. Rejestr pensji i szkół w Warszawie. Skład i charakterystyka działalności dozorów departamentowych. Brak powołania dozorów pensji i szkół żeńskich. Wizytacje instytucji kobiecych. Przepisy administracyjne Królestwa Polskiego. Wydział Oświecenia.

[szkolnictwo]

VII/673. Zb., *Głosy czytelników*, „Bluszcz” 1917, nr 32, s. 248.

Państwo wobec rodziny. Pomoc państwa na rzecz wychowania i kształcenia dzieci. Odpowiedzialność matki za wychowanie moralne dzieci. Pierwszeństwo udzielania awansów służbowych dla pracowników posiadających rodziny.

[wychowanie w rodzinie]

VII/674. Stefania Bojarska, *Jakie mamy ochroniarki*, „Bluszcz” 1917, nr 33, s. 251.

Etos zawodu ochroniarki, pozytywne i negatywne wzorce zachowań zawodowych ochroniarek. Warunki funkcjonowania i oczekiwania społeczne wobec zawodu ochroniarki. Postulat zachowania równowagi między działaniem zawodowym a refleksją etyczną w jego obszarze.

[ochronki]

VII/675. Antoszka [Antonina Smišková], *Dawne szkoły. Nauczyciele i nauczycielki ludowe*, „Bluszcz” 1917, nr 34, s. 257–258; nr 35, s. 265–266; nr 36, s. 274–275; nr 37, s. 282–283.

Komisja Edukacyjna. Towarzystwo Elementarne. Szkoły wyższe, średnie i początkowe. Reforma edukacji w 1864 r. Przygotowanie zawodowe nauczycielek i nauczycieli. Seminarium. Profesorowie. Świadczenia nauczycielek. Elementarze. Zjazdy. Program szkolny. Liczba uczniów w szkole. Absencja dzieci i inne trudności. Czas trwania lekcji. Płaca i mieszkania dla nauczycieli. Kontrola postępów w nauce. Wizerunek nauczyciela. Szykanowanie nauczyciela. Życie prywatne nauczyciela.

[nauczyciel/pedagog, szkolnictwo]

VII/676. Stefania Bojarska, *Słów parę o obywatelskim wychowaniu dziewcząt polskich*, „Bluszcz” 1917, nr 34, s. 258–259.

O wychowaniu obywatelskim dziewcząt. Postulat zmiany stosunku społeczeństwa do kobiet, reformy szkół żeńskich. Inicjatywa prywatna w tym zakresie. Konieczność informowania społeczeństwa na temat kosztów utrzymania tzw. panny na wydaniu, wykształcenia domowego, pensyjnego, klasztorowego. Kursy społeczno-ekonomiczno-polityczne a podstawy wychowania społeczno-ekonomicznego i obywatelskiego.

[edukacja dziewcząt i kobiet, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

VII/677. Stefania Bojarska, *Plon pracy oświatowej i organizacyjnej z jednego miesiąca*, „Bluszcz” 1917, nr 35, s. 267–268; nr 36, s. 275–276.

Zjazd Rady Polskiego Stronnictwa Ludowego (lipiec 1917 r.). Ewolucja chłopskiej myśli politycznej. Szkoły gospodarcze i kursy kulturalno-społeczne dla instruktorów w Liskowie. Wyższe kursy naukowe dla miast prowincjonalnych. Program miesięcznych kursów rolniczo-społecznych dla kobiet w Łowiczu.

[edukacja zawodowa]

VII/678. Wacława Augustyniakówna, *„Literatura piękna jako czynnik kształcący”*, „Bluszcz” 1917, nr 39, s. 298–299.

O doborze lektury. Czytelnie ludowe. Literatura piękna jako źródło wiedzy. Wpływ literatury pięknej na rozwój osobowości.

[czytelnictwo]

VII/679. G[abriela] Majewska, *Kilka uwag w kwestii szkół dla kobiet*, „Bluszcz” 1917, nr 40, s. 305–306.

Organizacja szkoły przygotowującej obywatelki i matki. Wady wychowania domowego. Etyka w szkole ludowej. Program nauki w szkołach średnich. O utworzeniu stałej kobiecej komisji, nadzorującej rozwój szkół dla dziewcząt.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa, wychowanie w rodzinie]

VII/680. Stefania Bojarska, *Książdz społecznik*, „Bluszcz” 1917, nr 40, s. 306–308.

Lisków (ziemia kaliska) – działalność kulturalno-oświatowa ks. Wacława Blizińskiego. Kurs praktyczno-społeczny dla kobiet i dziewcząt wiejskich. Praktyczne wykłady o sadownictwie, warzywnictwie, hodowli drobiu i zwierząt domowych, zapasach i porządkach domowych. Wykłady o tematyce historycznej, społecznej, pedagogicznej, ekonomicznej. Wycieczki do instytucji społeczno-oświatowych.

[oświata ludowa]

VII/681. Stefania Bojarska, *Obrazki z kolonii letnich*, „Bluszcz” 1917, nr 43, s. 331–332.

O życiu dzieci na półkoloniach warszawskich, np. na Placu Mokotowskim (1500 dzieci). Wady w organizacji kolonii letnich.

[kolonie i półkolonie]

VII/682. J. Oksza [Julia Kisielewska], *Szkoły rzemiosł dla dziewcząt*, „Bluszcz” 1917, nr 46, s. 354–355.

Postulat wykształcenia zawodowego kobiet. Zjazd kobiet z trzech zaborów (Kraków, czerwiec 1914 r.), wnioski na temat zawodowych szkół żeńskich. O potrzebie zakładania szkół zawodowych dla kobiet. O konieczności założenia szkoły, przygotowującej nauczycielki rzemiosł.

[edukacja zawodowa]

VII/683. Władysław Chodecki, *Jak się należy odżywiać?*, „Bluszcz” 1917, nr 46, s. 356–357.

Zasady odżywiania. Reakcja organizmu dziecięcego na brak racjonalnego i wystarczającego pokarmu. Wpływ diety na rozwój fizyczny i umysłowy dziecka. Skutki niespożywania śniadania przez dzieci w wieku szkolnym.

[zdrowie i higiena]

VII/684. Zofia Seidlerowa, *Waga słów*, „Bluszcz” 1917, nr 50, s. 385–386.

O szacunku dla słowa. O potrzebie rozważnego wypowiedzania się przez wychowawców, nauczycieli i rodziców wobec dzieci. Krytyka niewłaściwego zwracania się do dzieci. Kłamstwo a dziecko.

[wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

VII/685. H.Ch., *Znad Rgiłówki*, „Bluszcz” 1917, nr 50, s. 392.

O działalności ziemianek w okolicach Kłodawy i Koła. Praca ziemianek na rzecz poprawy sytuacji materialnej i edukacji ludu. O zakładaniu szkół, ochron i schronisk. Ochrony dla dzieci służby folwarcznej. Schronisko dla 40 biednych dzieci robotniczych w Kłodawie. Schronisko w Kole i Kościelcu dla 50 dzieci z inteligencji warszawskiej.

[opieka, oświata ludowa]

VII/686. „*Ratujcie dzieci*”, „Bluszcz” 1917, nr 51, s. 394.

WTD. Opieka nad biednymi dziećmi – apel o zbiórkę funduszy. Powstanie obywatelskiej komisji ofiarności publicznej przy Wydziale Dobroczynności Publicznej Magistratu m.st. Warszawy. Odezwa Stefana Laurysiewicza, nawołująca do składania ofiar na rzecz opieki nad dziećmi. Ogólnokrajowa kwesta na biedne dzieci Warszawy.

[opieka]

VII/687. *Wieś Kościuszkowska*, „Bluszcz” 1917, nr 51, s. 400.

O TGS. Wieś Kościuszkowska założona przez Towarzystwo pod Warszawą. Zarząd w ręku Komitetu pod przewodnictwem ks. Wacława Bliźnińskiego.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży]

VII/688. Zuzanna Morawska, *Dysonanse*, „Bluszcz” 1917, nr 52, s. 401.

O szkodliwości przeciążenia umysłowego uczącej się młodzieży. Praca dzieci na wsi i w fabrykach w mieście. Postulat wobec matek, by nie odbierały dzieciom dzieciństwa.

[metody nauczania]

VII/689. Stefania Bojarska, *Nauczyciel ludowy jako społecznik*, „Bluszcz” 1918, nr 3, s. 17–18; nr 4, s. 26–27; nr 5, s. 35–36; nr 6, s. 41–42.

Obowiązki społeczne i obywatelskie nauczyciela ludowego. Wzór społecznika ludowego w Królestwie Polskim – inteligencja, wykształcenie, wiedza. Edukacja nauczycieli ludowych. Zadania nauczyciela ludowego, m.in. pedagogizacja rodziców. Wykład nauk społecznych w seminariach dla nauczycieli szkół ludowych. Praca z dziećmi. Z życia nauczycieli ludowych w Królestwie Polskim i Galicji.

[nauczyciel/pedagog, oświata ludowa]

VII/690. R., *Wspomnienie*, „Bluszcz” 1918, nr 6, s. 44–45.

Sytuacja dzieci na Powiślu. Aniela Konopczyńska, kierowniczką i opiekunką szkoły dla dzieci z Powiśla, ufundowanej przez Wojciecha Sawickiego, dyrektora Banku Handlowego. Opieka nad dziećmi więźniów.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

VII/691. Stefania Bojarska, *Niechby o tym pomyślały wiejskie panny*, „Bluszcz” 1918, nr 7, s. 51.

Aktywizacja młodzieży w obszarze edukacji zawodowej oraz działań społeczno-oświatowych w środowisku lokalnym. Kształtowanie postaw obywatelskich w grupach młodzieżowych.

[edukacja zawodowa]

VII/692. Waława Augustyniakówna, *Biblioteki dla dzieci i ich znaczenie wychowawcze*, „Bluszcz” 1918, nr 8, s. 58–59; nr 9, s. 66–67.

Przedstawicielki Nowego Wychowania: Maria Montessori i Ellen Key. Książki i ich wpływ na wychowanie dzieci. Właściwa forma i treść książek dla dzieci. Ulubiona autorka dla dzieci – Maria Konopnicka. Podręczniki szkolne. Cele literatury dla dzieci. Samokształcenie.

[czytelnictwo, Nowe Wychowanie, samokształcenie/samowychowanie]

VII/693. T. Leszczyńska, *Nowe pole pracy dla kobiet*, „Bluszcz” 1918, nr 10, s. 74; nr 12, s. 9–91.

Szkoły gospodarskie. Wykłady o kuchni i przygotowaniu potraw. Naukę prac domowych córka powinna otrzymać od matki. Praktyczne wychowanie i wykształcenie kobiet. Dzieci i ich udział w pracach domowych rodziców. Postulat zachęcania młodzieży do nauki praktycznej. Nauczycielka szkoły gospodarskiej.

[edukacja zawodowa, nauczyciel/pedagog, wychowanie przez pracę]

VII/694. Władysław Chodecki, *Gruźlica a dziecko*, „Bluszcz” 1918, nr 10, s. 75–76.

Zwalczanie nadmiernej śmiertelności dzieci. Złe warunki higieniczne zagrożeniem dla młodego pokolenia. Postulat stałej domowej kontroli wagi i wzrostu dziecka. Gruźlica jako choroba wieku dziecięcego. Nauczanie dzieci czystości i pielęgnacji ciała.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

VII/695. Aleksander Szczęsny, *Naród i rodzina*, „Bluszcz” 1918, nr 14, s. 105–106.

Wychowanie dzieci jako kwestia narodowa. Porozumienie między pokoleniami. Dzieci chlubą narodu. Fundament wychowania narodowego.

[różnice międzypokoleniowe, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

VII/696. Gabriela Majewska, *Wielkie klęski społeczne i walka z nimi*, „Bluszcz” 1918, nr 15, s. 114–116; nr 16, s. 122–123.

Choroby zakaźne i walka z nimi. Gruźlica. Prostyucja. Alkoholizm. WTH. Higiena społeczna. Kolonie letnie. Instytut szczepienia ospy w Warszawie (1808 r.).

[choroby i śmiertelność, kolonie i półkolonie]

VII/697. N[atalia] Zwejgbaumowa, *Kilka uwag nad reformą szkolnictwa*, „Bluszcz” 1918, nr 17, s. 130–131.

Szkoły średnie nie są przystosowane do potrzeb życiowych. Postulat, aby szkoła była użyteczna. Szkoły nie przygotowują do wymagań uniwersyteckich. Niski poziom naukowy uniwersytetów. Młodzież w walce o byt. O wieku uczniów i studentów.

[szkolnictwo, szkoły średnie]

VII/698. Redakcja, *Konferencja w sprawie szkolnictwa w Ministerstwie Oświecenia publicznego*, „Bluszcz” 1918, nr 18, s. 137–138.

Konferencja na temat szkolnictwa średniego (20 kwietnia 1918 r.). Cele i zadania szkoły elementarnej i średniej. Młodzież włościańska w szkołach średnich. Krytyka szkolnictwa średniego, zwłaszcza żeńskiego. Stypendia dla niezamożnej zdolnej młodzieży.

[szkolnictwo, szkoły średnie]

VII/699. Stefania Bojarska, *Kooperatywa oświatowa*, „Bluszcz” 1918, nr 19, s. 146.

Wychowanie domowe córek ze sfery ziemiańskiej. Kooperatywy oświatowe łączące rodziny, zbieranie środków na wspólne wynajęcie nauczyciela, personelu, pomoce naukowe i wycieczki krajoznawcze.

[rodzina, wychowanie w rodzinie, wycieczki/krajoznawstwo]

VII/700. Stefania Bojarska, *Wskrześmy tradycje prababek*, „Bluszcz” 1918, nr 20–21, s. 154–155.

O apteczce domowej. Leki domowego wyrobu. Zbieranie ziół przez dzieci wiejskie jako zajęcie pozytywnie oddziałujące pod względem wychowawczym.

[edukacja zdrowotna, oświata ludowa, wychowanie w rodzinie]

VII/701. Matka-Polka, *Przyjaźń*, „Bluszcz” 1918, nr 20–21, s. 155.

O niezdolności do przyjaźni. Jak gruntować uczucie przyjaźni wśród dzieci i młodzieży. Kształtowanie postawy serdeczności wobec rówieśników i otaczających osób. Znaczenie dobrego przykładu.

[relacje koleżeńskie, rodzina, wychowanie w rodzinie]

VII/702. Zofia Wojnarowska, *Rozwój charakteru, ks. Czesław Oraczewski*, „Bluszcz” 1918, nr 20–21, s. 155–156.

Książka ks. Czesława Oraczewskiego *Rozwój charakteru* (Warszawa 1917). Pozycja przeznaczona zarówno dla młodzieży, jak i wychowawców.

[czytelnictwo, wychowanie moralne]

VII/703. Józef Olszewski, *Zabawkarstwo drzewne*, „Bluszcz” 1918, nr 20–21, s. 157–158.

Zabawka drewniana. Krajowa wytwórczość zabawek. Przemysł zabawkarski w okolicach Jaworowa. Spółka wyrobu zabawek w Leżajsku. Koło TSL w Kulikach koło Złoczewa, wyrabiające mebelki dla dzieci, przybory ogrodowe i zabawki. Organizacja zabawkarstwa drzewnego jako przemysłu chałupniczego. Działalność Ligi Pomocy Przemysłowej.

[zabawki, zabawy]

VII/704. Gabriela Majewska, *Zjazd instytucji ratowniczych i dobroczynnych*, „Bluszcz” 1918, nr 24–25, s. 179–180.

Historia ratownictwa w Polsce od XVI w., przedstawiona przez Wacława Janasza. Towarzystwo Pediatryczne. „Kropla Mleka” w opinii Wandy Szczawińskiej.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży]

VII/705. Mieczysław Smolarski, *O zdrowie społeczeństwa*, „Bluszcz” 1918, nr 26, s. 190–191.

Zdrowie rodziny to zdrowie narodu.

[rodzina, zdrowie i higiena]

VII/706. Z.G., *Głosy czytelniczek. Kilka uwag na czasie w sprawie reformy szkół średnich dla dziewcząt*, „Bluszcz” 1918, nr 26, s. 192.

Broszura Cecylii Plater-Zyberkówny *O potrzebie reformy szkoły średniej dla dziewcząt* (Warszawa 1917). Kwestie odpowiedniej atmosfery w szkole, relacji dzieci z zespołem wychowawców. Higiena moralna i fizyczna dzieci i młodzieży. Walka z przeciążeniem pracą i liczbą przedmiotów w szkole. Rozkład materiału w programach szkolnych. Lokalizacja szkoły w otoczeniu przyrody. Postulat zwiększenia intensywności nauczania przez zmniejszenie liczby uczennic w klasie. Wychowanie narodowe, szkoły obywatelstwa. Właściwe warunki higieniczne w budynku szkoły.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie, zdrowie i higiena]

VII/707. Z[uzanna] Morawska, *Nieco o nauce historii*, „Bluszcz” 1918, nr 27, s. 200.

O błędach w nauce historii w szkołach męskich i żeńskich. Synteza, konkrety. Zamiłowanie uczniów do historii.

[metody nauczania, metody wychowania, program nauczania]

VII/708. Stefania Bojarska, *Kursy uzupełniające P.M.S.*, „Bluszcz” 1918, nr 28, s. 206–208.

Kursy uzupełniające dla nauczycieli ludowych, organizowane przez PMS, odbyły się 13 lipca 1918 r. w sali gimnazjum św. Stanisława. Jak zdobywać wiedzę na drodze samouctwa. Postulaty, aby nauczyciele z jednakowym zaangażowaniem pracowali na rzecz

edukacji dziewcząt i chłopców, aby uwzględniali w pracy kwestię wychowania obywatelskiego. O silnej więzi korporacyjnej wśród nauczycieli ludowych. Metody pracy uczestników kursu.

[edukacja zawodowa, oświata pozaszkolna]

- VII/709. Franciszek Brzeziński, *Zasadnicza reforma wykształcenia muzycznego*, „Bluszcz” 1918, nr 28, s. 208–209; nr 30, s. 223; nr 31–32, s. 232–233; nr 33–34, s. 245–246.

Odczyt na temat wykształcenia muzycznego (10 stycznia 1917 r., Warszawa). Zarys reformy pedagogicznej w zakresie kształcenia muzycznego. Sztuki piękne i ich rola w życiu społecznym. O braku wśród młodzieży elementarnych wiadomości o otaczającym świecie. Wykształcenie muzyczne społeczeństwa. Nauka gry na instrumentach i śpiew. Pedagogia szkół muzycznych. Lekcje muzyki.

[edukacja artystyczna, wychowanie estetyczne]

- VII/710. Mieczysław Smolarski, *Z zagadnień wychowawczych*, „Bluszcz” 1918, nr 31–32, s. 231–232.

Zmiany w programach szkolnych. O potrzebie szkół zawodowych. Dyskusje na temat różnicy intelektualnej między kobietą i mężczyzną. Uniwersytet jako szkoła wspólna, droga do zdobycia wspólnych zawodów. Podręczniki. Postulat tworzenia szkół zawodowych dla kobiet.

[edukacja akademicka, edukacja zawodowa, szkolnictwo]

- VII/711. Leon Pączewski, *O teatr ludowy*, „Bluszcz” 1918, nr 31–32, s. 233–234; nr 33–34, s. 247; nr 36, s. 263.

Teatr a kultura duchowa narodu. O warszawskich teatrach dla szerokich warstw ludności stolicy, w tym dzieci i młodzieży.

[edukacja artystyczna, wychowanie moralne, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

- VII/712. Władysław Chodecki, *Małżeństwo i wojna*, „Bluszcz” 1918, nr 33–34, s. 242–243.

Kwestia małżeństwa. Nadzwyczajna śmiertelność dzieci zagraża narodowi. O obowiązkach w małżeństwie. Racjonalne wychowanie młodzieży w rodzinie. Przykład rodziców. Sztuka panowania nad sobą. Przyczyny rozwodów.

[rodzina, wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

- VII/713. Wanda Idzikowska, *„Ochrona Kobiet”*, „Bluszcz” 1918, nr 33–34, s. 243–245.

Ochrona kobiet – ujęcie historyczne. Omówienie ochrony kobiet na ziemiach polskich od 1900 r. Gustaw Przedziecki – twórca Pogotowia Ratunkowego. Zadania wydziałów

ochrony kobiet, np. opieka nad nieletnimi w zakładzie dla dzieci o złych skłonnościach w Piasecznie. Bezpłatne dożywianie dla kształcących się dziewcząt. Działalność ChTOK. Wydział Ochrony moralnie zaniedbanych i upadłych kobiet w „Przystani” w Wierzbnie.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

- VII/714. Feliks de Ville, *Seminarium dla nauczycielek szkół zawodowych polskich*, „Bluszcz” 1918, nr 35, s. 254–255.

Inicjatywa społeczna w zakresie podniesienia poziomu wykształcenia praktycznego kobiety polskiej. Zapewnienie kobietom możliwości samodzielnego bytu. Postulat tworzenia seminariów, które przygotowywałyby odpowiednią liczbę nauczycielek dla szkół zawodowych. Warunki utworzenia takich seminariów.

[edukacja zawodowa, nauczyciel/pedagog]

- VII/715. Maria Dudrewiczowa, *Organizacja przemysłu kobiecego*, „Bluszcz” 1918, nr 36, s. 262–263; nr 37, s. 270–271; nr 38, s. 278–279.

Szkoły pracy. Dzieci uczą się przez naśladowanie starszych. Zajęcia praktyczne odpowiadające naturze dzieci. Postulat uczenia dziewcząt zajęć praktycznych, np. szycia, koronkarstwa. Szkoły koronkarsko-hafciarskie we Lwowie i w Krakowie.

[edukacja zawodowa, wychowanie przez pracę]

- VII/716. Stefania Bojarska, *Spoleczny czyn ziemianek pultuskich*, „Bluszcz” 1918, nr 38, s. 280.

Smutny los młodzieży ze szkół średnich. Brak stancji dla uczennic, odpowiednich pod względem higienicznym.

[szkoły średnie, zdrowie i higiena]

- VII/717. *Nowa szkoła ogrodnicza*, „Bluszcz” 1918, nr 39, s. 287–288.

Niższe szkoły rolnicze i ich wpływ na kulturę ludową. Potrzeba niższych szkół handlowych, rzemiosł i ogrodniczych. Szkoła gospodarska dla dziewcząt w Gołotczyźnie i szkoła rolnicza dla chłopców w Bratnem. Zapowiedź utworzenia rocznej szkoły ogrodniczej dla dziewcząt i chłopców pod nazwą „Krzewnia”.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

- VII/718. L.K., *Towarzystwo Praktycznego wykształcenia kobiet*, „Bluszcz” 1918, nr 49, s. 368.

Szkoła gospodarczo-warzywnicza dla córek włościańskich, seminarium dla nauczycielek szkół gospodarczych w Życzynie (ziemia siedlecka).

[edukacja zawodowa, nauczyciel/pedagog]

VII/719. *Zjazd zimowy słuchaczy i słuchaczek Kursów PMS dla nauczycielek i nauczycieli ludowych*, „Bluszcz” 1918, nr 50, s. 379.

O organizacji zjazdu uczestników PMS w Warszawie w dniach 30 grudnia 1918 r. – 6 stycznia 1919 r. Wykłady (ogólne, religia, pedagogika, dydaktyka, metodyka ogólna, organizacja i prowadzenie szkoły). Higiena szkolna, praca oświatowa.

[oświata pozaszkolna, zdrowie i higiena]

VII/720. *Matka-Polka, W ślady prababek*, „Bluszcz” 1918, nr 51, s. 382.

Postulat tworzenia na prowincji oddziałów ChTOK. Dziewczęta powinny czytać pożyteczne książki.

[czytelnictwo, oświata ludowa]

VII/721. *Plan robót ręcznych i słówko o ćwiczeniu dzieci w drobiazgowej oszczędności dla szkół początkowych i średnich*, „Bluszcz” 1918, nr 52, s. 394.

Na temat poszerzenia nauki robót ręcznych w szkołach, w kontekście powstawania szkół zawodowych. Plan robót praktycznych, opracowany przez Emilię Glińską, przewodniczącą i inicjatorkę Towarzystwa Gospodyń Warszawskich.

[edukacja zawodowa]

***

VII/722. *Teresa Prażmowska, Tradycja kobiety polskiej. Z niedrukowanych pism śp. Teresy Prażmowskiej*, „Bluszcz” 1915, nr jubileuszowy, s. 5–7.

Rola kobiety w rodzinie, społeczne zadania stawiane kobietom w polskiej kulturze i życiu społecznym. O Polkach zasłużonych w różnych dziedzinach życia społecznego, nauce i oświacie. Sylwetki kobiet o największych dokonaniach, m.in.: Klementyna z Tańskich Hoffmanowa – jedna z pierwszych autorek tworzących dla dzieci i młodzieży; Emilia Plater – uczestniczka powstania listopadowego; Kasylda Kulikowska i Maria Wysłouchowa – działaczki na rzecz oświaty i ruchu kobiecego; Teresa Ciszkiewiczowa i Anna Tomaszewicz-Dobrska – dyplomowane lekarki.

[edukacja dziewcząt i kobiet, opieka, szkolnictwo]

VII/723. *Janowa Popławska, Kilka słów o gimnazjum dla kobiet*, „Bluszcz” 1915, nr jubileuszowy, s. 52–53.

Postulat utworzenia nowego typu szkoły – gimnazjum filologicznego dla dziewcząt z programem analogicznym do szkół męskich tego typu. Znaczenie systematycznej nauki języków klasycznych. Nauka języków klasycznych jako sposób na rozwijanie umiejętności logicznego myślenia. Krytyka posyłania dziewcząt do gimnazjum jedynie w celu zdobycia formalnego wykształcenia maturalnego. Program gimnazjum nowego typu.

[edukacja dziewcząt i kobiet, szkoły średnie]

VIII. „Brzask”

Sosnowiec 1913–1914

VIII/1. *Kolonie letnie*, „Brzask” 1913, nr 3, s. 18–21.

Informacje o wyjazdach w ramach kolonii letni dzieci z Sosnowca, Będzina i Dąbrowy. Uwagi o wychowawczym i higienicznym znaczeniu wyjazdów. Zawiera fotografie budynku kolonijnego, dzieci oraz opiekunek.

[kolonie i półkolonie]

VIII/2. *Dom ludowy w Sosnowcu*, „Brzask” 1913, nr 7, s. 53.

Opis domu ludowego w Sosnowcu, uznanego za najlepiej funkcjonującą instytucję społeczno-kulturalną w Zagłębiu Dąbrowskim. Informacje o działalności oświatowej, artystycznej, krajoznawczej.

[oświata ludowa, oświata pozaszkolna]

IX. „Brzask”

Radom 1915–1918

IX/1. *Z Resursy Rzemieślniczej*, „Brzask” 1916, nr 1–2, s. 9–10.

Informacja o otwarciu Resursy Rzemieślniczej po kilkumiesięcznej przerwie, zapowiedź organizowania odczytów, wykładów, dyskusji, pogadanek, czytelni pism, a także orkiestry składającej się z uczniów rzemieślniczych. Apel do mistrzów rzemieślniczych o zapisywanie uczniów do tej instytucji.

[edukacja zawodowa, oświata pozaszkolna]

IX/2. *Odczyt doktora Kelles-Krausa o zadaniach i celach higieny społecznej*, „Brzask” 1916, nr 1–2, s. 10.

Relacja z odczytu znanego z działalności popularyzatorskiej w Radomiu dr. Stanisława Kelles-Krausa wygłoszonego w Resursie Rzemieślniczej. Streszczenie treści odczytu. Informacja o wprowadzeniu wygłoszonym przez dr. Henryka Fidlera, które było poświęcone Uniwersytetowi Ludowemu.

[oświata pozaszkolna, popularyzacja wiedzy pedagogicznej]

IX/3. H.S., *Rodziny społeczne i... kokony*, „Brzask” 1916, nr 10, s. 75–76.

Porównanie narodu do rodziny, konsekwencje właściwego i niewłaściwego wychowania, zadania społeczne i wychowanie poszczególnych warstw społecznych, konieczność zbliżenia stanów uprzywilejowanych z niższymi („upośledzonymi”) i podniesienia poziomu oświaty i kultury stanów niższych.

[dostęp do edukacji, wychowanie w rodzinie]

IX/4. *Publiczne posiedzenie Komisji Szkolnej Ziemi Radomskiej*, „Brzask” 1916, 10, s. 80–81.

Sprawozdanie z posiedzenia Komisji za okres sierpień 1915 – marzec 1916 r., ze wskazaniem stanu finansów oraz sprawozdaniami z działalności poszczególnych wydziałów Komisji.

[szkolnictwo]

IX/5. *Sprawozdanie z działalności Komitetu Obywatelskiego m. Radomia za miesiąc styczeń 1916*, „Brzask” 1916, nr 10, s. 80–81.

Informacje o działalności Sekcji Ochron, Żłobka, Sekcji Rękodzielniczej Komitetu Obywatelskiego oraz działającego przy niej Ogniska.

[opieka, oświata pozaszkolna]

IX/6. H.S., *Życie szkołą – wstęp. I*. [Cykl: Życie szkołą], „Brzask” 1916, nr 11, s. 85–86.

Podkreślenie wagi i znaczenia właściwego wychowania dzieci dla stosunków obywatelskich, zwalczania nierówności społecznych. Zapowiedź cyklu tekstów poświęconych problematyce społeczno-oświatowej.

[wychowanie moralne, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

IX/7. *Styl własny. Huculszczyzna*, „Brzask” 1916, nr 11, s. 89–91.

Informacja o szkole wyrobów drzewnych, założonej przez Spółkę huculską w Kołomyi. Cele szkoły, sylwetka kierownika i organizatora Kallay’a, liczba uczniów, szczegółowy plan nauk.

[edukacja zawodowa]

IX/8. Red., *Odezwa*, „Brzask” 1916, nr 11, s. 93–94.

Informacja o powstałym Akademickim Kole Radomiaków, mającym na celu wspieranie finansowe młodzieży z Radomia, chcącej kształcić się w Warszawie na poziomie wyższym. Skład zarządu Koła. Odezwa o finansowe wsparcie inicjatywy.

[aktywność młodzieży, edukacja akademicka]

IX/9. H.S., *Dom rodzinny. II*. [Cykl: Życie szkołą], „Brzask” 1916, nr 12, s. 97–100.

Znaczenie domu rodzinnego dla wychowania i przyszłości dzieci. Dom czynnikiem „zdrowia społecznego”. Niewłaściwe stosunki w domu, błędy wychowawcze rodziców przyczyną egoistycznych postaw wychowanków. Specyfika zdobywania wiedzy przez dzieci z rodzin ubogich. Powaga roli i odpowiedzialność matki. Krytyka niewłaściwego wychowania dziewcząt. Postulat odrodzenia rodzin jako warunek odrodzenia społecznego.

[dostęp do edukacji, macierzyństwo, wychowanie w rodzinie]

IX/10. *Aneks. W sprawie młodzieży. III.* [Cykl: Życie szkołą], „Brzask” 1916, nr 13, s. 109–111.

Postulat zblżenia młodych ze starszym pokoleniem, zburzenia antagonizmów związanych z różnicami międzypokoleniowymi wynikającymi z politycznego położenia Polaków. Historyczne uzasadnienie i wyjaśnienie różnic ideowych między kolejnymi pokoleniami.

[różnice międzypokoleniowe]

IX/11. H.S., *Wpływ wychowawczy. IV.* [Cykl: Życie szkołą], „Brzask” 1916, nr 14, s. 121–124.

Znaczenie szkoły jako środowiska wychowawczego, potrzeba odpowiednich nauczycieli dla kształcenia umysłu i oddziaływania na duszę wychowanka. Sytuacja szkolnictwa w warunkach wojny. Konieczność wychowania moralnego i patriotycznego. Warunki odrodzenia szkoły polskiej.

[szkolnictwo, wychowanie moralne, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

IX/12. H.S., *Aneks. II. V. A kiedyż zaczniecie nas traktować jako ludzi i obywateli kraju?* [Cykl: Życie szkołą], „Brzask” 1916, nr 15, s. 133–135.

Postulat połączenia wszystkich warstw społecznych dla realizacji sprawy narodowej i budowania wspólnej przyszłości, w której dobrobyt i szczęście człowieka będą niezależne od jego pochodzenia społecznego. Informacja, iż artykuł publikowany w cyklu „Życie szkołą” jest streszczeniem tekstu zaczerpniętego ze „Kuriera Polskiego”, autorstwa Jana Smoły.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

IX/13. H.S., *Życie szkołą – zawód* [Cykl: Życie szkołą], „Brzask” 1916, nr 16, s. 145–149.

Problematyka kształcenia zawodowego rzemieślników. Brak odpowiedniego wykształcenia przyczyną pogardy społecznej dla rzemieślników i rolników. Postulat tworzenia inteligencji rzemieślniczej. Apel o tworzenie szkół zawodowych na poziomie średnim, samokształcenia zawodowego i ogólnego rzemieślników. Praca i rozum – kształcenie, jako warunek rozwoju społeczno-narodowego.

[edukacja zawodowa]

IX/14. *Aneks. Głupi Maciek. Legenda mazurska. III. VII.* [Cykl: Życie szkołą], „Brzask” 1916, nr 17, s. 161–164.

Historia bogatego chłopca, który z lenistwa zaniedbał gospodarstwo. Edukacyjne znaczenie przysłów ludowych.

[wychowanie moralne, wychowanie przez pracę]

IX/15. H.S., *Życie szkołą – „chłopski rozum”. VIII.* [Cykl: Życie szkołą], „Brzask” 1916, nr 18, s. 169–172.

Znaczenie wiedzy zdroworozsądkowej w życiu człowieka (szczególnie niższego stanu), korzyści czerpania nauki z życia. Postulat uzupełniania wiedzy. Konieczność łączenia wiedzy praktycznej z teoretyczną. Zdolność racjonalnego myślenia i jego kształcenie jako pożądana cecha każdego Polaka.

[samokształcenie/samowychowanie, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

IX/16. H.S., *Życie szkołą – „tłum”. IX.* [Cykl: *Życie szkołą*], „Brzask” 1916, nr 19, s. 181–184.

Sposoby definiowania pojęcia „tłum”. Cechy tłumu jako grupy dającej się manipulować. Mechanizmy oddziaływania na tłum. „Światło” – wykształcenie – warunkiem przekształcenia biernego tłumu w świadomą zbiorowość, dążącą do dobra wspólnego i dobrobytu.

[oświata ludowa, samokształcenie/samowychowanie, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

IX/17. H.S., *Życie szkołą – przodownicy. X.* [Cykl: *Życie szkołą*], „Brzask” 1916, nr 20, s. 194–196.

Potrzeba przodowników, kierujących społeczeństwem, narodem. Typy przodowników i ich cechy oraz sposoby działania – fanatycy, efekciarze, ideowcy. Przywódcy-ideowcy warunkiem lepszej przeszłości i postępu.

[aktywność młodzieży, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

IX/18. Konrad Chmielewski, *Życie szkołą – aneks. Śpiący rycerze. IV. XI.* [Cykl: *Życie szkołą*], „Brzask” 1916, nr 21, s. 205–208.

Porównanie legendy o śpiących rycerzach na Giewoncie do sytuacji Polski, uśpionej w okowach zaborów i oczekującej na odpowiedni moment przebudzenia. Konieczność jedności narodu. Odpowiednie przygotowanie – szczególna rola oświaty, wychowania narodowego, wpajania młodemu pokoleniu zamilowania do pracy, prawdy i Boga.

[oświata ludowa, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

IX/19. H.S., *Życie szkołą – zakończenie. XII.* [Cykl: *Życie szkołą*], „Brzask” 1916, nr 22, s. 217–220.

Fundamentalne znaczenie wiedzy i religii w życiu człowieka, konieczność ich wzajemnego dopełniania się. Rozum i sumienie, braterstwo, religia jako czynniki odrodzenia narodu i kraju po zakończeniu wojny.

[wychowanie religijne, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

IX/20. M...r., *Co z nich wyrosnie*, „Brzask” 1916, nr 22, s. 225.

Problem dzieci żebrzących na ulicach, wyłudających datki, oszukujących.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość]

IX/21. *Skauting (Harcerstwo). Wstęp. Kilka uwag o skautach w Warszawie*, [Cykl: Skauting (Harcerstwo)], „Brzask” 1916, nr 23, s. 229–232.

Informacja o obchodach kwesty majowej w Warszawie z udziałem licznych drużyn skautowych. Zasady ruchu skautowskiego jako organizacji stojącej pomiędzy szkołą charakterów i moralności a wojskiem. Konieczność troski o jakość działalności skautów, z pożytkiem dla pracy narodowej i społecznej. Znaczenie przyrzeczenia skautowego. Dziesięć cech – przykazań skauta.

[skauting, wychowanie moralne]

IX/22. *Skauting (Harcerstwo). Twórca skautingu*, [Cykl: Skauting (Harcerstwo)], „Brzask” 1916, nr 24, s. 242–245; nr 25, s. 253–256; nr 26, s. 265–268; nr 27, s. 277–279; nr 28, s. 285–287; nr 29, s. 293–295; nr 30, s. 301–303.

Życiorys twórcy skautingu Roberta Stephensona Smytha Baden-Powella. Informacje biograficzne, charakterystyka osobowości. Grafika przedstawiająca skauta angielskiego, znak skautów oraz układ ręki do oddawania ukłonów. Omówienie wojskowej kariery Powella. Główne fakty na temat jego działalności wychowawczej: od 1907 r. tworzenie w Anglii ruchu skautowego, obozów dla chłopców, publikacja podręczników o ruchu skautowym, książek dla chłopców, tekstów na łamach tygodnika „The Scout”. Cele ruchu skautowego.

[skauting]

IX/23. Seweryn Bielski, *Przemówienie w dniu zakończenia roku szkolnego w szkołach Komitetu Obywatelskiego w dniu 2 lipca, po uroczystej mszy świętej w kościele po-bernardyńskim*, „Brzask” 1916, nr 28, s. 289–290.

Treść przemówienia wygłoszonego do dzieci na zakończenie roku szkolnego, podkreślającego m.in. działalność szkół w zakresie troski o higienę szkolną i dożywianie uczniów. Znaczenie wychowania religijnego w życiu uczniów.

[szkolnictwo, wychowanie religijne]

IX/24. *Skauting (Harcerstwo). Organizacja i rozwój*, [Cykl: Skauting (Harcerstwo)], „Brzask” 1916, nr 31, s. 309–311; nr 32, s. 317–319; nr 33, s. 325–327; nr 34, s. 333–335; nr 35, s. 341–343; nr 36, s. 350–351; nr 37, s. 358–359; nr 38, s. 366–367; nr 9, s. 374; nr 40, s. 382–383; nr 41, s. 390; nr 42, s. 398–399; nr 43, s. 406–407.

Wyjaśnienie pojęcia skaut. Odwołanie do pracy Andrzeja Małkowskiego *Jak skauci pracują* (Kraków 1914). Historia założenia ruchu skautowskiego przez gen. Roberta Stephensona Smytha Baden-Powella i charakterystyka jego działalności, w tym podróży propagujących ruch skautowski. Opis munduru i odznaki, cele i metody ruchu, współpraca z innymi organizacjami młodzieżowymi, rozwój ruchu na poszczególnych kontynentach. Relacja ze zlotów skautowych i towarzyszących im imprez. Czasopismo „The

Scout”. Skauci polscy. Geneza i początki skautingu dla dziewcząt. Ustrój organizacji skautowych i ich stosunek do religii.

[organizacje młodzieżowe, skauting, wychowanie religijne]

IX/25. H.S., *Na czasie. Protest*, „Brzask” 1916, nr 39, s. 375–376.

Informacja o liście dyskusyjnym zamieszczonym w „Kurierze Codziennym” autorstwa Kazimierza Tryczyńskiego z Rzeszowa, poświęconego m.in. kształceniu rzemieślników. Odpowiedź na zarzuty zamieszczone w tym liście, dotyczące niskiego poziomu moralnego i etycznego nauki w warsztatach rzemieślniczych, demoralizacji uczniów. Przepisy Oddziału Muzycznego Resursy Rzemieślniczej w Radomiu jak dowód rzetelnie zorganizowanej edukacji muzycznej dla uczącej się młodzieży rzemieślniczej.

[edukacja zawodowa]

IX/26. Helena Bojarska, *Grzeczność*, „Brzask” 1916, nr 41, s. 392.

Artykuł polecający uwadze rodziców, opiekunów i młodzieży. Rozumienie grzeczności, jej rodzaje i przydatność. Grzeczność jako cecha właściwego wychowania. Przykłady braku grzeczności i grzecznych zachowań.

[popularyzowanie wiedzy pedagogicznej, wychowanie moralne]

IX/27. *Skauting (Harcerstwo). Zasady i obowiązki*, [Cykl: Skauting (Harcerstwo)], „Brzask” 1916, nr 44, s. 414–415; nr 45, s. 422–423; nr 46, s. 430–431.

Przepisy organizacyjne dla skautów przyjęte w 1913 r. na zlocie w Birmingham. Informacje o koncepcjach i wskazówkach Roberta Stephensona Smytha Baden-Powella. Geneza i zasady funkcjonowania młodszych skautów (9–12 lat), drużyn skautowych (12–17 lat) i drużyn starszych skautów (powyżej 17 lat). Egzamininy dla rekrutów, zasady noszenia oznaki. Charakterystyka 10 przykazań – obowiązków skautowych. Angielski Związek Przyjacielski Skautów: cele, zasady przynależności i działania. Streszczenie artykułu Clarke’a, zamieszczonego w książce Andrzeja Małkowskiego *Jak skauci pracują* (Kraków 1914), opisującego chłopca-skauta, jego naukę. Opis poszczególnych klas wieczorowej szkoły skautowskiej i nauczanych w nich umiejętności.

[skauting, szkolnictwo]

IX/28. *Skauting (Harcerstwo)*, [Cykl: Skauting (Harcerstwo)], „Brzask” 1916, nr 7, s. 443.

Porównanie angielskich szkółek mistrzostwa wszystkiego do funkcjonujących w Polsce warsztatów studenckich, szkół slöjdu i kursów zawodowych. Podsumowanie cyklu artykułów o skautingu, opartych na dziele Andrzeja Małkowskiego *Jak skauci pracują* (Kraków 1914). Postulat niewłączania drużyn skautowych w dyskusje polityczne.

[Nowe Wychowanie, skauting, szkolnictwo]

- IX/29. H.S., *Wiadomości o metalach dla pracowników przemysłu metalowego*, „Brzask” 1916, nr 45, s. 424–425.

Omówienie książki wydanej w ramach Biblioteki Rzemieślniczej. Kwestia wyboru zawodu przez młodych oraz przygotowania do pracy zawodowej. Konieczność kształcenia zawodowego rzemieślników. Streszczenie poszczególnych rozdziałów książki. Informacja o książkach poświęconym innym rzemiosłom oraz zapowiedź kolejnych pozycji serii.

[edukacja zawodowa]

- IX/30. *Książki dla ludu*, „Brzask” 1916, nr 45, s. 425.

Stan czytelnictwa wśród ludu, poziom literatury ludowej. Rola kółek włościańskich w upowszechnianiu czytelnictwa. Inicjatywa Komisji Szkolnej Ziemi Radomskiej, tworzącej komplety książek do bibliotek włościańskich. Opis serii i działy proponowanych bibliotek.

[biblioteki i czytelnice, czytelnictwo]

- IX/31. *Wywiad w Towarzystwie Przemysłowców Królestwa Polskiego. Jaka rola przypisać powinna rzemiosłu polskiemu w życiu gospodarczym kraju i jakie środki przedsięwziąć należy w odrodzeniu rzemiosła*, „Brzask” 1916, nr 48, s. 450–451.

Przedruk tekstu z czasopisma „Wieś i Dwór” o wzajemnych relacjach przemysłu i rzemiosła. Organizacja kształcenia zawodowego jako warunek podniesienia poziomu produkcji rzemieślniczej. Historia kształcenia rzemieślników. O konieczności zdobywania przez rzemieślników wiedzy technicznej i handlowej, tworzenia inteligencji i zrzeszeń rzemieślniczych.

[edukacja zawodowa]

- IX/32. Józef Smoliński, *Stare cechy rzemieślnicze*, „Brzask” 1916, nr 52, s. 482–485.

Historia i rodzaje cechów rzemieślniczych w Europie i Polsce. Opis nauki w cechach – od ucznia, przez czeladnika, po majstra. Powstanie w dawnej Polsce szkolnictwa kształcącego w rzemiosłach – opis szkół i nauczanych w nich rzemiosł.

[edukacja zawodowa]

- IX/33. Red., *O szkolnictwo rzemieślnicze*, „Brzask” 1917, nr 4, s. 26–27.

Zaniechanie szkolnictwa rzemieślniczego w Warszawie i ziemiach polskich pod zaborem rosyjskim. Zły poziom szkół rzemieślniczych niedzielnych. Rzemiosło jako podstawa dobrobytu krajowego, konieczność kształcenia rzemieślników na poziomie ogólnym i zawodowym. Propozycje organizacji różnych typów szkół i kursów dla rzemieślników z różnych dziedzin. Organizatorzy kursów, zasady funkcjonowania i koszty.

[edukacja zawodowa]

IX/34. H.S., *Oddział muzyczny przy Resursie Rzemieślniczej i jego społeczne znaczenie*, „Brzask” 1917, nr 7, s. 51–53.

Historia kształcenia rzemieślników, podejmowanych przez nich aktywności i rozrywek. Działalność oddziału muzycznego przy radomskiej Resursie Rzemieślniczej jako instytucji pożytecznej rozrywki dla młodzieży rzemieślniczej. Apel o zachęcanie młodych do przystępowania do oddziału, rola troski o rozwój kulturalny młodzieży rzemieślniczej.

[edukacja artystyczna, edukacja zawodowa]

IX/35. Stefania Bojarska, *Związki dobroci*, „Brzask” 1917, nr 9, s. 68; nr 10, s. 76; nr 11, s. 84.

Przedruk z „Bluszczu” artykułu Stefanii Bojarskiej. Historia działającego w Bostonie w Stanach Zjednoczonych robotnika, opiekuna i wychowawcy ubogiej młodzieży. Zasady i cele Związku dobroci, powinności jego członków, popularność w wielu krajach świata. Postulat zakładania związków dobroci w szkołach polskich.

[aktywność młodzieży, wychowanie moralne]

IX/36. „Brzask”, *Spełniajcie czyn patriotyczno-ludzki – ratujcie dzieci!*, „Brzask” 1917, nr 18, s. 142–143.

O znaczeniu wychowania dla przyszłości narodu i państwa. Rola wychowania fizycznego dla wszechstronnego rozwoju dziecka. Zły stan fizyczny dzieci z niskich warstw społecznych. Postulat założenia „komitetu uzdrowotnienia dzieci”.

[edukacja zdrowotna, wychowanie fizyczne i sport, zdrowie i higiena]

IX/37. *Regulamin tymczasowy*, „Brzask” 1917, nr 19, s. 147–148.

Regulamin do ustawy o cechach rzemieślniczych. Ustęp poświęcony przyjmowaniu uczniów do cechów rzemieślniczych, umowy między uczniem a mistrzem, warunki odbywania nauki u mistrza, egzaminów na czeladników i majstrów, wydawania patentów.

[edukacja zawodowa]

IX/38. S., Ślusarz, *Praktyczne wiadomości dla pracowników zawodu ślusarskiego*, „Brzask” 1917, nr 19, s. 150.

Opis drugiego dziełka wydanego w ramach Biblioteki Rzemieślniczej, autorstwa Władysława Gustawicza (Łódź 1916), adresowanego do uczniów zawodu ślusarskiego. Informacje o zadaniach i obowiązkach uczniów w pracowni rzemieślniczej, stosunkach między uczniami a majstrami. Streszczenie rozdziałów podręcznika.

[edukacja zawodowa]

IX/39. Haswicz, *Terminator, praktykant czy uczeń*, „Brzask” 1917, nr 20, s. 156–157.

Kwestia właściwej nazwy młodzieży uczącej się rzemiosła. Geneza i znaczenie określeń – terminator, praktykant, uczeń. Postulat stosowania powszechnie nazwy uczeń jako czysto polskiej oraz zrównującej uczącą się młodzież rzemieślniczą z uczniami innych szkół i profesji.

[edukacja zawodowa]

- IX/40. S., *Murarz – praktyczne wiadomości dla pracowników zawodu murarskiego*, „Brzask” 1917, nr 20, s. 158.

Opis trzeciego dziełka wydanego w ramach Biblioteki rzemieślniczej, autorstwa Mieczysława Sroczyńskiego (Łódź 1916), adresowanego do uczniów zawodu murarskiego. Wskazówki dla uczniów w zakresie odpowiedzialnego wyboru zawodu i rzetelnej nauki, obowiązki uczniów przygotowujących się do zawodu. Postulat uczęszczania na kursy zawodowe lub podjęcia nauki w szkołach zawodowych oraz samokształcenia. Streszczenie rozdziałów podręcznika.

[edukacja zawodowa]

- IX/41. Haswicz, *Ratujcie dzieci!*, „Brzask” 1917, nr 21–22, s. 163–165.

Odezwa Komitetu ogólnonarodowej kwesty na rzecz dzieci potrzebujących i poszkodowanych na skutek działań wojennych. Problem niewłaściwego wpływu otoczenia na dzieci. Postulat racjonalnego wychowania moralnego i fizycznego dzieci, troski o naukę, oświatę, powszechne nauczanie i kształtowania w młodym pokoleniu miłości do ojczyzny.

[wychowanie fizyczne i sport, wychowanie moralne, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

- IX/42. S., *Cieśla, praktyczne wiadomości dla pracowników zawodu ciesielskiego*, „Brzask” 1917, nr 21–22, s. 167.

Opis czwartego dziełka wydanego w ramach Biblioteki Rzemieślniczej, autorstwa Mieczysława Sroczyńskiego i Bronisława Gustawicza (Łódź 1916), adresowanego do uczniów zawodu ciesielskiego. Wskazówki dla uczniów w zakresie obowiązków związanych z nauką zawodu, informacje pozwalające zgłębić tajniki pracy cieśli. Streszczenie rozdziałów podręcznika.

[edukacja zawodowa]

- IX/43. *Oddanie szkolnictwa w ręce polskie*, „Brzask” 1917, nr 28, s. 209.

Informacje o przepisach tymczasowych o szkołach elementarnych, publicznych i prywatnych oraz zawodzie nauczyciela z rozporządzenia przekazującego szkolnictwo polskie pod zarząd Komisji Przejściowej, ustanowionej przez Tymczasową Radę Stanu.

[polityka oświatowa, szkolnictwo]

- IX/44. Al. Mar., *Zawodowe szkoły przemysłowe*, „Brzask” 1917, nr 29, s. 217–218.

Przedruk artykułu z warszawskiej „Gazety Porannej”. Konieczność zakładania szkół zawodowych jako paląca potrzeba społeczna. Stan szkolnictwa zawodowego na ziemiach

polskich. Przyczyny słabego rozwoju szkolnictwa zawodowego w Królestwie Polskim. Kształcenie wykwalifikowanych robotników jako warunek rozwoju przemysłu po wojnie.

[edukacja zawodowa]

IX/45. S.B., *Wybór zawodu po wojnie*, „Brzask” 1917, nr 40, s. 287–288.

Znaczenie świadomego wyboru zawodu jako warunek szczęśliwej przyszłości człowieka. Apel do rodziców o staranny wybór profesji dla dzieci. Krytyka umieszczania mało zdolnych dzieci w gimnazjach, szkołach realnych i na uniwersytetach. Postulat kierowania dzieci do szkół zawodowych. Państwo polskie potrzebuje rękodzielników i przemysłowców do pracy i odbudowy po wojnie. Powrót do tradycji przekazywania warsztatu czy zakładu z ojca na syna.

[edukacja zawodowa]

X. „Chwila Świąteczna”

Warszawa 1917

X/1. *Nowy rząd rosyjski a Polacy*, „Chwila Świąt.” 1917, nr 4, s. 2–3.

Artykuł ukazuje politykę Rządu Tymczasowego w Rosji wobec Polski po rewolucji lutowej oraz stanowiska Francji i Włoch w sprawie niepodległości Polski. W końcowej części omówiono utworzenie Polskiego Towarzystwa Patriotycznego w Rosji w lutym 1916 r. – jednym z jego postulatów programowych było „powszechne, obowiązkowe i bezpłatne nauczanie w szkole niższej”.

[edukacja elementarna, oświata ludowa]

X/2. *Jeńcy [Polacy] w Niemczech*, „Chwila Świąt.” 1917, nr 5, s. 2.

Z polecenia władz niemieckich utworzono centralny urząd samorządowy internowanych Polaków i komisję objazdową badającą warunki życia i pracy w obozach. Zreferowano prośby jeńców dotyczące dostarczania gazet i książek, a także publikacji do nauki języka niemieckiego.

[czytelnictwo, samokształcenie/samowychowanie]

X/3. *Zbudźmy się*, „Chwila Świąt.” 1917, nr 12, s. 1–2.

Wezwanie do szerzenia oświaty ludowej oraz powszechnego samokształcenia wśród Polaków (a szczególnie włościan), tak by w chwili odzyskania przez Polskę niepodległości naród był gotowy do odbudowy kraju z pełną świadomością wartości, jaką niesie ze sobą historia narodowa oraz odrębność gospodarcza, kulturalna i językowa Polaków od narodów zaborczych.

[oświata ludowa, samokształcenie/samowychowanie]

XI/4. *Centralne Towarzystwo Rolnicze*, „Chwila Świąt.” 1917, nr 13, s. 1–2.

Doniesienia ze zjazdu CTR zorganizowanego z okazji dziesięciolecia działalności tej organizacji. Podczas zjazdu m.in. opracowano statut dla związków młodzieży włościańskiej, zdecydowano o przekazaniu środków finansowych na nową szkołę dla dziewcząt w Życzynie.

[oświata ludowa]

XI. „Co Tydzień”

Warszawa 1915

XI/1. *Organizacja pomocy dla warstw robotniczych*, „Co Tydz.” 1915, nr 1, s. 6–7.

Sytuacja robotników w obliczu kryzysu wojennego, nieskuteczna działalność instytucji pomocy obywatelskiej, działalność organizacji robotniczych i propozycje realnej pomocy.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży]

XI/2. *Bezdomni*, „Co Tydz.” 1915, nr 2, s. 1–3.

Położenie osób bezdomnych przebywających w przytułku. Złe warunki bytowe. Problem ten dotyczy całych rodzin, również dzieci.

[opieka, rodzina, zdrowie i higiena]

XI/3. *Vox populi*, „Co Tydz.” 1915, nr 3, s. 1–2.

Na temat rozpowszechniania oświaty wśród ludności wiejskiej, zapewnienia jej dostępu do nauki, udziału w kulturze i życiu politycznym.

[oświata ludowa]

XI/4. *Kuchnie robotnicze*, „Co Tydz.” 1915, nr 3, s. 2–3.

Działalność kuchni robotniczych opartych na idei samopomocy i solidarności, a nie filantropii. W opozycji opisane zostaje funkcjonowanie niepotrzebnie konkurencyjnych kuchni finansowanych przez Komitet Obywatelski.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

XI/5. *„Wesele”*, „Co Tydz.” 1915, nr 3, s. 4–5.

Recenzja sztuki Stanisława Wyspiańskiego, wystawionej w Teatrze Wielkim, piętnującej polskie wady narodowe, będącej zarazem przestrogą i wezwaniem do działań ukierunkowanych na kształtowanie postaw patriotycznych.

[edukacja artystyczna, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XI/6. *Patriotyzm*, „Co Tydz.” 1915, nr 4, s. 1–2.

Realizowanie zadań wychowania patriotycznego w społeczeństwie polskim. Prześladowania i ograniczanie dostępu do edukacji robotników i chłopów. Kwestia emancypacji robotników.

[oświata ludowa, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XI/7. J., *Ambasadorowie polskości*, „Co Tydz.” 1915, nr 6, s. 2–3.

Problematyka edukacji patriotycznej i poczucia polskości w sytuacji braku państwowości i narażenia obywateli na przejęcie kultury i zwyczajów zamieszkiwanego kraju.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XI/8. L., *Bezdomni w Anglii*, „Co Tydz.” 1915, nr 7, s. 2–3.

Porównanie funkcjonowania systemu pomocy bezdomnym na ziemiach polskich i w Anglii. Zakres i skuteczność angielskich form pomocy potrzebującym. Pomoc osobom znajdującym się w złej kondycji finansowej. Nieodpowiednie podejście filantropów. Krytyka prasy warszawskiej za brak realnej pomocy i lekceważące podejście do problemu.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

XI/9. *Głosy o bezdomnych*, „Co Tydz.” 1915, nr 7, s. 3.

Problem bezdomności. Zestawienie dwóch artykułów prasowych, kładących nacisk na potrzebę reform społecznych. Środki wychowawcze i pedagogiczne zamiast represji i kar.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, metody wychowania, opieka]

XI/10. *Samorząd miejski*, „Co Tydz.” 1915, nr 7, s. 4–5; nr 8, s. 4–5.

Omówienie wprowadzenia w Królestwie Polskim kontrowersyjnej rosyjskiej ustawy miejskiej, nadającej w ograniczonym zakresie kompetencje samorządom. W ich gestii pozostały: finansowanie szkolnictwa, opieka zdrowotna, zakładanie bibliotek, muzeów i teatrów. Tworzenie szkół poza odpowiedzialnością samorządów. Korzystne zapisy dotyczące języka polskiego w urzędach (w odróżnieniu od szkół, gdzie ma być stosowany język państwowy).

[język i autonomia narodowa w edukacji, rusyfikacja, szkolnictwo]

XI/11. *W sprawie żydowskiej*, „Co Tydz.” 1915, nr 7, s. 6–7.

Odezwa postępowych działaczy oświatowych pochodzenia żydowskiego oraz list otwarty Henryka Nussbauma, odnoszące się do stosunków polsko-żydowskich w kontekście edukacji. Kwestie związane z wychowaniem i podnoszeniem poziomu oświaty wśród dzieci pochodzenia żydowskiego. Inicjatywy edukacyjne polskich działaczy.

[język i autonomia narodowa w edukacji, szkolnictwo]

XI/12. *Niedola nauczycielstwa*, „Co Tydz.” 1915, nr 8, s. 6.

Komentarz do sprawozdania z posiedzenia SNP, poświęconego kwestii finansowania nauczycieli, których zarobki są bardzo niskie. Stanowi to żąną krzywdę wobec ich ogromnego poświęcenia i wielkiej roli społecznej.

[nauczyciel/pedagog, szkoły średnie]

XI/13. M.A.K., *Kwestia mieszkaniowa*, „Co Tydz.” 1915, nr 9, s. 1–2.

Problem braku dostępu do mieszkań w Warszawie i ich wysokich kosztów. Zły stan sanitarno-higieniczny mieszkań. Maria Montessori o złym wpływie takich warunków na rozwój dzieci. Przykład Londynu pokazuje, jak gmina miejska w Warszawie powinna działać na rzecz poprawy sytuacji.

[rozwój dziecka, zdrowie i higiena]

XI/14. M.A.K., *Głód mieszkaniowy*, „Co Tydz.” 1915, nr 10, s. 1–2.

Problem braku dostatecznej liczby mieszkań w Warszawie. Nadmierne zagęszczenie lokali mieszkalnych. Porównanie danych z innych krajów Europy, nawoływanie do szybkiego rozwiązania tej kwestii celem uniknięcia rozprzestrzeniania się chorób.

[edukacja zdrowotna, zdrowie i higiena]

XI/15. M.A.K., *Domy miejskie*, „Co Tydz.” 1915, nr 12, s. 2–5.

Problem zapewnienia ludziom dostępu do mieszkań. Zapewnienie rodzinom odpowiednich warunków higienicznych w budynkach mieszkalnych. Idea miast-ogrodów.

[edukacja zdrowotna, zdrowie i higiena]

XI/16. *Z prasy*, „Co Tydz.” 1915, nr 12, s. 6–7.

Fragment poświęcony miesięcznikowi „Myśl i Życie”, promującemu ideę samokształcenia i pracy nad sobą.

[samokształcenie/samowychowanie]

XI/17. C.deC., *O ideale wychowawczym*, „Co Tydz.” 1915, nr 12, s. 7–8.

Odczyt pod wspomnianym tytułem wygłoszony przez Władysława Radwana w Polskim Towarzystwie Psychologicznym. Ideał wychowania – wychowanie narodowe młodzieży. Rola i kształt edukacji.

[metody wychowania, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XI/18. *Po kweście*, „Co Tydz.” 1915, nr 13, s. 1–2.

Przybliżenie treści artykułów pojawiających się w omawianym okresie na łamach prasy, poruszających kwestie szkolnictwa (m.in. poglądy pedagogiczne Władysława Radwana i ks. Jana Gralewskiego). Niskie wynagrodzenie nauczycieli.

[język i autonomia narodowa w edukacji, nauczyciel/pedagog, szkolnictwo]

XI/19. Wł[adysław] Wolert, *Do czego dążą gminy*, „Co Tydz.” 1915, nr 13, s. 2–4.

Działania miast zachodnioeuropejskich na rzecz poprawy warunków bytowych i rozwoju kulturalnego wszystkich mieszkańców. Brak takich przedsięwzięć na ziemiach polskich pod zaborami, a przecież dzięki umiejętnej gospodarce miejskiej istnieje możliwość zapewnienia środków m.in. na ogólnodostępną oświatę ludową, darmowe posiłki dla dzieci, ludowe zakłady kąpielowe, bezpłatne jadłodajnie czy dostęp do mieszkań.

[oświata ludowa, zdrowie i higiena]

XI/20. C.deC., *Ze spraw szkolnych*, „Co Tydz.” 1915, nr 13, s. 6–8.

Odczyt ks. Jana Gralewskiego dotyczący „zadań wychowawczych szkoły polskiej”. Postulat unarodowienia szkoły polskiej, poprzez polski język wykładowy, rozwijanie odpowiedzialności, obowiązkowości i karności, uświadomienie wad i zalet charakteru polskiego i pracę nad nim.

[język i autonomia narodowa w edukacji, szkolnictwo, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XI/21. *Uczelnie Polskie*, „Co Tydz.” 1915, nr 14, s. 5.

Inicjatywa wprowadzenia języka polskiego i polskiej kadry pedagogicznej na warszawskie uczelnie. Małe szanse powodzenia tych działań ze względu na brak aktywności w tym zakresie sił społecznych i różnych organizacji. Popularyzacja wśród młodzieży innych form doskonalenia się i doskonalenia, różnego rodzaju kursów zawodowych.

[edukacja akademicka, język i autonomia narodowa w edukacji]

XI/22. J.J., *Ciekawa książka*, „Co Tydz.” 1915, nr 14, s. 7–8.

Omówienie książki Włodzimierza Wákara *Oświata publiczna w Królestwie Polskim 1905–1915* (Warszawa 1915). Polskie szkoły handlowe i oświata urzędowa. Szczegółowe dane liczbowe i zasady funkcjonowania placówek. Szkolnictwo ludowe w Królestwie Polskim i Galicji.

[edukacja akademicka, edukacja zawodowa, szkolnictwo]

XII. „Dobra Gospodyni”

Warszawa 1905–1915

XII/1. *Dzieci nerwowe*, „D. Gosp.” 1905, nr 4, s. 25–27.

O sposobach wychowywania dzieci nerwowych. Powinno zapewniać się im pogodną atmosferę domową, zrozumienie.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XII/2. Z[ygmunt] Lipko, *Ze zjazdu higienistów w Warszawie*, „D. Gosp.” 1905, nr 6, s. 42–43.

Trzydniowe obrady podczas Zjazdu Higienistów miały na celu zaplanowanie działań, zmierzających do poprawy warunków życia (m.in. akcja „Kropla Mleka”, poprawa warunków higienicznych, walka z alkoholizmem i gruźlicą).

[zdrowie i higiena]

- XII/3. Stefan W., *Kursy praktyczne dla włościanek*, „D. Gosp.” 1905, nr 7–8, s. 51–52.

Kursy roczne dla włościanek w wieku 16–25 lat, zorganizowane w powiecie oszmiańskim, miały na celu kształcenie w zakresie prowadzenia gospodarstwa na wsi.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa, oświata ludowa]

- XII/4. Z[uzanna] Morawska, *Gry i zabawy dla dzieci i młodzieży*, „D. Gosp.” 1905, nr 9, s. 61–62.

Naturalną cechą dziecka jest ruchliwość, która ma odzwierciedlenie w zabawie. Zabawki powinny pobudzać dzieci do ruchu, przede wszystkim na świeżym powietrzu.

[odpoczynek i rekreacja, zabawki, zdrowie i higiena]

- XII/5. Sodalis, *Pogadanki dla ochroniarek*, „D. Gosp.” 1905, nr 9, s. 62.

Pogadanki dla ochroniarek dotyczyły prowadzenia ogródków dla dzieci i organizacji wycieczek.

[edukacja dziewcząt i kobiet, ochronki, ogródki dziecięce]

- XII/6. Szczęsna [Józefa Jaxa-Bąkowska], *Własne linie*, „D. Gosp.” 1905, nr 10, s. 69–70; nr 12, s. 87–88; nr 13, s. 99–100.

Należy rozwijać w dziecku indywidualność, świadomość własnej godności i samodzielność, a zwalczać lenistwo, które jest wrogiem samodzielności.

[wychowanie moralne]

- XII/7. Lambda, *Ochronki wiejskie*, „D. Gosp.” 1905, nr 12, s. 88–89.

O celach ochronek, właściwym sposobie ich urządzania i pożądanym kompetencjach dozorczyń ochronki.

[ochronki]

- XII/8. Zofia Bielicka, *Nowa kobieta*, „D. Gosp.” 1905, nr 14, s. 109; nr 15, s. 115–116.

Pod wpływem ruchu emancypacyjnego zmienia się postrzeganie roli kobiety – matki, żony i gospodyni.

[macierzyństwo, rodzina]

XII/9. *Ogródki dla dzieci*, „D. Gosp.” 1905, nr 16, s. 125.

Sytuacja dzieci z ubogich rodzin wielkomiejskich nakłada na społeczeństwo obowiązek opieki nad nimi. Dotychczasowe inicjatywy nie zaspokajają wszystkich potrzeb. Do działań włączyła się sekcja ogrodnictwa kobiecego Towarzystwa Ogrodniczego Warszawskiego. Każdemu dziecku przydzielono grządkę, nasiona i flance, zapewniono pomoc ogrodnika, narzędzia do pracy oraz opiekę doświadczonej freblanki.

[aktywność młodzieży, opieka, wychowanie przez pracę]

XII/10. *Rady dla matek*, „D. Gosp.” 1905, nr 18, s. 140–141.

Informacja Instytutu Higieny Dziecięcej o odezwie dr. Stanisława Kopczyńskiego, dotyczącej zapobiegania chorobom nerwowym u dzieci.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XII/11. [A.] Junosza[-]Nałęcz, *Umartwienie*, „D. Gosp.” 1905, nr 20, s. 156.

W wychowaniu dzieci ważne jest, by uczyć je odmawiania sobie zbytków, także dlatego, że sytuacja ekonomiczna rodziny może ulec pogorszeniu. Dobrze wychowany młody człowiek powinien być ofiarny i potrafić odróżniać dobro od zła.

[wychowanie moralne]

XII/12. Z[ofia] Bielicka, *Dwór i chata*, „D. Gosp.” 1905, nr 21, s. 163–164.

Postulat organizowania bezpłatnych szkół elementarnych. Uświadamianie potrzeby posiadania wiedzy i jej zdobywania. Zamożni powinni wskazywać biedniejszym korzyści płynące z nauki, udzielać im praktycznych wskazówek wychowawczych i higienicznych, m.in. pożyczać książki i czasopisma.

[czytelnictwo, edukacja elementarna, oświata ludowa]

XII/13. Lambda, *Nerwowość u dzieci*, „D. Gosp.” 1905, nr 22, s. 171–172.

Autor wskazuje na przyczyny nerwowości: uwarunkowania fizyczne, nieodpowiednie wychowanie fizyczne i moralne, patologiczne skłonności, wpływ domu rodzinnego i szkoły. Poleca książkę Herberta Spencera *O wychowaniu umysłowym, moralnym i fizycznym* (m.in. Warszawa–Kraków 1900).

[wychowanie moralne, zdrowie i higiena]

XII/14. *Święto kwiatów*, „D. Gosp.” 1905, nr 23, s. 182.

Prezentacja roślin, którymi dzieci opiekowały się przez rok w ramach akcji edukacyjnej. Z 450 roślin rozdanych im w poprzednim roku nagrodzono 50. Dzieci otrzymały na własność wyhodowane rośliny oraz książki. Powtórzono akcję, rozdając 850 roślin.

[kontakt z przyrodą, odpoczynek i rekreacja, wychowanie przez pracę]

XII/15. [A.] Junosza-Nałęcz, *Rozpieszczone dzieci*, „D. Gosp.” 1905, nr 24, s. 188–189.

Rozpieszczone dzieci są stale niezadowolone, zgorzkniałe i znużone. Autor poszukuje winnych tego stanu, wskazując jego przyczyny w niewłaściwym wychowaniu.

[wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

XII/16. Jadwiga S[trókowa?], *Kilka słów o zbytku w wychowaniu*, „D. Gosp.” 1905, nr 27, s. 212–213.

Rodzice o ambicjach intelektualnych poczuwają się do obowiązku kształcenia dzieci w sferze duchowej i cielesnej oraz do zabezpieczenia ich bytu materialnego.

[wychowanie w rodzinie]

XII/17. A.K., *Dzieci i rodzina*, „D. Gosp.” 1905, nr 32, s. 252.

Prawidłowo funkcjonującą rodzinę charakteryzuje wzajemna miłość i szacunek dzieci i rodziców. Rodzina powinna stać na straży czystych obyczajów, cnót domowych i obywatelskich.

[rodzina, wychowanie moralne, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XII/18. D-r Kowteh, *W sprawie zdrowotności dzieci po wsiach*, „D. Gosp.” 1905, nr 35, s. 275–276.

Na podstawie badań podjętych w 1899 r. przedstawiono kwestie związane ze śmiertelnością dzieci w gminie Bełzec. Wskazano na zaniedbania opieki lekarskiej i akuszerskiej na wsi, nieznajomość elementarnych zasad pielęgniarstwa u matek.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XII/19. Sodalis, *Muzeum higieny ludowej w Częstochowie*, „D. Gosp.” 1905, nr 39, s. 308.

Otwarto dla publiczności Muzeum Higieny Ludowej. Ma być w nim prezentowana wzorowa chata włościańska. Muzeum obejmuje działy: higieny wychowawczej, ochron i szkółek wiejskich, wzornictwa budownictwa wiejskiego.

[ochronki, oświata ludowa, zdrowie i higiena]

XII/20. *Kursy 2-letnie Pszczelniczo-Ogrodnicze*, „D. Gosp.” 1905, nr 39, s. 308–309.

Kursy pszczelniczo-ogrodnicze przeznaczono dla młodzieży od 16. roku życia. Przedstawiono program nauki: przedmioty teoretyczne i zajęcia praktyczne w ogrodach i pasiekach.

[edukacja zawodowa, program nauczania]

XII/21. J.N., *Krótkowidzące dzieci*, „D. Gosp.” 1905, nr 40, s. 218–219.

Niewłaściwa higiena i pielęgnacja dzieci może prowadzić do chorób oczu.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XII/22. Maria Łopuszańska, *Język polski w szkole i w domu*, „D. Gosp.” 1905, nr 41, s. 325–326.

Język ojczysty stanowi podstawę wychowania i kształcenia dzieci. Rodzice z zamożnych domów zatrudniają cudzoziemki jako niańki i guwernantki, nie dostrzegając znaczenia polszczyzny.

[edukacja domowa, język i autonomia narodowa w edukacji]

XII/23. M.P., *Zjazd kobiet w Krakowie*, „D. Gosp.” 1905, nr 43, s. 343.

Na Zjeździe Kobiet w Krakowie omawiano m.in. kwestie dotyczące bezpłatnej średniej szkoły ogólnokształcącej, żłobków i „Kropli mleka” (Kazimiera Bujwidowa), zmniejszenia liczby godzin nauki języków klasycznych na rzecz nowożytnych (Justyna Budzińska-Tylicka), koedukacji (Róża Centnerszwerowa), reformy nauczania religii (Iza Moszczeńska).

[koedukacja, szkoły średnie, wychowanie religijne]

XII/24. E.F. [Emilia Frieman?], *Szkoła gospodarstwa domowego dla panien p. Marty Norkowskiej w Warszawie*, „D. Gosp.” 1906, nr 1, s. 2.

Szkołę powołała autorka cenionych podręczników kucharskich. Placówka kształci kobiety w zakresie właściwego zarządzania domem, co ma duży wpływ na byt materialny rodziny.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

XII/25. D., *W sprawie zaprowadzenia obowiązkowej nauki jedwabnictwa w szkołach ludowych*, „D. Gosp.” 1906, nr 1, s. 2–3.

Ze względu na słaby rozwój przemysłu jedwabniczego w kraju autor proponuje wprowadzenie do szkół nauki jedwabnictwa. To droga do pozyskania nowych fachowców i zapewnienia szkołom zysków.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa]

XII/26. *Głodne dzieci*, „D. Gosp.” 1906, nr 5, s. 34.

Przy Warszawskim Komitecie Pomocy utworzono Wydział Zimowisk Wiejskich, którego celem jest wysyłanie dzieci z Warszawy na wieś. Wydział zwraca się do społeczeństwa o pomoc w przyjmowaniu do domów dzieci w wieku 5–10 lat.

[odpoczynek i rekreacja, opieka]

XII/27. Stanisława Korczak, *Nauka i wychowanie*, „D. Gosp.” 1906, nr 7, s. 49–50; nr 8, s. 57–58; nr 9, s. 65–66; nr 10, s. 73–74.

W programach nauczania zwraca się uwagę na kształcenie umysłu. Sprawy wychowania pozostają na dalszym planie, choć uszlachetnianie uczuć, hartowanie woli, kształtowanie

zdrowego osądu powinny zaprzętać uwagę. Szkoła na ziemiach polskich nie spełnia więc swoich zadań w zakresie wychowania. Dla porównania przywołano programy szkół szwajcarskich, w których podawanie wiadomości ma służyć rozwijaniu umysłu, uszlachetnianiu charakteru i stosowaniu wiedzy w praktyce. Szczegółowo omówiono program szkoły przemysłowej. Koedukacja w szkolnictwie amerykańskim.

[koedukacja, program nauczania, szkolnictwo]

XII/28. L. Henikowska, *Zakład św. Kingi*, „D. Gosp.” 1906, nr 7, s. 50.

Zakład założono w 1904 r. pw. św. Zyty. Cel placówki to dobre przygotowanie ubogich dziewcząt do pracy służących. W zakładzie uczy się 40 dziewcząt w wieku 14–18 lat. Przewodniczącą zakładu jest p. Habarowska, wychowanka placówki w Kuźnicach, z nadzwyczajną znajomością rzeczy i poświęceniem oddająca się pracy na rzecz instytucji.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa, instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży]

XII/29. Z., *Czy warto zajmować się u nas jedwabnictwem?*, „D. Gosp.” 1906, nr 9, s. 67; nr 10, s. 75.

Poparcie dla pomysłu nauczania jedwabnictwa w szkołach ludowych. Potrzeba zapewnienia odpowiedniego przygotowania dla nauczycieli.

[edukacja zawodowa, nauczyciel/pedagog, oświata ludowa]

XII/30. Bolesta, *Listy Bolesty do pani Celesty. VII*, „D. Gosp.” 1906, nr 14, s. 106–107.

Informacja o założeniu TOD. Jego cele to kształcenie i opieka. W związku z okólnikiem kuratora warszawskiego o wprowadzeniu języka polskiego do wszystkich szkół początkowych Królestwa Polskiego odnotowano potrzebę zakładania nowych placówek.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, język i autonomia narodowa w edukacji, opieka]

XII/31. Z[ofia] Bielicka, *Wybory a nasza młodzież szkolna*, „D. Gosp.” 1906, nr 16, s. 121–122.

Przez Rosję przechodzi fala rewolucyjna, co pobudza młode umysły. Trwa walka o polską szkołę. Młodzieży potrzeba wsparcia od dorosłych.

[aktywność młodzieży, polityka oświatowa, szkolnictwo]

XII/32. Zygmunt Lipko, *O wychowaniu dziecka*, „D. Gosp.” 1906, nr 17, s. 129–130; nr 19, s. 145–146; nr 20, s. 153–154.

Wychowanie dzieci na dobrych obywateli kraju to najważniejsze zadanie. Od narodzin trzeba dokładać wszelkich starań, aby wychowywać dzieci w zdrowiu fizycznym i psychicznym. Należy obserwować ruchy dziecka, rozwój jego mowy, wzrost i ewentualne zniekształcenia ciała. Należy zapewnić dziecku odpowiednie odżywianie; ważne jest

umiejętne odżywanie dzieci chorych. Trzeba zwracać uwagę na warunki higieniczne, w jakich wychowuje się dziecko, organizować ruch na świeżym powietrzu, wycieczki i podróże.

[rozwój dziecka, wychowanie patriotyczne i obywatelskie, zdrowie i higiena]

XII/33. *Do ziemian*, „D. Gosp.” 1906, nr 17, s. 131.

Informacja o zrealizowanych zadaniach pomocowych. Na całoroczny pobyt na wsi wysłano z Warszawy tysiąc dzieci szkolnych z najbiedniejszych rodzin, zamieszkałych w miejskich suterrenach, zaułkach, na poddaszach. Pobyt na wsi bardzo pozytywnie wpłynął na ich rozwój.

[kontakt z przyrodą, opieka, zdrowie i higiena]

XII/34. *Szkoła służących św. Kingi*, „D. Gosp.” 1906, nr 17, s. 131–132.

Ze sprawozdania za r. 1905 wynika, że w szkole uczyły się 54 dziewczęta. Kandydatki korzystały z nauki elementarnej, pogadanek specjalistycznych, fachowych i ogólnokształcących. Miały również zapewnione rozrywki: spacery, gry, śpiew, lektury, jasełka.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

XII/35. *Program działania Towarzystwa Opieki nad dziećmi*, „D. Gosp.” 1906, nr 23, s. 178–179.

Początkowo TOD działało jako Komitet dla Dzieci. Jego program pracy dotyczył tzw. dzieci ulicy, dla nich organizowano Dom Opieki, gdzie można obserwować wychowanków i podjąć decyzje co do ich dalszych losów. Przy Domu działała wzorowa ochrona, szkoła, sale zajęć.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, ochronki, opieka]

XII/36. W.Ł., *Polska Macierz Szkolna*, „D. Gosp.” 1906, nr 28, s. 218.

Pierwszy zjazd przedstawicieli wszystkich działających, warszawskich i prowincjonalnych, kół PMS. Stowarzyszenie, które ma wielkie znaczenie dla polskiej kultury, rozpoczęło jawną działalność szerzenia oświaty. Kwestia uruchomienia na Ursynowie seminarium nauczycielskiego.

[nauczyciel/pedagog, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa]

XII/37. W., *Kobieta włościanka*, „D. Gosp.” 1906, nr 34, s. 265–266.

Potrzeba tworzenia szkół dla gospodyń wiejskich, jednak brak działań w tym kierunku. Jedyne tego typu placówki to szkoła Pauliny Korwin-Piotrowskiej w Narwiliszkach na Litwie oraz szkoła w Kruszynku pod Włocławkiem, utworzona z inicjatywy Artura Haacka.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa, oświata ludowa]

- XII/38. K[azimierz] Jeżewski, *Towarzystwo Opieki nad dziećmi*, „D. Gosp.” 1906, nr 35, s. 275.

Jednym z ważnych zadań TOD jest ustanowienie opiekunów dzieci w każdym domu. Autor określa ich obowiązki.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

- XII/39. Józef Boleszczyk Modliński, *Nowe tory!*, „D. Gosp.” 1906, nr 36, s. 281–282.

W celu likwidacji analfabetyzmu należy zadbać, aby w każdej chacie było pióro i książka. Każda parafia powinna założyć własne koło PMS i kółka rolnicze. Należy uczyć historii ojczyzny. W dworach powinny być zakładane i utrzymywane czytelnie.

[analfabetyzm, biblioteki i czytelnie, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

- XII/40. K[azimierz] Jeżewski, *Rola opiekunów Towarzystwa Opieki nad dziećmi*, „D. Gosp.” 1906, nr 36, s. 282.

Opiekun w domu TOD powinien rozciągać nad wychowankami rozsądną i serdeczną opiekę. Ma być człowiekiem porządnym, mądrym i kochającym dzieci.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

- XII/41. *W sprawie szkoły ochraniarek. Referat Stefanii Marciszewskiej*, „D. Gosp.” 1906, nr 40, s. 311–312; nr 41, s. 319–320.

Przytoczono treść referatu na temat potrzeby zakładania ochron. Według prelegentki są one niezbędne jako „ogniska światła”. Należy je organizować w odpowiedni sposób, kierowniczkę i ochraniarkę powinny być do tego gruntownie przygotowane. Trzeba zorganizować specjalną placówkę kształcenia przyszłych wychowawczyń, pogłębiającą ich wiedzę ogólną. Istotne jest także dobre poznanie dzieci. Ochrona i szkoła ochraniarek mają być ściśle powiązane.

[edukacja dziewcząt i kobiet, nauczyciel/pedagog, ochronki]

- XII/42. *Slöjd gliniany*, „D. Gosp.” 1906, nr 45, s. 353–354.

Podkreślono znaczenie robót ręcznych, w tym slöjdu, w edukacji dzieci. Informacje o podręczniku autorstwa kierowniczek szkoły slöjdu, Zofii i Wacławy Sokólskich *Roboty z gliny (slöjd) systemu duńskiego* (Warszawa, b.r.). Publikacja zawiera wskazówki dla nauczycielek, dotyczące prowadzenia zajęć. Slöjd objawia wrodzone dążenie dziecka do czynu. Uwzględnienie slöjdu w planie szkolnym przynosi wiele korzyści w zakresie wychowania fizycznego i moralnego. Tekst zilustrowano zdjęciem.

[metody nauczania, prace ręczne, wychowanie moralne]

- XII/43. J[an] Błęszyński, *Matka i gospodyni*, „D. Gosp.” 1906, nr 46, s. 359–360; nr 47, s. 367–368.

Zmieniła się pozycja kobiet w społeczeństwie, w związku z tym należy zadbać o ich edukację praktyczną. Na zachodzie Europy – w Anglii, Szwajcarii, Danii, Szwecji, Norwegii – powstało wiele szkół gospodarskich.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

XII/44. *Przeciwko handlowi dziewczętami*, „D. Gosp.” 1906, nr 46, s. 361.

W październiku w Paryżu odbył się międzynarodowy kongres na temat środków walki z handlem dziewczętami. Postulowano utworzenie we wszystkich państwach komitetów i nawiązanie kontaktów między nimi. Powinny one działać w miastach portowych i pogranicznych. Sformułowano ich najważniejsze zadania.

[przemoc wobec dzieci i młodzieży]

XII/45. D.G., *Kobieta w służbie wychowania i oświaty*, „D. Gosp.” 1906, nr 47, s. 368.

Jeśli chodzi o rolę kobiet w wychowaniu dzieci, obok znaczenia matki-wychowawczynie należy podkreślić rolę nauczycielki. Nauczycielstwo to według autora najszczytniejszy zawód dla kobiet. W celu zobrazowania działalności kobiet na polu wychowania i oświaty, Aniela Szcycówna przedstawiła w wydawnictwie na cześć Elizy Orzeszkowej kwestionariusz dotyczący wykonywania zawodu nauczycielki.

[edukacja dziewcząt i kobiet, nauczyciel/pedagog, oświata ludowa]

XII/46. Z[ofia] Bielicka, *Z kresów zachodnich*, „D. Gosp.” 1906, nr 48, s. 375–376; nr 49, s. 383–384.

Opis przypadków protestów dzieci szkolnych w zaborze pruskim (Inowrocław, Poniec na Kujawach). Za odmowę udzielania odpowiedzi po niemiecku na lekcji religii uczniom wymierzono kary fizyczne.

[język i autonomia narodowa w edukacji, przemoc wobec dzieci i młodzieży, wychowanie religijne]

XII/47. D.G., *Nauczyciele ludowi*, „D. Gosp.” 1906, nr 49, s. 384.

PMS zwraca uwagę na niedostateczną liczbę nauczycieli, przede wszystkim na prowincji. W Warszawie jest wprawdzie nadmiar pracowników, lecz nie chcą oni podjąć pracy poza miastem.

[nauczyciel/pedagog]

XII/48. Jan Błeszyński, *Chleba naszego...*, „D. Gosp.” 1907, nr 1, s. 1–2.

Młody obywatel, właściwie wychowany w rodzinie pod względem moralnym i religijnym, podejmuje liczne obowiązki społeczne.

[rodzina, wychowanie moralne, wychowanie religijne]

XII/49. Z[ofia] Bielicka, *Reformy w pedagogii*, „D. Gosp.” 1907, nr 1, s. 2; nr 2, s. 10.

W XIX w. pod wpływem rozwoju filozofii i psychologii teorie pedagogiczne skoncentrowały się na reformach wychowania i nauczania. W XVIII w. wychowanie skupiało się przede wszystkim na nabywaniu wiedzy i przyswajaniu kodeksu współżycia z ludźmi. W 2. poł. XIX w. ciężkie warunki życia sprawiły, że walka o byt przełożyła się na wyczerpaną naukę szkolną, częstsze zdobywanie patentów i dyplomów. Wobec zaniedbań oddziaływania pedagogicznego, które zmierza do kształtowania charakteru, poszukiwano nowych form wychowania. Zerwano z nakazami i zakazami, postulowano oparcie wychowania na gruntownej znajomości natury dziecka. Powstają więc nowe typy szkół, jednak szkoła wciąż nie realizuje wszystkich zadań wychowawczych. Dzieci podejmują naukę, ukształtowane w pewnym stopniu przez dom rodzinny. Wychowanie domowe to obowiązek matek, które jednak bez wiedzy pedagogicznej i psychologicznej nie są w stanie sprostać wymaganiom. Zastosowanie nowych metod wychowania wymaga wiedzy teoretycznej i znajomości wskazówek praktycznych. Należy śledzić na bieżąco nową literaturę pedagogiczną.

[metody wychowania, popularyzacja wiedzy pedagogicznej, szkolnictwo]

XII/50. *Towarzystwo wpisów szkolnych*, „D. Gosp.” 1907, nr 1, s. 3.

Cel Towarzystwa Wpisów Szkolnych to zbieranie datków na opłatę wpisowego dla niezamożnych uczniów oraz na zapomogi i stypendia. Towarzystwo objęło działalnością całe Królestwo Polskie. Wymieniono założycieli Towarzystwa.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży]

XII/51. Z[ofia] Bielicka, *Słoneczna potęga*, „D. Gosp.” 1907, nr 12, s. 89–90.

Na pierwszym wiecu matek padało hasło: „bez moralności nie będzie wolności”. Domagano się czystości obyczajów, postrzeganej jako źródło duchowej potęgi. Podkreślano, że młodzieży należy wskazywać drogi osiągnięcia ideałów i że jest to zadanie matek. Moralność nie jest sprawą prywatną, to kwestia społeczna, narodowa.

[macierzyństwo, wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

XII/52. *Zjazd wychowawców*, „D. Gosp.” 1907, nr 16, s. 122–123.

Zjazd odbył się w dniach 5–9 maja 1907 r. Omawiano: środki kształcenia charakteru dzieci i młodzieży; naukę jako czynnik wychowawczy; wychowawcze znaczenie karności szkolnej; estetykę jako czynnik wychowawczy; wewnętrzny ustrój życia szkolnego; wychowanie fizyczne młodzieży; stosunek społeczeństwa do wychowania młodzieży.

[szkolnictwo, wychowanie fizyczne i sport, wychowanie moralne]

XII/53. Henryk Sienkiewicz, *Dzień Macierzy*, „D. Gosp.” 1907, nr 18, s. 139–140.

Postanowiono utworzyć komitet daru narodowego w celu zbierania funduszy na działalność PMS. Z tej okazji Henryk Sienkiewicz napisał odezwę do społeczeństwa, zachęcając do jak najszerzego udziału w darze narodowym dla PMS.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XII/54. *Polska Macierz Szkolna*, „D. Gosp.” 1907, nr 19, s. 146–147.

Informacja o rozwoju Wydziału Oświaty Ludowej PMS. Projekt założenia seminarium dla nauczycielek ludowych im. E. Orzeszkowej uzależniony jest od wsparcia finansowego społeczeństwa. PMS zamierza otworzyć szkołę dla ochroniarek, szkołę im. Karola Szlenkiera z fundacji rodziny oraz dwie szkoły miejskie z fundacji Towarzystwa Kredytowego Miasta Warszawy. Cztery szkoły miejskie PMS rozwijają się pomyślnie. Towarzystwo zarezerwowało środki finansowe na zorganizowanie kursów przygotowujących do egzaminów na nauczyciela ludowego.

[edukacja dziewcząt i kobiet, nauczyciel/pedagog, oświata ludowa]

XII/55. *Towarzystwo wychowania przedszkolnego*, „D. Gosp.” 1907, nr 21, s. 162.

15 maja 1907 r. odbyło się zebranie organizacyjne Towarzystwa Wychowania Przedszkolnego, które ma na celu podniesienie poziomu oświaty i kultury polskiej w zakresie wychowania przedszkolnego. Cele te będą realizowane przez zakładanie i utrzymywanie wiejskich i miejskich ochronek, ogródków dziecięcych, prowadzenie odczytów i konferencji.

[instytucje i organizacje społeczne na rzecz dzieci i młodzieży, oświata ludowa, wychowanie przedszkolne]

XII/56. *Higiena domowa dziecka nerwowego*, „D. Gosp.” 1907, nr 21, s. 163.

Streszczenie odczytu, wygłoszonego przez dr Stanisława Konwerskiego na zebraniu Wydziału Higieny Domowej. Prelegent wskazał, że nerwowość może być dziedziczna lub nabyta. Dzieci nerwowe wymagają specjalnej troski, opieki i odpowiedniego wychowania. Postulat powołania specjalnych zakładów dla dzieci z wysokim stopniem nerwowości; takich zakładów brak w Królestwie Polskim.

[choroby i śmiertelność, pedagogika specjalna, zdrowie i higiena]

XII/57. *Z., Zjazd kobiet polskich*, „D. Gosp.” 1907, nr 24, s. 186–188.

Relacja ze Zjazdu Kobiet w 1907 r., połączonego z obchodami jubileuszu Elizy Orzeszkowej. Odwiedzono nową ochronkę im. E. Orzeszkowej, gdzie obejmuje się opieką i nauczaniem ok. 100 dzieci. Odbyło się posiedzenie sekcji wychowawczej, na której przemawiały m.in. Aniela Szycówna, Iza Moszczeńska, Kazimiera Bujwidowa, Róża Centnerszwerowa. Tematyka wystąpień odnosiła się do zawodu nauczycielskiego, żeńskich szkół średnich, studiów uniwersyteckich kobiet.

[edukacja dziewcząt i kobiet, ochronki, popularyzacja wiedzy pedagogicznej]

XII/58. Z[ofia] Bielicka, *Jak stosujemy indywidualizm w wychowaniu?*, „D. Gosp.” 1907, nr 25, s. 193–194.

Autorka zwraca uwagę na znaczny zamęt panujący w pracy wychowawczej, związany z wprowadzaniem nowych metod. Współczesne pokolenie pedagogów wznowiło stosowanie zasad, wypracowanych przez Jeana-Jacques'a Rousseau, dotyczących poszanowania

indywidualności. Ten kierunek kontynuuje również Ellen Key. Nie można jednak wprowadzać nowych metod powierzchownie, zaniedbując metody dawne, lecz wartościowe.

[metody wychowania, Nowe Wychowanie]

XII/59. *Kursy pedagogiczne dla kobiet*, „D. Gosp.” 1907, nr 27, s. 210–211.

Informacja o kursach Leonii Rudzkiej dla dziewcząt kończących szkołę średnią. Kursy mają ułatwić kandydatkom przygotowanie do zawodu nauczycielskiego. Trwają dwa lata i obejmują przedmioty ogólnokształcące i specjalistyczne, realizowane w ramach wydziałów: humanistycznego i przyrodniczo-matematycznego.

[edukacja dziewcząt i kobiet, nauczyciel/pedagog]

XII/60. Z[ofia] Bielicka, *Amerykańskie samorządy szkolne*, „D. Gosp.” 1907, nr 31, s. 241–242; nr 32, s. 249–250.

Na poszczególne urzędy w samorządach dziecięcych (burmistrza, sędziów, skarbników, radców miejskich) w Stanach Zjednoczonych dzieci powoływane są w drodze wyborów. Ustrój republiki dziecięcej wzorowany jest na samorządzie miejskim. Do wyborów stają wszyscy uczniowie. Sprawozdania z pracy samorządów szkolnych wskazują na wzmacnianie się u dzieci poczucia własnej godności, przynależności do grupy, respektowania obowiązków. Twórca samorządności szkolnej, Wilson Gill, zastosował tę metodę po raz pierwszy w 1896 r. w jednej z nowojorskich szkół. Metodę przejęły inne szkoły w Nowym Jorku, Bostonie, Chicago, Filadelfii.

[aktywność młodzieży, metody wychowania, Nowe Wychowanie]

XII/61. *Wyższa uczelnia dla kobiet w Warszawie*, „D. Gosp.” 1907, nr 31, s. 242.

Uczelnia została zorganizowana z inicjatywy Katolickiego Związku Kobiet Polskich. Na trzyletni kurs przyjmuje się słuchaczki rzeczywiste i wolne. W pierwszym roku nauki na życzenie kandydatek mogą być zorganizowane zajęcia, które przygotowują do egzaminu państwowego na dyplom nauczycielski.

[edukacja akademicka, edukacja dziewcząt i kobiet]

XII/62. Jan Błeszyński, *Wpływ kobiety w społeczeństwie*, „D. Gosp.” 1907, nr 33, s. 257–258.

Podstawą społeczeństwa jest rodzina, która zaszczerpia w dziecku cechy niezbędne dla przyszłego obywatela kraju. To przede wszystkim zadanie matki. Bardzo istotne jest wychowanie domowe dziewcząt, kształtowanie ich umysłu i serca, aby jako matki i żony umiały wywierać pozytywny wpływ na rodziny.

[macierzyństwo, wychowanie patriotyczne i religijne, wychowanie w rodzinie]

XII/63. Włodzimierz Trąmpczyński, *Wysiłki bez nagrody*, „D. Gosp.” 1907, nr 34, s. 265–266.

Kwestie opłat za szkołę nie zostały uregulowane. Rodzice stają przed problemami związanymi z kontynuacją nauki dzieci. Wybór szkoły i zawodu zwykle jest przypadkowy, nie uwzględnia zdolności i upodobań dzieci. Autor zaleca, aby niekoniecznie wybierać zawody cieszące się dużą popularnością, ale szukać nowych możliwości.

[edukacja zawodowa, szkolnictwo]

XII/64. *Kursy Pedagogiczne w Warszawie*, „D. Gosp.” 1907, nr 34, s. 266–267.

Pod nazwą kursów pedagogicznych funkcjonuje seminarium dla nauczycieli ludowych. Zarząd postanowił rozszerzyć zakres jego działań. Zaplanowano dwuletni cykl kształcenia absolwentów szkoły średniej, którzy ukończyli 16 lat. Kandydatów ma obowiązywać pisemny i ustny egzamin wstępny z kilku przedmiotów.

[nauczyciel/pedagog]

XII/65. Jan Papłoński, *O wychowaniu*, „D. Gosp.” 1907, nr 36, s. 281–282.

Celem wychowania jest indywidualne szczęście człowieka, a przez to – całej ludzkości. Cel ten należy realizować w rodzinie, którą powinna charakteryzować miłość między rodzicami i dzieckiem. Środki realizacji tego zadania wskazuje pedagogika, czyli nauka o wychowaniu.

[wychowanie w rodzinie]

XII/66. *Praca kobiet na polu higieny*, „D. Gosp.” 1907, nr 36, s. 282.

Rady dla kobiet, opublikowane na łamach czasopisma „Ruch Chrześcijańsko-Społeczny”. Przeznaczone są dla osób, które zamierzają zająć się pracą na wsi. Ich zadanie to edukacja kobiet wiejskich, m.in. w zakresie walki z wysoką śmiertelnością niemowląt oraz ich pielęgnowania i karmienia.

[choroby i śmiertelność, oświata ludowa, zdrowie i higiena]

XII/67. Włodzimierz Trąpczyński, *Upośledzone*, „D. Gosp.” 1907, nr 38, s. 297–298.

Należy upominać się o szkoły zawodowe dla dziewcząt. Trudno im korzystać ze wsparcia finansowego, gdyż ofiarodawcy preferują wspieranie uczniów-chłopców. W Poznaniu dr Karol Marcinkowski wspiera edukację chłopców, a Bibiana Moraczewska – dziewcząt.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

XII/68. Jan Bleszyński, *Zdrowe rady dla matek*, „D. Gosp.” 1907, nr 40, s. 313–314.

Przypomniano postać dr. Henryka Jordana, organizatora parku na Błoniach, przeznaczonego do dziecięcych zabaw. H. Jordan opiekował się matkami i dziećmi nie tylko z racji zawodu lekarskiego, ale po prostu jako zany człowiek i filantrop. W myśl jego wskazań dzieci powinny przebywać w jak najkorzystniejszych warunkach higienicznych. Należy dbać o ich sen i nastrój w domu, chronić je przed niebezpieczeństwami.

[odpoczynek i rekreacja, wychowanie fizyczne i sport, zdrowie i higiena]

XII/69. *Polscy maturzyści na uniwersytetach szwajcarskich*, „D. Gosp.” 1907, nr 42, s. 330.

Komisja dyrekcji szkolnej we Fryburgu postanowiła, że na wszystkie fakultety uniwersytetu mają wstęp absolwenci szkół Wojciecha Górskiego, Pawła Chrzanowskiego, im. S. Staszica w Lublinie, szkół w Płocku i Częstochowie. Określono także szczegółowe wymagania dla absolwentów innych licznych szkół w Królestwie Polskim. Na zjeździe rektorów uniwersytetów szwajcarskich zaplanowano powszechne przyjęcie fryburskich rozwiązań odnośnie do absolwentów szkół polskich.

[edukacja akademicka, szkolnictwo]

XII/70. *Encyklopedia wychowawcza*, „D. Gosp.” 1907, nr 43, s. 339–340.

W *Encyklopedii wychowawczej*, wydawanej w Warszawie w latach 1880–1894 i od 1900 r., pomimo cenzury przekazywano dorobek cywilizacyjny na polu wychowawczym, co umożliwiało zdobywanie wiedzy pedagogicznej.

[popularyzacja wiedzy pedagogicznej]

XII/71. Ludwik Jagniętkowski, *O hartowaniu dzieci*, „D. Gosp.” 1907, nr 43, s. 340.

Nieodpowiednie hartowanie dzieci jest przyczyną wielu chorób. Autor podaje rady i wskazówki odnośnie do kąpieli, odzieży, spacerów, odżywiania.

[zdrowie i higiena]

XII/72. Zygmunt Trzebiński, *XXV-lecie Schronienia dla nauczycielek*, „D. Gosp.” 1907, nr 44, s. 345–346.

Schronienie dla nauczycielek zostało założone dzięki inicjatywie śp. Agnieszki Helwichówny. Dawało stałą opiekę weterankom i niezdolnym do pracy, a czasową – nauczycielkom, które znalazły się w Warszawie i poszukiwały zajęcia. Dzięki zebranym funduszom przeniesiono Schronienie do Zielonki pod Warszawą.

[opieka]

XII/73. *Związek równouprawnienia kobiet polskich*, „D. Gosp.” 1907, nr 45, s. 355.

Pod przewodnictwem Pauliny Kuczalskiej-Reinschmit odbyły się dwudniowe narady z delegatkami kół prowincjonalnych Związku Równouprawnienia Kobiet Polskich z Siedlec, Radomia, Wilna, Łodzi, Ciechanowa. Omawiano plan pracy, w którym wyeksponowano znajomość spraw kobiecych i działalność kulturalną oraz obecność tych zagadnień w prasie.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XII/74. M[aria] Karczewska, *10-dniowe kursy gospodarskie dla włościanek*, „D. Gosp.” 1907, nr 48, s. 377.

Poziom życia polskich włościanek jest bardzo niski. Niedostatecznie zachowuje się zasady higieny przy gotowaniu i podawaniu posiłków. Propozycja kursów wędrownych, organizowanych przez kółka ZKZ.

[zdrowie i higiena]

XII/75. *Działalność Macierzy*, „D. Gosp.” 1907, nr 48, s. 378.

W ramach prac PMS powstało 781 kół; uzyskano pozwolenie na otwarcie 681 szkół, ze względów finansowych Zarząd mógł powołać zaledwie 141; uruchomiono 317 ochronek, 505 bibliotek i czytelni; zorganizowano kursy dla analfabetów, odczyty, pogadanki. W roku sprawozdawczym w szkołach PMS uczyło się 63 tys. młodzieży, z ochronek korzystało ponad 14 tys. dzieci, z czytelni i bibliotek ponad 400 tys. czytelników.

[czytelnictwo, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa]

XII/76. *I Zjazd delegatów Kół Macierzy*, „D. Gosp.” 1907, nr 49, s. 388–389.

Na zjeździe omawiano kwestie finansowe. Sformułowano następujące wnioski: nauka w szkole ludowej będzie bezpłatna tam, gdzie jest to możliwe; należy dążyć do podniesienia płacy nauczycieli, sprzyjać zakładaniu muzeów prowincjonalnych, zwrócić się do lekarzy, aby opiekowali się szkołami PMS, zakładać bursy, fundować stypendia dla uczniów szkół ludowych, organizować bezpłatne kursy wakacyjne dla nauczycieli ludowych.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, szkolnictwo]

XII/77. *Dom pracy dziewcząt*, „D. Gosp.” 1907, nr 49, s. 389.

Nastąpiła zmiana nazwy Domu pracy dziewcząt z „Dobrego Pasterza” na „Zbawiciela”. Poprzednia nazwa kojarzona była z instytucją typu poprawczego, jest to zaś zakład wychowawczy dla dziewcząt z najuboższych środowisk robotniczych Warszawy, pozbawionych opieki moralnej w rodzinie. Do zakładu przyjmuje się dziewczęta w wieku 8–12 lat. Otrzymują one wykształcenie elementarne i praktyczne. Przygotowywane są do pracy służących, kucharek, praczek.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa, wychowanie moralne]

XII/78. Władek z pod Stanisławowa, *Listy włościanina*, „D. Gosp.” 1907, nr 50, s. 394–395.

Autor stwierdza niedostateczny poziom wychowania chłopców i dziewcząt wiejskich. Marnują oni czas na zabawach i plotkach. Za mało jest takich szkół jak w Pszczelinie i Mirosławicach.

[oświata ludowa]

XII/79. Konrad Prószyński, *Odezwa Promyka (Odezwa w sprawie I-go pokazu czytania i pisania do przyszłych jego wykonawców i do miejscowych zacnych ludzi)*, „D. Gosp.” 1908, nr 1, s. 2–3; nr 2, s. 10–11.

Odezwa zachęca do upowszechniania metody nauczania czytania i pisania przez tzw. pokazowaczy, dla których Konrad Prószyński przygotował szereg publikacji, np. *Obrazkowa nauka czytania i pisania* (m.in. Warszawa 1879), *Czytelność a nieczytelność narodu. O nauczaniu kilkorakimi sposobami Promyka* (Warszawa 1907).

[edukacja elementarna, metody nauczania]

XII/80. L.R., *Pałaca potrzeba*, „D. Gosp.” 1908, nr 2, s. 9–10.

Postulat utworzenia stowarzyszenia, zajmującego się opieką nad kształcącymi się dziewczętami. Opieka ma obejmować uczennice i studentki, również poza granicami Królestwa Polskiego.

[edukacja dziewcząt i kobiet, opieka]

XII/81. *Ochrony miejskie i wiejskie*, „D. Gosp.” 1908, nr 4, s. 26.

Na posiedzeniu TOD rozpatrywano, w jakich warunkach Towarzystwo ma przyjmować pod opiekę ochrony miejskie i wiejskie oraz inne instytucje wychowawcze. Postanowiono otwierać przy ochronach miejskich i wiejskich internaty dla dzieci bezdomnych z Warszawy i innych większych miast Królestwa Polskiego.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, ochronki, opieka]

XII/82. *Zakład wychowawczy dla dzieci umysłowo mało zdolnych*, „D. Gosp.” 1908, nr 10, s. 74–75.

W Królestwie Polskim brak zakładów dla dzieci o specjalnych potrzebach wychowawczych i edukacyjnych. Poza zakładem dla osób z wadami wymowy dr. Władysława Ołtuszewskiego powstaje ze składek prywatnych nowa placówka (dwa oddziały i dwie sypialnie dla ośmiorga dzieci, warunki dla 20 dzieci przychodzących); dzieci mają możliwość ukończenia tu szkoły sześcioklasowej.

[pedagogika specjalna, opieka]

XII/83. *Mleko dla dzieci*, „D. Gosp.” 1908, nr 12, s. 92; nr 13, s. 100.

Niewłaściwie przechowywane mleko może być zanieczyszczone. Brak higieny prowadzi do licznych chorób, przede wszystkim gruźlicy. Dojenie krów powinno odbywać się z zachowaniem wzorowej higieny. Autor informuje, w jakich warunkach odbywa się dojenie krów w Bawarii, opisuje urządzenie miejsc, w których z zachowaniem czystości pozyskuje się mleko dla dzieci.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XII/84. *Uzdrowisko dla dzieci w Ciechocinku*, „D. Gosp.” 1908, nr 13, s. 99–100.

Uzdrowisko dla dzieci do 15 lat zostało założone w Ciechocinku. Kieruje nim dr Boleśław Margulies z Łodzi. To pierwsze w Królestwie Polskim uzdrowisko dla zamożnych.

[opieka, zdrowie i higiena]

- XII/85. Z.B. [Zofia Bielicka], *Wykształcenie zawodowe współczesnej młodzieży*, „D. Gosp.” 1908, nr 14, s. 105–106; nr 15, s. 113–114.

Informacje o kształceniu zawodowym w Galicji i Królestwie Polskim. W Galicji młodzież garnie się do prac urzędniczych i nie chce poświęcać się zawodom praktycznym. W Królestwie Polskim jest podobnie, zawody praktyczne są postrzegane jako obniżające pozycję towarzyską człowieka. Nieuzasadnione ambicje rodziców prowadzą do powiększania się grupy społecznej „inteligentnych nędzarzy”. Traci się pieniądze na nieproduktywny kierunek kształcenia. Szkoły zawodowe to dobre miejsce kształcenia kobiet. W Królestwie Polskim wprowadzono naukę słoju, która rozwija zamiłowanie do prac ręcznych. Powstał projekt wyższej uczelni rzemiosł w Warszawie.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa, prace ręczne]

- XII/86. *Ząbkowanie u dzieci*, „D. Gosp.” 1908, nr 14, s. 107.

Opis wyrzynania się zębów u dzieci. Istnieje wiele przesądów związanych z tym tematem, należy je zwalczać. Autor przedstawia przyczyny opóźnień w rośnięciu zębów: choroby (krzywica), nieprawidłowe odżywianie, brak świeżego powietrza i światła.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

- XII/87. *Higiena dzieci w domu*, „D. Gosp.” 1908, nr 15, s. 115–116.

Rady dla rodziców w zakresie higieny w domu. Należy zwrócić uwagę na odpoczynek i czystość. Dziecko powinno mieć osobne łóżko, świeże powietrze w pokoju, zapewniony odpowiedni posiłek, możliwość utrzymywania ciała w czystości.

[zdrowie i higiena]

- XII/88. S., *Kilka uwag pedagogicznych*, „D. Gosp.” 1908, nr 18, s. 137–138.

Jednym z ważniejszych zadań wychowawczych jest rozwijanie w dziecku poczucia piękna. Należy również rozwijać fantazję. Zadania te łatwiej wykonywać w rodzinach zamożnych, które dysponują środkami finansowymi na odpowiednie zabawki czy organizację wycieczek.

[wychowanie estetyczne, wychowanie w rodzinie]

- XII/89. *Piękna instytucja*, „D. Gosp.” 1908, nr 19, s. 146–147.

Przedstawiono działalność Instytutu Higieny Dziecięcej im. barona Lenwala. Instytucja otacza opieką dzieci ubogie, organizuje dla nich kąpiele, mleko, chleb, udziela porad dentystrycznych i lekarskich. Przy Instytucji działa „Kropla mleka” dla ubogich dzieci Warszawy. Trudności finansowe instytucji.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka, zdrowie i higiena]

- XII/90. *Kilka słów o sztucznym karmieniu niemowląt*, „D. Gosp.” 1908, nr 19, s. 147–148; nr 20, s. 155–156.

Przedstawiono zalety mleka krowiego i porównano je z mlekiem matki. Podano wskazówki, z jakich składników i jak przygotowywać oraz przechowywać z zachowaniem czystości sztuczny pokarm dla niemowląt.

[zdrowie i higiena]

XII/91. *Nie straszmy dzieci*, „D. Gosp.” 1908, nr 20, s. 154.

Strach jest wynikiem nieudolności wychowawczej, lekkomyślności i niedbalstwa rodziców. Lęk powinno się wykorzeniać przez zdrowy kierunek wychowania. Należy dbać o to, by dziecko nigdy nie odczuwało strachu.

[metody wychowania]

XII/92. *Zabawka w życiu dziecka*, „D. Gosp.” 1908, nr 21, s. 162–163.

W Londynie z inicjatywy Towarzystwa Socjologicznego urządzono wystawę, na której zgromadzono bogatą kolekcję zabawek, wykonanych przez rzemieślników i dzieci. Jedną ze szkół przysłała np. modele mieszkań. Zabawki na wystawie zostały podzielone według wieku dzieci, dla których są przeznaczone.

[rozwój dziecka, zabawki, zabawy]

XII/93. *Kiedy odstawiać dziecko od piersi?*, „D. Gosp.” 1908, nr 21, s. 164.

Przywołano wskazówki z książki *Dziecko w pierwszym roku życia* (Łódź 1907), opracowanej przez dr. Władysława Schoeneicha (Szenajcha) według R. Silbersteina.

[rozwój dziecka, zdrowie i higiena]

XII/94. Maria Dissłowa, *Miejska Szkoła gospodarstwa domowego przy Liceum żeńskim Imienia Królowej Jadwigi*, „D. Gosp.” 1908, nr 22, s. 169–170.

Szkoła została założona w 1891 r. przez Radę Miasta Lwowa. Statut szkoły i program nauki opracował Mieczysław Baranowski. To jedyna szkoła w Galicji utrzymywana z funduszy publicznych. Nauka dla dziewcząt, które ukończyły przynajmniej siedem klas szkoły wydziałowej, trwa pięć miesięcy. Celem jest nauka gospodarstwa domowego, w teorii i praktyce.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

XII/95. *Pielęgnowanie skóry i jamy ustnej u niemowląt*, „D. Gosp.” 1908, nr 22, s. 171.

Zasady utrzymywania skóry niemowlęcia w czystości, stosowanie kąpeli całego ciała, także głowy. W kwestii higieny jamy ustnej autor zaleca ostrożność.

[zdrowie i higiena]

XII/96. Z[ofia] Bielicka, *Umitowanie przyrody jako czynnik pedagogiczny*, „D. Gosp.” 1908, nr 27, s. 209–210.

Wiek szkolny to okres fizycznego i moralnego rozwoju dzieci. W tym wieku należy budzić w dzieciach zamiłowanie do natury. Trzeba zachęcać do obserwowania zjawisk przyrodniczych, kolekcjonowania tworów przyrody.

[kontakt z przyrodą, metody nauczania, wychowanie moralne]

XII/97. *Nasz drobny przemysł ludowy*, „D. Gosp.” 1908, nr 27, s. 210–211.

Dzięki staraniom dr. Karola Benniego zostało zalegalizowane TPPL. Prowadzi ono cztery szkoły, m.in. zabawkarską im. Jana Blocha w Nałęczowie. Jej cel to tworzenie wzorów zabawek o charakterze pedagogicznym i ich produkcja.

[zabawki, zabawy]

XII/98. Włodzimierz Trąpczyński, *Zabawki naszych dzieci*, „D. Gosp.” 1908, nr 28, s. 217–218.

Zabawy i zabawki są wykorzystywane w procesie wychowania dzieci. Zabawki powinny mieć charakter pedagogiczny, kształcący, nie mogą budzić złych instynktów, mają mieć stylistykę nawiązującą do polskiej kultury i być wykonane artystycznie. Autor zachęca kobiety do tworzenia zabawek.

[zabawki, zabawy]

XII/99. S., *Amerykańskie trybunały dla małoletnich*, „D. Gosp.” 1908, nr 30, s. 233–234.

Główną zasadą postępowania z dzieckiem jest jego poznawanie i rozwijanie jego duszy. Myślą przewodnią sądów dla nieletnich w Stanach Zjednoczonych jest: nie karać, a wychowywać.

[kary i nagrody, niedostosowanie społeczne i przestępczość, Nowe Wychowanie]

XII/100. Matka, *Posłuszeństwo u dzieci*, „D. Gosp.” 1908, nr 34, s. 265–266.

Posłuszeństwo to wynik wychowania. Znaczącą rolę odgrywa w nim dom rodzinny.

[wychowanie w rodzinie]

XII/101. *Angielskie mleko dla dzieci*, „D. Gosp.” 1908, nr 37, s. 290–291.

Przedstawiono organizację wzorowej mleczarni. Urządzono ją pod Londynem według specjalnych przepisów lekarskich, jest prowadzona pod ścisłą kontrolą.

[zdrowie i higiena]

XII/102. *Dzieci ulicy*, „D. Gosp.” 1908, nr 37, s. 291.

Warszawskie TOD ratuje dzieci ubogie i opuszczone. Zakłada ochrony, daje schronienie w domach opieki.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, ochronki, opieka]

XII/103. St.W., *Kobieta i sport*, „D. Gosp.” 1908, nr 38, s. 297–298.

Autor zwraca uwagę na zbyt małą liczbę stowarzyszeń sportowych. Szkoła nie dba o wychowanie fizyczne, które powinno odgrywać ważną rolę w edukacji dzieci i młodzieży. Podano przykład Anglii, gdzie zwraca się baczniejszą uwagę na wychowanie fizyczne młodego pokolenia.

[wychowanie fizyczne i sport]

XII/104. S., *Kilka słów o szkolnictwie*, „D. Gosp.” 1908, nr 40, s. 313–314.

Rodzice uczestniczą w radach pedagogicznych razem z nauczycielami, pracując nad wychowaniem młodzieży. Często jednak mają za małą wiedzę na temat szkolnictwa i wykazują ignorancję w sprawach wychowania. Powinni zapoznawać się z piśmiennictwem na temat wychowania, wykształcenia, organizacji szkolnictwa europejskiego.

[popularyzacja wiedzy pedagogicznej, współpraca rodziny ze szkołą]

XII/105. St.W., *Książki z obrazkami dla dzieci*, „D. Gosp.” 1908, nr 43, s. 337–338.

Dzieci często objawiają zamiłowanie do rysowania i malowania. Fakt ten ma znaczenie wychowawcze. Twórcy książek dla dzieci, w tym ilustratorzy, powinni charakteryzować się wysoką kulturą artystyczną. Autor zauważa coraz większą dbałość w wykonaniu ilustracji w książkach dla młodego odbiorcy, podaje tytuły książek, w których zamieszczono prace na wysokim poziomie artystycznym.

[czytelnictwo, wychowanie estetyczne]

XII/106. Wł[odzimierz] Tr[ąmpczyński], *Szkoły gospodarstwa domowego*, „D. Gosp.” 1908, nr 44, s. 345–346.

Za granicą istnieje wiele instytucji kształcących praktycznie, powołuje się je także w Królestwie Polskim. Wyniki są jednak słabe: nadmiar kursów o szumnych nazwach i kobiety nieprzygotowane do życia w rodzinie. Wiele szkół dla dziewcząt nie przygotowuje do pracy gospodyni na wsi i w mieście. Szkół gospodarstwa domowego istnieje niewiele. Inaczej jest w Wielkim Księstwie Poznańskim, gdzie zrozumiano, że teren działań kobiety to rodzina i gospodarstwo domowe.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

XII/107. *Szkoła Wychowawczo-Gospodarcza dla dziewcząt włościańskich w Klarysewie*, „D. Gosp.” 1908, nr 44, s. 347.

Celem szkoły w Klarysewie jest podniesienie poziomu oświaty włościanek i przygotowanie ich do podjęcia obowiązków społecznych. Absolwentka to matka-wychowawczyni, gospodyni domowa, zapoznana z higieną, pedagogiką, wdrożona do porządku, czystości, estetyki. Szkoła dostępna jest dla dziewcząt od 14. roku życia, potrafiących czytać i pisać.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa, rodzina]

XII/108. *Jak odżywiać młodzież?*, „D. Gosp.” 1908, nr 46, s. 362–363.

Właściwe wychowanie zdrowego młodego pokolenia to jedno z najważniejszych zadań społeczeństwa. Przedstawiono rodzaje i właściwy rozkład posiłków. Wskazano produkty zakazane (m.in. piwo i wino).

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XII/109. *Głos z pola walki na ziemi wielkopolskiej*, „D. Gosp.” 1908, nr 47, s. 369–370.

Od zdrowia, siły i jakości moralnej rodziny zależy przyszłość narodu. Fundamentem rodziny jest matka.

[macierzyństwo, rodzina, wychowanie moralne]

XII/110. Antoszka [Antonina Smišková], *Žeńskie školy gospodarcze w Czechach i na Morawie*, „D. Gosp.” 1908, nr 48, s. 377–378; nr 49, s. 385–386.

Przedstawiono pierwsze szkoły gospodarstwa wiejskiego dla dziewcząt (m.in. w Kromie-ryżu, Launach). Podano wysokość subwencji. Omówiono program nauczania w szkołach gospodarstwa wiejskiego dla dziewcząt.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa, program nauczania]

XII/111. *W domu i koło domu. Czym zająć dzieci*, „D. Gosp.” 1908, nr 50, s. 398.

Autor zaleca zabawy plasteliną, woskiem i gliną. Na początku powinno to być odtwarzanie modeli, które mogą pobudzić dziecko do myślenia.

[metody nauczania, prace ręczne, zabawy]

XII/112. Helena Weyhert, *Parę słów o slöjddie szwedzkim*, „D. Gosp.” 1909, nr 1, s. 2–4.

Tekst referatu ukazuje źródła i historię rozwoju idei i praktyki slöjdu – „przemysłu domowego” w Szwecji, jego włączenie w działalność społeczno-oświatową, znaczenie wychowawcze.

[prace ręczne]

XII/113. Jan Wilbutowicz-Papłoński, *O kształceniu woli*, „D. Gosp.” 1909, nr 2, s. 9–10.

Wola człowieka wobec rozumu i serca, jej znaczenie w ludzkim funkcjonowaniu i aktywności. Kształcenie woli dziecka jako nauka panowania nad sobą, powstrzymywania się od czynów prowokowanych przez złe namiętności. Rola religii, rozsądku i „taktu wychowawczego” w kształceniu woli. Posłuszeństwo i nakazy w procesie kształcenia woli. Nałóg a wola. Kształcenie woli a chrześcijański postęp ludzkości.

[wychowanie moralne]

XII/114. *Bibliotekarki*, „D. Gosp.” 1909, nr 4, s. 25–26; nr 5, s. 33–34.

Znaczenie czytelni w ruchu oświatowym. Fachowość bibliotekarzy a rozwój czytelnictwa. Predyspozycje kobiet do dobrego pełnienia funkcji bibliotekarza, skuteczna praca kobiet w tym zawodzie w czytelniach oświatowych, ludowych oraz naukowych. Wymagania wobec bibliotekarki i droga jej kształcenia. Szkoły dla bibliotekarek w Berlinie. Stowarzyszenie bibliotekarek w Berlinie.

[biblioteki i czytelnie, edukacja dziewcząt i kobiet]

XII/115. Jan Błęszyński, *Jaką powinna być nauczycielka*, „D. Gosp.” 1909, nr 8, s. 57–58.

Praca i wykształcenie nauczycielek w Poznańskim. Postulat wykształcenia akademickiego połowy nauczycieli w szkołach żeńskich jako element reformy szkolnictwa pruskiego. Idealna nauczycielka domowa, jej wykształcenie, cechy intelektu i charakteru.

[edukacja dziewcząt i kobiet, nauczyciel/pedagog]

XII/116. *Gra na fortepianie*, „D. Gosp.” 1909, nr 9, s. 65–66.

Nadmierne i zbędne skupienie w edukacji dziewcząt na nauce gry na fortepianie. Powinno się kształcić w tym kierunku tylko dzieci o wyraźnych uzdolnieniach w tej dziedzinie. Wychowanie muzyczne powinno obejmować przede wszystkim kształcenie poczucia rytmu – gimnastykę rytmiczną, a także kształcenie śpiewu oraz uczenie słuchania dobrej muzyki kameralnej i symfonicznej.

[edukacja artystyczna]

XII/117. *Przemysł ludowy a inicjatywa prywatna*, „D. Gosp.” 1909, nr 11, s. 81–82; nr 12, s. 89–90.

Dotyczy zadań i prac TPPL, w tym wzorowych warsztatów tkackich w Liskowie dla chłopców, m.in. poleconych przez TOD, warsztatów dla dziewcząt w Mirosławicach, warsztatów tkactwa, haftu, koszykarstwa we wsi Gole, w Boglewicach, w Korczewie.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa]

XII/118. *Obecne prawo o małżeństwie*, „D. Gosp.” 1909, nr 13, s. 97–98.

Dotyczy przepisów prawa o małżeństwie i zaręczynach, wynikających z papieskiego dekretu z 1907 r. Małżeństwo jako „podstawa ustroju rodzinnego społeczeństwa”.

[rodzina]

XII/119. *Działalność Polek wśród wychodźców polskich w Ameryce*, „D. Gosp.” 1909, nr 14, s. 105–106.

Działalność kobiet w Związku Narodowym Polskim w Stanach Zjednoczonych, ich wpływ na przekazywanie dzieciom wartości narodowych, związku z polskością.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie, wychowanie w rodzinie]

XII/120. *Biblioteczki domowe*, „D. Gosp.” 1909, nr 15, s. 113–114.

Charakterystyka typowych bibliotekzek domowych w rodzinach z kręgów inteligencji, brak w nich pozycji niezbędnych do kształcenia historycznoliterackiego i literackiego, historycznego, filozoficznego, artystycznego. Postulat przemyślanego kształtowania wartościowego księgozbioru domowego.

[czytelnictwo, wychowanie w rodzinie]

XII/121. *Walka kobiet z dwiema ranami ludzkości*, „D. Gosp.” 1909, nr 16, s. 122.

Dotyczy udziału kobiet w walce z alkoholizmem i prostytutką w Europie zachodniej i Stanach Zjednoczonych, m.in. opieki nad dziećmi opuszczonymi. Zgubny wpływ alkoholizmu i prostitucji na życie rodzinne i losy dzieci.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, opieka]

XII/122. *Wychowanie panien w Anglii*, „D. Gosp.” 1909, nr 17, s. 129–130.

Informacje o koncepcji wychowania dziewcząt i funkcjonowaniu różnego rodzaju szkół żeńskich w Anglii. Znaczenie wychowania fizycznego w ich programach.

[edukacja dziewcząt i kobiet]

XII/123. *Wykształcenie matek*, „D. Gosp.” 1909, nr 18, s. 137–138.

Kobiety-matki z nieelitarnych grup społecznych potrzebują wsparcia i pomocy od matek ze środowisk inteligencji. Bez wsparcia duchowego, religijnego i materialnego matek pracujących nie jest możliwe wzmocnienie moralne społeczeństwa.

[edukacja dziewcząt i kobiet, macierzyństwo]

XII/124. *Kuźnice*, „D. Gosp.” 1909, nr 19, s. 137–138.

Dotyczy szkoły gospodarskiej dla dziewcząt w Kuźnicach w Zakopanem. Organizacja i program szkoły, jej osiągnięcia i wysoka ocena.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

XII/125. *Idealy dzieci*, „D. Gosp.” 1909, nr 19, s. 138.

Informacje o ankiecie, przeprowadzonej wśród dzieci w belgijskiej szkole ludowej i średniej, na temat wzorców osobowych dzieci („do jakiej osoby, którą znasz osobiście lub o której dowiedziałeś się z książek, chciałbyś być podobny i dlaczego?”). Wpływ otoczenia i sytuacji materialnej na ideały dzieci.

[pedagogika naukowa, wychowanie moralne]

XII/126. *Nauka gospodarstwa domowego w Szwecji*, „D. Gosp.” 1909, nr 20, s. 153–154; nr 21, s. 161–162.

Szkoły gospodarstwa domowego na ziemiach polskich, w Niemczech i innych krajach Europy zachodniej. Szczegółowe informacje o szkołach szwedzkich, ich historii, organizacji, programie, pracy nauczycielek.

[edukacja dziewcząt i kobiet, szkolnictwo]

XII/127. Włodzimierz Trąmpczyński, *Wielkie wysiłki – nikłe rezultaty*, „D. Gosp.” 1909, nr 22, s. 169–170; nr 23, s. 177–178.

Absolwentki polskich szkół wyjeżdżają na studia za granicę. Autor stwierdza, że ich wyniki są mierne. Nikły procent studentek wraca do kraju i rozpoczyna pracę zawodową. Przyczynami są: zbyt młody wiek dziewcząt, ich niedostateczne przygotowanie, słaba znajomość języków obcych, brak namysłu nad wyborem studiów.

[edukacja dziewcząt i kobiet]

XII/128. *Czego się wystrzegać wobec dzieci*, „D. Gosp.” 1909, nr 22, s. 170.

Nie należy przy dzieciach obmawiać ludzi, trzeba unikać takich rozmów i złośliwych dowcipów. Autor podkreśla rolę matki w wychowaniu dziewcząt.

[macierzyństwo, wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

XII/129. *Praca dzieci na wsi*, „D. Gosp.” 1909, nr 23, s. 178–179.

W miastach nieletni są pod opieką prawa, na wsi zaś często są wyzyskiwani. Należy potępić zajmowanie się przez dzieci pracą fizyczną przed zajęciami szkolnymi i po nich, do późnego wieczora. Praca z dorosłymi niesie niebezpieczeństwa.

[przemoc wobec dzieci i młodzieży]

XII/130. E., *Kilka słów o wychowaniu*, „D. Gosp.” 1909, nr 24, s. 185–186.

Zbytne skupienie na edukacji seksualnej młodzieży może przynieść krzywdę. Autor powołuje się na opinie ks. Jana Gralewskiego, według którego „uświadczenie” to kwestia wtórna, najważniejsze zaś jest wpojenie młodzieży etyki chrześcijańskiej, rozwinięcie w niej poczucia wstydu, czystości oraz wzmocnienie woli. To zadania matki.

[macierzyństwo, wychowanie moralne, wychowanie religijne]

XII/131. *Zabawkarstwo*, „D. Gosp.” 1909, nr 26, s. 201–202.

Autor wymienia zawody, które wykonują kobiety. Zauważa, że coraz trudniej jest o ich zatrudnienie. Uważa, że kobiety mogą się zaangażować w tworzenie zabawek. Zapotrzebowanie na zabawki wzrasta. Przywołano przykład szkoły w Nałęczowie (pod opieką TPPL), kształcącej producentów zabawek, oraz szkoły w Zakopanem, rzeźbiarskiej, przygotowującej specjalistów w zakresie wyrobu zabawek z drewna.

[zabawki]

XII/132. *Życie rodzinne a stowarzyszenia*, „D. Gosp.” 1909, nr 27, s. 209–210.

Kobiety, coraz intensywniej działające dla dobra wspólnego w organizacjach i stowarzyszeniach społecznych, powinny starać się, aby ze względu na tę aktywność nie zaniedbywać życia rodzinnego i obowiązków domowych.

[rodzina]

XII/133. Włodzimierz Trąmpczyński, *Zagraniczne bony i freblanki*, „D. Gosp.” 1909, nr 29, s. 225–226; nr 30, s. 233–234.

Wiele rodzin chętnie zatrudnia bony bez średniego wykształcenia i znajomości języka polskiego. Nie współgra to z właściwym wychowaniem patriotycznym dzieci. Należy zachęcać do zatrudniania Polek.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie, wychowanie w rodzinie]

XII/134. *Opieka nad dziatwą w Szwajcarii*, „D. Gosp.” 1909, nr 30, s. 234.

W Szwajcarii nauka jest obowiązkowa, powszechna i bezpłatna. W kantonie zuryskim dzieci otrzymują książki i przybory szkolne za darmo. Dla chłopców organizuje się wzorowe warsztaty stolarskie, a dla dziewcząt – kursy kulinarne. Dzieci rodziców pracujących mają po zajęciach szkolnych zapewnioną opiekę w schroniskach.

[opieka, prace ręczne, szkolnictwo]

XII/135. *Kąpanie niemowląt*, „D. Gosp.” 1909, nr 30, s. 234–235.

Wskazówki, w jaki sposób należy kąpać niemowlę.

[zdrowie i higiena]

XII/136. *Ochrona wiejska*, „D. Gosp.” 1909, nr 31, s. 241–242.

Wielkie znaczenie społeczne wychowania dzieci wiejskich. Obojętność dużej części społeczeństwa na ten problem. Zaniedbanie moralne dzieci wiejskich, przejawiające się m.in. w stosunku do cudzej własności, np. wykradaniu owoców z sadów. Niezastąpione oddziaływanie dobrze prowadzonej ochronki na wsi, zapewniającej dzieciom nie tylko opiekę, ale i wychowanie.

[ochronki, oświata ludowa, wychowanie moralne]

XII/137. *Kursy wyższe dla kobiet im. A. Baranieckiego*, „D. Gosp.” 1909, nr 32, s. 251.

Przedstawiono statystykę słuchaczek Wyższych Kursów dla Kobiet im. Adriana Baranieckiego w Krakowie, podano nazwiska absolwentek, które otrzymały dyplomy. Cel kursów to wyrugowanie wykształcenia powierzchownego, udzielanego polskim dziewczętom przez zagraniczne guwernantki. Planuje się utworzenie przy Kursach pracowni.

[edukacja dziewcząt i kobiet]

XII/138. *Higiena wzroku i słuchu u dzieci w wieku szkolnym*, „D. Gosp.” 1909, nr 32, s. 251–252.

W zakresie higieny wzroku należy dbać o właściwe oświetlenie, odległość oczu od książki podczas czytania. W zakresie higieny słuchu należy usuwać nadmiar woskowiny, nie dopuszczać do utkwienia ciała obcego w przewodzie słuchowym.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XII/139. Maria Jadwiga Keller, *Nauka pisania i czytania według metody p. M.J. Keller*, „D. Gosp.” 1909, nr 34, s. 266–267.

Treść referatu Marii Jadwigi Keller na temat nauczania pisania i czytania, wygłoszonego na posiedzeniu ZKZ. Zawiera informacje na temat historii języka i jego nauczania oraz opis metody opracowanej przez autorkę referatu, jej zasadach i praktyce.

[edukacja elementarna, metody nauczania]

XII/140. *Praca kobieca na polu czytelnictwa*, „D. Gosp.” 1909, nr 35, s. 273–274.

Znaczenie języka ojczystego w sytuacji społeczno-politycznej kultury polskiej. Rola kobiety w pielęgnowaniu mowy polskiej, przede wszystkim w domu rodzinnym, wobec dzieci, służby i innych domowników. Promowanie czytelnictwa książek i periodyków jako sposób wypełniania tego obowiązku społecznego.

[czytelnictwo, język i autonomia narodowa w edukacji, wychowanie w rodzinie]

XII/141. *Młodzi i starzy*, „D. Gosp.” 1909, nr 37, s. 289–290.

Rzadko spotyka się dobre porozumienie międzypokoleniowe. Przyczyną tego faktu jest sposób wychowywania dzieci i stosunek rodziców do nich od najmłodszych lat. Podkreślono rolę matki, która nie powinna ograniczać swej aktywności do życia rodzinnego, w wychowaniu ważnym czynnikiem jest także jej praca społeczna.

[macierzyństwo, rodzina, różnice międzypokoleniowe]

XII/142. *Ogródki dziecięce w Ameryce*, „D. Gosp.” 1909, nr 38, s. 297–298.

Opisano stosowane w Stanach Zjednoczonych metody pracy z dziećmi, związane z ogródkami dziecięcymi.

[metody wychowania, ogródki dziecięce]

XII/143. *Wyższa szkoła gospodarcza w Chyliczkach*, „D. Gosp.” 1909, nr 39, s. 307–308.

Celem szkoły jest podniesienie kultury, oświaty i dobrobytu kraju, m.in. przez kształcenie kobiet w zakresie gospodarstwa wiejskiego oraz pracy społecznej. Do dwuletniej szkoły w Chyliczkach przyjmowane są dziewczęta od 18. roku życia, gdyż w opinii kierowniczkii zakładu, hr. Cecylii Plater-Zyberk, kandydatki powinny mieć już pewien zasób wiedzy.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

XII/144. *Kobiety lekarki*, „D. Gosp.” 1909, nr 41, s. 321–322.

Udział kobiet w międzynarodowym kongresie lekarskim w Budapeszcie. Nie zawsze przychylnie przyjmowanie pracy kobiet w tej dziedzinie, mimo zaangażowania i ważnych osiągnięć lekarek. Przykłady profesjonalnie wykształconych i aktywnych zawodowo lekarek z różnych krajów.

[edukacja akademicka, edukacja dziewcząt i kobiet]

XII/145. *Polskie Towarzystwo badań nad dziećmi*, „D. Gosp.” 1909, nr 42, s. 329–330.

Duży postęp współczesnej psychologii wychowawczej. Cele i działalność TBD. Postulat poparcia matek dla jego prac i zaangażowania się w nie. Znaczenie prowadzenia dziennika obserwacji dziecka.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, pedagogika naukowa, psychologia dzieci i młodzieży]

XII/146. *Sekcja szkolna na Wystawie pracy kobiet w Kaliszu*, „D. Gosp.” 1909, nr 42, s. 330.

Znaczenie działu szkolnego i pedagogicznego na wystawie. Nagrody przyznane w uznaniu jakości i wartości pracy nauczycielek szkół średnich, szkół prywatnych, szkół zawodowych, freblanek.

[nauczyciel/pedagog, popularyzacja wiedzy pedagogicznej, szkolnictwo]

XII/147. *Nowe drogi*, „D. Gosp.” 1909, nr 43, s. 337–338.

Dotyczy rozpoczynających działalność kursów gospodarstwa domowego dla kobiet w Krakowie, ich celów i organizacji. Potrzeba zreformowania gospodarstwa domowego. Rola kobiety w życiu rodzinnym i domowym.

[edukacja zawodowa]

XII/148. *Szkoła Luwru*, „D. Gosp.” 1909, nr 43, s. 338–339.

Informacje o wykładach z zakresu historii sztuki w Ecole du Louvre jako wartej rozpatrzenia ofercie dla wyjeżdżających za granicę w celu kształcenia artystycznego, m.in. kobiet, które coraz częściej poświęcają się sztuce stosowanej.

[edukacja akademicka, edukacja artystyczna]

XII/149. Dr S., *Wychowanie fizyczne*, „D. Gosp.” 1909, nr 44, s. 338–339.

Zaniedbania w zakresie wychowania fizycznego dzieci i młodzieży, ich wpływ na stan fizyczny, zdrowie uczniów. Okólnik Ministerstwa Oświaty z 1908 r., dotyczący musztry i gimnastyki w szkołach początkowych. Gimnastyka wojskowa. Gimnastyka rytmiczna.

[wychowanie fizyczne i sport]

XII/150. *Dobroczynność*, „D. Gosp.” 1909, nr 46, s. 361–362.

Na przykładzie Sztokholmu opisano pracę miasta w zakresie dobroczynności. Miasto porządkuje wszelkie kwestie w tej dziedzinie. Nie dotyczy to tylko udzielania zapomóg, lecz oznacza analizę każdego przypadku i zaplanowanie najsukuczniejszej pomocy. Biuro zajmującego się tym związku jest w stałym kontakcie ze wszystkimi instytucjami dobroczynnymi w Sztokholmie.

[opieka]

XII/151. Wł[odziemierz] Trąmpczyński, *O podarki gwiazdkowe*, „D. Gosp.” 1909, nr 49, s. 385–386.

Boże Narodzenie jako „święto dla dzieci i młodzieży”. Zwyczaj obdarowywania się na gwiazdkę kulturowany w rodzinach o różnym statusie materialnym. Praktyczne prezenty w kulturze niemieckiej, bezmyślność obdarowywania w rodzinach polskich. Postulat szukania prezentów dających przyjemność, połączoną z praktycznością i nauką. Książka jako prezent bardzo dobry, ale niezastępujący wszystkich innych. Prezenty rozwijające indywidualne skłonności i zdolności dziecka.

[czytelność, wychowanie moralne, zabawki]

XII/152. *Wydawnictwa gwiazdkowe*, „D. Gosp.” 1909, nr 50, s. 393–394.

Książka jako prezent gwiazdkowy. Propozycje nowości wydawniczych, które mogą posłużyć jako wartościowe prezenty dla dzieci i młodzieży, m.in. książki autorstwa Zuzanny Morawskiej, Cecylii Niewiadomskiej, Pauliny Krakowowej, przekłady Juliusza Verne’a.

[czytelność]

XII/153. Jan Wilbutowicz-Papłowski, *O nauczaniu początkowym*, „D. Gosp.” 1910, nr 1, s. 1–2; nr 2, s. 9–10.

Nauczanie początkowe jako wspomaganie naturalnego rozwoju umysłu w życiu praktycznym. Krytyka zbyt wczesnej nauki języków obcych, czytania i pisania, przygotowania do szkoły. Niewłaściwy model guwernera i guwernantki w polskich rodzinach, brak pożądanego przygotowania pedagogicznego tych nauczycieli-wychowawców.

[edukacja elementarna, nauczyciel/pedagog]

XII/154. *Odra i szkarlatyna w szkole*, „D. Gosp.” 1910, nr 2, s. 10–11; nr 3, s. 18–19.

Szkoła jako środowisko łatwego przenoszenia chorób zakaźnych, m.in. odry i szkarlatyny. Współdziałanie rodziny ze szkołą w zakresie unikania zakażeń. Objawy chorób, sposoby unikania zakażeń i ich rozprzestrzeniania. Separowanie dzieci chorych od innych.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XII/155. *Wychowanie naszych chłopców*, „D. Gosp.” 1910, nr 6, s. 41–42; nr 7, s. 50–51.

Dziewczeta są praktyczniejsze od chłopców, co wynika z wychowania domowego – wczesnego wdrażania ich do obowiązków domowych. Błędne założenie kształcenia chłopców „dla świata”, a nie domu, skutkuje ich niezaradnością. Potrzeba reformy wychowania chłopców – włączenia ich w prace domowe i gospodarskie, kształtowania w nich umiejętności praktycznych, samodzielności, zaradności w życiu codziennym.

[wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

XII/156. *Dzieci w Anglii*, „D. Gosp.” 1910, nr 6, s. 42–43; nr 7, s. 52.

Wielka Brytania, Japonia i Stany Zjednoczone jako kraje otaczające dzieci szczególną opieką. Nowe angielskie prawa określające obowiązki wobec dzieci, mające na celu ich ochronę przed szkodliwymi wpływami w rozwoju fizycznym, umysłowym i moralnym. Dotyczy opieki, a także kar i resocjalizacji.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, opieka, przemoc wobec dzieci i młodzieży]

XII/157. *Chore dzieci*, „D. Gosp.” 1910, nr 8, s. 57–58.

Specyfika wychowania i kształcenia dzieci chorych, dzieci z niepełnosprawnościami. Poprawne postępowanie pedagogiczne w przypadku zachorowania dziecka, także trudnego do zdiagnozowania.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XII/158. *O wychowaniu dzieci zaniedbanych w Danii*, „D. Gosp.” 1910, nr 8, s. 59–60.

Sukcesy Danii w zakresie opieki nad zaniedbanymi dziećmi, uchronienia ich od zejścia na drogę przestępstwa. Zakłady wychowawcze o rodzinnej atmosferze, dużym znaczeniu wychowania fizycznego, wykorzystujące naukę słójdu.

[opieka, wychowanie moralne]

XII/159. I.K. [Irena Kosmowska], *Przemysł ludowy*, „D. Gosp.” 1910, nr 9, s. 65–66.

Z inicjatywy TPPL powstały liczne szkoły, np. w Oryszewie, Nałęczowie, Kruszynku. Szkoły kształcą chłopców i dziewczęta od 16. roku życia w zakresie tkactwa, koszykarstwa, zabawkarstwa.

[edukacja zawodowa]

XII/160. Wł[odzimierz] Tr[ąmpczyński], *Nauka i zdrowie w życiu kobiety*, „D. Gosp.” 1910, nr 10, s. 73–74.

Podstawy wychowania powinien dawać dom rodzinny. Według autora nauka szkolna rozpoczyna się zbyt wcześnie – powierza się małe dzieci ludziom, którzy nie mogą zastąpić rodziców. Pensje żeńskie, szczególnie ich niższe klasy, są przepełnione. Postulat odbywania początkowej nauki w domu.

[edukacja dziewcząt i kobiet, wychowanie w rodzinie]

XII/161. Z[ofia] Bielicka, *Dla dobra młodzieży żeńskiej*, „D. Gosp.” 1910, nr 12, s. 89–90.

Niepodważalna wartość i znaczenie społeczne wykształcenia akademickiego kobiet. Projekt utworzenia szkoły średniej żeńskiej z programem gimnazjów męskich, przygotowującej kobiety do wstępu na wyższe uczelnie.

[edukacja dziewcząt i kobiet]

XII/162. *Miłość dzieci ku rodzicom*, „D. Gosp.” 1910, nr 13, s. 97–98; nr 14, s. 105–106.

W poszczególnych okresach historycznych relacje między rodzicami i dziećmi były różne. Miłość do rodziców należy zaszczipać od najmłodszych lat. Ważny jest stosunek rodziców do dziecka – dobre relacje buduje się, gdy rodzice często przebywają z dzieckiem, rozmawiają z nim, postępują konsekwentnie.

[rodzina, wychowanie moralne]

XII/163. Wł[odzimierz] Trąmpczyński, *Nadmiar wiadomości bezużytecznych u kobiet naszych*, „D. Gosp.” 1910, nr 15, s. 113–114.

Programy szkół żeńskich zawierają wiele wiadomości niepożytecznych w ich aktywności życiowej, zawodowej. Dziewczęta podczas edukacji gromadzą wiele informacji zbędnych, nieuporządkowanych według żadnego planu. Niedostatek kobiet o wykształceniu fachowym, znających języki obce, niezbędne np. w handlu.

[edukacja dziewcząt i kobiet]

XII/164. *Czytanie domowe młodzieży*, „D. Gosp.” 1910, nr 17, s. 129–130; nr 18, s. 137–138.

Należy wybierać lektury stosowne do wieku dziecka. W tekście zawarte są uwagi Narcyzy Żmichowskiej, dotyczące poświęcania zbyt dużo czasu na czytanie, co może przeszkadzać młodzieży w realizacji codziennych obowiązków. Utwory fantastyczne mogą być niebezpieczne dla rozwoju dziecka. Należy kontrolować, czy dziecko rozumie, co czyta.

[czytelnictwo]

XII/165. *Kształcenie samodzielności*, „D. Gosp.” 1910, nr 20, s. 153–154; nr 21, s. 161–162.

Młodzież należy nakłaniać do aktywności i tworzyć jej sposobności do działania. Należy pozostawić jej swobodę działania, ale karcić za to, co złe. W przypadku małego dziecka nie należy tłumić inicjatywy, która ujawnia się np. w zabawie. Autor stawia zarzuty wobec zaleceń Friedricha Froebła, który ma pozostawiać dzieciom za mało samodzielności. Ważną rolę w wychowaniu pełni gimnastyka, która m.in. wyrabia odwagę.

[aktywność młodzieży, metody wychowania, zabawy]

XII/166. *Szkoła ochroniarek we Włochach pod Warszawą*, „D. Gosp.” 1910, nr 21, s. 163.

Szkołę ochroniarek zorganizowano w dawnym pałacu Mokronowskich cztery lata wcześniej, pod patronatem Towarzystwa Wychowania Przedszkolnego. Od kandydatek wymaga się przygotowania.

[edukacja dziewcząt i kobiet, ochronki]

XII/167. *Towarzystwo Badań nad dziećmi*, „D. Gosp.” 1910, nr 21, s. 163.

Relacja z posiedzenia TBD pod kierownictwem Anieli Szcówny. Na zebraniu wysłuchano referatu *Odtwarzanie wyobrażeń*, po czym nastąpiła dyskusja.

[popularyzacja wiedzy pedagogicznej]

XII/168. Włodzimierz Trąpczyński, *Wielkopolanki przy pracy (Kilka wskazówek dla naszych kobiet)*, „D. Gosp.” 1910, nr 23, s. 177–178; nr 24, s. 185–186.

Autor twierdzi, że na zamożność Wielkiego Księstwa Poznańskiego wpłynęły m.in. upowszechnienie oświaty i umiejętności pracy. Dotyczy to również kobiet. Towarzystwo Pomocy Naukowej chętnie i hojnie wspiera kandydatki na studia uniwersyteckie i do wyższych seminariów. Dzięki temu kobiety kształcą się w Paryżu, Londynie, Wrocławiu. Towarzystwo wspiera freblanki, kobiety zajmujące się buchalterią, akuszerki, szwaczki. Wykwalifikowane szwaczki są wysyłane do Wiednia, Paryża, gdzie specjalizują się w określonych kierunkach.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

XII/169. *Slöjd*, „D. Gosp.” 1910, nr 26, s. 201–202.

„Slöjd” oznacza zręczność, kunszt. Ten system nauczania prac ręcznych wprowadzono przede wszystkim w szkołach Finlandii, Danii i Szwecji. W szkołach polskich niedawno wprowadzono zajęcia praktyczne, które mają wyrabiać ogólne uzdolnienia.

[metody nauczania, prace ręczne]

XII/170. Zofia Bielicka, *Rocznica grunwaldzka a matki polskie*, „D. Gosp.” 1910, nr 28, s. 217–218.

Najlepszy sposób uczczenia rocznicy Bitwy pod Grunwaldem to realizacja zadań wychowawczych w sposób zgodny z potrzebami narodowymi. Należy rozwijać takie cechy charakteru jak pracowitość, wytrwałość, sumiennność, punktualność. Należy pobudzać młodzież do samowychowania.

[samokształcenie/samowychowanie, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XII/171. *Wychowanie narodowe*, „D. Gosp.” 1910, nr 33, s. 257–258.

W wychowaniu narodowym najważniejsze jest zachowanie i utrwalanie obyczajów narodowych. Składają się na nie: ubiór, urządzenie domu rodzinnego, czytanie polskich książek, znajomość historii miasta i kraju, dobra znajomość języka ojczystego.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XII/172. *Kobieta na Śląsku*, „D. Gosp.” 1910, nr 37, s. 289–290.

Kobiety na Śląsku koncentrują się na życiu rodzinnym. Nie biorą udziału w życiu narodowym, społecznym i kulturalnym. Ślązaczka jest w domu pierwszą opiekunką, nauczycielką i wychowawczynią dziecka. Dba o wychowanie religijne. Zgadza się, aby jej dziecko uczyło się w szkole pruskiej i sama uczy je języka niemieckiego.

[język i autonomia narodowa w edukacji, macierzyństwo, wychowanie religijne]

XII/173. *Ważny czynnik wychowawczy*, „D. Gosp.” 1910, nr 38, s. 297–298.

Należy od najmłodszych lat obserwować stosunek dziecka do roślin i zwierząt. Trzeba reagować na niszczenie roślin i dręczenie zwierząt. Autor podkreśla rolę rodziców w wychowaniu.

[kontakt z przyrodą, wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

XII/174. *Kursy wyższe dla kobiet im. A. Baranieckiego*, „D. Gosp.” 1910, nr 39, s. 306–307.

Wyższe Kursy dla Kobiet im. Adriana Baranieckiego w Krakowie nie współzawodniczą z uniwersytetami. Ich celem jest wyższe wykształcenie ogólne kobiet. Założone w 1868 r. kursy mają trzy wydziały i kształcą w duchu polskim. Podano listę osób, które otrzymały dyplomy.

[edukacja akademicka, edukacja dziewcząt i kobiet]

XII/175. Zygmunt Marczewski, *Wychowanie dzieci w Anglii*, „D. Gosp.” 1910, nr 42, s. 330–331.

Autor omawia kwestie wychowania na przykładzie Anglii w oparciu o książkę Ellen Key. Rząd, organizacje społeczne, stowarzyszenia, jednostki zgodnie realizują zadania, składające się na wychowanie młodego pokolenia.

[polityka oświatowa]

XII/176. *Bilans pracy*, „D. Gosp.” 1910, nr 45, s. 353–354; nr 46, s. 361–362; nr 47, s. 369–370.

Próba podsumowania i syntetycznego przedstawienia aktywności społecznej kobiet na ziemiach polskich, w tym ich działalności oświatowej, edukacyjno-wychowawczej, związanej z opieką, oświatą ludową, promocją czytelnictwa, gimnastyki, kształcenia zawodowego kobiet, samokształcenia.

[opieka, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa]

XII/177. *Pielęgniarki*, „D. Gosp.” 1910, nr 49, s. 385–386.

Niedoceniecie w polskim społeczeństwie wartości i roli profesjonalnych pielęgniarek. Zadania pielęgniarek. Kształcenie pielęgniarek.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

XII/178. *Nerwowość u dzieci*, „D. Gosp.” 1910, nr 50, s. 395–396; nr 51, s. 402–403.

Objawy nerwowości u dzieci są podobne jak u dorosłych. Należy zapobiegać nerwowości przez tworzenie zdrowego otoczenia dziecka. Wychowanie zdrowe to wychowanie radosne.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XII/179. Wł[odzimierz] Trąpczyński, *Jedna z wad przy wykształceniu młodego pokolenia*, „D. Gosp.” 1911, nr 3, s. 17–18; nr 4, s. 25–26; nr 5, s. 33–34.

W okresie karnawału zbiera się w Warszawie datki na kształcenie szkolne i uniwersyteckie. Czy narzucając się ustawicznie z pomocą finansową, nie demoralizuje się młodzieży? Autor zauważa, że datki nie mogą wspomóc wszystkich potrzebujących. Zauważa także, że powinny istnieć różne typy szkół, tymczasem brak szkół zawodowych. Brak wyboru kierunku kształcenia sprawia, że rodzice zwykle posyłają dzieci do gimnazjów, a nauka w gimnazjum jest droga. Rodzice powinni rozważyć, czy stać ich na kształcenie dzieci. Każdy ma jednak prawo do nauki, nie można pozbawiać zdolnego, lecz biednego dziecka możliwości kształcenia się, należy je wspierać. Problem pomogłyby rozwiązać szkoły zawodowe.

[edukacja zawodowa, opieka]

XII/180. *Macierzyństwo*, „D. Gosp.” 1911, nr 3, s. 19–20.

O znaczeniu ochrony niemowląt i matek. Artykuł obejmuje streszczenie wykładu, w którym prof. dr D. Mayet z Berlina przedstawił m.in. temat śmiertelności niemowląt w Bawarii.

[choroby i śmiertelność, macierzyństwo, zdrowie i higiena]

XII/181. Leopold Szyller-Racki, *Czym zachęcać dzieci do nauki?*, „D. Gosp.” 1911, nr 6, s. 41–42.

Właściwy sposób zachęcania do nauki zależy od wieku dziecka, jego temperamentu, wychowania, warunków majątkowych i kulturalnych. Należy ukazywać dziecku pożytki z nauki, m.in. osiągnięcie doskonałości w zawodzie.

[rozwój dziecka]

XII/182. *Biblioteki publiczne dla dzieci*, „D. Gosp.” 1911, nr 7, s. 51–52.

Biblioteki publiczne dla dzieci są nowością w Europie. Autor przedstawia przykłady ich funkcjonowania w różnych miejscowościach w Stanach Zjednoczonych.

[biblioteki i czytelnice, czytelnictwo]

XII/183. *Karmienie niemowląt*, „D. Gosp.” 1911, nr 9, s. 67; nr 10, s. 75.

Dziecko powinno być karmione naturalnie. Zasady postępowania w tym zakresie według dr. W. Skalskiego. Gdy dziecko skończy rok, matka może odstawić je od piersi i powoli przejść na pokarm sztuczny.

[zdrowie i higiena]

XII/184. J. [Ignacja?] Piątkowska, *Słów parę o wykształceniu kobiet*, „D. Gosp.” 1911, nr 12, s. 89–90.

Funkcjonuje wiele szkół, które skupiają się na kształceniu umysłowym. Brak natomiast takich, które przygotowują praktycznie do życia i pracy. W edukacji ważna jest wola lektury i samokształcenia.

[czytelnictwo, edukacja dziewcząt i kobiet, samokształcenie/samowychowanie]

XII/185. *Pałaca potrzeba*, „D. Gosp.” 1911, nr 13, s. 97–98.

Znaczenie wdrażania młodych dziewcząt do prac domowych od najwcześniejszych lat. W Niemczech do szkół ludowych wprowadzono kurs nauki gospodarstwa.

[edukacja dziewcząt i kobiet, oświata ludowa]

XII/186. *Fizyczne wychowanie kobiet*, „D. Gosp.” 1911, nr 13, s. 98; nr 14, s. 106–107.

Stan zdrowia dziewcząt jest lepszy w zakładach naukowych, w których systematycznie realizowane są ćwiczenia gimnastyczne. Gimnastykę należy uprawiać od wieku dziecięcego. Coraz więcej szkół wprowadza do programów wychowanie fizyczne, gry ruchowe, wycieczki za miasto. Gimnastykę dla kobiet ze względów pedagogicznych i psychologicznych powinna prowadzić kobieta.

[edukacja dziewcząt i kobiet, program nauczania, wychowanie fizyczne i sport]

XII/187. Wł[odzimierz] Trąmpczyński, *Błędne poglądy rodziców opiekunów*, „D. Gosp.” 1911, nr 16, s. 121–122.

Spółczesność wspiera oświatę, również przez ofiary pieniężne. Ubiegający się o wsparcie finansowe nie zawsze jednak zachowują się właściwie. Rodzice nie analizują możliwości intelektualnych swoich dzieci i w istocie zabiegają o finansowe wsparcie własnych ambicji. Uważają, że realizują rodzicielski obowiązek, wydając pieniądze na korepetycje.

[opieka, szkolnictwo]

XII/188. Z[ofia] Bielicka, *Jubileusz Pauliny Kuczalskiej-Reinschmidt*, „D. Gosp.” 1911, nr 17, s. 129–130.

Szerokie omówienie zasług Pauliny Kuczalskiej-Reinschmidt, obchodzącej 30-lecie pracy na rzecz równouprawnienia kobiet. Należy ona do pionierek idei równouprawnienia, aktywnie działających w Królestwie Polskim, także na licznych międzynarodowych konferencjach i kongresach kobiecych.

[popularyzacja wiedzy pedagogicznej]

XII/189. *Bezszenność u dzieci*, „D. Gosp.” 1911, nr 17, s. 130.

Przyczynami bezszenności dzieci są przepełnienie żołądka i stany nerwowe.

[zdrowie i higiena]

XII/190. *Uczucia rodzinne*, „D. Gosp.” 1911, nr 18, s. 137–138.

Uczucia budzi się w wychowaniu domowym. Poglądy Marii Łopuszańskiej na temat miłości braterskiej i siostrzanej.

[rodzina, wychowanie w rodzinie]

XII/191. Humulus, *Zdanie mężczyzny o uczuciach rodzinnych*, „D. Gosp.” 1911, nr 20, s. 153–154.

Polemika z poglądami Marii Łopuszańskiej, przedstawionymi w artykule *Uczucia rodzinne* („D. Gosp.” 1911, nr 18).

[rodzina]

XII/192. Włodzimierz Trąpczyński, *Nasza młodzież: z wsi i z miasta*, „D. Gosp.” 1911, nr 22, s. 169–170; nr 23, s. 177–178.

Działalność TKL koncentruje się na organizacji letniego wypoczynku wątłych i słabych zdrowotnie dzieci. Towarzystwo obejmuje opieką dzieci z miasta. Na prowincji nie powstały jego filie, więc dzieci wiejskie nie korzystają z wypoczynku tego typu. Autor przedstawia działalność społeczną w Poznańskim, gdzie redakcje pism regionalnych zawierają rubryki na temat wypoczynku młodzieży szkolnej i zamieszczają oferty osób, deklarujących bezinteresowne przyjęcie dzieci.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, kolonie i półkolonie, opieka]

XII/193. Z[ofia] Bielicka, *Praca zawodowa a rodzinne obowiązki*, „D. Gosp.” 1911, nr 26, s. 201–202; nr 27, s. 209–210.

Kobiety coraz częściej podejmują pracę zawodową. Są przeciążone obowiązkami zawodowymi i domowymi. Aby pomóc kobietom czynnym zawodowo, na zachodzie Europy uruchamia się żłobki. W Królestwie Polskim brak takich instytucji, potrzebnych przede wszystkim kobietom pracującym umysłowo. Postanowiono to zmienić, oddając pod dozór Towarzystwa Wychowania Przedszkolnego dom wychowawczy dla dzieci pracownic umysłowych.

[edukacja przedszkolna, macierzyństwo, rodzina]

XII/194. *Choroby nerwowe dzieci szkolnych*, „D. Gosp.” 1911, nr 28, s. 218.

Do chorób nerwowych dzieci przyczynia się w niemalym stopniu szkoła. Powodem tego jest przeciążenie pracą umysłową dzieci mniej zdolnych. Objawami tych problemów są bóle głowy, rozdrażnienie. Można temu zapobiegać przez rozważne wychowanie.

[zdrowie i higiena]

XII/195. T[adeusz] Kończyc [Alfred Grot-Bęczkowski], *Światła za mało...*, „D. Gosp.” 1911, nr 30, s. 233–234.

Systematycznie poszerza się zakres działalności oświatowej. Powstają szkoły początkowe, organizowane są zakłady gospodarskie dla młodych rolników i córek gospodarzy. Jest jednak za mało szkół dla dziewcząt włościańskich. Przykład szkół w Chyliczkach, Krużynku, Mirosławicach.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa, oświata ludowa]

XII/196. *Szkolnictwo dzisiejsze*, „D. Gosp.” 1911, nr 32, s. 249–250; nr 33, s. 257–258.

Streszczenie książki dr. Maurice'a de Fleury *Nos enfants au Collège. Le Corps et l'Âme de l'Enfant* (Paris 1905) na temat szkolnictwa. Według tego opracowania nauczyciele traktują wszystkich uczniów jednakowo, nie biorąc pod uwagę mniejszych zdolności niektórych ludzi. Fleury nie dostrzega przeciążenia programów szkolnych, ale pozytywnie wypowiada się na temat reformy metod nauczania w szkołach średnich.

[metody nauczania, program nauczania, szkolnictwo]

XII/197. *Mleczne zęby u dzieci*, „D. Gosp.” 1911, nr 34, s. 266–267.

Od najmłodszych lat należy dbać o zęby dziecka, higiena zębów mlecznych jest niezbędna.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XII/198. *Rozwój w dziecku sił fizycznych*, „D. Gosp.” 1911, nr 35, s. 273–274.

Należy systematycznie prowadzić ćwiczenia gimnastyczne. Trzeba je wykonywać w odpowiednim stroju. Zajęcia wychowania fizycznego można prowadzić w ogrodzie, w formie jazdy konnej bądź pływania. Ćwiczenia gimnastyczne powinni uprawiać zarówno chłopcy, jak i dziewczęta.

[wychowanie fizyczne i sport]

XII/199. *Towarzystwo Gniazd Sierocych*, „D. Gosp.” 1911, nr 35, s. 274.

Informacja na temat zalegalizowania TGS. Gniazda Sieroce to małe zakłady wychowawcze na wsi dla potrzebujących opieki dzieci (od kilkorga do kilkunastu). W zamian za opiekę nad takim dzieckiem rodzina otrzymuje 30–40 morgów ziemi przemysłowo-rolniczej, która stanowi dla niej znaczące wsparcie ekonomiczne.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

XII/200. Włodzimierz Trąpczyński, *Dzieci wielojęzyczne*, „D. Gosp.” 1911, nr 36, s. 281–282.

Na ziemi Królestwa Polskiego, Litwy, Podola i Wołynia przybywają z Francji, Szwajcarii i Niemiec kobiety, które zatrudniają się do wychowywania i nauczania polskich dzieci. Nie sprawdza się, jakie są ich kompetencje i wiedza. Znajomość języków obcych jest pożądana, jednak ich nauczanie odbywa się kosztem języka polskiego.

[język i autonomia narodowa w edukacji, nauczyciel/pedagog, nauka języków obcych]

XII/201. K.M., *Wychowanie dziecka na człowieka pracy*, „D. Gosp.” 1911, nr 37, s. 289–290.

Należy zapoznawać dziecko z różnymi zajęciami i pożytkami z nich. Trzeba uczyć, że brak pracy to próżniactwo, lenistwo, a praca jest środkiem do zdobycia dobrej pozycji materialnej.

[wychowanie moralne, wychowanie przez pracę]

XII/202. F.Kw. [Feliks Kwaśniewski], *Przyszłość sierot*, „D. Gosp.” 1911, nr 37, s. 290–291.

Autor odwołuje się do programu Gniazd Sierocych Kazimierza Jeżewskiego. Gniazdo to mały dom rodziny na wsi, najlepiej u zamożnego rolnika, oraz gospodarstwo, w którym wszyscy pracują na utrzymanie i dla zysku. W każdej wsi powinna być szkoła elementarna, a po ukończeniu 14. roku życia dzieci powinny być kierowane do szkoły przemysłowo-rolniczej, utworzonej przez TGS. Zdolniejszych wychowanków należy kierować do szkół średnich.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka, wychowanie przez pracę]

XII/203. *Próby wychowywania dzieci anormalnych*, „D. Gosp.” 1911, nr 38, s. 298–299.

Zastosowanie w pedagogice specjalnej metod wykorzystywanych w tradycyjnym wychowaniu, pozostawianie dzieciom swobody i odpowiedzialności. Zindywidualizowanie zajęć zależnie od zdolności wychowanków.

[metody nauczania, pedagogika specjalna]

XII/204. *Szkoła sztuk pięknych dla kobiet*, „D. Gosp.” 1911, nr 39, s. 306.

Wobec faktu, że Szkoła Sztuk Pięknych w Krakowie nie przyjmuje kobiet, a na wydziale artystycznym Wyższych Kursów dla Kobiet im. Adriana Baranieckiego w Krakowie kształcą się tylko jednostki, Maria Niedzielska zorganizowała Szkołę Sztuk Pięknych dla Kobiet. Nauka trwa dwa lata i obejmuje trzy działy. Zajęcia prowadzi wybitni wykładowcy, np. Leon Wyczółkowski.

[edukacja artystyczna, edukacja dziewcząt i kobiet]

XII/205. *Ćwiczenia gimnastyczne dziewcząt*, „D. Gosp.” 1911, nr 39, s. 306–307.

W Prusach, w miastach, gimnastyka jest obowiązkowa dla uczennic szkół ludowych, a na wsiach odbywa się w miarę możliwości.

[edukacja dziewcząt i kobiet, wychowanie fizyczne i sport, zdrowie i higiena]

XII/206. *Towarzystwo „Gniazd Sierocych”*, „D. Gosp.” 1911, nr 40, s. 315.

Odbyło się zebranie organizacyjne TGS, podczas którego omówiono cele i zadania Towarzystwa. Zebranie rozpoczął twórca pierwszych trzech gniazd, Stanisław Glezmer, a inicjator projektu, Kazimierz Jeżewski, przedstawił sprawozdanie z dotychczasowej pracy.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

XII/207. Z[ofia] Bielicka, *Działalność kobiet polskich na Inflantach*, „D. Gosp.” 1911, nr 42, s. 329–330.

Cel aktywnej pracy kobiet na terenie Inflant to podniesienie dobrobytu włóścian i przygotowanie ich do samodzielnej działalności. Pod koniec XIX w. Anna Mohlówna i Wanda Wodyńska założyły szkołę tkactwa domowego dla kobiet. Obecnie istnieją szkoły w licznych miejscowościach.

[edukacja zawodowa]

XII/208. *Przyczynek do higieny włosów u dzieci*, „D. Gosp.” 1911, nr 43, s. 338–339.

Na podstawie artykułu z czasopisma „Kosmetyka” omówiono przyczyny nadmiernego przetłuszczania się włosów u dzieci oraz sposoby walki z tym zjawiskiem.

[zdrowie i higiena]

XII/209. T.W.J., *Stulecie dziecka*, „D. Gosp.” 1911, nr 45, s. 354.

Niegdyś naukę w szkole pobierały dzieci zamożne, obecnie szkoła odzwierciedla aktualne tendencje polityczne. Oprócz przymusowej nauki w szkole państwowej powinna być realizowana praca wychowawcza w domu rodzicielskim – zadanie szkoły to kształcenie umysłowe, a zadanie domu rodzinnego to wychowanie religijne i moralne. Autor eksponuje temat wolności dziecka.

[metody wychowania, wychowanie w rodzinie]

XII/210. Kazimierz Błazewicz, *Życie nad stan*, „D. Gosp.” 1911, nr 48, s. 377–378.

Rolą matki jest troska o rozwój fizyczny i moralny dzieci. Matka powinna m.in. wpajać zdrowe zasady oszczędności.

[macierzyństwo, wychowanie moralne]

XII/211. *Wydawnictwa Gwiazdkowe*, „D. Gosp.” 1911, nr 50, s. 393–394.

Zakup książek dla dzieci powinien być przemyślany. Pierwsze miejsce na rynku wydawniczym książek dla młodego odbiorcy zajmuje wydawnictwo Gebethnera i Wolffa. Artykuł omawia wybrane książki dla dzieci.

[czytelnictwo]

XII/212. Z[ofia] Bielicka, *O zaraniu roku*, „D. Gosp.” 1912, nr 1, s. 1–2.

Popularyzacja wśród najmłodszych powieści Józefa Ignacego Kraszewskiego. Edukacja historyczna dzieci i młodzieży przez dzieła literackie.

[czytelnictwo, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XII/213. N.N., *Nieśmiałe dzieci*, „D. Gosp.” 1912, nr 1, s. 2–3.

Typy dzieci: bojaźliwe i nieśmiałe, krzykliwe i narzucające się. Krytyka rodziców, którzy poświęcają dzieciom zbyt mało uwagi.

[rozwój dziecka, wychowanie w rodzinie]

XII/214. Włodzimierz Trąpczyński, *Strata czasu i pieniędzy*, „D. Gosp.” 1912, nr 2, s. 9–10.

Doskonalenie zawodowe kobiet. Wykształcenie dziewcząt. O talencie muzycznym dziecka.
[edukacja artystyczna, edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

XII/215. Z.S. [Zofia Seidlerowa], *Sławne nauczycielki*, „D. Gosp.” 1912, nr 2, s. 10–11.

Wychowanie młodego pokolenia to misja nauczycielek. Zbyt niskie wynagrodzenia nauczycielek. Sylwetki słynnych nauczycielek: Helene Lange – przewodziła kursom realnym dla kobiet w Berlinie; dr Marie Raschke – nauczycielka miejska w Berlinie, nauczała prawa w Brnie, otworzyła w Berlinie biuro porad prawnych dla kobiet; Ellen Key, Selma Lagerlöf jako nauczycielki; Helena Keller – osoba z niepełnosprawnością wzroku i słuchu, obraz dzieciństwa osoby niepełnosprawnej.

[nauczyciel/pedagog, Nowe Wychowanie]

XII/216. *Piękność twarzy*, „D. Gosp.” 1912, nr 2, s. 11–12.

Poglądy Platona na urodę. Charakter dziecka „wypisany na twarzy”. Piękno ciała i piękno duszy. Pielęgnacja twarzy; jak uchronić twarz od zmarszczek. Przepisy ogólne higieny dzieci i dorosłych.

[zdrowie i higiena]

XII/217. *Ogłada towarzyska*, „D. Gosp.” 1912, nr 3, s. 18–19.

Dobrze wychowanego człowieka cechuje spokój gestów. Złe nawyki: wymachiwanie rękoma, wzruszanie ramionami, kiwanie głową, marszczenie brwi. Zasady zachowania podczas wizyty.

[wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

XII/218. Władysław Chodecki, *Jak długo pozostać młodym*, „D. Gosp.” 1912, nr 3, s. 19–20; nr 4, s. 27–28; nr 5, s. 35.

Skuteczne sposoby zwalczania chorób zakaźnych u dzieci i młodzieży. Złe skutki naśladowania dorosłych przez młodzież, kopiowania przez nią rozrywek dorosłych. Zalecenia dla młodych: prostota, skromność, kontakt z naturą, ćwiczenia fizyczne na świeżym powietrzu, właściwe odżywianie. Szkodliwość alkoholu. Dyskusje na temat właściwego odżywiania się (mięsem, świeżymi owocami). Ćwiczenia zalecane przy siedzącym trybie pracy. Jazda na rowerze.

[choroby i śmiertelność, kontakt z przyrodą, zdrowie i higiena]

XII/219. G.W., *Jak sposobić córki nasze do pracy społecznej?*, „D. Gosp.” 1912, nr 4, s. 25–26.

Uwagi na temat przygotowania dziewcząt do pracy społecznej. Rola wychowania rodzinnego, przykładu matki. Wdrażanie dziecka do punktualności, porządku, wykonywania

obowiązków. Wpajanie dzieciom szacunku do pracy służących, wdrażanie do sprzątnięcia własnych zabawek, znajdowania czasu na modlitwę. Nie należy zbyt łatwo zwalniać dzieci z obowiązków. Pierwiastek duchowy i religijny w wychowaniu.

[wychowanie przez pracę, wychowanie religijne, wychowanie w rodzinie]

XII/220. *Falszywa дума*, „D. Gosp.” 1912, nr 4, s. 26–27.

Zaślepienie matek wychowujących córki w nadmiernym zbytku. Kłopoty dzieci rozpieszczanych, bez nawyku pracy. Falszywa дума jako wada dzieci; różnice między prawdziwą a fałszywą dumą. Kształtowanie u dziecka zdrowej ambicji. Charakter.

[rodzina, wychowanie moralne]

XII/221. *Rozmowa towarzyska*, „D. Gosp.” 1912, nr 5, s. 34–35.

Rola rodziców i nauczycieli w kształtowaniu poprawnej dykcji dziecka. Ćwiczenie właściwej modulacji i intonacji głosu. Wady wynikające z zaniedbania ćwiczeń poprawnej wymowy: krzykliwość, mówienie przez nos, syczenie, piskliwość. Krytyka manieri teatralnej gestykulacji, śmiesznych i niepotrzebnych wyrażeń. Rozmowa wymaga taktu i zdrowego rozsądku, słuchania rozmówcy.

[wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie, zdrowie i higiena]

XII/222. *Z Towarzystwa Gniazd Sierocych*, „D. Gosp.” 1912, nr 6, s. 42; 1913, nr 50, s. 395.

Członkowie TGS. Ks. Stanisław Zdzitowiecki, ks. Antoni Julian Nowowiejski. Praca w zarządzie, rachunkowość TGS. Adam Kownacki, właściciel majątku Rożki, ofiaruje ziemię dla nowego Gniazda.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

XII/223. *Wyższa szkoła polska w Stanach Zjednoczonych*, „D. Gosp.” 1912, nr 7, s. 50–51.

Organizacja polskiej uczelni wyższej dla dzieci emigrantów. Plany założenia takiej szkoły przez Związek Narodowy Polski w Stanach Zjednoczonych w Vanadium (stan Pensylwania). Teren i gmach główny planowanej szkoły. Kwestia utworzenia polskich średnich i wyższych zakładów naukowych. Początki szkoły związkowej jako zakładu naukowego, przygotowującego młodzież do studiów wyższych, plany jej przekształcenia w uniwersytet.

[edukacja akademicka, szkolnictwo]

XII/224. *Z[ofia] Bielicka, Wobec dzisiejszej drożyzny*, „D. Gosp.” 1912, nr 8, s. 57–58.

Moda wrogiem oszczędności. Sposoby oszczędzania. Walka ze zbytkiem w wychowaniu młodych Polaków.

[wychowanie moralne]

XII/225. D.P., „*Nie mamy czasu*”, „D. Gosp.” 1912, nr 8, s. 58–59.

Uwagi na temat nerwowego usposobienia dzieci i dorosłych. Przyczyny: błędy popełniane w rodzinach, skłonność do życia ponad stan.

[wychowanie w rodzinie]

XII/226. T., „*Lekarze*” i „*lekarki*” *wiejscy*, „D. Gosp.” 1912, nr 9, s. 65–66.

Walka z przesądami w medycynie. Zalecenia dla kobiet w ciąży i dzieci w okresie płodowym. Mieszkańcy wsi i małych miejscowości pozbawieni opieki lekarskiej. Honorarium lekarza leczącego dzieci. Postulat prowadzenia przez kobiety podręcznych apteczek domowych.

[zdrowie i higiena]

XII/227. *Towarzystwo Kolonii Letnich w Warszawie*, „D. Gosp.” 1912, nr 9, s. 66–67.

Odezwa Komitetu TKL. Apel, by dać możliwość uczestniczenia w wyjeździe letnim w 1912 r. większej liczbie dzieci. Gościna u rodziny Wessłów w Żyrzynie (gubernia lubelska), Piechowskich w Oborach, Dziewulskich w Sannikach i w Ojżanowie, Jana Bersohna w Lesznie (gubernia warszawska). Sprawozdanie z działalności TKL miasta Warszawy za r. 1911. Darowizna Zofii Hochowej, przeznaczona na rozszerzenie działalności TKL poprzez utworzenie nowej kolonii w Rembertowie. Stanisław Markiewicz, twórca TKL.

[kolonie i półkolonie, odpoczynek i rekreacja]

XII/228. *Dobra Matka*, „D. Gosp.” 1912, nr 10, s. 73–74.

Matka nie powinna rozpieszczać dziecka, dbając o jego charakter. Krytyka wad dziecka jako zadanie matki.

[wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

XII/229. *Wielkie dzieło skromnego kapłana*, „D. Gosp.” 1912, nr 10, s. 74–75.

Salezjanin Bronisław Markiewicz, twórca zakładów wychowawczych dla najuboższych dzieci w Galicji. Miejsce Piastowe – teren jego działalności. Cechy zakładów ks. Markiewicza. Własna praca wychowanków. Uczucie religijne jako najważniejszy czynnik wychowawczy. Obowiązkowa nauka w szkole elementarnej, niższe gimnazjum.

[opieka, oświata ludowa, wychowanie religijne]

XII/230. *Ruch*, „*Sen u nerwowców*”, „D. Gosp.” 1912, nr 10, s. 75.

Konieczność snu, szczególnie dla dzieci nerwowych. Walka z bezsennością przez higienę życia: otwieranie okien, właściwe ubranie, zabawę i pracę na świeżym powietrzu. Środki nasenne.

[zdrowie i higiena]

XII/231. *Nacieranie solą jako dobra podnieta życiowa i lek domowy*, „D. Gosp.” 1912, nr 11, s. 83.

Nacieranie skóry solą to doskonały środek pobudzający czynności skóry i wzmacniający nerwy. Sposoby nacierania dzieci i osób wrażliwych.

[zdrowie i higiena]

XII/232. Tadeusz Kończyc [Alfred Grot-Bęczkowski], *Wpływ matek*, „D. Gosp.” 1912, nr 12, s. 89–90.

Dziecko przejmuje od matki dobre i złe nawyki. Apel o odpowiednie przygotowanie matek do wychowywania dzieci. Matka zmęczona pracą może zaniedbać dziecko. Tradycje rodzinne w życiu dziecka.

[edukacja dziewcząt i kobiet, macierzyństwo, wychowanie w rodzinie]

XII/233. Włodzimierz Trąmpczyński, *Kobieta a sport*, „D. Gosp.” 1912, nr 13, s. 97–98.

Higiena dziecka. Rozrywki sportowe właściwe dla zachowania zdrowia fizycznego kobiet. Krytyka niechęci kobiet do uprawiania sportu jako zagrożenia dla zdrowia fizycznego przyszłych pokoleń. Apel o nieograniczanie sportowych aktywności dzieci.

[aktywność młodzieży, wychowanie fizyczne i sport, zdrowie i higiena]

XII/234. G.W., *Rady dla kobiet*, „D. Gosp.” 1912, nr 13, s. 98–99.

Kobiety jako matki i żony – porady dotyczące spełniania obowiązków domowych i rodzinnych.

[rodzina, wychowanie w rodzinie]

XII/235. Dr. M., *Karmienie niemowląt*, „D. Gosp.” 1912, nr 13, s. 99–100.

Mleko matki a zdrowie dziecka. Konieczność karmienia dziecka mlekiem matki.

[zdrowie i higiena]

XII/236. *Fizyczne wychowanie kobiet*, „D. Gosp.” 1912, nr 14, s. 106–107.

Zaniedbania wychowania fizycznego kobiet. Helena Kuczalska Prawdzic, reformatorka wychowania fizycznego kobiet polskich. Angelo Mosso i jego poglądy na wychowanie kobiet. Podstawy wychowania fizycznego: powietrze, przestrzeń i ruch.

[edukacja dziewcząt i kobiet, wychowanie fizyczne i sport]

XII/237. „*Ciekawość – pierwszy stopień do piekła!*”, „D. Gosp.” 1912, nr 15, s. 113–114; nr 16, s. 121–122.

Wyjaśnianie dziecku świata to zadanie rodziców. Ciekawość oznaką żywego umysłu dziecka. Nie należy zbywać dziecka ani zawodzić jego ufności. Znaczenie przykładu

dorosłych. Kształtowanie dyskrekcji u dziecka. Co można, a czego nie należy mówić, aby nie sprawiać innym przykrości.

[wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

XII/238. Z[ofia] Bielicka, *Obowiązki młodych dziewcząt*, „D. Gosp.” 1912, nr 17, s. 129–130.

Przygotowanie dzieci do życia. Typ kobiet rujnujących rodzinę. Nie należy gardzić zajęciami domowymi. Oświata to dobro kobiet. Odpowiednie przygotowanie kobiet do pracy zarobkowej. Apel o otwieranie szkół dla kucharek, szwaczek, felczerek, praczek.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

XII/239. Z[ofia] Bielicka, *Idea obowiązku*, „D. Gosp.” 1912, nr 18, s. 137–138.

Poczucie obowiązku w życiu codziennym. Kształcenie poczucia obowiązku u dziecka.

[wychowanie moralne]

XII/240. *Praca dzieci*, „D. Gosp.” 1912, nr 18, s. 138.

Prawodawstwo w Stanach Zjednoczonych a praca dzieci w przemyśle i rolnictwie. Austriackie biuro statystyczne i jego dane na temat pracy dzieci. W Norwegii w 1909 r. wydano nowe prawo o pracy dzieci w zakładach przemysłowych, stosujące się m.in. do fabryk i warsztatów rzemieślniczych. W Niemczech prawo ogranicza pracę dzieci w przemyśle.

[prawa dziecka, przemoc wobec dzieci i młodzieży]

XII/241. *Największy wróg ludzkości*, „D. Gosp.” 1912, nr 18, s. 138–139.

Mucha domowa a zagrożenie chorobami zakaźnymi u dzieci i dorosłych.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XII/242. Włodzimierz Trąpczyński, *Zastużone wywczasy czy bezmyślne próżnowanie?*, „D. Gosp.” 1912, nr 19, s. 146–147; nr 20, s. 153–154.

Rodzina na wczasach letnich. Wyjazdy do uzdrowisk i na letniska. Jak wykorzystać czas wolny w wakacje. Kontakt rodziny z przyrodą.

[kontakt z przyrodą, odpoczynek i rekreacja, rodzina]

XII/243. *Jak należy urządzić życie codzienne, aby długo pozostać zdrowym i zdolnym do pracy?*, „D. Gosp.” 1912, nr 19, s. 147; nr 20, s. 154–155.

Poglądy Władysława Chodeckiego na temat roli higieny w życiu rodziny. Śmiertelność w społeczeństwie. Odżywianie dzieci (mięso).

[choroby i śmiertelność, rodzina, zdrowie i higiena]

XII/244. Kazimierz Błażewicz, *Kolonie letnie dla pracownic igły*, „D. Gosp.” 1912, nr 21, s. 161–162.

Zachęta do pracy nad rozwojem szkolnictwa polskiego, apel o wyeliminowanie analfabetyzmu. Kolonie letnie dla dzieci z Warszawy. Przyczyny złego stanu zdrowia dzieci: przepracowanie, złe warunki higieniczne, niewłaściwe odżywianie. Kolonie dla kobiet pracujących w Falenicy pod Otwockiem.

[analfabetyzm, szkolnictwo, zdrowie i higiena]

XII/245. *Sławne nauczycielki*, „D. Gosp.” 1912, nr 21, s. 162–163.

Wychowanie młodego pokolenia. Praca i odpowiedzialność nauczycielki. Sławne i wybitne nauczycielki – Helene Lange, Marie Raschke, Ellen Key.

[nauczyciel/pedagog]

XII/246. Justyna Budzińska-Tylicka, *Sami sobie*, „D. Gosp.” 1912, nr 22, s. 170.

Filantropia i czynniki sprzyjające jej powodzeniu. Opieka nad porzuconym dzieckiem. Kwestująca młodzież. TKL, Towarzystwo Przeciwgruźlicze. Ochronki dla zaniedbanych dzieci.

[aktywność młodzieży, ochronki, opieka]

XII/247. Z[ofia] Bielicka, *Kobiety na letniskach*, „D. Gosp.” 1912, nr 23, s. 177–178; nr 24, s. 185–186.

Kobieta a mężczyzna na letniku. Właściciele i typy letnisk. Wyjazdy rodziców a opieka nad małymi dziećmi.

[odpoczynek i rekreacja, rodzina]

XII/248. Z.N., *Idźmy naprzód*, „D. Gosp.” 1912, nr 23, s. 178–179.

Kształtowanie młodzieży do walki z przeciwnościami i słabościami. Destrukcyjny wpływ poczucia niemocy.

[wychowanie moralne]

XII/249. *Powietrze a zdrowie*, „D. Gosp.” 1912, nr 24, s. 187–188.

Znaczenie świeżego powietrza dla higieny. Zdrowy klimat. Dzieci skrofuliczne. Otwock i Sławuta – uzdrowiska dla dzieci.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XII/250. Dr J.B., *Skąd wzięty rozwój naszej młodzieży*, „D. Gosp.” 1912, nr 25, s. 193–194.

Degeneracja młodych pokoleń. Zanik tężyzny fizycznej. Tylko zdrowi rodzice mogą mieć zdrowe potomstwo. Zawieranie małżeństw a zdrowie fizyczne małżonków.

Karmienie piersią. Nieodpowiednie odżywianie młodzieży. Kwestia spożywania mięsa.

[wychowanie fizyczne i sport, zdrowie i higiena]

XII/251. *Ratujmy nieszczęśliwych*, „D. Gosp.” 1912, nr 25, s. 194–195.

Śmiertelność dzieci. Sanatorium w Rudce; postulat modernizacji zakładu. Sanatoria i ich znaczenie dydaktyczne. Sanatoria ludowe.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XII/252. *Kobieta w pracy społecznej*, „D. Gosp.” 1912, nr 26, s. 201–202.

Kursy społeczne, organizowane przez Związek Kół Polskich Ziemianek we Lwowie. Kierunki działalności społecznej kobiet.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa, opieka]

XII/253. Włodzimierz Trąpczyński, *Dzieci miejskie w porze letniej*, „D. Gosp.” 1912, nr 28, s. 217–218.

Dzieci i wakacje letnie. Zabawy w parku Agrykola. Apel o częstsze organizowanie pobytu dzieci miejskich w parkach na świeżym powietrzu.

[kontakt z przyrodą, odpoczynek i rekreacja]

XII/254. *Jak rozumieć oświatę*, „D. Gosp.” 1912, nr 29, s. 225–226.

Oświata nie jest przywilejem elitarnych grup społecznych. Wartość oświaty dla człowieka.

[oświata ludowa]

XII/255. *Jak mogą dzieci najlepiej korzystać z wakacji?*, „D. Gosp.” 1912, nr 29, s. 226–227; nr 30, s. 234–235.

Próżniactwo dzieci. Praca to dobrodziejstwo dla dziecka. Tryb życia szkolnego sprzeczny z zasadami higieny pracy umysłowej. Przepelnienie programów nauczania. Zalecenie częstej swobodnej zabawy dzieci na łonie natury. Przybliżenie poglądów Stanisława Karpowicza: dziecko potrzebuje odpowiedniej zabawy, spacerów na świeżym powietrzu, wakacji spędzanych czynnie, w ruchu.

[kontakt z przyrodą, odpoczynek i rekreacja, zabawy]

XII/256. J.P., *O zdrowie młodzieży*, „D. Gosp.” 1912, nr 31, s. 242–243.

Rozwój fizyczny i zdrowie młodzieży. Przeciwdziałanie samobójstwom. Postulat urządzania wycieczek krajoznawczych. Krytyka dawania dzieciom zbyt dużej ilości pieniędzy na wycieczki.

[samobójstwa, wycieczki/krajoznawstwo, zdrowie i higiena]

XII/257. Synezjusz, *Chwilkę dla dzieci*, „D. Gosp.” 1912, nr 32, s. 250.

Pierwsze dziecko w małżeństwie. Rodzina jako instytucja wychowawcza. Zadania szkoły w zakresie edukacji pedagogicznej przyszłych ojców i matek. Postulat poświęcania przez rodziców większej ilości czasu dzieciom.

[macierzyństwo, ojcostwo, wychowanie w rodzinie]

XII/258. Dr K.L., *Kilka uwag o wychowaniu dziecka do lat siedmiu*, „D. Gosp.” 1912, nr 33, s. 257–258.

Rozwój fizjologiczny. Przyzwyczajenia higieniczne. Zabawa jako sposób nauczania dziecka. Potrzeby dziecka. Opowiadanie bajek. Pytania dziecka.

[wychowanie w rodzinie, zabawy, zdrowie i higiena]

XII/259. Jan, *Nieśmiałość i skromność*, „D. Gosp.” 1912, nr 33, s. 258–259; nr 34, s. 266.

Nieśmiałość dziewcząt jako wada charakteru, którą należy zwalczać. Nie należy jej utożsamiać ze skromnością lub wdziękiem. Przyczyny nieśmiałości: nadmierna wrażliwość, drażliwość. Nieśmiałość uczniów można przełamać przez perswazję. Dziecko łakome.

[wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

XII/260. Szczepan Mikołajski, *Jak się objawia początek suchot?*, „D. Gosp.” 1912, nr 35, s. 274–275.

Gruźlicę w początkowym stadium da się wyleczyć. Jak rozpoznać chorobę.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XII/261. Jan Maciejewski, *Nauka ogrodnictwa dla kobiet*, „D. Gosp.” 1912, nr 36, s. 281–282.

Zakłady edukacji ogrodniczej dla kobiet: zakład ogrodniczy w Noskowie pod Kaliszem, szkoła gospodarstwa wiejskiego hr. Cecylii Plater-Zyberkówny w Chyliczkach. Zakres działalności zakładu w Chyliczkach.

[edukacja zawodowa]

XII/262. *Ukłon a charakter*, „D. Gosp.” 1912, nr 36, s. 282–283.

O formach powitania. Grzeczność jako oznaka dobrego wychowania.

[wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

XII/263. *Szkoły przemysłu ludowego*, „D. Gosp.” 1912, nr 37, s. 290–291.

Prezentacja szkół męskich w Królestwie Polskim. Szkoły w Oryszewie, Nałęczowie, Szymanowie, Częstochowie, Złotym Potoku. Kryteria rekrutacji do szkół. Edukacja kobiet:

kursy instruktorek tkactwa w Grędzicach, kursy instruktorek koronkarstwa oraz kursy instruktorek guzikarstwa nicianego w Warszawie.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa, szkolnictwo]

XII/264. Z.O., *Mleko higieniczne dla dzieci*, „D. Gosp.” 1912, nr 37, s. 291.

Zdrowe mleko dla dzieci. Zasady zachowania higieny podczas przygotowywania, podawania pokarmu.

[zdrowie i higiena]

XII/265. Włodzimierz Trąpczyński, *O czystość domowego ogniska*, „D. Gosp.” 1912, nr 38, s. 297–298.

Błędy w urządzeniu domu dla rodziny: zbytek, brak porządku.

[wychowanie w rodzinie, zdrowie i higiena]

XII/266. Im., *Dzieci zbrodnicze*, „D. Gosp.” 1912, nr 38, s. 298–299.

„Dzieci ulicy” we Paryżu. Mali włóczędzy. Przystępczość dzieci w różnych krajach. Apel o właściwą opiekę nad dziećmi skazańców. Odrębne sądy dla dzieci.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, opieka]

XII/267. *Potęga rodziny*, „D. Gosp.” 1912, nr 40, s. 314–315.

Rodzina szkołą charakteru dziecka. Znaczenie dobrego przykładu matki.

[wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

XII/268. *Blednica*, „D. Gosp.” 1912, nr 40, s. 315.

Przyczyny niedokrwiistości, jej objawy, przebieg i leczenie stanów chorobowych.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XII/269. Władysław Karoli, *Spokój i równowaga umysłu i ciała*, „D. Gosp.” 1912, nr 41, s. 321–322.

Użytki rozstrajają organizm. Szkodliwość hipochondrii; należy ją zwalczać, kształtując silną wolę dziecka. Nadmierna czułość wobec dziecka to błąd rodziców.

[rozwój dziecka, wychowanie moralne, zdrowie i higiena]

XII/270. S.B., *Nudzące się dzieci*, „D. Gosp.” 1912, nr 41, s. 322–323; nr 42, s. 330–331.

Niedzielna nuda dzieci. Przegląd rozrywek właściwych dla dzieci. Teatr. Apel o nieprzeciążanie dziecka nauką. Przystroga przed zbytnim rozbawianiem dziecka.

[odpoczynek i rekreacja]

XII/271. „*Wrzos*” na Ochronę Kobiet, „D. Gosp.” 1912, nr 41, s. 323.

ChTOK. Wydziały Towarzystwa. Opieka nad małoletnimi. Pomoc dla dziewcząt w zdobywaniu wykształcenia zawodowego.

[edukacja dziewcząt i kobiet, opieka]

XII/272. *Walka ze śmiertelnością*, „D. Gosp.” 1912, nr 42, s. 331–332.

Śmiertelność niemowląt we Francji i w Anglii. Sposoby walki ze zbyt wysoką śmiertelnością.

[choroby i śmiertelność]

XII/273. H.D., *Potęga osobistego wpływu*, „D. Gosp.” 1912, nr 43, s. 337–338.

Znaczenie wpływu osobistego w wychowaniu. Obowiązki człowieka względem innych i wobec siebie.

[różnice międzypokoleniowe, wychowanie moralne]

XII/274. *Z Towarzystwa Gniazdz Sierocych*, „D. Gosp.” 1912, nr 43, s. 338–339.

3 października 1912 r. odbyły się zebrania komisji i Zarządu TGS pod kierownictwem Stanisława Glezmera. Relacja z obrad.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

XII/275. *Odkazanie rąk*, „D. Gosp.” 1912, nr 43, s. 339–340.

Odkazanie rąk przez lekarzy. Zalecenia odnośnie do zachowywania higieny domowej.

[zdrowie i higiena]

XII/276. Władysław Karoli, *Praca i wypoczynek*, „D. Gosp.” 1912, nr 44, s. 345–346.

Poglądy Józefa Ignacego Kraszewskiego na wychowanie: moralność, czystość obyczajów, praca i wypoczynek. Szkodliwość nadmiaru pracy. Prawo pracujących do odpoczynku. Różnicowanie form i sposobów odpoczynku.

[odpoczynek i rekreacja, rozwój dziecka]

XII/277. J.T., *Gniew i ludzie*, „D. Gosp.” 1912, nr 44, s. 346–347.

Krytyka sposobu karania dzieci przez matki. Potrzeba różnicowania kary w zależności od wagi złego czynu. Uczenie dzieci, jak odróżniać dobro i zło. Budzenie lęku jako niewłaściwa metoda wychowawcza.

[kary i nagrody, metody wychowania]

XII/278. Dr J., *O hartowaniu dzieci*, „D. Gosp.” 1912, nr 44, s. 347–348.

Przyczyny chorób. Hartowanie organizmu dziecka. Właściwy ubiór i obuwie dziecka.

[zdrowie i higiena]

XII/279. St[anisława] Ambroziewiczowa, *Użyteczność społeczna a szkoła*, „D. Gosp.” 1912, nr 45, s. 353–354.

Brak dyscypliny wewnętrznej u dziecka. Przeciążenie programu szkolnego wiedzą teoretyczną, niedostatek wiedzy o otaczającym świecie. Dzieci anemiczne. Wychowywanie dzieci w serdecznej atmosferze.

[wychowanie moralne]

XII/280. *Najgroźniejsze kalectwo*, „D. Gosp.” 1912, nr 46, s. 362.

Analfabetyzm dzieci i dorosłych jako jeden z największych problemów społecznych.

[analfabetyzm]

XII/281. *Dzieci ze dworu i dzieci z chaty*, „D. Gosp.” 1912, nr 47, s. 369–370.

Stosunek dzieci „dworskich” do dzieci chłopskich. Poczucie obowiązku względem grup mniej uprzywilejowanych. Wzajemne kontakty dzieci ze środowisk ludowych i szlacheckich.

[relacje koleżeńskie]

XII/282. Bl-za, *Samopomoc dzieci*, „D. Gosp.” 1912, nr 48, s. 377–378.

Błędy w wychowaniu dzieci: brak kształcenia nawyku pracy, przezorności i zapobiegliwości, umiejętności oszczędzania.

[wychowanie moralne, wychowanie przez pracę]

XII/283. G.W., *Poszanowanie pracy*, „D. Gosp.” 1912, nr 49, s. 385–386.

Znaczenie szacunku wobec pracy. Apel o szacunek dla pracującej kobiety.

[wychowanie moralne, wychowanie przez pracę]

XII/284. Dr. J.S., *Rady praktyczne*, „D. Gosp.” 1912, nr 49, s. 387.

Porady: jak ograniczyć spożywanie mięsa i solenie pokarmów dla dzieci.

[zdrowie i higiena]

XII/285. kb., *Wydawnictwa gwiazdkowe*, „D. Gosp.” 1912, nr 50, s. 394–395.

Literatura dla dzieci i młodzieży. Stanisław Ostrowski, *Śladem Legionów* (Warszawa 1912); Walery Przyborowski, *Bóg mi powierzył honor Polaków. Opowiadanie młodego krakusa* (Warszawa 1911); Wojciech Kossak, *Wspomnienia* (Warszawa 1912); Kazimierz Laskowski, *Dziesięć sportów dla młodzieży* (Warszawa 1912).

[czytelnictwo, wychowanie fizyczne i sport, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XII/286. *Cierpliwość*, „D. Gosp.” 1912, nr 51, s. 402–403.

Walka z zachciankami dziecka. Ćwiczenie cierpliwości w sytuacjach dotyczących rzeczy drobnych.

[wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

XII/287. *Cechy normalnego rozwoju dziecka*, „D. Gosp.” 1912, nr 52, s. 410.

Baczna obserwacja dziecka. Apel o większe zaangażowanie rodziców w wychowanie fizyczne dzieci. Dane i wskazówki.

[psychologia dzieci i młodzieży, wychowanie fizyczne i sport, wychowanie w rodzinie]

XII/288. *Z Towarzystwa Gniazd Sierocych*, „D. Gosp.” 1913, nr 1, s. 3.

Podsumowanie roku działalności TGS, informacja o powstaniu czterech nowych Gniazd. Album pamiątkowy rozesłany członkom i przyjaciołom TGS. Apel Zarządu o wsparcie finansowe.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

XII/289. Z[ofia] Bielicka, *Na szczęsną wróżbę*, „D. Gosp.” 1913, nr 1, s. 1–2; nr 2, s. 9–10.

Poparcie dla pracy kobiet w handlu i przemyśle. Walka o byt rodzin polskich a sytuacja ludności żydowskiej. Kobiety a ekonomia w rodzinie. Organizacja pomocy dla biednych i potrzebujących rodzin jako obowiązek zamożnych. Pochwała działalności organizacyjnej kobiet.

[macierzyństwo, opieka, rodzina]

XII/290. *Zarozumiałość*, „D. Gosp.” 1913, nr 2, s. 10–11.

Zarozumiałość jako wada szkodliwa społecznie. Przekonanie młodych ludzi o własnej nieomyślności.

[wychowanie moralne]

XII/291. *Korzyści częstego ważenia dzieci*, „D. Gosp.” 1913, nr 2, s. 11.

Dziecko zdrowe z każdym dniem zyskuje na wadze. Zachęta do ważenia dzieci co trzy miesiące. Waga jako wskaźnik zdrowia. Prawidłowy przyrost wagi dziecka w pierwszych 12 miesiącach życia. Spadek wagi jako oznaka choroby, np. gruźlica.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XII/292. T.K. [Alfred Grot-Bęczkowski], *Samorząd szkolny*, „D. Gosp.” 1913, nr 3, s. 17–18.

Szkoła jako miejsce rozwoju dziecka, środowisko wychowawcze i kształcące. Organizacja doskonałej szkoły. Znaczenie jakości personelu nauczycielskiego i współdziałania

kadry pedagogicznej i uczniów. Rola samorządu szkolnego. Szkoły z samorządem kształtują ludzi silnych, odpornych i społecznie użytecznych. Znaczenie sądów koleżeńskich dla kształtowania moralności uczniów. Dyrektor szkoły musi być bezstronny i sprawiedliwy. Odwołanie do postulatów Tadeusza Czackiego, założyciela Liceum Krzemienieckiego.

[aktywność młodzieży, szkolnictwo, wychowanie moralne]

XII/293. *Dzieci japońskie*, „D. Gosp.” 1913, nr 3, s. 18–19.

Japonia jako kraj dzieci. Dzieci po wypełnieniu obowiązków mogą bawić się swobodnie na powietrzu. W ogrodach chłopcy rywalizują ze sobą, dziewczęta zaś bawią się lalkami. W zabawach (np. zapasach) chłopcy ujawniają wojowniczy charakter. Mieszkania japońskie ułatwiają dzieciom zabawę, bo przesuwane ściany pozwalają utworzyć dużą przestrzeń. W marcu obchodzi się święta lalek, podczas których przymocowuje się do domów tzw. orły, czyli symbole wychowania, a ich liczba odpowiada liczbie chłopców w domu. Dziewczynki uczą się gry na lutni i tańca, a chłopcy – kaligrafii.

[wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie, zabawy]

XII/294. *Higieniczna „kultura” dzieci*, „D. Gosp.” 1913, nr 3, s. 19; nr 4, s. 26–27.

Apel w sprawie przestrzegania zasad higienicznego trybu życia, rozsądnego odżywiania i hartowania dzieci. Rodzice zbyt mało wagi przykładają do tych spraw. Świadomość zdrowotna nie zawsze jest związana ze statusem finansowym. Zakaz spożywania alkoholu i palenia tytoniu przez dzieci; alkohol poniżej 15. roku życia tylko jako lekarstwo z zalecenia lekarza. Troska o higieniczny strój, błędy w ubieraniu dzieci (ciasne chusteczki, sztywne kołnierzyki, gorsety, podwiązki, niewłaściwe obuwie), dostosowanie odzieży do warunków pogodowych oraz zajęć dziecka. Zalecenie hartowania ciała. Wpajanie nawyków czystości od najmłodszych lat. Higiena życia: równowaga pracy i odpoczynku. Krytyka przeciążania dzieci nauką; jego efektem są m.in. wady postawy.

[zdrowie i higiena]

XII/295. *Szczepienie ospy w pierwszym roku życia*, „D. Gosp.” 1913, nr 3, s. 19.

Walka ze przekonaniem, że nie można szczepić dziecka w pierwszym roku życia. Nie zanotowano przypadków, w których szczepienie zaszkodziło zdrowemu dziecku. Nie należy szczepić dzieci chorych. Objaw, który może pojawić się po szczepieniu, to opuchlizna.

[zdrowie i higiena]

XII/296. Władysław Karoli, *Drobiazgi życia*, „D. Gosp.” 1913, nr 4, s. 25–26.

Nie należy lekceważyć drobnych spraw, jednak przesadne przejmowanie się drobiazgami grozi manią, nuży i utrudnia życie, przeszkadza w osiąganiu poważnych celów. Lekceważenie dolegliwości małych dzieci może prowadzić do epidemii.

[wychowanie w rodzinie]

XII/297. *Szkola matek*, „D. Gosp.” 1913, nr 4, s. 26.

W Anglii higiena dziecka staje się kwestią o znaczeniu narodowym. Dbalność o należyte wychowanie dzieci. Apel o właściwe wychowanie kobiet jako przyszłych matek, otwieranie szkół dla nianiek i matek, zmiany w programach szkół żeńskich, wprowadzenie nauki gospodarstwa domowego i nauki o higienie. Rady dla matek na wypadek choroby.

[edukacja dziewcząt i kobiet, macierzyństwo, zdrowie i higiena]

XII/298. Ignacja Piątkowska, *Poznaj samego siebie*, „D. Gosp.” 1913, nr 5, s. 33–34.

Wychowywanie dziecka przez naukę pracy nad sobą. Samopoznanie. Obowiązek dążenia do samodoskonalenia fizycznego i duchowego. Uczciwe wypełnianie obowiązków źródłem spokoju i samozadowolenia. Wady utrudniające samodoskonalenie: zapalczliwość, „słomiany zapal”, brak wytrwałości, odwlekanie realizacji zadań. Krytyka tych, którzy mają zdolności, ale ich nie rozwijają, lenistwa i próżniactwa.

[samokształcenie/samowychowanie, wychowanie moralne]

XII/299. *Zagonki dla dzieci*, „D. Gosp.” 1913, nr 5, s. 35.

Opis inicjatywy Stefanii Kronenbergowej – założenia tzw. zagonków dla dzieci, czyli ogródków do uprawiania warzyw i roślin ozdobnych. Stanowi to naukę i rozrywkę dla dzieci.

[ogródki dziecięce, wychowanie przez pracę]

XII/300. *W jaki sposób pozostać można zawsze młodym*, „D. Gosp.” 1913, nr 5, s. 35.

Rady, jak pozostać młodym: należy unikać słońca, umiarkowanie jeść, stosować racjonalną dietę, kierować się w życiu optymizmem i pogodą ducha, wysypiać się, codziennie przestrzegać zasad higieny.

[zdrowie i higiena]

XII/301. Zofia Seidlerowa, *Jak pozyskać ogół dla dobrej literatury?*, „D. Gosp.” 1913, nr 6, s. 42–43.

O wpływie złej literatury na młode umysły. Szkodliwość literatury erotycznej, sztuki „drażniącej”, prasy goniącej za skandalem. Walka ze złym smakiem; brzydota powinna budzić w dziecku wstręt. Szczególna rola rodziny i szkoły w tej kwestii.

[czytelnictwo]

XII/302. Siep., *Czarne paznokcie*, „D. Gosp.” 1913, nr 6, s. 44.

Podążanie za wskazówkami higieny musi stać się codzienną potrzebą życiową dziecka. Higiena rąk.

[zdrowie i higiena]

XII/303. *Palenie tytoniu*, „D. Gosp.” 1913, nr 6, s. 44–45.

Szkodliwość nałogu nikotynizmu zrównana z alkoholizmem. Młodzież wzoruje się na złych zachowaniach dorosłych. Choroby palaczy: katar, stany zapalne, choroby serca.

[wychowanie moralne, zdrowie i higiena]

XII/304. *Panie a służba*, „D. Gosp.” 1913, nr 7, s. 49–50.

Brak edukacji służby domowej i opieki nad nią. Brak szkół zawodowych.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

XII/305. Zofia Seidlerowa, *Jak pozyskać ogół dla dobrej literatury?*, „D. Gosp.” 1913, nr 7, s. 50–51.

Właściwy dobór książek dla dzieci. Nauczanie w szkole powinno kształtować gusty czytelnicze i rozwijać upodobanie do dobrych książek.

[czytelnictwo]

XII/306. Jan Opieński, *Błonica i dławiec*, „D. Gosp.” 1913, nr 7, s. 51–52.

Choroby zakaźne wieku dziecięcego. Przyczyny i przebieg błonicy i dławca.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XII/307. *Dwie rzeczy utrudniające zamążpójście*, „D. Gosp.” 1913, nr 9, s. 65–66.

Kwestia zamążpójścia a zdrowie przyszłych dzieci. Najlepszy wiek na założenie rodziny dla kobiet i mężczyzn.

[edukacja dziewcząt i kobiet]

XII/308. *Wychowanie w Japonii*, „D. Gosp.” 1913, nr 9, s. 67; nr 10, s. 73–74; nr 11, s. 81–82.

Stary i nowy system wychowania dzieci w Japonii. Ideał: wzorowe wypełnianie obowiązków, wstrzemięźliwość, szacunek do przełożonych. Niższe zarobki kobiet w stosunku do mężczyzn. Krytyka zawierania małżeństw dla posagu. Wysokie wymagania kobiet wobec mężczyzn. Wykształcenie kobiet i mężczyzn oraz ich wpływ na małżeństwo. Zasady moralne mężczyzn.

[edukacja dziewcząt i kobiet, wychowanie moralne]

XII/309. *O odrze albo kurze*, „D. Gosp.” 1913, nr 10, s. 75.

Odra – choroba wieku dziecięcego, jej przyczyny, przebieg, skutki. Śmiertelność w wyniku odry. Odróżnianie odry od szkarlatyny.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XII/310. M.Ł. [Łopuszańska], *Kobieta w Anglii*, „D. Gosp.” 1913, nr 11, s. 82.

Hierarchia w rodzinie angielskiej. Wychowywanie dzieci do życia. Karność i surowość moralna. Rola matki w rodzinie angielskiej. Anglicy umieją kochać dzieci dla nich samych.

[rodzina, wychowanie moralne]

XII/311. Dr Br. Kacz., *Jak się czyści zęby, usta i gardło?*, „D. Gosp.” 1913, nr 11, s. 83–84.

Wskazówki dla dzieci, dotyczące środków do czyszczenia zębów i jamy ustnej (szczoteczki do zębów, wykałaczki).

[zdrowie i higiena]

XII/312. *Młodzież wielkomijska a kinematograf z punktu widzenia higieny*, „D. Gosp.” 1913, nr 12, s. 91.

Szkodliwy wpływ kinematografu na umysł i ciało dziecka (w opinii pedagogów). Niebezpieczeństwo moralne kinematografu.

[wychowanie moralne, zdrowie i higiena]

XII/313. Z.N., *Zadanie matki*, „D. Gosp.” 1913, nr 13, s. 97–98.

Obowiązki matki wobec dziecka. Matka jako wychowawczyni, z nią są związane pierwsze wrażenia dziecka, pierwsze nauki.

[macierzyństwo, popularyzacja wiedzy pedagogicznej]

XII/314. K.P., *Praca dzieci na wsi*, „D. Gosp.” 1913, nr 13, s. 98–99.

Praca dzieci wiejskich od najmłodszych lat. Pozytywny wpływ pracy lekkiej i niewywolującej znużenia, przesytu, znużenia. Wychowawczy wpływ pracy na wsi w umiarkowanym zakresie. Nieobowiązkowa praca zarobkowa. Młodociani przestępcy rekrutują się spośród dzieci smutnych, bitych, głodnych, ciemieżonych pracą. Niebezpieczeństwo moralne dla dzieci pracujących razem z dorosłymi w polu (pasterstwo) czy fabryce. Poglądy na pracę zarobkową dzieci pedagoga społecznego Konrada Agahda.

[przemoc wobec dzieci i młodzieży, wychowanie przez pracę]

XII/315. *Konieczność odosobnienia dzieci dotkniętych chorobami zakaźnymi*, „D. Gosp.” 1913, nr 13, s. 99.

Choroby zakaźne wieku dziecięcego: odra, szkarlatyna, ospa, dyfteryt, świnka.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XII/316. G.W., *Bądźmy dobrymi szafarkami naszego czasu i naszych pieniędzy*, „D. Gosp.” 1913, nr 15, s. 113–114.

Uczciwa praca jako dobro społeczne. Wychowanie dzieci jako najważniejsze zadanie społeczne kobiet. Umiejętność właściwego gospodarowania czasem przez kobiety. Krytyka niepotrzebnego zabiegania kobiet wokół strojnego ubioru własnego i dzieci.

[wychowanie przez pracę, wychowanie w rodzinie]

XII/317. *Obrażliwość*, „D. Gosp.” 1913, nr 15, s. 114.

Obrażanie się – szkodliwa cecha dziewcząt i młodych kobiet. Jej wpływ na relacje z domownikami i rówieśnikami. Obrażanie się w małżeństwie.

[rodzina, wychowanie moralne]

XII/318. *O wpływie wiosny na stan zdrowia*, „D. Gosp.” 1913, nr 15, s. 114–115.

O wpływie związanego z wiosną odczuwania radości życia na stan zdrowia. Choroby pory wiosennej: zapalenie płuc i inne choroby dróg oddechowych, grypa, choroby zakaźne.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XII/319. Włodzimierz Trąmpczyński, *Nasze cherłactwo*, „D. Gosp.” 1913, nr 16, s. 121–122.

Negatywna opinia o Polakach jako ludziach niezgrabnych, pozbawionych elastyczności ruchów, o niewyrobionej muskulaturze. Sport traktowany jako rozrywka. Potrzeba dbałości o wychowanie fizyczne młodzieży. Potrzeba tworzenia specjalnych placów do gier i ćwiczeń fizycznych.

[wychowanie fizyczne i sport]

XII/320. *Pora obiadowa w wychowaniu domowym*, „D. Gosp.” 1913, nr 17, s. 129–130; nr 18, s. 137–138.

Wychowanie domowe wyrabia charakter dziecka, a szkoła rozwija jego umysł. Czynniki miłości w wychowaniu rodzinnym. Regularność i pory posiłków w rodzinie. Higiena przed posiłkiem. Rozmowy przy stole. Smutek i zły humor przy stole. Estetyka posiłków. Wzmacnianie więzi rodzinnych.

[wychowanie w rodzinie, zdrowie i higiena]

XII/321. *Trzy węgły domu*, „D. Gosp.” 1913, nr 19, s. 145–146.

Niebezpieczeństwa, które wynikają z braku zasad obowiązujących w rodzinie.

[wychowanie w rodzinie]

XII/322. T-K.c. [Alfred Grot-Bęczkowski], *Udział kobiet w pracy społecznej na wsi*, „D. Gosp.” 1913, nr 20, s. 153–154.

Lisków – kółko rolnicze, kółko kobiece, mleczarnia, kąpiele ludowe, piekarnia, pralnia, ochronka, biblioteka, czytelnia. Kobiety a praca społeczna na rzecz dzieci.

[opieka, oświata ludowa]

XII/323. *Dzisiejsza karność w domu i szkole*, „D. Gosp.” 1913, nr 21, s. 162–163.

Wychowanie do dyscypliny szkolnej i domowej. Zarozumiałość i samowola młodzieży ze szkół średnich.

[kary i nagrody, szkoły średnie, wychowanie moralne]

XII/324. *Zjazd kobiet polskich w Krakowie*, „D. Gosp.” 1913, nr 22, s. 169–171.

Relacja ze Zjazdu Kobiet Polskich w Krakowie w dniach 10–12 maja 1913 r. Sprawy wychowania dzieci, szkolnictwa, pracy społecznej i zawodowej kobiet. Wychowanie przedszkolne.

[edukacja przedszkolna, szkolnictwo]

XII/325. Władysław Chodecki, *Jak młodzież powinna spędzić wakacje?*, „D. Gosp.” 1913, nr 23, s. 177–178.

Wypoczynek wakacyjny młodzieży szkolnej. Dbałość o kwestie higieniczne i pedagogiczne w czasie wakacji jako zadanie rodziców i wychowawców. Racjonalna dieta młodzieży. Praca fizyczna na świeżym powietrzu i jej znaczenie w wychowaniu. Higiena pracy umysłowej.

[odpoczynek i rekreacja, wychowanie przez pracę, zdrowie i higiena]

XII/326. *Wakacje letnie w wychowaniu domowym*, „D. Gosp.” 1913, nr 24, s. 185–186; nr 25, s. 193–194.

Zadanie i cel wakacji. Dziecko nie może marnować czasu wypoczynku. Tryb życia dzieci podczas wakacji. Kształtowanie kultury czytelniczej podczas wakacji, wspólne czytanie z opiekunami. Rozrywka zależna od charakteru i gustów dziecka. Pływanie, wiosłowanie, jazda konna, ogrodnictwo.

[czytelnictwo, odpoczynek i rekreacja, wychowanie fizyczne i sport]

XII/327. K., *Próchnica zębów*, „D. Gosp.” 1913, nr 24, s. 187–188.

Poglądy prof. Arthura Underwooda na temat zdrowia i chorób zębów. Higiena jamy ustnej dzieci.

[zdrowie i higiena]

XII/328. *Ćwiczenia fizyczne i... uroda życia*, „D. Gosp.” 1913, nr 24, s. 194–195.

Potrzeba ruchu w życiu człowieka. Ćwiczenia fizyczne i ich wpływ na rozwój umysłowy dziecka. Promocja sportu wśród młodzieży.

[wychowanie fizyczne i sport]

XII/329. *Higiena snu*, „D. Gosp.” 1913, nr 25, s. 195; nr 26, s. 203.

Wartość snu w życiu dziecka, właściwe sposoby zapewniania dobrych warunków snu.

[zdrowie i higiena]

XII/330. *Oszczędność nakazem patriotyzmu*, „D. Gosp.” 1913, nr 26, s. 201–203.

Praca i oszczędność w życiu rodzinnym. Kształtowanie nawyku oszczędzania w procesie wychowania dziecka.

[wychowanie moralne]

XII/331. Z[ofia] Bielicka, *Owczym pędem*, „D. Gosp.” 1913, nr 27, s. 209–210.

O teoretycznym i praktycznym przygotowaniu handlowym kobiet. Żeńskie szkoły handlowe. Kursy księgowości i rachunkowości kupieckiej dla kobiet. Patentowane buchalterki jako kandydatki na posady biurowe. Postulat zakładania przez kobiety własnych przedsiębiorstw.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

XII/332. Dr-owa Kosmowska [Irena Wanda Kosmowska], *Gniazda sieroce*, „D. Gosp.” 1913, nr 27, s. 210–211.

Kazimierz Jeżewski i Stanisław Glezmer. Pomoc materialna i moralna dla dzieci. Organizacja Gniazd Sierocych, styl życia i obowiązki dzieci w gnieździe. Wychowanie moralne i fizyczne dzieci w gnieździe. Plan budynków gospodarczych w gnieździe.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

XII/333. *„Dziesięcioro przykazań z higieny zębów i jamy ustnej”*, „D. Gosp.” 1913, nr 27, s. 211–212.

Wykalaczki, szczotki do zębów dla dzieci. Odpowiednie posiłki, wystrzeżenie się słodyczy. Przegląd stomatologiczny.

[zdrowie i higiena]

XII/334. G.W., *Ważny czynnik wychowawczy*, „D. Gosp.” 1913, nr 28, s. 217–218.

Kształtowanie charakteru dzieci i młodzieży. Predyspozycje do popełniania przestępstw i do okrucieństwa wobec ludzi i zwierząt. Chęć niszczenia, przyjemność ze sprawiania bólu zwierzętom i ludziom to uczucia patologiczne. Poglądy pedagogów na temat chwytania przez dzieci owadów, motyli itp. Krytyka rodziców, którzy jako prezenty dają dzieciom strzelby lub siatki na owady.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, wychowanie moralne]

XII/335. X., *Ogrodnictwo jako zawód kobiecy*, „D. Gosp.” 1913, nr 29, s. 227.

Szkoły ogrodnicze dla kobiet. Ich cele i program.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

XII/336. Ebrem [Ewa Bryndza-Nacka], *Nerwowość i higiena moralna*, „D. Gosp.” 1913, nr 30, s. 233–234; nr 31, s. 241–242.

Wiek XIX jako „wiek nerwowy”. Walka o byt, wytężona praca umysłowa, codzienne zmagania nasilają choroby na tle nerwowym. Rozstrój nerwowy przyczyną samobójstw. Zabiegi higieniczne wzmacniają nerwy. Często wada dzieci – niecierpliwość. Sposoby ćwiczenia cierpliwości, panowania nad sobą, budzenia dobrych i przyjemnych myśli, które uspokajają system nerwowy.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XII/337. *Skrzywienie (krzywica, choroba angielska)*, „D. Gosp.” 1913, nr 30, s. 235.

Przyczyny i rozwój krzywicy u dzieci. Objawy i leczenie krzywicy.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XII/338. Jadwiga S[trykowska?], *Wychowanie naszych dziewcząt*, „D. Gosp.” 1913, nr 31, s. 243.

Konieczność poznawania przez dziewczęta obowiązków domowych. Pożądana praktyczność w wychowaniu i kształceniu dziewcząt.

[edukacja dziewcząt i kobiet]

XII/339. *Jak się strzec przed jaglicą?*, „D. Gosp.” 1913, nr 31, s. 243.

Przyczyny choroby oczu – jaglicy. Rady dla matki chorego dziecka. Sposoby zwalczania choroby. Higiena dnia codziennego. Odseparowanie osób chorych od zdrowych.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XII/340. Z[ofia] Bielicka, *Dla młodych panien*, „D. Gosp.” 1913, nr 32, s. 249–250.

Instytucjonalna opieka nad młodymi kobietami, przybywającymi do miasta na naukę lub do pracy zarobkowej.

[opieka]

XII/341. W.S., *Dziwne przemiany*, „D. Gosp.” 1913, nr 33, s. 257–258.

Przemiana charakteru, usposobienia i wyglądu kobiety po zamążpójściu.

[edukacja dziewcząt i kobiet, rodzina]

XII/342. *Kilka słów o pracy zamożnych kobiet*, „D. Gosp.” 1913, nr 34, s. 265–266.

Praca zawodowa kobiet zamożnych psuje rynek pracy. Propozycje pracy dla zamożnych kobiet: dobroczynność, praca w przytułkach, szpitalach, na koloniach letnich.

[edukacja zawodowa, opieka]

XII/343. *O złych humorach*, „D. Gosp.” 1913, nr 34, s. 266–267.

Wychowanie kształtuje uprzejmość dziecka. Panowanie dziecka nad sobą, nad swym głosem i gestami.

[wychowanie moralne]

XII/344. *Dziesięciodniowe kursy ochroniarskie*, „D. Gosp.” 1913, nr 34, s. 267–268.

ZKZ i organizacja kursów ochroniarek. Szkoła gospodarcza dla dziewcząt. Gospodarcze kształcenie kobiet. Kursy dla instruktorek gospodarstwa.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

XII/345. *Z Towarzystwa Kolonii Letnich*, „D. Gosp.” 1913, nr 35, s. 274.

Posiedzenie komitetu TKL, decyzje o zatwierdzeniu planów budowy kolonii leczniczej im. S. Markiewicza w Ciechocinku. Kolonie: Michałówka, Wilhelmówka, Psary, Obory, Leszno, Żyrzyn.

[kolonie i półkolonie]

XII/346. *Kursy im. A. Baranieckiego w Krakowie*, „D. Gosp.” 1913, nr 35, s. 274–275.

Wyższe Kursy dla Kobiet im. Adriana Baranieckiego w Krakowie w roku szkolnym 1912/1913. Absolwentki średnich zakładów naukowych mogą zostać uczennicami zwyczajnymi kursów i otrzymać dyplom.

[edukacja dziewcząt i kobiet]

XII/347. *Z[ofia] Bielicka, Moda i higiena*, „D. Gosp.” 1913, nr 36, s. 281–282.

Siła mody w życiu, uleganie manii nowości, rozwijanie próżności. Ciągła walka o byt, wzmagająca się drożyzna to przyczyny fatalnych warunków zdrowotnych, które zwiększają śmiertelność. Higiena jako jedyna obrona przed tym niebezpieczeństwem. Higiena w zakresie urządzenia szkół, ochron, ustalania rozkładu godzin pracy. Higieniczna odzież i obuwie.

[zdrowie i higiena]

XII/348. *Kursy rękodzielnicze dla nauczycielek w Piotrkowie*, „D. Gosp.” 1913, nr 36, s. 283.

Kursy Rękodzielnicze dla Kobiet Amelii Osuchowskiej w Piotrkowie. Maturzystki po kursach otrzymują prawo nauczania w zakładach wychowawczo-naukowych niższych i średnich, prywatnych i rządowych. Mogą również zakładać ochrone, szkoły i kursy frebłowskie. Program kursów. Kursy rolnicze i gospodarstwa domowego. Radomskie Towarzystwo Rolnicze a organizacja kursów dla dziewcząt w Sandomierzu; program kursów.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

XII/349. *Znaczenie świeżego powietrza*, „D. Gosp.” 1913, nr 36, s. 283–284.

Dzieci powinny spać przy otwartych oknach. Pobyt dzieci na świeżym powietrzu. Postulat zwalczania palenia tytoniu. Znaczenie zdrowej skóry. Kąpiele powietrzne.

[zdrowie i higiena]

XII/350. Ebrem [Ewa Bryndza-Nacka], *Pisanie listów*, „D. Gosp.” 1913, nr 37, s. 289–290; nr 38, s. 297–298.

Relacje syn – matka. Pamięć o matce, sposób zwracania się do matki, pisania do niej listów. Do pisania listów należy wdrażać dzieci od najmłodszych lat. Wzory pisania listów dla dzieci. List jako forma pamięci o drugim człowieku, wyrażenie przywiązania.

[macierzyństwo, ojcostwo, wychowanie w rodzinie]

XII/351. *Nie straszcie dzieci*, „D. Gosp.” 1913, nr 37, s. 290–291.

Matki powinny wychowywać dzieci bez straszenia ich. Strach niszczy nerwy, może doprowadzić do choroby.

[macierzyństwo, przemoc wobec dzieci i młodzieży, wychowanie w rodzinie]

XII/352. *Higiena sportu pieszego*, „D. Gosp.” 1913, nr 37, s. 291; nr 38, s. 299.

Korzyść sportu pieszego dla zdrowia; jest on także przyjemny i pouczający. Najbardziej odpowiednia pora na wycieczki piesze. Odpowiednia odzież i obuwie. Odżywianie się w podróży. Środki wzmacniające siły uprawiających sport. Wpływ prawidłowego oddychania na akcję serca.

[wychowanie fizyczne i sport, wycieczki/krajoznawstwo, zdrowie i higiena]

XII/353. Władysław Karoli, *Zadowolenie i indywidualizm*, „D. Gosp.” 1913, nr 39, s. 307.

Indywidualizm to wrodzona cecha ludzka. Niszcząc go, wpływamy negatywnie na rozwój człowieka. Skuteczniejsze oddziaływanie przykładu z życia niż napominania. Szacunek dla indywidualizmu własnego i innych. Doskonalenie się to zwalczanie własnych namiętności i błędów. Szlachetny indywidualizm jednostek to przeciwieństwo dogmatyzmu.

[Nowe Wychowanie]

XII/354. *Wpływ palenia tytoniu na nerwy*, „D. Gosp.” 1913, nr 39, s. 307–308.

Niemieccy lekarze – specjaliści od chorób nerwowych, na posiedzeniu we Frankfurcie nad Menem obradowali nad schorzeniami powstającymi wskutek nadmiernego palenia tytoniu. Poglądy uczestników posiedzenia.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XII/355. Z[ofia] Bielińska, *Instytut Higieny Dziecięcej*, „D. Gosp.” 1913, nr 40, s. 313–314.

Geneza i działalność instytucji filantropijnej barona Leona de Lenvala. Sprawozdanie z działalności Instytutu w 1912 r.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

XII/356. *Kursy pedagogiczne dla kobiet*, „D. Gosp.” 1913, nr 40, s. 314.

Kursy pedagogiczne dla kobiet pod kierunkiem Jana Miłkowskiego (1906). Pomoc dla niezamożnych słuchaczek kursów.

[edukacja dziewcząt i kobiet]

XII/357. Aloizy Pr., *Higiena sportu dla kobiet*, „D. Gosp.” 1913, nr 40, s. 316.

Opis sportu mało rozpowszechnionego wśród kobiet – jazdy konnej. Odpowiedni strój do jazdy konnej.

[wychowanie fizyczne i sport]

XII/358. Władysław Karoli, *W sprawach kobiecych*, „D. Gosp.” 1913, nr 41, s. 321–322.

Praca zawodowa kobiet a wypełnianie obowiązków rodzinnych, macierzyńskich.

[macierzyństwo, rodzina]

XII/359. F.Z., *Prawidłowa higiena włosów*, „D. Gosp.” 1913, nr 41, s. 323.

Higieniczne i niehigieniczne nakrycia głowy dla dziecka, ich wpływ na higienę włosów.

[zdrowie i higiena]

XII/360. *Kultura umysłowa dziecka*, „D. Gosp.” 1913, nr 42, s. 330–331.

Kultura umysłowa dziecka. Zawsze należy odpowiadać na pytania dziecka. Cechy języka dziecka, związane z przebywaniem w konkretnym środowisku. Nacisk na staranną, dokładną, piękną mowę dziecka.

[rozwój dziecka]

XII/361. Ebre[m] [Ewa Bryndza-Nacka], *Nie mają apetytu*, „D. Gosp.” 1913, nr 43, s. 337–338.

Okresy braku apetytu w życiu dziecka. Apetyt jest związany ze stanem psychicznym. Najważniejsza zasada: nie mówić przy dzieciach o ich braku apetytu. Posiłki dla dzieci o regularnych porach. Brak apetytu u dzieci i młodzieży sygnałem ostrzegawczym dla rodziców.

[zdrowie i higiena]

XII/362. Dr K., *Dziedziczność chorób serca*, „D. Gosp.” 1913, nr 43, s. 338–339.

Groźne dla dzieci dziedziczne choroby serca: nerwice, gośćcowe choroby serca, stwardnienie serca.

[choroby i śmiertelność]

XII/363. Z[ofia] Bielicka, *Więcej takich!*, „D. Gosp.” 1913, nr 44, s. 345–346.

Potrzeba wyrobienia w społeczeństwie, w tym u dzieci, poczucia obowiązku. Ofiarność na rzecz zdrowia publicznego. Epidemie i izolacja osób z chorobami zakaźnymi.

[zdrowie i higiena]

XII/364. *Praca zawodowa a choroby i śmiertelność kobiet*, „D. Gosp.” 1913, nr 44, s. 346–347.

Wpływ sytuacji socjalnej na częstotliwość chorób i śmiertelność kobiet. Słaby stan zdrowia nauczycielek.

[choroby i śmiertelność, nauczyciel/pedagog]

XII/365. *Ćwiczenia fizyczne i uroda życia*, „D. Gosp.” 1913, nr 44, s. 347.

Promowanie aktywnych form życia jako remedium na problemy duchowe.

[wychowanie fizyczne i sport]

XII/366. W., *Ciche tragedie*, „D. Gosp.” 1913, nr 45, s. 353–354.

Typ kobiety melancholijnej a jej funkcjonowanie jako matki. Kobieta okradająca męża. Mąż znudzony żoną i dziećmi, szukający atrakcji poza rodziną.

[macierzyństwo, rodzina, wychowanie w rodzinie]

XII/367. *Wzorowy szpital*, „D. Gosp.” 1913, nr 45, s. 354–355.

Geneza i organizacja Szpitala im. Karola i Marii Szlenkierów w Warszawie (ul. Leszno). Dzieci z chorobami zakaźnymi i niezakaźnymi w szpitalu.

[choroby i śmiertelność, instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży]

XII/368. Ebram [Ewa Bryndza-Nacka], *Egoizm w wychowaniu dzieci*, „D. Gosp.” 1913, nr 46, s. 361–362; nr 47, s. 369–370.

Krytyka sposobu wychowania, który rozwija w dzieciach egoizm. Należy przyzwyczajając dzieci do usługiwania rodzicom, kształtować w nich gotowość do poświęceń dla drugiego człowieka i uczucie wdzięczności.

[wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

XII/369. *Oszczędność wśród dzieci*, „D. Gosp.” 1913, nr 46, s. 362–363.

Rozbudzanie w dzieciach zamiłowania do oszczędności. Krytyka lekkomyślnego trwonienia majątku.

[wychowanie moralne]

XII/370. *Obawa przeziębienia się*, „D. Gosp.” 1913, nr 46, s. 363.

Przyczyny przeziębień. Wpływ zimna na odporność organizmu. Niehigieniczna odzież. Choroby dróg oddechowych.

[choroby i śmiertelność]

XII/371. *Domowe wychowanie kobiet*, „D. Gosp.” 1913, nr 47, s. 370–371.

Rodzice a wychowanie domowe córek. Apel, by wychowując córki, kształcić je w kierunku ich przyszłych obowiązków matek i gospodyń.

[edukacja dziewcząt i kobiet, wychowanie w rodzinie]

XII/372. *Nowe Gniazdo Sieroce w Łasku*, „D. Gosp.” 1913, nr 47, s. 371.

Eufemia Szwejerowa ofiarowała dla TGS ziemię w guberni piotrkowskiej.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

XII/373. *Kobiety na uniwersytetach w Japonii*, „D. Gosp.” 1913, nr 47, s. 371.

Rozporządzenie rządu japońskiego, dopuszczające kobiety do studiów uniwersyteckich.

[dostęp do edukacji, edukacja akademicka, edukacja dziewcząt i kobiet]

XII/374. *Lęk nocny u dzieci*, „D. Gosp.” 1913, nr 48, s. 378–379.

Lęk nocny u dzieci to źródło ich problemów i niepokoju rodziców. Przyczyny nocnego lęku. Lęk wywołany chorobami układu nerwowego. Rady dla rodziców, jak postępować w przypadku napadu lękowego u dziecka. Nie należy krzyczyć na dziecko. Należy dobrać dla dziecka odpowiednią dietę, nie przeciążać go pracą. Rozrywki i zabawy dzieci w czasie wolnym. Wpływ lektury na stan psychiczny dziecka.

[czytelnictwo, przemoc wobec dzieci i młodzieży, wychowanie w rodzinie]

XII/375. Z[ofia] Bielicka, *Matoletni zbrodniarze*, „D. Gosp.” 1913, nr 49, s. 385–386.

W jakich warunkach wzrastają zbrodniarze? Jak społeczeństwo reaguje na zbrodnię? Więzienie nie odstrasza młodzieży od przestępstw. Kryminologia dziecięca. Postulat wszechstronnej opieki nad opuszczonymi dziećmi.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, opieka]

XII/376. Wacław Szczęśny, *Rodzice i dzieci*, „D. Gosp.” 1913, nr 50, s. 394.

Nieporozumienia między rodzicami i dziećmi. Mądra miłość rodzicielska. Krytyka braku poszanowania dla indywidualności dziecka. Dziecięca lekkomyślność i egoizm. Błędy w wychowaniu.

[relacje koleżeńskie, wychowanie w rodzinie]

XII/377. *„Zdrowe, silne, celów swych świadome”*, „D. Gosp.” 1913, nr 50, s. 394–395.

Szwedzki system wychowania w rodzinie. Uczestnictwo dziewcząt w sportach, wycieczkach, ruchu na świeżym powietrzu. Matki szwedzkie nie roztkliwiają się nad dziećmi. Higieniczne urządzenie szkół w Szwecji, codzienne ćwiczenia gimnastyczne. Ścisła dyscyplina szkolna. Praca zarobkowa dziewcząt.

[metody wychowania, wychowanie w rodzinie, zdrowie i higiena]

XII/378. Ebrem [Ewa Bryndza-Nacka], *Czy należy karać?*, „D. Gosp.” 1913, nr 51, s. 401–403; nr 52, s. 409–410.

Wskazówki postępowania w przypadku przewinień dzieci. Krytyka stosowania kar cielesnych. Przykłady dzieci okaleczonych w wyniku kar wymierzanych przez rodziców i wychowawców. Szkodliwe rodzaje kar. Kłamstwa dzieci.

[kary i nagrody, przemoc wobec dzieci i młodzieży]

XII/379. *Wydawnictwa gwiazdkowe*, „D. Gosp.” 1913, nr 51, s. 402–403.

Nowości książkowe dla młodzieży. Dzieła Wiktora Gomulickiego, Józefa Ignacego Kraśzewskiego, Władysława Umińskiego, Eugenii Żmijewskiej, Marii Konopnickiej.

[czytelnictwo]

XII/380. *Nowy Dom Sierot*, „D. Gosp.” 1913, nr 52, s. 410–411.

Izby Rzemieślnicze św. Antoniego Padewskiego – instytucja wychowująca i kształcąca do zawodów rzemieślniczych chłopców pozbawionych opieki rodzicielskiej. Baza materialna placówki. Opiekun sierot – ks. prefekt Franciszek Toporski.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

XII/381. *Kobieta matka*, „D. Gosp.” 1914, nr 1, s. 2–3.

Kobieta jako wychowawczyni dziecka. Psychologia dziecka. Kwestie rozwoju fizycznego, umysłowego i moralnego dziecka.

[macierzyństwo, psychologia dzieci i młodzieży]

XII/382. A.N., *Czy zimno jest zdrowe*, „D. Gosp.” 1914, nr 2, s. 12.

O wpływie temperatury na organizm dziecka, jego zdrowie i funkcjonowanie.

[zdrowie i higiena]

XII/383. Ebrem [Ewa Bryndza-Nacka], *Nagradzanie*, „D. Gosp.” 1914, nr 3, s. 17–18; nr 4, s. 25–26.

Nagradzanie dzieci. Nagradzanie za naukę, pilną pracę, pracę nad pozbyciem się wad. Nie należy nagradzać za dobre uczynki, dobroć, litość, wdzięczność, pobożność. O zwyczajach płacenia dzieciom za dobre stopnie w szkole.

[kary i nagrody]

XII/384. Dr M.E., *O szkarlatynie*, „D. Gosp.” 1914, nr 3, s. 19.

Przyczyny, objawy, przebieg szkarlatyny i ochrona przed zarażeniem.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XII/385. E.K., *Okrucieństwa dzieci względem zwierząt*, „D. Gosp.” 1914, nr 4, s. 26.

Dotyczy przejawów okrucieństwa dzieci wobec zwierząt, jego przyczyn i zachowania wobec niego.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, wychowanie moralne]

XII/386. Justyna Budzińska-Tylicka, *Jak strzec dzieci od chorób zaraźliwych*, „D. Gosp.” 1914, nr 4, s. 26–27.

Wrodzona i nabyta odporność dziecka. Hartowanie dzieci. Gimnastyka i sport jako sposoby wspomagania rozwoju fizycznego. Higiena w życiu dziecka. Dbalność o czystość, częste mycie rąk. Wskazówki dla dzieci, dotyczące walki z chorobami zakaźnymi.

[wychowanie fizyczne i sport, zdrowie i higiena]

XII/387. Dr P.L., *Znaczenie przeziębienia*, „D. Gosp.” 1914, nr 5, s. 35–36.

Przyczyny przeziębień, sposób postępowania wobec choroby.

[zdrowie i higiena]

XII/388. Zofia Seidlerowa, *Słów kilka o wychowaniu*, „D. Gosp.” 1914, nr 6, s. 41–42.

Odpowiednie zabawy i zabawki dla dzieci. Wychowanie dziecka w zgodzie z jego naturą. Przyzwyczajanie dziecka do oszczędności. Surowy rygor w wychowaniu.

[wychowanie moralne, zabawki, zabawy]

XII/389. *Mężowie a żony*, „D. Gosp.” 1914, nr 7, s. 49–50.

Rady dla żon i matek, dotyczące funkcjonowania w rodzinie. Relacje mąż – żona.

[edukacja dziewcząt i kobiet, rodzina]

XII/390. Zofia Bielicka, *Dla dobra dzieci*, „D. Gosp.” 1914, nr 8, s. 57–58.

Uwzględnianie zdolności dziecka w procesie kształcenia. Ambicje rodziców w zakresie wykształcenia dzieci. Forsowna nauka nie jest korzystna dla zdrowia dziecka, zniechęca je. Biura porad psychologiczno-pedagogicznych dla rodziców.

[popularyzacja wiedzy pedagogicznej, przymus w wychowaniu]

XII/391. *Małżeństwa dzietne a kwestia mieszkaniowa*, „D. Gosp.” 1914, nr 8, s. 58–59.

Właściciele domów chętniej wynajmują mieszkania lokatorom bezdzietnym, coraz trudniej licznym rodzinom znaleźć lokum. Apel o pomoc w znalezieniu mieszkania na wynajem dla rodzin wielodzietnych.

[zdrowie i higiena]

XII/392. *Kuchnia dietetyczna dla osób pracujących fizycznie i umysłowo*, „D. Gosp.” 1914, nr 8, s. 59–60.

Sposób odżywiania powinien być dostosowany do wieku i sił żywotnych organizmu oraz typu pracy zawodowej. Brak urozmaicenia posiłków rodzin. Zdrowa kuchnia – sposób przygotowania i spożywania pokarmów.

[zdrowie i higiena]

XII/393. Ebrem [Ewa Bryndza-Nacka], „*To się na nic nie przyda*”, „D. Gosp.” 1914, nr 9, s. 65–66.

Dotyczy walki z biernością, samolubstwem i lenistwem – cechami powstrzymującymi ludzi od działania. Walka z zabobonami w zakresie lecznictwa, np. postępowania na wsi z kołtunem u dzieci.

[zdrowie i higiena]

XII/394. *Umiejętność rozmowy*, „D. Gosp.” 1914, nr 9, s. 67.

Cicha i niewyraźna wymowa, milczenie w towarzystwie to zachowania niestosowne. Tematy do rozmowy. Ostrożność w plotkowaniu. Niezdradzanie powierzonej tajemnicy. Dotrzymywanie słowa.

[wychowanie moralne]

XII/395. *Czego należy się wystrzegać*, „D. Gosp.” 1914, nr 9, s. 67.

Zasady ogłady towarzyskiej. Wskazówki higieniczne: nie garbić się, nie zagryzać warg, nie dopuszczać do marznięcia rąk i nóg, nie czytać w niedostatecznym oświetleniu, nie zapominać o codziennej higienie, pielęgnacji jamy ustnej i całego ciała. Wskazówki, jak dbać o zdrową skórę.

[zdrowie i higiena]

XII/396. Z.M., *Gry i zabawy dla dzieci i młodzieży*, „D. Gosp.” 1914, nr 10, s. 73–74.

Gry i zabawy do zastosowania w pomieszczeniu. Zbyt mała ilość gier i zabaw do wykorzystania na świeżym powietrzu, zachęcających do ruchu. Zabawy rozwijające siły fizyczne dzieci i młodzieży.

[wychowanie fizyczne i sport, zabawy]

XII/397. J.N., *Rozpieszczone dzieci*, „D. Gosp.” 1914, nr 11, s. 82–83.

Krytyka rozpieszczania dzieci przez rodziców, negatywne skutki takiego traktowania dzieci.

[wychowanie w rodzinie]

XII/398. *Czy spać przy otwartym oknie?*, „D. Gosp.” 1914, nr 11, s. 83–84.

Urządzenie sypialni w zgodzie z zasadami higieny, kształtowanie właściwych warunków zdrowego snu.

[zdrowie i higiena]

XII/399. Z[ofia] Bielicka, *Kursy gospodarstwa domowego przy Schronisku Dzieci Maryi*, „D. Gosp.” 1914, nr 12, s. 89–90.

Gospodarstwo domowe podstawą dobrobytu narodu. Postulat odpowiedniego kształcenia przyszłych gospodyń, propagowania wzorca żony i pani domu przez zakładanie odpowiednich szkół. Dwie szkoły dla proletariatu fabrycznego w Zagłębiu Dąbrowskim. Szkoły gospodarstwa domowego dla kobiet w Belgii.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

XII/400. W.K., *O szkole ludowej*, „D. Gosp.” 1914, nr 12, s. 90–91.

Ważna rola wyższych warstw społecznych w zakresie szerzenia oświaty wśród ludu. O powołaniu do wykonywania zawodu nauczyciela.

[nauczyciel/pedagog, oświata ludowa]

XII/401. *Higiena rozrywek*, „D. Gosp.” 1914, nr 12, s. 91.

Kojące rozrywki dziecięce: marzycielstwo, muzyka, spacer. Sporty uprawiane dla rozrywki. Gry towarzyskie. Rozrywki odwracające uwagę od codziennych trosk. Wybór rozrywek odpowiednich dla usposobienia dziecka. Dalekie i męczące podróże.

[odpoczynek i rekreacja, zabawy]

XII/402. *Chrystus i dzieci*, „D. Gosp.” 1914, nr 13, s. 95–96.

O wychowaniu religijnym dzieci, bez względu na ich pochodzenie społeczne i narodowe.

[wychowanie religijne]

XII/403. Jedna z Matek, *Szczęśliwe życie rodzinne*, „D. Gosp.” 1914, nr 14, s. 105–106.

O braku szacunku dzieci wobec rodziców. Dom przyjemny dla dziecka. Krytyka mężów-ojców szukających rozrywek poza domem. Propagowanie wspólnych posiłków rodzinnych. Posiłki dla dzieci. Wspólna rozrywka całych rodzin, wspólne czytanie, spacer.

[ojcostwo, wychowanie w rodzinie]

XII/404. *Wzajemna pomoc w małżeństwie*, „D. Gosp.” 1914, nr 14, s. 106–107.

Potrzeba wzajemnej pomocy kobiety i mężczyzny w małżeństwie. Wspieranie się w prowadzeniu domu, wychowywaniu dzieci.

[rodzina, wychowanie w rodzinie]

XII/405. M.Ł. [Maria Łopuszańska], *Zaufanie dzieci do rodziców*, „D. Gosp.” 1914, nr 15, s. 113–114.

Rodzice przyjaciółmi dziecka i przykładem godnym naśladowania. Rodzice chronią dziecko przed złym wpływem kolegów. Porozumienie między ojcem i synem. Rodzice mają zbyt mało czasu dla dzieci. Dziecko-egoista, dziecko-tyran, przekonane, że rodzice mają spełniać jego fantazje.

[ojcostwo, pedagogika naukowa, wychowanie w rodzinie]

XII/406. *Sztuka przyjmowania gości*, „D. Gosp.” 1914, nr 15, s. 114–115.

Wychowanie przez przykład, uczenie dziewcząt, jak przyjmować i zabawiać gości. Zasady zachowania gospodyni domu. Takt, wynikający z serca i dobrego wychowania, to podstawa utrzymywania dobrych stosunków z ludźmi.

[edukacja dziewcząt i kobiet, wychowanie w rodzinie]

XII/407. M., *Mleko dla niemowląt*, „D. Gosp.” 1914, nr 15, s. 115–116.

Higiena odżywiania dzieci. Mleko ośle, kozie i krowie. Ogrzewanie i sterylizacja mleka.

[zdrowie i higiena]

XII/408. *Posagi dawniej a dziś*, „D. Gosp.” 1914, nr 16, s. 122–123.

Kwestia posagów córek, przedstawiona w ujęciu historycznym.

[wychowanie w rodzinie]

XII/409. Natalia Jastrzębska, *Liga matek*, „D. Gosp.” 1914, nr 17, s. 130–131.

Obowiązek racjonalnego wychowywania dzieci w domu i szkole. Obowiązek opieki nad młodzieżą i udzielania jej pomocy. Postulat utworzenia Ligi Matek, służącej sprawom wychowania i opieki nad młodzieżą. Organizacja ma skupiać kobiety zainteresowane sprawami wychowawczymi. Program pracy: opieka nad ubogimi dziećmi i młodzieżą, dostarczanie potrzebującym odzieży i pożywienia, zakładanie szkół dla dzieci mniej zdolnych, utworzenie biura porad pedagogicznych.

[opieka, popularyzacja wiedzy pedagogicznej]

XII/410. *Cierpliwość*, „D. Gosp.” 1914, nr 17, s. 131–132.

Kształtowanie cierpliwości u dzieci i młodzieży oraz dorosłych. Cierpliwość powinna towarzyszyć w wykonywaniu każdej pracy.

[wychowanie moralne]

XII/411. M.Ł. [Maria Łopuszańska], *Estetyka w życiu codziennym*, „D. Gosp.” 1914, nr 18, s. 137–138; nr 19, s. 142–143.

Poczucie piękna. Wychowawczy wpływ piękna na społeczeństwo. Dbalność o wygodę i porządek w mieszkaniu.

[edukacja artystyczna, zdrowie i higiena]

XII/412. *Święcenie niedzieli*, „D. Gosp.” 1914, nr 18, s. 138–139.

Stosunek społeczeństwa do wypoczynku niedzielnego. Ideałem rozwoju człowieka jest równomierne kształcenie ducha i ciała.

[odpoczynek i rekreacja]

XII/413. Kazimierz Jeżewski, *Gniazda sieroce*, „D. Gosp.” 1914, nr 20, s. 155.

O projekcie TGS, dotyczącym tworzenia 30–40-morgowych gospodarstw rolniczo-przemysłowych, oddawanych w zarząd małżeństwom, aby z dochodów utrzymywały i wychowywały z własnymi dziećmi sieroty w różnym wieku. Organizacja Sochaczewskiego Gniazda Sierocego im. Wandy.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

XII/414. Ebrem [Ewa Bryndza-Nacka], *Roboty ręczne*, „D. Gosp.” 1914, nr 22, s. 169–170; nr 23, s. 177–178.

Roboty ręczne jako główne zajęcie kobiet. Rozwijanie u dzieci małej motoryki, np. przez wyplatanie koszyków, wyszywanie konturów prostych przedmiotów. Nauka jako zabawa. Dzieci lubią prace ręczne. W szkole nie należy zaniedbywać takich prac. Ćwiczenie umiejętności, przydatnych dziewczynie jako przyszłej gospodyni i wychowawczyni dzieci (szycie, gotowanie, pielęgnowanie dzieci).

[prace ręczne, wychowanie przez pracę]

XII/415. *Jak powinna żona postępować z mężem*, „D. Gosp.” 1914, nr 22, s. 170.

Wskazówki, jak żony powinny postępować z mężami. Należy unikać nieprzyjemnych rozmów, zwłaszcza przy posiłkach, nie trzeba wtajemniczać męża we własne kłopoty, nie należy wtrącać się w interesy męża.

[rodzina, wychowanie w rodzinie]

XII/416. Z.S.S., *Pedagogiczne znaczenie czynnika estetycznego*, „D. Gosp.” 1914, nr 23, s. 178–179.

Wpływ czynnika estetycznego na kształtowanie umysłu i duszy dziecka w kolejnych fazach jego rozwoju. Wrażenia wynoszone ze szkoły zostawiają ślad w charakterze dziecka. Żądanie pedagogów, aby szkoła była miejscem wesołym. Estetyka otoczenia, w którym przebywa dziecko. Umiejętnie urządzenie klas. Dzieci zobowiązane do utrzymywania porządku wokół siebie (na ławce i pulpicie w klasie). Barwne tablice szkolne.

[edukacja artystyczna, pomoce dydaktyczne i podręczniki, rozwój dziecka]

XII/417. *Żeńska wieczorna szkoła handlowa przygotowawcza*, „D. Gosp.” 1914, nr 23, s. 179.

Fachowe kształcenie kobiet, prowadzone przy wieczornych kursach handlowych Zgromadzenia Kupców m. Warszawy. Zapisy do szkoły i jej program.

[edukacja zawodowa]

XII/418. Włodzimierz Trąpczyński, *Rozluźnienie węzłów rodzinnych*, „D. Gosp.” 1914, nr 24, s. 185–186.

Wpływ rodziny na kształtowanie charakteru jednostki.troska o utrzymywanie kontaktów i dobrych relacji między domownikami.

[wychowanie w rodzinie]

XII/419. Zyta, *W trosce o dobre służące*, „D. Gosp.” 1914, nr 26, s. 201–202.

Apel o wsparcie projektu zakładania instytucji wychowawczych, przygotowujących dobre służące i gospodynie.

[edukacja dziewcząt i kobiet, oświata pozaszkolna]

XII/420. *Jak powinniśmy się zachować w lecie*, „D. Gosp.” 1914, nr 26, s. 203; nr 27, s. 211–212.

Higienista Władysław Chodecki i jego uwagi na temat zachowania się dzieci latem.

[zdrowie i higiena]

XII/421. *Zajęcia i prace. Dziecko*, „D. Gosp.” 1914, nr 27, s. 210–211; nr 28, s. 218–219; nr 29, s. 226–227.

Potrzeba zwracania uwagi na rozwój dziecka od najmłodszych lat. Dobór zabaw i zabawek adekwatny do etapu rozwoju. Zachęcanie do prac ręcznych. Czas przeznaczony na naukę. Zajęcia dla dzieci zależne od miejsca zamieszkania. Kwestie rozwoju moralnego, duchowego i umysłowego dziecka.

[prace ręczne, rozwój dziecka]

XII/422. *Sposób spędzania wyczasów letnich przez młodzież*, „D. Gosp.” 1914, nr 30, s. 234.

Rady dla młodzieży, dotyczące sposobu spędzania wakacji, odpowiedniego ubierania się, racjonalnej diety. Praca fizyczna a gimnastyka. Zalecenia dla młodzieży rzemieślniczej.

[odpoczynek i rekreacja]

XII/423. *Ważność ćwiczeń fizycznych*, „D. Gosp.” 1914, nr 36–37, s. 258.

Pozytywny wpływ ćwiczeń fizycznych na świeżym powietrzu na rozwój dzieci.

[rozwój dziecka, wychowanie fizyczne i sport]

XII/424. Ł.M., *Wykształcenie domowe*, „D. Gosp.” 1914, nr 40–41, s. 265–266; nr 44–45, s. 273–274.

Postulat wyższego wynagrodzenia dla nauczycielek z wyższym wykształceniem. Pozytywne aspekty nauki na wsi. Zdrowie uczennic ma wpływ na proces uczenia się. Nauczanie początkowe i warunki, jakich wymaga. Nauka języków obcych. Pogadanki przyrodnicze. Nauka historii. Nauka religii.

[nauczyciel/pedagog, nauka języków obcych, wychowanie religijne]

XII/425. *Kiedy wydać córkę za mąż*, „D. Gosp.” 1914, nr 48–49, s. 282.

Poglądy na temat zamążpójścia. Wychowanie kobiety do roli matki, żony i wychowawczyni dzieci.

[edukacja dziewcząt i kobiet, wychowanie w rodzinie]

XII/426. *Bohaterki*, „D. Gosp.” 1914, nr 52, s. 290.

Kobiety jako opiekunki dzieci podczas wojny.

[opieka]

XII/427. *W jaki sposób mamy wpływać na dzieci, by były posłuszne*, „D. Gosp.” 1915, nr 1, s. 2–3.

Rola autorytetu w wychowaniu. Rodzice powinni objawiać silną wolę i stanowczość. Krzyk dziecka i wymuszanie spełniania jego żądań. Szorstkość i gniew osłabiają powagę rodziców w oczach dziecka. Krytyka surowej władzy rodzicielskiej.

[kary i nagrody, wychowanie w rodzinie]

XII/428. Ks.P., *Opieka nad moralnością młodzieży*, „D. Gosp.” 1915, nr 2, s. 9–10; nr 3, s. 13–14.

Czynniki wpływające na wychowanie młodzieży. Moralność młodzieży. Wpływ złego nadzoru na stacjach na demoralizację młodzieży. Obowiązek właściwego wychowania dzieci spoczywa na rodzicach i szkole. Postulat współdziałania domu rodzinnego ze szkołą. Poprawa sytuacji w szkołach w zakresie wychowania fizycznego. Przewaga kształcenia umysłu nad kształceniem woli. Błędy w wychowaniu domowym. Atmosfera prawdy, szczerości, pracy i miłości w domu. Wzorcowy internat.

[współpraca rodziny ze szkołą, wychowanie fizyczne i sport, wychowanie w rodzinie]

XII/429. *Hartowanie dzieci*, „D. Gosp.” 1915, nr 4, s. 17–18.

Znaczenie hartowania dzieci, czyli kształtowania ich odporności, siły do pokonywania szkodliwych wpływów zewnętrznych, np. zimna. Wskazówki, jak prawidłowo hartować młody organizm. Postulat gruntownej zmiany systemu szkolnego, aby zapewnił zarówno fizyczny, jak i umysłowy rozwój człowieka. Choroby zakaźne. Pobyt na

świeżym powietrzu, wietrzenie mieszkań, wentylacja pomieszczeń, szczególnie pokoju dzieciennego.

[zdrowie i higiena]

- XII/430. J.K., *Praktyczne zastosowanie umiarkowania*, „D. Gosp.” 1915, nr 5, s. 20–21.

Powściągliwość w wychowaniu. Kształtowanie umiejętności odmawiania sobie zbytku. Matki powinny wpajać dzieciom ideał umiarkowania. Krytyka spełniania wszelkich zachcianek dzieci, rozbudzającego ich egoizm.

[macierzyństwo, wychowanie w rodzinie]

- XII/431. A.K., *Dzieci i rodzina*, „D. Gosp.” 1915, nr 6, s. 25–26.

O wzajemnej miłości rodziców i dzieci. Kara jako środek ostateczny wobec dzieci upartych, kłamliwych, działających na szkodę innych.

[kary i nagrody, rodzina]

- XII/432. *Strawność i pożywność pokarmów*, „D. Gosp.” 1915, nr 6, s. 26.

Poglądy francuskiego lekarza i higienisty Maurice'a de Fleury na odżywianie. Na wybór pożywienia powinny mieć wpływ m.in. wiek, usposobienie, klimat, rodzaj pracy.

[zdrowie i higiena]

- XII/433. Świadomy [Maksymilian Malinowski?], *Umiejętność życia z ludźmi*, „D. Gosp.” 1915, nr 7, s. 29–30; nr 8–9, s. 33–34.

Nie należy narzucać własnych gustów i przekonań bliskim, natrętnie mieszać się w sprawy innych. Uznanie różnic między ludźmi. Zalecenie unikania sporów. Praca nad własnym charakterem.

[samokształcenie/samowychowanie, wychowanie moralne]

- XII/434. Lekarz, *O cholery i środkach walki z nią*, „D. Gosp.” 1915, nr 7, s. 30; nr 8, s. 34–35; nr 10–11, s. 38; nr 12, s. 42–43.

Wskazówki, jak zwalczać cholereę. Fazy epidemii cholery. Objawy cholery. Źródła zakażenia. Środki zapobiegawcze.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

- XII/435. *Człowiek się bawi*, „D. Gosp.” 1915, nr 10–11, s. 37–38.

Rola zabawy w życiu człowieka. Różnice między zabawami dzieci i dorosłych.

[zabawy]

XII/436. *Sen dzieci*, „D. Gosp.” 1915, nr 12, s. 41–42.

O śnie dzieci. Higiena sypialni, odpowiednie łóżko, pościel.

[zdrowie i higiena]

XIII. „Dobra Matka”

Warszawa 1905

tytuł nast. XLVI. „Kobieta”

XIII/1. Redakcja, [bez tytułu], „D. Mat.” 1905, nr 1, s. 1–2.

Dotyczy wychowania młodych pokoleń Polaków. Kształtowanie charakteru, wrażliwości na potrzeby społeczeństwa.

[wychowanie w rodzinie]

XIII/2. Julia Terpiłowska, *Jak mówią panienki?*, „D. Mat.” 1905, nr 1, s. 2–3; nr 2, s. 10–11; nr 3, s. 19–20; nr 4, s. 27–28.

Kwestia rozumienia kobiecości. Poglądy na wychowanie dziewcząt. Wiedza kobiet na temat filantropii oraz przemysłu wiejskiego. Przedstawienie najnowszych prądów, pojęć, szkół.

[edukacja dziewcząt i kobiet]

XIII/3. Stefan Poraj [Stefania Bojarska], *Co czytają nasze matki, co czytać powinny?*, „D. Mat.” 1905, nr 1, s. 3–4.

Wskazówki dla matek: co czytać, jak czerpać wiedzę z książek. Wybór dobrej lektury dla dziewcząt. Postulat, aby dziewczęta pod okiem matek spędzały dwie godziny dziennie na czytaniu odpowiednich książek. Pedagogizacja rodziców. Matce potrzebna jest gruntowna wiedza z zakresu wychowania dzieci. Zagadnienia oświaty ludowej.

[wychowanie w rodzinie]

XIII/4. Teresa Jadwiga [Jadwiga Teresa Papi], *Wesołość*, „D. Mat.” 1905, nr 1, s. 4–5; nr 2, s. 11–12.

Matka powinna być wesoła i uczyć dzieci zabawy. Polemika z poglądami niektórych matek, które twierdzą, że zabawy i rozrywki to marnowanie czasu i zabraniają ich dzieciom. Odpoczynek dzieci powracających ze szkoły, które nie powinny natychmiast zajmować się odrabianiem lekcji. Wesołość i swoboda nie sprzeciwiają się tzw. dobremu wychowaniu. Rozrywka i jej wpływ na zdrowie. Właściwe rozumienie odpoczynku. Zagrożenia, jakie niosą nieodpowiednie rozrywki.

[odpoczynek i rekreacja, wychowanie w rodzinie, zabawy]

XIII/5. (k.), *Lekarz domowy. Płonica (szkarlatyna) i nowe próby jej leczenia*, „D. Mat.” 1905, nr 1, s. 6–7.

Najczęstsza i najniebezpieczniejsza choroba dzieci to płonica, zwana szkarlatyną. Objawy choroby i sposoby leczenia. Niezbędna wiedza matek w tym zakresie.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XIII/6. Edm[und] Bogdanowicz, *Śp. Henryk Wernic*, „D. Mat.” 1905, nr 2, s. 9–10.

Życie i twórczość Henryka Wernica. Sylwetka polskiego pedagoga, zasłużonego dla sprawy wychowania młodzieży.

[nauczyciel/pedagog]

XIII/7. Maria Hertzberg, *Jak nakłaniać dzieci do dobrego posłuszeństwa?*, „D. Mat.” 1905, nr 2, s. 12–13; nr 3, s. 20–21.

Kwestia nadzoru nad dziećmi. Udawanie posłuszeństwa w obawie przed karą. Obluda, kłamstwa i wady dzieci. Kara jako środek wyrabiający w dzieciach uległość, bierność oraz niezdolność do samodzielnego decydowania. Krytyka nagradzania za uległość i posłuszeństwo. Szacunek i zaufanie do wychowawców. Poczucie godności osobistej dziecka. Krytyka nadmiernych wymagań wobec dzieci. Potrzeba badania fizjologicznych lub psychologicznych przyczyn postępowania dziecka. Najlepsze wychowanie – przez przykład. Zgodność słów wychowawcy z jego uczynkami.

[kary i nagrody, wychowanie w rodzinie]

XIII/8. Władysław Chodecki, *Lekarz domowy. Zabawy i zabawki w świetle higieny*, „D. Mat.” 1905, nr 2, s. 14–15.

Wybór odpowiedniej zabawy i zabawek dla dzieci. Zabawki a rozwój umysłowy dziecka. Higiena zabawek, krytyka zabawek malowanych i farbowanych. Zabawa ćwicząca zmysł wzroku – rzucanie piłką. Wielkość zabawek – postulat kupowania dla małych dzieci zabawek dużych, by nie mogły ich połknąć. Najwięcej przyjemności sprawia dziecku zabawka, którą samo zrobi.

[zabawki, zdrowie i higiena]

XIII/9. Kazimierz Siedlecki, *Bezreligijność młodzieży*, „D. Mat.” 1905, nr 3, s. 17–18.

Niereligijna młodzież. Zniechęcenie i apatia młodzieży jako skutek braku religijności.

[wychowanie religijne]

XIII/10. Władysław Chodecki, *Falszywa droga*, „D. Mat.” 1905, nr 3, s. 18–19; nr 4, s. 28–29.

Praca kobiet poza domem. Praca jako przyczyna braku czasu na wychowanie dzieci. Wychowywanie dzieci matek pracujących przez osoby przypadkowe, poza kontrolą

rodzicielską. Kwestia doboru opiekunek i wychowawczyń, ich stanu zdrowia oraz stosowanych przez nie metod wychowawczych. Stosowanie kar cielesnych wobec dzieci. Obawa i strach – najgorsze środki pedagogiczne, które wypaczają charakter. Szkodliwy wpływ alkoholu na młodzież. Zatrudnianie bon-cudzoziemek jako sposób na ułatwienie dzieciom nauki języków obcych. Prawidłowy rozwój fizyczny i umysłowy dziecka.

[kary i nagrody, wychowanie moralne]

XIII/11. Władysław Chodecki, *O błonicy*, „D. Mat.” 1905, nr 3, s. 22–23.

Choroba wieku dziecięcego. Przyczyny, przebieg i zapobieganie. Wskazówki dla matek.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XIII/12. D.M., *Ubrania dla panienek*, „D. Mat.” 1905, nr 3, s. 23–24.

Taniec jako właściwa i zdrowa rozrywka dla dziewczynek. Kwestie doboru odpowiedniego materiału na dziewczęce sukienki wieczorowe (lekka wełna, batyst, muślin).

[zdrowie i higiena]

XIII/13. M.L., *Nasi synowie*, „D. Mat.” 1905, nr 4, s. 25–26.

O wychowaniu domowym chłopców. Rola ojca w wychowaniu synów.

[ojcostwo, wychowanie w rodzinie]

XIII/14. Henryk Wernic, *Wychowanie niemowlęcia*, „D. Mat.” 1905, nr 4, s. 26–27.

Wychowanie dziecka od pierwszych chwil życia. Zadania matki w wychowaniu niemowlęcia. Ostrzeżenie przed nadmierną opiekuńczością, która szkodzi charakterowi dziecka.

[macierzyństwo, wychowanie w rodzinie]

XIII/15. Władysław Chodecki, *O pewnych przypadłościach u dzieci*, „D. Mat.” 1905, nr 4, s. 30–31.

Nocne moczenie u dziecka. Przyczyny: zmiana pożywienia, nagle zmiana temperatury, osłabienie organizmu. Zalecenia: podawanie wieczorami małej ilości płynów, wdrażanie dziecka do czystości.

[zdrowie i higiena]

XIII/16. Władysław Chodecki, *Szkoła imienia Wawelberga i Rotwanda*, „D. Mat.” 1905, nr 4, s. 31–32.

Wzorowe urządzenia higieniczne szkoły według Stanisława Kopczyńskiego. Każdy uczeń dostaje w szkole śniadanie. Racjonalne odżywianie wpływa dodatnio na sprawność umysłową. Prace ręczne. Nieprzepełnione klasy. Skrupulatne utrzymywanie czystości, dokładność i systematyczność. Niewłaściwy rygor zniechęca do nauki.

[zdrowie i higiena]

XIII/17. Edm[und] Bogdanowicz, *Mikołaj Rey jako pedagog. Szkic jubileuszowy 1505–1905*, „D. Mat.” 1905, nr 5–6, s. 33–34; nr 7–8, s. 45–46.

Poglądy Mikołaja Reja na wychowanie, jego praktyczne wskazówki pedagogiczne. Apel, by zaprzestać rozpieszczania dzieci. Proste posiłki, niezbyt wyszukane stroje. Należy upominać, a nie karać. Ochrona dziecka przed złym towarzystwem. Wychowawca dziecka powinien być dobrze dobrany, ale wychowanie w domu jest rolą rodziny. Rey nie popierał przeciążania dzieci nauką, zalecał baczne zwracanie uwagi na wychowanie religijno-moralne.

[wychowanie w rodzinie]

XIII/18. Jadwiga Rzętkowska, *Wychowanie estetyczne*, „D. Mat.” 1905, nr 5–6, s. 35–36; nr 7–8, s. 47–49; nr 9, s. 59.

Metody rozwijania poczucia estetyki w dzieciach. Znaczenie tego aspektu wychowania dla duchowego rozwoju dziecka. Wpływy bezpośredniego otoczenia. Poczucie piękna a moralność dziecka. Wpływ wychowania estetycznego na kształtowanie wyobraźni i charakteru dziecka. Piękno w otoczeniu dziecka. Zdobienie ścian pokoju dziecięcego dziełami sztuki, kwiatami. Rola czystości w otoczeniu dziecka. Kształcenie mowy dziecka, dokładności w wymowie. Kontakt z naturą jako środek do rozwinięcia w dziecku poczucia piękna, kształcenia zmysłów i usprawniania ruchów dziecka. Samodzielność myślenia, własne zdanie dziecka. Muzyka i sztuki plastyczne w wychowaniu.

[edukacja artystyczna]

XIII/19. Deodal., *Szkolnictwo społeczne*, „D. Mat.” 1905, nr 5–6, s. 36–38.

W. Münch i jego *Pedagogika przyszłości*. Szkoła na świeżym powietrzu, zalety „szkoły w lesie” dla zdrowia i umysłu młodzieży. Szkoła na łonie natury według nauczyciela z Eberfeldu, P. Thiela. Projekt Thiela przedstawiono i poddano dyskusji na kongresie higieny szkolnej w Norymberdze. Krótkowzroczność uczniów.

[Nowe Wychowanie, zdrowie i higiena]

XIII/20. Stefan Poraj [Stefania Bojarska], *Dzielna panna*, „D. Mat.” 1905, nr 5–6, s. 37–38.

Typy nowoczesnych kobiet. Wizerunek panny wiejskiej, odznaczającej się tężyzną fizyczną, brakiem nerwowości. Wychowanie wiejskie panien, przygotowanych do życia zgodnie z naturą, uprawiających gimnastykę i długie spacery. Kształtowanie charakteru – brak zbędnej dbałości o cechy zewnętrzne, życzliwość i pomocność, pogoda i humor.

[edukacja dziewcząt i kobiet, wychowanie moralne]

XIII/21. Władysław Chodecki, *Lekarz domowy. Pleśniawki*, „D. Mat.” 1905, nr 5–6, s. 39–40.

Pleśniawki u dzieci – przyczyny, objawy.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XIII/22. Z.B., *Biblioteczka Domowa. Życie dzieci*, „D. Mat.” 1905, nr 5–6, s. 41–42.

System wychowawczy Paoli Lombroso. Badania nad naturą dzieci. Znaczenie zabawy w życiu dziecka.

[metody wychowania, zabawy]

XIII/23. Józefa Gażyńska, *Samouctwo*, „D. Mat.” 1905, nr 7–8, s. 48–49; nr 9, s. 60–61.

Wykształcenie kobiet. Po ukończeniu pensji kontynuacja edukacji dzięki poważnym lekturom oraz pracy samokształceniowej.

[edukacja zawodowa, samokształcenie/samowychowanie]

XIII/24. *Wychowanie społeczne. Higiena etyczna*, „D. Mat.” 1905, nr 7–8, s. 49–50; nr 9, s. 60.

Harmonijny rozwój i kształcenie dzieci. Poglądy J. Trüpera, dyrektora zakładu wychowawczego. Szkoła niemiecko-pruska w jego poglądach. Wartość etyczna uczenia i jego charakter. Dom jako pierwsze miejsce wychowywania dziecka. Zdrowie ciała podstawą wychowania etycznego.

[wychowanie moralne, zdrowie i higiena]

XIII/25. Władysław Chodecki, *Lekarz domowy. O ząbkowaniu*, „D. Mat.” 1905, nr 7–8, s. 51–52.

Ząbkowanie dziecka. Kąpiele letnie. Spokój dziecka.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XIII/26. Jan Gralewski, *Wychowanie moralno-religijne*, „D. Mat.” 1905, nr 9, s. 57–58; nr 10, s. 65–67.

Początki wychowania religijnego dziecka. Dobry przykład w wychowaniu. W jaki sposób mówić dziecku o Bogu. Wpajanie zasad chrześcijańskich. Autorytet rodziców. Konsekwencja w wychowaniu.

[wychowanie religijne]

XIII/27. H., *Sprawiedliwość w wychowaniu*, „D. Mat.” 1905, nr 9, s. 61–62.

Wychowując dzieci, należy kierować się sprawiedliwością. Zagrożenia wynikające z faktu, że jedno z dzieci staje się ulubieńcem matki. Postulat, by nie dzielić zajęć dzieci na przeznaczone dla dziewczynek i chłopców, ale podchodzić do tego zgodnie z osobistymi upodobaniami dzieci. Szkodliwość przymusu w tej kwestii. Poczucie niesprawiedliwości u dziecka.

[przymus w wychowaniu, wychowanie w rodzinie]

XIII/28. Władysław Chodecki, *O skrofulach*, „D. Mat.” 1905, nr 9, s. 62–63.

Zapalenie węzłów chłonnych – opis choroby i sposobów jej zwalczania. Wychowanie na wsi. Pomocna rola słońca w zapobieganiu skrofulom i w ich leczeniu.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XIII/29. H.Ł., *Jak należy ubierać dzieci*, „D. Mat.” 1905, nr 9, s. 64; nr 10, s. 71.

Skromny i schludny ubiór dzieci. Postulat, by unikać strojenia dzieci, które prowadzi do rozpieszczania i roszczeniowości. Ostrożność w kwestii ubioru: niekosztowne materiały, walka ze zbytkiem. Ubranie dopasowane do pory roku. Hartowanie dziecka. Strój jako przejaw moralnego rozwoju dzieci.

[wychowanie fizyczne i sport, wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

XIII/30. Józefa Gażyńska, *Spacerunki dzieci miejskich*, „D. Mat.” 1905, nr 10, s. 67–69.

Wpływ spacerów na umysł i serce dziecka. Każdy spacer powinien mieć cel. Dziecko powinno poznawać nowe dzielnice. Starsze dzieci powinny towarzyszyć rodzicom, gdy ci załatwiają interesy w urzędach. Wyrabia to w dzieciach przedsiębiorczość, umiejętność radzenia sobie w życiu.

[wychowanie fizyczne i sport]

XIII/31. Teodor Drabczyk, *Lekarz domowy. Higiena górnego odcinka dróg oddechowych u dzieci*, „D. Mat.” 1905, nr 10, s. 70–71; nr 11, s. 78–79.

Prawidłowe oddychanie. Fizjologiczne przyczyny i skutki wadliwego oddychania. Objawy złego oddychania. Objawy chorób dróg oddechowych.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XIII/32. D.M., *Ubranka dla dzieci*, „D. Mat.” 1905, nr 10, s. 71–72.

Wzory sukienek odpowiednich dla dziewczynek w różnym wieku.

[zdrowie i higiena]

XIII/33. *Strach u dzieci*, „D. Mat.” 1905, nr 11, s. 73–75.

Nerwowość jako choroba, z którą należy walczyć. Strach jako jeden z objawów niezrównoważenia systemu nerwowego. Skłonność dzieci do strachu.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XIII/34. Maria K., *Brzydkie dzieci*, „D. Mat.” 1905, nr 11, s. 78.

Uwagi o wpływie powierzchowności na stan psychiczny dziecka. Kompleksy wywołane własną brzydotą prowadzą do chorób, wywołują depresję. Apel, by zwracać większą uwagę wychowawców na dzieci uznawane za brzydkie.

[psychologia dzieci i młodzieży, wychowanie w rodzinie]

XIII/35. Szczęsna [Józefa Jaxa-Bąkowska], *Stacja doświadczalna rodzicielska*, „D. Mat.” 1905, nr 12, s. 81–83.

Psychologia dziecka. Obserwacja dziecka – notatki.

[psychologia dzieci i młodzieży]

XIII/36. E[ugenia] Żypowska, *Kształcenie charakteru*, „D. Mat.” 1905, nr 12, s. 83–84; nr 13, s. 91–92.

Definicja charakteru. Wychowanie moralne. Dyscyplina szkolna. Codzienne przebywanie z rówieśnikami jako sposób na socjalizację dziecka. Potępienie kłamstwa u dzieci. Mobilizacja do systematycznej pracy.

[wychowanie moralne]

XIII/37. Zo-ja, *O przymuszaniu dzieci do muzyki*, „D. Mat.” 1905, nr 12, s. 85–86.

Nie należy uczyć muzyki dzieci, które nie zdradzają do niej talentu ani zamiłowania. Dziecko, które nie lubi muzyki, nie będzie grać dobrze. Należy kształcić muzycznie dzieci zdolne.

[edukacja artystyczna, przymus w wychowaniu]

XIII/38. Władysław Chodecki, *Dziecko nerwowe*, „D. Mat.” 1905, nr 12, s. 86–87; nr 13, s. 94.

Cierpienie dziedziczne. Wskazówki, jak postępować z dzieckiem nerwowym. Wychowawca jako przykład spokoju, taktu i panowania nad sobą. Oskarżenia wobec szkół średnich, związane z przeciążeniem umysłowym uczniów.

[choroby i śmiertelność, szkoły średnie, zdrowie i higiena]

XIII/39. Zofia Bielicka, *Ojcowie a dzieci*, „D. Mat.” 1905, nr 13, s. 89–90.

Stosunek dzieci do rodziców. Władza rodzicielska ojca. Przywiązywanie do rodziców.

[ojcostwo, wychowanie w rodzinie]

XIII/40. Henryk Wernic, *Pierwsze przygody*, „D. Mat.” 1905, nr 13, s. 92–94.

Wychowanie niemowlęcia. Etapy rozwoju. Ząbkowanie.

[rozwój dziecka, wychowanie w rodzinie]

XIII/41. Edm[und] Bogdanowicz, *Rozwój mowy dziecięcej*, „D. Mat.” 1905, nr 14, s. 97–99.

Dotyczy rozwoju mowy dziecięcej – okres gaworzenia.

[rozwój dziecka, wychowanie w rodzinie]

XIII/42. Julia Terpiłowska, *Macierzyństwo bezdzietnych*, „D. Mat.” 1905, nr 14, s. 100–101; nr 15, s. 108–109; nr 16, s. 116–117; nr 17, s. 124–125; nr 18, s. 132–133.

Ufność dziecka jako ważny czynnik pedagogiczny. Relacje między młodą dziewczyną a jej służącą. Stosunek do służby. Jak zapobiegać demoralizacji. O obowiązku podnoszenia kultury moralnej i umysłowej ludu.

[edukacja dziewcząt i kobiet, oświata ludowa, wychowanie w rodzinie]

XIII/43. Władysław Chodecki, *O szkodliwości kary cielesnej dla dzieci*, „D. Mat.” 1905, nr 14, s. 99–100.

Wpływ kary cielesnej na rozwój fizyczny i umysłowy dziecka. Szkodliwy wpływ kary na układ nerwowy wychowanka, jego poczucie własnej godności i ambicje.

[kary i nagrody, przemoc wobec dzieci i młodzieży]

XIII/44. A.L., *Wady narodowe*, „D. Mat.” 1905, nr 14, s. 100–102.

Krytyka wad młodzieży: braku punktualności i systematyczności. Postulat, aby nauczyciele wspierali rodziców w procesie wychowania dzieci i młodzieży.

[współpraca rodziny ze szkołą, wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

XIII/45. T[eodor] Drabczyk, *Zaniedbywana higiena wskutek fałszywej wstydlivosti*, „D. Mat.” 1905, nr 14, s. 102–103.

Recepty na higieniczny styl życia dzieci i młodzieży (codzienna toaleta).

[zdrowie i higiena]

XIII/46. Zofia Czarnocka, *Koło Dzieci Abstynentów*, „D. Mat.” 1905, nr 15, s. 107–109; nr 16, s. 116–118.

O szkodliwości spożywania alkoholu przez dzieci. Koła Dzieci Abstynentów.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, zdrowie i higiena]

XIII/47. Edm[und] Bogdanowicz, *Nieco o nauce języków obcych*, „D. Mat.” 1905, nr 15, s. 105–107.

Dotyczy organizacji czasu poświęcanego na naukę języków obcych w szkole.

[nauka języków obcych]

XIII/48. Helena Cholewicka, *O dzieciach upośledzonych*, „D. Mat.” 1905, nr 15, s. 109–110; nr 16, s. 118–119.

Dotyczy dzieci z niepełnosprawnością fizyczną i intelektualną. Wyróżnianie dzieci w domu i w szkole. Lenistwo dziecka i niechęć do nauki. Egoizm i despotyzm rodziców i opiekunów.

[przemoc wobec dzieci i młodzieży, wychowanie w rodzinie]

XIII/49. Władysław Chodecki, *Z higieny kobiet*, „D. Mat.” 1905, nr 15, s. 110–111.

O zachowaniu kobiet podczas miesiączki.

[zdrowie i higiena]

XIII/50. Edm[und] Bogdanowicz, *Świąteczna atmosfera domu*, „D. Mat.” 1905, nr 16, s. 115–116.

Świąteczne porządki a „niezdrowa” atmosfera domu. Rodzice zaniedbują dzieci i młodzież.

[wychowanie w rodzinie]

XIII/51. Władysław Chodecki, *Lekarz domowy. Pokój dziecienny*, „D. Mat.” 1905, nr 16, s. 119–120.

Higiena a urządzenie pokoju dziecięcego. Lokalizacja, umeblowanie, temperatura.

[zdrowie i higiena]

XIII/52. S.M., *Obawa i pogarda pracy*, „D. Mat.” 1905, nr 17, s. 121–122.

Nieumiejętność pielęgnowania u dzieci zamiłowania do pracy. Ujemne strony konieczności pracy, praca „zmorą” dla dzieci.

[wychowanie przez pracę]

XIII/53. E[ugenia] Żypowska, *Liga Braterska Dzieci*, „D. Mat.” 1905, nr 17, s. 123–125.

Związek dzieci we Francji pod nazwą Liga Braterska Dzieci. Fundatorka organizacji – Lucie Felix-Faure-Goyau. Opieka nad dziećmi pokrzywdzonymi przez los.

[opieka]

XIII/54. A.I.H., *W kwestii bieżącej*, „D. Mat.” 1905, nr 17, s. 124–125.

Przykłady niewłaściwego zachowania młodzieży: wyjścia do kawiarni, cukierni, hałaśliwe zachowanie w miejscach publicznych.

[wychowanie moralne]

XIII/55. T[eodor] Drabczyk, *Higiena zębów mlecznych*, „D. Mat.” 1905, nr 17, s. 126–127.

Zęby mleczne. Pielęgnowanie i czyszczenie zębów.

[zdrowie i higiena]

XIII/56. C.M., *Ogródki dziecięce*, „D. Mat.” 1905, nr 17, s. 127–128.

Friedrich Fröbel – wielki pedagog. Ogród jako istotny czynnik wychowania. Przebywanie na łonie natury. Praca dzieci w ogrodzie.

[kontakt z przyrodą, wychowanie przez pracę]

XIII/57. Anna Grudzińska, *Prawda w wychowaniu*, „D. Mat.” 1905, nr 18, s. 129–130.

Kłamstwo i prawda w wychowaniu.

[wychowanie moralne]

XIII/58. Wanda Paschalisowa, *Obowiązek u dzieci*, „D. Mat.” 1905, nr 18, s. 130–132.

Ludzie obowiązkowi i nieodpowiedzialni. Altruizm. Jak zaszczyć w dziecku poczucie obowiązku. Świadome i nieświadome oddziaływania wychowawcze. Rola przykładu w wychowaniu. Wdrażanie do porządku. Obowiązki na miarę dziecka – wzrost zakresu obowiązków powiązany z rozwojem dziecka.

[wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

XIII/59. Nauczycielka, *Cierpliwość*, „D. Mat.” 1905, nr 18, s. 132–133.

Cierpliwość wobec nerwowych dzieci. Skuteczne egzekwowanie dyscypliny. Pedagogika niemiecka a tzw. gry cierpliwości, skomplikowane zagadki wymagające dłuższego czasu, zaangażowania i wysiłku. Zaspokojenie ciekawości jako nagroda za wysiłek.

[nauczyciel/pedagog, wychowanie moralne]

XIII/60. X.Y., *Higiena wśród młodzieży*, „D. Mat.” 1905, nr 18, s. 133–134.

Nieświadomość młodzieży w kwestiach higieny. Choroby wywołane przez zarazki, wynikające z życia w brudzie. Choroby gardła.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XIII/61. Stanisław Kopczyński, *Co robić, aby zapobiec chorobom nerwowym u dzieci*, „D. Mat.” 1905, nr 18, s. 134–135.

Postępowanie rodziców jako przyczyna chorób nerwowych dzieci. Rady dla matek. Szkodliwość widowisk teatralnych, a zwłaszcza cyrkowych, dla dzieci do 10 lat.

[choroby i śmiertelność, wychowanie w rodzinie]

XIII/62. Dr T.Dr. [Teodor Drabczyk], *Wydawnictwa popularne Oddziału Higienicznego Łódzkiego*, „D. Mat.” 1905, nr 18, s. 135–136.

Wskazówki dla matek, dotyczące leczenia ospy u dzieci. Błonica (dyfteryt), tyfus, świerzb.

[choroby i śmiertelność, oświata ludowa]

XIII/63. St[anisław] Silberman, *Pamięć u dzieci i główne warunki jej rozwoju*, „D. Mat.” 1905, nr 19, s. 137–138; nr 20, s. 146–147.

Definicja pamięci. Ćwiczenie pamięci dziecka. Szkodliwość nadmiernej wyobraźni dla rozwoju pamięci dziecka. Konieczność stałego nadzoru nad dziećmi. Doskonalenie pamięci dziecka.

[metody nauczania]

XIII/64. Eugenia Żmijewska, *Dom macierzyński*, „D. Mat.” 1905, nr 19, s. 139–140.

Geneza i funkcjonowanie instytucji Ludwiki Koppe – Dom Macierzyński dla dzieci robotników i bezrobotnych we Francji.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

XIII/65. Stefan Poraj [Stefania Bojarska], *Reformatorzy wychowania*, „D. Mat.” 1905, nr 19, s. 140–141; nr 20, s. 148–149; nr 21, s. 156–157; nr 22, s. 164; nr 23, s. 172–173; nr 24, s. 180–181.

Wychowanie w epoce Odrodzenia. Antropocentryzm. Błędy epoki w kwestii wychowania – brak pracy twórczej ucznia. Tło epoki, jej główne prądy umysłowe. Pedagog z XVI w. – Johannes Sturm i jego szkoła.

[metody wychowania, nauczyciel/pedagog]

XIII/66. W.O., *Kara jako środek wychowawczy*, „D. Mat.” 1905, nr 19, s. 140–142.

Postulat ograniczania do minimum kary jako środka wychowawczego. Kara niezwłoczna i wymierzana bez gniewu.

[kary i nagrody]

XIII/67. dr N., *Rady i wskazówki higieniczne*, „D. Mat.” 1905, nr 19, s. 142–143.

Prawidłowe wychowanie dzieci bez strachu. Milczenie dziecka jako objaw choroby. Dzieci spożywające alkohol. Wygodne ubrania dla dzieci. Sen „barometrem dla oceny stanu systemu nerwowego dziecka”.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XIII/68. H.Ł., *Bielizna dziecinna*, „D. Mat.” 1905, nr 19, s. 144.

Bielizna dla dzieci – bawełniana lub z płótna lnianego.

[zdrowie i higiena]

XIII/69. Z[ofia] Bielicka, *Ellen Key*, „D. Mat.” 1905, nr 20, s. 145–146; nr 21, s. 153–154.

Życiorys szwedzkiej nauczycielki i pisarki Ellen Key. Biografka Ellen Key – Louise Nyström-Hamilton. Praca pedagogiczna Ellen Key. Umiłowanie przyrody.

[kontakt z przyrodą, nauczyciel/pedagog]

XIII/70. Edm[und] Bogdanowicz, *Formy zakrzepłe a żywe*, „D. Mat.” 1905, nr 20, s. 148–150.

Nowe prądy i wzory w pedagogice. Odejście od tradycyjnych form wychowania. Różne typy szkół. Amerykańskie i angielskie szkoły prywatne.

[Nowe Wychowanie, szkoły prywatne]

XIII/71. T[eodor] Drabczyk, *O czym każda dobra matka powinna wiedzieć i pamiętać wobec zbliżającego się lata*, „D. Mat.” 1905, nr 20, s. 150–151; nr 21, s. 158–159.

Ogrzewanie i ochładzanie ciała. Jak ubierać dzieci w różnych porach roku. Wentylacja mieszkań. Źródło drobnoustrojów chorobotwórczych – człowiek i jego otoczenie. Przyczyna chorób – bakterie.

[zdrowie i higiena]

XIII/72. Wanda Paschalisowa, *Samodzielność*, „D. Mat.” 1905, nr 21, s. 155–156.

Samodzielność jako przejaw dojrzałości człowieka. Uczenie dzieci samodzielności jako zadanie matek.

[wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

XIII/73. J.W., *Zapobieganie neurozie w wieku dziecięcym*, „D. Mat.” 1905, nr 21, s. 156–158; nr 22, s. 165.

Zapobieganie nerwowości u dzieci. Racjonalne pielęgnowanie dziecka nerwowego. Ostrożność w dostarczaniu dzieciom silnych wrażeń.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XIII/74. H.Ł., *Oszczędność w wychowaniu*, „D. Mat.” 1905, nr 21, s. 159–160.

Oszczędne prowadzenie domu. Uczenie dzieci oszczędzania.

[wychowanie w rodzinie]

XIII/75. S.M., *Falszywa ambicja*, „D. Mat.” 1905, nr 22, s. 161–162.

Błędy w wychowaniu wynikające z nadmiernych ambicji. Nieliczenie się z indywidualnością i predyspozycjami dziecka jako przyczyna zgorzknienia i frustracji w życiu dorosłym. Polemika z przekonaniem rodziców, że bogactwo czy wysokie stanowisko to wskaźniki pomyślności.

[wychowanie moralne]

XIII/76. Zofia Czarnocka, *Wzorowy zakład dla dzieci w Zakopanem*, „D. Mat.” 1905, nr 22, s. 163–164.

Dotyczy pensjonatu leczniczego dla dzieci-rekonwalescentów oraz dzieci anemicznych. Nauka na kursach przyzakładowych. Opis funkcjonowania zakładu. Posiłki. Sposoby spędzania czasu wolnego w zakładzie. Rozkład zajęć dzieci w wieku 8–10 lat.

[oświata pozaszkolna, zdrowie i higiena]

XIII/77. b., *Zabawa na świeżym powietrzu*, „D. Mat.” 1905, nr 22, s. 165–166.

Brak w Warszawie dostatecznej liczby placów i ogrodów do letnich zabaw dzieci. W ogrodzie przy Alejach Ujazdowskich w Warszawie Helena Kuczalska urządziła płatne zabawy

dla dzieci pod kierunkiem nauczycielek gimnastyki. Grami kierowała Jadwiga Stołągiewiczówna. Warunki uczęszczania do ogrodu.

[wychowanie fizyczne i sport, zdrowie i higiena]

XIII/78. T[eodor] Drabczyk, *Robaki*, „D. Mat.” 1905, nr 22, s. 166–167.

Pasożyty u dzieci. Przyczyny i objawy. Odpowiednie posiłki.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XIII/79. Z[ofia] Bielicka, *Szkoła i społeczeństwo*, „D. Mat.” 1905, nr 23, s. 169–170; nr 24, s. 177–178.

Poglądy Johna Deweya na szkołę. Specjalna szkoła próbna przy wydziale pedagogicznym uniwersytetu w Chicago. Kwestie szkolnictwa rozważane w odniesieniu do stosunków społecznych. Program szkół amerykańskich. Utylitaryzm. Szkoła doświadczalna w Chicago. Budzenie altruizmu.

[Nowe Wychowanie, szkolnictwo]

XIII/80. Eugenia Żypowska, *Prawdomówność i kłamliwość u dzieci*, „D. Mat.” 1905, nr 23, s. 171–173.

Omówienie artykułu A. Sosnowskiego *Prawdomówność i kłamliwość u dzieci*. Wzór wychowawcy. Miłość jako najważniejszy czynnik w wychowaniu. Ujemny wpływ nadmiernej surowości.

[nauczyciel/pedagog, wychowanie moralne]

XIII/81. Maria Strumph, *Dzienniczek sześcioletniego chłopca*, „D. Mat.” 1905, nr 23, s. 173–174.

Postulat przeniesienia nauki kaligrafii do wyższych klas. Przepisywanie książek nudzi dziecko. Postulat częstych rozmów matki z dzieckiem.

[metody nauczania, wychowanie w rodzinie]

XIII/82. *Przepisy higieniczne dla uczniów i uczennic*, „D. Mat.” 1905, nr 23, s. 174–175.

Przepisy higieniczne w formie vademecum dla młodzieży (w opracowaniu B. Handelmana). Porządek dnia, kąpiel, pielęgnowanie skóry.

[zdrowie i higiena]

XIII/83. H.Ł., *Utrzymywanie włosów*, „D. Mat.” 1905, nr 23, s. 175–176.

Pielęgnacja włosów dziecka. Szczotki i grzebień.

[zdrowie i higiena]

XIII/84. Józefa Gażyńska, *Samouctwo*, „D. Mat.” 1905, nr 24, s. 178–179.

Jak rozszerzać wiedzę matek o wychowaniu, uzupełniać braki w edukacji kobiet.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa, samokształcenie/samowychowanie]

XIII/85. Zorza, *Niewyzyskana siła*, „D. Mat.” 1905, nr 24, s. 179–180.

Dzieci jako naśladowcy rodziców i wychowawców. Wskazówki dla matek. Dziecko uważnym obserwatorem charakteru matki. Dobre nawyki dziecko czerpie od matki.

[wychowanie w rodzinie]

XIII/86. Wanda Paschalisowa, *Apostolstwo matek*, „D. Mat.” 1905, nr 24, s. 181–182.

O racjonalnym wychowaniu młodego pokolenia Polaków. Rola ojca, który powinien otaczać matkę opieką i szacunkiem. Uczenie szacunku do rodziny i domowników.

[ojcostwo, wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

XIII/87. T[eodor] Drabczyk, *Z higieny niemowląt i dzieci*, „D. Mat.” 1905, nr 24, s. 182–183.

Biegunka. Niestrawność. Ostre zapalenie jelit.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XIII/88. *Regulamin wakacyjny*, „D. Mat.” 1905, nr 24, s. 183–184.

Higiena dnia codziennego. Odpowiednie obuwie i nakrycie głowy. Jazda na rowerze. Kąpiel. Odżywianie; postulat unikania nadmiaru słodczy.

[odpoczynek i rekreacja, zdrowie i higiena]

XIII/89. Z[ofia] Bielicka, *Pedagogowie niemieccy*, „D. Mat.” 1905, nr 25, s. 185–187; nr 28, s. 209–210; nr 29, s. 217–218.

Inicjator Związku Reformy Szkolnej w Niemczech, pionier reformy pedagogicznej w Niemczech – Hugo Göring (postulował oparcie nauki na realnym życiu, sprzeciwiał się świadectwom i stopniom szkolnym). Nowy typ prywatnej szkoły męskiej. Krytyka programów szkół rządowych. Pedagodzy: Juliusz Baumann, Hermann Lietz, Ludwig Gurlitt – oskarżenia wobec szkół rządowych. Krytyka nauczania jednostronnego, kierunku humanistycznego – Rudolf Lehmann. Hermann Lietz – założyciel szkoły nowego typu w Ilsenbergu (Harz). Nauka religii. Wychowanie moralne. Charakterystyka szkoły. Nauczyciel.

[nauczyciel/pedagog, Nowe Wychowanie, szkolnictwo]

XIII/90. A., *O rachunku jako czynnika wychowania*, „D. Mat.” 1905, nr 25, s. 187–189; nr 26, s. 194–196.

Nauka matematyki. Przestrzeganie harmonogramu zajęć. Rola pieniądza w życiu ludzkim. Kształtowanie postawy szacunku dla pieniądza jako miary pracy. Krytyka zwyczaju wynagradzania dobrych stopni pieniędzmi lub przyjemnościami. Propozycja: skarbonka, w której dziecko zbiera oszczędności na określony cel.

[wychowanie w rodzinie]

XIII/91. Stefan Poraj [Stefania Bojarska], *Czyja wina?*, „D. Mat.” 1905, nr 25, s. 189–191.

Religijność młodzieży. Rola matek w wychowaniu religijnym.

[wychowanie religijne, wychowanie w rodzinie]

XIII/92. Z[ofia] Bielicka, (*Grupa pedagogów-społeczników: P. Natorp, A. Döring, P. Bergeman*), „D. Mat.” 1905, nr 26, s. 193–194; nr 27, s. 201–202.

Socjologizm pedagogiczny. Szkoła elementarna dla dzieci od 6. roku życia (kurs sześcioletni). Wybór szkoły zawodowej w oparciu o uzdolnienia dziecka. Nacisk na matematykę i nauki przyrodnicze oraz etykę filozoficzną. Szkoły realne, przygotowujące do pracy w rzemiośle i do zawodów technicznych. Postulat utworzenia w każdym mieście i gminie Rady wychowawczej. Obowiązki Rady. Program wyższego wykształcenia.

[Nowe Wychowanie, szkolnictwo]

XIII/93. A[nna] Grudzińska, *Gniew podług G. Stanleya Halla*, „D. Mat.” 1905, nr 26, s. 196–197; nr 27, s. 204–205; nr 28, s. 212–213.

Synonimy słowa „gniew”. Objawy gniewu. Dziecko musi nauczyć się panować nad sobą. Przyzwyczajanie dzieci do spokojnej rozmowy. Dzieci wątłe, nerwowe i specyfika systemu kar dla nich. Wychowawczy aspekt pracy. Systematyczność odpoczynku i posiłków.

[psychologia dzieci i młodzieży, wychowanie moralne, wychowanie przez pracę]

XIII/94. [M.A.B.], *Zabawy dziecięce w Japonii. Opracowanie według źródeł niemieckich przez M.A.B.*, „D. Mat.” 1905, nr 26, s. 197–198; nr 27, s. 204–206.

Gra w piłkę, wyścigi, pływanie, łowienie ryb. Popularność zabawy w baka japońskiego. Chodzenie na szczudłach. Zabawy zimowe dzieci japońskich. Gry podróżnicze. Gry w karty.

[zabawy]

XIII/95. T[eodor] Drabczyk, *Z higieny wieku dziecięcego*, „D. Mat.” 1905, nr 26, s. 198–199; nr 27, s. 206–207.

Wymioty, nudności i mdłości u dzieci. Przyczyny. Wymioty jako objaw w różnych stanach chorobowych dziecka.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XIII/96. Józefa Gażyńska, *Wakacje. Luźne uwagi*, „D. Mat.” 1905, nr 27, s. 203–204; nr 28, s. 211.

Swoboda wypoczynku wakacyjnego dzieci. Zagrożenia wychowawcze, wynikające z braku rygoru, porządku i planu dnia. Wakacje jako czas swobody, odpoczynku, ale nie bezprawia, destrukcji i nadużyć. Propozycja planowania na okres wakacyjny nauki języka obcego albo matematyki w zakresie programu następnej klasy.

[odpoczynek i rekreacja]

XIII/97. Eugenia Żypowska, *Walka z gruźlicą wśród dzieci*, „D. Mat.” 1905, nr 28, s. 212–214.

Dobroczynność publiczna wspiera walkę z gruźlicą dzieci.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XIII/98. T[eodor] Drabczyk, *Rady i wskazówki higieniczne*, „D. Mat.” 1905, nr 28, s. 214.

Zalecenia higieniczne, dotyczące podawania dzieciom na kolację miodu (ma wpływać kojąco na system nerwowy, a nawet działać jak środek nasenny). Dbałość o wzrok (właściwa odległość między oczami a książką podczas czytania). Sposób postępowania podczas kataru. Jak zmniejszyć gorączkę u dziecka.

[zdrowie i higiena]

XIII/99. Eugenia Żypowska, *Misja naukowa. Nauczyciel szkoły początkowej*, „D. Mat.” 1905, nr 29, s. 220–221; nr 30, s. 228–229; nr 31, s. 236–237; nr 32, s. 244–245; nr 35, s. 268–269; nr 36, s. 276–277; nr 37, s. 284–285; nr 38, s. 292–293; nr 39, s. 300–301.

Misja naukowa i społeczna nauczycieli. Nauczyciel i psychologia. Nauka moralności. Nauczanie początkowe. Nauczyciel i socjologia. Cele szkoły. Zasób wiadomości wynoszonych ze szkoły początkowej.

[edukacja elementarna, nauczyciel/pedagog, psychologia dzieci i młodzieży]

XIII/100. Z[ofia] Bielińska, *Pedagowie francuscy. Paweł Lacombe*, „D. Mat.” 1905, nr 30, s. 225–226; nr 31, s. 233–234; nr 32, s. 241–242; nr 33, s. 249–250.

Problemy dziecka z nauką według P. Lacombe, autora *Zarysu nauczania na podstawie psychologii dziecka*. Wychowanie a nauczanie. Zadania wychowania i nauczania. Nauczanie formalne i rzeczowe. O metodach nauczania. Dobór odpowiedniej lektury dla dzieci i młodzieży. System nauczania – E. Demoulin, P. Coubertin. Zasada koncentracji w nauczaniu. Wychowanie fizyczne. Reformatorzy wychowania we Francji.

[metody wychowania, Nowe Wychowanie, psychologia dzieci i młodzieży]

XIII/101. Maria Łopuszańska, *M. Prevost. Listy do Frani, w przekładzie M. Rodysowej*, „D. Mat.” 1905, nr 30, s. 227–228; nr 31, s. 235.

Relacja nauczyciel – uczeń. Rola wychowawcy. Wykształcenie średnie w ujęciu Marcela Prévosta (*Listy do Frani*, m.in. Warszawa 1903).

[nauczyciel/pedagog, szkoły średnie]

XIII/102. Teresa Prażmowska, *Czym jest historia*, „D. Mat.” 1905, nr 30, s. 228–230.

Popularyzacja nauki historii ojczystej wśród dzieci i młodzieży. Badania historyczne.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XIII/103. T[eodor] Drabczyk, *Lekarz domowy. Gorączka*, „D. Mat.” 1905, nr 30, s. 230–231; nr 31, s. 238–239; nr 32, s. 247–248; nr 33, s. 255.

Objawy i typy gorączki u dzieci. Przyczyny i przebieg gorączki. Mierzenie gorączki.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XIII/104. W. Koszutski, *Wychowanie kobiet w wieku XVIII i XIX*, „D. Mat.” 1905, nr 32, s. 243; nr 33, s. 251–252.

Opis wychowania dziewcząt w ujęciu Kazimierza Władysława Wójcickiego, autora pracy *Niewiasta polska w początkach naszego stulecia (1800–1830 r.)* (m.in. Warszawa 1875, 1895). Dobra gospodyni, żona i matka. Zadania kobiety według Stanisława Leszczyńskiego. Wykształcenie klasztorne. Wychowanie i wykształcenie kobiet według Pauliny Krakowowej.

[edukacja dziewcząt i kobiet]

XIII/105. Korespondentka z Zakopanego, *Zakład Kórnicki (Szkoła domowej pracy hr. Zamoyskiej w Kuźnicy)*, „D. Mat.” 1905, nr 32, s. 245–247; nr 33, s. 252–254.

Opis zakładu w Poznaniu. Program szkoły. Budynek szkoły. Czytelnia. Wychowanie moralne. Organizacja szkoły.

[edukacja zawodowa]

XIII/106. M.A.B., *Matka i syn*, „D. Mat.” 1905, nr 33, s. 254.

Wyjątek z książki *La Femme de demain* Etienne’a Lamy’ego (1901). Wychowanie syna przez matkę.

[wychowanie w rodzinie]

XIII/107. Józefa Gażyńska, *Ruchome litery*, „D. Mat.” 1905, nr 33, s. 255–256.

Ruchome litery jako pomoc naukowa. Zabawa „w drukarza”.

[metody nauczania, pomoce dydaktyczne i podręczniki]

XIII/108. Z[ofia] Bielicka, *Ellen Key*, „*Stulecie dziecka*”, „D. Mat.” 1905, nr 34, s. 257–258; nr 35, s. 265–266.

Szkoły przyszłości w poglądach Ellen Key. Poczucie odpowiedzialności rodzicielskiej. Wychowanie powinno uwzględniać indywidualne właściwości charakteru dziecka. Krytyka surowych kar. Psychologia doświadczalna. Główne zadania szkoły. Organizacja nauki.

[kary i nagrody, Nowe Wychowanie, wychowanie w rodzinie]

XIII/109. Eugenia Żmijewska, *Łakomstwo*, „D. Mat.” 1905, nr 34, s. 258–259; nr 35, s. 266–267.

Łakomstwo jako wada. Zapobieganie łakomstwu.

[zdrowie i higiena]

XIII/110. Z. Morawski, *Rozwój mowy u dziecka*, „D. Mat.” 1905, nr 34, s. 259–262; nr 35, s. 267–270.

Kształtowanie się mowy u dziecka. Spostrzeżenia matek. Krzyk dziecka. Głuchonieme niemowlęta. Powtarzanie słów przez dziecko.

[rozwój dziecka, wychowanie w rodzinie]

XIII/111. Maria Strumph, *Dzieci myślące i tresowane*, „D. Mat.” 1905, nr 34, s. 262–263.

Dziecko powinno mieć wsparcie w rodzicach. Zadawanie pytań przez dziecko. Potępienie „tresury” dzieci. Krytyka nadmiernego forsowania dziecka.

[wychowanie w rodzinie]

XIII/112. T[eodor] Drabczyk, *Jak zapobiegać cholercie*, „D. Mat.” 1905, nr 34, s. 263–264.

Przepisy higieniczne związane z cholerą. Czystość i porządek jako sposób zapobiegania chorobom dzieci.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XIII/113. *Szkoła w Kruszynku*, „D. Mat.” 1905, nr 34, s. 264.

Szkoła gospodarcza niższego typu dla dziewcząt wiejskich. Otwarcie szkoły 1 lutego 1905 r. Warunki przyjęcia. Program szkoły.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa]

XIII/114. Janina Szymońska, *W kwestii nauczania*, „D. Mat.” 1905, nr 35, s. 270–272; nr 36, s. 276–277.

Szkoła średnia. Metody i sposoby nauczania. Wady szkoły: uczy, a nie rozwija, nie przygotowuje do życia.

[szkoły średnie]

XIII/115. Z[ofia] Bielicka, *Krytyczne uwagi Wilhelma Müncha*, „D. Mat.” 1905, nr 36, s. 273–274; nr 37, s. 281–282.

Wilhelm Münch przeciw odrzuceniu uznawanych dotąd zasad wychowawczych. Krytyka nowych prądów jako zbyt optymistycznych. Postulat ograniczenia nauki teoretycznej. Obowiązki wychowawcy. Wpływ wychowawczy szkoły. Znużenie dziecka. Pragnienie wiedzy.

[szkolnictwo]

XIII/116. Anna Grudzińska, *Marzycielstwo*, „D. Mat.” 1905, nr 36, s. 275–276; nr 37, s. 283–284; nr 38, s. 291; nr 39, s. 299–300.

Dziecko oddające się marzeniom. Badanie marzeń dzieci z różnych sfer. Zakres marzeń dzieci. Zabawka marzeniem. Zbytne marzycielstwo.

[psychologia dzieci i młodzieży]

XIII/117. Józefa Gażyńska, *A jeżeli za mąż nie wyjdzie?*, „D. Mat.” 1905, nr 36, s. 277–278; nr 37, s. 285–286.

Różnice w wychowaniu mężczyzn i kobiet. Nacisk na przygotowanie chłopców do pracy zarobkowej. Praca zarobkowa dziewcząt. Apel o tolerancję i rozwijanie nietypowych zainteresowań u dziewcząt. Kobiety niezamężne.

[edukacja zawodowa, wychowanie w rodzinie]

XIII/118. T[eodor] Drabczyk, *Kaszel*, „D. Mat.” 1905, nr 36, s. 278–279; nr 37, s. 287–288.

Napady kaszlu. Postacie kaszlu.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XIII/119. Helena Holewicka / Cholewicka, *Nauka czytania i pisania*, „D. Mat.” 1905, nr 37, s. 286–287; nr 38, s. 292–293.

Początki nauki czytania i pisania. Systematyczność nauki wymagana od 7. roku życia. Wskazówki co do nauki czytania w domu. Jak uniknąć błędów. Łączenie nauki czytania i pisania.

[edukacja elementarna]

XIII/120. Z[ofia] Bielicka, *Ogólne wnioski. Zakończenie*, „D. Mat.” 1905, nr 37, s. 289–290; nr 39, s. 297–298.

Obraz pedagogiki przyszłości. Zadania wychowawcze. Indywidualizm i socjologizm pedagogiczny.

[Nowe Wychowanie]

XIII/121. M.A.B., *Lina Morgenstern, z upoważnienia podała M.A.B., Zawód macierzyński*, „D. Mat.” 1905, nr 38, s. 294–295; nr 39, s. 302.

Rodzina a wychowanie moralne dzieci. Rola matki w rodzinie. Obowiązki matki. Opieka nad dzieckiem.

[macierzyństwo, wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

XIII/122. T[eodor] Drabczyk, *Z higieny trawienia*, „D. Mat.” 1905, nr 38, s. 295–296; nr 39, s. 302–303; nr 40, s. 309–310.

Racjonalne odżywianie dzieci. Układ pokarmowy i jego funkcjonowanie. Obstrukcje u dzieci w wieku 2–8 lat.

[zdrowie i higiena]

XIII/123. Maria Strumph, *Luźne uwagi o pytaniach dzieci*, „D. Mat.” 1905, nr 39, s. 300–301.

Wychowanie dzieci ruchliwych i aktywnych. Małomówność dziecka jako niepokojący objaw. Apel o niezaniechanie dzieci smutnych.

[wychowanie w rodzinie]

XIII/124. Matka-Polka. M.P.S., *Czym najwięcej grzeszą matki?*, „D. Mat.” 1905, nr 40, s. 305–306.

Nadmierne pragnienie szczęścia dla własnych dzieci. Nadopiekuńczość jako błąd w wychowaniu. Rola trudności życiowych w kształtowaniu charakteru dziecka.

[macierzyństwo, wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

XIII/125. Wanda Paschalisowa, *Upór*, „D. Mat.” 1905, nr 40, s. 307; nr 41, s. 315.

Upór jako typowa wada wieku dziecięcego.

[wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

XIII/126. Kazimierz Lutosławski, *Ruch pedagogiczny w Anglii*, „D. Mat.” 1905, nr 40, s. 307–309; nr 41, s. 315–317; nr 42, s. 323; nr 43, s. 334.

Szkolnictwo angielskie. Organizacja szkoły C. Reddiego. Zasady wychowawcze w Anglii (laboratoria pedagogiczne). Szkoła średnia dla chłopców w Abbotsholme (1889) – geneza i organizacja. Nauka języka greckiego w szkołach średnich. Wychowanie fizyczne w szkołach jako przejaw dbałości o rozwój fizyczny dziecka i kształtowanie nawyków higieny.

[szkoły średnie]

XIII/127. Teresa Prażmowska, *Wpływ wychowawczy dzieci na rodziców*, „D. Mat.” 1905, nr 40, s. 308–309; nr 41, s. 316–317; nr 42, s. 324–325.

Uwagi dotyczące wpływu wychowawczego dzieci na rodziców. Idealizowanie rodziców przez dzieci.

[wychowanie w rodzinie]

XIII/128. Siekierz-Cichińska [Jadwiga Cichińska-Lewicka], *Obciążenie dziedziczne*, „D. Mat.” 1905, nr 41, s. 313–314.

Uwarunkowania dziedziczne chorób dzieci. Atawizm. Dzieci alkoholików. Rodzaje chorób wynikających z obciążenia dziedzicznego.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XIII/129. Józefa Gażyńska, *Uwagi co do nabywania wiadomości z geografii*, „D. Mat.” 1905, nr 41, s. 317–318.

Mapa ścienna ziem polskich. Podręczniki do geografii. Samodzielność ucznia. Apel o urozmaicenie lekcji geografii.

[metody nauczania, pomoce dydaktyczne i podręczniki]

XIII/130. T[eodor] Drabczyk, *Przepisy higieniczne w chorobach zakaźnych*, „D. Mat.” 1905, nr 41, s. 318–319; nr 44/45, s. 346.

Definicja chorób zakaźnych. Źródła zakażenia u dziecka. Profilaktyka, omówienie warunków, które zapobiegają szerzeniu się chorób zakaźnych: izolowanie chorych dzieci, odkażanie pomieszczeń.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XIII/131. Siekierz-Cichińska [Jadwiga Cichińska-Lewicka], *Zwyrodnienie*, „D. Mat.” 1905, nr 42, s. 321–322.

Brak higieny jako przyczyna zwyrodnienia kręgosłupa u dzieci. Brak ruchu. Alkoholizm rodzin. Gruźlica.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XIII/132. T[eodor] Drabczyk, *Przepisy higieniczne w chorobach zakaźnych*, „D. Mat.” 1905, nr 42, s. 326; nr 43, s. 336; nr 46/47/48, s. 359–360.

Gruźlica dzieci. Odkażanie podłóg i ścian w pokojach gruźlików.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XIII/133. J. Modzelewski, *Może spróbować?*, „D. Mat.” 1905, nr 43, s. 329–330.

Apel o kształtowanie charakteru i zdrowia fizycznego dzieci – należy wyrabiać wolę, zapal, energię, wpajać zamiłowanie do prawdy. Przykład rodziców i wychowawców.

[wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

- XIII/134. Edm[und] Bogdanowicz, *Adam Szymański*, „Najlepszy elementarz świata”, „D. Mat.” 1905, nr 43, s. 331–333; nr 44/45, s. 339–345; nr 46/47/48, s. 352–354.

Adam Szymański (żyjący w l. 1852–1916) o *Elementarzu* Konrada Prószyńskiego – Promyka. Omówienie metod samouctwa. Rola obrazków w nauczaniu dziecka. *Zarys dziejów nauki czytania* (Kraków 1868).

[edukacja elementarna, samokształcenie/samowychowanie]

- XIII/135. Matka-Polka M.R.S. [Maria Rolicz-Staniecka], *Dzieci i pracowitość*, „D. Mat.” 1905, nr 44/45, s. 337–338.

Lenistwo jako wada dziecięca. Wyrabianie w dzieciach pracowitości i kształcenie woli. Freblowski system rozwijania dzieci i wdrażania ich do pracy za pomocą różnych drobnych prac, proponowanych w formie rozrywki. Kierowanie pracą dzieci, nadzór nad dokładnością jej wykonania. Przyczyny roztargnienia dziecka. Krytyka systemu wychowawczego zaniedbującego rozrywkę dzieci.

[wychowanie moralne, wychowanie przez pracę, wychowanie w rodzinie]

- XIII/136. J. Kulikowska, *Dom i szkoła*, „D. Mat.” 1905, nr 44/45, s. 341.

Nauka szkolna. Obowiązek szkolny. Dom rodzinny i odpowiednie warunki wychowania.

[polityka oświatowa, szkolnictwo, wychowanie w rodzinie]

- XIII/137. Maria Strumph, *Jedynaki i Jedynaczki*, „D. Mat.” 1905, nr 44/45, s. 341–343.

Trudności w wychowaniu jedynaków: kaprysy, nuda spowodowana brakiem towarzystwa, egoizm, mazgajstwo, lenistwo.

[rodzina, wychowanie w rodzinie]

- XIII/138. Stefan Poraj [Stefania Bojarska], *O naszych „Najmłodszych”*, „D. Mat.” 1905, nr 44/45, s. 343–344.

Próżniactwo wśród dziewcząt z lepiej sytuowanych rodzin. Zapal dziewcząt do działalności społecznej. Obawy matek.

[edukacja dziewcząt i kobiet]

- XIII/139. Anna Grudzińska, *Rzut oka na badania umysłu i duszy dziecka w Europie i Ameryce*, „D. Mat.” 1905, nr 46/47/48, s. 349–352.

Omówienie badań nad dziećmi, analizowanych w piśmiennictwie naukowym. Dziecko w poglądach pedagogicznych Anieli Szycówny. Studia nad dziećmi w Niemczech, Szwajcarii, Anglii, Norwegii, Rosji, Czechach i Stanach Zjednoczonych.

[Nowe Wychowanie, pedagogika naukowa]

XIII/140. Stefan Poraj [Stefania Bojarska], *Powszechne braki domowego wychowania*, „D. Mat.” 1905, nr 46/47/48, s. 358–359.

Atmosfera domu rodzinnego ważna dla wychowania dziecka. Rozdzwitek między teoriami głoszonymi przez rodziców a praktyką dnia codziennego.

[wychowanie w rodzinie]

XIII/141. Z[ofia] Bielicka, *Rola matek w chwili obecnej*, „D. Mat.” 1905, nr 49, s. 361–362.

Wychowanie macierzyńskie. Nerwice dzieci. Zaburzenia psychiczne, nadużycia moralne.

[wychowanie w rodzinie]

XIII/142. Siekierz-Cichińska [Jadwiga Cichińska-Lewicka], *Wychowanie jako środek zapobiegawczy ochrony zdrowia społecznego*, „D. Mat.” 1905, nr 49, s. 365–366.

Etyka w życiu społecznym, oświata, poprawa warunków bytowych dzieci, ich higieny. Wdrażanie zasad higieny od najmłodszych lat.

[oświata ludowa, zdrowie i higiena]

XIII/143. Mikołaj Haraszkiewicz, *Jan Amos Comenius*, „D. Mat.” 1905, nr 49, s. 366–367; nr 50, s. 372–374; nr 51, s. 382.

Jan Amos Komeński i jego działalność pedagogiczna. Charakterystyka systemu wychowawczego Komeńskiego. Poglądowość nauczania.

[metody nauczania, metody wychowania, nauczyciel/pedagog]

XIII/144. Siekierz-Cichińska [Jadwiga Cichińska-Lewicka], *Kto ma to robić?*, „D. Mat.” 1905, nr 50, s. 369–370.

Analfabetyzm i walka z nim. Nauka czytania.

[analfabetyzm, czytelnictwo, oświata ludowa]

XIII/145. Wanda Paschalisowa, *Rozmowy starszych wobec dzieci*, „D. Mat.” 1905, nr 50, s. 374–375.

Rozmowy starszych jako czynnik wychowawczy wpływający na umysł dzieci. Zasada mówienia dziecku prawdy. Zalecenie, by unikać krytykowania innych, plotkowania, złośliwych uwag. Nie należy lekceważyć wypowiedzi dzieci.

[wychowanie w rodzinie]

XIII/146. Władysław Chodecki, *Odżywianie dzieci w ogólności a zwłaszcza w wieku szkolnym*, „D. Mat.” 1905, nr 50, s. 375; nr 51, s. 382–383; nr 52, s. 388.

Właściwy pokarm dla niemowląt. Karmienie sztuczne. Zasady odżywiania dziecka. Wpływ szkoły na zdrowie dziecka. Wskazówki, jak powinno się odżywiać ucznia. Właściwe pory spożywania posiłków.

[zdrowie i higiena]

XIII/147. Józefa Gażyńska, *Języki obce*, „D. Mat.” 1905, nr 51, s. 379–381; nr 52, s. 387–388.

Nauka języków obcych. Błędy w nauczaniu: brak systematyczności w nauczaniu domowym, zmiany nauczycielek, zatrudnianie cudzoziemek. Prawidłowa nauka języków obcych – wskazówki. Brak zaufania do szkolnej nauki języków obcych. Błędy pedagogiczne przy nauce języka rosyjskiego.

[nauka języków obcych]

XIV. „Drogowskaz”

Warszawa 1907–1909

XIV/1. *Działanie Pisma Św.*, „Drogowskaz” 1907, nr 3, s. [3–4].

Skierowane do prostych odbiorców wezwanie (protestanckie) do samodzielnej lektury Biblii. Podkreślenie wartości *Biblii*.

[czytelnictwo, wychowanie religijne]

XIV/2. *Starsze niż słońce*, „Drogowskaz” 1908, nr 21, s. 1–4.

Szkic teologii moralnej. Egzemplifikacja prawd wiary za pomocą przypowieści o miłosiernym ojcu.

[kary i nagrody, rodzina]

XIV/3. *Czego biednym potrzeba?*, „Drogowskaz” 1908, nr 22, s. 1–2.

Trudna sytuacja materialna rodzin robotniczych. Wyekspozowanie – obok polepszenia warunków ekonomicznych, bytowo-higienicznych, zapobiegania pijaństwu – przede wszystkim potrzeby ożywienia wiary, życia religijnego.

[wychowanie religijne, zdrowie i higiena]

XIV/4. *Najpewniejsze uzdrowienie, żaden środek sekretny*, „Drogowskaz” 1909, nr 6, s. 2–4.

Skutki zdrowotne i społeczne alkoholizmu dla ludzi w różnym wieku. Apel o walkę z alkoholizmem. Znaczenie wsparcia religijnego w walce z nałogiem.

[wychowanie moralne, zdrowie i higiena]

XIV/5. *List szynkarza do diabła i jego odpowiedź*, „Drogowskaz” 1909, nr 7, s. 1–4.

Zgubny wpływ sprzedaży alkoholu młodzieży ukazany w formie żartobliwego listu.

[wychowanie moralne, zdrowie i higiena]

XIV/6. *Dlaczego księża katolicycy zabraniają czytać Pismo święte*, „Drogowskaz” 1909, nr 11–12, s. 1–6.

Postulat, by każdy człowiek oddawał się lekturze *Biblii*. Przekonanie, że każdy jest w stanie samodzielnie zrozumieć treści biblijne.

[czytelnictwo, wychowanie religijne]

XV. „Drużyna”

Warszawa 1912–1915, 1918

XV/1. Młodzież ludowa, *Nasza „Drużyna”. (Słowo wstępne)*, „Drużyna” 1912 [z dn. 12 marca], s. 1–2.

Poglądy Mieczysława Brzezińskiego na temat literatury rozwijającej inteligencję ludu. Odezwa „najmłodszych” – wykształconej młodzieży wiejskiej, gotowej podjąć pracę oświatową na rzecz rozwoju narodu.

[oświata ludowa]

XV/2. Adam Chętnik, *Do młodych przyjaciół*, „Drużyna” 1912 [z dn. 12 marca], s. 4–8.

Cechy młodzieży, konieczność walki z wadami narodowymi Polaków. Analfabetyzm. Rola wychowania w kształtowaniu charakteru. Wychowanie obywatelskie. Apel o samodoskonalenie. Konieczność zapewnienia młodzieży właściwych rozrywek i zabaw. Kształtowanie działaczy społeczno-oświatowych. Przegląd czasopism ludowych.

[oświata ludowa, wychowanie moralne, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XV/3. A[ntoni] I. Piątkowski, *W imię przyjaźni*, „Drużyna” 1912 [z dn. 12 marca], s. 10–11.

Zalety przyjacielskiego nastawienia do każdego człowieka, życzliwości, serdeczności i samopomocy. Dobre nastawienie młodych niszczone przez zły przykład starszych. O znaczeniu przyjaźni. Otwartość na poglądy innych.

[różnice międzypokoleniowe, wychowanie moralne]

XV/4. Ad[am] Chętnik, *Poznajmy ziemię ojczystą*, „Drużyna” 1912 [z dn. 12 marca], s. 14–15.

Znajomość ojczystego kraju warunkiem miłości do niego i pracy dla jego dobra. Wycieczki zbiorowe najlepszym sposobem poznawania pamiątek przeszłości.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie, wycieczki/krajoznawstwo]

XV/5. Jan Młot [Aleksander Bogusławski], *Oświata wśród młodzieży*, „Drużyna” 1912 [z dn. 12 marca], s. 16–17.

Problemy edukacyjne, zwłaszcza na wsi – zbyt mała liczba szkół, bibliotek i bibliotekarzy. Gazety niewystarczającym źródłem wiedzy. Wzory z innych krajów – uniwersytety ludowe, stowarzyszenia oświatowe (nawet w Galicji – TSL). Rola samokształcenia, wytrwałości i zrzeczania się.

[dostęp do edukacji, oświata ludowa]

XV/6. Józef Niećko, *Jak możemy pracować dla społeczeństwa?*, „Drużyna” 1912 [z dn. 12 marca], s. 17–19.

Działalność Kazimierza Promyka [Konrada Prószyńskiego] i Mieczysława Brzezińskiego na rzecz oświaty ludowej. Zachęta do wspólnej pracy społecznej w celu odrodzenia ojczyzny i zjednoczenia narodu polskiego.

[oświata ludowa]

XV/7. Nauczycielka K. Jakubowska, *Praca nauczycielki ludowej na wsi*, „Drużyna” 1912 [z dn. 12 marca], s. 19–20.

Wpływ nauczycielki wiejskiej na miejscową społeczność. Zbliżenie do ludu sposobem na zwalczanie ciemnoty. Udzielanie pierwszej pomocy medycznej, służenie radą, wypożyczanie książek, zachęcanie mieszkańców do aktywności społeczno-oświatowej, zakładanie amatorskich teatrów i chórów. Zawód nauczyciela jako powołanie.

[nauczyciel/pedagog, oświata ludowa]

XV/8. Antoni Widłak, *My musimy iść naprzód!*, „Drużyna” 1912 [z dn. 12 marca], s. 27–28.

Powstanie niezależnego czasopisma tworzonego przez młodzież i dla młodzieży, kształcącego młodych działaczy społecznych i dobrych obywateli. Stowarzyszenia młodzieży działające w innych krajach. Apel o walkę ze złym stanem moralnym nowego pokolenia oraz o działalność społeczno-oświatową. Prośba do dziewcząt o wspólną pracę.

[aktywność młodzieży, twórczość dzieci i młodzieży, wychowanie moralne]

XV/9. A. Gadaś, z pod Garwolina, *O rozumie narodowym*, „Drużyna” 1912 [z dn. 12 marca], s. 28–29.

Młodzież przyszłością narodu. Postulat wychowania społecznego i narodowego. Wpływ lektury na rozwój umysłowy człowieka. Nauka rachunków. Apel o intensyfikację działań na rzecz narodu.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XV/10. Józef Niećko, *Z listów do „Drużyny”. Z okolic Lubartowa w gub. Lubelskiej*, „Drużyna” 1912 [z dn. 12 marca], s. 30–31.

Demoralizacja młodzieży wiejskiej, konieczność zapewnienia jej właściwych rozrywek. Tragiczne skutki błędnego koła przemocy. Brak wychowania i edukacji przyczyną demoralizacji. Apel o pracę nad swoim charakterem.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, przemoc wobec dzieci i młodzieży, wychowanie moralne]

XV/11. R[ozalia] M[orzycka] Brzezińska, *W sprawie samouctwa*, „Drużyna” 1912, nr 1, s. 1–2.

Właściwy dobór książek przez samouków, zwłaszcza z ludu.

[oświata ludowa, samokształcenie/samowychowanie]

XV/12. Józef Łaszcz, *Czym powinien być młodzieniec wiejski dla usi po skończeniu szkoły*, „Drużyna” 1912, nr 1, s. 6–7.

Rozwój oświaty ludowej. Zapał młodzieży do zdobywania wiedzy. Wytwała praca oświatowa po skończeniu szkoły obywatelskim obowiązkiem. Zarozumiałość i słaba wola wykształconej młodzieży najgorszymi cechami, uniemożliwiającymi w przyszłości pożyteczną pracę.

[oświata ludowa, wychowanie moralne]

XV/13. Ad[am] Chętnik, *Śpiew. Kółka śpiewacze. Ustawa kółka dramatyczno-muzycznego w mieście (lub osadzie) N.*, „Drużyna” 1912, nr 1, s. 11–13; nr 2, s. 33–34; nr 13, s. 230–232; nr 14, s. 242–243.

Postulat zakładania kółek śpiewaczych przez muzyków-amatorów. Organizowanie przedstawień, zabaw i koncertów. Podtrzymywanie tradycji kulturowych przodków i rozwijanie u młodzieży wrażliwości na piękno poprzez naukę śpiewu. Propozycja pomocy w organizowaniu kółek zgodnie z obowiązującą ustawą [przytoczona w całości]. Rozwój kółek w Galicji i Królestwie Polskim – porównanie.

[edukacja artystyczna, twórczość dzieci i młodzieży]

XV/14. M[aria?] Moczyłowska, *Jak to w Liskowie dzieci uczą się szanować rodziców*, „Drużyna” 1912, nr 1, s. 13–14.

Przytułek dla starców w Liskowie sposobem rozwiązania problemu zaniedbywania osób starszych w rodzinach; pomoc społeczna na rzecz osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej lub materialnej. Budowanie właściwych relacji między rodzicami a dziećmi. Obowiązek wzajemnego szacunku i wspierania się rodziców i dzieci.

[metody wychowania, wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

XV/15. Ludwika Puścionówna, Wanda Zdanowska, Marta Trusczyńska, Stefania Stachowska, Helena Przygórska, Marianna Batkówna, Anna Sewerynówna, *Czy potrzebne jest pismo dla młodzieży? Głosy Mirosławianek*, „Drużyna” 1912, nr 1, s. 17–18.

Poparcie dla pierwszego czasopisma dla młodzieży, uspołecniającego i szerzącego oświatę na wsi.

[czytelnictwo, oświata ludowa]

XV/16. Wicia [Wincentyna] Iwanicka, *Listy do „Drużyny”*. Z *Chelmskiego*, „Drużyna” 1912, nr 1, s. 18–19.

Problem pijaństwa i nieobyczajnych zabaw młodzieży parafii kumowskiej. Potrzeba edukacji i szlachetnej rozrywki, pozytywne przykłady ze wsi Strachosław.

[odpoczynek i rekreacja, przemoc wobec dzieci i młodzieży]

XV/17. Ad[am] Chętnik, *Uczmy się prowadzić rachunki*. (Do czytelników „Drużyny”), „Drużyna” 1912, nr 2, s. 25–28.

O potrzebie badań statystycznych na temat życia młodzieży wiejskiej. Ankieta z pytaniami dotyczącymi edukacji, rozrywek, czytelnictwa, nałogów i emigracji. Przykłady odpowiedzi. Wskazówki do pracy nad poprawą sytuacji młodzieży i jej rozwojem. Zachęta do wzięcia udziału w ankiecie.

[edukacja zawodowa]

XV/18. Józef Zabielski, *W sprawie zabaw na wsi*, „Drużyna” 1912, nr 2, s. 31.

Obrona zabaw tanecznych jako jednej z niewielu dostępnych rozrywek młodzieży wiejskiej. Konieczność ich organizowania przez właściwe osoby, aby nie były przyczyną upadku moralnego młodych.

[odpoczynek i rekreacja]

XV/19. St[anisław] Tokarski, *Zabawa i rozrywka. Palant. Przepisy zdrowotne*, „Drużyna” 1912, nr 2, s. 37–40; nr 3, s. 60–61.

Organizacja gier i zabaw na świeżym powietrzu. Charakterystyka zabaw opartych na rywalizacji grupowej. Zasady gry w palanta.

[zabawy, zdrowie i higiena]

XV/20. Ad[am] Chętnik, *W zdrowym ciele – zdrowa dusza*, „Drużyna” 1912, nr 3, s. 42–43.

Problem zaniedbania wychowania fizycznego w stosunku do umysłowego. Konieczność utrzymywania ciała w dobrej formie warunkiem zdrowia psychicznego. Rola gier i zabaw, ćwiczeń gimnastycznych oraz nauki pływania. Zapowiedź podawania przykładów w tym zakresie przed redakcją.

[wychowanie fizyczne i sport]

XV/21. Karolina Mnichówna, *Pamiętajmy o młodszych braciach i siostrach*, „Drużyna” 1912, nr 3, s. 48–49.

Apel do młodzieży o pomoc w edukacji młodszych dzieci wiejskich i opiece nad nimi. Nauka czytania i organizacja czasu wolnego.

[odpoczynek i rekreacja, opieka]

XV/22. *Wskazówki dla samouków. Nauka analfabetów dorosłych. Nauczanie dzieci. Uwagi ogólne o samouctwie. I., Podręczniki – wypisy dla dorosłych. II., Stopień nauki języka polskiego. Nauka dzieci. Stopień I.*, „Drużyna” 1912, nr 3, s. 49–50; 1913, nr 11, s. 173–174; nr 12, s. 190–191; nr 14, s. 209–210.

Organizacje pomocowe dla samouków w innych krajach (np. Stanach Zjednoczonych i Anglii), opracowujące programy nauczania, działalność kółek samokształceniowych. Konieczność podjęcia pracy oświatowej przez wykształconą młodzież na ziemiach polskich. Informacje na temat nauki geografii, pisania i czytania. Program nauczania dzieci oraz dorosłych analfabetów. Poziom analfabetyzmu na ziemiach polskich pod zaborami. Popularyzacja podręczników dla dzieci m.in.: Rozalia Morzycka-Brzezińska, *Snopek* (Warszawa 1911); Mieczysław Brzeziński, *Podarunek dla młodzieży: książka do czytania i nauki dla tych, co nie chcą być ciemni* (Warszawa 1910).

[oświata ludowa, program nauczania, samokształcenie/samowychowanie]

XV/23. Antoni Krawczyński, *Jaka powinna być wiejska dziewczyna*, „Drużyna” 1912, nr 3, s. 52–53.

Apel do dziewcząt o edukację w szkołach zawodowych i na kursach gospodarczych. Rozsądek, uczciwość i skromność najważniejszymi cechami.

[edukacja dziewcząt i kobiet]

XV/24. R.M.B. [Rozalia Morzycka-Brzezińska], *Co czytać należy?*, „Drużyna” 1912, nr 3, s. 53–54.

Zachęta do czytelnictwa wartościowych lektur dla ludu, m.in. gloryfikującej macierzyństwo książki Ignacego Maciejowskiego [Sewer] *Matka: powieść z życia ludu* (Kraków 1908).

[czytelnictwo, oświata ludowa]

XV/25. S.S., *Święta wielkanocne w Mirosławicach*, „Drużyna” 1912, nr 3, s. 57–58.

Wizyta w szkole gospodarczej dla dziewcząt w Mirosławicach. Opis rocznego kursu. Celebrowanie świąt wraz z uczniami szkół w Mieczysławowie i Pszczelinie.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

XV/26. Ad[am] Chętnik, *Ku rozwadze na lato*, „Drużyna” 1912, nr 4, s. 65–67.

Problem kradzieży, pijaństwa, bójek i niewłaściwej rozrywki wśród chłopów. Zachęta do gier sportowych na powietrzu. Zdrowotna wartość kąpieli, korzyści z nauki pływania. Apel o nawiązywanie relacji koleżeńskich.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, relacje koleżeńskie, zdrowie i higiena]

XV/27. *Kwestionariusz statystyczny, obejmujący w ogólnych zarysach całość życia młodzieży wiejskiej i mało-miasteczkowej*, „Drużyna” 1912, nr 4, s. 71–72.

Kwestionariusz dla młodzieży od 16 do 30 lat, obejmujący stan fizyczny, umysłowy, moralny i towarzyski.

[psychologia dzieci i młodzieży, wychowanie w rodzinie]

XV/28. K. Zahorski, *Koledzy i Koleżanki!*, „Drużyna” 1912, nr 4, s. 81–82.

Rola oświaty ludowej i pracy społecznej na rzecz rozwoju narodu. Konieczność nauki przez całe życie. Apel do młodych o realizację tych celów.

[oświata ludowa, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XV/29. Wł[adysława] Koźmińska, *Do moich sióstr. (Głos Kruszyńnianki)*, „Drużyna” 1912, nr 4, s. 82–83.

Apel do młodzieży o pracę nad sobą, naukę własną, zwalczanie wsteczności na wsi poprzez propagowanie czytelnictwa i organizowanie wydarzeń kulturalno-oświatowych.

[oświata ludowa]

XV/30. Henryk Słomka, *Listy do „Drużyny”. Z Okolic Rawy*, „Drużyna” 1912, nr 4, s. 83–84.

Krótki opis życia młodzieży wiejskiej: niewystarczające wykształcenie i problem emigracji ze wsi do dworów oraz za granicę. Nałogi: alkohol i papierosy. Prózne rozrywki.

[odpoczynek i rekreacja, oświata ludowa]

XV/31. Ad[am] Chętnik, *Zabawy ludowe*, „Drużyna” 1912, nr 4, s. 85–86.

Naturalna dla każdego człowieka potrzeba rozrywki. Organizowanie edukacyjnych zabaw ludowych dla wszystkich członków społeczności jako sposób na walkę z pijaństwem i hazardem. Konieczność uzyskania zgody władz na organizację tego rodzaju imprez.

[odpoczynek i rekreacja, zabawy]

XV/32. L. Sawicki, *Do młodych sił*, „Drużyna” 1912, nr 5, s. 92–93.

Edukacja na rzecz dziedzictwa kulturowego. Dbalność o znajomość historii i rzetelną wiedzę na temat dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego obowiązkiem społecznym. Ochrona zabytków, ochrona przyrody polskiej.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XV/33. Antoni Jaros, *Uczmy się w szkołach rolniczych*, „Drużyna” 1912, nr 5, s. 97.

Postulat kształcenia młodzieży w szkołach rolniczych i unowocześniania gospodarstw rolnych.

[edukacja zawodowa]

XV/34. *Związek młodzieży górnośląskiej*, „Drużyna” 1912, nr 5, s. 102.

Germanizacja młodzieży na Górnym Śląsku. Odezwa Związku Górnośląskiej Młodzieży Ludowej z dnia 24 marca 1912 r.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XV/35. A.Ch. [Adam Chętnik], *Pływanie*, „Drużyna” 1912, nr 5, s. 102–103; nr 6, s. 122–124; nr 7, s. 138–140.

Korzyści zdrowotne i higieniczne wynikające z kąpeli i nauki pływania. Historia pływania. Zasady bezpieczeństwa. Techniki pływania dla początkujących i zaawansowanych. Konieczność rozpowszechnienia dyscypliny w Królestwie Polskim za przykładem innych krajów europejskich.

[wychowanie fizyczne i sport, zdrowie i higiena]

XV/36. A[ntoni] Wiślak, *Do naszych dziewcząt. (Głos chłopaka)*, „Drużyna” 1912, nr 6, s. 114–115.

Apel do dziewcząt wiejskich o pracę na rzecz oświaty i rozwoju młodzieży. Przeciwdziałanie niskiemu poziomowi oświaty i walka z pijaństwem. Przykłady odważnych i wpływowych kobiet.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, oświata ludowa]

XV/37. Helena Laskowska, *Szanujmy mowę ojczystą*, „Drużyna” 1912, nr 6, s. 120–121.

Walka z makaronizmami w języku polskim. Troska o czystość języka ojczystego.

[język i autonomia narodowa w edukacji, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XV/38. M[ichał] Więtczak. Sokołowiak, *Wycieczka praktykantów z Kempiny. (Opis uczestnika wycieczki)*, „Drużyna” 1912, nr 6, s. 121–122; nr 7, s. 132–133.

Relacja z wycieczki absolwentów szkół rolniczych praktykujących w Kempinie do gospodarstwa wzorcowego oraz szkół rolniczych pod Kutnem (dla dziewcząt w Mirosławicach i dla chłopców w Wałach – tzw. Mieczysławów).

[edukacja zawodowa, popularyzacja wiedzy pedagogicznej, wycieczki/krajoznawstwo]

XV/39. M. Piekarski, *Kształmy się i doskonalmy*, „Drużyna” 1912, nr 7, s. 131–132.

Konieczność wychowania i samowychowania, których istotę stanowi formowanie charakteru. Apel młodego chłopca do rówieśników w tej sprawie. Doskonalenie zawodowe dla lepszej przyszłości, zamiast marnowania czasu wolnego i potencjału młodzieży.

[samokształcenie/samowychowanie, wychowanie moralne]

XV/40. Józef Bzowski, *Teatr wiejski*, „Drużyna” 1912, nr 7, s. 136–137; nr 8, s. 150–151.

Analfabetyzm na wsi, brak szacunku do książki, konieczność pracy na rzecz zainteresowania ludności nauką. Oświatowo-wychowawcza rola teatru – nauczanie poglądowe poprzez odpowiednią rozrywkę rozwijającą estetycznie i moralnie. Krótka historia teatru polskiego, w tym Teatru Narodowego Wojciecha Bogusławskiego.

[analfabetyzm, edukacja artystyczna, oświata ludowa]

XV/41. Jan Smoła, *Duzi i mali*, „Drużyna” 1912, nr 7, s. 140–141.

Kwestia godności ludzkiej i szacunku społecznego. Godność ludzka jako wartość. Apel do młodzieży o szacunek dla osób starszych, zasłużonych i cenionych w społeczności. Problem pochlebiania i uniżoności.

[wychowanie moralne]

XV/42. Józef Milik, *Na Saksy*, „Drużyna” 1912, nr 8, s. 147–148.

Problem emigracji zarobkowej męskiej młodzieży wiejskiej, wynikającej nie z braku perspektyw w kraju, lecz z braku oświaty i inicjatywy oraz chęci pracy na rzecz rozwoju ojczyzny.

[oświata ludowa]

XV/43. H[enryk] Słomka, *Na czasie*, „Drużyna” 1912, nr 8, s. 151–152.

Wakacje szkolne. Apel o dzielenie się wiedzą z rówieśnikami. Krytyka samolubstwa.

[relacje koleżeńskie, wychowanie przez pracę]

XV/44. Jadwiga Lemieszówna, *Pracujmy nad sobą*, „Drużyna” 1912, nr 8, s. 152.

Konieczność pracy społecznej młodzieży na rzecz rozwoju narodu, konsekwencja i wytrwałość w działaniu. Kształtowanie charakteru i praca nad sobą.

[samokształcenie/samowychowanie, wychowanie moralne]

XV/45. *Uroczystości czeskie*, „Drużyna” 1912, nr 8, s. 152–154.

Relacja ze zlotu połączonego z pochodem i ćwiczeniami wielu tysięcy członków i członkiń „Sokołów” z Czech i innych krajów (30 czerwca 1912 r.).

[organizacje młodzieżowe, wychowanie fizyczne i sport]

XV/46. Aniela Chmielińska, *Słów kilka o kobietach włościankach w Księstwie Łowickim*, „Drużyna” 1912, nr 8, s. 154–155; nr 9, s. 162–163.

Problem analfabetyzmu dzieci wiejskich w Królestwie Polskim. Przepelnienie szkół. Trudna sytuacja w edukacji dziewcząt. Potrzeba oraz zakres edukacji dziewcząt i kobiet. Konieczność zakładania ochronek i szkół. Przygotowanie kadry pedagogicznej.

[analfabetyzm, dostęp do edukacji, edukacja dziewcząt i kobiet]

XV/47. Rozalia Zywertówna, *Z Kowalewa, w gub. Kaliskiej*, „Drużyna” 1912, nr 8, s. 157.

Informacje na temat kowalewskiej młodzieży (powiat słupecki). Charakterystyka młodzieży emigrującej do Stanów Zjednoczonych. Wyrzucenie młodzieży na emigracji. Postulat kształcenia młodzieży. Zabawy młodzieży. Walka z nalogiem palenia tytoniu.

[wychowanie moralne, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XV/48. Wiktor Wynimko, *Jak się wychowuje młodzież po wsiach, a jak powinna się wychowywać*, „Drużyna” 1912, nr 9, s. 168–169.

Zagadnienia analfabetyzmu, demoralizacji, pijaństwa i emigracji zarobkowej wśród młodzieży wiejskiej. Konieczność organizowania właściwych rozrywek: amatorskiego teatru, pogadanek oraz wspólnego czytania. Pozytywna działalność księży w tym zakresie.

[analfabetyzm, odpoczynek i rekreacja]

XV/49. W[awrzyniec] Koźmiński, *Kursy mleczarskie w Liskowie*, „Drużyna” 1912, nr 9, s. 169–170.

Kursy mleczarskie w Liskowie (20 maja – 26 czerwca 1912 r.) organizowane przez CTR. Podobne kursy w Czapliniu pod Warszawą. Uczestnicy kursów. Zajęcia praktyczne. Wykłady na temat organizacji i funkcjonowania stowarzyszeń społecznych.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa]

XV/50. Hanna Mrozówna, Apolinara Godlewska, Helena Glapińska, Stefania Stachowska, Maria Batkówna, Czytelniczki z Woli Grzymalinej, *W sprawie artykułu „Do naszych dziewcząt”*, „Drużyna” 1912, nr 9, s. 170–172.

Praca na rzecz oświaty i rozwoju młodzieży. Odpowiedzi dziewcząt ze szkół gospodarczych gotowych do pracy społecznej dla rozwoju kraju i narodu.

[edukacja zawodowa]

XV/51. Rafał Kord, *Abstynencja, wiedza i praca samokształceniowa*, „Drużyna” 1912, nr 10, s. 178–180; nr 11, s. 192–193.

Abstynencja pierwszym krokiem do rozwoju kulturalno-moralnego. Intelektualizm etyczny, wiedza na temat dobra, cytaty z Mikołaja Reja i Jana Kochanowskiego, rekomendacje książek, osiągnięcia nauki. Uniwersytety powszechne. Apel o systematyczność i wytrwałość w dążeniu do wiedzy, dbałość o rozwój umysłowy.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, samokształcenie/samowychowanie, wychowanie moralne]

XV/52. Jan Smoła, *Mysłmy o jutrze*, „Drużyna” 1912, nr 10, s. 184–185.

Popularyzacja nauki wśród młodzieży, zachęta do wytrwałej edukacji, pracy i doskonalenia zawodowego na rzecz rozwoju kraju.

[wychowanie moralne]

XV/53. Jeden z młodzieży Nowogrodzkiej, *Z Nowogrodu Łomżyńskiego*, „Drużyna” 1912, nr 10, s. 185–186.

Krytyka młodzieży z tytułowego miasteczka: ciemnota, próżne rozrywki, niechęć do nauki i książek. Apel autora o zmianę postawy i działania na rzecz odrodzenia moralnego narodu.

[wychowanie moralne]

XV/54. Ad[am] Chętnik, *Walczmy z pijaństwem!*, „Drużyna” 1912, nr 11, s. 191.

Problem wzrastającego spożycia alkoholu w Królestwie Polskim, apel do młodzieży o abstynencję, dzieje ruchu abstynenckiego w Polsce.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość]

XV/55. Edward Sienkiewicz, *Z wycieczki na Kujawy*, „Drużyna” 1912, nr 11, s. 193–195.

Wycieczka uczniów kursów rolniczych do gospodarstw i zakładów przetwórczych, celem wzbogacania wiedzy praktycznej, połączona ze zwiedzaniem zabytków.

[edukacja zawodowa, wycieczki/krajoznawstwo]

XV/56. Anna Janiszewska, *Z Rebelowa w Prusach*, „Drużyna” 1912, nr 11, s. 199–201.

Emigracja zarobkowa młodzieży do Niemiec okazją do zdobycia wiedzy praktycznej dotyczącej gospodarowania, mogącej pomóc w podejmowaniu działań na rzecz rozwoju ojczyzny. Propagowanie czytelnictwa gazet i książek w czasie wolnym. Hulaszczy tryb życia młodzieży. Przykład działalności oświatowej polskiego ks. na emigracji.

[czytelnictwo, edukacja zawodowa, odpoczynek i rekreacja]

XV/57. Wład[ysław] Spychalski, *O Liskowie*, „Drużyna” 1912, nr 12, s. 209–210; nr 13, s. 224–227.

Działalność ks. Wacława Bliźnińskiego na rzecz zwalczania ciemnoty na wsi i pijaństwa, a szerzenia oświaty i dobrobytu. Propagowanie czytelnictwa, założenie ochronki, domu ludowego, czytelnicy, łaźni, warsztatów tkackich i zabawkarskich, kasy oszczędnościowej, sklepu i innych instytucji. Organizowanie kursów rolniczych i amatorskich przedstawień teatralnych.

[czytelnictwo, oświata ludowa]

XV/58. Jan Szczygielski, *Do młodzieży szkół gospodarczych*, „Drużyna” 1912, nr 13, s. 221–222.

Obowiązek dzielenia się wiedzą z innym kolegami i koleżankami. Postulat doskonalenia zawodowego.

[oświata ludowa]

XV/59. Ad[am] Chętnik, *Jak założyć teatr amatorski na wsi*, „Drużyna” 1912, nr 13, s. 229–230.

Wspieranie rozwoju zdolnej młodzieży. Rozwój zdolności artystycznych. Kwestie formalne i organizacyjne działalności kółek teatralnych. Problemy z pozwoleniem władz carskich, koszty, cenzura.

[twórczość dzieci i młodzieży]

XV/60. Wiktuś, *Jak się bawi młodzież w Głuchowie*, „Drużyna” 1912, nr 13, s. 232.

Postępowa i samodzielna młodzież głuchowska, gospodarująca nowoczesnie i organizująca szlachetne rozrywki (przedstawienia teatralne), czytelnię i bibliotekę. Zapal młodzieży do pracy społecznej, rezygnacja z picia alkoholu. Apel o naśladowanie ich postawy.

[odpoczynek i rekreacja, twórczość dzieci i młodzieży]

XV/70. *Szkoła rolnicza w Mieczysławowie*, „Drużyna” 1912, nr 13, s. 234–235.

Szkoła dla młodzieży od 17. roku życia, kształcąca przyszłych rolników. Szczegółowy opis rocznych kursów doskonalących dla młodzieży.

[edukacja zawodowa]

XV/71. Antoni Widlak, *Poszukiwanie nowych dróg*, „Drużyna” 1912, nr 14, s. 238–239.

Inicjatywy podejmowane przez wykształconą, postępową młodzież, dążące do poprawy położenia mieszkańców wsi. Przykładem grupa młodzieży ze wsi w guberni kieleckiej, gospodarująca zgodnie z ideą spółdzielczości. Podobne projekty „wsi współdzielczych” ze szkołami, ochronkami i innymi instytucjami oświatowymi.

[oświata ludowa]

XV/72. M[ichał] Więtczak, *Poszukiwanie nowych dróg*, „Drużyna” 1912, nr 14, s. 239.

Rozwój spółdzielczości na wsi. Projekt „wsi spółdzielczej” ze szkołami, ochronkami i innymi instytucjami oświatowymi w okolicach Płocka. Wzorowo urządzona wieś stanowi rozległe pole pracy dla młodzieży.

[oświata ludowa]

XV/73. *Szkoły dla córek i synów włościańskich*, „Drużyna” 1912, nr 14, s. 240–241; nr 15, s. 258–259.

Opis jedenastomiesięcznych szkół gospodarstwa wiejskiego dla dziewcząt od 16. roku życia. Inne kursy rolnicze. Szkoły dla ochraniarek, nauczycielek, akuszerek, szkoły prac ręcznych. Mała liczba kursów rolniczych i szkół rzemieślniczych organizowanych dla chłopców.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

XV/74. J[ózef] Zabielski, *O szkoły zawodowe*, „Drużyna” 1912, nr 14, s. 241–242.

Mała liczba szkół zawodowych i drogie szkoły średnie, niewystarczająca nauka rzemiosła w miastach, u majstrów – brak dobrze wykształconych rzemieślników. Apel młodzieży o zakładanie szkół rzemieślniczych, kształcących w zawodzie oraz dających wiedzę ogólną.

[edukacja zawodowa]

XV/75. H[enryk] Słomka, *Palenie – nikotyna*, „Drużyna” 1912, nr 14, s. 245–246.

Dwa głosy w sprawie szkodliwości zdrowotnej i moralnej spożywania alkoholu oraz palenia papierosów. Problem nikotynizmu dotyczy nawet dzieci, a w największym stopniu młodzieży w wieku od 15 do 18 lat. Apel o walkę z nałogami wśród młodzieży. Rady dotyczące rzucania palenia, kwestia silnej woli.

[edukacja zdrowotna, niedostosowanie społeczne i przestępczość, wychowanie moralne]

XV/76. Wincenty Woźnicki, *Przestrogi*, „Drużyna” 1912, nr 15, s. 257–258.

Działalność społeczna PMS na rzecz szerzenia czytelnictwa jako sposobu edukacji grup nieelitarnych. Samodzielna działalność społeczeństwa po zlikwidowaniu organizacji, doniosła rola młodzieży. Uwarunkowania rozwoju moralnego młodzieży. Niebezpieczny wpływ na jej moralność szkodliwych „piśmidełek” wydawanych dla zysku.

[oświata pozaszkolna, wychowanie moralne]

XV/77. Ad[dam] Chętnik, *Jeszcze o kółkach śpiewaczych*, „Drużyna” 1912, nr 15, s. 264.

Śpiew czynnikiem w wychowaniu i życiu towarzyskim. Postulat zakładania kółek śpiewaczych. Wytyczne dotyczące zakładania takich kółek.

[edukacja artystyczna]

XV/78. Wład[ysław] Krukowski, *Brak nam oświaty*, „Drużyna” 1912, nr 16, s. 269–270.

Doświadczenia edukacyjne a rozwój moralny młodzieży. Postulat oświaty wśród młodzieży. Walka z nałogami. Odpowiedzialna zabawa. Zadania rodziców w zakresie wychowania moralnego dzieci i młodzieży.

[oświata ludowa, wychowanie moralne, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XV/79. M. Piekarski, *Konieczność rozrywek*, „Drużyna” 1912, nr 16, s. 272–273.

Odpoczynek i rozrywka naturalną potrzebą każdego człowieka. Problematyka czasu wolnego młodzieży wiejskiej. Narzekania na jej upadek moralny, tymczasem zabawy taneczne pod przewodnictwem wykształconej i kompetentnej osoby, kładącej nacisk na rozwój fizyczny i walory estetyczne, mogą być okazją do wyrabiania charakteru i uszlachetniania młodzieży.

[odpoczynek i rekreacja]

XV/80. K. Zahorski, *Palenie – nikotyna*, „Drużyna” 1912, nr 16, s. 274.

Uzależnienie od palenia tytoniu jednym z głównych problemów wśród młodzieży. Wpływ palenia tytoniu na stan zdrowia młodzieży. Krytyka spożywania alkoholu przez młodzież.

[edukacja zdrowotna, niedostosowanie społeczne i przestępczość, wychowanie moralne]

XV/81. Al[eksander] Pasiak, *Wyrażenia nieprzyzwoite*, „Drużyna” 1912, nr 16, s. 274–275.

Problem używania przekleństw, zwłaszcza przez popisującą się młodzież, którą następnie naśladową dzieci. Wulgaryzmy wśród najmłodszych.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość]

XV/82. Jadwiga Lemieszówna, *Głos w sprawie kobiecej*, „Drużyna” 1912, nr 17, s. 286.

Krótką historią nierówności między mężczyznami i kobietami. Kwestia kobieca. Apel do kobiet wiejskich o pracę nad sobą, edukację, czytelnictwo, rozwój intelektualny i podejmowanie działań na rzecz innych. Inicjatywy społeczne kobiet na wsi.

[edukacja dziewcząt i kobiet]

XV/83. Z. Szopówna. Mirosławianka, *W sprawie dziewcząt wiejskich*, „Drużyna” 1912, nr 17, s. 287–289.

Trudna sytuacja życiowa dziewcząt i młodych kobiet pozbawionych wykształcenia. Postulat edukacji dziewcząt przez bardziej wykształcone koleżanki. Apel do mężczyzn o dzielenie się wiedzą. Szacunek mężczyzn do kobiet podstawą udanych relacji.

[edukacja dziewcząt i kobiet]

XV/84. Leon Dorobek, *Mirosławianka*, „Drużyna” 1912, nr 17, s. 289–290.

Absolwentka szkoły rolniczej w Mirosławicach i jej działalność oświatowa w rodzinnej wsi. Walka z analfabetyzmem, czytelnia i lektura gazet, wspólne czytanie książek, wdrażanie do porządku i czystości, przeciwdziałanie konsumpcji alkoholu przez młodzież.

[edukacja dziewcząt i kobiet, oświata ludowa]

XV/85. Helena Bielecka, *Pouczajmy się siostry!*, „Drużyna” 1912, nr 17, s. 293–294.

Brak edukacji dziewcząt na wsi. Walka z nierównym traktowaniem kobiet i mężczyzn. Nierówności płacowe kobiet i mężczyzn. Konieczność zapewnienia dziewczętom i kobietom pełnego i równego dostępu do nauki. Praca społeczna kobiet na rzecz rozwoju kraju.

[edukacja dziewcząt i kobiet]

XV/86. Domosława, *Pokaz szkolny w Gołotczyźnie*, „Drużyna” 1912, nr 17, s. 295–296.

Historia założonej w 1909 r. szkoły gospodarczej dla dziewcząt włościańskich w Gołotczyźnie, pokaz robót szkolnych kończący roczną naukę i obrazujących program nauczania w szkole. Odwiedziny wielu osób, w tym uczniów innych szkół, występy uczennic, pogadanki. Konieczność wspólnej pracy młodzieży na rzecz rozwoju dobrobytu wsi.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

XV/87. Józef Niećko, *Do naszych koleżanek*, „Drużyna” 1912, nr 17, s. 298–299.

Wady dziewcząt wiejskich – przykłady. Problematyka rozwoju moralnego młodzieży pozbawionej edukacji i odpowiedniego wychowania. Apel do dziewcząt o kształtowanie kultury czytelniczey zamiast udziału w „gorszących zabawach”. Organizowanie odpowiednich zabaw dla dziewcząt.

[wychowanie moralne]

XV/88. J[ózef] Zabielski, *Dziewczęta uczyć się!*, „Drużyna” 1912, nr 17, s. 300–301.

Na temat zaniedbywania nauki przez dziewczęta. Stosunek rodziców do edukacji córek i synów. Wykształcone kobiety łatwiej sprostają zadaniom w rodzinie.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

XV/89. Wincetyna Iwanicka, *Czy wiejskim dziewczętom potrzebna oświata*, „Drużyna” 1912, nr 17, s. 301.

Postulat rozwoju edukacji dziewcząt polskich. Zadania kobiety jako żony, matki i gospodyni.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa, rodzina]

XV/90. *Kursy Rolnicze w Krzyżewie*, „Drużyna” 1912, nr 17, s. 305–306.

Informacja o otwieranych rocznych kursach rolniczych dla młodzieży od 17. roku życia. Szczegółowy program nauki, wymagania wobec uczniów.

[edukacja zawodowa]

XV/91. Zarząd kursów rolniczych w Bratnem, *Kursy rolnicze w Bratnem*, „Drużyna” 1912, nr 17, s. 306.

Zapowiedź zorganizowania jedenastomiesięcznych kursów rolniczych w Bratnem w dn. 15 stycznia 1913 r. Program nauczania na kursach. Praktyka rolnicza i ogrodnicza uczestników kursów. Nauka stolarstwa i koszykarstwa. Wymagania wobec kandydatów kursów.

[edukacja zawodowa]

XV/92. R.M.B., [Rozalia Morzycka-Brzezińska], *Sprawozdanie z odpowiedzi nadesłanych na kwestionariusz statystyczny*, „Drużyna” 1912, nr 18, s. 314–316.

Analiza 14 odpowiedzi na opublikowany kwestionariusz, nagrody książkowe dla autorów. Apel do czytelników o pracę społeczną wspólnie z czasopismem. „I-sza Tablica Statystyczna »Drużyny«” w 1912 r. – na końcu rocznika, zawiera dane o stanie fizycznym, umysłowym, moralnym i towarzyskim młodzieży z 14 miejscowości.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, oświata ludowa, psychologia dzieci i młodzieży]

XV/93. Ad[am] Chętnik, *Nie zrywajmy z przeszłością*, „Drużyna” 1912, nr 18, s. 310–311.

Znaczenie pamięci o przeszłości narodu dla jego przyszłości. Dziedzictwo kulturowe podstawą funkcjonowania społeczeństwa. Pielęgnowane obyczaje ludowe, niestety ulegające zanikowi z powodu emigracji młodzieży do miast i za granicę.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XV/94. A[ntoni] I. Piątkowski, *Jeżeli tylko chcesz...*, „Drużyna” 1913, nr 1, s. 1–3.

Ludzie pozbawieni politycznej odwagi i silnej woli. Apel do młodzieży o podjęcie edukacji. Wytrwałość i pracowitość młodzieży w życiu codziennym. Zachęta, aby brać sprawy w swoje ręce.

[wychowanie moralne]

XV/95. Ad.Ch. [Adam Chętnik], *Dawniej i dziś. Wychowanie młodzieży w dawnej Polsce. Czasy rycerskie. Zabawy i ćwiczenia młodzieży w dawnej Polsce*, „Drużyna” 1913, nr 1, s. 3; nr 2, s. 22–23; nr 3, s. 42–43; nr 10, s. 163–164; nr 11, s. 178–180.

Odwaga i męstwo młodzieży podczas wojny. Wychowanie dzieci i młodzieży na przestrzeni dziejów. Wychowanie rycerskie młodzieży, ćwiczenie zręczności i siły, rozwój fizyczny, hartowanie ciała poprzez zabawy i ćwiczenia. Edukacja moralna młodzieży.

[wychowanie fizyczne i sport, wychowanie moralne]

XV/96. Al[eksander] Pasiak, *W sprawie wsi wzorowej*, „Drużyna” 1913, nr 1, s. 4.

Głos w sprawie zakładania przez młodzież wzorowych wsi spółdzielczych z instytucjami oświatowymi i wspólnym gospodarstwem. Kwestia zdobycia środków finansowych. Problem braku możliwości utrzymania się na wsi absolwentów szkół gospodarczych, rady dla nich.

[oświata ludowa]

XV/97. W[iktor] Wynimko, *W sprawie wsi wzorowej*, „Drużyna” 1913, nr 1, s. 4–5; nr 7, s. 106–107.

Program nauczania w szkołach gospodarczych i ich absolwenci. Sprawa zakładania przez młodzież wzorowych wsi spółdzielczych z instytucjami oświatowymi. Wspólne

gospodarstwo – omówienie celów jego funkcjonowania. Problem braku możliwości utrzymania się na wsi absolwentów szkół gospodarczych, rady dla nich.

[oświata ludowa]

XV/98. Jan Kuśmierek, *W sprawie wsi wzorowej*, „Drużyna” 1913, nr 1, s. 5–6.

Problematyka zakładania przez młodzież wzorowych wsi spółdzielczych z instytucjami oświatowymi i wspólnym gospodarstwem. Kwestia zdobywania środków finansowych i problem własności wspólnej.

[oświata ludowa]

XV/99. A[lbin] Zacharski, *Młodzież wiejska na Morawach (Czechy)*, „Drużyna” 1913, nr 1, s. 6–7.

Kółko młodzieży czeskiej, po wprowadzeniu powszechnego nauczania organizujące bibliotekę i czytelnię oraz odpowiednio dobrane zabawy. Organizacja właściwych przedstawień, odczytów, amatorskiego teatru. Gra na instrumentach i śpiewy. Duchowy wymiar wychowania w życiu młodzieży i rozwój fizyczny.

[odpoczynek i rekreacja, twórczość dzieci i młodzieży]

XV/100. Józef Moczulski, *Poświęcenie szkoły w Szwajcarii w ziemi Suwalskiej*, „Drużyna” 1913, nr 1, s. 7–8.

Konieczność szerzenia oświaty i zakładania nowych szkół rolniczych. Kursy gospodarcze dla dziewcząt w jedynej w guberni suwalskiej szkole założonej przez ZKZ.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

XV/101. Mieczysławowiak S.S., *Co wnosimy z Mieczysławowa*, „Drużyna” 1913, nr 1, s. 8–9.

Korzyści z kursów gospodarczych dla chłopców w Mieczysławowie: oprócz nauki także aspekty koleżeństwa. Wycieczki. Zobowiązanie do dalszego, samodzielnego kształcenia się. Łamy „Drużyny” do wzajemnej pomocy i dzielenia się wiedzą.

[edukacja zawodowa, samokształcenie/samowychowanie]

XV/102. W[awrzyniec] Koźmiński, *Kursy rolnicze w Liskowie*, „Drużyna” 1913, nr 1, s. 9–10.

Kursy rolnicze w Liskowie dla dzieci z rodzin chłopskich (1912). Uczestnicy kursów w Liskowie. Program kursów. Walka z nałogami.

[edukacja zawodowa]

XV/ 103. (Podpisy), *Młodzi, do roboty!*, „Drużyna” 1913, nr 2, s. 17–19.

Konieczność, by wykształcona młodzież dbała o innych młodych – ich wychowanie i rozrywki. Dawanie dobrego przykładu. Rady dotyczące organizowania stowarzyszeń

i kółek: muzycznych, teatralnych, kobiecych, strażackich, towarzystwa wstrzemięźliwości „Przyszłość” (1907 r.).

[odpoczynek i rekreacja, twórczość dzieci i młodzieży]

XV/104. Adam Chętnik, *Młodzi, do roboty!*, „Drużyna” 1913, nr 2, s. 19.

Zarząd Główny Towarzystwa „Przyszłość” i deklaracja dotycząca zwalczania alkoholizmu wśród młodzieży. Wykształcona młodzież powinna dbać o rówieśników – ich wychowanie i odpowiednią rozrywkę. Charakterystyka działań podejmowanych przez „Przyszłość”. Kółka kobiece i ich zadania.

[odpoczynek i rekreacja, twórczość dzieci i młodzieży]

XV/105. Józef Kurp, *W sprawie wsi wzorowej*, „Drużyna” 1913, nr 2, s. 25; nr 7, s. 108.

Młodzież kształcąca się w szkołach rolniczych. Organizacja wzorowych wsi spółdzielczych z instytucjami oświatowymi i wspólnym gospodarstwem. Postulat adresowany do młodzieży, aby nie opuszczać dobrowolnie ziemi rodziców.

[oświata ludowa]

XV/106. A. Iskierka, *Jak to się żenia?*, „Drużyna” 1913, nr 2, s. 25–27.

Problem małżeństw zawieranych przez młodych ludzi dla pieniędzy. Zmiany w tej kwestii. Kobiety wykształcone szukają mężów na podobnym poziomie. Apel do młodych o uczciwość oraz do ich rodziców o rozsądek.

[wychowanie moralne]

XV/107. Czytelnik „Drużyny” W. Ziomek, *Palenie – nikotyna. (Z powodu artykułu pod tymże tytułem umieszczonego w Nr 16 „Drużyny”, z.r.z.)*, „Drużyna” 1913, nr 2, s. 29.

Walka z nałogiem palenia papierosów. Autor zwolennikiem metody radykalnego rzucania palenia.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, wychowanie moralne]

XV/108. Jan Ostrowski, *Wyzwólmy się! (W sprawie abstynencji, czyli wyrzeczenia się picia trunków alkoholycznych)*, „Drużyna” 1913, nr 2, s. 29–30.

Fatalny wpływ alkoholu na społeczeństwo: upadek moralny, ogromne straty finansowe dla kraju. Nałóg polską tradycją. Apel o podążanie drogą innych krajów europejskich i sprzedaż alkoholu tylko w aptekach. Zobowiązanie młodych czytelników do abstynencji, zaoszczędzone pieniądze powinny zostać przeznaczone na oświatę.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, wychowanie moralne]

XV/109. Władysław Spychalski, *Teatr amatorski w Dobrem (w gub. Warsz.)*, „Drużyna” 1913, nr 2, s. 31.

Dwie sztuki wystawione przez młodzież wiejską, z potrzeby „przyzwoitej i godziwej zabawy” – „Prządka pod krzyżem” i „Do szkoły” (o kursach rolniczych). Apel do młodzieży o podobne inicjatywy.

[twórczość dzieci i młodzieży]

XV/110. Adam Chętnik, *W drugą rocznicę*, „Drużyna” 1913, nr 3, s. 41–42.

Sylwetka Mieczysława Brzezińskiego, pisarza, nauczyciela i wychowawcy młodzieży. Problem przestępczości dzieci i młodzieży, spowodowany złymi warunkami społecznymi i brakiem odpowiedniego wychowania domowego.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość]

XV/111. Józef Niećko, *Otwarcie szkoły dla dziewcząt wiejskich w Krasieninie*, „Drużyna” 1913, nr 3, s. 45.

Otwarcie szkoły gospodarstwa wiejskiego dla dziewcząt w Krasieninie (powiat lubartowski). Opis uroczystości otwarcia. Poświęcenie gmachu szkolnego.

[edukacja zawodowa]

XV/112. Ad[am] Ch[ętnik], *Skaut w Galicji*, „Drużyna” 1913, nr 3, s. 46–48; nr 4, s. 58–59.

Działalność organizacji skautowej w Galicji na rzecz rozwoju fizycznego i moralnego młodzieży od 13. do 18. roku życia. Historia tego ruchu w Anglii. Prawo skautowe. Udział dziewcząt w ruchu skautowym. Krakowskie stowarzyszenie Samarytanin Polski (1912), organizujące kursy dla kobiet w zakresie pierwszej pomocy rannym i chorym.

[organizacje młodzieżowe, skauting]

XV/113. M[ichał] Więtczak. Sokołowiak, *W sprawie wsi wzorowej. (Odpowiedź M. Więtczaka na list Józefa Kurpia w Nr 2 „Drużyny”)*, „Drużyna” 1913, nr 3, s. 45.

Próba odpowiedzi na pytanie – kto może brać udział w założeniu tzw. wzorowej wsi. Problem sukcesji gospodarstwa w rodzinach wielodzietnych.

[oświata ludowa, rodzina]

XV/114. Jan Młot [Aleksander Bogusławski], *Wskazówki dla samouków. Jak uczyć się historii*, „Drużyna” 1913, nr 4, s. 53–54; nr 18, s. 257–258.

Zachęta do poznawania historii swojego kraju i narodu, z której wynika nauka dla następnych pokoleń. Brak możliwości nauki historii Polski w szkole. Rady dotyczące samodzielnej edukacji, metodologia nauki, polecane podręczniki i książki.

[samokształcenie/samowychowanie, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XV/115. Jan Bochnia, *Nie suknia zdobi człowieka*, „Drużyna” 1913, nr 4, s. 55–56.

Postulat oceniania ludzi według ich bogactwa duchowego, a nie finansowego. Przesadna dbałość młodzieży o wygląd zewnętrzny jako skutek złego przykładu ze strony osób starszych. Przyjmowanie stylu miejskiego zamiast kultywowania własnej tradycji ludowej.

[wychowanie moralne]

XV/116. A.F. Skrzyński, *Uwagi*, „Drużyna” 1913, nr 4, s. 60–61.

Apel chłopca do rówieśników o wierność zasadom moralnym, szacunek dla osób starszych, wystrzeżenie się nałogów, oszczędność. Zachęta do pracy społecznej, wspólnej prenumeraty czasopism i szerzenia oświaty.

[wychowanie moralne]

XV/117. A. Iwanicki, *W sprawie wsi wzorowej*, „Drużyna” 1913, nr 4, s. 56–57.

Zakładanie przez młodzież wzorowych wsi spółdzielczych z instytucjami oświatowymi i wspólnym gospodarstwem.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa]

XV/118. Romuald Wasilewski, *W sprawie wsi wzorowej*, „Drużyna” 1913, nr 4, s. 57.

Problem braku możliwości utrzymania się na wsi absolwentów szkół gospodarczych. Rady dla młodzieży w tym zakresie.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa]

XV/119. Z.F., *Szkoła Główna*, „Drużyna” 1913, nr 5, s. 69–70.

Relacja z obchodów pięćdziesiątej rocznicy utworzenia Szkoły Głównej w Warszawie (1862–1869). Zjazd 300 absolwentów szkoły. Historia szkoły i osób ją tworzących.

[edukacja akademicka, szkolnictwo]

XV/120. Podczaszy, *Zadania młodzieży*, „Drużyna” 1913, nr 5, s. 71–72.

Na temat kształcenia młodzieży. Instytucje kulturalno-społeczne. Szkoły ludowe. Ochrony. Kursy wieczorowe dla analfabetów.

[analfabetyzm, oświata ludowa, szkolnictwo]

XV/121. J. Gronowski. Kujawiak, *Młodzież polska a Żydzi*, „Drużyna” 1913, nr 5, s. 72–73.

Apel do młodzieży polskiej – największej siły narodu – o niepoddawanie się wpływom żydowskim w kolorowych książkach popularnych (np. Sherlock Holmes), malowidłach i pocztówkach jarmarcznych. Apel o sięganie po wartościową literaturę o walorach edukacyjnych. Opinia, że demoralizacja społeczeństwa polskiego ułatwia Żydom zwycięstwo i przejmowanie wpływów w handlu i przemyśle polskim.

[wychowanie moralne, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XV/122. Wasz Druh, *Poczta koleżeńska. List do b. Mieczysławowiaków*, „Drużyna” 1913, nr 5, s. 82–83.

List od ucznia do absolwentów szkoły gospodarczej w Mieczysławowie. Informacje o intensywnej nauce na kursach. Apel o dalsze kształcenie się i szerzenie oświaty w rodzinnych wsiach. Informacja o groźnej epidemii szkarlatyny.

[choroby i śmiertelność, edukacja zawodowa, oświata ludowa]

XV/123. Józef Siewca, *W sprawie oświecania się*, „Drużyna” 1913, nr 6, s. 90.

Zachęta do samokształcenia, działalność czasopism na rzecz podnoszenia oświaty, zwłaszcza „Drużyna” istotna, gdyż adresowana do młodzieży. Mała liczba szkół i niewielki procent młodzieży czytającej książki i czasopisma. Obserwacja młodzieży poborowej w powiecie słupeckim – pijaństwo, bójki, niepodporządkowanie się normom moralnym i obyczajowym.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, oświata ludowa]

XV/124. Stanisław Gutowski, *W sprawie wsi wzorowej*, „Drużyna” 1913, nr 7, s. 108.

Głos czytelnika w sprawie zakładania przez młodzież wzorowych wsi spółdzielczych z instytucjami oświatowymi i wspólnym gospodarstwem. Zaproszenie „Drużyny” na spotkanie w tej sprawie z udziałem „uczonych rolników i prawników”. Próba odpowiedzi na pytanie, jakie zadania może podjąć młodzież, która ziemi i gospodarstwa nie posiada. Sytuacje zagrożenia młodzieży demoralizacją.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa]

XV/125. Aleksander Skrzyński, *W sprawie wsi wzorowej*, „Drużyna” 1913, nr 7, s. 108.

Wzorowe wsie spółdzielcze z instytucjami oświatowymi organizowane przez młodzież. Postulat zakładania przez młodzież wzorowych gospodarstw w guberni płockiej.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa]

XV/126. Ad[am] Chętnik, *Co młodzież może zrobić dla krajoznawstwa*, „Drużyna” 1913, nr 8, s. 126–128.

Wiedza młodzieży wiejskiej o kulturze i zwyczajach ludowych oraz o jej otoczeniu przyrodniczym i historycznych pamiątkach przyczynkiem do nauki o krajoznawstwie polskim. Apel do młodzieży o pracę nad ochroną tego dziedzictwa, dokumentowanie i ratowanie zabytków.

[kontakt z przyrodą, wychowanie patriotyczne i obywatelskie, wycieczki/krajoznawstwo]

XV/127. R.M.B. [Rozalia Morzycka-Brzezińska], *Stan umysłowy i moralny młodzieży wiejskiej*, „Drużyna” 1913, nr 8, s. 129–130.

Przedruk artykułu z czasopisma „Humanista Polski”, omawiającego wyniki odpowiedzi na kwestionariusz dotyczący młodzieży, zamieszczony w „Drużynie”. Zły stan oświaty, higieny i moralności na wsi. Nadzieja zmiany na lepsze poprzez większą działalność społeczną młodzieży.

[oświata ludowa, wychowanie moralne]

XV/128. Ad[am] Chętnik, *Wycieczki*, „Drużyna” 1913, nr 8, s. 131–132.

Aspekt edukacyjny wycieczek, ich korzystny wpływ na rozwój umysłowy i fizyczny dzieci i młodzieży. Wskazówki dotyczące organizacji wycieczek i zasady zachowania.

[wycieczki/krajoznawstwo]

XV/129. W[awrzyniec] Koźmiński, *Wycieczka Kruszyńnianek po kraju*, „Drużyna” 1913, nr 8, s. 132–134.

Relacja uczennicy szkoły gospodarczej w Kruszyńku, Stanisławy Idzikowskiej, z miesięcznej wycieczki krajoznawczej. Zwiedzanie szkół (w Gołotczyźnie, Grędzicach, Bratnem, Sokołówku, Nałęczowie, Pszczelinie, Kazimierzówku), zabytków i gospodarstw.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa, wycieczki/krajoznawstwo]

XV/130. Michał Gwiazdowicz, *W sprawie wsi wzorowej*, „Drużyna” 1913, nr 9, s. 147–148.

Propagowanie idei zakładania przez młodzież wzorowych wsi spółdzielczych z instytucjami oświatowymi i wspólnym gospodarstwem.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa]

XV/131. Mrówka, *Tadeusz Czacki*, „Drużyna” 1913, nr 9, s. 145–146.

Życie i działalność oświatowa Tadeusza Czackiego. Szkoły rycerskie w Rzeczypospolitej w XVIII w. Geneza, organizacja i losy Liceum w Krzemieńcu. Dobór nauczycieli. Krzemieniec ośrodkiem życia naukowego.

[szkolnictwo]

XV/132. Janka Gorzyńska, *Czego powinna wymagać dziewczyna od młodzieńca starającego się o jej rękę. Odpowiedź p. Iwanickiej*, „Drużyna” 1913, nr 9, s. 151.

Zawieranie małżeństw jako efekt handlu. Rozważania dotyczące życia prywatnego. Postulat, aby wykształcona dziewczyna poślubiła wykształconego mężczyznę. Miłość małżeńska a życie rodzinne i wychowanie dzieci.

[edukacja dziewcząt i kobiet, rodzina, wychowanie w rodzinie]

XV/133. W. Ostrowski, *Czego powinna wymagać dziewczyna od młodzieńca starającego się o jej rękę. Odpowiedź p. Iwanickiej*, „Drużyna” 1913, nr 9, s. 151.

Podstawy szczęścia w małżeństwie: podobne poglądy, usposobienie, wspólne patrzenie na świat. Ważny jest charakter obojga.

[edukacja dziewcząt i kobiet, rodzina, wychowanie w rodzinie]

XV/134. Al. Bobowski, *Czego powinna wymagać dziewczyna od młodzieńca starającego się o jej rękę*, *Odpowiedź p. Iwanickiej*, „Drużyna” 1913, nr 9, s. 151–152.

Małżeństwa na wsi planowane przez rodziców. Najlepsza żona, według opinii starszych, to dziewczyna słaba i potulna. Krytyka takiego sposobu zawierania małżeństw i szereg postulatów w tej kwestii. Apel, by nie kierować się posagiem.

[edukacja dziewcząt i kobiet, rodzina, wychowanie w rodzinie]

XV/135. Róża Owsikówna, *Czego powinna wymagać dziewczyna od młodzieńca starającego się o jej rękę*. *Odpowiedź p. Iwanickiej*, „Drużyna” 1913, nr 9, s. 152.

Wychowanie dziewcząt w rodzinie. „Targi przedślubne”. Wymagania, jakie powinna stawiać małżonkowi dziewczyna wychodząca za mąż. Obowiązki w małżeństwie. Zdrowie w rodzinie.

[edukacja dziewcząt i kobiet, rodzina, wychowanie w rodzinie]

XV/136. St[anisław] Gutowski, *Czego powinna wymagać dziewczyna od młodzieńca starającego się o jej rękę*. *Odpowiedź p. Iwanickiej*, „Drużyna” 1913, nr 9, s. 152.

Posag kobiety. Łowcy posagów. Postulat, aby dziewczyna wychodziła za mąż za światłego i odpowiedzialnego człowieka. O wyborze małżonka powinny decydować oświata, charakter i prawdziwie głębokie uczucie, a nie kwestie finansowe czy wygląd.

[edukacja dziewcząt i kobiet, rodzina, wychowanie w rodzinie]

XV/137. Paulinka z Chełmskiego, *Czego powinna wymagać dziewczyna od młodzieńca starającego się o jej rękę*. *Odpowiedź p. Iwanickiej*, „Drużyna” 1913, nr 9, s. 153.

Bogactwo bez oświaty i uczciwości jest nic nie warte. Swatanie i jego rola. Posag. Oszustwa. Wesele na siłę.

[edukacja dziewcząt i kobiet, rodzina, wychowanie w rodzinie]

XV/138. Kazimierz Piasecki, *Czego powinna wymagać dziewczyna od młodzieńca starającego się o jej rękę*. *Odpowiedź p. Iwanickiej*, „Drużyna” 1913, nr 9, s. 153–154.

Zanik poczucia obowiązku w rodzinie. Zaniedbanie wychowania rodzinnego i brak dobrego przykładu. Brak możliwości kształcenia można zastąpić odpowiednią lekturą. Kształtowanie charakteru. Rodzina najpoważniejszą szkołą charakteru. Wychowanie dziecka. Przykład w wychowaniu dziecka.

[edukacja domowa, rodzina, wychowanie w rodzinie]

XV/139. W.O., *Nieco o młodzieży dworskiej*, „Drużyna” 1913, nr 10, s. 167.

Wizerunek młodzieży dworskiej – rozpustna, roszczeniowa. Wady wychowania. Dzieci naśladowują często nieodpowiednie zachowanie starszych kolegów. Postulat objęcia opieką dzieci biednych. Apel o ich kształcenie.

[wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

XV/140. Jadwiga Lemieszówna, *Kilka słów o wykształceniu*, „Drużyna” 1913, nr 10, s. 174.

Próba odpowiedzi na pytania: Co robić, żeby zdobyć wykształcenie? W jaki sposób uzyskać wykształcenie? Niedobory nauki szkolnej wypełniane drogą samouctwa. Wykształcenie życiowe zdobywane drogą samokształcenia. Przybliżenie znaczenia terminu „wykształcenie”.

[samokształcenie/samowychowanie]

XV/141. Antoni Jaros, *Zaczynamy od siebie!*, „Drużyna” 1913, nr 11, s. 180.

Organizacje założone przez młodzież. Towarzystwo „Przyszłość”. Kasa pożyczkowo-oszczędnościowa. Pracę należy zaczynać zawsze od siebie – nie narzekać.

[oświata ludowa, wychowanie moralne]

XV/142. Jan Smoła, *Zaczynamy od siebie!*, „Drużyna” 1913, nr 11, s. 180–181.

Apel do młodzieży o działalność oświatowo-społeczną bez oglądania się na innych. Problem obojętności oraz braku wytrwałości i konsekwencji w działaniach. Brak oświaty i przemyślanego działania uniemożliwiają sukces przedsięwzięć. Problem słabych jednostek wśród młodzieży – zbyt obojętnych i leniwych albo zbyt gorliwych i szybko tracących zapał. Zabawy młodzieży na Kujawach. Młodzież głuchowska w szkołach gospodarczych w Mirosławicach i Pszczelinie.

[oświata ludowa, wychowanie moralne]

XV/143. A. Oracz, *Z ruchu młodzieży*, „Drużyna” 1913, nr 11, s. 183; nr 13, s. 201–202; nr 15, s. 225.

Opis młodzieży z rejonu Suwalszczyzny, mimo trudnych warunków i otoczenia zwalczającego polskość – wytrwałej, energicznej i zaangażowanej społecznie. Wspieranie szkół rolniczo-gospodarczych. Działalność absolwenta jednej ze szkół na rzecz poprawy warunków w swojej wsi (budowa łaźni), apel autora do młodzieży o naśladowanie takiej postawy. Krytyka absolwentek szkół dla dziewcząt, marnujących czas na jarmarki i dbanie o wygląd zamiast pracy społecznej.

[edukacja zawodowa, organizacje młodzieżowe]

XV/144. Katarzyna Krzyżakówna, *Łączę się z wami*, „Drużyna” 1913, nr 11, s. 184.

O zniechęceniu młodzieży do czytania czasopism. Mała liczba szkół. Męskie i żeńskie szkoły gospodarcze a wiedza z zakresu gospodarstwa rolnego i domowego.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa, szkolnictwo]

XV/145. Dr Mojkowski, *Wieś wzorowa*, „Drużyna” 1913, nr 12, s. 194–195.

Zadania młodzieży w kwestii zakładania wzorowych wsi spółdzielczych z instytucjami oświatowymi i wspólnym gospodarstwem. Problem braku możliwości utrzymania się na wsi absolwentów szkół gospodarczych.

[edukacja zawodowa]

XV/146. Józef Niećko, *Oświata w Bułgarii*, „Drużyna” 1913, nr 12, s. 191–192.

O braku szkół publicznych w Bułgarii. Bułgarskie szkoły ludowe. Niższe dla dzieci do lat siedmiu z kursem czteroletnim i wyższe z kursem trzyletnim.

[szkolnictwo]

XV/147. Józef Kret, *Pracujmy dla Ojczyzny*, „Drużyna” 1913, nr 14, s. 210–211.

Konieczność służby ojczyźnie każdego człowieka, m.in. poprzez szerzenie oświaty. Apel do młodych o walkę z ciemnotą.

[oświata ludowa, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XV/148. F.J. Ejdyś. Pszczeliniak, *Uwagi z powodu wsi „wzorowej”*, „Drużyna” 1913, nr 15, s. 225–227.

Postulat zakładania niewielkich „gospodarstw wzorowych” przez młodzież. Organizowanie tam praktyk dla niewykształconych kolegów. Ośrodki oświaty i kultury w najbardziej zacofanych gospodarczo i społecznie miejscowościach. Zachęta do rozpraszania się młodzieży po kraju, aby praca społeczna była skuteczna na jak największym obszarze.

[aktywność młodzieży, oświata ludowa]

XV/149. M. Sokołowski, *Czym powinna odróżniać się dziewczyna kończąca szkołę, od koleżanek, które nie były w szkole?*, „Drużyna” 1913, nr 15, s. 222.

Wpływ wykształcenia na zalety charakteru dziewcząt i kobiet. Potrzeba przygotowania kobiet do pracy społecznej.

[edukacja dziewcząt i kobiet, wychowanie moralne]

XV/150. H[enryk] Słomka, *Czym powinna odróżniać się dziewczyna kończąca szkołę, od koleżanek, które nie były w szkole?*, „Drużyna” 1913, nr 15, s. 222–223.

Krytyka nadmiernego przepychu w ubiorze dziewcząt i kobiet. Konieczność pielęgnowania tradycji ludowej.

[edukacja dziewcząt i kobiet, wychowanie moralne]

XV/151. Drużyniak z ziemi Dobrzyńskiej, *Czym powinna odróżniać się dziewczyna kończąca szkołę, od koleżanek, które nie były w szkole?*, „Drużyna” 1913, nr 15, s. 223.

Postulat edukacji dziewcząt i kobiet. Obowiązek podejmowania przez nie pracy społecznej.

[edukacja dziewcząt i kobiet, wychowanie moralne]

XV/152. Katarzyna Krzyżakówna z Lubelskiego, *Czym powinna odróżniać się dziewczyna kończąca szkołę, od koleżanek, które nie były w szkole?*, „Drużyna” 1913, nr 15, s. 223.

Opinia na tytułowy temat: konieczność działania na rzecz rozwoju nie tylko własnego, ale całego narodu. Wywyższanie się dziewcząt ponad niewyedukowane koleżanki.

[edukacja dziewcząt i kobiet, wychowanie moralne]

XV/153. A[polinara] Godlewska. Mirosławianka, *Czym powinna odróżniać się dziewczyna kończąca szkołę, od koleżanek, które nie były w szkole?*, „Drużyna” 1913, nr 15, s. 223–224.

Wskazówki do pracy pedagogicznej nauczycielek. Walka z żydowską i niemiecką tandetą w ubiorze.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa, nauczyciel/pedagog]

XV/154. Jan Patola, *Czym powinna odróżniać się dziewczyna kończąca szkołę, od koleżanek, które nie były w szkole?*, „Drużyna” 1913, nr 15, s. 224.

Działalność na rzecz jedności społeczeństwa. Szerzenie oświaty i działalność społeczna. Kształtowanie charakteru. Walka z nadmiernym strojeniem się dziewcząt i kobiet.

[edukacja dziewcząt i kobiet, wychowanie moralne]

XV/155. Aniela M. Kruszynianka, *Czym powinna odróżniać się dziewczyna kończąca szkołę, od koleżanek, które nie były w szkole?*, „Drużyna” 1913, nr 15, s. 224.

Opinia czytelniczki na tytułowy temat: konieczność dawania dobrego przykładu, działania na rzecz rozwoju nie tylko własnego, ale całego narodu. Przestroga przed wywyższaniem się ponad niewyedukowane koleżanki.

[edukacja dziewcząt i kobiet, wychowanie moralne]

XV/156. Honorata Pisarska, *Czym powinna odróżniać się dziewczyna kończąca szkołę, od koleżanek, które nie były w szkole?*, „Drużyna” 1913, nr 15, s. 224.

Walka z brakiem edukacji. Wpływ wykształcenia na charakter dziewcząt i kobiet. Potrzeba pielęgnowania tradycji ludowej. Przykłady absolwentek zaprzeczających tym ideałom.

[edukacja dziewcząt i kobiet, oświata ludowa]

XV/157. *W sprawie oszczędności wśród młodzieży*, „Drużyna” 1913, nr 16, s. 233–234.

Dwa listy czytelników w tytułowej sprawie. Rozrzutność i brak umiejętności gospodarowania pieniędzmi wadami Polaków. Apel o naukę oszczędzania od dzieciństwa i odkładanie choćby najdrobniejszych sum, zakładanie kas oszczędnościowo-pożyczkowych. Droga do niezależności gospodarczej własnej i narodowej.

[edukacja zawodowa, wychowanie moralne]

XV/158. Jan Smoła, *Nasza wycieczka*, „Drużyna” 1913, nr 16, s. 235–236; nr 17, s. 247.

Krajoznawczo-edukacyjna wycieczka „Drużyniaków”, m.in. do szkół rolniczych w Pszczelinie, Mirosławicach, Kruszynku, Mieczysławowie, Woli Grzybowskiej, pod Lubrańcem. Zwiedzanie zabytków, muzeów oraz gospodarstw.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa]

XV/159. Leokadia Maślanka, *Z Rakutowa*, „Drużyna” 1913, nr 16, s. 243–244.

Potrzeba oświaty. O braku szkół rolniczych. Sześciotygodniowe kursy organizowane przez Marię Kretkowską. Program kursów.

[czytelnictwo, oświata ludowa]

XV/160. Józef Niećko, *Parę uwag o samouctwie*, „Drużyna” 1913, nr 16, s. 250.

O braku dobrych szkół. Korzyści z umiejętności czytania i pisania. O znaczeniu oświaty.

[czytelnictwo, oświata ludowa, samokształcenie/samosdoskonalenie]

XV/161. W. Ziomek, *Młodzież w kooperacji*, „Drużyna” 1913, nr 17, s. 253–254.

Pochwała aktywnej i rozwijającej się młodzieży. Zachęta do udziału w stowarzyszeniach spółdzielczych. Prośba do czytelników o informacje na temat udziału w kółkach i stowarzyszeniach, zwłaszcza spółdzielczych.

[aktywność młodzieży, organizacje młodzieżowe]

XV/162. *Z za kordonu. Zlot sokolów w Poznaniu*, „Drużyna” 1913, nr 17, s. 254–255.

Działalność Związku sokolskiego w Niemczech i zaborze pruskim, zlot przeszło dwóch tysięcy chłopców i dziewcząt.

[organizacje młodzieżowe]

XV/163. Jan Besztak, *Listy i wiadomości od czytelników*, „Drużyna” 1913, nr 17, s. 255–256.

List młodego chłopca na temat wychowawczej roli „Drużyny”, edukującej młodzież i zachęcającej do czynu. Działalność autora na rzecz propagowania czytelnictwa i otworzenia czytelni. Pozyskiwanie książek. Prośba do redakcji o wskazówki dotyczące planowanej budowy domu ludowego i ochronki.

[aktywność młodzieży, biblioteki i czytelnie, ochronki]

XV/164. A[ntoni] Widłak, *Jak wyjść z tego położenia? (Do młodzieży i całego społeczeństwa)*, „Drużyna” 1913, nr 18, s. 260.

O doborze małżeństw i roli rodziny. Klótnie rodzinne a atmosfera w domu rodzinnym.

[rodzina, wychowanie moralne]

XV/165. *Kursy rolnicze w Mieczysławowie*, „Drużyna” 1913, nr 18, s. 265–266.

Roczne kursy rolnicze w Mieczysławowie organizowane pod patronatem CTR. Program i warunki kursów. Przygotowanie do samodzielnej pracy na roli. Warunki, jakie powinien spełniać potencjalny uczestnik kursów. Opieka ze strony nauczycieli. Egzamin i tygodniowe praktyki dla uczniów.

[edukacja zawodowa]

XV/166. A[dam] Chętnik, *Jak możemy szerzyć oświatę*, „Drużyna” 1913, nr 19, s. 266.

Upowszechnianie oświaty poprzez kolportaż czasopism, broszur i książek, dodatkowo – możliwość zarobkowania. Wzór wymaganego pisma o zgodę na taką działalność do władz carskich.

[oświata ludowa, oświata pozaszkolna]

XV/167. Wawrzyniec Koźmiński, *Nasza wycieczka z Liskowa do Kionczyna*, „Drużyna” 1913, nr 19, s. 267–269.

Pochwała powstających szkół rolniczo-gospodarczych dla dzieci włościańskich i ich krótki opis. Wycieczka Liskowian do szkoły dla dziewcząt w Kionczynie. Zwiedzanie i opis placówki. Zachęta dla młodych do nauki i szerzenia oświaty. Zawiera zdjęcie uczestników wycieczki, w tym kilkorga dzieci.

[edukacja zawodowa, wycieczki/krajoznawstwo]

XV/168. A. Oracz, *W ich ślady – naprzód!*, „Drużyna” 1913, nr 19, s. 269–270.

Apel o szerzenie oświaty, różne sposoby osiągnięcia celu – organizowanie występów artystycznych, pokazów straży ogniowej, walka z pijaństwem w oddziałach Towarzystwa „Przyszłość”, działania na rzecz rozwoju umysłowego i fizycznego. Szczególnie wartościowe jest zwalczanie analfabetyzmu. Pochwała lubelskiej młodzieży, która założyła kasę dla opłacania prenumeraty czasopism i pokrywania kosztów nauki dla niezamożnych kolegów i koleżanek. Apel o podobną służbę społeczną.

[oświata ludowa]

XV/169. W[ładysław] Biały, *Łatwy sposób tworzenia bi[b]liotek samokształceniowych*, „Drużyna” 1913, nr 20, s. 284–286.

Samokształcenie konieczne dla rozwoju narodu, najprostszą drogą do niego czytanie wartościowych książek. Problemy z założeniem i utrzymaniem bibliotek. Zachęta do

zakładania bibliotecznych kół samokształceniowych – kupowania i wypożyczania sobie nawzajem książek.

[czytelnictwo, samokształcenie/samowychowanie]

XV/170. Winc[enty] Woźnicki, *Do młodzieży i całego społeczeństwa*, „Drużyna” 1913, nr 20, s. 294–295.

Rodzina jako podstawa przetrwania narodu. Poruszanie na łamach czasopisma problemu zawieranych małżeństw. Zły przykład ze strony rodziców. Problemy finansowe przyczyną nieodpowiedniego dobrania przyszłych małżonków. Sposoby radzenia sobie z trudną sytuacją finansową. Działalność kas pożyczkowo-oszczędnościowych.

[rodzina, wychowanie moralne]

XV/171. St. Dobrowolski, *Z wrażeń weselnych*, „Drużyna” 1913, nr 21, s. 299–300.

Relacja z dwóch wesel wykształconej w szkołach rolniczych młodzieży ziemi krakowskiej. Kulturalna i zgodna zabawa w dawnej, tradycyjnej formie. Kulturowanie tradycji ludowych, krakowskich obrzędów.

[zabawy]

XV/172. Józef Zywert, *O młodzieży polskiej w Jabotkach*, „Drużyna” 1913, nr 22, s. 313–314.

Dążenia młodzieży polskiej do rozwoju umysłowego i moralnego na Litwie. Zalety charakteru – pracowitość, unikanie nałogów. Organizowanie zabaw tanecznych i gier. Zachęta do nauki i dzielenia się wiedzą mimo niechętnego stosunku osób starszych.

[odpoczynek i rekreacja, wychowanie moralne]

XV/173. Jan Smoła, *Pokaz w Gołotczyźnie*, „Drużyna” 1913, nr 22, s. 317–318.

Relacja z pokazu wyrobów uczennic szkoły w Gołotczyźnie – artykułów spożywczych, robót ręcznych, rysunków. Wystawa fotografii uczennic przy pracy. Występy artystyczne, zabawa taneczna. Zwiedzanie szkoły w Bratnem. Pochwała edukacji młodzieży chłopskiej.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa, popularyzacja wiedzy pedagogicznej]

XV/174. Józef Niećko, *Nasze dążenia*, „Drużyna” 1913, nr 23, s. 321–322.

Konieczność rozwijania w narodzie miłości do ojczyzny i uczuć obywatelskich. Walka z zacofaniem młodzieży ludowej oraz starszych pokoleń poprzez szerzenie oświaty w szkołach. Przykłady demoralizacji młodzieży. Apel do młodych o własny rozwój i upowszechnianie wiedzy.

[wychowanie moralne, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XV/175. Władysław Komar, *Co robią młodzi?*, „Drużyna” 1913, nr 23, s. 322–324; nr 25, s. 351–352.

Licznie powstające stowarzyszenia pomocowe i oświatowe, szkoły, kursy oraz wydawnictwa. Wychowanie młodzieży. Działalność społeczna, oświatowa i kulturalna wykształconej młodzieży – konkretne przykłady. Problemy z brakiem warunków i przygotowania do pracy, a także wytrwałości i pracowitości w działaniach nawet u wykształconej młodzieży.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, wychowanie moralne]

XV/176. A[dam] Ch[ętnik], *Król Herod. Jak ubrać się w króla Heroda. (Wskazówki dla amatorów)*, „Drużyna” 1913, nr 23, s. 324–325; nr 24, s. 340–342; nr 25, s. 355–356.

Zachęta dla młodzieży do organizowania pokazów „Króla Heroda” w mieszkaniach, szczegółowy opis tego „kolędowania”, teksty do nauczenia. Szczegóły techniczne dotyczące przygotowania kostiumów.

[twórczość dzieci i młodzieży]

XV/177. Ad[am] Ch[ętnik], *Dla urządzających jasełka*, „Drużyna” 1913, nr 23, s. 324.

Wskazówki dotyczące wystawiania świątecznych przedstawień amatorskich przez młodzież szkolną pod przewodnictwem nauczyciela lub ks.

[twórczość dzieci i młodzieży]

XV/178. Al[eksander] Pasiak, *Przeciw pijaństwu*, „Drużyna” 1913, nr 23, s. 327–328.

Straty moralne, zdrowotne i finansowe spowodowane alkoholizmem. Działalność Towarzystwa Przeciwalkoholicznego „Przyszłość” – odczyty, pogadanki, zabawy dla młodzieży. Działania oddziału w Nałęczowie popularne wśród młodzieży. Zachęta do zakładania oddziałów w każdej wsi.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, twórczość dzieci i młodzieży]

XV/179. Zarząd Wydziału Kółek C[entralnego] T[owarzystwa] R[olniczego], *Gorąca odezwa w sprawie kursów*, „Drużyna” 1913, nr 23, s. 328–329.

Zachęta do udziału w kursach hodowlano-weterynaryjnych organizowanych przez Wydział Kółek Rolniczych przy CTR.

[edukacja zawodowa]

XV/180. *Kursy hodowlane w Liskowie*, „Drużyna” 1913, nr 23, s. 329–330.

Budowa szkoły mleczarskiej w Liskowie. Opis budynku szkoły. Organizacja kursów hodowlanych pod kierunkiem Rady Opiekuńczej. Zapowiedź otwarcia od 1 kwietnia 1914 r. specjalnego siedmiomiesięcznego kursu mleczarskiego. Program kursów. Nowe pole pracy dla młodzieży.

[edukacja zawodowa]

XV/181. Jeden z uczestników, *Wrażenia z wycieczki do Ks. Łowickiego*, „Drużyna” 1913, nr 24, s. 334–335.

Wycieczka poszerzająca znajomość polskiej kultury. Księstwo Łowickie – z wysokim poziomem umysłowym i dbałością o dalszy rozwój – jako wzór dla reszty kraju. Kulturowanie tradycji i obyczajów ludowych.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie, wycieczki/krajoznawstwo]

XV/182. Mieczysławowiak Ed.Ki., *Do młodzieży ludowej opuszczającej szkoły rolnicze*, „Drużyna” 1913, nr 24, s. 337–338.

Postulat, aby utrzymywać dobre relacje z kolegami ze szkoły. Przygotowanie młodzieży do pracy na wsi. Popularyzacja czasopisma „Drużyna”, adresowanego do młodzieży.

[oświata ludowa, relacje koleżeńskie]

XV/183. Stacho Dąb, *W obronie krzywdzonych*, „Drużyna” 1913, nr 24, s. 342–343.

Zarozumiałość i krytykowanie innych utrudniają pracę społeczną. Kształtowanie samooceny młodzieży. Apel o szacunek do wszystkich ludzi. Apel o krzewienie kultury i oświaty w społeczeństwie.

[wychowanie moralne]

XV/184. Wincenty Woźnicki, *W sprawie podziałów majątkowych*, „Drużyna” 1913, nr 26, s. 364–365.

Brak szacunku młodzieży do rodziców i osób starszych. Konflikty związane z podziałem majątku między dzieci. Zobowiązania dzieci wobec rodziców. Brak oświaty źródłem konfliktów rodzinnych. Praca społeczna postępowej młodzieży szansą na poprawę sytuacji w relacjach międzyludzkich. Apel do młodych czytelników o opinie w tej sprawie.

[rodzina, wychowanie moralne]

XV/185. J.R., *Z Petersburga*, „Drużyna” 1913, nr 26, s. 366–367.

Rzymskokatolickie Towarzystwo Dobroczynności. Rozwój wychowawczych zakładów ks. Antoniego Maleckiego. Organizacja pracy w placówkach. Zdolniejsze dzieci kontynuują kształcenie w gimnazjach i uniwersytetach. Dzieci mniej zdolne uczą się rzemiosła: stolarstwa, ślusarstwa, introligatorstwa.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

XV/186. Stefko, *Z przysuchy*, „Drużyna” 1913, nr 26, s. 367–368.

Czytelnictwo dziewcząt atrakcyjną formą spędzania czasu wolnego przez dziewczęta. Alkoholizm wśród młodzieży męskiej – przyczyny i skutki. Postulat tworzenia szkół, uprzystępnienia edukacji młodzieży.

[czytelnictwo, wychowanie moralne]

XV/187. *Związek abstynencki (przeciw alkoholowy) dzieci*, „Drużyna” 1913, nr 26, s. 374.

Stowarzyszenie abstynenckie w Zakopanem (1912 r.). Pogadanka o szkodliwości alkoholu. Środki służące zwalczaniu pijaństwa wśród dzieci. Popularyzacja gazetki dla dzieci „Nasz Przewodnik” (wydawanej od 1 stycznia 1913 r.). Kształtowanie charakteru i woli małych abstynentów.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość]

XV/188. Antoni Widłak, *Młodzież ludowa a partyjność*, „Drużyna” 1914, nr 1, s. 1–2.

O zabobonności młodzieży ludowej. Pisma dla ludu: „Gazeta Świąteczna”, „Zorza”. Przeobrażenia młodzieży ludowej od 1900 r., odkąd powstają szkoły ludowe w Pszczelinie i Kruszynku, Mirosławicach, Nałęczowie, Gołotczyźnie.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa]

XV/189. F.J. Ejdys, *Młodzi ludzie młode, nowe życie stwórzmy. (Uwagi o weselach)*, „Drużyna” 1914, nr 1, s. 3–4.

Polemika z artykułem St. Dobrowolskiego, *Z urażenń weselnych*, z nr 21 „Drużyny” z 1913 r. Praca twórcza społeczeństwa na rzecz uświadomienia roli kultury, działania umożliwiające społeczeństwu dostęp do kultury. Działania na rzecz rozwoju edukacji młodzieży i całego społeczeństwa Organizacja szkół rolniczo-gospodarczych. Wzorowa postawa obywatelska, działania w interesie społecznym, zakładanie ochronek.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XV/190. St.D. [St. Dobrowolski], *W odpowiedzi p. Ejdysowi*, „Drużyna” 1914, nr 2, s. 8–9.

Propagowanie przez młodzież wiejską kultury ludowej. Inicjatywy społeczno-oświatowe podejmowane przez młodzież na wsi.

[oświata ludowa, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XV/191. Paulinka z Chełmskiego, Czytelnik „Drużyny” M. Lewtak, *W sprawie wychowania młodzieży. Odpowiedzi na pytanie p. Zofii Staniszewskiej z Nr 20 Drużyny z r. 1913*, „Drużyna” 1914, nr 3–4, s. 26–27.

Rola wychowania domowego w rozwoju moralnym. Konieczność dbania o tę sferę życia poprzez zakładanie i utrzymywanie ochronek dla dzieci. Analfabetyzm młodzieży wiejskiej, brak właściwych rozrywek i niechęć do pracy nad sobą. Rola wykształconej młodzieży w pracy nad rozwojem moralnym rówieśników.

[analfabetyzm, ochronki, wychowanie moralne]

XV/192. Stanisław Kaczmarek, *Otwarcie szkoły gospodarstwa wiejskiego dla dziewcząt w Sandomierzu*, „Drużyna” 1914, nr 5, s. 11.

Działalność oświatowa w Sandomierzu. Otwarcie szkoły gospodarstwa wiejskiego dla dziewcząt w Sandomierzu (15 stycznia 1914 r.).

[edukacja zawodowa]

XV/193. A. Iwanicki, *Nie tędy droga!*, „Drużyna” 1914, nr 5, s. 33–34.

Konflikt dotyczący postaw wykształconej młodzieży. Oskarżenia o porzucenie i sprzedaż ziemi, tymczasem młodzież ta po wykonaniu pracy społecznej przeniosła się w inne miejsce, by prowadzić ją gdzie indziej.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa]

XV/194. A.J-S., *W sprawie wychowania młodzieży. (Odpowiedź na pytania p. Stanisławskiej z Nr 20 „Drużyny” z r. 1913)*, „Drużyna” 1914, nr 8, s. 61–62.

Analfabetyzm i brak wychowania młodzieży wiejskiej, brak opieki nad dziećmi. Rodzice nastawieni na korzyści materialne zapominają o rozwoju duchowo-moralnym dzieci. Zły przykład moralny ze strony starszych i wpływ otoczenia koleżeńskiego. Wykształcenie bez wychowania moralnego niewystarczające. Apel o zakładanie ochronek dla dzieci oraz wychowywanie dzieci i młodzieży. Organizowanie zabaw, wycieczek, grup artystycznych czy oddziałów organizacji społecznych, takich jak Towarzystwo „Przyszłość”.

[wychowanie w rodzinie, ochronki, wychowanie moralne]

XV/195. Redakcja „Drużyny”, (-), „Drużyna” 1914, nr 11, s. 77–78.

Podsumowanie dwuletniej działalności twórców czasopisma „Drużyna” na rzecz rozwoju i wszechstronnego wychowania młodzieży. Przypomnienie artykułów wstępnych, dotyczących misji pisma, m.in. „wytworzenie inteligencji ludowej chłopskiej”. Propagowanie właściwych zabaw. Kształtowanie charakteru.

[czytelnictwo, samokształcenie/samowychowanie]

XV/196. J[ózef] Zabielski, *Uczmy się oszczędności*, „Drużyna” 1914, nr 13, s. 93.

Brak nawyku oszczędzania wśród młodzieży, łatwość trwonienia pieniędzy wynikająca z braku zastanowienia i umiejętności myślenia perspektywicznego. Apel o prowadzenie rachunków, odkładanie choćby niewielkich sum. Czytelnictwo pożytecznych gazet i książek, korzystanie z kasy oszczędnościowej.

[czytelnictwo, wychowanie moralne]

XV/197. J. Kozłowski, *Czy warto iść do Prus na robotę?*, „Drużyna” 1914, nr 14, s. 101–102.

Problem braku wykształcenia młodzieży, która emigrując w celach zarobkowych, niczego nie zyskuje. Nie potrafi oszczędzać ani czerpać z doświadczeń bardziej rozwiniętego

społeczeństwa. Ciężką pracą wspomaga wyzyskującą go wrogą gospodarkę niemiecką, tracąc siły potrzebne do rozwoju własnego kraju.

[wychowanie moralne, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XV/198. St.St., *Piękno wsi naszych*, „Drużyna” 1914, nr 15, s. 107–108.

Piękno kultury i tradycji ludowej – ubiorów, muzyki, obrzędów, negowane przez mieszkańców wsi, bezrefleksyjnie naśladowujących wyższe sfery. Rola dobrze wykształconej młodzieży wiejskiej dbającej o spuściznę przodków.

[wychowanie estetyczne]

XV/199. A. Teofil, *Zła droga*, „Drużyna” 1914, nr 16, s. 117–118.

Problem marnowania talentu i zniekształcania charakteru dzieci poprzez niewłaściwą opiekę nad ich rozwojem oraz wykorzystywanie ich do własnych celów zamiast dla dobra kraju.

[twórczość dzieci i młodzieży, wychowanie moralne]

XV/200. Jan Szczepański, *Uwagi z powodu pytań p. Staniszewskiej w nr 20 „Drużyny” w sprawie wychowania młodzieży*, „Drużyna” 1914, nr 17, s. 124–125.

Rola wykształconej młodzieży w dyskusji na temat wychowania na wsi. Wychowanie domowe fundamentem rozwoju charakteru człowieka. Warunki wzrastania młodzieży wiejskiej są wybitnie niesprzyjające. Konieczność zmiany sytuacji, zrozumienia przez młodych swoich obowiązków względem społeczeństwa i pracy na jego rzecz m.in. poprzez rozwój czytelnictwa. Postulat założenia ochronki w każdej wsi. Problem emigracji zarobkowej młodzieży.

[wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

XV/201. Wacław Szczęsny, *Pomyślmy i wykonajmy*, „Drużyna” 1914, nr 18, s. 129.

Przeciwstawienie środowisk życiowych dzieci miejskich i wiejskich. Propozycja zapraszania dzieci z miasta na wieś dla obopólnych korzyści: zapewnienia im odpoczynku na świeżym powietrzu, a dzieciom wiejskim nauki, inspiracji i pomocy.

[rozwój dziecka]

XV/202. M. Staszewska, *Spójrzcie głębiej...*, „Drużyna” 1914, nr 18, s. 132–133.

Problem niewielkiego odsetka dziewcząt wiejskich dążących do edukacji i lekceważący stosunek do tej kwestii młodzieży męskiej. Apel o zachęcanie młodych kobiet do edukacji i wspólną pracę dla rozwoju narodu.

[edukacja dziewcząt i kobiet, oświata ludowa]

XV/203. Ad[am] Chętnik, *Karność w życiu młodzieży*, „Drużyna” 1915, nr 2–3, s. 5–6.

Entuzjazm młodzieży, chęć do czynu powinna poprzedzać refleksja, pracowitość i wytrwałość w działaniu. Różne rozumienie karności – nie chodzi o tresurę moralną, tylko o stałość charakteru i silną wolę. Apel o zaczynanie pracy od siebie.

[wychowanie moralne, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XV/204. Maria Hornowska, *Z wiosną...*, „Drużyna” 1915, nr 4–5, s. 13–14.

Apel do młodzieży o przebudzenie swoich sił wraz w wiosną. Porównanie człowieka do świata przyrody, będącego jej częścią – młodzież zaczątkiem nowych sił, dobrze ukształtowane umysły i charaktery przyszłością narodu. Wymaga to długiej i wytrwałej pracy. Postulat, aby młodzież dzieliła się swoimi wątpliwościami i problemami.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XV/205. *Samouctwo. Plan nauki historii, geografii i literatury polskiej w połączeniu*, „Drużyna” 1915, nr 4–5, s. 15–16.

Program samodzielnej nauki z podziałem na wykłady dotyczące najważniejszych kwestii, wykaz podręczników.

[samokształcenie/samowychowanie]

XV/206. Ad[am] Chętnik, *O pracy ideowej*, „Drużyna” 1915, nr 6–8, s. 23–24.

Konieczność pracy społecznej dla ojczyzny. Przypomnienie, że każda działalność wymaga zastanowienia i przemyślenia, aby była trwała i korzystna. Apel o uczciwe, obowiązkowe i poważne podejście do wykonywanej pracy i honorowe traktowanie innych.

[wychowanie moralne]

XV/207. Wanda Pławińska, *Szanujmy mowę ojczystą*, „Drużyna” 1915, nr 14–16, s. 53–55.

Zalety języka polskiego, jego piękno i bogactwo, apel o używanie i niezatrącanie go na emigracji. Konieczność dbania o ten aspekt polskiej kultury – puryzm językowy obowiązkiem każdego patrioty. Przykłady dzieł polskiej literatury, przytoczone kilka fragmentów poetyckich – Juliusza Słowackiego, Adama Mickiewicza, Marii Konopnickiej.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XV/208. Ad[am] Chętnik, *Uwagi. (Parę słów o bezdomnych. Próżniactwo i głupota. Zły wpływ Warszawy na młodzież wiejską. Zarzucanie strojów ludowych. Dlaczego jest źle? Praca na przyszłość)*, „Drużyna” 1915, nr 17–18, s. 63–64.

Problem bezdomności spowodowanej wojną, także małych dzieci. Unikanie pracy i wypełniania obowiązków. Próżniaczy styl życia wśród młodzieży. Demoralizacja i niechęć do rozwoju efektem wieloletniego braku właściwej edukacji i wychowania społecznego. Konieczność pracy na rzecz poprawy sytuacji.

[wychowanie moralne, wychowanie przez pracę]

XV/209. Wanda Pławińska, *Dobry czyn*, „Drużyna” 1915, nr 17–18, s. 64–65.

Relacja z uroczystości otwarcia na warszawskim Powiślu nowego parku – ogrodu miejskiego. Wspólne sadzenie drzew i krzewów przez założycieli i dzieci z ochronek. Nauka poszanowania przyrody i dbałości o nią. Zachęta do sadzenia drzew także na wsiach w kraju zniszczonym wojną.

[kontakt z przyrodą, ochronki]

XV/210. Maria Piasecka, *Kilka słów o obowiązkach kobiety-Polki w r. 1915*, „Drużyna” 1915, nr 19–20, s. 74.

Doniosła rola kobiet-matek, które w obliczu wojny muszą nie tylko przejąć męskie obowiązki, ale także jeszcze bardziej dbać o rozwój dzieci, aby wykształcić je na dobrych ludzi i prawych obywateli państwa.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XV/211. -, *DRUŻYNA jej program i 4-ro letnia praca z młodzieżą (od r. 1912-go do 1915-go włącznie)*, „Drużyna” 1918 [z maja], s. 2–5.

Historia czasopisma, tworzonego przez młodzież i dla młodzieży. Przywołanie najważniejszych poruszanych w nim tematów, liczne cytaty z zamieszczanych artykułów. Działalność oświatowa, kulturalna i społeczna twórców czasopisma.

[czytelnictwo, oświata ludowa, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XV/212. Ad[am] Chętnik, *Co dziś ma robić młodzież na wsi*, „Drużyna” 1918 [z maja], s. 5–7.

Rozbicie społeczeństwa (w tym młodzieży) na dwa obozy: ludzi wykształconych i zaangażowanych oraz liczniejszy – zacofanych i obojętnych. Konieczność podnoszenia poziomu umysłowego, szerzenia oświaty i doceniania nauki. Zachęta dla młodzieży do stowarzyszenia się i budowania domów ludowych, propagowania czytelnictwa, zakładania bibliotek, czytelni i teatrów amatorskich, urządzania kulturalnych zabaw, organizowania wycieczek.

[oświata ludowa, wychowanie moralne, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XV/213. Wac[ław] Budzyński, *Teatr amatorski na wsi*, „Drużyna” 1918 [z maja], s. 12–13.

Organizowanie przez młodzież widowisk teatralnych w celach rozrywkowych i dobroczynnych. Przywołane liczne informacje prasowe dotyczące pokazów odbywających się w niemal każdym powiecie Królestwa Polskiego. Dochód z biletów przeznaczano na cele oświatowe, społeczne i kulturalne: pomoc ubogim, rozwój bibliotek, straż pożarną.

[twórczość dzieci i młodzieży, wychowanie estetyczne]

XV/214. W. Lewandowski, b. Instr. Okr. Kutnowskiego (Mieczysławowiak), *Praca w związkach młodzieży*, „Drużyna” 1918, nr 1–2, s. 3–4.

Wskazówki dotyczące pracy z młodzieżą miejską i wiejską, potrzebującą opieki i właściwego kształcenia. Konieczność poznania historii i tradycji swojego kraju (poprzez np. wycieczki), uświadomienia młodzieży jej obowiązków społecznych i rozbudzenie zamiłowania do wspólnej pracy. Organizowanie kursów, odczytów, zakładanie domów ludowych, chórów, orkiestr, teatrów, urządzenie kulturalnych zabaw sposobami na realizację zadania.

[organizacje młodzieżowe, twórczość dzieci i młodzieży, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XV/215. Wincetyna Karczevska, *O samodoskonaleniu. (Referat wygłoszony na zebraniu młodzieży w Sługocicach)*, „Drużyna” 1918, nr 1–2, s. 6–7.

Trudności związane z właściwym kształtowaniem charakteru. Młodość najodpowiedniejszą porą dla doskonalenia się. Przymioty moralne wykształcone w młodym wieku pozostają na całe życie dzięki sile przyzwyczajenia. Zachęta do stowarzyszania się młodzieży celem wspólnego samodoskonalenia.

[organizacje młodzieżowe, wychowanie moralne]

XV/216. W.P., *Godne naśladowania*, „Drużyna” 1918, nr 1–2, s. 7–8.

Założenie „Kooperatywy oszczędnościowej dla młodzieży przy kółku rolniczym” w Żychlinie. Regulamin tego wartościowego przedsięwzięcia dla młodzieży od lat 6 do 21, mającego na celu naukę oszczędzania. Zachęta do zakładania podobnych instytucji.

[edukacja zawodowa, wychowanie moralne]

XV/217. A. Wędrownik, *Z wędrówek po wsi*, „Drużyna” 1918, nr 1–2, s. 16–17; nr 3–4, s. 12–14; nr 7–8, s. 12–14.

Krytyka hazardu (gry w karty) powszechnej nawet wśród wykształconej młodzieży wiejskiej, także dziewcząt i dzieci. Opowieść autora o grze w karty jako rozrywce wymyślonej dla uspokojenia chorych umysłowo. Niewłaściwy przykład ze strony starszych. Zły stan oświaty i ciemnota na wsi, potrzeba zdecydowanych działań młodych w celu upowszechniania wiedzy i poprawy sytuacji.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

XV/218. Jan Smoła, *Wielka jasna przyszłość należy do trzeźwych*, „Drużyna” 1918, nr 1–2, s. 10–13.

Historia pijaństwa jako źródła największych nieszczęść spowodowanych zanikiem moralności – nawet upadku narodów. Marnowanie pieniędzy na alkohol zamiast wydawania ich na zakładanie szkół, ochronek i działalność społeczną. Alkoholizm w rodzinie powodem krzywdy, zaniedbania dzieci oraz źródłem zachowań przestępczych.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, rodzina]

XV/219. Wac[ław] Budzyński, *Teatr amatorski na wsi*, „Drużyna” 1918, nr 1–2, s. 14–16.

Aktywność młodzieży w organizowaniu przedstawień teatralnych źródłem rozwoju kulturalnego oraz funduszy na działalność społeczno-oświatową. Problem oddzielenia twórców od widzów, dla których istotny jest kształcący wymiar teatru. Przedstawienia teatralne przybliżają książkę analfabetom i czynią ją zrozumiałą, wzbudzają zainteresowanie literaturą i sztuką.

[oświata ludowa, twórczość młodzieży]

XV/220. W[incentina] Karczewska, *Co obraża honor człowieka? (Referat)*, „Drużyna” 1918, nr 3–4, s. 9–10.

Konieczność ciągłego rozwoju moralnego najważniejszym celem człowieka i całej ludzkości.

[wychowanie moralne]

XV/221. Al[bin] Zacharski, *Precz z paleniem!*, „Drużyna” 1918, nr 3–4, s. 10–11.

Szkodliwość zdrowotna i straty finansowe spowodowane paleniem „tytoniu”, rezygnacja ze szkodliwego nałogu zwłaszcza wśród młodych mężczyzn, apel o wysyłanie do „Drużyny” podpisanych oświadczeń o porzuceniu nałogu.

[edukacja zdrowotna]

XV/222. Ad[dam] Ch[ętnik], *Junactwo. Do młodych drubów. Junactwo. O junakach w dawnej Polsce. Zasady dzisiejszego junactwa (uwagi programowe, dotyczące pracy junackiej)*, „Drużyna” 1918, nr 3–4, s. 17–20; nr 5–6, s. 20–22; nr 12, s. 2.

O roli junactwa. Miłość i przywiązanie człowieka do ojczyzny, wzajemna pomoc i poczucie wspólnoty obywateli. Konieczność walki o zachowanie polskiego języka, obyczajów i wiary. Kształtowanie jednostek silnych, odważnych i szlachetnych. Junactwo wzorem wychowania młodzieży, wzorem do naśladowania, gdy dominuje upadek moralny i obce obyczaje. Apel o działalność oświatową.

[organizacje młodzieżowe, oświata ludowa, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XV/223. Adam Chętnik, *Gry dzieci warszawskich. (Zebrał i opisał Ad.Ch.)*, „Drużyna” 1918, nr 3–4, s. 21; nr 5–6, s. 22–23; nr 7–8, s. 21–22.

Opis 18 przykładowych gier podwórkowych dzieci proletariackich, dostosowanych do środowiska miejskiego; jest ich wiele, są różnorodne i różnią się w zależności od rejonu. Jak zastrzega autor – opisanie zabaw służy głównie celom poznawczym, a nie naśladownictwu.

[zabawy]

XV/224. Ad[am] Chętnik, *Do światła!*, „Drużyna” 1918, nr 5–6, s. 2.

Zacofanie oświatowe i moralne narodu polskiego, także młodzieży, spotęgowane przez wojnę. Apel o naukę na wszystkich poziomach i czytelnictwo książek oraz wartościowych pism.

[czytelnictwo, wychowanie moralne]

XV/225. Wac[ław] Budzyński, *Chcemy pracować!*, „Drużyna” 1918, nr 5–6, s. 13–14.

Entuzjazm do pracy i dążenie do wiedzy młodzieży wiejskiej. Przykłady rewolucyjnej działalności młodzieży z innych krajów Europy. Literacka „Młoda Polska”, jednocząca państwo pod zaborami, jako przeciwieństwo „Starej Polski”, biernej i pogodzonej z losem. „Najmłodsza Polska” to młodzież ludowa, działająca na rzecz odrodzenia narodu na wszystkich polach społecznych.

[aktywność młodzieży, oświata ludowa]

XV/226. -, *Koła młodzieży wiejskiej przy kółkach rolniczych*, „Drużyna” 1918, nr 7–8, s. 2–3; nr 9–10, s. 2–3.

Dziesięcioletnia działalność kółek rolniczych na rzecz szerzenia wiedzy rolniczej, ruchu oświatowego i kulturalnego. Postulat zakładania kół młodzieży i wspólnej pracy na rzecz wychowania moralnego. Organizowanie właściwych rozrywek i wycieczek edukacyjnych.

[odpoczynek i rekreacja, organizacje młodzieżowe, oświata ludowa]

XV/227. Ad[am] Chętnik, *Praca w kołach młodzieży. Uwagi ogólne*, „Drużyna” 1918, nr 9–10, s. 3–5.

Konieczność wykonywania pracy dla przyszłości ojczyzny z wiarą, zrozumieniem i wytrwałością. Rola systematycznych i planowych działań. Najważniejsze to: zapewnienie kołu odpowiedniego pomieszczenia i biblioteki z czytelną. Organizowanie głośnego czytania, prenumerata i sprzedaż czasopism.

[czytelnictwo, organizacje młodzieżowe, oświata ludowa]

XV/228. Florian Francikowski, *O wychowanie fizyczne winni dbać wszyscy, a przede wszystkim słabi*, „Drużyna” 1918, nr 9–10, s. 17–18.

Rozwój fizyczny narodu. Sprawność i aktywność fizyczna młodzieży wobec zdrowotnych potrzeb człowieka. Poczucie odpowiedzialności za własne zdrowie. Sen i racjonalna dieta.

[edukacja zdrowotna, wychowanie fizyczne i sport, zdrowie i higiena]

XV/229. Jan Smoła, *Naprzód, drużyno!*, „Drużyna” 1918, nr 11, s. 3–4.

Zły stan moralny społeczeństwa, także młodzieży, zniechęcenie i osłabienie wysiłków na rzecz rozwoju, spowodowany m.in. wojną. Apel do młodych o pracę nad

sobą i otoczeniem oraz budowanie niepodległej Polski mimo trudów powojennego życia.

[samokształcenie/samowychowanie, wychowanie moralne]

XV/230. Józef Witczak, *Pieśń ludowa*, „Drużyna” 1918, nr 11, s. 4–6.

Pieśni ludowe źródłem tradycji narodowej; konieczność ich kultywowania. Apel do nauczycieli ludowych o naukę śpiewu dla dzieci i młodzieży – powinna być obowiązkowa. Organizacja nauczania, zakładanie kółek śpiewaczych, które wraz z tańcami ludowymi stanowią źródło szlachetnej rozrywki. Problem pijaństwa młodzieży.

[edukacja artystyczna, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XV/231. F., *Pierwszy Zjazd polskich Zrzeszeń sportowych i gimnastycznych*, „Drużyna” 1918, nr 11, s. 7–8.

Relacja ze zjazdu organizacji z Królestwa Polskiego, wspólne dążenia na rzecz odrodzenia fizycznego narodu działaczy z wszystkich zaborów. Różnorodne tytuły wygłoszonych referatów, pokazy sportowe, zawody. Plany organizowania zawodów – olimpiad.

[wychowanie fizyczne i sport]

XV/232. Wasz przyjaciel Zygmunt, *Z Podlasia*, „Drużyna” 1918, nr 11, s. 10–11.

Pokaz przedstawienia teatru ludowego „Jaśkowe zamysły”, opowiadającego o chłopcu walczącym z ciemnotą na wsi, zachętą do pracy na rzecz rozwoju narodu.

[twórczość dzieci i młodzieży]

XV/233. Wacław Grabowski, *Z Krasnosielca, pow. Makowskim*, „Drużyna” 1918, nr 12, s. 8–9.

Informacje o życiu zdemoralizowanej młodzieży wiejskiej. Postulat edukacji młodzieży. Działalność Rady Opiekuńczej na rzecz oświaty, tworzenie ochronek i szkół. Teatr amatorski, biblioteka, czytelnia, dom ludowy oraz kursy rolniczo-ogrodnicze w Krasnosielcu. Koła Młodzieży przy Kółkach Rolniczych. Prenumerata czasopism. Brak wystarczającej liczby ludzi do pracy oświatowo-społecznej.

[edukacja zawodowa, ochronki, oświata ludowa]

XV/234. Ad. Chymkowski, przewodniczący kółka młodzieży w Domostawiu, *Koło Młodzieży w Domostawiu*, „Drużyna” 1918, nr 13, s. 4.

Działalność Koła Młodzieży w Domostawiu (w Pułtuskim) – prenumerata czasopism, organizowanie przedstawień teatralnych, odczytów, pogadarek, wieczornic, wspieranie szkoły. Rozbudzenie u młodzieży zainteresowania kwestiami oświatowymi. Bez oświaty i podstawowego wykształcenia nie ma możliwości dalszej pracy nad rozwojem społecznym.

[organizacje młodzieżowe, oświata ludowa]

XV/235. Wł. Bazak, *Potrzeba nam kierowników i instruktorów Kół młodzieży*, „Drużyna” 1918, nr 15, s. 5.

Dążenia edukacyjne młodzieży wiejskiej – tworzenie kółek oświatowych i działanie w nich. Konieczność planowej pracy pod przewodnictwem kierownika, aby wysiłki były efektywne i trwałe. Konieczność kształcenia kierowników kół młodzieży na kursach organizowanych przez same kółka.

[edukacja zawodowa, organizacje młodzieżowe]

XV/236. Były członek Związku Kałowskiego. Życzliwy W. Gortat, *Ze związku Kałowskiego*, „Drużyna” 1918, nr 16, s. 6–7.

Działalność społeczno-oświatowa młodzieży wiejskiej od 1916 r., organizowanie przedstawień, odczytów, biblioteki, orkiestry strażackiej, kursów. Pozytywny odbiór „Drużyny”, apel o rozpowszechnianie czasopisma wśród młodzieży.

[czytelnictwo, organizacje młodzieżowe, oświata ludowa]

XV/237. Zarząd kółka młodzieży w Siemienicach; Roman Opalko, *Z kół w Siemienicach*, „Drużyna” 1918, nr 16, s. 8.

Działalność kulturalna młodzieży wiejskiej. Organizowanie amatorskich przedstawień, założenie Kółka Młodzieży, zarządzanie odczytów, organizacja zabaw, biblioteki i kursów wieczornych. Pomoc osób starszych, doświadczonych. Działalność na rzecz rozwoju obywatelskiego.

[organizacje młodzieżowe, oświata ludowa, twórczość dzieci i młodzieży]

XV/238. Redakcja „Drużyny”, *Do naszych Czytelników*, „Drużyna” 1918, nr 18, s. 1–2.

Podsumowanie sześcioletniej działalności czasopisma „Drużyna” na rzecz wychowania młodzieży wiejskiej. Apel do stowarzyszeń młodzieżowych o dalszą wspólną pracę. Propagowanie czasopisma.

[czytelnictwo, organizacje młodzieżowe, oświata ludowa]

XV/239. B. Wac., *Sprawozdanie ze zjazdu młodzieży w Sandomierzu w dniu 3 listopada 1918 r.*, „Drużyna” 1918, nr 18, s. 8–9.

Relacja ze zjazdu przedstawicieli 10 kół młodzieży z okręgu sandomierskiego, aktywnie działających na rzecz rozwoju oświatowo-kulturalnego. Zespolenie kół w Wydział Okręgowy młodzieży przy Związku Okręgowym Kółek Rolniczych. Mimo trudnej sytuacji powojennej prężne działania – zapewnienie lokalu, stałego instruktora, rozbudowanie bibliotek, pomoc teatrom amatorskim, włączenie do wspólnej pracy kółek parafialnych.

[organizacje młodzieżowe]

XV/240. Ig. Mularek. Członek kółka, *Z koła Pięcniewskiego*, „Drużyna” 1918, nr 18, s. 9–10.

Odpowiedź na zarzuty dotyczące braku zainteresowania ze strony młodzieży oświatą i obowiązkami obywatelskimi. Prężna działalność Kółka Samokształcenia Młodzieży „Nasza Przyszłość” mimo krytyki i szyderstw osób starszych. Walka z nałogiem palenia papierosów. Regularne spotkania mające na celu kształtowanie kultury czytelnicy. Sekcja teatralna i gimnastyczna. Działalność dobroczynna – składki na szkoły polskie i pomoc jeńcom.

[organizacje młodzieżowe, oświata ludowa, samokształcenie/samowychowanie]

XV/241. *Kurs dla organizatorów wiejskiego teatru amatorskiego*, „Drużyna” 1918, nr 19, s. 1–2.

Program trzydniowych kursów CTR dla organizatorów amatorskich przedstawień na wsi.

[edukacja zawodowa, wychowanie estetyczne]

XV/242. M[ichał] Więtczak Sokolowiak, *O braku instruktorów dekoracyjnych dla teatrów wiejskich*, „Drużyna” 1918, nr 19, s. 2–3.

Konieczność zapewnienia młodzieży wiejskiej oświaty i właściwej rozrywki. Prześladowania ze strony władz i trudności w realizacji amatorskich przedstawień przez zaangażowane jednostki. Demoralizacja młodzieży. Postulat, aby młodzież ze wspólnych składek opłaciła naukę dla przyszłego instruktora dekoracyjnego.

[odpoczynek i rekreacja, twórczość dzieci i młodzieży]

XV/243. St. Bartczak, uczeń szkoły w Mieczysławowie, *Ze szkoły rolniczej w Mieczysławowie*, „Drużyna” 1918, nr 19, s. 6–7.

Historia powstałej w 1912 r. szkoły rolniczej w Mieczysławowie. Program szkoły i działające przy niej koła młodzieżowe. Doskonalenie zawodowe dziewcząt. Odpowiedzialność rodziców w obszarze edukacji dziecka.

[edukacja zawodowa, organizacje młodzieżowe, rodzina]

XV/244. Michał Łańduch, *Jak się zorganizowało i rozwija Koło młodzieży w Szulcu, ziemi Kaliskiej*, „Drużyna” 1918, nr 19, s. 10–11.

Szkoła ośrodkiem kulturalno-oświatowym wsi dzięki zaangażowaniu nauczycielki, tworzącej m.in. młodzieżowy teatr amatorski. Utworzenie Koła Młodzieży z sekcjami: naukowo-oświatową, teatralną oraz gier i zabaw. Organizowanie kursów i biblioteki. Prenumerata czasopism. Udział członków koła w straży bezpieczeństwa.

[oświata ludowa, twórczość dzieci i młodzieży]

XVI. „Dziecko”

Warszawa 1913–1915

XVI/1. W. Żarecki, *Niedola dziecka*, „Dziecko” 1913, z. 1, s. 4–8.

Trudna sytuacja dzieci z różnych grup społecznych. Niski poziom oświaty szkolnej, brak samokształcenia. Zachęta do zakładania szkół, organizowania zakładów wychowawczych dla tzw. dzieci ulicy. Niebezpieczne zabawy dzieci wiejskich. Sytuacja materialna dzieci z rodzin robotniczych. Brak opieki matek w rodzinach zamożnych. Przeciążenie dzieci nauką. Nieodpowiednie do wieku zabawy i rozrywki, np. obecność dzieci w cyrkach, teatrach i na pokazach kinematograficznych. Podatna natura dziecka. Demoralizacja młodych ludzi, uwolnionych spod kurateli bon i guwernantek. Odwołanie do poglądów pedagogicznych Johanna Heinricha Pestalozziego, m.in. na temat sytuacji dzieci z zamożnych rodzin.

[Nowe Wychowanie]

XVI/2. J[ózefa] Gażyńska, *Więcej głębi...*, „Dziecko” 1913, z. 1, s. 9–13.

O przyjaźni w życiu dziecka, relacjach rówieśniczych i ich znaczeniu wychowawczym.

[relacje koleżeńskie, wychowanie moralne]

XVI/3. Z[ofia] Muklanowiczówna, *Zaufanie wychowawca*, „Dziecko” 1913, z. 1, s. 13–15.

O zdobywaniu zaufania dziecka. Problem braku szczerości i prawdy w postępowaniu z dziećmi.

[rodzina, wychowanie w rodzinie]

XVI/4. Józef Ciembroniewicz, „*Niania*”, „Dziecko” 1913, z. 1, s. 16–18.

O cechach dobrej i złej opiekunki dziecka, znaczeniu wychowawczym wyboru dobrej opiekunki.

[wychowanie w rodzinie]

XVI/5. St[aniława?] Nowicka, *Środek na kaprysy*, „Dziecko” 1913, z. 1, s. 18–20.

Łagodność, stanowczość, opanowanie i nieuleganie zachciankom jako właściwe sposoby postępowania matek z kapryśnymi dziećmi.

[rodzina, wychowanie w rodzinie]

XVI/6. M[aria] Sadzewiczowa, *Z grzechów wychowania*, „Dziecko” 1913, z. 1, s. 20–22.

O najczęstszych błędach w postępowaniu z niemowlętami, wpływających na ich zdrowie i charakter: nieodpowiednie pory karmienia, uspokajanie smoczkiem, noszenie

i kołysanie, zabawianie grzechotką, klaskanie, gwizdanie, wykrzykiwanie, łaskotanie i podrzucanie płaczącego niemowlęcia, krępowanie ruchów dziecka, dotykanie brudnymi rękami.

[wychowanie w rodzinie, zdrowie i higiena]

XVI/7. Helena Kuczalska, *Dziecko i gimnastyka*, „Dziecko” 1913, z. 1, s. 23–26.

Wpływ ćwiczeń gimnastycznych na zdrowie i wszechstronny rozwój dziecka.

[wychowanie fizyczne i sport, zdrowie i higiena]

XVI/8. T[eodor] Drabczyk, *Oddychanie: narządy oddychania*, „Dziecko” 1913, z. 1, s. 26–28; z. 2, s. 92–97.

Higiena oddychania. Wpływ niewłaściwego oddychania na rozwój i zdrowie dziecka, m.in. na brak apetytu, zaburzenia trawienia, moczenie nocne, bezsenność, nerwowość, ociężałość, gnuśność, osłabienie pamięci, przytępienie słuchu. Budowa i funkcje układu oddechowego. Rodzaje oddychania. Rola ćwiczeń oddechowych.

[zdrowie i higiena]

XVI/9. Stefan Cetnarowicz, *O kształceniu i ochronie wzroku*, „Dziecko” 1913, z. 1, s. 28–32; z. 3, s. 159–161; z. 4, s. 223–226; z. 5, s. 279–284; z. 6, s. 340–343; z. 7, s. 401–404; z. 8, s. 466–469; z. 9, s. 523–528; 1914, z. 1, s. 24–26; z. 2, s. 92–96.

Budowa i rola narządu wzroku. Kształcenie nawyków dbania o wzrok u dzieci w okresie przedszkolnym i szkolnym. Budowa oka. Wady wzroku, krótkowzroczność. Żle oświetlone sale szkolne jako przyczyna wad wzroku. Właściwe oświetlenie i nasłonecznienie budynków szkolnych. Niewystarczająca ilość snu, napięty rozkład zajęć szkolnych i pozalekcyjnych, niewłaściwy druk w książkach i podręcznikach i ich wpływ na stan oczu i wady wzroku u dzieci. Ogólny stan zdrowia dziecka i jego wpływ na choroby oczu (przebieg ciąży, urazy okołoporodowe, przebyte choroby zakaźne, w tym jaglica, nadmierna praca umysłowa, dziedziczność chorób wzroku).

[zdrowie i higiena]

XVI/10. Bronisław Bouffał, *Skauting jako system wychowawczy*, „Dziecko” 1913, z. 1, s. 32–34; z. 2, s. 100–103.

Skauting jako forma uspołecznienia młodzieży i system wychowania pozaszkolnego. Skauting w Anglii. Musztra wojskowa i wywiad w skautingu. Konieczność rozwoju sportowego i zbliżenia młodzieży do przyrody przez obozowanie, tropienie, podchody (system wychowawczy Ernesta Thompsona Setona). Skauting wyrabia w młodzieży charakter.

[metody wychowania, organizacje młodzieżowe, skauting]

XVI/11. Eksguwerner, *Dzieci na wsi a wiosna*, „Dziecko” 1913, z. 1, s. 34–37.

Rozważania byłego gubernera na temat zachowania dzieci z rodzin ziemiańskich w okresie wiosennym. Porady, jak układać plan zajęć, by odpowiadał zmianom pór roku. Lekcje arytmetyki, gramatyki czy historii powinny odbywać się zimą, a przyrody czy geografii – wiosną, najlepiej na świeżym powietrzu. Wiosną należy organizować wycieczki o celach naukowych. Należy zwracać uwagę zwłaszcza na małe dzieci, lubiące bawić się w miejscach niebezpiecznych.

[edukacja elementarna, wychowanie w rodzinie]

XVI/12. H[elena] Sikorska-Karyory, *Jak ubierać dzieci na wiosnę?*, „Dziecko” 1913, z. 1, s. 39–40.

Porady lekarki, jak ubierać dzieci w kwietniu przy zmiennej pogodzie. Ubranie należy dostosować do pogody i wieku dziecka, trzeba stopniowo ubierać się w coraz lepsze stroje.

[wychowanie w rodzinie, zdrowie i higiena]

XVI/13. Konrad Chmielewski, *Metoda „za słońcem”. I. Kwiecień, II. Maj, III. Czerwiec*, „Dziecko” 1913, z. 1, s. 40–42; z. 2, s. 106–109; z. 3, s. 164–166.

Wiosna pretekstem do pogadarek i wycieczek, połączonych z obserwacją budzącej się przyrody (roślin i zwierząt), spacerów w ogrodach i parkach, majówek, udziału w nabożeństwach majowych. Rady dla wychowawców i nauczycieli, np.: podpatrując zwyczaje ptaków i opowiadając dzieciom o ich gniazdach, można przy okazji podejmować temat macierzyństwa i ojcostwa, życia rodzinnego człowieka. Należy zwracać uwagę na zjawiska przyrodnicze, np. wydłużanie się dnia, i zwyczaje ludowe, np. noc świętojańska.

[kontakt z przyrodą, wycieczki/krajoznawstwo]

XVI/14. F[eliks] Wermiński, *Wycieczka botaniczna w kwietniu*, „Dziecko” 1913, z. 1, s. 42–44.

Zainteresowanie dziecka przyrodą przez organizowanie wiosennych wycieczek. Krótka charakterystyka roślin kwitnących w kwietniu.

[kontakt z przyrodą, wycieczki/krajoznawstwo]

XVI/15. S[tefan] Łaganowski, *Początki geografii*, „Dziecko” 1913, z. 1, s. 44–46; z. 3, s. 170–173.

Artykuł adresowany do nauczycieli rozpoczynających z dziećmi, głównie przedszkolnymi, naukę geografii, oraz do rodziców – by wyposażali dziecko w podstawową wiedzę geograficzną, np. podczas wakacji czy wycieczek za miasto. Nieznajomość podstawowych pojęć geograficznych u rodziców. Zachęcanie dzieci do samodzielnej obserwacji przyrody. Zwrócenie uwagi dziecka na astronomię, przedstawienie Ziemi na mapie, globusie i planie. Zachęcanie dzieci do gromadzenia okazów przyrodniczych.

[kontakt z przyrodą, wycieczki/krajoznawstwo]

XVI/16. W[anda] Ciot-Mazowiecka, *Rysunki odręczne*, „Dziecko” 1913, z. 1, s. 46–48.

O docenieniu nauczania rysunku, uznawanego za rozwojowy, pobudzający zdolności obserwacyjne. Autorka, odwołując się do badań psychologicznych, twierdzi, że lekcje rysunku rozwijają u dziecka fantazję twórczą i uwrażliwiają je na piękno. Dzieci powinny rysować od 3. roku życia. Naukę rysunku powinno się rozpoczynać od rysowania z pamięci przedmiotów znanych, a następnie otaczającego świata roślin i zwierząt. Nie zaleca się kopiowania, które „zacieśnia umysł”.

[edukacja artystyczna]

XVI/17. Zenobiusz Rutkowski, *Znaczenie śpiewu i muzyki w nauczaniu początkowym*, „Dziecko” 1913, z. 1, s. 48–51.

Muzyka i śpiew w rozwoju zdolności umysłowych dziecka. Śpiew jako środek wzmacniającego drogi oddechowe. Związek śpiewu z innymi przedmiotami w zakresie nauki przed szkolnej: czytaniem, rachunkami, nauką przyrody.

[edukacja artystyczna]

XVI/18. Maria Weryho[-Radziwiłłowiczowa], *Zajęcia dla młodszych dzieci*, „Dziecko” 1913, z. 1, s. 52–53; 1915, z. 10–12, s. 582–583.

Opis ćwiczenia dla dzieci w wieku 2–5 lat, polegającego na pokrywaniu nasionami fasoli lub grochu wzoru narysowanego przez nauczyciela. Ćwiczenia takie były popularne w szkołach w Sz wajcarii.

[edukacja artystyczna]

XVI/19. Henryk Glasgall, *Slöjd (nauka zręczności). Roboty gałązkowe*, „Dziecko” 1913, z. 1, s. 53–58; z. 2, s. 123–128; z. 3, s. 183–191; z. 4, s. 238–241; z. 5, s. 295–299; z. 6, s. 364–369.

O zajęciach praktyczno-technicznych dla dzieci i młodzieży, kształcących zręczność. Prace z drewna i gałęzi brzo zowych. Wykonywanie bardziej skomplikowanych przedmiotów, np. półek ściennych.

[edukacja artystyczna, prace ręczne]

XVI/20. Esten., *Mamka czy smoczek?*, „Dziecko” 1913, z. 1, s. 61–62.

Wypowiedź matki, która po urodzeniu pierwszego dziecka korzystała z usług mamki, a drugie dziecko karmiła sztucznie; uznaje ona wyższość karmienia sztucznego.

[zdrowie i higiena]

XVI/21. X., *Polskie Towarzystwo badań nad dziećmi w Warszawie*, „Dziecko” 1913, z. 1, s. 63–64.

Cele istniejącego od 24 kwietnia 1907 r. TBD, działającego w Warszawie pod kierownictwem Anieli Szycówny.

[pedagogika naukowa, popularyzacja wiedzy pedagogicznej]

XVI/22. J.G. [Józefa Gażyńska], *Towarzystwo Wychowania Przedszkolnego*, „Dziecko” 1913, z. 1, s. 64–65.

Ustawa i cele Towarzystwa Wychowania Przedszkolnego, działającego w Warszawie pod przewodnictwem Marii Weryho-Radziwiłłowiczowej, skupiającego matki, przedszkolanki i nauczycielki.

[edukacja przedszkolna, pedagogika naukowa, popularyzacja wiedzy pedagogicznej]

XVI/23. Waldost, *Ogród dziecięcy*, „Dziecko” 1913, z. 1, s. 65–66.

Pomysł założenia ogrodu zabaw, gier i zajęć praktycznych dla dzieci w Pyrach pod Warszawą.

[odpoczynek i rekreacja]

XVI/24. R. Kragolski, *Zakład dla zбочeń mowy d-ra Ołtuszewskiego w Warszawie*, „Dziecko” 1913, z. 1, s. 66–67.

O istniejącym od 20 lat w Warszawie zakładzie Władysława Ołtuszewskiego, leczącego wady wymowy u dzieci, np. jąkanie, bełkotanie, mowę nosową.

[rozwój dziecka, zdrowie i higiena]

XVI/25. W. Sterski, *Dziecko a spostrzeganie*, „Dziecko” 1913, z. 2, s. 69–72.

O percepcji zmysłowej dziecka.

[rozwój dziecka]

XVI/26. Z[ofia] Muklanowiczówna, *O wpływie wychowawczym*, „Dziecko” 1913, z. 2, s. 72–75.

Wpływ wychowawcy na dziecko, pośredni i bezpośredni. Wyższość wpływu pośredniego, np. oddziaływania wrażeniem. Najlepszy rodzaj wpływu – dobry przykład, sugestia. Wpływ bezpośredni zaleca się doświadczonym pedagogom.

[metody nauczania, nauczyciel/pedagog]

XVI/27. Barbara Żulińska, *O kształceniu uczuć religijnych w wieku przedszkolnym*, „Dziecko” 1913, z. 2, s. 75–80; z. 4, s. 201–204; z. 6, s. 319–323; z. 9, s. 508–511.

Wychowanie dziecka już od najmłodszych lat wymaga udziału dobrych pedagogów. Uczucia religijne należy kształcić w dziecku ukazując dobroć Boga-Stwórcy wszechświata i człowieka, kontemplując przyrodę. O wychowaniu dziecka przez matkę dla

Boga. Odwołanie do poglądów innych pedagogów (np. Friedrich Foerster, Stefania Marciszewska-Posadzowa, Cecylia Plater-Zyberk). Przywołanie książki Zofii Kowerskiej *O wychowaniu macierzyńskim* (Warszawa 1881) – modląca się matka przykładem uczy dziecko modlitwy. Uczenie dziecka, że miłość do Boga przejawia się w miłości bliźniego i czynieniu dobra (jałmużna jako trudny obowiązek). Obowiązek kształcenia uczuć religijnych. Lektura polecana ochroniarkom do rozmów religijnych z dzieckiem: Stefania Marciszewska-Posadzowa, *Rady i wskazówki dla kierujących ochronami. Przydatne wszystkim wychowawcom dzieci w epoce przedszkolnej* (Warszawa 1907) i też, *O nauczaniu religii. Rady i wskazówki dla matek i nauczycielek* (Warszawa 1911).

[edukacja przedszkolna, wychowanie religijne]

XVI/28. W.O. [Waldemar Osterloff], *Gimnastyka woli*, „Dziecko” 1913, z. 2, s. 80–82; z. 7, s. 383–386.

O panowaniu dzieci nad własnymi emocjami. Panowanie nad sobą według Friedricha Foerstera.

[wychowanie moralne]

XVI/29. Józef Ciembroniewicz, *Pierwsze bajeczki*, „Dziecko” 1913, z. 2, s. 82–84.

O opowiadaniu bajek małym dzieciom, które słuchając, uczą się myśleć i mówić. Dostosowane do wieku bajki wzbudzają zainteresowanie i uczą dobrego zachowania. Opowiadając dzieciom pierwsze bajki, trzeba unikać nadmiernego roztkliwiania się i udawanego współczucia, które „zaszczepić mogą niezdrowy sentymentalizm” w umyśle dziecka. Zalecenie bajek prostych a pięknych, także rymowanych, np. *Jaskółki* Marii Konopnickiej.

[czytelnictwo, wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

XVI/30. J[ustyna] Budzińska-Tylicka, *Hodowanie zdrowych dzieci*, „Dziecko” 1913, z. 2, s. 87–90.

O wyodrębnieniu się we Francji nowej dziedziny nauki, zwanej *puériculture*, dotyczącej opieki nad dzieckiem do ok. 15. roku życia, zapobiegania chorobom, promocji zdrowia wśród najmłodszych – tzw. hodowli dziecka. Dziedzina obejmuje również badanie praw dziedziczności, higienę współżycia małżeńskiego, higienę kobiety ciężarnej.

[zdrowie i higiena]

XVI/31. H[elena] Sikorska-Karyory, *Organizm dziecka*, „Dziecko” 1913, z. 2, s. 90–92; z. 3, s. 156–158.

Anatomia dziecka. Organizm dziecka ma inne potrzeby niż człowieka dorosłego. Niektóre lekarstwa inaczej działają na dziecko niż dorosłego. Układ kostny dziecka, szpik kostny, tkanka limfatyczna.

[zdrowie i higiena]

XVI/32. L[eonold] Brenneisen, *Jama ustna – a choroby zakaźne*, „Dziecko” 1913, z. 2, s. 97–99; z. 3, s. 161–164.

Budowa i funkcje jamy ustnej. Bakterie jako przyczyna nieprzyjemnego zapachu z ust, próchnicy, utraty zębów, zaburzeń trawienia. Choroby wywoływane przez bakterie w jamie ustnej.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XVI/33. W[anda] Ciot-Mazowiecka, *Estetyka pokoju dzieciennego*, „Dziecko” 1913, z. 2, s. 103–106.

Wygląd pokoju dziecięcego. Nasłonecznienie. Malowanie i tapetowanie ścian i sufitów (użycie właściwych zestawów kolorów). Centralne ogrzewanie stosowane dla uniknięcia zanieczyszczeń z pieców. Rezygnacja z firanek, jasne meble dostosowane do wieku i wzrostu dziecka, obrazki adekwatne do jego rozwoju i wieku, rośliny i kwiaty w pokoju dziecięcym. Piękno jako ważny czynnik w wychowaniu dzieci i młodzieży.

[wychowanie estetyczne, wychowanie moralne, zdrowie i higiena]

XVI/34. O. Walski, *Dzieci a zwierzęta i rośliny*, „Dziecko” 1913, z. 2, s. 109–111; z. 4, s. 230–232.

Przyroda a wychowanie dziecka. Obserwacja przedmiotów, świata roślin i zwierząt oraz zjawisk przyrodniczych rozwija myślenie, kształci moralnie. Rady, m.in. Friedricha Foerstera, na temat obchodzenia się najmłodszych ze zwierzętami i roślinami.

[kontakt z przyrodą]

XVI/35. F[eliks] Wermiński, *Proste doświadczenia i obserwacje botaniczne. I. Kiełkowanie roślin, II. Ogólne uwagi o roślinach kwiatowych*, „Dziecko” 1913, z. 2, s. 111–113; z. 5, s. 303–304.

Opis prostych, dostosowanych do wieku dziecka doświadczeń botanicznych, dotyczących kiełkowania roślin (groch, fasola, kukurydza, mech).

[kontakt z przyrodą]

XVI/36. Anna Grudzińska, *Badania nad dziećmi. Odczytywanie obrazków dziecięcych*, „Dziecko” 1913, z. 2, s. 113–116; z. 3, s. 175–178.

O badaniach psychiki i rozwoju dziecka, prowadzonych na ziemiach polskich i za granicą na podstawie rysunków dziecięcych.

[rozwój dziecka]

XVI/37. Antonina Rohrówna, *Kongres wychowania fizycznego w Paryżu*, „Dziecko” 1913, z. 2, s. 118–120.

Sprawozdanie z odbywającego się w Paryżu w marcu 1913 r. kongresu wychowania fizycznego, w którym wzięło udział ok. 30 przedstawicieli z ziem polskich. Obrady odbywały się w 7 sekcjach: fizjologicznej, gimnastyki leczniczej, gimnastyki szkolnej, gimnastyki

wojskowej, gier i sportów, turystycznej i kobiecej. Obrady uświetniła wystawa oraz popisy gimnastyczne.

[popularyzacja wiedzy pedagogicznej, wychowanie fizyczne i sport]

XVI/38. W[alerian] Sikorski, *Gry i zabawy dla młodzieży*, „Dziecko” 1913, z. 2, s. 120–123; z. 3, s. 180–182; z. 6, s. 369–371.

Gry i zabawy dla różnych grup wiekowych, bieg jako podstawa gier ruchowych, piłka jako element gier ruchowych. Gry ruchowe na świeżym powietrzu i ich dostosowanie do pogody. Rola gier ruchowych w wychowaniu młodzieży: nauka systematyczności, zdrowego współzawodnictwa, poświęcenia dla drużyny. Gry i zabawy z nagrodami.

[odpoczynek i rekreacja, wychowanie fizyczne i sport, zabawy]

XVI/39. O., *Towarzystwo kolonii letnich w Warszawie*, „Dziecko” 1913, z. 2, s. 130–131.

O działalności istniejącego od 1882 r. TKL w Warszawie.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, kolonie i półkolonie]

XVI/40. R. Rogożewski, *Praca w wychowaniu*, „Dziecko” 1913, z. 3, s. 133–137.

Praca fizyczna jako środek w wychowaniu dzieci. Dzieci wykonujące drobne prace fizyczne uczą się myśleć, postrzegać, wyciągać wnioski, są uważne.

[wychowanie przez pracę]

XVI/41. Zofia Majewska, *O zajęciach domowych dzieci*, „Dziecko” 1913, z. 3, s. 138–142; z. 4, s. 204–207.

Stosunek matek do samodzielności dzieci a ich pomoc w pracach domowych. Przewycięzanie pogardy dla prac fizycznych jest możliwe tylko w takich rodzinach, gdzie np. matka nie waha się zastąpić służącej lub razem z nią wykonywać prac. Nie należy wyręczać dzieci w nudnych i monotonicznych zajęciach. Pedagogika pracy.

[wychowanie przez pracę, wychowanie w rodzinie]

XVI/42. W[ładysław] Korycki, *Samodzielność wychowańca*, „Dziecko” 1913, z. 3, s. 142–143.

Zarówno starsi, jak i dzieci oraz młodzież powinni mieć prawa i obowiązki. Nie należy ani zbyt karcić dzieci, jak czyniono to w dawnej Polsce, ani na wszystko im pozwalać, jak czynią niektórzy współcześni.

[prawa dziecka, rozwój dziecka]

XVI/43. Józefa Gażyńska, *Straceńcy*, „Dziecko” 1913, z. 3, s. 144–146.

Dotyczy m.in. nieśmiałości dzieci, z której można je „wyleczyć”, kształtując ich pewność siebie przez gimnastykę, gry i zabawy na świeżym powietrzu, drobne prace fizyczne, nieskomplikowane polecenia.

[odpoczynek i rekreacja, wychowanie fizyczne i sport, wychowanie moralne]

XVI/44. Józef Ciembroniewicz, „*Swój kącik*”, „Dziecko” 1913, z. 3, s. 147–149.

Poczucie własności u dzieci. Rola przyzwyczajenia w wychowaniu. Wydzielenie dziecku miejsca do zabawy i nauki – zorganizowanie tzw. kącika. Własne miejsce do nauki i zabawy uczy zachowywania porządku, dbałości o przedmioty, odpowiedzialności.

[metody wychowania, wychowanie moralne]

XVI/45. Władysław Ołtuszewski, *O chorobach mowy, zwyrodnieniu psychicznym oraz higienie mowy*, „Dziecko” 1913, z. 3, s. 152–156; 1914, z. 1, s. 27–30.

Autor – lekarz laryngolog – uważał, że należy popularyzować wśród rodziców i nauczycieli wiedzę na temat zaburzeń mowy, które mogą się przerodzić nawet w niepełnosprawność intelektualną. Najwięcej zaburzeń mowy występuje u osób chorych psychicznie – przebyte choroby mają związek np. z jękaniem. Poglądy przedstawił w książce *Szkice nauki o mowie i jej zloczeniach (niemota, belkotanie, mowa nosowa, jękanie itd.) oraz higiena mowy* (Warszawa 1905). Przyczyny, przebieg zaburzeń i leczenie jękania.

[choroby i śmiertelność, pedagogika specjalna, zdrowie i higiena]

XVI/46. B[ohdan] Dyakowski, *O robieniu spostrzeżeń meteorologicznych przez dzieci*, „Dziecko” 1913, z. 3, s. 166–169; z. 4, s. 227–230.

Zachęta dla dzieci do zapisywania obserwacji zjawisk meteorologicznych; pomaga to w późniejszej nauce przyrody i geografii. O zorganizowaniu, w szkole czy w domu, małej stacji meteorologicznej (obserwatorium) – jak w niektórych szkołach niemieckich. Objaśnianie dzieciom zjawiska ciśnienia atmosferycznego, uczenie wskazywania stron świata, Gwiazdy Polarnej. Zachęta dla dzieci, by w specjalnym zeszycie notowały informacje o pogodzie (temperatura powietrza, wiatr, ciśnienie atmosferyczne, opady, mgła, zachmurzenie). Obserwacja Słońca, Księżycy i innych ciał niebieskich.

[kontakt z przyrodą, pomoce dydaktyczne i podręczniki]

XVI/47. Z[enobiusz] Rutkowski, *Wpływ śpiewu na narządy oddychania*, „Dziecko” 1913, z. 3, s. 173–175.

Znaczenie śpiewu dla rozwoju dróg oddechowych u dzieci.

[edukacja artystyczna]

XVI/48. W. Żarecki, *Godność ludzka w dziecku*, „Dziecko” 1913, z. 4, s. 197–201.

Artykuł adresowany do rodziców i wychowawców. Powinni oni starać się poznać naturę dziecka zamiast karać je za błaha przewinienia lub nadmiernie mu pobażać czy we wszystkim je wyręczać. Nie jest to uszanowanie godności dziecka, lecz traktowanie go jak marionetki w rękach dorosłych, symbolu marzeń i pragnień rodziców. Dziecko należy od wczesnych lat uczyć odpowiedzialności za swoje czyny, samodzielności, obowiązkowości. W miarę wzrostu poczucia odpowiedzialności w dziecku kształci się sumienność i punktualność.

[rozwój dziecka, wychowanie w rodzinie]

XVI/49. Emilia Węśławska, *Nauka obowiązków domowych w szkole angielskiej*, „Dziecko” 1913, z. 4, s. 208–211; z. 5, s. 258–261.

Referat Wileny Hitching, organizatorki i inspektorki wydziału nauki szkolnej w Derbyshire, wygłoszony na konferencji poświęconej sprawom wychowania, zorganizowanej w Nottingham 4 stycznia 1913 r. Temat referatu to znaczenie domu rodzinnego w wychowaniu. Postulat docenienia pracy kobiet poświęcających się życiu domowemu i rodzinnemu, uczenia w szkołach obowiązków domowych. Autorka artykułu zastrzega jednak, że słuszność tez o konieczności docenienia domu rodzinnego i wykształcenia praktycznego nie oznacza, że praca gospodyni domowej może i powinna być jedynym horyzontem działań kobiety.

[edukacja dziewcząt i kobiet, szkolnictwo]

XVI/50. Józefa Gażyńska, *W służbie u dzieci*, „Dziecko” 1913, z. 4, s. 211–212.

O rodzinach, w których potrzeby dziecka stawia się ponad wszelkie inne, a rodzice, zwłaszcza matki, usługują dzieciom i we wszystkim im ulegają. Rodzice nie powinni być służącymi dzieci, lecz kochającymi i pełnymi godności opiekunami i przewodnikami. Dzieci, gdy to zrozumieją, odpłacą wdzięcznością.

[wychowanie w rodzinie]

XVI/51. J[ustyna] Budzińska-Tylicka, *Dziecko jako ofiara chorób dziedzicznych*, „Dziecko” 1913, z. 4, s. 219–222; z. 5, s. 274–279.

Dziedziczność jako prawo przyrody. Dziedziczność konserwatywna (zachowawcza), progresywna (postępowa), fizjologiczna i patologiczna. Teoria Darwina. Dziedziczenie po rodzicach, przodkach. Choroby dziedziczne: umysłowe, weneryczne, gruźlica, alkoholizm. O obowiązującym w Anglii od 1 stycznia 1913 r. prawie, zakazującym osobom z niepełnosprawnością intelektualną wstępowania w związki małżeńskie. O badaniach nad takimi osobami, prowadzonych w Anglii. Dziedziczenie chorób wenerycznych. Gruźlica matki bardziej niebezpieczna dla zdrowia potomstwa niż gruźlica ojca. Alkoholizm jako choroba dziedziczna.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XVI/52. W[anda] Ciot-Mazowiecka, *Rysunek dziecka*, „Dziecko” 1913, z. 4, s. 233–235.

O wypowiedaniu się dziecka za pomocą rysunku.

[edukacja artystyczna]

XVI/53. Natalia Osterloff, *Zajęcia dla małych dzieci: Roboty nakrapiane*, „Dziecko” 1913, z. 4, s. 236–238.

Samodzielne wykonywanie lub dekorowanie przez dzieci (nawet w wieku przedszkolnym) zakładów do książek i pocztówek przy pomocy sita, szczoteczki, tuszu, farb wodnych.

[edukacja artystyczna, prace ręczne]

XVI/54. W. Sterski, *Słowo w wychowaniu*, „Dziecko” 1913, z. 5, s. 247–251.

O kształceniu mowy dziecka jako jednym z niezbędnych zadań wychowawczych. Pouczanie, napominanie, rozmowa dorosłych z dzieckiem jako ważny czynnik wychowawczy.

[rozwój dziecka, wychowanie moralne]

XVI/55. J[adwiga] Rzętkowska, *Kłamstwo*, „Dziecko” 1913, z. 5, s. 251–255; z. 6, s. 323–326; z. 7, s. 386–389.

Kłamstwo jako jedna z najbardziej rozpowszechnionych wad charakteru dziecka. Źródła kłamstwa, jego przejawy, środki zaradcze. Żarty i tzw. drobne wybiegi jako źródło kłamstwa. Bujna wyobraźnia czy kłamstwo? Kłamstwo dla uniknięcia kary, nagany, uchylania się od pracy i nauki szkolnej, dokuczania – to zdaniem Ellen Key „kłamstwo zimne”, obmyślane. Sposoby postępowania z dzieckiem, które mogą rozbudzać w nim zamiłowania do prawdy.

[wychowanie moralne]

XVI/56. Aniela Sobolewska, *Kiedy należy brać cudzoziemkę?*, „Dziecko” 1913, z. 5, s. 255–258.

Rozważania na temat nauczania języków obcych przez zagranicznych guwernerów w domach ziemiańskich.

[nauka języków obcych, wychowanie w rodzinie]

XVI/57. Stanisław Kopczyński, *Nerwowość u dzieci*, „Dziecko” 1913, z. 5, s. 266–271; z. 6, s. 335–340; z. 7, s. 391–396.

Objawy nerwowości i rozdrażnienia u dzieci. Stres i urazy fizyczne kobiet w ciąży i ich wpływ na system nerwowy potomstwa. Przyczyny występowania nerwicy u dzieci. Wpływ otoczenia na nerwicę u dzieci: straszenie, kary fizyczne, uczestnictwo dzieci w przedstawieniach teatralnych i widowiskach cyrkowych niedostosowanych do wieku, nadmiar obowiązków szkolnych. O zapobieganiu nerwowości u dzieci.

[choroby i śmiertelność]

XVI/58. H[elena] Sikorska-Karyory, *Pierwsze dziesięć dni życia noworodka*, „Dziecko” 1913, z. 5, s. 271–273.

Sposoby postępowania z noworodkiem od narodzin do 10. doby życia.

[rozwój dziecka, wychowanie w rodzinie, zdrowie i higiena]

XVI/59. E[ugenia] Żypowska, *Szkoła Dalcroze’a w Hellerau*, „Dziecko” 1913, z. 5, s. 283–285.

W związku z zapowiedzią powstania w Warszawie oddziału zakładu Émile’a Jaques-Dalcroze’a z Hellerau poświęcono artykuł tej instytucji wychowawczo-artystycznej, w której

kształcenie muzyczne (wpływające na kształcenie ogólne, wszechstronną działalność wychowawczą) oparte jest na przypisaniu szczególnego znaczenia rytmice oraz gimnastyce rytmicznej.

[edukacja artystyczna, wychowanie estetyczne]

XVI/60. W[anda] Ciot-Mazowiecka, *Metodyka nauki rysunku*, „Dziecko” 1913, z. 5, s. 285–289; z. 9, s. 531–533.

O uczeniu dziecka rysunku. Już czteroletnie dzieci można uczyć malowania akwarełami. Rysunek w życiu dziecka do lat 6. Wpływ rysunku na rozwój myślenia. Uzdolnione plastycznie dzieci z nieelitarnych grup społecznych. Nauka rysunku i lepienia w ochronkach.

[edukacja artystyczna, ochronki]

XVI/61. Natalia Osterloff, *Zajęcia dla małych dzieci. „Miasteczko”*, „Dziecko” 1913, z. 5, s. 291–295.

Zajęcia polegające na budowaniu z dziećmi domków i miasteczek z pudełek po zapalkach. Instrukcja wykonywania tego rodzaju zabawek.

[prace ręczne, zabawki]

XVI/62. Jedna z matek, *W sprawie art. „O wpływie wychowawczym”*, „Dziecko” 1913, z. 5, s. 299–301.

Polemika z artykułem Zofii Muklanowiczówny *O wpływie wychowawczym* („Dziecko” 1913, z. 2) na temat pośredniego i bezpośredniego wpływu wychowawcy na dziecko. Krytyka zbyt teoretycznego ujęcia zagadnienia, trudności odróżnienia typów wpływu w życiu codziennym, odbierania rodzicom prawa do wpływu bezpośredniego.

[metody wychowania, wychowanie w rodzinie]

XVI/63. Z[uzanna] Morawska, *Panowanie dziecka*, „Dziecko” 1913, z. 6, s. 311–315.

O despotyzmie i egoizmie dziecięcym oraz właściwym stosunku do niego w procesie wychowania.

[wychowanie moralne]

XVI/64. S[tefan] Łaganowski, *Co wybierzemy?*, „Dziecko” 1913, z. 6, s. 315–319.

Metody kształcenia uczuć i cech charakteru dziecka.

[wychowanie moralne]

XVI/65. Władysław Ołtuszewski, *O chorobach mowy, zwyrodnieniu psychicznym oraz higienie mowy. Niemota*, „Dziecko” 1913, z. 6, s. 330–335.

O braku zdolności mówienia, różnych przyczynach i typach tej niepełnosprawności. Przedstawiono: niemotę ruchową, niemotę ruchową pamięci kojarzącej,

niemotę słuchową, niemotę pozakorową, dysleksję, głuchoniemotę, mowę opóźnioną. Leczenie.

[rozwój dziecka]

XVI/66. H[elena] Sikorska-Karyory, *O hartowaniu*, „Dziecko” 1913, z. 6, s. 344–346.

Sposoby na zwiększenie odporności dzieci przez hartowanie: oblewanie zimną wodą (niewskazane), hartowanie powietrzem (przez dobór ubrania, wietrzenie mieszkania).

[zdrowie i higiena]

XVI/67. B[ohdan] Dyakowski, *O jesiennych obserwacjach nad przyrodą ożywioną w mieście*, „Dziecko” 1913, z. 6, s. 347–350; z. 7, s. 410–412.

Wskazówki dotyczące obserwacji przyrody przez dzieci podczas jesiennego pobytu w mieście. Zwracanie uwagi na rośliny w parkach, rozróżnianie drzew. Obserwacja szkodników drzew w parkach, przydomowych ogrodach, sadach. Obserwowanie zwierząt (koń, pies, kot, mysz, szczur, nietoperz, kuna, łasica), ptaków i ryb w zbiornikach wodnych w parkach miejskich. Jesienne prace w ogrodach i parkach: zbieranie liści, okrywanie przed zimą delikatniejszych gatunków.

[kontakt z przyrodą]

XVI/68. Emilia Węśławska, *„Obóz dziewcząt ognia”*, „Dziecko” 1913, z. 6, s. 350–353.

Dotyczy żeńskiej organizacji młodzieżowej w Stanach Zjednoczonych, mającej na celu praktyczne przygotowanie dziewcząt do życia w oparciu o przekonanie, że jeden z najważniejszych czynników kształtowania charakteru to rozwijanie miłości do piękna w codzienności. Ma to być organizacja bardziej stosowna dla dziewcząt niż skauting, ponieważ zawiera dozę romantyczności, odwołuje się do poezji i symboli.

[edukacja dziewcząt i kobiet, metody wychowania, organizacje młodzieżowe]

XVI/69. Anna Grudzińska, *Badania nad dziećmi. Mowa dziecka*, „Dziecko” 1913, z. 6, s. 353–356; z. 7, s. 416–419.

Rozwój mowy dziecka. Postępy dziecka najłatwiej zauważyć przy systematycznym prowadzeniu notatek – w specjalnym zeszycie wpisuje się: wzrost, wagę, dane antropometryczne głowy, informacje o śnie, płaczu, krzykliwości, wesołości, sposobach karmienia. Należy odnotować pierwszy dźwięk wydany przez dziecko, pierwsze wypowiedziane słowo (z podaniem daty). Najlepiej, by notatki prowadzili oboje rodzice, przynajmniej do ukończenia przez dziecko 3 lat – do zakończenia standardowego procesu rozwoju mowy. Postulat jak najszybszego leczenia przez specjalistów zaburzeń mowy. Autorka dzieli się własnymi doświadczeniami, przemyśleniami, wynikami obserwacji dzieci z jej rodziny.

[rozwój dziecka]

XVI/70. W[anda] Ciot-Mazowiecka, *Początki modelowania*, „Dziecko” 1913, z. 6, s. 358–360.

O połączeniu zabawy z nauką lepienia (modelowania) przedmiotów z gliny. Modelowanie na podstawie obserwacji i z pamięci. W opinii wielu pedagogów nauka rysunku i modelowania poprzedza naukę czytania i pisania.

[prace ręczne]

XVI/71. Natalia Osterloff, *Zajęcia dla małych dzieci*. „Kolej żelazna”, „Dziecko” 1913, z. 6, s. 360–363.

Wykonanie kolejki żelaznej z pudełek po zapalniczkach. Instrukcja tworzenia tej zabawki.

[prace ręczne, zabawki]

XVI/72. Rozalia Rodziewiczowa, *Bocian – czy to prawda?*, „Dziecko” 1913, z. 6, s. 371–372.

Jak właściwie rozmawiać z dzieckiem na temat rozmnażania się zwierząt i ludzi.

[edukacja seksualna]

XVI/73. R. Rogożewski, *Rozrywki dzieci*, „Dziecko” 1913, z. 7, s. 375–379.

O zabawie dziecka w wieku przedszkolnym – wtedy prace ręczne i gry ruchowe kształcą i bawią dziecko. Jako stosowne rozrywki dla dziecka szkolnego autor zaleca: gry i zabawy ruchowe z przyjaciółmi, wycieczki, spacerowanie, uprawianie sportu, zajęcia praktyczno-techniczne, dobrą lekturę. Nie należy pozwalać młodzieży na rozrywki dorosłych – kinematografy, teatr, cyrk, ponieważ mogą negatywnie oddziaływać na młodych. Zwiedzanie muzeów i wystaw oraz organizowanie wycieczek naukowych zalecane jest pod czujnym okiem wychowawców.

[odpoczynek i rekreacja, wychowanie estetyczne, zabawy]

XVI/74. Henryka Czechowiczówna, *Gry i zabawy ruchowe a wychowanie*, „Dziecko” 1913, z. 7, s. 379–382.

O badaniach i doświadczeniach pedagogicznych, które wskazały na bardzo dużą potrzebę ruchu i zabawy u zdrowego dziecka. Dostosowanie zabawy do wieku dziecka. Znaczenie gier i zabaw ruchowych na świeżym powietrzu jako zdrowych i potrzebnych do rozwoju etycznego i intelektualnego dziecka.

[wychowanie fizyczne i sport, zabawy]

XVI/75. Władysław Ołtuszewski, *O chorobach mowy, zwyrodnieniu psychicznym oraz higienie mowy*. *Belkotanie i wadliwe wymawianie*, „Dziecko” 1913, z. 7, s. 397–400.

Zaburzenia mowy o pochodzeniu mózgowym i obwodowym. Zaburzenia fizjologiczne i patologiczne. Nieprawidłowe automatyzmy mowy. Najczęstsze postacie wadliwej

wymowy: seplenienie, bełkotanie gardlane (wadliwa wymowa głosek *k-g*), wadliwa wymowa głoski *ł* jako *u*. Leczenie.

[rozwój dziecka, zdrowie i higiena]

XVI/76. Władysław Chodecki, *Higiena domowa ucznia szkół średnich*, „Dziecko” 1913, z. 7, s. 404–410.

O szkodliwym – siedzącym – trybie życia, wymuszonym przez szkołę, którego skutkami mogą być problemy z przemianą materii, krążeniem krwi, zaburzeniami trawienia, brakiem apetytu. Złe powietrze w szkole i jego oddziaływanie, m.in. na hamowanie prawidłowego rozwoju serca i płuc. Duża liczba dzieci w klasie sprzyja szerzeniu się chorób zakaźnych. O domu, środowisku rodzinnym i sąsiedzkim, które powinny przeciwdziałać szkodliwym czynnikom przez racjonalne odżywianie, ruch na świeżym powietrzu, gry i zabawy z rówieśnikami, hartowanie młodego organizmu.

[zdrowie i higiena]

XVI/77. Helena Koźniewska, *Domy dziecięce systemu M. Montessori*, „Dziecko” 1913, z. 7, s. 413–416; z. 8, s. 484–488.

O Marii Montessori, włoskiej lekarce, prowadzącej zakład wychowawczy dla dzieci z niepełnosprawnościami, organizatorce tzw. domów dziecięcych. Zasadnicze idee systemu wychowania przedszkolnego Montessori. Dziecko powinno poznawać świat dzięki własnej pracy, zdolnościom i umiejętnościom, a materiał dydaktyczny należy dobierać tak, by pozwalał dziecku na samokontrolę. Wskazówki nauczyciela powinny być proste i przystępne. Pierwsze placówki Montessori powstały w 1906 r. w Rzymie dla dzieci z rodzin robotniczych w wieku 3–6 lat. Nauka pisania przed nauką czytania. Wczesna nauka arytmetyki. Domy dziecięce oparte na systemie Montessori we Francji i Szwajcarii, nie tylko dla dzieci z rodzin robotniczych.

[metody nauczania, ochronki]

XVI/78. W[anda] Ciot-Mazowiecka, *Metodyka modelowania*, „Dziecko” 1913, z. 7, s. 421–423.

Modelowanie w glinie z natury i z pamięci, dostosowane do wieku dziecka. Sposoby uczenia: pokazanie techniki lepienia, zwrócenie uwagi na kształty wykonywanych przedmiotów. Dzieci najchętniej modelują kompozycje, oparte na motywach ludzkich i zwierzęcych.

[prace ręczne]

XVI/79. Natalia Osterloff, *Zajęcia dla małych dzieci. Mebelki z pudełek od zapatek*, „Dziecko” 1913, z. 7, s. 423–424.

Samodzielne wykonywanie, nawet przez bardzo małe dzieci, zabawek z pudełek po zapalkach. Propozycja wykonania mebelków dla lalek.

[prace ręczne, zabawki]

XVI/80. Henryk Glasgall, *Slöjd (nauka zręczności). Łatwe roboty drzewne*, „Dziecko” 1913, z. 7, s. 425–429; z. 8, s. 493–495; z. 9, s. 546–549; 1914, z. 1, s. 45–48; z. 2, s. 117–119; z. 3, s. 179–182; z. 4, s. 244–247; z. 5, s. 313–314; z. 6, s. 378–379; z. 7, s. 442–444.

Prace praktyczno-techniczne dla dzieci (głównie chłopców) w wieku 8–12 lat. Przygotowanie narzędzi i instrukcja posługiwania się nimi w łatwych pracach, związanych z wykonywaniem przedmiotów z drewna olchowego, orzechowego i innych. Instrukcje wykonania m.in.: wieszaka na klucze, podstawki na kałamarz, poduszeczki na igły, wieszaka na szczotki, sztalugi na fotografię, wiszącej półki na książki, skrzynki na gwoździe i noże, schowka na papier listowy lub korespondencję, podstawki na zegarek, skrzynki na listy, drewnianych mebelków i wózka dla lalek.

[prace ręczne]

XVI/81. R[omana] Pachucka, *Gry i zabawy dla młodzieży. Zabawy obserwacyjne*, „Dziecko” 1913, z. 7, s. 429–430; 1914, z. 1, s. 53–54.

Wychowanie polega na tym, by wszechstronnie przygotować dziecko do życia, rozwijając w nim naturalne dary. Ważną rolę odgrywają w tym zabawy kształjące w dziecku zmysł obserwacji. Mogą być stosowane we wszystkich warunkach, w domu i na powietrzu, na wsi i w mieście. Przykłady zabaw obserwacyjnych (np. szukanie naparstka, zając i charty, sieć na ryby).

[zabawy]

XVI/82. M. Pogorzelska, *W sprawie wyboru wychowawczyni*, „Dziecko” 1913, z. 7, s. 430–431.

Warto zatrudniać wychowawczynię dla dziecka, jeśli rodzina ma takie możliwości finansowe. Jako osoba bardziej obiektywna, mniej zaangażowana emocjonalnie i niezależna wspiera ona działania matki. Ze względu na znaczenie wychowawczyni w procesie wychowania, jej właściwy wybór jest bardzo ważny; powinno się zwrócić uwagę nie tylko na udokumentowane kompetencje, ale także na charakter, sposób bycia, chęć pracy z dzieckiem.

[nauczyciel/pedagog]

XVI/83. Anna Grudzińska, *Potrzeby naszej literatury dla dzieci*, „Dziecko” 1913, z. 8, s. 439–443.

Niski poziom literatury dla dzieci i młodzieży, brak polskich akcentów. Literatura dla najmłodszych powinna mieć przystępną i zajmującą fabułę, piękny styl, poprawny język. Pozytywna ocena dla książek: *Serce* Edmunda de Amicisa, *Nad dalekim, cichym fiordem* Agot Gjems-Selmer, *Cudowna podróż* Selmy Lagerlöf, *Ania z Zielonego Wzgórza* Lucy Maud Montgomery. Pochwała wydawnictw angielskich. Dzieci najchętniej przyjmują w opowiadaniu to, co znają z życia codziennego, chłopcy od 8 lat lubią powiastki historyczne, dziewczęta – fabuły fantastyczne, bajki, historie z życia pensjonarek. Książki dla 15–16-latków są mało popularne, najwięcej i najchętniej czytają chłopcy w wieku 11–14 lat. Nastoletnie dziewczęta chętnie czytają książki o zabarwieniu erotycznym. Angielscy

i amerykańscy psycholodzy i pedagodzy zalecają wprowadzanie do książek dla młodzieży treści związanych z uczuciami (np. opisy szczęśliwych rodzin).

[czytelnictwo]

XVI/84. Romana Pachucka, *W sprawie czytelnictwa dzieci*, „Dziecko” 1913, z. 8, s. 443–446.

O wynikach ankiety przeprowadzonej w 1913 r. w Moskwie na temat lektury dziecięcej. Badaniami objęto 1600 uczniów w wieku 7–16 lat. Woleli oni czytać sami niż słuchać czytania. Mało zajmujące były dla nich teksty wierszem. Najczęściej sięgali po historie prawdziwe o ludziach, fantastyka cieszyła się uznaniem tylko 24% badanych. Wyniki ankiety zdziwiły, gdyż sądzono, że dzieci lubią bajki i zmyślane historie.

[czytelnictwo]

XVI/85. W. Sterski, *Wybór książek dla dzieci*, „Dziecko” 1913, z. 8, s. 446–447.

Wybierając książkę dla dziecka, należy uwzględnić poziom intelektualny, płeć, charakter dziecka, środowisko, w którym się wychowuje, gust, upodobania. Książka jako prezent gwiazdkowy. Należy uodparniać dziecko na negatywny wpływ lektury, wyrabiać przez czytanie zmysł estetyczny i moralny. Jeżeli dziecko wcześniej dojrzeje do czytania literatury poważnej treściowo, nie należy mu takiej lektury zabraniać.

[czytelnictwo]

XVI/86. Wł[adysław] Korycki, *Wychowawca i lektura młodzieży*, „Dziecko” 1913, z. 8, s. 448–449.

Młodzież czyta bez planu, jedni czytają dużo, inni – wcale, kółka samokształceniowe „karmią” młodych broszurami politycznymi i społecznymi. Najczęściej przy doborze książek młodzi kierują się opinią rówieśników oraz chwilową modą. Zamożniejsi rodzice powinni dawać młodzieży pieniądze na współtworzenie bibliotekzek domowych, w których nie powinno zabraknąć klasyki literatury i książek pożytecznych; nauczyciel domowy powinien nadzorować dobór literatury. Podobnie w bibliotekach szkolnych – na dobór książek powinni mieć wpływ kierownicy placówek, uczniowie, nauczyciele i rodzice. Kończąc szkołę, wszyscy powinni otrzymywać na pamiątkę dzieła klasyków. Należy zrezygnować z oficjalnego wręczania nagród za dobre wyniki w nauce. Każdy nauczyciel, zwłaszcza literatury polskiej i historii, powinien być zobligowany do podawania młodzieży literatury przedmiotu w celu poszerzenia wiedzy z wykładanego przedmiotu.

[czytelnictwo]

XVI/87. W. Żarecki, *Pożeracze i wrogowie książek*, „Dziecko” 1913, z. 8, s. 449–453.

Wśród dzieci są zwolennicy i przeciwnicy książek, ich „pożeracze” i „wrogowie”. Zamiłowanie do czytania pojawia się u dziecka, gdy jeszcze nie potrafi czytać, prosi ono dorosłych o czytanie lub opowiadanie bajek. Niektóre dzieci uczą się czytać same, nie wiadomo jak i kiedy, na innych wymusza to obowiązek szkolny. Zależy to od uzdolnień

i temperamentu. Zarówno „pożeracze”, jak i „wrogowie” czytania mogą być inteligentni, zdolni, pilni w nauce lub niechętnie przyswajający wiedzę. Nie należy zbyt się martwić, gdy dziecko nie przejawia chęci do lektury, woli biegać i bawić się, bo więcej można nauczyć się z życia niż z książek. Nie znaczy to, że nie należy zachęcać do lektury, nie można tylko do niej zmuszać. „Pożeracza” książek należy „rozruszać” przez zachęcanie do pomocy w drobnych pracach domowych, prac ręcznych, spacerów, wycieczek, gier i zabaw na świeżym powietrzu.

[czytelnictwo]

XVI/88. Józef Ciembroniewicz, *Książeczki z obrazkami*, „Dziecko” 1913, z. 8, s. 453–455.

O zainteresowaniu dzieci nieumiejących czytać bogato ilustrowanymi książkami, wydawnictwami albumowymi, także adresowanymi do dorosłych. Z książek dla dzieci dużym zainteresowaniem cieszy się wydawnictwo *Świat w obrazach. Nauka poglądowa dla domu i szkoły* z objaśnieniami Marii Arct-Golczewskiej (Warszawa [1890]). Książki dla dzieci powinni tworzyć artyści znający i kochający dzieci.

[czytelnictwo]

XVI/89. H[elena] Sikorska-Karyory, *Niemowlęctwo*, „Dziecko” 1913, z. 8, s. 463–465; 1914, z. 2, s. 84–87; z. 4, s. 215–218; z. 5, s. 276–279; z. 6, s. 338–339; z. 8–9, s. 468–470.

O pierwszych 12 miesiącach życia człowieka. Pielęgnowanie dziecka: systematyczne karmienie, przewijanie, codzienna kąpiel, przebieranie, ochrona przed chłodem i gorącem. Kilkumiesięcznego zdrowego niemowlęcia nie należy nadmiernie zabawiać, gdyż sama obserwacja otaczającego świata jest dla niego interesująca i absorbująca. Przyzwyczajanie do samodzielnego załatwiania potrzeb fizjologicznych. Dolegliwości układu pokarmowego u niemowlęcia i ich leczenie. Odżywianie niemowlęcia. Pierwsze zęby. Jajka, rosół, mięso w diecie dziecka. Negatywne skutki niewłaściwej diety mięsnej, sprzeciw wobec diety w pełni jarskiej. Karmienie dziecka piersią. Wskazówki higieniczne dla matek karmiących, dotyczące m.in. diety.

[wychowanie w rodzinie, zdrowie i higiena]

XVI/90. Władysław Ołtuszewski, *O chorobach mowy, zwyrodnieniu psychicznym oraz higienie mowy. Mowa nosowa*, „Dziecko” 1913, z. 8, s. 469–473.

Charakterystyka mowy nosowej i jej przyczyny. Operacyjne leczenie mowy nosowej, gimnastyka lecznicza podniebienia miękkiego.

[choroby i śmiertelność, rozwój dziecka, zdrowie i higiena]

XVI/91. Emilia Węśławska, *Dziecko epileptyczne i jego wychowanie*, „Dziecko” 1913, z. 8, s. 473–476.

Opieka nad dzieckiem z padaczką i jego wychowanie. O placówce w Chalfont (Wielka Brytania), gdzie w 1909 r. założono tzw. kolonię szkolną dla dzieci chorych na epilepsję

(60 dzieci w wieku 7–16 lat). Baza materialna placówki. Opieka lekarska. Program nauczania. Dzieci z niepełnosprawnością intelektualną w placówce. W programie nauki: śpiew chórally, ćwiczenia fizyczne na świeżym powietrzu, taniec, musztra. Urozmaicenie zajęć. Od nauczycieli wymagano cierpliwości. Smutne losy uczniów opuszczających placówkę.

[choroby i śmiertelność, pedagogika specjalna]

XVI/92. E[ugenia] Żypowska, *Dziecko jako przedmiot wykładów*, „Dziecko” 1913, z. 8, s. 477–479.

Dotyczy powstania i funkcjonowania w Europie zachodniej dwóch wyższych szkół pedagogicznych: szkoły pedologicznej powstałej w Brukseli z inicjatywy Józefa Joteykówny oraz Szkoły Nauk Wychowawczych – Instytutu Jean-Jacques’a Rousseau w Genewie. Założenia i zadania szkół, ich organizacja i programy.

[nauczyciel/pedagog, pedagogika naukowa]

XVI/93. K[azimierz] Waroczewski, *Kompozycja i ilustracja w nauczaniu rysunku*, „Dziecko” 1913, z. 8, s. 480–484.

Czym jest kompozycja i ilustracja w plastyce. Praca nauczyciela rysunku z dziećmi uzdolnionymi plastycznie oraz nieprzejawiającymi uzdolnień w tej materii.

[edukacja artystyczna]

XVI/94. J. Tyszkówna, *Dom Dziecięcy w Warszawie*, „Dziecko” 1913, z. 8, s. 488–490.

W październiku 1911 r. Stanisław Karpowicz założył w Warszawie przy ul. Koszykowej elitarny (z powodu opłat) zakład wychowawczy – Dom Dziecięcy. W eksperymentalnej placówce przebywały dzieci w wieku 5–9 lat. W programie dnia znajdowały się: zajęcia w grupach o wspólnych zainteresowaniach (bez względu na płeć), spacer, np. do pobliskiego parku, dalsze wycieczki dla starszych dzieci, np. na ulice miasta. Uczniom wpajano szacunek do pracy fizycznej, przekonanie o konieczności wspólnej pracy społecznej dla dobra jedynostki, ogółu i kraju.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

XVI/95. Maria Weryho[-Radziwiłłowiczowa], *Zajęcia dla małych dzieci*, „Dziecko” 1913, z. 8, s. 491–493.

Instrukcja wykonania papierowej lalki – ozdoby choinkowej.

[edukacja artystyczna, wychowanie estetyczne, zabawki]

XVI/96. Z[ofia] Muklanowiczówna, *Więcej miłości*, „Dziecko” 1913, z. 9, s. 503–505.

Mądra miłość rodziców do dzieci. Bezrozumna i bałwochwalcza miłość rodzicielska.

[rodzina, wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

XVI/97. Rozalia Rodziewiczowa, *Dzieci a samodzielność*, „Dziecko” 1913, z. 9, s. 505–507.

O zaniedbaniach rodziców i wychowawców w zakresie wyrabiania samodzielności w dzieciach. Skrajne postawy w stosunku do dzieci: dorośli albo w ogóle się nimi nie zajmują, albo je rozpieszczają i pozwalają im na zbyt wiele. Dzieci należy wychować na dzielnych, radzących sobie w życiu dorosłym ludzi. Skauting jako szkoła życia dla młodych.

[metody nauczania, wychowanie przez pracę]

XVI/98. Władysław Ołtuszewski, *O chorobach mowy, zwyrodnieniu psychicznym oraz higienie mowy. Jąkanie i trzepotanie*, „Dziecko” 1913, z. 9, s. 519–522.

Zaburzenia mowy. Najczęstsze z nich – jąkanie. Przyczyny jąkania. Higiena mowy.

[choroby i śmiertelność, rozwój dziecka]

XVI/99. Eksguwerner, *Wieczory zimowe*, „Dziecko” 1913, z. 9, s. 528–531.

Dzieci z rodzin ziemiańskich i inteligenckich niewłaściwie spędzają czas, np. na podpatrywaniu rodziców grających w karty czy służby nieprzebiegającej w słowach i zachowaniach, na czytaniu niedostosowanych do wieku książek i czasopism. Rady byłego guwenera, jak spędzać z dziećmi czas w długie zimowe wieczory: spacer, odrabianie lekcji, podwieczorek, zabawy ruchowe, m.in. taniec przy grze na fortepianie, lektura dostosowana do wieku, opowieści dorosłych, malowanie, robótki ręczne dla dziewcząt. Warto, by dzieci miały osobny, obszerny pokój, gdzie pod opieką guwenera mogą się np. gimnastykować, nie przeszkadzają dorosłym i nie widzą ich niewłaściwych zachowań.

[edukacja elementarna, wychowanie w rodzinie]

XVI/100. R. Rogożewski, *Jakie zabawki kupować dzieciom*, „Dziecko” 1913, z. 9, s. 533–536.

Cel zabawek to dostarczanie dzieciom przyjemnych wrażeń. Zabawki wpływają na rozwój umysłowy i fizyczny dziecka, dlatego muszą być trafnie dobrane, dostosowane do wieku, płci, upodobań i warunków wychowania. Ważna jest estetyka wykonania, higiena i cena zabawki. Aby zabawki dłużej zajmowały dziecko, powinny łączyć się z jego codziennymi zajęciami (np. lalka, wózek). Bardzo twórczo oddziałują na dziecko klocki, łączenie ich w budowle czy kształty zwierząt. Zwłaszcza dla starszych chłopców odpowiednie są narzędzia czy warsztaty (np. stolarski). Pożyteczne gry planszowe. Zabawki polecane dla dzieci w różnym wieku.

[zabawki, zabawy]

XVI/101. R[omana] Pachucka, *Zabawki wyrobu ludowego*, „Dziecko” 1913, z. 9, s. 536–538.

O zabawkarstwie jako jednej z gałęzi przemysłu ludowego. TPPL w Królestwie Polskim oraz jego pomoc dla warsztatów wytwarzających m.in. zabawki. Sklep TPPL

W Warszawie przy ul. Brackiej i Bazar Przemysłu Ludowego przy Al. Jerozolimskich to swoisty łącznik między wsią a miastem. Fantazja ludu, poparta wiedzą, obdarza miasto prawdziwie artystyczną produkcją, zajmującą i pouczającą (dziecko z miasta poznaje dzięki nim wiejskie chaty, zwierzęta, pracę rówieśników ze wsi). Zabawki ludowe są ładne, praktyczne i „przemawiają zarazem do dziecka polskiego jego ojczystym językiem, barwą, atmosferą”. Ich wada to wygórowana cena.

[zabawki, zabawy]

XVI/102. H[elena] Sikorska-Karyory, *Jakie zabawki dawać dzieciom w ciągu pierwszego roku życia*, „Dziecko” 1913, z. 9, s. 539–541.

Zabawki należy dawać dziecku jak najpóźniej, najpierw powinno ono poznać otaczający świat za pomocą wzroku, słuchu, dotyku. Przed ukończeniem roku, w okresie ząbkowania, można dziecku dać czystą grzechotkę lub gumową zabawkę do gryzienia, może je jednak zastąpić także skórka chleba. Nie poleca się dawać dzieciom w tym okresie zabawek pluszowych czy pokrytych farbą.

[wychowanie w rodzinie, zabawki, zabawy]

XVI/103. Janina Bem, *Najmilsze zabawki*, „Dziecko” 1913, z. 9, s. 541–543.

O zabawkach wykonanych samodzielnie i według własnego pomysłu jako najmilszych dla dziecka.

[wychowanie estetyczne, zabawki, zabawy]

XVI/104. Hage, *Zajęcia dla małych dzieci. Młyn piaskowy*, „Dziecko” 1913, z. 9, s. 543–545.

Instrukcja sporządzenia zabawki dla małych dzieci, do wykorzystania przez wychowawcę z dzieckiem przedszkolnym lub przez starsze rodzeństwo z myślą o młodszym.

[zabawki]

XVI/105. W. Żarecki, *Wychowawca domowy*, „Dziecko” 1914, z. 1, s. 1–4; z. 3, s. 143–146.

Rola guwernera w wychowaniu i wykształceniu dziecka w rodzinie ziemiańskiej. Współpraca nauczycieli domowych z rodzicami, znaczenie uwag i obserwacji guwernera. Konflikty między guwernerem a rodzicami. Trudna sytuacja społeczna i finansowa nauczycieli domowych. Wymagania wobec guwernera. Samokształcenie guwernerów przez lekturę książek z dziedziny psychologii i pedagogiki.

[nauczyciel/pedagog, samokształcenie/samowychowanie, wychowanie w rodzinie]

XVI/106. Aniela Sobolewska, *W sprawie wychowawczyń domowych*, „Dziecko” 1914, z. 1, s. 5–9; z. 2, s. 76–78.

Zalety dobrej wychowawczynie domowej: miłość do wykonywanej pracy i podopiecznych, pogoda ducha, wyrozumiałość, łagodność, rozsądek, inteligencja, umiar w udzielaniu

przestróg, kar i nagród, uczciwość w stosunku do rodziców, znajomość zasad higieny i wychowania fizycznego. Niegodne traktowanie wychowawczyń domowych przez rodziców. Mała wiedza bon, również na temat kwestii wychowawczych. Niski poziom kursów ochroniarskich.

[nauczyciel/pedagog, wychowanie w rodzinie]

XVI/107. J. Tyszkówna, *Zadania wychowawczynie klasowej*, „Dziecko” 1914, z. 1, s. 9–13; z. 2, s. 78–80.

Jedno z pierwszych zadań wychowawczynie na pensji to poznanie przynależności narodowej i społecznej dziewcząt. Zwracanie uwagi pensjonarek na rolę wychowania fizycznego oraz higieny osobistej i mieszkań to podstawowy obowiązek wobec przyszłych matek, tym ważniejszy, że pensje nie zatrudniają lekarek. Wychowawczynie na pensji powinna być prawdziwą przyjaciółką podopiecznych, ich powiernicą, musi więc znać problemy dziewcząt w okresie dojrzewania, ich poglądy i opinie, posiadać zdolność „badania skomplikowanej duszy ludzkiej”. W szkołach w Europie Zachodniej i w Stanach Zjednoczonych dziewczęta przygotowuje się do umięjętnego korzystania z praw społecznych, obywatelskich i politycznych; brak takiego przygotowania w szkołach żeńskich na ziemiach polskich, więc zapoznanie dziewcząt z instytucjami społecznymi to także zadanie wychowawczynie.

[nauczyciel/pedagog]

XVI/108. J[ustyna] Budzińska-Tylicka, *Jak strzec dzieci od chorób zaraźliwych*, „Dziecko” 1914, z. 1, s. 19–24.

Im wyższa kultura i lepsze warunki sanitarne, tym niższa śmiertelność niemowląt i dzieci. Jak wykazały badania statystyczne, skutek chorób zakaźnych w pierwszym roku życia umierało w Skandynawii 12 na 100 dzieci, w Anglii i Francji – 15, na ziemiach polskich – 30. Wpływ na śmiertelność dzieci miały: złe warunki sanitarne bardzo drogich mieszkań, brak kanalizacji i wodociągów, niewystarczająca liczba szpitali, brak pracy rodziców, wyzysk robotników, pijaństwo, prostytucja, nieprzygotowanie kobiety do roli matki jako strażniczki zdrowia dzieci. Najpowszechniejsze choroby zakaźne dzieci na początku XX w.: ospa, odra, szkarlatyna, tyfus, błonica, koklusz i dyzenteria. Objawy, leczenie tych chorób i zapobieganie im.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XVI/109. Józefa Gażyńska, *Zakład dla dzieci upośledzonych umysłowo w Warszawie*, „Dziecko” 1914, z. 1, s. 31–36.

Od 1903 r. w Warszawie przy ul. Karolkowej istniał zakład dla dzieci z niepełnosprawnością intelektualną – kompleks instytucji dobroczynności publicznej gminy ewangelicko-augsburskiej. Kierowniczką zakładu była Helena Welfe. Zakład otaczał opieką 77 pensjonariuszy, a oprócz kierowniczkę zatrudniał 10 nauczycielek i opiekunek oraz 3 służące. Część prac gospodarczych wykonywali pensjonariusze. Dwie kategorie podopiecznych: uznani za niezdolnych do nauki i otoczeni jedynie opieką, oraz kształceni w zakresie

podstaw arytmetyki, czytania i pisania. Dziewczęta i kobiety uczyły się też szycia, haftu i naprawiania odzieży, a chłopcy i mężczyźni – wyplatania koszy. Zakład posiadał nowocześnie wyposażone łazienki oraz plac zabaw i ogród (park).

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka, pedagogika specjalna]

XVI/110. Zenobiusz Rutkowski, *Forsowne kształcenie*, „Dziecko” 1914, z. 1, s. 36–38.

O przeciążeniu programu zajęć szkolnych, nadmiarze przedmiotów (po wprowadzeniu przyrody i estetyki). Szkoła, która powinna rozwijać charakter i uczyć logicznego myślenia, stała się narzędziem do zaspokajania potrzeb utylitarnych. Rodzice nie powinni w związku z tym zbyt wcześnie posyłać dzieci do szkół. W przypadku braku promocji do następnej klasy (niewynikającej z lenistwa dziecka) nie należy dramatyzować. Ciągłe dyscyplinowanie i pospieszanie dzieci i młodzieży nie wpływa korzystnie na ich zdrowie fizyczne, moralne i umysłowe.

[program nauczania, szkolnictwo]

XVI/111. K[azimierz] Waroczewski, *Kaligrafia w początkowym i dalszym nauczaniu*, „Dziecko” 1914, z. 1, s. 38–42.

O nauce kaligrafii i jej znaczeniu na różnych etapach edukacji.

[edukacja elementarna, program nauczania]

XVI/112. R[omana] Pachucka, *Nowa metoda nauczania ortografii*, „Dziecko” 1914, z. 1, s. 42–44; z. 2, s. 103–105.

O nowej metodzie nauczania ortografii, opracowanej przez badaczy niemieckich, francuskich, rosyjskich oraz warszawskiego językoznawcę, leksykografa i pedagoga – Stanisława Szobera. Ćwiczenia ręki oddziałujące na pamięć wzrokową dziecka. Sprzeciw wobec dyktand. Prace polecane dla nauczycieli: Zofii Perkowskiej i Marii Hertzberżanki *Nauka poprawnego pisania* (Warszawa 1913) oraz Stanisława Szobera, Cecylii Niewiadomskiej i Cecylii Boguckiej *Nauka pisowni we wzorach i ćwiczeniach* (Warszawa–Kraków 1913).

[edukacja elementarna]

XVI/113. W. Sterski, *Pierwsze początki nauki czytania*, „Dziecko” 1914, z. 1, s. 49–51.

Rady dla osób rozpoczynających z dziećmi naukę czytania.

[edukacja elementarna]

XVI/114. W[alerian] Sikorski, *Gry i zabawy dla młodzieży. Zabawy dla dziatwy w wieku 6–9 lat*, „Dziecko” 1914, z. 1, s. 51–53.

Opis zabaw dla dzieci w wieku 6–9 lat, kształcących zmysły wzroku i dotyku, wzbudzających chęć obserwacji przyrody oraz wpływających pozytywnie na właściwe funkcjonowanie organizmu.

[zabawy]

XVI/115. R.P. [Paulina Kuczalska-Reinschmit], *Wykłady społeczne dla kobiet*, „Dziecko” 1914, z. 1, s. 59–63; z. 2, s. 125–127.

O cyklu wykładów na tematy społeczne, zorganizowanych na przełomie 1913 i 1914 r. z inicjatywy Związku Równouprawnienia Kobiet Polskich. Tematyka obejmowała m.in. pedagogikę społeczną, higienę społeczną, prawo cywilne oraz państwowe (konstytucyjne). Odbyło się 30 wykładów. Wśród prelegentów wyróżniała się Izabela Moszczeńska. Wykład *Ideal człowieka ze stanowiska społecznego* Józefy Krzyżanowskiej-Kodisowej.

[edukacja dziewcząt i kobiet, samokształcenie/samowychowanie]

XVI/116. Z[ofia] Muklanowiczówna, *Uczymy dzieci kochać*, „Dziecko” 1914, z. 2, s. 65–67.

Jak nauczyć dziecko kochać innych. Rady dla matek i wychowawców małych dzieci odnośnie do hamowania złych emocji, złości. Rozmowa z dzieckiem na temat czynienia dobra dla innych. Nie wystarczy uczyć dziecko podstawowych, katechizmowych zasad wiary, aby czyniło dobro, należy kształtować altruizm w życiu codziennym.

[wychowanie moralne, wychowanie religijne]

XVI/117. Barbara Żulińska, *Piękno w wieku przedszkolnym*, „Dziecko” 1914, z. 2, s. 68–72; z. 4, s. 209–213; z. 6, s. 331–333.

O potrzebie kształcenia estetycznego (muzycznego, plastycznego) dzieci w wieku przedszkolnym. Czystość i porządek w domu oraz ochronie, kształcenie w dzieciach zamiłowania do porządku. Estetyka głosu oraz wypowiedzi wychowawcy i nauczyciela. Czystość języka. Muzyka powinna towarzyszyć człowiekowi od narodzin (kołysanki). Umuzykalnianie dziecka w wieku przedszkolnym. Sztuki plastyczne w życiu dziecka (rysowanie, malowanie, wycinanie z papieru, lepienie z gliny, budowanie z klocków). Wpływ piękna przyrody na dziecko, także w sferze religijnej (Bóg jako Stwórca piękna świata).

[edukacja artystyczna, edukacja przedszkolna, wychowanie estetyczne]

XVI/118. Emilia Węśławska, *Szkoła nianieek (nurse) w Anglii*, „Dziecko” 1914, z. 2, s. 72–75.

Brak wykwalifikowanych nianieek. Wielodzietność rodziny ziemiańskiej. Pielęgnowanie niemowląt i opieka nad małymi dziećmi w Anglii. Wpływ wykwalifikowanej i inteligentnej nianieki na dziecko. System przygotowania dziewcząt i kobiet w Anglii do pełnienia obowiązków niani – szkoła pani Bernard Mol w Hampstead. Nauka obejmowała zajęcia teoretyczne (ekonomia, fizjologia, higiena, udzielanie pomocy w nagłych wypadkach) i praktyczne (gotowanie, pranie, szycie odzieży dziecięcej, opieka nad niemowlęciem i małym dzieckiem), trwała 6 miesięcy i kończyła się egzaminem przeprowadzonym przez lekarza. Do szkoły przyjmowano kandydatki w wieku 18–40 lat. Wyposażenie szkoły. Potrzeba założenia podobnej placówki na ziemiach polskich.

[edukacja dziewcząt i kobiet, wychowanie w rodzinie]

XVI/119. Władysław Ołtuszewski, *O chorobach mowy, zwyrodnieniu psychicznym oraz higienie mowy. Zwyrodnienie psychiczne*, „Dziecko” 1914, z. 2, s. 87–92.

Przyczyny zaburzeń mowy, m.in. choroby psychiczne, przyczyny zewnętrzne, dziedziczenie.

[choroby i śmiertelność, rozwój dziecka]

XVI/120. E[ugenia] Żypowska, *Ogródek dziecięcy w Paryżu*, „Dziecko” 1914, z. 2, s. 96–98.

O ogródku dziecięcym, wzorowo zorganizowanym przez Emilię Brandt w Paryżu według systemu Friedricha Fröbela. Dzieci przysposabiano do prac fizycznych, uczono je pielęgnowania roślin, utrzymania porządku w pomieszczeniach przedszkolnych. Przed zajęciami spacerowały i bawiły się klockami. Zajęcia rozpoczynały się lekcją rytmiki, śpiewem chóralnym i pogadanką. Uczono podstaw matematyki, pisania i czytania, organizowano gimnastykę i pogadanki z przyrody. Dzieci uczyły się wierszy i piosenek na pamięć, doskonaliły zręczność przez lepienie z gliny, wycinanki z papieru.

[ochronki, ogródki dziecięce]

XVI/121. Józefa Gażyńska, *Kształcenie wrażliwości estetycznej. (Luźne uwagi praktyczne)*, „Dziecko” 1914, z. 2, s. 99–103; z. 3, s. 165–168.

O działalności szkoły w zakresie kształcenia estetycznego uczniów. Brak wrażliwości najmłodszych na piękno otaczającego świata. Uwrażliwienie dziecka w tym zakresie. Ukazywanie uczniom piękna natury za pomocą literatury i ilustracji.

[wychowanie estetyczne]

XVI/122. K[azimierz] Waroczewski, *Rysowanie planów sytuacyjnych i przekrojów w wieku dziecięcym*, „Dziecko” 1914, z. 2, s. 105–108.

Rysowanie planów sytuacyjnych oraz przekrojów figur geometrycznych nie musi być dla ucznia skomplikowane. System pogłądowo-plastyczny (realny) zamiast teoretyczno-matematycznego (abstrakcyjnego), Należy zacząć od nauki podstaw rysunku technicznego.

[edukacja artystyczna]

XVI/123. Anna Grudzińska, *Badania nad dziećmi. Twórczość dziecka*, „Dziecko” 1914, z. 2, s. 108–112; z. 3, s. 173–176.

Sprzeciw wobec metody wychowawczej Marii Montessori w kwestii zbyt wczesnej nauki dla dzieci, bo odbiera im to dzieciństwo. Beztraska i swoboda wpływają korzystnie na rozwój fizyczny i psychiczny dziecka. Wieloletnia praktyka nauczycielska Waldemara Osterloff'a dowodzi, że dziecko nie powinno się uczyć przed ukończeniem 7–8 lat. Ankieta dla rodziców na temat przejawów twórczości dziecka (zainteresowanie muzyką, literaturą, pracami plastyczno-technicznymi). Poznawanie psychiki dziecka przez badanie jego twórczości. Pamięć dziecka oparta na wzroku i ulotna. Wyobrażenia

wzrokowa dziecka. Psychologiczne typy dzieci – podstawa metody wychowawczej Montessori.

[metody wychowania, rozwój dziecka]

XVI/124. Janina Bem, *Zajęcia dla młodszych dzieci. Wycinanki. Suszone liście*, „Dziecko” 1914, z. 2, s. 113–114; z. 3, s. 182–183; z. 8 i 9, s. 507.

Instrukcje wykonania ozdób pokoju dziecięcego, do wykorzystania przez starsze rodzeństwo z myślą o młodszym.

[prace ręczne]

XVI/125. Hage, *Zajęcia dla młodszych dzieci. Roboty gwoździkowe*, „Dziecko” 1914, z. 2, s. 115–116.

Prace ręczne z użyciem drewna i gwoździków, polecane dla chłopców od pięciu lat, kształcą zmysł estetyczny, fantazję i twórczość dziecka.

[prace ręczne]

XVI/126. J.T., *Kursy wieczorne handlowe dla pracownic*, „Dziecko” 1914, z. 2, s. 127–128.

Związek Równouprawnienia Kobiet Polskich jako organizator kursów wieczorowych ogólnokształcących w Warszawie od stycznia 1913 r., przeznaczonych dla dziewcząt i kobiet zatrudnionych w handlu, szwaczek i hafciarek. Nauka w szkole Michała Kreczmarza trzy razy w tygodniu, w niedzielę – pogadanki dla kursantek z zakresu higieny i przyrody, zwiedzanie instytucji naukowych i artystycznych.

[edukacja dziewcząt i kobiet]

XVI/127. W[ładysław] Korycki, *Kontrola i wolność dziecka*, „Dziecko” 1914, z. 3, s. 129–131.

O kontrolowaniu poczynań dziecka oraz relacji między zabiegami wychowawczymi w tym zakresie a uszanowaniem wolności dziecka.

[wychowanie w rodzinie]

XVI/128. Aniela Sobolewska, *O posłuszeństwie*, „Dziecko” 1914, z. 3, s. 137–143; z. 4, s. 204–209.

O wymaganii posłuszeństwa od dzieci. Zamiast wymuszać na dziecku posłuszeństwo należy dać mu wolny wybór lub radę. Pozyskując tak zaufanie dziecka, rodzice nie potrzebują stosować surowych metod wychowawczych. Wymagając od dziecka posłuszeństwa, nie należy mu bez potrzeby rozkazywać ani czegoś zakazywać, lepsza jest serdeczna rozmowa, omawianie z dzieckiem jego postępowania. Wychowawcy mają imponować podopiecznym rozumem, stanowczością i konsekwentnym postępowaniem, a zarazem dobrocią i zrozumieniem.

[wychowanie moralne]

XVI/129. T[adeusz] Jaroszyński, *Wychowanie dzieci nerwowych*, „Dziecko” 1914, z. 3, s. 146–151; z. 4, s. 219–224; z. 5, s. 279–286.

Przejawy nerwowości u dziecka. Choroby układu nerwowego dzieci i ich przyczyny. Zalecenia do pracy z dzieckiem nerwowym. Rodzice nie mogą być zbyt surowi ani zbyt łagodni i pobłażliwi. Wczesne przyuczanie do zrozumiałych zasad dyscypliny, stanowczość i sympatia. Dzieci nerwowe powinny być wychowywane przez rodziców zrównoważonych. Wpływ otoczenia oraz właściwe wychowanie jako czynniki hamujące stany lękowe u dzieci. Wyrabianie w dziecku poczucia własnej wartości. O obserwacji i badaniach psychiki dziecka według prac: Anieli Szcówny, Jana Władysława Dawida, Ludwika Wolberga, Charlotte Mason, Alfreda Bineta.

[choroby i śmiertelność, metody wychowania, zdrowie i higiena]

XVI/130. Władysław Ołtuszewski, *O chorobach mowy, zwyrodnieniu psychicznym oraz higienie mowy. Higiena mowy*, „Dziecko” 1914, z. 3, s. 151–158.

O higienie mowy, m.in. o wpływie braku powietrza i światła na struny głosowe. Zabawy i ćwiczenia logopedyczne, leczenie wad wymowy. Autor zachęca do zapoznania się z jego książką: *Szkic nauki o mowie i jej zboczeniach (niemota, bełkotanie, mowa nosowa, jąkanie itd.) oraz higiena mowy* (Warszawa 1905).

[choroby i śmiertelność, rozwój dziecka, zdrowie i higiena]

XVI/131. Aniela Szcówna, *Wychowanie moralne w Ameryce*, „Dziecko” 1914, z. 3, s. 158–161; z. 5, s. 286–290.

O poglądach wybitnych pedagogów amerykańskich na temat wychowania moralnego, zawartych w książce zbiorowej na II Międzynarodowy Kongres Wychowania Moralnego w Hadze w sierpniu 1912 r. Według Franka Chapmana Sharpa w wychowaniu moralnym należy uwzględnić aspekt psychologiczny: popędy, przyzwyczajenia. Felix Adler wskazywał, że konieczne jest stosowanie różnych sposobów wychowania i nauczania moralnego w zależności od okresu rozwoju dziecka. Percival Chubb ukazywał znaczenie wychowawcze zabawy. O szkołach niedzielnych w Stanach Zjednoczonych. Metoda nauczania moralności przy pomocy obrazków według Edwina Milтона Fairchilda, założyciela Narodowego Instytutu Edukacji Moralnej. Informacje na temat tworzenia samorządów szkolnych według Wiliama R. George’a, założyciela tzw. Młodej Republiki (1895).

[wychowanie moralne]

XVI/132. J. Tyszkówna, *Szkoła gimnastyki rytmicznej w Hellerau i jej filia w Warszawie*, „Dziecko” 1914, z. 3, s. 161–165.

O gimnastyce rytmicznej według wskazówek Émile’a Jaques-Dalcroze’a oraz jej zwolennikach, również na ziemiach polskich. Filia szkoły z Hellerau w Warszawie. Zadanie tej szkoły to wyrobienie w dziecku poczucia piękna wykonywanych czynności, np. chodu, ruchu, mowy. Dziecko przez zabawę poznaje podstawy muzyki, przydatne podczas

późniejszej nauki gry na instrumencie. Każda lekcja gimnastyki rytmicznej powinna być przyjemnością dla dziecka.

[edukacja artystyczna]

XVI/133. B[ohdan] Dyakowski, *O wiosennych obserwacjach nad przyrodą ożywioną w mieście*, „Dziecko” 1914, z. 3, s. 168–170; z. 4, s. 228–231.

Zwrócenie uwagi dziecka z miasta na budzącą się wiosną do życia przyrodę (rośliny i zwierzęta). Obserwacja przyrody w parkach (pąki, liście, kwiaty, zioła). Nauka rozróżniania kwiatów. Obserwacja świata owadów oraz ptaków. Wiosenne prace w ogrodach i parkach.

[kontakt z przyrodą]

XVI/134. Z[ofia] Rudnicka, *Jak przygotować dziecko do chemii*, „Dziecko” 1914, z. 3, s. 171–173; z. 4, s. 234–236.

O zainteresowaniu uczniów lekcjami chemii. Omawiane na lekcjach tematy, m.in. rozpoznawanie kwasów i alkaloidów, działanie światła na sole, węgiel i jego odmiany.

[kontakt z przyrodą]

XVI/135. W.O. [Waldemar Osterloff], *Jeden z tych, którzy odeszli*, „Dziecko” 1914, z. 3, s. 184–188.

O Janie Władysławie Dawidzie, zmarłym 9 lutego 1914 r. pedagogu, psychologu i publicyście.

[metody nauczania, metody wychowania]

XVI/136. J.G. [Józefa Gażyńska], *Wychowanie przedszkolne*, „Dziecko” 1914, z. 3, s. 188–191; z. 6, s. 382–384.

O działalności Towarzystwa Wychowania Przedszkolnego, jego celach i aktywnościach.

[edukacja przedszkolna, popularyzacja wiedzy pedagogicznej]

XVI/137. Dr J., *Międzynarodowy Fakultet Pedologiczny w Brukseli*, „Dziecko” 1914, z. 3, s. 191–192.

Informacje o semestrze letnim studiów na fakultecie pedologicznym w Brukseli, kierowanym przez Józefę Joteykównę. Program obejmuje m.in. zagadnienia pedagogiki specjalnej.

[pedagogika naukowa, pedagogika specjalna]

XVI/138. Helena Pinińska, *My i dzieci*, „Dziecko” 1914, z. 4, s. 193–197.

O wychowaniu dzieci i kształtowaniu ich charakteru. Do rozpoczęcia nauki szkolnej w wieku 6–7 lat dzieci traktowane są przez rodziców, krewnych i znajomych jak zabawki,

co ma zły wpływ na ich charakter. Nie należy przemawiać do dziecka po dziecięcemu, bo wypacza to jego mowę. Należy postępować sprawiedliwie i nauczyć dzieci szanować dorosłych. Krzywda wyrządzona dziecku pozostawia trwały ślad w jego psychice i pamięci. Wychowanie w wierze.

[rodzina, wychowanie w rodzinie]

XVI/139. W. Sterski, *Pytania dzieci*, „Dziecko” 1914, z. 4, s. 197–199.

O uporczywych pytaniach dzieci. Zadają je najczęściej dzieci, które cechuje wścibstwo i gadatliwość, ale także dzieci bardzo wrażliwe. Zdrowe i naturalne są tylko pytania wynikające z ciekawości, dotyczące głównie najbliższego otoczenia.

[psychologia dzieci i młodzieży, rozwój dziecka]

XVI/140. Emilia Węśławska, „*Drażliwe*” pytania dziecka, „Dziecko” 1914, z. 4, s. 200–203.

Jak odpowiadać na pytania dziecka na temat płciowości, rozrodczości. Nie należy podawać dzieciom nieprawdziwych informacji, np. o bocianie przynoszącym dzieci. Autorka opowiada się za niezbyt wczesną edukacją seksualną. Rozmowa rodziców, a zwłaszcza matek z dziećmi na tematy płci powinna mieć charakter serdeczny i poufny.

[edukacja seksualna]

XVI/141. Józefa Joteyko, *Metoda Montessori i kształcenie zmysłów*, tłum. Romana Pachucka, „Dziecko” 1914, z. 4, s. 225–228; z. 6, s. 352–356; z. 7, s. 426–427; z. 8–9, s. 490–492; 1915, z. 10–12, s. 571–575.

O zastosowaniu pedagogii w wychowaniu dzieci. System Marii Montessori jako zastosowanie metod pedagogicznych w wychowaniu dzieci najmłodszych. Domy dziecięce Montessori (pierwszy powstał w 1907 r. w Rzymie). Metody nauczania oparte na racjonalnych zasadach naukowych. W domach dziecięcych obowiązywał tzw. system swobody, dzieci mogły hałasować czy biegać. Samodzielność małych dzieci. Kary stosowane w domach dziecięcych Montessori. Ćwiczenia mięśni według Montessori. Rola przyrody w wychowaniu dzieci w systemie Montessori. Robótki ręczne, np. prace garncarskie. Kształcenie zmysłu wzroku, słuchu, dotyku, odczucia ciepła i kształtu. Kształcenie percepcji wzrokowej.

[metody nauczania, metody wychowania, rozwój dziecka]

XVI/142. Józefa Gażyńska, *Dzieci i zbiory*, „Dziecko” 1914, z. 4, s. 231–234.

O zwiedzaniu muzeów przez dzieci i dorosłych z dziećmi (np. Muzeum Przemysłu i Rolnictwa w Warszawie, Zbrojowni hr. Krasińskich, zbiorów Erazma Majewskiego). Zachęcanie dzieci do rysowania świątyń, pałaców, budowli historycznych oraz analizowania ich kształtu architektonicznego, m.in. na podstawie atlasu w opracowaniu Czesława Domaniewskiego i Mariana Wawrzenieckiego *Rozróżnianie stylów w architekturze. Dla poświęcających się sztuce stosowanej oraz do użytku ogółu* (Warszawa 1900).

[edukacja artystyczna, wychowanie estetyczne]

XVI/143. J. Sikorska, *Badania nad dziećmi. Z notatek matki. Bajki moich córek*, „Dziecko” 1914, z. 4, s. 236–239; z. 5, s. 305–308; z. 6, s. 366–369.

Wyjątki z notatnika matki trzech córek, w którym zgodnie z zaleceniami pedagogów notowała obserwacje zachowań swoich dzieci na różnych etapach ich rozwoju fizycznego, umysłowego i moralnego.

[metody wychowania, psychologia dzieci i młodzieży, wychowanie w rodzinie]

XVI/144. Hage, *Zajęcia dla młodszych dzieci. Intarsja*, „Dziecko” 1914, z. 4, s. 241–244.

Wykładanie powierzchni przedmiotów drewnianych innymi gatunkami drewna to doskonała rozrywka oraz ćwiczenie zręcznościowe dla dzieci od lat 10.

[prace ręczne]

XVI/145. Nauczycielka, *Jeszcze w sprawie wychowawczyń domowych*, „Dziecko” 1914, z. 4, s. 247–249.

Odnosi się do artykułów: W. Żareckiego *Wychowawca domowy* („Dziecko” 1914, z. 1; z. 3) oraz A. Sobolewskiej *W sprawie wychowawczyń domowych* („Dziecko” 1914, z. 1; z. 2). Przedstawiono kwestię oceny nauczycieli domowych, ukazując skomplikowane relacje między rodzicami a nauczycielami i eksponując problem negatywnego stosunku rodziców do wychowawców oraz okazywania przez nich poczucia wyższości nad nauczycielem.

[nauczyciel/pedagog, wychowanie w rodzinie]

XVI/146. R.D., *Pasieki przy szkołach ludowych na wsi*, „Dziecko” 1914, z. 4, s. 251–253.

O zakładaniu przy wiejskich szkołach elementarnych pasiek i o nauce pszczelarstwa. Dla młodszych dzieci zalecano organizowanie pogadanek o życiu pszczół, a dla starszych – zajęcia praktyczne. Organizowanie w seminariach nauczycielskich wykładów i zajęć praktycznych dla osób, które w przyszłości chciałyby założyć pasiekę przy szkółce wiejskiej.

[edukacja elementarna, edukacja zawodowa]

XVI/147. J.G. [Józefa Gażyńska], *Wystawa szkolna*, „Dziecko” 1914, z. 4, s. 253–254.

Opis wystawy prac uczniów Instytutu Wychowawczo-Naukowego dla Dzieci Mało Zdolnych w Warszawie, zorganizowanej pod kierunkiem Eugenii Lublinerowej. Szkoła powstała w 1908 r., do 1914 r. ukończyło ją 19 wychowanków.

[pedagogika specjalna, wychowanie estetyczne]

XVI/148. J. Tyszkówna, *Z izb piwnicznych na słońce*, „Dziecko” 1914, z. 5, s. 257–262.

O koloniach letnich i leczniczych dla dzieci z ubogich rodzin robotniczych. Na koszt WTD wysyłano rocznie 3000–4000 dzieci do Ciechocinka, Jurasina, Zofiówki,

Wilhelmówki, Psar, Michałówki, Żyrzyna, Leszna, Puczyz, Ojrzanowa i Sannik. Informacje na temat dzieci wysłanych na kolonie w 1913 r.

[kolonie i półkolonie, odpoczynek i rekreacja]

XVI/149. Anna Grudzińska, *Wychowanie domowe dziecka. Dziecko w rodzinie. Pierwsze lata życia dziecka. Dziedziczność i wychowanie*, „Dziecko” 1914, z. 5, s. 263–267; z. 6, s. 334–338; z. 7, s. 401–405; z. 8–9, s. 465–467; 1915, z. 10–12, s. 545–553.

Rola rodziny w wychowaniu dziecka. Sposoby postępowania z niemowlęciem. Cechy charakteru i talenty dziedziczone po przodkach oraz ich wpływ na wychowanie dziecka. Wpływ wykształcenia i poziomu intelektualnego rodziców na rozwój umysłowy dzieci. Dla wychowania znaczenie mają: zmysły, ciekawość, otoczenie, rodzeństwo, koledzy.

[relacje koleżeńskie, wychowanie w rodzinie]

XVI/150. J. Maciejowski, *Z zadań wychowawczych*, „Dziecko” 1914, z. 5, s. 267–270; z. 6, s. 340–344.

Rola rodziców i opiekunów w wychowaniu młodego człowieka. Błędy w wychowaniu dzieci i młodzieży. Wady charakteru dorosłych naśladowane przez dzieci. Przestrzeganie zasad koleżeństwa, umiejętność współpracy w grupie rówieśniczej kluczem do wychowania człowieka nieegoistycznego. O obowiązkach dzieci i młodzieży względem siebie samych: praca nad kształtowaniem swego umysłu i serca, życie zgodnie z nauką Chrystusa.

[relacje koleżeńskie, wychowanie religijne, wychowanie w rodzinie]

XVI/151. Emilia Węśławska, *Szkoła na otwartym powietrzu w Londynie*, „Dziecko” 1914, z. 5, s. 290–293.

O szkole założonej w 1913 r. na terenie ogrodu botanicznego w Londynie w celu poprawy stanu zdrowia dzieci. Dzieci w szkołach cierpią na bóle głowy, anemię, krótkowzroczność, a powinny być zadowolone i szczęśliwe, co może im zapewnić pobyt na świeżym powietrzu, słońce, przestrzeń, swoboda ruchów, nauka i zabawa w atmosferze wolnej od trosk. W prezentowanej placówce ćwiczenia fizyczne odbywały się zawsze pod gołym niebem, w salach lekcyjnych dbano o światło i świeże powietrze, duży nacisk kładziono na przyrodę i geografę, a historii nauczano metodą opowiadania. Dzieci uczyły się rysunku, lepiły z gliny, budowały z cegiełek. Poznawały zasady ogrodnictwa.

[metody nauczania, zdrowie i higiena]

XVI/152. E[ugenia] Żypowska, *Ogródek dziecięcy na wsi we Francji*, „Dziecko” 1914, z. 5, s. 293–298.

O ogródku dziecięcym (ochronce), wzorowo zorganizowanym przez Emilię Brandt we francuskiej wsi. Lekcje odbywały się przed południem i trwały krótko. Uczono

rachunków, czytania, pisania, malowania akwarelami, rysunku, historii. Duży nacisk kładziono na przyrodę, dzieci m.in. uprawiały rośliny.

[ochronki, ogródki dziecięce]

XVI/153. W[anda] Ciot-Mazowiecka, *Estetyka ubrania*, „Dziecko” 1914, z. 5, s. 301–305.

Estetyka życia codziennego. O ubraniach dziecięcych, prostych w kroju, z jasnych materiałów. O niewygodnym obuwiu, które zniekształca stopy.

[wychowanie estetyczne, zdrowie i higiena]

XVI/154. R.P. [Paulina Kuczalska-Reinschmit], *Gry i zabawy dla dzieci i młodzieży. Bociany i żabki*, „Dziecko” 1914, z. 5, s. 308–310; z. 6, s. 373–376.

Instrukcje gier i zabaw dla młodszych i starszych dzieci, np. gry w piłkę nożną.

[odpoczynek i rekreacja, wychowanie fizyczne i sport, zabawy]

XVI/155. Hage, *Zajęcia dla młodszych dzieci. Fałdowanie papieru*, „Dziecko” 1914, z. 5, s. 310–313; z. 6, s. 376–378.

Instrukcja wykonania łatwych prac (kapelusz, piramida, solniczka, lódeczka) z papieru do pisania, kolorowego papieru, starych gazet. Prace mogą wykonać małe dzieci, niepotrafiące jeszcze rysować, z pomocą dorosłych lub starszego rodzeństwa.

[prace ręczne]

XVI/156. Józefa Gażyńska, *Wystawa prac uczniów szkoły Wróblewskiego (przy ulicy Składowej)*, „Dziecko” 1914, z. 5, s. 314–316.

Relacja z wystawy zorganizowanej w Warszawie w szkole Wróblewskiego. Zaprezentowano na niej fotografie z popisów gimnastycznych, rysunki, prace z gliny i gipsu, tablice poświęcone fizjologii roślin, eksponaty przyrodnicze, w tym okazy żywe (myszy, króliki, żółwie, jaszczurki, ptaki), rośliny doniczkowe. Zwiedzanie wystawy uatrakcyjniały popisy muzyczne uczniów.

[edukacja artystyczna, pomoce dydaktyczne i podręczniki, prace ręczne]

XVI/157. *Polskie T-wo badań nad dziećmi*, „Dziecko” 1914, z. 5, s. 317–319.

O zebraniach TBD w Warszawie w 1913 r. Założone w 1907 r. z inicjatywy Anieli Szy-cówny, TBD zorganizowało 9 zebrań, podczas których wygłoszono 15 odczytów. Wśród prelegentów byli: Władysław Sterling, Aniela Szy-cówna, Sylwester Pieczynis, Józef Ciembroniewicz, Władysław Borowski, Tadeusz Jaroszyński, Dorota Zylberowa, Anna Grudzińska, Józefa Joteyko, Lucjan Zarzecki, Józefa Gażyńska, Stanisław Kopczyński, Eugenia Lublinerowa. Tematy odczytów to psychologia dziecka, kwestia podświadomości i uczucia strachu u dzieci, nauczanie początkowe arytmetyki.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, pedagogika naukowa]

XVI/158. Władysław Korycki, *Bóstwa zdetronizowane*, „Dziecko” 1914, z. 6, s. 321–323.

O faworyzowaniu w rodzinie jednych dzieci kosztem drugich. Faworyzowanie i ponizanie odbijają się na charakterze i usposobieniu – dzieci uczą się niesprawiedliwości i obłudy, starają się wkupić się w łaski dorosłych, dzieci uprzywilejowane stają się zarozumiałe, kapryśne i nerwowe. Należy postępować z wszystkimi dziećmi jednakowo, a gdy trzeba poświęcić więcej uwagi np. dziecku młodszemu czy choremu, należy takie postępowanie wyjaśnić.

[rodzina, wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

XVI/159. Karol Appel, *Dzieci dwujęzyczne*, „Dziecko” 1914, z. 6, s. 324–326.

O dzieciach z różnojęzycznych rodzin, uczeniu się przez nie i używaniu języków obojga rodziców. Autor – syn Polaka i Francuzki – uważa, że języków obcych należy uczyć nawet bardzo małe dzieci praktycznie, przez towarzystwo obcokrajowców, np. bon, cudzoziemskich nauczycielek. Jak wykazały badania, dzieci już w drugim roku życia zaczynają opanowywać równoległe dwa języki, matki i ojca.

[nauka języków obcych]

XVI/160. W. Sterski, *Języki obce w domu*, „Dziecko” 1914, z. 6, s. 326–331.

O domowym nauczaniu małych dzieci języków obcych. Nie należy rozpoczynać nauki języków obcych w 4.–5. roku życia, kiedy dziecko uczy się mówić w języku ojczystym, a dopiero na ok. rok przed podjęciem nauki w szkole. Sprzeciw wobec zatrudniania w domach ziemiańskich cudzoziemców jako guwernerów do uczenia małych dzieci. Niski poziom nauki szkolnej języków obcych.

[nauka języków obcych, wychowanie w rodzinie]

XVI/161. A[niela] Sobolewska, *Wiek krytyczny*, „Dziecko” 1914, z. 6, s. 344–349.

O dziecku w okresie dojrzewania. Przypada on ok. 13. roku życia u dziewcząt i ok. 14. u chłopców, trwa 3–5 lat. Ostrzeżenie przed niedyspozycjami zdrowotnymi: bóle głowy, kołatanie serca, krwawienie z nosa, rozdrażnienie, męczliwość. To najtrudniejszy dla rodziców, wychowawców i nauczycieli okres w życiu młodej osoby. Należy powstrzymać się przed nadmierną surowością wobec wychowanka, być wyrozumiałym, zachować powściągliwość w stosowaniu kar, prowadzić dyskretny dozór zamiast ścisłej kontroli postępowania.

[rozwój dziecka]

XVI/162. Aniela Szycówna, *Pamięć dziecka a ćwiczenia pamięciowe. (Rzecz wygłoszona na posiedzeniu Tow. Wychowania przedszkolnego w marcu 1914 r.)*, „Dziecko” 1914, z. 6, s. 349–352; z. 7, s. 422–425.

Pamięć i jej znaczenie w nauczaniu. Pamięć bezpośrednia i trwała. Wpływ emocji na trwałość pamięci. Długotrwałość pamięci uzyskiwana przez powtarzanie i utrwalanie materiału szkolnego. Ćwiczenie pamięci. Rozwój pamięci u człowieka. Wskazówki na temat higieny i psychologii pracy umysłowej przydatne podczas studiów uniwersyteckich.

[metody nauczania]

XVI/163. J. Tyszkówna, *Ogrody im. W.E. Raua*, „Dziecko” 1914, z. 6, s. 356–358.

O Ogrodach Dziecięcych im. W.E. Raua, zorganizowanych w Warszawie dla dzieci słabowitych. Na czele instytucji stał komitet wybrany z członków WTH. Chodziło o to, by chorowite dzieci miejskie przebywały na świeżym powietrzu w parkach (ogrodach miejskich), np. w Parku Agrykola, Floriańskim, Nowogrodzkim, w Ogrodzie Saskim. Ogrody urządzone z myślą o odpoczynku małych dzieci, jeszcze nieuczęszczających do szkoły. Rozrywki młodzieży w Ogrodach im. W.E. Raua (gry i zabawy sportowe).

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, odpoczynek i rekreacja]

XVI/164. Józefa Gażyńska, *Studzieniec (Wrażenia z wycieczki)*, „Dziecko” 1914, z. 6, s. 358–361.

Relacja z wycieczki PTK do Studzienca, znanego autorce z odczytów na rzecz Towarzystwa Osad Rolnych i Przytułków Rzemieślniczych. Relacja z wizyty w zakładzie dla nieletnich przestępców, pierwszej na ziemiach polskich takiej placówce resocjalizacyjnej.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, wycieczki/krajoznawstwo]

XVI/165. Matylda Biehler, *O wychowaniu fizycznym dzieci (kąpiele słoneczno-powietrzne, sporty)*, „Dziecko” 1914, z. 6, s. 361–363; z. 7, s. 417–421; z. 8–9, s. 484–490.

O dobroczynnym wpływie ćwiczeń fizycznych na organizm człowieka. Do 8. roku życia należy jedynie uczyć dzieci właściwej postawy, właściwego oddychania i zręczności. U dzieci 10–14-letnich nie należy wprowadzać ćwiczeń z przyrządami i wysiłkowych. O gimnastyce w szkołach męskich i żeńskich. Wartości edukacyjne gier ruchowych. Dobroczynny wpływ spacerów i biegania na nerki, płuca i serce zdrowych dzieci. Wpływ kąpiele wodnych na czystość skóry, hartowanie wodą. Pierwszy zakład kąpielowy zorganizowany w Krainie (Szwajcaria) przez Arnolda Rikliego. O warszawskim zakładzie Józefa Łuczynskiego, stosującym kąpiele słoneczno-powietrzne.

[odpoczynek i rekreacja, wychowanie fizyczne i sport]

XVI/166. J. Rzepko, *Pogotowie ratunkowe na letnisku*, „Dziecko” 1914, z. 6, s. 363–366.

Wyposażenie apteczki domowej. Zasady postępowania w przypadku skaleczeń, odparzeń, ukłuc, przeziębień, bólu gardła, kaszlu, gorączki, biegunki, nudności, wymiotów, krwotoku z nosa, porażenia słonecznego, porażenia piorunem, skręceń i zwichnięć kończyn dolnych, omdleń. Ratowanie osoby tonącej.

[zdrowie i higiena]

XVI/167. R.P. [Paulina Kuczalska-Reinschmit], *Gry i zabawy dla dzieci i młodzieży*, „Dziecko” 1914, z. 6, s. 373–376.

Instrukcje zabaw dla dzieci młodszych i starszych, związanych z tańcem, śpiewem, bieganiem, grą w piłkę.

[odpoczynek i rekreacja, wychowanie fizyczne i sport, zabawy]

XVI/168. Józefa Gażyńska, *Wychowanie przedszkolne*, „Dziecko” 1914, z. 6, s. 382–384.

O dwóch konferencjach, zorganizowanych w 1914 r. przez Towarzystwo Wychowania Przedszkolnego w Warszawie. Marian Massonius referował temat nauki mowy, a Aniela Szycówna – pamięci i nauki pamięciowej. Omówienie ich odczytów.

[edukacja przedszkolna, instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, pedagogika naukowa]

XVI/169. Wł[adysława] Paszkiewiczowa, *Samowola a samodzielność*, „Dziecko” 1914, z. 7, s. 385–389.

Wychowanie dziecka i jego cele w początkach XX w.

[metody wychowania, wychowanie moralne]

XVI/170. Józef Muklanowicz, *Lenistwo*, oprac. Zofia Muklanowiczówna, „Dziecko” 1914, z. 7, s. 390–393.

Lenistwo jako wada, wynik słabości charakteru dziecka. O umiejętnym wzbudzeniu zainteresowania dzieci pracą i obowiązkami, wyrabianiu samodzielności. Dzieci mało zdolne, właściwie wychowywane, stają się niejednokrotnie wielkimi ludźmi, a dzieci zdolne, wychowywane niewłaściwie, mogą zostać tylko błyskotliwymi dyletantami. Lenistwo jako choroba (brak sił fizycznych lub duchowych) i jego leczenie. Odwołanie do książki Anieli Szycówny *Jak badać umysł dziecka? (O zadaniach i metodach psychologii dziecka)* (Warszawa 1904).

[metody nauczania]

XVI/171. W. Żarecki, *Roztargnienie u dzieci a wakacje*, „Dziecko” 1914, z. 7, s. 393–398.

Roztargnienie dzieci podczas zajęć szkolnych i odrabiania lekcji. Jego przyczyny: brak snu, odwiedziny krewnych, wpływ warunków atmosferycznych, przedwczesna dojrzałość płciowa, brak pamięci, nieodpowiednie oświetlenie sali szkolnej itp. Wyeliminowanie roztargnienia z życia dziecka przez cierpliwość, łagodność, pobłażanie, ustępstwa. Badanie przez nauczyciela domowego i szkolnego przyczyn roztargnienia wychowanka. Roztargnienie letnie (wakacyjne), wynikające m.in. z przygotowywania się do egzaminów.

[przymus w wychowaniu]

XVI/172. J. Tyszkówna, *Nauczycielka a wakacje*, „Dziecko” 1914, z. 7, s. 398–401.

O niepewnej sytuacji nauczycieli domowych, bon, guwernantek z dworów ziemiańskich podczas wakacji. Podpisanie umowy z rodzicami wychowanków, regularne wypłaty należności za pracę, właściwie określony termin wymówienia – jako warunki stabilizacji życiowej i zawodowej.

[nauczyciel/pedagog]

XVI/173. Józef Ciembroniewicz, *„Duziuś już wielki!”*, „Dziecko” 1914, z. 7, s. 405–407.

O ambicji u dzieci i sposobach jej rozbudzania.

[rozwój dziecka, wychowanie moralne]

XVI/174. Dr Kühn, *Dziecko a gruźlica*, tł. J. Rzepko, „Dziecko” 1914, z. 7, s. 412–417; z. 8–9, s. 478–481; 1915, z. 10–12, s. 554–559.

Śmiertelność wśród chorych na gruźlicę. Charakterystyka przebiegu choroby u małych dzieci. Śmierć niemowląt. Dziedziczenie gruźlicy (zakażenie płodowe i pozapłodowe). Sposoby zarażenia się gruźlicą: zarażenie żołądkowo-kiszkowe, zarażenie przez wdychanie. Przenoszenie gruźlicy bydłęcej na człowieka. Mleko dla niemowląt przyczyną gruźlicy. Małżeństwo osób chorych na gruźlicę.

[choroby i śmiertelność]

XVI/175. J. Rzepko, *Zimne kąpiele*, „Dziecko” 1914, z. 7, s. 421–422.

Kąpiele rzeczne jako jedna z największych przyjemności wczasowiczów. Niebezpieczeństwo kąpieli rzecznych dla zdrowia i życia. Ostrzeżenie dzieci i młodzieży, by nie kapały się bez towarzystwa czy opieki dorosłych.

[odpoczynek i rekreacja, zdrowie i higiena]

XVI/176. Janina Bem, *Jak chłopcy spędzali lato*, „Dziecko” 1914, z. 7, s. 429–430.

Opis wakacji, które trzej chłopcy z miasta spędzili na wsi bez nudy, ucząc się pracy w ogródku, opieki nad roślinami i zwierzętami, rysując i malując oraz czytając.

[kontakt z przyrodą, odpoczynek i rekreacja, wychowanie przez pracę]

XVI/177. Józefa Gażyńska, *Dzieci i listy*, „Dziecko” 1914, z. 7, s. 430–432.

O stosunku dzieci do pisania listów. Wdrażanie u dzieci nawyku sumiennego pisania i odpisywania na listy jako obowiązek rodziców i wychowawców domowych. Listy to obrazy z życia przekazywane innym – tak należy o nich mówić dzieciom. Estetyka korespondencji (czysty, niezaplamiony, niepomięty papier).

[edukacja elementarna, wychowanie estetyczne]

XVI/178. [Żurski], *Wycieczki*, „Dziecko” 1914, z. 7, s. 432–434.

Wskazówki dotyczące organizowania wycieczek dla dzieci. Ich organizatorzy powinni zwracać uwagę dzieci na krajobraz i cierpliwie odpowiadać na zadawane pytania. Podczas wycieczek przyrodniczych i geograficznych dobrze jest poszerzać objaśnienia, np. o wiadomości z życia włościan. Można też zachęcać najmłodszych do zbierania okazów przyrody, m.in. minerałów.

[wycieczki/krajoznawstwo]

XVI/179. Anna Grudzińska, *Ciechocinek, w czerwcu 1914 r.*, „Dziecko” 1914, z. 7, s. 434–437.

Opis pożytków z uzdrowiska w Ciechocinku dla dzieci przebywających tu licznie na różnego rodzaju koloniach. Informacja o możliwości skorzystania z pensjonatów dla dzieci, gdzie mogą zostać one objęte opieką także pod nieobecność rodziców.

[odpoczynek i rekreacja, zdrowie i higiena]

XVI/180. R.P. [Paulina Kuczalska-Reinschmit], *Gry i zabawy dla dzieci i młodzieży*, „Dziecko” 1914, z. 7, s. 437–438, 440–441.

Opisy zabaw dla dzieci młodszych z tańcem i śpiewem oraz gier biegowych i z użyciem piłki dla dzieci starszych.

[edukacja artystyczna, wychowanie estetyczne, zabawy]

XVI/181. Maria Weryho[-Radziwiłłowiczowa], *Gry i zabawy dla dzieci i młodzieży. A) Dla młodszych*, „Dziecko” 1914, z. 7, s. 438–440.

Opis zabawy dla młodszych dzieci wraz z tekstem wykorzystanej w niej piosenki i zapisem nutowym jej melodii.

[edukacja artystyczna, wychowanie estetyczne, zabawy]

XVI/182. *Towarzystwo kolonii wakacyjnych i stacji sanitarnych w Poznaniu*, „Dziecko” 1914, z. 7, s. 446–447.

Sprawozdanie Towarzystwa Kolonii Wakacyjnych i Stacji Sanitarnych „Stella” w Poznaniu za 1913 r. Celem zalegalizowanego w 1887 r. Towarzystwa było wysyłanie chorych dzieci z ubogich rodzin na miesięczne kolonie letnie do dworów ziemiańskich, wiejskich proboszczów i bogatszych włościan, a także na kolonie lecznicze, np. do Inowrocławia. W Poznaniu organizowano tzw. kuracje mleczne dla ok. 300 dzieci dziennie.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, kolonie i półkolonie]

XVI/183. Wł[adysław] Korycki, *Dwa światy*, „Dziecko” 1914, z. 8 i 9, s. 449–452.

Brak porozumienia dzieci z rodzicami nie jest tylko udziałem bohaterów powieści, np. *Nad Niemnem* Elizy Orzeszkowej; zdarza się często w życiu. Wezwanie dzieci i rodziców do wzajemnych ustępstw.

[rozwój dziecka, różnice międzypokoleniowe]

XVI/184. Józefa Gażyńska, *Bez steru*, „Dziecko” 1914, z. 8 i 9, s. 452–457.

O przeciążeniu uczniów obowiązkami szkolnymi i nauką domową (odrabianie lekcji). Nadmierne wymagania nauczycieli wobec uczniów, zgoda rodziców na taką sytuację. Bierność nauczycieli w sprawach dalszego kształcenia czy samokształcenia dzieci. Obowiązkiem nauczyciela jest tak uczyć, aby po ukończeniu szkoły absolwenci nie zniechęcali się do dalszej nauki.

[przymus w wychowaniu]

XVI/185. R. Rogożewski, *Wybór zawodu*, „Dziecko” 1914, z. 8 i 9, s. 457–460.

Uzdolnienia ogólne i specjalne. Pierwsze to wynik predyspozycji odziedziczonych po przodkach, spotęgowanych przez czynniki wychowawcze. Uzdolnienie specjalne (naukowe, artystyczne i praktyczne) powstaje z uzdolnienia ogólnego, rozwija się przez działania, a zanika wskutek bezczynności. Upodobania bywają wynikiem uzdolnień specjalnych. O zdolnościach dzieci do zawodu wykonywanego przez ojca. Jeżeli dzieci przejawiają inne zdolności niż rodzice, nie powinny być zmuszane do uprawiania zawodu rodzica; to gwałt, zbrodnia na naturze ludzkiej. Zdrowie i zręczność fizyczna to cechy pożądane w każdym zawodzie. O potrzebie odporności na złe wpływy w pracy zawodowej.

[edukacja zawodowa]

XVI/186. Romana Pachucka, *Wybór zawodu i nauczycielstwo*, „Dziecko” 1914, z. 8 i 9, s. 460–465.

Wskazówki i rady na temat wyboru zawodu dla dziewcząt kończących pensje. Motywacja do wyboru zawodu nauczycielskiego. Charakterystyka osób wybierających zawód nauczycielki domowej. Brak przygotowania psychologicznego i pedagogicznego nauczycielek domowych powodem obniżania się rangi zawodu i nieufności rodziców. Nauczane przedmioty to: język polski, francuski i matematyka. Brak chętnych do pracy w żeńskich szkołach handlowych i przemysłowych, w szkołach gospodarstwa domowego i wiejskiego.

[wychowanie w rodzinie]

XVI/187. Władysław Chodecki, *Małżeństwo a dziedziczność*, „Dziecko” 1914, z. 8 i 9, s. 470–475; 1915, z. 10, 11 i 12, s. 560–570.

Wzajemna miłość, zrozumienie i zbliżony wiek małżonków podstawą udanego związku oraz prawidłowego rozwoju fizycznego i umysłowego potomstwa. Przedwczesna śmiertelność osób owdowiałych i rozwiedzionych. Słabszy rozwój fizyczny i umysłowy dzieci nieślubnych i karmionych sztucznie. Małżeństwo powinni zawierać ludzie zdrowi i dojrzały emocjonalnie. Potomstwo osób zbyt młodych lub zbyt starych bywa dotknięte krzywicą, skrofulozą, skłonnością do gruźlicy, niepełnosprawnością intelektualną. Małżeństwa zawierane ze względu na posag. O dziedziczeniu przez potomstwo fizycznych i psychicznych właściwości rodziców. Kościelny i prawny zakaz małżeństw ludzi blisko spokrewnionych, gdyż prowadzi to do upośledzenia dzieci.

[edukacja seksualna, wychowanie moralne]

XVI/188. Zygmunt Gargas, *Zmniejszanie się płodności w Anglii*, „Dziecko” 1914, z. 8 i 9, s. 475–478.

Analiza przeprowadzonych w Anglii badań ankietowych, dotyczących płodności. Na niską płodność wpływ mają m.in.: późne zawieranie małżeństw, pogarszające się warunki bytowe, praca kobiet w fabrykach, dobrowolne ograniczanie liczby potomstwa.

[edukacja seksualna, zdrowie i higiena]

XVI/189. Stefania Suszczyńska, *Szpital dla dzieci im. Karola i Marii Szlenkierów*, „Dziecko” 1914, z. 8 i 9, s. 481–484.

O Szpitalu dla dzieci im. Karola i Marii Szlenkierów w Warszawie, ufundowanym przez Zofię Szlenkierównę i oddanym do użytku publicznego w październiku 1913 r. Leczone tam dzieci chore na szkarlatynę. Przy szpitalu funkcjonowało ambulatorium. Opis placówki, sposoby leczenia i postępowania z pacjentami, personel szpitala.

[choroby i śmiertelność]

XVI/190. Maria Weryho[-Radziwiłłowiczowa], *O śpiewie małych dzieci*, „Dziecko” 1914, z. 8 i 9, s. 492–496.

O roli śpiewu w życiu dziecka: poprawia kondycję płuc, reguluje oddech, rozwija muzykalność, pomaga uczyć poprawnej wymowy, utrwala posłuszeństwo. Jest dla dzieci przyjemnością, urozmaica gry i zabawy. Kształcenie miłości do śpiewu przez osłuchanie się dziecka z muzyką. Słowa piosenek, melodie i rytm w dziecięcym śpiewie. Śpiew z akompaniamentem fortepianu. Polecane podręczniki do nauki śpiewu: Helena Bojarska, *Mały śpiewnik dla dzieci. 33 piosenek z towarzyszeniem fortepianu* (Warszawa 1910); Maria Chełmońska, *Mały pieśniarz. Zbiór 24 piosenek dla dzieci i młodzieży* Warszawa (1899); Jadwiga Chrzęszczewska, Felicja Ginejko, *Lutnia dziecięca. Marsze, zabawy, piosenki* (Warszawa 1907).

[edukacja artystyczna]

XVI/191. Emilia Węśławska, *Dzieci i ptaki*, „Dziecko” 1914, z. 8 i 9, s. 499–501.

O towarzystwie Selborne Society, funkcjonującym w Anglii od 1885 r. Jego celem było zaangażowanie dzieci i młodzieży w troskę o ptaki i ich ochronę. Do zadań Selborne Society należało zachęcanie do prowadzenia badań nad historią naturalną, upowszechnianie postawy szacunku dla istot żywych i piękna przyrody, walka z niszczeniem środowiska naturalnego, dewastacją zabytków. Dzięki towarzystwu angielskie dzieci budowały domki dla ptaków, założono tzw. Sanktuarium Ptasząt, gdzie najmłodszy mogli obserwować zwyczaj ptaków.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, kontakt z przyrodą]

XVI/192. R.P. [Paulina Kuczalska-Reinschmit], *Gry i zabawy dla dzieci i młodzieży*, „Dziecko” 1914, z. 8 i 9, s. 502–504, 506–507.

Opis zabaw dla młodszych dzieci z tańcem i śpiewem (podano słowa piosenek i zapis nutowy ich melodii) oraz gry rzutowej dla starszych o nazwie pięstówka.

[edukacja artystyczna, wychowanie estetyczne, zabawy]

XVI/193. I.Z., *Gry i zabawy dla dzieci i młodzieży. B) Dla starszych*, „Dziecko” 1914, z. 8 i 9, s. 504–506.

Opis francuskiej gry dla starszych chłopców pod nazwą *gouret*, w Anglii znanej jako *hockey*.

[odpoczynek i rekreacja, wychowanie fizyczne i sport]

XVI/194. R[omana] Pachucka, *Ciechocinek, w lipcu 1914 r.*, „Dziecko” 1914, z. 8 i 9, s. 508–510.

Obraz pobytu dzieci na koloniach w uzdrowisku w Ciechocinku. Refleksja nad znaczeniem miłości rodzinnej w życiu i wychowaniu dziecka.

[kolonie i półkolonie, odpoczynek i rekreacja, opieka]

XVI/195. Nauczycielka z Piotrkowa, *Co dzieci czytać powinny?*, „Dziecko” 1914, z. 8 i 9, s. 510–512.

O czytaniu dzieciom bajek i opowiadań. Pierwsze utwory czytane dzieciom przez rodziców i guwernerów powinny mieć cel kształcący i umoralniający, kształtować charakter dziecka np. przez opowiadanie o innych dzieciach czy zwierzętach. Sprzeciw wobec czytania i opowiadania małym dzieciom bajek fantastycznych (o krasnoludkach, czarodziejach, wróżkach), powinny je czytać dzieci starsze, dobrze już odróżniające fikcję od rzeczywistości. Rozsądnie dobrana do wieku lektura może zastąpić tzw. czytanie dla zabicia czasu.

[czytelnictwo]

XVI/196. Franciszek Morawski, *Ostatnia lekcja polska*, „Dziecko” 1914, z. 8 i 9, s. 513–515.

Opis lekcji literatury polskiej, ostatniego wykładanego w języku polskim przedmiotu w gimnazjum w Lesznie. Od 1873 r. nauka odbywała się tam w języku niemieckim.

[szkoły średnie, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XVI/197. Zofia Muklanowiczówna, *Wychowanie i wojna*, „Dziecko” 1914, z. 8 i 9, s. 515–518.

O reakcji dzieci na wojnę. Nawet zabawy dziecięce odzwierciedlają jej realia. Dzieci za szybko oswajają się z wojennymi obrazami, kruchością życia. Wojnę można by wykorzystać do kształtowania w dzieciach postaw humanitarnych, uczenia ich zasad pracy społecznej na rzecz poszkodowanych, wpajania im zasad patriotyzmu – umiłowania ojczyzny, języka i kultury.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XVI/198. Józefa Gażyńska, *Dzieci i wojna*, „Dziecko” 1914, z. 8 i 9, s. 518–524.

Tocząca się wojna jako treść rozmów młodzieży i przyczyna zachowań dzieci. Cierpienia najmłodszych w wyniku działań wojennych (utrata rodziców, ewakuacja, osadzenie w więzieniu wraz z dorosłymi, strach, głód, zimno, cierpienia fizyczne i psychiczne). Odbicie wojny w zabawach dziecięcych.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XVI/199. J.G. [Józefa Gażyńska], *Dzieci i obecna chwila dziejowa*. „Dzieci i wojna”, „Dziecko” 1914, z. 8 i 9, s. 525–526.

O zebraniu TBD w Warszawie, podczas którego omawiano aktualne problemy związane z wybuchem wojny i stosunkiem dzieci do niej. Członkowie TBD zauważyli, że wojna niekorzystnie odbija się na psychice dzieci, staje się tematem ich rozmów, a nawet zabaw. Dzieci, które zetknęły się z działaniami militarnymi, bywają apatyczne, przygnębione, wystraszone, często fizycznie okaleczone. Zadanie szkoły w tym trudnym okresie dziejowym to zagwarantowanie dzieciom należytej opieki, nauki oraz odpoczynku.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, pedagogika naukowa]

XVI/200. L[ucjan] Zarzecki, *Bankructwo pedagogii niemieckiej*, „Dziecko” 1915, z. 10, 11 i 12, s. 529–535.

O niemieckiej myśli pedagogicznej, rozwijającej się od czasów działalności Marcina Lutra. Pedagogika Johanna Friedricha Herbart. Szkoła niemiecka jako najpotężniejszy system wychowawczy.

[metody wychowania]

XVI/201. Romana Pachucka, *Nasze szkolnictwo na przełomie*, „Dziecko” 1915, z. 10, 11 i 12, s. 535–536.

Szkolnictwo polskie w czasie wojny objawiło ideały Polaków, ich bohaterstwo i hart ducha. Służyło demokratyzacji społeczeństwa i osiągnięciu jedności narodowej. Szkolnictwo w służbie społeczeństwu.

[edukacja elementarna, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XVI/202. W. Sterski, *Wychowawca a wojna*, „Dziecko” 1915, z. 10, 11 i 12, s. 537–540.

O roli wychowawcy domowego w wyjaśnianiu dzieciom przyczyn i skutków wojny. Rozmawiając o wojnie, należy brać pod uwagę stopień zainteresowania dziecka tym tematem, postępować stosownie do jego wieku i typu uczuciowości, udzielać odpowiedzi, oddziaływać na uczucia, prostować mylne sądy dziecka i innych osób. Wojnę należy przedstawiać nie jako klęskę, lecz konieczność dziejową. Nie należy straszyć, np. zbliżającymi się walkami. Należy starać się – o ile to możliwe – nie zmieniać trybu życia w domu, rytmu zabaw młodszych dzieci oraz nauki i obowiązków starszych. Kształcenie religijne i patriotyczne w czasach wojny.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie, wychowanie religijne]

XVI/203. W. Żarecki, *O strofowaniu i łajaniu dzieci*, „Dziecko” 1915, z. 10, 11 i 12, s. 542–544.

Napominanie jako powszechnie stosowany środek oddziaływania moralnego. Zależnie od temperamentu wychowawcy bywa łajaniem, karceniem albo zwykłą „gadanią”. O wpływie napominania (bez zastosowania innych środków wychowawczych) na dziecko. Może być to środek pożyteczny, gdy jest to wypowiedź krótka, niezbyt często stosowana, działa na rozum i uczucia dziecka, nie odbywa się w gniewie, wypływa z serdecznego stosunku wychowawcy do wychowanka, nie jest jedynym środkiem wychowawczym.

[wychowanie moralne]

XVI/204. J[ózefa] Gażyńska, *Drobiazgi dydaktyczne*, „Dziecko” 1915, z. 10, 11 i 12, s. 575–577.

Rola wychowawcy domowego w rozbudzaniu pozytywnych uczuć dzieci w stosunku do członków nieelitarnych grup społecznych – postrzeganie człowieka nie przez pryzmat wyglądu czy statusu materialnego, ale wartości. Uczenie dzieci posługiwania się pieniędzmi, wagami i miarami.

[edukacja elementarna, nauczyciel/pedagog]

XVI/205. Emilia Węśławska, *Kinematograf i dziecko. Pogląd pedagoga angielskiego*, „Dziecko” 1915, z. 10, 11 i 12, s. 577–580.

Pozytywne i negatywne skutki obcowania dzieci i młodzieży z nowym wynalazkiem – kinematografem. Kino jako istotny czynnik wychowawczy: pobudza zdolności obserwacyjne i wyobraźnię, zaznajamia z tajemnicami przyrody, architektury, techniki. Bywa jednak szkodliwy: wznieca miłość zmysłową, gniew i nienawiść, może demoralizować, a nawet pobudzać do zbrodni. Apel o powołanie organizacji kontrolującej korzystanie z kinematografu przez dzieci i młodzież.

[pomoce dydaktyczne i podręczniki, wychowanie moralne]

XVI/206. Romana Pachucka, *Nowe zadania wychowania publicznego*, „Dziecko” 1915, z. 10, 11 i 12, s. 586–587.

O zorganizowanej 3 sierpnia 1914 r. Komisji Opieki nad Dziećmi. Z jej inicjatywy otwarto ponownie niektóre, zlikwidowane wskutek wojny, warszawskie ochronki i sale zajęć, uruchomiono też nowe instytucje tego typu. Zamiar otoczenia opieką wszystkich ubogich dzieci z Warszawy (część ojców walczyła na froncie, matki podejmowały prace zarobkowe).

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, metody wychowania, opieka]

XVI/207. Józefa Gażyńska, *Dzieci bezdomne*, „Dziecko” 1915, z. 10, 11 i 12, s. 588–591.

Refleksje z pracy oświatowo-wychowawczej z bezdomną młodzieżą z nieuprzywilejowanych grup społecznych, obraz ich zaniedbania fizycznego, moralnego i intelektualnego, ale i zainteresowań, otwartości na zdobywanie wiedzy i umiejętności.

[opieka, oświata ludowa, wychowanie moralne]

XVI/208. D-rowsa Kosmowska [Irena Wanda Kosmowska], *Schronisko*, „Dziecko” 1915, z. 10, 11 i 12, s. 591–592.

Dotyczy zorganizowania schroniska dla dzieci-sierot z rejonów objętych działaniami wojennymi. Próba charakterystyki dzieci i ich potrzeb, także na czas powojenny.

[opieka, oświata ludowa, wychowanie moralne]

XVI/209. Witold Żukowski, *Internaty*, „Dziecko” 1915, z. 10, 11 i 12, s. 593–595.

Plan zorganizowania przez TOD przy ul. Cegielnej w Warszawie internatu dla dzieci bezdomnych w wieku 6–16 lat. Cel internatu to otoczenie całodobową opieką tzw. dzieci ulicy, wychowanie ich na dobrych obywateli. Internaty miały oferować czyste ubranie, zdrowe pożywienie, kąpiel, naukę szkolną i naukę zawodu według zdolności, namiastkę domu. Po opuszczeniu internatu młodzież miała być samodzielna, ukształtowana moralnie i przygotowana do podjęcia pracy w rzemiośle z pożytkiem dla społeczeństwa, ojczyzny i rodziny.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

XVI/210. *Dla Antków, Józków, Franków*, „Dziecko” 1915, z. 10, 11 i 12, s. 596–597.

O powstałej w Warszawie przy ul. Berga jadalni dla chłopców – roznosiceli gazet. Mogli oni tu za niewielką opłatą zjeść ciepły posiłek, wypić herbatę, odpocząć, zagrać w warcaby, poczytać, kulturalnie porozmawiać. Jadalnia stanowiła rodzaj klubu dla gazeciarzy, służącego ich podniesieniu moralnemu i kulturalnemu.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, odpoczynek i rekreacja]

XVI/211. J. Maciejowski, *Bohaterowie i ofiary*, „Dziecko” 1915, z. 10, 11 i 12, s. 598–601.

Przykłady z polskiej i zagranicznej prasy, ukazujące wpływ wojny na psychikę i postępowanie dziecka.

[psychologia dzieci i młodzieży]

XVI/212. J.J., *Młodzież a polityka*, „Dziecko” 1915, z. 10, 11 i 12, s. 605–607.

Udział młodzieży w działalności politycznej, jej zaangażowanie w działalność różnych partii, ugrupowań ubiegających się o objęcie władzy. Przyciąganie młodzieży szkolnej przez stronnictwa polityczne jako przyszłych wyborców.

[wychowanie moralne]

XVI/213. *Osobliwe schronisko*, „Dziecko” 1915, z. 10, 11 i 12, s. 607–608.

O zorganizowaniu w Warszawie przy ul. Mokotowskiej schroniska dla chłopców w wieku 13–16 lat, którzy uciekli z domów, by przyłączyć się do walczących na froncie. Cel instytucji to otoczenie opieką chłopców odesłanych z terenu działań wojennych i przekazanie ich pod opiekę rodziców.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XVII. „Dzwonek Częstochowski”

Częstochowa 1905–1915

XVII/1. *Szkoła Muzyczna p. Ludwika Wawrzynowicza w Częstochowie*, „Dzw. Częst.” 1905, t. 1, s. 103–104.

Informacja o otwarciu 15 stycznia 1905 r. Szkoły Muzycznej w Częstochowie, której celem było kształcenie, m.in. przez naukę śpiewu i gry na instrumentach oraz lekcje deklamacji.

[edukacja artystyczna]

XVII/2. *Czy wódka jest środkiem leczniczym?; Szkodliwość wódki; Wódka szkodzi zdrowiu i przyspiesza śmierć; Bieda, nędza i nieczułość serca; Niektóre przyczyny pijaństwa*, „Dzw. Częst.” 1905, t. 2, s. 109–110; t. 3, s. 104–106; t. 3, s. 106–108; t. 6, s. 122–124.

W wieloczęściowym artykule zwrócono uwagę, że wódka może być ewentualnie środkiem leczniczym, ale wyłącznie stosowana przez lekarza. Różne osoby i instytucje przestrzegały przed zgubnymi skutkami spożywania alkoholu. Opisano zachowania osób spożywających alkohol. Przekonywano, że wódka jest trunkiem niepotrzebnym i bardzo szkodliwym, wymieniono negatywne skutki jej spożywania dla społeczeństwa i rodziny. Przywołanie w kontekście nadużywania alkoholu doświadczeń Indian Ameryki Północnej, Irlandczyków. Wymieniono kilka przyczyn pijaństwa, opisano skutki uzależnienia, m.in. odwołując się do Biblii, poglądów św. Augustyna i św. Bazylego, Platona, Arystotelesa, Pitagorasa, Horacego i Seneki.

[oświata ludowa, zdrowie i higiena]

XVII/3. *Rzym*, „Dzw. Częst.” 1905, t. 5, s. 101–108.

19 kwietnia 1905 r. przybyła do Rzymu polska pielgrzymka pod przewodnictwem arcybiskupa Józefa Bilczewskiego, złożona z 400 uczniów szkół galicyjskich, 50 profesorów i ok. 300 osób starszych. Podczas pobytu uczestniczyli oni w nabożeństwach, zwiedzali miasto oraz spotkali się z papieżem. Publikacja zawiera fotografię zbiorową uczestników pielgrzymki z 23 kwietnia 1905 r.

[wychowanie religijne, wycieczki/krajoznawstwo]

XVII/4. *Andrzej Konicki, Z Wołynia*, „Dzw. Częst.” 1905, t. 10, s. 107–109.

Opis przystąpienia 60 dzieci do pierwszej spowiedzi i Komunii Świętej. Uroczystość odbyła się 12 września 1905 r. w kościele parafialnym w Pogrzebiszczu, w guberni kijowskiej, powiecie berdyczowskim.

[wychowanie religijne]

XVII/5. *Zapasy gimnastyczne w Watykanie*, „Dzw. Częst.” 1905, t. 11–12, s. 99–100.

W Watykanie odbyły się po raz pierwszy zapasy stowarzyszeń gimnastycznych w obecności Piusa X. Papież poparł myśl zakładania tego rodzaju stowarzyszeń, wskazując

płynące z nich korzyści dla wychowania młodzieży, tak pod względem fizycznym, jak i duchowym.

[organizacje młodzieżowe, wychowanie fizyczne i sport, wychowanie religijne]

XVII/6. *Prześladowanie religijne w Prusach*, „Dzw. Częst.” 1905, t. 11–12, s. 102–105.

W Wielkim Księstwie Poznańskim ukazało się rozporządzenie inspektora szkolnego dotyczące nauki religii, zabraniające pobierania nauki przygotowawczej do spowiedzi i Komunii w języku polskim. W obronie katechizacji w języku polskim wystąpił arcybiskup gnieźnieńsko-poznański ks. Florian Sablewski, dodając otuchy prześladowanym.

[język i autonomia narodowa w edukacji, wychowanie religijne]

XVII/7. W[łodzimierz] Kirchner, *Dobroczyńca 56,000 dzieci*, „Dzw. Częst.” 1905, t. 11–12, s. 110–115.

Opis filantropijnej działalności dr. Thomasa Johna Barnardo, który w najuboższej dzielnicy Londynu założył dom dla sierot o różnym pochodzeniu, osób różnych języków, ras i wyznań, od wieku niemowlęcego do okresu dorastania. Powierzał podopiecznym różne prace i uczył ich rzemiosła.

[opieka, prace ręczne, wychowanie przez pracę]

XVII/8. J. Ursyn, *Pierwsza lekcja*, „Dzw. Częst.” 1905, t. 11–12, s. 115–116.

O przebiegu pierwszej legalnej lekcji języka polskiego w Wilnie, która odbyła się 24 listopada 1905 r., po 40 latach prześladowania mowy polskiej w szkołach na Litwie.

[język i autonomia narodowa w edukacji, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XVII/9. *Pięćdziesiąta rocznica zgonu Wieszcza Narodu*, „Dzw. Częst.” 1905, t. 11–12, s. 163–172.

Opis obchodów 50. rocznicy śmierci Adama Mickiewicza, odbywających się w Warszawie i innych miastach Królestwa Polskiego, w Wilnie, Grodnie, Kownie, a także w Krakowie i Poznaniu. W artykule przypomniano życie i działalność poety.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XVII/10. Stanisław Gębarski, *O niektórych przyczynach pozornej śmierci i o zatruciach*, „Dzw. Częst.” 1906, t. 1, s. 92–94.

Podano wskazówki dotyczące pomocy, jakiej należy udzielić w przypadkach tzw. pozornej śmierci (udar mózgowego). Poinformowano, jak należy postępować w sytuacjach zatrucia pokarmami pochodzenia roślinnego i zwierzęcego.

[oświata ludowa, zdrowie i higiena]

XVII/11. *Macierz szkolna*, „Dzw. Częst.” 1906, t. 1, s. 100–101.

Przybliżenie okoliczności powstania PMS, jej celów, zadań, struktury, działalności, zasad uczestnictwa w jej pracach.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XVII/12. *Prace ochron wiejskich*, „Dzw. Częst.” 1906, t. 1, s. 103–104.

O wystawie prac dzieci z ochron wiejskich. Wystawę urządzono w Warszawie. Podzielono ją na trzy działy: 1) wyroby dzieci wiejskich do lat 7; 2) wyroby sal zajęć w Kluczkowicach w guberni lubelskiej; 3) przedmioty związane z prowadzeniem zakładów tego rodzaju.

[ochronki]

XVII/13. *Z Częstochowskiego Tow. Dobroczynności*, „Dzw. Częst.” 1906, t. 2, s. 74–77.

Sprawozdanie z działalności Częstochowskiego Towarzystwa dla Chrześcijan w r. 1905. Wspomniano o otwarciu trzech nowych ochron dla dzieci, o finansowaniu pobytu najmłodszych na koloniach wakacyjnych, o wspieraniu dzieci uczących się w szkołach.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, kolonie i półkolonie, opieka]

XVII/14. *Śp. Jadwiga Papi*, „Dzw. Częst.” 1906, t. 2, s. 86–88.

Informacja o działalności Jadwigi Papi, autorki literatury dla dzieci. Publikacja zawiera fotografię pisarki.

[czytelnictwo]

XVII/15. Stanisław Gębarski, *O padaczce (Epilepsji)*, „Dzw. Częst.” 1906, t. 3, s. 72–75.

Wymieniono typy padaczki i ich objawy, opisano przebieg ataku padaczki, etiologię choroby, jej przyczyny. Poinformowano, jak zachować się wobec osoby, która doznała napadu padaczkowego.

[oświata ludowa, zdrowie i higiena]

XVII/16. *Nowo powstałe Koła Polskiej Macierzy Szkolnej*, „Dzw. Częst.” 1906, t. 5, s. 92–93; t. 6, s. 84–86; 1907, t. 1, s. 76–77; t. 2, s. 84–85; t. 3, s. 88–89; t. 4, s. 84–86.

Informacja o nowo założonych kołach PMS w guberni warszawskiej i kieleckiej, piotrkowskiej i radomskiej, łomżyńskiej, suwalskiej i płockiej, kaliskiej, siedleckiej, lubelskiej.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XVII/17. Stanisław Gębarski, *Wścieklizna (Wodowstręt)*, „Dzw. Częst.” 1906, t. 5, s. 103–107.

Przedstawiono poglądy i przesady na temat wścieklizny, okoliczności, w jakich można się nią zarazić, objawy i przebieg choroby. Poinformowano, w jaki sposób zapobiegać chorobie i ją leczyć.

[oświata ludowa, zdrowie i higiena]

- XVII/18. Stanisław Gębarski, *O zacczadzeniu albo zagorzeniu*, „Dzw. Częst.” 1906, t. 6, s. 93–95.

Wymieniono przyczyny zacczadzenia, wyjaśniono proces powstawania niebezpiecznych związków chemicznych powodujących ten stan. Opisano objawy oraz sposoby postępowania w przypadku zatrucia tlenkiem węgla.

[oświata ludowa, zdrowie i higiena]

- XVII/19. Stanisław Gębarski, *Pomoc doraźna w przypadkach krwotoku*, „Dzw. Częst.” 1907, t. 1, s. 106–110; t. 2, s. 90–92.

Opisano rodzaje krwotoków. Przedstawiono temat krążenia krwi w organizmie człowieka. Podano sposoby postępowania w przypadku krwotoków powstałych wskutek ran. Omówiono przyczyny, objawy oraz pomoc doraźną w przypadkach krwotoków wynikających z różnych stanów chorobowych, m.in. krwawienia z nosa, krwiopłucia, krwawienia wewnętrznego.

[oświata ludowa, zdrowie i higiena]

- XVII/20. Ks. A. Zychler, Stanisław Jasiński, ks. J. Sobczyński, *Odezwa Polskiej Sodalicii Mariańskiej w Paryżu*, „Dzw. Częst.” 1907, t. 2, s. 80–81.

Przypomniano cel działalności Sodalicii, opisano podejmowane przez nią zadania (w podziale na trzy sekcje), przedstawiono potrzeby organizacji.

[wychowanie religijne]

- XVII/21. Julian Gawroński, Adam Słowikowski, *Wiadomości z Warszawskiego Chrześcijańskiego Towarzystwa Ochrony kobiet*, „Dzw. Częst.” 1907, t. 2, s. 83–84.

Informacja (przedstawiona przez wiceprezesa J. Gawrońskiego oraz członka zarządu – sekretarza A. Słowikowskiego) o istniejących dawniej i nowo utworzonych zakładach dla katoliczek i ewangeliczek przy ChTOK. Przypomniano zadania przyświecające działalności Towarzystwa.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

- XVII/22. *Odczyt ks. Gralewskiego*, „Dzw. Częst.” 1907, t. 2, s. 87–89.

Odczyt ks. Jana Gralewskiego odbył się w Warszawie. Prelegent przedstawił spostrzeżenia na temat Polaków w Ameryce, poczynając od lat porobiorowych. Zwrócił uwagę na wyznawane przez nich wartości, szczególnie na stosunek do Polski. Omówił funkcjonowanie zarówno polskich, jak i amerykańskich szkół w Ameryce.

[oświata pozaszkolna]

XVII/23. Stanisław Gębarski, *O otruciach*, „Dzw. Częst.” 1907, t. 3, s. 100–104.

Opisano różne przypadki i rodzaje zatruc, ich objawy, sposoby postępowania wobec chorych, uwzględniające także zasady bezpieczeństwa ratownika.

[oświata ludowa, zdrowie i higiena]

XVII/24. Stanisław Gębarski, *O truciznach zwierzęcych*, „Dzw. Częst.” 1907, t. 4, s. 92–95.

Omówiono trucizny zwierzęce, czyli wydzieliny gruczołów niektórych gatunków jadowitych węży, pająków i owadów. Opisano wygląd tych zwierząt oraz sposób postępowania w sytuacji ukąszenia.

[oświata ludowa, zdrowie i higiena]

XVII/25. *Towarzystwo Kursów Naukowych*, „Dzw. Częst.” 1907, t. 6, s. 67–69.

O organizowaniu przez wydział techniczny TKN kursów technicznych dla młodzieży na wydziale mechanicznym, budowlanym i inżynierskim politechniki.

[edukacja zawodowa, oświata pozaszkolna]

XVII/26. *Do czego pijaństwo doprowadzi. Odstraszające przykłady*, „Dzw. Częst.” 1907, t. 6, s. 86–90.

Opisano przykłady zachowania osób uzależnionych od alkoholu wobec członków najbliższej rodziny (matki, żony, córki).

[oświata ludowa, rodzina, zdrowie i higiena]

XVII/27. *Sala zajęć dla biednych chłopców pod wezwaniem świętego Stanisława Kostki w Częstochowie*, „Dzw. Częst.” 1908, t. 2, s. 69–73.

Z inicjatywy ks. Stanisława Kowalskiego otwarto salę zajęć dla biednych dzieci w Częstochowie, częściowo rozwiązującą problem opieki nad bezdomnymi dziećmi, demoralizowanymi przez życie na ulicy. Publikacja zawiera fotografie grupowe wychowanków.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

XVII/28. *Ze Lwowa*, „Dzw. Częst.” 1908, t. 2, s. 77–80.

Informacja o przebiegu obchodów rocznicy Konstytucji 3 Maja we Lwowie.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XVII/29. *O pielęgnacji wzroku*, „Dzw. Częst.” 1908, t. 2, s. 98–105.

Opracowanie „podług prof. dr. J. Deyla”. Przedstawiono (z ilustracjami) anatomię oka, omówiono choroby oczu, sposoby dbania o higienę oczu.

[oświata ludowa, zdrowie i higiena]

XVII/30. *O suchotach płucnych, czyli gruźlicy, i o walce z tą chorobą*, „Dzw. Częst.” 1908, t. 3, s. 70–76.

Wy tłumaczono, na czym polega choroba, wymieniono jej przyczyny, okoliczności sprzyjające jej powstaniu. Omówiono jej przebieg i sposoby przeciwdziałania zachorowaniu.

[oświata ludowa, zdrowie i higiena]

XVII/31. *Walka z pijaństwem*, „Dzw. Częst.” 1908, t. 4, s. 76–77.

Odczyt dr. Augustyna Wróblewskiego w Warszawie na temat związków i towarzystw abstynenckich w różnych częściach świata, także na ziemiach polskich.

[oświata pozaszkolna, zdrowie i higiena]

XVII/32. *O pasożytach ciała ludzkiego*, „Dzw. Częst.” 1908, t. 4, s. 99–103.

Wyjaśniono przyczyny chorób pasożytniczych człowieka i opisano ich skutki dla organizmu. Omówiono zasady higieny. Przestrzeżono przed samodzielnym leczeniem, zalecono wizyty lekarskie.

[oświata ludowa, zdrowie i higiena]

XVII/33. *Rady pierwszej pomocy w nagłych wypadkach*, „Dzw. Częst.” 1908, t. 5, s. 97–102.

Opisano, jak postępować w sytuacjach nagłych urazów przed przybyciem lekarza, jak udzielić pierwszej pomocy w przypadku oparzenia, zmarznięcia, ran postrzałowych, zranienia oka, omdlenia, wstrząśnienia mózgu.

[oświata ludowa, zdrowie i higiena]

XVII/34. *Warszawskie Towarzystwo ochrony kobiet*, „Dzw. Częst.” 1908, t. 6, s. 73–75.

Informacja o powstaniu w 1901 r. ChTOK i o jego działalności na rzecz młodych, ubogich, porzuconych kobiet. Publikacja zawiera fotografie.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

XVII/35. *Jak słuch ochraniać*, „Dzw. Częst.” 1908, t. 6, s. 85–89; t. 7, s. 66–68.

Omówiono budowę narządu słuchu, okoliczności sprzyjające oraz szkodzące procesowi słyszenia, wyjaśniono, na czym polegają wady i uszkodzenia słuchu. Opisano konsekwencje chorób uszu oraz sposoby ochrony słuchu.

[oświata ludowa, zdrowie i higiena]

XVII/36. *O głuchoniemocie*, „Dzw. Częst.” 1908, t. 7, s. 68–72.

Przedstawiono stosunek społeczeństwa wobec osób niesłyszących.

[oświata ludowa, pedagogika specjalna, zdrowie i higiena]

XVII/37. *O czym winniśmy pamiętać, idąc do kąpieli*, „Dzw. Częst.” 1908, t. 7, s. 79–80.

Wskazówki dotyczące bezpiecznego korzystania z kąpieli, unikania utonięcia. Przestrzeżono przed niebezpiecznymi skutkami kąpieli.

[oświata ludowa, zdrowie i higiena]

XVII/38. *Pierwsze na prowincji Seminarium Nauczycielskie żeńskie w Żyrardowie*, „Dzw. Częst.” 1908, t. 8, s. 82–83.

Informacja o pierwszym seminarium dla nauczycieli ludowych, założonym przez pedagoga Ksawerego Dąbrowskiego; funkcję dyrektora pełnił Florian Łagowski. Przedstawiono cele instytucji, program nauczania, a także pomysł założenia przy seminarium wzorowych szkół (żeńskiej i męskiej) na potrzeby praktyk.

[edukacja zawodowa, nauczyciel/pedagog]

XVII/39. *Jak oddychać należy?*, „Dzw. Częst.” 1908, t. 8, s. 89–92.

Opisano budowę układu oddechowego i znaczenie jego poszczególnych części, omówiono zasady higienicznego oddychania, przyczyny zaniedbania i niedostatecznego oczyszczania kanału nosowego oraz choroby z tego wynikające.

[oświata ludowa, zdrowie i higiena]

XVII/40. *Odpowiedzialność za nauczanie potajemne*, „Dzw. Częst.” 1908, t. 9, s. 53–54.

Wymieniono konsekwencje związane z tajnym nauczaniem w Królestwie Polskim. Odnosząc się do obowiązującej ustawy, opisano sposób postępowania władz rosyjskich wobec osób nieposiadających wymaganych świadectw szkolnych.

[polityka oświatowa, szkolnictwo]

XVII/41. *Otwarcie szkoły polskiej i odbudowanie gmachu poklasztornego OO. Cystersów w Wąchocku*, „Dzw. Częst.” 1908, t. 9, s. 86–87.

22 września 1908 r. dzięki wyteżonej pracy kanonika Edwarda Chrzanowskiego poświęcono gmach poklasztorny oo. cystersów, który został przeznaczony na szkoły. Placówka cieszyła się dużym zainteresowaniem młodzieży.

[szkolnictwo]

XVII/42. *O tyfusie brzuszny*, „Dzw. Częst.” 1908, t. 9, s. 88–92.

Podano przyczyny choroby i jej objawy, opisano jej przebieg i sposoby leczenia, zwrócono uwagę na warunki zachowania zdrowia.

[oświata ludowa, zdrowie i higiena]

XVII/43. *Rady lekarskie, jak się ustrzec cholery*, „Dzw. Częst.” 1908, t. 10, s. 89–92.

Wymieniono objawy choroby, jej przyczyny, sposób leczenia. Podano kilkanaście rad i zaleceń lekarskich na czas epidemii cholery.

[oświata ludowa, zdrowie i higiena]

XVII/44. *O wypadkach z dziećmi i o ważniejszych chorobach dziecięcych*, „Dzw. Częst.” 1908, t. 12, s. 85–88.

Opisano nieszczęśliwe wypadki wynikające z braku opieki nad dziećmi. Omówiono choroby wieku dziecięcego, których nie da się ustrzec mimo najtroskliwszej opieki, m.in. przebiegnięcie, zaburzenia pracy żołądka, zapalenie płuc, krzywica.

[choroby i śmiertelność, oświata ludowa, zdrowie i higiena]

XVII/45. *Procesy szkolne*, „Dzw. Częst.” 1909, t. 4, s. 60–62.

Opisano procesy szkolne, wytoczone ponad 100 osobom pochodzenia polskiego na Litwie i Białorusi – inicjatorom i fundatorom bezpłatnego, jawnego nauczania elementarnego, zorganizowanego dla dzieci wiejskich w dworach i plebaniach bez uzyskania pozwolenia władz.

[polityka oświatowa, szkolnictwo]

XVII/46. *O wścieklicznie*, „Dzw. Częst.” 1909, t. 5, s. 82–86.

Informacja, w jaki sposób zwierzęta mogą zarazić się wściekliczną, jak przebiega ta choroba u człowieka i na niego wpływa, jak postępować w sytuacji zarażenia oraz jak jej zapobiegać.

[oświata ludowa, zdrowie i higiena]

XVII/47. *Bursy dla młodzieży rzemieślniczej*, „Dzw. Częst.” 1909, t. 7, s. 78–79.

Opis działalności nowej instytucji w Galicji – utworzonego w Krakowie towarzystwa bursy i opieki nad młodzieżą rękodzielniczą i handlową. Przedstawiono cele tej instytucji i założone sposoby ich osiągnięcia.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

XVII/48. *Proces o tajne związki*, „Dzw. Częst.” 1909, t. 8, s. 82–84.

Opisano przebieg odbywającego się w Katowicach procesu 56 członków towarzystwa młodzieży katolickiej pw. św. Stanisława Kostki w Rudzie. Oskarżano ich o wygłaszanie wykładów z polskiej literatury i historii, wzmacnianie polskiego poczucia narodowego, wytwarzanie napięć między Polakami i Niemcami, podburzanie ludności polskiej przeciw Niemcom.

[germanizacja, polityka oświatowa, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XVII/49. *Przeciw jednej z największych plag ludzkości. Alkohol – trucizna*, „Dzw. Częst.” 1909, t. 8, s. 94–95.

Wyjaśniono, czym jest alkohol, jakie ma właściwości, jakie są jego skutki dla organizmu.

[oświata ludowa, zdrowie i higiena]

XVII/50. *Czy alkohol daje siły*, „Dzw. Częst.” 1909, t. 8, s. 96–97.

Opisano okoliczności, przyczyny spożywania alkoholu, przestrzeżono przed nim, podkreślając, że osłabia i wyniszcza organizm.

[oświata ludowa, zdrowie i higiena]

XVII/51. *Uczniowie Seminarium nauczycielskiego z Solca u stóp Jasnej Góry*, „Dzw. Częst.” 1909, t. 11, s. 61–63.

Opis przebiegu wycieczki do Częstochowy, w której uczestniczyła młodzież z seminarium nauczycielskiego z Solca.

[nauczyciel/pedagog, wychowanie religijne, wycieczki/krajoznawstwo]

XVII/52. Dz.P., *Demoralizujące książki*, „Dzw. Częst.” 1909, t. 11, s. 70–72.

Zwrócono uwagę na niebezpieczeństwa, wynikające z czytania przez młodzież, a nawet dzieci, demoralizujących książek. Wśród skutków tego rodzaju lektury wymieniono: skrzywienie zmysłu uczciwości, obłudę, zacieranie różnic między złem a dobrem, dążenie do wytępienia pojęć religijnych, sztydzenie z nich. Wspomniano o przeciwdziałaniu tym niebezpieczeństwom.

[czytelnictwo, wychowanie moralne]

XVII/53. *Zabobonna wiara w potęgę alkoholu*, „Dzw. Częst.” 1909, t. 11, s. 100–102.

O źródłach złudnej wiary w zalety spożywania alkoholu. Konfrontacja powszechnych przesądów i poglądów z badaniami naukowymi.

[oświata ludowa, zdrowie i higiena]

XVII/54. *Spółeczeństwo i alkohol*, „Dzw. Częst.” 1909, t. 12, s. 98–100.

O zadaniach społeczeństwa odnośnie do walki z alkoholizmem, o destrukcyjnym wpływie alkoholu na wychowanie dzieci.

[oświata ludowa, zdrowie i higiena]

XVII/55. *Kilka uwag o wychowaniu*, „Dzw. Częst.” 1910, t. 1, s. 85–87.

Refleksja nad celem wychowania. Podkreślono, że należy przy pomocy różnych środków dążyć do wykorzenia wszelkich złych nałogów i popędów dziecka. Doceniono rolę wykształcenia (a nie wiedzy i uczoności) w kształtowaniu i rozwijaniu takich cnót jak poczucie obowiązku, poświęcenie, swoboda myśli i czynów.

[wychowanie moralne]

XVII/56. *W szkole pruskiej*, „Dzw. Częst.” 1910, t. 2, s. 60–62.

Przed sądem karnym w Poznaniu oskarżono nauczyciela wiejskiego Maksymiliana Küsnera, Niemca z polskiej wsi Minikowa, o przekroczenie prawa cielesnej chłosty wobec polskiej uczennicy. Nauczyciel ten był już kilkakrotnie karany za podobne przestępstwa.

[kary i nagrody, nauczyciel/pedagog, przemoc wobec dzieci i młodzieży]

XVII/57. *Jak pamiętać o zdrowiu*, „Dzw. Częst.” 1910, t. 2, s. 95–97.

Zachęta, aby ludzie, zarówno pracujący umysłowo, jak i fizycznie, ćwiczyli ciało; dotyczy to zwłaszcza tych, którzy najmniej pracują fizycznie. Zalecono im m.in. gimnastykę, kąpiele z pływaniem, kąpiele oczu, zachowanie miary w jedzeniu i picciu.

[oświata ludowa, zdrowie i higiena]

XVII/58. *O szkółki polskie*, „Dzw. Częst.” 1910, t. 3, s. 72–73.

Informacja o rozpatrywaniu sprawy polskiej szkółki katolickiej przez sąd okręgowy miński. Wszyscy, którzy ośmielili się uczyć pacierza i elementarza, zostali skazani na grzywny.

[polityka oświatowa, wychowanie religijne]

XVII/59. *W sprawie posyłania dzieci na polską naukę przygotowawczą do Sakramentów Świętych*, „Dzw. Częst.” 1910, t. 4, s. 60–61.

Informacja o zaniedbywaniu przez rodziców na Górnym Śląsku posyłania dzieci na polskie przygotowanie do sakramentów świętych. Zwrócono uwagę na konsekwencje takiego zachowania zarówno dla dzieci, jak i całego narodu polskiego i Kościoła katolickiego.

[język i autonomia narodowa w edukacji, wychowanie religijne]

XVII/60. *Jakie są przyczyny chorób?*, „Dzw. Częst.” 1910, t. 6, s. 79–80.

Dla podtrzymania zdrowia i życia potrzebne jest spełnienie następujących warunków: odpowiedni pokarm i napój, czyste powietrze, odpowiednia temperatura i światło. Każdy z tych czynników może stać się przyczyną choroby, jeśli ulegnie zbyt dużej zmianie ilościowej lub jakościowej.

[oświata ludowa, zdrowie i higiena]

XVII/61. *Zakończenie roku szkolnego w Liceum Krzemienieckim*, „Dzw. Częst.” 1910, t. 8, s. 59–61.

Opisano przebieg zakończenia roku szkolnego w Liceum Krzemienieckim. Odbyły się publiczne egzaminy, tzw. popisy uczniów, z różnych przedmiotów. Rozdano nagrody. Wręczono medale zasłużonym.

[szkolnictwo]

XVII/62. Ks. W.M., *W sprawie naszych sierot i dzieci opuszczonych*, „Dzw. Częst.” 1910, t. 11, s. 59–61.

Przedstawiono znaczenie wychowania młodzieży i jego rolę w społeczeństwie. Podkreślono, że od wychowania dzieci zależy przyszłość społeczeństwa. Przestrzeżono przed skutkami nieporadności i niedołęstwa rodziców, zwłaszcza zaniedbywania obowiązków wychowawczych przez matkę.

[macierzyństwo, wychowanie w rodzinie]

XVII/63. M.G., *Czy wykształcenie naukowe potrzebne jest kobiecie?*, „Dzw. Częst.” 1910, t. 11, s. 92–93.

Przedstawiono stosunek kobiet do wykształcenia. Zwrócono uwagę, że wiele kobiet, zajętych codziennymi obowiązkami, nie czyta książek i nie zdobywa wykształcenia. Potępiono taką postawę, zachęcono kobiety do zmiany postaw.

[czytelnictwo, edukacja dziewcząt i kobiet, oświata ludowa]

XVII/64. *Ochrona dzieci od zgubnych nałogów*, „Dzw. Częst.” 1911, t. 5, s. 66–67.

Opisano przyczyny i skutki kradzieży oraz kłamstwa dzieci, a także postawy rodziców wobec takich zachowań.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, wychowanie moralne]

XVII/65. *Pomoc w omdleniu*, „Dzw. Częst.” 1911, t. 6, s. 56–57.

Opisano przyczyny omdleń, wygląd człowieka omdlałego, pomoc w sytuacji omdlenia.

[oświata ludowa, zdrowie i higiena]

XVII/66. *Zasłużona wielce instytucja*, „Dzw. Częst.” 1911, t. 10, s. 69–71.

Informacja o założonym w Wilnie w 1807 r. Towarzystwie Dobroczynności. Opisano zasługi jego twórcy, biskupa wileńskiego Jana Nepomucena Kossakowskiego, a także cele i zadania tej organizacji oraz jej wpływ na społeczeństwo.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

XVII/67. Z.S., *Stanisław Staszic*, „Dzw. Częst.” 1912, t. 2, s. 26–27.

Podano informacje biograficzne o Stanisławie Staszicu, uwzględniono jego twórczość literacką oraz działalność w okresie Księstwa Warszawskiego i Królestwa Polskiego.

[szkolnictwo]

XVII/68. *Książdz Hugo Kollątaj*, „Dzw. Częst.” 1912, t. 3, s. 46–50.

Przedstawiono zasługi Hugona Kollątaja na rzecz rozwoju szkolnictwa i oświaty, w tym jego prace w KEN. Opisano jego wkład w powstanie Konstytucji 3 Maja oraz przygotowane przez niego projekty reform politycznych.

[szkolnictwo]

XVII/69. Z.S., *Dominik Moniuszko*, „Dzw. Częst.” 1912, t. 4, s. 24–25.

Informacje o życiu i działalności Dominika Moniuszki na rzecz ludu i edukacji dzieci. Założył on wzorową szkołę dla dziewcząt oraz szkołę dla chłopców. Przy szkole dla chłopców funkcjonowało laboratorium chemiczne, biblioteka, gabinet fizyczny i plantacja roślin leczniczych. Przedstawiono plan nauczania w szkole dla chłopców.

[oświata ludowa, szkolnictwo]

XVII/70. *Szkola przemysłu ludowego*, „Dzw. Częst.” 1912, t. 9, s. 32–33.

Informacja o założeniu i utrzymywaniu kilku szkół zawodowych męskich i żeńskich przez TPPL w Królestwie Polskim. Męskie placówki prowadzone przez Towarzystwo to szkoły instruktorów tkackich, farbiarskich, kilimkarskich, koszykarskich, zabawkarskich, przemysłu drzewnego, krawców i czapników ludowych, a także warsztaty artystyczno-rzemieślnicze, stolarskie. O adresowanych do kobiet kursach dla instruktorek tkactwa, koronkarstwa, nicianego guzikarstwa.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa, oświata ludowa]

XVII/71. *Szkoły zawodowe*, „Dzw. Częst.” 1913, t. 2, s. 32–33.

Zarząd TPPL podał zasady przyjmowania kandydatów do szkół zawodowych, prowadzonych przez Towarzystwo. Wymagania dotyczyły uczelni zawodowych dla mężczyzn: instruktorów tkackich, farbiarskich, kilimkarskich, koszykarskich, zabawkarskich, przemysłu drzewnego, krawców i czapników ludowych, a także uczelni zawodowych dla kobiet: instruktorek tkactwa, koronkarstwa, nicianego guzikarstwa.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XVII/72. *Potrzeba ludzi!*, „Dzw. Częst.” 1913, t. 11 i 12, s. 54–56.

Informacja TGS o poszukiwaniu osób do pełnienia funkcji opiekunów-gospodarzy zagród gniazd sierocych. Przybliżono zadania Gniazd oraz rolę gospodarzy, zwanych rodzicami Gniazd.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

XVII/73. *O powszechnym nauczaniu*, „Dzw. Częst.” 1913, t. 11 i 12, s. 62–64.

O znaczeniu powszechnego nauczania dla funkcjonowaniu społeczeństwa, narodu. Postulaty dotyczące zakładania bezpłatnych szkół w każdej wsi i w miastach. O potrzebie obowiązku nauczania szkolnego – prawa wymagającego od rodziców posyłania dzieci do szkół początkowych.

[edukacja elementarna, polityka oświatowa, szkolnictwo]

XVIII. „Echa Kieleckie”

Kielce 1906–1907

XVIII/1. Ir., „Światło” lubelskie, „Echa Kiel.” 1906, nr 1, s. 3–5.

Informacja o PMS i krytyce jej działalności ze strony postępowych czasopism. Przedstawienie nowo powstałego LTSOŚ. Apel dotyczący walki z analfabetyzmem. Znaczenie oświaty szkolnej i pozaszkolnej dla postępów edukacji, będącej warunkiem dobrobytu i rozwoju społecznego.

[analfabetyzm, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa]

XVIII/2. Komisja odczytowa Kieleckiego Koła Macierzy Szkolnej, „Echa Kiel.” 1906, nr 1, s. 8.

Informacja o cyklu pogadanek popularnych PMS dla dorosłych mieszkańców Kielc. Plan pogadanek, nazwiska prelegentów, zasady uczestnictwa.

[oświata pozaszkolna]

XVIII/3. W[itold] Chodźko, *Szkola polska będzie szkołą wolną*, „Echa Kiel.” 1906, nr 2, s. 3–4.

Krytyka zasad działalności szkół pod egidą PMS, pozostającą pod wpływem Narodowej Demokracji. Ocena, że sprzeniewierzyły się one hasłu szkoły wolnej, wprowadzając ograniczenia dotyczące kształcenia dzieci żydowskich. Geneza, charakterystyka i kierunki LTSOŚ. Oczekiwania wobec LTSOŚ dotyczące zakładania czytelni, szkół początkowych, organizowania kursów dla analfabetów, odczytów i pogadanek.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa, szkolnictwo]

XVIII/4. St. Staniszewski, *Stan ekonomiczny guberni kieleckiej*, „Echa Kiel.” 1906, nr 2, s. 6–7; nr 3, s. 2–3; nr 7, s. 4–5; nr 8, s. 5; nr 10, s. 4–5.

Przedstawienie informacji na temat oświaty i stopnia alfabetyzacji w guberni kieleckiej (w nr 2) na tle ogólnych danych statystycznych dotyczących tego regionu (m.in. liczba ludności, jej narodowość, zajęcia). Dane dotyczące osób dotkniętych kalectwem.

[analfabetyzm]

XVIII/5. Słowak, *Szkoły rolnicze dla ludności wiejskiej*, „Echa Kiel.” 1906, nr 3, s. 3–4.

Konieczność zakładania szkół rolniczych dla ludności wiejskiej. Dobrze wykształcenie praktyczne i teoretyczne rolników jako warunek skutecznej produkcji rolnej. Postulat organizowania odczytów, uniwersytetów ludowych, kółek objazdowych dla szerzenia wiedzy rolniczej.

[edukacja zawodowa, oświata pozaszkolna]

XVIII/6. Wł[adysław] Gąsiorowski, *Kursy dla analfabetów. Sprawozdanie specjalnego delegata z Kielc*, „Echa Kiel.” 1906, nr 4, s. 9–10.

Sprawozdanie z zebrania organizacyjnego SKAD w Warszawie. Przebieg zebrania, przemówienia, skład osobowy zarządu. O konieczności wyboru dobrych nauczycieli i podręczników. Wyniki wyborów do poszczególnych komisji.

[analfabetyzm, oświata pozaszkolna, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XVIII/7. Henryk J[ózef] Rygier, *Samokształcenie w życiu młodzieży prowincjonalnej*, „Echa Kiel.” 1906, nr 5, s. 5–6.

Przekonanie, iż szkoła nie powinna być miejscem nauczania, lecz miejscem uczenia się. Wartość samodzielnej pracy umysłowej i samokształcenia. Postulat zakładania kół samokształceniowych w celu wspólnej nauki i dyskusji, poradniki dla samouków. Przykłady i porady dotyczące organizacji sekcji samokształceniowych, metod i literatury.

[aktywność młodzieży, samokształcenie/samowychowanie]

XVIII/8. *Kieleckie Koło Stowarzyszenia kursów dla analfabetów dorosłych*, „Echa Kiel.” 1906, nr 6, s. 7.

Sprawozdanie z zebrania organizacyjnego SKAD. Przebieg zabrania, porządek obrad, wyniki wyborów zarządu i komisji.

[analfabetyzm, oświata pozaszkolna]

XVIII/9. J[akub] Wołczek, *Przyczynek do kwestii polsko-rosyjskiej*, „Echa Kiel.” 1906, nr 6, s. 3–4; nr 7, s. 3–4; nr 8, s. 4–5; nr 9, s. 3–4.

Tekst przedstawiciela inteligencji rosyjskiej w Kielcach, nauczyciela miejscowej Szkoły Handlowej. Rola szkoły w stosunkach polsko-rosyjskich. Specyfika metod nauczania, wychowania, stosowanych podręczników. Wpajanie rosyjskim uczniom nienawiści dla „obcoplemieńców”, wiary w potęgę Rosji, oczernianie narodu polskiego w podręcznikach dla szkół rządowych, fałszowanie historii Polski. Szkoła rosyjska jako źródło kształtowania wrogości i uprzedzeń wobec Polaków. Szkoła, religia i prasa w służbie polityki.

[polityka oświatowa, szkolnictwo]

XVIII/10. *Towarzystwo Kultury Polskiej*, „Echa Kiel.” 1906, nr 8, s. 6–7.

Charakterystyka TKP, jego inicjatorzy, założyciele, cele i zasady funkcjonowania, warunki członkostwa. Obszary działalności TKP, w tym prowadzone instytucje społeczne, oświatowe i kulturalne. Skład zarządu głównego.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XVIII/11. *Oddział kielecki Stowarzyszenia Kursów dla analfabetów dorosłych*, „Echa Kiel.” 1906, nr 8, s. 8.

Skład zarządu oddziału SKAD i jego komisji. Sprawozdanie z zebrań Komisji Naukowej. Porządek obrad, nazwiska wykładowczyń, sprawa podręczników. Rozkład i plan zajęć.

[analfabetyzm, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata pozaszkolna]

XVIII/12. Leon Rygier, *Potrzeba różniczkowania stowarzyszeń oświatowych*, „Echa Kiel.” 1906, nr 9, s. 1–2.

O powstawaniu w Królestwie Polskim różniących się ideowo stowarzyszeń prowadzących działalność edukacyjną. Antagonizmy między kieleckim Kołem SKAD a PMS. Stanowisko Bolesława Prusa w kwestii walki z analfabetyzmem. Opinia o TKP. Poparcie dla tworzenia różnorodnych stowarzyszeń oświatowych.

[analfabetyzm, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XVIII/13. Iza[bela] Moszczeńska, *Bezpartyjność oświaty i kultury*, „Echa Kiel.” 1906, nr 10, s. 1–2; nr 11, s. 1–2.

Wpływ ugrupowań politycznych na działalność stowarzyszeń oświatowych. Ocena, że nie jest możliwe pełne oddzielenie oświaty od polityki. Opinia, że stowarzyszenia oświatowe dzielą się na zachowawcze, zmierzające poprzez kształcenie do zachowania tradycyjnego światopoglądu, i postępowe, dążące poprzez edukację do zmiany zapatrywań ludzi i przeobrażeń społecznych.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XVIII/14. *Kobieta w życiu społecznym*, „Echa Kiel.” 1906, nr 10, s. 11–12.

Informacja o cyklu wydawniczym *Kobieta w życiu społecznym*, publikowanym z okazji 40-lecia pracy Elizy Orzeszkowej, obejmującym prace przedstawiające idee, zadania i postulaty ruchu kobiecego. Prośba o wypełnianie kwestionariuszy dotyczących działalności kobiet na polu pedagogicznym i w służbie zdrowia. Spis autorów i tytułów wydanych prac. Przeznaczenie dochodu ze sprzedaży na fundusze instytutu pedagogicznego.

[popularyzacja wiedzy pedagogicznej]

XVIII/15. Zarząd Towarzystwa Kultury Polskiej, *Odezwa Towarzystwa Kultury Polskiej*, „Echa Kiel.” 1906, nr 11, s. 7–8.

Cele i zadania funkcjonowania TKP. Plany utworzenia Domu Ludowego w Warszawie i innych miejscowościach jako miejsc oświaty, kultury i rozrywki. Organizacja zebrań, odczytów, przedstawień, czytelni, bibliotek, giełdy pracy itd. Skład Zarządu.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata pozaszkolna]

XVIII/16. Wł[adysława] Weychertówna, *„Nowe Tory” i postępową pedagogia i oświata*, „Echa Kiel.” 1907, nr 1, s. 3–4.

Ożywienie ruchu oświatowo-pedagogicznego i jego konsekwencje. Omówienie znaczenia czasopisma „Nowe Tory” w budowie polskiego szkolnictwa i oświaty pozaszkolnej

oraz propagowania innowacji pedagogicznych. Nowatorski i postępowy charakter pisma.

[metody nauczania, popularyzacja wiedzy pedagogicznej]

XVIII/17. *Watykan – a dzieci polskie*, „Echa Kiel.” 1907, nr 1, s. 4.

Ubolewanie nad obojętnością Watykanu wobec przemocy i germanizacji polskich dzieci w zaborze pruskim. Informacje o odpowiedzi na telegram, wysłany do papieża przez uczestników Wiecu Poznańskiego z prośbą o obronę polskich dzieci przed prześladowaniem.

[germanizacja]

XVIII/18. Leon Rygier, *Bójcie się młodych*, „Echa Kiel.” 1907, nr 3, s. 3–4.

Potrzeba tworzenia nowej, postępowej szkoły polskiej. Konieczność odcięcia się od idei szkoły narodowej jako symbolu przeszłości, reforma programów nauczania zgodnie z duchem nowoczesności, uwzględnianie postępowych prądów pedagogicznych w pracy szkoły. Współczesna literatura polska jako wskaźnik przewartościowania dawnych ideałów. Młodzież jako czynnik zmian społecznych i nowej przyszłości.

[aktywność młodzieży, szkolnictwo]

XVIII/19. Ogrodnik, *Z powiatu*, „Echa Kiel.” 1907, nr 3, s. 8–9.

List przesłany z okolic gór Świętokrzyskich słynących z sadownictwa, rosnąca liczba zakładanych sadów. Brak specjalistycznej wiedzy i przygotowania do ich prowadzenia. Konieczność zakładania szkółek lub kursów sadowniczych.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa]

XVIII/20. E.A., Redakcja, *Jeden z wielu braków naszego szkolnictwa*, „Echa Kiel.” 1907, nr 4, s. 5–6.

Głos młodzieży szkolnej o znaczeniu samokształceniu, jego walorach autotelicznych i roli w przygotowaniu do studiów uniwersyteckich. Głos redakcji przywołujący tekst Henryka Rygiera, w którym zaleca on obok korzystania z *Poradnika dla samouków* łączenie się w koła samokształceniowe. Opis zasad pracy w sekcjach przedmiotowych, dobór podręczników i treści. Tytuły czasopism pomocnych przy organizacji samokształcenia młodzieży.

[aktywność młodzieży, samokształcenie/samowychowanie]

XVIII/21. Aniela Szycówna, *Do matek*, „Echa Kiel.” 1907, nr 4, s. 11–12.

Apel Anieli Szycówny do matek o wypełnienie i odesłanie kwestionariusza, który ukazywać ma udział kobiet-matek w wychowaniu domowym. Pytania kwestionariuszowe. Kwestionariusz uzupełniał część dla nauczycielek i ukazywać miał działalność kobiet na polu pedagogicznym w ramach wydawnictwa ku czci Elizy Orzeszkowej *Kobieta w życiu społecznym*.

[macierzyństwo, wychowanie w rodzinie]

XVIII/22. H.G., *Kilka uwag w kwestii nauczania analfabetów*, „Echa Kiel.” 1907, nr 6, s. 5.

O nauczaniu przez młodzież analfabetów na legalnie organizowanych kursach i popętnianych przez nią, ze względu na brak odpowiedniego przygotowania pedagogicznego, błędów metodycznych. Lista błędów i braków w organizacji kształcenia analfabetów.

[aktywność młodzieży, analfabetyzm, metody nauczania]

XVIII/23. E., *W sprawie szkoły rzemieślniczej*, „Echa Kiel.” 1907, nr 6, s. 8–9.

Informacje o egzaminach w szkołach rzemieślniczych w Kielcach i Piotrkowie. Wyniki egzaminów. Organizacja szkół i ich historia, liczba uczniów, wynagrodzenia nauczycieli. Projekty reform szkół rzemieślniczych niedzielnych i ich rezultaty.

[edukacja zawodowa]

XVIII/24. Komisja Naukowa kieleckiego oddziału Stowarzyszenia kursów dla analfabetów dorosłych, *Odpowiedź panu H.G.*, „Echa Kiel.” 1907, nr 7, s. 6–7.

Odpowiedź na zarzuty zamieszczone w tekście autorstwa H.G. z numeru 6. „Ech Kieleckich”, poświęconego błędom w nauczaniu analfabetów. Polemika ze wskazanymi brakami i błędami metodycznymi.

[analfabetyzm, oświata pozaszkolna]

XVIII/25. *Na ratunek dzieciom robotników łódzkich*, „Echa Kiel.” 1907, nr 7, s. 9.

Trudna sytuacja życiowa dzieci robotników łódzkich. Informacja o nowo powstałym w Łodzi Komitecie do niesienia pomocy rodzinom dotkniętym bezrobociem, otwierającym przytulki dla dzieci robotników. Skład osobowy komitetu. Prośba o finansowanie inicjatywy.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

XVIII/26. Wł[adysława] Weychertówna, *Stowarzyszenie kursów dla analfabetów dorosłych*, „Echa Kiel.” 1907, nr 8, s. 3–4; nr 9, s. 4–5; nr 10, s. 5–6.

Walka z analfabetyzmem jako najpilniejsza potrzeba społeczna. Rys historyczny oświaty ludu. Charakterystyka funkcjonowania SKAD, punkty w Warszawie, lista kół autonomicznych w różnych miejscowościach, liczba uczniów. Postulat tworzenia kolejnych kursów dla analfabetów, omówienie kwestii organizacyjnych i dydaktycznych. Specyfika nauczania dorosłych. O formach kształcenia nauczycieli oraz instruktorów i ich powinnościach. Wskazówki dotyczące urządzenia kursów, wytyczne metodyczne.

[analfabetyzm, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata pozaszkolna]

XVIII/27. *Kultura ludu*, „Echa Kiel.” 1907, nr 11, s. 3–5.

Omówienie artykułu Natalii Iwanowskiej, piszącej pod pseud. Zenon Wichrzycki, opublikowanego w „Nowych Torach”. Trudne warunki pracy dydaktycznej nauczycieli

ludowych. Postulat zrzeszania się nauczycieli ludowych i reformy szkół ludowych. Plany tworzenia w miasteczkach i na wsiach stowarzyszeń oświatowych, służących organizacji ogródków dziecięcych, sal zajęć, szkółek, bibliotek, kursów pedagogicznych, przygotowywania pomocy dydaktycznych, popularyzacji wiedzy pedagogicznej wśród rodziców.

[edukacja elementarna, oświata ludowa, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XVIII/28. S., *Topola*, „Echa Kiel.” 1907, nr 15, s. 9–10.

Korespondencja w sprawie położenia nauczycieli ludowych. Trudne relacje nauczycieli z księżmi i pisarzami gminnymi. Stosunek ludu do szkoły.

[szkolnictwo]

XVIII/29. *Z powodu sądów pedagogicznych „Gazety Kieleckiej” i jej sympatyków*, „Echa Kiel.” 1907, nr 16, s. 5–6.

Artykuł polemiczny wobec opublikowanej w „Gazecie Kieleckiej” notatki o wieczorze urządzonym przez uczniów Szkoły Handlowej, której autor krytykował jego program. Wieczory uczniowskie z muzyką, śpiewem i sztuką dramatyczną jako skuteczny środek wychowawczy.

[metody nauczania, szkoły średnie]

XVIII/30. *Stowarzyszenie służby domowej żeńskiej*, „Echa Kiel.” 1907, nr 16, s. 9–10.

Informacja o powstaniu z inicjatywy ks. Bronisława Obuchowicza Stowarzyszenia, jego cele i zamierzenia. Plany założenia szkoły kucharek dla praktycznej nauki gospodarstwa domowego, szkółek i kursów dla analfabetów. Zasady członkostwa, wyboru zarządu, kapitał organizacji (tekst w części przedrukowany z czasopisma „Rola”).

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata pozaszkolna]

XVIII/31. *Towarzystwo Kultury Polskiej*, „Echa Kiel.” 1907, nr 17, s. 1–2.

Zalegalizowanie kieleckiego oddziału TKP. Cele i zadania instytucji, w tym utworzenie koła samokształceniowego. Troska o kulturę i oświatę ponad podziałami politycznymi, konieczność walki z analfabetyzmem.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata pozaszkolna]

XVIII/32. *Stowarzyszenie Nauczycielstwa Polskiego*, „Echa Kiel.” 1907, nr 17, s. 13.

Informacja o Zjeździe nauczycieli i nauczycielek-wychowawców w dniach 5–9 maja 1907 r. Szczegółowy ramowy program Zjazdu. Apel o nadsyłanie zgłoszeń referatów i wystąpień.

[nauczyciel/pedagog, szkolnictwo]

XVIII/33. *Stowarzyszenie kursów dla analfabetów dorosłych*, „Echa Kiel.” 1907, nr 23, s. 3.

Sprawozdanie z zebrania ogólnego nadzwyczajnego SKAD. Omówienie wniosku Koła autonomicznego żydowskiego w sprawie wykładów w języku żargonowym i spraw płatności za naukę. Przepis ustawy o polskim języku wykładowym.

[analfabetyzm, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata pozaszkolna]

XVIII/34. *Domy ludowe*, „Echa Kiel.” 1907, nr 24, s. 3.

Relacja z odbytego w Warszawie pokazu rozmaitych typów domów ludowych w Europie. Cele funkcjonowania domów i ich działalność społeczno-oświatowa. Geneza instytucji, przykłady domów w Anglii, Prusach, Belgii.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata pozaszkolna]

XVIII/35. *Uczczenie Elizy Orzeszkowej*, „Echa Kiel.” 1907, nr 24, s. 6–7.

Informacja o ponadzaborowym Zjeździe kobiet dla uczczenia zasług Elizy Orzeszkowej. Cele i program zjazdu. Obszary tematyczne referatów, obszerny dział wychowawczy. Apel o nadsyłanie streszczeń referatów i wystąpień. Zapowiedź wydawnictwa jubileuszowego *Kobieta w życiu społecznym*.

[edukacja dziewcząt i kobiet, popularyzacja wiedzy pedagogicznej]

XVIII/36. „Prawda”, *Polskie Stowarzyszenie równouprawnienia kobiet*, „Echa Kiel.” 1907, nr 25, s. 3.

Informacja o powstaniu SRKP. Cele i plany działania organizacji, w tym na polu wychowawczym i oświatowym. Sprawozdania z zebrania organizacyjnego. Podział na sekcje, nazwiska członkiń i członków zarządu i komisji.

[edukacja dziewcząt i kobiet]

XVIII/37. Leon Rygier, *Dla dobra ludu*, „Echa Kiel.” 1907, nr 26, s. 1–2.

Statut TKR. Cele organizacji, w tym krzewienie oświaty poprzez odczyty, wykłady, kursy dla analfabetów, uniwersytety i domy ludowe, szkoły rolnicze. Szerzenie wiedzy rolniczej poprzez wydawanie pism, zjazdy, zebrania, kursy, wystawy. Wydziały TKR. Apel o zakładanie kółek rolniczych.

[oświata ludowa]

XVIII/38. *Wniosek szkolny złożony przez Koło Polskie w Dumie*, „Echa Kiel.” 1907, nr 26, s. 3.

Wniosek członków Koła Polskiego Dumy państwowej złożony do rozpoznania przez Dumę – projekt przepisów tymczasowych o języku wykładowym w zakładach naukowych Królestwa Polskiego i częściowych reformach zarządu sprawami naukowymi.

[język i autonomia narodowa w edukacji, polityka oświatowa]

XVIII/39. Zofia Rygier-Nałkowska, *Ruch kobiecy*, „Echa Kiel.” 1907, nr 27, s. 1–2.

Kobiecy ruch emancypacyjny i jego zadania. Walka o reformy w wychowaniu istotnym elementem ruchu emancypacyjnego. Kwestia równouprawnienia politycznego i prawa wyborczego kobiet. Konieczność reform na gruncie oświaty i pedagogii. Wychowanie matki-wychowawczynie, sprawa koedukacji. Działalność etyczna ruchu kobiecego.

[edukacja dziewcząt i kobiet, koedukacja, macierzyństwo]

XVIII/40. Aryos, *Zadania Wolnej Myśli w Polsce*. „Krytyka”, „Echa Kiel.” 1907, nr 28, s. 3–5.

Źródła postępowej myśli polskiej. Postęp jako treść współczesnej myśli narodowej polskiej. Zadania Wolnej myśli. Stosunek wolnomyślicieli do religii. Czynniki hamujące rozwój oświaty. Zadania oświatowo-wychowawcze Wolnej Myśli.

[polityka oświatowa, szkolnictwo]

XVIII/41. Jakób Wołczek, *Do społeczeństwa kieleckiego*, „Echa Kiel.” 1907, nr 30, s. 5–6.

Tekst dotyczy wydaleni autorza z Kieleckiej Szkoły Handlowej; jego powodem były postępowe przekonania polityczne. Prześladowania nauczyciela ze strony społeczeństwa. Istota wykształcenia racjonalistycznego.

[nauczyciel/pedagog, szkolnictwo]

XVIII/42. *Zjazd Kobiet Polskich*, „Echa Kiel.” 1907, nr 32, s. 2–3.

Relacja ze Zjazdu Kobiet Polskich w Warszawie, połączonego z jubileuszem Elizy Orzeszkowej. Przebieg zjazdu, wygłoszone referaty, uchwały sekcji, w tym sekcji oświatowej.

[edukacja dziewcząt i kobiet, macierzyństwo]

XVIII/43. Władysław Semadeni, *Najbliższe zadania T. K. P. w dziedzinie szerzenia oświaty*, „Echa Kiel.” 1907, nr 35, s. 1–2; nr 36, s. 2–3.

Zadania Sekcji Oświatowej TKP. Organizacja odczytów popularnych, druk i rozdawanie broszur, zakładanie wędrownych i stałych bibliotek ludowych i czyteln, muzeów. Zakładanie kół samokształcenia i biur informacyjnych pomagających w organizacji samokształcenia i czytelnictwa. Opinia, że najważniejszym zadaniem sekcji jest zakładanie wzorowych szkół początkowych. O przygotowaniu zawodowym nauczycieli ludowych.

[biblioteki i czytelnie, oświata pozaszkolna, szkolnictwo]

XVIII/44. W[acław] Męczkowski, *O konieczności badania stanu kultury krajowej*, „Echa Kiel.” 1907, nr 38, s. 2–4.

Referat przedstawiony na posiedzeniu TKP. Konieczność rozpoznania potrzeb społecznych na wielu polach życia kulturalnego. Kwestionariusze do badania stanu polskiej

kultury, w tym spraw oświaty i szkolnictwa. Apel o udzielanie i przesyłanie odpowiedzi kwestionariuszowych.

[szkolnictwo]

XVIII/45. Jeden (nauczyciel ludowy), *Szkoła ludowa*. „Siewba”, „Echa Kiel.” 1907, nr 38, s. 4–5.

Refleksje na temat braków szkoły ludowej i znaczenia oświaty ludu. Problem realizacji nauczania początkowego w języku obcym. Obojętność społeczeństwa wobec wspierania edukacji dzieci ze środowisk ludowych. Negatywne konsekwencje źle funkcjonujących szkół ludowych.

[oświata ludowa]

XVIII/46. Słowak, *Szkoły zawodowe*, „Echa Kiel.” 1907, nr 39, s. 4–6.

O znaczeniu kształcenia w szkołach zawodowych. Apel dotyczący otwierania niższych szkół lub kursów dla młodzieży męskiej i żeńskiej, przygotowujących techników i personel folwarczny do zawodów rolniczych. Wykaz szkółek i kursów dla poszczególnych specjalności oraz istniejących szkół zawodowych w Rosji.

[edukacja zawodowa, szkolnictwo]

XVIII/47. H. Orsza [Helena Radlińska], *Literatura ludowa*. „Krytyka”, „Echa Kiel.” 1907, nr 40, s. 5–7; nr 41, s. 4–6.

Specyfika polskiej literatury dla ludu, jej charakterystyka, rozwój, cele, dostępność, ocena jej stanu. Literatura tajna, budząca świadomość narodową, i legalna, cenzurowana. Popularność elementarza Konrada Prószyńskiego oraz prac przyrodniczych Mieczysława Brzezińskiego. Rozwój działu historycznego i beletrystyki dla ludu. Wybrane publikacje i ich autorzy. Opinia czytelników z ludu w sprawie literatury dla nich adresowanej. Konieczność odejścia od dawnego typu literatury dla ludu na rzecz nowego typu wydawnictw. Rosnąca liczba czytelników wśród robotników. Działalność Towarzystwa Wydawnictw Ludowych i innych wydawnictw ludowych. Zmiany w organizacji czytelnictwa i bibliotek, poszerzanie zbiorów o nowe publikacje, odejście od wyodrębniania prac dla ludu.

[czytelnictwo, oświata ludowa]

XVIII/48. Kaź[mierz] Jezewski, *Uniwersytety szwajcarskie a szkolnictwo polskie*, „Echa Kiel.” 1907, nr 42, s. 5–6.

List słuchacza Uniwersytetu Fryburskiego do redakcji „Ech Kieleckich”. Warunki i zasady przyjęć maturzystów szkół polskich z Królestwa Polskiego na uniwersytety szwajcarskie. Apel o nadsyłanie programów szkół, w celu ich rozpatrzenia przez władze Uniwersytetu.

[edukacja akademicka]

XVIII/49. *Wyższe Kursy Rolnicze*, „Echa Kiel.” 1907, nr 42, s. 10.

Informacja o Wyższych Kursach Rolniczych działających przy TKN w Warszawie. Cele działania kursów, czas ich trwania, rodzaje zajęć.

[edukacja zawodowa]

XVIII/50. *Mieszczanin, Pacanów*, „Echa Kiel.” 1907, nr 43, s. 9–10.

List zawierający informacje o Pacanowie, w tym o lokalnej edukacji. Lokalne Koło PMS, założenie szkoły, liczba uczniów, kursy, działalność szkoły na rzecz aktywizowania środowiska lokalnego, organizacja odczytów, wycieczek, majówek, przedstawień amatorskich. Wrogość Związku Katolickiego wobec PMS.

[oświata ludowa, szkolnictwo]

XVIII/51. *Nowa szkoła*, „Echa Kiel.” 1907, nr 45, s. 3–4.

Omówienie projektu pedagogicznego i higienicznego nowej, koedukacyjnej szkoły średniej Jadwigi Cichińskiej w Warszawie. Postępowe rozwiązania dydaktyczne i wychowawcze. Programowa odezwa szkoły, cele i zadania nowoczesnego szkolnictwa. Organizacja szkoły, przedmioty i metody nauczania.

[koedukacja, Nowe wychowanie, szkoły średnie]

XVIII/52. *Od paryskiej Sekcji Polskiej Ligi Wolnej Myśli*, „Echa Kiel.” 1907, nr 45, s. 10.

Odezwa, opublikowana na prośbę Zarządu paryskiej Sekcji Polskiej Ligi Wolnej Myśli, o nadsyłanie referatów na Międzynarodowy Zjazd Wolnomyślicieli w Pradze w dniach 9–11 września 1907 r. Wśród podejmowanych kwestii znalazły się zagadnienia świeckiej szkoły, nauczania religii w szkole, prawa do nauki na wszystkich szczeblach szkolnictwa, patriotyzmu.

[polityka oświatowa, szkolnictwo]

XVIII/53. *Leon Rygier, Szkoła polska*, „Echa Kiel.” 1907, nr 47, s. 1–2.

Apel o podjęcie działań na rzecz ochrony prywatnych polskich szkół w warunkach ich trudności administracyjnych, wynikających z polityki władz zaborczych. Refleksje o możliwościach kontynuacji nauki na poziomie wyższym. Sprawa szkolnictwa ludowego i rzemieślniczego oraz kursów agronomicznych.

[polityka oświatowa, szkolnictwo]

XVIII/54. *Do światła*, „Echa Kiel.” 1907, nr 49, s. 5–6; nr 50, s. 4–5.

Streszczenie broszury Izabeli Moszczeńskiej *Do światła: rzecz o znaczeniu „Uniwersytetów Powszechnych”* (Warszawa 1907). Znaczenie nauki przez całe życie. Nauka szkolna jako przygotowanie do dalszego kształcenia się. Korzyści z edukacji w dorosłym życiu. Sposoby skutecznego uczenia się. Apel o popularyzację broszury w szerokich kręgach społecznych.

[popularyzacja wiedzy pedagogicznej, samokształcenie/samowychowanie]

XVIII/55. Stefan Pogorzelski, *Doktryna pedagogiczna zakonu Jezuitów*, „Echa Kiel.” 1907, nr 50, s. 1–2; nr 51, s. 3–5.

Charakterystyka doktryny pedagogicznej i metody nauczania jezuitów. Historia zakonu na ziemiach polskich, reguła zakonu, jego działalność na polu oświaty. Rekrutacja i obowiązki nauczycieli jezuickich. Autorytet nauczycieli, zadania szkoły w zakresie wychowania i nauczania młodzieży. Metody wychowania, kary i nagrody, stosowane zasady pedagogiczne. Refleksja o anachronicznych metodach w części współczesnych szkół.

[metody nauczania, metody wychowania, szkolnictwo]

XVIII/56. *I-y Zjazd Oświatowo-Kulturalny*, „Echa Kiel.” 1907, nr 51, s. 7.

Zapowiedź I Zjazdu Oświatowo-Kulturalnego, który odbyć się ma w listopadzie 1907 r. Instytucje organizujące zjazd. Proponowany program zjazdu. Apel o nadsyłanie tematów do dyskusji oraz zgłaszanie referatów. Nazwiska członków komitetu organizacyjnego. Potrzeba łączności i współpracy między różnorodnymi towarzystwami oświatowymi.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, popularyzacja wiedzy pedagogicznej]

XVIII/57. *Uniwersytet Fryburski*, „Echa Kiel.” 1907, nr 51, s. 7–8.

List słuchacza Uniwersytetu Fryburskiego Kazimierza Jeżewskiego, poświęcony wynikom posiedzenia komisji dyrekcji naukowej Uniwersytetu, rozpatrującej programy polskich szkół średnich i uznawania matur ich absolwentów. Lista szkół, których absolwenci będą przyjmowani na poszczególne fakultety uczelni. Warunki podjęcia studiów na innych uniwersytetach szwajcarskich. Organizacja roku akademickiego na Uniwersytecie Fryburskim.

[edukacja akademicka]

XVIII/58. *Towarzystwo wpisów szkolnych*, „Echa Kiel.” 1907, nr 52, s. 9–10.

Wysokie koszty funkcjonowania polskich szkół prywatnych i konieczność ich finansowania. Źródła finansowania. Wysokie opłaty wpisowego, na które pozwolić mogą sobie tylko zamożni rodzice. Informacja o powstaniu Towarzystwa Wpisów Szkolnych i zasady jego działania.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XVIII/59. *Kwestionariusz w sprawie równouprawnienia kobiet*, „Echa Kiel.” 1907, nr 52, s. 10.

Prośba o nadsyłanie odpowiedzi na pytania kwestionariuszowe SRKP.

[edukacja dziewcząt i kobiet, macierzyństwo]

XVIII/60. Słowak, *Reforma szkół*, „Echa Kiel.” 1907, nr 57, s. 2–3.

Kwestia szkolna jako sprawa pierwszorzędnej wagi w całej Europie. Poglądy pedagogiczne Francuza Edmonda Demolinsa. Recepcja jego koncepcji reform szkolnych. Opis systemu szkół angielskich i francuskich. Krytyka systemu szkół polskich. Postulaty reformy szkolnictwa.

[szkolnictwo]

XVIII/61. X.Y., *List otwarty do szkolnych koleżanek*, „Echa Kiel.” 1907, nr 57, s. 6–7.

Konieczność zrównania pod względem intelektualnym kobiet i mężczyzn. Refleksja autorki listu po zadanych dziewczętom wypracowaniu *Walka o byt*, które część napisała z pomocą uczniów szkół męskich. Apel do dziewcząt o zakładanie szkółek samokształceniowych, rywalizację z mężczyznami na polu wiedzy i edukacji.

[edukacja dziewcząt i kobiet]

XVIII/62. *Sprawa kobieca na Kongresie Wolnomysłicieli w Pradze*, „Echa Kiel.” 1907, nr 57, s. 11–12.

Streszczenie odczytu Jerzego Kurnatowskiego wygłoszonego w redakcji „Steru” w Warszawie. Charakterystyka zagadnień podjętych w Pradze na Kongresie wolnomysłicieli, a dotyczących szkoły, dziecka, kobiety, uniwersytetów, walki z ciemnotą. Apel o wolny dostęp do nauki dla obu płci. Postulaty szkolnictwa świeckiego i powszechnego.

[edukacja kobiet i dziewcząt, szkolnictwo]

XVIII/63. X., *Zjazd delegatów Kół Macierzy Szkolnej*, „Echa Kiel.” 1907, nr 59, s. 6–7.

Sprawozdanie z odbytego w Warszawie Zjazdu delegatów Kół PMS. Przebieg zjazdu, referaty i wystąpienia. Liczba kół i szkół, uczniów, podopiecznych ochronek, czytelników korzystających z bibliotek i czytelni PMS. Sekcje działające przy Zarządzie i Muzeum Szkolne. Wnioski, uchwały, wyniki wyborów i plany dalszego rozwoju.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XVIII/64. *Odczyt D-ra M. Zawadzkiego*, „Echa Kiel.” 1907, nr 59, s. 8–9.

Streszczenie odczytu Mieczysława Zawadzkiego, wygłoszonego w Szkole Handlowej Męskiej, poświęconego higienie wieku szkolnego. Indywidualność w wychowaniu, samodzielność wychowanka i prawdomówność. Zagadnienie kwestii płciowej, lekarz szkolny i jego zadania.

[edukacja seksualna, edukacja zdrowotna, popularyzacja wiedzy pedagogicznej]

XVIII/65. Leon Rygier, *Co czynić*, „Echa Kiel.” 1907, nr 61, s. 3–4.

Zawieszenie PMS. Oświata ludu jako warunek odrodzenia narodowego. Apel o dalszą aktywność towarzystw oświatowych i kontynuowanie działań PMS. Walka z analfabetyzmem ponad podziałami politycznymi.

[analfabetyzm, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XVIII/66. W[alenty] Miklaszewski, *Strach jako czynnik wychowawczy*. „*Nowe Tory*”, „Echa Kiel.” 1907, nr 61, s. 5–7.

Reformy w wychowaniu, w tym odejście od systemu kar. Odwołując się do ustaleń psychologii, autor sprzeciwił się restrykcyjnym metodom wychowania, które destruktywnie wpływają

na rozwój dziecka. Przekonanie, że wychowanie oparte na strachu jest „tresurą” zaprzeczającą godności człowieka. Konsekwencje przymusu i zastraszania dla postaw wychowanka.

[kary i nagrody, metody wychowania, przymus w wychowaniu]

XVIII/67. N-i, *List otwarty*, „Echa Kiel.” 1907, nr 61, s. 9.

List ojca ucznia Kieleckiej Szkoły Handlowej Męskiej. Krytyka zarządu Rady Opiekuńczej szkoły i funkcjonowania placówki. Nieprawidłowości w uwalnianiu od wpisów, brak jawności sprawozdawczej z finansowego działania szkoły, niespójność zasad wychowawczych.

[szkoły średnie]

XIX. „Echa Piotrkowskie”

Piotrków [Trybunalski] 1906–1909

XIX/1. Maria Rudnicka, *Uniwersytet Ludowy im. A. Mickiewicza w Krakowie*, „Echa Piotr.” 1906, nr 6, s. 2–3.

Działalność Uniwersytetu Ludowego im. A. Mickiewicza w Krakowie – struktura, działalność dydaktyczna, naukowa, biblioteka.

[edukacja akademicka]

XIX/2. Feliks Wł. Woycicki [Wójcicki], *Związek Młodzieży*, „Echa Piotr.” 1907, nr 1, s. 6.

Odezwa Koła Pomocy Naukowej istniejącego przez Związek Młodzieży, dotycząca pomocy naukowej.

[organizacje młodzieżowe]

XIX/3. *Popis w Szkole Niedzielno-Handlowej*, „Echa Piotr.” 1907, nr 2, s. 6–7.

Funkcjonowanie placówki, relacja z uroczystości popisowych.

[szkolnictwo]

XIX/4. *Z Dąbrowy Górniczej*, „Echa Piotr.” 1907, nr 4, s. 3–4.

Instytucja o charakterze profilaktyczno-leczniczym w Dąbrowie Górniczej. „Kropla Mleka” – inicjatywa dąbrowskich lekarzy. Opieka higieniczno-lekarska nad dziećmi z ubogich rodzin robotniczych.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży]

XIX/5. Jan Stroński, *Szkola Rzemieślniczo-Handlowa Niedzielna i jej dolegliwości*, „Echa Piotr.” 1907, nr 15, s. 1–2.

Wpływ szkół ludowych i zawodowych na rozwój umysłowy i moralny społeczeństwa.

[edukacja zawodowa]

XIX/6. Jan Stroński, *Nowe prawa szkolne dla Piotrkowa*, „Echa Piotr.” 1907, nr 21, s. 2–3; nr 22, s. 2–4.

Funkcjonowanie męskiej szkoły niedzielno-handlowej w Piotrkowie – przepisy oświatowe dotyczące tego typu placówek.

[edukacja zawodowa]

XIX/7. Dr. St. Rosłań, *Alkoholizm*, „Echa Piotr.” 1907, nr 27, s. 1–3; nr 28, s. 2–4; nr 29, s. 2–4.

Destrukcyjny wpływ alkoholu na rozwój fizyczny, umysłowy i moralny człowieka. Dzieci alkoholików. Sposoby zwalczania nałogu pijaństwa.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość]

XIX/8. A., *Nieco o chederach żydowskich*, „Echa Piotr.” 1907, nr 32, s. 1–2.

Warunki nauczania w szkołach żydowskich, tzw. chederach.

[szkolnictwo]

XIX/9. *Dozory szkolne*, „Echa Piotr.” 1907, nr 32, s. 3–4.

Przedruk tekstu z „Gazety Radomskiej” dotyczący dozorów szkolnych.

[polityka oświatowa]

XIX/10. W.M. Doroszewicz [Vlas Mihajlovič Dorošević?], *Co to jest dziecko?*, „Echa Piotr.” 1907, nr 35, s. 2–5.

Kształtowanie charakteru i osobowości dzieci w rodzinie. Przekazywanie wychowankom pożądaných sposobów postępowania. Wychowanie do wartości, które starsze pokolenia przekazują młodszym.

[rodzina, wychowanie w rodzinie]

XIX/11. *Nowa Szkoła*, „Echa Piotr.” 1907, nr 37, s. 1–4.

Średnia szkoła Jadwigi Cichińskiej w Warszawie, oparta na zasadach koedukacji. Program nauczania w placówce.

[koedukacja, szkolnictwo]

XIX/12. Maryusz, *Z Dąbrowy*, „Echa Piotr.” 1907, nr 41, s. 1–2.

Złe wiadomości dla ruchu oświatowego Zagłębia Dąbrowskiego – administracyjny zakaz władz dotyczący organizacji wykładów i odczytów publicznych przez Uniwersytet dla Wszystkich i PMS.

[popularyzacja wiedzy pedagogicznej]

XIX/13. *Czternasty Kongres Powszechny Wolnej Myśli w Pradze*, „Echa Piotr.” 1907, nr 42, s. 2–4.

Program kongresu, m.in. postulat wolności badań naukowych w szkole, kwestia nauczania religii w szkole, prawo do kształcenia się na wszystkich szczeblach szkolnictwa.

[szkolnictwo]

XIX/14. [Herman] Lewkowicz, *Nieco z życia żydowskiego*, „Echa Piotr.” 1907, nr 43, s. 1–2.

Niski poziom oświaty wśród Żydów. Nauka i wychowanie dzieci i młodzieży żydowskiej.

[oświata ludowa]

XIX/15. *Unarodowienie szkoły*, „Echa Piotr.” 1907, nr 45, s. 3–4.

Przedruk artykułu z pisma „Żyzń i Szkoła”. Jedną z najważniejszych reform szkoły ludowej jest jej unarodowienie.

[oświata ludowa, polityka oświatowa]

XIX/16. Sunanto, *Zjazd nauczycieli szkół średnich prowincjonalnych w Piotrkowie*, „Echa Piotr.” 1907, nr 49, s. 3–4.

Zjazd jako sposób na podniesienie prestiżu zawodu nauczyciela na prowincji. Problemy nauczycieli prowincjonalnych.

[nauczyciel/pedagog]

XIX/17. G., *Zdobycze pedagogii*, „Echa Piotr.” 1907, nr 51, s. 4–5.

WTH i konieczność uwzględnienia specjalnych potrzeb dzieci z niepełnosprawnością intelektualną. Organizacja szkół specjalnych i internatów.

[pedagogika specjalna]

XIX/18. *Działalność towarzystw oświatowych na prowincji*, „Echa Piotr.” 1908, nr 7, s. 2–3.

Charakterystyka działalności Towarzystwa Kursów Popularnych im. Adama Asnyka w Kaliszu i LTSOŚ.

[oświata pozaszkolna]

XIX/19. K.R., *Kilka spraw o koloniach letnich dla dzieci piotrkowskich*, „Echa Piotr.” 1908, nr 10, s. 1–2.

Kolonie letnie dla biednych i chorych dzieci z Piotrkowa. Zasady organizacji wypoczynku letniego.

[kolonie i półkolonie]

XIX/20. M[aria] Rudnicka, *Jeszcze kilka słów o koloniach letnich dla dzieci piotrkowskich*, „Echa Piotr.” 1908, nr 11, s. 1–2.

Organizacja kolonii letnich w Piotrkowie. Odpowiednie warunki pobytu dzieci na koloniach. Rachunkowość i statystyka.

[kolonie i półkolonie]

XIX/21. F.K., *Kilka uwag o ruchu oświatowym w Niemczech i u nas*, „Echa Piotr.” 1908, nr 12, s. 1–2.

Ruch oświatowy i instytucje oświatowe w Niemczech jako wzór do naśladowania na ziemiach polskich.

[oświata pozaszkolna, szkolnictwo]

XIX/22. I[zabela] Moszczeńska, *Zastój na polu oświatowym*, „Echa Piotr.” 1908, nr 30, s. 3–4.

Przedruk artykułu z „Prawdy” (1908, nr 30) dotyczącego stagnacji ruchu oświatowego w okresie porewolucyjnym.

[oświata pozaszkolna, popularyzacja wiedzy pedagogicznej]

XIX/23. *Walka o szkolnictwo polskie na Śląsku Cieszyńskim*, „Echa Piotr.” 1908, nr 31, s. 5–6.

Przedruk artykułu z „Głosu Ludu Śląskiego” dotyczącego roli szkoły w kształtowaniu wrażliwości dzieci i młodzieży.

[szkolnictwo]

XIX/24. Eug[eniusz] Sokołowski, *Nie bijmy dzieci*, „Echa Piotr.” 1908, nr 33, s. 1–3.

Przemoc jako metoda wychowawcza. Skutki stosowania przemocy wobec dzieci.

[metody wychowania, przemoc wobec dzieci i młodzieży]

XIX/25. E[milia] Bohowiczowa, *Z Nałęczowa. Ochrona. Dom Ludowy*, „Echa Piotr.” 1908, nr 35, s. 3–5.

Działalność kulturalno-oświatowa w Nałęczowie. LTSOŚ i Koło „Światło” w Nałęczowie. Charakterystyka ochronki wiejskiej i Domu Ludowego LTSOŚ. Zagadnienia „pracy nad ludem i dla ludu”.

[ochronki, oświata ludowa]

XIX/26. M.K., *W ważnej sprawie*, „Echa Piotr.” 1909, nr 1, s. 1–2.

Kwestia wydalania ze szkoły uczniów, którzy nie uczęszczają na msze święte.

[metody wychowania, szkolnictwo]

XIX/27. *Encyklopedia Ludowa*, „Echa Piotr.” 1909, nr 1, s. 2–3.

Odrodzenie narodowe przez edukację ludową. Inicjatywa wydawania *Encyklopedii Ludowej*.

[oświata ludowa, oświata pozaszkolna, popularyzacja wiedzy pedagogicznej]

XIX/28. *Kilka uwag o szkolnictwie niemieckim i francuskim*, „Echa Piotr.” 1909, nr 2, s. 5–6; nr 3, s. 2–4; nr 4, s. 2–4.

Analiza porównawcza niemieckich i francuskich placówek oświatowych (metody nauczania, organizacja szkół).

[metody nauczania, szkolnictwo]

XIX/29. Jadwiga Młodowska, *Rozrywki dla dzieci*, „Echa Piotr.” 1909, nr 3, s. 5.

Rozrywka i czas wolny dzieci jako ważny czynnik rozwoju. Potrzeba gimnastyki i ruchu w wychowaniu.

[odpoczynek i rekreacja, wychowanie fizyczne i sport]

XIX/30. *Opieka nad uczniem poza murami szkoły*, „Echa Piotr.” 1909, nr 8, s. 2–3.

Zachowanie się uczniów poza murami szkoły i opieka nad nimi sprawowana przez władze policyjne.

[opieka]

XIX/31. Jeden z patrzących w przyszłość, *Nowe Tory – Nowa Szkoła. (7-io kl. szkoła koedukacyjna Jadwigi Cichińskiej)*, „Echa Piotr.” 1909, nr 12, s. 3–4.

Szkoła koedukacyjna prowadzona przez Jadwigę Cichińską. Najnowsze systemy pedagogiczne i metody nauczania.

[koedukacja]

XIX/32. Herman Lewkowicz, *O metodach wychowania*, „Echa Piotr.” 1909, nr 15, s. 2–3.

Problematyka stosowania kar i nagród w wychowaniu. Metoda „rozumowa” skutecznym środkiem wychowawczym. Negatywne skutki stosowania kar.

[kary i nagrody]

XIX/33. Interin, *„Dom oświaty ludowej” w Wiedniu*, „Echa Piotr.” 1909, nr 17, s. 3–4.

Sprawy szkół ludowych w Wiedniu. Treści nauczania.

[oświata ludowa]

XIX/34. *Zakład wychowawczy dla biednych sierot*, „Echa Piotr.” 1909, nr 20, s. 3–5.

Piotrkowskie Towarzystwo Dobroczynności dla Chrześcijan i jego działalność na rzecz osieroconych dzieci. Sytuacja finansowa instytucji.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży]

XIX/ 35. „Nowa Gazeta”, *Szkoła na wsi*, „Echa Piotr.” 1909, nr 32, s. 3.

Okoliczności powstania szkoły w Nowym Dworze pod Grodziskiem. Uznanie dla funkcjonowania szkół wiejskich.

[szkolnictwo]

XX. „Echa Płockie”

Płock 1907–1908

tytuł poprz. XXI. „Echa Płockie i Włocławskie”

XX/1. Sądownik, *Co wolno było wczoraj – nie wolno dziś*, „Echa Pł.” 1907, nr 1, s. 2–4.

Działalność oświatowa i stowarzyszeniowa w Królestwie Polskim: w płockiej guberni zarejestrowano ponad 70 różnych stowarzyszeń, w tym Koła PMS, Towarzystwo Naukowe Płockie, Biblioteka im. Zielińskich Towarzystwa Naukowego Płockiego, Uniwersytet Ludowy. Rusyfikacja, uniemożliwiająca kształcenie i zrzeszanie się, doprowadziła m.in. do braku zaangażowania w sprawy społeczne, koncentracji jedynie na rozrywkach, a zwłaszcza uzależnienia od hazardu czy gier karcianych. Postulat podejmowania pracy społecznej, rozwijania różnych form działalności oświatowej i samokształcenia, w tym edukacji kobiet.

[edukacja dziewcząt i kobiet, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa]

XX/2. *Ustawa Towarzystwa Biblioteki Publicznej w Płocku*, „Echa Pł.” 1907, nr 1, s. 6–8; nr 2, s. 7.

Statut Towarzystwa Biblioteki Publicznej w Płocku.

[biblioteki i czytelnice, czytelnictwo]

XX/3. [Bolesław Zdziarski], *O potrzebie założenia pod Płockiem Niższej Szkoły Rolniczej. Przemówienie Bolesława Zdziarskiego na zebraniu rolniczym*, „Echa Pł.” 1907, nr 2, s. 1–4.

Projekt reaktywacji niższej szkoły rolniczej w Niegłosach pod Płockiem, założonej 50 lat wcześniej. Kwestia założenia stacji badawczej przy szkole, finansowania uczelni, lista darczyńców na rzecz placówki. Patron szkoły – Jan Pruski. Potrzeba szerzenia oświaty ludowej, w tym tworzenia placówek „dla ludu...”. Autor tworzy paralelę pomiędzy sytuacją

ludności żydowskiej i polskiej – za przyczynę utraty suwerenności i tożsamości uznaje on nadmierną koncentrację narodu na jednej aktywności (w przypadku Żydów – na handlu, w odniesieniu do Polaków – na militaryzmie i rolnictwie). Szkolnictwo rolnicze w Czechach.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa]

XX/4. Zds. [Bolesław Zdziarski], *W sprawie Towarzystw: Biblioteki Publicznej i Towarzystwa Naukowego w Płocku*, „Echa Pł.” 1907, nr 2, s. 4–5.

Polemika z krytycznymi stanowiskami wobec powstania w Płocku dwóch nowych instytucji, Towarzystwa Biblioteki Publicznej w Płocku i Towarzystwa Naukowego Płockiego. Komplementarna rola obu towarzystw. Wizja biblioteki publicznej jako dostępnej dla wszystkich, niezależnie od pochodzenia etnicznego, płci czy klasy społecznej.

[biblioteki i czytelnice, czytelnictwo]

XX/5. [Redakcja], *Najważniejsze potrzeby płockiej guberni*, „Echa Pł.” 1907, nr 3, s. 2–3.

Ankieta dla czytelników „Ech Płockich”, wśród pytań pojawia się zagadnienie poszerzenia dostępu do szkół średnich: „Jak zdemokratyzować w znaczeniu obniżenia wpisów, średnie szkoły macierzy szkolnej w płockiej guberni?”.

[dostęp do edukacji, oświata ludowa, szkoły średnie]

XX/6. Bolesław Zdziarski, *Najważniejsze zadanie chwili obecnej w Polsce*, „Echa Pł.” 1907, nr 4 i 5, s. 1–4.

O kształceniu włościan („drobnych rolników polskich oraz robotników bezrolnych”). Potrzeba zorganizowania sieci niższych szkółek rolniczych na wzór czeskiego systemu kształcenia. Informacja o PMS. Wspomnienie o wychowaniu domowym prowadzonym przez rodziców autora.

[edukacja domowa, oświata ludowa, szkolnictwo]

XX/7. [Bolesław Zdziarski i Zofia Zdziarska z Sąchockich], *Ustawa Towarzystwa „Polska Macierz Małorolnych”*, „Echa Pł.” 1907, nr 4 i 5, s. 5–8.

Statut Polskiej Macierzy Małorolnych, wśród zadań wymieniono m.in. zakładanie rolniczych muzeów i bibliotek oraz urządzenie odczytów dla edukowania ludności wiejskiej.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa]

XX/8. *3 maj a Macierz Szkolna*, „Echa Pł.” 1907, nr 6, s. 1.

O zbiorce funduszy na rzecz PMS Królestwa Polskiego i rozesłanej w tym celu odezwie Henryka Sienkiewicza.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XX/9. [Bolesław] Zdziarski, *Najważniejsze zadania Towarzystwa „Polska Macierz Małorolnych”*, „Echa Pł.” 1907, nr 6, s. 2–3.

O dwóch podstawowych obszarach działalności Polskiej Macierzy Małorolnych. Upowszechnianie specjalistycznej wiedzy rolniczej poprzez tworzenie sieci jednorocznych szkółek rolniczych, zimowych kółek rolniczych przy szkołach ludowych, prowadzeniu wykładów z zakresu rolnictwa w seminariach nauczycielskich i duchownych.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa]

XX/10. Bol[esław] Zdziarski, *Jakie ma cele i dla kogo jest potrzebne Towarzystwo „POLSKA MACIERZ MAŁOROLNYCH”*, „Echa Pł.” 1907, nr 7, s. 1–4; nr 8, s. 1–2.

Cele i zadania Polskiej Macierzy Małorolnych, przede wszystkim samopomocowych. Różnica między działalnością ziemskich banków parcelacyjnych a Polską Macierzą Małorolnych. Zakładanie szkół rolniczych.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa]

XX/11. M. Czermińska i Redakcja, *Głos rozsądku*, „Echa Pł.” 1907, nr 8, s. 3–4.

Autorka postuluje ograniczenie dostępu do kształcenia uczniom z niezamożnych rodzin i obniżenie nauczycielskich pensji, ponieważ „nauczyciele z powołania zadowolą się mniejszym wynagrodzeniem”. Bezpłatne szkoły. Sposoby obniżenia nauczycielskich pensji.

[dostęp do edukacji, nauczyciel/pedagog]

XX/12. „H.....a”, *Z ruchu umysłowego Płocczan*, „Echa Pł.” 1907, nr 9, s. 2–3.

Oświata ludowa w Płocku. Dom Ludowy w Płocku. Uniwersytet dla Wszystkich. Aktywność społeczeństwa w stowarzyszenia oświatowych. Towarzystwo Biblioteki Publicznej i Towarzystwo Naukowe Płockie. Ruch kobiecy. Odczyt Izabeli Moszczeńskiej dotyczący „stosunku szkoły do życia”.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa]

XX/13. B[olesław] Suwald, Redakcja, *Do szeregu!*, „Echa Pł.” 1907, nr 10, s. 1–3.

O pierwszym zebraniu Polskiej Macierzy Małorolnych, które cieszyło się niewielkim zainteresowaniem – przyszło ok. 100 osób, przede wszystkim przedstawiciele „ludu”, nie było natomiast inteligencji i demokratów. Artykuł Bolesława Prusa dotyczący Polskiej Macierzy Małorolnych.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa]

XX/14. Matka, *Jakie są najważniejsze potrzeby płockiej gub[erni]? [Odpowiedź na ankietę]*, „Echa Pł.” 1907, nr 10, s. 3–4.

W odpowiedzi na ankietę pisma, autorka przedstawia swoją wizję „taniej szkoły polskiej” i pomysły jej sfinansowania (wkład Towarzystwa Kredytowego Miasta Płocka, obniżenie

pensji nauczycielskich. Proponuje zróżnicowanie opłat za szkołę w odniesieniu do stopnia zamożności.

[szkolnictwo]

XX/15. *Lista*, „Echa Pł.” 1907, nr 10, s. 7; nr 11, s. 7–8.

Lista członków Towarzystwa Biblioteki Publicznej w Płocku. Zapisy m.in.: „Maria Gutkowska, przełożona szkoły”, „P. [Wanda] Thun, przełożona szkoły”; „[Roman] Lutyński, uczeń gimnazjum”; „Ludwik Krzywicki, literat z Warszawy”; Jan Lemański, bajkopisarz poeta z Warszawy; nauczycielki w Płocku: Helena Płoska, Stanisława Sיעięńska, Czesława Sיעięńska, Józefa Waśniewska, Waleria Babielska, Anna Gutkowska, Maria Zambrzycka; Władysław Kielch, sekretarz gimnazjum PMS; Józef Malanowski, nauczyciel ludowy.

[biblioteki i czytelnice, czytelnictwo]

XX/16. [Bolesław] Zdziarski, *Od Redakcji*, „Echa Pł.” 1907, nr 11, s. 1–3.

O celach i zadaniach pisma „Echa Płockie”, w tym wspieraniu Towarzystwa Polska Macierz Małorolnych, popieraniu dobrych, tanich i dostępnych instytucji oświatowych – polskich szkół, czytelni i bibliotek.

[oświata ludowa]

XX/17. Z.H.W., *Udział młodzieży w [w]zbogacaniu muzeów i zbiorów szkolnych*, „Echa Pł.” 1907, nr 11, s. 4.

O możliwości zbierania przez młodzież zasobów przyrodniczych w czasie wakacji, a następnie opracowywania ich dla wzbogacenia zbiorów szkolnych. O potrzebie tworzenia zbiorów fotografii, rycin oraz zasobów kultury i sztuki ludowej.

[kontakt z przyrodą, odpoczynek i rekreacja, wychowanie estetyczne]

XX/18. Bolesław Zdziarski, *„Grünwald” czy niewola*, „Echa Pł.” 1907, nr 12, s. 1–4.

O stosunkach polsko-niemieckich w przeddzień 500. rocznicy bitwy pod Grunwaldem, a zwłaszcza o potrzebie zrzeszania się ludności polskiej w stowarzyszeniach dla „obrony ziemi” (Polska Macierz Małorolnych) i „zdobycia światła narodu” (oświatowych), takich jak PMS, towarzystwa kultury polskiej i bibliotek publicznych. Szczegółowa wizja działalności Polskiej Macierzy Małorolnych.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XX/19. *Droga do majątku*, „Echa Pł.” 1907, nr 13, s. 1–3.

O czytaniu książek i prasy jako drodze do osiągnięcia majątku, a także sposobie do podniesienia poziomu etycznego, moralnego i intelektualnego narodu, z przykładami znanych postaci i cytatami.

[czytelnictwo, oświata ludowa, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XX/20. Homo i Redakcja, *Rozdwojenie*, „Echa Pł.” 1907, nr 13, s. 4–5.

O potrzebie zjednoczenia największych polskich towarzystw oświatowych i kulturalnych.
[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XX/21. Człowiek i Redakcja, *Pojednanie w Płocku*, „Echa Pł.” 1907, nr 14, s. 2–3.

Kolejne argumenty za zjednoczeniem polskich towarzystw oświatowych i kulturalnych w Płocku.
[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XX/22. [Bolesław] Zdziarski, *Wzorem Anglii i Czech*, „Echa Pł.” 1907, nr 16, s. 1–6.

O potrzebie zatrzymania emigracji polskich chłopów. Na temat wzmoczonej w tym celu działalności Polskiej Macierzy Małorolnych. Postulat wykorzystania wzorów angielskich (parcelacja ziem) i czeskich (składki narodowe). Rozwijanie oświaty ludowej formą masowego wychowania patriotycznego.

[organizacje młodzieżowe, oświata ludowa]

XX/23. Zarząd Płockiego koła Tow[arzystwa] „Polska Macierz Małorolnych”, *Do Polaków i prasy polskiej (W sprawie Towarzystwa „Polska Macierz Małorolnych”)*, „Echa Pł.” 1907, nr 18, s. 1–4.

O potrzebie wspierania Polskiej Macierzy Małorolnych, wśród celów organizacji kształcenie rolników i oświata ludowa.

[oświata ludowa]

XX/24. *W obronie polskiej szkoły*, „Echa Pł.” 1907, nr 18, s. 4–5.

Obrona szkoły polskiej przed zaborczą propagandą i potrzeba reform polskich szkół, zwłaszcza prowadzonych przez PMS – obowiązkiem polskiej prasy. Bojkot „Ech Płockich” przez nauczycieli z uwagi na pojawiające się na łamach pisma postulaty obniżenia nauczycielskich pensji.

[nauczyciel/pedagog]

XX/25. *Do inteligencji m[iasta] Płocka i okolicy!*, „Echa Pł.” 1907, nr 19, s. 1–2.

Odezwa do płockiej inteligencji zachęcająca do wspierania Towarzystwa Biblioteki Publicznej w Płocku i Towarzystwa Naukowego Płockiego.

[czytelnictwo]

XX/26. Bol[esław] Zdziarski, *Wśród nocy – świt*, „Echa Pł.” 1907, nr 20, s. 1–2.

Trudna sytuacja we wszystkich trzech zaborach i konieczność wspierania PMS i Polskiej Macierzy Małorolnych. Towarzystwo Wspierania Przemysłu, Rzemiosła i Handlu (oddział w Płocku).

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa]

XX/27. *Na dobrej drodze*, „Echa Pł.” 1907, nr 20, s. 3–4.

O zjeździe delegatów PMS i potrzebie rozwijania Polskiej Macierzy Małorolnych.
[oświata ludowa]

XX/28. B[olesław] Zdziarski, *Wojna Warszawy z Magistratem o Saski Ogród, Muzeum miejskie i Młociny*, „Echa Pł.” 1908, nr 22, s. 1–2.

Potrzeba przebudowy centrum Warszawy, aby mieściły się tam nowoczesne gmachy instytucji muzealnych, kulturalnych i oświatowych, w tym biblioteki publicznej i „wzorowych lokali szkolnych”.

[czytelnictwo, szkolnictwo]

XXI. „Echa Płockie i Włocławskie”

Płock 1905–1906

tytuł poprz. „Echa Płockie i Łomżyńskie”¹

tytuł nast. XX. „Echa Płockie”

XXI/1. F.O., *Pomoc dla ubogich chorych (przy Towarzystwach dobroczynności)*, „Echa Pł. i Wł.” 1905, nr 6 (704), s. 1–2.

O pomocy dla ubogich kobiet ciężarnych i ich dzieci w okresie neonatalnym oraz osieroconych niemowląt.

[choroby i śmiertelność, instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

XXI/2. „*Echa Płockie*” (cykl): *Obrady higieniczne*, „Echa Pł. i Wł.” 1905, nr 6 (704), s. 2.

Sprawozdanie z obrad Płockiego Oddziału WTH. Skład osobowy sekcji miejskiej i wychowawczej.

[zdrowie i higiena]

XXI/3. Maria Kunkłowa [Macieszyna], *Zaniedbana placówka*, „Echa Pł. i Wł.” 1905, nr 8 (706), s. 1.

Nauczycielka Maria Kunkłowa [Macieszyna] – działaczka Towarzystwa Naukowego Płockiego, skarży się na brak dostępu do usług (szewca, fryzjera, zduna etc.) w miasteczku położonym pod Płockiem. Postulat, by w prowincjonalnych miastach zatrudniać osoby bezrobotne z Warszawy. W kolejnych numerach pisma ukazują się polemiki i odpowiedzi, poruszające zagadnienia oświatowe.

[zdrowie i higiena]

---

1 Czasopismo „Echa Płockie i Łomżyńskie” wychodziło do 1904 r., nie zostało zatem uwzględnione w niniejszej bibliografii.

XXI/4. Jan Strzecha, *Z czterech ścian*, „Echa Pł. i Wł.” 1905, nr 14 (712), s. 1–2.

Punktem wyjścia dla autora jest artykuł Marii Kunklowej [Macieszyny] („Echa Pł. i Wł.” 1905, nr 8), w którym skarżyła się ona na brak dostępu do usług w małych miastach. Jan Strzecha przekonuje, że ważniejszy niż dostęp do usług jest dostęp do szkół. Konieczna jest praca społeczna, a zwłaszcza upowszechnianie edukacji i kultury czytelniczej, aby podnieść poziom zarówno „prowincjonalnej” inteligencji, jak i jakość życia mieszkańców małych miejscowości.

[czytelnictwo]

XXI/5. Maria Kunkłowa [Macieszyna], *Odpowiedź na artykuł pt. „Z czterech ścian” nr 14*, „Echa Pł. i Wł.” 1905, nr 16 (714), s. 1.

Maria Kunkłowa [Macieszyna] odpowiada na polemikę Jana Strzechy („Echa Pł. i Wł.” 1905, nr 14) w swoim tekście *Zaniedbana placówka* („Echa Pł. i Wł.” 1905, nr 8), przekonując o nikłej zbieżności między dostępem do usługi rzemieślniczej a dostępem do edukacji. Autorka wskazuje również w odpowiedzi Strzechy treści mizoginiczne.

[dostęp do edukacji]

XXI/6. Hieronim Kołębryna, *Korespondencje: z gm.[iny] Bielino*, „Echa Pł. i Wł.” 1905, nr 18 (716), s. 3.

Oświata w gminie Bielino, w tym krótka charakterystyka dwóch szkół w Słupnie i Liszynie (szkoła niemiecka).

[edukacja elementarna, oświata ludowa]

XXI/7. Jan Strzecha, *Odpowiedź*, „Echa Pł. i Wł.” 1905, nr 20 (718), s. 1.

Autor odnosi się do odpowiedzi Marii Kunklowej („Echa Pł. i Wł.” 1905, nr 16), wyjaśniając, że jego tekst był głosem za oświatą ludową, a on sam ceni pracę społeczną kobiet, zaś zarzut jakoby miał być do nich uprzedzony uznaje za „anormalny”.

[oświata ludowa]

XXI/8. Zofia Grabowska, *„Echa Płockie” (cykl): Tow. [Towarzystwo] Dobroczynności Płockie w r. 1904*, „Echa Pł. i Wł.” 1905, nr 22 (720), s. 1–2.

Podsumowanie rocznej działalności Towarzystwa Dobroczynności w Płocku, w tym prowadzenia ochronki i komitetu opieki nad dziećmi chorymi.

[choroby i śmiertelność, instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, ochronki]

XXI/9. Ludwik Chełmicki, *Wobec jutra*, „Echa Pł. i Wł.” 1905, nr 24 (722), s. 1–2.

O trudnej sytuacji robotników wiejskich i ich rodzin, w tym warunkach mieszkaniowych robotniczych rodzin.

[Nowe Wychowanie, zdrowie i higiena]

XXI/10. Wa.Al., *Jeszcze w sprawie podniesienia rzemioł na prowincji*, „Echa Pł. i Wł.” 1905, nr 27 (725), s. 1–2.

Kolejny tekst inspirowany artykułem Marii Kunklowej [Macieszyny]. Autor zwraca w nim uwagę m.in. na niski poziom wykształcenia rzemieślników.

[edukacja zawodowa]

XXI/11. K.B., *Uwagi z powodu zapisu śp. Wessla*, „Echa Pł. i Wł.” 1905, nr 30 (728), s. 1–2.

Punktem wyjścia dla autora jest zapis testamentowy Mieczysława Wessla dla Filharmonii w Warszawie. Wśród obszarów wymagających pilnego dofinansowania wymienione są szkoły rolnicze (informacja, że w Królestwie Polskim działają szkoły – w Pszczelnie i w Sobieszynie), oświata powszechna i polska nauka.

[czytelnictwo, edukacja zawodowa, oświata ludowa]

XXI/12. M.A., *Warsztaty rzemieślnicze przy Talmud-Torze*, „Echa Pł. i Wł.” 1905, nr 30 (728), s. 2.

Z myślą o najuboższych dzieciach i sierotach utworzono w Płocku szkołę religijną Talmud-Tora. Projekt założenia przy Talmud-Torze warsztatów rzemieślniczych. Darowizna na ten cel w wysokości 100 rubli została złożona przez przemysłowca Izzydora Mayznera. Wsparcie finansowe dla idei utworzenia warsztatów rzemieślniczych w Płocku.

[edukacja zawodowa]

XXI/13. *Ze spraw na czasie*, „Echa Pł. i Wł.” 1905 nr 32 (730), s. 1.

O języku polskim jako urzędowym w Królestwie Polskim, w tym jako o wykładowym w szkołach.

[język i autonomia narodowa w edukacji]

XXI/14. „*Echa Płockie*” (cykl): *Narady higieniczne*, „Echa Pł. i Wł.” 1905, nr 32 (730), s. 2.

Sprawozdanie z obrad Płockiego Oddziału WTH. Podstawowe zasady higieniczne. Zasady higieny osobistej.

[zdrowie i higiena]

XXI/15. A[leksander] Maciesza, *Najbliższe zadanie sekcji higieny ludowej oddziału Płockiego Towarzystwa Higienicznego*, „Echa Pł. i Wł.” 1905, nr 34 (732), s. 1–2.

Referat Aleksandra Macieszy z zebrania sekcji ludowej Płockiego Oddziału WTH. Prelegent przekonuje, że w guberni płockiej przeważa ludność wiejska, kluczowym obszarem pracy instytucji jest higiena ludowa, w tym jej nauczanie w szkołach i ochronkach wiejskich.

[edukacja zawodowa, ochronki, zdrowie i higiena]

XXI/16. *Korespondencje: Żuromin*, „Echa Pł. i Wł.” 1905, nr 40 (738), s. 3.

Ukazanie sytuacji osób z niepełnosprawnościami i stan oświaty, w tym szkoły żeńskiej i męskiej w Żurominie.

[oświata ludowa, pedagogika specjalna]

XXI/17. Aniela Chmielińska, *Z powodu bezpłatnych zabaw dziecięcych słów kilka*, „Echa Pł. i Wł.” 1905, nr 42 (740), s. 1.

O organizacji bezpłatnych zabaw dla dzieci w ogrodzie, odbywających się w okresie letnim. Dzieci na świeżym powietrzu swobodnie odkrywają przyrodę. Możliwość spotkania się z innymi dziećmi.

[kontakt z przyrodą, odpoczynek i rekreacja, zdrowie i higiena]

XXI/18. Zygmunt, *Korespondencje z gminy płoniawskiej (pow. Makowski)*, „Echa Pł. i Wł.” 1905, nr 44 (742), s. 3.

O sytuacji w gminie płoniawskiej, a zwłaszcza o szkolnictwie: jedna szkoła na 7679 mieszkańców gminy, trudność nauki w języku rosyjskim oraz przyczyny rezygnacji ze szkoły przez uczniów.

[oświata ludowa]

XXI/19. T[omasz] Kowalewski, *Sprawa Bibliotek Zielińskich: Sprawozdanie*, „Echa Pł. i Wł.” 1905, nr 46 (744), s. 1–2; nr 47 (745), s. 1; nr 48 (746), s. 1.

Sprawozdanie kustosa Katedry Płockiej z przenoszenia zbiorów Józefa Zielińskiego ze Skępego do Płocka oraz wizja działalności biblioteki.

[biblioteki i czytelnie]

XXI/20. *Uchwała komitetu Ministrów dla spraw Królestwa Polskiego*, „Echa Pł. i Wł.” 1905, nr 50 (748), s. 2.

Uchwała dopuszczająca m.in. język polski jako wykładowy w szkołach podstawowych oraz tych spośród szkół średnich, które wybiorą polski jako wykładowy.

[język i autonomia narodowa w edukacji, szkolnictwo]

XXI/21. Jan Terpowt, *Wychowanie i życie*, „Echa Pł. i Wł.” 1905, nr 50 (748), s. 2–3.

Porady, jak ukierunkować energię („nadmiar sił”) młodzieży i rozwijać jej zdolności.

[rodzina, wychowanie w rodzinie]

XXI/22. E.M., *Włocławek*, „Echa Pł. i Wł.” 1905, nr 51 (749), s. 2–3.

O sytuacji społeczno-politycznej we Włocławku po strajku w siedmioklasowej szkole handlowej.

[edukacja zawodowa]

XXI/23. K.B., *Nieco o higienie ludowej*, „Echa Pł. i Wł.” 1905, nr 52 (750), s. 1–2.

O konieczności edukowania ludności wiejskiej, w tym dzieci, w zakresie higieny. Nawyki higieniczne dzieci.

[oświata ludowa, zdrowie i higiena]

XXI/24. A[leksander] Maciesza, *W sprawie zaopatrywania miasteczek i wsi w dobrą wodę*, „Echa Pł. i Wł.” 1905, nr 55 (753), s. 1; nr 56 (754), s. 1.

Referat Aleksandra Macieszy z zebrania sekcji ludowej Płockiego Oddziału WTH. Prelegent przekonuje, że kwestia zaopatrywania małych miast i wsi w czystą wodę jest kluczowa dla powstrzymania epidemii cholery, a także zachorowań na tyfus i dyzenterię. Informacje dotyczące badania wody i projekt badania kwestionariuszowego rozsyłanego do wszystkich miejscowości z prośbą o wsparcie badań przez przedstawicieli inteligencji wiejskiej (duchowieństwa, ziemian i nauczycieli).

[zdrowie i higiena]

XXI/25. „*Z czasopism*” (cykl): *Towarzystwo wyższych kursów wakacyjnych*, „Echa Pł. i Wł.” 1905, nr 55 (753), s. 3.

O wykładach Towarzystwa Wyższych Kursów Wakacyjnych w Zakopanem. Program szkoleń.

[edukacja zawodowa]

XXI/26. Aniela Chmieleńska [i Redakcja], *W sprawie koedukacji*, „Echa Pł. i Wł.” 1905, nr 57 (755), s. 1.

Punktem wyjścia jest debata dotycząca edukacji koedukacyjnej na łamach „Kuriera Codziennego” – artykuł stanowi przedruk publikowanego w piśmie listu Anieli Chmieleńskiej. Autorka przedstawia w nim zalety koedukacji. Redakcja wyraża poparcie dla stanowiska Chmieleńskiej i zachęca do przesyłania głosów „za koedukacją”, które zostaną przekazane „Kurierowi Codziennemu”.

[edukacja dziewcząt i kobiet, koedukacja]

XXI/27. Gustaw Zieliński, *Jeszcze w sprawie biblioteki Zielińskich*, „Echa Pł. i Wł.” 1905, nr 57 (755), s. 1–2.

Gustaw Zieliński opisuje losy części zbiorów Biblioteki im. Zielińskich Towarzystwa Naukowego Płockiego i ujawnia, że odmówiono mu posady bibliotekarza w powstającej bibliotece.

[biblioteki i czytelnice, czytelnictwo]

XXI/28. Aniela Chmieleńska, *Jeszcze jeden związek?*, „Echa Pł. i Wł.” 1905, nr 58 (756), s. 1.

W artykule autorka postuluje utworzenie związku rzemieślników jako instytucji przeciwdziałającej uzależnieniom; punktem wyjścia jest sytuacja dzieci zmuszanych do kradzieży i żebrania przez uzależnionych rodziców. Tekst inspirowany dyskusją na łamach pisma.

[Nowe Wychowanie, przemoc wobec dzieci i młodzieży]

XXI/29. K.B., *Nasz demokratyzm*, „Echa Pł. i Wł.” 1905, nr 60 (758), s. 1.

O różnicach między fasadowym „demokratyzmem” inteligencji i hasłami oświaty ludowej, a uprzedzeniami wobec ludności wiejskiej i małżeństw przedstawicieli różnych klas społecznych.

[oświata ludowa]

XXI/30. C[zesław] K[sawery] Jankowski, *W sprawie maluczkich*, „Echa Pł. i Wł.” 1905, nr 61 (759), s. 2.

Punktem wyjścia jest tekst Anieli Chmielińskiej („Echa Pł. i Wł.” 1905, nr 58), w którym opisywała sytuację dziecka zmuszanego do kradzieży i żebrania przez uzależnionych rodziców, postulując zakładanie instytucji samopomocowej dla rzemieślników. Zdaniem autora wiele dzieci z ubogich rodzin zaczyna kraść, ponieważ zapracowani rodzice nie mają czasu na ich wychowanie. By przeciwdziałać demoralizacji dzieci i młodzieży w dużych ośrodkach utworzono sieć „sal zajęć, przytułków, ochronek, warsztatów dobroczynnych” – takich instytucji brakuje jednak na prowincji.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, niedostosowanie społeczne i przestępczość, ochronki]

XXI/31. Jan Terpowt, *Inteligencja dyplomowana i proletariat inteligencji*, „Echa Pł. i Wł.” 1905, nr 61 (759), s. 1.

O różnicach klasowych między przedstawicielami inteligencji „dyplomowanej”, należącej zdaniem autora do burżuazji (dyplom jako kapitał), oraz inteligencji „proletariackiej”, oddanej pracy społecznej.

[edukacja zawodowa]

XXI/32. Emilian Konopczyński, *„Echo Ciechocińskie” [numer tematyczny]: Zakłady i pomoce wychowawcze w Ciechocinku*, „Echa Pł. i Wł.” 1905, nr 62 (760), s. 3–4.

Autor szacuje, że 1/3 kuracjuszy uzdrowiska w Ciechocinku stanowią dzieci – rocznie przebywa tam ponad 2000 dzieci i młodzieży, spośród których ok. 500 korzysta ze stałej opieki wychowawczej. TKL opiekuje się tam 400 dziećmi z ubogich rodzin podczas ich kuracji oraz prowadzi przytułek WTD dla ok. 20 podopiecznych. Ok. 200 dzieci uczęszcza do zakładów gimnastycznych Heleny Kuczalskiej-Prawdziej i Rudolfa Grafa. Działa również przepelniona (ponad 100 uczniów i uczennic) jednoklasowa szkoła dla miejscowych dzieci.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, ochronki, wychowanie fizyczne i sport]

XXI/33. *W sprawie szkolnej*, „Echa Pł. i Wł.” 1905, nr 63 (761), s. 1.

O chaosie w szkolnictwie związanym z niejasnym statusem szkół prywatnych i wywiadzie z kuratorem okręgu opublikowanym w „Kurierze Narodowym”.

[szkolnictwo]

XXI/34. *Z., W sprawie koedukacji: Głos bezstronny*, „Echa Pł. i Wł.” 1905, nr 64 (762), s. 1.

O potrzebie bezstronnej oceny koedukacji na podstawie doniesień z innych krajów, rozpowszechnienia tego typu szkolnictwa, kształcenia pedagogów. W tekście pojawiają się również wątpliwości, czy dziewczęta będą uczyć się w tym samym tempie co chłopcy, oraz rozważania o wpływie koedukacji na moralność młodzieży.

[edukacja dziewcząt i kobiet, koedukacja]

XXI/35. Magnus [Brokman], „*Echa Płockie*” (cykl): *Co robić z dziećmi?*, „Echa Pł. i Wł.” 1905, nr 64 (762), s. 1.

O problemach wielodzietnych rodzin z wynajęciem mieszkania na prowincji.

[rodzina, wychowanie w rodzinie]

XXI/36. A[niela] Chmieleńska, *O kąpielach dzieci ubogich w Płocku*, „Echa Pł. i Wł.” 1905, nr 65 (763), s. 1.

O organizowaniu kąpeli dla dzieci i edukacji w zakresie higieny przez sekcję wychowawczą Płockiego Oddziału WTH. Na temat korzystnych zmian w zakresie opieki nad dziećmi.

[ochronki, zdrowie i higiena]

XXI/37. Mieczysław Themerson [i Redakcja], „*Echa Płockie*” (cykl): *W sprawie kąpeli*, „Echa Pł. i Wł.” 1905, nr 68 (766), s. 3.

List Mieczysława Themersona, którego działalność została pominięta w artykule Chmieleńskiej („Echa Pł. i Wł.” 1905, nr 65): w 1902 r. zorganizował on system stałych kąpeli dla dzieci z ubogich rodzin uczęszczających do szkół elementarnych w Płocku; tę działalność lekarza przerwał „wyjazd na Daleki Wschód”. Redakcja wyjaśnia, że Chmieleńska pisała o ubogich dzieciach, nieuczęszczających do szkół.

[edukacja elementarna, zdrowie i higiena]

XXI/38. *Powiat płocki: zarys opisowy (ciąg dalszy)*, „Echa Pł. i Wł.” 1905, nr 76 (774), s. 1.

Charakterystyka powiatu płockiego, zawierająca informacje o szkolnictwie i oświacie. W powiecie znajdują się 34 szkoły gminne i wiejskie. W Płocku mieści się m.in. pięć szkół elementarnych, szkoła niedzielno-handlowa, dwie szkoły prywatne męskie i żeńskie, kantorat ewangelicki i dziewiętnaście chederów żydowskich. Autor podaje również liczby uczniów uczęszczających do poszczególnych szkół i oszacowuje analfabetyzm w powiecie.

[edukacja elementarna, edukacja zawodowa, szkoły średnie]

XXI/39. C[zesław] K[sawery] Jankowski, „*Echa Włocławskie*” (cykl): *We włocławskiej sali zajęć*, „Echa Pł. i Wł.” 1905, nr 81 (779), s. 4.

O sali zajęć dla ubogich chłopców we Włocławku. Siedemdziesięciu podopiecznych, wyrabia drobne przedmioty użytkowe i kapelusze. Zajęcia edukacyjne dla ubogich dzieci.

[edukacja zawodowa, szkolnictwo]

XXI/40. Z *Towarzystwa [R]olniczego [P]łockiego: Dokończenie*, „Echa Pł. i Wł.” 1905, nr 82 (780), s. 1.

Sprawozdanie z obrad Towarzystwa Rolniczego w Płocku, obejmujące referaty oświatowe i dotyczące higieny. Prof. Stanisław Chaniewski omawiał kwestię wykształcenia rolniczego, szkół rolniczych (w tym szkołę sobieszynską), postulował założenie wyższej szkoły rolniczej. Dr Aleksander Maciesza mówił o konieczności poprawy warunków higienicznych.

[edukacja zawodowa, szkolnictwo, zdrowie i higiena]

XXI/41. K.B., *Łaknący słowa*, „Echa Pł. i Wł.” 1905, nr 85 (783), s. 1–2.

O potrzebie kształcenia się ludności wiejskiej.

[oświata ludowa]

XXI/42. *Praca*, „Echa Pł. i Wł.” 1905, nr 94 (792), s. 1.

O wartości pracy w życiu człowieka, w tym pracy społecznej, i potrzebie rozwijania oświaty ludowej ze względu na analfabetyzm sięgający 75%.

[analfabetyzm, oświata ludowa]

XXI/43. T., *Muzykalność kobiet*, „Echa Pł. i Wł.” 1905, nr 95 (793), s. 1–2.

O potrzebie kształcenia muzycznego dziewcząt i kobiet. Choć więcej kobiet niż mężczyzn gra na instrumentach, to jednak wśród artystów i kompozytorów proporcje te są odwrotne. Do kształcenia w konwersatorium muzycznym często kierowane są dziewczęta mające problemy z nauką. Autor przedstawia własne poglądy na osobowość, emocjonalność i zdolności poznawcze kobiet.

[edukacja dziewcząt i kobiet, wychowanie estetyczne]

XXI/44. Z[ofia] Grabowska, *Zbiory szkolne w Płocku*, „Echa Pł. i Wł.” 1906, nr 2 (801), s. 1.

Zbiory szkolne gromadzone w Płocku od 1904 r., kiedy to dr Aleksander Maciesza wysunął taki pomysł. Tekst przedstawia również projekt domu ludowego z warsztatami praktycznej nauki, laboratoriami, biblioteką, czytelniami.

[metody nauczania, oświata ludowa]

XXII. „Gazeta Ludowa”

Warszawa 1914

tytuł poprz. LII. „Lud Polski”

tytuł nast. XLI. „Gromada”

W czasopiśmie brak tekstów poświęconych edukacji i spełniających kryteria niniejszej bibliografii.

XXIII. „Gazeta Ludowa”

Lublin, Warszawa 1915–1918

XXIII/1. *Szkolnictwo w Krasnostawskim*, „Gaz. Lud.” 1916, nr 3, s. 9–10.

Organizacja szkolnictwa w powiecie krasnostawskim. Szkoły ludowe – plany i instrukcje szkolne. Nadzieja na wychowanie w tych placówkach światłych obywateli.

[oświata ludowa]

XXIII/2. S.K., *Szkolnictwo polskie w Chełmie*, „Gaz. Lud.” 1916, nr 11, s. 5–6.

Placówki oświatowe w Chełmie. Geneza i funkcjonowanie szkoły im. Stanisława Staszica w Chełmie przy ul. Kolejowej 49. Zasługi szkoły położone w walce o polskość.

[oświata ludowa, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXIII/3. Helena, *Do gospodyń wiejskich. List 1-szy*, „Gaz. Lud.” 1916, nr 14, s. 7–8.

Informacja dla kobiet o organizowanych przez ZKZ kursach dla gospodyń. Jedną z zalet kursów było podejmowanie m.in. zagadnień wychowania.

[edukacja zawodowa, oświata pozaszkolna]

XXIII/4. *Macierz i Kółka*, „Gaz. Lud.” 1916, nr 20, s. 1–2.

Podstawą siły każdego narodu jest m.in. poziom jego wiedzy i świadomości społecznej. PMS i jej koła w Warszawie i na prowincji Królestwa Polskiego. Kółka rolnicze na ziemiach polskich. Działalność oświatowo-wydawnicza kierowana do warstw ludowych.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata pozaszkolna]

XXIII/5. Adolf Kurowiak, *Szerzmy oświatę!*, „Gaz. Lud.” 1916, nr 20, s. 7–8.

Oświata społeczeństwa filarem rozwoju każdego narodu. Wzmacnianie poczucia tożsamości narodowej. Od inwestycji w oświatę zależy przyszłość ojczyzny.

[szkolnictwo, wychowanie patriotyczno-obywatelskie]

XXIII/6. Młoda wieśniaczka M. Wójcicka z Zosiuka w Lubelskim, *Pracuj młodzieży polska!*, „Gaz. Lud.” 1916, nr 23, s. 10.

O obowiązkach młodzieży wobec ojczyzny: kształtowanie charakteru, nauka i praca.
[wychowanie moralne, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXIII/7. J. Mazur, *Do młodzieży wiejskiej*, „Gaz. Lud.” 1916, nr 27, s. 3–4.

Obowiązki młodzieży wobec ojczyzny. Obrona granic. Walka z obojętnością młodzieży w życiu codziennym. Włączanie się młodych pokoleń w odbudowę państwa polskiego.
[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXIII/8. Chłop, *Do szkół*, „Gaz. Lud.” 1916, nr 35, s. 5–6.

Przyszłość narodu należy do młodego pokolenia Polaków. Umożliwiając dzieciom najlepsze wykształcenie, budujemy przyszłość. Konieczność dbania o oświatę i bezpieczeństwo uczniów.
[szkolnictwo]

XXIII/9. *Matki, czuwajcie nad obyczajami Waszych córek! (Napisał O. Jacek ks. Wroniecki poleca duchowieństwo lubelskie)*, „Gaz. Lud.” 1916, nr 42, s. 6–7.

Odezwa do matek i młodych kobiet. Zagrożenia obyczajowe dla kobiet i skutki zachowań uznawanych za niemoralne.
[edukacja dziewcząt i kobiet, macierzyństwo, wychowanie moralne]

XXIII/10. *Elementarz czy polityka?*, „Gaz. Lud.” 1917, nr 34, s. 2–3.

Przedruk artykułu *Szkoła i Kółka rolnicze, jako program narodowy* z „Gazety Radomskiej”, w którym mowa o edukacji wiejskich dzieci i warstw najuboższych. Uświadomienie i wykształcenie polityczne ludu.
[oświata ludowa]

XXIII/11. Al. Ol., *Szkolnictwo w polskich rękach*, „Gaz. Lud.” 1917, nr 41, s. 2–3.

Departament Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego oraz jego znaczenie dla początków kształtowania się oświaty w Polsce.
[szkolnictwo]

XXIII/12. *Szkolnictwo w Król. Polskim w rękach polskich*, „Gaz. Lud.” 1917, nr 42, s. 5.

Przebieg warszawskich uroczystości z okazji odzyskania szkolnictwa polskiego.
[szkolnictwo]

XXIII/13. Jan Mielniczuk, *Brak oświaty*, „Gaz. Lud.” 1918, nr 13, s. 4.

O potrzebie zakładania jak największej liczby szkół. Sytuacja materialna nauczycieli. Obowiązki nauczania. Konieczność tworzenia szkół początkowych i szkół średnich.

[nauczyciel/pedagog, szkolnictwo, szkoły średnie]

XXIII/14. *Sprawa nauczycielska*, „Gaz. Lud.” 1918, nr 32, s. 5–6.

Poziom życia nauczycieli i jego wpływ na rozwój oświaty. Projekt ustawy o podwyższeniu płac nauczycieli.

[nauczyciel/pedagog, szkolnictwo]

XXIV. „Gazeta Łowicka”

Łowicz 1917–1918

tytuł poprz. LIII „Łowiczanie” I

tytuł nast. LIII „Łowiczanie” II

XXIV/1. *Niedola i dola*, „Gaz. Łow.” 1917, nr 1, s. 2–3; nr 3, s. 3–4; nr 5, s. 2–3.

Trudna sytuacja życiowa dzieci w Łowiczu. Otwarcie schroniska dla sierot i dzieci pozabawionych opieki. Dane dotyczące liczby ochronek i szkół elementarnych w Łowiczu. Zachęta do uzupełniania wiedzy młodzieży w instytucjach oświatowych lub na kursach nauki zawodu. (Mimo że na końcu tekstu w numerze 5 jest informacja „(d.n.)”, brak ciągu dalszego artykułu).

[opieka, szkolnictwo]

XXIV/2. Członek Zarządu, *Zrzeszenie Nauczycielstwa Polskich szkół początkowych w Łowiczu*, „Gaz. Łow.” 1917, nr 2, s. 3–5.

Sprawozdanie z zebrania założycielskiego Zrzeszenia Nauczycielstwa Polskich Szkół Początkowych w Łowiczu, w którego skład weszło istniejące wcześniej Stowarzyszenie Nauczycieli Powiatu Łowickiego. Przedstawiono określony statutem zakres działalności tej organizacji.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XXIV/3. *Higiena a życie*, „Gaz. Łow.” 1917, nr 4, s. 1–2.

O konieczności przestrzegania zasad higieny w życiu rodzinnym: zdrowe odżywianie, utrzymywanie ciała i ubrań w czystości oraz porządku w pomieszczeniach domowych, zapewnienie odpoczynku i odpowiedniej liczby godzin snu.

[zdrowie i higiena]

XXIV/4. *O czynnikach wychowawczych*, „Gaz. Łow.” 1917, nr 4, s. 3–4.

Wskazanie na uwarunkowania zewnętrzne, które mają wpływ na wychowanie człowieka. Zaliczono do nich: religię, państwo, instytucje pod nadzorem państwa (wojsko, szkoły), rodzinę.

[metody wychowania]

XXIV/5. *Zjazd Nauczycielstwa ludowego Księstwa Łowickiego*, „Gaz. Łow.” 1917, nr 6, s. 3–5; nr 7, s. 3–4.

Relacja ze Zjazdu Zrzeszenia Nauczycielstwa Szkół Początkowych w Łowiczu. Omówienie wygłoszonej na zjeździe prelekcji na temat powinności nauczyciela. Informacje o dyskusjach na temat powołania kursów nauczycielskich, o bibliotece Zrzeszenia, wyborze delegatów i tematach przewidywanych do omówienia podczas zjazdu tej organizacji w Warszawie.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XXIV/6. *Uwolnienie dzieci – młodzieży od egzaminów i nadmierne przepracowanie*, „Gaz. Łow.” 1917, nr 8, s. 3.

O zasadach, jakie powinny przyświecać różnego typu szkołom, aby ich działalność uwzględniała i szanowała potrzeby zdrowia psychicznego i fizycznego dzieci i młodzieży.

[zdrowie i higiena]

XXIV/7. Józef Kret, *Projekt założenia wsi wzorowej*, „Gaz. Łow.” 1917, nr 9, s. 3; nr 10, s. 3–5.

Propozycja utworzenia wsi wzorowej, w której młodzi ludzie mogliby założyć samodzielne gospodarstwa oraz wspólnie zadbać o utworzenie m.in. szkoły, domu ludowego, ochronki, pól doświadczalnych. W organizacji przedsięwzięcia powinni wziąć udział energiczni młodzi ludzie o zamiłowaniu do pracy społecznej, absolwenci szkół lub kursów rolniczych.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa]

XXIV/8. M[aksymilian] Cichocki, *O miłości i grzechu*, „Gaz. Łow.” 1917, nr 10, s. 2.

Relacja z odczytu Henryka Nusbauma, wykładu przeznaczonego dla dojrzałej młodzieży, dotyczącego miłości, w tym jej aspektu fizycznego i właściwego podejścia do niego, wartości rodziny, unikania przedwczesnej inicjacji erotycznej, strzeżenia młodzieży przed pokusami – w duchu moralności katolickiej.

[edukacja seksualna, wychowanie moralne]

XXIV/9. *Kursy wakacyjne dla nauczycieli ludowych w Łowiczu*, „Gaz. Łow.” 1917, nr 11, s. 3–4.

Informacja o planowanym na lipiec 1917 r. kursie wakacyjnym dla nauczycieli, organizowanym przez Zrzeszenie Nauczycielstwa Polskich Szkół Początkowych i PMS. Przedstawiono program kształcenia i nazwiska wykładowców.

[nauczyciel/pedagog]

XXIV/10. Ks. M.C. [Maksymilian Cichocki], *Wieczornica skautowska*, „Gaz. Łow.” 1917, nr 12, s. 1–7.

Relacja z wieczornicy skautowskiej, która odbyła się 1 czerwca 1917 r. w szkole realnej. Informacja o poparciu szkół dla rozwoju idei i organizacji skautowej jako wspierającej samowychowanie młodzieży, rozwijającej w niej miłość ojczyzny. Zawiera treść ważniejszych referatów, wygłoszonych przez skautów podczas wieczornicy, m.in.:

– Jan Bączkowski, *Historia skautingu*, s. 3–6.

Krótką prezentacją dziejów angielskiego i polskiego skautingu oraz jego celów i wartości wychowawczych. Analizie poddano poszczególne punkty prawa skautowego.

– *Rozwój drużyny łowickiej*, s. 6–7.

O powstaniu drużyny skautowej w szkole realnej w Łowiczu, jej działalności i członkach.

[organizacje młodzieżowe, samokształcenie/samowychowanie, skauting]

XXIV/11. *Z gimnazjum żeńskiego*, „Gaz. Łow.” 1917, nr 13, s. 3–4.

Relacja z zakończenia roku szkolnego w gimnazjum żeńskim w Łowiczu. Dane dotyczące liczby uczennic, uzyskanych przez nie promocji, nagrodzonych świadectw szkolnych.

[edukacja dziewcząt i kobiet]

XXIV/12. *Zakończenie roku szkolnego w Seminarium Nauczycielskim w Łowiczu*, „Gaz. Łow.” 1917, nr 13, s. 4–5.

Informacja o uroczystym zakończeniu roku szkolnego w łowickim seminarium. Uczniowie złożyli sprawozdania z prac samorządu szkolnego, działalności biblioteki, zorganizowanych wycieczek, wygłoszonych odczytów.

[nauczyciel/pedagog]

XXIV/13. *Ze szkół*, „Gaz. Łow.” 1917, nr 13, s. 5.

O wspólnym zakończeniu roku szkolnego wszystkich szkół miejskich w Łowiczu. Podczas uroczystości przekazano informacje na temat liczby tych placówek, uczniów pobierających w nich naukę, zatrudnionych nauczycieli. Poinformowano o promocjach uzyskanych przez wychowanków.

[edukacja elementarna]

XXIV/14. Ignacy Łopieński, *W sprawie naszych rzemiosł*, „Gaz. Łow.” 1917, nr 15, s. 3–4.

Artykuł dotyczy konieczności organizowania dopełniających kursów rysunku dla uczniów zakładów rzemieślniczych i czeladników. Podano przykładowy program kształcenia.

[edukacja zawodowa]

XXIV/15. *Otwarcie Kursów Wakacyjnych dla nauczycieli ludowych w Łowiczu*, „Gaz. Łow.” 1917, nr 16, s. 1–5.

9 lipca 1917 r. otwarto kurs wakacyjny dla nauczycieli szkół ludowych w Łowiczu. Podczas inauguracji głos zabrali: prezes miejscowego koła PMS Leon Gołębiowski i prezes Oddziału Zrzeszenia Nauczycielstwa Polskich Szkół Początkowych Roman Kluge. W kursie uczestniczyło 115 osób.

[nauczyciel/pedagog, oświata ludowa]

XXIV/16. T[omasz] Kazimierowicz, *W sprawie kursów gospodarczych*, „Gaz. Łow.” 1917, nr 17, s. 3–4.

Informacja o odbytych 3 lipca 1917 r. zjeździe ziemian, mającym na celu zorganizowanie Okręgowego Towarzystwa Rolniczego i powołanie kursów gospodarskich dla synów drobnych rolników. Nie podjęto ostatecznej decyzji, czy kursy mają mieć kierunek „zaraniarski”, czy „kterykalny”.

[edukacja zawodowa]

XXIV/17. Stefania Bojarska, *„Idź i czyn”*, „Gaz. Łow.” 1917, nr 18, s. 1–3.

Przemówienie S. Bojarskiej, wygłoszone po zakończeniu przez nią wykładów dla słuchaczy kursu wakacyjnego dla nauczycieli szkół ludowych w Łowiczu.

[nauczyciel/pedagog]

XXIV/18. Stefania Bojarska, *Nauczyciele ludowi jako działacze społeczni*, „Gaz. Łow.” 1917, nr 19, s. 1–3.

Próba charakterystyki środowiska nauczycieli ludowych, uwzględnienie zarówno pozytywnych, jak i negatywnych cech jego członków, przy skupieniu się na budujących przykładach kilku konkretnych nauczycieli, ofiarnie zaangażowanych w pracę, odpowiadających na wyzwania i potrzeby miejsc pracy, przezwyciężających trudności.

[nauczyciel/pedagog, oświata ludowa]

XXIV/19. *Zakończenie Kursów Wakacyjnych dla nauczycieli w Łowiczu*, „Gaz. Łow.” 1917, nr 20, s. 4–5.

Uroczyste zakończenie kursu odbyło się 4 sierpnia 1917 r. Dokonano podsumowania postępów edukacyjnych nauczycieli. Słuchacze dostali zadania do samodzielnego wykonania w okresie do Bożego Narodzenia. Zostali zobowiązani do przekazywania co miesiąc sprawozdań obrazujących stopień realizacji zadań.

[nauczyciel/pedagog]

XXIV/20. Zbigniew Krygier, *Kultura polityczna naszego ludu*, „Gaz. Łow.” 1917, nr 21, s. 1–2.

Podkreślenie znaczenia świadomości obywatelskiej ludu, jego kultury politycznej dla dobra społeczeństwa, jednostek, odrodzenia ojczyzny. Konstatacja braku zaangażowania

ludu w życie narodu i społeczeństwa, powszechnego wśród ludu braku świadomości narodowo-obywatelskiej. Wskazanie braku wykształcenia jako przyczyny tego stanu rzeczy, wskazanie na oświatę jako jedyny sposób zmiany tej sytuacji. Postulat organizacji pogadanek oświatowych, odczytów, wykładów, propagowania działalności w organizacjach.

[oświata ludowa, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXIV/21. *Niedomagania rodziny polskiej*, „Gaz. Łow.” 1917, nr 24, s. 1–2.

Krytyka wychowywania dzieci w rodzinach inteligenckich. Matkom zarzucono liberalne traktowanie potomstwa, zatracenie umiejętności surowego podejścia, niereagowanie na występki, dopuszczanie młodzieży do dyskusji, ojcom – brak włączania się w oddziaływanie na córki i synów. Wskazano, że rezultatem takich postaw są wprawdzie przyjacielskie relacje rodziców z dziećmi, ale także sytuacje, w których rodzic może „prosić, ale rozkazywać już nie”.

[rodzina, wychowanie w rodzinie]

XXIV/22. K.Z., *Ze szkół*, „Gaz. Łow.” 1917, nr 24, s. 2–3.

Problem niedostatecznego zaangażowania nauczycieli w wychowanie podopiecznych. Zarzucono im brak odpowiedniej kontroli i reakcji na niewłaściwe zachowania uczniów.

[szkolnictwo]

XXIV/23. Wiktor Pstruszeński, *Otwarcie roku szkolnego*, „Gaz. Łow.” 1917, nr 25, s. 3–4.

Relacja z uroczystości rozpoczęcia roku szkolnego w miejscowych szkołach: gimnazjum męskim, gimnazjum żeńskim i seminarium nauczycielskim. Krytyka wystąpienia delegata Rady Opiekuńczej Szkolnej, który negatywnie ocenił osoby i pracę byłych nauczycieli tych szkół.

[nauczyciel/pedagog, szkolnictwo]

XXIV/24. [Szczęsny] Starkiewicz, *Zdradliwa nauka*, „Gaz. Łow.” 1917, nr 28, s. 3–5.

Krytyka sposobu kształcenia w wiejskich szkołach ludowych. Dotychczasowy program nauczania uznano za niewystarczający dla dzieci włościan. Zaproponowano poszerzenie go o zaznajamianie chłopców z podstawami pszczelarstwa, ogrodnictwa, sadownictwa, kwiaciarstwa, ślusarstwa i stolarstwa, a także o przyuczanie dziewczynek do szycia. Postulowano też zakładanie na wsi szkół zawodowych rolniczych i rzemieślniczych.

[edukacja zawodowa]

XXIV/25. M[aksymilian] Cichocki, *Śp. Władysław Wóycicki*, „Gaz. Łow.” 1917, nr 31, s. 4–5.

Wspomnienie pośmiertne o Władysławie Wóycickim, pedagogu, nauczycielu, kierowniku szkoły realnej w Skierniewicach, a następnie gimnazjum Pawła Chrzanowskiego w Warszawie, działaczu SNP.

[nauczyciel/pedagog]

XXIV/26. *Wieś kościuszkowska*, „Gaz. Łow.” 1917, nr 37, s. 4.

Komunikat TGS, dotyczący utworzenia centralnego ogniska pracy pod nazwą Wsi Kościuszkowskiej. Na terenie majątku pod Warszawą ma powstać 20 wzorowych gniazd sierołych ze szkołami ogólnymi i zawodowymi (rolnicza, ogrodnicza, rzemieślnicza, gospodarstwa kobiecego), instytucjami społecznymi i organizacjami spółdzielczymi. Patronat Tadeusza Kościuszki wiąże się z obchodami stulecia jego śmierci.

[edukacja zawodowa, opieka]

XXIV/27. *Konferencja Nauczycieli Łowickiego Okręgu Szkolnego*, „Gaz. Łow.” 1917, nr 38, s. 3–5.

Relacja z przebiegu konferencji nauczycieli Łowickiego Okręgu Szkolnego, przedstawienie treści najważniejszych przemów oraz dyskusji. Pozytywna ocena spotkania przy jednoczesnej konstatacji o słabej organizacji nauczycieli, wynikającej z faktu, że przed wojną nie pracowali oni w tym zawodzie.

[nauczyciel/pedagog]

XXIV/28. Wł[adysław] Rogowski, *W sprawie ogrodu przy elementarnej Szkole Wiejskiej. Odczyt wygłoszony na pierwszym walnym Zjeździe nauczycieli szkół ludowych Okręgu Łowickiego w dniu 16-ym grudnia 1917 r.*, „Gaz. Łow.” 1918, nr 1, s. 4–5; nr 2, s. 2–3; nr 3, s. 2.

Odczyt poświęcono sprawie wprowadzenia nauki ogrodnictwa do programu w wiejskich szkołach ludowych. Edukacji dzieci włościańskich powinna przyświecać zasada: „dla życia, a nie dla szkoły”. Zaproponowano zakładanie ogrodów i plantacji przyszkolnych, aby uczniowie zapoznawali w nich z uprawą roślin. Dołączono spis 15 publikacji z zakresu zakładania sadów, ogrodów warzywnych, uprawy ziół, praktycznego pszczelarstwa i jedwabnictwa.

[oświata ludowa]

XXIV/29. *Otwarcie Szkoły Rzemieślniczej*, „Gaz. Łow.” 1918, nr 5, s. 5.

20 stycznia 1918 r. otwarto w Łowiczu niedzielną szkołę rzemieślniczą. Zachęcano młodzież do nauki w jej murach. Przestrzegano, że nikt z dotychczasowych terminatorów nie zostanie wyzwolony na czeladnika i nie uzyska świadectwa cechowego, jeśli nie ukończy edukacji w tej placówce.

[edukacja zawodowa]

XXIV/30. M[aksymilian] Cichocki, *Odwolanie zebrania*, „Gaz. Łow.” 1918, nr 6, s. 3–4.

Autor zwraca uwagę na konieczność objęcia nauką instytucjonalną wszystkich dzieci wiejskich, nawet z najuboższych rodzin, a także na potrzebę uświadamiania włościan, by wspierali finansowo szkolnictwo ludowe.

[oświata ludowa]

XXIV/31. M.C. [Maksymilian Cichocki], *Zdrowie i piękno w szkole angielskiej*, „Gaz. Łow.” 1918, nr 7, s. 2–4.

Opis funkcjonowania angielskich szkół ludowych, gdzie szczególną uwagę zwraca się na higienę pomieszczeń, rozwój fizyczny i estetyczny wychowanków. Zauważono, że uczniowie tych szkół w większym stopniu czerpią wiedzę z obserwacji przyrody niż z podręczników i lektur. Dla przybliżenia zjawisk omawianych podczas lekcji nauczyciele wykorzystują liczne środki dydaktyczne. Muzyka, śpiew i tańce towarzyszą dzieciom każdego dnia. Artykuł kończy się apelem do społeczeństwa, aby zainteresowało się kształceniem polskich dzieci i warunkami, w których pobierają one naukę w szkołach ludowych.

[oświata ludowa]

XXIV/32. Wł[adysław] Rogowski, *Hodujmy gospodarzy wiejskich*, „Gaz. Łow.” 1918, nr 10, s. 3–5.

Jaka powinna być szkoła dla dzieci wiejskich, aby nie odrywała ich od pracy na roli, aby wzmacniała ich uzdolnienia, aby godziła obowiązek nauczania z potrzebami małego gospodarstwa włościańskiego? Najlepszym rozwiązaniem jest utworzenie pięcioletniej szkoły elementarnej i oparcie na niej trzyletniej edukacji w niższych zakładach gospodarstwa wiejskiego.

[edukacja zawodowa]

XXIV/33. Nauczyciel, *Nauczyciel ludowy*, „Gaz. Łow.” 1918, nr 11, s. 4–5.

Refleksja nad zadaniami nauczycieli ludowych w zakresie działalności społeczno-narodowej. Podkreślenie ich roli w aktywizowaniu ludu do zaangażowania patriotycznego i obywatelskiego, podnoszeniu jego świadomości społeczno-politycznej. Postulat „pracy dla ludu przez lud”, a nie „pracy dla ludu”, zalecenie przewycięzania nieufności ludu przez stawianie się bliskim mu („tutejszym”).

[nauczyciel/pedagog, oświata ludowa]

XXIV/34. St[anisław] Strąk, *Hodujmy gospodarzy wiejskich*, „Gaz. Łow.” 1918, nr 12, s. 2–4; nr 13, s. 3–5.

Dyskusja z artykułem W. Rogowskiego *Hodujmy gospodarzy wiejskich* („Gaz. Łow.” 1918, nr 10). Krytyka tezy o możliwym negatywnym wpływie szkolnictwa średniego na włościan i postulatu „zatrzymywania wieśniaków na wsi” przez proponowanie im edukacji zawodowej, a nie ogólnej średniej. Analiza projektu kształcenia elementarnego i zawodowego, przedstawionego przez inspektora szkolnego. Postulat wyższych wynagrodzeń dla nauczycieli ludowych.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa]

XXIV/35. Wł[adysław] Rogowski, *W sprawie artykułu „Hodujmy gospodarzy wiejskich”*, „Gaz. Łow.” 1918, nr 12, s. 4–5.

Głos w dyskusji, wywołanej artykułem tego samego autora *Hodujmy gospodarzy wiejskich* („Gaz. Łow.” 1918, nr 10). Zwalczanie zarzutów, doprecyzowanie własnych koncepcji. Podtrzymanie postulatów zabiegania o edukację zawodową włościan i ich pozostanie na wsi.
[edukacja zawodowa, oświata ludowa]

XXIV/36. M.C. [Maksymilian Cichocki], *O szkolnych cenzurach*, „Gaz. Łow.” 1918, nr 18, s. 2–4.

Dyskusja z obowiązującym systemem oceniania w szkole, opartym na ocenach cyfrowych i cenzurach. Krytyka uzależniania oceny „pilności” od ocen z przedmiotów, warunkowania ocen przez poprzednie cenzury, obliczania średniej ocen, surowego oceniania.
[metody nauczania, szkolnictwo]

XXIV/37. St[anisław] Strąk, *Wspólna praca*, „Gaz. Łow.” 1918, nr 18, s. 3–5.

O potrzebie wspólnej pracy społecznej, m.in. działań stowarzyszeń kulturalno-oświatowych na rzecz podnoszenia poziomu oświaty i świadomości obywatelskiej ludu. Dotyczy m.in. PMS.
[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XXIV/38. *Zakończenie roku szkolnego w szkołach miejskich*, „Gaz. Łow.” 1918, nr 26, s. 4–5.

Oprócz opisu uroczystości związanych z zakończeniem roku szkolnego przedstawiono sprawozdanie, zawierające informacje o szkolnictwie łowickim: liczbie polskich szkół ludowych utrzymywanych przez miasto, innych typach szkół, liczbie nauczycieli i uczniów, liczbie wychowanków, którzy uzyskali promocje do następnych klas.
[szkolnictwo]

XXIV/39. *W sprawie młodzieży*, „Gaz. Łow.” 1918, nr 28, s. 1–2.

Refleksja nad przyczynami przestępczego działania trzech uczniów z dwóch najlepszych szkół średnich w Warszawie (próbowali okraść sklep, wykorzystując petardy).
[niedostosowanie społeczne i przestępczość, wychowanie moralne]

XXIV/40. Stan[isław] Strąk, ***, „Gaz. Łow.” 1918, nr 29, s. 3–4.

Prezentacja postaci i działalności społeczno-oświatowej i pedagogicznej ks. Maksymiliana Cichockiego, prefekta gimnazjum męskiego i żeńskiego. Jego pożegnanie związane z przenosinami z Łowicza do Warszawy.
[nauczyciel/pedagog, oświata ludowa]

XXIV/41. J[an Wojnicz-]Sianożęcki, *Szkoły średnie w Łowiczu*, „Gaz. Łow.” 1918, nr 36, s. 1–2.

O przekazaniu dwóch łowickich gimnazjów (żeńskie i męskie) pod zarząd PMS. Podano informację, że w nieodległej przyszłości organizacja ta dokona gruntownej

reorganizacji wszystkich szkół średnich, które prowadzi, aby dostosować ich działalność do wymagań współczesnej pedagogiki.

[szkoły średnie]

XXIV/42. *Sprawozdanie z działalności Rady Opiekuńczej Szkolnej w Łowiczu*, „Gaz. Łow.” 1918, nr 36, s. 3; nr 37, s. 2–3; nr 38, s. 3–4.

Szczegółowe dane dotyczące placówek edukacyjnych i opiekuńczych działających na terenie Łowicza w 1915 r., w roku szkolnym 1916/1917 i 1917/1918.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

XXIV/43. Czesław Peche, *Z dziedziny wychowania narodowego*, „Gaz. Łow.” 1918, nr 37, s. 1–2.

Głos zatroskania w sprawie edukacji szkolnej dzieci. Wskazano na konieczność solidnego kształcenia, zwrócono uwagę na potrzebę przekazywania wiadomości i umiejętności, które dają podstawy logicznego myślenia.

[edukacja elementarna, szkolnictwo]

XXIV/44. J.D., *W sprawie czytelnictwa młodzieży*, „Gaz. Łow.” 1918, nr 39, s. 2.

Autor domaga się wprowadzenia kontroli nad wydawnictwami, które oferują książki dla młodego odbiorcy, czuwania nad zamieszczanymi w nich treściami. Wiele oficyn, nastawionych przede wszystkim na zysk, wydaje poczytne pozycje o demoralizującym wpływie na młodzież.

[czytelnictwo, wychowanie moralne]

XXIV/45. Dr. Stanisławski, *Uzdrowotnienie wsi i miasteczek*, „Gaz. Łow.” 1918, nr 40, s. 1–2.

Refleksja na temat bieżących potrzeb promocji higieny, związana z relacją ze zjazdu higienistów polskich w dniach 21–24 września 1918 r. w Warszawie. Dotyczy m.in. wysokiej śmiertelności dzieci i zapobiegania jej, a także wprowadzenia pogadanek biologicznych i higienicznych w szkołach początkowych i wykładów z higieny w szkołach średnich, seminariach nauczycielskich i duchownych.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XXIV/46. *Szkoła dokształcająca dla młodzieży męskiej, pracującej w rzemiośle i przemyśle*, „Gaz. Łow.” 1918, nr 41, s. 3–4.

O utworzeniu w Łowiczu wieczorowej szkoły dokształcającej dla młodzieży męskiej, która pracuje w rzemiośle i przemyśle. Placówka będzie utrzymywana przez władze oświatowe, Magistrat, Koło PMS i cechy rzemieślnicze. Podano jej program kształcenia oraz zasady przyjęć.

[edukacja zawodowa]

XXIV/47. *Kursy Maturalne przy Król.-Pol. Seminarium Nauczycielskim męskim w Łowiczu*, „Gaz. Łow.” 1918, nr 43, s. 3–4.

Za zgodą Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego przy łowickim seminarium nauczycielskim otworzono kursy, przygotowujące do złożenia egzaminu maturalnego, przeznaczone dla młodzieży męskiej i żeńskiej. Określono warunki przyjęć, czas trwania nauki oraz odpłatność za nią.

[szkoły średnie]

XXIV/48. Zarząd Kursów Opieki Społecznej, *Kursy Opieki Społecznej*, „Gaz. Łow.” 1918, nr 44, s. 3–4.

Informacja o projekcie utworzenia szkoły opieki społecznej oraz o otwarciu Kursów Opieki Społecznej. Prezentacja sposobu organizacji, programu i regulaminu Kursów, obejmujących m.in. temat opieki w żłobkach, opieki (także specjalnej) nad dziećmi w zakładach dobroczynności publicznej.

[opieka]

XXV. „Gazeta Niedzielną”

Łódź 1909–1911

XXV/1. W.G., *O moralności*, „Gaz. Niedz.” 1909, nr 40, s. 2.

Autor krytykuje podejście Kościoła do cnót i czystości w życiu młodego pokolenia. Porusza kwestie błędnego pojmowania moralności, które nakazuje rodzicom przemilczać w wychowaniu dzieci tematy związane z płcią, co prowadzi do deprawacji młodzieży, wynikającej z braku uświadomienia.

[edukacja seksualna, wychowanie moralne]

XXV/2. *Wychowanie dzieci ślepych*, „Gaz. Niedz.” 1910, nr 3, s. 1–2.

Autor przedstawia podstawowe zasady wychowania, które powinny być stosowane przez rodziców dzieci niewidomych. Upomina się o właściwą opiekę oraz o rozwój sieci szkół dla dzieci niewidomych.

[pedagogika specjalna, rodzina]

XXV/3. Maria Piasecka, *Ku lepszemu przyszłości*, „Gaz. Niedz.” 1910, nr 5, s. 2–3.

O potrzebie wychowania młodego pokolenia w duchu wyrzeczenia się: egoizmu, uprzedzeń klasowych, pychy, zazdrości, nienawiści, rozpusty i tytoniu. Autorka zwraca uwagę, że nauczycielami młodzieży powinni zostawać ludzie nie tylko wykształceni w zakresie wiedzy książkowej, ale i świecący przykładem dobrego życia.

[wychowanie moralne]

XXV/4. Dr K-ska, *Szczerłość*, „Gaz. Niedz.” 1910, nr 7, s. 3, 5.

O potrzebie szczerości w relacjach z dziećmi, szczególnie w codziennym wychowaniu domowym.

[rodzina, wychowanie moralne]

XXV/5. *Serce dziecka*, „Gaz. Niedz.” 1910, nr 11, s. 5.

Tekst odnosi się do kształcenia „serca” dzieci przez wychowanie pełne wrażliwości i miłości oraz rozwijanie pozytywnych cech charakteru, takich jak np. skłonność do porozumienia.

[wychowanie moralne]

XXV/6. T.Ch., *Pedagogia a piękno*, „Gaz. Niedz.” 1910, nr 14, s. 1.

O wychowywaniu młodego pokolenia z poszanowaniem piękna i dobra jako uniwersalnych wartości, które uszlachetniają. Zadaniem nauczyciela, pedagoga jest dawanie dobrego przykładu, a także wykorzenianie z charakterów młodych ludzi skłonności do kłamstwa.

[nauczyciel/pedagog, wychowanie moralne]

XXV/7. Stanisza, *Nasze czytelnictwo*, „Gaz. Niedz.” 1910, nr 26, s. 1–2.

Autor chwali ideę upowszechniania czytania, krytykuje jednak dążenie, aby „wszyscy mogli wszystko czytać”. Apeluje, by rozważnie dobierać lektury, zwłaszcza w młodym wieku. Mówi o złym wpływie beletrystyki, skupionej na zbrodni i występku (powieści detektywistyczne itp.), na wyobraźnię i umiejętność odróżniania dobra od zła.

[czytelnictwo, wychowanie moralne]

XXV/8. Og., *Czytelnictwo wśród mas*, „Gaz. Niedz.” 1910, nr 30, s. 2–3.

Uwagi o rozwoju czytelnictwa wśród szerokich rzesz społeczeństwa i o jakości popularnych książek belewistycznych. Autor podkreśla problem wtórnego analfabetyzmu dorosłych, którzy uważają, że zatracili umiejętność czytania, gdyż od lat nie sięgnęli po żadną książkę, lub sądzą, że potrafią czytać tylko książki do nabożeństwa, bo przez całe dorosłe życie tylko z taką lekturą mieli do czynienia.

[czytelnictwo]

XXV/9. *Przykazania dla dziewcząt japońskich*, „Gaz. Niedz.” 1910, nr 30, s. 6.

Tekst przedstawia przykazania moralne dla panien, rozpowszechniane w tokijskich pensjach. Należą do nich m.in. zasady ograniczające kontakty z młodzieżą męską.

[edukacja dziewcząt i kobiet, koedukacja, wychowanie moralne]

XXV/10. J., *Szkoły zawodowe*, „Gaz. Niedz.” 1910, nr 34, s. 4–5.

Dotyczy konieczności zakładania niższych szkół zawodowych.

[edukacja zawodowa]

XXV/11. Wincenty Brzózka, *Jaś w szkole niemieckiej*, „Gaz. Niedz.” 1910, nr 38, s. 3, 5–6.

Beletryzowana opowieść o polskim chłopcu, który ze względu na narodowość i niezajomość języka niemieckiego jest szykanowany przez nauczyciela i doświadcza z jego strony przemocy fizycznej.

[germanizacja, nauczyciel/pedagog, przemoc wobec dzieci i młodzieży]

XXV/12. M[arcelina] Rościszewska, *W obronie szkoły polskiej*, „Gaz. Niedz.” 1910, nr 40, s. 2–3.

Streszczenie broszury Wojciecha Górskiego o reformie szkolnej (*Reformy szkolne*, 1909).

[szkolnictwo, szkoły średnie]

XXV/13. St[anisław] Pawiński, *Ruch etyczny wśród młodzieży*, „Gaz. Niedz.” 1910, nr 42, s. 3.

Artykuł prezentuje pozytywne przykłady na to, że w gronie młodzieży męskiej rozwija się ruch etyczny, który walczy z nałogami i lekceważeniem obowiązków szkolnych. Ruch rozwinął się w odpowiedzi m.in. na falę samobójstw maturzystów.

[samobójstwa, wychowanie moralne]

XXV/14. St[anisław] Pawiński, *W obronie młodzieży*, „Gaz. Niedz.” 1910, nr 45, s. 3.

Autor występuje w obronie polskiej młodzieży szkolnej, szykanowanej w wyniku plotki, jakoby uczniowie i uczennice jednej z polskich szkół wynajęli lokal na schadzki. Przestrzega przed upowszechnianiem niesprawdzonych informacji i oskarżeń całej młodzieży polskiej o niemoralność, a także przed szkalowaniem dobrego imienia polskich szkół.

[wychowanie moralne]

XXV/15. G.K., *O prawdziwym wykształceniu*, „Gaz. Niedz.” 1910, nr 47, s. 3, 5–6; nr 48, s. 3, 5.

Szkic o historii oświaty europejskiej od starożytności do XIX w.

[szkolnictwo]

XXV/16. L.L., *Plenus venter...*, „Gaz. Niedz.” 1911, nr 5, s. 2.

Dotyczy zapewnienia najuboższym uczniom posiłku podczas nauki w szkole.

[opieka, zdrowie i higiena]

XXV/17. Czesław Lubicz, *W sprawie uniwersytetu*, „Gaz. Niedz.” 1911, nr 13, s. 2.

O wpływie warunków politycznych na trudną sytuację polskiej młodzieży, która chciałaby podjąć studia w języku polskim, o szykanach wobec młodzieży polskiej

na Uniwersytecie Warszawskim oraz o wyjazdach młodych ludzi na uniwersytety zagraniczne.

[edukacja akademicka, język i autonomia narodowa w edukacji]

XXV/18. Marek Cichy, *Tradycje szkoły polskiej*, „Gaz. Niedz.” 1911, nr 13, s. 2–3.

Szkic o historii szkolnictwa polskiego.

[szkolnictwo]

XXV/19. Maria Grzymkowska-Moczydłowska, *Cel wychowania*, „Gaz. Niedz.” 1911, nr 16, s. 2.

Tekst dotyczy wychowywania dzieci do wiernej służby ideałom narodowym i ogólnoludzkim. Autorka wskazuje, że cel ten należy osiągać, poznając duszę dziecka, kształcąc rozum i działając przez pozytywny przykład nauczycieli i wychowawców.

[wychowanie moralne, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXV/20. A.Z., *Oświata a moralność*, „Gaz. Niedz.” 1911, nr 18, s. 4.

Autor przekonuje, że samo przekazywanie wiedzy i umożliwianie dzieciom i młodzieży kształcenia nie jest wystarczające, gdyż celem oświaty powinno być przekazywanie nauki Boga, czyli zasad moralnych.

[wychowanie moralne, wychowanie religijne]

XXV/21. St[anisław] Pyrowicz, *Polityka a szkolnictwo*, „Gaz. Niedz.” 1911, nr 23, s. 2.

Autor zauważa, że w programach polskich szkół średnich, podobnie jak we francuskim systemie oświaty, przeważają nauki ścisłe, a humanistyka pozostaje zaniedbana. Napomina, by dla dobra młodzieży zrównoważyć w szkolnictwie średnim kształcenie ścisłe i humanistyczne.

[program nauczania, szkoły średnie]

XXV/22. Wikt. Lamotte, *Dla dzieci*, „Gaz. Niedz.” 1911, nr 24, s. 6.

Tekst omawia kwestie letniego wypoczynku dzieci na łonie natury i organizowania (przez TKL) kolonii dla ubogich dzieci, które bez tego nie mają możliwości wyjazdu na wieś.

[kolonie i półkolonie, kontakt z przyrodą]

XXV/23. F[ranciszka] Arnsztajnowa, *Czyja wina*, „Gaz. Niedz.” 1911, nr 25, s. 1–2.

Głos w sprawie upowszechnienia się wśród młodzieży powieści sensacyjnych, uznawanych za szkodliwe. Autorka postuluje, aby podsuwać młodzieży lektury, które niosą pozytywne wartości i rozwijają wyobraźnię.

[czytelnictwo, wychowanie moralne]

XXVI. „Gazeta Niedzielną”

Włocławek 1916–1918

XXVI/1. *Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus*, „Gaz. Niedz.” 1916, nr 46, s. 1–2.

Wychowanie religijne. O urządzeniach społecznych, kółkach rolniczych.

[wychowanie religijne]

XXVI/2. Wilhelm Foerster, *Współdziałanie niemieckiej i polskiej kultury*, „Gaz. Niedz.” 1916, nr 46, s. 6–7.

Rys historyczny polsko-niemieckich stosunków kulturalnych. Rozwój techniki, nauki i sztuki. Nauka języków obcych.

[nauka języków obcych]

XXVI/3. *Z Warszawy*, „Gaz. Niedz.” 1916, nr 46, s. 7–8.

Kursy uzupełniające PMS dla nauczycieli. Organizacja kursów i ich program. O przygotowaniu nauczycieli do zawodu. Wykłady z dziedziny wychowania, dydaktyki i metodyki, organizacji i prowadzenia szkoły. Prawa słuchaczy kursów.

[edukacja zawodowa, nauczyciel/pedagog]

XXVI/4. *Biskup Kujawsko-Kaliski do Ludu Wiernego*, „Gaz. Niedz.” 1916, nr 47, s. 1–2.

Biskup Stanisław Kazimierz Zdzitowiecki o zdrowych relacjach w rodzinie. Trudny los dzieci osieroconych. O karności i posłuszeństwie młodzieży.

[opieka, rodzina, wychowanie w rodzinie]

XXVI/5. *Polak-Katolik, Pod znakiem Krzyża*, „Gaz. Niedz.” 1916, nr 47, s. 2–3.

Nauczycielstwo ludowe i początkowe. Skargi na nieetyczne postępowanie „bezwyznaniowych” nauczycieli, skutki ich wpływu na młodzież. Korporacja katolickich nauczycieli w Warszawie.

[nauczyciel/pedagog, szkolnictwo, wychowanie religijne]

XXVI/6. *Nauczyciel z Kujaw, O potrzebie oświaty i czytaniu dobrych książek*, „Gaz. Niedz.” 1916, nr 47, s. 4–5; nr 48, s. 2–4.

Obniżenie poziomu czytelnictwa wśród dzieci i młodzieży. Lenistwo i niedbalstwo powszechnymi wadami dzieci i młodzieży. Obowiązek rodziców, by posyłać dzieci do szkoły. O dzieciach chodzących do szkoły przez 4–6 miesięcy w roku, pracy dzieci w polu zamiast uczęszczania do szkoły. O braku środków na szkoły i ochronki. Biblioteczki domowe. Brak czytelnicy we wsiach i miasteczkach. Prasa edukacyjna. O powołaniu matki, żony, gospodyni.

[czytelnictwo, oświata ludowa, wychowanie moralne]

XXVI/7. Nauczyciel z Kujaw, *Przestańcie, bo źle się bawicie!*, „Gaz. Niedz.” 1917, nr 2–50, s. 1–3.

O niewłaściwych, hałaśliwych zabawach młodzieży. Obowiązki rodziców względem dzieci.
[odpoczynek i rekreacja, zabawy]

XXVI/8. Nauczyciel z Kujaw, *Pogadanki przyrodniczo-moralne*, „Gaz. Niedz.” 1917, nr 3–51, s. 2–3; nr 4–52, s. 4–5; nr 5–53, s. 1–2; nr 6–54, s. 2–3.

Cykl artykułów na następujące tematy:

I. O dobroci Boga, którą opowiadają nam dzieła stworzenia.

II. Co to jest natura, czyli przyroda, i czym ona jest dla nas. O braku oświaty ludowej na wsi.

III. Dobroczynny wpływ słonecznego ciepła. Wpływ wiosny na człowieka, jego siły.

IV. Jak troskliwie opiekuje się Stwórca stworzeniami swoimi.

[oświata ludowa, wychowanie religijne]

XXVI/9. Sławobój, *Kącik Aleksandrowski. Dom Ludowy*, „Gaz. Niedz.” 1917, nr 3–51, s. 14; nr 6–54, s. 14–15.

Ks. Franciszek Szczygłowski i jego dzieło – Dom Ludowy w Aleksandrowie. Instytucje kulturalno-społeczne mające tam siedziby, np. Koło PMS, szkoła czteroklasowa.

[oświata ludowa]

XXVI/10. Redakcja, *Braci ratujcie!*, „Gaz. Niedz.” 1917, nr 4–52, s. 1–2.

Historia ojca z Warszawy, który z powodu nędzy zamordował troje swoich dzieci.

[przemoc wobec dzieci i młodzieży, rodzina]

XXVI/11. Kamilla Krzyżanowska, *Panowanie nad sobą*, „Gaz. Niedz.” 1917, nr 5–53, s. 1–2.

Panowanie nad sobą jako warunek wyrobienia w dziecku prawdziwego charakteru. Pijaństwo. Rola rodziny w wychowaniu młodych pokoleń. Podkreślenie znaczenia dbałości o dzieci, ich wychowanie, kształtowanie ich charakterów, wyrabianie karności.

[wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

XXVI/12. *Miłość Ojczyzny*, „Gaz. Niedz.” 1917, nr 5–53, s. 3–4; nr 7–55, s. 2–4.

Wychowanie patriotyczne. Lekceważenie zasad wiary.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXVI/13. K.K. [Kamilla Krzyżanowska?], *Odwaga*, „Gaz. Niedz.” 1917, nr 6–54, s. 1–2.

Odwaga jako istotna cecha w wychowaniu dziecka. Definicja odwagi. Odwaga moralna. O wpływie złego towarzystwa na młodego człowieka i uleganie modom.

[wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

XXVI/14. Maciej Czula, *Dziecko na wojnie. Ze wspomnień żołnierza 13 pp.*, „Gaz. Niedz.” 1917, nr 6–54, s. 3–5.

Dziecko jako ofiara wojny.

[przemoc wobec dzieci i młodzieży]

XXVI/15. [Szczęśny] Starkiewicz, *Zamiast wieców – oświaty*, „Gaz. Niedz.” 1917, nr 9–57, s. 3–5.

O powszechnym braku znajomości polskiej historii i tradycji. Postulat oświaty dla całego społeczeństwa.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXVI/16. Ks. W. Wróblewski, *O Ojczyźnie. Pogadanka z włościanami*, „Gaz. Niedz.” 1917, nr 10–58, s. 4–5; nr 12–60, s. 4–5

O braku oświaty wśród ludu. Kary za tajne nauczanie. Zasługi Konrada Prószyńskiego – Kazimierza Promyka na polu oświaty ludowej. Edukacja agrarna. Apel o powszechną naukę czytania i pisania; elementarze Promyka. Edukacyjna i patriotyczna misja „Gazety Świątecznej” wśród włościan, promowanie wiedzy o historii polskiej, zachęta do zakładania kółek rolniczych. Szkoły gospodarze w Pszczelinie, Sobieszynie, Mirosławicach, Kiączynie.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXVI/17. Jeden z nauczycieli, *Nauczyciele wiecują!*, „Gaz. Niedz.” 1917, nr 11–59, s. 1–2.

Pozycja nauczyciela ludowego w społeczeństwie i jego charakterystyka. Praca obywatelska i bezpartyjność nauczyciela. Działalność pozaszkolna.

[nauczyciel/pedagog]

XXVI/18. Stan.T., *Uwagi o wychowaniu domowym*, „Gaz. Niedz.” 1917, nr 12–60, s. 1–2; nr 13–61, s. 4–5.

O wychowaniu młodych pokoleń Polaków. Wychowanie szkolne młodzieży. Rola wychowania domowego. „Zrzucanie” zadań wychowawczych na szkołę. Wpływ otoczenia i dziedziczność jako ważne czynniki w wychowaniu. Rola rodziców w wychowaniu dziecka. Swobodne wychowanie dziecka, jego podmiotowe traktowanie. Zgodność nauk i czynów wychowawców. Przykład w wychowaniu.

[wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

XXVI/19. M[aria] Kretkowska, *Ratujmy dzieci!*, „Gaz. Niedz.” 1917, nr 15–63, s. 1–2.

Dzieci przyszłością narodu. Letni wypoczynek i kontakt dzieci z przyrodą. Pobyt na wsi warunkiem zdrowia dzieci. Projekt przyjmowania i umieszczania dzieci potrzebujących

na letniskach. Działania instytucjonalne: Koło Ziemianek, Rada Główna Opiekuńcza, Rady Okręgowe.

[kolonie i półkolonie, odpoczynek i rekreacja, zdrowie i higiena]

XXVI/20. *O miłości Ojczyzny*, „Gaz. Niedz.” 1917, nr 16–65, s. 1–4.

Rodzina ostoją polskości. Miłość rodzicielska. Wychowanie religijne w domu rodzinnym.

[rodzina, wychowanie patriotyczne i obywatelskie, wychowanie religijne]

XXVI/21. Kamilla Krzyżanowska, *Konstytucja 3 Maja 1791 r.*, „Gaz. Niedz.” 1917, nr 18–66, s. 1–2; nr 19–67, s. 1–2; nr 20–68, s. 2–3.

O reformach szkolnictwa postulowanych przez Stanisława Konarskiego.

[szkolnictwo]

XXVI/22. *Z Warszawy. „Ratujmy dzieci”*, „Gaz. Niedz.” 1917, nr 21–69, s. 6–7.

O przyjmowaniu dzieci na wsi w celu podratowania ich zdrowia. O opiece nad dziećmi – ofiarami wojny. Przepisy, fundusze, organizacja szkół wiejskich za granicą.

[opieka, szkolnictwo, zdrowie i higiena]

XXVI/23. St.Tur., *Zgoda i miłość w rodzinie*, „Gaz. Niedz.” 1917, nr 28–76, s. 1–2.

Rodzina jako środowisko wychowawcze. Współpraca szkoły i Kościoła z rodziną w pracy wychowawczej. Miłość i zgoda jako czynniki jednoczące rodzinę. Wpływ otoczenia rodzinnego na psychikę dziecka.

[rodzina, współpraca rodziny ze szkołą, wychowanie w rodzinie]

XXVI/24. *Dział rolniczy. Szkolnictwo rolnicze*, „Gaz. Niedz.” 1917, nr 29–77, s. 3–5.

CTR a rozwój szkolnictwa rolniczego. Rok 1907 – pierwsze kilkudniowe kursy dla rolników. Sekcja szkolna w CTR. Datki na finansowanie nauki synów włościan w szkołach rolniczych. 1911 r. – szkoła w Mieczysławowie, 1913 – w Krzyżewie. Organizacja 11-miesięcznych szkół CTR. O 10-tygodniowych kursach im. Promyka w Pszczelinie. Utworzenie w 1914 r. kuratorium szkolnego CTR, kierującego dłuższymi kursami.

[edukacja zawodowa, szkolnictwo]

XXVI/25. Kamilla Krzyżanowska, *Szkoła i dom w wychowaniu*, „Gaz. Niedz.” 1917, nr 32–80, s. 1–2.

Zadania szkoły wobec dzieci i młodzieży. Nie należy rozpieszczać dziecka ani usuwać z jego drogi wszelkich trudności. Należy od małego uczyć życia i obowiązków, wyrabiać dobre nawyki. Kształtowanie charakteru młodych Polaków. Troska o relacje rodzice – nauczyciel. Obojętność społeczeństwa na sprawy szkoły. Szkoła w służbie sprawy odrodzenia wsi polskiej.

[szkolnictwo, współpraca rodziny ze szkołą, wychowanie moralne]

XXVI/26. W. Wolińska, *Posyłajcie dzieci do ochrony i zakładajcie ochrony*, „Gaz. Niedz.” 1917, nr 33–81, s. 1–2.

Znaczenie ochrony w życiu dzieci. O wieku rozpoczynania nauczania początkowego. Bezpieczeństwo dzieci. Potrzeba cierpliwości w wychowaniu. Zachęcanie dzieci do pracowitości. Prace i pogadanki w ochronach. Zabawa w ochronach.

[ochronki, opieka, zabawy]

XXVI/27. P[aweł] Załuska, *Kółka rolnicze*, „Gaz. Niedz.” 1917, nr 35–82, s. 1–2.

O powstaniu rad opiekuńczych, komitetów ratunkowych, kół oświatowych.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

XXVI/28. Abd., *Z Rady Opiekuńczej*, „Gaz. Niedz.” 1917, nr 37–85, s. 1–2.

Rada Opiekuńcza Okręgowa Kujawska, zjazd delegatów Rad Opiekuńczych (20 września 1917 r., Włocławek).

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

XXVI/29. *Dział Rolniczy. Uruchomienie 2-letniej niższej szkoły rolniczej w Brzozowej*, „Gaz. Niedz.” 1917, nr 39–87, s. 5–6.

Zapowiedź uruchomienia 15 stycznia 1918 r. 2-letniej niższej szkoły rolniczej w Brzozowej. Szkoła dla synów drobnych rolników. Wymagania: ukończenie 17 lat oraz szkoły wiejskiej lub wykazanie się umiejętnością czytania, pisania i rachowania. Zakwaterowanie uczniów. Nauka, życie codzienne, opieka lekarska nad uczniami. Koszty nauki. Okres nauki i program nauczania.

[edukacja zawodowa]

XXVI/30. *Otwarcie Seminarium Nauczycielskiego we Włocławku*, „Gaz. Niedz.” 1917, nr 39–87, s. 11.

Komisja szkolna przy sejmiku powiatowym włocławskim a otwarcie seminarium nauczycielskiego. Zapowiedź otwarcia pierwszego kursu w 1917 r. Program nauczania i egzaminy.

[edukacja zawodowa, nauczyciel/pedagog]

XXVI/31. [Szczyński] Starkiewicz, *Liskowem niech będzie każda wieś!*, „Gaz. Niedz.” 1917, nr 40–88, s. 1–2.

Praca społeczno-patriotyczna w Liskowie. Instytucje społeczne. Kształcenie młodzieży. Ks. Wacław Błaziński.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka, oświata ludowa]

XXVI/32. *Z Warszawy. Do nauczycielstwa szkół początkowych*, „Gaz. Niedz.” 1917, nr 42–90, s. 6.

Odezwa Wydziału Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, rozesłana do kierowników i nauczycieli szkół początkowych w Warszawie. Wychowanie narodowe. Inspektor szkolny Józef Stypiński.

[szkolnictwo]

XXVI/33. [Bogdan] Hutten-Czapski, *Odezwa kuratora szkół wyższych*, „Gaz. Niedz.” 1917, nr 42–90, s. 12.

O utworzeniu wyższych uczelni. Uniwersytet Warszawski i Politechnika. Wyższe uczelnie w niepodległej Polsce.

[edukacja akademicka, polityka oświatowa, szkolnictwo]

XXVI/34. F.B., *Włościanie*, „Gaz. Niedz.” 1917, nr 50–98, s. 1–3.

Brak zgody rządu rosyjskiego na zakładanie szkół i organizację zebrań oświatowych. Kółka Rolnicze w Królestwie Polskim i ich działalność oświatowa. Zjazd Przedstawicieli Kółek Rolniczych w Warszawie.

[oświata ludowa, szkolnictwo]

XXVI/35. P.K., *Dzieła miłosierdzia św. Wincentego à Paulo w Polsce*, „Gaz. Niedz.” 1917, nr 52–100, s. 2–3.

Geneza i działalność bractw miłosierdzia św. Wincentego à Paulo.

[opieka]

XXVI/36. *Wieś Kościuszkowska*, „Gaz. Niedz.” 1917, nr 52–200, s. 4–5.

TGS. Ks. Wacław Bliziński. Geneza i organizacja gniazd w Liskowie.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

XXVI/37. X., *Czego nam dzisiaj nie wolno*, „Gaz. Niedz.” 1918, nr 41, s. 1–2.

Dotyczy wychowania religijnego.

[wychowanie religijne]

XXVI/38. Z.F., *Budowa państwa polskiego. O tym, jak Polacy dołą włościan poprawić chcieli*, „Gaz. Niedz.” 1918, nr 41, s. 4–5.

Wychowanie patriotyczne młodzieży. Tajne stowarzyszenia młodzieży.

[aktywność młodzieży, organizacje młodzieżowe, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXVI/39. Jan Krukowski, *Budowa państwa polskiego. W obronie młodej wsi*, „Gaz. Niedz.” 1918, nr 41, s. 5–6.

Szkoły, ochrony i kursy dla analfabetów na wsi i w małych miasteczkach – postulaty polskiego duchowieństwa. Młodzież wiejska przy Kółkach Rolniczych czy sodalicjach mariańskich (np. w Jędrzejowie w Kieleckiem). Postulat zakładania kółek młodzieżowych.

[organizacje młodzieżowe, oświata ludowa]

XXVII. „Gazeta Pabianicka”

Pabianice 1913–1914

XXVII/1. Kobieta, *Stowarzyszenie Równouprawnienia Kobiet*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 4, s. 2.

O niechętnym stosunku części społeczeństwa wobec ruchów kobiecych, o niesłusznym obawach o rozpad instytucji rodziny. Apel do kobiet, by wstępowały do tego SRKP i walczyły o poszerzenie swych praw. O niepowodzeniu wcześniej podejmowanych tego typu inicjatyw.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, różnice międzypokoleniowe]

XXVII/2. *Krótkie dane z działalności Pabianickiego Towarzystwa Naukowego*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 4, s. 2.

Zakres działalności oświatowej Towarzystwa: odczyty dla dorosłych, pogadanki i czytanki dla dzieci, koncerty, przedstawienia, zabawy, działalność biblioteki i czytelnia, popularność teatryku dla dzieci.

[edukacja artystyczna, oświata pozaszkolna]

XXVII/3. F.J., *Głodni wołają*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 5, s. 1.

O konieczności zreformowania filantropii, o działalności Towarzystwa Dobroczynnego. Przykłady napadów i kradzieży dokonywanych przez młodych, głodnych ludzi. Postulat, by nie oskarżać ich, tylko udzielać pomocy.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, niedostosowanie społeczne i przestępczość, opieka]

XXVII/4. R. Schmidt, *Szkodliwość palenia tytoniu*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 5, s. 1–2.

Negatywne skutki palenia tytoniu (zdrowotne i społeczne), groźne zwłaszcza dla młodzieży.

[edukacja zdrowotna, zdrowie i higiena]

XXVII/5. Antonina Zięckowska, *Wniknijmy w duszę dziecka*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 13, s. 1.

Wskazania wychowawcze, by nie okłamywać dzieci, dbać o ich wychowanie obywatelskie. O konieczności poszerzania wiedzy pedagogicznej matek.

[macierzyństwo, popularyzacja wiedzy pedagogicznej, psychologia dzieci i młodzieży]

XXVII/6. *W sprawie szkół miejskich elementarnych*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 13, s. 2.

Memoriał Towarzystwa Właścicieli Nieruchomości: statystyka szkół i wydatków na oświatę, sposoby wprowadzania powszechnego nauczania w Warszawie, informacje o ni-skich zasiłkach rządowych na rzecz rozwoju szkół. Rozwój oświaty szansą na powstrzymanie bandytyzmu i anarchii.

[dostęp do edukacji, oświata ludowa, oświata pozaszkolna]

XXVII/7. Emil Koźmiński, *Wśród mroków*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 14, s. 1.

Uwagi o analfabetyzmie w Pabianicach, o potrzebie rozwoju sieci szkół ludowych, braku nauczycieli i kursów dla dorosłych analfabetów, o karach za tajne nauczanie.

[analfabetyzm, dostęp do edukacji, szkolnictwo]

XXVII/8. *Prawa kobiet zamężnych*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 14, s. 2.

O projekcie Dumy znoszącym ograniczenia praw cywilnych kobiet zamężnych, o przyznaniu im m.in. prawa podejmowania pracy i nauki bez zgody męża.

[dostęp do edukacji, edukacja dziewcząt i kobiet]

XXVII/9. S.Sz., *Ziarnko do ziarnka*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 15, s. 1–2.

O potrzebie oszczędzania i przyzwyczajania do tego młodego pokolenia. Zgubne skutki rozrzutności dla życia społecznego i rodzinnego.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXVII/10. *Pogrzeb wódki i papierosów*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 16, s. 2.

Informacje na podstawie tekstu w czasopiśmie „Drużyna” o inicjatywie uczniów szkoły rolniczej w Mieczysławowie. Wyzwanie abstynencyjne jako forma uczczenia imienin kierownika szkoły. Inscenizacja owego „pogrzebu”. Pochwała podobnych inicjatyw.

[samokształcenie/samowychowanie, wychowanie moralne]

XXVII/11. W[itold] Eichler, *W sprawie opieki nad zwierzętami*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 17, s. 1–2.

Znaczenie idei ochrony zwierząt w kształtowaniu wrażliwości i moralności społecznej. Zgubne skutki wzorców braku opieki nad zwierzętami w procesie wychowania dzieci i młodzieży.

[kontakt z przyrodą, wychowanie moralne]

XXVII/12. S.Sz., *Pielegnujmy roślinność*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 20, s. 1.

Kulturalno-pedagogiczne aspekty rozbudzania zamiłowania do roślinności, organizowanie świąt sadzenia drzewek w szkołach, idea miast-ogrodów.

[kontakt z przyrodą]

XXVII/13. K-rr, *Pabianickie Towarzystwo Ogrodnicze*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 20, s. 1–2.

O nauczycielach i rodzicach jako osobach odpowiedzialnych za kształtowanie wśród dzieci szacunku wobec przyrody.

[kontakt z przyrodą]

XXVII/14. *W sprawie szkolnictwa w Królestwie*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 21, s. 1–2.

Odwołanie do artykułu Aleksandra Bogusławskiego (piszącego pod pseud. Jan Młot) z „Tygodnika Polskiego”. O współczesnych i historycznych kontekstach rozwoju szkolnictwa ludowego, statystyki rozwoju szkół, upadek szkolnictwa prywatnego, problemy analfabetyzmu. Ogólne problemy wynikające z zaniedbywania edukacji, aspiracje edukacyjne ludu.

[dostęp do edukacji, oświata ludowa, szkoły prywatne]

XXVII/15. Helena Buchnerówna, *O wartości i pożytku robót ręcznych*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 21, s. 1–2; nr 22, s. 1; nr 23, s. 1.

O specjalnych predyspozycjach kobiet do tego typu prac. O rodzajach prac ręcznych.

[edukacja dziewcząt i kobiet, wychowanie przez pracę]

XXVII/16. *Niedocenione placówki pracy*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 22, s. 1–2.

Brak wykwalifikowanych pracowników w obszarze handlu i rzemiosła, potrzeba zmiany negatywnego nastawienia rodziców i uczniów do tych kierunków kształcenia. O szansach znalezienia dobrej pracy przez młodych ludzi.

[edukacja zawodowa]

XXVII/17. *Interpelacja o szkolnictwo polskie*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 22, s. 2.

Przybliżenie treści interpelacji złożonej przez Koło Polskie, przykłady ograniczania polskiego szkolnictwa prywatnego, polityka rusyfikacyjna, niechęć władz wobec polskich szkół.

[język i autonomia narodowa w edukacji, rusyfikacja]

XXVII/18. F.J., *Szkoły początkowe w Pabianicach w świetle cyfr*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 23, s. 1–2.

Dane zebrane przez Sekcję Statystyczną Towarzystw Naukowego dotyczące szkół początkowych w mieście: miejskich, fabrycznych i prywatnych. Statystyka dzieci rozpoczynających i kończących naukę, statystyka dzieci uczących się według wyznania i płci.

[edukacja elementarna]

XXVII/19. A.S., *Skauting*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 24, s. 1–2.

O genezie, twórcy oraz celach skautingu.

[skauting]

XXVII/20. F.J., *Spoleczeństwo a przyroda*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 25, s. 1–2.

Uwagi na temat zaniedbywania nauk przyrodniczych w szkołach wszystkich szczebli, przestarzałych podręcznikach, braku kształtowaniu wśród dzieci i młodzieży miłości wobec przyrody.

[kontakt z przyrodą]

XXVII/21. *Zebranie rodziców dzieci kształcących się w pabianickiej Szkole Handlowej*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 25, s. 2.

O potrzebie ściślejszych relacji szkół z domami rodzinnymi uczniów, tematyka poruszana na zebraniu – główne problemy uczniów omówiono w formie referatów. Dotyczyły one higieny, absencji w szkole, korepetycji, stancji, braku kontroli nad młodzieżą ze strony rodziców. Niedostateczny poziom zainteresowania rodziców kontaktami ze szkołą.

[edukacja zawodowa, popularyzacja wiedzy pedagogicznej, współpraca rodziny ze szkołą]

XXVII/22. *Pod adresem naszej młodzieży. Kilka słów o książce „Ideal a młodzież”*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 26, s. 1–2.

Zalecenia, by publikację Cecylii Plater-Zyberkówny *Ideal a młodzież* (Warszawa 1908) przeczytała zwłaszcza starsza młodzież, z klas maturalnych. Wychowawczy charakter treści zawartych w tym opracowaniu.

[czytelnictwo]

XXVII/23. Helena Buchnerówna, *Czcijmy przeszłość*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 27, s. 1–2.

Komentarz dotyczący roli poznania historii własnych rodzin, szacunku dla pamiątek historycznych i świąt narodowych. Lekceważenie tradycji grozi społeczną dezorganizacją.

[wychowanie moralne, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXVII/24. *Nauczanie powszechne w ziemi płockiej*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 27, s. 2.

Informacje na podstawie doniesień z „Głosu Płockiego”, dotyczące ustaleń zwołanego z inicjatywy Naczelnika Dyrekcji Naukowej Płockiej zebrania pełnomocników gminnych w sprawie rozwoju sieci szkół i idei powszechnego nauczania na tamtych terenach. Statystyki uczniów, dane na temat analfabetyzmu, potrzeby oświatowe poszczególnych gmin, wydatki na oświatę, podatki szkolne, plany rozwoju sieci szkolnej.

[analfabetyzm, dostęp do edukacji]

XXVII/25. *Pestalozzi-Froebel Haus*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 27, s. 3.

Streszczenie referatu Marii Weryho-Radziwiłłowiczowej na temat jej wizyty w tej placówce, wygłoszonego na posiedzeniu Towarzystwa Wychowania Przedszkolnego. Główne założenia organizacji pracy w tej placówce. Postulat, by Polacy docenili swoich wybitnych wychowawców i powołali placówkę im. Piramowicza, Staszica i Konarskiego.

[popularyzacja wiedzy pedagogicznej]

XXVII/26. Antonina Zięckowska, *Wiosenna idylla*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 32, s. 1–2.

Apel o wyeliminowanie z wychowania domowego i edukacji szkolnej kar fizycznych, informacje na temat różnorodnych negatywnych skutków kar fizycznych na rozwój dzieci. Przykład Japonii jako kraju, w którym takie kary nie są stosowane.

[kary i nagrody, przemoc wobec dzieci i młodzieży, przymus w wychowaniu]

XXVII/27. *Nauczanie powszechne*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 32, s. 2.

Przedruk wskazówek Władysława Grabskiego z „Ogniwa” i „Gazety Warszawskiej” dla gmin, które planują założyć szkołę. Szczegółowe instrukcje prawidłowego ustalania wysokości składki szkolnej.

[dostęp do edukacji]

XXVII/28. *Powszechne nauczanie w guberni płockiej*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 33, s. 2.

Przedruk tekstu z „Głosu Płockiego”, dotyczącego działań nowego Naczelnika Dyrekcji Naukowej Płockiej Surinowa, plany rozwoju sieci szkolnej i kosztów tych przedsięwzięć.

[dostęp do edukacji]

XXVII/29. Antonina Zięckowska, *Skarga mogił*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 34, s. 1–2.

Wezwanie do wpajania dzieciom szacunku do cmentarzy jako miejsc pamięci o zmarłych. Apel, by w działania te zaangażowali się rodzice, nauczyciele oraz duchowni i by sami dawali młodszym dobry przykład w tym zakresie, dbając o estetyczny wygląd cmentarzy.

[wychowanie moralne]

XXVII/30. R. Schaefer, *Kilka słów pod adresem uczącej się młodzieży*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 35, s. 1.

Apel, by dzieci i młodzież w czasie wolnym od nauki korzystały z uroków przyrody, a nie bezproduktywnie spędzały czas na włóczeniu się po ulicach miasta.

[kontakt z przyrodą]

XXVII/31. *Towarzystwo Gniazd Sierocych*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 35, s. 2–3.

Informacje o dotychczasowej dwuletniej działalności TGS, założonych gniazdach, potrzebie dalszego wsparcia społecznego, składzie rady i zarządu, datkach na rzecz stowarzyszenia.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

XXVII/32. S.Sz, *Praca jako jeden z czynników szczęścia i moralności*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 36, s. 1–2.

Opinia na temat negatywnych skutków próżniactwa dla życia społecznego. O konieczności wprowadzenia na szerszą skalę wychowania przez pracę, zwłaszcza wśród warstw uprzywilejowanych.

[wychowanie moralne, wychowanie przez pracę]

XXVII/33. Helena Buchnerówna, *Czym jest piękno*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 37, s. 1–2.

Prawda, dobro i piękno jako ideały pedagogiczne. Rola wychowania estetycznego w życiu człowieka, kształtowanie zmysłu estetycznego poprzez kontakt z przyrodą.

[kontakt z przyrodą, wychowanie estetyczne]

XXVII/34. *Złot skautów*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 37, s. 2.

O planach zwołania trzeciego zlotu skautów w Anglii w lipcu 1913 r., program zlotu, warunki jego organizacji. Opis eksponatów wystawianych na wystawie rękodzieła skautowego. O nowej gałęzi ruchu – skautingu morskim. Zawiera przedruk fragmentów artykułu ze „Słowa Polskiego” o potrzebie udziału Polaków w tym zlocie i skautingu jako doskonałej metodzie wychowania obywatelskiego.

[skauting]

XXVII/35. F.J., *Musicie*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 39, s. 1.

O konieczności szerszej aktywizacji społecznej mieszkańców Pabianic, potrzebie zwiększenia czytelnictwa książek i gazet, szerzenia wiedzy i kultury wśród szerokich rzesz społeczeństwa, zwalczania zabobonów. O Chrześcijańskim Towarzystwie Dobroczynności.

[czytelnictwo, opieka, oświata pozaszkolna]

XXVII/36. *Szkoły początkowe i prywatne w guberni piotrkowskiej*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 39, s. 2.

Statystyka szkół zaczerpnięta z „Kroniki Piotrkowskiej”. Dane dotyczące liczby szkół, uczniów, nauczycieli, wydatków na oświatę. Wzmianki o ochronkach i szkołach zawodowych.

[dostęp do edukacji, edukacja elementarna, szkoły prywatne]

XXVII/37. Cz.K., *Nauczanie powszechne*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 40, s. 1–2.

O sukcesach wprowadzania nauczania powszechnego w guberni płockiej, o kolejnych uchwałach gmin powiatu płockiego, wzroście liczby szkół. Problemy związane z brakiem wykwalifikowanych nauczycieli, konieczność zachęcania młodzieży do zawodów pedagogicznych oraz o obawy przez wynarodowieniem, związane z ograniczaniem nauki języka polskiego.

[dostęp do edukacji, nauczyciel/pedagog, język i autonomia narodowa w edukacji]

XXVII/38. *Pytania dziecięce*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 41, s. 2.

Przedruk tekstu z „Kuriera Warszawskiego”, dotyczącego podważania autorytetu rodziców, którzy nie potrafią odpowiadać na dziecięce pytania. Zalecenia dokonania polskiego przekładu angielskiej publikacji Pity Straus *Księga rodziców*, która zawiera przystępne wytłumaczenia najczęściej nurtujących dzieci zagadnień.

[rozwój dziecka, wychowanie w rodzinie]

XXVII/39. *Zapomniana Politechnika*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 41, s. 2–3.

Przytaczane za pismem „Rozwój” informacje o powstałej w 1904 r. placówce w Gdańsku, rzadko wybieranej przez polską młodzież. Jej oferta edukacyjna, nowoczesna infrastruktura naukowa, warunki naboru nowych roczników, zalety studiowania.

[edukacja akademicka, edukacja zawodowa]

XXVII/40. *Towarzystwo Popierania Przemysłu Ludowego*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 42, s. 2–3.

Szczegółowe przedstawienie wyników prac tego TPPL w Królestwie Polskim w 1912 r. Prowadzone przez TPPL szkoły, kursy i warsztaty zawodowe, sprawy finansowe. Apel o wstępowanie do TPPL.

[edukacja zawodowa, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata pozaszkolna]

XXVII/41. *W poszukiwaniu pracowników*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 42, s. 2.

Informacje o poszukiwaniu opiekunów – gospodarzy zagród tworzonych przez TGS. Szczegółowe warunki pracy i wynagrodzenia, jasno określone wymagania wobec kandydatów i zakres ich obowiązków.

[opieka, instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży]

XXVII/42. Helena Buchnerówna, *Do nowych obywateli*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 43, s. 1–2.

Apel do młodzieży szkół średnich, zwłaszcza maturzystów, by dobrze wykorzystali czas wakacji i nie zapominali o samodoskonaleniu się, etyczności, użyteczności i samokształceniu przez lekturę.

[samokształcenie/samowychowanie, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXVII/43. J.K., *Coś niecoś z okazji ostatniej niedzielnej zabawy w Pabianickim Towarzystwie Sportowym*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 44, s. 3.

O niewłaściwym zachowaniu tzw. złotej młodzieży. Krytyka upodobań i zachowań towarzyskich młodzieży z zamożniejszych, „filisterskich” rodzin.

[wychowanie moralne]

XXVII/44. *Nauczanie powszechne w Łodzi*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 45, s. 2.

Opis najważniejszych ustaleń z obrad prowadzonych w łódzkim magistracie. Statystyki dzieci w wieku szkolnym, uczęszczających do szkół i niepobierających nauki, liczba funkcjonujących szkół, plany ich rozbudowy, wydatki na ten cel.

[dostęp do edukacji]

XXVII/45. Witold Eichler, *Najbliższe zadania dla mającego powstać w naszym mieście Towarzystwa Ochrony Zwierząt*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 46, s. 1–2.

O konieczności przyzwyczajania społeczeństwa, a zwłaszcza młodzieży, do właściwego traktowania zwierząt. Wpływa to na umoralnienie, pomaga tłumić złe instynkty i agresję. Szerzeniu tych idei sprzyjają odczyty, plakaty, pomoc duchownych, nauczycieli oraz władz lokalnych.

[kontakt z przyrodą, wychowanie moralne]

XXVII/46. E., *Towarzystwo Rozwoju Przemysłu, Handlu i Rzemiosł*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 47, s. 1–2.

Informacje o zatwierdzeniu Towarzystwa i jego statucie. Działania na rzecz rozwoju polskiego życia ekonomicznego jako cel organizacji. Popularyzacja idei ekonomicznych poprzez odczyty, wykłady, pogadanki, organizację biblioteki i czytelní.

[oświata pozaszkolna]

XXVII/47. *Oszczędność nakazem patriotyzmu*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 47, s. 2.

Omówienie broszury *Oszczędność nakazem patriotyzmu*, opublikowanej przez czeskiego autora dr. Józefa Furicha. Apel, by duchowni i nauczyciele propagowali idee oszczędności i wskazywali na ich patriotyczny wymiar.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXVII/48. *Ogólne zebranie roczne Towarzystwa Sportowego*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 47, s. 3.

Informacje o lekcjach i popisach dla dziewcząt i chłopców organizowanych przez sekcję gimnastyczną towarzystwa, o kursach dla przodowników, działalności koła dramatycznego i wystawionych przedstawieniach oraz zabawach tanecznych. Sprawozdanie finansowe i zarząd Towarzystwa.

[oświata pozaszkolna, wychowanie estetyczne, wychowanie fizyczne i sport]

XXVII/49. Helena Buchnerówna, *Kilka słów o kobietach*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 48, s. 1–2.

Różnice w podejściu do wychowania i edukacji dziewcząt i chłopców. Zjawiska ograniczania aspiracji dziewcząt w ich środowiskach domowych, lekceważenia aspiracji

zawodowych przez pracodawców. Potrzeba szerszego zreformowania wychowania kobiet, kształtowanie ich na aktywne i świadome swoich możliwości pełnoprawne członkinie społeczeństwa, a nie „salonowe lalki”.

[edukacja dziewcząt i kobiet, wychowanie w rodzinie]

XXVII/50. E., *Powszechnie nauczanie w naszym mieście*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 48, s. 2–3.

Sprawozdanie z przebiegu zebrania przedstawicieli opłacających składkę szkolną, odbytego w magistracie pod przewodnictwem burmistrza oraz inspektora szkół elementarnych okręgu częstochowskiego. Plany i warunki wprowadzenia w mieście w ciągu dziesięciu lat powszechnego nauczania, dane dotyczące liczby uczniów, szkół i wydatków na oświatę. Problemy szkół elementarnych prywatnych i fabrycznych.

[dostęp do edukacji]

XXVII/51. *Nasi skauci w Anglii*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 51, s. 2.

O uczestnictwie oddziału polskich skautów w III Międzynarodowym Zjeździe Skautów w Birmingham. Położenie i organizacja obozowiska, skład narodowościowy uczestników. Apel, by społeczeństwo dostrzegło wagę kwestii wychowawczych.

[skauting]

XXVII/52. *Wyższe Kursy Ogrodnicze*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 51, s. 2–3.

O braku odpowiednio przygotowanych kadr w zakresie ogrodnictwa. Nowa inicjatywa w tym zakresie to wynik współpracy Warszawskiego Towarzystwa Ogrodniczego i Zarządu Kursów Naukowych. Program nauki 3-letniego kursu obejmującego wszystkie gałęzie współczesnego ogrodnictwa, łączenie teorii z praktyką, wymagania wobec kandydatów.

[edukacja zawodowa]

XXVII/53. *Żydzi w uniwersytetach*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 51, s. 3.

O nieporozumieniach związanych z okólnikiem ministra oświaty Lva Kasso dotyczącym losowania kandydatów Żydów przy naborze nowych roczników studentów.

[dostęp do edukacji, edukacja akademicka, polityka oświatowa]

XXVII/54. *Idealy świata dziecięcego*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 52, s. 1–2.

Wyniki ankiety przeprowadzonej przez jeden z angielskich dzienników wśród dzieci, dotyczącej ideałów dziecięcych. Analiza odpowiedzi, postulat przeprowadzenia na ziemiach polskich podobnych badań.

[psychologia dzieci i młodzieży]

XXVII/55. *Katowanie dzieci polskich*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 53, s. 2.

Informacja z polskiego czasopisma „Mazur”, wydawanego na terenie zaboru pruskiego w Szczytnie, o lokalnym nauczycielu stosującym kary fizyczne wobec dzieci

mówiących po polsku, o zaprowadzonym w tamtejszej szkole systemie donosicielstwa wśród dzieci.

[germanizacja, przemoc wobec dzieci i młodzieży, przymus w wychowaniu]

XXVII/56. Helena Buchnerówna, *Potęga wiedzy*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 54, s. 1–2.

Rola nauki i postępu w życiu społecznym. Konieczność rozwoju szkolnictwa ludowego, zwalczania analfabetyzmu i zabobonów. Widoczne, zwłaszcza w miastach, zagrożenie prądami pseudopostępowymi.

[analfabetyzm, dostęp do edukacji, oświata ludowa]

XXVII/57. S.K. Grobliński, *Wychowanie narodowe*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 55, s. 1–2.

Oboowiązki starszego pokolenia, zwłaszcza reprezentantów inteligencji, w zakresie troski o narodowe wychowanie młodzieży, poznanie rodzinnej historii i literatury. O zagrożeniu wynarodowieniem.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXVII/58. *Powszechne nauczanie w naszym mieście*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 55, s. 2.

O kolejnym zebraniu członków Komisji Szkolnej zwołanym z inicjatywy naczelnika łódzkiej Dyrekcji Naukowej w celu przedyskutowania ważnych kwestii związanych z planami wprowadzania powszechnego nauczania.

[dostęp do edukacji]

XXVII/59. *Losy oświaty w Łodzi*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 56, s. 2–3.

Informacje z „Kuriera Warszawskiego” o lekceważeniu przez władze szkolne i lokalne spraw rozwoju szkolnictwa łódzkiego. Statystyki: dzieci w wieku szkolnym, wydatki na oświatę; plany budowy nowych szkół, problem analfabetyzmu, negatywne skutki likwidacji nauki zmianowej.

[dostęp do edukacji]

XXVII/60. R. Schaefer, *Ludowy nauczyciel*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 57, s. 1–2.

Dotyczy niskich płac nauczycieli ludowych, społecznego niedoceniaenia reprezentantów tego zawodu.

[nauczyciel/pedagog]

XXVII/61. S.K. Grobliński, *Dzieci i przestępstwo*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 58, s. 1–2.

Przyczyny wchodzenia przez dzieci w konflikt z prawem: ubóstwo, brak aspiracji, sieroctwo, patologie w rodzinie. O odpowiedzialności całego społeczeństwa, braku troski o dzieci zagrożone, konieczności roztoczenia opieki nad „dziećmi ulicy”.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, opieka, wychowanie moralne]

XXVII/62. *Zamykanie szkół*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 59, s. 2.

Informacja o zamknięciu polskiej szkoły na przedmieściach Moskwy. Bezpłatną, przeznaczoną dla uboższych uczniów placówkę prowadzoną przez katolickie Towarzystwo Dobroczynności zamknięto decyzją władz ministerialnych pod zarzutem „polszczenia dzieci niepolskich”.

[dostęp do edukacji, język i autonomia narodowa w edukacji, rusyfikacja]

XXVII/63. *Brak nauczycieli szkół ludowych i seminaria nauczycielskie*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 60, s. 2.

Problem braku wystarczającej liczby nauczycieli szkół ludowych. Informacje na temat form kształcenia nauczycieli – rządowych seminariów nauczycielskich, seminariów prywatnych oraz kursów pedagogicznych. O konieczności zdawania przez absolwentów seminariów prywatnych dodatkowych egzaminów zawodowych. Postulat rozwinięcia na terenie Królestwa szerszej sieci seminariów nauczycielskich.

[edukacja zawodowa, nauczyciel/pedagog]

XXVII/64. S.K. Grobliński, *Do czynu kobiety*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 61, s. 1–2.

Rola kobiet na przestrzeni dziejów, ich działania na rzecz wychowania, troski o tradycję i łagodzenie obyczajów. Walka o trzeźwość społeczeństwa jako współczesna misja kobiet.

[wychowanie moralne]

XXVII/65. S.Sz., *„Wkłady warunkowe” jako system oszczędności*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 62, s. 1–2.

O potrzebie włączenia do wychowania w domu i w szkole idei oszczędności. O konieczności oszczędzania m.in. na wyższą edukację dzieci.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXVII/66. *Nie sobie*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 62, s. 2.

Apel do rodziców, by wybierali dla dzieci polskie szkoły. O wyborze szkoły powinno się decydować tylko ze względu na dobro dziecka, a nie inne, egoistyczne względy.

[język i autonomia narodowa w edukacji, rusyfikacja, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXVII/67. *Posiedzenie przedstawicieli komisji szkolnej*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 62, s. 2–3.

Sprawozdanie z przebiegu dyskusji nad uchwalonym w lipcu projektem rozwoju powszechnego nauczania. Debata nad koniecznością połączenia dwóch odrębnych dotychczas kas szkolnych chrześcijańskiej i żydowskiej oraz potrzebie powszechnego opodatkowania obywateli na rzecz oświaty.

[dostęp do edukacji]

XXVII/68. *Rząd a szkoła (Nowe przepisy dla szkół „obcoplemieńczych”)*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 63, s. 2.

O nowych przepisach planowanych przez Ministerstwo Oświaty, których celem jest dalsze ograniczanie obecności języka polskiego w szkołach.

[język i autonomia narodowa w edukacji, rusyfikacja]

XXVII/69. Cz.K., *Po posiedzeniach szkolnych*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 64, s. 1–2.

Problemy z upowszechnianiem szkolnictwa w Pabianicach. O potrzebie zwołania narad obywatelskich. Wobec braku nauczycieli apel o zachęcanie młodzieży do podejmowania pracy pedagogicznej. Postulat połączenia kas szkolnych polskich i żydowskich.

[dostęp do edukacji]

XXVII/70. Helena Buchlerówna, *Młodość*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 65, s. 1–2.

O idealizmie młodych ludzi i właściwym stosunku starszego pokolenia wobec tych zjawisk. Apel, by nie hamować entuzjazmu i nie negować postaw patriotycznych młodzieży.

[aktywność młodzieży, różnice międzypokoleniowe]

XXVII/71. S.K. Grobliński, *O zadaniach i znaczeniu prasy*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 68, s. 1–2.

Prasa jako jedyna możliwość uzupełnienia czy podniesienia poziomu ogólnego wykształcenia wielu osób. Zachęty do prenumerowania prasy.

[czytelnictwo]

XXVII/72. *Towarzystwo szerzenia oświaty im. Henryka Sienkiewicza*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 72, s. 2–3.

Plany powstania Towarzystwa w Chojnach, członkowie założyciele i skład Zarządu, przedruk listu od patrona Henryka Sienkiewicza, plany założenia biblioteki i czytelnicy oraz prowadzenia akcji odczytowej.

[oświata pozaszkolna]

XXVII/73. *Seminarium nauczycielskie dla guberni piotrkowskiej*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 73, s. 2.

Uwagi na temat znaczącego przyrostu szkół początkowych w guberni i braku instytucji kształcącej nauczycieli dla tych placówek. Plany jej powołania, szacowanie kosztów. Przyczyny wcześniejszych niepowodzeń podobnych inicjatyw.

[edukacja zawodowa, nauczyciel/pedagog]

XXVII/74. *Kursy handlowe w Szymanowie*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 73, s. 2.

O dużej popularności tych kursów, inspirującej do organizacji kolejnej edycji. Kursy półroczne, wymagania wobec kandydatów, egzaminy wstępne, program kurów, łączenie teorii i praktyki.

[edukacja zawodowa]

XXVII/75. Emil Koźmiński, *O jednej z bolączek naszych*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 74, s. 1–2.

O nadziejach związanych z rozwojem powszechnego nauczania na wsi, o zwalczaniu analfabetyzmu i konieczności upowszechnienia czytelnictwa. O nikłym zainteresowaniu czytelnictwem książek i prasy przez mieszkańców Pabianic, nawet z rodzin inteligenckich.

[czytelnictwo]

XXVII/76. *Czterdziestolecie rządowej szkoły pruskiej*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 77, s. 2.

Informacje o historii i aktualnej sytuacji powszechnego nauczania w języku niemieckim na terenie zaboru pruskiego. O ograniczaniu praw języka polskiego w edukacji, o tendencjach germanizacyjnych w seminariach nauczycielskich.

[germanizacja, język i autonomia narodowa w edukacji, nauczyciel/pedagog]

XXVII/77. *Fakultet Pedologiczny D-r Jotykówwny w Brukseli*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 79, s. 2.

Informacje na temat historii i celu powstania tego fakultetu, wykładane tam przedmioty, łączenie teorii z praktyką, fachowa kadra, warunki przyjęcia, informacje o studiujących tam Polakach.

[edukacja akademicka, edukacja zawodowa]

XXVII/78. *O fałsz świadectwa szkolnego*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 79, s. 2.

Szczegółowe informacje o procesie w departamencie karnym Warszawskiej Izby Sądowej przeciwko absolwentowi seminarium nauczycielskiego, który w 1906 r. przed rozpoczęciem nauki przedstawił fałszywe świadectwo z gimnazjum kaliskiego.

[nauczyciel/pedagog]

XXVII/79. *Zebranie ogólne Pabianickiego Chrześcijańskiego Towarzystwa Dobroczynności*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 80, s. 2.

Szczegółowe sprawozdanie z przebiegu zebrania, kwestie finansowe i aktywność członków. Zmiany w kierownictwie ochronki katolickiej pozostającej pod opieką Towarzystwa.

[ochronki, instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży]

XXVII/80. A.Z., *Dziecko robotnika*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 82, s. 1–2.

Refleksje łódzkiej nauczycielki na temat trudnych warunków i zaniedbań wychowawczych dzieci robotniczych. Porównanie tych dzieci z dziećmi z rodzin inteligentnych. Wyzwania społeczne i znaczenie rozwinięcia pracy pedagogicznej na rzecz dzieci robotniczych. Konieczność zapewnienia im odpowiedniej opieki i form spędzania czasu poza szkołą.

[opieka, wychowanie moralne]

XXVII/81. *O język polski*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 83, s. 2.

Przedruk treści listu z „Kuriera Litewskiego” wystosowanego przez rodziców dzieci uczących się w białostockich szkołach początkowych, protestujących przeciwko decyzji o nuczaniu religii w języku rosyjskim.

[język i autonomia narodowa w edukacji, rusyfikacja]

XXVII/82. *Zaniedbane dziedziny*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 85, s. 1–2.

Uwagi na podstawie tekstu z „Tygodnika Polskiego” na temat niskiego poziomu wykształcenia, kultury oraz aspiracji drobnomieszczaństwa, w przeciwieństwie do robotników czy włościan. O ich negatywnym stosunku wobec prac kół PMS.

[oświata pozaszkolna]

XXVII/83. S.K. Grobliński, *Domy przymusowej pracy*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 86, s. 1–2.

O negatywnych społecznych skutkach uchylania się przez ojców rodzin od utrzymywania dzieci i żon, co powoduje rozwój patologii społecznych. Postulat powołania, na wzór Stanów Zjednoczonych, państwowych domów pracy przymusowej dla mężczyzn unikających wypełniania podstawowych obowiązków rodzinnych.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, ojcostwo, opieka]

XXVII/84. *O Macierz Śląską*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 86, s. 2.

Apel Koła Polskiego o wsparcie finansowe PMS na Śląsku, brak środków na dalsze utrzymywanie prywatnych szkół polskich, zagrożenie wynarodowieniem ze strony prężnych towarzystw czeskich i niemieckich.

[język i autonomia narodowa w edukacji, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, szkoły prywatne]

XXVII/85. Eug[eniusz] Sokołowski, *Książeczki*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 87, s. 1–2.

O wychowawczej i edukacyjnej roli broszur oraz niewielkich objętościowo publikacji pisanych językiem przystępnym dla szerokiego kręgu odbiorców. Opracowania tego typu polecane czytelnikom.

[czytelnictwo, samokształcenie/samowychowanie]

XXVII/86. *Z miejscowej Szkoły Handlowej*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 88, s. 2.

Szczegółowy opis konfliktu uczniów pochodzenia polskiego i żydowskiego w tej szkole. Przedstawienie działań wychowawczych podjętych przez grono placówki. Podkreślenie dotychczasowej pokojowej koegzystencji w szkole trzech grup narodowościowych.

[metody wychowania, relacje koleżeńskie]

XXVII/87. F.J., *Czarna plama*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 92, s. 1–2.

Spoleczne uwarunkowania prostytucji, sytuacja prawna i tragedie życiowe wielu prostytutek, niewłaściwy stosunek społeczeństwa wobec nich. Apel o zmianę mentalności kobiet. Przekonanie, że zapobieganiem prostytucji powinny się zająć przede wszystkim organizacje kobiece, które obecnie podejmują niewłaściwe kierunki swoich działań (np. sufrażystki)

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, wychowanie moralne]

XXVII/88. *Reforma szkół początkowych*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 93, s. 2.

O ministerialnym projekcie wydłużenia czasu trwania nauki w szkołach początkowych i reformie programów nauczania i wychowania – nadanie edukacji kierunku praktycznego, zwiększenie liczby godzin gimnastyki i religii. Celem działań jest ograniczenie zjawisk chuligaństwa i przestępczości.

[edukacja elementarna, niedostosowanie społeczne i przestępczość, polityka oświatowa]

XXVII/89. *Szkodliwe dla zdrowia zawody kobiece*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 96, s. 2.

Dotyczy statystyk chorób zawodowych w różnych zawodach wybieranych przez kobiety. Uznanie za godną polecenia pracy pielęgniarki i służącej, za wybitnie szkodliwą – pracy w charakterze buchalterki i nauczycielki. Polecenie dla kobiet „naturalnych zawodów”, które można wykonywać w domu.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa, zdrowie i higiena]

XXVII/90. Zyg. Zag., *Wystawa prac uczeni i uczennic Pabianickiej 7 klasowej szkoły handlowej*, „Gaz. Pab.” 1913, nr 98, s. 1–2.

O pierwszej tego typu wystawie zorganizowanej przez placówkę, opis jej działań. Omówienie prezentowanych prac. Pozytywna ocena tej inicjatywy.

[edukacja zawodowa, twórczość dzieci i młodzieży]

XXVII/91. St[efan] Poraj [Stefania Bojarska], *Jeszcze jej nie ma ale będzie*, „Gaz. Pab.” 1914, nr 5, s. 1–2.

Problemy wynikające z braku przygotowania dziewcząt, które wychodzą za mąż za robotników, do ich przyszłych obowiązków żon, matek i gospodyń, by mogły stanowić wsparcie dla swych mężów. O negatywnych skutkach niewłaściwego wychowywania

dziewcząt i konieczności założenia szkół o charakterze praktycznym, które uczyłyby zasad prowadzenia domu i wychowywania dzieci.

[edukacja dziewcząt i kobiet]

XXVII/92. *Nauczyciele ludowi o języku wykładowym*, „Gaz. Pab.” 1914, nr 5, s. 2.

Informacje o obradach sekcji nauczycieli ludowych w Petersburgu w sprawie szkół dla mniejszości narodowych i przybliżenie treści uchwalonej rezolucji. Uwzględnienie praw do zakładania szkół z językiem ojczystym uczniów.

[język i autonomia narodowa w edukacji, nauczyciel/pedagog]

XXVII/93. W[łodzimierz] Gałęcki, *W sprawie ustalenia pisowni polskiej*, „Gaz. Pab.” 1914, nr 6, s. 1–2.

O dwóch odmianach pisowni polskiej. Brak jasnych wytycznych i przyjęcia jako obowiązującej jednej z nich przyczyną zagubienia nauczycieli i chaosu w szkole. O braku podręczników dostosowanych do nowych zasad pisowni. Podstawowe różnice wprowadzone w pisowni zreformowanej w stosunku do tradycyjnej.

[język i autonomia narodowa w edukacji, nauczyciel/pedagog]

XXVII/94. *Przykazania narodowe*, „Gaz. Pab.” 1914, nr 7, s. 2.

Przedruk zaleceń patriotycznych z czasopisma „Wspólna Praca”. Dotyczą one m.in. troski o język ojczysty, rozwój rodzimej oświaty i umoralnienie społeczeństwa, a także rozwoju stowarzyszeń.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXVII/95. *Reforma służby domowej w Danii*, „Gaz. Pab.” 1914, nr 8, s. 2.

Przedstawienie ruchu duńskich służących, które zawiązały stowarzyszenie i wydają własne pismo, o ich walce o godność, miano „asystentek domowych” i prawa zawodowe. Apel, by na ziemiach polskich stowarzyszenia równouprawnienia kobiet także podjęły takie działania. O konieczności zakładania szkół i kursów zawodowych dla służących oraz troski pań domu o wychowanie moralne tych często bardzo młodych dziewcząt.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

XXVII/96. *Prawa, ich projekty, uchwały i rozporządzenia: Rozszerzenie praw kobiet*, „Gaz. Pab.” 1914, nr 8, s. 3.

O poszerzeniu zakresu praw osobistych i majątkowych kobiet, zwłaszcza żyjących w separacji z mężem, by mogły podejmować pracę i edukować się bez konieczności uzyskania zgody męża.

[dostęp do edukacji, edukacja dziewcząt i kobiet]

XXVII/97. *Piękny przykład solidarności narodowej*, „Gaz. Pab.” 1914, nr 9, s. 1.

Informacja od Zarządu PMS Księstwa Cieszyńskiego o ogromnym wsparciu finansowym otrzymanym od Polaków, w tym także od emigrantów, które umożliwi kontynuowanie działalności PMS.

[język i autonomia narodowa w edukacji, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XXVII/98. *Zebranie ogólne Pabianickiego Towarzystwa Naukowego*, „Gaz. Pab.” 1914, nr 9, s. 1–2.

Wezwanie do młodzieży szkolnej dotyczące jej uczestnictwa w odczytach organizowanych przez Towarzystwo, zwłaszcza że dotyczą one ważnych kwestii społecznych.

[oświata pozaszkolna]

XXVII/99. *W kwestii stowarzyszenia robotniczego „Praca”*, „Gaz. Pab.” 1914, nr 10, s. 1.

O niewielkim zainteresowaniu pabianickich robotników działaniem lokalnej filii Stowarzyszenia, które może m.in. urządzać odczyty, kursy, zakładać biblioteki i szkoły. Apel o zainteresowanie opinii publicznej tą działalnością.

[oświata pozaszkolna]

XXVII/100. St[efan] Poraj [Stefania Bojarska], *Szkoła dla córek robotników*, „Gaz. Pab.” 1914, nr 11, s. 1–2.

Informacje dotyczące organizacji i programów nauczania rocznych kursów dla dziewcząt z rodzin robotniczych, nauka o zasadach prowadzenia gospodarstwa domowego, gospodarności i oszczędności, krawiectwie. Idealistyczna wizja wzorowej żony robotnika.

[edukacja dziewcząt i kobiet]

XXVII/101. *Nauczanie powszechne*, „Gaz. Pab.” 1914, nr 11, s. 3.

Przedstawienie wyników narady zorganizowanej z inicjatywy sekcji społeczno-ekonomicznej Towarzystwa Popierania Pracy Społecznej. Dyskusje o sposobach zapobiegania problemowi braku wystarczającej liczby nauczycieli ludowych, propozycje organizowania kursów przy szkołach prywatnych, przygotowujących do zdania zawodowych egzaminów nauczycielskich. Zachęcanie młodzieży do wyboru zawodu nauczyciela.

[edukacja zawodowa, nauczyciel/pedagog]

XXVII/102. *Krótkie dane z działalności Pabianickiego Towarzystwa Naukowego za 1913 rok*, „Gaz. Pab.” 1914, nr 12, s. 1–2.

Informacje o działalności kulturalno-oświatowej Towarzystwa, tematyka wygłoszonych odczytów, statystyka inicjatyw kierowanych do dzieci (bajki, pogadanki, przedstawienia), prace biblioteki i czytelnia. Informacje o pracach sekcji muzealnej, muzycznej, fotograficznej i dramatycznej.

[oświata pozaszkolna]

XXVII/103. S.Sz., *W sprawie naszych stowarzyszeń kulturalnych*, „Gaz. Pab.” 1914, nr 13, s. 1–2.

Uwagi o zadaniach stowarzyszeń w zakresie troski o rozwój moralny i kulturalny obywateli. Wykonawcy tych zadań: szkoły, biblioteki, muzea, teatry, akcje odczytowe czy koncerty. O konieczności rozszerzenia pracy oświatowej wśród szerszych warstw społecznych, zwłaszcza robotniczych. Apel, by nie lekceważyć stowarzyszeń tanecznych, śpiewających, teatralnych czy sportowych. Podkreślenie ich roli w zapobieganiu patologiom społecznym.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata pozaszkolna]

XXVII/104. *Szkolnictwo początkowe prywatne*, „Gaz. Pab.” 1914, nr 14, s. 1–2.

Informacje zaczerpnięte z „Tygodnika Polskiego”, zawierające dane statystyczne dotyczące rozwoju szkół rządowych i prywatnych (początkowych i średnich) na terenie Królestwa Polskiego, zwłaszcza po 1905 r. Zestawienia dotyczące poziomu analfabetyzmu, informacje o zmiennym stosunku władz wobec polskiego szkolnictwa prywatnego.

[analfabetyzm, dostęp do edukacji, szkoły prywatne]

XXVII/105. *Sprawozdanie z zebrania ogólnego Ochronki Katolickiej*, „Gaz. Pab.” 1914, nr 16, s. 2–3.

O całkowitym braku zainteresowania zebraniem wśród rodziców dzieci korzystających z ochronki. Szerokie informacje o placówce i planach poszerzenia jej działalności. Pomysł organizowania regularnych konferencji z rodzicami.

[ochronki, współpraca rodziny ze szkołą]

XXVII/106. *Praca robotników nieletnich i kobiet*, „Gaz. Pab.” 1914, nr 17, s. 1–2.

Omówienie projektu Ministerstwa Handlu i Przemysłu dotyczącego ochrony kobiet i nieletnich w zakładach pracy.

[prawa dziecka]

XXVII/107. *Studenci Uniwersytetu Warszawskiego*, „Gaz. Pab.” 1914, nr 17, s. 1–2.

O obniżeniu poziomu nauczania uczelni, braku wykwalifikowanej kadry i polskich studentów. Statystyka studentów na poszczególnych wydziałach (w tym Polaków), szczególnie niski poziom przygotowania do studiowania wśród studentów prawosławnych.

[edukacja akademicka]

XXVII/108. St[efan] Poraj [Stefania Bojarska], *Stańcie się ludźmi (Próba odpowiedzi na felieton „Dorośle panny”)*, „Gaz. Pab.” 1914, nr 18, s. 1–2.

Rozważania na temat konieczności zmian w wychowaniu kobiet. Przekonanie, że społeczeństwo potrzebuje kobiet aktywnych i ambitnych, a nie biernych pańien na wydaniu. Apel o czynny udział młodych kobiet w życiu społecznym.

[edukacja dziewcząt i kobiet, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXVII/109. St[efan] Poraj [Stefania Bojarska], *Co szkoła gospodarcza daje córkom ludu*, „Gaz. Pab.” 1914, nr 21, s. 1–2.

O tradycjach zakładania szkół rolniczych na ziemiach polskich, zwłaszcza żeńskich, o ich programie nauczania. System wychowania dziewcząt na aktywne uczestniczki życia społeczno-kulturowego wsi. Plany zakładania podobnych placówek dla dziewcząt ze środowisk robotniczych w miastach.

[edukacja dziewcząt i kobiet]

XXVII/110. *Z sali odczytowej*, „Gaz. Pab.” 1914, nr 22, s. 2.

Szczegółowe informacje na temat odczytu wygłoszonego w Domu Ludowym przez pisarza Andrzeja Niemojewskiego, autora książki *Dusza żydowska w zwierciadle Talmudu*. Zawiera wyraźnie antysemitki wątki o amoralnych zapisach w Talmudzie.

[oświata pozaszkolna]

XXVII/111. A.S., *O towarzystwach gimnastycznych u nas i gdzie indziej*, „Gaz. Pab.” 1914, nr 24, s. 1–2.

Ubolewania nad nikłym zainteresowaniem Polaków działalnością towarzystw sportowych, Czesi jako wzór do naśladowania w tym zakresie. O pracy Towarzystwa Sportowego w Pabianicach i jego dobrej infrastrukturze, o braku instruktorów oraz zapалу wśród młodszych i starszych mieszkańców miasta. Apel o aktywny udział w pracach tego towarzystwa.

[wychowanie fizyczne i sport]

XXVII/112. *Ochrona macierzyństwa*, „Gaz. Pab.” 1914, nr 31, s. 2.

O nowych przepisach prawnych wprowadzanych w niektórych stanach Stanów Zjednoczonych oraz w Danii, mających poprawić sytuację materialną kobiet z ludu wychowujących dzieci bez wsparcia mężów. Podkreślenie, że nie jest to dobroczynna zapomoga, a raczej rodzaj pensji publicznej należnej im jako wychowawczyniom przyszłych obywateli.

[macierzyństwo, opieka]

XXVIII. „Gazeta Świąteczna”

Warszawa 1905–1918

XXVIII/1. Jan Socha, *Jeszcze dla zdrowia i bezpieczeństwa nas i dzieci naszych*, „Gaz. Świąt.” 1905, nr 1254, s. 1.

O potrzebie zakładania ochron dla dzieci i o ich pozytywnym wpływie na wychowanie. Opisano choroby wieku dziecięcego (ospa, szkarlatyna) oraz sposoby przeciwdziałania im.

[choroby i śmiertelność, ochronki]

XXVIII/2. PGŚ [Pisarz Gazety Świątecznej – Konrad Prószyński], *Język polski w szkołach i urzędach 10-ciu guberni Królestwa Polskiego*, „Gaz. Świąt.” 1905, nr 1279, s. 1.

Informacja o zatwierdzonym 19 czerwca 1905 r. postanowieniu Komitetu Ministrów, wydanym na mocy ukazu z dnia 25 grudnia 1904 r., dotyczącym języka polskiego w szkołach i urzędach Królestwa Polskiego.

[język i autonomia narodowa w edukacji, polityka oświatowa]

XXVIII/3. Stanisław Kopczyński, *Rady dla matek i ojców*, „Gaz. Świąt.” 1905, nr 1268, s. 4.

Opisano przyczyny chorób nerwowych u dzieci i sposoby zapobiegania im od urodzenia.

[choroby i śmiertelność]

XXVIII/4. *Z najwyżej zatwierdzonego 6 (19) czerwca Dziennika Komitetu Ministrów o sprawach guberni Królestwa Polskiego*, „Gaz. Świąt.” 1905, nr 1279, s. 4–5; nr 1281, s. 1–2; nr 1282, s. 1–2; nr 1283, s. 1–2; nr 1290, s. 3–4.

Wystąpienie przeciw niecisłości przekładu uchwały Komitetu Ministrów oraz jego skutkom. Wyjaśniono znaczenie zapisów związanych z przywróceniem języka polskiego w nauczaniu szkolnym i w urzędach. Tekst w przekładzie Konrada Prószyńskiego.

[język i autonomia narodowa w edukacji, polityka oświatowa, program nauczania]

XXVIII/5. Pisarz Gazety Świątecznej [Konrad Prószyński], *Sprawa książek szkolnych*, „Gaz. Świąt.” 1905, nr 1291, s. 1–2; nr 1294, s. 1–2.

O znaczeniu książek w procesie nauczania. Wyjaśnienie, czym są dobre i złe książki. Zachęta do rzetelnego przygotowywania i wydawania dobrych książek. Zwrócenie uwagi nauczycieli i rodziców na książki szkolne.

[czytelnictwo, pomoce dydaktyczne i podręczniki]

XXVIII/6. Pisarz Gazety Świąt[ecznej] [Konrad Prószyński], *Nauka w szkołach po polsku*, „Gaz. Świąt.” 1905, nr 1292, s. 1.

Doprecyzowano, na czym polegają postanowienia uchwały Komitetu Ministrów z 19 czerwca 1905 r. na temat języka, w jakim ma odbywać się nauka w szkołach Królestwa Polskiego.

[język i autonomia narodowa w edukacji, polityka oświatowa, program nauczania]

XXVIII/7. Pisarz Gazety Świątecznej [Konrad Prószyński], *Kto tylko czytać umie, niech innych uczy, byle dobrze*, „Gaz. Świąt.” 1905, nr 1301, s. 1–2, 9–11.

Przedstawiono „los narodu nieczytelnego wśród narodów czytelnych” – negatywne skutki powszechnego braku umiejętności czytania. Opisano zadania szkoły, w tym

znaczenie przymusu szkolnego. Czym jest analfabetyzm? Jak się uczyć i motywować do nauki?

[analfabetyzm, czytelnictwo, polityka oświatowa]

XXVIII/8. Konrad Prószyński, *Pierwszy pokaz publiczny obrazowej nauki czytania. Sprawozdanie*, „Gaz. Świąt.” 1906, nr 1307, s. 1–2.

Omówiono czytelnictwo w kraju, w nawiązaniu do książki Konrada Prószyńskiego *Obrazowa nauka czytania i pisania do użytku szkolnego, domowego, jak i dla samouków* (Warszawa 1887 i liczne nast.). Poinformowano o publicznym pokazie obrazowej nauki czytania.

[analfabetyzm, czytelnictwo, oświata ludowa]

XXVIII/9. J.B., *Co grozi za tajemne nauczanie?*, „Gaz. Świąt.” 1907, nr 1362, s. 1–2.

Konsekwencje przekraczania przepisów rządowych z rozporządzeń, dotyczących nauczania i zakładania szkół na terenie Królestwa Polskiego.

[polityka oświatowa, rusyfikacja]

XXVIII/10. P[elagia] Restorfowa, *Nauka a wychowanie*, „Gaz. Świąt.” 1907, nr 1363, s. 4.

Rozważania o nauczaniu (umiejętność czytania, pisania, liczenia) i wychowywaniu (kształcenie uczuć, skłonności, rozbudzanie sumienia) oraz konsekwencjach realizacji tych dwóch procesów. Propozycje dotyczące zakładania ochron dla dzieci.

[popularyzacja wiedzy pedagogicznej, ochronki]

XXVIII/11. t., *W sprawie szkół*, „Gaz. Świąt.” 1907, nr 1374, s. 1–2.

Propozycje posłów polskich, złożone 21 maja 1906 r. w Petersburgu, dotyczące urzędzenia szkół w dziesięciu guberniach Królestwa Polskiego.

[polityka oświatowa]

XXVIII/12. P[elagia] Restorfowa, *Do naszej młodzieży*, „Gaz. Świąt.” 1907, nr 1376, s. 1–2; nr 1377, s. 3.

Propozycje dla młodzieży, dotyczące zakładania związków i stowarzyszeń chłopców i dziewcząt. Zwrócono uwagę na korzyści, wynikające z wzajemnego wpływu członków na siebie oraz na młodszych.

[organizacje młodzieżowe]

XXVIII/13. *Zamknięcie szkół polskich w Kieleckiem*, „Gaz. Świąt.” 1908, nr 20, s. 1.

Informacja o zamknięciu wszystkich szkół polskich w Kielcach i w guberni kieleckiej. Zamknięcie 40 szkół spowodowało, że ponad 3 tys. dzieci i młodzieży musiało przerwać naukę.

[polityka oświatowa]

XXVIII/14. M.R., *Co dzieciom dać należy*, „Gaz. Świąt.” 1908, nr 1424, s. 3–4.

O skutkach wychowywania dzieci przez rodziców oraz o wpływie zachowań i postaw rodziców na potomstwo. Wskazówki dotyczące odpowiedniego wychowania.

[popularyzacja wiedzy pedagogicznej, wychowanie w rodzinie]

XXVIII/15. Pelagia Restorfowa, *Jak rozmawiać z dziećmi*, „Gaz. Świąt.” 1908, nr 1441, s. 1–2.

Poglądy na temat wychowania dzieci i rozpoczynania przez nie nauki. Propozycje dotyczące uczenia dzieci mowy.

[popularyzacja wiedzy pedagogicznej, rozwój dziecka]

XXVIII/16. P[elagia] Restorfowa, *Jak uniknąć zaziębień i choroby*, „Gaz. Świąt.” 1908, nr 1444, s. 5.

Zalecenia odnośnie do zabezpieczania dzieci przed przeziębieniami i innymi chorobami. Wskazówki dotyczą głównie ubioru.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XXVIII/17. t., *Zamknięcie szkół polskich w Warszawie*, „Gaz. Świąt.” 1908, nr 1448, s. 1.

Informacja o zamknięciu 28 października 1908 r. 16 nierządowych gimnazjów, w których naukę w języku polskim pobierało 6 tys. chłopców.

[polityka oświatowa]

XXVIII/18. m., *Sądy w Wilnie o nauczanie*, „Gaz. Świąt.” 1908, nr 1448, s. 1–2.

Decyzje sądu okręgowego w Wilnie dotyczące pięciu spraw odnoszących się do tajnego nauczania dzieci.

[polityka oświatowa]

XXVIII/19. P[elagia] Restorfowa, *Rodzina*, „Gaz. Świąt.” 1908, nr 1452, s. 3; nr 1453, s. 3–4; nr 1455, s. 5; nr 1456, s. 4; 1909, nr 1466, s. 4–5; nr 1467, s. 4–5; nr 1469, s. 3–4; nr 1470, s. 4–5; nr 1471, s. 5–6.

Czym jest rodzina chrześcijańska, jakie są jej zadania, jacy powinni być jej członkowie. Opisano warunki zakładania rodziny, role i obowiązki mężczyzny względem żony, rodziców i potomstwa, pełnienie przez niego roli gospodarza, jego obowiązki względem narodu i kraju. Scharakteryzowano zadania i prace kobiety w rodzinie, przede wszystkim jako matki, żony, gospodyni. Ukazano pozycję kobiety w rodzinie oraz jej obowiązki w społeczeństwie, wobec narodu i kraju.

[rodzina, wychowanie patriotyczne i obywatelskie, wychowanie w rodzinie]

XXVIII/20. n., *Szkoły polskie w Chełmszczyźnie i na Podlasiu*, „Gaz. Świąt.” 1909, nr 1457, s. 1.

Opis warunków zakładania szkół polskich w niektórych powiatach guberni lubelskiej i siedleckiej.

[polityka oświatowa]

XXVIII/21. P[elagia] Restorfowa, *Dzieci na pastwisku*, „Gaz. Świąt.” 1909, nr 1477, s. 1.

Sprzeciw wobec powierzania dzieciom obowiązku pilnowania zwierząt, a tym samym spędzania przez nie czasu bez opieki rodziców. Zalecenie, by rodzice więcej czasu spędzali z dziećmi i dbali o ich wychowanie.

[popularyzacja wiedzy pedagogicznej]

XXVIII/22. st.w., *Skutki pijaństwa (Według książki napisanej przez doktora L. Bregmana, a wydanej staraniem zarządu wystawy przeciwalkoholicznej)*, „Gaz. Świąt.” 1909, nr 1480, s. 1; nr 1481, s. 4–5; nr 1483, s. 4–5; nr 1484, s. 1–2; nr 1485, s. 4; nr 1486, s. 4; nr 1487, s. 1–2.

Na podstawie publikacji Ludwika Eliasza Bregmana *Przeciw alkoholizmowi* (Warszawa 1909). O skutkach uzależnienia alkoholowego, jego wpływie na społeczeństwo, naród, a przede wszystkim na organizm człowieka. Konsekwencje spożywania alkoholu dla uzależnionego, jego rodziny, zwłaszcza dzieci, zarówno pod względem biologicznym, jak i wychowawczym (np. skutki alkoholizmu kobiet w ciąży). Opisano zachowania osób z najbliższego otoczenia uzależnionych. Przedstawiono sposoby przeciwdziałania nałogowi.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, przemoc wobec dzieci i młodzieży]

XXVIII/23. *Kaliskie Towarzystwo Oświaty*, „Gaz. Świąt.” 1909, nr 1485, s. 1.

Informacja o powstaniu Kaliskiego Towarzystwa Oświaty. Przybliżono cele, zadania i strukturę stowarzyszenia.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XXVIII/24. Julianna Świerczyńska, *Szkoła gospodarska dla dziewcząt w Mirosławicach*, „Gaz. Świąt.” 1910, nr 1521, s. 1–2.

Informacja o działalności szkoły gospodarskiej dla dziewcząt w Mirosławicach, o realizowanym programie nauczania i zajęciach pozalekcyjnych (m.in. wycieczkach).

[edukacja zawodowa, wycieczki/krajoznawstwo]

XXVIII/25. P[elagia] Restorfowa, *Jaki zawód obrać dla dzieci?*, „Gaz. Świąt.” 1910, nr 1529, s. 1–2; nr 1530, s. 2–3.

Wskazówki dla rodziców, dotyczące przyszłości zawodowej dzieci oraz sposobów rozpoznawania ich preferencji zawodowych – potrzeba zwracania uwagi na upodobania dzieci, ich zdolności, które należy rozwijać od najmłodszych lat.

[edukacja zawodowa]

XXVIII/26. Chłop, czytelnik *Gazety Świątecznej*, *Przez oświatę do lepszego bytu*, „Gaz. Świąt.” 1910, nr 1534, s. 3–4.

Przedstawienie możliwości, jakie daje oświata. Zachęta skierowana do ludności wiejskiej, w tym młodzieży, do zdobywania wiedzy, czytania książek i gazet w celu poprawy własnej sytuacji, także materialnej, oraz poziomemu rozwojowi społeczeństwa, narodu.

[czytelnictwo, oświata ludowa]

XXVIII/27. T.P. / Tadeusz Pr. [Tadeusz Prószyński], *Z dziejów oświaty w Polsce. Obrazy Jana Matejki*, „Gaz. Świąt.” 1910, nr 1537, s. 1–2; nr 1538, s. 1–2.

Opis 12 obrazów Jana Matejki, wystawionych w domu TZSP w Warszawie. Informacje o artyście.

[wychowanie estetyczne, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXVIII/28. T.P. [Tadeusz Prószyński], + *Maria Konopnicka*, „Gaz. Świąt.” 1910, nr 1550, s. 5.

Informacja o śmierci Marii Konopnickiej z krótkim rysem jej życia i działalności. Zawiera portret pisarki.

[czytelnictwo, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXVIII/29. *W sprawie szkół początkowych. Mowa piosła Jana Harusewicza w Sejmie w Petersburgu, wypowiedziana dnia 5-go listopada*, „Gaz. Świąt.” 1910, nr 1556, s. 3–4; nr 1557, s. 3–4.

Rozważania na temat nowego prawa o nauczaniu początkowym, m.in. o używaniu języka polskiego, o wyznaniu religijnym nauczycieli. Wskazano konsekwencje tych przepisów dla narodu polskiego.

[polityka oświatowa]

XXVIII/30. P[elagia] Restorfowa, *O obowiązkach żony i gospodyni*, „Gaz. Świąt.” 1911, nr 1568, s. 3–4; nr 1570, s. 4–5; nr 1571, s. 4; nr 1576, s. 5–6; nr 1579, s. 4–5; nr 1580, s. 3; nr 1581, s. 3–4.

Rozważania, czym dla kobiety jest małżeństwo, jak wybrać męża, jak utrzymać zgodę i miłość, jak postępować wobec męża – kłótnika i złoźnika, jak utrzymać zdrowie w rodzinie, ład i porządek w domu. O postawie kobiety wobec rodziców, jej obowiązkach względem służby, społeczeństwa. O konieczności dbania o siebie.

[macierzyństwo, rodzina]

XXVIII/31. Jedna z kobiet M.R.S., *Dla dobra dzieci naszych*, „Gaz. Świąt.” 1911, nr 1586, s. 3–4.

O wpływie alkoholu na dzieci (pod względem biologicznym i społecznym) oraz o postawach kobiet wobec alkoholizmu mężów, synów, braci i sąsiadów.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, rodzina, zdrowie i higiena]

XXVIII/32. *W seminarium nauczycielek szkół początkowych*, „Gaz. Świąt.” 1911, nr 1609, s. 2.

Informacja o powstaniu w 1907 r. nierządowego seminarium nauczycielek szkół początkowych w Warszawie, kierowanego przez Antoninę Walicką. Przybliżenie działalności placówki i jej osiągnięć.

[edukacja dziewcząt i kobiet, nauczyciel/pedagog, szkolnictwo]

XXVIII/33. Agnieszka Czerwonkówna, *Ze szkoły gospodarskiej dla dziewcząt w Nałęczowie*, „Gaz. Świąt.” 1912, nr 1617, s. 5–6.

Informacje o programie nauczania w szkole gospodarskiej dla dziewcząt w Nałęczowie. Zalety i wady edukacji w tej placówce.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

XXVIII/34. J. Zieliński, *Przez oświatę do równości i szczęścia. Głos rolnika*, „Gaz. Świąt.” 1912, nr 1625, s. 1–2.

Zwrócono uwagę na zjawisko nierówności społecznej, jego przyczyny i wpływ na życie poszczególnych grup społecznych. Przytoczono opinie na temat edukacji i możliwości, jakie otwiera.

[polityka oświatowa, szkolnictwo]

XXVIII/35. P[elagia] Restorfowa, *Dla dobra dzieci naszych*, „Gaz. Świąt.” 1912, nr 1626, s. 1.

Opis sytuacji dzieci, pozostających bez opieki rodziców we wsiach i miasteczkach. Propozycja zakładania ochronek dla dzieci w każdej miejscowości.

[popularyzacja wiedzy pedagogicznej]

XXVIII/36. St.St., *Szkoła rolnicza w Mieczysławowie*, „Gaz. Świąt.” 1912, nr 1627, s. 4–5.

Przedstawienie infrastruktury szkoły rolniczej w Mieczysławowie, jej programu nauczania, w tym zajęć praktycznych, oraz działalności pozalekcyjnej społeczności szkolnej.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa, program nauczania]

XXVIII/37. T.P. [Tadeusz Prószyński], *W sprawie nowych szkół gminnych*, „Gaz. Świąt.” 1912, nr 1629, s. 1.

Wniosek Władysława Grabskiego, posła z guberni warszawskiej, do sejmu w Petersburgu w sprawie budowy nowych szkół w gminie Bąkowie (powiat łowicki). Zestawienie informacji o finansach potrzebnych na realizację tej inicjatywy. Zachęta wobec innych gmin, aby zakładały kolejne szkoły. Sposoby zdobywania funduszy na ich budowę i utrzymanie.

[polityka oświatowa]

XXVIII/38. Stefan Szcz., + *Bolesław Prus*, „Gaz. Świąt.” 1912, nr 1634, s. 1–2.

Informacja o śmierci Bolesława Prusa, przedstawienie jego biografii, ze szczególnym zwróceniem uwagi na twórczość literacką oraz zasługi na rzecz oświaty i stosunek do ludzi. Wspomniano również o śmierci trzech innych zasłużonych Polaków (Antoni Dominirski, Henryk Struve, Edward Strasburger), zmarłych w podobnym czasie.

[czytelnictwo, oświata ludowa, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXVIII/39. Maria Batkówna, *Szkoła w Mirosławicach*, „Gaz. Świąt.” 1912, nr 1637, s. 1.

Omówienie działalności szkoły w Mirosławicach, przeznaczonej wyłącznie dla dziewcząt wiejskich, córek gospodarzy, rolników. Przedstawiono wymagania wstępne wobec kandydatek, przebieg zajęć szkolnych i pozaszkolnych.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

XXVIII/40. F.Z., *O naszej niedoli dzisiejszej. III. Kilka myśli w sprawie oświaty*, „Gaz. Świąt.” 1912, nr 1638, s. 1–2.

O przyczynach różnic między narodem polskim a mieszkańcami Czech, Prus i Danii. Wymieniono najważniejsze wady, braki Polaków oraz wskazano na oświatę jako jedyny sposób przezwyciężenia ograniczeń i odrodzenia narodu.

[oświata ludowa]

XXVIII/41. Michał Cholewa, *Krótką historia o dwóch wielce uczonych Polakach: Janie i Jędrzeju braciach Śniadeckich*, „Gaz. Świąt.” 1912, nr 1644, s. 1–2; nr 1645, s. 1–2; nr 1646, s. 1–2.

O szkolnictwie w Polsce w XVIII w. i zasługach braci Śniadeckich w tej dziedzinie. Przybliżono środowisko rodzinne działaczy, ich zainteresowania, przebieg ich edukacji i aktywności.

[nauczyciel/pedagog, szkolnictwo]

XXVIII/42. A. Mietliński, *O gorzałce*, „Gaz. Świąt.” 1912, nr 1647, s. 1–2; nr 1648, s. 1–2; nr 1649, s. 1.

O problemie alkoholowym w polskim społeczeństwie. Wyjaśnienie reakcji organizmu na spożywanie alkoholu (m.in. o zatruciu alkoholowym). Wpływ uzależnienia na sytuację materialną uzależnionego i na jego najbliższe otoczenie.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, zdrowie i higiena]

XXVIII/43. J[ózef] Bojasiński, *Piotr Skarga*, „Gaz. Świąt.” 1912, nr 1651, s. 1–2; nr 1652, s. 1–2; nr 1653, s. 1–2.

Przedstawiono biografię Piotra Skargi i jego zasługi dla narodu polskiego. Opisano jego doświadczenia szkolne, wykształcenie oraz działalność, m.in. jako ks., zakonnika, pisarza, kaznodziei nadwornego Zygmunta III Wazy.

[szkolnictwo, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXVIII/44. *Uczczenie księdza Piotra Skargi*, „Gaz. Świąt.” 1912, nr 1653, s. 2.

Opis uroczystości upamiętniających ks. Piotra Skargę z okazji 300. rocznicy jego śmierci. Miały one miejsce w wielu kościołach, a największe obchody zorganizowano w Krakowie.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXVIII/45. F.S., *Ochronka dla dzieci*, „Gaz. Świąt.” 1913, nr 1673, s. 1.

Rozważania nad sytuacją polskiego szkolnictwa. Niedostatki prac wychowawczych rodziców. Korzyści dla dzieci i całego społeczeństwa, wynikające z zakładania ochronek.

[ochronki, popularyzacja wiedzy pedagogicznej]

XXVIII/46. T[adeusz] P[rószyński], *Tadeusz Czacki*, „Gaz. Świąt.” 1913, nr 1674, s. 1–2.

Opis nabożeństwa żałobnego z okazji 100. rocznicy śmierci Tadeusza Czackiego. Podano informacje o jego wychowaniu i wykształceniu oraz o zasługach dla rozwoju szkolnictwa, związanych m.in. z założeniem gimnazjum w Krzemieńcu.

[nauczyciel/pedagog]

XXVIII/47. A. Leszczyński, *Mysli włościanina o czytaniu i oświacie*, „Gaz. Świąt.” 1913, nr 1679, s. 3–5.

Rozważania dotyczące odpowiedzialnego korzystania z książek, gazet i wiedzy przekazywanej przez innych. Ukazano postawy rodziców wobec oświaty, przede wszystkim ich stosunek do czytelnictwa dzieci.

[czytelnictwo]

XXVIII/48. P[elagia] Restorfowa, *Zagroda – szkoła*, „Gaz. Świąt.” 1913, nr 1689, s. 5–6.

O potrzebie budowania szkół gminnych oraz zapewnienia dziewczętom edukacji przez zakładanie drobnych szkół – zagród wzorowych, edukujących przez doświadczenie. Projekt funkcjonowania tego rodzaju placówek.

[edukacja dziewcząt i kobiet]

XXVIII/49. Ks. St. Maniewski, *W czym nasza przyszłość*, „Gaz. Świąt.” 1913, nr 1693, s. 1–2.

Rozważania na temat możliwości, jakie może dać ludności wiejskiej edukacja. Omówienie sytuacji społeczno-materialnej tej grupy społecznej. Zachęta skierowana do włościan, by przez oświatę zmięrzali do poprawy swojej sytuacji.

[oświata ludowa]

XXVIII/50. K[atarzyna] Krzyżakówna, *Ze szkoły gospodarskiej dla dziewcząt w Nałęczowie*, „Gaz. Świąt.” 1914, nr 1720, s. 4.

Przebieg egzaminów na zakończenie nauki w szkole gospodarskiej dla dziewcząt w Nałęczowie.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

XXVIII/51. Z pism K. Promyka [Konrad Prószyński], *Jak radzić wieśniakom przeciw biedzie na przyszłość*, „Gaz. Świąt.” 1914, nr 1720, s. 9.

O sytuacji dzieci po śmierci ojca-gospodarza, podziale majątku między dzieci. Wymieniono sposoby przeciwdziałania biedzie, podkreślono znaczenie oświaty w procesie przezwyciężenia trudności materialnych. Zachęta dla gospodarzy, by dbali o oświatę dzieci, a także by tworzyli stowarzyszenia i byli oszczędni (omówienie sposobów oszczędzania).

[popularyzacja wiedzy pedagogicznej]

XXVIII/52. P[elagia] Restorfowa, *Bądźmy słowni*, „Gaz. Świąt.” 1914, nr 1722, s. 1–2.

Problem uczciwości, słowności wśród różnych warstw zawodowych polskiego społeczeństwa. Indywidualne i społeczne konsekwencje braku tych cech. Zachęta do ich rozwijania u dzieci od najmłodszych lat, zarówno w szkole, jak i w środowisku rodzinnym.

[wychowanie moralne]

XXVIII/53. Wojciech z nad Warty, *Odezwa w sprawie palenia tytoniu*, „Gaz. Świąt.” 1914, nr 1722, s. 9–10.

Problem palenia tytoniu przez młodzież. Skutki zdrowotne nałogu i jego wpływ na sytuację finansową. Złudne wyobrażenia młodych ludzi na temat palenia. Czynniki mogące zachęcić do porzucenia nałogu, rola rodziców, nauczycieli i otoczenia w przeciwdziałaniu nałogowi.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, zdrowie i higiena]

XXVIII/54. M. Cień, *Z wycieczki po kraju*, „Gaz. Świąt.” 1914, nr 1736, s. 3–4.

Opis wycieczki dla młodzieży zorganizowanej w celu zapoznania się z pięknem kraju, różnorodnością kultury, zwyczajów, pracami, rzemiosłem.

[wycieczki/krajoznawstwo]

XXVIII/55. P[elagia] Restorfowa, *O duszy ludzkiej*, „Gaz. Świąt.” 1914, nr 1737, s. 1–2; nr 1738, s. 4; nr 1739, s. 4–5.

O różnicach między człowiekiem i zwierzęciem, o duszy ludzkiej jako odróżniającej człowieka od świata zwierząt. Omówienie trzech składowych życia duchowego: myśli, uczuć i woli, a także sposobów ich pielęgnowania i rozwijania na różnych etapach życia.

[popularyzacja wiedzy pedagogicznej]

XXVIII/56. Maciej Zwoliński, *Dzieje budowy szkoły we wsi Szczytnikach*, „Gaz. Świąt.” 1914, nr 1740, s. 3–4.

Informacja o budowie szkoły we wsi Szczytniki pod Proszowicami (gubernia kielecka). Przedstawiono plan budowy, źródła finansowania, kosztorys, stosunek okolicznych mieszkańców wobec inwestycji.

[szkolnictwo]

XXVIII/57. Fr[anciszek] Gruda, *Przestroga dla wszystkich*, „Gaz. Świąt.” 1914, nr 1742, s. 9.

Informacje o ospie, jej objawach, leczeniu oraz sposobach zabezpieczenia przed chorobą siebie i najbliższych członków rodziny dzięki szczepieniom.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XXVIII/58. *W sprawie budowy szkoły w Szczytnikach*, „Gaz. Świąt.” 1914, nr 1744, s. 6.

Wyjaśnienie nieścisłości, zawartych w artykule Macieja Zwolińskiego na temat budowy szkoły w Szczytnikach („Gaz. Świąt.” 1914, nr 1740), dotyczących m.in. planu budowy, kosztorysu, środków pozyskanych na ten cel od różnych instytucji.

[szkolnictwo]

XXVIII/59. P[elagia] Restorfowa, *Do kobiet w czasie wojny*, „Gaz. Świąt.” 1914, nr 1753, s. 3.

Opis sytuacji kobiet i dzieci w czasie wojny, gdy mężczyźni służą w wojsku. Sposoby przezwyciężania trudności.

[wychowanie w rodzinie]

XXVIII/60. P[elagia] Restorfowa, *Na co są ochronki dla dzieci*, „Gaz. Świąt.” 1915, nr 1798, s. 1–2.

Sytuacja dzieci podczas I wojny światowej. Potrzeba zakładania ochron dla dzieci w całym kraju, na wsiach i w miastach. Zadania, jakie pełnią ochronki, korzyści z zapewnienia dzieciom tego rodzaju opieki.

[ochronki]

XXVIII/61. F. Burczak, *Młody do młodych*, „Gaz. Świąt.” 1915, nr 1799, s. 4.

Zachęta do młodych, aby żyli zgodnie z przykazaniami Bożymi oraz przestrzegali zasad wiary chrześcijańskiej.

[wychowanie religijne]

XXVIII/62. J. Albinowska, *Nieco o pielęgnowaniu chorych*, „Gaz. Świąt.” 1915, nr 1802, s. 3–4.

Opisano warunki, jakie należy zapewnić chorym o każdej porze roku, m.in. świeże powietrze, higienę osobistą i higienę pomieszczenia, właściwe odżywianie.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XXVIII/63. *Otwarcie najwyższych szkół polskich w Warszawie*, „Gaz. Świąt.” 1915, nr 1815, s. 1–2.

Informacja o okolicznościach otwarcia Uniwersytetu i Politechniki w Warszawie. Omówienie działalności wydziałów.

[edukacja akademicka]

XXVIII/64. Michał Rolnik, *Uczmy się i uczmy dzieci nasze!*, „Gaz. Świąt.” 1915, nr 1815, s. 3.

Przypomniano czasy, kiedy nauka w szkołach nie mogła odbywać się w języku polskim. Zachęta do pielęgnowania mowy polskiej, m.in. przez czytanie książek, gazet; dotyczy to również dzieci. Potrzeba zakładania szkół i ochronek.

[czytelnictwo, język i autonomia narodowa w edukacji, szkolnictwo]

XXVIII/65. *Najwyższe uczelnie w Warszawie*, „Gaz. Świąt.” 1915, nr 1816, s. 2–3.

Opis uroczystości związanych ze wznowieniem działalności Uniwersytetu i Politechniki w Warszawie.

[edukacja akademicka]

XXVIII/66. Książd A.P., *Dlaczego nie należy palić papierosów, pić gorzalki i grać w karty?*, „Gaz. Świąt.” 1916, nr 1822, s. 1–2; nr 1829, s. 1–2; nr 1830, s. 1; nr 1834, s. 1.

Opis skutków palenia tytoniu, picia alkoholu, hazardowej gry w karty, ze zwróceniem uwagi na szkody biologiczne i moralne (próżniactwo, zmysłowość, chciwość) oraz straty finansowe. Przywołano opinię lekarzy na ten temat.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość]

XXVIII/67. *Dzieje i praca jednego z komitetów obywatelskich gminnych*, „Gaz. Świąt.” 1916, nr 1823, s. 1–2.

Informacja o działalności w Jeziornie pod Warszawą komitetu obywatelskiego gminnego na rzecz opieki nad dziećmi. Dotyczy zakładania ochronek dla ubogich dzieci.

[ochronki, opieka, oświata ludowa]

XXVIII/68. J., *Opieki szkolne*, „Gaz. Świąt.” 1916, nr 1826, s. 1.

Informacja o wprowadzeniu w wielu gminach, niezależnie od dozoru szkolnego, obywatelskiej opieki szkolnej, składającej się z oświeconych mieszkańców gminy; ich zadanie to ocena pracy nauczycieli i postępów dzieci.

[szkolnictwo]

XXVIII/69. *Wskrzyszona polska Macierz szkolna*, „Gaz. Świąt.” 1916, nr 1841, s. 2.

Przypomnienie okoliczności zawieszenia działalności PMS, przedstawienie zasług organizacji na rzecz rozwoju oświaty oraz okoliczności wznowienia przez nią działalności.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata pozaszkolna]

XXVIII/70. J. Leszczyńska, *Szkoła w Życzynie*, „Gaz. Świąt.” 1916, nr 1841, s. 3.

Informacja o okolicznościach utworzenia szkoły gospodarsko-warzywniczej w Życzynie, opis jej wyposażenia, zasad rekrutacji dziewcząt, realizowanego programu nauczania, zajęć pozaszkolnych.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

XXVIII/71. Rada Główna Opiekuńcza, *Na dzieci, na sieroty*, „Gaz. Świąt.” 1916, nr 1843, s. 1–2.

Opis zbiórki pieniężnej, zorganizowanej przez Radę Główną Opiekuńczą na rzecz ubogich dzieci. Informacja o rozdysponowaniu zebranych środków.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

XXVIII/72. Lucjan Mir., *W sprawie szkół i nauczycieli*, „Gaz. Świąt.” 1916, nr 1844, s. 1–2.

Charakterystyka sytuacji polskiej oświaty w zaborze rosyjskim. Informacje o działalności Konrada Prószyńskiego – Kazimierza Promyka na rzecz oświaty ludu. Informacje o szkolnictwie, także o uniwersytecie w Warszawie.

[oświata ludowa, szkolnictwo]

XXVIII/73. Lucjan Mir., *Młodzież wiejska*, „Gaz. Świąt.” 1916, nr 1846, s. 1.

Opis sytuacji młodzieży wiejskiej, skutków braku zainteresowania jej wychowaniem przez rodziców. Wskazówki, jak rodzice powinni postępować wobec potomstwa oraz jak młodzież powinna zachowywać się w różnych sytuacjach.

[rodzina, samokształcenie/samowychowanie, wychowanie w rodzinie]

XXVIII/74. *Szkoła gimnazjalna na wsi*, „Gaz. Świąt.” 1916, nr 1848, s. 1.

Zapowiedź powstania czteroklasowej szkoły gimnazjalnej w Liskowie pod Kaliszem, informacje o infrastrukturze szkoły, organizacji i programie nauczania.

[szkolnictwo]

XXVIII/75. Wieśniak, *O kształceniu dzieci w szkole wiejskiej*, „Gaz. Świąt.” 1916, nr 1853, s. 1.

O znaczeniu oświaty dla każdego człowieka. O błędach popełnianych przez rodziców wobec dzieci uczęszczających do szkół i ochronek.

[popularyzacja wiedzy pedagogicznej, wychowanie w rodzinie]

XXVIII/76. T.L., *Potrzeba nam świątłych kobiet*, „Gaz. Świąt.” 1916, nr 1861, s. 1.

O znaczeniu wykształcenia kobiet dla narodu polskiego. Odwołano się do doświadczeń innych państw europejskich (Belgia, Szwajcaria) w zakresie edukacji kobiet. Wskazano na potrzebę zakładania szkół gospodarskich dla kobiet. Jako przykład podano działalność szkoły w Życzynie.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

XXVIII/77. Piotr Choynowski, *Co dała pierwsza kwesta pod hasłem „Ratujcie dzieci!”*, „Gaz. Świąt.” 1916, nr 1863, s. 1–2.

O trudnej sytuacji materialnej ludności polskiej podczas I wojny światowej, ze szczególnym zwróceniem uwagi na kwestie zdrowia i rozwoju dzieci. Opisano działalność Rady Głównej Opiekuńczej na rzecz przeciwdziałania ubóstwu.

[choroby i śmiertelność, instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

XXVIII/78. Julia Roguska, *Związek młodzieży w Korytnicy*, „Gaz. Świąt.” 1917, nr 1882, s. 1–2.

Informacje o założonym w parafii w Korytnicy Towarzystwie młodzieży pw. Matki Boskiej Różańcowej, o strukturze organizacji, prowadzonej działalności.

[organizacje młodzieżowe, wychowanie religijne]

XXVIII/79. *Walne zgromadzenie Macierzy szkolnej*, „Gaz. Świąt.” 1917, nr 1882, s. 2.

Przybliżenie okoliczności założenia i zamknięcia PMS. Informacje o przebiegu zjazdu 16 lutego 1917 r. w Warszawie. Uczestniczyli w nim przedstawiciele kół z różnych części kraju.

[oświata pozaszkolna]

XXVIII/80. Edmund Osiński, *Rodzice a szkoła. Głos nauczyciela wiejskiego*, „Gaz. Świąt.” 1917, nr 1885, s. 4–5.

Opisano stosunek ludności wiejskiej do szkół, przede wszystkim – postrzeganie pracy nauczyciela przez rodziców. Zwrócenie uwagi na relacje rodzic – nauczyciel, trudności materialne nauczycieli. Przedstawiono propozycje zmian w tym zakresie.

[współpraca rodziny ze szkołą]

XXVIII/81. Jan Smoła, *Młodzieży nasza!*, „Gaz. Świąt.” 1917, nr 1888, s. 9.

Zadania, powinności młodzieży wobec przyszłości kraju. Zachęta, by młodzież świadomie i odpowiedzialnie budowała Polskę, porzuciła złe nawyki, nałogi na rzecz działania dla dobra ojczyzny.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXVIII/82. Jakub Grabowski, *O jedności narodowej i oświacie*, „Gaz. Świąt.” 1917, nr 1894, s. 1–2.

Refleksja nad tym, jak naród polski powinien postępować i jakimi wartościami powinien się kierować podczas wojny. Zachęta do wyzbycia się nieprawdziwych wyobrażeń o różnych warstwach społecznych na rzecz braterstwa w budowaniu wspólnej ojczyzny, dbania o tradycję i obyczaje. Podkreślenie znaczenia oświaty dzieci, czytania książek i gazet przez dorosłych.

[popularyzacja wiedzy pedagogicznej, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXVIII/83. Paweł Wasilewski, *Nie żałujmy dzieciom nauki*, „Gaz. Świąt.” 1917, nr 1895, s. 1–2.

Opis trudnych warunków podczas wojny, zwłaszcza trudności w dostępie do edukacji dzieci. Postulaty umożliwienia dzieciom kształcenia w szkołach, a gdy to niemożliwe – w domu, przez czytanie książek, zakładanie księżnic.

[samokształcenie/samowychowanie, wychowanie w rodzinie]

XXVIII/84. N., *Ratujmy dzieci!*, „Gaz. Świąt.” 1917, nr 1896, s. 1.

Propozycje dotyczące otoczenia dzieci szczególną opieką, aby w przyszłości były zdrowymi, dzielnymi i pożytecznymi obywatelami kraju. Zalecono, aby otoczyć je opieką zwłaszcza podczas wojny, ponieważ wiele z nich znajduje się w trudnej sytuacji materialnej, spędza czas na ulicach i wyrabia w sobie złe nawyki.

[popularyzacja wiedzy pedagogicznej]

XXVIII/85. W., *Wyższe szkoły gospodarskie*, „Gaz. Świąt.” 1917, nr 1898, s. 1.

Postulat Towarzystwa rolniczego okręgowego w Krakowie, dotyczący zakładania wyższych szkół wiejskich. Przedstawiono koncepcję ich funkcjonowania, zadania i funkcje.

[edukacja zawodowa]

XXVIII/86. M.Z., *Szkoła ochroniarek*, „Gaz. Świąt.” 1917, nr 1902, s. 2–3.

O konieczności walki z ubóstwem, wychowania zdrowych i silnych dzieci, zapewnienia im wykształcenia. Zwrócono uwagę na potrzebę dobrego przygotowania wychowawczyń, dbających o edukację najmłodszych. Zadanie to miały spełniać szkoły ochroniarek o kierunku katolickim i narodowym.

[dostęp do edukacji, edukacja dziewcząt i kobiet, ochronki]

XXVIII/87. *Polska Macierz Szkolna na Wołyniu*, „Gaz. Świąt.” 1918, nr 1929, s. 2.

Podkreślenie roli oświaty w rozwoju narodu polskiego, ze szczególnym zwróceniem uwagi na powiat kowelski i włodzimierski na Wołyniu, gdzie rozpoczęła prace PMS. Przedstawiono skład zarządu organizacji, przyjęty program i prace na rzecz rozwoju oświaty.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata pozaszkolna]

XXVIII/88. B. Dębowski, *Zakończenie roku szkolnego w Mieczysławowie*, „Gaz. Świąt.” 1918, nr 1930, s. 1–2.

Opis przebiegu uroczystości zakończenia roku szkolnego w Mieczysławowie. Uczestniczyli w niej uczniowie, rodzice, grono pedagogiczne oraz zaproszeni goście. Przedstawiono sprawozdania z działalności szkoły, dotyczące m.in. działalności naukowej, społecznej oraz sytuacji finansowej.

[szkolnictwo]

XXVIII/89. Czytelniczka, *Kółka młodzieży*, „Gaz. Świąt.” 1918, nr 1933, s. 2–3.

Informacja o kółkach, związkach, stowarzyszeniach oświatowych i społecznych, powstających na wsiach w różnych częściach kraju. Przedstawienie ich działalności.

[organizacje młodzieżowe, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XXVIII/90. S-ki, *W górę serca!...*, „Gaz. Świąt.” 1918, nr 1945, s. 1–2.

Opis sytuacji Polaków pod koniec I wojny światowej. Informacje o obchodach 3 Maja i upamiętnieniu działalności Tadeusza Kościuszki (jedna ze szkół przyjęła jego imię, zawieszono tablicę pamiątkową). Zwrócenie uwagi na działalność PMS, m.in. nauczanie dorosłych, organizację ochronek.

[oświata pozaszkolna, szkolnictwo]

XXVIII/91. *Szkoła przygotowawcza nauczycielska w Chelmie*, „Gaz. Świąt.” 1918, nr 1945, s. 2.

Informacja o uroczystym otwarciu 18 marca 1918 r. szkoły w Chelmie, kształcącej nauczycieli. Opis przebiegu uroczystości, informacje o przyjętym programie działalności.

[szkolnictwo]

XXVIII/92. *Opieka na dzieckiem i matką*, „Gaz. Świąt.” 1918, nr 1953, s. 4–5.

Przebieg rozwoju dziecka i jego potrzeby. Opisano działalność utworzonego przy Ministerstwie Zdrowia Publicznego, Opieki Społecznej i Ochrony Pracy *Wydziału Opieki Państwowej nad Dzieckiem i Matką*, założonego przed odzyskaniem niepodległości.

[opieka, rozwój dziecka]

XXVIII/93. P[elagia] Restorfowa, *Do kobiet o nowym prawie wyborczym*, „Gaz. Świąt.” 1918, nr 1977, s. 3.

Informacja o prawie wyborczym, przyznanym kobietom 14 listopada 1918 r. Zachęta do korzystania z tego prawa, a nawet traktowania go jako obowiązku obywatelskiego, który podkreśla godność kobiety.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXIX. „Gazeta Włociańska”

Warszawa 1912–1913

XXIX/1. *Oświata szczęściem ludzkości*, „Gaz. Włoc.” 1913, nr 1–2, s. 1–2.

Omówienie oświaty w duchu Bożym – oświata to obowiązek każdego człowieka, który chce żyć zgodnie z nauką Chrystusa. Jak Chrystus nauczał wszystkich, tak każdy powinien dążyć do zdobycia wiedzy, aby móc lepiej, bardziej świadomie żyć i poznawać Boga. Powszechna oświata i zasady moralne wiary katolickiej mają stać się fundamentami społeczeństwa polskiego.

[samokształcenie/samowychowanie, wychowanie moralne, wychowanie religijne]

XXIX/2. *Na poniewierkę*, „Gaz. Włoc.” 1913, nr 7, s. 1–2.

Artykuł jest krytyką wyrobniczej pracy zarobkowej ludu polskiego pod zaborem pruskim. Powszechny obowiązek szkolny przedstawiono jako środek zaradczy, który pozwoli dzieciom i młodzieży zdobyć podstawowe umiejętności, a nawet zawód, co w konsekwencji wpłynie na rozwój gospodarczy polskich wsi i zatrzyma wychodźstwo ekonomiczne. Główna teza artykułu: gdyby polskie dzieci podlegały obowiązkowi szkolnemu, nie musiałyby szukać zarobku jako wyrobnicy bez kwalifikacji na ziemiach pruskich.

[edukacja elementarna, edukacja zawodowa, polityka oświatowa]

XXIX/3. *W niewoli zwyczaju*, „Gaz. Włoc.” 1913, nr 8, s. 1–2.

Dzieci jako przyszłość narodu. Autor postuluje, by zmienić, zgubne dla rozwoju dzieci, rozpowszechnione na wsi zwyczaje, polegające na zatrudnianiu ich do pilnowania bydła i innych prac okołorolnych od wiosny do jesieni. Postuluje, by podążyć za przykładem Danii, Szwecji czy Szwajcarii i tak zorganizować czas dzieci, by nie odrywać ich na pół roku od edukacji i oświaty. Jeśli pomoc dzieci w gospodarstwie

jest niezbędna, należy tak podzielić ich dzień, by znaleźć czas i na naukę czytania i pisanie, i na pracę. Dzieci, odrywane od nauki na tak długi czas, zapominają to, czego się nauczyły zimą.

[edukacja elementarna, oświata ludowa]

XXIX/4. *Dostęp do szkół gminnych winny mieć wszystkie dzieci*, „Gaz. Włoc.” 1913, nr 8, s. 4.

Artykuł podnosi kwestię niewystarczającej liczby miejsc w szkołach gminnych. Autor ubolewa, że choć podatek na utrzymanie szkół gminnych płacą właściciele wszystkich folwarków, to z braku miejsc do szkół dostają się zwykle tylko dzieci gospodarzy-włocian, a synowie i córki pracowników i służby folwarcznej nie mają dostępu do edukacji. Autor zwraca uwagę, że nie istnieje prawo segregujące dzieci według majątności rodziców, więc gminy nie powinny dyskryminować dzieci pracowników i służby oraz tłumaczyć, że właściciele folwarczni, wnosząc podatek, płacą tylko za własne dzieci. Postulat rozbudowy sieci szkół w każdej gminie, aby każde dziecko bez względu na majątność rodziców miało zapewnione miejsce w szkole.

[edukacja elementarna, oświata ludowa, polityka oświatowa]

XXIX/5. (=), *W sprawie higieny ludu*, „Gaz. Włoc.” 1913, nr 10, s. 3–4.

O braku codziennej higieny jako przeszkodzie w rozwoju wsi. Rozwijanie świadomości w zakresie higieny w życiu codziennym (odnośnie do ciała i czystości domu) łączy się z podnoszeniem ogólnego poziomu wiedzy na wsi, zachętą do nauki czytania i pisanie, walką z analfabetyzmem. Wezwanie do zakładania łaźni gminnych ze środków samorządów.

[oświata ludowa, zdrowie i higiena]

XXIX/6. Feliks [Jordan-]Lubierzyński, *W sprawie czytelnictwa ludowego*, „Gaz. Włoc.” 1913, nr 11, s. 2–3.

Artykuł podejmuje temat zaniedbania wsi w sferze kulturalnej, niedostatków czytelnictwa wśród ludu i właścicieli ziemskich. Autor podkreśla rolę dostępu do dobrych polskich książek w rozwoju umysłowym społeczeństwa. Zwraca uwagę na niewielką liczbę czasopism skierowanych do mieszkańców wsi, podkreśla, że większość periodyków skupia się na sprawach miast. Wskazuje na potrzebę rozwijania czytelnictwa w oparciu o książki wartościowe, a nie demoralizujące. Stawia tezę, że tylko odpowiednio zorganizowane czytelnictwo ludowe może podnieść poziom cywilizacyjny wsi; powołuje się na przykłady wsi angielskiej, francuskiej i niemieckiej. Podaje przykłady działalności na rzecz rozwoju czytelnictwa, takie jak prace TCL, którego aktywność niweczy germanizację społeczeństwa polskiego w zaborze pruskim. Postuluje, by i w Królestwie Polskim zadbać o dostarczanie na wieś książek o tematyce naukowej, społecznej i beletrystycznej, służących promowaniu czytelnictwa.

[czytelnictwo, germanizacja, oświata ludowa]

XXIX/7. St.C., *Oświata ludu*, „Gaz. Włóś.” 1913, nr 12–13, s. 2–3.

Artykuł o potrzebie szerzenia oświaty ludowej, podkreślający istotną rolę ziemiaństwa, które ma bezpośredni kontakt z mieszkańcami wsi. Ziemiaństwo jako warstwa społeczna powinni zadbać o rozwój oświaty na wsi, pomagając w organizacji czytelni gminnych, kolportażu pism ludowych, urządzaniu pogadanek i odczytów, np. o historii rolnictwa. Dotąd ziemiaństwo nie zajmowało się oświatą ludową, choć krytykuje przynoszące straty wychodźstwo ekonomiczne chłopów. Autor podkreśla, że chłopom należy zapewnić warunki do rozwoju i pracy, by chcieli zostać w ojczyźnie; droga do tego celu to właśnie oświata ludowa.

[biblioteki i czytelnie, czytelnictwo, oświata ludowa]

XXX. „Gazeta Zagłębia”

Sosnowiec 1913–1914

XXX/1. f., *Z działalności Sekcji Kolonii Letnich T-wa Higienicznego w Sosnowcu*, „Gaz. Zagł.” 1913, nr 1, s. 4–5.

Omówienie wyników dwuletniej (1911–1912) działalności Sekcji Kolonii Letnich przy Oddziale WTH w Sosnowcu. Zawiera informacje o stanie finansowym i składzie osobowym komisji.

[kolonie i półkolonie, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XXX/2. Władysław Laskonogi, *Polskie T-wo Krajoznawcze*, „Gaz. Zagł.” 1913, nr 4, s. 3–5.

Autor podkreśla potrzebę włączenia wycieczek krajoznawczych do programu szkół. W celu upowszechnienia wycieczek oraz działalności oświatowej w tym zakresie (sekcje tematyczne, odczyty, zebrania) powstał w 1908 r. w Dąbrowie Oddział PTK. Autor omawia pomysły rozwoju Oddziału i działalność jego sekcji, chwając m.in. działalność powstałego przy Oddziale Muzeum im. Zygmunta Glogera w Dąbrowie.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, wycieczki/krajoznawstwo]

XXX/3. *Wycieczka w Góry Świętokrzyskie*, „Gaz. Zagł.” 1913, nr 8, s. 4–7; nr 9, s. 5–9; nr 10, s. 6–9; nr 11, s. 6–9; nr 12, s. 5–8.

Praca odznaczona w konkursie sekcji wycieczkowej Oddziału PTK w Zagłębiu. Sprawozdanie z przebiegu wycieczki młodzieży w Góry Świętokrzyskie w dniach 14–16 sierpnia 1910 r.

[wycieczki/krajoznawstwo]

XXX/4. St[anisław] Płodowski, *Nasza ofiarność*, „Gaz. Zagł.” 1913, nr 10, s. 1–3.

Autor dzieli istniejące w Sosnowcu towarzystwa i zrzeszenia na dwa typy. Pierwszy to organizacje o charakterze klubowym, zawodowym, naukowym i o celu specjalnym (np. krajoznawcze czy higieniczne). Typ drugi to towarzystwa i zrzeszenia o charakterze

filantropijnym i oświatowym. Tekst poświęcono źródłom pozyskiwania przez te organizacje środków finansowych oraz osób chętnych do pracy.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XXX/5. *Do młodzieży*, „Gaz. Zagł.” 1913, nr 10, s. 5–6.

Apel do młodzieży po egzaminie maturalnym, aby świadomie wybierała drogę zawodową w taki sposób, by jak najwięcej zakładów i kapitału pozostawało w rękach polskich.

[edukacja zawodowa]

XXX/6. J[ózef] J[axa-]Chamiec, *Na kolonie letnie*, „Gaz. Zagł.” 1913, nr 11, s. 4.

O przeznaczeniu środków ze „święta kwiatka” na zorganizowanie turnusów kolonijnych przez Sekcję Kolonii Letnich przy Oddziale WTH w Sosnowcu. Zwrot uwagi na złe warunki higieniczne i mieszkaniowe dzieci robotników, stanowiące (wraz z biedą) główną przyczynę złego stanu zdrowia dzieci.

[kolonie i półkolonie, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, zdrowie i higiena]

XXX/7. *Szkoła Górnicza w Dąbrowie*, „Gaz. Zagł.” 1913, nr 11, s. 6–7.

Sprawozdanie z działalności (w tym programu) Szkoły Górniczej w Dąbrowie w roku szkolnym 1911/1912.

[edukacja zawodowa]

XXX/8. Euzebiusz Kalabiński, *O pewnym zaniedbanym obowiązku społecznym*, „Gaz. Zagł.” 1913, nr 12, s. 3–4.

Autor postuluje, by w wysiłkach na rzecz szerzenia oświaty i samorozwoju młodzieży uwzględniać nie tylko rozwój umysłowy, ale także duchowy i kulturalny. Zachęca, by nie kierować się przy tym wyłącznie modami i dorobkiem innych narodów, ale korzystać z rodzimej kultury (literatura, sztuka, filozofia, nauki przyrodnicze).

[samokształcenie/samowychowanie]

XXX/9. *Z prasy: w sprawie oświaty ludowej*, „Gaz. Zagł.” 1913, nr 12, s. 9.

Przedruk z „Ogniska”, zawierający wskazania Władysława Grabskiego, w jaki sposób zakładać i organizować szkoły ludowe na podstawie przepisów prawa z 1909 r.

[oświata ludowa, polityka oświatowa, szkolnictwo]

XXX/10. Józef Drzewiecki, *Wycieczki krajoznawcze*, „Gaz. Zagł.” 1913, nr 19, s. 5–8; nr 20, s. 4–5; nr 21, s. 4–5; nr 22, s. 4–5.

Autor podkreśla wartość wycieczek krajoznawczych jako formy poznawania własnego kraju i jego historii oraz tworzenia więzi z ojczyzną. Przywołuje liczne argumenty, przemawiające za upowszechnianiem rodzimego krajoznawstwa.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie, wycieczki/krajoznawstwo]

XXX/11. *Polska Szkoła Nauk Politycznych w Krakowie*, „Gaz. Zagł.” 1913, nr 20, s. 9–10.

Omówienie działalności, programu i składu kadry Polskiej Szkoły Nauk Politycznych w Krakowie.

[edukacja akademicka, edukacja zawodowa]

XXX/12. Józef J[axa-]Chamiec, *Jeszcze o nauczaniu powszechnym*, „Gaz. Zagł.” 1913, nr 23, s. 1–2.

Autor wychodzi od krytyki prasy, na której łamach temat powszechnej oświaty ludowej spowszedniał, podczas gdy rzeczywisty rozwój placówek oświaty ludowej jest bardzo słaby. Stan prac na tym polu jest zadowalający tylko w Dąbrowie, natomiast inne miejscowości Zagłębia nie zorganizowały sieci oddolnej oświaty ludowej. Jako przyczynę tego problemu autor wskazuje brak agitatorów słusznej sprawy, mający związek z nieprzychylnym stosunkiem władz zaborczych, oraz niedobór osób, które chcą się angażować w ruch oświatowy.

[oświata ludowa]

XXX/13. *O nauczycielstwo polskie*, „Gaz. Zagł.” 1913, nr 24, s. 1.

Autor zwraca uwagę na potrzebę pozyskiwania dla szkół powszechnych wyselekcjonowanej i odpowiednio przygotowanej kadry nauczycielskiej, która będzie szerzyła wśród ludu ducha polskości.

[nauczyciel/pedagog, oświata ludowa]

XXX/14. Euzebiusz Kalabiński, *O szkolnictwie w dzisiejszym Zagłębiu w XVI, XVII i XVIII w.*, „Gaz. Zagł.” 1913, nr 25, s. 3–4.

Krótki szkic historyczny, oparty na opracowaniach historyczno-oświatowych, dotyczący szkolnictwa w regionie od XVI w. do działalności KEN.

[szkolnictwo]

XXX/15. Cezet, *Sokolstwo polskie w zaborze pruskim*, „Gaz. Zagł.” 1913, nr 26, s. 2–4.

Omówienie przebiegu Zlotu Sokolstwa w Poznaniu, który odbył się po dziewięcioletniej przerwie w dniach 15–17 sierpnia 1913 r. Tekst zawiera krótki rys rozwoju ruchu sokolskiego z odniesieniami do bieżącej sytuacji.

[organizacje młodzieżowe, wychowanie fizyczne i sport]

XXX/16. *O poparciu szkoły polskiej*, „Gaz. Zagł.” 1913, nr 27, s. 5.

Komentarz do uwag zamieszczonych w warszawskim „Słowie”, dotyczących ofiarności społecznej na cele szkolne oraz podkreślających wagę nowoczesnego urzędowania

gmachów szkolnych w zgodzie z wymogami higieniczno-sanitarnymi i z troską o zapewnienie warunków do właściwego wychowania fizycznego młodzieży.

[wychowanie fizyczne i sport, zdrowie i higiena]

XXX/17. [Tomasz Gruda], *Ruch odrodzeniowy w młodzieży polskiej*, „Gaz. Zagł.” 1913, nr 29, s. 1–2.

Przedruk artykułu Tomasza Grudy z broszury *Szkolnictwo Polskie w Łodzi i okolicy*, wydanej nakładem „Nowej Gazety Łódzkiej” (Łódź [1913]). Tekst traktuje o moralnej kondycji polskiej młodzieży, która pragnie realizować ideały szkoły polskiej przez zaangażowanie w ruchy młodzieżowe, propagujące sport i „higienę narodową” (np. skauting), ruch abstynencki (abstynencja od alkoholu i tytoniu), ruchy odnowy społecznej.

[skauting, wychowanie fizyczne i sport, wychowanie moralne]

XXX/18. E[ugeniusz] Majdrowicz, *Teatr Ludowy w Sosnowcu*, „Gaz. Zagł.” 1913, nr 32, s. 2–3.

Tekst podsumowuje trudną sytuację teatrów na prowincji i w ośrodkach przemysłowych, gdzie nie docenia się wartości kulturalnych i narodowo-patriotycznych, jakie niesie ze sobą rodzima sztuka teatralna. W krajach, gdzie teatr jest szanowany (np. w Anglii), staje się on narzędziem podnoszenia poziomu kulturalnego społeczeństwa przez rozrywkę; tak też powinno być na ziemiach polskich.

[edukacja artystyczna, oświata ludowa]

XXX/19. E.W., *Uwagi o ruchu skautowym w Anglii*, „Gaz. Zagł.” 1913, nr 34, s. 8–9.

Przedruk tekstów z warszawskiego periodyku „Skaut”. Zawiera krótką charakterystykę ruchu skautowego w Anglii, wybrane dane statystyczne świadczące o jego rozwoju.

[skauting, wychowanie fizyczne i sport]

XXX/20. *Odgłosy z Poznania*, „Gaz. Zagł.” 1913, nr 36, s. 4–5.

Krytyka systemu germanizacji dzieci polskich w szkołach Wielkopolski. Doniesienie o dyscyplinarnym usunięciu ze szkoły uczennicy za „niewłaściwy sposób myślenia”, wskazujący na wpływy wcześniejszego wychowania domowego, niezgodnego z modelem szkoły pruskiej.

[germanizacja, kary i nagrody, wychowanie w rodzinie]

XXX/21. *Macierz Cieszyńska zagrożona!*, „Gaz. Zagł.” 1913, nr 36, s. 8.

Przedruk noty Zarządu Macierzy Szkolnej Księstwa Cieszyńskiego z informacją o tragicznej sytuacji finansowej Macierzy, zmuszającej ją do zaprzestania działalności. Apel o wsparcie finansowe organizacji.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XXX/22. W. Sakowicz, *Nowy system wychowania fizycznego*, „Gaz. Zagł.” 1913, nr 39, s. 9–10.

Omówienie nowego systemu wychowania fizycznego, zaproponowanego na łamach prasy francuskiej przez Georges'a Héberta (1875–1957). Propozycja ta, wzorowana na życiu „dzikich ludzi”, opiera się na zwiększeniu ilości czasu spędzanego na łonie natury, uwrażliwieniu na kontakt z przyrodą, hartowaniu ciała na świeżym powietrzu, systemie ćwiczeń gimnastycznych.

[kontakt z przyrodą, wychowanie fizyczne i sport]

XXX/23. Antoni Wieniawski, *Otwarcie szkoły w Liskowie*, „Gaz. Zagł.” 1914, nr 2, s. 11–12.

Informacja o przebiegu uroczystości otwarcia pierwszej szkoły rolniczej w Liskowie (gub. kaliska).

[edukacja zawodowa, oświata ludowa]

XXX/24. *W obronie Macierzy*, „Gaz. Zagł.” 1914, nr 3, s. 8–9.

Przedruk apelu o wsparcie finansowe dla Macierzy Szkolnej Księstwa Cieszyńskiego i o obronę szkoły polskiej.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XXX/25. J., *Sprawy oświatowe w Czeladzi*, „Gaz. Zagł.” 1914, nr 8, s. 3–7; nr 10, s. 5–6; nr 14, s. 3–4.

Obszerne omówienie działalności Oddziału PMS w Czeladzi, powstałego w 1906 r.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XXX/26. Pod., *Nowy prąd w wychowaniu*, „Gaz. Zagł.” 1914, nr 8, s. 7–8.

Omówienie (z przedrukiem fragmentów) artykułu Anny Grudzińskiej *Nowy prąd w wychowaniu* („Gazeta Warszawska” 1914, nr 45), dotyczącego „dwuręczności”. Tekst przedstawia historię zjawiska „dwuręczności” w kulturze, stereotypów i przesądów, dotyczących m.in. kwestii leworęczności w wychowaniu dzieci, które nie przejawiają oczywistych predyspozycji do używania ręki prawej jako wiodącej. Odwołując się do bieżących badań, wskazano korzyści z rozwoju oburęczności.

[zdrowie i higiena]

XXX/27. Wiktor Gomulicki, *Tak zwane „stopnie”. Z martyrologii dzieci i młodzieży*, „Gaz. Zagł.” 1914, nr 19, s. 7–9.

Autor zwraca uwagę na zmianę mentalności młodego pokolenia, które jest wrażliwe na krytykę i surowo traktowane przez nauczycieli, co w połączeniu z niesprawiedliwością

systemu oceniania uczniów i presją „złych stopni” stanowi według autora jedną z głównych przyczyn prób samobójczych dzieci i młodzieży.

[nauczyciel/pedagog, samobójstwa]

XXX/28. *Nauczanie powszechne*, „Gaz. Zagł.” 1914, nr 22, s. 1–2; nr 23, s. 1–2.

Tekst ujmuje nauczanie powszechne z dwóch perspektyw – przeciwników i zwolenników wprowadzenia powszechnego systemu nauki dla dzieci w Królestwie Polskim. Analizuje zalety i wady programu szkoły powszechnej i reformy szkolnej, a także problemy rusyfikacji, opłat szkolnych oraz kwestie wyznaniowe i językowe w zakładach szkolnych Królestwa.

[polityka oświatowa, rusyfikacja, szkolnictwo]

XXX/29. Leon Białkowski, *U ognisk nauki polskiej*, „Gaz. Zagł.” 1914, nr 24, s. 1–2.

Rozwój pracy naukowej i ożywione życie intelektualne jako pola kształtowania „kultury narodowej”. Autor postuluje rozpowszechnianie wiedzy o dokonaniach nauki polskiej oraz o ruchu naukowym na ziemiach polskich. Przybliża wybrane osiągnięcia nauki polskiej z różnych dziedzin oraz syntetycznie przedstawia sylwetki badaczy i inicjatywy ważnych instytucji naukowych.

[edukacja akademicka, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XXX/30. *O rolę młodzieży*, „Gaz. Zagł.” 1914, nr 25, s. 4–7.

Tekst potępia krytyczny stosunek postępowej młodzieży do starszego pokolenia. Stanowi komentarz do publikacji *Starsze społeczeństwo a młodzież*, ogłoszonej w „Głosie Młodych” – dodatku do „Dziennika Petersburskiego”. Autor rozważa, czy młodzież, tworząca wciąż nowe programy i podążająca za nośnymi ideami, jest w stanie zrealizować swoje ambicje oraz realnie i długotrwanie pracować na rzecz chętnie głoszonej zmiany społecznej.

[edukacja akademicka]

XXXI. „Głos”

Warszawa 1905

XXXI/1. Jotes [Jadwiga Szczawińska-Dawidowa], *Różne poglądy*, „Głos” 1905, nr 7, s. 81–82.

O sytuacji społeczno-politycznej w Królestwie Polskim. Wysoki poziom bezrobocia, aktywność robotników i inteligencji. Informacja o zamknięciu wyższych zakładów naukowych.

[edukacja akademicka]

XXXI/2. S. Aleksandrowicz [Stanisław Goldberg], *Falszywe drogi*, „Głos” 1905, nr 10, s. 130–132.

O praktykach uczniowskich w zakładach fotograficznych. Konieczność wprowadzenia praktyk zawodowych podkreślali właściciele zakładów, miało to zmniejszyć konkurencję w zawodzie. (Artykuł został oznaczony numerem I, ale nie opublikowano kolejnych części).

[edukacja zawodowa]

XXXI/3. K[arol] Radek, *Szkolnictwo ludowe w Prusach*, „Głos” 1905, nr 11, s. 153–154; nr 12, s. 172–173.

Urządzenie szkół w małych miastach i miasteczkach w zaborze pruskim. Opisano rozporządzenia i przepisy szkolne, organizację i rozwój szkolnictwa ludowego, przedstawiono dane o placówkach szkolnych, godzinowy rozkład ich zajęć. Refleksje nad reformą szkolnictwa w Prusach. Szkoła ludowa jako „ważny kulturalny element, który popiera materialne i duchowe interesy ludu”.

[germanizacja, oświata ludowa, szkolnictwo]

XXXI/4. Leon W-W. / L.W-w. [Leon Wengerow], *Pierwszy nasz bilans społeczny*, „Głos” 1905, nr 14, s. 193–194; nr 15, s. 211; nr 16, s. 227–228; nr 21, s. 306–307.

Tekst zawiera dane ze spisu jednodniowego z 1897 r., dotyczące mieszkańców Królestwa Polskiego. Prezentuje stan oświaty, informacje dotyczą m.in. poziomu analfabetyzmu – z podziałem na poszczególne gubernie, płeć i wiek; stopnia wykształcenia i typów ukończonych szkół – z podziałem na płeć; stanu oświaty elementarnej; stopnia znajomości języka rosyjskiego wśród ludności Królestwa Polskiego. Podkreślono niedokładność zebranych danych.

[analfabetyzm, edukacja elementarna, szkoły średnie]

XXXI/5. h.g. [Janusz Korczak], *Szkoła współczesna*, „Głos” 1905, nr 19, s. 283–284.

Reforma szkół jest ściśle związana z reformą państwa. Refleksja nad słuszością poglądu: „Szkoła ma za zadanie kształcić, rodzina – wychowywać”. Porównanie celów edukacyjnych szkół z ziem polskich i zagranicy. Szkołę polską uznano za instytucję kapitalistyczno-nacjonalistyczną.

[szkolnictwo]

XXXI/6. w., *Listy z Krakowa*, „Głos” 1905, nr 20, s. 294–295.

Dotyczy działalności Towarzystwa Szkoły Gimnazjalnej Żeńskiej w Krakowie. O problemach grona nauczycielskiego, m.in. Marceliny Kulikowskiej, Heleny Witkowskiej, Stefanii Sempołowskiej.

[szkoły średnie]

XXXI/7. Janusz Korczak, *Przeciw rozpucie*, „Głos” 1905, nr 22, s. 322–323.

O problemie wykorzystywania seksualnego nieletnich, na przykładzie historii dwunastoletnich dziewcząt.

[przemoc wobec dzieci i młodzieży]

XXXI/8. Michał Winawer, *Na mównicy. Do światła*, „Głos” 1905, nr 25, s. 371–372.

O życiu dziewcząt w przytułkach i schroniskach. Przyczyny przebywania dziewcząt w zakładach.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, opieka]

XXXI/9. Iza[bela] Moszczeńska, *Zjazd abstynentów w Krakowie*, „Głos” 1905, nr 25, s. 374–375.

Jednym z tematów zjazdu Towarzystwa Zupelnej Wstrzemięźliwości od Napojów Alkoholowych „Eleuteria” była walka ze spożywaniem alkoholu przez młodych ludzi. Za zasadne uznano zakładanie kółek abstynenckich dla najmłodszych i rozwijanie ruchu abstynenckiego. O skali zjawiska mówił Augustyn Wróblewski, przytaczając dane dotyczące spożycia alkoholu w szkołach galicyjskich.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, niedostosowanie społeczne i przestępczość]

XXXI/10. Benedykt Hertz, *Galicyjska gospodarka szkolna*, „Głos” 1905, nr 27, s. 407–409.

O publikacjach opisujących m.in. stan oświaty w Galicji oraz postulaty reform seminariów nauczycielskich. Zwrócono uwagę na oświatę ludową, m.in. podkreślono konieczność dostosowania jej poziomu do potrzeb i aspiracji grup społecznych. Uwagi dotyczące danych statystycznych, publikowanych m.in. w prasie (sposób ich interpretacji i prezentowania zależy od autora i jego poglądów).

[analfabetyzm, nauczyciel/pedagog, oświata ludowa]

XXXI/11. Karol Radek, *Międzynarodowa konferencja w sprawie ochrony robotniczej*, „Głos” 1905, nr 28, s. 421–422.

O konferencji w Berlinie, na której postulowano m.in. skrócenie czasu pracy dzieci i młodocianych robotnic.

[prawa dziecka, przemoc wobec dzieci i młodzieży]

XXXI/12. Józef Antoni Olszewski, *Wspomnienia z trzech terminów szewckiego terminatora*, „Głos” 1905, nr 33, s. 500–503; nr 35, s. 533–534; nr 36, s. 550–551; nr 37, s. 563–564; nr 39, s. 595–596; nr 40, s. 609–611.

Wspomnienia dwunastoletniego chłopca z okresu nauki w zakładzie szewskim. Opis współpracy z czeladnikami, obowiązków, życia na stacji, praktyk w różnych zakładach.

[edukacja zawodowa]

XXXI/13. J.S.D. [Jadwiga Szczawińska-Dawidowa], *Pensje żeńskie*, „Głos” 1905, nr 34, s. 513–514; nr 35, s. 528–529.

O programie pensji żeńskich, organizacji zajęć, warunkach w placówkach, prowadzeniu wykładów. Podkreślono, że uczennice są przeciążone ilością materiału i długością zajęć. Postulowano wprowadzenie nowych podręczników. Omówiono tematy organizacji bibliotek, czytelnictwa, dyskusji na zajęciach. Wskazano obszary szkolnictwa żeńskiego, które wymagają reform (m.in. potrzeba rezygnacji z nauczania pamięciowego).

[edukacja dziewcząt i kobiet, pomoce dydaktyczne i podręczniki, szkoły średnie]

XXXI/14. K[arol] Marks i Fr[yderyk] Engels, *O komunizmie. II Proletariat i komunisty*, „Głos” 1905, nr 36, s. 543–544.

Fragment tekstu *O komunizmie* (opublikowanego w periodyku w kilku częściach: nr 34, s. 510–513; nr 35, s. 527–528; nr 49, s. I–II; nr 50, s. III–V), dotyczący Manifestu Partii Komunistycznej z 1848 r. Podjęto w nim m.in. zagadnienia wychowania w rodzinie. Postęp przemysłu zrywa rodzinne więzi proletariatu. Dzieci w rodzinach robotniczych jako narzędzie pracy i przedmiot handlu.

[wychowanie w rodzinie]

XXXII. „Głos Lubelski”

Lublin 1913–1915

XXXII/1. *Kursy dla obsługujących maszyny rolnicze*, „Gł. Lub.” 1913, nr 1, s. 6.

O organizacji przy Muzeum Przemysłu i Rolnictwa w Warszawie kursów obsługi maszyn rolniczych dla uczniów klas rzemieślniczo-przemysłowych. Program kursów. Terminy wykładów.

[edukacja zawodowa]

XXXII/2. *We władzy terroru*, „Gł. Lub.” 1913, nr 2, s. 16–17.

Konieczność wychowania moralnego i kształcenia umysłowego młodzieży. Edukacja moralna jako środek do obrony dzieci przed patologiami.

[wychowanie moralne]

XXXII/3. F. Jaworowska, *Sprawozdanie z czytelni Lubelskiej za rok 1912-ty*, „Gł. Lub.” 1913, nr 3, s. 33–35.

Zadania czytelnicy lubelskiej: oświecać szerokie masy społeczeństwa, propagować w społeczeństwie dobre książki. Utrzymanie czytelnicy. Minimalna opłata. Księgozbiór. Wprowadzenie kaucji. Stosunek młodzieży do czytelnicy – poszukiwanie zabawy, rozrywki, nierzadko sensacji, a nie dobrych rad i wskazówek. Starsza młodzież szkół lubelskich korzysta często z działu naukowego, literackiego, historycznego wypożyczalni. Organizacja pracy w bibliotece.

[biblioteki i czytelnicy, czytelnicy]

XXXII/4. *Inicjatywa w zakresie gmin*, „Gł. Lub.” 1913, nr 4, s. 50.

Uchwała gminy Grudusk (powiat ciechanowski), adresowana do naczelnika płockiej dyrekcji szkolnej. Decyzja o przystąpieniu do budowy sieci szkolnej, finansowanej z zasiłku z kasy państwowej. Pochwała wysokiej świadomości społecznej w gminie Grudusk, która pierwsza w guberni zdobyła się na wprowadzenie powszechnego nauczania.

[polityka oświatowa, szkolnictwo]

XXXII/5. r., *O kursy z zakresu współdzielczości*, „Gł. Lub.” 1913, nr 5, s. 64.

Postulat, aby pedagodzy organizowali szeroko dostępne wieczorowe kursy spółdzielczości pracy oraz wykłady z tego zakresu we wszystkich szkołach polskich. Jako wzór przedstawiono takie kursy w Warszawie. Nauczyciele powinni być wysyłani do Czech, Niemiec, Belgii, Szwajcarii w celu zapoznania się z ruchem spółdzielczym.

[edukacja zawodowa]

XXXII/6. r., *O czytelnicy popularne*, „Gł. Lub.” 1913, nr 6, s. 82.

Troska o rozwój oświaty w społeczeństwie. Filantropia – działy pracy społecznej związane z wychowaniem i oświatą. Ochronki, kolonie letnie, czytelnicy, szkoły. Czytelnicy w Lublinie.

[biblioteki i czytelnicy, czytelnicy, oświata ludowa]

XXXII/7. *Twarda rzeczywistość*, „Gł. Lub.” 1913, nr 12, s. 173–175.

Sprawa nauczania powszechnego.

[polityka oświatowa, szkolnictwo]

XXXII/8. *Działalność kółek rolniczych*, „Gł. Lub.” 1913, nr 13, s. 198.

Leon Hempel. Sprawozdanie z działalności edukacyjnej kółek rolniczych w Lubelskiem w 1912 r.

[edukacja zawodowa]

XXXII/9. *Z ziemi Lubelskiej*, „Gł. Lub.” 1913, nr 14, s. 211–212.

Szkoły prywatne i rządowe w powiecie lubelskim. Dane statystyczne dotyczące dzieci kształcących się w tych szkołach. Utrzymanie szkół. Rządowe szkoły początkowe w powiecie lubelskim.

[szkolnictwo, szkoły prywatne]

XXXII/10. *Tydzień polityczny. Sprawy polskie*, „Gł. Lub.” 1913, nr 15, s. 225–226.

Sprzeciw młodzieży wobec powołania na katedry uniwersytetu we Lwowie profesorów Zdzisława Dmochowskiego, Zygmunta Weyberga i Zygmunta Wóycickiego. W opinii studentów powołanie to miało na celu zniwelowanie skutków bojkotu Uniwersytetu Warszawskiego. Strajk na uniwersytecie i niedopuszczenie do rozpoczęcia wykładów.

[aktywność młodzieży, edukacja akademicka, polityka oświatowa]

XXXII/11. *Akademia Górnicza w Krakowie*, „Gł. Lub.” 1913, nr 16, s. 246.

O potrzebie utworzenia wyższej uczelni dla techników górniczych. Komitet organizacyjny. Wydział kopalnictwa. Wykłady.

[edukacja akademicka, edukacja zawodowa]

XXXII/12. *Polscy skauci w Anglii*, „Gł. Lub.” 1913, nr 16, s. 247.

Trzeci międzynarodowy zlot skautów w Birmingham. Wystawa zorganizowana przez twórcę ruchu skautowego Roberta Baden-Powella. Delegacja polskich skautów na zjeździe.

[organizacje młodzieżowe, skauting]

XXXII/13. *5-klasowa szkoła kupiecka w Kutnie*, „Gł. Lub.” 1913, nr 16, s. 247.

Organizacja pięcioklasowej szkoły kupieckiej w Kutnie. Dyrektor Stefan Chrupczalowski. Kierunek szkoły – ściśle zawodowy, praktyczny. Nauka prowadzona według programu szkoły kupieckiej Zgromadzenia Kupców m. Warszawy. Obowiązkowa praktyka handlowa uczniów. Szkoła utrzymywana przez Towarzystwo Szkoły Średniej w Kutnie. Bezpośredni kierownik kształcenia praktycznego – Hieronim Miączyński. Gmach szkoły.

[edukacja zawodowa]

XXXII/14. *Korespondencje własne „Głosu Lubelskiego”*, „Gł. Lub.” 1913, nr 17, s. 259–260.

Dbalność o higienę w edukacji. Tzw. szkoły w plenerze, na świeżym powietrzu. Projekt przedstawiony na wystawie w Gandawie. Zmiana dotychczasowej, standardowej architektury budynków szkolnych, projektowanych na wzór domów mieszkalnych.

[zdrowie i higiena]

XXXII/15. *Kursy ogrodnicze*, „Gł. Lub.” 1913, nr 19, s. 290–291.

Zapowiedź zainaugurowania 1 października 1913 r. kursów ogrodniczych przy warszawskim TKN. Program kursów. Rekrutacja na kursy.

[edukacja zawodowa]

XXXII/16. *Co słyszać*, „Gł. Lub.” 1913, nr 14, s. 214–215; nr 19, s. 297–298.

Powszechne nauczanie w guberni płockiej. Józef Schmidt i jego zapis testamentowy na rzecz szkoły rolniczej Suwalskiego Towarzystwa Rolniczego (szkoła dla dzieci włościańskich wyznania rzymsko-katolickiego). Towarzystwo Bursy dla dzieci pracowników rolnych. Zapowiedź utworzenia podobnych burs w Warszawie i Lublinie. Rugowanie języka polskiego z wileńskiej szkoły realnej. Działalność rusyfikacyjna grona pedagogicznego wileńskiej szkoły realnej. Uniwersyteckie kursy wakacyjne dla nauczycieli polskich w Zakopanem.

[nauczyciel/pedagog, rusyfikacja, szkolnictwo]

XXXII/17. *W sprawie sieci szkolnej*, „Gł. Lub.” 1913, nr 20, s. 301–302.

Postulat zorganizowania sieci szkolnej w Królestwie Polskim. Problem skompletowania odpowiednio przygotowanej kadry nauczycielskiej. Seminarium rządowe. Prywatne seminarium nauczycielskie.

[nauczyciel/pedagog, szkolnictwo]

XXXII/18. *O podwaliny przyszłości*, „Gł. Lub.” 1913, nr 22, s. 333–334.

Szkolnictwo prywatne – warunki rozwoju. Szkoła polska uzależniona od wychowanków – krytyka wykorzystywania przez zamożną młodzież swobodniejszych warunków, jakie zapewnia edukacja w szkole prywatnej.

[szkoły prywatne]

XXXII/19. Wł[adysław] Rogowski, *O walkę z gruźlicą*, „Gł. Lub.” 1913, nr 22, s. 338.

O potrzebie wypoczynku dzieci na świeżym powietrzu. Potrzeba dozoru lekarskiego w szkołach.

[odpoczynek i rekreacja, zdrowie i higiena]

XXXII/20. *Powszechne nauczanie*, „Gł. Lub.” 1913, nr 22, s. 344.

Nowe szkoły w powiecie kieleckim, olkuskim, łódzkim.

[szkolnictwo]

XXXII/21. *O podwaliny przyszłości*, „Gł. Lub.” 1913, nr 22, s. 333–334.

Warunki pracy i nauki w szkołach prywatnych. Wymiar moralny wychowania w szkole polskiej.

[szkoły prywatne, wychowanie moralne]

XXXII/22. H. Wiercieński, *Szkolnictwo elementarne w g. lubelskiej w chwili obecnej*, „Gł. Lub.” 1913, nr 25, s. 384–385.

Liczba szkół powiatowych. Szkoły ludowe. Brak szkół w zachodniej części guberni lubelskiej. Szkoły cerkiewne. Nauka prywatna. Analfabetyzm.

[analfabetyzm, szkolnictwo]

XXXII/23. *Z ziemi lubelskiej*, „Gł. Lub.” 1913, nr 25, s. 391.

Nowe szkoły w guberni lubelskiej.

[szkolnictwo]

XXXII/24. Zygmunt Balicki, *Zawiła linia polityki narodowej*, „Gł. Lub.” 1913, nr 26, s. 397–399.

Różnice dążeń kolejnych pokoleń narodu. Młode pokolenie zawsze przeciwstawia się dążeniom poprzedników. Lekceważenie przez młodzież dorobku starszych pokoleń. Uleganie obcym wpływom. Krytyka postawy młodzieży zrywającej z tradycją ojców.

[różnice międzypokoleniowe]

XXXII/25. *Z ziemi Lubelskiej*, „Gł. Lub.” 1913, nr 26, s. 406–407.

Losy Instytutu Rolniczego w Puławach. O zamiarze głównego zarządu rolnictwa i urzędzeń rolnych – koncepcji przeniesienia instytutu z Puław do Niżnego Nowogrodu. Okoliczności odstąpienia od tego pomysłu.

[edukacja zawodowa]

XXXII/26. *Kursy rolnicze dla dziewcząt*, „Gł. Lub.” 1913, nr 26, s. 411.

15 stycznia 1914 r. rozpoczynają się w Sandomierzu 11-miesięczne kursy rolnicze dla dziewcząt wiejskich. Opłaty. Program zajęć podobny jak w Nałęczowie i Mirosławicach.

[edukacja zawodowa]

XXXII/27. *Cicha germanizacja*, „Gł. Lub.” 1913, nr 28, s. 439–440.

Germanizacja ludności za pomocą bibliotek ludowych na Śląsku. Szkoła niemiecka rządzi się przymusem.

[biblioteki i czytelnice, germanizacja]

XXXII/28. *Dzieci polskie – dzieciom irlandzkim*, „Gł. Lub.” 1913, nr 28, s. 440.

Dzieci irlandzkie przesłały dzieciom z Wielkopolski adres z wyrazami podziwu dla ich walki o prawa języka ojczystego. Odpowiedź dzieci polskich z Krakowa.

[język i autonomia narodowa w edukacji]

XXXII/29. *Nowy rok szkolny*, „Gł. Lub.” 1913, nr 28, s. 440.

Gotowość społeczeństwa do ofiarności, która może zapewnić trwały byt polskiemu szkolnictwu. Przepelnienie szkół. Znaczny napływ maturzystów ze szkół polskich do

warszawskich wyższych uczelni, duże zainteresowanie kursami handlowymi i kursami przemysłowo-rolniczymi. Zwiększone zapotrzebowanie na nauczycieli szkół elementarnych, w związku ze stopniowym wprowadzaniem w kraju nauczania powszechnego. Seminaria nauczycielskie i kursy pedagogiczne.

[dostęp do edukacji, edukacja zawodowa, nauczyciel/pedagog]

XXXII/30. r., *Czym jest syjonizm?*, „Gł. Lub.” 1913, nr 28, s. 430–432; nr 29, s. 446–448.

„Syjonistyczna” młodzież szkolna i jej separatyzm wobec młodzieży polskiej, szczególnie widoczny w czasie strajku szkolnego. Udział młodzieży żydowskiej w ruchu strajkowym. Sprzeciw syjonistów zarówno wobec rusyfikacji, jak i asymilacji młodzieży żydowskiej. O walce z policyjnymi metodami wychowawczymi szkoły rosyjskiej, w obronie szkoły narodowej. Żydowski „Sokół”.

[aktywność młodzieży, edukacja zawodowa, metody wychowania]

XXXII/31. *Błędne opinie*, „Gł. Lub.” 1913, nr 29, s. 445–446.

O utrzymaniu szkół rolniczych w guberni kijowskiej. Oddział rolniczy przy politechnice, średnia szkoła rolnicza w Humaniu, niższe szkoły rolnicze, kursy krótkoterminowe. Szkoły dwuklasowe z oddziałami rzemieślniczymi.

[edukacja zawodowa]

XXXII/32. A-ski, *Ze Słucka*, „Gł. Lub.” 1913, nr 29, s. 453.

Dotyczy procesu o tajne nauczanie w Lachowiczach (powiat słucki).

[szkolnictwo]

XXXIII. „Głos Ludu”

Częstochowa 1906–1918

XXXIII/1. *Czytajmy*, „Gł. Ludu” 1906, nr 25, s. 1–2.

Wielka wartość oświaty. Ułatwia ona walkę o byt, zdobycie lepszego stanowiska. Rosnąca popularność szkół wyższych. Dobra książka najlepszym nauczycielem. Czytelnictwo środkiem do zdobycia oświaty, uzupełnienia wiedzy. Niski poziom czytelnictwa w Polsce, szczególnie wśród młodzieży.

[czytelnictwo, oświata ludowa, wychowanie moralne]

XXXIII/2. *Jakim sposobem oddziaływać na dzieci w duchu narodowym*, „Gł. Ludu” 1906, nr 25, s. 3.

Kierunek narodowy w wychowaniu. Rola rodziców w przekazywaniu dzieciom tradycji oraz historii polskiej. Potrzeba zapoznawania dzieci z portretami sławnych Polaków, np.

Tadeusza Kościuszki, Jana III Sobieskiego, Bartosza Głowackiego. Obrazy jako skuteczna pomoc dydaktyczna. Obrazy historyczne w domu jako wyraz patriotyzmu. Obowiązkiem rodziców jest kształtowanie wrażliwości historycznej dzieci.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXXIII/3. *Strzeżcie się ospy!*, „Gł. Ludu” 1907, nr 6, s. 2.

Wypadki ospy w okolicy Częstochowy. Szczepienia ochronne dzieci. Choroby zakaźne. Towarzystwo Higieniczne w Częstochowie. Lekarz Gracjan Pisarzewski i szczepienia przeciwko ospie.

[zdrowie i higiena]

XXXIII/4. Aniela Szycówna, *Do matek*, „Gł. Ludu” 1907, nr 6, s. 2–3.

Kwestionariusz dla nauczycielek, ułożony przez Anielę Szycównę – omówienie. Sytuacja nauczycielek. Stopień ich wykształcenia ogólnego i zawodowego. Praca pedagogiczna matek. Porozumienie pomiędzy domem a szkołą. Przygotowanie praktyczne i teoretyczne do wychowania dzieci. Najbardziej pożądane reformy pedagogiczne.

[nauczyciel/pedagog]

XXXIII/5. „Ruch chrześc.-sp.”, *Socjalizm a religia w szkole*, „Gł. Ludu” 1907, nr 7, s. 2–3.

Dążenie środowisk socjalistycznych do usunięcia religii ze szkół i zastąpienia jej nauką moralności. Usunięcie religii z planu szkolnego powoduje, że rodzice organizują prywatną naukę religii.

[szkolnictwo, wychowanie religijne]

XXXIII/6. *Wiec polski w Ameryce*, „Gł. Ludu” 1907, nr 8, s. 1–2.

Wiec zorganizowany 17 grudnia 1907 r. dla Polonii w Chicago z okazji przybycia ks. Jana Gralewskiego. Walka o język polski, prawo nauczania w języku ojczystym. Ruch narodowy w Królestwie Polskim i w Poznańskim w walce o język polski. PMS wobec walki dzieci poznańskich. Uznanie dla inicjatorów i założycieli PMS.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXXIII/7. M.G., *Wychowanie*, „Gł. Ludu” 1907, nr 8, s. 2.

Upór w dzieciach jako choroba moralna. Nieskuteczność działań rodziców, którzy chcą przełamać upór surowością, karami, głodówkami, zamykaniem w ciemnych pomieszczeniach, strachem. Upór dziecka jako konsekwencja złego postępowania rodziców. Zbyt duże wymagania rodziców wobec dzieci.

[rodzina, wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

XXXIII/8. Karol Niedziałkowski, *Odezwa Pasterska*, „Gł. Ludu” 1907, nr 9, s. 2; nr 10, s. 2–3.

Odezwa bp. Karola Antoniego Niedziałkowskiego do duchowieństwa diecezji łuckiej, żytomierskiej i kamienieckiej. Nauczanie religii. Praktyka katechizacji dzieci w parafiach. Kapelani szkolni. Książka i katolicy świeccy powinni przodować w szerzeniu oświaty. Dobór książek w bibliotekach. Warszawski „Dziennik Powszechny”. Krytyka gry w karty.

[wychowanie religijne]

XXXIII/9. *Zakładajmy biblioteki parafialne!*, „Gł. Ludu” 1907, nr 15, s. 2; nr 17, s. 2; nr 18, s. 2–3; nr 19, s. 2–3; nr 34, s. 2; nr 36, s. 5–6; nr 37, s. 1–2; nr 41, s. 7–8; nr 43, s. 4; nr 45, s. 3.

Przedruk artykułu z „Kroniki Diecezji Kujawsko-Kaliskiej”. Działalność oświatowa Kościoła katolickiego na przestrzeni dziejów. Walka Kościoła z ciemnotą ludu na wsi. Broszury i ulotki socjalistyczne. Uniwersytety ludowe w Warszawie. PMS. Postulat rozwoju czytelnictwa młodzieży. Brak świadomości rodziców w zakresie sposobów spędzania wolnego czasu. Zakładanie szkół wiejskich. Postulat, aby PMS stanęła w obronie religii. Konsekwencje zaniedbania praktyk religijnych. Zadania i właściwe funkcjonowanie biblioteki. Opieka nad bibliotekami w Niemczech. Kancelaria parafialna może służyć jako pomieszczenie na bibliotekę.

[biblioteki i czytelnice, czytelnictwo, wychowanie religijne]

XXXIII/10. J.S., *Biblioteka parafialna w Częstochowie*, „Gł. Ludu” 1907, nr 15, s. 2.

Pożyteczność bibliotek parafialnych. Biblioteka przy parafii św. Barbary w Częstochowie, założona staraniem ks. prałata Michała Lorentowicza.

[biblioteki i czytelnice]

XXXIII/11. *Postęp a robotnik katolicki*, „Gł. Ludu” 1907, nr 17, s. 1–2.

Wyjaśnienie pojęcia religijności postępowej. Wpływ Kościoła na małżeństwo i rodzinę. Brak wykształcenia i wychowania religijnego w szkole. Szkoły bezwyznaniowe. Usunięcie nauki religii ze szkół.

[wychowanie religijne]

XXXIII/12. *Szanujcie oczy dzieci*, „Gł. Ludu” 1907, nr 17, s. 5.

Jak dbać o oczy dzieci. Odpowiednie oświetlenie. Zakaz używania książek ze zbyt małym drukiem. Okulary dopasowane do wady wzroku. Postulat ruchu dzieci na świeżym powietrzu.

[zdrowie i higiena]

XXXIII/13. *Dlaczego potrzeba się myć?*, „Gł. Ludu” 1907, nr 18, s. 8–9.

Najważniejsze zasady higieniczne. Codzienna pielęgnacja ciała. Znajomość zasad higieny niezbędna dla matek. Czystość skóry ważna dla zdrowia. O braku higieny na wsi.

[zdrowie i higiena]

XXXIII/14. *Czytanie*, „Gł. Ludu” 1907, nr 19, s. 1–2.

Czytelnictwo dźwignią kultury i postępu. Powszechny obowiązek czytania. Odpowiedni wybór książek. Książki historyczne. Czytanie jako rozrywka i sposób samodoskonalenia.

[czytelnictwo]

XXXIII/15. Józef Sieciński, *Nasze Losy!*, „Gł. Ludu” 1907, nr 21, s. 1–2.

System wychowania młodego pokolenia zakłamujący historię Polski. Narzucanie szkołom hasel wrogich polskości, reakcje dzieci na propagandowe hasła antypolskie.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXXIII/16. Członek Macierzy Szkolnej, *O Czechach. Bolesławiec gub. Kaliska w marcu*, „Gł. Ludu” 1907, nr 24, s. 2–3.

Zorganizowana przez PMS pogadanka o narodzie czeskim. Oświata w Czechach. Nauka obowiązkowa w wieku 6–14 lat. Wystarczająca liczba nauczycieli. Zwolnienie z opłat dla niezamożnych, a dobrych uczniów. Program nauczania szkół ludowych. Możliwość nauki w szkołach średnich i wyższych.

[popularyzacja wiedzy pedagogicznej]

XXXIII/17. *Spór o Wszechnicę*, „Gł. Ludu” 1907, nr 24, s. 7–8.

O sporze między Polakami i Rusinami o uniwersytet we Lwowie. Historia ufundowania placówki. Organizacja uczelni, struktura. Nauczyciele. Stosunki między studentami. Hakatyści pruscy.

[edukacja akademicka]

XXXIII/18. W[incenty] Wrzaliński, *W sprawie szkoły Kruszynkowskiej*, „Gł. Ludu” 1907, nr 25, s. 4–5.

Szkoła gospodarcza dla dziewcząt w Kruszynku. Wychowanie moralno-religijne w szkole. Obojętność względem religii, niechęć względem Kościoła. Zabawy w szkole w ważne święta kościelne. O potrzebie wykładu religii w szkole.

[edukacja zawodowa, wychowanie religijne]

XXXIII/19. *Karcjarstwo!*, „Gł. Ludu” 1907, nr 30, s. 1–2.

Krytyka karcjarstwa jako wady narodowej, przez którą upadały majątki polskie. Zobojętnienie narodu na przestrzeni dziejów. Gra w karty wśród uczniów. Karty przyczyną rozpadu rodzin.

[wychowanie moralne, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXXIII/20. *„Bywało inaczej”*, „Gł. Ludu” 1907, nr 31, s. 1–2; nr 33, s. 6–7.

Różnice pokoleniowe w kwestii spędzania czasu wolnego i podejmowania pracy. Trudności dziadków i rodziców w zrozumieniu młodych.

[różnice międzypokoleniowe]

XXXIII/21. Henryk Sienkiewicz, *Święto Polskiej Macierzy Szkolnej*, „Gł. Ludu” 1907, nr 34, s. 1–2.

Uczczenie Konstytucji Trzeciego Maja 1791 r. Święto narodowe. PMS powinna troszczyć się o oświatę narodu, jego wiarę i moralność.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXXIII/22. Wincenty [Chościak-Popiel], *Arcybiskup Metropolita Warszawski. Szanownemu Duchowieństwu archidiecezjalnemu pozdrowienie w Panu i błogostawieństwo pasterskie*, „Gł. Ludu” 1907, nr 35, s. 1–2.

Edukacja młodego pokolenia ważną potrzebą społeczną. Działalność PMS na polu oświaty. Miejsce nauczania religii i moralności w programie szkół. Brak troski miejscowych zarządów o zapewnienie dzieciom należytego wykładu religii. Duchowni powinni podejmować się nauczania religii w szkołach Macierzy.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, program nauczania, wychowanie religijne]

XXXIII/23. *Wiosna*, „Gł. Ludu” 1907, nr 38, s. 1–2.

Postulat, aby ojcowie i matki przekazywali dzieciom wiadomości przyrodnicze w języku polskim (nazywanie po polsku drzew, ziół, roślin, kwiatów itp.).

[kontakt z przyrodą, wychowanie w rodzinie]

XXXIII/24. *Narodowość i wyznanie*, „Gł. Ludu” 1907, nr 38, s. 2.

Wyjaśnienie, czym są narodowość i wyznanie. Uznanie narodowości żydowskiej na uniwersytetach.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXXIII/25. *Jak się myć potrzeba?*, „Gł. Ludu” 1907, nr 41, s. 2.

Czystość ciała warunkiem zdrowia. Kąpiele rzeczne młodzieży. Potrzeba dbałości matek o codzienne mycie dzieci i młodzieży na wsi. O braku łaźni publicznych. Jak urządzać kąpiele w domu. Pielęgnowanie skóry.

[zdrowie i higiena]

XXXIII/26. *Czterdziestolecie Sokolstwa polskiego*, „Gł. Ludu” 1907, nr 42, s. 2–3.

Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół”. Początki organizacji we Lwowie (1867). Gniazda sokole na ziemiach polskich. PMS i gniazda sokole w Stanisławowie i Tarnowie. „Sokół” w Krakowie i Poznaniu.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XXXIII/27. *Niemowlęta w lecie*, „Gł. Ludu” 1907, nr 42, s. 3.

Latem niemowlęta są narażone na wiele dolegliwości. Zaniedbania ze strony matek i nianiek. Słońce dobrodziejstwem dla niemowlęcia. Przebywanie na świeżym powietrzu.

Ochrona dzieci przed owadami. Zabezpieczenie spokojnego snu dziecka. Pokarm niemowląt – wartościowe mleko. Czystość i porządek w otoczeniu dziecka.

[kontakt z przyrodą, zdrowie i higiena]

XXXIII/28. *Nie kłamcie, aby dzieci wasze nie kłamały!*, „Gł. Ludu” 1907, nr 43, s. 1–2.

Rodzice powinni uczyć dzieci mówienia prawdy. Zamiłowanie do prawdy. Przyczyny kłamstw dzieci – przykład rodziców. Zbyt surowe kary rodzicielskie za małe wykroczenia.

[wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

XXXIII/29. *Związek katolicki*, „Gł. Ludu” 1907, nr 44, s. 2–3.

Cele zrzeszenia. Zadania społeczno-kulturalne, religijne i ekonomiczne. Postulat zakładania szkół katolickich, bibliotek i czytelni ludowych.

[wychowanie religijne]

XXXIII/30. *Oświata ludu dokona cudu*, „Gł. Ludu” 1907, nr 45, s. 2

Poprzez oświatę poprawia się byt społeczeństwa. Postulat zakładania szkół, bibliotek, czytelni ludowych, organizowania odczytów i wykładów. Ważna rola prasy w walce o oświatę polską. Gazety jako środek krzewienia oświaty.

[oświata ludowa]

XXXIII/31. *O język polski w gminie*, „Gł. Ludu” 1907, nr 47, s. 4.

Postępowanie gminy Dmosin jako przykład obrony przez gminę swoich praw. Walka z językiem rosyjskim jako obowiązującym w czynnościach gminnych.

[język i autonomia narodowa w edukacji, rusyfikacja]

XXXIII/32. *Okrycie głowy*, „Gł. Ludu” 1907, nr 48, s. 1–2.

Nakrycie głowy dziecka – potrzebne na słońcu, zbyteczne w domu. Dziewczęta przez cały dzień noszą chustę na głowie. Krytyka nauczycieli, którzy pozwalają uczniom przebywać w klasie w nakryciu głowy.

[zdrowie i higiena]

XXXIII/33. G[rzegorz] Augustynik, *W sprawie Polskiej Macierzy Szkolnej*, „Gł. Ludu” 1907, nr 48, s. 2.

List ks. Grzegorza Augustynika do Zarządu Głównego PMS w Warszawie. Ubolewanie, że PMS nie jest prowadzona w duchu katolicko-polskim. Przekonanie, że PMS powinna być kierowana przez Polaków-katolików.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, wychowanie religijne]

XXXIII/34. *Robotnicy dbajcie o zdrowie*, „Gł. Ludu” 1907, nr 48, s. 4.

Zły stan zdrowia robotników i ich rodzin. Dzieci w rodzinach robotniczych są podatne na choroby. Konieczna troska o lepsze warunki mieszkaniowe. Pobyty dzieci na wsi w celach zdrowotnych. Właściwe odżywianie dzieci.

[zdrowie i higiena]

XXXIII/35. *Dlaczego dzieciom nie wolno używać wina i piwa*, „Gł. Ludu” 1908, nr 21, s. 2.

Krytyka zwyczaju podawania dzieciom alkoholu, najczęściej piwa i wina, pod pozorem zdobywania przez nie odporności, wzmacniania. Lud wierzy we wzmacniające działanie alkoholu. Powoduje to szkody w dalszym życiu dziecka. Śmiertelność dzieci z powodu alkoholu.

[choroby i śmiertelność, edukacja zdrowotna, zdrowie i higiena]

XXXIII/36. Z pism Klem[entyny] Tańskiej[-Hoffmanowej], *Do wzrastających dziewcząt*, „Gł. Ludu” 1908, nr 21, s. 2.

O patriotycznym wychowaniu dziewcząt, roli kobiet w wychowaniu młodych pokoleń. Literatura patriotyczna.

[choroby i śmiertelność, czytelnictwo, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXXIII/37. *Błonica*, „Gł. Ludu” 1908, nr 22, s. 1–2.

Na temat niebezpiecznej choroby dzieci – błonicy. Nazwa, przyczyny i przebieg choroby. Sposoby leczenia. Emil Adolf von Behring i odkrycie surowicy.

[choroby i śmiertelność]

XXXIII/38. St[anisław] Zapałowski, *Projekt założenia gimnazjów katolickich w każdej guberni*, „Gł. Ludu” 1908, nr 27, s. 1–2.

Projekt założenia gimnazjum ks. Piotra Skargi w Warszawie. Zbieranie funduszy na ten cel. Szkolnictwo w duchu katolickim. Zamknięcie PMS. Dyskusja o źródłach finansowania oświaty katolickiej. Postulat zakładania gimnazjów katolickich z wykładem zbliżonym do szkół rządowych, aby kończący gimnazjum mogli zdać egzamin w szkołach rządowych.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, szkolnictwo, wychowanie religijne]

XXXIII/39. Jan Żyłski, *Nie bądźcie ślepi*, „Gł. Ludu” 1908, nr 27, s. 2.

Nauka jako nieoceniony skarb. Rodzice powinni uczyć dzieci czytać i pisać. Postulat uprzystępniania nauki. O zapale dzieci do nauki. Zaniedbywanie nauki ze względu na obowiązki nakładane na dzieci (np. pasanie krów). Postulat oświaty ludu.

[metody nauczania, oświata ludowa, wychowanie w rodzinie]

XXXIII/40. *Jeszcze o alkoholu*, „Gł. Ludu” 1908, nr 31, s. 2–3.

Szkodliwość alkoholu, szczególnie dla zdrowia dzieci.

[zdrowie i higiena]

XXXIII/41. *Wzorowe szkoły*, „Gł. Ludu” 1908, nr 31, s. 4.

Szkoła duńska. Nauczyciele. Nacisk na rozwój samodzielności uczniów. Uwzględnianie cech charakteru uczniów. Dogłębne poznawanie uczniów przez nauczycieli. Liczebność klas. Przyjacielskie, partnerskie relacje między nauczycielami a uczniami. Szkoły ludowe w Kopenhadze. Baza materialna szkoły. Darmowe podręczniki, obuwie itp. Budynek szkolny otaczane ogrodami botanicznymi. Nauka gotowania i szycia dla dziewcząt.

[nauczyciel/pedagog, pomoce dydaktyczne i podręczniki, szkolnictwo]

XXXIII/42. *O nauce w ogrodzie szkolnym*, „Gł. Ludu” 1908, nr 34, s. 3.

Postulat uwzględniania w szkole wymogów życia praktycznego. Nauka dostosowana do potrzeb kraju i przyszłego zawodu dziecka. Szkoły ogrodnicze. Nauka praktyczna w ogrodzie szkolnym.

[edukacja zawodowa, program nauczania, szkolnictwo]

XXXIII/43. Henryk Sienkiewicz, [bez tytułu], „Gł. Ludu” 1908, nr 35, s. 1–2.

PMS. Wyrwałość w pracy nad oświatą. Udział społeczeństwa w pracy nad szkołą i oświatą. Nawoływanie do walki z analfabetyzmem, zwłaszcza wśród dzieci. Ubogiej młodzieży nie stać na naukę w szkołach prywatnych. Hasło „Naród sobie”.

[analfabetyzm, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XXXIII/44. *Do matek Polek*, „Gł. Ludu” 1908, nr 36, s. 2–3.

Domowe wychowanie dzieci. Zadania matek. Rola matki w wychowaniu.

[macierzyństwo, metody wychowania, wychowanie w rodzinie]

XXXIII/45. *Jak uczyć dzieci?*, „Gł. Ludu” 1908, nr 36, s. 6.

Dom rodzinny a oświata narodowa. Poczucie obowiązków obywatelskich. Wiek dziecięcy – najlepszym czasem na naukę. Nauka języka ojczystego.

[język i autonomia narodowa w edukacji, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXXIII/46. Jakub Böhm, *O szkołę ludową*, „Gł. Ludu” 1908, nr 39, s. 2–3.

Początkowe szkoły ludowe dla dzieci w wieku 7–14 lat. W Królestwie Polskim (10 mln mieszkańców) jest 1 600 000 dzieci w wieku szkolnym. Zapotrzebowanie na szkoły początkowe. Zadanie szkół początkowych: wychowanie uczniów na ludzi moralnych, pracujących poddać obowiązkowi obywatelskiemu.

[edukacja elementarna, oświata ludowa, szkolnictwo]

XXXIII/47. Lucjan Rydel, *Mowa ojczyzna*, „Gł. Ludu” 1908, nr 40, s. 2–3.

Walka o język polski. Kształtowanie osobowości dziecka.

[język i autonomia narodowa w edukacji]

XXXIII/48. *Dla rodziców*, „Gł. Ludu” 1908, nr 40, s. 3–4.

Rozważania dotyczące wieku, w którym dziecko osiąga dojrzałość szkolną. Szczególną uwagę należy zwrócić na dzieci mądre, tzw. cudowne, które zbyt wcześnie rozwijają się umysłowo.

[dostęp do edukacji, psychologia dzieci i młodzieży, rozwój dziecka]

XXXIII/49. *Doświadczenie i jego szkoła*, „Gł. Ludu” 1908, nr 40, s. 5–6; nr 41, s. 3–4.

Życie wielką szkołą praktyczną dla społeczeństwa. Samolubstwo wśród dzieci. Kształtowanie charakteru. Walka z trudnościami i przeszkodami życia jako najlepsza szkoła, kształtująca charakter dzieci i młodzieży.

[metody wychowania, samokształcenie/samowychowanie]

XXXIII/50. „Dziennik Powszechny”, *Wrogowie wykształcenia*, „Gł. Ludu” 1908, nr 45, s. 1–2.

O walce prawosławia z katolicyzmem. Sprawa wyłączenia Chełmszczyzny z obrębu Królestwa Polskiego. O zakazie misji katolickich. Wykluczanie nauki języka polskiego z seminariów nauczycielskich.

[język i autonomia narodowa w edukacji, wychowanie patriotyczne i obywatelskie, wychowanie religijne]

XXXIII/51. *O projekcie szkoły ludowej*, „Gł. Ludu” 1908, nr 51, s. 2–3.

Projekt szkoły ludowej, opracowany przez podkomisję parlamentarną Dumy. Nauka języka rosyjskiego i cerkiewno-słowiańskiego. Wysoki poziom oświaty w Norwegii i Finlandii (w każdej wsi mieszkańcy otrzymują książki i czytają gazety).

[język i autonomia narodowa w edukacji, oświata ludowa, szkolnictwo]

XXXIII/52. *Pielgrzymka dzieci z księstwa Łowickiego na Jasną Górę*, „Gł. Ludu” 1908, nr 54, s. 2–4.

Sprawozdanie z pielgrzymki dzieci na Jasną Górę w lipcu 1908 r. Dzieci śpiewające pieśni religijne.

[wychowanie religijne]

XXXIII/53. *Walka z katolicyzmem. Uchwały zjazdu misjonarskiego prawosławnego w Kijowie*, „Gł. Ludu” 1908, nr 62, s. 1–2.

Referat komisji do zwalczania katolicyzmu. Postulat umocnienia w społeczeństwie ducha prawosławnego i narodowego. Starania o zachowanie rosyjskiej szkoły cerkiewnej.

Zwiększenie wynagrodzenia nauczycieli szkół cerkiewnych. Wykłady z historii w seminariach. Język litewski jako przedmiot nieobowiązkowy.

[język i autonomia narodowa w edukacji, szkolnictwo, wychowanie religijne]

XXXIII/54. *Do naszych matek*, „Gł. Ludu” 1908, nr 66, s. 1–2.

Warunki funkcjonowania rodzin w okresie zimowym. Latem, gdy domownicy przebywają na świeżym powietrzu, matka może spokojnie wykonywać obowiązki. Zimowy tłok w mieszkaniu, szczególnie w sytuacji rodziny wielodzietnej. Ciasnota mieszkań powodem kłótni w rodzinie. Postulat zajmowania czasu dziecka pracą. Pożyteczny sposób spędzania przez dziecko czasu w domu rodzinnym. Kształtowanie kultury czytelnicej. Polska książka jako najlepsza i najpożyteczniejsza rozrywka.

[macierzyństwo, rodzina, wychowanie w rodzinie]

XXXIII/55. *Jak zachować się w kościele?*, „Gł. Ludu” 1908, nr 66, s. 2–3.

Dobre wychowanie i ogłada towarzyska. Powitania i rozmowy w kościele, tłoczenie się w wejściu do kościoła.

[wychowanie moralne, wychowanie religijne]

XXXIII/56. *Co robić w zimie?*, „Gł. Ludu” 1908, nr 66, s. 4.

Dotyczy pracy oświatowej i organizacji nauki ludu na wsi. Najodpowiedniejszy czas dla niej to zima. Kółka rolnicze jako organizacja gospodarcza mieszkańców wsi.

[oświata ludowa]

XXXIII/57. Maria Drozdówna, *Do Was Matki i Żony*, „Gł. Ludu” 1909, nr 3, s. 2; nr 4, s. 2.

O walce kobiet z pijaństwem. Dobre odżywianie się domowników. Rola matek w nauce gotowania dla córek. Postulat tępienia dawnych zwyczajów związanych z pijaństwem (chrzciny i wesela jako okazja do pijaństwa). Huczne wesela ruiną dla gospodarzy.

[macierzyństwo, wychowanie w rodzinie, zdrowie i higiena]

XXXIII/58. *Jaką być winna matka?*, „Gł. Ludu” 1909, nr 12, s. 1–2.

Rola i znaczenie matki w życiu dziecka. Karcenie dziecka w celach wychowawczych. Sztuka chwalenia dzieci. Właściwy dobór znajomych. Faworyzowanie dzieci. Dobre maniery. Oduczanie złych nawyków. Szacunek do innych. Krytyka dręczenia i złego traktowania zwierząt.

[kontakt z przyrodą, macierzyństwo, wychowanie w rodzinie]

XXXIII/59. *O język polski w Prusach*, „Gł. Ludu” 1909, nr 10, s. 5.

Walka o polskość na obszarze zaboru pruskiego.

[język i autonomia narodowa w edukacji, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXXIII/60. *Nie grajcie w karty!*, „Gł. Ludu” 1909, nr 13, s. 2.

Gra hazardowa w karty jako zgubna wada. Nałóg ten jest przyczyną upadku moralnego.
[odpoczynek i rekreacja, wychowanie moralne]

XXXIII/61. Bolesław Zdziarski, *Polska Macierz Małorolnych*, „Gł. Ludu” 1909, nr 15, s. 10–12.

Polska Macierz Małorolnych – organizacja podobna do PMS. Główny cel instytucji to pośrednictwo w częściowej lub całkowitej parcelacji majątków i jej ułatwienie. Ułatwienie dostępu do długoterminowego kredytu. Działania na rzecz oświaty i dobrobytu narodu polskiego. Zarządy Macierzy Małorolnych. Sprawozdanie z dotychczasowej działalności. Fundusz gwarancyjny.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa]

XXXIII/62. *Do rodziców*, „Gł. Ludu” 1909, nr 18, s. 2.

Pasanie bydła i roboty wiosenne w polu to utrapienie dla szkoły i nieszczęście dla dzieci. Postulat, aby rodzice nie odrywali dzieci od nauki.

[dostęp do edukacji, wychowanie w rodzinie]

XXXIII/63. *Sprawy szkółek rolniczych*, „Gł. Ludu” 1909, nr 19, s. 6.

Sprawa drobnych gospodarstw wzorowych omawiana na zebraniu Zarządu Centralnego Wydziału Szkółek Rolniczych.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa, szkolnictwo]

XXXIII/64. Redakcja, *Czego chcemy?*, „Gł. Ludu” 1909, nr 20, s. 2–3.

O potrzebie rozszerzenia oświaty i zwiększenia dobrobytu wśród ludu wiejskiego. Kółka rolnicze podstawą pracy kulturalnej. Cel kółek to oświata rolnicza i postęp gospodarski. Zarząd kółek rolniczych powinien korzystać z usług instruktorów rolnych.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa]

XXXIII/65. *List z Cekanowa*, „Gł. Ludu” 1909, nr 20, s. 8–9.

Problem nieuczęszczania do szkół dzieci ze wsi Cekanowo (gubernia płocka). Jedną z przyczyn to duża odległość. Kobiety jako wzorowe gospodynie i matki. Zamiatanie do czystości i piękna. Wzajemne uczenie się i samouctwo. Kółko rolnicze w Cekanowie.

[szkolnictwo, wychowanie w rodzinie]

XXXIII/66. Nowy czytelnik A.K., *Nie opuszczajcie nauk czyli kazań w kościele!*, „Gł. Ludu” 1909, nr 24, s. 6–7.

O walce z nałogami i złymi przyzwyczajeniami. Kształtowanie silnej woli, charakteru. Walka z alkoholizmem.

[wychowanie moralne]

XXXIII/67. *Praktyczne reguły zdrowia*, „Gł. Ludu” 1909, nr 24, s. 7–8.

Świeże powietrze i światło są niezbędne do utrzymania zdrowia. Pielęgnacja ciała. Higiena mieszkańców. Recepty na higieniczny styl życia. Problem ciasnego obuwia. Umiarkowanie w jedzeniu.

[edukacja zdrowotna, zdrowie i higiena]

XXXIII/68. *Co robić, żeby się uchronić od choroby?*, „Gł. Ludu” 1909, nr 24, s. 7–8.

Higieniczny styl życia niezbędny dla utrzymania zdrowia. Postulat rozpowszechniania wiedzy o zapobieganiu chorobom. Warszawskie Towarzystwo Przeciwgruźlicze. Gruźlica – przyczyny, przebieg i sposoby zapobiegania chorobie. Przychodnia przy szpitalu św. Ducha. Kuracja mleczna, owocowa, picie kumysu i kefiru.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XXXIII/69. *Wrogowie szkół!*, „Gł. Ludu” 1909, nr 25, s. 2–3.

Korzyści, jakie przynosi nauka i czytelnictwo. Krzewienie oświaty na wsi. Towarzystwa oświatowe w Królestwie Polskim, m.in. Częstochowie, Kaliszu, Piotrkowie i Radomiu.

[czytelnictwo, oświata ludowa]

XXXIII/70. *Powracają ze szkół!*, „Gł. Ludu” 1909, nr 26, s. 1–2.

Wartość pracy ręcznej. Sposób na zajęcie dla uczniów w czasie wakacji. Organizacja odczytów, kółek śpiewackich, ćwiczeń gimnastycznych i strażackich, pogadanek o oszczędności dla młodzieży wiejskiej. Walka z alkoholizmem.

[oświata ludowa, prace ręczne]

XXXIII/71. *W czym leży nasza przyszłość?*, „Gł. Ludu” 1909, nr 26, s. 2–3; nr 27, s. 2–3; nr 28, s. 5–6.

Trzy sprawozdania z kursów rolniczych Towarzystwa Rolniczego w Częstochowie. Uczestnicy. Koszty kursów. Wykłady, m.in. na temat fizjologii roślin. Zarząd Częstochowskiego Towarzystwa Rolniczego. O potrzebie nauki rolniczej. Działalność społeczno-oświatowa Mariana Fulmana.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa]

XXXIII/72. *Nauczanie poglądowe*, „Gł. Ludu” 1909, nr 28, s. 3.

Dobre rezultaty nauczania poglądowego. Kółka rolnicze w guberni wileńskiej i organizacja wycieczki włościan na wystawę częstochowską. Znaczenie społeczne i kulturalno-

-oświatowe wycieczek. Projekt „wędrownego uniwersytetu rolniczego w kraju”, który najtaniej i najszybciej szerzyłby wiedzę i zamięrowanie do nauk rolniczych.

[metody wychowania, Nowe Wychowanie, wycieczki/krajoznawstwo]

XXXIII/73. *O zapaleniu oczu u dzieci*, „Gł. Ludu” 1909, nr 28, s. 8.

Pielęgnacja oczu noworodka. Choroby i infekcje oczu niemowląt. Światłowstręt i ropiejące oczu dziecka. Konieczność korzystania z pomocy lekarskiej.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XXXIII/74. *Dziesięć bardzo ważnych wskazówek, które każda dobra matka pamiętać i wykonywać powinna*, „Gł. Ludu” 1909, nr 39, s. 4.

Zalecenia dla matek: należy strzec dziecko przed wypadnięciem z kołyski, nie należy przyzwyczajając go do kołysania, nosić niepotrzebnie na rękach, nie można pozwalać straszyc dzieci, a dzieciom znęcać się nad zwierzętami. Racjonalna dieta dziecka, zakaz podawania alkoholu. Sen niezbędny dla zdrowia. W postępowaniu z dziećmi trzeba zachować cierpliwość i wyrozumiałość. Swoboda w wychowaniu dzieci i młodzieży.

[macierzyństwo, wychowanie w rodzinie, zdrowie i higiena]

XXXIII/75. Maciej Bruzda, *Nowy środek oświatowy*, „Gł. Ludu” 1909, nr 40, s. 7.

Na temat urządzania odczytów i wykładów z zakresu rolnictwa na wsiach i w miasteczkach. Wystawy ruchome, przedstawiające wszystkie gałęzie produkcji krajowej. Publikacja Władysława Wojciechowskiego *Ogrodnictwo na usługach wychowania (rzecz wydana z powodu tworzenia Towarzystwa imienia A. Świętochowskiego dla krzewienia wiedzy i praktyki rolniczej wśród ludu)* (Warszawa 1909). Postulat zakładania kółek rolniczych. „Podróżujące” wystawy w Galicji nowym środkiem oświatowym. Koło samopomocy przemysłowej przy Towarzystwie Popierania Przemysłu i Handlu w Warszawie.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa, popularyzacja wiedzy pedagogicznej]

XXXIII/76. Józef Frontczyk, *W sprawie oświaty, I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX, (List X patrz nr 9), XI, XIV, XV, XVI, XVII, XVIII*, „Gł. Ludu” 1909, nr 46, s. 7; nr 50, s. 4; nr 51, s. 3; 1910, nr 1, s. 5–6; nr 2, s. 4–5; nr 3, s. 5–6; nr 5, s. 3–4; nr 9, s. 3–4; nr 12, s. 2; nr 16, s. 1; nr 21, s. 1–2; nr 25, s. 3; nr 30, s. 4–5; nr 33, s. 4; nr 40, s. 2–3; nr 45, s. 4–5; nr 46, s. 3–4; nr 47, s. 3; 1911, nr 40, s. 2–3; nr 46, s. 4–5; nr 47, s. 3–4; nr 50, s. 4–5; nr 51, s. 4–5.

Wystawy wędrowne w Królestwie Polskim. Wystawa w Częstochowie. Księgarnia i czytelnia w Krzepicach. Praca zawodowa dziewcząt. Szerzenie wiedzy i nauki. Najważniejsi współpracownicy w krzewieniu oświaty to pisarz gminny i urzędnik pocztowy. Czytanie gazet, książek, opisów doświadczeń rolniczych. Ciemnota ludu w okolicach Częstochowy. Zdrowe obyczaje w narodzie i ich pielęgnacja.

[oświata ludowa, popularyzacja wiedzy pedagogicznej]

XXXIII/77. *Dla Gospodyń i Dziewcząt*, „Gł. Ludu” 1909, nr 50, s. 4–5.

Kobieta współpracownikiem mężczyzny w sprawach wychowawczych, gospodarczych, narodowych – dzięki oświacie. Relacje rodzinne. Ucieczka ojca od spraw domowych. Wychowanie w rodzinie a kłamstwo dziecka. Przykład rodziców.

[edukacja dziewcząt i kobiet, oświata ludowa, rodzina]

XXXIII/78. G.B., *Dzieci i rodzice*, „Głos Ludu” 1909, nr 50, s. 5.

Postępowanie rodziców wobec dziecka. Wyrzuty i niezadowolenie. O roztropności rodziców i strachu dzieci przed rodzicami. Należy pytać dzieci o powody ich postępowania, zwracać uwagę na ich życie osobiste. Z miłości i zaufania płynie szacunek do rodziców. Dziecku należy dawać dobry przykład.

[wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

XXXIII/79. *Do matek*, „Gł. Ludu” 1910, nr 3, s. 3–4.

Dziecięca chęć do pomagania rodzicom, tłumiona przez dorosłych. Rola matki, zwracanie uwagi na kłótnie dzieci. Pomoc dzieci w codziennych porządkach w mieszkaniu, przy przygotowywaniu posiłków. Korzyści dla matki i dziecka.

[macierzyństwo, rodzina, wychowanie przez pracę]

XXXIII/80. *O samokształceniu*, „Gł. Ludu” 1910, nr 3, s. 4–5.

Omówienie artykułu Jana Struga w „Ziemi Lubelskiej”. Zagadnienie samokontroli. Znajdowanie czasu na czytanie książek.

[czytelnictwo, kontakt z przyrodą, samokształcenie/samowychowanie]

XXXIII/81. *O mocy własnej*, „Gł. Ludu” 1910, nr 4, s. 3.

Samokształcenie. Poznanie przyrody przynosi człowiekowi pożytek i zadowolenie. Porównanie praw przyrody i zasad kierujących życiem ludzkim. Postulat, by czytać książki i rozmawiać o nich z wykształconymi ludźmi. Popularyzacja prac Mieczysława Brzezińskiego, m.in. *Z dziedziny przyrody i przemysłu. Pogadanki z młodymi przyjaciółmi* (Warszawa 1910).

[czytelnictwo, samokształcenie/samowychowanie]

XXXIII/82. *Szkoła córka Kościoła*, „Gł. Ludu” 1910, nr 4, s. 3–4.

Rola Kościoła w szerzeniu oświaty na przestrzeni wieków. Krytyka „postępowców”, nieuznających religijnych korzeni szkoły. Uniwersytety europejskie to dzieło Kościoła. Uniwersytet w Paryżu. Środki materialne na utrzymanie szkół.

[program nauczania, szkolnictwo, wychowanie religijne]

XXXIII/83. *Kursy rolnicze w Warszawie*, „Gł. Ludu” 1910, nr 5, s. 4.

Kursy rolnicze w Warszawie w lokalu Stowarzyszenia Robotników Chrześcijańskich przy ul. Kaliksta (6–12 lutego 1910 r.). Przekazywanie na kursach wiedzy, wpajanie zamiłowania do pracy. Wykaz wykładowców.

[edukacja zawodowa, wychowanie przez pracę]

XXXIII/84. W. Wojciechowski, *Cel i przeznaczenie Domu Ludowego*, „Gł. Ludu” 1910, nr 10, s. 3–5; nr 11, s. 4; nr 30, s. 5–6; nr 41, s. 5–6.

O planach zakładania domów ludowych w różnych osadach i miasteczkach w celu szerzenia oświaty ludowej. Brak środków na zdobywanie wiedzy i urządzenie rozrywek. Wysoki odsetek analfabetów wśród warstw pracujących. O życiu miejskim. Niebezpieczeństwa dla życia narodowego. Cel i przeznaczenie domów ludowych za granicą. Wypożyczalnia książek polskich. Sala pracy naukowej. Czytelnia pism codziennych i literackich oraz czasopism naukowych. Metoda pogładowa i żywe słowo. Domy ludowe jako uniwersytety dla samouków.

[biblioteki i czytelnie, oświata ludowa]

XXXIII/85. *Dlaczego i jak trzeba się myć*, „Gł. Ludu” 1910, nr 17, s. 1–2.

Omówienie książki Henryka Szczodrowskiego *Dlaczego i jak trzeba się myć? Książeczka dla ludu* (Warszawa 1910). Przytoczono ustępy na temat znaczenia higieny.

[zdrowie i higiena]

XXXIII/86. *Domy przenośne*, „Gł. Ludu” 1910, nr 20, s. 6.

Higiena mieszkań. Krytyka warunków mieszkaniowych, zawilgoconych, ciasnych i ciemnych mieszkań w mieście. Hipolit Frommer i praktyczny, tani dom przenośny. Wpływ warunków mieszkaniowych na zdrowie, moralność i funkcjonowanie rodzin robotniczych.

[zdrowie i higiena]

XXXIII/87. Grzegorz Bączek, *O nauce rolniczej*, „Gł. Ludu” 1910, nr 20, s. 6–8.

Nauka rolnictwa, zdobywana przez czytanie książek i gazet, przez praktykę w dobrym gospodarstwie. Albrecht Daniel Thaer – ojciec racjonalnego rolnictwa (zasady nauk przyrodniczych i chemii). Justus Liebig (nawozy sztuczne). Wyższe zakłady rolnicze przy uniwersytetach. Nauka rolnicza w Prusach. Projekt nauczania rolnictwa we wszystkich szkołach państwowych, uchwalony przez francuską Izbę Deputowanych. Szkoły rolnicze w Stanach Zjednoczonych.

[edukacja zawodowa, szkolnictwo]

XXXIII/88. Redakcja, *Ogniska kultury rolniczej w Częstochowie i okolicy*, „Gł. Ludu” 1910, nr 24, s. 1.

Częstochowskie Towarzystwo Rolnicze – organizacja kursów rolniczych (6–11 czerwca 1910 r.). Wzorowe gospodarstwa w okolicy Częstochowy.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa]

XXXIII/89. *Bezpłatne kursy rolnicze*, „Gł. Ludu” 1910, nr 24, s. 11–13; nr 25, s. 3–5.

Kursy rolnicze, zorganizowane w Częstochowie 6 czerwca 1910 r. Cel i znaczenie kursów. Mechaniczna uprawa roli. Uprawa roślin. Hodowla inwentarza. Choroby zakaźne inwentarza żywego. Wykłady o ogrodnictwie i narzędziach rolniczych. Ogrody Karola i Władysława Zawadów. Wycieczka do Złotego Potoku i Borowna. Stosowanie higieny w życiu. Rachunkowość rolnicza.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa]

XXXIII/90. *Co słyhać w Częstochowie? Wystawa przeciw-gruźlicza w Częstochowie*, „Gł. Ludu” 1910, nr 29, s. 8–9.

Wystawa na temat walki z gruźlicą w Częstochowie (lipiec–wrzesień 1910) – organizacja i program wystawy. Młodzież niesłuchająca rad starszych. Wyrabianie u dzieci cierpliwości wobec osób starszych.

[oświata ludowa, wychowanie moralne, zdrowie i higiena]

XXXIII/91. *Szanujcie starców!*, „Gł. Ludu” 1910, nr 29, s. 2–3.

Konieczność nauczania dzieci szacunku do drugiego człowieka. Młodzież wstydzi się niewykształconych rodziców.

[wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

XXXIII/92. *W sprawie szkół wiejskich*, „Gł. Ludu” 1910, nr 29, s. 3–4.

Kwestia źródeł finansowania naprawy lub przebudowy szkół gminnych i wioskowych, gdy gmina lub gromada odmawia wyasygnowania potrzebnej na to sumy.

[szkolnictwo]

XXXIII/93. *Nauka rolnictwa. Spisana na kursach rolniczych w Częstochowie*, „Gł. Ludu” 1910, nr 30, s. 5–6.

Karol Łącki (wiceprezes Towarzystwa Rolniczego w Częstochowie) i jego wykłady o nawozach (o mierzwie; o nawozach zielonych; o nawozach sztucznych).

[edukacja zawodowa, oświata ludowa]

XXXIII/94. *Dla szczęścia przyszłych pokoleń*, „Gł. Ludu” 1910, nr 33, s. 1–2.

Krytyka rodziców nakłaniających dzieci do picia alkoholu.

[przemoc wobec dzieci i młodzieży, wychowanie moralne]

XXXIII/95. *Do szkół*, „Gł. Ludu” 1910, nr 33, s. 3.

Rodzice powinni kształcić dzieci, posyłać je do szkół. Wykształcone dziecko stanie się pożytecznym członkiem społeczeństwa i odwdzięczy się rodzicom. Dzieci studiujące na uniwersytetach także pracują (np. korepetycje), przez co odciążają rodziców.

[dostęp do edukacji, wychowanie w rodzinie]

XXXIII/96. J.S., *Opiekujcie się dziećmi*, „Gł. Ludu” 1910, nr 33, s. 3.

Konieczność otwierania we wsiach ochron dla dzieci. Niedostatek pożywienia dla dzieci popycha je do kradzieży i kłamstw. Nieodpowiednie towarzystwo toruje drogę do wczesnego zepsucia moralnego. Zły przykład ojca i matki. Ochrony jedynym ratunkiem i pomocą dla dzieci opuszczonych. Zadaniem ochronek wiejskich jest opieka nad dziećmi, rozwijanie ich umysłu i charakteru. Wychowanie fizyczne.

[ochronki, wychowanie moralne]

XXXIII/97. *Kursy Towarzystwa Pszczelniczo-Ogrodniczego w Warszawie, Wiejska 12*, „Gł. Ludu” 1910, nr 35, s. 2–3.

Zapowiedź zorganizowania w Warszawie 10-miesięcznych kursów z zakresu pszczelarstwa i ogrodnictwa (październik 1910). Doskonalenie zawodowe. Pięciodniowe kursy zdobnictwa.

[edukacja zawodowa]

XXXIII/98. Jan Bochnia, *Nasze dzieci*, „Gł. Ludu” 1910, nr 36, s. 3–5.

Na czym polega wychowanie dzieci. Nauka pacierza obowiązkiem religijnym rodziców. Walka z lekceważeniem nauki przez dziecko. Posyłanie dzieci do szkoły. Niedostateczna liczba nauczycieli. Braki w wychowaniu i nauczaniu dzieci. Odciąganie dzieci od nauki przez nakładanie na nie wielu obowiązków domowych.

[nauczyciel/pedagog, wychowanie religijne, wychowanie w rodzinie]

XXXIII/99. *Do szkoły!*, „Gł. Ludu” 1910, nr 36, s. 5.

Troski rodziców związane z nowym rokiem szkolnym. Wielkie i liczne wydatki. Troška, komu powierzyć dziecko, jaką zapewnić opiekę. Wybór stancji. Kierowanie się ceną w wyborze szkoły i opieki dla dziecka. Wydatki na książki, przybory szkolne i ubrania.

[pomoce dydaktyczne i podręczniki, wychowanie w rodzinie]

XXXIII/100. Jan Bochnia, *Domy ludowe*, „Gł. Ludu” 1910, nr 39, s. 2–3.

Starania kapłanów w kwestii zakładania kółek rolniczych, sklepów spółkowych, towarzystw zawodowych. Wzrost świadomości społeczeństwa na temat pracy rolników i rzemieślników. Postęp w gospodarstwach wiejskich. Każda gmina powinna posiadać domy ludowe.

[oświata ludowa]

XXXIII/101. Jan Bochnia, *Bez opieki*, „Gł. Ludu” 1910, nr 39, s. 4.

Niezaradność społeczna rodziców wiejskich. Kwestia opieki nad dziećmi podczas prac polowych. Wypadki spowodowane brakiem nadzoru nad małoletnimi to wynik braku oświaty. Konieczność opieki dorosłych nad dziećmi.

[opieka, wychowanie w rodzinie]

XXXIII/102. *Siła narodu*, „Gł. Ludu” 1910, nr 40, s. 2.

O bogactwie narodu decyduje oświata. Rola religii w wychowaniu dzieci i młodzieży. Nauka religii usunięta ze szkół we Francji. Demoralizacja młodego pokolenia wychowywanego bez religii.

[oświata ludowa, wychowanie moralne, wychowanie religijne]

XXXIII/103. J. Janiszewska, *W dziatwie i młodzieży przyszłość nasza*, „Gł. Ludu” 1910, nr 40, s. 4–5.

Wpływ środowiska rodzinnego na wychowanie dzieci i młodzieży. Atmosfera domu. Niżski autorytet ojca. Posłuszeństwo a wolna wola dzieci. Prawda i szczerłość w życiu dziecka.

[wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

XXXIII/104. Maria Czerszy...na, *Głos Polki*, „Gł. Ludu” 1910, nr 42, s. 4–5.

Sprawa wychowania dobrych synów i córek dla Polski. Przygotowanie do znoszenia trudów życia, kształtowanie charakteru młodych. Higieniczny styl życia. Znajomość literatury i historii Polski. Matka przewodniczką dzieci, ich nauczycielką.

[macierzyństwo, wychowanie patriotyczne i obywatelskie, wychowanie w rodzinie]

XXXIII/105. W.W., *Spoleczne znaczenie wycieczek zbiorowych*, „Gł. Ludu” 1910, nr 42, s. 6–7.

Edukacyjna funkcja wycieczek i podróży. Społeczne znaczenie oświaty. Wycieczki ogrodników do Kruszyny, majątku książąt Lubomirskich. Nauczanie poglądowe.

[metody nauczania, wycieczki/krajoznawstwo]

XXXIII/106. Antoni Marcinkowski, *W sprawie bez opieki*, „Gł. Ludu” 1910, nr 44, s. 5–6.

Zadania ochroniarcki. Brak przygotowania kobiet wiejskich do pracy ochroniarcki. Brak pieniędzy na ochrony. Nauka i wychowanie jako obowiązek rodzicielski. Zaniedbania w nauce dziewcząt.

[ochronki, opieka]

XXXIII/107. *Brud – to choroba, czystość to zdrowie*, „Gł. Ludu” 1910, nr 44, s. 3.

Higiena mieszkań. Krytyka złych warunków mieszkaniowych na wsi (małe okna, wilgoć). Gorączka. Jak postępować z chorym. Racjonalna dieta.

[zdrowie i higiena]

XXXIII/108. Jan Bochnia, *W sprawie – Bez opieki. W odpowiedzi p. Marcinkowskiemu słów kilka*, „Gł. Ludu” 1910, nr 47, s. 4.

Ochroniarka i jej zadania. Czasowa opieka nad małoletnimi podczas prac polowych. Ochrona dzieci przed wypadkami podczas prac polowych. O konieczności zakładania ochronek na wsiach.

[ochronki, opieka]

XXXIII/109. Józef Rogala, *Czy wykształcenie naukowe potrzebne jest kobiecie?*, „Gł. Ludu” 1910, nr 49, s. 5–6.

O potrzebie wykształcenia kobiet. Krytyka lenistwa kobiet niezainteresowanych zdobywaniem wykształcenia. Kształcenie ustawiczne i jego rola w rozwoju człowieka. Mowa i postępowanie osoby wykształconej.

[dostęp do edukacji, edukacja dziewcząt i kobiet, wychowanie moralne]

XXXIII/110. *Czy rodzice powinni bić dzieci za każde przewinienie?*, „Gł. Ludu” 1910, nr 49, s. 8.

Krytyka wychowywania dzieci przez karanie. Bicie dziecka błędem wychowawczym. Kary powinny być starannie obmyślane i wybierane. Kara cielesna. Choroby nerwowe dzieci jako skutek bicia. O niebezpieczeństwach bicia dzieci w głowę. Bicie niszczy godność dziecka. Przemoc objawem nieudolności rodziców. Nie należy ulegać kaprysom dzieci.

[kary i nagrody, wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

XXXIII/111. *Praca dzieci*, „Gł. Ludu” 1910, nr 50, s. 4.

Sprawa utrzymania rodziny. Krytyka przedwczesnego posyłania dzieci do pracy. Duży odsetek dzieci pracujących na wsi to skutek biedy. Dzieci robotnicze są źle odżywiane i wychowywane w złych warunkach zdrowotnych. Brak opieki rodzicielskiej, w tym macierzyńskiej.

[macierzyństwo, wychowanie przez pracę]

XXXIII/112. *Zaburzenia w Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie*, „Gł. Ludu” 1911, nr 7, s. 5.

Zachowania postępowej młodzieży akademickiej na wykładach ks. prof. Kazimierza Zimmermanna. Trzech studentów ukaranych wydaleniem z Uniwersytetu. Strajk części młodzieży akademickiej. Siłowe przerwanie wykładów przez strajkujących. Etyczna ocena zachowania młodzieży.

[edukacja akademicka]

XXXIII/113. *Oj te Saksy!*, „Gł. Ludu” 1911, nr 7, s. 5–6.

Chłopcy i dziewczęta poszukujący pracy za granicą w Prusach, Danii, Szwecji, Francji. Wyjazdy w celach zarobkowych. Dwie postawy młodzieży wobec zarobionych pieniędzy: przesyłanie oszczędności rodzinie lub wydawanie na hulanki.

[rodzina, wychowanie moralne]

XXXIII/114. *O wychowaniu młodzieży*, „Gł. Ludu” 1911, nr 7, s. 4.

O kłopotach wychowawczych rodziców. Postulat wychowania dzieci w duchu religijnym i narodowym. Dom rodzicielski pierwszą szkołą. Rodzice polscy na obczyźnie. Dzieci unikające języka ojczystego i szcycące się znajomością obcego. Czytanie na emigracji książek polskich, szczególnie religijnych. Książki historyczne. Wydawnictwa ludowe, powiastki pisane językiem prostym i zrozumiałym.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie, wychowanie religijne, wychowanie w rodzinie]

XXXIII/115. *Jeszcze o awanturach na Uniwersytecie Krakowskim*, „Gł. Ludu” 1911, nr 8, s. 4.

Na temat niepokojów na Uniwersytecie Krakowskim, o które oskarżano Żydów i socjalistów. Skargi na polskich profesorów.

[edukacja akademicka]

XXXIII/116. *Higiena dzieci do lat 10.*, „Gł. Ludu” 1911, nr 12, s. 3–4; nr 13, s. 6–7; nr 18, s. 5.

Matka i jej rola w wychowaniu. Konieczna pedagogizacja rodziców. Pielęgnacja twarzy. Choroby oczu. Odżywianie dzieci i młodzieży. Napoje odpowiednie dla dzieci. Postulat, aby nigdy nie podawać dzieciom alkoholu.

[zdrowie i higiena]

XXXIII/117. *Z kursów rolniczych w Lublinie*, „Gł. Ludu” 1911, nr 14, s. 4.

Lubelski Wydział Kółek Rolniczych. Bezpłatne kursy rolnicze w Lublinie (styczeń–marzec 1911). Program kursów.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa]

XXXIII/118. Alfonsa Kanigowska, *O wychowaniu dzieci*, „Gł. Ludu” 1911, nr 17, s. 6; nr 18, s. 5–6; nr 19, s. 4–5.

Matka strażniczką rodzinnego szczęścia. Znaczenie dobrego przykładu rodziców w wychowaniu dziecka. Dbłość o ciało i duszę dziecka.

[macierzyństwo, wychowanie w rodzinie]

XXXIII/119. *O niewoli naszych dzieci*, „Gł. Ludu” 1911, nr 18, s. 3–4; nr 27, s. 4–5.

Krytyka nieposyłania dzieci do szkół i przekonań rodziców, że wychowują dzieci po to, by im pomagały, a czas w szkole jest zmarnowany.

[wychowanie w rodzinie]

XXXIII/120. *Zakładajmy szkoły ludowe*, „Gł. Ludu” 1911, nr 23, s. 2.

Postulat zakładania szkół ludowych na wsi. Nauka dzieci to najlepszy kapitał rodziców. Walka z ciemnotą i zacofaniem na wsi. Przykład zacofania: dziesięciolatek nie zna pacierza.

[szkolnictwo]

XXXIII/121. *Święta w szkołach ludowych*, „Gł. Ludu” 1911, nr 28, s. 4–5.

Przerwy świąteczne w szkołach ludowych. Zagrożenie przerwaniem nauki.

[odpoczynek i rekreacja, szkolnictwo]

XXXIII/122. *Wieśniak z Obrytego, Młody do Młodych*, „Gł. Ludu” 1911, nr 33, s. 3.

Dobrobyt kraju zależy od młodego pokolenia. Edukacyjna rola wystaw, pokazów i kursów rolniczych. Młodzież i jej praca w rolnictwie. Wiedza umożliwia lepsze gospodarowanie ziemią. Rola pracy w życiu człowieka. Praca dla siebie i praca społeczna. Oświata to większe dobrodziejstwo niż pomoc materialna. Postulat doskonalenia w zakresie rolnictwa.

[edukacja zawodowa, popularyzacja wiedzy pedagogicznej, wychowanie przez pracę]

XXXIII/123. Antoni Marcinkowski, *O początkowym nauczaniu*, „Gł. Ludu” 1911, nr 35, s. 4–5.

Rola nauczania początkowego dla powodzenia dalszej nauki dziecka. Szkoły początkowe a prawidłowe przygotowanie dzieci do kolejnych etapów edukacji. Doskonalenie czytania. Gimnazja – klasy wstępne i przedwstępne.

[edukacja elementarna, metody nauczania]

XXXIII/124. D-mol, *W sprawie nauki u organistów*, „Gł. Ludu” 1911, nr 35, s. 6.

Szkoły dla organistów w Warszawie i na prowincji. Obowiązki nauczycieli.

[edukacja artystyczna, wychowanie estetyczne]

XXXIII/125. Mieczysław Zawadzki, *Higiena ludowa*, „Gł. Ludu” 1911, nr 23, s. 6–7; nr 36, s. 6.

Kąpiele ludowe. Najbardziej rozpowszechniony sposób mycia się na wsi. Walka z alkoholizmem. Następstwa nadużywania alkoholu, używania go przez dzieci. Dzieci alkoholików wyrastają na złodziei, podpalaczy, włóczęgów i żebraków. Przyczyny alkoholizmu.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, wychowanie moralne]

XXXIII/126. J. Krzemyk, *Do szkoły*, „Gł. Ludu” 1911, nr 37, s. 3.

Walka z analfabetyzmem na wsi. Ojcowie wydają pieniądze na alkohol zamiast na książki dla dzieci. O wychowaniu młodego pokolenia dla dobra kraju. Moralny obowiązek rodziców: dbałość o wykształcenie dzieci. Nauczanie i wychowanie młodego pokolenia w duchu religijnym i narodowym to obowiązek narodowy. „Głos Ludu” propaguje oświatę i naukę na wsi.

[analfabetyzm, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXXIII/127. Stanisław Stasiak, *O szkole*, „Gł. Ludu” 1911, nr 47, s. 2.

Mieszczanie w Krzepicach nie zgodzili się na otwarcie dwuklasowej szkoły dla dzieci w przekonaniu, że szkoły są niepotrzebne. Brak zrozumienia, czym jest nauka, co szkoła daje dzieciom. Człowiek nieumiejący czytać i pisać nie rozumie otaczającej rzeczywistości. Oświata jedynym środkiem do usunięcia biedy. Szkoły w Sobieszynie, Pszczelinie i kursy w Nałęczowie. Konieczność posyłania dzieci do szkółek wiejskich.

[edukacja zawodowa, szkolnictwo]

XXXIII/128. *Jak się obchodzono z rodzicami dawniej i dziś*, „Gł. Ludu” 1911, nr 51, s. 1–2.

Zmiany potrzebne w zachowaniu rodziców. Rodzice nadmiernie zabiegają o jak najlepsze wychowanie dziecka; chcąc zostawić mu majątek, sami tracą siły i zdrowie. Na starość zdani na opiekę dzieci, często niechętną. Dzieci nie dbają o starszych, często zmuszają rodziców do oddania majątku.

[wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

XXXIII/129. J[ózef] Sieciński, *Czas już!*, „Gł. Ludu” 1915, nr 3, s. 1.

Środki zabezpieczające życie mieszkańców w czasie wojny. Ćwiczenia gimnastyczne. Kursy dla analfabetów. Inteligencja żydowska i jej działania na rzecz społeczeństwa. Tanie kuchnie ratujące dzieci przed głodem. Zbiórki odzieży.

[opieka, oświata ludowa]

XXXIII/130. J[ózef] Sieciński, *Wiosna się zbliża!*, „Gł. Ludu” 1915, nr 7, s. 1.

Bezmyślna swawola gubi jednostki i narody. Złamane życie dzieci, które nie słuchają rodziców.

[opieka, wychowanie w rodzinie]

XXXIII/131. *W sprawie nauczycielstwa ludowego*, „Gł. Ludu” 1917, nr 2, s. 2–3.

Troska o byt nauczycieli ludowych i ich rodzin.

[nauczyciel/pedagog]

XXXIII/132. Wasz Brat J[an] Bochnia, *Do młodzieży*, „Gł. Ludu” 1917, nr 7, s. 2.

O próżnowaniu młodzieży wiejskiej. Postulat podejmowania przez nią pracy. Zachęta do zakładania stowarzyszeń oświatowych, organizowania kół PMS. Postulat, by młodzież była aktywna społecznie i działała dla dobra ogółu społeczeństwa. Rola nauki w szkole oraz samodzielnej nauki z książki. Znaczenie edukacji domowej.

[aktywność młodzieży, opieka, wychowanie w rodzinie]

XXXIII/133. L. Starzyński, *O kierunek Polskiej Macierzy*, „Gł. Ludu” 1917, nr 7, s. 2–3.

O zebraniu ogólnym Kół PMS (16 lutego 1918 r.). Uchwały. Szkoły zakładane przez PMS i ich charakter. Kierunek nauczania w duchu katolickim. Koło PMS w Częstochowie.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, szkolnictwo]

XXXIII/134. *Polska Macierz Szkolna*, „Gł. Ludu” 1917, nr 8, s. 2–3.

O wznowieniu działalności PMS. Poparcie społeczeństwa wiejskiego dla działań PMS. Sprawy oświaty narodowej. Seminarium nauczycielskie. Kursy pedagogiczne. Pomoc nauczycielom w poszukiwaniu pracy. Gmina Bełżyce dowodem na to, jak lud pragnie oświaty: mieszkańcy założyli 10 kół PMS. Zmiany w ustawie PMS.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XXXIII/135. Korab, *Dlaczego powinniśmy i musimy się uczyć*, „Gł. Ludu” 1917, nr 10, s. 2–3.

Oświata chroni przed oszustami, wyzyskiwaczami. O zrozumieniu przez chłopów potrzeby nauki. Wiedza ma wpływ na funkcjonowanie człowieka w życiu codziennym.

[dostęp do edukacji, wychowanie w rodzinie]

XXXIII/136. L. Bierzyński, *Seminarium nauczycielskie*, „Gł. Ludu” 1917, nr 11, s. 4.

Przygotowanie nauczycieli do pracy zawodowej. Pilna potrzeba założenia seminarium nauczycielskiego. Pomysł założenia w Częstochowie seminarium nauczycielskiego, przeznaczanego dla kandydatów spośród młodzieży męskiej w wieku 15–20 lat (kurs czteroletni). Bursza dla uczniów. Postulat, aby do seminarium uczęszczała młodzież wiejska.

[nauczyciel/pedagog]

XXXIII/137. N.R., *Oświata a wychowanie*, „Gł. Ludu” 1917, nr 15, s. 1.

Rodzice pozostawiający dzieci na łasce losu, niezainteresowani sprawami wychowania. Rodzice widzący w dzieciach tylko siłę roboczą. Skutki bezmyślnego wychowywania. Dobre wychowanie skarbem dla dziecka. Oświata bez kształtowania charakteru nie wyda owoców.

[wychowanie w rodzinie]

XXXIII/138. Zygmunt Chełmicki, „*Ratujcie dzieci*”, „Gł. Ludu” 1917, nr 22, s. 1; nr 23, s. 1.

Postulat ratowania dzieci od nędzy. Nędza popycha dzieci do demoralizacji, prób samobójczych. Wojna wpływa negatywnie na dzieci pod względem zdrowotnym i moralnym. Ważna rola wychowania w ochronkach.

[ochronki, opieka]

XXXIII/139. Antoni M... nauczyciel ludowy, *W sprawie bytu nauczycieli ludowych*, „Gł. Ludu” 1917, nr 22, s. 2.

Tragiczne położenie nauczycielstwa ludowego. Zbyt skromna pensja nauczycieli. Ogół społeczeństwa niewrażliwy na niedolę nauczycieli.

[nauczyciel/pedagog]

XXXIII/140. Józef Sokół, *Do was młodzieży szkolna!*, „Gł. Ludu” 1917, nr 26, s. 1.

Konieczność edukacji młodzieży wiejskiej. Należy ją przygotowywać do wypełniania obowiązków. Powinna posiadać umiejętność gospodarowania na wsi. W czasie wakacji nie powinna trwonić czasu, ma wypoczywać, ale też pracować, wspierać rodziców.

[szkolnictwo, wychowanie przez pracę, wychowanie w rodzinie]

XXXIII/141. *Kilka słów o wychowaniu naszych dzieci*, „Gł. Ludu” 1917, nr 31, s. 1–2.

O wychowaniu młodego pokolenia. Nie należy żałować środków na oświatę. Od najmłodszych lat należy zaszczepić w dziecku religię i moralność. Ważna rola domowego wychowania dzieci. Wpływ matki na ukształtowanie umysłu i serca dziecka. Krytyka szczególnego zamiłowania do obcych języków i obyczajów, związanego z zatrudnianiem cudzoziemców jako wychowawców. Stawianie języka obcego przed ojczystym.

[szkolnictwo, wychowanie w rodzinie]

XXXIII/142. *Wrażenia z I zjazdu nauczycielstwa polskiego w Częstochowie*, „Gł. Ludu” 1917, nr 35, s. 2–3.

Ruch nauczycielski i jego wpływ na kształtowanie się stosunków w szkolnictwie i oświacie. Regulacje prawne i organizacyjne. Szkolnictwo na wsi.

[nauczyciel/pedagog, szkolnictwo]

XXXIII/143. Ks. Błarkiewicz, *Zdradliwa oświata*, „Gł. Ludu” 1917, nr 38, s. 3–4.

Dzieci chłopów i robotników nie otrzymują w szkołach odpowiedniej dla nich nauki. O organizacji i funkcjonowaniu szkół ludowych. Powinny one być ściślej związane z pracami w gospodarstwie domowym. Program nauki powinien obejmować m.in. pszczelnicztwo, ogrodnictwo, sadownictwo, kwiaciarstwo, ślusarstwo, stolarstwo. W programie nauk dla dziewcząt należy uwzględnić sycie. Konieczność kształcenia dzieci przez rodziców.

[oświata ludowa, program nauczania, szkolnictwo]

XXXIII/144. *Wychowywanie naszych córek*, „Gł. Ludu” 1917, nr 38, s. 4.

Wychowanie i kształcenie córek obowiązkiem rodziców. Przygotowanie do wypełniania obowiązków w samodzielnym dorosłym życiu.

[edukacja dziewcząt i kobiet, wychowanie w rodzinie]

XXXIII/145. J[ózef] Sieciński, *Przyrzeknijmy dziś!*, „Gł. Ludu” 1917, nr 41, s. 1–2.

Znaczenie wykształcenia. To spośród wykształconych synów wyłonią się przyszli rządzący. Wychowanie młodych Polaków na zdrowych i uczciwych obywateli. Na wsi młodzi najczęściej kochają swoje gospodarstwo, tzw. swój zagon, a powinni kochać ojczyznę i należyce wypełniać obowiązki wobec niej.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXXIII/146. *Pierwsza szkoła kooperacji*, „Gł. Ludu” 1917, nr 41, s. 2.

Zapowiedź otwarcia 25 września 1917 r. szkoły kooperacji w Ołtarzewie. Szkoła własnością Warszawskiego Związku Stowarzyszeń Spożywczych. Kursy kooperacji im. Stanisława Kierbedzia w Ołtarzewie. Pięciomiesięczne teoretyczne i praktyczne przygotowanie sklepowych dla stowarzyszeń spożywczych. Program nauczania.

[edukacja zawodowa, program nauczania, szkolnictwo]

XXXIII/147. *Dwuletnia niższa szkoła rolnicza*, „Gł. Ludu” 1917, nr 41, s. 2–3.

Zapowiedź uruchomienia dwuletniej niższej szkoły rolniczej w Brzozowej (powiat garwoliński). Wstęp do szkoły dla synów drobnych rolników. Wymagania wobec uczniów.

[edukacja zawodowa, szkolnictwo]

XXXIII/148. *Ogród przy szkole*, „Gł. Ludu” 1917, nr 43, s. 3; nr 46, s. 3; nr 47, s. 3; nr 48, s. 3–4.

Postulat zakładania ogrodów przy szkołach. Wychowawcza i dydaktyczna rola ogródka. Warzywniak w ogrodzie szkolnym. Znaczenie ogrodów szkolnych i ich funkcja pedagogiczna. Walory zdrowotne ogródków szkolnych.

[edukacja zawodowa, metody nauczania]

XXXIII/149. J[ózef] Sieciński, *Strzeżcie się!*, „Gł. Ludu” 1918, nr 14, s. 1–2.

Postulat czujnej opieki nad dorastającą młodzieżą, która łatwo poddaje się indoktrynacji, werbowaniu do różnych stronnictw politycznych. Ważna rola duchowego przewodnika młodzieży.

[wychowanie moralne, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXXIV. „Głos Narodu”

Warszawa 1913–1914

XXXIV/1. Stefania Ottowa, *Głos na czasie*, „Gł. Nar.” 1913, nr 6, s. 90.

Krytyka sposobu inscenizacji jasełek i szopek bożonarodzeniowych. Zwrócono uwagę na ich szkodliwy wpływ na psychikę i charakter dziecka. Niewłaściwe przygotowywanie bożonarodzeniowych widowisk wynikiem braku znajomości pojęć pedagogicznych.

[edukacja artystyczna]

XXXIV/2. Czesław Ksawery Jankowski, *O figielki świąteczne*, „Gł. Nar.” 1913, nr 8, s. 128–129.

Kupowanie nieodpowiednich zabawek dla dzieci z okazji Świąt Bożego Narodzenia. Wybór właściwych zabawek dopasowanych do wieku dziecka. Nieodpowiednie zabawki pozbawiają dzieci kreatywności i wyobraźni. Wartości dydaktyczne zabawek.

[zabawki]

XXXIV/3. J.S., *Wróg ludu naszego*, „Gł. Nar.” 1913, nr 9, s. 157.

Alkoholizm jako problem społeczny i zdrowotny. Społeczne skutki nadużywania alkoholu. Krzywdy materialne i moralne. Edukacja grup nieelitarnych jako remedium na to zjawisko.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, wychowanie moralne]

XXXIV/4. Lech, *O dziecko*, „Gł. Nar.” 1914, nr 7, s. 100.

W jaki sposób atmosfera otoczenia i środowisko osób dorosłych wpływają na kształtowanie systemu wartości u dziecka, gromadzenie doświadczeń, emocji i kształtowanie nawyków.

[rozwój dziecka, wychowanie moralne]

XXXV. „Głos Płocki”

Płock 1908–1914

XXXV/1. *W kwestii szkolnictwa ludowego*, „Gł. Pł.” 1908, nr 4, s. 1.

Rozważania dotyczące funkcjonowania szkolnictwa ludowego. Propagowanie roli szkół ludowych, postulaty wzmacniania ich funduszy.

[analfabetyzm, dostęp do edukacji, oświata ludowa]

XXXV/2. *W sprawie otwierania szkół początkowych*, „Gł. Pł.” 1908, nr 4, s. 2.

Wskazania możliwości uzyskania pozwolenia na otwarcie szkół prywatnych w związku z zamknięciem szkół PMS.

[dostęp do edukacji, szkoły prywatne]

XXXV/3. *Za wiele pesymizmu*, „Gł. Pł.” 1908, nr 9, s. 1.

Analiza warunków życia społecznego i stanu pracy publicznej. Postulaty odnowy moralnej, oświatowej i kulturalnej. Znaczenie społecznej działalności oświatowej.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XXXV/4. *W sprawie matur*, „Gł. Pł.” 1908, nr 10, s. 1; nr 11, s. 1.

Rozważania na temat słabych stron formuły egzaminu dojrzałości i metod nauczania. Analiza systemu egzaminów dojrzałości. Postulaty reformy egzaminu dojrzałości.

[szkoły średnie]

XXXV/5. *W sprawie własnej siedziby Towarzystwa Naukowego*, „Gł. Pł.” 1908, nr 16, s. 1.

Omówienie sytuacji Towarzystwa Naukowego Płockiego i podległych mu instytucji. Analiza problemów lokalowych organizacji i jej przyszłości.

[biblioteki i czytelnie, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XXXV/6. Aniela Chmielińska, *Wrażenia z Domu Ludowego w Płocku*, „Gł. Pł.” 1908, nr 17, s. 1–2.

Refleksje o działalności Domu Ludowego w Płocku. Sugestie dotyczące tematów odczytów i ich systematyzacji, zadań prelegentów na prowincji, zachęcania słuchaczy do aktywności umysłowej.

[oświata pozaszkolna, samokształcenie/samowychowanie]

XXXV/7. Ks. A.S., *Projekt prawa o etatowych nauczycielach języka polskiego w seminariach nauczycielskich w oświetleniu rzeczywistości*, „Gł. Pł.” 1908, nr 19, s. 1.

Krytyczna analiza projektu prawa procedowanego w Dumie i Radzie Państwa, dotyczącego zasad nauczania języka polskiego w seminariach nauczycielskich.

[język i autonomia narodowa w edukacji, polityka oświatowa]

XXXV/8. *W sprawie kursów dla nauczycieli ludowych*, „Gł. Pł.” 1908, nr 20, s. 1.

Stan szkolnictwa ludowego w Królestwie Polskim. Wskazanie braku wykwalifikowanych nauczycieli jako głównego powodu niedomagania oświaty ludowej. Postulaty przygotowania wykwalifikowanej kadry pedagogicznej.

[nauczyciel/pedagog, oświata ludowa]

XXXV/9. Roman Pilarz, *Wystawa gimnazjum polskiego*, „Gł. Pł.” 1908, nr 26, s. 1; nr 27, s. 1–2.

Podsumowanie wystawy powstałej z okazji drugiej rocznicy istnienia gimnazjum polskiego w Płocku. Pochwała działalności placówki, uczniów i nauczycieli.

[szkoły średnie, twórczość dzieci i młodzieży]

XXXV/10. *Głos nauczyciela ludowego*, „Gł. Pł.” 1908, nr 28, s. 1–2; nr 29, s. 1–2.

Odpowiedź czytelnika na artykuł *W sprawie kursów dla nauczycieli ludowych* („Gł. Pł.” 1908, nr 20). Polemika z zastrzeżeniami stawianymi nauczycielom ludowym oraz ich wykształceniu, kwalifikacjom i moralności. Refleksje na temat trudów pracy nauczycielskiej.

[nauczyciel/pedagog, oświata ludowa]

XXXV/11. *Z zaboru pruskiego*, „Gł. Pł.” 1908, nr 31, s. 3–4.

Doniesienia dotyczące sytuacji młodzieży polskiej w zaborze pruskim. Charakterystyka procesu germanizacji. Informacje o uchwaleniu ustaw językowych. Opis antypolskich działań w szkołach oraz w życiu społecznym. Informacje o projekcie wywłaszczenia.

[germanizacja, język i autonomia narodowa w edukacji]

XXXV/12. *O wychowaniu domowym dziatwy wiejskiej*, „Gł. Pł.” 1908, nr 32, s. 1–2.

Informacje o zaniedbaniach w początkowym wychowaniu dzieci wiejskich i brakach w pedagogizacji domowej. Postulaty pod adresem nauczycieli ludowych dotyczące metod nauczania i rozwoju dzieci.

[metody nauczania, metody wychowania, wychowanie w rodzinie]

XXXV/13. *Ogród Jordana w Płocku*, „Gł. Pł.” 1908, nr 33, s. 1–2; nr 34, s. 1–2.

Refleksje o stanie higieny w Płocku oraz niedostatecznej liczbie placów, ogrodów publicznych i miejsc zabaw dla dzieci. Informacje o wskazaniach KEN odnośnie edukacji fizycznej i wychowania fizycznego.

[wychowanie fizyczne i sport, zdrowie i higiena]

XXXV/14. *Zwycięstwo słabych*, „Gł. Pł.” 1908, nr 41, s. 1; nr 42, s. 1–2.

Refleksje o relacjach w szkole i sukcesach „słabych” jednostek, które zwyciężają nad uprzywilejowanymi, w kontekście teorii Alfreda Adlera. Podkreślenie znaczenia tej teorii nie tylko dla lekarzy, ale także dla socjologów i pedagogów. Opinie na temat dzieci z niepełnosprawnością w nawiązaniu do teorii Adlera.

[psychologia dzieci i młodzieży, rozwój dziecka]

XXXV/15. *Nowe zarządzenia szkolne*, „Gł. Pł.” 1908, nr 76, s. 1–2.

Informacje dotyczące rozporządzenia odsuwającego polskich nauczycieli od nauczania języka rosyjskiego, historii i geografii w szkołach średnich Królestwa Polskiego. Refleksje dotyczące wymiaru prawnego wydanego rozporządzenia.

[język i autonomia narodowa w edukacji, rusyfikacja, szkoły średnie]

XXXV/16. *Jeszcze w sprawie 9:92*, „Gł. Pł.” 1908, nr 82, s. 1–2.

Przedstawienie wyników egzaminów państwowych z kursu gimnazjalnego, które zakończyły się uzyskaniem świadectwa szkolnego przez 9 kandydatów na 92 przystępujących do egzaminu. Refleksje dotyczące komentarzy prasowych w tej sprawie.

[szkoły średnie]

XXXV/17. *Nasze położenie kulturalne w zaborze pruskim*, „Gł. Pł.” 1908, nr 95, s. 1–2.

Środki stosowane przez rząd pruski wobec kultury polskiej. Przedstawienie sytuacji szkół, księgarń, bibliotek i polskiego życia kulturalnego w zaborze pruskim.

[germanizacja, język i autonomia narodowa w edukacji]

XXXV/18. *Przyszła szkoła polska według projektów rosyjskich*, „Gł. Pł.” 1908, nr 97, s. 1–2; nr 99, s. 1–2.

Informacje o projektach prawa szkolnego opracowanych przez rosyjskie partie polityczne. Refleksje dotyczące zbiurokratyzowania ścieżki umożliwiającej wprowadzenie w danej szkole wykładowego języka ojczystego.

[język i autonomia narodowa w edukacji, rusyfikacja]

XXXV/19. *Z Torunia. Prześladowanie polskich dzieci pod Prusakiem*, „Gł. Pł.” 1909, nr 13, s. 2–3.

Problem przymusu uczęszczania przez dzieci polskie do rządowych szkół pruskich oraz ich prześladowania w tychże szkołach. Informacje dotyczące wykształcenia nauczycieli pruskich i krytyka ich niskich kwalifikacji zawodowych.

[germanizacja, język i autonomia narodowa w edukacji]

XXXV/20. *Co jest pornografia*, „Gł. Pł.” 1909, nr 14, s. 2–3.

Uwagi na temat przeciwdziałania propagandzie pornografii przez biskupów płockich. Omówienie zjawiska z perspektywy psychologicznej, społecznej i prawnej. Refleksje o domniemanym braku moralności w sztuce.

[wychowanie moralne]

XXXV/21. *W sprawie wydziału pedagogicznego przy Towarzystwie Naukowym*, „Gł. Pł.” 1909, nr 22, s. 1.

Relacja dotycząca utworzenia przy Towarzystwie Naukowym Płockim osobnego wydziału, skupiającego osoby prowadzące działania edukacyjne i interesujące się nauczaniem. Omówienie uprawnień wydziału i jego planowych działań.

[popularyzacja wiedzy pedagogicznej]

XXXV/22. Józef Kosowski, *Dla przyszłości narodu dzieci rozwijamy*, „Gł. Pł.” 1909, nr 40, s. 1–2.

Omówienie projektu organizowania wycieczek dzieci wiejskich do Warszawy. Refleksje o niedostatecznym wychowaniu przyszłych obywateli, znikomej znajomości świata, braku szerszego światopoglądu. Postulat do nauczycieli, by dzieci lepiej poznawały swój kraj, m.in. podczas wycieczek wakacyjnych.

[wycieczki/krajoznawstwo]

XXXV/23. *Kilka słów o przysposabianiu domowym do szkoły dziatwy wiejskiej*, „Gł. Pł.” 1909, nr 41, s. 1–2.

Uwagi o słabych stronach szkół ludowych i kwalifikacjach nauczycieli ludowych. Znaczenie ochronki w wychowaniu umysłowym i moralnym dzieci. Wskazanie roli rodziców w nauczaniu dzieci podstawowych umiejętności czytania, pisania i liczenia.

[ochronki, współpraca rodziny ze szkołą, wychowanie w rodzinie]

XXXV/24. Wanda Popławska, *Kilka uwag o życiu wsi i wychowaniu dziatwy wiejskiej*, „Gł. Pł.” 1909, nr 53, s. 1.

Opinia na temat trudów życia dzieci wiejskich i wpływu ich codziennych obowiązków na słaby rozwój umysłowy i moralny. Zarzuty wobec rodziny, jako niewystarczająco zaangażowanej we wspieranie harmonijnego rozwoju dziecka.

[dostęp do edukacji, wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

XXXV/25. *Nieco o zawieraniu małżeństw w sferze ludowej*, „Gł. Pł.” 1909, nr 62, s. 1–2.

Motywy i uwarunkowania zawierania małżeństw przez młodzież wiejską. Rola i udział rodziców w wyborze współmałżonka swych dzieci. Znaczenie małżeństwa w życiu społecznym i narodowym.

[rodzina, wychowanie moralne]

XXXV/26. *Jeszcze o zawieraniu małżeństw wśród ludu wiejskiego*, „Gł. Pł.” 1909, nr 64, s. 1.

Postawy młodego pokolenia wobec małżeństwa. Rola rodziny w przygotowaniu młodych ludzi do założenia własnej rodziny.

[rodzina, wychowanie moralne]

XXXV/27. Wanda Popławska, *Przyjmowanie prezentów przez nauczycieli wiejskich w oświetleniu pedagogicznym i społecznym*, „Gł. Pł.” 1909, nr 67, s. 1.

Refleksje o dodatkowych źródłach dochodu nauczycieli ludowych. Krytyka przyjmowania przez nauczycieli podarunków. Wpływ tego zjawiska na demoralizację dzieci i młodzieży.

[nauczyciel/pedagog, oświata ludowa, wychowanie moralne]

XXXV/28. *Po wystawie szkolnej*, „Gł. Pł.” 1909, nr 73, s. 1–2.

Informacje o wystawie w gimnazjum polskim w Płocku, prezentującej dorobek uczniów i nauczycieli. Uwagi o nikłym zainteresowaniu wystawą wśród miejscowej ludności. Podkreślenie roli szkoły w wychowaniu młodego pokolenia. Informacje o uznaniu matury gimnazjum polskiego w Płocku przez austriackie władze oświatowe oraz możliwościach dalszego kształcenia w Europie Zachodniej.

[szkoły średnie]

XXXV/29. *Dwa światopoglądy*, „Gł. Pł.” 1909, nr 94, s. 1–2.

Opinia na temat roli inteligencji w sprawach społecznych i oświatowych na prowincji. Jej aktywność w zakładaniu domów ludowych, towarzystw oświatowych, bibliotek, czytelni oraz organizowaniu odczytów i poganek. Refleksja o wzajemnym niezrozumieniu inteligencji i ludu.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa, oświata pozaszkolna]

XXXV/30. Stanisław Dąbrowski, *Współdziałanie domu i szkoły*, „Gł. Pł.” 1910, nr 3, s. 1–2.

Refleksja o wpływie życia rodzinnego na postawę moralną ucznia. Negatywna ocena relacji między rodziną a szkołą. Opinie na temat znaczenia rozwoju duchowego dziecka, nawiązanie do najnowszych kierunków w pedagogice.

[metody wychowania, współpraca rodziny ze szkołą, wychowanie w rodzinie]

XXXV/31. *Słowo o naszych czytelniach i bibliotekach*, „Gł. Pł.” 1910, nr 43, s. 1–2.

Informacje na temat zakładania i utrzymywania czytelni oraz bibliotek. Znaczenie dostawiania książek do możliwości i oczekiwań czytelnika.

[biblioteki i czytelnie, samokształcenie/samowychowanie]

XXXV/32. *Nasze czytelnictwo*, „Gł. Pł.” 1910, nr 46, s. 1.

Stan czytelnictwa wśród inteligencji miejskiej i prowincjonalnej. Korzystanie z bibliotek przez kobiety i mężczyzn.

[biblioteki i czytelnie, czytelnictwo]

XXXV/33. *O działalności kobiet w Galicji*, „Gł. Pł.” 1910, nr 53, s. 2.

Doniesienia o wzroście zainteresowania pracą społeczną kobiet w Płocku. Charakterystyka działalności „kólek ziemianek” w Galicji oraz zasług kobiet w pracy społecznej i oświatowej.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XXXV/34. *Szkoły zawodowe*, „Gł. Pł.” 1910, nr 67, s. 1.

Uwagi o potrzebie zakładania szkół zawodowych. Rola edukacji zawodowej w podniesieniu jakości przemysłu i rzemiosł.

[edukacja zawodowa]

XXXV/35. *Zwrot ku gorszemu w szkolnictwie elementarnym*, „Gł. Pł.” 1910, nr 76, s. 1.

Krytyka rodziców wobec szkół, dotycząca niskiego poziomu nauczania, zwłaszcza w zakresie nauki języka polskiego jako ojczystego.

[język i autonomia narodowa w edukacji]

XXXV/36. M[arcelina] Rościszewska, *W obronie szkoły polskiej*, „Gł. Pł.” 1910, nr 79, s. 1.

Polemika z pracą pedagoga Wojciecha Górskiego *Reforma szkolna*, która przedstawia krytykę poziomu nauczania w polskich szkołach, dostępności do edukacji, wychowania moralnego i niedostatków w nauczaniu języka polskiego.

[dostęp do edukacji, szkolnictwo]

XXXV/37. *Łączność szkoły z domem*, „Gł. Pł.” 1910, nr 83, s. 1.

Przedstawienie opinii o czynnikach składających się na wychowanie. Uwagi o zaangażowaniu szkoły i rodziny w proces wychowania.

[współpraca rodziny ze szkołą]

XXXV/38. J[adwiga] Kosmacińska, *Kilka słów w sprawie równouprawnienia kobiet*, „Gł. Pł.” 1910, nr 88, s. 3.

Refleksje na temat sytuacji kobiet w społeczeństwie, znaczenia ich wykształcenia i roli w wychowaniu przyszłych pokoleń.

[edukacja dziewcząt i kobiet]

XXXV/39. *Pajdokracja czyli rządy dzieci*, „Gł. Pł.” 1911, nr 13, s. 2–3.

Polemika z artykułem Andrzeja Niemojewskiego *Skład i pochodź armii piątego zaboru* („Myśl Niepodległa” 1911), propagującego ideę pajdokracji. Krytyka koncepcji władzy młodego pokolenia w szkołach i na uniwersytetach. Surowa ocena młodzieży polskiej, uznanie jej za zarozumiałą i niedojrzałą.

[aktywność młodzieży, wychowanie moralne]

XXXV/40. Wanda Popławska, *W sprawie artykułu: Korzystne prawo*, „Gł. Pł.” 1911, nr 23, s. 1–2.

Wypowiedź nauczycielki w sprawie propozycji przyjmowania dzieci do szkół ludowych ponad przyjętą liczebność pod warunkiem otrzymania dodatkowego wynagrodzenia. Krytyka systemu oświaty ludowej.

[oświata ludowa, szkolnictwo]

XXXV/41. *Nasze czytelnictwo ludowe*, „Gł. Pł.” 1911, nr 25, s. 1–2.

Informacje na temat rozwoju czytelnictwa i ruchu oświatowego oraz stanu zainteresowania czytelnictwem wśród ludu i inteligencji.

[czytelnictwo, oświata ludowa]

XXXV/42. *Dokąd dążymy?*, „Gł. Pł.” 1911, nr 31, s. 2.

Omówienie zgubnych skutków form życia towarzyskiego, bali, kinderbali. Krytyka stanu moralnego młodzieży.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość]

XXXV/43. *Zastój umysłowy*, „Gł. Pł.” 1911, nr 42, s. 1–2.

Krytyka znikomego zaangażowania wszystkich warstw społecznych w samokształcenie, naukę, rozwój umysłowy.

[samokształcenie/samowychowanie]

XXXV/44. W. Koskowska, *Kilka uwag o wychowaniu dzieci w wieku przedszkolnym*, „Gł. Pł.” 1911, nr 49, s. 1.

Zalety zakładów froeblovskich w wychowaniu dzieci. Znaczenie profesjonalnego przygotowania bon i nianiek. Podkreślenie zalet macierzyńskiego wychowywania, które może zastąpić najlepszą instytucję.

[edukacja przedszkolna, metody wychowania, rozwój dziecka]

XXXV/45. *Nieco o teatrach, pismach i książkach ludowych*, „Gł. Pł.” 1911, nr 70, s. 2–3.

Informacje o kolportażu literatury wśród inteligencji i ludu. Opinia na temat nieumiejętności ludu w kwestii doboru literatury. Krytyka zalewu rynku wydawniczego zagranicznymi pozycjami oraz niedoceniaania literatury polskiej.

[czytelnictwo, samokształcenie/samowychowanie]

XXXV/46. Władysław Gacki, *Z dziennika ucznia*, „Gł. Pł.” 1911, nr 91, s. 2; nr 92, s. 2; nr 93, s. 2.

Obowiązki wychowawcy szkolnego i jego wpływ na kształtowanie charakteru uczniów. Metody wychowania stosowane przez wychowawców i ich skuteczność. Przeciążenie nauczycieli-wychowawców obowiązkami w szkole i poza nią.

[metody wychowania, nauczyciel/pedagog]

XXXV/47. W[ładysław] Gacki, *Głos młodych*, „Gł. Pł.” 1912, nr 21, s. 1.

Rola i zadania młodzieży w społeczeństwie, znaczenie młodych ludzi dla narodu polskiego. Możliwości rozwoju i działań społecznych młodzieży w Płocku. Krytyka

Płocka jako miasta prowincjonalnego i słabo rozwiniętego pod względem kulturalnym i oświatowo-społecznym.

[aktywność młodzieży]

XXXV/48. A [leksander] Maciesza, *Nauka a obowiązki obywatelskie!*, „Gł. Pł.” 1912, nr 26, s. 1.

Uwagi na temat rozpowszechniania nauki i metod naukowych oraz dostępu do informacji o życiu narodu polskiego w coraz większej liczbie czasopism. Pochwała studiowania wybranej dziedziny wiedzy z korzyścią dla rozwoju umysłowego jednostki.

[samokształcenie/samowychowanie]

XXXV/49. *Muzyka jako cel wychowania*, „Gł. Pł.” 1912, nr 30, s. 1.

Muzyka jako środek wychowawczy i jej rola w rozwoju młodzieży. Niedostatki w zakresie kształcenia muzycznego i obcowania ze sztuką muzyczną w szkole, brak zainteresowania muzyką ze strony młodzieży.

[edukacja artystyczna]

XXXV/50. *W sprawie naszej kultury estetycznej*, „Gł. Pł.” 1912, nr 45, s. 1.

O znaczeniu kształcenia estetycznego (sztuka, muzyka, teatr) wszystkich warstw społecznych. Nierozzerwalny związek kultury narodowej z edukacją estetyczną.

[edukacja artystyczna, wychowanie estetyczne]

XXXV/51. *Młodzież ludowa*, „Gł. Pł.” 1912, nr 46, s. 1.

Uwagi na temat samodzielności młodzieży wiejskiej w kontekście nowo powstałego czasopisma „Drużyna” oraz roli samokształcenia wśród ludu. Pochwała aktywności, działań i dojrzałości moralno-umysłowej młodzieży wiejskiej.

[aktywność młodzież, samokształcenie/samowychowanie, twórczość dzieci i młodzieży]

XXXV/52. *Nowe kierunki w wychowaniu*, „Gł. Pł.” 1912, nr 54, s. 1–2.

Refleksje o zmianach w kierunkach współczesnego wychowania młodzieży i działaniach na rzecz jej wszechstronnego rozwoju. Rola skautingu i wychowania poprzez obcowanie z przyrodą.

[kontakt z przyrodą, skauting]

XXXV/53. *Jak korzystać z wakacji*, „Gł. Pł.” 1912, nr 55, s. 2.

Propozycje form spędzania przez młodzież czasu wolnego podczas wakacji. Podkreślenie znaczenia twórczych i rozwojowych działań oraz dążenia do poznawania życia ludu wiejskiego.

[aktywność młodzieży, odpoczynek i rekreacja]

XXXV/54. Mieczysław Themerson, *Walka społeczna z chorobami wenerycznymi*, „Gł. Pł.” 1912, nr 68, s. 2; nr 69, s. 2; nr 70, s. 2; nr 74, s. 2; nr 77, s. 3; nr 79, s. 2; nr 82, s. 2; nr 86, s. 2; nr 90, s. 2; nr 93, s. 2.

Informacje o skali chorób najczęściej występujących w społeczeństwie: gruźlicy, alkoholizmie i chorobach wenerycznych. Omówienie społecznych konsekwencji oraz sposobów leczenia chorób wenerycznych. Przedstawienie działań profilaktycznych i sposobów edukowania społeczeństwa, przedstawienie rozwiązań w krajach zachodnich. Problem lekceważenia przez młodzież zagrożeń chorobami wenerycznymi. Prostytucja jako główne źródło chorób wenerycznych. Uwagi o roli wychowania, etyki i nauki w przeciwdziałaniu prostytucji.

[przemoc wobec dzieci i młodzieży, zdrowie i higiena]

XXXV/55. *Towarzystwo Szkoły Ludowej w Galicji*, „Gł. Pł.” 1912, nr 90, s. 1.

Informacje o zakresie działalności TSL w Galicji. Szerzenie oświaty wśród wszystkich warstw społeczeństwa polskiego w Galicji.

[oświata ludowa, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XXXV/56. *Sprawa kobieca wśród ludu*, „Gł. Pł.” 1912, nr 99, s. 1–2.

Uwagi dotyczące potrzeby szerzenia oświaty wśród dziewcząt wiejskich, które niejednokrotnie zasilają szeregi prostytutek. Znaczenie propagowania praw kobiet i zaznajamiania dziewcząt wiejskich z ich prawami.

[edukacja dziewcząt i kobiet, przemoc wobec dzieci i młodzieży]

XXXV/57. *Wykształcenie rzemieślnicze*, „Gł. Pł.” 1913, nr 15, s. 1.

Uwagi na temat przestarzałego charakteru stowarzyszeń rzemieślniczych, potrzeby reformy cechów i nauki rzemiosła oraz podniesienia jakości wykształcenia zawodowego.

[edukacja zawodowa]

XXXV/58. I[gnacy] Lasocki, *Słów kilka w sprawie nauczania powszechnego*, „Gł. Pł.” 1913, nr 21, s. 1–2.

Poprawa stanu nauczania powszechnego i szkół gminnych dzięki wsparciu materialnemu ze strony państwa. Korzyści z zakładania szkół w każdej gminie.

[polityka oświatowa, szkolnictwo]

XXXV/59. Jadwiga Kosmacińska, *Kobiety a instytucje społeczne*, „Gł. Pł.” 1913, nr 44, s. 1–2.

Udział kobiet w życiu społeczno-narodowym na prowincji, krytyka braku ich zaangażowania w działalność instytucji społecznych. Refleksje dotyczące sposobów, które doprowadziły do zdobycia przez kobiety w innych krajach praw politycznych.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XXXV/60. W. Koskowska, *W sprawie wychowania (Jak odpowiadać dzieciom na pytania?)*, „Gł. Pł.” 1913, nr 47, s. 1–2.

Uwagi o oczekiwanych cechach charakteru i postawach wychowawców. Wskazówki dotyczące właściwych sposobów udzielania odpowiedzi dzieciom na ich pytania. Konieczność poważnego traktowania dziecięcych pytań i mówienia im prawdy.

[metody wychowania, nauczyciel/pedagog, rozwój dziecka]

XXXV/61. *Dziecko*, „Gł. Pł.” 1913, nr 78, s. 1–2.

Informacje o czasopismach pedagogicznych i nowo powstałym periodyku „Dziecko” adresowanym do osób zajmujących się wychowaniem dzieci. Omówienie głównych zadań pisma i podejmowanych tematów.

[popularyzacja wiedzy pedagogicznej]

XXXV/62. *Gimnastyka rytmiczna podług zasad prof. Dalcroza*, „Gł. Pł.” 1913, nr 81, s. 2; nr 82, s. 2.

Znaczenie troski o sprawność fizyczną dzieci i wprowadzenia równowagi między wychowaniem umysłowym a fizycznym. Uwagi dotyczące zaniedbań ze strony polskich matek w rozwoju sprawności fizycznej dzieci. Przedstawienie systemu gimnastyki rytmicznej i masażu.

[wychowanie fizyczne i sport]

XXXV/63. Zofia Grabowska, *Metoda poglądowa w nauczaniu domowym i szkolnym*, „Gł. Pł.” 1913, nr 87, s. 1–2; nr 88, s. 2.

Uwagi o roli pedagoga w wychowaniu dzieci. Refleksje na temat różnych podejść wychowawczych z przywołaniem kilku nurtów pedagogicznych i dzieł naukowo-pedagogicznych.

[metody wychowania, nauczyciel/pedagog]

XXXV/64. Marcelina Rościszewska, *Z szarej doli pedagogów...*, „Gł. Pł.” 1913, nr 94, s. 1–2.

Spostrzeżenia na temat sytuacji wychowawców i nauczycieli pod względem finansowym, zdrowotnym i społecznym. Krytyka zaniedbań higienicznych w szkołach, niskiej rangi zawodu nauczyciela, systemu opłacania nauczycieli.

[nauczyciel/pedagog]

XXXV/65. *Skarbnica polska*, „Gł. Pł.” 1913, nr 96, s. 1–2.

Informacje o powstaniu tygodnika „Skarbnica Polska” publikującego arcydzieła literatury. Krytyka zjawiska zalewu rynku wydawniczego książkami i broszurami o wątpliwej treści i niskiej jakości. Zwrócenie uwagi na potrzebę rozwijania kultury czytelniczej.

[czytelnictwo]

XXXV/66. Wł[adysław] Czechowski, *W sprawie przeciążenia umysłowego w żeńskich średnich szkołach polskich*, „Gł. Pł.” 1913, nr 99, s. 1; nr 100, s. 1–2.

Postulaty przeprowadzenia reformy w żeńskich szkołach średnich w związku z nadmiernym obciążeniem uczennic pracą umysłową. Uwagi na tle reformy przeprowadzonej w szkole Aleksandry Aspisowej.

[edukacja dziewcząt i kobiet]

XXXV/67. *Dobra i zła szkoła*, „Gł. Pł.” 1914, nr 1, s. 1–2.

Refleksje o kwestiach pedagogicznych, wychowawczych i szkolnych, celach nauczania i wychowania oraz działalności szkoły.

[metody nauczania, szkolnictwo]

XXXV/68. *Duch szkoły*, „Gł. Pł.” 1914, nr 3, s. 1–2.

Rozważania o tym, czym jest „duch szkoły”, jak wygląda ogólna atmosfera panująca w szkole, jak wpływa na dzieci.

[rozwój dziecka, szkolnictwo]

XXXV/69. A. Grabowski, *Odrodzona szkoła*, „Gł. Pł.” 1914, nr 34, s. 1.

Refleksje na temat książki Władysława Koryckiego *Odrodzona szkoła* (Warszawa 1914). Uwagi dotyczące potrzeby reformy szkolnictwa, szczególnie szkół średnich oraz współczesnego rozwoju pedagogiki.

[polityka oświatowa, szkolnictwo]

XXXVI. „Głos Podlasia”

Siedlce 1910–1915

XXXVI/1. A.M., *Lody ruszyły*, „Gł. Pod.” 1910, nr 1, s. 11.

Oświata jako ważny czynnik odrodzenia narodu. O rozwoju oświaty szkolnej i pozaszkolnej nieelitarnych warstw społeczeństwa.

[oświata ludowa]

XXXVI/2. *Czy potrzebne są nam kolonie letnie?*, „Gł. Pod.” 1910, nr 2, s. 7.

O przebiegu dyskusji o koloniach letnich dla dzieci, toczonyj w lokalnej prasie i społeczności siedleckiej.

[kolonie i półkolonie]

XXXVI/3. Podlasiak, *W sprawie kolonii letnich*, „Gł. Pod.” 1910, nr 3, s. 2–3.

O potrzebie organizowania kolonii letnich na wsi dla dzieci i o ich pożytkach zdrowotnych i poznawczych.

[kolonie i półkolonie]

XXXVI/4. mich., *Pokaz rolniczy w Łukowie*, „Gł. Pod.” 1910, nr 8, s. 3–5.

O celach pokazów rolniczych, ich charakterze pedagogicznym i kształcącym. To forma nauki poglądowej, sposób wskazania, jak pracować i w jakim kierunku się rozwijać. Szczegółowy opis trzydniowych pokazów.

[oświata ludowa]

XXXVI/5. Red[akcja], *Na drogę*, „Gł. Pod.” 1910, nr 10, s. 1–2.

Tekst skierowany do młodzieży podlaskiej, maturzystów i maturzystek. O przyszłości dojrzewającego pokolenia i jego obowiązkach zawodowych i społecznych.

[aktywność młodzieży]

XXXVI/6. Podlasienin, *„Skarbów zapatu nie rzucaj ty w błoto”*, „Gł. Pod.” 1910, nr 13, s. 1–2.

O działalności społecznej „młodych sił” oraz o braku zrozumienia dla nich i ich wsparcia ze strony starszego pokolenia, co skutkuje rezygnacją i biernością młodzieży.

[aktywność młodzieży, różnice międzypokoleniowe]

XXXVI/7. wski, *U źródła klęsk ogniowych*, „Gł. Pod.” 1910, nr 15, s. 2–3.

Jedna z najczęstszych przyczyn pożarów na terenach wiejskich to pozostawianie małych dzieci bez opieki i dozoru. Postulaty zapewnienia dzieciom opieki, tworzenia ochron.

[ochronki, opieka]

XXXVI/8. *Towarzystwo Polskiego Domu Imienia Elizy Orzeszkowej Słuchaczek szkół wyższych we Lwowie*, „Gł. Pod.” 1910, nr 15, s. 4–5.

Przedruk odezwy, w której zarząd Towarzystwa zachęcał do wspomagania studiujących dziewcząt. Organizacja miała na celu zorganizowanie domu akademickiego dla studentek we Lwowie.

[edukacja akademicka, edukacja dziewcząt i kobiet]

XXXVI/9. Jan Garlikowski, *Kwestia szkolna*, „Gł. Pod.” 1910, nr 18, s. 1–2.

W sytuacji niedostatecznej liczby rządowych szkół średnich autor wskazuje na konieczność otwierania, pomimo licznych trudności, szkół prywatnych.

[szkoły prywatne, szkoły średnie]

XXXVI/10. Akademi-Podlasiak, *T-wo Wzajemnej Pomocy młodzieży podlaskiej (Korespondencja z Krakowa)*, „Gł. Pod.” 1910, nr 18, s. 4.

Dotyczy utworzonego w Krakowie towarzystwa młodzieży podlaskiej, kształcącej się za granicą. O celach organizacji, źródłach finansowania, liczbie członków, organizacji wewnętrznej.

[aktywność młodzieży, organizacje młodzieżowe]

XXXVI/11. Obiektywny, *Przez obiektyw*, „Gł. Pod.” 1910, nr 21, s. 5.

O obowiązku społecznym wobec młodzieży, spoczywającym na mieszkańcach miasta. Wsparcie finansowe szkół i zaangażowanie w akcję wpisów szkolnych to forma pracy społecznej.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, szkoły średnie]

XXXVI/12. *Sprawozdanie Zarządu Towarzystwa pomocy szkolnej przy 8-mio klasowej szkole prywatnej p. Tadeusza Radlińskiego w Siedlcach*, „Gł. Pod.” 1910, nr 25, s. 3–7.

Skład osobowy zarządu Towarzystwa, liczba członków, fundusze (dochody i rozchody), zrealizowane zadania.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, szkoły prywatne, szkoły średnie]

XXXVI/13. *Sprawozdanie Zarządu Towarzystwa Przyjaciół Młodzieży przy szkole J. Barszczewskiej w Siedlcach*, „Gł. Pod.” 1910, nr 29, s. 1–2.

Okoliczności powstania i cele wychowawczo-opiekuńcze Towarzystwa, zakres pomocy udzielanej uczennicom, skład osobowy zarządu.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, szkoły prywatne, szkoły średnie]

XXXVI/14. A.Vanti, *Kobiety prowincjonalne*, „Gł. Pod.” 1910, nr 29, s. 2–4.

Dotyczy wychowania i kształcenia dziewcząt. W wielu domach działania te koncentrowały się na przygotowaniu dziewcząt do zamążpójścia. Opinie krytyczne o aktywności dorosłych kobiet, żon i matek, współtworzących „inteligencję prowincjonalną”. Dyskusja na temat działalności i roli kobiet była kontynuowana w późniejszych numerach, zob. St.R. [Stanisław Raczyński], *Kobiety prowincjonalne*, „Gł. Pod.” 1910, nr 32, s. 2–3; Otton Mich., *Jeszcze o kobietach prowincjonalnych*, „Gł. Pod.” 1910, nr 33, s. 1–3.

[edukacja dziewcząt i kobiet, wychowanie w rodzinie]

XXXVI/15. *Sprawozdanie Zarządu Towarzystwa Przyjaciół Młodzieży, kształcącej się na Pensji K. Zembrzuskiej w Siedlcach*, „Gł. Pod.” 1910, nr 32, s. 1.

O powstaniu Towarzystwa, składzie osobowym pierwszego zarządu i komisji, pomocy dla uczennic.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, szkoły prywatne, szkoły średnie]

XXXVI/16. A.V.Anti., *Towarzystwo Kultury Polskiej*, „Gł. Pod.” 1911, nr 2, s. 5–6.

Rozważania nad zasadnością powoływania oddziałów terenowych TKP wobec braku powszechnej akceptacji jego założeń ideowych.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata pozaszkolna]

XXXVI/17. Stanisław Buzycki, *W sprawie T.K.P.*, „Gł. Pod.” 1911, nr 5, s. 3–4.

Polemika z artykułem A.V.Anti na temat działalności TKP. Nie jest ważny sztyl ideowy organizacji, lecz podejmowana przez nią aktywność na polu oświaty.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata pozaszkolna]

XXXVI/18. Stanisław Buzycki, *Z naszych haseł*, „Gł. Pod.” 1911, nr 6, s. 1–2; nr 7, s. 1–2; nr 8, s. 1–2.

Wychowanie i nauczanie młodzieży należy dostosować do aktualnej sytuacji. Trzeba zadbać o stały i ścisły kontakt personelu szkoły prywatnej ze społeczeństwem, zwłaszcza współdziałanie szkoły z rodzicami uczniów.

[szkoły średnie, współpraca rodziny ze szkołą]

XXXVI/19. Władysław Topór-Zabięło, *Witajcie!*, „Gł. Pod.” 1911, nr 14, s. 1–2.

O odpowiedzialności młodzieży kończącej rządową szkołę średnią za przyszłość i tożsamość narodu polskiego.

[szkoły średnie, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXXVI/20. Zygmunt Lewartowicz, *Podróże piesze*, „Gł. Pod.” 1911, nr 19, s. 8.

Słowa skierowane do młodzieży podlaskiej, zachęcające do aktywnego wypoczynku letniego – organizacji wycieczek pieszych. Wskazano korzyści z tej formy rekreacji.

[wycieczki/krajoznawstwo]

XXXVI/21. Aleksy Chrzanowski, *Nasze szkoły*, „Gł. Pod.” 1911, nr 23, s. 1–2.

W związku z uchwałą Narodowej Demokracji o przerwaniu bojkotu szkół rządowych wyrażono pogląd, że nie wpłynie to na losy polskich szkół prywatnych na Podlasiu, znajdujących się w niezwykle trudnym położeniu pod względem organizacyjnym, finansowym i programowym.

[szkoły średnie]

XXXVI/22. *Rodzice a szkoła*, „Gł. Pod.” 1911, nr 26, s. 1–2.

U progu nowego roku szkolnego wystosowano do rodziców apel o terminowe wnoszenie opłat, ponieważ szkoły prywatne były utrzymywane wyłącznie z nich, a zaniedbywanie wpłat uniemożliwiałoby prowadzenie kształcenia.

[szkoły średnie, współpraca rodziny ze szkołą]

XXXVI/23. *Wyzyskiwani*, „Gł. Pod.” 1911, nr 27, s. 2–3.

O braku finansowego wsparcia dla polskich szkół, odbijającym się dotkliwie na zawodzie nauczycielskim. O kondycję materialną nauczycieli powinny zadbać powstające stowarzyszenia nauczycielskie.

[nauczyciel/pedagog, szkoły średnie]

XXXVI/24. *Z wycieczki młodego Podlasiaka*, „Gł. Pod.” 1911, nr 32, s. 2–5; nr 33, s. 2–5.

Opis zagranicznej pracy zarobkowej młodych uczniów oraz ich powrotu z Belgii do Królestwa Polskiego na rowerach. W drodze zwiedzali wystawy, muzea, galerie, pomniki, kopalnię, ogród zoologiczny, gmachy użyteczności publicznej.

[wycieczki/krajoznawstwo]

XXXVI/25. *Stancje*, „Gł. Pod.” 1911, nr 33, s. 2–3.

O konieczności przeprowadzania kontroli stancji i racjonalnego monitorowania zachowań uczniów.

[wychowanie moralne]

XXXVI/26. *Sprawozdanie Zarządu Towarzystwa Pomocy Szkolnej przy Szkole 8-io klasowej p. Tadeusza Radlińskiego w Siedlcach*, „Gł. Pod.” 1911, nr 33, s. 4–6.

Sprawozdanie z drugiego roku działalności placówki. Opisano działalność administracyjną i przedstawiono kwestie finansowe (dochody i rozchody).

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, szkoły prywatne, szkoły średnie]

XXXVI/27. *Zofia Zagrobska, Początkowe szkoły belgijskie*, „Gł. Pod.” 1911, nr 34, s. 2–4; nr 35, s. 2–4; nr 36, s. 2–4; nr 37, s. 2–4; nr 38, s. 2–4.

Opis miejsca szkół początkowych w belgijskim systemie oświaty, ukazanie zasad ich tworzenia i podporządkowania podmiotom prowadzącym, charakterystyka programów nauczania i metod pracy dydaktyczno-wychowawczej, informacja o sposobach wspomagania uczniów z różnymi typami niepełnosprawności.

[edukacja elementarna, metody nauczania, pedagogika specjalna]

XXXVI/28. *Sprawozdanie Zarządu Tow. Przyj. Młodzieży przy szkole J. Barszczewskiej w Siedlcach*, „Gł. Pod.” 1911, nr 36, s. 2–4.

Okoliczności powstania i cele wychowawczo-opiekuncze Towarzystwa. Ocena pierwszego roku działalności Towarzystwa i skali udzielonej przez nie pomocy. Informacja o zmianach w składzie osobowym zarządu. Sprawozdanie finansowe (dochody i rozchody).

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, szkoły prywatne, szkoły średnie]

XXXVI/29. Aleksy Chrzanowski, *Chwila obecna*, „Gł. Pod.” 1911, nr 41, s. 1–3.

Uwagi na temat działalności wyższych warstw społecznych na rzecz włościan. Zwrócono szczególną uwagę na organizację ochronek, zakładanie szkół, walkę z analfabetyzmem.

[ochronki, oświata ludowa]

XXXVI/30. M[ieczysław] Asłanowicz, *Na gwiazdkę*, „Gł. Pod.” 1911, nr 42, s. 4–5.

Zabawki jako propozycja prezentu gwiazdkowego dla najmłodszych. Autor przekonuje o kształcącej roli zabawek w życiu dziecka i omawia zasady ich właściwego doboru.

[zabawki]

XXXVI/31. Helena Sieragowska, *O wychowaniu estetycznym*, „Gł. Pod.” 1911, nr 43; s. 2–5; nr 44, s. 2–5.

Referat wygłoszony na posiedzeniu oddziału PZN w Siedlcach.

[wychowanie estetyczne, wychowanie moralne]

XXXVI/32. J.D., *Nieco o pięknie ruchów i tańca*, „Gł. Pod.” 1912, nr 8, s. 4; nr 9, s. 3–4.

O wykorzystaniu gimnastyki rytmicznej w kształtowaniu ciała i ducha. Przykłady szkół zagranicznych, prowadzących ćwiczenia ruchowo-muzyczne.

[wychowanie estetyczne, wychowanie fizyczne i sport]

XXXVI/33. cki, *Petni zasług a wysoce szkodliwi*, „Gł. Pod.” 1912, nr 12, s. 2–3.

O powstaniu w Łukowie prywatnej szkoły czteroklasowej i o przewidywaniach co do jej funkcjonowania.

[szkoły prywatne]

XXXVI/34. Zarząd Towarzystwa Pomocy Szkolnej, *W sprawie Towarzystwa Pomocy Szkolnej Szkoły Handlowej w Łukowie*, „Gł. Pod.” 1912, nr 14, s. 3–5.

Informacje o szkole handlowej w Łukowie. Charakterystyka działalności Towarzystwa Pomocy Szkolnej. Sprostowanie informacji, które ukazały się w opublikowanej korespondencji czytelnika (zob. E. Pogonowski, *Z Podlasia (Od naszych korespondentów)*. *Łuków*, „Gł. Pod.” 1912, nr 10, s. 7–8).

[edukacja zawodowa, instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży]

XXXVI/35. *Z powodu Szkoły Handlowej w Łukowie*, „Gł. Pod.” 1912, nr 16, s. 2–3.

Dotyczy artykułu *Petni zasług a wysoce szkodliwi* („Gł. Pod.” 1912, nr 12). Wezwanie do sprostowania zamieszczonych w nim informacji.

[edukacja zawodowa]

XXXVI/36. Jan Frankowski, *O szkołach szwajcarskich*, „Gł. Pod.” 1912, nr 16, s. 3–5; nr 17, s. 3–5; nr 18, s. 2–3; nr 19, s. 2–3; nr 20, s. 2–3.

O wzorowych szkołach szwajcarskich w kantonie Vaud: zasady administrowania szkołami, problem przymusu szkolnego, charakterystyka szkół początkowych, średnich klasycznych i realnych oraz wyższych zawodowych.

[szkolnictwo]

XXXVI/37. *Wiosna*, „Gł. Pod.” 1912, nr 17, s. 1–2.

Autor porównuje wiosnę do życia młodego pokolenia, które jest aktywne, chętne do pracy. Przestrzega starsze pokolenie, które uważa za apatyczne i zobojętniałe, by nie zarażało młodzieży marazmem i niechęcią. Zachęca do wspierania młodych.

[aktywność młodzieży, różnice międzypokoleniowe]

XXXVI/38. Maria Zaleska, *Sprawozdanie ze sprzedaży kwiatka na rzecz Gniazda*, „Gł. Pod.” 1912, nr 22, s. 3–5.

O kweście na rzecz ubogiej młodzieży.

[opieka]

XXXVI/39. *Przed wami życie*, „Gł. Pod.” 1912, nr 24, s. 1–2.

Refleksje związane z zakończeniem roku szkolnego maturzystów i maturzystek. O przyszłym życiu młodego pokolenia, problemach, z którymi będzie musiało się zmierzyć, możliwych drogach rozwoju. Autor twierdzi, że „przyszłość nasza dziś na młodzieży spoczywa”.

[aktywność młodzieży, szkoły średnie]

XXXVI/40. Czesł. Jas., *Korespondencja z Leodium (Liège)*, „Gł. Pod.” 1912, nr 26, s. 3–4; nr 27, s. 3.

Informacje o aktywności młodzieży w organizacjach społeczno-kulturalnych i zrzeszeniach studentów za granicą. Postulat zakładania organizacji, których działalność służy samokształceniu i sprzyja rozwojowi naukowemu. Informacje o Polskim Kole Akademickim, w którym działa młodzież podlaska.

[aktywność młodzieży, organizacje młodzieżowe]

XXXVI/41. *Bezstronny, Jedna – czy wiele*, „Gł. Pod.” 1912, nr 27, s. 2–3.

Uwagi dotyczące organizacji szkolnictwa męskiego. Refleksje na temat zakładania nowych szkół w powiatach i ich utrzymania. Zdaniem autora ówczesna sytuacja społeczno-ekonomiczna mogła wpływać na ograniczenie możliwości finansowania szkół w powiatach.

[szkolnictwo]

XXXVI/42. *Szkoła polska*, „Gł. Pod.” 1912, nr 28, s. 2–3; nr 31, s. 1–2; nr 32, s. 1–2; nr 33, s. 2–3.

Wieloaspektowa charakterystyka szkoły polskiej, przeciwstawiająca ją rządowej szkole rosyjskiej. Dotyczy pracy Wojciecha Górskiego *Reformy szkolne* (Warszawa 1910).

[szkoły prywatne, szkoły średnie]

XXXVI/43. *Słowo wyjaśnienia*, „Gł. Pod.” 1912, nr 37, s. 2–3.

Informacje o artykułach na temat szkoły zawodowej w Łukowie, prezentujących pozytywne i negatywne opinie o jej działalności.

[edukacja zawodowa]

XXXVI/44. Dr. Stawski / Dr. Stawski (St[anisław] Wąsowski) / St[anisław] Wąsowski, *Z dziedziny medycyny i higieny. Szkice lekarsko-lecznicze*, „Gł. Pod.” 1912, nr 38, s. 2–3; nr 39, s. 2–3; nr 42, s. 3–4; nr 43, s. 2–3; nr 44, s. 2–4; nr 45, s. 2–5; nr 49, s. 2–3; nr 50, s. 2–3; nr 51, s. 2–3; nr 52, s. 2–4.

Uwagi na temat różnych aspektów zdrowia i higieny, m.in.: znajomość zasad higieny (cz. 1), ogólne zasady utrzymania zdrowia (cz. 2), patologie (cz. 3), choroby (cz. 4), artretyzm u dzieci (cz. 5–6), higiena wieku przedszkolnego i szkolnego (cz. 7–9).

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XXXVI/45. *Sprawozdanie Zarządu Tow. Przyj. Młodz. przy szkole handlowej żeńskiej J. Barszczewskiej*, „Gł. Pod.” 1911, nr 41, s. 1–3.

Sprawozdanie z trzeciego roku działalności Towarzystwa, którego celem było niesienie pomocy niezamożnym uczennicom (opłacenie wpisów). Opis podjętych działań, skład osobowy zarządu.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XXXVI/46. J[erzy] Rudnicki, Br[onisław] Brodziński, Z[ygmunt] Zdański, *Sprawozdanie Zarządu Towarzystwa Pomocy Szkolnej przy 8-io klasowej Szkole Prywatnej Tadeusza Radlińskiego w Siedlcach za rok 1911–12*, „Gł. Pod.” 1912, nr 43, s. 1–4.

Skład osobowy zarządu i komisji rewizyjnej Towarzystwa. Opis działalności: pomoc materialna udzielana uczniom, wiedza o ich poziomie moralnym i umysłowym, poznawanie stacji uczniowskich, wspieranie nauki gimnastyki. Charakterystyka stanu finansowego (przychody i rozchody). Plan dalszej działalności.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XXXVI/47. *O byt polskiej szkoły*, „Gł. Pod.” 1912, nr 46, s. 1–2.

Odniesienie do artykułu St. Pawińskiego z „Gońca Częstochowskiego” o problemach finansowych polskich szkół.

[szkolnictwo, szkoły prywatne]

XXXVI/48. Jan Frankowski, *O szkołach belgijskich*, „Gł. Pod.” 1913, nr 1, s. 3–4; nr 2, s. 2–3; nr 3, s. 2–3; nr 4, s. 3–4.

Opis typów szkół przemysłowych i wyższych w Belgii.

[edukacja zawodowa]

XXXVI/49. *O młodzież*, „Gł. Pod.” 1913, nr 3, s. 2–4; nr 4, s. 1–3.

Polemika z artykułem *Smutna młodzież*, zamieszczonym w „Polaku-Katoliku”, gdzie ks. K. Piotrowski stwierdził, że młodzież sięga po literaturę promującą pornografię.

[czytelnictwo]

XXXVI/50. Mor., *Niewłaściwa droga*, „Gł. Pod.” 1913, nr 5, s. 1–3.

Młodzież z prowincji, przybywająca do miasta i podejmująca w nim zatrudnienie, stara się przyjmować kulturę miejską, choć zmienia nie wszystkie zachowania. Opinia krytyczna o młodych włościanach, którzy zostają pracownikami biurowymi. Według autora większą korzyścią byłoby, gdyby zdobywali kwalifikacje do zawodu praktycznego (szewc, krawiec).

[edukacja zawodowa]

XXXVI/51. Ks. K.P., *Z powodu artykułu „O młodzież”*, „Gł. Pod.” 1913, nr 5, s. 4–5; nr 6, s. 3–4; nr 7, s. 4–5; nr 8, s. 2–3.

O cechującym młodzież nowoczesnym krytycyzmie, który ostudził uczucia religijne, obniżył ideały życiowe i zabił kulturę ducha. Przejawem tej postawy jest sięganie po literaturę o zabarwieniu erotycznym.

[czytelnictwo, edukacja seksualna, wychowanie w rodzinie]

XXXVI/52. Jan Frankowski, *Statystyka szkoły podlaskiej*, „Gł. Pod.” 1913, nr 21, s. 2; nr 22, s. 2–3.

Liczba uczniów w szkołach podlaskich w roku 1906/1907 z podziałem ze względu na pochodzenie (warstwa robotnicza miejska, inteligencja zawodowa miejska, mieszczaństwo, warstwa robotnicza wiejska, ziemiaństwo, inteligencja zawodowa wiejska).

[szkolnictwo]

XXXVI/53. *Koniec roku*, „Gł. Pod.” 1913, nr 25, s. 1–2.

O zakończeniu edukacji w szkole średniej i maturze, która otwiera nowy rozdział w życiu młodzieży. Powitanie abiturientów wśród osób dojrzałych i samodzielnych oraz nowych pracowników.

[szkoły średnie]

XXXVI/54. *Mor.*, *W okresie wakacyjnym*, „Gł. Pod.” 1913, nr 27, s. 1–2.

O wypoczynku letnim i wykorzystywaniu czasu wolnego, m.in. przez młodzież. O formach spędzania czasu i rekreacji w różnych grupach społecznych.

[odpoczynek i rekreacja]

XXXVI/55. *T-wo Ogrodnicze Warszawskie Sekcja Ogrodnicza przy Tow. Kursów Naukowych*, „Gł. Pod.” 1913, nr 29, s. 2–3.

Dotyczy powołania trzyletniego kursu ogrodnictwa. Informacje o programie i zasadach organizacyjnych.

[edukacja zawodowa, oświata pozaszkolna]

XXXVI/56. *Do apelu!*, „Gł. Pod.” 1913, nr 36, s. 1–2.

O spóźnianiu się młodzieży do szkoły, związanym z jej moralnością. Postulat kształtowania cnoty karności.

[kary i nagrody, wychowanie moralne]

XXXVI/57. *Sprawozdanie Zarządu Towarzystwa Przyjaciół Młodzieży przy Szkole Handlowej żeńskiej Jadwigi Barszczewskiej za rok 1912–13*, „Gł. Pod.” 1913, nr 40, s. 1–2.

Skład osobowy zarządu i komisji rewizyjnej Towarzystwa. Jego działalność skupiała się na niesieniu pomocy materialnej wychowankom szkoły.

[edukacja zawodowa, opieka, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XXXVI/58. *Obiektywny*, *Przez obiektyw*, „Gł. Pod.” 1913, nr 40, s. 3–4.

O ubogiej młodzieży, która musi łączyć naukę szkolną z pracą zarobkową.

[szkoły średnie]

XXXVI/59. *Sprawozdanie Zarządu Towarzystwa Pomocy Szkolnej przy Szkole Prywatnej Tadeusza Radlińskiego w Siedlcach za okres czasu od d. 1 września 1912 r. do 1 września 1913 r. (3 rok istnienia)*, „Gł. Pod.” 1913, nr 41, s. 2–5.

Skład osobowy zarządu i komisji rewizyjnej Towarzystwa. Zakres pomocy materialnej udzielanej uczniom, z podziałem ze względu na ich status społeczny. Fundusze (przychody i rozchody). Plan dalszej działalności.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XXXVI/60. St.W., *Wolna trybuna. Demoralizacja społeczna*, „Gł. Pod.” 1913, nr 51, s. 1–2.

Dotyczy antysemitkiej postawy części społeczeństwa, przekazywanej młodzieży przez starsze pokolenie. Krytyka takich postaw i zachowań, uznanych za demoralizujące.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXXVI/61. Druh, *Słowo o idei wychowania fizycznego*, „Gł. Pod.” 1913, nr 52, s. 4–5.

O wychowaniu fizycznym jako sposobie utrwalania pożądanych cech charakteru (przede wszystkim siły woli) oraz utrzymywania dobrej kondycji zdrowotnej.

[wychowanie fizyczne i sport]

XXXVI/62. K[azimierz] Jeżewski, *Koszt wychowania sierot*, „Gł. Pod.” 1914, nr 4, s. 3–4.

W związku z zarzutami, że koszty wychowania dzieci w TGS są nieproporcjonalnie wysokie w stosunku do zamożności społeczeństwa, zaprezentowano szczegółowe dane, aby zaprzeczyć oskarżeniom.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

XXXVI/63. Teodor Vieweger, *O ogródkach dzieciennych typu Montessori*, „Gł. Pod.” 1914, nr 5, s. 2–3; nr 6, s. 2–4; nr 7, s. 2–4; nr 8, s. 2–3.

Referat, przedstawiony na zebraniu Sekcji Wychowania Przedszkolnego PZN w Siedlcach, prezentujący założenia i koncepcję pedagogiczną Marii Montessori.

[edukacja przedszkolna, ogródki dziecięce, popularyzacja wiedzy pedagogicznej]

XXXVI/64. *Statystyka szkolnictwa polskiego w Królestwie*, „Gł. Pod.” 1914, nr 5, s. 4–5.

Informacja o opublikowaniu „Biuletynie Szkolnym” – czasopiśmie młodzieży postępowej – wykazu polskich szkół średnich. Przedstawiono część danych statystycznych.

[szkolnictwo, szkoły średnie]

XXXVI/65. *Ad absurdum*, „Gł. Pod.” 1914, nr 7, s. 2–3.

Odniesienie do artykułu Ignacego Grabowskiego *Słowo o nauczycielstwie polskim*, ogłoszonego w „Dniu” (1914, nr 26), mówiącego o „zarażeniu żydowskim” w różnych środowiskach, m.in. nauczycielskim.

[nauczyciel/pedagog]

XXXVI/66. Druh, *O ogródkach dziecięcych*, „Gł. Pod.” 1914, nr 9, s. 3–4.

Apel do rodziców dzieci i młodzieży, aby otwierali ogródki do zabaw pod egidą Sekcji Higienicznej Towarzystwa Lekarskiego.

[ogródki dziecięce, opieka, zdrowie i higiena]

XXXVI/67. L.K., *Nasze kooperatywy wobec zadań oświatowych*, „Gł. Pod.” 1914, nr 10, s. 2–3; nr 11, s. 2–3.

Postulat, aby kooperatywy przeznaczały wolne fundusze na oświatę i szkolnictwo, które znajduje się w bardzo trudnej sytuacji finansowej.

[szkolnictwo]

XXXVI/68. K[azimierz] Jeżewski, *Gniazda Sieroce*, „Gł. Pod.” 1914, nr 21, s. 4–5.

O projekcie tworzenia kolejnych gniazd TGS. Opis kilku istniejących gniazd, pomyślnie rozwijających działalność opiekuńczą nad osieroconymi dziećmi.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

XXXVI/69. *Trzeba rąk do siania*, „Gł. Pod.” 1914, nr 25, s. 1–3.

Młodzieży, kończącej szkoły i wkraczającej w życie społeczne, przypisywano ważną rolę. Wyrażono nadzieję, że działania podejmowane przez młode, energiczne, chętne do czynu pokolenie, przyniosą zmiany społeczne.

[aktywność młodzieży]

XXXVI/70. L[eon] Kozłowski, *Sprawozdanie Szkoły L. Kozłowskiego w Siedlcach*, „Gł. Pod.” 1914, nr 26, s. 1–3.

Informacje o funkcjonowaniu dwuklasowej szkoły dla chłopców, kształcącej m.in. przez przedmioty praktyczne.

[szkolnictwo]

XXXVI/71. *Przepisy o szkołach prywatnych*, „Gł. Pod.” 1914, nr 28, s. 3–4.

Omówienie najnowszych rozwiązań legislacyjnych, dotyczących zakładania i prowadzenia polskich szkół prywatnych.

[szkolnictwo, szkoły prywatne]

XXXVI/72. Wu, *Wakacje i dzieci*, „Gł. Pod.” 1914, nr 29, s. 1–3.

Wskazówki medyczo-pedagogiczne, dotyczące organizacji wakacji dla dzieci.

[odpoczynek i rekreacja]

XXXVI/73. Stanisław Libicki, *Szkoła polska*, „Gł. Pod.” 1914, nr 33, s. 1–2.

Nawet w warunkach wojennych nie wolno zapominać o bycie i rozwoju polskiego szkolnictwa, jego wspieraniu.

[szkolnictwo, szkoły prywatne]

XXXVI/74. *Sprawozdanie z działalności siedleckiego Oddziału Polskiego Związku Nauczycielskiego za rok szkolny 1913–1914 (IV-ty ro istnienia)*, „Gł. Pod.” 1914, nr 33, s. 3.

Skład osobowy zarządu, wykaz referatów wygłoszonych na zebraniach, spis prenumeryowanych czasopism pedagogicznych i kulturalno-oświatowych.

[nauczyciel/pedagog, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XXXVI/75. T[eodor] Vieweger, *Warunki pracy nauczycielskiej*, „Gł. Pod.” 1914, nr 34, s. 1–2; nr 35, s. 1–2.

O wymiarze czasu pracy, wysokości wynagrodzeń, składkach emerytalnych nauczycieli w szkołach rządowych. O konieczności sprawowania pieczy nad polskimi szkołami przez społeczeństwo.

[nauczyciel/pedagog]

XXXVI/76. *Nasza niedola*, „Gł. Pod.” 1915, nr 18, s. 2–3.

O funkcjonowaniu szkół w trudnych okolicznościach wojennych. Apel do społeczeństwa siedleckiego o datki na podtrzymanie działalności szkół.

[szkolnictwo]

XXXVI/77. Jan Grabowski, *Szkoły i filantropia*, „Gł. Pod.” 1915, nr 19, s. 2–3.

O nadzwyczajnych okolicznościach wojennych, w których rodzice nie zawsze są w stanie regularnie uiszczać czesne, a szkoły prywatne stają się *de facto* społecznymi, ponieważ cały ciężar finansowy ich utrzymania przejmują różne grupy.

[szkolnictwo]

XXXVI/78. *Obiektywny, Przez obiektyw*, „Gł. Pod.” 1915, nr 20, s. 3–4.

Dotyczy pomocy dla niezamożnej młodzieży i zbiórek wśród mieszkańców Siedlec.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży]

XXXVI/79. A.K., *Ogródki dzieciinne w Siedlcach*, „Gł. Pod.” 1915, nr 21, s. 3.

O powstaniu z inicjatywy Towarzystwa „Światło”, przy poparciu prezydenta miasta, ogródka dziecięcego, wzorowanego na warszawskich ogródkach W.E. Raua.

[ogródki dziecięce, opieka]

XXXVII. „Głos Polski”

Sosnowiec 1915–1916

XXXVII/1. J.D. [Jan Dąbrowski?], *O podstawy naszego bytu narodowego*, „Gł. Pol.” 1915, nr 2, s. 1.

Potrzeba szerzenia oświaty ludowej i wychowania patriotycznego dzieci i młodzieży wobec utraty niepodległości.

[oświata ludowa, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXXVII/2. J.D. [Jan Dąbrowski?], *Dla głodnych*, „Gł. Pol.” 1915, nr 2, s. 3.

Artykuł przedstawia obraz nędzy wojennej, która uderza w rodziny polskie w zaborze rosyjskim.

[rodzina]

XXXVII/3. *Lista członków Rady m. Sosnowca, powołanej do życia w dniu 6 sierpnia 1914 r. i Komitetów przy niej istniejących*, „Gł. Pol.” 1915, nr 2, dodatek bezpłatny, s. 1–4.

Skład osobowy władz miasta, wewnętrzne komitety zajmujące się sprawami oświaty i bezpieczeństwa.

[szkolnictwo]

XXXVII/4. *Kronika z życia Zagłębia: Sklep T-wa Dobroczynności*, „Gł. Pol.” 1915, nr 3, s. 4.

Nowo otwarty sklep Towarzystwa Dobroczynności w Sosnowcu punktem wsparcia dla potrzebujących: żywność rozdawano wyłącznie dzieciom i osobom chorym – docelowo pomoc miała być wydawana w formie bonów.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży]

XXXVII/5. *Z działalności Władz Obywatelskich: Rada Miejska w Sosnowcu*, „Gł. Pol.” 1915, nr 5, s. 3.

Sprawozdania na temat funkcjonowania oświaty w Sosnowcu. Problemy związane z brakiem funduszy, niskim poziomem uposażenia nauczycieli i konfliktami pomiędzy kadrami pedagogicznymi a rodzicami.

[nauczyciel/pedagog, szkolnictwo]

XXXVII/6. *Pilna sprawa*, „Gł. Pol.” 1915, nr 6, s. 1.

O konieczności uporządkowania i usystematyzowania działań oświatowych, w tym m.in. organizacja odczytów i kursów edukacyjnych (handlowych, dla analfabetów).

[szkolnictwo]

XXXVII/7. *Kursy ludowe w Sosnowcu*, „Gł. Pol.” 1915, nr 6, s. 3.

O kursach edukacyjnych dla ludności robotniczej. Od października 1914 r. do połowy stycznia 1915 r. ogłoszono 35 pogadek z zakresu historii politycznej, geografii, prawa i przyrody.

[oświata ludowa]

XXXVII/8. Zeter [Zygmunt Reis?], *Paląca sprawa*, „Gł. Pol.” 1915, nr 7, s. 1–2.

Zjawisko bezdomności dziewcząt w wieku 12–15 lat wynikające z kryzysu wojennego. Problem sytuowany w kontekście wysokiego ogólnego bezrobocia, zamykania magazynów, szwalni i sklepów. Postulat utworzenia schroniska dla bezdomnych dziewcząt.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży]

XXXVII/9. Henryk Sienkiewicz, *Odezwa Sienkiewicza*, „Gł. Pol.” 1915, nr 8, s. 1.

Odezwa Henryka Sienkiewicza, pełniącego funkcję prezesa szwajcarskiego Komitetu Generalnego Pomocy Ofiarom Wojny w Polsce. Apel o wspieranie ludności polskiej, szczególnie dzieci znajdujących się w dramatycznej sytuacji spowodowanej zniszczeniami wojennymi i głodem.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży]

XXXVII/10. J.P., *O Szkołę Polską*, „Gł. Pol.” 1915, nr 9, s. 2–3.

Dotyczy walki o szkołę polską. Opis wydarzeń sprzed strajku szkolnego z 1905 r. Szczegółowe omówienie przyczyn protestu młodzieży z progimnazjum w Sandomierzu w 1903 r. (brak zajęć z języka polskiego, religii, odwołanie prefekta z powodu udziału uczniów w mszy św. w intencji zmarłego papieża Leona XIII). Lokalne strajki szkolne w Białej Podlaskiej, Hrubieszowie i Radomiu.

[szkolnictwo, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXXVII/11. Stanisław Tarnowski, *Wieczór Inauguracyjny koła dochodów niestających przy Pol. Zw. rob. przem. żel.*, „Gł. Pol.” 1915, nr 10, s. 2.

Relacja z występów artystycznych i odczytów w ramach wieczoru Polskiego Związku Zawodowego Robotników Przemysłu Żelaznego. Omówienie prelekcji dr. [Stefana Feliksa?] Falkowskiego na temat twórczości Stanisława Wyspiańskiego.

[oświata ludowa]

XXXVII/12. A.M., *W dziesiątą rocznicę: Garść wspomnień i myśli*, „Gł. Pol.” 1915, nr 11, s. 3; nr 12, s. 3.

Jubileuszowy artykuł, zainspirowany obchodami dziesięciolecia pierwszej szkoły średniej w Sosnowcu. Szkoła Realna w Sosnowcu i jej historia. Sylwetki nauczycieli języka polskiego. Kwestia strajku szkolnego w 1905 r. i szerokiego poparcia tej akcji w społeczeństwie.

[szkolnictwo, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXXVII/13. *Ze spraw miejskich: [posiedzenie plenarne Rady miejskiej].* Tytuł, „Gł. Pol.” 1915, nr 13, s. 2–3.

Wśród ustaleń Rady Miejskiej w Sosnowcu m.in. mianowanie inspektorów szkolnych oraz zmiana nazwy komitetu zajmującego się sprawami oświaty.

[szkolnictwo]

XXXVII/14. *Z Piotrkowa,* „Gł. Pol.” 1915, nr 15, s. 2–3.

Kryzys wojenny w Piotrkowie przyczyną gwałtownego wzrostu poziomu ubóstwa i głodu. Uruchomienie w marcu 1915 r. przez Towarzystwo Dobroczynności dla Chrześcijan w Piotrkowie kursów dla dorosłych analfabetów.

[oświata ludowa]

XXXVII/15. *Nareszcie...,* „Gł. Pol.” 1915, nr 16, s. 1.

O posiedzeniu Rady Miejskiej, która przyjęła uchwałę w sprawie języka wykładowego w Szkole Realnej w Sosnowcu. Protesty uczniów szkół elementarnych w sprawie języka polskiego.

[edukacja elementarna]

XXXVII/16. *W sprawie szkoły realnej,* „Gł. Pol.” 1915, nr 17, s. 1.

Poparcie przez Komitet Oświatowy przy Radzie Miejskiej w Sosnowcu żądania nauczania języka polskiego wysuniętego przez uczniów Szkoły Realnej. Apel, aby szkoły polskie w Zagłębiu Dąbrowskim przyjmowały strajkujących uczniów. Pomoc ze strony Szkoły Handlowej w Sosnowcu dla uczącej się młodzieży.

[język i autonomia narodowa w edukacji, szkolnictwo]

XXXVII/17. *Wykłady języka polskiego,* „Gł. Pol.” 1915, nr 17, s. 2.

Za pismem „Warszawski Dniownik” podano informację o wprowadzeniu wykładów języka polskiego i literatury w ramach rocznych kursów przygotowawczych dla nauczycielek i nauczycieli.

[język i autonomia narodowa w edukacji]

XXXVII/18. *Z Rady miejskiej w Sosnowcu,* „Gł. Pol.” 1915, nr 20, s. 2–4.

Relacja z posiedzenia Rady Miejskiej, w tym Komitetu Oświatowego, dotycząca sytuacji strajkujących uczniów w szkołach realnych Będzina i Sosnowca, języka polskiego jako wykładowego oraz trudnej sytuacji materialnej nauczycieli.

[język i autonomia narodowa w edukacji]

XXXVII/19. A.B., *Korespondencja własna „Głosu Polskiego”,* „Gł. Pol.” 1915, nr 22, s. 2–3.

Sytuacja społeczno-ekonomiczna Łodzi, w tym charakterystyka działalności Sekcji Szkolnej Głównego Komitetu Obywatelskiego miasta Łodzi. Brak wykwalifikowanych

nauczycieli szkół elementarnych (z 231 osób 140 zostało w Łodzi). Organizacja kompletów dla dzieci-analfabetów (ukończonych przez około 4000 osób) oraz dorosłych analfabetów (ukończonych przez około 800 osób). Otwarcie czytelni dla dzieci. Dane statystyczne – w szkołach elementarnych kształciło się ponad 9000 dzieci, ponad 20 tys. dzieci uczęszczało do szkół i na komplety.

[czytelnictwo]

XXXVII/20. *Odezwa Komitetu Polskiego Archiwum Wojennego*, „Gł. Pol.” 1915, nr 24, s. 2.

Dokumentacja udziału Polaków w wojnie, oddolna inicjatywa obywatelska. Wezwanie do zbierania i przysyłania prac dokumentujących losy społeczeństwa polskiego podczas pierwszej wojny światowej. Zebrany materiał miał służyć przyszłym pokoleniom jako świadectwo wojennego wysiłku Polaków. Skład poszczególnych sekcji Komitetu Polskiego Archiwum Wojennego, w tym sekcji oświatowej.

[szkolnictwo]

XXXVII/21. *O język polski*, „Gł. Pol.” 1915, nr 25, s. 2.

Sekcja języka polskiego przy Towarzystwie Literatów i Dziennikarzy – celem ogłaszanie komunikatów ze wskazówkami językoznawczymi oraz prezentujących najczęstsze błędy językowe.

[język i autonomia narodowa w edukacji]

XXXVII/22. *Ciekawe liczby*, „Gł. Pol.” 1915, nr 30, s. 2–3.

Streszczenie problematyki edukacyjnej i oświatowej z artykułu prof. [Józefa] Buzka *Ocena administracji rosyjskiej w Królestwie Polskim*, opublikowanego na łamach wiedeńskiego miesięcznika „Polen”. Tekst zawiera obszerne cytaty i liczne statystyki dotyczące szkolnictwa ludowego, powszechnego, w Królestwie oraz zestawienia porównawcze, m.in. z Wielkim Księstwem Poznańskim.

[oświata ludowa]

XXXVII/23. B[olesław] Budzyński, *Sosnowiec pod względem zdrowotnym*, „Gł. Pol.” 1915, nr 32, s. 4–5.

O kondycji zdrowotnej mieszkańców Sosnowca (rozpowszechnienie chorób zakaźnych), z uwzględnieniem stanu zdrowia dzieci. Dzieci szczególnie narażone na choroby, w tym niedożywienie białkowe, kurzą ślepotę i szkorbut. Zapowiedź wznowienia działań Oddziału WTH w Sosnowcu.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XXXVII/24. *Szkolnictwo w Sosnowcu*, „Gł. Pol.” 1915, nr 32, s. 6.

Dane statystyczne dotyczące funkcjonujących w Sosnowcu szkół, m.in. miejskich, żeńskich, ogólnych, prywatnych (utrzymywanych z funduszy miejskich i przez instytucje

kultury). Ponadto informacje na temat działalności szkół zawodowych (fabrycznych, handlowych, szkoły kolei, szkoły realnej, kursów wieczorowych i dla analfabetów).

[edukacja elementarna, edukacja zawodowa, szkoły średnie]

XXXVII/25. Cezary Łyszko [Tyszko?], *Głos w sprawie szkolnej*, „Gł. Pol.” 1915, nr 33, s. 4.

Kwestie oświatowe wymagające pilnych rozstrzygnięć i decydujące dla przyszłości narodu. Apel o wzięcie udziału w odbudowie szkolnictwa. Wysoki odsetek analfabetów – sprawa upowszechnienia nauczania początkowego w Warszawie. Postulat wprowadzenia podobnych rozwiązań w miejscowościach ze znaczącą populacją ludności robotniczej, takich jak Łódź.

[edukacja elementarna]

XXXVII/26. *Z dziejów oświaty polskiej*, „Gł. Pol.” 1915, nr 33, s. 6.

Rozwój oświaty na ziemiach polskich od XVI do końca XIX w. Zagadnienie edukacji powszechnej. W artykule przywołano m.in. prace Tadeusza Korzonia i Antoniego Karbowiaka.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa]

XXXVII/27. Cezary Łyszko [Tyszko?], *O wychowaniu narodowym*, „Gł. Pol.” 1915, nr 34, s. 2.

System nauczania i wychowania w polskiej szkole po roku 1905. Znaczenie postawy wzajemnego szacunku między nauczycielami a uczniami. Współpraca czynnikiem determinującym sukces edukacyjny.

[nauczyciel/pedagog, wychowanie moralne]

XXXVII/28. *Krajowy wydział oświecenia*, „Gł. Pol.” 1915, nr 34, s. 4.

Na temat Wydziału Oświecenia w Komitecie Obywatelskim miasta Warszawy. Jego organizacja (sekcje) i skład osobowy.

[szkolnictwo]

XXXVII/29. *Civis, Tempora mutantur...*, „Gł. Pol.” 1915, nr 35, s. 1–2.

Powszechne w polskim społeczeństwie przecenianie wykształcenia wyższego. Aspiracje edukacyjne środowisk elitarnych a wyrażanie pogardy dla edukacji zawodowej (handel, rzemiosło) i pracy fizycznej.

[edukacja zawodowa]

XXXVII/30. B[olesław] Budzyński, *Sosnowiec pod względem higienicznym*, „Gł. Pol.” 1915, nr 35, s. 4–6.

Negatywna ocena stanu sanitarno-higienicznego Sosnowca (zaopatrzenie w wodę, kanalizację, dostęp do kąpielni, czystość ulic, zadrzewienie miasta). Zły stan sanitarny zagrożeniem dla bezpieczeństwa mieszkańców miasta. Ocena warunków higienicznych i zdrowotnych w szkołach miejskich i na prywatnych pensjach dla dziewcząt.

[zdrowie i higiena]

XXXVII/31. Henryk Mościcki, *Nauczanie powszechne w Polsce*, „Gł. Pol.” 1915, nr 35, s. 6–7.

KEN i reforma szkolnictwa polskiego. Zarys historii oświaty i edukacji na ziemiach polskich w XIX i na początku XX w. Germanizacja i rusyfikacja. Walka w obronie kultury i języka polskiego. Oświata ludowa, tworzenie czytelni i bibliotek, walka z analfabetyzmem. Przedruk artykułu z „Tygodnika Ilustrowanego”.

[oświata ludowa]

XXXVII/32. *Praca fizyczna potrzebą dziecka: Rodzina i Szkoła*, „Gł. Pol.” 1915, nr 36, s. 4.

Aktywność fizyczna korzystna od najmłodszych lat. Ruch jest niezbędny, aby utrzymać organizm w dobrym zdrowiu. O zaangażowaniu dzieci w prace domowe (prace porządkowe) i różne zajęcia fizyczne. Jako pozytywne przykłady przywołane zostają „zajęcia ruchowe” Friedricha Wilhelm Froebela, place i parki dla dzieci (np. ogrody im. Wilhelma Ellisa Raua, ogródki jordanowskie).

[wychowanie fizyczne i sport, wychowanie przez pracę]

XXXVII/33. X.M., *Nagrody i kary w wychowaniu*, „Gł. Pol.” 1915, nr 37, s. 3; nr 38, s. 4–5; nr 39, s. 5.

Rozważania o rodzajach kar i nagród, w tym naturalnych (wynikających z okoliczności zewnętrznych) i sztucznych (zaprojektowanych przez wychowawcę). Zasady stosowania kar i nagród. Charakterystyka kar, które należy stosować, i takie, których trzeba unikać. Negatywne skutki kar cielesnych dla rozwoju emocjonalnego dzieci, przywołanie artykułu Stanisława Kopczyńskiego z „Krytyki Lekarskiej”. Zalety karania na osobności i wady kar fizycznych jako naruszających godność zarówno wychowanków, jak i wychowawców.

[kary i nagrody, wychowanie moralne]

XXXVII/34. Ami, *Doniosły głos w sprawie szkolnej*, „Gł. Pol.” 1915, nr 38, s. 4.

O nierównościach w dostępie do edukacji i różnych sposobach pozyskiwania środków na rozwój powszechnego szkolnictwa.

[dostęp do edukacji]

XXXVII/35. *Szkoły wyższe w Warszawie*, „Gł. Pol.” 1915, nr 39, s. 10.

O organizacji nauczania na uczelniach wyższych w Warszawie, Uniwersytecie i Politechnice.

[edukacja zawodowa]

XXXVII/36. *Dzień Szkoły Polskiej*, „Gł. Pol.” 1915, nr 40, s. 1.

O świętowanym 31 października 1915 r. w Zagłębiu Dąbrowskim Dniu Szkoły Polskiej, a także o roli PMS we wprowadzeniu powszechnej oświaty.

[oświata ludowa]

XXXVII/37. St[anisław] Płodowski, *W sprawie organizacji ogólnej Uniwersytetu. Politechnika w Sosnowcu*, „Gł. Pol.” 1915, nr 41, s. 1–3.

Brozura Józefa Brudzińskiego, rektora Uniwersytetu Warszawskiego, *W sprawie organizacji ogólnej Uniwersytetu, a Wydziału Lekarskiego w szczególności*, wydana przez „Gazetę Lekarską”. Postulat utworzenia na ziemiach polskich kilku uniwersytetów, w tym dwóch w miastach prowincjonalnych. Kwestie struktury uczelni, organizacji pracy naukowców, organizacji studenckich, domów akademickich i podręczników akademickich. Artykuł zamyka postulat utworzenia Politechniki w Sosnowcu.

[edukacja akademicka, edukacja zawodowa]

XXXVII/38. Jan Gralewski, *Zadania wychowawcze szkoły narodowej w Polsce*, „Gł. Pol.” 1915, nr 41, s. 4.

Propagowanie hasła unarodowienia szkoły. Jednym z zadań szkoły narodowej – troska o edukację religijną.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie, wychowanie religijne]

XXXVII/39. Fachowiec, *Dajemy głos: Politechnika w Sosnowcu*, „Gł. Pol.” 1915, nr 45, s. 3–4.

Argumenty za utworzeniem w Sosnowcu wyższej uczelni, która wpłynęłaby na ożywienie życia intelektualnego i zawodowego w Zagłębiu Dąbrowskim. Kursy wieczorowe na poziomie uniwersyteckim.

[edukacja zawodowa]

XXXVII/40. Gamma, *Owoce „Dnia szkoły polskiej” w Zagłębiu*, „Gł. Pol.” 1915, nr 45, s. 6–7.

Uroczystość Dnia Szkoły Polskiej w Zagłębiu Dąbrowskim, zorganizowana 31 października 1915 r. Datki na organizację polskiego szkolnictwa. Zebrane składki (20 tys. rubli) zostaną przekazane prywatnym szkołom ludowym i szkołom średnim.

[oświata ludowa, szkoły średnie]

XXXVII/41. Henryk Chodynicki, *Szkolnictwo polskie*, „Gł. Pol.” 1915, nr 47, s. 3–4.

Rozważania o kształceniu szkolnictwa w niepodległej Polsce. Formy i metody pracy oświatowej. Edukacja zawodowa. Organizacja oraz sposób działania publicznych placówek kształcenia praktycznego. Kształcenie prywatne. [Podtytuł „Dokończenie” – ostatnia część cyklu tekstów, najpewniej opublikowanego w niezachowanych numerach 42–44]

[edukacja zawodowa, oświata ludowa, szkoły średnie]

XXXVII/42. Stanisław Domeyko, *W sprawie reformy szkoły średniej: Luźne uwagi*, „Gł. Pol.” 1916, nr 1, s. 5–6; nr 2, s. 17–18.

Europejskie szkoły średnie i ich program (nowe kierunki kształcenia w zakresie nauk przyrodniczych, matematyki i historii). Przeciążenie uczniów programem nauczania. Typy szkół średnich (gimnazja niższe i wyższe). Metody nauczania języków obcych. Dostosowanie wymagań, form i metod pracy do indywidualnych potrzeb uczniów na zajęciach matematycznych i językowych. Budowanie pomostów pomiędzy edukacją a życiem codziennym, w tym nauki języków niemieckiego i rosyjskiego (z uwagi na geograficzne sąsiedztwo), rysunku technicznego, polskiej literatury, historii i nauk przyrodniczych (z wykorzystaniem eksperymentów i doświadczeń), wychowania fizycznego i ogrodnictwa.

[szkoły średnie]

XXXVII/43. Z[ygmunt?] Rychter, *O wykształcenie zawodowe pracowników handlowych*, „Gł. Pol.” 1916, nr 2, s. 20–21.

Potrzeba rozwijania kursów uzupełniających wykształcenie dla osób dorosłych. Kształcenie ustawiczne i jego rola w rozwoju człowieka. TWPPHiP i jego cele, m.in. dbałość o ciągłość procesu edukacyjnego.

[edukacja zawodowa]

XXXVII/44. Realny, *Dajemy głos: W sprawie szkolnej*, „Gł. Pol.” 1916, nr 4, s. 42–43.

Ogromne zainteresowanie prasy sprawami oświaty. Kwestia ta ma dwa wymiary: „szkolny” (programy i metody nauczania), który powinien być omawiany na łamach czasopism specjalistycznych, oraz „społeczny”, prezentowany w pismach codziennych. Finansowy aspekt funkcjonowania ogólnokształcących szkół średnich.

[szkoły średnie]

XXXVII/45. *Wydział oświecenia w Warszawie*, „Gł. Pol.” 1916, nr 5, s. 55–56.

Działalność i organizacja pracy Wydziału Oświecenia w Komitecie Obywatelskim miasta Warszawy. Szczegółowe omówienie prac jego ośmiu sekcji, które koncentrowały się na opiece nad dziećmi w żłobkach i ochronkach, na szkołach żydowskich, szkołach prywatnych, szkołach zawodowych, uczelniach wyższych. Opieka nad dziećmi z niepełnosprawnościami: wzrokową i słuchową.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XXXVIII. „Głos Polski”

Warszawa 1907

tytuł poprz. LVIII. „Myśl Polska”

XXXVIII/1. *Przed trzecią Dumą*, „Gł. Pol.” 1907, nr 1, s. 1–3.

Brak zainteresowania społeczeństwa kwestią udziału w wyborach do Dumy. Postulat zaangażowania szerokich warstw społeczeństwa polskiego w życie obywatelskie, upowszechniania zainteresowania życiem społeczno-politycznym.

[oświata ludowa, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXXVIII/2. Ludwik Włodek, *Wczoraj i dziś. Wrażenia i spostrzeżenia prowincjonalne*, „Gł. Pol.” 1907, nr 1, s. 3–5.

Charakterystyka sytuacji społeczno-kulturalno-oświatowej na wsi, m.in. działalności szkół i ochronek, zaangażowania różnych grup społecznych, w tym chłopów, w poprawę warunków życia na wsi. Konstatacja poprawiania się obrazu polskiej prowincji, odchodzenia od negatywnych zjawisk, które Stefan Żeromski określił mianem „Obrzydłówka”.

[oświata ludowa]

XXXVIII/3. Wacław Dunin, *Niebezpieczeństwo nauki niemieckiej*, „Gł. Pol.” 1907, nr 2, s. 21–23.

Ukazanie niebezpieczeństw i wad niemieckiego sposobu uprawiania nauki: drobiazgowość, teoretyzowanie, promowanie „uczoności” kosztem samodzielności myślenia, nieadekwatność do polskiego charakteru narodowego. Zalecenie ostrożności dla młodzieży studiującej w Niemczech.

[edukacja akademicka]

XXXVIII/4. Henryk Radziszewski, *Gospodarka skarbu rosyjskiego w dziedzinie oświaty publicznej*, „Gł. Pol.” 1907, nr 4, s. 51–53.

Analiza (poparta danymi liczbowymi) o sytuacji oświaty w Rosji, krytyka niedostatku środków budżetowych na publiczne szkolnictwo początkowe, średnie i wyższe przy porządnej trosce i surowej kontroli.

[polityka oświatowa, szkolnictwo]

XXXVIII/5. F[ranciszek] Bujak, *Uwagi o kwestii żydowskiej w Galicji*, „Gł. Pol.” 1907, nr 4, s. 53–55; nr 5, s. 68–70.

Zawiera m.in. informacje o kształceniu Żydów, o roli Instytutu Teologicznego Izraelitów we Lwowie, a także postulaty w zakresie kształcenia służącego asymilacji Żydów w społeczeństwie polskim.

[język i autonomia narodowa w edukacji, wychowanie religijne]

XXXVIII/6. *Uwagi [informacja 3.]*, „Gł. Pol.” 1907, nr 4, s. 61–62.

Informacja o odezwie Towarzystwa Wpisów Szkolnych do społeczeństwa polskiego, dotyczącej pomocy mniej zamożnej młodzieży w polskich szkołach prywatnych.

[szkoły prywatne]

XXXVIII/7. W[itold] Klinger, *Prof. Karol Potkański*, „Gł. Pol.” 1907, nr 6, s. 82–84.

Pośmiertne wspomnienie z charakterystyką osobowości naukowej Karola Potkańskiego, historyka, prof. Uniwersytetu Jagiellońskiego.

[edukacja akademicka, nauczyciel/pedagog]

XXXVIII/8. Wacław Dunin, *Polska Macierz Szkolna*, „Gł. Pol.” 1907, nr 10, s. 147–150.

Informacja na temat dorocznego zjazdu delegatów kół PMS w Warszawie, jego przebiegu, uczczenia Konrada Prószyńskiego jako członka honorowego, sprawozdanie Zarządu Głównego (zawiera dane liczbowe).

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XXXVIII/9. Stanisław Kozicki, *Wcielenie idei odrodzenia z ludu*, „Gł. Pol.” 1907, nr 10, s. 152–153.

Obecność w kulturze polskiej idei odrodzenia narodu przez edukowanie grup nieelitarnych. Konstatacja, że koncepcja ta obecnie realizuje się poprzez wkroczenie ludu jako warstwy społecznej na arenę życia społeczno-politycznego. Postulat wsparcia rzeczywistych bieżących potrzeb ludu.

[oświata ludowa]

XXXVIII/10. T[adeusz] Jaroszyński, *„Szkoła” Komedia w 4 aktach Zygmunta Kaweckiego*, „Gł. Pol.” 1907, nr 10, s. 153–155.

Szkoła: sztuka w czterech aktach Zygmunta Kaweckiego (Warszawa 1907) wystawiona w Teatrze Rozmaitości (Warszawa). Utwór zawiera krytyczny obraz galicyjskiego gimnazjum.

[szkolnictwo, szkoły średnie]

XXXVIII/11. *Zawieszenie Macierzy Szkolnej*, „Gł. Pol.” 1907, nr 13, s. 206.

Informacja o rozporządzeniu generała-gubernatora warszawskiego Gieorgija Antonowicza Skałona o zawieszeniu na czas stanu wojennego działalności PMS. Zawiera tekst rozporządzenia i komentarz omawiający reakcje na nie.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XXXIX. „Głos Żydowski”

Włocławek 1917–1918

XXXIX/1. (Nojach, Noe) [Noach Pryłucki], *Sprawa szkolna w Warszawskiej Radzie Miejskiej. Przemówienie Radnego N. Pryłuckiego na posiedzeniu 21 grudnia 1916 roku*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 1, s. 4–6; nr 2, s. 5; nr 3, s. 3–5; nr 4, s. 7–8.

Przepisy prawne a możliwość wprowadzenia języka hebrajskiego czy „żargonu” (języka jidysz) jako wykładowego w szkołach, w których żydowscy uczniowie stanowią większość. Możliwość nauki we własnym języku – jednym z praw mniejszości narodowościowych. Konieczność kształcenia w szkole początkowej w języku ojczystym dziecka. Zadania i funkcje szkoły „narodowej”: zapewnienie kontynuacji wychowania podjętego w domu rodzinnym, nauka języków (hebrajskiego, jidysz i polskiego), poznanie żydowskiej i polskiej literatury oraz historii. Kwestie finansowania szkolnictwa i zarządzania szkołami.

[edukacja elementarna, język i autonomia narodowa w edukacji]

XXXIX/2. S., *Żydostwo narodowe a język polski*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 1, s. 7.

Autor polemizuje z powszechnym przekonaniem o niechęci do nauczania języka polskiego w szkołach żydowskich. Przekonuje, że nawet nacjonaliści żydowscy dostrzegają zalety poznawania przez młodzież języka „państwowego” urzędowego, którym posługuje się większość społeczeństwa. Wskazuje, że nauka języka polskiego dla żydowskich uczniów powinna uwzględniać ich potrzeby, musi być zatem prowadzona inaczej niż dla polskich uczniów.

[język i autonomia narodowa w edukacji]

XXXIX/3. S[amuel] Hirszhorn, *Żydowska polityka szkolna warszawskiego magistratu*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 2, s. 2–3.

Autor uzasadnia, że szkolnictwo dla żydowskich dzieci i młodzieży jest zaniedbane i niedofinansowane przez Radę Miejską w Warszawie – na dowód przedstawia szczegółowe statystyki i wyliczenia, koncentrując się przede wszystkim na szkolnictwie elementarnym. Przekonuje, że tylko żydowska rada szkolna zapewni powszechną oświatę dla dzieci i młodzieży z tej mniejszości etnicznej.

[edukacja elementarna, polityka oświatowa, szkolnictwo]

XXXIX/4. Sigma, *Łamigłówki d-ra Nusbauma*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 3, s. 5–6.

Polemika z charakterystycznymi dla „starej asymilacji” poglądami lekarza i filozofa Henryka Nusbauma, dotyczącymi tożsamości Żydów na ziemiach polskich i postaw wobec uchwały PMS o „prowadzeniu oświaty w duchu chrześcijańskim”.

[szkolnictwo, wychowanie religijne]

XXXIX/5. S[amuel] Hirszhorn], *Dwa wyjaśnienia w sprawie gminy żydowskiej*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 4, s. 3–4.

O roli gmin żydowskich w kształtowaniu oświaty dla żydowskich dzieci i młodzieży w świetle nowej ustawy o gminach, w tym o zakładaniu szkół i tworzeniu programów szkolnych.

[polityka oświatowa, szkolnictwo]

XXXIX/6. *Propozycje co do uregulowania sprawy mniejszości narodowościowych w przyszłym państwie polskim*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 4, s. 4.

Postulaty organizacji niemiecko-żydowskiej „Komitet dla Wschodu”. Zapowiedź utworzenia w Królestwie Polskim instytucji publiczno-prawnych: „Gromady językowe i kulturalne”; jedną z nich ma stanowić społeczność żydowska. Niezależność gromad od instytucji wyznaniowych.

[oświata ludowa, szkolnictwo]

XXXIX/7. Lector, *Jak wyglądać powinna żydowska szkoła ludowa*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 5, s. 6–7.

Punktem wyjścia jest ankieta dotycząca żydowskiej szkoły ludowej – zorganizowana przez tygodnik „Szul un Erciung” – i skierowana do działaczy różnych stronnictw żydowskich. Streszczono wypowiedzi ludowca Noe [Noacha] Pryłuckiego, syjonisty Jozsuy Heszela Farbsteina, konserwatysty Lejba Dawidsona i przywódcy Bundu Włodzimierza Medema – pokazują one zróżnicowane wizje szkoły ludowej.

[oświata ludowa, szkolnictwo]

XXXIX/8. D., *Żydowska biblioteka i czytelnia społeczna we Włocławku*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 5, s. 9.

Próby założenia biblioteki i czytelnicy żydowskiej we Włocławku (podejmowane również przez młodzież). Omówienie działalności „Żydowskiej biblioteki społecznej” – przytoczono statystyki dotyczące jej zbiorów i czytelników.

[biblioteki i czytelnice]

XXXIX/9. J[akub] Appenzlak, *Uwagi o żydowskiej szkole ludowej w Polsce. Artykuł dyskusyjny*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 6, s. 5–7.

O kluczowej roli szkolnictwa początkowego dla kształcenia i wychowania młodego pokolenia. Polskie szkoły elementarne nie odpowiadają na potrzeby dzieci żydowskich: część ich energii i zasobów koncentruje się na nauce języka polskiego, a nie na przekazywanych treściach. Brak ciągłości między wychowaniem w szkole i w domu rodzinnym. Krytyka nauki w chederach. Wizja „racjonalnej szkoły żydowskiej”: postulat nauki poprzez doświadczenie, obserwacje i zajęcia praktyczne, zgłębianie etyki. Potrzeba poznawania języków: hebrajskiego i polskiego.

[edukacja elementarna, wychowanie religijne]

XXXIX/10. Apolinary Hartglas, *Co kto woli*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 7, s. 1–4.

Autor rozważa sytuację społeczno-kulturową ludności żydowskiej, przejawiane wobec niej uprzedzenia i stereotypy. Stwierdza, że inteligencja żydowska przyjmuje postawy od „asymilacyjnych” po „narodowe”, i sytuuje je na tle przemian pokoleniowych. Przekonuje, że współcześni Żydzi chcą być obywatelami cieszącymi się tymi samymi prawami co Polacy, w tym prawem swobody religijnej i swobody kształcenia.

[edukacja elementarna]

XXXIX/11. Dr. J. Ben Zypor, *Znaczenie wychowania narodowego*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 7, s. 2–4.

Artykuł rozwija koncepcję wychowania narodowego, uzasadniając jego potrzebę funkcjonowaniem jednostki w społeczeństwie i ustanowionymi przez naturę granicami między „rasami i ludami”. Przedstawia zarys historii wychowania w różnych epokach i kulturach, przekonuje, że właściwe wychowanie narodowe wzmacnia jednostkę, przygotowując ją jednocześnie do życia w społeczności. Tekst zamyka krytyka wychowania „abstrakcyjno-kosmopolitycznego”.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXXIX/12. S., *Żydowska konferencja kulturalna w Warszawie*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 7, s. 6–7.

W konferencji, której przewodniczył Noe [Noach] Prylucky wzięło udział ponad 100 delegatów z Warszawy i prowincji. Referat o kształceniu zawodowym wygłosił Natan Szwalbe, ożywioną dyskusję wywołał referat Beniamina Efrona o sprawie szkolnej. Rezolucja w sprawie szkolnej, wniesiona przez [Szlamę?] Zusmana, postulująca powołanie żydowskiej rady szkolnej i nauczanie początkowe w języku ojczystym dla dzieci żydowskich. Przyjęto również rezolucję o utworzeniu ogólnokrajowej żydowskiej instytucji oświatowej wzorowanej na PMS.

[szkolnictwo]

XXXIX/13. J[ehuda] L [Lejb] Kowalski, *Rabin miasta Włocławka, tłum. J.R., Kwestia wychowania żydowskiego*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 8, s. 2–5.

Artykuł ukazuje przemiany wzorców wychowania w społeczności żydowskiej i przedstawia model, który ma odpowiadać na wyzwania czasów współczesnych. Przez wieki społeczność żydowską zamkniętą w gettach omijały prądy modernizacyjne – stosowano model wychowania religijnego z silnym podziałem ze względu na płeć: chłopcy mogli się kształcić, dziewczętom wpajano „bojaźń bożą”. Jednak w latach 60. XIX wieku nastąpiły zmiany spowodowane oddziaływaniem ruchu Haskali na młodzież męską i dostępem dziewcząt do świeckiej edukacji. Postulat reformy szkolnictwa dla chłopców, szkolenie pedagogów w żydowskim seminarium nauczycielskim i otwieranie żydowskich zakładów dla kobiet.

[edukacja dziewcząt i kobiet, wychowanie religijne]

XXXIX/14. S. Wasserman, *Tomaszów Rawski, w kwietniu 1917 r.*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 10, s. 5–6.

O koedukacyjnej szkole, czteroklasowym progimnazjum „Hatchijah (odrodzenie)”, w której kształcą się ok. 200 dzieci.

[edukacja dziewcząt i kobiet, szkoły średnie]

XXXIX/15. ns, *Z Towarzystw Społecznych w Warszawie, „Towarzystwo Przyjaciół Dzieci”*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 10, s. 6–7.

Konferencja dotycząca sytuacji dzieci żydowskich i sposobów zmniejszenia wzrastającej śmiertelności w tej grupie (podano szczegółowe statystyki). Autor krytycznie ocenia zaproponowane rozwiązania, uważając je za niemożliwe do zrealizowania bez pomocy państwa.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XXXIX/16. W., *Towarzystwo gimnastyczne „Samson”*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 10, s. 7.

Sprawozdanie z zebrania żydowskiego towarzystwa gimnastycznego.

[wychowanie fizyczne i sport]

XXXIX/17. I. L-t, *Związek młodzieży*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 10, s. 7–8.

O powstaniu w Warszawie żydowskiej organizacji samokształceniowej „Związku Młodzieży Wzajemnego Rozwoju i Samokształcenia”: wybrano zarząd z prezesem Józefem Gittlerem, ustalono wstępnie formułę spotkań (referaty, odczyty) i założono kółko wychowania fizycznego.

[samokształcenie/samowychowanie, wychowanie fizyczne i sport]

XXXIX/18. Izaak Bialer, *W sprawie związku ortodoksów*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 11, s. 5–6.

Zdaniem autora ortodoksyjni Żydzi powinni zająć się reformą oświaty: reorganizacją chederów poprzez uzupełnienie programu o „nauki świeckie” i szkół religijnych Talmud Tora poprzez wprowadzenie w nich nauki rzemiosła.

[edukacja zawodowa, wychowanie religijne]

XXXIX/19. M.G., *Korespondencja*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 11, s. 6–7.

O uzyskaniu zgody na otwarcie w Lublinie prywatnej siedmioklasowej żydowskiej szkoły ludowej, mającej realizować program czteroklasowej szkoły średniej, z wykładowym językiem polskim i żydowskim oraz nauką żydowskiej literatury i historii.

[szkoły prywatne, szkoły średnie]

XXXIX/20. *Polityka krótkowzroczna*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 13, s. 1–2.

O negatywnych skutkach dla interesu polskiego nieuznawania praw społeczności żydowskiej jako mniejszości narodowej, z prawem do kształtowania własnej oświaty i nauki języka ojczystego.

[język i autonomia narodowa w edukacji]

XXXIX/21. J. B-n, *Odcinek poświęcony Włocławkowi i okolicy. Rozkwit młodzieży*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 13, s. 11.

O pozytywnym oddziaływaniu ruchu skautowego na harmonijne wychowanie fizyczne i moralne młodzieży. Powstanie drużyn skautowych we Włocławku.

[skauting, wychowanie fizyczne i sport, wychowanie moralne]

XXXIX/22. J-ski, *Młodzież żydowska*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 14, s. 4–5.

O zaangażowaniu młodzieży w żydowski ruch narodowy i korzystnym oddziaływaniu żydowskich stowarzyszeń gimnastycznych, które powstały m.in. w Warszawie, Łodzi, Płocku i Włocławku. Rola edukacyjna prasy oraz liczny udział młodych ludzi w wyborach do rad miejskich.

[wychowanie fizyczne i sport, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXXIX/23. [B.W.D.], *Z wyższych uczelni w Warszawie*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 14, s. 7–8.

O niedopuszczeniu przedstawicieli żydowskich związków studenckich do organizacji mających reprezentować wszystkich studentów na Uniwersytecie Warszawskim i Politechnice Warszawskiej oraz protestach w tej sprawie.

[edukacja zawodowa]

XXXIX/24. Dawid Socher, *Kto znajduje się w getto? (Z powodu broszurki „Gettowcy” p. M. Korenfelda)*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 15, s. 1–2.

Polemika z publikacją zwolennika asymilacji Mikołaja Korenfelda *Gettowcy* (Warszawa 1916) – autor przekonuje do szkół żydowskich z wykładowym językiem jidysz („żargonem”).

[język i autonomia narodowa w edukacji]

XXXIX/25. sw., *Żydowska Macierz Szkolna*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 16, s. 6–7.

O usunięciu z PMS jedyne w niej Żyda, Henryka Nusbauma, oraz trudnej sytuacji żydowskich dzieci, uczących się w placówkach niekierujących się zasadami pedagogiki. Autor wskazuje, że od kilku lat działa ruch na rzecz reformy szkolnictwa żydowskiego i wyraża poparcie dla nowo powstałej żydowskiej organizacji oświatowej – Żydowskiego Związku Szkolnego i Oświaty Ludowej, mającego prawo do działania na terenie okupacji niemieckiej.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa]

XXXIX/26. A[ron] Cajtlin, *Skauting i „Makabi”*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 16, s. 10–11.

O skautingu jako ruchu zainicjowanym przez Roberta Baden-Powella w celu podnoszenia poziomu wychowania fizycznego i moralnego młodzieży, towarzyszącej mu idei samodoskonalenia. Omówiono działanie żydowskich organizacji skautowych w Niemczech i Austrii. Na ziemiach polskich działało wówczas pięć żydowskich drużyn skautowych, liczących ok. 500 członków, uprawiających gimnastykę i wyjeżdżających na wycieczki. Syjonistyczne sportowo-gimnastyczne stowarzyszenie „Makabi”, którego celem było podnoszenie fizycznego rozwoju ludności żydowskiej.

[skauting, wychowanie fizyczne i sport, wychowanie moralne]

XXXIX/27. N[atan] Szwalbe, *Z nastrojów prowincji*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 17, s. 2–3.

O przemianach w światopoglądzie i postawach dzieci żydowskich na prowincji – zdaniem autora wybuch wojny spowodował, że w społeczności żydowskiej rozpoczyna się „stulecie dziecka”. Dzieci uniezależniają się od rodziców, odrzucają naukę w chederach i chcą uczęszczać do nowoczesnych szkół żydowskich.

[Nowe Wychowanie, rodzina]

XXXIX/28. Czytelnik, *W sprawie wychowania. Jak nasza inteligencja wychowuje dzieci?*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 17, s. 4.

Autor przekonuje, że dzieci żydowskiej inteligencji nie otrzymują ani wychowania „żydowskiego”, które przybliżyłoby im kulturę i społeczność żydowską, ani też żadnego wychowania moralnego. Ponieważ dzieci te uczęszczają do szkół, w których nie poznają języka hebrajskiego, literatury i historii Żydów, przejmują rozpowszechnione w społeczeństwie postawy antysemityczne.

[wychowanie moralne]

XXXIX/29. J-ski, *Brak zgodności. (Głos akademika)*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 17, s. 5–6.

O braku umiejętności osiągania kompromisów i współdziałania wśród młodzieży żydowskiej oraz konfliktach między żydowskimi organizacjami studenckimi.

[edukacja zawodowa, relacje koleżeńskie]

XXXIX/30. S[amuel] Hirszhorn, *W sprawie wychowania. Szkoły średnie dla Żydów*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 18, s. 3–4; nr 19, s. 6–7.

O konieczności otwierania żydowskich szkół średnich różnego typu, odpowiadających na potrzeby różnych grup w społeczności żydowskiej, w tym szkół z wykładowym językiem polskim dla dzieci z rodzin zasymilowanych. Niechęć inteligencji żydowskiej do kształcenia dzieci w żydowskich szkołach średnich ma wynikać z postaw matek, którym autor przypisuje jednocześnie „pogoń za modą” i „bezkrytyczny konserwatyzm [wobec] wszystkiego co nowe”. Postulat większych nakładów finansowych na szkoły żydowskie i podnoszenie ich poziomu kształcenia.

[szkoły średnie, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXXIX/31. S[amuel] Hirszhorn, *Rada Stanu a szkolnictwo żydowskie*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 19, s. 1–2.

Punktem wyjścia jest stanowisko Rady Stanu, zakładające, że w prywatnych religijnych szkołach żydowskich językiem wykładowym ma być język polski, zaś program ma odpowiadać ogólnemu programowi szkół prywatnych. Autor przekonuje, że taka decyzja jest wyrazem nietolerancji i brakiem poszanowania praw obywatelskich Żydów, narzuca także niewykonalne zalecenia na chedery – niezwykle trudno bowiem studiować Tory i Talmudu w języku polskim.

[język i autonomia narodowa w edukacji, wychowanie religijne]

XXXIX/32. *Zebranie Związku Szkolnego*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 19, s. 8–9.

Sprawozdanie z dwóch zebrań organizacyjnych Żydowskiego Związku Szkolnego i Oświaty Ludowej w czerwcu 1917 r. Omówiono rolę organizacji dla narodowego ruchu żydowskiego, dyskutowano nad wyborem języka wykładowego i żydowską szkołą ludową. Wybrano również zarząd.

[język i autonomia narodowa w edukacji, oświata ludowa]

XXXIX/33. S[amuel] Hirszhorn, *Żydowska grupa ludowa [Grupa Ludowa] w Radzie Miejskiej. (Z powodu rocznicy istnienia stronnictwa)*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 20, s. 4–5.

O działalności i programie Grupy Ludowej w warszawskiej Radzie Miejskiej, w tym wniosku o założenie z funduszy miejskich żydowskich szkół, kierowanych przez osobną żydowską radę szkolną.

[szkolnictwo]

XXXIX/34. *Dobroczynność czy polityka?*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 21, s. 4–5.

O niedofinansowaniu żydowskich instytucji dobroczynnych i oświatowych z funduszy miejskich.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży]

XXXIX/35. Apolinary Hartglas, *Kto pierwszy?*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 22, s. 1–3.

O emancypacji narodowej i kulturalnej Żydów na tle przemian politycznych spowodowanych przez I wojnę światową. Autor przekonuje, że rozdrobniona i zwaśniona społeczność żydowska powinna wypracować wspólną wizję w kluczowych kwestiach – wśród nich wskazuje szkołę żydowską.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXXIX/36. *Organizacja Syjonistyczna w Polsce. Do młodzieży żydowskiej*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 22, s. 11.

Odezwa do młodzieży żydowskiej o zaangażowanie w ruch na rzecz utworzenia państwa żydowskiego w Palestynie.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXXIX/37. S[amuel] Hirszhorn, *Obluda asymilatorska*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 23, s. 1–3.

Polemika z „Nową Gazetą” odsłania różne postawy wewnątrz społeczności żydowskiej wobec zakładania szkół żydowskich i wykładowego języka jidysz – postawy asymilacyjne (występujące przeciw oświacie żydowskiej w tym kształcie) zostają poddane krytyce.

[szkolnictwo]

XXXIX/38. S[amuel] Hirszhorn, *Razem czy oddzielnie?*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 26, s. 1–2.

Społeczność żydowska i nowo powstały Żydowski Związek Szkolny i Oświaty Powszechnej stoją przed dwoma zadaniami: założenia jak największej liczby żydowskich szkół i przygotowanie się do przejęcia kierownictwa nad całym szkolnictwem żydowskim. Szczególnie trudną kwestią jest sprawa języka wykładowego – żydowskiego (jidysz), hebrajskiego lub polskiego – w szkołach elementarnych; przedstawiono zalety i wady każdego z tych rozwiązań, postulowane jest wypracowanie jednego kompromisowego modelu szkoły narodowej. Rozważana jest też kwestia organizacji demokratycznie wybieranej żydowskiej rady szkolnej.

[edukacja elementarna, język i autonomia narodowa w edukacji, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XXXIX/39. J-ski, *Sceptycyzm i krytycyzm młodzieży żydowskiej*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 26, s. 9–11.

Autor poszukuje przyczyn rozpowszechnienia postaw sceptycznych i krytycznych wśród młodzieży żydowskiej, sytuując je w doświadczeniu dyskryminacji we wrogim otoczeniu i wielojęzyczności społeczności żydowskiej. Rozważa też sytuację prasy żydowskiej, teatru i instytucji dobroczynnych.

[przemoc wobec dzieci i młodzieży]

XXXIX/40. *Rosyjscy syjonіści a sprawy kulturalne*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 27, s. 7.

O rezolucjach przyjętych na 7. Konferencji Syjonistów Rosyjskich, w tym dotyczących wprowadzenia języka hebrajskiego jako języka wykładowego we wszystkich szkołach i zakładach wychowawczych gmin żydowskich lub przynajmniej wprowadzenia w nich nauki języka hebrajskiego.

[język i autonomia narodowa w edukacji]

XXXIX/41. *Ruch Sportowo-Gimnastyczny. Żydowski ruch gimnastyczny ma na celu odrodzenie fizyczne narodu żydowskiego i kultywowanie ducha narodowego*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 29, s. 9–10.

Przegląd podpisanych inicjałami tekstów dotyczących działalności żydowskich towarzystw gimnastyczno-sportowych, w tym „Makabi” z Warszawy (S.W.), „Ammoso” z Warszawy (S.), „Makabi” z Płocka (P.M.) i Żydowskiego Towarzystwa Gimnastycznego w Łodzi (B.), a także anonimowych relacji ze Zduńskiej Woli, Zgierza i Aleksandrii.

[wychowanie fizyczne i sport]

XXXIX/42. H[irsz] D[awid] Nomberg, *Tydzień szkoły żydowskiej*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 31, s. 2.

Artykuł okolicznościowy (przedruk z warszawskiego dziennika „Der Moment” wydawanego w języku jidysz) w związku z tygodniową kwestą na rzecz Żydowskiego Związku Szkolnego (Żydowskiej Macierzy Szkolnej). Wskazuje na kluczową rolę szkoły ludowej dla żydowskiego ruchu narodowego – odpowiednia edukacja będzie budziła przywiązanie do języka i kultury, chroniąc przed niebezpieczeństwem szowinizmu.

[oświata ludowa, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXXIX/43. Max Nordau, *Ruch Sportowo-Gimnastyczny. Żydowski ruch gimnastyczny ma na celu odrodzenie fizyczne narodu żydowskiego i kultuwanie ducha narodowego. Żydowscy gimnastycy*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 31, s. 9.

O roli gimnastyki żydowskiej i żydowskich towarzystw gimnastycznych dla wychowania narodowego i zapewnienia dostępu do aktywności fizycznej bez narażenia na dyskryminację i antysemickie uprzedzenia. W tym samym dziale znajduje się także omówienie działalności wybranych żydowskich towarzystw gimnastyczno-sportowych.

[wychowanie fizyczne i sport, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXXIX/44. S[amuel] Wołkowicz, *Ratujcie dzieci żydowskie!*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 33, s. 1.

Redakcja „Głosu” za PMS wzywa społeczność żydowską do finansowego wspierania szkół ludowych i ochronek, wskazując na niezwykle trudną sytuację wielu dzieci żydowskich.

[ochronki, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa]

XXXIX/45. Zwi Samueli, *Święto nauki. (Myśli na Simchat Tora)*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 33, s. 2–3.

Święto Simchat Tora (z hebr. – radość Tory) – upamiętniające zakończenie rocznego cyklu czytania Tory i rozpoczęcie nowego – staje się punktem wyjścia do rozważań nad dostępem żydowskich dzieci i młodzieży do nauki szkolnej. Zmiana sytuacji politycznej dawała nadzieję na rozwój szkolnictwa żydowskiego utrudnionego w okresie władzy rosyjskiej.

[dostęp do edukacji, szkolnictwo]

XXXIX/46. Noe [Noach] Pryłucki, *Literatura i sztuka. Słownik języka żydowskiego*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 33, s. 9–10.

O słowniku języka jidysz *Juedisches Woerterbuch* (1916), który przygotował prof. Hermann Strack.

[czytelnictwo]

XXXIX/47. *Żydowska Macierz Szkolna w Warszawie, Orła 12 m. 5, Popierajcie szkoły ludowe! Ratujcie dzieci żydowskie! Budujcie szkołę żydowską!*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 33, s. 10.

Apel o wsparcie finansowe dla żydowskich szkół ludowych i zakładów opieki dla dzieci.

[ochronki, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa]

XXXIX/48. M. Friszlender, *Decyzja należy do Polaków!*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 34, s. 3–4.

Artykuł omawia podstawy prawne dla przyznania społeczności żydowskiej prawa do własnego szkolnictwa i przekonuje, że decyzja w tej sprawie należy do polskich władz.

[szkolnictwo]

XXXIX/49. M.G., *Ruch Sportowo-Gimnastyczny. Żydowski ruch gimnastyczny ma na celu odrodzenie fizyczne narodu żydowskiego i kultywowanie ducha narodowego. Żydowskie Towarzystwa Gimnastyczne w Warszawie*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 34, s. 9–10.

Omówienie genezy i działalności towarzystw „Makabi”, „Amosso” i „Samson”. W tym samym dziale znalazła się także kronika z wiadomościami z wybranych żydowskich towarzystw gimnastyczno-sportowych.

[wychowanie fizyczne i sport]

XXXIX/50. *Program Żydowskiego Stronnictwa Ludowego w Polsce*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 35, s. 2–4.

W programie Żydowskiego Stronnictwa Ludowego znalazł się m.in. postulat wprowadzenia powszechnej, bezpłatnej, obowiązkowej szkoły początkowej z językiem ojczystym dziecka jako wykładowym oraz żądanie równego dostępu do wszystkich instytucji oświatowych dla wszystkich obywateli bez względu na płeć, wyznanie czy narodowość.

[dostęp do edukacji, edukacja dziewcząt i kobiet]

XXXIX/51. M.G., *W sprawie wychowania fizycznego młodzieży żydowskiej*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 36, s. 9–10.

O popularności żydowskich towarzystw gimnastycznych – działało ich wówczas ponad 30. Celem wychowania fizycznego powinno być podniesienie kondycji zdrowotnej młodzieży poprzez ćwiczenia, gry ruchowe oraz edukację w zakresie higieny.

[wychowanie fizyczne i sport, zdrowie i higiena]

XXXIX/52. *III konferencja syjonistyczna w Polsce*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 38, s. 4–8; nr 39, s. 5–7.

Sprawozdanie z konferencji organizacji syjonistycznych Królestwa Polskiego, zawierające przedruki mów delegatów. Kwestie systemu oświaty, szkół ludowych i rola szkół w żydowskim wychowaniu narodowym. Sprawozdanie Centralnego Komitetu Organizacji Syjonistycznej zawiera dane dotyczące żydowskich szkół w Warszawie i na prowincji. Referaty odnoszące się do kwestii szkolnej i języka wykładowego.

[szkolnictwo, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXXIX/53. *Rezolucja III konferencji syjonistycznej w Polsce*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 40, s. 5.

Opublikowano trzy rezolucje: w sprawie palestyńskiej, w sprawie szkolnej i w sprawach społecznych. Rezolucja w sprawie szkolnej zawiera m.in. zapisy o autonomii szkoły, języku hebrajskim jako wykładowym, zaś języku jidysz jako pomocniczym.

[język i autonomia narodowa w edukacji, szkolnictwo]

XXXIX/54. *Salo, Piotrków gubernia*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 41, s. 3–5.

O sytuacji społeczności żydowskiej w Piotrkowie i działalności stowarzyszenia kulturalno-oświatowego Hazomir z własną biblioteką i czytelnią.

[czytelnictwo, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa]

XXXIX/55. *Z dokumentów chwili. Pabianice 24/X 1917 r.*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 42, s. 4–5.

O wyroku Sądu koleżeńskiego Wyższej Pabianickiej Szkoły Realnej w sprawie kilku uczniów, którzy podczas uroczystości upamiętniającej setną rocznicę śmierci Tadeusza Kościuszki zaintonowali hymn narodowo-żydowski *Hatikwa* (z. hebr. *Ha-Tikwa* – Nadzieja), nie odśpiewali zaś hymnu narodowo-polskiego. Sąd wystąpił o relegowanie ze szkoły Józefa Galewskiego, uznanego za prowodyrę zajęć i nagany dla pozostałych uczestników.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXXIX/56. M. Friszlender, *Niezbędne sprostowanie*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 43, s. 6–7.

Polemika z wywiadem opublikowanym na łamach „Neue Jüdische Monatshefte” z referentem do spraw żydowskich w sprawie ustawy szkolnej – stwierdzono w nim, że wszyscy polscy politycy unikają uznania społeczności polskich Żydów za odrębny naród. Autor przekonuje, że Polska Partia Socjalistyczna uznaje odrębność narodową Żydów, zaś wielu polityków innych stronnictw opowiada się za przyznaniem Żydom praw narodowych – w tym prawa do własnego systemu szkolnictwa.

[szkolnictwo]

XXXIX/57. *Mendele Mojcher-Sforim* (Sz.J. Abramowicz), „Gł. Żyd.” 1917, nr 45, s. 1–2.

Artykuł wspomnieniowy poświęcony zmarłemu pionierowi nowoczesnej prozy żydowskiej – znanego pod pseudonimem literackim Mendele Mojcher-Sforim (z jid. Mendele – sprzedawca książek, właśc. Szolem Jankew Abramowicz), który pisał zarówno w języku jidysz, jak i po hebrajsku. Omówiono formację intelektualną pisarza, pracę w roli nauczyciela ludowego i popularność jego twórczości jako pisarza ludowego wśród społeczności żydowskiej.

[czytelnictwo, oświata ludowa]

XXXIX/58. Jakub Appenzlak, *Palestyna na płótnie*, „Gł. Żyd.” 1917, nr 45, s. 2–3; 1918, nr 1, s. 2–3.

Punktem wyjścia artykułu o fatalnym położeniu materialnym żydowskich dzieci jest zorganizowany przez Organizację Syjonistyczną pokaz „kinematograficznego płótna” o Palestynie (ruchomych obrazów lub filmu niemego) dla czterech tysięcy uczniów żydowskich szkół ludowych w warszawskim Palais de Glace (z franc. – lodowy pałac, siedziba pierwszego sztucznego lodowiska, potem kina Colosseum). Żydowskie organizacje dobroczynne nie radzą sobie z zapewnieniem wsparcia dla najmłodszych, ponieważ nie otrzymują finansowania z miejskiej kasy. Oglądane treści i wrażenia dzieci, które w Palestynie mają widzieć ideał ojczyzny.

[edukacja artystyczna, instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXXIX/59. Jakub Appenzlak, *Forma*, „Gł. Żyd.” 1918, nr 2, s. 4–5.

O mało estetycznej „formie żydowskiej”, a zatem sposobach przejawiania się odrębności narodowej i kulturowej Żydów, spowodowanej niesprzyjającymi czynnikami społeczno-ekonomicznymi (nędzą, izolacją czy ograniczeniem możliwości zarobkowania do handlu etc.). Remedium ma stanowić szkoła żydowska, rozwijająca w uczniach miłość do sztuki i piękna.

[edukacja artystyczna, wychowanie estetyczne]

XXXIX/60. *Wolnomysłicielstwo p. Belmonta*, „Gł. Żyd.” 1918, nr 2, s. 6.

Krytyka wysuniętego przez Leo Belmonta (Leopolda Blumentala) postulatu rozdzielenia ministerstwa oświaty od ministerstwa wyznań, a zwłaszcza jego kierowanych do ministerstwa krytycznych uwag dotyczących wniosków ortodoksyjnych Żydów.

[szkolnictwo, wychowanie religijne]

XXXIX/61. S[amuel] Hirschhorn, *Żydzi w szkołach wyższych*, „Gł. Żyd.” 1918, nr 3, s. 2–5.

O antysemityzmie studentów warszawskich uczelni – w tym postulacie dostępności studiów tylko dla „rdzennych” Polaków. Przywoływane są i publikowane w prasie stanowiska i wystąpienia z zebrania „Bratniej Pomocy”.

[dostęp do edukacji, edukacja zawodowa]

XXXIX/62. *Kalejdoskop. Ojcowie miasta a dziecko żydowskie*, „Gł. Żyd.” 1918, nr 3, s. 6.

O dyskryminacji w zakładach opiekuńczych. Ze względu na trudną sytuację materialną Żydówka oddała czasowo syna do zakładu, obrzezane dziecko zostało tam ochrzczone. Matce odmówiono możliwości odzyskania chłopca, uzasadniając, że dziecko „katolickie” nie może być wychowane przez Żydówkę. Postulat otwarcia zakładu wychowawczego dla dzieci żydowskich ma się pojawić w interpelacji żydowskich radnych.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka, wychowanie religijne]

XXXIX/63. Jakub Appenzlak, *Wy i kultura polska. (Do uczniów żydowskich)*, „Gł. Żyd.” 1918, nr 6, s. 2–3.

O doświadczeniu antysemitki przemocy rówieśniczej przez uczniów żydowskich i wynikającym z niego zniechęcenia do kultury polskiej – autor przekonuje do zaangażowania i otwartego poznawania kultury polskiej, przywołując twórców literackich.

[przemoc wobec dzieci i młodzieży, wychowanie estetyczne, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXXIX/64. s., *Z ruchu sportowo-gimnastycznego. Ogólne zebranie Towarzystwa „Makabi” w Warszawie*, „Gł. Żyd.” 1918, nr 6, s. 7.

Sprawozdanie z zebrania Towarzystwa „Makabi” w Warszawie.

[wychowanie fizyczne i sport]

XXXIX/65. S[amuel] Wołkowicz, *Z Tygodnia. W sprawie loterii*, „Gł. Żyd.” 1918, nr 7, s. 6.

O odmowie wsparcia finansowego dla Żydowskiej Macierzy Szkolnej, żydowskim szkołom i ochronkom, przez Radę Główną Opiekuńczą i Zarząd loterii na rzecz towarzystw kulturalno-oświatowych.

[ochronki, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XXXIX/66. Si., *Wiec „Haibri Hacair”*, „Gł. Żyd.” 1918, nr 9, s. 8.

O odczycie: *Zadania młodzieży żydowskiej w dobie obecnej*, zorganizowanym przez Związek uczącej się młodzieży „Haibri Hacair” – wśród tytułowych zadań m.in. praca dla dobra narodu i prowadzenie badań nad żydowską historią i literaturą oraz językiem hebrajskim.

[organizacje młodzieżowe, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXXIX/67. Spectator i Sosnowiczanie, *Z ruchu sportowo-gimnastycznego. Zgierz. Sosnowiec*, „Gł. Żyd.” 1918, nr 9, s. 9.

W rubryce dwie podpisane pseudonimami relacje z działalności żydowskich towarzystw sportowo-gimnastycznych w Zgierzu (aut. Spectatora) i Sosnowcu (aut. Sosnowiczania).

[wychowanie fizyczne i sport]

XXXIX/68. *Smutne refleksje*, „Gł. Żyd.” 1918, nr 10, s. 1–2.

O dyskusjach na łamach prasy polskiej w sprawie przyznawania przez sejmiki powiatowe funduszy dla szkół żydowskich i zgody na obchodzenie w tych placówkach szabat.

[szkolnictwo, wychowanie religijne]

XXXIX/69. JEZAJASZ CHUDY [Jezajasz Chudy], *Sylwetki z niedawnej przeszłości. (Ze wspomnień byłego ucznia żyda [Żyda])*, „Gł. Żyd.” 1918, nr 10, s. 2–4; nr 11, s. 2–4; nr 12–13, s. 4–5.

Wspomnienia sprzed dwudziestu lat, kiedy to autor uczęszczał do gimnazjum w Płocku: opisy kadry nauczycielskiej, a także atmosfery i gmachu szkoły. Autor oskarża pedagogów o okrucieństwo względem młodzieży, „zabicie” w niej „godności ludzkiej” i wpajanie nienawiści do innych wyznań i narodowości. Karykaturalne charakterystyki nauczycieli przejawiających antysemickie postawy wobec uczniów. Nauczyciele znęcający się nad niezamożnymi uczniami.

[nauczyciel/pedagog, metody wychowania]

XXXIX/70. B. Zimmermann, *Siła fizyczna jako warunek duchowego odrodzenia*, „Gł. Żyd.” 1918, nr 10, s. 7.

Uprawianie sportu i dbałość o kondycję psychiczną ma sprzyjać „duchowej” równowadze Żydów, zapobiegać m.in. zaburzeniom lękowym („nerwicy”).

[wychowanie fizyczne i sport, wychowanie moralne]

XXXIX/71. *Odgłosy. Szkoły żydowskie a pieniądze publiczne*, „Gł. Żyd.” 1918, nr 11, s. 7–8.

O problemach z przyznawaniem przez sejmiki powiatowe funduszy dla szkół żydowskich i zgody na obchodzenie w tych placówkach szabat.

[szkolnictwo, wychowanie religijne]

XXXIX/72. L[udwik?] Dyzenhaus, *Z życia akademików żydowskich*, „Gł. Żyd.” 1918, nr 11, s. 9–10.

Działalność sekcji uniwersyteckiej w ramach organizacji żydowskich. Brak wsparcia finansowego dla żydowskich studentów.

[edukacja zawodowa, organizacje młodzieżowe]

XXXIX/73. L[udwik?] Dyzenhaus, *Z życia akademików żydowskich. Żydowska Strzecha Akademicka*, „Gł. Żyd.” 1918, nr 14, s. 7.

O przyczynach powstania i działalności Żydowskiej Strzechy Akademickiej jako organizacji zrzeszającej różne stowarzyszenia studenckie; statystyki dotyczące poszczególnych zrzeszeń.

[edukacja zawodowa, organizacje młodzieżowe]

XXXIX/74. J. Kirszbaum, *List z Łodzi (Od naszego korespondenta). Jubileusz Towarzystwa Beiss-Om*, „Gł. Żyd.” 1918, nr 14, s. 8.

O obchodach jubileuszu Towarzystwa „Beiss-Om”, zrzeszającego młodzież syjonistyczną. Prezes M. Marchew przedstawił zarys aktywności trzech lat organizacji, m.in. w ramach czytelnicy, biblioteki, wydawnictwa i hebrajskiej szkoły.

[czytelnictwo, organizacje młodzieżowe]

XXXIX/75. Homobonus, *Jak „Zarząd Warszawskiej Gminy Starozakonnych” traktuje swoich pracowników*, „Gł. Żyd.” 1918, nr 16, s. 4–5.

O nagminnym łamaniu praw pracowniczych i niskich wynagrodzeniach pracowników gminy, w tym nauczycieli. Nauczyciele rozpoczęli strajk, który podjęły inne grupy zawodowe, w tym zatrudnieni w zakładach opiekuńczych.

[szkolnictwo]

XXXIX/76. L[udwik?] Dyzenhaus, *Studenci wobec wyborów do Gminy Żydowskiej*, „Gł. Żyd.” 1918, nr 16, s. 5.

O konieczności zaangażowania żydowskich studentów w organizację wyborów do Gminy Żydowskiej i poparcie żydowskiego ruchu narodowego.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXXIX/77. S[amuel] Wołkowicz, *Relegowani*, „Gł. Żyd.” 1918, nr 18, s. 1–2.

O zamknięciu żydowskiego stowarzyszenia „Wzajemna Pomoc” przez Senat Politechniki Warszawskiej ze względu na „separatyzm” narodowy oraz o usunięciu z uczelni sześciu studentów, którzy zaprotestowali wobec tej decyzji.

[edukacja zawodowa, organizacje młodzieżowe]

XXXIX/78. H[irsz] D[awid] Nomberg, *Warszawska nauczycielka żydowska*, „Gł. Żyd.” 1918, nr 18, s. 3–4.

Rozważania nad tożsamością żydowskich nauczycielek pochodzących ze środowisk zasymilowanych i ich możliwym korzystnym wpływie na żydowskie szkoły ludowe.

[nauczyciel/pedagog, oświata ludowa]

XXXIX/79. Akademi, *Ze Strzechy Akademickiej*, „Gł. Żyd.” 1918, nr 18, s. 9.

Relacja z walnego zebrania Żydowskiej Strzechy Akademickiej – w tym omówienie sprawozdania ustępującego zarządu i sporów wewnątrz organizacji. Poparto protest przeciw zamknięciu żydowskiego stowarzyszenia „Wzajemna Pomoc” na Politechnice Warszawskiej.

[edukacja zawodowa, organizacje młodzieżowe]

XXXIX/80. S[amuel] Wołkowicz, „*Bund*” a *gmina żydowska*, „Głos Żydowski” 1918, nr 19, s. 7–8.

Polemika z programem Bundu w kwestii polityki kulturalnej – autor przekonuje, że kluczowe dla zapewnienia autonomii kulturalnej jest rozwijanie oświaty żydowskiej.

[szkolnictwo, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXXIX/81. Bernard Singer, *W sprawie łódzkiej szkoły dla głuchoniemych*, „Gł. Żyd.” 1918, nr 20, s. 8.

O niekorzystnych zmianach w szkole dla żydowskich dzieci z ograniczeniami percepcji słuchowej i z ich skutkami w postaci zahamowania rozwoju mowy. Kierownik szkoły (jak podkreślono zgodnie z ustaleniami współczesnej pedagogiki) prowadził nauczanie w języku ojczystym uczniów. Zarząd zdecydował się jednak na realizację polityki asymilatorskiej, wprowadzając jako wykładowy język polski i „dialekt łódzko-niemiecki”, kosztem postępów uczniów. Placówka działała przy Łódzkim Żydowskim Towarzystwie Niesienia Pomocy Głuchoniemym „Ezras Ilmim”.

[pedagogika specjalna]

XXXIX/82. L[udwik?] Dyzenhaus, *Przyczynek do statystyki uniwersyteckiej*, „Gł. Żyd.” 1918, nr 20, s. 10–11; nr 22, s. 7–8.

Polemika z antysemickimi tezami o „zażydzeniu” Uniwersytetu Warszawskiego i szczególowa charakterystyka formacji intelektualnej młodzieży żydowskiej, poparta statystykami odnośnie liczby żydowskich studentów na poszczególnych wydziałach i zrzeszonych w organizacjach. Charakterystyka szkół rządowych i prywatnych, w których kształcili się obecni studenci – podkreślono, że szkoły średnie nie przygotowały młodzieży do świadomego wyboru kierunku studiów.

[edukacja zawodowa, szkoły średnie]

XXXIX/83. Mikołaj Wadyas, *O tym i o tamtym. (Z tamtej strony Wisły)*, „Gł. Żyd.” 1918, nr 24, s. 5–6.

O stagnacji społeczności żydowskiej, w tym młodzieży – wśród „aktywnych” wyjątków Żydowska Sekcja Szkół Średnich w Lublinie.

[organizacje młodzieżowe, szkoły średnie]

XXXIX/84. S[amuel] Hirszhorn, *Przyszłość naszej inteligencji*, „Gł. Żyd.” 1918, nr 28, s. 2–3.

O sytuacji inteligencji żydowskiej i konieczności samokształcenia z uwagi na konkurencyjny rynek pracy, w tym możliwą obecność wykwalifikowanych migrantów.

[samokształcenie/samowychowanie]

XXXIX/85. X., *Związek Młodzieży „Samokształcenie”*, „Gł. Żyd.” 1918, nr 29, s. 9.

O działalności Związku Młodzieży „Samokształcenie” na rocznym zebraniu sprawozdawczym, w tym o projekcie kół samokształceniowych.

[organizacje młodzieżowe, samokształcenie/samowychowanie]

XXXIX/86. *Żydowskie cechy rzemieślnicze w Polsce*, „Gł. Żyd.” 1918, nr 30, s. 3–4.

Zarys historii żydowskich cechów rzemieślniczych, z uwzględnieniem szkoleń czeladników i ich religijno-moralnego wychowania.

[edukacja zawodowa, wychowanie moralne, wychowanie religijne]

XXXIX/87. S[y]jonistyczny Związek Akademicki „Jardenia” w Warszawie, *Bracia!*, „Gł. Żyd.” 1918, nr 34, s. 7.

Odezwa o przekazywanie księgozbiorów, czasopism i dokumentów dla mającego powstać uniwersytetu w Jerozolimie.

[czytelnictwo, edukacja zawodowa]

XXXIX/88. Jakub Appenzlak, *Rok szkolny*, „Gł. Żyd.” 1918, nr 35–36, s. 3.

O potrzebie autonomicznego szkolnictwa żydowskiego, które miałyby te same prawa co polska oświata. Autor piętnuje fakt, że w odradzającej się Polsce Żydzi jako mniejszość narodowa muszą „przemycać” własne szkoły ludowe.

[oświata ludowa, szkolnictwo]

XXXIX/89. Paliwoda, *Warsztat artystyczny*, „Gł. Żyd.” 1918, nr 35–36, s. 5–7.

O utworzeniu w Warszawie towarzystwa „Warsztat artystyczny”, który ma na celu wspieranie artystów i edukację estetyczną społeczeństwa. W okresie letnim szkolono już uzdolnioną plastycznie młodzież. W planach wymieniono otwarcie pracowni, muzeum i biblioteki, przygotowanie wystaw, organizację odczytów i działalność publikacyjną dotyczącą sztuki.

[edukacja artystyczna, wychowanie estetyczne]

XXXIX/90. S[amuel] Hirschhorn, *Sprawa nauczycielska a nasz interes narodowy*, „Gł. Żyd.” 1918, nr 37, s. 3–4.

Konflikty w szkołach żydowskich między kadrą pedagogiczną a właścicielami zakładów pokazują, że potrzebna jest organizacja autonomicznego systemu szkolnego dla społeczności żydowskiej. Żydowscy nauczyciele i ich żądania decydującego głosu w sprawach pedagogicznych i podwyżki płac.

[szkolnictwo, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXXIX/91. A[braham] Szwadron, *Żydówka, jako asymilatorka*, „Gł. Żyd.” 1918, nr 37, s. 5.

O negatywnym wpływie matek asymilaterek na wychowanie – sprawiają one, że dzieci i młodzież zrywają z tradycją żydowską. Według autora jedną z przyczyn tego zjawiska jest „nieproporcjonalnie słabsze” wychowanie żydowskie dziewcząt niż chłopców.

[edukacja dziewcząt i kobiet, rodzina, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXXIX/92. Praeceptor, *Nowa metoda p. Jackana*, „Gł. Żyd.” 1918, nr 40, s. 5.

Polemika z opublikowanym w dzienniku „Hajnt” artykułem Samuela Jackana, który zarzucił użycie siły fizycznej wobec łamistrąjków nauczycielom strajkującym w gimnazjum Michała Kryńskiego. Autor przekonuje, że zarzut ten jest nieprawdziwy i ma na celu skompromitowanie protestu pedagogów w oczach opinii publicznej.

[szkolnictwo, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXXIX/93. Dawid Socher, *Polski antysemityzm szkolny w świetle teorii*, „Gł. Żyd.” 1918, nr 41, s. 3–4.

O trudnej sytuacji oświaty żydowskiej i antysemickich teoriach, legitymizujących brak autonomicznego szkolnictwa żydowskiego i ograniczania dostępu uczniów żydowskich do szkół polskich. Analiza broszury autorstwa Tadeusza Radlińskiego i Władysława Rogowskiego *Szkoła narodowa* (Warszawa 1915), z przedmową Bolesława Koskowskiego – w publikacji postulat Radlińskiego: „szkoła musi być nacjonalną, obejmować jedną narodowość, zmierzać do zupełnej czystości rasy”. Negatywny stosunek do nauczania w chederach.

[szkolnictwo, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XXXIX/94. A. Morgenstern, *O ruchu gimnastyczno-sportowym żydowskim*, „Gł. Żyd.” 1918, nr 42, s. 8–9.

O genezie żydowskiego ruchu sportowo-gimnastycznego: od Kongresów Syjonistycznych w Bazylei, przez działalność towarzystw w Niemczech i Austrii, po powstanie Centralnej Organizacji Światowej żydowskich towarzystw gimnastyczno-sportowych (1903 r.), obchody 10. rocznicy jej założenia (1913) i 56 lokalnych stowarzyszeniach w różnych krajach. Zapowiedź kolejnego artykułu dotyczącego ruchu w Polsce – brak w zachowanych numerach.

[wychowanie fizyczne i sport]

XXXIX/95. S[amuel] Hirschhorn, *Pogromy*, „Gł. Żyd.” 1918, nr 43, s. 2.

Analiza przyczyn narastającej fali przemocy wobec społeczności żydowskiej, w tym propagandy prasowej kreującej obraz Żyda jako „wroga Polski”. Wśród sprawców pogromów wymieniono „młodzież polską” i „uczniów szkół”, podkreślono obojętną postawę inteligencji polskiej wobec przemocy, w tym brak reakcji nauczycieli i księży na pobicie Żydów, którego dopuścili się uczniowie przed jednym z kościołów.

[wychowanie moralne]

XL. „Głos Żydowski”

Warszawa 1906

tytuł nast. CLV. „Życie Żydowskie”

XL/1. *Sprawy szkolne*, „Gł. Żyd.” 1906, nr 2, s. 29.

Informacje o wydarzeniach bieżących, związanych ze sprawami szkolnymi. Zebrania rodziców w gimnazjum żeńskim w Białymstoku a potrzeba nauczania języka hebrajskiego oraz zatrudniania nauczycieli „bez różnicy wyznania”. Posiedzenie obywateli w Łodzi, poświęcone sprawom szkół miejskich, m.in. ich finansowania oraz wyborów dozoru szkolnego. O liście otwartym (w periodyku „Der Weg”) do Jana Bersohna, kuratora szkoły rolniczej dla młodzieży żydowskiej w Częstoniewie. Reforma placówki.

[edukacja zawodowa, szkolnictwo]

XL/2. M.K., *Z bagienka (Affaire: Zarząd i uczniowie szkoły w Częstoniewie)*, „Gł. Żyd.” 1906, nr 3, s. 41–42.

Dotyczy listów uczniów żydowskiej szkoły rolniczej w Częstoniewie na list otwarty, domagający się jej reformy (por. *Sprawy szkolne*, „Głos Żydowski” 1906, nr 2). O nauczaniu w „żargonie”.

[aktywność młodzieży, język i autonomia narodowa w edukacji, szkolnictwo]

XL/3. *Szolem Alejchem (Gimnazjum) (Monolog, z żydowskiego), tłum. Jakub Lewkowicz*, „Gł. Żyd.” 1906, nr 5, s. 78–79; nr 6, s. 90–91; nr 7, s. 102–103.

Noszący cechy satyry monolog, dotyczący rodzicielskich decyzji w zakresie kształcenia dzieci, zatrudniania nauczycieli, posyłania dzieci do szkół, żydowskiego kształcenia religijnego oraz świeckiego.

[nauczyciel/pedagog, współpraca rodziny ze szkołą, wychowanie w rodzinie]

XL/4. Zygmunt Majerczyk, *Język wykładowy polski w żydowskich szkołach początkowych*, „Gł. Żyd.” 1906, nr 14, s. 176–177.

Refleksja związana z okólnikiem kuratora WON, rozesłanym do nauczycieli szkół początkowych w Królestwie Polskim, dotyczącym nauczania wszystkich przedmiotów (prócz języka rosyjskiego) po polsku. Wyeksponowana teza, że nauka początkowa powinna odbywać się w języku dobrze dziecku znanym. Postulat wprowadzenia języka żydowskiego jako wykładowego w żydowskich szkołach początkowych oraz opracowania podręczników z różnych dziedzin wiedzy w tym języku.

[język i autonomia narodowa w edukacji, polityka oświatowa, szkolnictwo]

XL/5. Iland., *Język wykładowy w szkołach żydowskich*, „Gł. Żyd.” 1906, nr 16, s. 204.

Dyskusja na temat języka wykładowego w szkołach żydowskich. Tekst nawiązuje do publikacji Zygmunta Majerczyka *Język wykładowy polski w żydowskich szkołach początkowych*

(„Gł. Żyd.” 1906, nr 14), podważa jego tezy w przekonaniu, że wielojęzyczność jest niezbędna dla Żydów, więc nauka w języku polskim jest dla nich pożądana.

[język i autonomia narodowa w edukacji, polityka oświatowa, szkolnictwo]

XL/6. X., *Uniwersytet Warszawski i żydostwo*, „Gł. Żyd.” 1906, nr 16, s. 205.

Jan Baudouin de Courtenay i jego postulat utworzenia na Uniwersytecie Warszawskim katedry „dla żydowskiej filologii i folkloru”. Krytyka tej inicjatywy.

[edukacja akademicka]

XLI. „Gromada”

Warszawa 1914

tytuł poprz. XXII. „Gazeta Ludowa”

tytuł nast. LII. „Lud Polski”

XLI/1. Irena Purzycka, *O zawieraniu małżeństw*, „Gromada” 1914, nr 1–18, s. 6.

Motywy zawierania związków małżeńskich. Krytyka małżeństw, w przypadku których głównym kryterium doboru był majątek. Brak miłości i szacunku w związku, niewłaściwe zachowanie rodziców a wpływ na wychowanie dzieci. Pogoń za majątkiem – surowe rodzicielstwo.

[rodzina, wychowanie w rodzinie]

XLI/2. Bolesław Kalinowski, *Od pracy do zabawy*, „Gromada” 1914, nr 19, s. 1–2.

Praca istotnym środkiem wychowania dzieci i młodzieży. Prawidłowa organizacja czasu pracy i wypoczynku. Wpływ zabawy na rozwój młodych pokoleń Polaków. Szwajcaria jako przykład kraju, gdzie docenia się znaczenie zabawy w wychowaniu dzieci. Brak świadomości o znaczeniu zabawy w życiu dziecka w polskich rodzinach. Zmiana przyzwyczajeń w zakresie organizacji czasu wolnego i odpoczynku.

[odpoczynek i rekreacja, wychowanie przez pracę, zabawy]

XLI/3. D-r O. Szulc, *O dyfterii czyli błonicy*, „Gromada” 1914, nr 19, s. 4.

Błonica – ostra i ciężka choroba zakaźna wymagająca odizolowania pacjenta od otoczenia. Chorzy powinni być umieszczeni w szpitalu i poddani odpowiedniemu leczeniu. Rodzaje, objawy i leczenie błonicy. Postulat, aby osoba sprawująca opiekę nad chorym unikała kontaktu z innymi ludźmi, w tym szczególnie z dziećmi.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XLII. „Humanista Polski”

Warszawa 1913–1915

tytuł poprz. L. „Kultura Polska”

XLII/1. P.S. [Paulina Sieroszevska?], *Wydawnictwa gwiazdkowe*, „Hum. Pol.” 1913, nr 1, s. 11–12.

Zestawienie książek dla dzieci i młodzieży, proponowanych jako prezenty gwiazdkowe. Wskazano, że dzieci mają inne podejście do lektury niż dorośli. Młode pokolenie uznano za „wdzięcznych czytelników”.

[czytelnictwo]

XLII/2. *Ustawa normalna dla niższych szkół rolniczych*, „Hum. Pol.” 1913, nr 2, s. 13–14.

Szczegółowe omówienie przepisów, zatwierdzonych w grudniu 1912 r. przez Ministerstwo Rolnictwa w Petersburgu, dotyczących zakładania i prowadzenia niższych szkół rolniczych.

[edukacja zawodowa]

XLII/3. P.S. [Paulina Sieroszevska?], *Nasza oświata początkowa*, „Hum. Pol.” 1913, nr 3, s. 4–5.

Na podstawie danych statystycznych dotyczących liczby szkół ludowych w Królestwie Polskim oraz liczby uczniów do nich uczęszczających, wykazano, że w porównaniu z Rosją, Galicją i Niemcami duży odsetek dzieci w Królestwie nie uczy się i stale powiększa środowisko analfabetów.

[edukacja elementarna, oświata ludowa]

XLII/4. *Interpelacja o szkolnictwo polskie*, „Hum. Pol.” 1913, nr 4, s. 9–10.

Treść interpelacji, wniesionej do Dumy przez Koło Polskie, opisującej przypadki nielegalnego postępowania organów władzy szkolnej w Królestwie Polskim.

[szkolnictwo]

XLII/5. H.D. [Aleksander Świętochowski?], *Po drodze*, „Hum. Pol.” 1913, nr 6, s. 3–4.

Tekst dotyczy różnych zagadnień społecznych, w tym trudności w organizacji oświaty ludowej, a także postaw duchownych wobec nauczania religii w szkołach.

[oświata ludowa, szkolnictwo, wychowanie religijne]

XLII/6. P.Sier. [Paulina Sieroszevska], *Potrzebni ludzie*, „Hum. Pol.” 1913, nr 7, s. 8–9.

O problemach opieki nad dziećmi, organizowanej przez TGS.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

XLII/7. *Szkolnictwo prywatne*, „Hum. Pol.” 1913, nr 7, s. 10.

Informacje o ustawie dotyczącej organizacji szkół prywatnych w Królestwie Polskim. Omówiono kwestie: wyboru języka wykładowego, podręczników, egzaminów, uzyskiwania pozwoleń na prowadzenie placówek, możliwości wprowadzenia systemu koedukacyjnego.

[koedukacja, polityka oświatowa, szkoły prywatne]

XLII/8. Ps. [Paulina Sieroszewska?], *Polscy skauci*, „Hum. Pol.” 1913, nr 8, s. 5–7.

O rozwoju ruchu skautowego (harcerstwa) na ziemiach polskich. Harcerstwo opisano jako sposób na wprowadzenie reform w wychowaniu młodzieży. Podkreślono jego znaczenie wychowawcze w odrodzeniu moralnym i fizycznym młodego pokolenia. O międzynarodowym zjeździe skautów w Birmingham.

[organizacje młodzieżowe, skauting]

XLII/9. Ps. [Paulina Sieroszewska?], *Między młotem a kowadłem*, „Hum. Pol.” 1913, nr 9, s. 4–6.

Dotyczy nauczania powszechnego, organizacji szkół i kształcenia nauczycieli.

[nauczyciel/pedagog, szkolnictwo]

XLII/10. *Lud wiejski w Warszawie*, „Hum. Pol.” 1913, nr 11, s. 5–6.

Wycieczka młodzieży ze szkół gospodarczych do Warszawy uwidatniła problemy w organizacji wyjazdów młodych włościan do miast. Za zasadne uznano utworzenie Domu Ludowego, który zapewniałby tani nocleg, wyżywienie i rozrywkę.

[wycieczki/krajoznawstwo]

XLII/11. *Tow. Szkoły Ludowej i Macierz Śląska*, „Hum. Pol.” 1913, nr 11, s. 6–7.

Sytuacja społeczno-ekonomiczna Galicji wpłynęła na funkcjonowanie tamtejszego ruchu oświatowego. O problemach finansowych TSL i trudnościach w prowadzeniu akcji oświatowej.

[oświata ludowa]

XLII/12. *Bratne*, „Hum. Pol.” 1913, nr 12, s. 5–6.

O założeniu niższej szkoły rolniczej „Bratne” w Gołotczyźnie pod Ciechanowem, dostarczającej młodzieży ze wsi wiedzy z zakresu nauk przyrodniczych, rolnictwa, ogrodnictwa, pszczelarstwa i weterynarii oraz nauczającej włościan nowoczesnej praktyki gospodarowania.

[edukacja zawodowa]

XLII/13. *Nowe książki*, „Hum. Pol.” 1914, nr 1, s. 11–13.

Informacje o kilkunastu powieściach dla młodzieży. Część z nich opatrzone opisem. Wśród polecanych lektur były prace polskich i obcych autorów.

[czytelnictwo]

- XLII/14. P[aulina] Sieroszevska, *Młodzież włościańska*, „Hum. Pol.” 1914, nr 2, s. 6–7.

Rozważania o absolwentkach i absolwentach kilkunastu szkół rolniczych w Królestwie Polskim, którzy ukończywszy edukację opartą na nowoczesnych programach, stanowią na wsi swoistą elitę włościańską, nieakceptującą zastanego stanu rzeczy i podejmującą działania, które przeobrażają warunki społeczne i gospodarcze.

[aktywność młodzieży, edukacja zawodowa]

- XLII/15. J., *Śród młodzieży*, „Hum. Pol.” 1914, nr 4, s. 7–8.

O działalności w stowarzyszeniach społecznych, oświatowych i politycznych młodzieży z Królestwa Polskiego, studiującej w Krakowie.

[organizacje młodzieżowe]

- XLII/16. N., *Szkoła odrodzona*, „Hum. Pol.” 1914, nr 5, s. 10–11.

Dotyczy książki Władysława Koryckiego *Odrodzona szkoła* (Warszawa 1914). Autor poruszał w niej tematy szkoły i wychowania.

[edukacja artystyczna, nauczyciel/pedagog, wychowanie fizyczne i sport]

- XLII/17. Nauczyciel [Aleksander Świętochowski], *Groźny memoriał*, „Hum. Pol.” 1914, nr 6, s. 4–6.

O piśmie do Rady Szkolnej Krajowej we Lwowie w sprawie stanu moralnego i umysłowego studentów krakowskiego Uniwersytetu. Informacje o organizacji pracy dydaktycznej uczelni.

[edukacja akademicka]

- XLII/18. Nauczyciel [Aleksander Świętochowski], *Ustąpcie!*, „Hum. Pol.” 1914, nr 7, s. 7–8.

Podsumowanie dziesięciolecia prywatnej szkoły polskiej. Podkreślono rozwój infrastruktury, wzrost liczby szkół handlowych i żeńskich. Oceniono wybory edukacyjne uczniów, podkreślając zbyt małe zainteresowanie zawodami praktycznymi. Uwagi o kierownikach szkół.

[nauczyciel/pedagog, szkoły prywatne]

- XLII/19. P.S. [Paulina Sieroszevska?], *Zaiste, szczególne metody*, „Hum. Pol.” 1914, nr 8, s. 9–10.

O postrzeganiu szkół prywatnych w Królestwie Polskim. Dotyczy artykułu Aleksandra Świętochowskiego *Ustąpcie!* („Hum. Pol.” 1914, nr 7, s. 7–8) i jego krytyki na łamach „Tygodnika Polskiego”.

[edukacja zawodowa, szkoły prywatne]

XLII/20. *Nowa ustawa szkolnictwa prywatnego*, „Hum. Pol.” 1914, nr 8, s. 11–12.

Omówienie przyjętego przez Dumę projektu ustawy o szkolnictwie prywatnym, która ma stać się obowiązującym prawem w Cesarstwie Rosyjskim i Królestwie Polskim.

[szkolnictwo]

XLII/21. *Synowie ludu*, „Hum. Pol.” 1914, nr 8, s. 12–13.

Dotyczy relacji Aleksandra Janowskiego z podróży do Stanów Zjednoczonych, zamieszczonej na łamach „Ziemi”. Autor pisał o studentach z American International College, wśród których była grupa Polaków pochodzenia włościańskiego. Informował o ich aktywności społecznej i oświatowej oraz trudnościach materialnych.

[aktywność młodzieży, edukacja akademicka]

XLII/22. *Zatrute źródła*, „Hum. Pol.” 1915, nr 5, s. 1–2.

Tekst dotyczy m.in. niebezpieczeństw wynikających z aktywności społeczno-politycznej młodzieży. Podkreślono konieczność zwracania większej uwagi na wpływy zewnętrzne, jakim podlega młode pokolenie.

[aktywność młodzieży]

XLIII. „Izraelita”

Warszawa 1905–1915

XLIII/1. *Ze stowarzyszenia nauczycieli żydów w Warszawie*, „Izraelita” 1905, nr 3, s. 29.

Informacje o działalności oświatowej oraz pomocowej stowarzyszenia, o bibliotece, wyszukiwaniu wolnych posad dla nauczycieli, skrzynce zapytań i organizowanych w związku z nią spotkań wyjaśniających problemy członków. O udzielaniu zapomóg i pożyczek dla nauczycieli.

[nauczyciel/pedagog, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XLIII/2. N.K., *Łódź, w styczniu*, „Izraelita” 1905, nr 3, s. 31–32.

Zebrania Stowarzyszenia Wzajemnej Pomocy Nauczycieli Żydów. O wysłaniu delegacji łódzkich nauczycieli do Petersburga w celu dyskusji o polepszeniu bytu żydowskich nauczycieli szkół elementarnych. Informacje o żydowskich szkołach rzemiosł, ochronkach i schroniskach dla niemowląt.

[edukacja zawodowa, nauczyciel/pedagog, opieka]

XLIII/3. Ad[olf] J[akub] Cohn, *Ludzie i sprawy*, „Izraelita” 1905, nr 6, s. 61–62.

Uwagi na temat ogólnej fatalnej sytuacji szkolnictwa żydowskiego (zbyt mała liczba szkół, złe zarządzanie, brak kadry nauczycielskiej i instytucji nadzoru) oraz braku odpowiedniej

literatury dla młodzieży żydowskiej w języku polskim. O zacofaniu i wstecznictwie szkół żydowskich na prowincji, apel o podejmowanie działań na rzecz postępu.

[nauczyciel/pedagog, szkolnictwo]

XLIII/4. Ad[olf] J[akub] Cohn, *Jeden jedyny Izrael*, „Izraelita” 1905, nr 7, s. 73–74.

O konserwatystach religijnych wśród Żydów i ich niekonsekwentnym stosunku wobec nowoczesnej oświaty, którą oficjalnie potępiają, ale własne dzieci kształcą w szkołach publicznych, a nie religijnych, żydowskich. O dążeniach grup postępowych Żydów, którzy nie chcą atakować religii mojżeszowej, ale oczekują wprowadzenia szkół krajowych dla młodzieży żydowskiej i umożliwienia im nauki rzemiosł.

[dostęp do edukacji, szkolnictwo, wychowanie religijne]

XLIII/5. Ad[olf] J[akub] Cohn, *Z chwili*, „Izraelita” 1905, nr 8, s. 85–86.

O planowanych zmianach w szkołach „ogólnych”, ważnych z punktu widzenia uczniów żydowskich: uznanie religii mojżeszowej za przedmiot obowiązkowy, a jej nauczycieli za urzędników państwowych. Apel, by rodziny chrześcijańskie i szkoły zwalczały negatywne opinie na temat Żydów.

[szkolnictwo, wychowanie religijne]

XLIII/6. Ad[olf] J[akub] Cohn, *O krok dalej*, „Izraelita” 1905, nr 9, s. 98–99.

Refleksje o niedopuszczaniu Żydów do zawodów technicznych, odrzucaniu ich kandydatur na pomocników, praktykantów i uczniów. Postulaty, by zacząć przyjmować Żydów do organizacji cechowych.

[edukacja zawodowa]

XLIII/7. Henryk Kohn, *Młodzież żydowska (Głos pozapartyjny)*, „Izraelita” 1905, nr 10, s. 109–110; nr 11, s. 123–124.

O problemach komunikacji międzypokoleniowej, o konieczności wzajemnych ustępstw i zrozumienia obu stron sporu – młodszego i starszego pokolenia.

[różnice międzypokoleniowe]

XLIII/8. Ad[olf] J[akub] Cohn, *O czym się nie mówi*, „Izraelita” 1905, nr 12, s. 133–134.

Uwagi na temat walki o równouprawnienie Żydów, przejawach ich dyskryminowania w dostępie do rzemiosła, wykonywania zawodu lekarza, przynależności do stowarzyszeń. O konieczności obalania przesądów dotyczących Żydów, rozpowszechnionych wśród chrześcijan.

[edukacja zawodowa]

XLIII/9. C., *Ogólne zgromadzenie członków Towarzystwa Dostarczania Pracy*, „Izraelita” 1905, nr 12, s. 137–138.

Relacja z pierwszego zebrania towarzystwa, które może otwierać domy pracy, warsztaty i żłobki dla dzieci, przytulki pracy dla sierot, warsztaty naukowe, klasy rzemieślnicze z kursami przygotowawczymi.

[edukacja zawodowa, opieka]

XLIII/10. N.K., *Łódź w marcu*, „Izraelita” 1905, nr 12, s. 138–139.

Doniesienia o otwarciu handlowych kursów wieczorowych dla kandydatów różnych wyznań i obojga płci powyżej 14. roku życia. O kierunkach nauczania w ramach poszczególnych kursów. Postulaty ułatwiania młodzieży samokształcenia.

[dostęp do edukacji, edukacja zawodowa]

XLIII/11. Ad[olf] J[akub] Cohn, *Na jedną kartę*, „Izraelita” 1905, nr 13, s. 145–146.

Informacje o osiągnięciach postępowego zarządu gminy żydowskiej w dziedzinie oświaty, zakładaniu ochron, szkół religijnych i elementarnych, warsztatów rzemieślniczych. Obawy o dalszy kierunek rozwoju tego typu działań, które mogą zostać zahamowane przez mniej postępowe grupy.

[szkolnictwo, wychowanie religijne, edukacja zawodowa]

XLIII/12. Ad[olf] J[akub] Cohn, *Z zagadnień społecznych*, „Izraelita” 1905, nr 20, s. 225–227.

Próba oceny zjawiska znacznego zainteresowania studiami akademickimi wśród Żydówek i jego konsekwencji dla kraju i całej żydowskiej społeczności. O różnorodnych zagrożeniach z tym związanych. Propozycje, by zamiast studiów zagranicznych wskazać młodym Żydówkom obszary pracy w kraju w nauczycielstwie, przemyśle i rzemiośle.

[edukacja akademicka, edukacja dziewcząt i kobiet]

XLIII/13. Ad[olf] J[akub] Cohn, *Niebezpieczne aforyzmy*, „Izraelita” 1905, nr 21, s. 237–239.

Polemika z nieprawdziwymi informacjami prasowymi dotyczącymi nikłej znajomości języka polskiego wśród Żydów i stereotypami unikania przez nich zaangażowania obywatelskiego. Obalenie tych przekonań, wskazanie na różne poziomy znajomości języka wśród poszczególnych grup społecznych i zawodowych Żydów oraz różnorodne uwarunkowania tej sytuacji.

[język i autonomia narodowa w edukacji]

XLIII/14. Ad[olf] J[akub] Cohn, *Trochę teorii*, „Izraelita” 1905, nr 22, s. 249–250.

Omówienie negatywnych przemian funkcjonowania rodzin żydowskich i realizowanego w tych rodzinach wychowania moralnego. O zagrożeniach, w tym prostytucji i handlu żywym towarem czyhających na młode Żydówki, i możliwościach zapobiegania im poprzez pogadanki i kursy.

[edukacja dziewcząt i kobiet, rodzina, wychowanie moralne]

XLIII/15. Henryk Kohn, *W obronie studentek*, „Izraelita” 1905, nr 27, s. 310–312; nr 28, s. 323–324; nr 29, s. 334–336.

Polemika z tekstem Adolfa Jakuba Cohna („Izraelita” 1905, nr 20) o podejmowaniu studiów zagranicznych przez dziewczęta żydowskie. Przedstawienie pozytywnych skutków wyjazdów edukacyjnych. Propozycje wsparcia dla chcących uczyć się dalej Żydówek, postulat zmiany stosunków rodzinnych i postrzegania przyszłości młodych kobiet.

[edukacja akademicka, edukacja dziewcząt i kobiet, rodzina]

XLIII/16. Ad[olf] J[akub] Cohn, *Ze stosunków szkolnych*, „Izraelita” 1905, nr 29, s. 333–334.

Uwagi o planach zakończenia bojkotu szkolnego oraz fatalnych skutkach opuszczania nauki szkolnej w efekcie strajku szkolnego dla młodzieży żydowskiej, która w związku z dyskryminacyjną polityką oświatową ma znacznie utrudnione możliwości edukacji.

[dostęp do edukacji, język i autonomia narodowa w edukacji]

XLIII/17. R.W. (Paryż), *Jeszcze o studentkach zagranicą*, „Izraelita” 1905, nr 31, s. 360–361.

Postulaty zerwania ze stereotypami, które prowadzą do zwiększenia liczby tzw. wykolejonych studentek Żydówek poza granicami kraju. O przewadze utylitarne go kierunku kształcenia nad edukacją dla samej idei zdobywania wiedzy. O nieprzygotowaniu polskich Żydówek do specyficznego systemu studiów obowiązującego we Francji.

[edukacja akademicka, edukacja dziewcząt i kobiet]

XLIII/18. Ad[olf] J[akub] Cohn, *W imię przyszłości*, „Izraelita” 1905, nr 32, s. 369–370.

Spostrzeżenia na temat braku szkół początkowych dla dzieci żydowskich, w których mogłyby uczyć się zasad religijnych wraz z językiem polskim i podstawami wiedzy ogólnej. O braku nauczycieli dla takich szkół. Wezwanie do obdarzania nauczycieli szacunkiem społecznym.

[edukacja elementarna, dostęp do edukacji, nauczyciel/pedagog]

XLIII/19. Ad[olf] J[akub] Cohn, *O Częstoniewie (garść wrażeń)*, „Izraelita” 1905, nr 33, s. 382–383.

Relacja o szkole rolniczej dla młodzieży żydowskiej zapewniającej niższe wykształcenie rolnicze i przygotowanie rzemieślnicze. O programie nauczania i infrastrukturze placówki oraz relacjach z chrześcijańskimi sąsiadami.

[edukacja zawodowa]

XLIII/20. Henryk Kohn, *O studentkach zagranicą. Ostatnich słów kilka*, „Izraelita” 1905, nr 34, s. 396–397.

Polemika z tezami artykułu R.W. („Izraelita” 1905, nr 31), dotycząca potencjału intelektualnego dziewcząt żydowskich. Uwagi na temat utylitarnego i idealistycznego podejścia do wyższego wykształcenia dziewcząt oraz francuskiego i niemieckiego systemu edukacji akademickiej kobiet.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja akademicka]

XLIII/21. Leon M. Bramson, *Wykształcenie zawodowe wśród Żydów dawniej i dziś*, „Izraelita” 1905, nr 33, s. 383–384; nr 34, s. 394–396; nr 35, s. 406–408; nr 36, s. 420–421; nr 37, s. 432; nr 40, s. 468–469; nr 42, s. 492–493; nr 43/44, s. 507–508.

Historia i współczesność szkolnictwa zawodowego dla Żydów obojga płci. Omówienie typów takich instytucji, ich uczniów, nauczycieli, kierunków kształcenia, finansowania placówek, losów absolwentów.

[edukacja zawodowa, szkolnictwo]

XLIII/22. Ad[olf] J[akub] Cohn, *Dary, a cele*, „Izraelita” 1905, nr 38, s. 441–442.

Wezwanie do racjonalnego planowania datków filantropijnych i jasnego określenia celu, na który ofiarodawca, zwłaszcza w rozrządzeniach testamentowych, przeznaczają dobra majątkowe. O potrzebie zwrócenia większej uwagi na możliwości opłacenia wpisów szkolnych ubogich dzieci żydowskich oraz finansowania warsztatów rzemieślniczych.

[dostęp do edukacji]

XLIII/23. Józef Kirsztrot, *Związek Polaków wyznania mojżeszowego*, „Izraelita” 1905, nr 45, s. 517–518.

Postulaty zrzeszenia się i podjęcia pracy nad „oświeceniem” i „uobywatelnieniem” jak najszerzych kręgów Żydów polskich. Apel dotyczący propagowania równouprawnienia ludności żydowskiej i jej asymilacji z polską kulturą i językiem.

[język i autonomia narodowa w edukacji, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XLIII/24. D-r J. Frenkiel, *Jeszcze w sprawie żargonu*, „Izraelita” 1905, nr 47, s. 544–545.

O korzystnym i niekorzystnym oddziaływaniu żargonu na polskich Żydów oraz pomysłach niwelowania wpływów żargonu poprzez organizowanie nauki czytania w języku

polskim dla dorosłych analfabetów i wydawanie polskiego, ogólnoinformacyjnego pisma dla żydowskich czytelników.

[dostęp do edukacji, język i autonomia narodowa w edukacji, oświata pozaszkolna]

XLIII/25. Józef Kirsztot, „*Niech się stanie światło*”, „Izraelita” 1905, nr 46, s. 530–532.

Konsekwencje ograniczeń dostępu do edukacji dzieci i młodzieży żydowskiej w ciągu ostatnich 40 lat i perspektywy zmiany tej niekorzystnej sytuacji. O znaczącym wpływie czytelnictwa na społeczność żydowską oraz oddziaływaniu syjonistycznych wydawnictw.

[czytelnictwo, dostęp do edukacji]

XLIII/26. Ad[olf] J[akub] Cohn, *Żydzi nie-żydzy*, „Izraelita” 1906, nr 4, s. 37–38.

Problemy związane z wychowywaniem dzieci w postępowych rodzinach żydowskich. O szkodliwych wychowawczo skutkach ukrywania przed dziećmi ich żydowskiego pochodzenia. O roli matek Żydówek w przekazywaniu tradycji żydowskich i wychowywaniu dzieci zgodnie z ich pochodzeniem. Postulaty obchodzenia świąt żydowskich. Znaczenie wychowania estetycznego i literackiego w tych procesach.

[wychowanie religijne, wychowanie w rodzinie]

XLIII/27. Ad[olf] J[akub] Cohn, *O niedolach dziecięcych*, „Izraelita” 1906, nr 15, s. 173–174.

Doniesienia na temat planów utworzenia w Warszawie TOD oraz niewystarczającej liczby zakładów wychowawczo-dobroczynnych. Przedstawienie dramatycznej sytuacji dzieci pozbawionych właściwej opieki, apele o podjęcie intensywnych działań w celu ich ratowania.

[opieka]

XLIII/28. C., *Nasze instytucje dobroczynne*, „Izraelita” 1906, nr 17, s. 202–203; nr 20, s. 238–239; nr 28, s. 340; nr 29, s. 350–351.

Omówienie trzech instytucji: Domu schronienia ubogich starców i sierot starozakonnych, szpitala dla dzieci Bersohnów i Baumanów oraz Warsztatów dla Nauki Rzemiosł przy ulicy Stawki. Historia, przemiany organizacyjne i zakres działalności tych instytucji, w tym opieka nad dziećmi i młodzieżą, troska o zdrowie i zapewnienie im edukacji zawodowej. O funduszach, komitetach zarządzających i personelu.

[opieka, edukacja zawodowa]

XLIII/29. Ad[olf] J[akub] Cohn, *Ku światłu*, „Izraelita” 1906, nr 20, s. 233–234.

O potrzebie utworzenia Towarzystwa Szerzenia Oświaty pomiędzy Żydami w Polsce, jego zadaniach tworzenia szkół początkowych, kształcenia nauczycieli, wydawania podręczników i prowadzenia badań historycznych nad Żydami.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XLIII/30. Henryk Kohn, *Macierz Szkolna*, „Izraelita” 1906, nr 29, s. 345–347.

Doniesienia o warszawskim zjeździe PMS, jej legalizacji oraz niepokojących zjawiskach przejmowania nad nią kontroli przez środowiska endeckie, które niweczą nadzieje na szerzenie przez PMS znajomości języka polskiego wśród Żydów.

[język i autonomia narodowa w edukacji, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XLIII/31. Henryk Kohn, *Ohyda wieku*, „Izraelita” 1906, nr 31, s. 369–371.

O znaczeniu działalności Żydowskiego Towarzystwa Opieki nad Upadłymi Kobietami wobec faktu znacznej liczby żydowskich kobiet prostytutek oraz Żydów zaangażowanych w handel kobietami. O tradycyjnej żydowskiej moralności i znaczeniu więzów rodzinnych.

[opieka, wychowanie w rodzinie]

XLIII/32. Henryk Kohn, *Półanalfabeci*, „Izraelita” 1906, nr 33, s. 393–395.

Główne zadania ruchu oświatowego wśród Żydów. Apel dotyczący nauczania wszystkich Żydów języka polskiego i opinia na temat negatywnych skutków braku jego znajomości. O organizacjach, które mogą prowadzić taką działalność.

[język i autonomia narodowa w edukacji, analfabetyzm]

XLIII/33. B[ronisława] Lande-Grynfeldowa, *W naglącej sprawie*, „Izraelita” 1906, nr 40, s. 477–478.

Wezwanie do współpracy z PMS, pomimo obaw o jej związek z endecją. O potrzebie tworzenia żydowskich kół PMS, propozycja utworzenia Koła Oświaty Ludu Żydowskiego. O zadaniach tego koła w zakresie zakładania szkół na wzór prowadzonych przez PMS, z dodatkowym wykładem nauk judaistycznych oraz prowadzeniem kursów wieczorowych dla dorosłej młodzieży.

[język i autonomia narodowa w edukacji, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XLIII/34. B[ronisława] Lande-Grynfeldowa, *Jeszcze w naglącej sprawie*, „Izraelita” 1906, nr 42, s. 502–503.

O konieczności porzucenia partyjnego szowinizmu i podjęcia współpracy z PMS, pomimo jej związków z endecją. O potrzebie postawienia ponad uprzedzeniami nadrzędnego celu – ratowania kraju poprzez rozwój i powszechny dostęp do oświaty.

[dostęp do edukacji, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata pozaszkolna]

XLIII/35. Henryk Lichtenbaum, *Polityka i oświata*, „Izraelita” 1907, nr 9, s. 97–98.

Komentarz na temat zabiegów partii politycznych w celu pozyskania poparcia grup niewykształconych Żydów. Postulat autora, by najpierw zadbać o podniesienie poziomu oświaty i kultury wśród tej grupy, zakładać zreformowane chedery i seminaria dla pracujących w nich nauczycieli.

[dostęp do edukacji, nauczyciel/pedagog]

XLIII/36. Cavis, *Parę słów w kwestii narodowości żydów*, „Izraelita” 1907, nr 10, s. 109–111.

O zaliczaniu do grupy Polaków wyznania mojżeszowego jedynie „oświeconych” Żydów, potrzebie szerzenia wśród Żydów kultury i oświaty w szerszym zakresie, pozwalającym na przyjęcie kultury ogólnoeuropejskiej. Opinia, że żydowska kultura nie wystarcza na przystosowanie się do wyzwań współczesnego świata.

[język i autonomia narodowa w edukacji]

XLIII/37. I.W-y, *Żargon w polskiej instytucji oświatowej*, „Izraelita” 1907, nr 19, s. 219–221.

Informacje o przebiegu ogólnego zebrania członków SKAD. Dyskusje o żargonie, postulat, by traktować go jedynie jako środek pomocniczy, a nie język narodowy Żydów. O opozycji środowisk syjonistycznych żądających kursów żargonowych.

[germanizacja, język i autonomia narodowa w edukacji]

XLIII/38. Henryk Lichtenbaum, *Żargon*, „Izraelita” 1907, nr 20, s. 229–231; nr 21, s. 241–242; nr 22, s. 251–252.

O żargonie jako przeszkodzie na drodze asymilacji ludności żydowskiej, niemieckim podłożu żargonu, pomysłach syjonistów, by uczynić go językiem narodowym Żydów. O zjawisku „odpolszczania” najmłodszych dzieci żydowskich w chederach, charakterystyka prasy i literatury żargonowej.

[germanizacja, język i autonomia narodowa w edukacji]

XLIII/39. R[óża] Centnerszwerowa, *Ponowna fala*, „Izraelita” 1907, nr 23, s. 263–264.

Postulaty działań na rzecz wzajemnego zbliżenia i zsolidaryzowania ludności polskiej i żydowskiej. O znaczeniu poznania życia szerokich warstw społeczeństwa żydowskiego i pokonywania uprzedzeń. Omówienie etapów asymilacji Żydów na ziemiach polskich.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XLIII/40. Henryk C., *Praca u podstaw*, „Izraelita” 1907, nr 33, s. 363–364.

Nielatwe zadania działaczy społecznych pomagających ludności żydowskiej w znalezieniu pracy produkcyjnej, rolniczej i rzemieślniczej. O osiągnięciach Towarzystwa Popierania Pracy Rolnej i Rzemieślniczej wśród Żydów w Królestwie Polskim oraz przeorganizowania szkoły rolniczej w Częstoniewie na fermę z nauczaniem praktycznym.

[edukacja zawodowa]

XLIII/41. A.V., *Szkoły elementarne miejskie dla żydów w Warszawie*, „Izraelita” 1907, nr 33, s. 364–365.

Problemy finansowania żydowskich szkół elementarnych, konflikty na tym tle pomiędzy magistratem, utrzymujących szkoły elementarne chrześcijańskie, a zarządem gminy żydowskiej.

[dostęp do edukacji, edukacja elementarna, język i autonomia narodowa w edukacji]

XLIII/42. Henryk Lichtenbaum, *Chedery*, „Izraelita” 1907, nr 34, s. 373–375; nr 35, s. 383–384.

Omówienie historii, planów reform i najpoważniejszych wad tych placówek, także wyższych chederów, tzw. jeszybotów. Problemy braku wykwalifikowanej pedagogicznie kadry, nieprzygotowywania absolwentów do realiów życia, przekazu jednostronnej wiedzy. Postulat powołania seminariów rabinicznych.

[dostęp do edukacji, nauczyciel/pedagog, wychowanie religijne]

XLIII/43. Henryk Lichtenbaum, *Język wykładowy w chederach*, „Izraelita” 1907, nr 37, s. 403–405.

Wizja zastąpienia w przyszłości chederów przez publiczne szkoły początkowe. O nadziejach na większą swobodę działania w tym zakresie zarządów gmin żydowskich, związanych z wprowadzeniem samorządu miejskiego w Królestwie Polskim. O konieczności nowoczesnego wychowania dzieci i szerzenia postaw obywatelskich. Zalecenia kompromisu między zwolennikami żargonu i języka polskiego w nauczaniu.

[edukacja elementarna, język i autonomia narodowa w edukacji, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XLIII/44. Jezajasz Chudy, *Nieco o żydowskich szkołach początkowych*, „Izraelita” 1907, nr 42, s. 455–456.

Komentarz na temat wad chederów i szkół Talmud-Tory, ich niechęci wobec postępu, roli w utrzymywaniu ubogich warstw społeczności żydowskiej na najniższym stopniu rozwoju oświatowego i kulturalnego. Potępienie obojętności wykształconych Żydów wobec tych zjawisk, postulat wprowadzenia wychowania obywatelskiego, walki z fanatyzmem i zniesienia odrębnych szkół żydowskich.

[dostęp do edukacji, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XLIII/45. Leon Lichtenbaum, *Niech stanie się światło*, „Izraelita” 1907, nr 43, s. 463–465.

Informacje o zalegalizowaniu Towarzystwa Szerzenia Oświaty wśród ludności żydowskiej, propagującego oświatę w antychederowym wydaniu. Przybliżenie ustawy Towarzystwa i kierunków jego działalności. Rola języka polskiego jako wykładowego.

[dostęp do edukacji, język i autonomia narodowa w edukacji, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XLIII/46. Jezajasz Chudy, *Uczniowie żydzi w szkołach różnowierczych*, „Izraelita” 1907, nr 45, s. 486; nr 46, s. 494–496.

O konieczności utrwalania przez nauczycieli postaw tolerancji i sprawiedliwości w szkołach, zwłaszcza różnowierczych. O nadziejach związanych z odradzaniem się szkół polskich.

[nauczyciel/pedagog, prawa dziecka, wychowanie moralne]

XLIII/47. *Z ruchu oświatowego w naszym kraju*, „Izraelita” 1907, nr 47, s. 503–505.

Doniesienia na temat zjazdu delegatów kół PMS, jej działalności, rozwoju szkół, wyników prac poszczególnych komisji, planowanych reformach.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XLIII/48. Jezajasz Chudy, *Kilka uwag o języku wykładowym w szkołach początkowych dla żydów*, „Izraelita” 1907, nr 51, s. 544–546.

O konieczności poznawania języka polskiego przez Żydów i jego znaczenie w działaniach na rzecz uobywatelnienia ludności żydowskiej. Żargon jako gwara, bezwartościowa lingwistycznie, ale istotna jako środek pomocniczy w procesie nauczania. Apel, by nie kpić z uczniów posługujących się nim.

[język i autonomia narodowa w edukacji, prawa dziecka, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XLIII/49. Ln. Lm., *Precz z pornografią!*, „Izraelita” 1908, nr 7, s. 66–67.

Krytyka sprzedawania młodzieży wydawnictw pornograficznych. O negatywnym wpływie takich publikacji na zdrowie i rozwój moralnych młodych ludzi. Postulaty, by rabini zaangażowali się w zwalczanie tych zjawisk.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, wychowanie moralne]

XLIII/50. Leon Lichtenbaum, *Do światła!*, „Izraelita” 1908, nr 9, s. 81–82.

O pierwszym organizacyjnym zebraniu Towarzystwa Daath, najważniejszych obszarach jego działalności – otwieraniu szkół elementarnych, o niepokojącym braku zainteresowania tym zebraniem wśród członków Zarządu Gminy.

[dostęp do edukacji, edukacja elementarna, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XLIII/51. *Przemówienie d-ra H. Nusbauma*, „Izraelita” 1908, nr 9, s. 83–84.

Wystąpienie na temat historii Żydów i ich edukacji na ziemiach polskich, potrzebie asymilacji, poznania przez Żydów języka polskiego oraz wprowadzenia świeckiej oświaty.

[język i autonomia narodowa w edukacji]

XLIII/52. *Przemówienie adw. Juliana Cohna*, „Izraelita” 1908, nr 9, s. 85.

Omówienie problemu dzieci żydowskich, które nie pobierają żadnej edukacji oraz negatywnych wychowawczo skutkach tej sytuacji. O idei kompromisu widocznej w zapisach ustawy Towarzystwa Daath.

[dostęp do edukacji]

XLIII/53. s., *Z sali odczytowej*, „Izraelita” 1908, nr 10, s. 96–97.

Refleksje dotyczące marginalizowania dziejów państwa żydowskiego podczas szkolnych lekcji historii, sprzeciw wobec tej sytuacji.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XLIII/54. Jezajasz Chudy, *Byt materialny szkół początkowych dla żydów i uposażenie nauczycieli*, „Izraelita” 1908, nr 12; s. 113–114; nr 13, s. 123–124.

Omówienie sytuacji szkół prywatnych zakładanych z inicjatywy osób prywatnych lub towarzystw. O wadach chederów oraz różnych formach wykorzystywania nauczycieli w szkołach prywatnych. Przykłady wzorowych szkół Talmud-Tory, postulaty zapewnienia szkołom prywatnym podstaw finansowych.

[nauczyciel/pedagog, szkoły prywatne]

XLIII/55. Henryk Lichtenbaum, *Do natury!...*, „Izraelita” 1908, nr 15, s. 141–142.

Nawiązanie do odezwy Towarzystwa Miłośników Przyrody, dotyczącej efektów wychowawczych obcowania dzieci i młodzieży z naturą, roli kolonii i wycieczek. O konieczności zapewniania dzieciom żydowskim kontaktu z przyrodą i rozwijania wrażliwości estetycznej.

[kontakt z przyrodą]

XLIII/56. Leon Lichtenbaum, *W kuźni wstecznictwa*, „Izraelita” 1908, nr 17, s. 161–162.

Omówienie dyskusji religijnych konserwatystów żydowskich dotyczącej propozycji zmian oświatowych, np. wprowadzenia nauki rzemiosł do szkół religijnych. Krytyczny komentarz o uzasadnieniach z Talmudu, który w XX w. nie może być nadal wyrocznią postępowania.

[edukacja zawodowa, wychowanie religijne]

XLIII/57. Arjel, *Dzieci upośledzone*, „Izraelita” 1908, nr 17, s. 165.

Informacje o zebraniu członków TBD i referacie Doroty Zylberowej o dzieciach z niepełnosprawnością intelektualną i wychowawczo-leczniczej roli zakładów dla nich przeznaczonych. O braku publicznych placówek tego typu, wysokich kosztach utrzymania placówek prywatnych i fałszywym wstydzie rodziców dzieci niepełnosprawnych.

[dostęp do edukacji, opieka, pedagogika specjalna]

XLIII/58. M.B., *Domy poprawczo-wychowawcze dla małoletnich*, „Izraelita” 1908, nr 18, s. 175–176.

Problem braku domów poprawczych i instytucji opieki dla dzieci niedostosowanych społecznie. Tylko takie placówki, z fachowo przygotowaną kadrą pedagogiczną, mogą zapewnić właściwą opiekę i wychowanie tej grupie dzieci i młodzieży.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, pedagogika specjalna, wychowanie moralne]

XLIII/59. R.L., *Pierwsza wystawa Towarzystwa Miłośników Przyrody*, „Izraelita” 1908, nr 21, s. 204–205.

Opis atrakcji wystawy, zachęta dla rodziców i kierowników szkół, by ją odwiedzali wraz z dziećmi. O pedagogicznym znaczeniu wystawy, która poszerza wiedzę przyrodniczą oraz kształtuje związki człowieka z przyrodą.

[kontakt z przyrodą]

XLIII/60. B[ion] Ec[ner], *Przeciw pornografii*, „Izraelita” 1908, nr 22, s. 215–216.

O piśmie rabinów warszawskich skierowanym do władz administracyjnych, dotyczącym zapobiegania demoralizacji ludności żydowskiej poprzez żargonowe utwory o treści pornograficznej.

[wychowanie moralne]

XLIII/61. Leon Lichtenbaum, *Żydzi na roli*, „Izraelita” 1908, nr 27, s. 261–263.

Nawiązanie do artykułów z petersburskiej gazety żargonowej „Frajnd”. O nieopłacalności utrzymywania dużych szkół agronomicznych dla Żydów i konieczności przejścia na system kursów zawodowych. O przyczynach braku popularności edukacji rolniczej wśród Żydów.

[edukacja zawodowa]

XLIII/62. Jezajasz Chudy, *O istocie nauczania w szkole początkowej dla żydów*, „Izraelita” 1908, nr 28, s. 272–273; nr 29, s. 283–284.

O głównych zasadach metodyki nauczania elementarnego. Rozważania nad sposobami przygotowania w szkołach biednych dzieci żydowskich do dorosłego życia i trudnej walki o byt. O idealnej szkole pozbawionej różnic wyznaniowych, politycznych i rasowych. Postulaty zwalczania w szkołach fanatyzmu.

[edukacja elementarna, prawa dziecka]

XLIII/63. Jezajasz Chudy, *U źródeł zastojów*, „Izraelita” 1908, nr 33, s. 321–323; nr 34, s. 331–333.

Refleksje o negatywnych skutkach wychowania talmudycznego rabinów i cadyków, szerzeniu przez nich fanatyzmu oraz ich zgubnym wpływie na dzieci

i młodzież. O fatalnym stanie oświaty żydowskiej i trudnej sytuacji materialnej nauczycieli.

[przymus w wychowaniu, wychowanie religijne]

XLIII/64. M.B., *Spoleczna służba kobiet*, „Izraelita” 1908, nr 33, s. 326.

Wzrost aktywnego udziału kobiet żydowskich w nowoczesnym ruchu kobiecym. Postulaty wprowadzenia obowiązkowej służby publicznej pełnoletnich kobiet w szpitalach, przytułkach, szkołkach elementarnych. O przyczynianiu się kobiet do wzrostu poziomu kultury i oświaty wśród Żydów.

[edukacja dziewcząt i kobiet, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XLIII/65. Lektor, *Z prasy żydowskiej*, „Izraelita” 1908, nr 40, s. 392–394.

O przemianach w zakresie żydowskiego życia rodzinnego, osłabieniu patriarchy, nowoczesnych metodach wychowania i problemach z wyborem właściwego współmałżonka.

[macierzyństwo, ojcostwo, wychowanie w rodzinie]

XLIII/66. C., *Szkoła i życie*, „Izraelita” 1908, nr 42, s. 409–410.

Nawiązanie do odczytu dr. Margulies o projekcie zreformowanej szkoły, konieczności odejścia od nauki pamięciowej i prymatu rozwoju intelektualnego na rzecz kontaktu dzieci z przyrodą, aktywności fizycznej i prac ręcznych. Odczyt Margulies *Szkoła i życie* ukazał się w „Nowych Torach” 1908, z. 4.

[prace ręczne, kontakt z przyrodą, wychowanie fizyczne i sport]

XLIII/67. Acerbus, *Działać – czy uciekać?*, „Izraelita” 1908, nr 46, s. 445–446.

Opinia na temat planów żydowskiej inteligencji dotyczących utworzenia odrębnej liberalnej gminy i zagrożeniach całkowitej utraty przez nią wpływu na nieoświecone masy żydowskie. Apele o podjęcie pracy nad „oświeceniem” i uspołecznieniem Żydów.

[dostęp do edukacji, oświata pozaszkolna]

XLIII/68. Acerbus, *Stare prawdy*, „Izraelita” 1908, nr 47, s. 455–456.

Walka z fanatyzmem i uprzedzeniami religijnymi jest możliwa jedynie na drodze szerzenia oświaty. O konieczności powstrzymania się przed lekkomyślnym szerzeniem hasel otwartej walki z religijnością mas żydowskich.

[oświata pozaszkolna, wychowanie religijne]

XLIII/69. Ih, *Szkoły żydowskie*, „Izraelita” 1908, nr 47, s. 459–460.

O szkodliwym wychowawczo zjawisku funkcjonowania osobnych szkół dla uczniów żydowskich, postulatach wspólnych szkół dla wszystkich uczniów, niezależnie od wyznania, potrzebie asymilacji i pokonywania wzajemnych uprzedzeń.

[język i autonomia narodowa w edukacji]

XLIII/70. Acerbus, *U nas a gdzieindziej*, „Izraelita” 1908, nr 48, s. 467–468.

Refleksje na temat większej aktywności inteligencji żydowskiej w Galicji w zakresie pracy oświatowej, zwłaszcza propagowania oświaty ludowej. O zastojach takiej pracy w Królestwie Polskim.

[oświata ludowa]

XLIII/71. Acerbus, *Pożyteczne przedsięwzięcie*, „Izraelita” 1908, nr 50, s. 485–486.

O planach zainicjowania dwóch wydawnictw mających popularyzować oświatę w szerszych kręgach społeczeństwa żydowskiego, propagować wyniki najnowszych badań naukowych oraz zwalczać religijne przesady.

[czytelnictwo, oświata pozaszkolna]

XLIII/72. A[dam] Wizel, *Asymilacja czy polonizacja*, „Izraelita” 1910, nr 1, s. 2.

O zastąpieniu określenia „asymilacja” słowem „polonizacja”. O odrzuceniu żargonu jako efektu prób germanizacji żydów.

[germanizacja, język i autonomia narodowa w edukacji]

XLIII/73. R[óża] Centnerszwerowa, *Od słów do czynu*, „Izraelita” 1910, nr 1, s. 2–3.

Apel o wychowanie młodego pokolenia ludności żydowskiej i chrześcijańskiej, zdolnego do współpracy i pokojowej koegzystencji. O potrzebie wprowadzenia szerokiej reformy szkolnictwa ludowego, postulatach koedukacji wyznaniowej tych szkół, wspólnych dla dzieci żydowskich i chrześcijańskich.

[język i autonomia narodowa w edukacji, edukacja elementarna, szkolnictwo]

XLIII/74. Belarjusz [Bernard Lauer], *Nasze potrzeby*, „Izraelita” 1910, nr 1, s. 5–6.

Postulaty wyprowadzenia dzieci żydowskich z chederów, opis warunków nauki i higieny w tych szkołach. O konieczności posyłania dzieci żydowskich do szkół publicznych z polskim językiem wykładowym. O braku wykwalifikowanych nauczycieli Żydów i szkół zawodowych dla pedagogów. Apel dotyczący podniesienia poziomu wykształcenia duchowieństwa żydowskiego.

[edukacja elementarna, język i autonomia narodowa w edukacji, nauczyciel/pedagog]

XLIII/75. A[dam] Wizel, *Niebezpieczne faryzeuszostwo*, „Izraelita” 1910, nr 2, s. 6–7.

Krytyka obłudy niektórych żydowskich nacjonalistów, którzy asymilują się z kulturą polską, władają poprawną polszczyzną i posyłają swojej dzieci do polskich szkół, jednocześnie zalecając innym Żydom skrajnie odmiennie postawy.

[język i autonomia narodowa w edukacji]

XLIII/76. *Uchwały Zjazdu rabinów Królestwa Polskiego (w styczniu 1909-go roku)*, „Izraelita” 1910, nr 7, s. 3–4.

O środkach zaradczych w sprawie wychowania młodzieży zalecanych przez rabinów, wymaganiach wobec mełamedów, założeniu towarzystwa propagującego rozwój oświaty wśród biednych żydów, cenzurze literatury dostępnej dla dzieci i młodzieży.

[dostęp do edukacji, nauczyciel/pedagog, wychowanie religijne]

XLIII/77. R[óža] Centerszwerowa, *Żydowskie instytucje filantropijno-społeczne w Polsce*, „Izraelita” 1910, nr 9, s. 1–3; nr 10, s. 3–5; nr 11, s. 6–7; nr 12, s. 6–7; nr 14, s. 3–5; nr 15, s. 6–7; nr 16, s. 3–6.

Główny Dom Schronienia Starców i Sierot oraz Paralityków starozakonných działający w Warszawie przy ul. Wolskiej – historia utworzenia placówki, organizacja nauki elementarnej oraz zawodowej dla bezdomnych sierot żydowskich, ochronka. Rozwój infrastruktury zakładu, efektywność kształcenia i zatrudnienie absolwentów. Problemy edukacji zawodowej dziewcząt – plany utworzenia szkoły pielęgniarskiej. Informacje o okolicznościach powstania i działalności warsztatów i szkół rzemieślniczych dla młodzieży żydowskiej w Warszawie. Programy kształcenia i wychowania uczniów. Ewolucja od nauki w terminie do szkół zawodowych, zasługi założycieli, m.in. Ludwika Natansona, rozszerzenie edukacji praktycznej o kursy teoretyczne i wieczorowe formy kształcenia. Formy pomocy uczniom, losy absolwentów. Przedstawienie celów, zakresu działalności i instytucji ŻTOK. Ocena skuteczności działań i plany rozwoju instytucji.

[edukacja elementarna, edukacja zawodowa, opieka]

XLIII/78. Leon Lichtenbaum, *Siostry miłosierdzia*, „Izraelita” 1910, nr 18, s. 6–7.

Przedstawienie projektu dr. Henryka Altkaufera dotyczącego powołania żydowskiego Stowarzyszenia Miłosierdzia w Warszawie. Tradycje pielęgnowania chorych w domach, instytucje pomocy lekarskiej. O planach powołania przy stowarzyszeniu szkoły kształcącej kandydatki na siostry miłosierdzia oraz prywatnych pielęgniarzy osób chorych.

[edukacja zawodowa, opieka]

XLIII/79. Bolesław Rozstański [Bolesław Rosenstadt], *Pan Szwarc i jego polityka*, „Izraelita” 1910, nr 20, s. 1–3.

Uwagi na temat projektów kolejnych ministrów oświaty, w tym Aleksandra Szwarca, proponujących coraz bardziej niekorzystne zasady określania normy procentowej w szkołach dla uczniów żydowskich.

[dostęp do edukacji]

XLIII/80. Bolesław Rozstański [Bolesław Rosenstadt], *W ślady p. Szwarca*, „Izraelita” 1910, nr 21, s. 2–3.

Plany ministra oświaty Aleksandra Szwarca w zakresie dalszego ograniczania liczby Żydów uczących się w szkołach handlowych i przemysłowych.

[dostęp do edukacji]

XLIII/81. R[óża] Centnerszwerowa, *Instytucje oświatowo-wychowawcze Warszawskiej Gminy Żydowskiej*, „Izraelita” 1910, nr 28, s. 7; nr 29, s. 7–8; nr 30, s. 9.

Przedstawienie historii i współczesności elementarnych szkół żydowskich, reform Wydziału Szkolnego pod przewodnictwem Samuela Dicksteina, sekcji opieki nad młodzieżą szkolną. Wyniki współpracy z THP w zakresie poprawy stanu zdrowia i higieny dzieci żydowskich.

[edukacja elementarna, opieka, zdrowie i higiena]

XLIII/82. *Odezwa żydów-Polaków w Galicji*, „Izraelita” 1911, nr 1, s. 4–5.

Treść odezwy wydanej w związku z nowym spisem ludności. Zalecenia, by nie podawać w spisie żargonu jako języka towarzyskiego – bo to sprzeczne z ustawami, zaleceniami władz oraz naraża na niepotrzebne zaognianie konfliktu z polskim społeczeństwem. O konieczności wpisywania języka polskiego, jest on bowiem nie tylko językiem ważnym w życiu towarzyskim, ale wręcz ojczystym językiem Żydów polskich.

[język i autonomia narodowa w edukacji]

XLIII/83. St[anisława] Wertensteinowa, *Z życia wyzwolonych*, „Izraelita” 1911, nr 1, s. 8–9; nr 2, s. 7–8.

O walce o „duszę” niewykształconych i ubogich kulturowo Żydów z zaścianków pomiędzy dwiema opozycyjnymi grupami: asymilatorów oraz nacjonalistów żydowskich. O ważnej roli, jaką odgrywają w tej walce książki, prasa, agitacja, kontakty bezpośrednie, o stosunkowo łatwym wydobywaniu młodych ludzi spod wpływów mełamedów i chederu.

[dostęp do edukacji, metody wychowania, przymus w wychowaniu]

XLIII/84. R[óża] Centnerszwerowa, *Nagląca sprawa*, „Izraelita” 1911, nr 3, s. 2–3.

Refleksje o stosunku zwolenników asymilacji Żydów wobec żargonu. O błędzie, jakim było jego całkowite odrzucenie, które oddało wielu Żydów pod wpływły syjonistów popierających żargon. O konieczności zmiany perspektywy, planach wydawania codziennego pisma żargonowego mające na celu uobywatelnienie Żydów, szerzenie oświaty i unikanie nacisków politycznych.

[język i autonomia narodowa w edukacji, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XLIII/85. *Referat d-ra Juliusza Mutermilcha*, „Izraelita” 1911, nr 3, s. 4–5.

Problemy zdrowotne Żydów, zwłaszcza natury psychicznej, uwarunkowane trudnościami bytowymi, wzrastająca liczba samobójstw. O najważniejszym zadaniu w tym zakresie – opiece nad dziećmi z warstw najuboższych. Dotychczasowe dokonania w tym zakresie (zapewnienie pożywienia, odzieży, kąpieli, opieki lekarskiej i dentystrycznej, wychowania fizycznego, ogródków i kolonii). O roli zabawy jako niezbędnego czynnika zachowania właściwej higieny duszy dziecka, instytucjach udzielających pomocy chorym Żydom.

[opieka, zdrowie i higiena]

XLIII/86. R[óża] C[entnerszwerowa], *Drugi wiec asymilatorów*, „Izraelita” 1911, nr 4, s. 1–4.

Relacja z przebiegu wiecu asymilatorów, który odbył się 22 stycznia 1911 r. Dyskusja o stosunku asymilatorów wobec żargonu. O konieczności skomunikowania się z Żydami w zrozumiałym dla nich języku, a nie kształcenia ich w szkołach żargonowych. Postulaty ograniczenia wpływów nacjonalistów żydowskich.

[język i autonomia narodowa w edukacji, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XLIII/87. L.L., *O oświatę elementarną*, „Izraelita” 1911, nr 4, s. 7.

O niewielkim zainteresowaniu ogółu społeczeństwa sprawami oświatowymi, co blokuje możliwości szerzenia oświaty, zwłaszcza elementarnej wśród Żydów. O częstym wykorzystywaniu hasła oświaty ludowej w dyskusjach, przy braku działań praktycznych. O niskiej liczbie członków towarzystw oświatowych.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa]

XLIII/88. C.O. [Cecylia Oderfeldowa], *Przemówienie p. Cecylii Oderfeldowej na wiecu z dn. 22-go bm.*, „Izraelita” 1911, nr 4, s. 8.

Odpowiedź na zarzuty skierowane pod adresem Gminy Żydowskiej, dotyczące utrzymywania szkół religijnych. O zaufaniu Żydów do takich szkół, ich roli cywilizacyjnej i kulturowej, zwłaszcza dla najuboższych uczniów. O potrzebie dalszego utrzymywania takich szkół i wspierania ich nauczycieli. Znaczenie opieki Komitetu Pań.

[wychowanie religijne]

XLIII/89. *Szlachta rosyjska o żydach*, „Izraelita” 1911, nr 10, s. 1–3.

Informacje o wynikach narad szlachty rosyjskiej na zjeździe w Petersburgu w lutym 1911 r., poświęconego problemom społecznym i politycznym Rosji, w tym m.in. nad sprawie żydowskiej. Uchwalone ograniczenia dla Żydów w dziedzinie oświaty i wychowania. O zakazie prowadzenia działalności pedagogicznej, relegowaniu młodzieży ze szkół, separowaniu uczniów Rosjan i chrześcijan, ograniczeniu dostępu Żydów do edukacji.

[dostęp do edukacji]

XLIII/90. O. Zor, *O wakacje w chederach*, „Izraelita” 1911, nr 10, s. 6–7.

O sukcesie inicjatywy Stowarzyszenia Nauczycieli Żydowskich, dotyczącej wprowadzenia wakacji dla uczniów chederów. O protestach mełamedów, odezwie do rodziców, potrzebie wprowadzenia wakacji ze względów zdrowotnych i higienicznych.

[zdrowie i higiena]

XLIII/91. Bolesław Rozstański [Bolesław Rosenstadt], *Nowe ograniczenie*, „Izraelita” 1911, nr 14, s. 1–2.

Informacje o nowych ograniczeniach wobec Żydów-eksternów. O tendencjach do zamykania Żydom możliwości uzyskania średniego i wyższego wykształcenia.

[dostęp do edukacji]

XLIII/92. O. Zor, *Obcowanie z naturą*, „Izraelita” 1911, nr 14, s. 5–6.

Omówienie badań ankietowych prof. O. Szejeja dotyczących kontaktów uczniów ze światem natury. Wyniki wskazują wyraźnie na odcięcie żydowskich uczniów od przyrody. O propozycjach organizowania wycieczek, wykorzystania w tym celu m.in. wakacji wprowadzonych w chederach.

[kontakt z przyrodą, wycieczki/krajoznawstwo]

XLIII/93. *Stosunki zdrowotne i śmiertelność wśród żydów*, „Izraelita” 1911, nr 19, s. 1–3.

Uwagi o często występujących wśród młodzieży żydowskiej problemach psychicznych, niepełnosprawności intelektualnej oraz skłonności do cukrzycy. Porównanie stanu zdrowotnego Żydów do innych nacji.

[zdrowie i higiena]

XLIII/94. *Żydowskie instytucje społeczne w Polsce: Stowarzyszenie Wzajemnej Pomocy Pracowników Handlowych Wyznania Mojżeszowego w Warszawie*, „Izraelita” 1911, nr 20, s. 8–9; nr 21, s. 6–7.

Geneza stowarzyszenia i stopniowe rozwijanie zakresu jego prac w kierunku samopomocy, oświaty i kultury. O inicjatywach oświatowych i wychowawczych: szkole wieczorowej dla chłopców zatrudnionych w handlu, czytelnia i biblioteka, kursach wieczorowych w języku polskim, organizacji warsztatów rzemieślniczych, propagowaniu gimnastyki, chóru, funduszu stypendialnego. O dyskusjach dotyczących wyznaniowego charakteru stowarzyszenia.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata pozaszkolna]

XLIII/95. §, *Listy z Galicji, Kraków 31V 1911*, „Izraelita” 1911, nr 23, s. 3–5.

Instytucje podejmujące pracę kulturalno-oświatową wśród czynnej zawodowo ludności żydowskiej: Szkoła Rzemieślnicza im. Marka Bernsteina we Lwowie oraz Szkoła Przemysłowa i Handlowa im. Kazimierza Wielkiego w Krakowie. O stosowanych w nich formach kształcenia i ogólnych warunkach nauczania.

[edukacja zawodowa]

XLIII/96. Heli, *Żydzi i oświata*, „Izraelita” 1911, nr 22, s. 3–4.

Omówienie rozszerzenia normy procentowej wobec uczniów żydowskich także w szkołach średnich. O nieprawidłowościach związanych ze stosowaniem tych przepisów.

[dostęp do edukacji]

XLIII/97. O. Zor, *Cichy jubileusz*, „Izraelita” 1911, nr 31, s. 8–9.

Dane na podstawie broszury wydanej przez Warsztaty dla Nauki Rzemiosł Warszawskiej Gminy Starozakonnych, zawierającej wyciąg z urzędowego sprawozdania za 1910 r. O intensywnym rozwoju działającej od 30 lat instytucji i wprowadzonych zmianach dotyczących wprowadzenia orkiestry instrumentów dętych, chóru, egzaminów zawodowych. Statystyki absolwentów i koszty utrzymania warsztatów.

[edukacja zawodowa]

XLIII/98. *Lekarz o chederach*, „Izraelita” 1911, nr 35, s. 7–8.

Ocena warunków higienicznych i zdrowotnych w chederach i ich wpływ na uczniów. Postulaty wprowadzenia aktywności fizycznej i przerw dla uczniów oraz zmniejszenia zakresu obciążenia intelektualnego treściami niezrozumiałymi dla uczniów w tak młodym wieku.

[edukacja elementarna, zdrowie i higiena]

XLIII/99. *Młodzież żydowska w świetle ankiety „Frajnda”*, „Izraelita” 1911, nr 44, s. 1–3; nr 45, s. 5–6.

Wyniki ankiety przeprowadzonej przez żargonową gazetę z inicjatywy grupy żydowskiej młodzieży z warszawskich szkół średnich i wyższych, w celu zbadania stanu kulturalnego młodzieży oraz jej stosunku wobec różnych przejawów żydowskiego życia narodowego, w tym żargonu. Stosunek redakcji „Izraelity” wobec konstrukcji ankiety i jej wyników.

[język i autonomia narodowa w edukacji, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XLIII/100. Henryk Lichtenbaum, *Znamienny paroksyzm*, „Izraelita” 1911, nr 46, s. 2–3.

Analiza wyników ankiety „Frajnda” i reakcji pism żargonowych na artykuł „Izraelity”. O zaniepokojeniu reprezentantów nacjonalistycznych kierunków tym, że nie zdobyli dla syjonistycznych haseł wystarczającego poparcia wśród młodzieży

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XLIII/101. *Klub rzemieślniczy w Łodzi, Łódź w listopadzie 1911*, „Izraelita” 1911, nr 46, s. 6.

Aktywizacja łódzkich rzemieślników przy okazji wyboru delegatów na Wszelchrosyjski Zjazd Rzemieślników do Petersburga. O dalszych działaniach delegatów – powstaniu Klubu Rzemieślniczego w celu przygotowania młodzieży do pracy rzemieślniczej i ułatwienia im rozwoju intelektualnego.

[edukacja zawodowa, wychowanie przez pracę]

XLIII/102. *Anomalia normy procentowej*, „Izraelita” 1911, nr 47, s. 8.

Uwagi na temat niezgodnych z rzeczywistością uzasadnieniach wprowadzania normy procentowej dla uczniów pochodzenia żydowskiego, o niewypełnianiu limitu 40 uczniów w klasach, likwidacji klas równoległych. Stosowanie przepisu o nieprzyjmowaniu „dzieci

kucharek” tylko w stosunku do Żydów, o rzeczywistej liczbie wolnych miejsc w szkołach średnich.

[dostęp do edukacji]

XLIII/103. *Towarzystwo popierania pracy rolnej i rzemieślniczej wśród żydów w Królestwie Polskim*, „Izraelita” 1912, nr 3, s. 2–3.

Informacje zaczerpnięte ze sprawozdania towarzystwa na temat rozszerzenia działalności kolonii rolniczych w majątku Częstoniew i tamtejszej fermy rolniczej (wcześniej szkoły rolniczej), warunkach nauki i infrastrukturze, inwentarzu, gruntach.

[edukacja zawodowa]

XLIII/104. *Żydowskie szkoły rzemieślnicze*, „Izraelita” 1912, nr 8, s. 1.

Przedstawienie sześciu żydowskich szkół rzemieślniczych w Królestwie Polskim – w Warszawie, Łomży, Łodzi, Częstochowie, Ciechanowcu. O statystykach uczniów, problemach z przerywaniem nauki przez ukończeniem pełnego cyklu kształcenia. Protest przeciwko zamienianiu tych szkół w zakłady przemysłowe i nadmiernemu eksploatowaniu uczniów w warsztatach.

[edukacja zawodowa]

XLIII/105. Bolesław Rozstański [Bolesław Rosenstadt], *W sprawie eksternów*, „Izraelita” 1912, nr 12, s. 1–2.

O interpelacji w sprawie postanowienia władz ministerialnych z 11 marca 1911 r., na mocy którego norma procentowa stosowana przy przyjmowaniu uczniów Żydów do średnich zakładów naukowych ma zostać zastosowana także wobec eksternów. Zalecenia cyrkularza ministerialnego w tej sprawie.

[dostęp do edukacji, szkoły średnie]

XLIII/106. M[aksymilian] Heilpern, *O warsztatach dla nauki rzemiosł*, „Izraelita” 1912, nr 18, s. 2–4; nr 19, s. 3–5.

Odpowiedź na podawane przez innych autorów nieścisłe informacje o warsztatach, dotyczące m.in. niezwykle zawyżonych kosztów utrzymania jednego ucznia w tej placówce, braku warsztatów rzemiosła artystycznego, skarg byłych wychowanków. Informacje autora oparte na oficjalnych sprawozdaniach oraz listach dziękczynnych od byłych uczniów. O znaczeniu warsztatów dla dzieci ze środowisk biedoty żydowskiej. O konieczności przeciwstawiania się wikłaniu warsztatów w polityczne spory.

[edukacja zawodowa]

XLIII/107. R[óża] Centnerszwerowa, *Reforma wychowania młodzieży żydowskiej*, „Izraelita” 1912, nr 34, s. 2–4.

Omówienie problemu braku zrozumienia u żydowskich wychowawców potrzeby równoległego rozwijania ciała i umysłu wychowanków. O intelektualizmie szkół żydowskich

i cherlactwie fizycznym dzieci. O przykładach pozytywnych zmian w tym zakresie w szkołach nadzorowanych przez Warszawską Gminę. Postulaty uwzględnienia skautingu jako apolitycznej i godnej polecenia opcji dla uczniów Żydów.

[skauting, wychowanie fizyczne i sport, zdrowie i higiena]

XLIII/108. R[óža] Centnerszwerowa, *Ruch bojkotowy w świetle pedagogiki*, „Izraelita” 1912, nr 50, s. 1–2.

Krytyka przenikania hasel o bojkotowaniu Żydów do części szkół polskich, podkreślenie właściwych reakcji części kierowników szkół, kadry pedagogicznej i gospodarzy klas. O postawach uczniów ulegających atmosferze bojkotu i tworzących przy zachęcie dorosłych tzw. strażę uczniowskiej obrony przed Żydami. Konieczność wyeliminowania demoralizujących hasel politycznych ze szkół. O utrudnieniach w nauce i karierze zawodowej młodzieży żydowskiej.

[dostęp do edukacji, przemoc wobec dzieci i młodzieży, wychowanie moralne]

XLIII/109. Henryk Goldmacher, *Nasze obowiązki*, „Izraelita” 1912, nr 52, s. 2–3.

Zwrócenie uwagi na rolę oświaty w torowaniu drogi humanitarnej idei równości obywatelskiej. Wskazanie walki z uprzedzeniami i przesądami jako zadania inteligencji. Postulaty usunięcia tendencji separatystycznych z organizacji społeczno-oświatowych.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XLIII/110. *Towarzystwo popierania pracy rolnej i rzemieślniczej żydów w Królestwie Polskiem*, „Izraelita” 1913, nr 1, s. 6–7.

Informacje z przebiegu zebrania tego Towarzystwa 28 grudnia 1912 r. Dyskusja o potrzebie zakładania kursów sadownictwa, o utworzeniu fermy na miejscu szkoły rolniczej i jej praktycznym kierunku kształcenia.

[edukacja zawodowa, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XLIII/111. R[óža] Centnerszwerowa, *Dom sierot Towarzystwa „Pomoc dla Sierot”*, „Izraelita” 1913, nr 2, s. 2–3.

Krótką historią powstania Domu oraz Towarzystwa, infrastruktura placówki oraz organizacja życia wychowanków.

[opieka]

XLIII/112. *Szkoły a kwestia żydowska*, „Izraelita” 1913, nr 2, s. 3–4.

Wyniki dyskusji prowadzonej w Oddziale Warszawskim PZN dotyczącej relacji pomiędzy „kwestią żydowską” a wychowaniem młodzieży i ogólnymi obowiązkami nauczycieli. Sprzeciw wobec przenikania agitacji dotyczącej bojkotu Żydów do szkół. Krzywdzący wobec młodzieży wymiar bojkotu.

[język i autonomia narodowa w edukacji, nauczyciel/pedagog, przemoc wobec dzieci i młodzieży]

XLIII/113. *W szeregu zasłużonych*, „Izraelita” 1913, nr 1, s. 4–5; nr 2, s. 5.

Prezentacja Jakuba Mortkowicza jako zasłużonego wydawcy literatury dla dzieci i młodzieży. Jego osiągnięcia w popularyzowaniu kultury czytelnicznej i nowych typów wydawnictwa, troska o estetykę wydawanych przez niego prac.

[czytelnictwo]

XLIII/114. R[óża] Centnerszwerowa, *Nowe elementarne żeńskie szkoły Gminy*, „Izraelita” 1913, nr 5, s. 6–8.

Opis działania placówek dla dziewcząt w Warszawie. Informacje o zasadach samorządności oraz pomocy sekcji opieki nad młodzieżą w szkole przy ul. Solnej 8. Wzmianki o szkołach: o Domu Sierot na Krochmalnej, na Pięknej 41 i Pawiej 8. Te cztery szkoły kształcą 400 uczennic w zakresie nauki elementarnej, zapewniają wychowanie moralne i pozytywną atmosferę, której dziewczęta nie mają w środowiskach domowych.

[edukacja dziewcząt i kobiet]

XLIII/115. Wł[adysław] Jurgis, *Szkola*, „Izraelita” 1913, nr 12, s. 2.

O niekorzystnych zjawiskach przenikania hasel o bojkotowaniu Żydów do młodzieży szkolnej, negatywnym udziale dorosłych wykorzystujących młodzież do działań bojkotowych. O pedagogicznych skutkach takich działań, krzywdzeniu młodzieży żydowskiej i wypaczaniu charakterów młodzieży polskiej.

[przemoc wobec dzieci i młodzieży, wychowanie moralne]

XLIII/116. W.T., *Chedery w Polsce*, „Izraelita” 1913, nr 14, s. 6–7; nr 15, s. 6; nr 16, s. 6–7.

Informacje o wynikach badań B. Alperina prowadzonych z polecenia Towarzystwa Szerzenia Oświaty między Żydami w Rosji. Wyniki badań 125 chederów z guberni płockiej i lubelskiej, zawierające dane o liczbie uczniów i ich wieku, wyposażeniu placówek, warunkach higienicznych, typach chederów, programach i metodach nauczania, sytuacji melamedów.

[edukacja elementarna, wychowanie religijne]

XLIII/117. z., *Lwowskie „Zjednoczenie”*, „Izraelita” 1913, nr 18, s. 2–4.

Informacje o historii i działalności lwowskiego towarzystwa akademickiego, skupiającego wszystkich Żydów-Polaków bez względu na poglądy polityczne. Cele jego działalności: zapobieganie agitacji syjonistycznej wśród młodzieży, uświadomienie młodzieży w duchu polskim, walka z kierunkiem narodowo-żydowskim, sprzeciw wobec separatyzmu żydowskiego na uniwersytecie. O kierunkach pracy oświatowej towarzystwa.

[edukacja akademicka, organizacje młodzieżowe]

XLIII/118. z., *Towarzystwo Szerzenia Oświaty wśród żydów „Wiedza”*, „Izraelita” 1913, nr 19, s. 2–3.

Prezentacja działalności towarzystwa popierającego rozwój szkół elementarnych oraz udzielanie pomocy materialnej uczniom ubogim i wspieranie samouków. O braku zgody władz na zakładanie przez Towarzystwo szkół z językiem polskim i kursów wieczorowych. Apel o szersze poparcie społeczne działań tej organizacji.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XLIII/119. B.R., *Żydzi a szkolnictwo rosyjskie*, „Izraelita” 1913, nr 20, s. 4–5.

Dane z raportu ministerialnego za 1910 r. zawierające statystyki na temat Żydów kształcących się w rosyjskich zakładach naukowych. O braku zainteresowania ludności żydowskiej szkołami miejskimi, w których normy procentowe nie obowiązują.

[dostęp do edukacji, szkolnictwo]

XLIII/120. W., *Ze świata pracy i nędzy*, „Izraelita” 1913, nr 28, s. 3–4.

Na podstawie sprawozdania statystycznego Biura Pośrednictwa Pracy przy Towarzystwie Dostarczania Pracy Ubogim Żydom redakcja dokonała zbiorczej charakterystyki najmłodszej grupy bezrobotnych Żydów. Zwrócono uwagę na coraz młodszy wiek terminatorów, ich fatalne warunki bytowe oraz powrót zjawiska analfabetyzmu związany z pauperyzacją tej części społeczeństwa.

[edukacja zawodowa, opieka]

XLIII/121. J. W., *Ludność żydowska w miasteczkach Królestwa Polskiego (Ankieta Towarzystwa popierania pracy rolniczej i rzemieślniczej wśród żydów)*, „Izraelita” 1913, nr 34, s. 1–2; nr 35, s. 1–2; nr 36, s. 2; nr 37, s. 2–3; nr 38, s. 4; nr 39, s. 4.

Omówienie wyników ankiety dotyczącej miasteczek guberni warszawskiej, lubelskiej, piotrkowskiej, kieleckiej i radomskiej. Analiza stanu higieny, wychowania oraz edukacji. Informacje o dzieciach pozbawionych opieki, fatalnych warunkach mieszkaniowych i higienicznych ludności. Warunki tzw. nauki w terminie, brak elementów nowoczesnej edukacji zawodowej, powrót analfabetyzmu wśród Żydów rzemieślników. Niski poziom edukacji i higieny w chederach, niedostatki przygotowania pedagogicznego.

[analfabetyzm, edukacja zawodowa, zdrowie i higiena]

XLIII/122. M[aksymilian?] Akst, *Szkola*, „Izraelita” 1913, nr 36, s. 1–2.

O przenikaniu antyżydowskiej propagandy na teren szkół polskich i propagowaniu w edukacji hasel nacjonalistycznych.

[język i autonomia narodowa w edukacji, przemoc wobec dzieci i młodzieży]

XLIII/123. S[amuel] Dickstein, *Pilna sprawa*, „Izraelita” 1915, nr 1, s. 4.

Znaczenie wychowania młodego pokolenia w kontekście rozwiązania sprawy żydowskiej w Polsce. Przypomnienie tradycji zakładania ochron i szkół elementarnych dla ludności

żydowskiej. Postulaty rozwijania prywatnych inicjatyw w celu zapewnienia edukacji Żydom przybyłym z prowincji i przebywającym w przytułkach dla bezdomnych.

[edukacja elementarna, opieka]

XLIII/124. Adam Czerniaków, *Jedyna droga*, „Izraelita” 1915, nr 10/11, s. 10–11.

Postulaty organizacji pogadanek, warsztatów pracy i edukacji zawodowej dla bezrobotnych Żydów przyjeżdżających z prowincji do Warszawy. O potrzebie zachęcania Żydów do edukacji w zakresie rzemiosła i rolnictwa.

[edukacja zawodowa, oświata pozaszkolna]

XLIII/125. Dr A. Z., *Szkoły żydowskie a język polski*, „Izraelita” 1915, nr 10/11, s. 11–12; nr 12/13, s. 7–8; nr 14/15, s. 4–6.

Uwagi na temat funkcjonowania szkół żydowskich. Porównanie szkół wyznaniowych i miejskich. Problem rusyfikacji w chederach, walka o utrzymanie wykładu języka polskiego w szkołach religijnych.

[język i autonomia narodowa w edukacji, rusyfikacja, szkolnictwo]

XLIII/126. A[dam] Czerniaków, *Pierwsza faza*, „Izraelita” 1915, nr 12/13, s. 10–11.

Postulaty zreformowania szkół elementarnych, by nie miały charakteru ogólnokształcącego, lecz zawodowy. Ich rola w przygotowaniu dzieci żydowskich do przyszłej pracy.

[edukacja elementarna]

XLIV. „Kłosa”

Warszawa 1907

tytuł nast. LXVII. „Nowe Kłosa”

XLIV/1. Wojciech Szukiewicz, *Spoleczne zadania samorządu*, „Kłosa” 1907, nr 1, s. 18–19.

Rozważania na temat zadań samorządu w sytuacji nadziei na jego ustanowienie w Królestwie Polskim przez władze rosyjskie. Rola samorządu, m.in. w zakresie szkolnictwa, oświaty pozaszkolnej, działalności opiekuńczej na rzecz dzieci, starców i chorych.

[opieka, szkolnictwo]

XLIV/2. *Co mówi młodzież*, „Kłosa” 1907, nr 1, s. 30–31.

Zaangażowanie młodzieży w dyskusję o kwestiach politycznych. Krytyka zainteresowania polskiej młodzieży kulturą, historią i literaturą rosyjską. Ubolewanie nad słabą znajomością literatury polskiej przez młodzież.

[aktywność młodzieży, rusyfikacja]

XLIV/3. Dr. N.K., *Tak, czy nie*, „Kłosa” 1907, nr 3, s. 66.

Informacja o wprowadzeniu do programu męskich szkół średnich w Dreźnie wykładów na temat życia seksualnego. Relacja na temat dyskusji nad zasadnością wychowania seksualnego w szkole, jaka toczyła się na łamach wiedeńskiego dziennika „Neues Wiener Journal”.

[edukacja seksualna]

XLIV/4. Q., *Szkoły polskie i ich przedstawiciele*, „Kłosa” 1907, nr 4, s. 105–107.

Sylwetki wybitnych nauczycieli prywatnych szkół średnich w Królestwie Polskim. Opis ich ścieżki edukacyjnej i zawodowej oraz aktywności społecznej.

[nauczyciel/pedagog]

XLIV/5. *W sprawie studentów rusińskich*, „Kłosa” 1907, nr 10, s. 305–306.

Informacje na temat dyskusji w prasie niemieckojęzycznej, dotyczącej aresztowania we Lwowie studentów pochodzenia ukraińskiego, oskarżonych o udział w zajściach na uniwersytecie, w czasie których dokonano napaści na pracownika, zniszczono sprzęty i portrety. Konflikty na tle narodowościowym na Uniwersytecie Lwowskim; obawa eskalacji konfliktu w Galicji Wschodniej.

[aktywność młodzieży, edukacja akademicka]

XLIV/6. *Warszawskie uczelnie żeńskie*, „Kłosa” 1907, nr 14, s. 412–413.

Krótkie informacje o działalności szkół żeńskich i ich przełożonych: Izabeli Smolikowskiej, Cecylii Plater-Zyberkównie, Leonii Rudzkiej, Anieli Hoene-Przesmyckiej, Stefanii Tołwińskiej, Józefie Siemiradzkiej, Zofii Kurmanowej. Zawiera portretowe fotografie nauczycielek.

[edukacja dziewcząt i kobiet, szkolnictwo]

XLV. „Kobieta”

Warszawa 1912–1914

XLV/1. *Z ruchu kobiecego. Jak pracują kobiety we Francji*, „Kobieta” 1912, nr 1, s. 23–24.

Kobiety pracujące we Francji. Nowy zawód kobiecy w Ameryce; seminaria dla narratorek. Dzięki narratorkom, umiejącym zainteresować dzieci, kształtuje się kultura czytelnicza, metodą tą osiąga się znakomite rezultaty pedagogiczne.

[czytelnictwo, edukacja dziewcząt i kobiet]

XLV/2. Dr L., *O wpływie sportów na zdrowie i urodę kobiety*, „Kobieta” 1912, nr 2, s. 46–47.

Sporty zimowe: narciarstwo, łyżwiarstwo, saneczkarstwo. Ćwiczenia podczas uprawiania sportów zimowych. Wskazówki higieniczne dla uprawiania sportów zimowych przez młodzież. Odpowiedni strój sportowy.

[wychowanie fizyczne i sport]

XLV/3. Jeanne Leroy-Allais, *Czy należy mówić dziewczętom o sprawach, dotyczących się macierzyństwa?*, „Kobieta” 1912, nr 3, s. 60–62.

Konieczność uświadamiania dziewcząt w kwestii życia seksualnego i małżeńskiego.

[edukacja seksualna, macierzyństwo, wychowanie w rodzinie]

XLV/4. J. Troumpe, *Higiena dzieci. Jakich dzieci nie należy dopuszczać do nauki szkolnej*, „Kobieta” 1912, nr 4, s. 73–74.

W którym roku życia dziecko może rozpocząć naukę szkolną? Choroba przeszkodą w nauczaniu szkolnym. Dzieci nerwowe w szkole.

[choroby i śmiertelność, dostęp do edukacji, szkolnictwo]

XLV/5. Jeanne Leroy-Allais, *O czym każda dorastająca panienka wiedzieć powinna*, „Kobieta” 1912, nr 4, s. 78–80; nr 5, s. 91–92.

Jak rozmawiać z córką o dojrzewaniu płciowym? Rozwój fizjologiczny. Dziewczynki wychowywane razem z chłopcami lepiej umieją się bronić. Relacje między rodzeństwem. Obowiązki gospodyni.

[edukacja seksualna, rodzina, wychowanie w rodzinie]

XLV/6. B-icz, *Z niedoli kobiecej. Białe murzynki*, „Kobieta” 1912, nr 6, s. 106–107.

Obraz rodziny, w której ojciec, znudzony zaniedbaną żoną, szuka rozrywki poza domem. Matka zamienia się wówczas w nieczuły automat, dba tylko o podstawowe potrzeby rodziny.

[macierzyństwo, ojcostwo, rodzina]

XLV/7. Rex., *Jakim jest, a jakim być powinien postęp kobiecy?*, „Kobieta” 1912, nr 6, s. 108–109; nr 8, s. 139–140; nr 9, s. 156–157.

Krytyka systemu wychowania dziewcząt, skupionego na podobaniu się innym i znalezieniu męża. Postulat reformy wychowania w domu i szkole. Potrzeba gimnastyki w życiu kobiety. Obowiązki kobiety. Przygotowanie kobiet do pracy społecznej.

[edukacja dziewcząt i kobiet, wychowanie fizyczne i sport, wychowanie przez pracę]

XLV/8. Dr L., *Wiosna się zbliża...*, „Kobieta” 1912, nr 7, s. 119–121; nr 8, s. 136.

Zajęcia na świeżym powietrzu, praca fizyczna na wsi jako konieczne dla dziecka z miasta. Krytyka trybu życia bez ruchu, słońca i świeżego powietrza.

[kontakt z przyrodą, wychowanie przez pracę]

XLV/9. L. Rafalli, *Do matek niekarmiących*, „Kobieta” 1912, nr 7, s. 121–123.

Urywek dzieła dr L. Rafalli *O karmieniu niemowlęcia*. Krytyka matek, które nie chcą karmić dzieci.

[macierzyństwo, zdrowie i higiena]

XLV/10. *Światek kobiecy*, „Kobieta” 1912, nr 10, s. 172–175.

Angielska organizacja „Armia dziewczęca” a walka z niewłaściwym wychowywaniem dziewcząt, pozbawionym troski o rozwój fizyczny i moralny. Dziewczęta a skauting. Nowy system wychowawczy Roberta Baden-Powella. Ubezpieczenia na wypadek nieszczęśliwej miłości.

[edukacja dziewcząt i kobiet, organizacje młodzieżowe, skauting]

XLV/11. Anna T., *To, o czym się nie mówi, czyli tzw. kwestie „nieprzyzwoite” w oświe-
tleniu „przyzwoitym”*, „Kobieta” 1912, nr 12, s. 205–206.

Młodzież współczesna a etyka seksualna (czy uświadamiać młodzież seksualnie?).

[edukacja seksualna, wychowanie moralne]

XLV/12. *Czy i jak wpływa na cerę jarstwo*, „Kobieta” 1912, nr 14, s. 226.

Zasady zdrowego żywienia. Młode dziewczęta w okresie rozwoju potrzebują więcej urozmaiconych pokarmów.

[zdrowie i higiena]

XLV/13. Fernand Lagrange, *Ruch i ćwiczenia fizyczne*, „Kobieta” 1912, nr 15, s. 231–232.

Czym jest gimnastyka higieniczna? Krytyka siedzącego trybu życia dzieci. Ruch pobudza oddychanie. Zmiany fizjologiczne, jakie wywołuje ruch w organizmie dziecka. Naturalny ruch jest najbardziej higieniczny.

[wychowanie fizyczne i sport, zdrowie i higiena]

XLV/14. *Higiena dzieci*, „Kobieta” 1912, nr 16, s. 239–240.

O ząbkowaniu dzieci. Przesady z nim związane. Przyczyny opóźnionego ząbkowania. Sposoby zapobiegania gruźlicy. Wietrzenie pokojów dziecięcych.

[zdrowie i higiena]

XLV/15. S., *Światek kobiecy*, „Kobieta” 1912, nr 17, s. 253–255.

Wady mężczyzn. Dzieci i małżeństwo. Angielska metoda wychowania dzieci.

[metody wychowania, rodzina, wychowanie w rodzinie]

XLV/16. *Higiena życia codziennego*, „Kobieta” 1912, nr 19, s. 280; nr 23, s. 358–362.

Choroby sezonowe: choroby przewodu pokarmowego, dróg oddechowych. Pożywienie płynne i picie podczas jedzenia. Palenie tytoniu. Młodzież wielkomiejska a kinematograf z punktu widzenia higieny. Przenoszenie zarazków gruźlicy za pośrednictwem książek. Charakterystyka prawidłowego rozwoju dziecka w okresie niemowlęcym. Szczepienie ospy w pierwszym roku życia. O przeciążeniu szkolnym.

[choroby i śmiertelność dzieci, rozwój dziecka, zdrowie i higiena]

XLV/17. R., *Syn czy córka?*, „Kobieta” 1912, nr 21, s. 322–323.

Dociekanie płci dziecka w oparciu o statystykę. Wpływ wieku małżonków na płeć dziecka.

[edukacja seksualna, rodzina]

XLV/18. Dr M.W., *Kobieta jako kapłanka zdrowia społecznego*, „Kobieta” 1912, nr 22, s. 333–335.

Higiena życia codziennego i zapobieganie chorobom. Higiena dzieci. Zagadnienia społeczno-etyczne higieny. Higiena życia seksualnego. Higiena sportu i rozrywek. Dietetyka i ratownictwo. Lecznictwo.

[edukacja seksualna, zdrowie i higiena]

XLV/19. Mary Wood[-]Allen, *Co każda panienka wiedzieć powinna?*, „Kobieta” 1912, nr 24, s. 385–386.

Skłonności dziewcząt i chłopców w dzieciństwie. Świadomość dziewcząt w zakresie dojrzewania płciowego. Okres macierzyństwa w życiu kobiety.

[edukacja seksualna, macierzyństwo]

XLV/20. Jeanne Leroy-Allais, *To o czym się nie mówi*, „Kobieta” 1912, nr 24, s. 386–388.

Pogadanka o chorobach wenerycznych. Rady udzielane córkom przez matki.

[choroby i śmiertelność, edukacja seksualna]

XLV/21. Dr R., *Higiena karnawału*, „Kobieta” 1912, nr 24, s. 388.

Wymagania wobec młodzieży. Ubrania dla młodych dziewcząt. Krytyka zabaw karnawałowych, związanych z obfitym pożywieniem, sztucznym światłem, dusznymi pomieszczeniami i kurzem.

[zabawy, zdrowie i higiena]

XLV/22. Dr S., *Matżeństwo*, „Kobieta” 1912, nr 24, s. 397–398.

Wpływ wychowania w rodzinie na los jej członków. Rodzina szkołą charakteru dziecka. Kobieta jako żona i matka. Wpływ kobiety na morale rodziny. Oszczędność w rodzinie.

[macierzyństwo, wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

XLV/23. H., *Czy kobieta ma pozostać przy ognisku domowym?*, „Kobieta” 1912, nr 24, s. 398.

Wizerunek kobiety przyszłości. Czy praca zawodowa ma wpływ na zaniedbywanie przez kobiety domu, męża i dzieci?

[rodzina]

XLV/24. Sapho, *Ognisko domowe*, „Kobieta” 1912, nr 24, s. 401–402.

Co podarować na gwiazdkę? Jak racjonalnie obdarzać dzieci zabawkami? Znajomość natury i upodobań dziecka. Estetyka zabawek. Lalka jako ulubiona zabawka dziecka. Książki jako najwłaściwszy upominek dla dzieci w wieku szkolnym.

[czytelnictwo, zabawki]

XLV/25. *Higiena życia codziennego*, „Kobieta” 1913, nr 1, s. 1–4; nr 2, s. 25–26; nr 3, s. 41–43; nr 5, s. 74–77; nr 6, s. 90–93; nr 7, s. 107–108; nr 8, s. 121–123; nr 9, s. 137–140; nr 17, s. 233–237; nr 20, s. 281–284.

O konieczności izolacji dzieci z chorobami zakaźnymi. Praca jako jeden z głównych warunków zdrowia. Prace ręczne. Korzyści z częstego ważenia dzieci. Prawidłowy wzrost dzieci. Alkohol jako środek spożywczy. Gruźlica a karmienie piersią. Zasady ochrony przed gruźlicą. Chemia snu. Skutki noszenia ciasnego obuwia. Higiena zębów i jamy ustnej. Zdrowe mleko dla dzieci. Odmiennie przyczyny nerwowości u dzieci i dorosłych (Johannes Hermanus Gunning). Nerwowość i wychowanie. Geneza braku łaknienia. Lęki nocne u dzieci. Edukacja seksualna dzieci. Hartowanie dzieci. Nowa surowica przeciw ospie. Higiena w szkołach angielskich.

[choroby i śmiertelność, prace ręczne, zdrowie i higiena]

XLV/26. Jeanne Leroy-Allais, *To, o czym się nie mówi*, „Kobieta” 1913, nr 2, s. 26–27.

Pogadanka o chorobach wenerycznych. Dzieci zarażane przez chore matki. Wskazówki dla matek, jak uchronić dzieci przed tymi chorobami.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XLV/27. *Wychowanie dziewcząt i higiena rasy*, „Kobieta” 1913, nr 6, s. 97–99.

Emancypacja kobiet w ujęciu Maxa von Grubera, kierownika Instytutu Higienicznego w Monachium. Powołanie kobiet. Kobieta a praca zarobkowa. Kobieta a studia medyczne.

[edukacja akademicka, edukacja dziewcząt i kobiet]

XLV/28. X., *Ogrodnictwo jako zawód kobiety*, „Kobieta” 1913, nr 6, s. 99.

Zakłady przygotowujące dziewczęta do pracy ogrodniczej w Niemczech, Anglii, Szwajcarii. Ogrodnictwo jako zawód odpowiedni dla samodzielnej kobiety. Dwuletnie kursy teoretyczne, ich program, dwuletnia praktyka.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

XLV/29. *Szkola matek*, „Kobieta” 1913, nr 7, s. 105–106.

Kwestia higieny dziecka w Anglii. Higiena dziecka jako przedmiot obowiązkowy w szkołach angielskich. Typy szkół dla matek w Anglii – organizacja i program. Konkursy dla matek.

[edukacja dziewcząt i kobiet, szkolnictwo, zdrowie i higiena]

XLV/30. *Gimnastyka oddechowa*, „Kobieta” 1913, nr 7, s. 106–107.

Szkoły kultury fizycznej w Paryżu. Rytmiczne oddychanie połączone z gimnastyką jako metoda lecznicza.

[szkolnictwo, wychowanie fizyczne i sport]

XLV/31. Jan Stella[-]Sawicki, *Miłość i małżeństwo*, „Kobieta” 1913, nr 7, s. 111–112.

Wybór męża nie powinien być narzucany dziewczętom. Negatywne cechy małżeństwa zawartego zbyt wcześnie. Optymalny wiek do zamążpójścia. Obowiązek rodziców – wcześniejsze poznanie potencjalnego zięcia.

[przymus w wychowaniu, wychowanie w rodzinie]

XLV/32. *Higiena snu*, „Kobieta” 1913, nr 10, s. 153–155.

Sen jako remedium dla przeciążonych pracą umysłową. Najlepsza pora na sen dzieci. Pośitek przed snem (wczesna, lekkostrawna kolacja). Sen najlepszym lekarstwem dla osób nerwowych. Prawidłowe urządzenie sypialni dziecka.

[zdrowie i higiena]

XLV/33. *Otyłość*, „Kobieta” 1913, nr 16, s. 230–232.

Szkodliwość otyłości. Jak skutecznie walczyć z otyłością?

[choroby i śmiertelność]

XLV/34. Jadwiga S., *Wychowanie naszych dziewcząt*, „Kobieta” 1913, nr 19, s. 266–267.

O wychowaniu i edukacji dziewcząt, ich niedostosowaniu do przyszłych obowiązków. Postulat praktyczności w wychowaniu i kształceniu córek.

[edukacja dziewcząt i kobiet]

XLV/35. *Higiena kobiet i kwestie poufne z nią związane*, „Kobieta” 1913, nr 21, s. 297–299; nr 22, s. 313–315; nr 24, s. 347–348; 1914, nr 2, s. 15.

Okres dziecięcy. Okres dojrzewania. Edukacja seksualna. Higiena okresu narzeczeństwa. Macierzyństwo. System „dwojga dzieci”. Rola matki w wychowaniu córki i uświadczeniu jej w kwestiach związanych z okresem dojrzewania.

[edukacja seksualna, macierzyństwo, rozwój dziecka]

XLV/36. *Domowe wychowanie kobiet*, „Kobieta” 1913, nr 21, s. 308.

Przygotowanie dziewcząt do obowiązków domowych. Kształtowanie cechy gospodarności, także u kobiet podejmujących studia.

[edukacja dziewcząt i kobiet]

XLV/37. *Choroby zawodowe warstw inteligentnych*, „Kobieta” 1913, nr 22, s. 315–316; nr 23, s. 331–332.

Dbłość o bezpieczeństwo i zdrowie robotnika, korzyści z niej dla rodziny, zwłaszcza dla dzieci. O ochronie kobiet i dzieci przed wyzyskiem. Praca poza szkołą.

[prawa dziecka, przemoc wobec dzieci i młodzieży]

XLV/38. *Higiena życia codziennego. Zgubne nałogi*, „Kobieta” 1914, nr 1, s. 1–2; nr 2, s. 13–14; nr 5, s. 49–51; nr 11, s. 121–123; nr 13, s. 147; nr 14, s. 153–155.

Narkomania. Konieczność zwalczania nałogów alkoholizmu, nikotynizmu. Ochrona młodzieży przed nałogami. Szkodliwe dla zdrowia warunki mieszkaniowe. Przeziębienia. Sport odpowiedni dla kobiet. Wiedeńskie ogrody na dachach dla dzieci gruźliczych. Karmienie niemowląt i jego wpływ na rozwój dzieci. Metoda Sigmunda Freuda w odniesieniu do szkolnictwa.

[wychowanie fizyczne i sport, zdrowie i higiena]

XLV/39. *Kobieta w Anglii*, „Kobieta” 1914, nr 3, s. 30–31.

Kierunek współczesnego wychowania dzieci w Anglii. Pielęgnacja i karmienie dzieci przez matki. Wychowanie dzieci do praktycznego życia. Dyscyplina i surowość moralna w wychowaniu dzieci. Należy kochać dzieci dla nich samych, a nie dla siebie. Hierarchia w rodzinie. Wypoczynek niedzielny.

[metody wychowania, wypoczynek i rekreacja, wychowanie moralne]

XLV/40. *Higiena rozrywek*, „Kobieta” 1914, nr 6, s. 61–62.

Właściwości rozrywek: aktywizujące i uspokajające. Kojący wpływ muzyki. Sporty należy uprawiać z umiarkowaną intensywnością. Rozrywki aktywizujące powinny angażować umysł (np. dowcipna rozmowa).

[odpoczynek i rekreacja, wychowanie fizyczne i sport]

XLV/41. Apolinary Tarnowski, *Przyrodolecznictwo, słońce, powietrze, ruch, woda, uzdrowiska a zdrojowiska i higiena osobista*, „Kobieta” 1914, nr 8, s. 85–87; nr 9, s. 98–100; nr 10, s. 109–111.

Potrzeba ruchu u dzieci i młodzieży. Młodzież jest wręcz zmuszana do ruchu przez wewnętrzne napięcie energii. Zasady żywienia. Zdrowy sen (przy otwartym oknie).

[wychowanie fizyczne i sport, zdrowie i higiena]

XLV/42. Olfa, *W jakim wieku zawierać małżeństwa*, „Kobieta” 1914, nr 8, s. 91–92.

Siła i zdrowie dzieci zależą od sposobu życia i zdrowia ojca.

[ojcostwo, zdrowie i higiena]

XLV/43. *Walka o gorset*, „Kobieta” 1914, nr 9, s. 103–104.

O porzucaniu gorsetów przez amerykańskie uczennice przed 18. rokiem życia.

[zdrowie i higiena]

XLV/44. *Sposób spędzania wczasów letnich przez młodzież*, „Kobieta” 1914, nr 12, s. 134.

Rady lekarzy szkolnych dla rodziców i wychowawców, związane z wyjazdami wakacyjnymi. Młodzieży należy pozostawić swobodę podczas wypoczynku. Przykładowy harmonogram dnia podczas wypoczynku. Młodzież anemiczna nie powinna zażywać zbyt wiele ruchu. Odpowiedni ubiór na wakacje. Odżywianie.

[odpoczynek i rekreacja, wychowanie fizyczne i sport]

XLV/45. *Kawa i herbata*, „Kobieta” 1914, nr 15, s. 163.

Kawa jako napój nieodpowiedni dla dzieci – do ukończenia 10 lat nie jest dziecku potrzebna. Do tego wieku należy unikać dostarczania dziecku sztucznych podnieć nerwowych. Działanie fizjologiczne herbaty.

[rozwój dziecka, zdrowie i higiena]

XLVI. „Kobieta”

Warszawa 1906

tytuł poprz. XIII. „Dobra Matka”

XLVI/1. Bożymir [Joanna Okołów-Podhorska?], *Dzieci więźniów*, „Kobieta” 1906, nr 1–2, s. 3.

Trudna sytuacja dzieci z rodzin ubogich oraz patologicznych. Opieka Anieli Konopczyńskiej nad dziećmi więźniów.

[opieka]

XLVI/2. Z.B., *Nasz ruch kobiecy w roku 1905*, „Kobieta” 1906, nr 1–2, s. 4–5; nr 3, s. 14–15.

Sprawozdanie z działalności społecznej kobiet w roku 1905. Zjazd 20 października 1905 r. w Krakowie. Rezolucja sekcji pedagogicznej na temat ochrony praw dziecka, bezpłatnego nauczania, reformy systemów szkolnych, koedukacji. Postulat pracy na rzecz zmniejszenia śmiertelności dzieci przez zakładanie instytutów higieny

dziecięcej. Podniesienie poziomu etycznego młodzieży. Kasa pożyczkowa dla bon i nauczycielek.

[choroby i śmiertelność, prawa dziecka, wychowanie moralne]

XLVI/3. Maria Łopuszańska, *Dzieci dobrze wychowane*, „Kobieta” 1906, nr 1–2, s. 5–6; nr 3, s. 17–18; nr 4, s. 24–25; nr 5, s. 33; nr 6–7, s. 40–41; nr 8–9, s. 54–55.

Uwagi wokół dzieła Gabrieli Zapolskiej *Sezonowa miłość. Powieść współczesna* (t. 1–2, Warszawa 1904–1905). Błędy i nałogi dzieci, ukrywane pod pozorami dobrego wychowania. Dyscyplinowanie dzieci kosztem niszczenia ich indywidualizmu i naturalnych odruchów. „Tresura” dzieci. Urok dobrej kobiety. Psychologia duszy dziecięcej. Dziecko jako ofiara tzw. dobrego wychowania.

[psychologia dzieci i młodzieży, wychowanie w rodzinie]

XLVI/4. Józefa Gażyńska, *Czystość mowy*, „Kobieta” 1906, nr 1–2, s. 7–8.

Obrona czystości języka ojczystego. Należy wyeliminować obce wpływy z języka.

[język i autonomia narodowa w edukacji, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XLVI/5. T[eresa] Prażmowska, *Doraźne kolonie zimowe*, „Kobieta” 1906, nr 1–2, s. 9.

Nędzą w Warszawie najbardziej uderza w dzieci. Projekt kolonii zimowych. Wydział kolonii zimowych przy Warszawskim Komitecie Pomocy dysponuje miejscami wypoczynku na wsi dla biednych dzieci, Komitet stara się także o darmowy przewóz dzieci. Wiejski klimat ratunkiem dla niedożywionych, chorych, żyjących w nędzy dzieci miejskich.

[kolonie i półkolonie, odpoczynek i rekreacja]

XLVI/6. T[eador] Drabczyk, *Lekarz domowy. Odmrożenie*, „Kobieta” 1906, nr 1–2, s. 9–10.

Wpływ pogody na organizm ludzki. Jak postępować w przypadku odmrożenia.

[zdrowie i higiena]

XLVI/7. J[ózef] Brudziński, *Rady dla matek chorych dzieci*, „Kobieta” 1906, nr 1–2, s. 10–11.

Karmienie dziecka. Katar u dziecka. Pleśniawki.

[choroby i śmiertelność]

XLVI/8. Edmund Bogdanowicz, *Dusza dziecka*, „Kobieta” 1906, nr 3, s. 15.

Powstanie TBD dzięki inicjatywie Anieli Szcówny i Władysława Chodeckiego. Projekt statutu opracował adwokat Ignacy Baliński. Ważniejsze punkty projektowanego statutu.

[psychologia dzieci i młodzieży]

XLVI/9. Zofia Bielicka, *Przyszłość naszych córek*, „Kobieta” 1906, nr 3, s. 16–17.

Samodzielność kobiet. Prawo kobiet do nauki i pracy. Wstęp kobiet na uczelnie. Możliwość zdobywania dyplomów i swobodnej praktyki we wszystkich zawodach.

[dostęp do edukacji, edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

XLVI/10. Teodor Drabczyk, *Lekarz domowy. Higiena gruźlicy*, „Kobieta” 1906, nr 3, s. 18–19; nr 4, s. 26–27.

Walka z gruźlicą dzieci. Warszawskie Towarzystwo Przeciwgruźlicze. Zalety spluwaczki. Higiena bielizny podczas leczenia gruźlicy. Znaczenie wychowania higienicznego dzieci. Dbałość o aktywność fizyczną dzieci, ich pobyt na wsi.

[choroby i śmiertelność, wychowanie fizyczne i sport, zdrowie i higiena]

XLVI/11. Anna Grudzińska, *Dziecko i jego pojęcie o słuszności*, „Kobieta” 1906, nr 4, s. 23; nr 5, s. 31–32.

Z psychologii dziecka. Wrodzone poczucie sprawiedliwości u dziecka. Altruizm. Przywiązanie dziecka do własnych rzeczy, pamięć emocjonalna. Zalety wychowywania dzieci do dzielenia się ubraniami, zabawkami, książkami.

[psychologia dzieci i młodzieży, wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

XLVI/12. Józefa Gażyńska, *Na marne*, „Kobieta” 1906, nr 5, s. 34; nr 6–7, s. 45–46.

Kształcenie muzyczne kobiet. Zawód nauczycielki – wady i zalety. Kształcenie kobiet w wybranych dziedzinach muzyki. Błędy nauczycielek: powierzchowna nauka, nadmierne zaufanie we własne siły, brak samokształcenia, często spowodowany biedą. Nauczycielki stałe, skrzepowane przez chlebodawców obowiązkami, nie mają czasu dla siebie. Warunki bytowe nauczycielek stałych. Zmarnowane możliwości rozwoju nauczycielek stałych.

[edukacja dziewcząt i kobiet, nauczyciel/pedagog]

XLVI/13. Władysław Chodecki, *Lekarz domowy. Jak zapobiegać zapaleniu ślepej кишки u dzieci*, „Kobieta” 1906, nr 5, s. 34–35; nr 6–7, s. 46–47.

Higiena i racjonalne odżywianie dzieci. Zaburzenia w trawieniu oznaką choroby. Jak dbać o prawidłowe trawienie i regularne wypróżnienia. Nie należy zmuszać dziecka do jedzenia. Brak apetytu i zaparcia u młodzieży szkolnej jako efekt braku ruchu. Opieka matki nad chorym dzieckiem.

[opieka, zdrowie i higiena]

XLVI/14. Aniela Szcówna, *Stosunek psychologii do pedagogiki*, „Kobieta” 1906, nr 6–7, s. 39–40; nr 8–9, s. 53–54; nr 10, s. 64–65; nr 11, s. 72–73; nr 12, s. 79–80.

J.H. Pestalozzi – wielki reformator. Potrzeba studiowania psychologii przez nauczycieli. Takt pedagogiczny. Psychologia naukowa. Stosunek psychologii do pedagogiki. Psychologia jako naukowa podstawa wychowania. Rola psychologii w nauce o wychowaniu moralnym. Psychologia wychowawcza. Psychologia dziecka. Psychologia dzieci z niepełnosprawnością. Wychowanie jako ćwiczenie woli, kształcenie uczuć, wytwarzanie pojęć i poglądów. Przeciążenie młodzieży szkolnej.

[pedagogika naukowa, psychologia dzieci i młodzieży, wychowanie moralne]

XLVI/15. M. Krzywdą, *Dzieci ulicy*, „Kobieta” 1906, nr 6–7, s. 43–44; nr 13, s. 90.

Trudny los dzieci z biednych rodzin, nędza i choroby. Głód dzieci.

[opieka]

XLVI/16. Władysław Chodecki, *Udział kobiety w walce z alkoholizmem i prostytutką*, „Kobieta” 1906, nr 8–9, s. 57–58.

O udziale kobiet w walce ze zwyrodnieniem fizycznym i umysłowym związanym z alkoholizmem i prostytutką. Oświata ludowa w rękach kobiet. Opieka nad opuszczonymi dziećmi, staranne wychowywanie dzieci alkoholików, spośród których mogą rekrutować się przestępcy i prostytutki. Zgubny wpływ alkoholu i prostytutki na życie rodzinne i porządek społeczny.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, opieka, przemoc wobec dzieci i młodzieży]

XLVI/17. Maria Pomian, *Kilka „Dlaczego”*, „Kobieta” 1906, nr 10, s. 63–64.

Wartość kobiety jako pracownika biurowego.

[edukacja dziewcząt i kobiet]

XLVI/18. Teodor Drabczyk, *Higiena tyfusu (duru)*, „Kobieta” 1906, nr 10, s. 65; nr 11, s. 74–75; nr 12, s. 82.

Tyfus brzuszny. Tyfus wysypkowy, plamisty. Charakter choroby, jej przebieg, sposób leczenia.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XLVI/19. Eugenia Żypowska, *Dwudziestopięciolecie „Gazety Świątecznej” i autor „Najlepszego Elementarza Świata”*, „Kobieta” 1906, nr 11, s. 73–74.

31 grudnia 1905 r. obchodzono 25-lecie periodyku dla ludu „Gazeta Świąteczna”, wydawanego przez Konrada Prószyńskiego – Kazimierza Promyka. Elementarze Prószyńskiego: *Obrazowa nauka czytania i pisanie do użytku szkolnego, domowego i dla samouków* (m.in. Warszawa 1905), *Elementarz, na którym nauczysz czytać w 5 lub 8 tygodni* (m.in. Warszawa 1905).

[analfabetyzm, czytelnictwo, oświata ludowa]

XLVI/20. Maria Strumph, *Uwagi i spostrzeżenia pedagogiczne*, „Kobieta” 1906, nr 12, s. 80–81.

Postulat strofowania dzieci za znęcanie się nad zwierzętami. Jak wyeliminować z wychowania dzieci czułośćkowość. Rodzice powinni kontrolować zabawy dziecka, nie pozostawiać ich bez opieki i nadzoru.

[wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

XLVI/21. Teodor Drabczyk, *Lekarz domowy. Higiena tyfusu (duru)*, „Kobieta” 1906, nr 13, s. 89.

Isolacja chorego na tyfus. Środki ostrożności wobec chorego.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XLVI/22. Aniela Szcówna, *Stosunek psychologii do pedagogiki*, „Kobieta” 1906, nr 14, s. 94–95; nr 15, s. 103–104; nr 16, s. 111–112; nr 17, s. 119–120; nr 18, s. 128.

Rozwój badań nad psychologią dziecka. Niezrozumienie zachowań dzieci przyczyną błędów pedagogicznych. Charakter dziecka. Zachowanie dzieci wobec piękna przyrody, sztuki. Wychowanie przedszkolne i nauczanie początkowe (program zajęć, elementarne, przewodniki dla uczących). Wiedza o dziecku w wieku przedszkolnym. Wskazówki w kwestii rozpoczęcia nauki książkowej. Zmiany w rozwoju umysłowym dziecka od 6. do 16. roku życia. Typy poznawcze umysłu dziecka: wzrokowy, słuchowy, ruchowy. Znaczenie pedagogiczne tej klasyfikacji w początkowym nauczaniu języków. Typy psychiczne w ujęciu Bineta: opisowy, spostrzegawczy, erudycyjny, imaginacyjny, poetyczny.

[psychologia dzieci i młodzieży, wychowanie moralne]

XLVI/23. Józefa Gażyńska, *O niektórych formach niesienia pomocy społecznej*, „Kobieta” 1906, nr 14, s. 95–96.

Pomoc potrzebującym jako zadanie kobiet. Ochronki, żłobki, szwalnie, sale zajęć. Uczenie dzieci ofiarności i empatii. Dziecko powinno nauczyć się dzielić z innymi.

[ochronki, opieka, wychowanie moralne]

XLVI/24. Matka Polka (M.R.S.), *Dawniej a dziś*, „Kobieta” 1906, nr 15, s. 102–103.

Wychowanie, sposób życia, praca wywierają duży wpływ na kształtowanie się charakteru kobiety. Apel, by wpajać córkom zasady obowiązku i wytrwałej pracy, miłość do prawdy.

[edukacja dziewcząt i kobiet, wychowanie moralne, wychowanie przez pracę]

XLVI/25. Józefa Gażyńska, *Czy tylko programy winne?*, „Kobieta” 1906, nr 15, s. 104; nr 16, s. 112.

Uwagi na temat nauczania. Przeciążenie programów szkolnych. Propozycja zmiany programów z korzyścią dla ćwiczeń fizycznych, krytyka zbyt dużej ilości prac szkolnych

i domowych. Szkodliwość zdrowotna przeciążania dzieci. Konieczność przesunięcia punktu ciężkości z nauki w domu na szkołę. Niehigieniczne warunki w szkole. Krytyka ciągłego kontrolowania ucznia, trudnego języka podręczników, nauki pamięciowej bez zrozumienia przedmiotu. Liczebność klas a proces nauczania. Nuda na lekcjach i jej konsekwencje dla ucznia.

[metody nauczania, szkolnictwo, zdrowie i higiena]

XLVI/26. Teodor Drabczyk, *Higiena odry (ziarnicy)*, „Kobieta” 1906, nr 15, s. 105; nr 16, s. 113.

Opis przyczyn i przebiegu odry. Zapobieganie powikłaniom. Nadzór podczas epidemii odry w szkole. Codzienna pielęgnacja, dbałość o czystość, częste mycie rąk, zachowanie odpowiedniej diety.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XLVI/27. Zofia Czarnocka, *Komisja Edukacyjna i szkolnictwo dzisiejsze*, „Kobieta” 1906, nr 17, s. 121; nr 18, s. 128–129.

Uchwały i zarządzenia Komisji Edukacyjnej (1773). Reforma szkół dokonana przez Komisję Edukacyjną. Zainteresowanie społeczeństwa sprawami szkolnymi.

[szkolnictwo]

XLVI/28. Teodor Drabczyk, *Higiena płonicy (szkarlatyny)*, „Kobieta” 1906, nr 17, s. 122; nr 18, s. 129–130; nr 19, s. 138–139.

Szkarlatyna – opis przyczyn, przebiegu choroby, sposoby leczenia. Kwarantanna dzieci z rodzin dotkniętych płonicą, konieczność odosobnienia dzieci.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XLVI/29. Teresa Jadwiga [Jadwiga Teresa Papi], *Kilka słów o naszych stosunkach nauczycielskich*, „Kobieta” 1906, nr 18, s. 126–127.

Refleksje na temat organizacji przyszłej szkoły. Potrzeba reformy. Rozdźwięk pomiędzy „starymi” a „młodymi” pedagogami.

[nauczyciel/pedagog, szkolnictwo]

XLVI/30. Eugenia Żmijewska, *Łagodność*, „Kobieta” 1906, nr 19, s. 135–136; nr 20, s. 143–144; nr 21, s. 153–154.

Szkic pedagogiczny. W walce z porywcznością dziecka niezbędna jest łagodność i cierpliwość wychowawcy. Należy zapobiegać wybuchom gniewu dziecka. Znajomość psychiki dziecka. Krytyka niewolniczej karności dziecka. Dziecko powinno wzrastać w atmosferze spokoju, zgody, wzajemnego uznania i szacunku. Łagodność wychowawców, zwłaszcza przy badaniu przewinień dziecka. Kara jako konsekwencja przewinienia dziecka. Kłamstwa dziecka popełniane w obawie przed karą; ich pobudką jest strach, a przyczyną

– surowość wychowawcy. Wpływ strachu na organizm dziecka. Łagodność ze stanowiska pedagogicznego i społecznego. Łagodność jako czynnik wychowawczy.

[kary i nagrody, wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

XLVI/31. Józefa Gażyńska, *Chwila bieżąca*, „Kobieta” 1906, nr 19, s. 137–138.

Nowości pedagogiczne. Podmiotowe traktowanie dziecka. Poszanowanie uczuć i przekonań dziecka. Szkodliwość pobłażania dziecku. Pisma pedagogiczne: „Przegląd Pedagogiczny”, „Nowa Szkoła”, „Nowe Tory”, „Szkoła Polska”. Józef Przyłuski i nauka slöjdu. Maria Gadzewiczowa i metoda heurystyczna. Ludwika Dobrzyńska-Rybicka a pedagogika doświadczalna.

[Nowe Wychowanie]

XLVI/32. Zorza, *Najsilniejszy łącznik*, „Kobieta” 1906, nr 20, s. 142–143.

Demokratyzacja pojęć dziewcząt. Zdumiewająca metamorfoza dziewcząt.

[edukacja dziewcząt i kobiet, wychowanie w rodzinie]

XLVI/33. Dr L.W., *O roli mleka w walce z chorobami*, „Kobieta” 1906, nr 20, s. 144–145.

Wartość mleka jako środka odżywczego, zarówno dla dzieci, jak i dorosłych. Własności mleka. Kwaśne mleko jako środek leczniczy. Pokarm matki. Mleko kozie.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XLVI/34. Rom[ualda] Baudouin de Courtenay, *Korespondencja petersburska*, „Kobieta” 1906, nr 20, s. 146–147; nr 21, s. 155.

Przygotowania do walki o prawa kobiet. Sprawiedliwość i zabezpieczenie interesów matek oraz wychowawczyń młodego pokolenia. Ochrona kobiet przed wyzyskiem i hańbą.

[macierzyństwo]

XLVI/35. Stefan Poraj [Stefania Bojarska], *Z obozu pokrzywdzonych*, „Kobieta” 1906, nr 21, s. 150.

Troska o polskie dziewczęta. Rodzice zwykle nie interesują się losem dziewcząt. Nauczyciele przeceniają doniosłość swego wpływu. Dziewczęta polskie na początku XX w. udowadniają, że nie są bezwolne. Wpływ matek i ojców na wychowanie dziewcząt. Dojrzałość obywatelska polskiej dziewczyny.

[edukacja dziewcząt i kobiet, wychowanie patriotyczne i obywatelskie, wychowanie w rodzinie]

XLVI/36. Zofia Bielicka, *Same za siebie*, „Kobieta” 1906, nr 21, s. 150–151.

Dążenia do równouprawnienia kobiet w państwie rosyjskim. Programy wyzwolenia kobiet. Rzecznicy równouprawnienia. Projekt reformy prawa o rozwodach we Francji.

[rodzina]

XLVI/37. Maria Łopuszańska, *Szkola życia*, „Kobieta” 1906, nr 21, s. 152–153.

Ocena funkcjonowania zakładów naukowych. Brak samodzielności myślenia. Partyjne zatargi, wpływające negatywnie na kwestie wychowawcze. Uprzedzenia młodzieży (tzw. zatrucie moralne młodzieży). Negatywne cechy wychowania i wykształcenia polskiej młodzieży. Postulat rozwijania w dzieciach zdolności podziwiania.

[szkolnictwo, wychowanie moralne]

XLVI/38. Władysław Chodecki, *O znaczeniu matki dla dziecka*, „Kobieta” 1906, nr 21, s. 154; nr 22–23, s. 160–161.

Streszczenie wykładu na temat znaczenia matki dla dziecka. Dziedziczność gruźlicy. Wpływ pracy umysłowej matki na potomstwo. Dzieci kobiet niepracujących. Połączenie pracy zawodowej kobiet z wychowywaniem dzieci. Ważny wpływ matki i ojca na rozwój dziecka. Zdrowie rodziców.

[choroby i śmiertelność, macierzyństwo, wychowanie w rodzinie]

XLVI/39. Kurpianka, *Nieomal ultrafeministyczna innowacja*, „Kobieta” 1906, nr 22–23, s. 158–159.

Nieodpowiednie przygotowanie kobiet do życia przyczyną ich drobiazgowości, nieuctwa. Wychowanie chłopca i dziewczynki – podobieństwa i różnice. Kształcenie postawy szacunku do pracy, bliskich i społeczeństwa zamiast pędu do sukcesu i kariery.

[edukacja dziewcząt i kobiet, wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

XLVI/40. Maria Strumph, *Strofa bez tytułu*, „Kobieta” 1906, nr 22–23, s. 160.

O wychowaniu dziecka adekwatnym do jego faz rozwojowych. Stopniowanie i usystematyzowanie nauki. Potępienie angażowania młodzieży w walkę polityczną.

[aktywność młodzieży, metody nauczania, rozwój dziecka]

XLVII. „Kronika Piotrkowska”

Piotrków 1910–1913

XLVII/1. *Piotrkowski Oddział Towarzystwa Kultury Polskiej*, „Kron. Piotr.” 1910, nr 1, s. 6; nr 2, s. 2–3.

Dane o działalności TKP w 1909 r. Informacje o wygłoszonych odczytach, m.in. Zofii Dąszyńskiej-Golińskiej o „Rodzinie przyszłości” i prowadzeniu wieczorów dyskusyjnych. O zwiększeniu ruchu czytelniczego. Informacje o organizacji i przebiegu kolonii letnich dla dzieci.

[czytelnictwo, kolonie i półkolonie, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XLVII/2. *Odezwa Zarządu Oddziału Piotrkowskiego Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego*, „Kron. Piotr.” 1910, nr 2, s. 5–6.

Informacja na temat powstania Muzeum miasta Piotrkowa i jego okolic.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, wycieczki/krajoznawstwo]

XLVII/3. *Zebranie Delegatów Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego*, „Kron. Piotr.” 1910, nr 3, s. 2–4.

Wskazanie najważniejszych postulatów delegatów PTK dotyczących m.in. tworzenia muzeów krajoznawczych, urządzania stacji obserwacyjnych, publikowania wydawnictw tematycznych, organizacji wycieczek, wypraw naukowych i wystaw. Krajoznawstwo jako forma samokształcenia młodzieży i dorosłych. Uczestnictwo w zebraniu m.in. Aleksandra Macieszy i Mikołaja Wisznickiego.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, wycieczki/krajoznawstwo]

XLVII/4. Stanisza, [bez tytułu], „Kron. Piotr.” 1910, nr 7, s. 1–2.

Noszenie mundurka i czapki przez byłych uczniów lub młodzież nigdy nieuczęszczającą do danej szkoły. Wskazanie, że zachowanie młodych, którzy nie mają prawa do noszenia tych szkolnych atrybutów, wpływa na społeczny obraz adolescentów, którzy są uczniami danej szkoły.

[relacje koleżeńskie, szkoły prywatne]

XLVII/5. *Sprawozdanie z działalności T-wa Krajoznawczego w Piotrkowie w 1909 r.*, „Kron. Piotr.” 1910, nr 11, s. 4–5.

Informacje o działalności piotrkowskiego oddziału PTK, m.in. o utworzeniu i działalności Muzeum Ziemi Piotrkowskiej. Aktywność różnych sekcji, w tym zajmującej się popularyzacją wiedzy etnograficznej, geograficznej, przyrodniczej.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, wycieczki/krajoznawstwo]

XLVII/6. Stanisza, [bez tytułu], „Kron. Piotr.” 1910, nr 15, s. 1–2.

Wskazanie koniecznych do zaspokojenia potrzeb społecznych, do których autor zaliczył m.in. zakładanie domów ludowych, teatrów, zwiększenie troski o higienę poprzez tworzenie miejsc do kąpeli. Zwrócenie uwagi na stan higieniczny pomieszczeń, w których odbywają się lekcje prywatne. Postulaty wznoszenia nowoczesnych budynków szkolnych.

[oświata pozaszkolna, polityka oświatowa, zdrowie i higiena]

XLVII/7. Stanisza, [bez tytułu], „Kron. Piotr.” 1910, nr 16, s. 1–3.

Kwestia czytelnictwa, m.in. wśród młodzieży. Jako najważniejsze problemy wskazano niewłaściwą literaturę, np. opowiadania o Sherlocku Holmesie. Uznanie literatury powieściowej za „truciznę najjadowitszą”, której lektura wpływa na obniżenie poziomu

moralnego młodego pokolenia. Postulaty tworzenia katalogów mających zawierać polecane tytuły książek.

[czytelnictwo, wychowanie moralne]

XLVII/8. Stanisza, [bez tytułu], „Kron. Piotr.” 1910, nr 17, s. 1–2.

Refleksje o maturzystach i ich wejściu w dorosłe życie – o ideałach, którymi powinni się kierować.

[aktywność młodzieży, wychowanie moralne, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XLVII/9. *O placówki polskie*, „Kron. Piotr.” 1910, nr 17, s. 3–4.

Refleksje o germanizacji i udziału w niej tzw. Lodzermenschów. Informacje dotyczące usuwania nauczycieli-Polaków ze szkół fabrycznych i zastępowania ich niemieckimi nauczycielami.

[germanizacja, język i autonomia narodowa w edukacji]

XLVII/10. M.T., *Szkoła polska a zawodowość*, „Kron. Piotr.” 1910, nr 28, s. 2–4.

Krytyczne uwagi na temat rozwijającej się w różnych sferach życia publicznego biurokracji, w tym także w szkołach i procesie wychowania. Uwagi dotyczące przesadnego zaufania wobec władzy kosztem lekceważenia inicjatywy jednostkowej i społecznej.

[polityka oświatowa, szkolnictwo]

XLVII/11. Stanisza, [bez tytułu], „Kron. Piotr.” 1910, nr 39, s. 1–2.

O niewłaściwych zachowaniach młodzieży w przestrzeni publicznej. Przywołanie przykładów zniszczenia przez młodzież „socialistyczną” auli uniwersyteckiej oraz zakłócania przez młodzież „radykałną” obchodów rocznicy bitwy pod Grunwaldem.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XLVII/12. *Opiekunowie szkół elementarnych na wsi (Niedbalstwo nasze)*, „Kron. Piotr.” 1910, nr 43, s. 9.

Informacje o zasadach wyboru opiekunów szkół początkowych w gminach wiejskich oraz ich obowiązkach. Uwagi dotyczące braku opiekunów na prowincji i postulaty powoływania ich z szeregów inteligencji wiejskiej.

[edukacja elementarna, polityka oświatowa]

XLVII/13. [Antoni] Strzyżowski, *Ochronka nr 1, 25-ta Gwiazdka i 50 lat istnienia. 23 grudnia 1910 roku*, „Kron. Piotr.” 1911, nr 1, s. 3–4.

Informacje o uroczystych obchodach istnienia Ochronki nr 1 w Piotrkowie. Rys historyczny, zakres działalności, opiekunowie placówki.

[ochronki, opieka]

XLVII/14. Polonus, *Z Krakowa (z życia młodzieży akademickiej)*, „Kron. Piotr.” 1911, nr 2, s. 1–2.

Doniesienia na temat działalności „Polonii” – stowarzyszenia katolickiego młodzieży akademickiej.

[edukacja akademicka, organizacje młodzieżowe, wychowanie religijne]

XLVII/15. Ferox., *O nauczaniu*, „Kron. Piotr.” 1911, nr 2, s. 3–5.

Refleksje dotyczące zmian w edukacji z perspektywy pokoleniowej. Krytyczne uwagi o liczbie prac domowych zadawanych uczniom. Wskazanie, że czas po szkole jest przeznaczony na odpoczynek, nie zaś na dalszy ciąg pracy szkolnej.

[metody nauczania, program nauczania, różnice międzypokoleniowe]

XLVII/16. Stanisza, [brak tytułu] „Kron. Piotr.” 1911, nr 3, s. 1–2.

O niedostatecznej liczbie szkół rzemieślniczych przygotowujących młodzież do zawodu.

[edukacja zawodowa, polityka oświatowa]

XLVII/17. *Zjazd młodzieży polskiej za granicą*, „Kron. Piotr.” 1911, nr 4, s. 3–4.

Postulaty Zjazdu Zjednoczenia Towarzystw Młodzieży Polskiej Zagranicą, jaki odbył się w Liege, w Belgii. Protest przeciwko narzucaniu młodzieży metod działania stronnictw politycznych. Wezwanie młodzieży do uniezależnienia się od walk partyjnych.

[aktywność młodzieży]

XLVII/18. *O język ojczysty w szkołach*, „Kron. Piotr.” 1911, nr 8, s. 1.

Informacja o przyznaniu Polakom prawa do nauczania w języku ojczystym w szkołach początkowych w ciągu pierwszych czterech lat nauki.

[język i autonomia narodowa w edukacji, polityka oświatowa]

XLVII/19. *Działalność społeczna kobiet w Piotrkowie*, „Kron. Piotr.” 1911, nr 9, s. 2–5.

Charakterystyka działalności społecznej kobiet z uwzględnieniem dziedziny oświaty. O utworzeniu Towarzystwa Pomocy Szkolnej i zakresie jego działalności – informacje o organizowaniu półkolonii, pomocy doraźnej, pogadank, opieki nad dziećmi ubogimi.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, kolonie i półkolonie, opieka]

XLVII/20. Wincenty Kosiakiewicz, *Samobójstwo dzieci*, „Kron. Piotr.” 1911, nr 12, s. 2–5.

Krytyczne uwagi na temat wymienianych w publicystyce przyczyn samobójstw w szkołach. Opinia, że jedyną przyczyną jest brak mocnej woli życia. Odwołanie do wychowania moralnego, rodzinnego i szkolnego.

[samobójstwa, wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

XLVII/21. *Jubileusz Macierzy Śląskiej*, „Kron. Piotr.” 1911, nr 13, s. 2.

Informacje z okazji 25-lecia istnienia PMS w Księstwie Cieszyńskim. Geneza jej powstania, zasady działalności i potrzeba dalszego funkcjonowania wobec groźby wynaradawiania.

[germanizacja, oświata ludowa, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XLVII/22. J.Ch., *W sprawie bibliotek*, „Kron. Piotr.” 1911, nr 16, s. 4–5.

Komentarz do odezwy Komisji Literackiej Akademii Umiejętności w Krakowie dotyczącej planowanego wydania spisu wszystkich bibliotek i archiwów publicznych i prywatnych znajdujących się na ziemiach, które przed 1772 r. stanowiły państwo polskie. Wskazanie, że właściwym do udzielenia lokalnych informacji będzie Oddział Piotrkowski PTK.

[biblioteki i czytelnie, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XLVII/23. Z. Kościesza, *Oświeciciele czy truciele?*, „Kron. Piotr.” 1911, nr 18, s. 1–2.

Krytyczne uwagi na temat oświaty ludowej szerzącej nienawiść międzystanową. Krytyka politycznych haseł ludowców i nawoływania do nieufności wobec innych stanów.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa, polityka oświatowa]

XLVII/24. *Pożegnanie szkoły*, „Kron. Piotr.” 1911, nr 25, s. 1.

Refleksje dotyczące ukończenia przez młodzież szkoły sześciolletniej i zdania matury. Podkreślenie doniosłej roli nauczycieli, wychowawców, dyrektorów w procesie nauczania i wychowania młodzieży.

[metody nauczania, nauczyciel/pedagog, szkoły średnie]

XLVII/25. Józef Zagrzejewski, *Z naszych głębszych stosunków*, „Kron. Piotr.” 1911, nr 22, s. 5.

O przebiegu odwiedzin oddziałów wychowawczych i gospodarczych Piotrkowskiego Towarzystwa Dobroczynności dla Chrześcijan. Celem wizytacji było poznanie zasad funkcjonowania zakładów oraz rozwoju intelektualnego i moralnego dziewcząt i chłopców pozostających pod opieką Towarzystwa.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, ochronki, opieka]

XLVII/26. *XXV-lecie Macierzy Szkolnej na Śląsku*, „Kron. Piotr.” 1911, nr 31, s. 1–2.

Informacje z okazji 25-lecia istnienia PMS Księstwa Cieszyńskiego. Geneza jej powstania i dotychczasowa działalność, wskazanie założycieli, omówienie trudności ze strony władz rządowych.

[germanizacja, szkoła ludowa, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XLVII/27. *U wrót szkolnych*, „Kron. Piotr.” 1911, nr 34, s. 2.

Refleksje na temat ambicji rodziców posyłających dzieci do średnich szkół, ignorujących zdolności poznawcze i zainteresowania dzieci, które bardziej predestynowałyby je do edukacji zawodowej.

[edukacja zawodowa, współpraca rodziny ze szkołą, wychowanie przez pracę]

XLVII/28. *Młódzież a czytelnictwo*, „Kron. Piotr.” 1911, nr 39, s. 1–2.

O potrzebie zreformowania czytelnictwa przez zwrot do książek opartych na tematach z dziejów ojczystych. Krytyka książek sensacyjnych i ich negatywnego wpływu na moralność młodzieży.

[czytelnictwo, wychowanie moralne]

XLVII/29. *Zaniedbana akcja społeczna*, „Kron. Piotr.” 1911, nr 48, s. 2–4.

Uwagi na temat wychowania ubogiej i opuszczonej młodzieży przy okazji działań Towarzystwa Dobroczynności na rzecz założenia domu wychowawczo-zarobkowego.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, metody wychowania, ochronki]

XLVII/30. *Przyczynę do dziejów oświaty w Piotrkowie*, „Kron. Piotr.” 1911, nr 49, s. 2.

Przegląd szkół działających w Piotrkowie oraz statystyk dotyczących oświaty.

[dostęp do edukacji, polityka oświatowa, szkolnictwo]

XLVII/31. *Wystawa pracy kobiety Polskiej w Pradze*, „Kron. Piotr.” 1912, nr 16, s. 6–7.

Zaproszenie do współtworzenia wystawy poświęconej udziałowi kobiet w życiu społeczno-kulturalnym narodu polskiego. Jeden z planowanych działów wystawy miał dotyczyć pedagogiki i szkolnictwa i przedstawiać ochronki, ogródki dziecięce, szkoły żeńskie, wychowanie fizyczne, gimnastykę, sport, szkoły zawodowe, czytelnie i biblioteki.

[popularyzacja wiedzy pedagogicznej]

XLVII/32. *W sprawie munduru szkolnego*, „Kron. Piotr.” 1912, nr 22, s. 1–3.

Refleksje na temat ucznia, jego postawy moralnej w kontekście zmian zachodzących w sferze ubioru. Kształtowanie się relacji koleżeńskich i powstawanie rozłamów wśród uczniów z uwagi na wygląd, ubiór, zamożność.

[relacje koleżeńskie, różnice międzypokoleniowe, wychowanie moralne]

XLVII/33. *Stanisza, Wychowanie*, „Kron. Piotr.” 1912, nr 24, s. 1–3.

O powinnościach szkoły i rodziny w wychowaniu młodzieży. Uwagi o potrzebie zharmonizowania działań rodziców i nauczycieli dla podniesienia powagi rodziny i szkoły w procesie wychowania.

[metody wychowania, współpraca rodziny ze szkołą]

XLVII/34. Nauczycielka, *Podstawy wychowania i nauczania*, „Kron. Piotr.” 1913, nr 1, s. 2–3; nr 2, s. 3–4; nr 3, s. 3–4; nr 5, s. 2–3; nr 7, s. 3–4.

O pedagogii, czyli nauce o dziecku w różnych krajach: Anglii, Belgii, Francji, Rosji, Szwajcarii, Stanach Zjednoczonych, we Włoszech i w Niemczech. Dorobek polskich pedagogów, w tym m.in. Jana Władysława Dawida i Anieli SzycoŃny; o ich badaniach i opracowaniach z zakresu psychologii dziecięcej publikowanych w „Przeglądzie Pedagogicznym”. Charakterystyka działalności TBD. Wskazanie potrzeb dostosowania warunków nauczania w polskich szkołach do możliwości psychicznych i fizjologicznych dzieci oraz do polskich realiów społecznych, ekonomicznych, geograficznych. Krytyka bezrefleksyjnego przyjmowania zachodnich wzorców edukacyjnych. Wskazanie niedostatków polskiej szkoły w zakresie rozwijania uzdolnień praktycznych. Refleksje na temat potrzeby współdziałania szkoły z rodzicami. Charakterystyka przyczyn niepowodzeń szkolnych uczniów. Omówienie metody i publikacji Alfreda Bineta. Podkreślenie roli pomiarów rozwoju fizycznego dzieci, oceny inteligencji i możliwości poznawczych uczniów. Uwagi o znaczeniu i konsekwencjach rozpoznawania zdolności uczniów.

[pedagogika naukowa, psychologia dzieci i młodzieży, rozwój dziecka]

XLVII/35. W[acław] Kneblewski, *O kulturę dziecka*, „Kron. Piotr.” 1913, nr 13, s. 2–3.

Krytyka emancypacji kobiet i zaniedbywania przez nie roli matki. Wskazanie na niedostateczne zaangażowanie rodziny w proces wychowania dziecka.

[macierzyństwo, metody wychowania, wychowanie w rodzinie]

XLVII/36. *Skaut*, „Kron. Piotr.” 1913, nr 16, s. 7.

Informacje o powstaniu dwutygodniowego pisma ilustrowanego dla młodzieży „Skaut”. Charakterystyka skautingu.

[aktywność młodzieży, czytelnictwo, skauting]

XLVII/37. *Wzgarda autorytetu*, „Kron. Piotr.” 1913, nr 19, s. 1–2.

Refleksje o osłabieniu wagi autorytetu, w tym autorytetu nauczyciela, w życiu społecznym.

[nauczyciel/pedagog, różnice międzypokoleniowe]

XLVII/38. A[ntoni] Strzyżowski, *Szkoły początkowe w Piotrkowie*, „Kron. Piotr.” 1913, nr 20, s. 4.

Szczegółowy spis różnego typu szkół działających w Piotrkowie.

[dostęp do edukacji, szkolnictwo]

XLVII/39. Konstanty Wzdulski, *Pożegnanie młodzieży*, „Kron. Piotr.” 1913, nr 27, s. 1–2.

Informacja o przemówieniu ks. Stanisława Szabelskiego, skierowanym do maturzystów szkoły dyrektora J. Dąbrowskiego.

[aktywność młodzieży, wychowanie moralne, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XLVII/40. *Nauczycielstwo ludowe*, „Kron. Piotr.” 1913, nr 30, s. 3–4.

Odpowiedź na artykuł K. Stefańskiego *Grzechy nauczycielstwa*, który ukazał się w „Tygodniku Polskim”. Wskazanie na potrzebę otoczenia opieką i wsparciem nauczycieli ludowych, m.in. poprzez organizowanie bezpłatnych kursów, wykładów i zakładanie bibliotek.

[nauczyciel/pedagog, oświata ludowa, polityka oświatowa]

XLVII/41. *Skauting*, „Kron. Piotr.” 1913, nr 33, s. 4–5; nr 34, s. 4.

Charakterystyka skautingu – jego pochodzenie i znaczenie wychowawcze. Cechy, zadania i umiejętności skauta.

[organizacje młodzieżowe, skauting]

XLVII/42. *Wpływ rodziny na wychowanie młodego pokolenia*, „Kron. Piotr.” 1914, nr 2, s. 2.

Uwagi o roli rodziny, ojca i matki, w procesie wychowania. Podkreślenie niedostatecznego zaangażowania matek w wychowanie dzieci. Przywołanie słów prof. A. Mazanowskiego na temat Nowego Wychowania.

[Nowe Wychowanie, macierzyństwo, ojcostwo]

XLVII/43. Sławomir Czerwiński, *Wychowanie dziecka*, „Kron. Piotr.” 1914, nr 3, s. 3.

O znaczeniu przeżyć wewnętrznych dziecka od pierwszych lat jego życia dla późniejszego rozwoju. Nadrzędna rola rodziny i jej przewaga nad szkołą w procesie wychowania. O polskich i zachodnich badaniach nad dzieckiem. Informacja o uruchomieniu w SNP w Piotrkowie kursu wychowania przedszkolnego, otwartego dla wszystkich osób zajmujących się wychowaniem dzieci.

[metody wychowania, popularyzacja wiedzy pedagogicznej, współpraca rodziny ze szkołą]

XLVII/44. Przyjaciel młodzieży, *Literatura parszywa*, „Kron. Piotr.” 1914, nr 7, s. 1–2.

Refleksje na temat wpływu literatury i prasy na wychowanie młodego pokolenia. Krytyka literatury żydowskiej, zdaniem autora mającej degenerujący wpływ na moralność młodzieży.

[czytelnictwo, wychowanie moralne]

XLVII/45. *Wyższe szkoły początkowe*, „Kron. Piotr.” 1914, nr 12, s. 2.

O przekształceniu szkół miejskich na wyższe szkoły początkowe. Zasady funkcjonowania wyższych szkół początkowych. Odwołanie do artykułu Aleksandra Macieszy zamieszczonego w „Głosie Płockim”.

[edukacja elementarna, szkolnictwo, polityka oświatowa]

XLVII/46. *Co przemawia przeciw koedukacji!*, „Kron. Piotr.” 1914, nr 15, s. 2.

Krytyczne uwagi dotyczące wspólnego nauczania i wychowania chłopców i dziewcząt oraz korzyści płynących z koedukacji, które autor uznał za pozorne. Refleksje o upadku obyczajów, postrzeganym jako wynik koedukacji.

[koedukacja, metody wychowania, wychowanie moralne]

XLVII/47. J. Tyszkówna, *Szkoła gimnastyki rytmicznej w Hellerau i jej filie w Warszawie – Dziecko*, „Kron. Piotr.” 1914, nr 15, s. 3–4.

Cele i zadania gimnastyki rytmicznej według systemu Emila Jaques-Dalcroze’a. Przywołanie tekstu odczytu Janiny Mieczysławskiej – kierowniczkii warszawskiej filii szkoły w Hellerau.

[metody wychowania, popularyzacja wiedzy pedagogicznej, wychowanie estetyczne]

XLVII/48. *W obronie szkół naszych*, „Kron. Piotr.” 1914, nr 19, s. 3.

Kwestie złego stanu szkolnictwa w Galicji. Odwołanie do opinii Tadeusza Radlińskiego o potrzebie rozwoju szkół i poprawy stanu szkolnictwa w Królestwie Polskim.

[polityka oświatowa, szkolnictwo, szkoły prywatne]

XLVII/49. Władysław Gacki, *Refleksje przedwakacyjne*, „Kron. Piotr.” 1914, nr 24, s. 1–2.

O potrzebie indywidualizacji procesu nauczania. Zwrócenie uwagi nauczycieli i rodziców na znaczenie okresu wakacyjnego, który sprzyja rozwojowi indywidualnych zainteresowań dzieci i młodzieży.

[kontakt z przyrodą, metody nauczania, odpoczynek i rekreacja]

XLVIII. „Kronika Rodzinna”

Warszawa 1905–1914

XLVIII/1. *Ochronka dla dzieci włościańskich*, „Kron. Rodz.” 1905, nr 1, s. 14.

Powstanie ochronki w dobrach Kirsna-Ostrów i Pojeziory, należących do rodziny Włodzimierza i Anny Gawrońskich. Dzienna opieka dla 40 dzieci miejscowych robotników. Zachęta do podejmowania podobnych inicjatyw.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, ochronki]

XLVIII/2. *Przytułek dla dzieci-idiotów*, „Kron. Rodz.” 1905, nr 1, s. 14.

O powstaniu przytułku dla dziewcząt przy ul. Hożej w Warszawie. Prośba o wsparcie dla nowej placówki.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

XLVIII/3. *Szkoła muzyczna w Częstochowie*, „Kron. Rodz.” 1905, nr 1, s. 15.

Na temat pierwszej szkoły muzycznej w Częstochowie. Inicjator szkoły – Ludwik Wawrzynowicz, początek działalności we wrześniu 1904 r., oficjalne otwarcie w styczniu 1905 r. Uczniowie zdobywają wiedzę i umiejętności z zakresu muzyki kościelnej i śpiewu liturgicznego.

[edukacja artystyczna, szkolnictwo]

XLVIII/4. *Szkoła miejskiego gospodarstwa dla panien*, „Kron. Rodz.” 1905, nr 2, s. 32.

O planach otwarcia Szkoły Gospodarstwa Domowego dla Panien Marty Norkowskiej, autorki książek kucharskich. Wykształcenie praktyczne dziewcząt – zdobywanie umiejętności potrzebnych każdej kobiecie do prowadzenia domu. W programie szkoły: nauka gotowania, prania, prasowania, naprawiania bielizny, prowadzenia gospodarstwa i ksiąg rachunkowych.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

XLVIII/5. B.Ł., *Ze spraw społecznych. Skąd pochodzi mściwość charakteru*, „Kron. Rodz.” 1905, nr 3, s. 38–39.

Uczenie dzieci szacunku do innych. Rozwój moralności dzieci. Właściwe zasady postępowania. Krytyka mściwości dziecka. Wykorzystywanie w wychowaniu przykładów ze sfery religijnej.

[wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

XLVIII/6. G.Z., *Życie kobiet w Japonii*, „Kron. Rodz.” 1905, nr 3, s. 43–44.

Tradycyjne wychowanie dziewcząt w Japonii. Znajomość form grzecznościowych, panowanie nad emocjami, uległość i posłuszeństwo wobec mężczyzn. Szkoły japońskie a cywilizacja europejska. Organizacja placówek japońskich na wzór angielsko-niemiecki. W programie: nauka tenisa, muzyki, języka angielskiego, literatury europejskiej.

[edukacja dziewcząt i kobiet, szkolnictwo]

XLVIII/7. *Zapomogi na kształcenie dzieci rolników i ogrodników*, „Kron. Rodz.” 1905, nr 4, s. 63.

Pomoc finansowa kasy rolników i ogrodników w opłacaniu wpisowego w szkołach dla sześcioro uczniów. Warunkiem uzyskania pomocy jest przedstawienie świadectwa. Zachęta do podejmowania podobnych działań przez inne instytucje i organizacje.

[dostęp do edukacji, edukacja zawodowa, instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży]

XLVIII/8. *Sprawy szkolne*, „Kron. Rodz.” 1905, nr 4, s. 63.

Potrzeba poszerzenia oferty kształcenia zawodowego rzemieślników. Niezbędna jest większa liczba szkół rzemieślniczych. Apel do stowarzyszeń rzemieślniczych, kas

pożyczkowo-oszczędnościowych i innych organizacji o wsparcie finansowe tego rodzaju instytucji oświatowych. Pomysł wykorzystania na potrzeby edukacji rzemieślników lokali należących do innych instytucji.

[edukacja zawodowa]

XLVIII/9. *Otwarcie XIX-tej sali zajęć*, „Kron. Rodz.” 1905, nr 4, s. 63.

Otwarcie nowej sali zajęć dla ubogich dziewcząt w Warszawie przy ul. Tarczyńskiej. Lokalizacja sali w domu zbudowanym przez ks. Władysława Seroczyńskiego. Liczba miejsc: 120.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

XLVIII/10. B.Ł., *Nasze potrzeby*, „Kron. Rodz.” 1905, nr 8, s. 106; nr 9, s. 123.

Postulat zwracania uwagi na indywidualność dziecka w procesie wychowania. Braki w wychowaniu moralnym. Krytyka odchodzenia od praktyk religijnych.

[wychowanie moralne, wychowanie religijne]

XLVIII/11. *Zamknięcie szkół*, „Kron. Rodz.” 1905, nr 8, s. 113.

Rosyjski nadzór szkolny. Uchwała Kuratora WON w sprawie zamknięcia szkół w Warszawie. Wyjątek stanowiły I i VI gimnazjum męskie oraz I i III żeńskie. Zajęcia zostały zawieszane do wydania kolejnego rozporządzenia. Zapowiedź zorganizowania wykładów w innych szkołach średnich dla uczniów wyznania prawosławnego.

[rusyfikacja, szkolnictwo]

XLVIII/12. K[arolina] Szaniawska, *Na straży rodziny*, „Kron. Rodz.” 1905, nr 11, s. 155–157; nr 14, s. 204–205; nr 15, s. 222–223.

Wychowanie dziecka w rodzinie. Walka ze złymi instynktami i skłonnościami. Negacja swobody w wychowaniu chłopców.

[rodzina, wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

XLVIII/13. [Paul] Naudet, *Nasz obowiązek społeczny. Praktyczne zagadnienia moralności osobistej i społecznej*, „Kron. Rodz.” 1905, nr 12, s. 166–167; nr 14, s. 199–200.

Praca zawodowa rodziców a obowiązek wychowania dzieci. Instytucje wspomagające matki w opiece nad dzieckiem. Zadania i obowiązki rodziców.

[macierzyństwo, opieka, rodzina]

XLVIII/14. X.M.G. [Marceli Godlewski], *W sprawie ratowania dzieci, zagrożonych upadkiem moralnym i duchowym*, „Kron. Rodz.” 1905, nr 12, s. 170–171.

Wsparcie dla dzieci biednych i opuszczonych. Propozycja umieszczania dzieci w rodzinach wiejskich oraz utworzenia przytułku. Schronisko Przytułek Maryi.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

XLVIII/15. *Pięćdziesięciolecie szkoły niedzielno-handlowej*, „Kron. Rodz.” 1905, nr 12, s. 176.

Szkoła Niedzielno-Handlowa w Warszawie i obchody jej 50-lecia (1855–1905). Stanisław Brun – inicjator założenia szkoły. Program nauczania. Dozór szkolny. System stypendialny.

[edukacja dla dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

XLVIII/16. *Szkoła rękodzielniczo-gospodarcza w Pruszkowie*, „Kron. Rodz.” 1905, nr 12, s. 177.

Geneza i funkcjonowanie szkoły rękodzielniczo-gospodarczej dla dziewcząt w Pruszkowie. Program zajęć szkolnych obejmuje m.in. naukę kroju, szycia bielizny, haftu, kraiectwa, gotowania i przygotowywania posiłków, porządku domowe, zajęcia w ogrodzie warzywnym, prowadzenie księgi wydatków.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

XLVIII/17. *Szkoła gospodarcza w Kruszynku pod Włocławkiem*, „Kron. Rodz.” 1905, nr 12, s. 177.

Żeńska szkoła w Kruszynku – geneza i organizacja. Program nauczania podobny do programu szkoły w Pszczelinie. W szkole uczono m.in.: tkactwa, szycia, gotowania, ogrodnictwa, pszczelnictwa. Edukacja teoretyczna i praktyczna. Aktywizacja społeczna i rozwój ogólny uczennic.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

XLVIII/18. *Dla dzieci umysłowo chorych*, „Kron. Rodz.” 1905, nr 13, s. 194–195.

O działalności przytułku w Warszawie przy ul. Hożej. Problemy finansowe. Baza materialna placówki. Konieczność kontroli stanu zdrowia dzieci i młodzieży.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, pedagogika specjalna, zdrowie i higiena]

XLVIII/19. *Nowa szkoła kolejowa*, „Kron. Rodz.” 1905, nr 14, s. 210.

Warsztaty Kolejowe, związane z Towarzystwem Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej. Szkoła kolejowa dla chłopców w Żbikowie. Program nauczania obejmuje zajęcia w warsztatach i kilkugodzinne wykłady. Dobre warunki materialne szkoły. Brak opłat. Wynagradzanie zdolnych i pracowitych uczniów.

[edukacja zawodowa]

XLVIII/20. *Litewska szkoła gospodarstwa kobiecego*, „Kron. Rodz.” 1905, nr 15, s. 226.

Powstanie i organizacja szkoły rolniczej dla dziewcząt w Narwiliskach. Inicjatorka powstania szkoły (1904) – Paulina Korwin-Piotrowska. Zakład mieścił się w budynku daw-

nego klasztoru franciszkanów. Koszt rocznego kursu dla uczennic stałych – 150 rubli, wolne słuchaczki zwolnione z opłat.

[edukacja dziewcząt i kobiet, szkolnictwo]

XLVIII/21. *Sprawy polskie w komitecie ministrów*, „Kron. Rodz.” 1905, nr 17, s. 257–258.

Decyzje dotyczące języka wykładowego na poszczególnych etapach edukacji. Program nauczania. Wykład religii w języku polskim.

[język i autonomia narodowa w edukacji, szkolnictwo]

XLVIII/22. *Zakłady dobroczynne na Woli*, „Kron. Rodz.” 1905, nr 17, s. 258.

Dom pracy dla chłopców na Woli w Warszawie – inicjatywa ks. Bernarda Alojzego Łubieńskiego. Program zajęć. Plany założenia zakładu dla dziewcząt.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

XLVIII/23. *W sprawie dzieci „na garnuszkę”*, „Kron. Rodz.” 1905, nr 18, s. 271–272.

O dzieciach przyjętych na wychowanie przez rodziny. Krytyka niewłaściwego wywiązywania się płatnych opiekunek z obowiązków wychowawczych. Nadmierna śmiertelność dzieci zaniedbanych wychowawczo. Propozycje powołania komitetów parafialnych, kontrolujących działania opiekunek.

[opieka, rodzina]

XLVIII/24. *Rady dla matek*, „Kron. Rodz.” 1905, nr 19, s. 289–290.

Zalecenia Stanisława Kopczyńskiego, dotyczące zapobiegania chorobom nerwowym u dzieci. Wskazówki dotyczące usypiania dzieci, diety, odpowiedniej zabawy, stosowania kar cielesnych. Zakaz podawania dzieciom alkoholu. Dzieci a opieka nad zwierzętami. Opieka medyczna nad dziećmi.

[choroby i śmiertelność, edukacja zdrowotna, zdrowie i higiena]

XLVIII/25. *Ze spraw szkolnych*, „Kron. Rodz.” 1905, nr 20, s. 305; nr 25, s. 385; nr 32, s. 496–497.

O planach założenia prywatnego gimnazjum męskiego w Warszawie. Dynamiczny rozwój szkół. Wykłady w języku polskim w prywatnych gimnazjach. Opóźnienia w udzielaniu zgody na działalność nowych gimnazjów prywatnych. Starania dyrektorów szkół litewskich o zgodę na prowadzenie zajęć w języku polskim i litewskim, zależnie od narodowości uczniów. Przedmioty wykładane w języku polskim w szkołach prywatnych.

[język i autonomia narodowa w edukacji, szkoły prywatne]

XLVIII/26. *Schronisko „Dzieci Maryi”*, „Kron. Rodz.” 1905, nr 23, s. 254.

Powstanie Schroniska Dzieci Maryi w Warszawie. Zakład koedukacyjny dla 20 dzieci i jego organizacja. Plany przekazywania dzieci do rodzin katolickich na wsi.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

XLVIII/27. *Projekt Macierzy Szkolnej w Królestwie Polskim*, „Kron. Rodz.” 1905, nr 26, s. 401.

Plany organizacji PMS w Królestwie Polskim. Struktura instytucji, poszczególne wydziały. Apel o poparcie inicjatywy oraz wsparcie materialne.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata pozaszkolna]

XLVIII/28. *Uchwały Komitetu Ministrów*, „Kron. Rodz.” 1905, nr 26, s. 401–402.

Zarządzenia z 12 grudnia 1904 r., dotyczące używania przez dzieci i młodzież języka polskiego i rosyjskiego w zakładach naukowych. Lista przedmiotów wykładanych w języku rosyjskim. Prowadzenie dokumentacji szkolnej w języku rosyjskim.

[język i autonomia narodowa w edukacji, szkolnictwo]

XLVIII/29. Wincenty Arcybiskup Warszawski [Wincenty Teofil Chościak-Popiel], *Arcybiskup Warszawski do rodziców polskich*, „Kron. Rodz.” 1905, nr 31, s. 469–470.

Wincenty Teofil Chościak-Popiel i jego poglądy na wychowanie młodych pokoleń Polaków. Znaczenie szkoły w wychowaniu dzieci i młodzieży. Krytyka odrywania uczniów od nauki szkolnej. Apel do rodziców o dopilnowanie, aby ich córki i synowie uczęszczali do szkoły.

[szkolnictwo, wychowanie w rodzinie]

XLVIII/30. T.P.Z., *Korespondencja z Litwy*, „Kron. Rodz.” 1905, nr 34, s. 522–523.

O Pierwszej Komunii Świętej w Kurtowianach (gub. kowieńska). Katechizacja dzieci przed ceremonią. Organizacja i przebieg uroczystości.

[wychowanie religijne]

XLVIII/31. M.X. Godlewski [Marceli Godlewski], *Czego nam potrzeba*, „Kron. Rodz.” 1905, nr 36, s. 550–551.

O działalności oświatowej księży w parafiach. Propagowanie prasy katolickiej. Wskazywanie najlepszych wartości i zasad. Nauka czytania i pisania.

[oświata ludowa]

XLVIII/32. W[ojcich] Głodowski, *Do pracy*, „Kron. Rodz.” 1905, nr 37, s. 576–577; nr 39, s. 607–608.

Wychowanie dzieci w szacunku do pracy. Krytyka rozpieszczania dzieci przez rodziców. Rosnące oczekiwania materialne dzieci. Potrzeba zawodowego i etycznego przygotowania dzieci i młodzieży do życia.

[wychowanie moralne, wychowanie przez pracę]

XLVIII/33. Świerszcz, *Ojrzanów. Szkoła i ochrona*, „Kron. Rodz.” 1905, nr 38, s. 595.

O działalności szkoły i ochrony w Ojrzanowie. Życzliwe relacje między uczniami, rodzicami i nauczycielami.

[ochronki]

XLVIII/34. *Szkoły bez religii*, „Kron. Rodz.” 1905, nr 40, s. 625–626.

Krytyka planów zakładania szkół bez nauki religii. Apel o obronę Kościoła katolickiego i wiary.

[wychowanie religijne]

XLVIII/35. *Wyroby biednych dzieci*, „Kron. Rodz.” 1905, nr 40, s. 626.

Inicjatywa Wydziału Pośrednictwa Pracy, skierowana do biednych rodzin. Szybie odzieży przez matki i produkcja wyrobów włóczkowych przez dzieci. Zachęta do kupowania tej odzieży i wspomżenia finansowego rodzin.

[opieka, wychowanie przez pracę]

XLVIII/36. Edward Winkler, *Wykład religii w szkole średniej*, „Kron. Rodz.” 1905, nr 41, s. 640–642.

Krytyka propozycji usunięcia religii z programów szkolnych. Szkoła jako instytucja zapoznająca z religią i etyką. Religia jako najważniejszy przedmiot szkolny. Program i metodyka nauczania religii. Odejście od systemu oceniania. Kontrola i dyscyplina uczniów. Ważna rola ks. prefekta w szkole.

[wychowanie religijne]

XLVIII/37. *Język polski w szkołach prywatnych*, „Kron. Rodz.” 1905, nr 41, s. 642.

Zgoda władz na wykłady w języku polskim w szkołach prywatnych.

[język i autonomia narodowa w edukacji, szkoły prywatne]

XLVIII/38. *W sprawie biednych dzieci*, „Kron. Rodz.” 1905, nr 42, s. 656–657.

Działalność dobroczynna Szwalni nr 1 w Warszawie – organizacja i funkcjonowanie szwalni dla dziewcząt. Brak stałych funduszy. Apel o wsparcie finansowe.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

XLVIII/39. Świerszcz, *Skutki braku wykształcenia religijnego wśród ludu*, „Kron. Rodz.” 1905, nr 42, s. 659.

O potrzebie gorliwej nauki religii. Szczególna rola kapłanów. Postulat odejścia od pamięciowej nauki katechizmu.

[wychowanie religijne]

XLVIII/40. Stały prenumerator, *O religijnym wychowaniu młodzieży*, „Kron. Rodz.” 1905, nr 43, s. 674.

Szczególne znaczenie rodziców w wychowaniu religijnym młodzieży. Dobry przykład rodziców. Odrębność zadań szkoły i rodziny w zakresie wychowania.

[rodzina, wychowanie religijne]

XLVIII/41. *Młodociani zbrodniarze*, „Kron. Rodz.” 1905, nr 45–47, s. 704–705.

Przeciwdziałanie przestępczości. Propozycja tworzenia zakładów, domów poprawy, mających na celu wychowanie moralne i przygotowanie zawodowe dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej. Krytyka żebractwa. Pochwała pracy fizycznej.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka, wychowanie moralne]

XLVIII/42. *Polska Macierz Szkolna*, „Kron. Rodz.” 1905, nr 48, s. 720–721; nr 49, s. 737.

O powstaniu PMS i jej celu wspierania oświaty narodowej. Organizacja szkół na wszystkich poziomach edukacji. Odczyty, kursy, czytelnie, stypendia dla dzieci i młodzieży. Projekty budowy szkół. Apel o wsparcie finansowe instytucji.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata pozaszkolna, szkolnictwo]

XLVIII/43. *Szkoła imienia Adama Mickiewicza*, „Kron. Rodz.” 1905, nr 50, s. 752.

O planach założenia szkoły średniej im. Adama Mickiewicza. Organizacja szkoły i zbiórka funduszy.

[szkoły średnie]

XLVIII/44. *Francuscy nauczyciele socjalistami*, „Kron. Rodz.” 1905, nr 51, s. 770.

$\frac{1}{4}$ nauczycieli francuskich należy do partii socjalistycznej. Zastąpienie we Francji nauki religii wykładem wiedzy o konstytucji i prawach obywatelskich.

[nauczyciel/pedagog, program nauczania, wychowanie religijne]

XLVIII/45. Leon, *Pogawędki tygodniowe*, „Kron. Rodz.” 1905, nr 52, s. 780–781; 1906, nr 11, s. 159–160; nr 15, s. 221–222.

Krytyka zakładania szkół jedynie z chęci zysku, bez odpowiednich kwalifikacji zawodowych. Charakterystyka oświaty prywatnej w Królestwie Polskim. Malejące zainteresowanie edukacją.

[nauczyciel/pedagog, szkolnictwo, szkoły prywatne]

XLVIII/46. *Z życia katolickiego. Rzym*, „Kron. Rodz.” 1906, nr 4, s. 40.

Zarys szkolnictwa katolickiego w Rzymie. Dynamiczny rozwój szkół katolickich. Instytucje prowadzone przez Kościół katolicki. Szkoły przygotowujące freblanki do pracy w ochronkach.

[edukacja przedszkolna, szkolnictwo, wychowanie religijne]

XLVIII/47. Człon. Stowarz. Rob. Chrz., *Listy do Redakcji*, „Kron. Rodz.” 1906, nr 5, s. 67–68.

Trudna sytuacja biednych dzieci ze Szmulowizny w Warszawie. Brak właściwej opieki nad nimi i edukacji dla nich. Złe warunki bytowe. Inicjatywa założenia ochronki.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, ochronki, opieka]

XLVIII/48. Redakcja, *Ogródki dla dzieci*, „Kron. Rodz.” 1906, nr 6, s. 81.

Ogródki dla dzieci, założone przez Towarzystwo Ogrodnicze Warszawskie. Zasady funkcjonowania ogródków. Opieka ochraniarek i instruktorek nad dziećmi.

[edukacja zawodowa, kontakt z przyrodą, opieka]

XLVIII/49. Marcei Godlewski, *Listy naszego Redaktora do Robotników, Członków Stow. Chrześc.*, „Kron. Rodz.” 1906, nr 9, s. 129.

Krytyka nauczania dzieci religii w języku niemieckim w Prusach Wschodnich i Wielkim Księstwie Poznańskim. Odezwa ks. Antoniego Stychła do rządu.

[język i autonomia narodowa w edukacji, wychowanie religijne]

XLVIII/50. W. Wojciechowski, *Święto kwiatów i sadzenia drzew*, „Kron. Rodz.” 1906, nr 14, s. 207.

Święto kwiatów, organizowane przez Towarzystwo Ogrodnicze Warszawskie. Rozdawanie dzieciom roślin doniczkowych. Kształtowanie u dzieci szacunku dla przyrody.

[edukacja zawodowa, kontakt z przyrodą]

XLVIII/51. Marcei Godlewski, *Księża niemieccy a parafianie Polacy*, „Kron. Rodz.” 1906, nr 14, s. 209–210.

Krytyka braku katechizacji dzieci polskich w Berlinie. Dostosowanie języka katechizacji do narodowości dzieci przez księży polskich w Łodzi.

[język i autonomia narodowa w edukacji, wychowanie religijne]

XLVIII/52. Marcei Godlewski, *Szkoły gospodarstwa domowego dla córek robotników*, „Kron. Rodz.” 1906, nr 15, s. 224–225.

O potrzebie zakładania szkół gospodarskich dla dziewcząt. Przykład zakładów tego typu w Belgii.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa, szkolnictwo]

XLVIII/53. Ks. prałat Snow OSB, *Co czyni Kościół Katolicki w celu materialnego podniesienia ludności?*, z ang. tłum. M.R., „Kron. Rodz.” 1906, nr 18, s. 264; nr 19, s. 279–280.

Działalność oświatowa Kościoła katolickiego w Anglii: prowadzenie żłobków, ochronek, szkół. Działania wychowawcze i dobroczynne Sióstr Miłosierdzia i Towarzystwa św. Wincentego à Paulo.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, ochronki, wychowanie moralne]

XLVIII/54. Stanisław Horowicz, *Prawdziwy katechizm robotnika polskiego*, „Kron. Rodz.” 1906, nr 16, s. 238–239; nr 19, s. 287–288; nr 20, s. 302–303.

Problem właściwego wyboru żony. Obowiązki małżonków. Zadania matek. Krytyka matek zaniedbujących wychowanie dzieci ze względu na obowiązki zawodowe. Rodzic jako dobry przykład i wzór dla dzieci. Propagowanie czytelnictwa wśród dzieci. Właściwy wybór lektury stosownej do wieku dziecka.

[czytelnictwo, rodzina, wychowanie w rodzinie]

XLVIII/55. Zofia Sokołowska, *Oaza miłosierdzia. Korespondencja spod Lubartowa*, „Kron. Rodz.” 1906, nr 18, s. 268–269.

O działalności społeczno-oświatowej ks. Ignacego Kłopotowskiego, założyciela zakładu wychowawczego pod Lublinem. Cele zakładu: uczenie pracy, przygotowanie dzieci i młodzieży do rzemiosła. Charakterystyka zakładu „Jacek” pod Lubartowem, gdzie chłopcy uczą się rzemiosła.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

XLVIII/56. Leon Kulwieć, *Młodzież u stóp Ostrej Bramy*, „Kron. Rodz.” 1906, nr 20, s. 295–296; nr 21, s. 311–312; nr 22, s. 529.

Nabożeństwo młodzieży przed obrazem Matki Bożej Ostrobramskiej w Wilnie. Właściwe wychowanie religijne dzieci, troska o wychowanie religijne młodzieży. Popularyzacja i czytelnictwo dzieł o tematyce moralnej. Krytyka literatury o demoralizującym wpływie na młodzież.

[wychowanie religijne]

XLVIII/57. *O pielgrzymce dziecięcej na Jasną Górę*, „Kron. Rodz.” 1906, nr 25, s. 351.

Opis pielgrzymki ponad tysiąca dzieci na Jasną Górę.

[wychowanie religijne]

XLVIII/58. Matka Polka, *Smutny objaw*, „Kron. Rodz.” 1906, nr 29, s. 383.

Wychowanie religijne dzieci i młodzieży. Szczególna rola matki w przekazywaniu wiary. Bariery w edukacji religijnej.

[macierzyństwo, wychowanie religijne, wychowanie w rodzinie]

XLVIII/59. *Wrażenia z Londynu przez panią T. Beutzon, spolszczyła M.R.*, „Kron. Rodz.” 1906, nr 30, s. 389–390; nr 31, s. 399; nr 32, s. 406–407.

O działalności szkoły ludowej i szkółki wakacyjnej, które powstały w Londynie z inicjatywy Mary Augusty Ward (p. Humphry Ward). Koedukacyjna szkoła wakacyjna dla dzieci w wieku 5–14 lat. Organizacja i program nauczania. Baza materialna szkół.

[oświata ludowa, szkolnictwo]

XLVIII/60. *Rozwój szkół katolickich w Australii*, „Kron. Rodz.” 1906, nr 32, s. 408.

Organizacja katolickich szkół elementarnych i średnich dla dziewcząt i chłopców w Australii. Wkład finansowy prywatnych darczyńców, brak dofinansowania ze strony władz. Dane statystyczne dotyczące liczby szkół.

[szkolnictwo, wychowanie religijne]

XLVIII/61. Ł., *Czarnogórze*, „Kron. Rodz.” 1906, nr 40, s. 472–473.

O gimnazjum męskim w Karlsbardzie. Krótka charakterystyka uczniów, ich podręczników, ubioru, sposobu spędzania czasu wolnego.

[szkolnictwo, szkoły średnie]

XLVIII/62. Gł. Zagł., *Jakim sposobem oddziaływać na dzieci w duchu narodowym*, „Kron. Rodz.” 1906, nr 41, s. 485.

Znaczenie wychowania patriotycznego. Wykorzystanie opowiadań literackich i obrazów w nauczaniu dzieci.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XLVIII/63. Stellina, *Korespondencja z Ukrainy*, „Kron. Rodz.” 1906, nr 41, s. 489–490.

Trudna sytuacja oświatowa Polaków na Ukrainie. Słaba znajomość języka i rodzimej kultury wśród dzieci i młodzieży narodowości polskiej.

[język i autonomia narodowa w edukacji, szkolnictwo]

XLVIII/64. S.W. Miłoszewski, *Listy do Redakcji*, „Kron. Rodz.” 1906, nr 41, s. 491.

O likwidacji szkoły w Ojrzanowie z powodu braku nauczycieli.

[szkolnictwo]

XLVIII/65. *Jak wychowywać dzieci*, „Kron. Rodz.” 1906, nr 42, s. 495–496; nr 43, s. 509–510; nr 46, s. 546–547; nr 47, s. 559–560; nr 48, s. 571; nr 49, s. 585; nr 50, s. 594; nr 52, s. 618; 1907, nr 1, s. 6–7; nr 2, s. 18–19; nr 3, s. 31.

Kobieta – matka i gospodyni domowa. Higiena otoczenia dziecka. Wskazówki dotyczące wychowania w okresie niemowlęcym. Śmiertelność dzieci. Znaczenie świadomości zdrowotnej matek. Dieta dziecka i matki karmiącej. Zalecenia dla mamek. Pokój dziecięcy. Znaczenie zdrowotne kontaktu dziecka z przyrodą. Choroby wieku dziecięcego.

[choroby i śmiertelność, macierzyństwo, zdrowie i higiena]

XLVIII/66. Leon, *Słowo przypomnienia*, „Kron. Rodz.” 1906, nr 42, s. 497.

Obowiązki rodziców chrzestnych w wychowaniu dziecka. Zasady dotyczące wyboru opiekunów dla dziecka.

[rodzina, wychowanie w rodzinie]

XLVIII/67. H., *Kolonie polskie w Paranie*, „Kron. Rodz.” 1906, nr 42, s. 501–502.

Oświata polska w Paranie. Działalność TSL.

[szkolnictwo]

XLVIII/68. *Rzadki dokument i barbarzyństwo*, „Kron. Rodz.” 1906, nr 47, s. 557–558.

Strajk szkolny w Księstwie Poznańskim. Represje wobec rodziców popierających strajk szkolny.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XLVIII/69. A.Kr., *Z gospodarstwa domowego*, „Kron. Rodz.” 1906, nr 50, s. 596.

Szczególna rola kobiety w rodzinie. Wpływ matki na wychowanie dzieci. Znaczenie właściwej edukacji i wychowania dziewcząt dla funkcjonowania rodziny.

[macierzyństwo, wychowanie w rodzinie]

XLVIII/70. *Nasz język*, „Kron. Rodz.” 1907, nr 3, s. 32.

Apel o szacunek dla języka polskiego. Postulat dbałości o czystość i piękno mowy polskiej.

[język i autonomia narodowa w edukacji, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XLVIII/71. Ad.L.Sz. [Adam Szymański I], *Na straży rodziny*, „Kron. Rodz.” 1911, nr 1, s. 2–3.

Upadek zasad moralnych w społeczeństwie. Postulat uzdrowienia rodziny.

[rodzina, wychowanie w rodzinie]

XLVIII/72. M. Czeczottowa, *Najpierwsza praca wychowawców*, „Kron. Rodz.” 1911, nr 3, s. 37–38.

Wizerunek wychowawcy. Doskonalenie wychowawcy. Wychowanie moralne dzieci, kształtowanie charakterów.

[nauczyciel/pedagog, wychowanie moralne]

XLVIII/73. Marya S., *Wystawa higieniczna w Dreźnie*, „Kron. Rodz.” 1911, nr 3, s. 40–42; nr 6, s. 88–90.

Wystawa higieniczna w Dreźnie (1911) – modele mieszkań przyjaznych dzieciom i rodzinom, przedstawione w ujęciu historycznym. Modele studni, ścieków, kąpeli miejskich. Prawidłowe ogrzewanie i oświetlenie mieszkań. Urządzenia kąpielowe. Choroby zakaźne szczególnie groźne dla dzieci. Rozwój szpitali.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XLVIII/74. Stefan Olszewski, *Nasz obowiązek pracy społecznej*, „Kron. Rodz.” 1911, nr 4, s. 50–51; nr 5, s. 66–67.

Egoizm osobisty i egoizm rodzinny. Obowiązek pracy społecznej. Religia jako źródło sił moralnych i społecznych.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie, wychowanie religijne]

XLVIII/75. (Fam.Fr.), *Nowy pomysł w wychowaniu*, „Kron. Rodz.” 1911, nr 7, s. 103–104.

Lalka jako zabawka edukacyjna. Kąpiel lalek, lekcje z wózkiem, ukazywanie niewłaściwego i nauka prawidłowego sposobu noszenia dziecka.

[edukacja dziewcząt i kobiet, zabawki]

XLVIII/76. Stefan Olszewski, *Jedna z najważniejszych przyczyn...*, „Kron. Rodz.” 1911, nr 8, s. 114–115.

O zwiększającej się liczbie samobójstw. Przyczyny i środki zaradcze. Używanie alkoholu pośrednią i bezpośrednią przyczyną samobójstw.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, samobójstwa]

XLVIII/77. Stan., *Nieco o higienie zębów i jamy ustnej. (Parę przypomnień)*, „Kron. Rodz.” 1911, nr 9, s. 139.

Znaczenie zębów. Potrzeba kształtowania od dzieciństwa nawyku codziennej pielęgnacji zębów.

[zdrowie i higiena]

XLVIII/78. Władysław Karoli, *Przędza myśli. Hodowla próżności*, „Kron. Rodz.” 1911, nr 9, s. 139–140.

Przechwalanie się – wada dzieci lekceważona przez rodziców. Rozwijanie zalet duchowych dzieci zadaniem rodziców. Wydatki na naukę dziecka. Należy rugować wśród dzieci, zwłaszcza najmłodszych, próżność oraz błędne pojęcia o wartości życia i człowieka.

[wychowanie w rodzinie]

XLVIII/79. *Towarzystwo Naukowe Warszawskie*, „Kron. Rodz.” 1911, nr 9, s. 142.

25 listopada 1911 r. TNW rozpoczęło działalność w nowej siedzibie przy ul. Kaliksta, zbudowanej dzięki ofiarności hr. Józefa Potockiego.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XLVIII/80. Michał Enk., *Przyjaźń*, „Kron. Rodz.” 1911, nr 10, s. 151–154.

Czym jest przyjaźń dla rozwoju dziecka. Źródła i wartość przyjaźni. Obowiązki, jakie nakłada przyjaźń. Pielęgnowanie przyjaźni.

[relacje koleżeńskie, rozwój dziecka]

XLVIII/81. Ad.L.Sz. [Adam Szymański I], *Pola pracy społecznej*, „Kron. Rodz.” 1911, nr 11, s. 162–163.

Potrzeba pracy społecznej. Postulat zakładania bibliotek i czytelnia dla dzieci i dorosłych.

[biblioteki i czytelnia, czytelnictwo]

XLVIII/82. Jan Andrzejewski, *Polacy w Moskwie*, „Kron. Rodz.” 1911, nr 11, s. 167–168.

Zamknięcie ochronki dla dzieci przy Towarzystwie Dobroczynności. Związek Kobiet Polskich i utrzymanie szkółki dla dziewcząt. Bezpłatne odczyty niedzielne. Szkoła elementarna w Moskwie, założona przez Antoniego Stebelskiego, jej oddziały. Stowarzyszenia „Lutnia” i „Dom Polski”.

[ochronki, szkolnictwo]

XLVIII/83. Władysław Karoli, *Przędza myśli. Pozory*, „Kron. Rodz.” 1911, nr 11, s. 173–174.

Ocena ludzi na podstawie pozorów. Wychowanie jako nauka oceny istotnych cech człowieka.

[wychowanie moralne]

XLVIII/84. A[lbin] Jachondowicz, *Polskości budziciel. Paweł Stalmach, jego życie i działalność na Śląsku*, „Kron. Rodz.” 1911, nr 12, s. 183–186; nr 13, s. 199–202.

Nauka czytania. Wychowanie przez rodziców, rola ojca w wychowaniu. Nauka w gimnazjum. Lata szkolne Pawła Stalmacha. Biblioteka Polska dla Ludu Kraju Cieszyńskiego, Czytelnia Ludowa. „Kalendarz Cieszyński”. Macierz Szkolna.

[biblioteki i czytelnie, ojcostwo, oświata ludowa]

XLVIII/85. M. Czczcott, *Kilka uwag o życiu codziennym*, „Kron. Rodz.” 1911, nr 13, s. 204–205.

Wpływ środowiska na młodzież. Rodzina polska. Z domu rodzinnego młodzież powinna wynieść zasady wiary – postulat uczenia dziecka katechizmu przez rodziców. Formy grzeczności towarzyskiej.

[rodzina, wychowanie religijne, wychowanie w rodzinie]

XLVIII/86. A[ntoni] Brykczyński, *Ochronka jako pole pracy społecznej*, „Kron. Rodz.” 1912, nr 1, s. 7.

Pola pracy społecznej na prowincji. Dyskusja o znaczeniu ochronki. Ochronka wychowuje. Ochroniarka powinna być dobrze przygotowana pod względem pedagogicznym. Kierunek religijno-moralny ochronek. Informacje na temat zakładania ochronek.

[ochronki]

XLVIII/87. Władysław Chodecki, *Nerwowość a wychowanie*, „Kron. Rodz.” 1912, nr 2, s. 19–21.

Nerwowość jako jednostka chorobowa. Równowaga w pracy, zabawie, życiu codziennym. Przepracowanie jest szkodliwe dla zdrowia, sprzyja nerwicom. Skłonność dziecka do chorób nerwowych. Postulat przyzwyczajania dziecka do systematyczności, porządku i sumiennego wypełniania obowiązków. Ruch i pobyt na świeżym powietrzu. Zdrowy długi sen dzieci.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

XLVIII/88. S[amuel] Smiles, *O dobrym użyciu czasu i punktualności*, „Kron. Rodz.” 1912, nr 2, s. 27–28.

O wadze właściwego wykorzystania czasu w życiu dziecka. Uczenie dzieci wartości pieniądza, punktualnego wywiązywania się z obowiązków, dotrzymywania umów.

[wychowanie moralne]

XLVIII/89. Maria Romualda, *Czytanie a korzyść*, „Kron. Rodz.” 1912, nr 3, s. 42.

Zalety dobrej książki. Książka jako rozrywka i odpoczynek dla umysłu. Właściwa lektura sposobem na wzbogacanie wiedzy. Książki szkodliwe wychowawczo. Zalecenia lekturowe dla młodzieży: książki podróżnicze, powieści historyczne, poezja.

[czytelnictwo]

XLVIII/90. Ad.L.Sz. [Adam Szymański I], *Będzie czas później!*, „Kron. Rodz.” 1912, nr 4, s. 50.

Kwestie wychowawcze powinny być przedmiotem pracy społecznej.
[wychowanie w rodzinie]

XLVIII/91. Remigiusz Kwiatkowski, *Chiny i Chińczycy*, „Kron. Rodz.” 1912, nr 4, s. 55–58; nr 5, s. 71–74.

Wykształcenie wyższe w Chinach. Nauka i systematyczność w pracy naukowej. Dorobek naukowy Chińczyków. Mędrzy i moralizatorzy.
[edukacja akademicka]

XLVIII/92. S., *Ludwik Windthorst*, „Kron. Rodz.” 1912, nr 4, s. 58–59.

Walka z Kościołem katolickim. Kulturkampf a wychowanie dzieci.
[germanizacja, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

XLVIII/93. T.A.S., *Wieści ryskie*, „Kron. Rodz.” 1912, nr 4, s. 59–60.

Polskie Towarzystwo „Oświata” w Rydze. Żeńskie zakłady naukowe w Rydze.
[edukacja dziewcząt i kobiet, oświata pozaszkolna, szkolnictwo]

XLVIII/94. Andrzej Wirecki, *Miłość prawdy u dzieci*, „Kron. Rodz.” 1912, nr 5, s. 69–70.

Bezinteresowność jako cecha dziecka. Dziecięce dążenie do poznania prawdy jako instynkt. Nieśluszne określanie dzieci pełnych energii życiowej jako niesfornych. Nie należy ignorować hałaśliwych zabaw dziecka. Upomnienia udzielane przez rodziców. Wrażliwość dziecka.
[Nowe Wychowanie, zabawy]

XLVIII/95. A.K., *Uprzejmość*, „Kron. Rodz.” 1912, nr 6, s. 92–93.

Niegrzeczność dzieci. O starannym wychowaniu domowym.
[wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

XLVIII/96. Piast, *Hugo Kollątaj*, „Kron. Rodz.” 1912, nr 8, s. 114–115.

Życiorys Hugona Kollątaja. Reforma Akademii Krakowskiej. Reforma szkół średnich. KEN.
[nauczyciel/pedagog]

XLVIII/97. Władysław Chodecki, *Higiena domowa ucznia*, „Kron. Rodz.” 1912, nr 10, s. 146–148.

Predyspozycje do chorób nerwowych czynią niektórych uczniów niezdolnymi do sprośnienia wymaganiom szkoły. Kształtowanie charakteru dzieci. Lenistwo dzieci. Dom rodzinny jako czynnik przeciwdziałający szkodliwym wpływom szkoły w zakresie rozwoju fizycznego dziecka. Ruch, światło, zabawy ruchowe, odżywianie uczniów z biednych rodzin. Walka z nałogami dzieci – alkoholizmem i nikotynizmem. Sen dzieci i młodzieży. Higiena dnia codziennego.

[choroby i śmiertelność, niedostosowanie społeczne i przestępczość, zdrowie i higiena]

XLVIII/98. Wojciech Głodowski, *Dobrzy ludzie*, „Kron. Rodz.” 1912, nr 12, s. 178.

Kto zasługuje na miano dobrego człowieka? Kształtowanie charakteru dziecka.

[wychowanie moralne]

XLVIII/99. Emma Kraszewska, *Religijność w życiu i pismach J.I. Kraszewskiego*, „Kron. Rodz.” 1912, nr 12, s. 182–183.

Działalność oświatowo-społeczna Józefa Ignacego Kraszewskiego. Kwestie opieki nad młodzieżą (wpisy szkolne, zakup książek i odzieży).

[opieka]

XLVIII/100. *Niegrzeczność*, „Kron. Rodz.” 1912, nr 14, s. 219.

O zanikaniu uprzejmości. Wstydlivość i nieśmiałość, właściwe młodemu wiekowi, przedzają się później w wyzywającą brawurę, lekceważenie, brutalność.

[wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

XLVIII/101. M[arceli] Godlewski, *Szkoła gospodarstwa domowego dla córek robotników przy Tow. Schroniska dzieci Maryi*, „Kron. Rodz.” 1912, nr 16, s. 246–247.

Postulat wychowywania matek, pedagogizacji rodziców. W wieku 12–13 lat młode dziewczyny rozpoczynają pracę w fabryce. Dziewczęta nie potrafią radzić sobie w życiu. Nauka gospodarstwa domowego. Brak szkoły dla dziewcząt wiejskich. Plan założenia szkoły przy Stowarzyszeniu Schroniska Dzieci Maryi.

[macierzyństwo, popularyzacja wiedzy pedagogicznej]

XLVIII/102. T.A.S., *Echa krakowskie*, „Kron. Rodz.” 1912, nr 16, s. 251–252.

Zgromadzenie Polaków Katolików miasta Krakowa 31 marca 1912 r. Temat obrad: zbiórka środków na zagrażającą młodzieży walkę z pornografią. Sport i ćwiczenia gimnastyczne jako czynniki konieczne w wychowaniu młodzieży. Oświata i poprawa bytu polskiego robotnika.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, oświata ludowa, zdrowie i higiena]

XLVIII/103. *Śmiertelność dzieci przy karmieniu sztucznym*, „Kron. Rodz.” 1912, nr 17, s. 263.

Śmiertelność dzieci karmionych piersią jest o wiele niższa niż karmionych sztucznie. Karmienie piersią zwiększa odporność na choroby.

[choroby i śmiertelność]

XLVIII/104. Zjedn., *Jaki posag dać córce*, „Kron. Rodz.” 1912, nr 19, s. 299.

Świat jest pogrążony w materializmie, nawet małżeństwa stają się kwestią interesu. Tymczasem należy pracować nad wychowaniem i wykształceniem dziewcząt – to właściwy posag kobiety.

[edukacja dziewcząt i kobiet, wychowanie moralne]

XLVIII/105. Władysław Chodecki, *Dlaczego przedwcześnie się starzejemy?*, „Kron. Rodz.” 1912, nr 20, s. 306–308.

Ludność wielkomięjska starzeje się przedwcześnie, człowiek w mieście pracuje zbyt dużo. Postulat umiarkowania we wszystkich aspektach życia, także w korzystaniu z jego uroków. Równowaga duszy i ciała. Młodzież bierze udział w nieodpowiednich zabawach i rozrywkach dla starszych, zbyt dużo pracuje umysłowo, lekceważy ćwiczenia fizyczne, używa alkoholu i tytoniu. Zalecenie wycieczek górskich i pobytu nad morzem.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, wychowanie moralne, zdrowie i higiena]

XLVIII/106. Zjedn., *Ku rozwadze*, „Kron. Rodz.” 1912, nr 20, s. 311–312.

Wychowanie i wykształcenie dzieci to zadanie polskich rodziców. Umiejętności pedagogiczne rodziców. Pozyskanie zaufania młodzieży. Szacunek dla ojca. Rodzice powinni poznać potrzeby duchowe swoich dzieci. Obowiązki wychowawcze rodziców.

[ojcostwo, popularyzacja wiedzy pedagogicznej]

XLVIII/107. *Zły system*, „Kron. Rodz.” 1912, nr 21, s. 322–333.

Kształtowanie charakteru dziecka.

[wychowanie moralne]

XLVIII/108. A.K., *Lalki z papieru*, „Kron. Rodz.” 1912, nr 21, s. 330–331.

O dziecięcej pasji wycinania lalek z papieru. Nudna i nużąca zabawa oraz jej skutki.

[wychowanie moralne, zabawki]

XLVIII/109. Zjedn., *Jak uzupełnić wykształcenie naszych córek?*, „Kron. Rodz.” 1912, nr 21, s. 331–332.

Przygotowanie dziewczyny do wypełniania w przyszłości obowiązków żony, matki, gospodyni domu. Postulat umożliwienia dziewczętom wykształcenia zawodowego, zapew-

nającego niezależność ekonomiczną. Panna na wydaniu powinna poznać zasady higieny, zdobyć umiejętność prowadzenia ksiąg rachunkowych. Emancypacja.

[edukacja dziewcząt i kobiet]

XLVIII/110. Świerszcz, *Wianki Bożego Ciała*, „Kron. Rodz.” 1912, nr 23, s. 357–358.

Sobótka – zabawa dla dzieci. Uroczystość Bożego Ciała.

[wychowanie religijne, zabawy]

XLVIII/111. M[aria] Stagińska, *O wychowaniu dzieci*, „Kron. Rodz.” 1912, nr 23, s. 358–359.

Egoizm wychowawców. Wady systemu nauczania: dorywczość, pośpiech. Niepotrzebna zapobiegliwość matek, usuwających ze świata dziecka wszelkie trudności.

[nauczyciel/pedagog]

XLVIII/112. *250-lecie uniwersytetu we Lwowie*, „Kron. Rodz.” 1912, nr 23, s. 362–364.

Dzieje Uniwersytetu Lwowskiego. Obchody 250-lecia instytucji.

[edukacja akademicka]

XLVIII/113. *Panna dobrze wychowana*, „Kron. Rodz.” 1912, nr 24, s. 375–377.

Poglądy na temat dobrego wychowania dziewcząt. Istota dobrego wychowania. Umiejętność posługiwania się językami obcymi i gry na fortepianie. Niewielka wiedza dziewcząt o obowiązkach żony, gospodyni, matki. Błędy matek, które zabiegają o nadawanie dzieciom określonych cech zewnętrznych, ładny ubiór. Wady i zagrożenia takiego pozornego wychowania.

[nauka języków obcych, wychowanie moralne]

XLVIII/114. Ad.L.Sz. [Adam Szymański I], *Jak pokierować?*, „Kron. Rodz.” 1912, nr 25, s. 586–587.

W jaki sposób kierować młodzieżą, aby była bardziej samodzielna? O szacunku dla wszelkich przejawów samodzielności dorastającego człowieka. Krytyka rodziców, którzy w procesie wychowania, kierując się małostkową ambicją i dogadzając swej fałszywej dumie, zmuszają dzieci do aktywności, do których nie wykazują one zdolności.

[przymus w wychowaniu, wychowanie moralne]

XLVIII/115. S[tefan] Olszewski, *Niedola dzieci*, „Kron. Rodz.” 1912, nr 26, s. 402–403.

Postulat prowadzenia obserwacji dzieci. Demoralizacja dzieci. Los dzieci opuszczonych, sierot, „podrzutków”, dzieci w rodzinach robotniczych. Handel dziećmi. Bicie dzieci.

[przemoc wobec dzieci i młodzieży, wychowanie moralne]

XLVIII/116. A.K., *Przestańcie, Dzieci!*, „Kron. Rodz.” 1912, nr 26, s. 408–410.

Egoizm dzieci. Bezmyślna, dziecinna gospodarka. Przywary społeczeństwa i walka z nimi.
[wychowanie moralne]

XLVIII/117. A.J., *Wystawa sportowa w Warszawie*, „Kron. Rodz.” 1912, nr 27, s. 427.

O organizacji wystawy sportowej w Warszawie (1912). Gimnastyka dla młodzieży. Dział skautingu, rozwoju fizycznego dziecka.

[skauting, wychowanie fizyczne i sport]

XLVIII/118. Anna z Bardzkich Karwatowa, *O zdrowie moralne narodu*, „Kron. Rodz.” 1912, nr 28, s. 434; nr 36, s. 562–563.

O szkodliwej dla młodzieży niemoralności w teatrze i literaturze.

[wychowanie moralne]

XLVIII/119. Czesław [Ksawery] Jankowski, *O ciało i duszę młodzieży*, „Kron. Rodz.” 1912, nr 29, s. 450–451.

Zaniedbania w wychowaniu dzieci i młodzieży. Przeciążenie młodzieży nauką szkolną. Zaniedbane ćwiczenia fizyczne. Samobójstwa dzieci. Władysław Chodecki a problem niedoli dziecięcej. Brak swobody w wychowaniu. Alkoholizm i nikotynizm. Zadania wychowawcze rodziców.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, samobójstwa]

XLVIII/120. *Wróg życia ludzkiego*, „Kron. Rodz.” 1912, nr 31, s. 491.

Muchy a choroby zakaźne. Dzieci rodziców niezamożnych i choroby.

[choroby i śmiertelność]

XLVIII/121. Albin Jachondowicz, *Młodzi rycerze. Wiadomości o tak zwanym ruchu skautowym u nas i za granicą*, „Kron. Rodz.” 1912, nr 34, s. 535–537.

Krytyka szkoły, która nie wychowuje. Przeciążenie uczniów programem nauczania. Gimnastyka wojskowa jako zbyt męcząca dla dzieci. System nauczania w Anglii. Skauting: organizacja, ćwiczenia kształcące zdolność orientacji, nawyk karność, porządku. Dziecko-skaut wyrabia w sobie charakter. Co powinien wiedzieć skaut. Obowiązki skauta.

[skauting]

XLVIII/122. Czesław [Ksawery] Jankowski, *Książka o złotych kartach*, „Kron. Rodz.” 1912, nr 35, s. 546–547.

Szkodliwy wpływ alkoholu na zdrowie dzieci i młodzieży i walka z nim. Popularyzacja publikacji *Walka z alkoholizmem* pod redakcją Jana Szymańskiego (Kraków 1912).

[niedostosowanie społeczne i przestępczość]

XLVIII/123. als., *Wobec rozpoczętego roku szkolnego*, „Kron. Rodz.” 1912, nr 36, s. 570–572.

Początek nauki szkolnej jako sezon wielu przedsięwzięć handlowych i przemysłowych. Kupowanie ubrań, książek, przyborów szkolnych. Hasło skierowane do młodzieży: należy popierać polski przemysł i handel.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, pomoce dydaktyczne i podręczniki]

XLVIII/124. Alef., *Wielkie dzieło wychowawcze*, „Kron. Rodz.” 1912, nr 36, s. 572.

Miejsce Piastowe w Galicji i geneza Towarzystwa „Powściągliwość i Praca”. Ks. Bronisław Markiewicz i zakłady wychowawcze dla opuszczonych dzieci. Działalność ks. Jana Bosko, ks. Walentego Michałka. Religijny kierunek wychowawczy.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

XLVIII/125. A., *Co warto czytać*, „Kron. Rodz.” 1912, nr 37, s. 591; nr 41, s. 655.

Popularyzacja pracy Nixona Watermana *Jaką młodą dziewczyną być powinna* (tłum. Emilia Węśławska, Warszawa 1912). Ideał kobiety: dobroć, pracowitość, pogoda ducha.

[czytelnictwo, wychowanie moralne]

XLVIII/126. J[ózef] Chaciński, *Spoleczna działalność Skargi*, „Kron. Rodz.” 1912, nr 39, s. 613–614.

Stowarzyszenia i zakłady dobroczynne, opiekujące się dziećmi w Rzymie. Bractwo Miłosierdzia i Banku Pobożnego w Krakowie, Skrzyńka św. Mikołaja.

[opieka]

XLVIII/127. S.K., *O ziemi i jej mieszkańcach*, „Kron. Rodz.” 1912, nr 41, s. 645–647.

Wykład historyczno-kulturalny dla młodzieży. Szkodliwy wpływ kinematografów, które zabierają czas przeznaczony na naukę.

[wychowanie moralne]

XLVIII/128. C[zesław] X. [Ksawery] Jankowski, *Ruch kobiecy w Polsce*, „Kron. Rodz.” 1912, nr 42, s. 658–660.

Praca zawodowa kobiet. Instytucje i zrzeszenia kobiece. ZKZ i postulat ekonomicznego podniesienia drobnych gospodarstw wiejskich oraz zakładania szkół dla dziewcząt wiejskich, np. tkactwa i koronkarstwa. SRKP. Towarzystwo Kolonii Letnich dla Kobiet Pracujących. Kursy naukowe. Katechizacja. Działalność naukowo-wychowawcza Marii

Łubieńskiej. Związek Umysłowo Pracujących Polek. Kwestia podniesienia poziomu wykształcenia zawodowego kobiet. Maria Kretkowska; Paulina Kuczalska-Reinchsmi; Zofia Seidlerowa. Postulat szerzenia oświaty i głoszenia zasad etyki chrześcijańskiej wśród rękodzielniczek. Opieka nad biednymi dziećmi na warszawskim Powiślu. Towarzystwo Opieki nad Ubogimi Matkami oraz Ich Dziećmi.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa, opieka]

XLVIII/129. Br[onisław] Kretowicz, *Na nowych drogach*, „Kron. Rodz.” 1912, nr 44, s. 690–691.

Wszechstronne wychowanie młodzieży w XVIII w. Reformy Stanisława Konarskiego, Hugona Kołłątaja, Stanisława Staszica. Rys historyczny polskiego szkolnictwa. Szkolnictwo prywatne.

[nauczyciel/pedagog, szkolnictwo]

XLVIII/130. *Schronisko Dzieci Maryi w Warszawie*, „Kron. Rodz.” 1912, nr 47, s. 744.

Zarząd Schroniska Dzieci Maryi i jego wychowanki. Nowa siedziba schroniska.

[opieka]

XLVIII/131. *Posąg dla panienek, pragnących wyjść za mąż!*, „Kron. Rodz.” 1913, nr 2, s. 31.

Kształtowanie charakteru dziewcząt. Dobry charakter najlepszym posagiem młodej mężatki.

[wychowanie moralne]

XLVIII/132. A.K., *Niechybna wędka*, „Kron. Rodz.” 1913, nr 5, s. 91–92.

Brak przygotowania młodzieży do życia. Pieniądże bez znajomości zasad gospodarowania nimi nie zapewniają bezpiecznej przyszłości.

[wychowanie moralne]

XLVIII/133. And.Wir., *Tadeusz Czacki (W setną rocznicę śmierci)*, „Kron. Rodz.” 1913, nr 6, s. 112–113; nr 7, s. 131–132; nr 8, s. 151–153; nr 9, s. 172–173.

Życie i działalność Tadeusza Czackiego. Nauczyciele. Studia. Działalność społeczno-oświatowa. Wizytator szkół w guberniach: podolskiej, wołyńskiej, kijowskiej. Właściwe przygotowanie nauczycieli.

[szkolnictwo]

XLVIII/134. Władysław Karoli, *Przędza myśli. Dobre i złe usposobienie*, „Kron. Rodz.” 1913, nr 8, s. 153–154.

Złe traktowanie dzieci przez rodziców i jego skutki. Zalecenie unikania złych ludzi.

[wychowanie w rodzinie]

XLVIII/135. J. Maciejowski, *Zadania wychowawcze rodziców. Błędy w wychowaniu. Dążenia wychowawcze. Charakter dziecka. Dziecko w domu i szkole. Zakończenie rozważań*, „Kron. Rodz.” 1913, nr 10, s. 192–193; nr 13, s. 251–252; nr 17, s. 333–334; nr 25, s. 492–493; nr 27, s. 533–535; nr 29, s. 573–574; nr 31, s. 611–613.

Trudne zadania wychowawcze rodziców. Obojętność religijna rodziców i jej skutki. Współpraca szkoły i rodziców. Rola czytelnictwa w procesie wychowania. Kształtowanie postawy szacunku dla dorosłych. Wpływ rówieśników na dziecko. Egoizm. Nałogi. Wągary. Rola wiedzy pedagogicznej rodziców w procesie wychowania dziecka. Błędy wychowawcze bon i guwernantek. Kierunki wychowawczo-pedagogiczne łączące rozwój duchowy i fizyczny. Etyka w pedagogii. Wychowanie uwzględniające naturalne predyspozycje dziecka. Obowiązki wychowawcze opiekunów wobec dziecka. Kara, nagana i upomnienie w wychowaniu. Pomoc dzieci w opiece nad młodszym rodzeństwem. Kłamstwo. Wyrabianie w dziecku samodzielności. Oddziaływanie na wyobraźnię dziecka. Wskazywanie przeszkód i sposobów przezwyciężania trudności. Gimnastyka i sport w życiu dziecka. Dbalność o zdrowie.

[czytelnictwo, współpraca rodziny ze szkołą, wychowanie w rodzinie]

XLVIII/136. Władysław Chodecki, *Praca i odpoczynek*, „Kron. Rodz.” 1913, nr 11, s. 212–214.

Higiena pracy umysłowej dziecka. Specyfika układu nerwowego dziecka. Nadmierne zmęczenie szkodliwe dla zdrowia. Znaczenie snu. Obowiązkowy popołudniowy odpoczynek kobiet i dzieci. Zabawy odpowiednie dla młodzieży. Sport na świeżym powietrzu. Urzędowe wprowadzenie wakacji letnich.

[odpoczynek i rekreacja]

XLVIII/137. K[onstancja] Łozińska, *Wystawa kijowska*, „Kron. Rodz.” 1913, nr 28, s. 551–553.

Pawilon szkolny Kijowskiego Okręgu Naukowego. Czteroklasowa kijowska szkoła miejska. Prace uczniów i pomoce dydaktyczne. Szkoły rzemieślnicze Kijowa, Berdyczowa, Kamieńca Podolskiego.

[edukacja zawodowa, popularyzacja wiedzy pedagogicznej, szkolnictwo]

XLVIII/138. Marian Pachucki, *Świt (Szkoły przemysłu ludowego w Nałęczowie)*, „Kron. Rodz.” 1913, nr 46, s. 927–930.

TPPL. Przegląd nałęczowskich szkół przemysłowych. Przygotowanie nauczycieli-rzemieślników. Szkoła stolarska (1912). Dom szkoły snycerskiej w Nałęczowie i jej wyroby. Losy wychowanków szkół.

[edukacja zawodowa]

XLVIII/139. Ebrem [Ewa Bryndza-Nacka], *Strój bez zbytku*, „Kron. Rodz.” 1913, nr 48, s. 974–976; nr 49, s. 1001.

Krytyka zamiłowania do zbytkownych strojów. Wartość estetyczna ubrań.
[wychowanie moralne]

XLVIII/140. *Schronisko Dzieci Maryi*, „Kron. Rodz.” 1913, nr 51, s. 1053.

Alina Baud – przewodnicząca Schroniska Dzieci Maryi (Mokotów pod Warszawą, ul. Rakowiecka). Opieka nad ubogimi sierotami. Szkoła gospodarstwa domowego dla dziewcząt z rodzin robotniczych.

[edukacja zawodowa, instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

XLVIII/141. Marian Pachucki, *W nowej siedzibie*, „Kron. Rodz.” 1914, nr 5, s. 97–100.

Zakłady dobroczynne, szkoła elementarna, szkoła rzemieślnicza, ochrona, szkoła zajęć im. Szlenkierów na warszawskiej Woli. Szkoła założona przez Karola Szlenkiera w 1880 r. i jej program. Lekcja w szkole rzemieślniczej im. K. Szlenkiera. Niskie wpisowe umożliwiają naukę.

[edukacja zawodowa, instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży]

XLVIII/142. *Nerwowość a wychowanie*, „Kron. Rodz.” 1914, nr 7, s. 151.

Praca jako sposób ochrony przed nerwowością. Wychowanie nie powinno niszczyć w dziecku chęci do pracy, powinno właściwie kierunkować jego inicjatywę. Błędem jest robienie dziecku wymówek za jego emocje. Prace i zabawy, na które dziecko ma ochotę, mają największą wartość wychowawczą.

[choroby i śmiertelność, wychowanie przez pracę, zabawy]

XLVIII/143. I.I.I., *Pożyteczna praca*, „Kron. Rodz.” 1914, nr 9, s. 211–212.

Organizacja pracy społecznej na rzecz dzieci. TGS. Opiekunka dzieci hr. H. Ostrowska. Wychowanie bezdomnych dzieci wielkomiejskich i opieka nad nimi.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży]

XLVIII/144. L.M., *Nauka języków obcych*, „Kron. Rodz.” 1914, nr 11, s. 265.

W szkolnictwie polskim dużą wagę przykładą się do nauki języków obcych. Nauka języków obcych popularna w sferach handlowych. Znajomość języka obcego niezbędna dla inteligentnego mieszkańca Królestwa Polskiego. Nauczyciele języków obcych.

[nauczyciel/pedagog, nauka języków obcych]

XLVIII/145. Ebrem [Ewa Bryndza-Nacka], *W sprawie służby domowej*, „Kron. Rodz.” 1914, nr 12, s. 283–284; nr 13, s. 310–312.

Sytuacja służby domowej. Szkoły dla służących. Szkoła dla służących pw. św. Kingi w Warszawie (ul. Szpitalna).

[edukacja zawodowa]

XLVIII/146. *Matki*, „Kron. Rodz.” 1914, nr 15, s. 358.

Kobiety-matki to twórczynie i wychowawczynie społeczeństw.

[macierzyństwo]

XLVIII/147. Marian Pachucki, *Z dziejów odrodzenia religijnego na Podhalu*, „Kron. Rodz.” 1914, nr 18, s. 427–430.

Działalność społeczna i kształtowanie moralności w wychowaniu. Bractwa wstrzeźliwości. Religijne i moralne doskonalenie ludu w Sidzinie. Działalność ks. Wojciecha Błaszyńskiego.

[oświata ludowa, wychowanie moralne]

XLVIII/148. Marian Pachucki, *Adam Napieralski*, „Kron. Rodz.” 1914, nr 21, s. 502–504.

Działalność edukacyjna Karola Miarki i Adama Napieralskiego. Praca oświatowa na Górnym Śląsku.

[nauczyciel/pedagog, oświata ludowa]

XLVIII/149. Ebrem [Ewa Bryndza-Nacka], *Współczucie*, „Kron. Rodz.” 1914, nr 22, s. 506.

Chrześcijańska cnota miłości bliźniego. Zdolność współczucia kształtowana przez właściwe wychowanie.

[wychowanie moralne]

XLVIII/150. J. Maciejowski, *Sławne Polki*, „Kron. Rodz.” 1914, nr 25, s. 598; nr 26, s. 622–625; nr 27, s. 648–649.

Działalność literacka Elżbiety Jaraczewskiej. Dbałość o zdrowie fizyczne i duchowe, zakładanie szkół, szpitali. Zasługi Klementyny z Tańskich Hoffmanowej na polu pedagogiki. Kwestia wychowania kobiet. Trojaki wychowanie kobiet: na pensjach, klasztorne, domowe. Średnie wykształcenie kobiet. Wychowanie i wykształcenie młodego pokolenia.

[edukacja dziewcząt i kobiet, nauczyciel/pedagog, szkolnictwo]

XLVIII/151. Ebrem [Ewa Bryndza-Nacka], *W sprawie wyników nauki szkolnej*, „Kron. Rodz.” 1914, nr 26, s. 619–620.

Niski poziom wiedzy absolwentów szkół średnich w opinii profesorów Wszechnicy Jagiellońskiej. Zarzuty wobec nauczycieli. Nadmiar materiału naukowego.

[nauczyciel/pedagog, szkoły średnie]

XLVIII/152. A.N., *Nasze szkolnictwo handlowe*, „Kron. Rodz.” 1914, nr 27, s. 643–645.

Stan szkolnictwa przemysłowego i handlowego. Szkoła niedzielno-handlowa zgromadzenia kupców m. Warszawy i jej uczniowie. Szkoła przemysłowa w Łodzi. 1896 r. – ministerstwo skarbu zezwała na zakładanie szkół handlowych. Typy szkół handlowych: zasadnicze 7- lub 8-klasowe szkoły handlowe oraz 3- lub 4-klasowe szkoły tzw. kupieckie. Szkoły kupieckie. Rozmieszczenie szkół handlowych w Królestwie Polskim.

[edukacja zawodowa, szkolnictwo]

XLVIII/153. A.K., *Inteligentni*, „Kron. Rodz.” 1914, nr 28, s. 669–670.

Młodzież żądna wiedzy umie oszczędzać mimo niskich zarobków. Oszczędzanie na zakup wartościowych książek.

[czytelnictwo, wychowanie moralne]

XLVIII/154. Marian Pachucki, *Nową drogą*, „Kron. Rodz.” 1914, nr 30, s. 717–719.

Szkoła zawodowa ślusarzy w Warszawie. Antoni Mencej – współzałożyciel i prezes zarządu szkoły. Muzeum Rzemiosł i Sztuki Stosowanej w Warszawie i Oddział Muzeum Zawodowego Wykształcenia Ślusarzy. W przemyśle polskim brak wykwalifikowanych rzemieślników. Organizacja kursów zawodowych przy Muzeum. Program nie obejmuje kształcenia ogólnego, uzupełniającego naukę szkolną.

[edukacja zawodowa]

XLIX. „Kultura”

Warszawa 1907–1909

XLIX/1. Zenon Pietkiewicz, *Na przelomie*, „Kultura” 1907, t. 1, s. 1–6.

Panorama przemian społeczno-politycznych od 1905 r., z uwzględnieniem zmiany uwarunkowań, form, niedostatków działalności oświatowej.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa]

XLIX/2. Ludwik Krzywicki, *Sic itur ad virtutem!*, „Kultura” 1907, t. 1, s. 7–21, s. 138–160.

Apel Ludwika Krzywickiego do młodzieży, program etyczny, wzywający ją do świadomego i godnego, czynnego życia.

[aktywność młodzieży, samokształcenie/samowychowanie, wychowanie moralne]

XLIX/3. *Projekt systematycznego badania kultury polskiej*, „Kultura” 1907, t. 1, s. 105–108.

Postulat przeprowadzenia przez TKP badań m.in. nad polską nauką i oświatą (wydawnictwa naukowe, prasa, szkoły średnie, niższe, specjalne, wyższe kształcące polską młodzież, stowarzyszenia młodzieży, pracownice naukowe, biblioteki i czytelnie), stowarzyszeniami sportowymi i klubami, higieną.

[czytelnictwo, organizacje młodzieżowe, szkolnictwo]

XLIX/4. *Młodzież polska za granicą*, „Kultura” 1907, t. 1, s. 108–111.

Relacja studenta Uniwersytetu we Fryburgu, Kazimierza Jeżewskiego, na temat programów szkół polskich rozpatrywanych przez komisję Fryburskiej Dyrekcji Naukowej, uznania matur 12 szkół polskich i przyjmowania ich absolwentów na studia z pełnią praw.

[edukacja akademicka, szkolnictwo]

XLIX/5. J.B.M., *Doktor Aleksander Maciesza: Atlas statystyczny Królestwa Polskiego. Zobrazowanie poglądowe stanu zaludnienia, warunków zdrowotnych, oświaty, stosunków rolnych i stanu ludności robotniczej w Królestwie. (Stron 21 in folio i 32 kartogramy). Nakładem autora. Druk K. Miecznikowskiego. Litografia J. Sommeringa. Płock 1907. Cena 9 zł. pol.* [recenzja], „Kultura” 1907, t. 1, s. 119–121.

Omówienie pracy dotyczącej m.in. stanu oświaty i higieny w Królestwie Polskim.

[oświata ludowa, zdrowie i higiena]

XLIX/6. Zenon Pietkiewicz, *Młodzież*, „Kultura” 1907, t. 1, s. 131–137.

Konstatacja o konieczności większego zaangażowania młodzieży w naukę i zdobywanie wykształcenia oraz o nieprzystawalności sposobu wychowania w rodzinie i systemu szkolnictwa wobec potrzeb kształcenia młodzieży na zaangażowanych społecznie obywateli.

[wychowanie moralne, wychowanie patriotyczne i obywatelskie, wychowanie w rodzinie]

XLIX/7. Emil Stanisław Rappaport, *„Stulecie dziecka, kobiety i pracownika”*, „Kultura” 1907, t. 1, s. 188–194.

Przemówienie w SRKP w Warszawie 20 listopada 1907 r., dotyczące m.in. wzrostu zaangażowania społecznego w działalność oświatową.

[edukacja dziewcząt i kobiet, oświata ludowa]

XLIX/8. Goe., *Teatry warszawskie*, „Kultura” 1907, t. 1, s. 206–211.

Recenzja spektaklu *Szkola: sztuka w czterech aktach* Zygmunta Kaweckiego (Warszawa 1907), wystawionej w Teatrze Rozmaitości (Warszawa 1907). Odniesienia do sytuacji szkolnictwa w Galicji.

[szkoły średnie]

XLIX/9. *Polska Macierz Szkolna*, „Kultura” 1907, t. 1, s. 214–219.

Informacja o walnym zjeździe delegatów PMS z całego kraju w Warszawie 24 listopada 1907 r. i zebrane podczas niego dane.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa]

XLIX/10. A[lbert] Welti, *Z życia młodzieży*, „Kultura” 1907, t. 1, s. 231–233.

Informacja o uniwersytecie w Genewie, jego kłopotach z nadmiarem studentów-obco-krajowców, sytuacji studentów polskich.

[edukacja akademicka]

XLIX/11. Jan Adolf Hertz, *Janusz Korczak: Dziecko Salonu. Nakład Księgarni Powszechnej. Warszawa* [recenzja], „Kultura” 1907, t. 1, s. 237–241.

Omówienie nowej książki Janusza Korczaka na tle bieżących zjawisk społeczno-oświatowych i pedagogicznych.

[wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

XLIX/12. Jerzy Kurnatowski, *Wszecławiatowy Kongres Wolnej Myśli w Pradze (8–11 Września 1907 r.)*, „Kultura” 1907, t. 1, s. 288–317.

Odczyt wygłoszony 28 listopada 1907 r. w Warszawie staraniem „Steru”. Postulaty dotyczące laicyzacji szkół.

[polityka oświatowa, szkolnictwo, wychowanie moralne]

XLIX/13. W.P., *Kongres antyklerykalny w Brukseli*, „Kultura” 1907, t. 1, s. 352–356.

Doniesienie o otwarciu 25 grudnia 1907 r. kongresu antyklerykalnego w Belgii, jego postulatach, m.in. edukacji laickiej.

[polityka oświatowa, wychowanie religijne]

XLIX/14. *Zamknięcie Polskiej Macierzy Szkolnej*, „Kultura” 1907, t. 1, s. 358–359.

Zawiera tekst rozporządzenia generał-gubernatora Gieorgija Antonowiczowa Skalona z 14 grudnia 1907 r. o zawieszeniu działalności PMS.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa]

XLIX/15. Walenty Mikłaszewski, *Rodzina*, „Kultura” 1908, t. 1, s. 88–100, 182–194, 243–257.

Analiza struktury i roli rodziny na przestrzeni wieków i kultur, ze zwróceniem uwagi na kwestie równości płci, wielodzietności, miejsca dziecka w rodzinie.

[rodzina]

XLIX/16. Jerzy Kurnatowski, *Polemika*, „Kultura” 1908, t. 1, s. 112–114.

List do redaktora „Przeglądu Porannego” – autora artykułu *Idea wolnej myśli*, polemicznego wobec tekstu Jerzego Kurnatowskiego *Wszecświatowy Kongres Wolnej Myśli w Pradze* („Kultura” 1907, t. 1). Odnosi się m.in. do kwestii postulatu laicyzacji szkoły, a także cywilnego charakteru małżeństwa.

[polityka oświatowa, rodzina, wychowanie religijne]

XLIX/17. Julia Dicksteinówna, *Ruch kobiecy jako czynnik demokratyzujący w społeczeństwie*, „Kultura” 1908, t. 1, s. 152–164.

Referat odczytany na Zjeździe Kobiet Polskich w Warszawie w czerwcu 1907 r. Analiza obecnego etapu ruchu kobiecego. Odnosi się m.in. do roli i struktury rodziny, wychowania dziecka w domu rodzinnym, zwłaszcza w sferze proletariatu.

[rodzina, wychowanie w rodzinie]

XLIX/18. L[udwika] Jahołkowska-Koszutska, *Dwie kwestie kobiece*, „Kultura” 1908, t. 2, s. 71–81.

Referat odczytany na Zjeździe Kobiet Polskich w Warszawie w czerwcu 1907 r. w odpowiedzi na referat Julii Dicksteinówny *Ruch kobiecy jako czynnik demokratyzujący w społeczeństwie* („Kultura” 1908, t. 1). Dotyczy m.in. równouprawnienia kobiet w zakresie wykształcenia i przygotowania zawodowego.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa, rodzina]

XLIX/19. b.z., *Towarzystwo Wyższych Kursów Naukowych*, „Kultura” 1908, t. 2, s. 94–96.

Informacja o zadaniach i szczegółach funkcjonowania zalegalizowanego w 1906 r. w Warszawie TKN.

[edukacja akademicka, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

XLIX/20. St[efan] Poraj [Stefania Bojarska], *Kursy Staszycowskie*, „Kultura” 1908, t. 2, s. 94–96.

Informacja o funkcjonowaniu rodzaju uniwersytetu dla chłopów, utworzonego przez TKR oraz Uniwersytet dla Wszystkich.

[oświata ludowa]

XLIX/21. Stefan Poraj [Stefania Bojarska], *Lud zaczyna żyć*, „Kultura” 1908, t. 2, s. 186–191.

Konstatacja na temat przemian w świadomości i kulturze ludowej, zaangażowania chłopów w zdobywanie wiedzy i oświaty.

[oświata ludowa, samokształcenie/samowychowanie]

XLIX/22. Antoni Miller, *Muzyka i scena w szkole jako czynniki wychowawcze*, „Kultura” 1908, t. 2, s. 192–209.

Podkreślenie znaczenia wychowania estetycznego w szkole, wpływającego na wychowanie etyczne, konieczności kształtowania fantazji przy pomocy zaangażowania w sztukę dramatyczną i muzykę.

[edukacja artystyczna, wychowanie estetyczne, wychowanie moralne]

XLIX/23. Helena Orsza [Helena Radlińska], *Nowożytna szkoła elementarna*, „Kultura” 1908, t. 3, s. 1–13.

Rys współczesnego stanu szkolnictwa elementarnego w różnych krajach z danymi liczbowymi.

[edukacja elementarna, oświata ludowa]

XLIX/24. Zn.P. [Zenon Pietkiewicz], *Z nad mogiły. Konrad Prószyński (Promyk)*, „Kultura” 1908, t. 3, s. 155–156.

Wspomnienie pośmiertne o działaczu oświatowym i autorze elementarzy Konradzie Prószyńskim.

[czytelnictwo, oświata ludowa]

XLIX/25. Jerzy Kurnatowski, *Istota demokracji*, „Kultura” 1908, t. 3, s. 175–197.

Analiza stosunków społecznych, warunków i pożądaných kierunków rozwoju społeczeństwa, z uwzględnieniem znaczenia powszechnego wykształcenia.

[oświata ludowa, zdrowie i higiena]

XLIX/26. St[efan] Poraj [Stefania Bojarska], *Pro Christo*, „Kultura” 1908, t. 3, s. 211–226.

Ostra krytyka działalności o. Honorata Koźmińskiego i zakładanych przez niego wspólnot, m.in. w związku z oświatą i higieną.

[oświata ludowa, zdrowie i higiena]

XLIX/27. Anna Limprechtówna, *Wolna miłość i reforma małżeństwa w świetle równouprawnienia kobiet*, „Kultura” 1909, t. 1, s. 15–36.

Analiza idei wolnej miłości m.in. z punktu widzenia dobra dziecka. Porównanie roli kobiety i sytuacji dziecka w rodzinie w wolnym związku i w małżeństwie. Praca wychowawcza matki a praca zawodowa ojca. Postawy wychowawcze rodziców. Na temat zapewnienia opieki dziecku, także w przypadku rozpadu związku.

[macierzyństwo, rodzina, wychowanie w rodzinie]

XLIX/28. Zn.P. [Zenon Pietkiewicz], *Ludwik Krzywicki*, „Kultura” 1909, t. 1, s. 166–168.

Jubileuszowy szkic o postaci Ludwika Krzywickiego, m.in. jako pedagoga postulującego demokratyzację dostępu do wiedzy.

[edukacja elementarna, oświata ludowa]

L. „Kultura Polska”

Warszawa 1908–1912

tytuł nast. XLII. „Humanista Polski”

L/1. *Zadania naszej kultury*, „Kult. Pol.” 1908, nr 1, s. 1–3.

Artykuł omawia rolę oświaty i kultury narodowej jako sił twórczych, znaczących dla postępu narodu polskiego. Społeczeństwo powinno wyzbyć się dawnych, elitarystycznych przekonań, a rozwój państwa należy oprzeć na powszechnej, ludowej oświacie i bogatym życiu kulturalnym narodu – filarach rozwoju nowoczesnego, egalitarnego społeczeństwa. W takim społeczeństwie wszystkie jednostki powinny zaangażować się w rozwój intelektualny i kulturalny, bo tylko tak naród polski dogoni cywilizacyjnie suwerenne kraje i będzie mógł tworzyć podstawy demokratycznego państwa.

[oświata ludowa, oświata pozaszkolna, samokształcenie/samowychowanie]

L/2. *Macierz Szkolna*, „Kult. Pol.” 1908, nr 1, s. 6–8.

Omówienie sprawozdania z działalności PMS za r. 1906/1907. Podano liczbę kół i członków oraz zaprezentowano kierunki działalności oświatowej: zakładanie i prowadzenie szkół elementarnych i średnich, kursy pedagogiczne dla nauczycieli, wykłady w ramach Uniwersytetu Ludowego, uzupełnianie zbiorów Muzeum Szkolnego w Warszawie.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata pozaszkolna]

L/3. *Uniwersytet dla Wszystkich w Warszawie*, „Kult. Pol.” 1908, nr 1, s. 8–9.

O okolicznościach powstania i kierunkach działania uruchomionego w 1905 r. Uniwersytetu dla Wszystkich. Przedstawiono jego organizację i oddziały w Warszawie oraz innych miejscowościach Królestwa Polskiego. Podano liczbę i tematykę odczytów oraz liczbę słuchaczy.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata pozaszkolna]

L/4. *Stowarzyszenie kursów dla analfabetów dorosłych*, „Kult. Pol.” 1908, nr 1, s. 9–10.

Informacja o powstaniu i działalności SKAD, o wykładanych przedmiotach i polecanych podręcznikach do samodzielnej nauki.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata pozaszkolna]

L/5. *Szkoły*, „Kult. Pol.” 1908, nr 1, s. 10–11.

Zestawienie danych z *Prac warszawskiego komitetu statystycznego z 1906 r. i Spisu służących w warszawskim okręgu naukowym w r. 1906*, przedstawiających ogólny obraz sieci szkolnej i struktury nauczycielstwa (wykształcenie, wyznanie) w Królestwie Polskim.

[szkolnictwo]

L/6. *Biblioteki i czytelnie publiczne*, „Kult. Pol.” 1908, nr 1, s. 11–12.

O ustawie powołującej do życia Towarzystwo Biblioteki Publicznej w Warszawie na bazie wcześniej istniejącej Czytelni Naukowej. Zaprezentowano działalność na terenie Warszawy czytelnicy WTD oraz zarejestrowanego w 1906 r. autonomicznego TCL, a także Biblioteki Kolejowej.

[biblioteki i czytelnie, oświata pozaszkolna]

L/7. *Towarzystwo Kultury Polskiej*, „Kult. Pol.” 1908, nr 2, s. 4–6.

Relacje oddziałów TKP na Pelcowiznie, w Brwinowie, Józefowie, Szadku i Ciechanowie z działalności bibliotek i czytelni, organizacji kursów dla analfabetów, odczytów i przedstawień amatorskich.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata pozaszkolna]

L/8. *Uniwersytet Ludowy Ziemi Radomskiej*, „Kult. Pol.” 1908, nr 2, s. 8–10.

Informacje o kierunkach prac oświatowych Uniwersytetu Ludowego Ziemi Radomskiej: funkcjonowaniu czytelni czasopism i wypożyczalni książek, organizacji odczytów i systematycznych wykładów z różnych dziedzin wiedzy, przedstawień teatralnych, wieczorów artystycznych, koncertów i deklamacji.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata pozaszkolna]

L/9. Zygmunt Nowicki, W. [Roman] Wegnerowicz, *Oświata w Galicji*, „Kult. Pol.” 1908, nr 2, s. 10–12; nr 3, s. 9–11; nr 4, s. 4–5.

Informacje o organizacji galicyjskich szkół ludowych, funkcjonowaniu i przedsięwzięciach oświatowych TSL w Krakowie, wykładach profesorów tamtejszego Uniwersytetu.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa, oświata pozaszkolna]

L/10. *Chmury nad naszą szkołą*, „Kult. Pol.” 1908, nr 3, s. 1–2.

O zapowiedziach władz carskich, dotyczących powrotu do polityki rusyfikacyjnej wobec szkolnictwa narodowego rozwijającego się w Królestwie Polskim po rewolucji 1905 r.

[szkolnictwo]

L/11. *Towarzystwo Kultury Polskiej*, „Kult. Pol.” 1908, nr 3, s. 6–9.

Relacje oddziałów TKP w Siedlcach, Zakroczymiu, Wąchocku, Suwałkach, Suchedniowie, Grodzisku, dotyczące działalności bibliotek, czytelnicy, organizacji kursów dla analfabetów, odczytów i przedstawień amatorskich.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata pozaszkolna]

L/12. *Towarzystwo Kultury Polskiej*, „Kult. Pol.” 1908, nr 4, s. 3–4.

Relacje oddziałów TKP w Garwolinie, Piotrkowie i Żyrardowie, dotyczące działalności bibliotek, czytelnicy, organizacji kursów dla analfabetów, odczytów i przedstawień amatorskich.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata pozaszkolna]

L/13. *Nasza szkoła ludowa*, „Kult. Pol.” 1908, nr 5, s. 5.

O wiejskich szkołach elementarnych w Królestwie Polskim, pozbawionych wszelkiej opieki i poparcia społecznego, co uniemożliwia im właściwą pracę dydaktyczną i wychowawczą.

[oświata ludowa]

L/14. *Kultura polska na Śląsku Austriackim*, „Kult. Pol.” 1908, nr 5, s. 8–9.

Krótkie informacje na temat towarzystw i zrzeszeń kulturalno-oświatowych (czytelnie polskie: ludowe, katolickie, Macierz Szkolna; towarzystwa: „Sokół”, „Znicz”, Szkoły Ludowej, Jana Sarkandra, oświaty ewangelickiej, pedagogiczne) oraz kulturalno-ekonomicznych, odgrywających istotną rolę w szerzeniu polskości na Śląsku.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa, oświata pozaszkolna]

L/15. *Nowe ograniczenia szkolne*, „Kult. Pol.” 1908, nr 10, s. 4–5.

O przywróceniu przez władze carskie, po krótkim okresie porewolucyjnej „odwilży”, restrykcyjnych przepisów dotyczących funkcjonowania szkolnictwa w Królestwie Polskim.

[polityka oświatowa, szkolnictwo]

L/16. *Szkoły*, „Kult. Pol.” 1908, nr 11, s. 6–7.

Przedruk odezwy generał-gubernatora warszawskiego, Gieorgija Antonowicza Skałona, z 27 października 1908 r., odnoszącej się do restrykcyjnych przepisów funkcjonowania szkolnictwa w Królestwie Polskim; na ich mocy 28 października zamknięto 16 szkół prywatnych z polskim językiem wykładowym. Tekst opatrzone polemiką i negatywnym komentarzem w związku z oburzeniem prasy polskiej na fakt szykanowania szkół z polskim językiem wykładowym.

[język i autonomia narodowa w edukacji, polityka oświatowa, szkolnictwo]

L/17. *Szkolnictwo Polskie*, „Kult. Pol.” 1908, nr 12, s. 3–4.

Przedruk rozpowszechnionej w warszawskiej prasie odezwy Narodowej Demokracji, Stronnictwa Polityki Realnej i Polskiego Zjednoczenia Postępowego, opublikowanej w odpowiedzi na zamknięcie przez władze 16 szkół prywatnych z polskim językiem wykładowym. Odezwa broni praw narodu polskiego do edukacji w języku ojczystym w placówkach oświatowych utrzymywanych przez Polaków. W efekcie apelu polskich sił politycznych, mających reprezentację w Dumie, władze carskie wycofały się z decyzji o zamknięciu szkół.

[język i autonomia narodowa w edukacji, polityka oświatowa, szkolnictwo]

L/18. *Szkolnictwo Polskie. Szkoła polska wobec egzaminów państwowych*, „Kult. Pol.” 1909, nr 1, s. 5–6.

Polemika z doniesieniami, które ukazały się w przychylnych władzy czasopismach. Były to informacje, że podczas działalności w Warszawie nowej carskiej komisji egzaminacyjnej dla młodzieży kształconej prywatnie (w tym w edukacji domowej) na 92 maturzystów egzamin zdało tylko dziewięciu. Dane te stały się podstawą do krytyki polskiego szkolnictwa prywatnego. Redakcja odnosi się do nich krytycznie, wskazując na niesprawiedliwość systemu egzaminów zewnętrznych i uszczegóławiając, że z 92 osób zapisanych na egzamin stanęło się 50, a duża część z nich nie zdała egzaminu pisemnego w języku rosyjskim.

[polityka oświatowa, szkolnictwo, szkoły prywatne]

L/19. *Towarzystwo Krzewienia Oświaty w Łodzi*, „Kult. Pol.” 1909, nr 1, s. 12–13.

Omówienie sprawozdania z działalności Towarzystwa Krzewienia Oświaty w Łodzi za okres od jego powstania w październiku 1906 r. do stycznia 1908 r. Przytoczono dane dotyczące zrealizowanych przedsięwzięć oświatowych prowadzonych w trzech sekcjach: nauczania analfabetów, uniwersytetu powszechnego i wypożyczalni książek.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata pozaszkolna]

L/20. *Szkolnictwo polskie w roku 1908*, „Kult. Pol.” 1909, nr 3, s. 4–5.

Zaprezentowano podstawy materialne funkcjonowania w Królestwie Polskim trzech typów szkół polskich: prywatnych, powstałych z zapisów i utrzymywanych przez różne organizacje i stowarzyszenia.

[szkolnictwo]

L/21. *Zjazd kółek Staszycowskich*, „Kult. Pol.” 1909, nr 4, s. 3–4.

Omówienie rozwoju TKR w 1908 r., w tym jego działalności kulturalno-oświatowej. 12 kół posiada biblioteki ruchome, prawie wszystkie prenumerują pisma, niektóre zorganizowały trupy teatralne, urządzono 40-dniowe kursy ogólnokształcące i 5-dniowe kursy dla instruktorów kółek, rozwinięto działalność odczytową.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata pozaszkolna]

L/22. *Nasze szkolnictwo*, „Kult. Pol.” 1909, nr 6, s. 6–7.

Dane statystyczne dotyczące liczby i kosztów utrzymania różnych typów szkół w guberniach Królestwa Polskiego.

[szkolnictwo]

L/23. *Oddziały Tow. Kultury Polskiej (w sprawozdaniach rocznych)*, „Kult. Pol.” 1909, nr 6, s. 12–13; nr 8, s. 14–15.

Omówienie aktywności oddziałów TKP, m.in. ich działalności oświatowej i popularyzatorskiej, organizowania bibliotek, wycieczek.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata pozaszkolna]

L/24. *Instytut Naukowy*, „Kult. Pol.” 1909, nr 8, s. 1–3.

W związku z ukazaniem się w „Sprawozdaniach” Warszawskiego Towarzystwa Naukowego referatu dr. Dunina, który wysunął projekt założenia narodowego instytutu poświęconego badaniom naukowym, podjęto krytykę tego pomysłu. Zwrócono uwagę, że instytucja taka jest potrzebna dla rozwoju rodzimego życia naukowego, jednak w aktualnych realiach organizacyjno-ekonomicznych niemożliwe jest jej zrealizowanie siłami filantropii narodu.

[edukacja akademicka]

L/25. *Reforma szkolna w Galicji*, „Kult. Pol.” 1909, nr 8, s. 5–6.

Omówienie założeń i planów, jakie zamierza wprowadzić w życie krakowski komitet do spraw reformy szkoły realnej w Galicji. Krótka charakterystyka dążeń środowisk nauczycielskich Galicji.

[szkolnictwo, szkoły średnie]

L/26. *Niziny czytelnictwa*, „Kult. Pol.” 1909, nr 9, s. 5–7.

Autor krytykuje niewysublimowany gust polskich czytelników, którzy wybierają pornografię, powieści policyjne, kryminały i romanse, stroniąc od dobrej literatury i książek rozwijających kulturalnie i intelektualnie. Za niską kulturę czytelniczą rodaków obwinia księgarnie, które w większości sprowadzają i promują lektury rozrywkowe, najlepiej sprzedające się, a nie zważają na poziom intelektualny społeczeństwa.

[czytelnictwo]

L/27. *Praca kulturalna w społeczeństwie polskim*, „Kult. Pol.” 1909, nr 9, s. 7–8.

Tekst odnosi się do sytuacji w Galicji i na Kresach. Autor omawia zadania i działalność w zakresie rozwoju kultury i oświaty narodowej trzech instytucji kulturalno-oświatowych, tj. TSL, PMS i TKR. Prowadzą one szeroko zakrojoną działalność w zakresie oświaty ludowej.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa, oświata pozaszkolna]

L/28. *Szkoła jako instytucja społeczna*, „Kult. Pol.” 1909, nr 10, s. 1–2.

O dążeniu społeczeństwa, pomimo licznych ograniczeń, do posiadania własnej (polskiej) szkoły, która dba o kształcenie i jest apolityczna. Zasugerowano, że powinny powstawać specjalne stowarzyszenia opieki nad poszczególnymi szkołami, zabezpieczające ich byt i czuwające nad prowadzoną przez nie działalnością.

[szkolnictwo]

L/29. *Zjazd Literacki i Kongres Pedagogiczny we Lwowie*, „Kult. Pol.” 1909, nr 12, s. 5.

Omówiono tematykę zjazdu, jego najważniejsze referaty. Zygmunt Balicki przedstawił ideał wychowania narodowego; Helena Radlińska żądała dla wychowania narodowego oparcia w teraźniejszości, stawiając za cel budowanie kultury narodowej; Kazimierz Kulwiec podnosił wartość krajoznawstwa dla zdrowego rozwoju młodzieży w kontakcie z przyrodą.

[kontakt z przyrodą, wychowanie patriotyczne i obywatelskie, wycieczki/krajoznawstwo]

L/30. *Czytelnie ludowe w zaborze pruskim*, „Kult. Pol.” 1909, nr 12, s. 5–6.

Rys historyczny prac prowadzonych od 1867 r. na rzecz rozwoju czytelnictwa wśród Polaków w zaborze pruskim.

[czytelnictwo]

L/31. *Ziemia łowicka*, „Kult. Pol.” 1910, nr 1, s. 6–8.

Obok informacji gospodarczych zaprezentowano dane dotyczące kształcenia w wiejskich szkołach ludowych ziemi łowickiej, podano informacje o funkcjonującej w Łowiczu Czytelnicy dla Wszystkich.

[biblioteki i czytelnie, oświata ludowa, oświata pozaszkolna]

L/32. *Uniwersytet Ludowy im. Mickiewicza*, „Kult. Pol.” 1910, nr 2, s. 3–5.

Z okazji 10-lecia Uniwersytetu Ludowego im. Adama Mickiewicza przedstawiono sprawozdanie za cały okres działalności tej organizacji w Galicji. Ukazano kierunki prowadzonych działań oświatowych.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa, oświata pozaszkolna]

L/33. *Młodzież polska*, „Kult. Pol.” 1910, nr 2, s. 5–7.

W oparciu o dane statystyczne Zjednoczenia Towarzystw Polskich Młodzieży za Granicą podano liczbę młodych Polaków z poszczególnych zaborów, którzy kształcą się na obczyźnie. W oparciu o publikacje lwowskiego „Zarzewia” scharakteryzowano zainteresowania oraz styl życia młodzieży.

[dostęp do edukacji, edukacja akademicka]

L/34. *Strajk szkolny na Śląsku*, „Kult. Pol.” 1910, nr 3, s. 6–7.

Tekst omawia napięcia związane z rywalizacją kulturową Polaków i Czechów na Śląsku Austriackim, uwzględniając walkę o władzę w samorządach oraz finansowanie instytucji oświatowych i kulturalnych z zasobów rządowych. Po sześciu latach bezskutecznych prób uzyskania u władz finansowania publicznych szkół polskich, rodzice z trzech gmin (polskiej Ostrawy, Michałkowic i Dzieńmorowic) zdecydowali się na strajk szkolny. Ich postulaty dotarły do władz i zostały częściowo spełnione.

[dostęp do edukacji, język i autonomia narodowa w edukacji]

L/35. *W T-wie Kultury Polskiej*, „Kult. Pol.” 1910, nr 3, s. 11–13.

Sprawozdanie Zarządu TKP za r. 1909.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata pozaszkolna]

L/36. *Obrona Polaków w Cieszyńskim*, „Kult. Pol.” 1910, nr 4, s. 3–4.

Tekst omawia napięcia, związane z rywalizacją kulturową Polaków, Czechów i Niemców na Śląsku Austriackim w zakresie walki o finansowanie z zasobów rządowych instytucji oświatowych i kulturalnych. Autor porównuje sieć szkolną, tworzoną na tych terenach dla Czechów, Niemców i Polaków, oraz jej finansowanie. Przedstawia także wspólną działalność TSL i PMS Księstwa Cieszyńskiego na rzecz tworzenia polskich szkół.

[dostęp do edukacji, język i autonomia narodowa w edukacji]

L/37. *Sprawy dzieci i młodzieży*, „Kult. Pol.” 1910, nr 4, s. 4–5.

O obojętności społecznej wobec życiowych problemów dzieci i młodzieży oraz o niewystarczającej opiece dorosłych nad młodzieżą. Świadczy o tym zbyt wczesne obarczanie młodego pokolenia obowiązkiem pracy zarobkowej. Wiąże się z tym także łatwe sięganie młodzieży po alkohol.

[prawa dziecka, opieka]

L/38. *W T-wie Kultury Polskiej. Sprawozdanie roczne*, „Kult. Pol.” 1910, nr 4, s. 13–14.

Sprawozdanie roczne z pracy oddziałów TKP.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata pozaszkolna]

L/39. *W T-wie Kultury Polskiej*, „Kult. Pol.” 1910, nr 5, s. 12–14; nr 6, s. 12–14.

Omówienie działalności oddziałów, tematyki wieczorów dyskusyjnych i odczytów, jakie odbyły się w TKP.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata pozaszkolna]

L/40. *Oświata*, „Kult. Pol.” 1910, nr 7, s. 7–8.

Tekst jest kontynuacją rozważań o sytuacji ruchu polskiego na Śląsku Austriackim, gdzie coraz silniej rozwija się świadomość narodowa. Świadczy o tym m.in. walka Polaków o prawa szkolnictwa polskiego w systemie szkolnym tej prowincji.

[dostęp do edukacji, język i autonomia narodowa w edukacji]

L/41. *Sprawy społeczne. Ogrody imienia W.E. Raua*, „Kult. Pol.” 1910, nr 9, s. 5.

Omówienie roli Ogródów Raua w szerzeniu kultury fizycznej i poprawie kondycji zdrowotnej dzieci i młodzieży w Warszawie. Omówiono bazę rekreacyjno-sportową ogrodów oraz ofertę zajęć dla dzieci i młodzieży.

[kontakt z przyrodą, ogródki dziecięce, zdrowie i higiena]

L/42. *Instytut Higieny dziecięcej*, „Kult. Pol.” 1910, nr 9, s. 6–7.

Omówienie celów, rozwoju i prac Instytutu Higieny Dziecięcej, działającego pod auspicjami WTH.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, zdrowie i higiena]

L/43. *Próby szerzenia kultury*, „Kult. Pol.” 1910, nr 9, s. 7.

O powstałym w Galicji w 1908 r. TGS i zakładaniu przez nie ferm przemysłowo-rolnych dla dzieci osieroconych. Opis idei i zasad ich funkcjonowania.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

L/44. *„W ścisłym kółku”*, „Kult. Pol.” 1910, nr 12, s. 1–2.

Wypowiedź antysemitka, oparta na tezie, że separatystyczni Żydzi w zakresie szkolnictwa wyznaniowego i alfabetyzacji dbają o własne interesy do tego stopnia, iż nie mają już analfabetów. Przez to ich prasa rzekomo zdominowała rynek czytelniczy. Żydzi mają zwalczać wszelką polską oświatę, by nie pozwolić na rozwój cywilizacyjny Polaków.

[analfabetyzm]

L/45. *Kler przeciw szkołom polskim*, „Kult. Pol.” 1911, nr 3, s. 1–2.

Teza, że hierarchowie Kościoła katolickiego wykorzystują zapisy prawa szkolnego, które nakłada na szkoły ogólnokształcące obowiązek włączania w programy wykładu religii. Biskupi mają wymuszać na polskich szkołach prywatnych podporządkowanie się w dydaktyce nauczaniu Kościoła katolickiego. Wszystkie szkoły prywatne, które opierają się działaniom księży, otrzymują ultimatum: bezwzględna uległość albo nieprzydzielenie prefekta, wiążące się z zamknięciem szkoły. Ma to być sposób hierarchii kościelnej na ograniczenie wpływów świeckich w polskim szkolnictwie prywatnym i na walkę z placówkami, które nie chcą podporządkować się wpływom kleru.

[polityka oświatowa, wychowanie religijne]

L/46. *Pamiętnik Zarządu T.K.P. za rok 1910/11*, „Kult. Pol.” 1911, nr 4, s. 14–19.

Obszerne omówienie celów, dotychczasowej działalności kulturalno-oświatowej i rozwoju struktur TKP.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata pozaszkolna]

L/47. A[leksander] Świętochowski, *Dla ludu*, „Kult. Pol.” 1911, nr 4, s. 19.

Autor podkreśla rolę prywatnej filantropii w tworzeniu instytucji oświatowych dla ludu wiejskiego. W związku z tym za misję własną i TKP uznaje utworzenie sieci ludowych szkół rolniczych i na ten cel zamierza przeznaczyć wszystkie środki, jakie otrzymał w datkach. Przedstawia też krótko instytucje oświaty ludowo-rolniczej, które powstały dzięki ofiarności społecznej w ostatnim czasie.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa]

L/48. *Oświata. Wychowanie fizyczne w szkole polskiej*, „Kult. Pol.” 1911, nr 5, s. 5.

Omówienie stanu wychowania fizycznego w polskich szkołach na podstawie szeroko zakrojonych badań ankietowych, jakie dwukrotnie przeprowadziła redakcja pisma „Ruch”.

[wychowanie fizyczne i sport]

L/49. *Umysłowy głód ludu*, „Kult. Pol.” 1911, nr 6, s. 1–2.

Autor piętnuje wzajemne zwalczanie się – ze względu na przynależność do różnych opcji politycznych czy światopoglądowych – środowisk podejmujących inicjatywy pozytywne kulturalnie, ekonomicznie i oświatowo. Odnosi się negatywnie do zjawiska powszechnego krytykowania zalewu rynku księgarskiego literaturą brukową – to krytyka próżna, bo nie wiąże się z nią realne zaangażowanie w wydawanie książek i broszur dobrej jakości, pozytecznych społecznie.

[czytelnictwo]

L/50. *Sprawy społeczne. Dla przyszłości*, „Kult. Pol.” 1911, nr 9, s. 4–5.

O inicjatywie ks. Franciszka Gołby, nauczyciela religii w gimnazjum św. Jacka w Krakowie. Widząc zły stan zdrowia i słabą kondycję fizyczną uczniów, spowodowaną nieodpowiednimi warunkami wychowania domowego i nauki szkolnej, prefekt kupił grunt wraz z budynkami gospodarczymi i założył pod miastem gospodarstwo, w którym po lekcjach młodzież uczy się pracy na roli pod kierunkiem fachowego instruktora.

[edukacja zawodowa, zdrowie i higiena]

L/51. *Wywiad wśród dzieci szkolnych*, „Kult. Pol.” 1911, nr 9, s. 6.

Omówienie opublikowanych w sierpniowym wydaniu „Głosu Lekarskiego” wyników badań nad stanem zdrowia dzieci w wieku 6–12 lat ze szkół miejskich we Lwowie.

[zdrowie i higiena]

L/52. *Oświata. Macierz Śląska*, „Kult. Pol.” 1911, nr 9, s. 8–9.

Omówienie prac PMS na rzecz tworzenia sieci szkolnej na Śląsku. Tekst jest okazją do wezwania ogółu do wsparcia finansowego szkół, które działają pod auspicjami PMS.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, szkolnictwo]

L/53. *Sprawy społeczne. Pomoc dla młodzieży kształcącej się w Krakowie*, „Kult. Pol.” 1911, nr 10, s. 4–5.

O różnych formach pomocy materialnej, udzielanej młodzieży z Królestwa Polskiego, przybywającej na studia do Krakowa.

[edukacja akademicka, opieka]

L/54. *Sprawy społeczne. O młodzież*, „Kult. Pol.” 1911, nr 11, s. 9.

Doniesienie za „Kurierem Warszawskim” o powstaniu Związku Przyjaciół Uczącej się Młodzieży, mającego zająć się „sprawą pozaszkolnej opieki nad nią i zapobieganiem obniżania się jej poziomu etycznego”. Zawiera omówienie dotychczasowej działalności Związku.

[wychowanie moralne]

L/55. J. Truskowski, *Higiena domowa uczniów szkół początkowych*, „Kult. Pol.” 1911, nr 12, s. 8–10.

Obszerne omówienie warunków mieszkalnych i higienicznych uczniów z biedniejszych warstw społecznych – na podstawie badań, przeprowadzonych w 1910 r. w początkowej szkółce miejskiej na grupie 65 uczniów w wieku 7–13 lat.

[zdrowie i higiena]

L/56. *Oświata. W zaborze pruskim*, „Kult. Pol.” 1912, nr 1, s. 7–8.

Czytelnictwo prasy i książki polskiej to skuteczny sposób uświadamiania narodowego i walki z germanizacją. W pracy na rzecz uświadomienia narodowego i rozwoju kultury narodowej szczególne zasługi ma TCL w Poznaniu, zakładające biblioteki, rozsyłające książki, wypożyczające gotowe teksty odczytów.

[czytelnictwo, germanizacja]

L/57. *Walka z młodzieżą*, „Kult. Pol.” 1912, nr 2, s. 4–5.

Komentarz do artykułu *Walka z młodzieżą* z „Dziennika Kijowskiego”, przypominającego strajki dzieci polskich w zaborze pruskim przeciw nauczaniu religii po niemiecku. Zwrócono uwagę, że o ile niegdyś społeczeństwo polskie angażowało się w walkę dzieci ze szkół początkowych, o tyle obecnie pozostaje obojętne na zmagania polskich gimnazjalistów z Wielkopolski i Śląska, gdzie od 10 lat w programie nie ma lekcji w języku polskim, a uczniowie polscy podlegają szykanom.

[germanizacja, język i autonomia narodowa w edukacji]

L/58. *Oświata. Uniwersytet ludowy im. Mickiewicza*, „Kult. Pol.” 1912, nr 2, s. 6–7.

Omówienie aktywności oświatowo-kulturalnej oraz prac na rzecz rozwoju czytelnictwa, prowadzonych w 1911 r. przez krakowski oddział Uniwersytetu Ludowego im. Adama Mickiewicza.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

L/59. *Oświata w Galicji*, „Kult. Pol.” 1912, nr 2, s. 8–10.

Omówienie oferty oświatowej szkół zawodowych w Galicji.

[edukacja zawodowa]

L/60. *Oświata. Praca oświatowa w Galicji*, „Kult. Pol.” 1912, nr 3, s. 10–11.

Omówienie sieci szkół ludowych w Galicji (liczebność, rodzaj placówek) na podstawie sprawozdania Rady Szkolnej Krajowej we Lwowie. Podano informacje o reformie szkolnictwa na tych terenach.

[oświata ludowa, szkolnictwo]

L/61. *Pamiętnik Zarządu T.K.P. za rok 1911 /12*, „Kult. Pol.” 1912, nr 4, s. 14–17.

Obszerne omówienie celów, dotychczasowej działalności kulturalno-oświatowej i rozwoju struktur TKP.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata pozaszkolna]

L/62. *Oświata. Jak postąpiła gmina Bąków*, „Kult. Pol.” 1912, nr 5, s. 7.

Przedruk listu Władysława Grabskiego, który donosi, że po wprowadzaniu przez Dumę przepisów ułatwiających zakładanie szkół okazało się, że nowe prawo nie zaistniało w świadomości społecznej w poszczególnych gminach Królestwa Polskiego i jedynie w gminie Bąków udało się wykorzystać nowe przepisy do założenia placówki oświatowej. Zawiera krótki opis stanu sieci szkolnej w tej gminie.

[polityka oświatowa, szkolnictwo]

L/63. *Oświata. Braki naszej gospodarki szkolnej*, „Kult. Pol.” 1912, nr 6, s. 9–10.

Omówienie stanu sieci szkolnej w Królestwie Polskim na podstawie pracy Kazimierza Kujawskiego *Gdzie i czego można się u nas nauczyć* (Warszawa 1909). Zawiera przede wszystkim dane statystyczne o liczbie i rodzajach szkół.

[szkolnictwo]

L/64. *Oświata. Szkolnictwo w zaborze austriackim*, „Kult. Pol.” 1912, nr 7, s. 5–6.

Dane o liczbie uczniów we wszystkich typach szkół zaboru austriackiego.

[szkolnictwo]

L/65. *Szkolnictwo zawodowe w Królestwie Polskim*, „Kult. Pol.” 1912, nr 7, s. 6–8.

Dane statystyczne za rok szkolny 1909/1910, dotyczące liczby uczniów w Królestwie Polskim, kształcących się w średnich szkołach zawodowych oraz na kursach fachowych, z podziałem procentowym na poszczególne nacje.

[szkolnictwo]

L/66. *Pierwsza pedagogiczna książka polska*, „Kult. Pol.” 1912, nr 8, s. 13.

Omówienie dzieła Erazma Glicznera-Skrzetuskiego *Książki o wychowaniu dzieci barzo dobre, pożyteczne i potrzebne, z których rodzicy ku wychowaniu dzieci swych naukę dołożną wyczerpnąć mogą*, wydane w 1558 r. w Krakowie (zanotowano błędną datę wydania 1508 r.), przypomnianego przez Z. Bujakowskiego w „Wychowaniu w Domu i w Szkole” (marzec 1912).

[popularyzacja wiedzy pedagogicznej, wychowanie w rodzinie]

L/67. *Kler przeciw oświacie*, „Kult. Pol.” 1912, nr 9, s. 1–2.

O zarzutach Kościoła katolickiego wobec programu kształcenia w szkołach rolniczych w Sokołówku i Gołotczyźnie oraz o upokarzeniu przez duchowieństwo młodzieży kształcącej się w tych placówkach edukacyjnych.

[edukacja zawodowa, wychowanie religijne]

L/68. *W stowarzyszeniach*, „Kult. Pol.” 1912, nr 11, s. 10–12.

Informacje o działalności oświatowej galicyjskiego TSL, TCL w Poznańskim oraz nowo zorganizowanych Gniazd Sierocych TGS.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

LI. „Lechita”

Warszawa 1907–1908

tytuł poprz. VI. „Biesiada Polska”

tytuł nast. IV. „Biesiada Literacka”

LI/1. B. Wierzbicki, *Na prowincji*, „Lechita” 1907, nr 1, s. 115–117.

Relacja z guberni płockiej, dotycząca pierwszej Powiatowej Wystawy Rolniczej w Ciechanowie, której celem było „pedagogiczne” zachęcenie włościan do bardziej intensywnego zajmowania się sprawami społecznymi, a także sprawozdanie z otwarcia w Ciechanowie Domu Ludowego, uświetnionego wierszem Marii Konopnickiej.

[oświata ludowa]

LI/2. *Siostry Niepokalanki w Komorowie pod Pruszkowem*, „Lechita” 1907, nr 1, s. 136.

Informacja o otwarciu w Komorowie pod Pruszkowem szkoły średniej dla dziewcząt i pensjonatu żeńskiego (siedmiu klas obowiązkowych i dwóch z kursem wyższym), a także bezpłatnej szkółki dla ubogich dziewcząt przez siostry Niepokalanki z Jarosławia w Galicji. Zawiera informacje praktyczne (opłata, wyjazdy do domów, odwiedziny itp.) oraz dwie fotografie: budynku Zakładu w Komorowie i siostr z pierwszymi uczennicami.

[edukacja dziewcząt i kobiet, szkoły średnie]

LI/3. *D-r Teofil Gerstman*, „Lechita” 1907, nr 1, s. 137.

Informacja o śmierci Teofila Gerstmana, filozofa, pedagoga, nauczyciela gimnazjalnego we Lwowie i Nowym Sączu, wiceprezesa TP, współorganizatora kolonii wakacyjnych. Zawiera portret pedagoga.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, kolonie i półkolonie, szkoły średnie]

LI/4. *Aleksander Hirschberg*, „Lechita” 1907, nr 2, s. 169–170.

Informacja o śmierci Aleksandra Hirschberga, historyka, prof. Uniwersytetu we Lwowie, działacza społecznego, twórcy TOL, wydawcy i redaktora pism ludowych „Chata” i „Nowiny”. Zawiera portret Hirschberga.

[edukacja akademicka, oświata ludowa]

LI/5. *Jan Maurycy Kamiński*, „Lechita” 1907, nr 3, s. 204.

Informacja o śmierci Jana Maurycego Kamińskiego, prawnika, literata, pedagoga, propagatora oświaty ludowej. Zawiera portret Kamińskiego.

[oświata ludowa]

LI/6. Michał Synoradzki, *Placówka*, „Lechita” 1907, nr 4, s. 210–211.

Komentarz związany z otwarciem w Ursynowie pod Warszawą uczelni dla nauczycieli ludowych. Refleksja na temat pożądaných cech osobowości nauczycieli ludowych, konieczności kształcenia ich charakterów, a nie tylko dawania im szerokiego wykształcenia merytorycznego. Dotyczy także TKN i ich programu.

[edukacja akademicka, nauczyciel/pedagog, oświata ludowa]

LI/7. Michał Synoradzki, *Placówka*, „Lechita” 1907, nr 5, s. 242–243.

Refleksja na temat powszechnego „zatrzymania umysłowego”, marazmu intelektualnego i duchowego społeczeństwa polskiego, braku wiary w przyszłość, stanu oddziałującego też zgubnie na polską młodzież, która została zaniedbana przez rodziców oraz szkołę i uległa złym wpływom, m.in. nieodpowiedniej literatury. Podkreślenie znaczenia rodziny.

[wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

- LI/8. *Dziewięćdziesięciolecie warszawskiego Instytutu Głuchoniemych i Ociemniałych*, „Lechita” 1907, nr 5, s. 265–266.

Skrótowy rys historii edukacji osób głuchoniemych na ziemiach polskich i na świecie. Historia Instytutu Głuchoniemych w Warszawie. Zawiera portrety osób zasłużonych dla tego tematu: ks. Jakuba Falkońskiego, ks. Józefata Szczygielskiego, Jana Papłońskiego, Romualda Zientarskiego, a także fotografię z lekcji śpiewu w Instytucie Głuchoniemych i Ociemniałych.

[pedagogika specjalna]

- LI/9. Michał Synoradzki, *Placówka*, „Lechita” 1907, nr 7, s. 274–275.

Komentarz na temat zjazdu w Warszawie delegatów PMS, relacja z przebiegu uroczystości, m.in. mowy mecenasa Antoniego Osuchowskiego na otwarciu spotkania oraz ofiarowania honorowego członkostwa Kazimierzowi Promykowi (Konrad Prószyński). Podkreślenie aspektu religijno-moralnego i patriotycznego wychowania młodzieży.

[oświata ludowa]

- LI/10. H-nk., *Wrażenia teatralne*, „Lechita” 1907, nr 7, s. 329–331.

Omówienie treści i powodzenia realizacji teatralnych komedii Zygmunta Kaweckiego *Szkola*, poruszającej temat stosunków szkolnych w Galicji. Zawiera fotografie ze spektaklu w Krakowie i w Warszawie.

[szkoły średnie]

- LI/11. *Schronienie dla nauczycielek*, „Lechita” 1907, nr 7, s. 331.

Informacja o Schronieniu dla nauczycielek-emerytek, instytucji istniejącej w Zielonce od 25 lat, wymagającej dalszego rozwoju ze względu na liczbę potrzebujących nauczycielek emerytowanych i czynnych w zawodzie. Zawiera portret Agnieszki Helwichowej, założycielki Schronienia.

[nauczyciel/pedagog]

- LI/12. J. O-wicz, *Dla rodziców. O cynizmie słów kilkoro*, „Lechita” 1907, nr 9, s. 391–393.

Refleksja na temat cynizmu, jego starożytnych źródeł jako koncepcji filozoficznej oraz – przede wszystkim – jako współczesnej postawy życiowej, groźnej dla dzieci i młodzieży, propagowanej m.in. przez złą literaturę oraz utwierdzanej przez niewłaściwy system kształcenia (nadmiar powierzchownego wykształcenia), wyrażającej się lekceważeniem wartości patriotycznych, religijnych, moralnych.

[czytelnictwo, wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

- LI/13. W.P., *Wileńskie Towarzystwo Opieki nad dziećmi*, „Lechita” 1907, nr 9, s. 395.

Informacja o działaniu TOD w Wilnie, osobach prowadzących, gmachu, opłatach, organizacji czasu dzieci, nauce czytaniu, zawodów, koloniach letnich. Zawiera fotografię sali rzemiosł Towarzystwa.

[edukacja zawodowa, kolonie i półkolonie, oświata ludowa]

LI/14. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Lechita” 1908, nr 1, s. 2–3.

Komentarz na temat zamknięcia PMS oraz podległych jej instytucji i zakładów naukowych. Postulat utrzymania szkół, ochronek i innych organizacji, które wprawdzie korzystały z pomocy macierzy, ale nie podlegały jej bezpośrednio.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa]

LI/15. Ignacy Danielewski, „Lechita” 1908, nr 4, s. 75–76.

Informacja o śmierci Ignacego Danielewskiego, pisarza ludowego, nauczyciela, wydawcy i drukarza, „pierwszego ludowego redaktora polskiego w zaborze pruskim”, redaktora periodyku „Przyjaciel Ludu”. Zawiera portret Danielewskiego.

[czytelnictwo, oświata ludowa]

LI/16. *Ochrona młodzieży*, „Lechita” 1908, nr 5, s. 96.

Informacja o działalności Towarzystwa Ochrony Młodzieży we Lwowie na rzecz zwalczania niemoralności wśród młodzieży, także szkolnej (hazard, pijaństwo, rozwiązłość), o utworzeniu przez Towarzystwo Ligi Obyczajności Publicznej. Zawiera portrety Bolesława Lewickiego oraz Edmunda Naganowskiego.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, wychowanie moralne]

LI/17. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Lechita” 1908, nr 6, s. 102–103.

Komentarz związany z uroczystością zakończenia roku szkolnego w Nouvion we Francji, podczas której do młodzieży przemawiał historyk Ernest Lavis. Zawiera streszczenie mowy Lavis’a, dotyczącej roli tolerancji dla wierzeń i poglądów. Podkreślenie znaczenia roli wychowawczej szkoły w tym zakresie.

[wychowanie moralne, wychowanie religijne]

LI/18. Dr. Józef Żuliński, „Lechita” 1908, nr 6, s. 115.

Informacja o zmarłym Józefie Żulińskim, działaczu społecznym i pedagogu, organizatorze pierwszych leczniczych kolonii dla młodzieży w Rymanowie, działaczu: PMS, TP, TSL.

[oświata ludowa]

LI/19. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Lechita” 1908, nr 8, s. 142–143.

Komentarz dotyczący m.in. działalności dobroczynnej i oświatowej TOD i jego prośby o wsparcie finansowe.

[opieka, oświata ludowa]

LI/20. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Lechita” 1908, nr 9, s. 162–163.

Komentarz na temat działalności powstałej przy Towarzystwie Ochrony Młodzieży we Lwowie Ligi Obyczajności Publicznej oraz ataków na nią, związanych z jej stosunkiem do kwestii wyznaniowych.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, wychowanie moralne, wychowanie religijne]

LI/21. *Zakład Gospodarstwa Kobiecego w Chyliczkach*, „Lechita” 1908, nr 9, s. 177.

Informacja o działalności Zakładu Gospodarstwa Kobiecego w Chyliczkach pod Piasecznem, założonego przez Cecylię Plater-Zyberk w celu przygotowywania ziemianek do obowiązków gospodarskich i obywatelskich oraz instruktorek dla ludu wiejskiego. Zawiera fotografie Zakładu.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa, oświata ludowa]

LI/22. *Żywiol polski w Irkucku*, „Lechita” 1908, nr 10, s. 195–196.

Informacje o działalności polskiej kolonii w Irkucku, m.in. szkole, internacie, bibliotece, działalności oświatowej. Artykuł ilustrowany fotografiami.

[oświata ludowa]

LI/23. –g.–, *Prywatne szkolnictwo polskie. Szkoła realna Witolda Wróblewskiego*, „Lechita” 1908, nr 11, s. 207–208.

Obszerna informacja o prywatnej szkole w Warszawie – Szkole Realnej, działającej od 1876 r., obecnie Szkole Witolda Wróblewskiego, jej powstaniu, zmianach kierownictwa i siedziby, nauczycielach, odbiorze społecznym, stanie obecnym. Zawiera portrety Witolda Wróblewskiego i Maksymiliana Białowiejskiego (obecnego i poprzedniego kierownika).

[szkoły prywatne, szkoły średnie]

LI/24. *Warszawska Biblioteka Publiczna*, „Lechita” 1908, nr 11, s. 216–217.

Informacja o roku działalności Biblioteki Publicznej w Warszawie, jej powstaniu, zasobach, pracownikach, czytelnikach, użytkownikach, braku własnego gmachu. Wezwanie do wspierania instytucji. Artykuł ilustrowany fotografiami: Samuel Dickstein i Mendelsohn przy katalogowaniu, Gabriel Centnerszwer, czytelnia.

[biblioteki i czytelnie, czytelnictwo]

LI/25. –m.dz.–, *Prywatne szkolnictwo polskie. Szkoły Emiliana Konopczyńskiego: filologiczna ośmioklasowa i realna siedmioklasowa*, „Lechita” 1908, nr 14, s. 266–269.

Obszerna informacja o prywatnych szkołach Emiliana Konopczyńskiego w Warszawie – osobie, życiu i działalności założyciela, zakładanych szkołach, warunkach ich działania,

rozwoju, nauczycielach, bieżącym funkcjonowaniu. Artykuł ilustrowany fotografiami ze szkół i portretami Konopczyńskiego i Jana Juraszyńskiego (jego zastępcy).

[szkoły prywatne, szkoły średnie]

LI/26. *Karol Jurkiewicz*, „Lechita” 1908, nr 14, s. 275.

Pośmiertne przedstawienie sylwetki Karola Jurkiewicza, przyrodnika, nauczyciela nauk przyrodniczych i technicznych, popularyzatora nauki.

[nauczyciel/pedagog, oświata ludowa]

LI/27. w., *Nowiny wileńskie*, „Lechita” 1908, nr 15, s. 296.

Dotyczy m.in. czasopiśmiennictwa dla ludu – „Przyjaciela Ludu”, a przede wszystkim „Zorzy Wileńskiej” i jej założyciela, redaktora i wydawcy Seweryna Houwalta, a także jego współpracowników, i ustąpienia z funkcji redaktora. Zawiera portret Houwalta.

[czytelnictwo, oświata ludowa]

LI/28. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Lechita” 1908, nr 17, s. 322–324.

Zawiera wspomnienie pośmiertne o Janie Tadeuszu księciu Lubomirskim, działaczu społecznym, m.in. inicjatorze i współwydawcy *Encyklopedii Wychowawczej* (Warszawa 1880–1923). Zawiera portret.

[popularyzacja wiedzy pedagogicznej]

LI/29. *Szkoła w Narwiliszkach*, „Lechita” 1908, nr 17, s. 335–336.

Informacja o Szkole Zajęć Kobięcych w Narwiliszkach w powiecie oszmiańskim, założonej przed trzema laty przez Paulinę Korwin-Piotrowską. Absolwentki – przede wszystkim córki włościan i oficjalistów, zostają gospodyniami i instruktorkami w okolicy. Zawiera portret założycielki i fotografię budynku szkoły.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa, oświata ludowa]

LI/30. *Maria Dzierżanowska*, „Lechita” 1908, nr 20, s. 395.

Pośmiertne przedstawienie sylwetki Marii Dzierżanowskiej, nauczycielki oraz działaczki społecznej i oświatowej, autorki podręczników szkolnych do języka polskiego, historii i arytmetyki. Zawiera portret Dzierżanowskiej.

[oświata ludowa, pomoce dydaktyczne i podręczniki]

LI/31. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Lechita” 1908, nr 21, s. 402–403.

Refleksja związana z zamknięciem w guberni kieleckiej wszystkich szkół z wykładowym językiem polskim i oskarżeniami zwolenników szkoły polskiej o zamach na naczelnika Kieleckiej Dyrekcji Szkolnej Władimira Afanasjewa.

[język i autonomia narodowa w edukacji]

- LI/32. M.S., *Święto prasy polskiej na Śląsku Cieszyńskim*, „Lechita” 1908, nr 22, s. 437–438.

Dotyczy rozwoju polskiej prasy na Śląsku Cieszyńskim, także periodyków przeznaczonych dla ludu, przede wszystkim „Tygodnika Cieszyńskiego”, „Gwiazdki Cieszyńskiej”, „Przyjaciela Ludu”.

[czytelnictwo, oświata ludowa]

- LI/33. *Wystawa Towarzystwa Miłośników Przyrody*, „Lechita” 1908, nr 24, s. 476–477.

Informacja o wystawie w warszawskiej Bagateli, popularyzującej wiedzę przyrodniczą, budzącą zwłaszcza zainteresowanie młodzieży oraz przygotowaną przy udziale młodzieży szkolnej. Refleksja o pozytywnym wpływie szkoły, zwracającej uwagę na nauki przyrodnicze. Zawiera dwie fotografie z wystawy.

[kontakt z przyrodą]

- LI/34. *Wystawa w Łowiczu*, „Lechita” 1908, nr 25, s. 495–496.

Informacja o Wystawie Pedagogiczno-Rękodzielniczej w Łowiczu, prezentującej obok rękodzieła włóścian m.in. rysunki uczniów Szkoły Handlowej w Łowiczu i pomoce do nauki geografii i fizyki.

[edukacja artystyczna, oświata ludowa]

- LI/35. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Lechita” 1908, nr 26, s. 502–503.

Refleksja inspirowana m.in. Wystawą Przyrodniczą w warszawskiej Bagateli, przygotowaną przy udziale młodzieży szkolnej, a także dobrymi wynikami tegorocznych egzaminów w szkołach. Wysoka ocena polskiej szkoły prywatnej, funkcjonującej od trzech lat. Artykuł zawiera dane liczbowe dotyczące liczby szkół, uczniów, pedagogów, kosztów utrzymania szkół. Obrona szkoły przed zarzutem wpływu na obniżenie moralności młodzieży.

[szkoły prywatne, szkoły średnie, wychowanie moralne]

- LI/36. *Prof. Maciej Leon Jakubowski*, „Lechita” 1908, nr 26, s. 511–512.

Związane z ustąpieniem z katedry pediatrii Uniwersytetu Jagiellońskiego przedstawienie sylwetki Macieja Leona Jakubowskiego, określanego jako pierwszy pediatra polski – jego drogi wykształcenia, pracy zawodowej, dokonań, m.in. utworzenia dziecięcej Kolonii Lecznicznej w Rabce. Zawiera zdjęcie z Kolonii.

[choroby i śmiertelność, kolonie i półkolonie]

- LI/37. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Lechita” 1908, nr 27, s. 2–3.

Komentarz na temat udziału rodziców w wyborze drogi życiowej dziecka, właściwego momentu na skierowanie dziecka do szkoły – ani zbyt przedwczesnego, ani spóźnionego.

go – i nieprzypadkowego wyboru zawodu. Podkreślenie konieczności kształcenia zarówno chłopców, jak i dziewcząt.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa, wychowanie w rodzinie]

LI/38. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Lechita” 1908, nr 30, s. 62–64.

Komentarz związany m.in. ze śmiercią Konrada Prószyńskiego (Kazimierza Promyka). Wskazanie jako jego zasługi odnalezienia właściwej drogi trafienia do ludu. Podkreślenie wartości jego elementarzy, wydawnictw dla ludu, „Gazety Świątecznej”. Zawiera fotografię Prószyńskiego.

[czytelnictwo, oświata ludowa]

LI/39. *Zjazd koleżeński*, „Lechita” 1908, nr 32, s. 116.

Informacja o zjeździe w Warszawie maturzystów Gimnazjum Realnego sprzed 50 lat. Zawiera wykaz nazwisk uczestników spotkania oraz ich fotografię grupową.

[szkoły średnie]

LI/40. Michał Synoradzki, *Z Warszawy*, „Lechita” 1908, nr 36, s. 182–183.

Refleksja m.in. na temat alkoholizmu wśród młodzieży szkolnej, jego przyczyn i możliwych działań zapobiegawczych. Zawiera informacje o ankietach w szkołach zachodnioeuropejskich, rosyjskich i amerykańskich, dane statystyczne dotyczące Niemiec, informacje o zwalczaniu alkoholizmu w Stanach Zjednoczonych.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, zdrowie i higiena]

LI/41. *Strony rodzinne*, „Lechita” 1908, nr 38, s. 228–229; nr 39, s. 249–250.

Komentarz związany z uroczystością zakończenia roku szkolnego w Nouvion we Francji, podczas której do młodzieży przemawiał jak rok wcześniej historyk Ernest Lavisse. Zawiera przekład mowy Lavisse’a, dotyczącej znaczenia przywiązania do stron rodzinnych, małej ojczyzny. Wskazanie możliwości wykorzystania jej w szkole ludowej.

[oświata ludowa, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LI/42. *Dzieło kapłana polskiego*, „Lechita” 1908, nr 38, s. 234–235.

Informacja o działalności ks. Antoniego Tyczyńskiego, proboszcza w Albigowej w powiecie łańcuckim, działacza społecznego, oświatowego i gospodarczego, twórcy m.in. Szkoły Ludowej, Szkoły Gospodyń Wiejskich, Szkoły Koszykarstwa. Materiał ilustrowany fotografiami szkół i portretem założyciela.

[oświata ludowa]

LI/43. *Wystawa Higieniczno-Przemysłowa w Lublinie*, „Lechita” 1908, nr 39, s. 255–256.

Informacja o wystawie, otwartej w Lublinie 12 września 1908 r. z okazji 10-lecia WTH dla przedstawienia jego osiągnięć.

[zdrowie i higiena]

LII. „Lud Polski”

Warszawa 1913–1914, 1916–1917

tytuł poprz. XLI. „Gromada”

tytuł nast. XXIII. „Gazeta Ludowa”

LII/1. Grzegorz Wierny, *Gawędy starego Grzegorza*, „Lud Pol.” 1913, nr 1, s. 9–10; nr 5, s. 3–4; nr 15, s. 3–5; nr 20, s. 5–7; nr 21, s. 2–4; nr 23, s. 4–7; nr 24, s. 4–8; nr 27, s. 1–3; nr 32, s. 2–4; nr 34, s. 2–4; nr 35, s. 1–3; nr 41, s. 1–6; nr 44, s. 5–6; nr 45, s. 1–3; 1914, nr 1, s. 5–6; nr 5, s. 2–4; nr 6, s. 1–3.

Wpływ rodziców na wybory zawodowe swoich dzieci. Edukacja rolnicza w ramach organizowanych wycieczek, kursów i odczytów. Szkoła jako instytucja, która powinna dbać o poszerzanie horyzontów myślowych uczniów, uczyć ich samodzielności, działania i wyrażania własnych poglądów. Kształtowanie kultury czytelniczej u dzieci i młodzieży. Zagadnienie powszechności nauczania. Wymagania wobec nauczycieli. Pielęgnowanie tradycji i znajomość historii własnego kraju. O zagrożeniach związanych z nauką w szkole rządowej. Zakaz używania języka ojczystego i wpajania wiary.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LII/2. Wacława Koźmińska, *Głos kobiety wiejskiej do kobiet Polek*, „Lud Pol.” 1913, nr 1, s. 6–7.

Wychowanie patriotyczne w przekazie międzypokoleniowym. Rola kobiety w wychowaniu i życiu dzieci. Wychowanie młodych pokoleń w duchu patriotycznym jednym z obowiązków matek. Nauka historii, religii i pieśni polskich. Wpajanie miłości do ojczyzny.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie, wychowanie w rodzinie]

LII/3. Kazimierz Zieliński, *Spełniajmy swe obowiązki!*, „Lud Pol.” 1913, nr 2, s. 3–4.

Obowiązki względem ojczyzny. Postulat wypełniania obowiązków obywatelskich.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LII/4. A[ntoni] I. Piątkowski, *Kto jest prawdziwym obywatelem*, „Lud Pol.” 1913, nr 3, s. 1–2.

Pedagogizacja rodziców. Wychowanie dzieci w rodzinach chłopskich. Znajomość dziejów ojczystych ważna dla świadomości politycznej i społecznej. Rozbudzanie u dzieci miłości do ojczyzny.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie, wychowanie w rodzinie]

- LII/5. W[awrzyniec] Koźmiński, *Kursy rolnicze w Liskowie*, „Lud Pol.” 1913, nr 3, s. 9–10.

Kursy doskonalące umiejętności merytoryczne z zakresu gospodarstwa wiejskiego, wiedzy rolniczej i form współdziałania chłopów w Liskowie. Edukacja jako czynnik wspierający rozwój gospodarczy kraju. Zagadnienie posyłania dzieci do szkół na naukę.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa]

- LII/6. Barnaba Grzmielewski, *O podręcznik dla Kółek Rolniczych*, „Lud Pol.” 1913, nr 3, s. 6–7.

Potrzeba opracowania podręcznika dla instruktorów kółek rolniczych.

[edukacja zawodowa, pomoce dydaktyczne i podręczniki]

- LII/7. Tadeusz Turkowski, *O rozwoju oświaty w dawnej Polsce*, „Lud Pol.” 1913, nr 5, s. 6–7; nr 6, s. 5–6.

Główne idee pedagogiczne w dobie odrodzenia i humanizmu w Europie. Rola wartości oraz religii w procesie kształcenia. Wolność myśli. Oświata w XVIII w. Stanisław Konarski i jego reforma szkolnictwa.

[pedagogika naukowa, wychowanie religijne]

- LII/8. Józef Niećko, *Kiedy u nas będzie lepiej? Listy i wiadomości od naszych przyjaciół*, „Lud Pol.” 1913, nr 8, s. 6–7.

Edukacja młodzieży chłopskiej. Walka z analfabetyzmem. Oświata chłopów szansą na poprawę sytuacji gospodarczej. Potrzeba organizacji szkolnictwa na wsi. Kursy ogólnokształcące i zawodowe. Obowiązek tworzenia czytelni ludowych i bibliotek.

[biblioteki i czytelnie, oświata ludowa, szkolnictwo]

- LII/9. Wacław Szczęsny, *O szacunek dla Chłopa*, „Lud Pol.” 1913, nr 9, s. 1–2.

Rodzina chłopska – znaczenie środowiska w wychowaniu i edukacji dziecka. Wpływ zróżnicowania społecznego na przebieg procesów edukacyjnych.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa]

- LII/10. A.L. z Derlatki, *Jak my chowamy dzieci. Listy i wiadomości od naszych przyjaciół*, „Lud Pol.” 1913, nr 9, s. 8.

Postulat, aby rodzice dawali dziecku dobry przykład. Postawy rodzicielskie i ich wpływ na dzieci. Wpajanie potomstwu miłości do Boga, ojczyzny oraz ludzi. Szczególna rola szkoły i włączanie rodziców w edukację dzieci.

[wychowanie moralne, wychowanie religijne, wychowanie w rodzinie]

LII/11. Redakcja, *Do Braci Chłopów!*, „Lud Pol.” 1913, nr 10, s. 1–2.

Znaczenie idei samokształcenia dzieci z rodzin chłopskich. Promowanie czytelnictwa wśród najniższych warstw społecznych. Funkcja edukacyjna czasopism.

[czytelnictwo, samokształcenie/samowychowanie]

LII/12. Józef spod Parczewa, *Do nauki i oświaty*, „Lud Pol.” 1913, nr 10, s. 5–6.

Promocja szkoły oraz edukacji dzieci i młodzieży chłopskiej. Zachęta do zdobywania wiedzy i korzystania z możliwości edukacyjnych.

[szkolnictwo]

LII/13. J[adwiga] Marcinowska, *W czym leży siła?*, „Lud Pol.” 1913, nr 11, s. 2–3.

Higiena osobista. Zabiegi pielęgnacyjne i ich wpływ na zdrowie, wygląd i samopoczucie. Codzienne zabiegi higieniczne i realna szansa wpływania na zdrowie i długość życia. Racjonalna dieta. Aktywność fizyczna.

[edukacja zdrowotna, wychowanie fizyczne i sport, zdrowie i higiena]

LII/14. W[awrzyniec] Koźmiński, *Z kółka rolniczego w Liskowie. Listy i wiadomości od naszych przyjaciół*, „Lud Pol.” 1913, nr 11, s. 6.

Wzorowa wieś Lisków i jej twórca Waław Bliziński. Na temat organizowanych odczytów i doskonalących kursów. Biblioteka i prenumerowane czasopisma.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa]

LII/15. St[anisław] Wypych, *Szkoła tkacka w Oryszewie. Listy i wiadomości od naszych przyjaciół*, „Lud Pol.” 1913, nr 12, s. 8–9.

Organizacja i funkcjonowanie szkoły tkackiej w Oryszewie koło Żyrardowa. Program nauczania. Okres nauki w szkole. Kadra szkoły – pięcioosobowy zespół nauczycieli. Baza materialna szkoły.

[edukacja zawodowa, szkolnictwo]

LII/16. Józef Niećko, *Zakończenie kursów rolniczych w Nałęczowie. Listy i wiadomości od naszych przyjaciół*, „Lud Pol.” 1913, nr 17, s. 6.

Nałęczowska oświata rolnicza. Informacje o przebiegu egzaminów na kursach rolniczych w Nałęczowie. Kwalifikacje rolnicze.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa]

LII/17. Aniela Chmieleńska, *Co czynić, aby dzieci szanowały rodziców?*, „Lud Pol.” 1913, nr 19, s. 1–2.

Wprowadzanie dzieci w świat pożądaných wartości uniwersalnych. W rodzinie dziecko po raz pierwszy spotyka się ze światem wartości. Rodzice pokazują dziecku, co jest dobre, a co złe. Rodzice stanowią wzór i podstawę zachowania. Szacunek dla rodziców ze strony dziecka.

[wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

LII/18. Antoni Widłak, *O zabawach młodzieży*, „Lud Pol.” 1913, nr 19, s. 6.

Zabawy towarzyskie młodzieży formą spędzania wolnego czasu. Rola grupy rówieśniczej w procesie socjalizacji młodzieży. Organizacja zabaw pod nadzorem osób dorosłych. Usuwanie z zabawy elementów uznanych za niepożądane i szkodliwe dla zdrowia.

[opieka, zabawy, zdrowie i higiena]

LII/19. Władysław Spychalski, *Poznajmy swój kraj*, „Lud Pol.” 1913, nr 20, s. 1.

Rola wycieczek w procesie dydaktyczno-wychowawczym. Walory turystyczno-krajoznawcze wycieczek. Edukacja patriotyczna młodzieży poprzez udział w wycieczkach.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie, wycieczki/krajoznawstwo]

LII/20. Jadwiga Marcinkowska, *Kobieta-Polka*, „Lud Pol.” 1913, nr 23, s. 1–3.

Znaczenie kształcenia dziewcząt i kobiet dla codziennego życia. Wykształcone kobiety potrafią umiejętnie poprowadzić gospodarstwo domowe, zadbać o rodzinę i staranną edukację swoich córek.

[edukacja dziewcząt i kobiet]

LII/21. *W sprawie „siec” szkolnej*, „Lud Pol.” 1913, nr 26, s. 1–2.

Postulat zakładania szkół rządowych. Polityka zaborców wobec Polaków. Zagrożenia w postaci nauczycieli obcego pochodzenia. O wynaradawianiu społeczeństwa polskiego.

[nauczyciel/pedagog, szkolnictwo]

LII/22. Elżbieta Kowalczykówna, *Wycieczka do Liskowa*, „Lud Pol.” 1913, nr 27, s. 7.

O wycieczce do Liskowa, w którym władze gminy popularyzują oświatę. Prowadzone są tam m.in. ochronka, zakład tkacki, dom ludowy. Prace budowlane w szkole mleczarskiej.

[oświata ludowa, szkolnictwo, wycieczki/krajoznawstwo]

LII/23. A[ntoni] I. Piątkowski, *Dwie partie*, „Lud Pol.” 1913, nr 28, s. 1–2.

Spór o edukację na wsi. O zwolennikach i przeciwnikach oświaty na wsi.

[oświata ludowa]

LII/24. W. Ciach – chłop z Piotrkowskiego, *Jaki pan, taki kram*, „Lud Pol.” 1913, nr 30, s. 4–5.

O trudnej sytuacji w szkolnictwie. Niskie pensje nauczycieli. Zły stan techniczny budynków szkolnych.

[nauczyciel/pedagog, szkolnictwo]

LII/25. Jan Młot [Aleksander Bogusławski], *Uczymy się z przeszłości*, „Lud Pol.” 1913, nr 34, s. 1–2.

Nauka oparta na doświadczeniach dawnych pokoleń. Wyciąganie wniosków z przeszłości niezbędne do rozwoju i interpretacji zdarzeń.

[metody nauczania]

LII/26. A[ntoni] I. Piątkowski, *O oświacie*, „Lud Pol.” 1913, nr 37, s. 1–2.

Sposób rozumienia oświaty jako zadania publicznego. Upowszechnianie wykształcenia ogólnego i zawodowego. Realizowanie zadań wychowawczych. Zadania oświaty w zakresie kształcenia i wychowania młodych pokoleń Polaków. Postulat aktywizacji obywatelskiej.

[oświata ludowa, wychowanie moralne, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LII/27. Jan Młot [Aleksander Bogusławski], *Postępy w oświacie na wsi*, „Lud Pol.” 1913, nr 38, s. 3–4.

Edukacyjny charakter prasy ludowej. Popularyzacja czytelnictwa. Działalność PMS w organizacji szkolnictwa.

[czytelnictwo, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

LII/28. *Gorąca odezwa w sprawie kursów!*, „Lud Pol.” 1913, nr 48, s. 5–6.

Popularyzacja kształcenia zawodowego na kursach gospodarczych.

[edukacja zawodowa]

LII/29. St. Nałęcz, *W sprawie ochronek*, „Lud Pol.” 1913, nr 51, s. 1–2.

Placówki wychowania przedszkolnego. Zalety wychowawcze i koncepcja pracy w ochronkach. Brak dostatecznego zasobu wiedzy pedagogicznej matek – postulat pedagogizacji rodziców.

[edukacja przedszkolna, ochronki]

LII/30. A[ntoni] I. Piątkowski, *Nowe życie*, „Lud Pol.” 1914, nr 1, s. 12.

Korzyści płynące z kształcenia w szkole i uczestniczenia w kursach rolniczych.

[edukacja zawodowa]

LII/31. S.C., *Kursy mleczarskie – rachunkowe*, „Lud Pol.” 1914, nr 2, s. 11–12.

Kursy mleczarskie – rachunkowe – w Opolu, Lublinie i Mławie, zorganizowane przez Wydział Mleczarski CTR. Kursy adresowane do członków stowarzyszeń mleczarskich.

[edukacja zawodowa]

LII/32. K. Rzysztoniowa z Lubelskiego, *Do Was, siostry moje!*, „Lud Pol.” 1914, nr 4, s. 4–5.

Zmiany społeczno-ekonomiczne i konieczność posyłania dziewcząt do szkół gospodarczych. Zawodowy profil kształcenia i praca zarobkowa kobiet. Umiejętność prowadzenia gospodarstwa domowego.

[edukacja zawodowa, szkolnictwo]

LII/33. D-r G. Szulc, *O przyczynach chorób zaraźliwych*, „Lud Pol.” 1914, nr 6, s. 1–3, 4–6; nr 8, s. 6.

Choroby zakaźne – przyczyny, objawy i leczenie. Rady na temat usuwania zarazków. Znaczenie świadomości zdrowotnej w profilaktyce i walce z chorobami zakaźnymi.

[choroby i śmiertelność, edukacja zdrowotna, zdrowie i higiena]

LII/34. Jadwiga Marcinowska, *Matka – Polka*, „Lud Pol.” 1914, nr 8, s. 1–2; nr 9, s. 1–2.

Rodzicielskie zadania opiekuńczo-wychowawcze wobec małego dziecka. Etapy pełnienia roli matki. Rozwój dziecka w okresie prenatalnym. Krytyka zabobonów i niewłaściwych praktyk higienicznych w pielęgnacji potomstwa.

[edukacja dziewcząt i kobiet, macierzyństwo, wychowanie w rodzinie]

LII/35. *Oświata narodowa*, „Lud Pol.” 1914, nr 8, s. 5.

Nasilenie germanizacji po zjednoczeniu Niemiec. Postulat podjęcia przez Polaków działalności kulturalno-oświatowej. Kształtowanie tożsamości polskiej w zaborze niemieckim.

[germanizacja, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LIII. „Łowiczanie” I

Łowicz 1911–1914

tytuł nast. XXIV. „Gazeta Łowicka”

LIII/1. Prezydujący komisji Dr Nikolskij, *Na Dobie*, „Łowiczanie” 1911, nr 1, s. 4.

Zjawisko samobójstw młodzieży szkolnej. Zapobieganie samobójstwom w działaniach rosyjskiego Towarzystwa Ochrony Zdrowia Publicznego. Problem zachowań suicydalnych młodzieży szkolnej. Postulat, aby nauczyciele i rodzice wspierali młodych ludzi.

Wezwanie do rezygnacji z systemu oświaty opartego na egzaminach i stopniach – powołanie się na ustalenia „współczesnej pedagogiki naukowej”.

[zdrowie i higiena]

LIII/2. Aniela Chmielińska, *Słów kilka o Polskim T-wie [Towarzystwie] Krajoznawczym*, „Łowiczanie” 1911, nr 1, s. 5–6.

Podsumowanie pierwszych czterech lat działalności PTK, z uwzględnieniem działalności oświatowej (wycieczki, wystawy, odczyty), jako formy wychowania patriotycznego, zakończone wezwaniem do młodzieży o włączenie się w jego prace.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LIII/3. *Czystość to zdrowie*, „Łowiczanie” 1911, nr 1, s. 6.

O konieczności poprawy warunków sanitarnych w Łowiczu. Problemy z budową łaźni miejskiej. Katastrofalny brak higieny wśród dzieci szkolnych i młodzieży w wieku poborowym.

[zdrowie i higiena]

LIII/4. Aniela Chmielińska, *Z powodu wystawy we Włocławku*, „Łowiczanie” 1911, nr 2, s. 4–5.

O walorach edukacyjnych Wystawy Etnograficzno-Artystycznej we Włocławku.

[edukacja artystyczna]

LIII/5. Dr [Stanisław] Stanisławski, *I Zjazd Lekarzy Prowincjonalnych w Łodzi*, „Łowiczanie” 1911, nr 2, s. 5.

Relacja ze zjazdu koncentruje się na sytuacji lekarzy z mniejszych ośrodków i stanie lokalnej higieny. Działalność kulturalno-higieniczna lekarzy szkół początkowych.

[zdrowie i higiena]

LIII/6. Dawny Łowiczanie, *W sprawie szkół handlowych polskich w Łowiczu słów kilka*, „Łowiczanie” 1911, nr 3, s. 2.

O problemach finansowych polskich szkół handlowych w Łowiczu. Edukacja koedukacyjna.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa, koedukacja]

LIII/7. *Szkoła handlowa 7-mio [siedmioklasowa] męska w Łowiczu*, „Łowiczanie” 1911, nr 6, s. 2–3.

Na temat szkoły handlowej siedmioklasowej męskiej w Łowiczu. Zarys historii szkoły. Sprawozdanie szkolne za r. 1910/11, obejmujące m.in. liczbę uczniów, koszty utrzymania i źródła finansowania. O zaletach i ideałach kształcącej się młodzieży. Uroczystość

pożegnania pierwszych uczniów, którzy zdali maturę. Wypowiedzi na temat szkoły prezentowali m.in.: Aniela Chmieleńska, J.D. Maturzyści.

[edukacja artystyczna, edukacja zawodowa, szkoły średnie]

LIII/8. Wacław Boczkowski, *Wrażenia z wycieczki do Puszczy Białowieskiej*, „Łowiczanie” 1911, nr 6, s. 3–4; nr 7, s. 2–3.

Wycieczka uczniów do Puszczy Białowieskiej. Opis podróży pociągiem do Warszawy i Hajnówki. Dzieje Puszczy Białowieskiej – relacja z jej zwiedzania.

[wycieczki/krajoznawstwo]

LIII/9. Księżak [Jan Golis], *W jakich warunkach pracuje nasz nauczyciel wiejski*, „Łowiczanie” 1911, nr 6, s. 6; nr 7, s. 7.

Warunki pracy w szkołach wiejskich z perspektywy pracującego w nich nauczyciela. Sytuacja finansowa nauczycieli (zarobki, emerytury). Konieczność samokształcenia nauczycieli. Baza materialna szkół. Obecność dzieci na zajęciach.

[nauczyciel/pedagog, oświata ludowa, samokształcenie/samowychowanie]

LIII/10. Zofia Majewska, *Szkolne Muzeum Krajoznawcze w Dreźnie*, „Łowiczanie” 1911, nr 7, s. 3; nr 8, s. 3–4; nr 9, s. 3–4.

O założeniach, zbiorach, wystawach i walorach edukacyjnych Szkolnego Muzeum Krajoznawczego w Dreźnie, w tym wycieczkach rodzinnych i klasowych.

[metody nauczania, wycieczki/krajoznawstwo]

LIII/11. Emo, *Z ochronki T-wa Wspomagania Biednych*, „Łowiczanie” 1911, nr 8, s. 1–2.

Relacja z uroczystości zakończenia zajęć w ochronce prowadzonej przez Towarzystwo Wspomagania Biednych. Opis zajęć i zabaw dla 76 podopiecznych. Informacje o ich sytuacji bytowej.

[ochronki]

LIII/12. Księżak [Jan Golis], *Higiena naszej szkoły ludowej*, „Łowiczanie” 1911, nr 9, s. 1–2.

Wskazówki dotyczące higieny w codziennym życiu. Ogólne zasady pedagogiki. Stopień ich wprowadzenia w szkołach wiejskich (m.in. wymagania techniczne dla budynków szkolnych).

[oświata ludowa, zdrowie i higiena]

LIII/13. S.K., *Joachim Lelewel*, „Łowiczanie” 1911, nr 10, s. 1–2.

Artykuł okolicznościowy na pięćdziesiątą rocznicę śmierci Joachima Lelewela, podkreślający zasady etyczne, patriotyzm i popularność polskiego historyka wśród młodzieży.

[wychowanie moralne, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LIII/14. Jan Chmieliński, *XI-ty Zjazd lekarzy i przyrodników polskich w Krakowie*, „Łowiczanie” 1911, nr 10, s. 3–4.

Relacja ze zjazdu, obejmująca streszczenia referatów i uchwał, w tym informację o wniosku zrównania praw kobiet i mężczyzn będących „obcymi poddanymi” (z uwagi na potrzeby kształcenia lekarek we wszystkich zaborach).

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

LIII/15. K.R., *Pasterz gromadzki – dobroczyńcą wioski*, „Łowiczanie” 1911, nr 11, s. 1–2.

Sylwetka działacza ludowego Piotra Banasiuka ze wsi Woła Orzechowa. Jego działalność oświatowa wśród dzieci i osób dorosłych miała spowodować, że w miejscowości nie było analfabetów, choć nie działała tam placówka szkolna.

[oświata ludowa]

LIII/16. *Wyjeżdżającym na studia*, „Łowiczanie” 1911, nr 13, s. 1–2; nr 14, s. 1–2.

Rady i wskazówki dla młodzieży z Królestwa Polskiego podejmującej studia wyższe. Studia na galicyjskich uniwersytetach zamiast wyjazdu do ośrodków naukowych w Europie Zachodniej. Niższe koszty utrzymania, możliwość zrzeszania się oraz poznania warunków życia w innym zaborze. Szkoły wyższe w Galicji (uniwersytety w Krakowie i we Lwowie, Politechnika i Akademia Weterynarii we Lwowie, Akademia Rolnicza w Dublanach). Stowarzyszenia młodzieży (postępowe „Życie” i narodowa „Kuźnica”).

[edukacja akademicka]

LIII/17. *Higiena w szkole*, „Łowiczanie” 1911, nr 14, s. 2.

Krytyczna ocena warunków higienicznych w szkołach na ziemiach polskich, z uwagi m.in. na zaniedbania wychowania fizycznego, brak troski o harmonijny rozwój poznawczy i fizyczny, złe programy nauczania.

[rozwój dziecka, wychowanie fizyczne i sport, zdrowie i higiena]

LIII/18. Władysław Łopiński, *Kilka słów w sprawie artykułu „Wyjeżdżającym na studia”*, „Łowiczanie” 1911, nr 15, s. 3–4.

Polemika z dwuodcinkowym artykułem *Wyjeżdżającym na studia*, opublikowanym w nr. 13. i 14. „Łowiczanie” (1911). Autor przywołuje swoje doświadczenia z sześcioletniego okresu studiów na politechnice i uniwersytecie we Lwowie, krytycznie oceniając jakość kształcenia i zakres wykładanych przedmiotów.

[edukacja akademicka]

LIII/19. Roman Markiewicz, *W imię słuszności [cykl]*, „Łowiczanie” 1911, nr 16, s. 1–2; nr 17, s. 2–3; nr 19, s. 2.

Polemika z tekstem Władysława Łopińskiego, *Kilka słów w sprawie artykułu. Wyjeżdżającym na studia*, opublikowanym w nr. 15. „Łowiczanie” (1911). Autor przekonuje, że poziom naukowy studiów w Galicji nie jest niski, chwali również działalność stowarzyszeń studenckich. Szczegółowo omawia studia na politechnice we Lwowie.

[edukacja akademicka]

LIII/20. Roman Starzyński, *Jeszcze w sprawie studiów w Galicji*, „Łowiczanie” 1911, nr 17, s. 4.

Polemika z tekstem Władysława Łopińskiego, *Kilka słów w sprawie artykułu. Wyjeżdżającym na studia*, opublikowanym w nr. 15. „Łowiczanie” (1911). Niesłuszne zarzuty na temat małego zaangażowania młodzieży studiującej w Galicji w pracę oświatową.

[edukacja akademicka]

LIII/21. Wład[ysław] Łopiński, *Odpowiedź na artykuły „W imię słuszności” i „Jeszcze w sprawie studiów w Galicji”*, „Łowiczanie” 1911, nr 20, s. 1–2.

Autor odpowiada na polemiki opublikowane w nr. 16–17. i 19. „Łowiczanie” (1911), przekonując, że argumenty ich autorów miały zbyt często charakter „ad personam”, zaś różnice w ocenie galicyjskich uczelni wynikają z odmiennej oceny politycznej postaw i działań władz austriackich wobec Polaków.

[edukacja akademicka]

LIII/22. *O wycieczce do Pszczelina*, „Łowiczanie” 1911, nr 20, s. 2–3.

Relacja z wycieczki do szkoły rolniczej w Pszczelinie.

[edukacja zawodowa, wycieczki/krajoznawstwo]

LIII/23. Aniela Chmielińska, *Ze zjazdu lekarzy i przyrodników*, „Łowiczanie” 1911, nr 21, s. 2–3.

Uzupełnienie relacji Stanisława Stanisławskiego: „I Zjazd Lekarzy Prowincjonalnych w Łodzi”, opublikowanej w nr. 2. „Łowiczanie” (1911). Referaty dotyczące m.in. funkcjonowania szkół rolniczych. Na temat wzmocnienia roli wychowania fizycznego wśród najmłodszych. Zasady higieny w kształceniu nauczycieli oraz dzieci i młodzieży.

[edukacja zawodowa, wychowanie fizyczne i sport, zdrowie i higiena]

LIII/24. Jan Golis, *Wycieczka do Pszczelina*, „Łowiczanie” 1911, nr 24, s. 6.

Uzupełnienie relacji ze zwiedzania szkoły rolniczej w Pszczelinie, opublikowanej w nr. 20. „Łowiczanie” (1911), o osobiste przemyślenia dotyczące zapewnienia wiejskim dzieciom edukacji w ochronkach i szkołach rolniczych.

[edukacja zawodowa, ochronki, oświata ludowa]

LIII/25. Fr.N., *O poprawnej wymowie*, „Łowiczanie” 1911, nr 25, s. 1–2.

O konieczności uczenia się poprawnej polszczyzny i jej wymowy – również w odniesieniu do młodzieży.

[edukacja zawodowa]

LIII/26. *Stało się*, „Łowiczanie” 1911, nr 26, s. 1–2.

Zamknięcie Szkoły Handlowej w Łowiczu. Zarys historii szkoły. Trudności związane z jej funkcjonowaniem. Reakcje uczniów na zamknięcie placówki.

[edukacja zawodowa, szkoły średnie]

LIII/27. Młot, *Ku pamięci*, „Łowiczanie” 1911, nr 27, s. 1–3.

Wezwanie do zakładania szkół polskich i szerzenia oświaty. Postawy społeczeństwa wobec szkoły. Pogarda wobec ubogich nauczycieli. Obojętność wobec zamknięcia Szkoły Handlowej w Łowiczu w 1911 r.

[edukacja zawodowa, szkoły średnie]

LIII/28. Jadwiga Chrzęszczewska, *Polska choinka*, „Łowiczanie” 1911, nr 29, s. 3.

Autorka zachęca do inspirowania się wzornictwem ludowym w przygotowaniu polskich ozdób choinkowych. Nota redakcyjna wspomina o ozdobach choinkowych wykonanych przez dzieci z ochronek, pokazanych na wystawie w Łodzi w 1910 r.

[edukacja artystyczna, ochronki]

LIII/29. Laszka, *Wszyscy razem*, „Łowiczanie” 1911, nr 30, s. 4.

O dramatycznej sytuacji ubogich uczniów zamkniętej Szkoły Handlowej w Łowiczu.

[edukacja zawodowa, szkoły średnie]

LIII/30. Fr.N., *Skrzynka do listów: Do Szan. Redakcji „Łowiczanie”!*, „Łowiczanie” 1912, nr 1, s. 5–6.

O potrzebie finansowego wspierania oświaty – list zainspirowany zamknięciem Szkoły Handlowej w Łowiczu.

[edukacja zawodowa, szkoły średnie]

LIII/31. *Sprawozdanie z działalności Oddziału Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego w Łowiczu 1911 roku*, „Łowiczanie” 1912, nr 2, s. 6; nr 3, s. 3–4.

W pierwszej części sprawozdania PTK zostały omówione wycieczki zorganizowane przez PTK. Uczestnictwo młodzieży w wyjazdach krajoznawczych. Część druga koncentruje się na działalności sekcji muzealnej PTK.

[wycieczki/krajoznawstwo]

LIII/32. Laszka, *Do was Ojcowie!*, „Łowiczanie” 1912, nr 2, s. 7–8.

Apel skierowany do rodziców z prośbą o finansowe wsparcie edukacji dzieci.

[oświata ludowa]

LIII/33. Aniela Chmielińska, *Do panów Gospodarzy, ich Żon i Córek*, „Łowiczanie” 1912, nr 3, s. 6–7.

Autorka prosi o przekazywanie jej łowickich wycinanek i wszelkich informacji o ich historii, celem zachowania sztuki ludowej oraz przekazania jej etnografom.

[edukacja artystyczna, oświata ludowa]

LIII/34. Ł.Grz., *Hugo Kołłątaj*, „Łowiczanie” 1912, nr 4, s. 2–3.

Artykuł rocznicowy na stuletnią rocznicę śmierci Hugo Kołłątaja – organizatora nauki i oświaty. Działalność oświatowa uczestnika prac KEN.

[edukacja zawodowa, szkolnictwo]

LIII/35. X., *Higiena izb włościańskich*, „Łowiczanie” 1912, nr 5, s. 3–4.

O niskim poziomie higieny w domach wiejskich oraz związanymi z tym problemami zdrowotnymi i wysokim odsetkiem śmiertelności dzieci.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

LIII/36. Laszka, *Do światłej młodzieży wiejskiej na Księstwie*, „Łowiczanie” 1912, nr 5, s. 4.

O korzyściach z kształcenia na przykładzie młodzieży, która ukończyła szkołę rolniczą w Pszczelinie i zachęciła tym samym swoje sąsiadki (11 dziewcząt i ich rodziny) do podjęcia nauki w szkole w Mirosławicach.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

LIII/37. Młoteczek, *Bilans roku minionego w grodzie naszym*, „Łowiczanie” 1912, nr 6, s. 1–2.

Kwestie oświatowe w Łowiczu (zwłaszcza działalność oddziału PTK i bibliotek). Wymagania higieniczne.

[szkolnictwo, zdrowie i higiena]

LIII/38. Mateusz Kaźmierski, *Pouczajmy się wzajem!*, „Łowiczanie” 1912, nr 6, s. 6.

Autor zachęca społeczność wiejską do nauki i kształcenia.

[oświata ludowa, samokształcenie/samowychowanie]

LIII/39. Księżak z pradziada Retkowiak, *[Niech będzie pochw. Jezus Chrystus! – List]*, „Łowiczanie” 1912, nr 7, s. 6–7.

Niezatytułowany list w odpowiedzi na prośbę Anieli Chmieleńskiej, *Do panów Gospodarzy, ich Żon i Córek* („Łowiczanie” 1912, nr 3) – zawiera informacje o łowickich wycieczkach i strojach oraz wezwanie do zachowania zwyczajów oraz przestrzegania tradycji i kultury ludowej.

[edukacja artystyczna, oświata ludowa]

LIII/40. Kleryk, *Jak i kto wychowywał młodzież szkolną*, „Łowiczanie” 1912, nr 7, s. 7.

O rozległej debacie w różnych instytucjach (w tym TP) nad sposobami wychowania młodzieży oraz zasługach szkoły polskiej w tym zakresie.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

LIII/41. Łowiczanie R.S., [*Szanowny Panie Redaktorze! – list*], „Łowiczanie” 1912, nr 9, s. 5–6.

Kolejny niezatytułowany list w odpowiedzi na prośbę Anieli Chmieleńskiej, *Do panów Gospodarzy, ich Żon i Córek* („Łowiczanie” 1912, nr 3) – zawiera informacje o łowickich strojach i zmianach w ich kolorystyce.

[edukacja artystyczna, oświata ludowa]

LIII/42. Marcin Wołek, „*Szukajcie, a znajdziecie*” – *mówił nasz Zbawca (cykl)*, „Łowiczanie” 1912, nr 9, s. 6–7; nr 10, s. 6–7.

Relacja z wycieczki do szkoły rolniczej w Pszczelinie.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa, wycieczki/krajoznawstwo]

LIII/43. F[eliks] Witkowski, *Warszawski Instytut Głuchoniemych i Ociemniałych: warunki przyjęcia*, „Łowiczanie” 1912, nr 10, s. 2–3.

Warunki przyjęcia dzieci i organizacja placówki. Opieka i program nauki. Siły pedagogiczne. Rytm życia placówki. Informacja o zapisach do koedukacyjnej szkoły dla „głuchoniemych przychodzących”.

[pedagogika specjalna]

LIII/44. M.P., *Co nam może dać oświata i współżycie*, „Łowiczanie” 1912, nr 12, s. 4.

O potrzebie rozwijania oświaty i korzyściach z niej płynących – różne sposoby kształcenia i samokształcenia (kursy gospodarcze, prenumerata gazet, zakładanie bibliotek wiejskich, orkiestr i chórów, organizowanie wycieczek).

[oświata ludowa, samokształcenie/samowychowanie, wycieczki/krajoznawstwo]

LIII/45. A.Ch. [Aniela Chmieleńska], *Drużyna: pismo młodzieży ludowej*, „Łowiczanie” 1912, nr 14, s. 1–3.

O nowym czasopiśmie wydawanym przez młodzież – z przeglądem artykułów i obszernymi cytatami z pierwszego numeru.

[czytelnictwo]

LIII/46. *Sprawozdanie za 1911 rok Towarzystwa Wspomagania Ubogich w Łowiczu*, „Łowiczanie” 1912, nr 14, s. 3–4.

Sprawozdanie z prac Towarzystwa, w tym ochrony mającej pod opieką 86 dzieci.

[ochronki]

LIII/47. Mieczysław-Racibor Kączkowski (słuch[acz] Kraj[owej] Akad[emii] Roln[iczej] w Dublanach. Członek „Bratniej Pomocy” i dubl[ańskiego] Koła „Tow[arzystwa] Szkoły Ludowej” i szeregowiec „Straży Ogniowej Ochotniczej w Dublanach”), *Dublany, dnia 4 kwietnia 1912 r.*, „Łowiczanie” 1912, nr 15, s. 4–5.

Autor – student Akademii Rolniczej – przedstawia charakterystykę Dublan, ze szczególnym uwzględnieniem Akademii i stowarzyszeń studenckich („Bratniej Pomocy”, Koła TSL).

[edukacja zawodowa, organizacje młodzieżowe]

LIII/48. *Ogólne zebranie Tow. Kółek Rolniczych im. Staszica*, „Łowiczanie” 1912, nr 15, s. 7.

Relacja z zebrania TKR, w którym wzięło udział ponad 200 delegatów z całego kraju. Za jedną z najważniejszych potrzeb mieszkańców uznano dostęp do oświaty.

[oświata ludowa]

LIII/49. Władysław Grabski, *Powszechne nauczanie w gminie naszej*, „Łowiczanie” 1912, nr 16, s. 1–2.

O możliwości zapewnienia powszechnego dostępu do nauczania w gminie Bąków, na terenie której działa siedem szkół elementarnych, a planuje się otwarcie kolejnych pięciu.

[dostęp do edukacji, edukacja elementarna]

LIII/50. Aniela Chmielińska, *Poznaj swój kraj!*, „Łowiczanie” 1912, nr 17, s. 1–2.

O potrzebie powszechnego kształcenia i poznawania swojego kraju poprzez organizowane wycieczki i wizyty w muzeach. Postulat korzystania z czytelnicy.

[czytelnictwo, oświata ludowa, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LIII/51. *Wystawa pracy kobiety polskiej w Pradze*, „Łowiczanie” 1912, nr 17, s. 3.

Zapowiedź wystawy, z omówieniem jej działów, w tym działu „Pedagogika i Szkolnictwo”, przygotowanego przez Anielę Szycównę.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

LIII/52. Sekcja Muzealna, *Udział Sekcji Muzealnej w Wystawie pracy kobiet polskich w Pradze czeskiej*, „Łowiczanie” 1912, nr 18, s. 2–3.

Prace sekcji muzealnej oddziału PTK w Łowiczu związane z przygotowaniem wystawy pracy kobiety polskiej w Pradze (zapowiedzianej w nr. 17. „Łowiczanie” z 1912). Plany uzupełnienia działu „Pedagogika i Szkolnictwo” o kwestię „wychowania macierzyńskiego”.

[edukacja domowa]

LIII/53. *Po wycieczce do Mirosławic*, „Łowiczanie” 1912, nr 20, s. 3.

Relacja z wycieczki do żeńskiej szkoły rolniczej w Mirosławicach.

[edukacja dziewcząt i kobiet, wycieczki/krajoznawstwo]

LIII/54. Józef Bartoszewski, *Ruch*, „Łowiczanie” 1912, nr 20, s. 3–4; nr 22, s. 3.

Wychowanie fizyczne dziewcząt. Helena Kuczalska-Prawdź – „pionierka rozwoju wychowania fizycznego wśród kobiet”.

[edukacja dziewcząt i kobiet, wychowanie fizyczne i sport]

LIII/55. *Credo*, „Łowiczanie” 1912, nr 21, s. 1–3.

Rola prasy, w tym w kształtowanie kultury czytelniczej.

[czytelnictwo]

LIII/56. *Samobójstwa wśród młodzieży*, „Łowiczanie” 1912, nr 25, s. 1–3.

Problem zachowań suicydalnych młodzieży szkolnej i sposoby ich zapobiegania. Odezwa szkolna w sprawie walki z samobójstwami przy rosyjskim Towarzystwie Ochrony Zdrowia Publicznego („Łowiczanie” 1911, nr 1).

[rozwój dziecka, samobójstwa, zdrowie i higiena]

LIII/57. Fr.N., *Kilka słów na czasie*, „Łowiczanie” 1912, nr 27, s. 1–3.

Zachowania suicydalne wśród młodzieży szkolnej. Czynniki mające wpływ na zachowania samobójcze wśród dzieci i młodzieży, związane m.in. z problemami szkolnymi i zawodowymi. Zapobieganie samobójstwom. Wychowawcze aspekty pracy na rzecz poprawy kondycji psychicznej dzieci i młodzieży.

[samobójstwa, wychowanie przez pracę, zdrowie i higiena]

LIII/58. S. i J., *Wycieczka młodzieży kąpińskiej do Łowicza*, „Łowiczanie” 1912, nr 31, s. 3.

Relacja z wycieczki młodzieży z Kompiny i pobliskich wiosek do Łowicza.

[wycieczki/krajoznawstwo]

LIII/59. Husarz, *Co zawdzięczam wypożyczalni książek w Łowiczu*, „Łowiczanie” 1912, nr 34, s. 3–4.

Autobiograficzna relacja, w której autor przybliżył swoje doświadczenia szkolne: korzyści płynące z czytania, odkrycie wypożyczalni, wspomina również działalność PMS.

[czytelnictwo, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

LIII/60. S., *Młodzież na wakacjach*, „Łowiczanie” 1912, nr 34, s. 6–7.

Sposoby i formy spędzania czasu wolnego przez młodzież. Odpoczynek i jego wpływ na rozwój fizyczny i umysłowy.

[odpoczynek i rekreacja]

LIII/61. Jan Nowakowski, *Z wycieczki do Mirosławic*, „Łowiczanie” 1912, nr 34, s. 7; nr 35, s. 1–2.

Relacja z wycieczki do żeńskiej szkoły rolniczej w Mirosławicach. Autor wyraża poparcie dla równouprawnienia kobiet w zakresie edukacji.

[edukacja dziewcząt i kobiet, wycieczki/krajoznawstwo]

LIII/62. Aniela Chmielińska, *Jak to na wsi*, „Łowiczanie” 1912, nr 36, s. 3.

O negatywnym wpływie braku oświaty na życie i rozwój mieszkańców wsi łowickiej.

[oświata ludowa]

LIII/63. Ślepowron, *Kto winien?*, „Łowiczanie” 1912, nr 39, s. 3–4.

O negatywnych stronach zawodu nauczyciela, przede wszystkim braku docenienia przez uczniów i ich rodziców.

[nauczyciel/pedagog]

LIII/64. D[aniel] Żółtyński, *Kształcenie ludzi czynu*, „Łowiczanie” 1912, nr 42, s. 3; nr 43, s. 3.

Prace ręczne formą aktywizacji młodzieży i ludzi przedsiębiorczych.

[metody nauczania]

LIII/65. Aniela Chmielińska, *Co pisze ksiądz Błaziński*, „Łowiczanie” 1912, nr 43, s. 1–2.

Lisków – szerzenie oświaty wśród dzieci, młodzieży i osób dorosłych. Placówki oświatowe. Szkoła dwuklasowa, do której uczęszczali także uczniowie z okolicznych miejscowości. Działania podejmowane w ochronce – placówce opiekuńczo-wychowawczej.

[edukacja elementarna, ochronki]

LIII/66. Aniela Chmielińska, *Pragnienia gospodarza z lubelskiego*, „Łowiczanie” 1912, nr 44, s. 2–3.

Potrzeby i dążenia ludności wiejskiej na przykładzie wypowiedzi chłopca-samouka Pawła Flisa ze wsi Słupeczno – wśród wielu kwestii pojawia się m.in. równy dostęp do bezpłatnej nauki (od ochronek do szkół wyższych) dla przedstawicieli wszystkich grup społecznych.

[edukacja akademicka, ochronki, oświata ludowa]

LIII/67. Z.N., *O powołaniu artystów i zadaniach sztuki*. (Mowa rektora Jacka Malczewskiego, wygłoszona na inauguracji roku szkolnego w Akademii Sztuk Pięknych dn. 15 b.m.), „Łowiczanie” 1912, nr 45, s. 1–2.

Przedruk mowy rektora Jacka Malczewskiego wygłoszonej podczas inauguracji nowego roku akademickiego w Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. Społeczna rola sztuki. Sztuka w aspekcie religii.

[edukacja akademicka, edukacja artystyczna]

LIII/68. Aniela Chmielińska, *Odpowiedź na list młodych Księżaków, pisany do pani Chmielińskiej*, „Łowiczanie” 1912, nr 47, s. 3–4.

Poparcie Anieli Chmielińskiej dla postanowienia młodzieży o niespożywaniu alkoholu i nieużywaniu wyrobów tytoniowych. Organizacja wycieczek.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, wycieczki/krajoznawstwo]

LIII/69. Maria Janowska nauczycielka z Urzecza, *Skrzynka do listów: Do Sz. Nauczycieli i Nauczycielek wiejskich powiatu łowickiego*, „Łowiczanie” 1912, nr 48, s. 5–6; nr 51, s. 5–6.

Zachęta do przedłużenia zajęć szkolnych i skrócenia ferii świątecznych. Rozwiązanie to miałyby służyć podniesieniu poziomu oświaty i zapewnieniu wiejskim dzieciom zajęć w okresie czterotygodniowych ferii.

[odpoczynek i rekreacja, oświata ludowa]

LIII/70. Aniela Chmielińska, *Śp. Wanda z Karpowiczów Tarczyńska*, „Łowiczanie” 1912, nr 49, s. 6.

Wspomnienie zmarłej Wandy Tarczyńskiej, w tym jej działalności na rzecz powszechnej oświaty. Wypożyczalnia książek założona przez Władysława Tarczyńskiego i sale zajęć „Nazaret” dla ubogich dzieci.

[czytelnictwo, oświata ludowa]

LIII/71. Jerzy Pliszko, *Odpowiedź na list panny Janowskiej*, „Łowiczanie” 1912, nr 50, s. 5.

Polemika z listem Marii Janowskiej („Łowiczanie” 1912, nr 48), w którym zaproponowała ona skrócenie zimowych ferii świątecznych w szkołach wiejskich.

Autor przekonuje, że nauczyciele na wsi potrzebują tego czasu na wypoczynek i samokształcenie.

[nauczyciel/pedagog, samokształcenie/samowychowanie]

LIII/72. Antoni Żochowski nauczyciel z Pilaszkowa, *W odpowiedzi nauczycielce z Urzeczka*, „Łowiczanie” 1912, nr 50, s. 5–6.

Polemika z listem Marii Janowskiej („Łowiczanie” 1912, nr 48), która wysunęła propozycję skrócenia zimowych ferii świątecznych w szkołach wiejskich. Brak wystarczających podstaw do skracania ferii. Postępy w nauce są niezależne od czasu trwania ferii. Odmienne rozumienie roli nauczyciela.

[nauczyciel/pedagog, odpoczynek i rekreacja]

LIII/73. Teofil K[urczak?], *Na czasie*, „Łowiczanie” 1912, nr 50, s. 6.

Poparcie dla pomysłu skrócenia zimowych ferii świątecznych w szkołach wiejskich, zaproponowanego w liście Marii Janowskiej z nr. 48. „Łowiczanie” (1912).

[oświata ludowa]

LIII/74. St. Brzozowski nauczyciel, *Do Szanownej Koleżanki w Urzeczku, w odpowiedzi na list, pomieszczony w nr 48 „Łowiczanie”*, „Łowiczanie” 1912, nr 51, s. 6–7.

Polemika z listem Marii Janowskiej („Łowiczanie” 1912, nr 48) i jej propozycja skrócenia zimowych ferii świątecznych w szkołach wiejskich. Osiągnięcia szkolne dzieci nie zależą od czasu trwania nauki, ale raczej od wysiłków nauczyciela i środowiska rodzinnego.

[nauczyciel/pedagog, odpoczynek i rekreacja, rodzina]

LIII/75. Czesław Motyliński nauczyciel z Bochenia, *Szanownej Koleżance z Urzeczka: odpowiedź*, „Łowiczanie” 1912, nr 51, s. 7.

Polemika z listem Marii Janowskiej („Łowiczanie” 1912, nr 48), którego treść dotyczyła propozycji skrócenia zimowych ferii świątecznych w szkołach wiejskich. Krytyka tego pomysłu.

[nauczyciel/pedagog, odpoczynek i rekreacja]

LIII/76. T., *Księstwo cieszyńskie*, „Łowiczanie” 1912, nr 52, s. 4–5.

Sytuacja społeczno-polityczna w Księstwie Cieszyńskim, omówienie kwestii oświaty, wychowania patriotycznego, a zwłaszcza działalności PMS. Instytucje edukacyjne.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LIII/77. *Nasz dorobek roczny*, „Łowiczanie” 1913, nr 1, s. 1–3.

Organizacja życia społeczno-kulturalnego w Łowiczu (1912 r). – omówiono m.in. otwarcie czteroklasowej szkoły żeńskiej i wycieczki organizowane przez PTK.

[edukacja elementarna, wycieczki/krajoznawstwo]

LIII/78. St.Dr., *Święta w szkole*, „Łowiczanie” 1913, nr 1, s. 6.

Poparcie dla propozycji Marii Janowskiej dotyczące skrócenia zimowych ferii świątecznych w szkołach wiejskich. Polemika z listami nauczycieli krytycznie odnoszącymi się do tego pomysłu. Problemy związane z doskonaleniem zawodowym nauczycieli.

[nauczyciel/pedagog, samokształcenie/samowychowanie]

LIII/79. Antoni Żochowski [nauczyciel z Pilaszkowa], *Jeszcze w sprawie poruszonej przez Nauczycielkę z Urzecza*, „Łowiczanie” 1913, nr 2, s. 6–7.

Kontynuacja polemiki z listem Marii Janowskiej („Łowiczanie” 1912, nr 48). Propozycja skrócenia zimowych ferii świątecznych w szkołach wiejskich. Trudności w funkcjonowaniu szkół na wsi. Baza materialna szkół i jej stan, liczne klasy, niskie uposażenie nauczycieli.

[nauczyciel/pedagog, szkolnictwo]

LIII/80. Aniela Chmielińska, *Ducha wzmacniajmy*, „Łowiczanie” 1913, nr 4, s. 1–2.

Orędzie biskupa Władysława Bandurskiego (określanego jako „Wielki Nauczyciel”), dotyczące m.in. obowiązków względem ojczyzny i narodu.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie, wychowanie religijne]

LIII/81. Maria Janowska, *O szkołach wiejskich*, „Łowiczanie” 1913, nr 4, s. 5.

Polemika z listem Antoniego Żochowskiego („Łowiczanie” 1913, nr 2). Samokształcenie kadry pedagogicznej poprzez lekturę czasopism specjalistycznych. Osobiste doświadczenia nauczycieli. Zachowania rodziców wobec nauczycieli. Brak szacunku wobec nauczycieli – niski status społeczny nauczycieli.

[nauczyciel/pedagog, samokształcenie/samowychowanie]

LIII/82. Aniela Chmielińska, *W jakim celu tworzymy Muzeum w Łowiczu (cykl)*, „Łowiczanie” 1913, nr 5, s. 1–2; nr 6, s. 2–3; nr 7, s. 1–2; nr 9, s. 3–4; nr 10, s. 2–3.

Idea Muzeum PTK Oddział w Łowiczu. W planach organizacja działów m.in. higienicznego, wychowania przedszkolnego oraz działu szkół rolniczych i zawodowych. Zasady wychowania dziecka w biednych rodzinach. Zbiory sztuki ludowej. Kwestie wychowania przedszkolnego. Szkoły rolnicze i zawodowe.

[edukacja artystyczna, zdrowie i higiena]

LIII/83. Cz[esław] Motyliński nauczyciel z Bochenia, *Jesteśmy i będziemy*, „Łowiczanie” 1913, nr 5, s. 3–4.

Dążenie grup nieelitarnych do zdobycia wykształcenia. Konieczność poprawy warunków pracy zawodowej nauczycieli. Właściwie zorganizowana praca z uczniem w procesie nauczania.

[nauczyciel/pedagog, oświata ludowa]

LIII/84. Aniela Chmielińska, *Sprawozdanie działalności Sekcji Muzealnej Oddziału Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego w Łowiczu w 1912 r.*, „Łowiczanie” 1913, nr 6, s. 3–4; nr 7, s. 4.

Omówienie działalności Sekcji Muzealnej PTK Oddział w Łowiczu w 1912 r., w tym m.in. zbierania danych statystycznych dotyczących szkół w Łowiczu, przygotowania tablic edukacyjnych oraz poszerzania zbiorów sztuki ludowej.

[edukacja artystyczna, oświata ludowa]

LIII/85. Marcin Wołek, *O wycieczkach Towarzystwa Krajoznawczego*, „Łowiczanie” 1913, nr 11, s. 1–2.

Wycieczki PTK jako forma powszechnej edukacji. Wycieczka jako metoda nauczania i wychowania uczniów.

[oświata ludowa, wycieczki/krajoznawstwo]

LIII/86. R., *O gniazdo sieroce pod Ciechocinkiem*, „Łowiczanie” 1913, nr 17, s. 3.

Idea założenia instytucji dla osieroconych dzieci na Kujawach.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży]

LIII/87. M.J., *Książki dla dzieci wiejskich*, „Łowiczanie” 1913, nr 18, s. 1–2.

Brak książek dostosowanych do potrzeb dzieci wiejskich. Popularyzacja czytelnictwa wśród dzieci i młodzieży oraz wpływ czytania na rozwój osobowości dziecka i ucznia.

[czytelnictwo, oświata ludowa]

LIII/88. Maria Kołakowska, *Wieś Lisków*, „Łowiczanie” 1913, nr 18, s. 2–3; nr 19, s. 1–2.

Wzorowa wieś Lisków. Inicjatywy społeczne oraz oświatowe. Ochronki i biblioteki Związku Katolickiego. Potrzeba zakładania bibliotek i czytelni. Wzorcowy placówka oświaty rolniczej.

[czytelnictwo, edukacja zawodowa, ochronki]

LIII/89. Witold Kraszewski, *Dzieci bezdomne*, „Łowiczanie” 1913, nr 19, s. 3–4.

Potrzeba instytucjonalnej opieki i wychowania moralnego dzieci bezdomnych w TGS.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, wychowanie moralne]

LIII/90. Aniela Chmielińska, *Co czynić, aby dzieci szanowały rodziców*, „Łowiczanie” 1913, nr 20, s. 1–2

Rola rodziców w rozwoju i edukacji dzieci. Zaangażowanie rodziców w edukację dzieci i młodzieży. Szacunek dla rodziców. O popularności ochronek.

[edukacja domowa, ochronki]

- LIII/91. B., *Zabawy wiejskiej młodzieży*, „Łowiczanie” 1913, nr 20, s. 7–8.
Zjawisko alkoholizmu wśród młodzieży. Sposoby leczenia uzależnień wśród dzieci i młodzieży.
[zdrowie i higiena]
- LIII/92. Witold Kraszewski, *Na szczytny cel*, „Łowiczanie” 1913, nr 24, s. 1–2.
Wezwanie do wsparcia instytucji opiekuńczych i wychowawczych dla bezdomnych dzieci, w tym TGS i warsztatów rzemieślniczych.
[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży]
- LIII/93. M.J., *Nauka elementarna*, „Łowiczanie” 1913, nr 24, s. 2–4.
Potrzeba powszechnego dostępu do kształcenia, który może zapewnić zakładanie szkół elementarnych, w obecnej sytuacji potrzebniejszych od ochronek.
[edukacja elementarna, ochronki]
- LIII/94. K.R. [Karol Rybacki?], *W sprawie powszechnego nauczania*, „Łowiczanie” 1913, nr 25, s. 1–2.
Warunki zakładania i utrzymywania szkół powszechnych. Zadania szkoły w zakresie wychowania patriotycznego.
[edukacja elementarna, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]
- LIII/95. Emo., *Ks. Dr Kazimierz Lutosławski: Skauting jako system wychowania moralnego (Wilno-Warszawa 1913 str. 40)*, „Łowiczanie” 1913, nr 29, s. 4.
Recenzja broszury ks. Kazimierza Lutosławskiego, przedstawiającego ruch skautowy jako formę wychowania moralnego.
[skauting, wychowanie moralne]
- LIII/96. *Jeszcze w kwestii nauczania powszechnego*, „Łowiczanie” 1913, nr 31, s. 2–3.
Powszechny dostęp do kształcenia i jego oponenti. Konieczność wychowania patriotycznego i religijnego ludności wiejskiej. Program nauczania.
[dostęp do edukacji, wychowanie patriotyczne i obywatelskie, wychowanie religijne]
- LIII/97. Witold Kraszewski, *Szkoła zepsucia*, „Łowiczanie” 1913, nr 32, s. 1–2.
O trudach pracy dzieci i konieczności ich moralnego wychowania.
[wychowanie moralne]
- LIII/98. Wasz brat Teofil Wojda, Mieczysławowiak, *Bracia Księżacy!*, „Łowiczanie” 1913, nr 47, s. 2–3.

Kursy rolnicze w Mieczysławowie. Wychodźstwo polskie do Stanów Zjednoczonych. Apel do społeczeństwa, aby korzystać z różnych form edukacji i samokształcenia (m.in. kursy rolne, wycieczki, kółka rolnicze). Lekceważący stosunek do szkół rolniczych.

[edukacja zawodowa, samokształcenie/samowychowanie, wycieczki/krajoznawstwo]

- LIII/ 99. [Maria Karczevska], *Co czytać i jak czytać*, „Łowiczanie” 1913, nr 48, s. 2–3.

Przedruk w całości artykułu Marii Karczewskiej (opublikowanego w dwutygodniku „Ziemianka”). Kształtowanie kultury czytelniczej dziewcząt i kobiet na wsi. Książki pedagogiczne i historyczne.

[czytelnictwo]

- LIII/100. Władysław Bełwicz, *To i owo u nas*, „Łowiczanie” 1914, nr 1, s. 3–4.

Postulat, aby pozytywne wzorce stosunków międzyludzkich przenosić z domu rodzinnego na całą społeczność. Analiza roli plotki w życiu społecznym.

[metody wychowania, rodzina, wychowanie w rodzinie]

- LIII/101. Tomasz Frankowski, *Korespondencje: Władystok*, „Łowiczanie” 1914, nr 6, s. 6–7.

List polskiego nauczyciela z Władystoku. Konieczność budowy i organizacji szkół na wsi. Zasady zatrudniania nauczycieli w trosce o edukację przyszłych pokoleń.

[edukacja elementarna, oświata ludowa]

- LIII/102. *Remiza strażacka – dom społeczny*, „Łowiczanie” 1914, nr 10, s. 1–3.

Życie społeczne Łowicza. Idea budowy „domu społecznego” w Łowiczu, w którym mieściłaby się remiza i siedziby różnych instytucji, m.in. Oddział w Łowiczu WTH, TCL, PTK Oddział w Łowiczu.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, zdrowie i higiena]

- LIII/103. Jan Golis, *Ojciec przyczyną niedołęstwa dzieci*, „Łowiczanie” 1914, nr 16, s. 6.

Relacja ze spotkania ludności wiejskiej z Janem Chmielińskim. Negatywny wpływ alkoholizmu ojca na zdrowie jego dzieci.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

- LIII/104. Zenon, *O szkole i bursach słów kilka*, „Łowiczanie” 1914, nr 17, s. 2–5.

Zarys historii szkół i burs od średniowiecza do współczesności, zakończony prośbą o finansowe wsparcie bursy prowadzonej przez Józefa Sיעińskiego.

[opieka, szkolnictwo]

LIII/105. „*Walka z alkoholizmem*”, „*Łowiczanie*” 1914, nr 18, s. 2–3.

Wydawany w Krakowie kwartalnik społeczno-naukowy „Walka z Alkoholizmem” (red. Jan Szymański). W 1913 r. na jego łamach opublikowano artykuły dotyczące alkoholizmu dzieci i młodzieży. Artykuły m.in.: Stanisława Ciecchanowskiego (*Kilka słów w sprawie alkoholizmu naszej młodzieży szkolnej*) oraz Szczęsnego Bronowskiego (*Dlaczego dzieciom nie należy dawać alkoholu*).

[zdrowie i higiena]

LIII/106. *Kronika miejscowa: Towarzystwo Czytelni i Biblioteki*, „*Łowiczanie*” 1914, nr 20, s. 5–6.

Relacja z pierwszego zebrania oficjalnie zarejestrowanego Towarzystwa Czytelni i Biblioteki. Przemówienie Stanisława Stanisławskiego – zarys historii Towarzystwa. „Bezpartyjny” charakter Biblioteki (również w odniesieniu do próby przejścia Czytelni przez PMS). Władze Towarzystwa.

[czytelnictwo]

LIII/107. Bazyli Andrzejewski, Emil Balcer, Maria Brzozowska, Aniela Chmielińska, Karol Hass, Kazimierz Kiślański, Adam Madaliński, Romuald Oczykowski, Maria Oczykowska, Edmund Schmidt, Władysław Tarczyński, Franciszek Trawiński [byli członkowie Zarządu Polskiej Młodzieży Szkolnej w Łowiczu], *W odpowiedzi p. Dr. Stanisławskiemu na jego przemówienie w dniu zebrania organizacyjnego Towarzystwa Czytelni i Biblioteki w Łowiczu*, „*Łowiczanie*” 1914, nr 21, s. 6–7.

Polemika z przemówieniem Stanisława Stanisławskiego („*Łowiczanie*” 1914, nr 20). Osiągnięcia PMS w Łowiczu. Polemika z tezą o próbie przejścia przez PMS Czytelni. Uznanie Stanisława Stanisławskiego dla działań PMS.

[organizacje młodzieżowe, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

LIII/108. K.R. [Karol Rybacki?], *Wrażenia z wycieczki do Mirosławic*, „*Łowiczanie*” 1914, nr 22, s. 2–4.

Relacja z wycieczki do Mirosławic, w tym zwiedzania żeńskiej szkoły rolniczej.

[edukacja dziewcząt i kobiet, wycieczki/ krajoznawstwo]

LIII/109. [Stanisław] Stanisławski, *Małe sprostowanie i odpowiedź na „odpowiedź panu Stanisławskiemu”*, „*Łowiczanie*” 1914, nr 22, s. 6–7.

Polemika z listem byłych członków Zarządu PMS w Łowiczu („*Łowiczanie*” 1914, nr 21) – autor przekonuje, że to kolejny atak na czytelnię. Czytelnia funkcjonująca na zasadzie stowarzyszenia. Towarzystwo Biblioteki Publicznej i Czytelni w Łowiczu.

[czytelnictwo, organizacje młodzieżowe, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

LIII/110. *Nauczanie powszechne*, „Łowiczanie” 1914, nr 23, s. 2–3.

Poparcie przez grupy nieelitarnie postulatów powszechnego dostępu do edukacji. Polaryzacja postaw inteligencji odnośnie do tej kwestii.

[oświata ludowa]

LIII/111. „Ten sam”, *Nieco o restaurowaniu zabudowań szkolnych na wsi*, „Łowiczanie” 1914, nr 24, s. 1–2; nr 25, s. 2–3.

Formalne i finansowe aspekty odnawiania budynków szkół wiejskich oraz o realiach tego procesu.

[oświata ludowa]

LIII/112. Zenon, *Goście z Łodzi*, „Łowiczanie” 1914, nr 25, s. 3–5.

Wycieczka uczennic z pensji Heleny Miklaszewskiej do Łowicza.

[wycieczki/krajoznawstwo]

LIII/113. Maria Janowska, *W sprawie szkół wiejskich*, „Łowiczanie” 1914, nr 26, s. 1–2.

Krytyka rozwiązań dotyczących rozpoczynania roku szkolnego w szkołach miejskich i wiejskich. Brak możliwości rozpoczynania zajęć szkolnych przez dzieci miejskie i wiejskie w jednym terminie (obciążenie dzieci ze wsi pracami polowymi).

[edukacja dziewcząt i kobiet, oświata ludowa]

LIII/114. F. Borysławski, *Kobiety a poziom inteligencji naszych sfer rzemieślniczych*, „Łowiczanie” 1914, nr 30, s. 1–2.

Rzemieślnicy – grupa społeczna o niskim poziomie wykształcenia. Brak zainteresowania wykształconych dziewcząt i kobiet zawieraniem małżeństw z rzemieślnikami.

[edukacja dziewcząt i kobiet]

LIII/115. Zenon, *Dziatwa z Łodzi w Łowiczu*, „Łowiczanie” 1914, nr 30, s. 3–5.

Wycieczka dzieci ze szkół łódzkich do Łowicza.

[wycieczki/krajoznawstwo]

LIII/116. „Nauczyciel”, *Położenie materialne nauczycieli łowickich*, „Łowiczanie” 1914, nr 45, s. 1.

Dramatyczna sytuacja materialna nauczycieli łowickich i ich rodzin – brak wypłaty wynagrodzenia. Zapomogi dla nauczycieli przyznawane przez dyrekcję szkolną.

[nauczyciel/pedagog]

LIII/117. *O organizacji władz wojskowych*, „Łowiczanie” 1914, nr 50, s. 2–3.

Organizacja dowództwa wojskowego na ziemiach polskich, a zwłaszcza w okręgu łódzkim. Rozporządzenie o wyłączeniu ze służby wojskowej uczniów szkół średnich poniżej 18. roku życia (do momentu ukończenia nauki szkolnej).

[szkoły średnie]

LIII. „Łowiczanie” II

Łowicz 1918

W 1918 r. w czasopiśmie brak tekstów poświęconych edukacji i spełniających kryteria niniejszej bibliografii.

LIV. „Miesiąc Ilustrowany”

Warszawa 1912–1913

LIV/1. Wojciech Biega, *My a Rusini*, „Mies. Il.” 1912, nr 1, s. 57–70.

Relacje polsko-ukraińskie w drugiej połowie XIX i na początku XX w. Problemy wynikające ze styku narodów i kultur. Położenie geograficzne, tradycja, stosunki społeczno-polityczne i religia obu narodów. Charakterystyka szkolnictwa polskiego (Galicja) i ukraińskiego. Język wykładowy w szkołach polskich i ukraińskich.

[języki i autonomia narodowa w edukacji, szkolnictwo, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LIV/2. *Sport*, „Mies. Il.” 1912, nr 3, s. 275–278.

Wystawa przemysłowo-sportowa zorganizowana na Agrykoli w Warszawie (1912 r.). Stosunek Polaków do sportu i ich opinie na temat wystawy. Zagadnienie fizycznego rozwoju młodzieży. Popisy gimnastyczne młodzieży. Zasługi kierowników zakładów gimnastycznych i nauczycieli gimnastyki w polskich szkołach.

[popularyzacja wiedzy pedagogicznej, wychowanie fizyczne i sport]

LIV/3. *Śp. Bolesław Prus (Al. Głowacki)*, „Mies. Il.” 1912, nr 3, s. 281–282.

Bolesław Prus jako działacz społeczny, propagator turystyki, a także członek TKL w Warszawie. Inicjatywy społeczne pisarza.

[kolonie i półkolonie, wycieczki/krajoznawstwo]

LIV/4. *50-lecie Szkoły Głównej*, „Mies. Il.” 1912, nr 8, s. 760–761.

Przebieg uroczystości jubileuszu 50-lecia Szkoły Głównej w Warszawie. Uczelnia oraz jej znaczenie w rozwoju polskich elit i nauki polskiej.

[edukacja akademicka]

LV. „Młot”

Warszawa 1910

tytuł poprz. CXII. „Trybuna”

tytuł nast. CXXXIV. „Wolna Trybuna”

LV/1. *Złamanie solidarności*, „Młot” 1910, nr 2, s. 10.

Sytuacja młodocianych i młodych robotników oraz ich strajk w warszawskich fabrykach tkackich. Niechęć dorosłych robotników wobec aspiracji chłopców i młodych mężczyzn zatrudnionych w zakładach włókienniczych. Ocena protekcyjnego traktowania młodych przez starszych tkaczy – to przejaw dawnej, hierarchicznej mentalności cechowej.

[aktywność młodzieży, prawa dziecka]

LV/2. *Prostytucja jako odwrotna strona nędzy robotniczej*, „Młot” 1910, nr 8, s. 10.

Ekonomiczne uwarunkowania prostytucji kobiet i niepełnoletnich dziewcząt. Nierząd jako poważny problem społeczny i moralny.

[przemoc wobec dzieci i młodzieży]

LV/3. A[dolf] Warski [Adolf Jerzy Warszawski], *Oświata ludowa w Dumie*, „Młot” 1910, nr 16, s. 1–2.

Opinie na temat polityki Rosji wobec szkolnictwa ludowego, w tym ograniczania prawa posługiwania się w szkołach językiem narodowym, innym niż rosyjski. Krytyka rosyjskiego nacjonalizmu w sprawach oświaty oraz ugodowej postawy polskich posłów.

[polityka oświatowa, szkolnictwo]

LV/4. *Z widowni politycznej. Szkolnictwo początkowe w Dumie*, „Młot” 1910, nr 17, s. 2–3.

Krytyka dyskusji nad projektem ustawy dotyczącej oświaty w Dumie. Zdaniem autora projekt zaprzecza założeniom szkoły obowiązkowej, bezpłatnej, świeckiej, zapewniającej swobodę nauczania, dostosowanej do potrzeb wszystkich narodowości, dostępnej dla każdego dziecka.

[polityka oświatowa, szkolnictwo]

LVI. „Myśl Katolicka”

Częstochowa 1908–1914

LVI/1. *Nowy ogólny regulamin dla seminariów włoskich we Włoszech*, „Myśl Kat.” 1908, nr 6, s. 41.

Regulamin papieża Piusa X dla seminariów we Włoszech. Wydawnictwo drukarni Watykanu. 169 przepisów sformułowanych w języku włoskim.

[szkolnictwo, wychowanie religijne]

LVI/2. *Ze źródeł obcych zebrał Seismograf, Kilka myśli o „Religii Przyszłości”, kielkującej w Ameryce*, „Myśl Kat.” 1908, nr 8, s. 58–59; nr 9, s. 66–67.

Nowe prądy religijne płynące ze Stanów Zjednoczonych. Doskonalenie zawodowe dziewcząt i chłopców. System nauczania w seminariach niekatolickich.

[szkolnictwo, wychowanie religijne]

LVI/3. *Rady i przestrogi Kardynała Cavagnis’a – zlaicyzowanie szkół*, „Myśl Kat.” 1908, nr 10, s. 73–75.

Zlaicyzowana szkoła jako miejsce sprzyjające szerzeniu propagandy masonskiej. Szkoła pozbawiona idei religijnej – szkołą ateistyczną. Wychowanie w szkole. Obowiązki względem siebie i bliźnich. Wpajanie dzieciom poczucia obowiązku.

[szkolnictwo, wychowanie religijne]

LVI/4. *Jan Lubicz, Jątrząca rana*, „Myśl Kat.” 1908, nr 16, s. 124–125.

Walka o nauczanie religii w szkole polskiej. Wyznaniowy charakter szkolnictwa. Liberalne prądy w społeczeństwie. System nauczania w szkołach jezuickich. Religia w szkołach. Środowisko rodzinne a wychowanie. Błędy w wychowaniu. Edukacja moralna dzieci i młodzieży szkolnej. Nauczyciele bezwyznaniowi a polityka kadrowa. Szkoły z internatem i bez niego.

[szkolnictwo, wychowanie moralne]

LVI/5. *Z dziejów powstania szkół pijarskich. Studium przez ks. [Joseph] Timon-David*, „Myśl Kat.” 1908, nr 17, s. 133–134; nr 18, s. 149–150; nr 20, s. 157–158; nr 23, s. 180–181; nr 24, s. 188–189; nr 25, s. 196–197; nr 26, s. 204; nr 27, s. 211–212; nr 28, s. 219–220; nr 30, s. 237–238; nr 32, s. 253–254; nr 34, s. 268–269; nr 37, s. 292–293; nr 38, s. 301; nr 39, s. 309–310; nr 43, s. 341–342; 1909, nr 1, s. 4–5; nr 2, s. 13–14; nr 4, s. 28–29; nr 6, s. 44–45; nr 8, s. 60–61; nr 12, s. 92–93; nr 13, s. 100–101; nr 14, s. 108–109; nr 15, s. 117; nr 16, s. 124–125; nr 17, s. 133–134; nr 19, s. 149; nr 20, s. 156; nr 22, s. 172–173; nr 23, s. 180–181; nr 24, s. 188–189; nr 25, s. 197; nr 26, s. 204–

205; nr 30, s. 237–238; nr 33, s. 261; nr 40, s. 316–317; nr 45, s. 356–357; nr 46, s. 363–364; nr 47, s. 371–372; 1910, nr 11, s. 107–108; nr 19, s. 189; nr 20, s. 196–197; nr 25, s. 249–250; nr 27, s. 267–268; nr 28, s. 288; nr 29, s. 288; nr 31, s. 307–308; nr 33, s. 316; nr 34, s. 339; nr 35, s. 348–349; nr 36, s. 357–358; nr 42, s. 417–418; nr 43, s. 426–427; nr 44, s. 436–437; nr 45, s. 448; nr 46, s. 457–458; 1911, nr 3, s. 23–24; nr 4, s. 33–34; nr 5, s. 44–45; nr 6, s. 55; nr 7, s. 67; nr 8, s. 76–77; nr 9, s. 84–85; nr 10, s. 93–94; nr 11, s. 105–106; nr 13, s. 124–125; nr 14, s. 137–138; nr 17, s. 165–166; nr 19, s. 185–186; nr 21, s. 204–205; nr 23, s. 224–225; nr 24, s. 234–235; nr 25, s. 244–245.

Zakon pijarów (Zakon Kleryków Regularnych Ubogich Matki Bożej Szkół Pobożnych) – historia, działalność, zakładane szkoły. Uniwersytet w Alcalá. Personel nauczycielski. Popularność szkół pijarskich na Morawach. Baza materialna szkół pijarskich, liczba uczniów, głosy krytyki. Wizytacja szkół. Życie założyciela i wizerunek współczesnych zakonników. Szkoły we Włoszech. Kształtowanie wrażliwości religijnej dziecka.

[edukacja akademicka, szkolnictwo]

LVI/6. *O szkołę*, „Myśl Kat.” 1908, nr 18, s. 137–139.

O potrzebie szkoły polskiej. Publiczna szkoła polska i jej błędy wynikające przede wszystkim z braku oparcia w Kościele. Szkoły ogarnięte duchem protestanckim. Nadużycia w Kościele. Obrona szkoły wyznaniowej. Międzywyznaniowy charakter szkół – cechy charakterystyczne. Kryteria wyboru szkoły przez rodziców. Kasata szkół zakonnych. Wizerunek nauczyciela.

[szkolnictwo, wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

LVI/7. Rawita [Franciszek Gawroński], *Z powodu zachwalania naszemu społeczeństwu organizacji zwanej „Sillon”*, „Myśl Kat.” 1908, nr 20, s. 153–155.

„Sillon” (ruch demokratyczny) w szkole średniej utrzymywanej przez kongregację Mariawitów w Paryżu. Marek Sangnier. Omawianie z uczniami w klasach wyższych spraw społecznych, przygotowanie młodzieży do realnego życia. Zarzuty czynione „Sillonowi”, że popycha dzieci do działalności politycznej i chce ograniczyć zakres działalności Kościoła.

[szkolnictwo, wychowanie religijne]

LVI/8. Grażyna, *Do czynu!, do dzieła!*, „Myśl Kat.” 1908, nr 21, s. 164–165.

Nauka czytania. Urozmaicanie nauki czytania, pobudzanie do myślenia, do łączenia dźwięków, liter, sylab i słów. Księgarnie przy parafiach.

[czytelnictwo, metody nauczania, oświata ludowa]

LVI/9. *Odezwa Episkopatu Francuskiego w sprawie neutralności szkolnej*, „Myśl Kat.” 1908, nr 29, s. 229–230; nr 33, s. 262.

Moralne i religijne wychowanie dzieci. Poszanowanie przekonań i uczuć rodziców. Neutralność wyznaniowa w szkole i jej wrogowie. Ojcowie broniący neutralności szkolnej. Rodzice mają prawo domagać się, by szanowano ich przekonania.

[szkolnictwo, wychowanie religijne, wychowanie w rodzinie]

LVI/10. Jan Popiel, *O nieuctwie katechizmowym*, „Myśl Kat.” 1908, nr 30, s. 233.

Brak dobrych podręczników do nauki religii. Domowa katechizacja. Religia w szkole średniej. Zadania katechetów. Postulat posiadania w domu katechizmu.

[wychowanie religijne]

LVI/11. Witold Czeczott, *Gdzie lekarstwo?*, „Myśl Kat.” 1908, nr 34, s. 265.

Nauka religii w szkole. Kształtowanie moralności społecznej. Bezwyznaniowa szkoła we Francji.

[szkolnictwo, wychowanie moralne, wychowanie religijne]

LVI/12. K[onstanty] Majewski, *Nieco w kwestii litewskiej*, „Myśl Kat.” 1908, nr 34, s. 266; nr 36, s. 382–383.

Oskarżenia Polaków o systematyczne wynaradawianie Litwinów. Nauka czytania po polsku jako sposób na przekazywanie wiary. Nauka czytania dla dzieci. Nauka pacierza i katechizmu.

[czytelnictwo, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LVI/13. *Hejże na Kościół!*, „Myśl Kat.” 1908, nr 35, s. 277–278.

Francuskie prawo szkolne z 1882 r. Programy szkolne. Obowiązki nauczyciela w kwestii religijności uczniów. O neutralności światopoglądowej szkoły we Francji. Nauka we francuskich szkołach niższych. Młodzież w liceach. Francuska polityka oświatowa.

[szkolnictwo, wychowanie religijne]

LVI/14. *Odgłosy uniwersyteckie*, „Myśl Kat.” 1908, nr 36, s. 283–285.

Uniwersytety bastionami bezwyznaniowości i zacieklego antyklerykalizmu. Profesoro- wie wrogo usposobieni do Kościoła. Obrady profesorów niemieckich w Jenie na temat spraw uniwersyteckich (wrzesień 1908 r.). Swoboda i niezależność badań naukowych. Uniwersytety katolickie. Awantury antyklerykalnej młodzieży akademickiej. Związek Katolickiej Młodzieży Uniwersyteckiej „Polonia” w Krakowie i jego zadania.

[edukacja akademicka, wychowanie religijne]

LVI/15. *Cudzą krzywdą*, „Myśl Kat.” 1908, nr 37, s. 292–293.

Odczyt o szkole wygłoszony na zebraniu delegatów Związku Katolickiego (styczeń 1908 r.). Sprawa funduszy pojezuickich, zabranych po kasacie zakonu. Skutki reformacji dla oświaty.

[szkolnictwo]

LVI/16. *Duch rad ewangelicznych jest potrzebą społeczną*, „Myśl Kat.” 1908, nr 37, s. 293–294; nr 38, s. 302.

Prawodawstwo norweskie. Zakonnice katolickie z Kongregacji św. Józefa w Drammen i ich działalność oświatowo-społeczna.

[oświata ludowa, szkolnictwo].

LVI/17. *Trujące fale*, „Myśl Kat.” 1908, nr 40, s. 315–317.

Zepsucie moralne we wszystkich warstwach społecznych. Niewłaściwe rozmowy psują dobre obyczaje. Rozwój neurastenii i hysterii wynikiem czytania nieodpowiednich lektur. Selekcja książek polecanych dla dzieci i młodzieży. O wpływie rewolucyjnej beletrystyki. Powieści Wiktora Hugo, Georges Sand i Eugeniusza Sue. Moralność rodziny podstawą moralności społeczeństw. Decydujący wpływ kobiety na moralność rodziny. Bojkot niemoralnych sztuk i powieści.

[czytelnictwo, rodzina, wychowanie moralne]

LVI/18. *Przyczynek do kwestii żydowskiej*, „Myśl Kat.” 1908, nr 41, s. 322–323; nr 43, s. 339–340.

Praktyka chrzczenia dzieci żydowskich. Ceremonia chrztu Żyda – ujęcie teoretyczne. Małżeństwa mieszane. Ruch konwersyjny Żydów.

[rodzina, wychowanie religijne]

LVI/19. *O prawa rozumu*, „Myśl Kat.” 1909, nr 1, s. 4.

Relacja z uroczystości otwarcia uniwersytetu katolickiego w Madrycie. Refleksje dotyczące potrzeb wiary, wymagań rozumu i poszukiwaniu prawdy jako zadania uniwersytetu.

[wychowanie religijne]

LVI/20. *Ośmiogodzinny dzień pracy*, „Myśl Kat.” 1909, nr 5, s. 33–34; nr 6, s. 41–42.

Redukcja godzin pracy zmniejszająca wyzysk robotnika. Intensywność pracy, godna płaca. Zdrowie fizyczne i moralne robotników. Życie rodzinne. Ośmiogodzinny dzień pracy pozwala na poświęcenie więcej czasu wychowaniu dzieci, uczestnictwu w nabożeństwach kościelnych.

[rodzina, zdrowie i higiena]

LVI/21. *Co mówi Henryk Jolle o stowarzyszeniach i dziełach międzywyznaniowych?*, „Myśl Kat.” 1909, nr 7, s. 51–52.

Wychowawcy świeccy. Postulat, aby rodzice zwracali większą uwagę na swoje dzieci i starannie wybierali osoby, którym powierzają potomstwo podczas swojej nieobecności.

[wychowanie w rodzinie]

LVI/22. K[onstanty] Majewski, *Postuchajmy, co mówi druga strona!*, „Myśl Kat.” 1909, nr 8; nr 9, s. 67–69; nr 11, s. 82–83; nr 12, s. 90; nr 13, s. 97–98.

Nienawiść i pogarda narodowców dla języka litewskiego. Szkoła odpowiadająca wymaganiom rodziców. Język żmudzki. Pensjonaty żeńskie. Zaniedbania wobec języka polskiego. Polacy i Litwini. Język polski narzucany przemocą. Zakaz używania języka litewskiego. Krytyka bezcelowej walki między dwoma narodami. Krzywdy doznane przez Litwinów od Polaków.

[język i autonomia narodowa w edukacji]

LVI/23. Kazimierz Lubecki, *Moralność w sztuce*, „Myśl Kat.” 1909, nr 10, s. 73–74; nr 11, s. 81.

Przykłady niemoralności w sztuce: spektakl, w którym bohaterka starała się usunąć ciężę, czy przedstawienie zawierające publiczną deklarację miłości kobiety do kobiety. O roli moralności w sztuce.

[wychowanie moralne]

LVI/24. J[an] Popiel, *Precz z deprawacją!*, „Myśl Kat.” 1909, nr 10, s. 75.

Powrót młodzieży do Kościoła jako zadanie stawiane rodzicom i wychowaniu domowemu. Niezastąpiona rola rodziców w wychowaniu religijnym dzieci i młodzieży.

[wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

LVI/25. *Szkoła neutralna wobec prawa natury*, „Myśl Kat.” 1909, nr 15, s. 115–116.

Krytyka szkoły neutralnej religijnie – jako sprzecznej z prawem bożym, prawami dziecka, rodziców, nauczycieli i społeczeństwa. Szkoła neutralna światopoglądowo. Rozpatrywanie tej sprawy wobec stanowiska władzy Kościoła, prawa natury i wobec wymagań sumienia. Antysemicki kontekst walki o szkołę wyznaniową.

[szkolnictwo]

LVI/26. N.H., *Kardynalny błąd naszej akcji*, „Myśl Kat.” 1909, nr 16, s. 121.

Poparcie katolików dla szkoły bezwyznaniowej w imię gwarantowania praw mniejszości. Krytyka takiego stanowiska jako braku konsekwencji.

[szkolnictwo]

LVI/27. M.C., *Kościół i nacjonalizm*, „Myśl Kat.” 1909, nr 22, s. 171–172.

Laicyzacja życia publicznego. Promowanie wychowania katolickiego prowadzonego poprzez osoby duchowne i szkoły wyznaniowe. Zwrócenie uwagi na to, kim są wychowawcy świeccy, w których ręce rodzice oddają swoje dzieci. Ostrzeżenie przed zgubnymi skutkami nieporadności wychowawczej rodziców. Antysemityzm jako obrona polskości.

[nauczyciel/pedagog, wychowanie religijne]

LVI/28. L. Romer, *Spoleczne rany*, „Myśl Kat.” 1909, nr 25, s. 194–195.

Zalecenie, aby czytać dzieciom książki religijne. Poglębianie więzi z dzieckiem. Nauka wspólnej modlitwy i rozmów o religii.

[czytelność, wychowanie religijne]

LVI/29. M.D., *Ruch religijny we Francji*, „Myśl Kat.” 1909, nr 31, s. 242–243.

Kwestia reformy szkolnictwa we Francji. Rewizja podręczników szkolnych. Obowiązki nauczyciela. Neutralność szkoły. Bezpłatne nauczanie powszechne od szkół elementarnych do uniwersytetu. Postulat zakładania szkół zawodowych. Wolność religijna.

[edukacja zawodowa, szkolnictwo]

LVI/30. A.R., *Pewien gatunek roztoczu religijnego*, „Myśl Kat.” 1909, nr 32, s. 249–251.

Zasady wiary oraz życia religijnego wyznawane przez wiernych Kościoła katolickiego. Walka z laicyzacją. Antysemityzm. Negacja świeckiego charakteru wartości etycznych.

[wychowanie religijne]

LVI/31. Jan Lubicz, *Czy jesteśmy kulturalni?*, „Myśl Kat.” 1909, nr 35, s. 273–275.

Zdemokratyzowane i ześwieczone społeczeństwa, które odsunęły Kościół od wpływu na wychowanie i powierzyły je instytucjom świeckim. Bezwzględna degeneracja moralna, którą powstrzymać mógł jedynie „powrót do wartości religijnych”.

[wychowanie religijne]

LVI/32. Ranier, *Rzym, 4 września, Ojciec święty szkolnictwo. Wszecświatowa walka przeciwko szkole katolickiej*, „Myśl Kat.” 1909, nr 37, s. 293–294.

Instytut Biblijny w Rzymie. Lokalizacja. Obrona ideałów katolickich. Szczegóły z Francji, Niemiec, Turcji. Neutralność w szkołach i instytucjach społecznych. Walka z katolicyzmem.

[szkolnictwo]

LVI/33. B., *Biblioteka słowiańska w Belgii*, „Myśl Kat.” 1909, nr 38, s. 299–300.

Uczniowie kolegium jezuickiego w Belgii – album zawierający relację z ważnych wydarzeń roku szkolnego. Biblioteka Bollandystów. Księgi słowiańskie. Dzieła archeologiczne i historyczne. Biblioteka słowiańska w Belgii przy bibliotece Bollandystów.

[biblioteki i czytelnie]

LVI/34. T.B., *Jak dźwignęła się Dania*, „Myśl Kat.” 1909, nr 40, s. 314–315.

Kopenhaski prof. Mikołaj Fryderyk Seweryn Grundtwig i szkoły ludowe prywatne. Przyczyny obniżenia poziomu moralnego narodu. Praca dzieci – szkoły

początkowe. Wykształcenie elementarne. Powstanie i program szkół ludowych. Internat. Koszty edukacji. Szkoła duńska jako instytucja kształcąca i umoralniająca grypy nieelitarne.

[oświata ludowa, szkolnictwo]

LVI/35. N.F., *Z żydowskiego świata*, „Myśl Kat.” 1909, nr 41, s. 322–323; nr 42, s. 330–331.

Strajki szkolne i religijne. Postulat lepszego żywienia uczniów i zredukowania ilości godzin lekcji. W Hebronie strajk szkoły rabinów. W Jerozolimie strajk szkoły technicznej „Powszechnego Związku Izraelskiego” z żądaniem podniesienia jakości posiłków, ciepłych ubrań, zmniejszenia godzin pracy. Aktywny udział Żydów w ruchach rewolucyjnych Turcji, np. Bagdadzie (uczestniczyli w manifestacjach liberalnych). Scentralizowanie sił żydowskich w Palestynie.

[szkolnictwo, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LVI/36. K[onstanty] Majewski, *Język polski w kościołach litewskich*, „Myśl Kat.” 1909, nr 43, s. 338; nr 44, s. 345–347; nr 45, s. 354–355; nr 46, s. 361–362; nr 52, s. 412.

Sytuacja w Kościele na Litwie. Polityka wynaradawiania. Treść skarg i zarzutów w tej sprawie prezentowane w artykule. Wypieranie języka litewskiego przez Kościół, który na Litwie stał się narzędziem polonizacji. Prawa narodowe.

[język i autonomia narodowa w edukacji]

LVI/37. *Odezwa do Braci Rodaków duchownych i świeckich*, „Myśl Kat.” 1909, nr 43, s. 340–341.

Odezwa ks. Józefa Sebastiana Pelczara, biskupa przemyskiego, nadesłana do redakcji „Myśli Katolickiej”. Religia katolicka i jej znaczenie dla jednostki i rodzin. Zdolni kapłani na stanowiskach profesorów teologii czy kierowników seminariów. Seminarium rzymskie. Potrzeba zakładów edukacyjnych dla kapłanów. Instytut Naukowy w Rzymie (Hospicjum polskie papieskie) – zadania i organizacja zakładu.

[edukacja akademicka, rodzina, wychowanie religijne]

LVI/38. *Przemówienie Juliusza hr. Ostrowskiego na ogólnym zebraniu Konferencji św. Wincentego*, „Myśl Kat.” 1909, nr 51, s. 401–402.

Promowanie wychowania katolickiego prowadzonego poprzez osoby duchowne i szkoły wyznaniowe. W artykule wyrażono brak wiary w zdolność rodziców do wychowania dzieci, preferowano przekazywanie tego zadania szkole wyznaniowej, jako najlepiej chroniącej przed złymi wpływami otoczenia.

[wychowanie religijne, rodzina]

LVI/39. T., *Wyznaniowość organizacji społecznych*, „Myśl Kat.” 1909, nr 51, s. 403–404; nr 52, s. 408–410.

Akcja katolicka we Włoszech. Zjazd we Florencji. Akcja Związku Katolickiego we Włoszech rozpoczęta w Bergamo. Szkoły katolickie i wykład religii. Kółka młodzieży.

[szkolnictwo]

LVI/40. L. Romer, *Wyznaniowość szkół*, „Myśl Kat.” 1909, nr 52, s. 409–411.

Na temat wyznaniowego charakteru szkolnictwa (szkoła katolicka). Szkoła neutralna, międzywyznaniowa, zlaicyzowana. Zadania i organizacja. Czym grozi szkoła neutralna? Małoletni zbrodniarze i przestępcy. Artykuł o zabarwieniu antysemickim i antimasońskim.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, szkolnictwo, wychowanie religijne]

LVI/41. K[onstanty] Majewski, *Język polski w kościołach litewskich*, „Myśl Kat.” 1910, nr 1, s. 3–4; nr 2, s. 12–14; nr 12, s. 114–115; nr 14, s. 135–136; nr 15, s. 146–147; nr 16, s. 154–155; nr 19, s. 185–187; nr 22, s. 215–217; nr 24, s. 235–236; nr 25, s. 244–245; nr 26, s. 255–256; nr 27, s. 265–266; nr 28, s. 275–276; nr 29, s. 285–286; nr 33, s. 326–328; nr 34, s. 335–336; nr 35, s. 344–345; nr 36, s. 354–356; nr 40, s. 394.

Propaganda polska wprowadzana do kościołów na Litwie. Konflikt między kapłanami polonizatorami a Litwinami. Polski charakter szkoły zależnej od duchowieństwa. Szkoła miejscem polonizowania Litwinów. Postępowanie kapłanów Polaków wobec narodu litewskiego.

[język i autonomia narodowa w edukacji, szkolnictwo]

LVI/42. Herzogenbush, *Szkolnictwo w Holandii*, „Myśl Kat.” 1910, nr 4, s. 35–36.

Protestanckie szkolnictwo holenderskie. Wolność nauczania pod warunkiem kontroli rządu w kwestii odpowiedzialności naukowej i moralnej personelu nauczycielskiego (1857 r.). Uznanie praw szkolnictwa prywatnego. Prywatne nauczanie początkowe. Nauczanie w szkołach średnich. Programy szkół niższych. Personel nauczycielski i dyplomy rządowe. Niezależne szkolnictwo wyznaniowe.

[edukacja elementarna, szkolnictwo, szkoły prywatne]

LVI/43. M.L., *Walka szkolna we Francji*, „Myśl Kat.” 1910, nr 5, s. 46–47.

Walka o szkołę w parlamencie francuskim. Postulat świeckości szkoły traktowany jako dążenie, aby szkoła publiczna stała się narzędziem zniszczenia Kościoła. Silny opór ze strony katolików. Nauczanie państwowe i wyznaniowe. O wyższości nauczania moralnego. Potrzeba jedności w obozie katolickim.

[szkolnictwo, wychowanie moralne]

LVI/44. Kazimierz Lubecki, *Pokłosie z Krakowa (Korespondencja własna)*, „Myśl Kat.” 1910, nr 11, s. 106–107; nr 23, s. 227–228.

Akademicka Sodaliczka Mariańska i organizowane przez nią odczyty, posiedzenia apologetyczne, skierowane do młodzieży uniwersyteckiej. Stowarzyszenie Matek Chrześcijańskich i pogadanki o chrześcijańskim wychowaniu dzieci. Akademicki Związek Katolickiej Młodzieży Polskiej pod nazwą „Polonia”. Internat Św. Rodziny połączony z Seminarium Nauczycielskim Żeńskim zainicjował obchody ku czci królowej Jadwigi. Działalność oświatowa Czytelni Katolickiej w Krakowie.

[oświata ludowa, wychowanie religijne]

LVI/45. X***, *Z powodu artykułu Prusa „Kruszynek”* („Tygodnik Ilustrowany” nr 15), „Myśl Kat.” 1910, nr 18, s. 179.

Na temat zatargu pomiędzy żeńską szkołą w Kruszynku a TPPL – relacja Bolesława Prusa. Program nauczania. Uwagi na temat wychowania religijnego w szkole.

[edukacja zawodowa, szkolnictwo, wychowanie religijne]

LVI/46. Stefan Moszyński, *Religia w życiu narodowym*, „Myśl Kat.” 1910, nr 20, s. 193; nr 21, s. 204; nr 23, s. 225.

Religia nieodzownym rdzennym pierwiastkiem narodowej siły Polaków.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie, wychowanie religijne]

LVI/47. Jan Lubicz, *Falsze mowy*, „Myśl Kat.” 1910, nr 25, s. 243–244.

Przestrzeżenie przed zgubnymi skutkami nieporadności wychowawczej rodziców, zwłaszcza matek. Katolicyzm i klerykalizm – rozumienie pojęć.

[macierzyństwo, rodzina, wychowanie w rodzinie]

LVI/48. L.M.S., *Na błędnej drodze (słowo o młodzieży i do młodzieży)*, „Myśl Kat.” 1910, nr 25, s. 247–248.

Krytyka nowych idei szerzących się wśród młodzieży ze szkół średnich. Popularność idei postępu i bezwyznaniowości. Młodzież wyzuta z zasad religijno-moralnych. Ćwiczenia szkolne i przekonania uczniów. Oczekiwania wobec starszych pokoleń. Niezależność młodzieży. Czynny udział w życiu społecznym. Postulaty kierowane do młodzieży akademickiej.

[różnice międzypokoleniowe, szkolnictwo, wychowanie moralne]

LVI/49. Julisz Ostrowski, *„Christus voluit omnes ab errore revocare et maluit mori, quam racere”*. *Jak katolicy szkodzą sprawie Kościoła?*, „Myśl Kat.” 1910, nr 35, s. 343–344.

Propagowanie organizacji charytatywnych, społecznych, kulturalnych i oświatowych, które funkcjonowały zgodnie z zasadami społecznej nauki Kościoła. Każde dzieło spo-

łeczne zakładane przez katolików powinno nie tylko stosować się do przepisów i zakazów Stolicy Apostolskiej, ale być zgodne z jej duchem.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży]

LVI/50. K. Zb-ski, *Nasza młodzież (Głos młodego o młodych)*, „Myśl Kat.” 1911, nr 2, s. 13–14.

Powstawanie wśród młodzieży ugrupowań o charakterze partyjnym. Młodzieżówki partyjne. Wrogość wobec religii w szkole średniej. Obawy o poziom moralności młodzieży. Indyferentyzm religijny. Wskazania moralne w prasie.

[wychowanie moralne, wychowanie religijne]

LVI/51. *Z Rzymu. O pierwszą Komunię „św. Corespondance de Rome”*, „Myśl Kat.” 1911, nr 5, s. 45–46.

Dekret *Quam singulari Christus amore* – z 8 sierpnia 1910 r. Nauka katechizmu. Współdziałanie instytucji dla młodzieży. List nauczycielki świeckiej uczącej religii dzieci wieku od 7 do 12 lat. Rozwój dzieci pod względem moralnym i umysłowym. Instynkt religijny.

[wychowanie religijne]

LVI/52. *Z kraju i zagranicy. Szkolnictwo w Chinach*, „Myśl Kat.” 1911, nr 25, s. 249–250.

Reformy oświatowe w Chinach. Nacjonalistyczny charakter religii. Ustawa szkolna (13 stycznia 1903 r.). Studenci chińscy w Japonii. Nauczyciele w szkołach chińskich.

[nauczyciel/pedagog, szkolnictwo]

LVI/53. G[aspard] Decurtins, *Niebezpieczeństwo religijne (Z „Correspondance de Rome”)*, „Myśl Kat.” 1911, nr 28, s. 273–275; nr 29, s. 282; nr 30, s. 293–294.

Zagadnienia współczesnej moralności w pracach Alberta Weissa. Ostrzeżenie przed katastrofalnymi skutkami laicyzacji życia publicznego, wezwanie do oddania pracy nauczycielskiej i wychowawczej wyłącznie w ręce księży i zakonników, gdyż w rozumieniu czasopisma jedynym wychowaniem moralnym było wychowanie religijne, a tylko ludzie Kościoła stanowili gwarancję prawidłowego wcielania w życie zasad katolickich.

[czytelnictwo, wychowanie moralne]

LVI/54. K[azimierz] Lubecki, *Z ruchu Katolickiego w Krakowie*, „Myśl Kat.” 1911, nr 29, s. 283.

Protest przeciwko odczytom o wolnej miłości i ślubach cywilnych. Reklama czytelnika katolickich jako instytucji dbających o rozwój religijny, moralny i narodowy społeczeństwa.

[wychowanie moralne, wychowanie religijne]

LVI/55. *Głosy Dostojników Kościoła. O szkołę*, „Myśl Kat.” 1911, nr 29, s. 286.

Rozważania na temat świeckości szkoły a nauczanie religii we Francji.

[szkolnictwo, wychowanie religijne]

LVI/56. L.M.S., *Młodzież szkół naszych*, „Myśl Kat.” 1911, nr 30, s. 294–296.

Ruch umysłowo-społeczny wśród młodzieży szkół średnich. Krytyka zwierzchności szkolnej przez młodzież. Rygor szkolny. Władza szkolna a zdolności pedagogiczne. Religia wśród młodzieży.

[szkolnictwo]

LVI/57. B., *Z Włoch. (Korespondencja własna)*, „Myśl Kat.” 1911, nr 33, s. 324–326.

Brak ojcowskiej opieki. Na temat handlu dziećmi w ubogich prowincjach Włoch. Dzieci jako tania siła robocza. Kontrakt z rodzicami dziecka. Szczegółowe przepisy dotyczące przyjmowania dzieci włoskich do kopalni francuskich. Zapłata za pracę dzieci w rękach nieuczciwego spekulanta. Nadmierny wysiłek fizyczny dzieci i młodzieży. Nauka religii w programie szkół ludowych we Włoszech.

[ojcostwo, przemoc wobec dzieci i młodzieży]

LVI/58. *Głosy Dostojników Kościoła. O przyzwoitość stroju*, „Myśl Kat.” 1911, nr 33, s. 327–328.

Postulat, by rodzice dbali o przyzwoitość ubioru dziewcząt, wpajali im skromność, dając przykład własnym zachowaniem i strojem. Wyrażenie poglądu, że skromny ubiór stanowi element wychowawczy.

[wychowanie moralne]

LVI/59. *Przegląd uniwersalny. Oświata w Czarnogórze*, „Myśl Kat.” 1911, nr 34, s. 337.

Przysposabianie do zawodu w klasztorach. Szkoły wiejskie z czteroletnią nauką i żeński instytut z siedmioletnią nauką. Szkoła dla księży, gimnazjum i seminarium nauczycielskie. Zanedbana nauka kobiet. Ustawa o przymusowym posyłaniu dzieci do szkół. W mniemaniu Czarnogórcza posyłanie dziewcząt do szkół jest zbyteczne. Szkoły przemysłowe i handlowe.

[szkolnictwo]

LVI/60. *„Towarzystwa Gniazd Sierocych”*, „Myśl Kat.” 1911, nr 34, s. 337–338.

Charakterystyka zakładów TGS jako małych wiejskich domów wychowawczych dla dzieci potrzebujących opieki publicznej.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży]

LVI/61. *Stowarzyszenie dzieci adorujących*, „Myśl Kat.” 1911, nr 35, s. 347.

Adoracja Najświętszego Sakramentu przez dzieci. Na temat wspólnej modlitwy w domu rodzinnym. O braku modlitwy w szkole.

[rodzina, wychowanie religijne]

LVI/62. M.P., *Klasy wyższe a lud*, „Myśl Kat.” 1911, nr 37, s. 362.

Zdemokratyzowane i ześwieczone społeczeństwa, które odsunęły Kościół od wpływu na wychowanie i powierzyły je instytucjom świeckim, czekała – według prasy katolickiej – bezwzględna degeneracja moralna, którą powstrzymać mógł jedynie „powrót do wartości religijnych”.

[wychowanie religijne]

LVI/63. J.W., *Garść uwag o ignorancji religijnej*, „Myśl Kat.” 1911, nr 38, s. 372–373.

Rodzina i jej wpływ na religijne postawy dzieci. Zasady religii katolickiej. Wsparcie rodziców i dawanie przykładu własnym życiem.

[wychowanie religijne, wychowanie w rodzinie]

LVI/64. J.L., *Niepokojące symptomy*, „Myśl Kat.” 1911, nr 40, s. 391.

Troska o moralne wychowanie młodego pokolenia. Zamieszczona radykalna krytyka błędów wychowawczych wynikających z postępu.

[wychowanie moralne]

LVI/65. L.M.S., *Wykształcenie religijne*, „Myśl Kat.” 1911, nr 48, s. 474–475.

Odrzucenie nowoczesnej etyki społecznej. Demokracizm uznawany za prąd fałszywy, utopijny. Tolerancja i liberalizm drogą do obojętności religijnej i demoralizacji. Niemoralne postępowanie młodzieży. Organizacja czasu wolnego dzieci i młodzieży. Popularyzacja wiedzy religijnej.

[odpoczynek i rekreacja, wychowanie moralne, wychowanie religijne]

LVI/66. X., *Z moralności współczesnej*, „Myśl Kat.” 1911, nr 49, s. 483–484.

Niemoralność i zepsucie młodzieży. Upadek autorytetu Kościoła. Laicyzacja i świeckie wychowanie.

[wychowanie moralne]

LVI/67. Tadeusz Ostoja, *W obronie czci niewieściej i etyki katolickiej*, „Myśl Kat.” 1912, nr 1, s. 2–3; nr 2, s. 10–11; nr 3, s. 18–19; nr 4, s. 25–27; nr 5, s. 34–35; nr 6, s. 43–44.

Młodzież szkolna a sprawa bojkotu szkół rządowych. Zachowania wiecującej młodzieży akademickiej. Wdrażanie do posłuszeństwa i karności. Formy spędzania czasu wolnego.

Młodzież i szacunek dla pracy. Wychowawcze obowiązki matek w rodzinie katolickiej. Błędy w wychowaniu dzieci popełniane przez rodziców.

[macierzyństwo, wychowanie moralne, wychowanie religijne]

LVI/68. K. Zb-ski, *Młodzież i dzisiejsze środowiska wychowawcze. (Głos jednego z młodych)*, „Myśl Kat.” 1912, nr 9, s. 66–67.

Międzypokoleniowe relacje młodzieży z rodzicami. Duchowa sfera wychowania w życiu młodzieży. Religijność młodzieży i rodzinne uwarunkowania. Szacunek i miłość dzieci do rodziców. O braku nauczania religii w szkole.

[rodzina, szkolnictwo, wychowanie religijne]

LVI/69. Antoni Mazanowski, *Agitacja antyreligijna wśród młodzieży*, „Myśl Kat.” 1912, nr 16, s. 122–124.

Młodzież uniwersytecka opiekunem szkolnictwa średniego. Wpływ rodziny na kształtowanie charakteru dzieci i młodzieży. Zgubny wpływ kinematografu, wystaw, przedstawień teatralnych i nieodpowiednich książek na stan zdrowia młodych pokoleń. Dzieci rozpieszczane, którym pozwala się na wszystko. Brak zaufania do szkoły. Kara w wychowaniu dzieci. Strajki szkolne. Młodzież wiecująca szkół krakowskich. Kółka religijne w gimnazjach.

[szkolnictwo, wychowanie moralne, wychowanie religijne]

LVI/70. X., *O dekret „Quam Singulari”*, „Myśl Kat.” 1912, nr 22, s. 170–171.

Dopuszczenie dzieci do Pierwszej Komunii Świętej w wieku siedmiu lat (Dekret *Quam singulari Christus amore* – z 8 sierpnia 1910 r.) – opinie rodziców. Matka i jej wpływ na rozwój dziecka i wychowywanie do wartości. Wychowawcze obowiązki matki w rodzinie katolickiej. Wychowanie dziecka do wiary w polskiej rodzinie. Upadek obyczajów.

[rodzina, wychowanie moralne, wychowanie religijne]

LVI/71. N., *Skąd samobójstwa?*, „Myśl Kat.” 1912, nr 22, s. 172–173.

Najczęstsze przyczyny samobójstw to m.in.: walka o byt, niepowodzenia życiowe, rozterki wewnętrzne. Postulat o konieczności uwzględnienia religii w wychowaniu domowym i szkolnym.

[rodzina, samobójstwa]

LVI/72. *Gdzie były matki katolickie?*, „Myśl Kat.” 1912, nr 24, s. 187.

Wpływ matki na wychowanie religijne dzieci i młodzieży we Francji, Portugalii i Niemczech. Wpływ socjalistów na życie i działalność młodzieży. Stawianie dzieciom granic a realizacja zachcianek młodzieży. Staranny dobór lektury. Odpowiednie towarzystwo dla dzieci i młodzieży. Przynależność do grupy rówieśniczej.

[macierzyństwo, wychowanie moralne, wychowanie religijne]

LVI/73. X., *O powołania kapłańskie*, „Myśl Kat.” 1912, nr 34, s. 265–266.

Zachęta do podejmowania nauki w seminariach duchownych. Środowisko rodziny głównym źródłem powołań kapłańskich.

[wychowanie religijne]

LVI/74. Wanda B., *Jad działa*, „Myśl Kat.” 1912, nr 43, s. 394–395.

Rola i odpowiedzialność matki za wychowanie moralno-religijne dzieci. Sceptycyzm moralny. Lekceważenie przepisów i obowiązków religijnych przez dziecko. Lekceważące wypowiedzi rodziców na temat kapłanów i nauczycieli.

[rodzina, wychowanie moralne, wychowanie religijne]

LVI/75. M[arceli] Ciemniowski, *Duszpasterz wobec dziatwy*, „Myśl Kat.” 1912, nr 52, s. 411–413; nr 53, s. 418–420.

Motywowanie dzieci do dobrego zachowania. Wypełnianie przez dzieci dobrych uczynków. Wizerunek dobrego katechety. Metoda pogładowa w nauczaniu religii. Książki religijne. Znajomość literatury dziecięcej.

[nauczyciel/pedagog, wychowanie religijne]

LVI/76. *Obojętność wobec wiary. Ks. Henryk Hugon, tłum. z francuskiego Krzysztof Hr. Mieroszewski*, „Myśl Kat.” 1913, nr 38, s. 297–299; nr 40, s. 313–315; nr 43, s. 337–338; nr 44, s. 345–346; nr 46, s. 361–362; nr 48, s. 378–379.

Rosnąca obojętność religijna wśród wszystkich warstw społeczeństwa. Nauka religii. Obojętność religijna czyni człowieka nieszczęśliwym, niszczy rodzinę, prowadzi do rozwodów, anarchii społecznej. Krytyka zaspokajania wszystkich zachcianek dzieci.

[wychowanie moralne, wychowanie religijne]

LVI/77. *Podręczniki w szkołach katolickich*, „Myśl Kat.” 1913, nr 39, s. 306–307.

O niebezpieczeństwie zagrażającym młodzieży ze strony niektórych podręczników używanych w szkołach katolickich. Podręczniki moralności. Małżeństwo. Szkoły katolickie i rodzicielski obowiązek katolickiego wychowania dzieci.

[pomoce dydaktyczne i podręczniki, rodzina]

LVI/78. *O myślach obłądliwych, jako przyczynach samobójstwa (Z dziedziny psychologii pastoralnej)*, skreślił X.M. Ciemniowski, „Myśl Kat.” 1913, nr 43, s. 338–339; nr 44, s. 346–348; nr 45, s. 354–355; nr 46, s. 362–364; nr 47, s. 370–371; nr 48, s. 379–380.

Duża liczba samobójstw wśród młodzieży. Pesymizm młodzieży rosyjskiej przypisywany nieodpowiedniemu systemowi oceniania szkolnego. Zbyt oficjalne traktowanie uczniów. Teologia ascetyczna. Umiejętność zwierzania się ze swoich problemów. Rodzice

i wychowawcy – najwłaściwi powiernicy dziecka. Pedagogia katolicka. Zły wpływ literatury sprzyjającej rozwojowi chorobliwej wrażliwości i manii prześladowczych. Upadek wiary i moralności wśród młodzieży. Studenci teologii.

[samobójstwa, wychowanie w rodzinie]

LVI/79. E.R., *Z Brukseli. Korespondencja własna. Subsydia szkolne – Demonstracja, która demonstruje zbyt wiele*, „Myśl Kat.” 1913, nr 44, s. 348.

Projekt szkolny mający na celu wzmocnienie religijnego wymiaru elementarnego szkolnictwa państwowego oraz zrównanie szkoły prywatnej z państwową pod względem prawa do zasiłków z funduszy gminy lub skarbu państwa.

[szkolnictwo]

LVI/80. *Dusze skarłale*, „Myśl Kat.” 1913, nr 49, s. 383–384; nr 50, s. 394–395.

Wychowanie fizyczne i umysłowe – potrzeba równowagi. Czytelnictwo dziewcząt w domach rodzinnych. Znieczulica moralna.

[aktywność młodzieży, wychowanie fizyczne i sport, wychowanie moralne]

LVI/81. Emanuel Barbier, *Uświadamiać czy nie uświadamiać?*, „Myśl Kat.” 1914, nr 1, s. 2–3; nr 11, s. 82–83; nr 12, s. 90–91; nr 13, s. 98–99; nr 14, s. 106–107; nr 15, s. 114–116; nr 26, s. 202–203.

Rozważania na temat edukacji seksualnej dzieci i młodzieży. Zadania rodziców i wychowawców katolickich w zakresie edukacji seksualnej. Profilaktyka zdrowotna i etyczna. Wykształcenie nauczycielek domowych.

[edukacja seksualna, zdrowie i higiena]

LVI/82. *Modernistyczne pojmowanie sportu (Z „La Vigie”)*, „Myśl Kat.” 1914, nr 5, s. 35–36.

Omówienie artykułu *Sport i wychowanie*, który ukazał się na łamach „L'Education”, modernizującego przeglądu pedagogicznego wydawanego przez katolicki Dom Bloud. Dziecko wychowane w zasadach honoru i uczciwości.

[skauting, wychowanie religijne]

LVI/83. W[acław] Kneblewski, *O katolickość szkoły ludowej*, „Myśl Kat.” 1914, nr 6, s. 44–45.

Obrona pomysłu nauczania religii na terenie szkoły. Katolickie przygotowanie pedagogów do pracy. Seminarium nauczycielskie. Zawód nauczyciela. Postulat, aby nauczyciel i proboszcz byli pionierami jednych idei. Nauczanie religii przez osoby świeckie.

[nauczyciel/pedagog, szkolnictwo, wychowanie religijne]

LVI/84. A.B., *Szkoła wyznaniowa w Bawarii*, „Myśl Kat.” 1914, nr 7, s. 52–53; nr 8, s. 59–60; nr 11, s. 83–84.

Nauczyciele bawarscy i ich dążenia do autonomii szkolnej. Postulat usunięcia inspektorów duchownych a powierzenie nadzoru szkolnego władzom świeckim. Szkolnictwo w Bawarii na przestrzeni dziejów. Krytyka wyznaniowego charakteru szkolnictwa. Instytucje pedagogiczne.

[polityka oświatowa, szkolnictwo, wychowanie religijne]

LVI/85. P.S., *Skautyzm, patronaty i katolickie stowarzyszenia gimnastyczne*, „Myśl Kat.” 1914, nr 8, s. 57–58.

Inspekcja duchowna nad szkołami w Bawarii. Różnice między katolickim patronatem a katolickim stowarzyszeniem. Skauting z zarzutem bojkotowania katolickich patronatów. Typy wychowania fizycznego, programy i metody. Laicyzacja niedzieli. Związek Nauczycieli Katolickich w Bawarii i jego dążenia. Uposażenie nauczycieli.

[nauczyciel/pedagog, skauting, wychowanie fizyczne i sport]

LVI/86. N.L., *Kościół i nauczanie*, „Myśl Kat.” 1914, nr 17, s. 129–130.

Wychowanie dzieci i młodzieży pod względem religijnym. Na temat katolickiego charakteru szkoły. Szkoła wyznaniowa. Różnica w podejściu do wychowania między państwem a kościołem. O świeckim wykształceniu. Przymus szkolny.

[szkolnictwo, wychowanie religijne]

LVI/87. L.Z., *Skauting*, „Myśl Kat.” 1914, nr 21, s. 163.

Skauting jako modny sport. Przesadna troska o rozwój fizyczny. Kurs moralności dla szkół początkowych. Skauting instytucją międzywyznaniową. Zarzuty wobec skautingu: wyrwa dziecko z życia rodzinnego, burzy rodzinę.

[skauting]

LVI/88. („Cahiers Romains”), *Skautyzm katolicki*, „Myśl Kat.” 1914, nr 29, s. 227–228.

Skauting katolicki we Francji. Na czym polega niebezpieczeństwo skautingu. Celem organizacji skautowej wyjęcie młodzieży spod wpływu rodziców.

[skauting]

LVII. „Myśl Polska”

Warszawa 1914–1918

LVII/1. Leon Wasilewski, *Rosjanie a ruch ukraiński*, „Myśl Pol.” 1914, z. 1, s. 36–42.

Relacje polityczne, kulturalne i oświatowe między społeczeństwem rosyjskim i ukraińskim. Aktywność Ukraińców na rzecz wprowadzenia języka ukraińskiego do szkół, sądów i urzędów. Działacze ukraińscy w życiu społecznym, politycznym, oświacie i kulturze. Prasa w języku ukraińskim. Postulat do społeczeństwa polskiego, by było otwarte na poznanie ruchu ukraińskiego.

[język i autonomia narodowa w edukacji]

LVII/2. I.M. [Izabela Moszczeńska], *Praca oświatowa jej zadania, metody, organizacja – Kraków 1913*, „Myśl Pol.” 1914, z. 3, s. 67–70.

Refleksje na temat Uniwersytetu Ludowego im. Adama Mickiewicza w Krakowie, jego roli w opracowaniu teoretycznych i metodycznych podstaw praktycznej działalności oświatowej. Omówienie książki zbiorowej *Praca oświatowa jej zadania, metody, organizacja* (Kraków 1913), przygotowanej przez grupę intelektualistów i działaczy oświatowych, w tym m.in. Helenę Radlińską, Ludwika Krzywickiego, Zofię Daszyńską-Golińską. Polskie tradycje oświaty w dobie KEN, trudne warunki rozwoju oświaty w dobie zaborów. Znaczenie oświaty pozaszkolnej, w tym bibliotek, czytelni i domów ludowych, dla rozwoju życia społecznego.

[biblioteki i czytelnie, oświata pozaszkolna, popularyzacja wiedzy pedagogicznej]

LVII/3. Ig[nacy] Tad[eusz] Baranowski, *Warszawa a uniwersytet*, „Myśl Pol.” 1915, z. 1, s. 29–30.

Refleksje związane z nadzieją na powołanie uniwersytetu w Warszawie. Rola uczelni w Krakowie i Lwowie dla rozwoju nauki i kultury polskiej oraz jedności Polaków ze wszystkich zaborów. O potrzebie przezwyciężenia separatyzmów zaborowych i zatrudniania na uczelni w Warszawie nie tylko miejscowych uczonych, ale także doświadczonych i uznanych w świecie nauki akademików galicyjskich.

[edukacja akademicka]

LVII/4. Kazimierz Świerczewski, *Decentralizacja umysłowa*, „Myśl Pol.” 1915, z. 1, s. 80–81.

Problem braku poczucia jedności narodowej ludności Królestwa Polskiego z rodakami z innych zaborów jako wynik wychowania w szkołach państwowych nadzorowanych przez władze zaborcze, które dążyły do wyrugowania u dzieci i młodzieży uczuć i postaw patriotycznych oraz poczucia wspólnoty interesów społecznych. Środki represji zaborców wobec aktywnej młodzieży jako determinant braku zainteresowania sprawami społecznymi i narodowymi, powierzchowności intelektualnej i moralnej.

[aktywność młodzieży, szkolnictwo, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LVII/5. S[tefania] Sempołowska, *O jutro szkolnictwa polskiego*, „Myśl Pol.” 1915, z. 2, s. 229–232.

Wady i zalety centralistycznego i zdecentralizowanego systemu szkolnictwa. Rozważania nad systemem oświaty w przyszłym, niepodległym państwie. Postulat wyeliminowania biurokratyzmu centralistycznego, sprzecznego z polską tradycją narodową, szkodliwego dla indywidualnego rozwoju duchowego i umysłowego uczniów. Konieczność równych praw wszystkich dzieci w placówce szkolnej jako obowiązek państwa, które jest organizatorem publicznej oświaty.

[oświata ludowa, polityka oświatowa, szkolnictwo]

LVII/6. Jan Grabowski, *Zadania szkolnictwa polskiego*, „Myśl Pol.” 1915, z. 2, s. 233–239.

Opinia, że działające na ziemiach polskich szkoły, które w warunkach zaborów spełniły swe zadania, nie mogą stanowić dobrego przykładu dla szkolnictwa w niepodległej Polsce. O konieczności zbudowania w całym kraju jednolitego i efektywnego systemu edukacyjnego. Koncepcje ustroju szkolnictwa obejmującego czteroletnią, bezpłatną i obowiązkową szkołę ludową, dwa typy czteroletniej szkoły średniej (przygotowującej pracowników umysłowych albo przygotowującej pracowników wytwórczości rękodzielniczych), następnie przygotowujące do studiów uniwersyteckich czteroletnie gimnazjum oraz zróżnicowane ze względu na działy przemysłu czteroletnie technika, uprawniające do wstępu na politechnikę oraz inne wyższe szkoły fachowe.

[polityka oświatowa, szkolnictwo]

LVII/7. W[ładysław] M[ieczysław] Kozłowski, *Potrzeby wyższego szkolnictwa w Polsce*, „Myśl Pol.” 1915, z. 3, s. 398–408.

Refleksje na temat kształcenia akademickiego w odrodzonej Polsce. Przekonanie o potrzebie właściwego przygotowania do edukacji akademickiej w szkołach średnich. O potrzebie uruchomienia uniwersytetów i innych szkół wyższych we wszystkich większych miastach. O zadaniach uniwersytetów w rozwoju nauki, a także w kształceniu na potrzeby społeczeństwa. Obywatelski i patriotyczny wymiar kształcenia akademickiego oraz uroczystych wydarzeń uniwersyteckich. O społecznym i patriotycznym znaczeniu organizacji młodzieży akademickiej.

[aktywność młodzieży, edukacja akademicka, szkoły średnie]

LVII/8. Tadeusz Hołówko, *Kierunki ideowe wśród młodzieży polskiej przed i po roku 1905*, „Myśl Pol.” 1916, z. 1, s. 27–34.

Historyczno-socjologiczna analiza zaangażowania politycznego młodzieży. Zmiana postaw młodego pokolenia na początku XX w. w stosunku do generacji rodziców i dziadków, dotycząca odejścia od ścisłych podziałów politycznych i ideologicznych. Rola organizacji młodzieżowych w rewolucji 1905 r. i dystans młodzieży od starszego pokolenia, przeciwstawienie „świata starych” odrębnego „świata młodych”.

[aktywność młodzieży, organizacje młodzieżowe, różnice międzypokoleniowe]

- LVII/9. Artur Górski, *Drzewo nadziei. I. Droga we własny dom*, „Myśl Pol.” 1916, z. 2, s. 93–107.

Rozważania na tematy filozoficzne i kulturalne, refleksje o wartości kultury narodowej. Patriotyczny i edukacyjny wymiar języka, literatury pięknej, muzyki, teatru, bohaterów narodowych, wydarzeń historycznych. Znaczenie wychowania przez sztukę dla kształtowania tożsamości narodowej. Dziedzictwo historyczne i kulturowe jako czynnik odrodzenia jednostki i społeczeństwa oraz „wychowania w narodzie”.

[język i autonomia narodowa w edukacji, wychowanie estetyczne, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

- LVII/10. Bronisław Siwik, *Sprawa ukraińska w Rosji*, „Myśl Pol.” 1916, z. 2, s. 119–122.

Aspiracje narodowe Ukraińców. Rola literatury i kultury w budowaniu ich tożsamości narodowej. Działania środowiska nauczycieli ukraińskich na rzecz praw dla języka ukraińskiego i szkół narodowych. Aktywność oświatowa Ukraińców w guberni połtańskiej, kijowskiej, charkowskiej, chersońskiej, podolskiej i wołyńskiej. Inicjatywy i organizacje młodzieżowe. Zróżnicowanie stanowisk ideowych młodego pokolenia Ukraińców. Możliwości współpracy młodzieży polskiej i ukraińskiej.

[aktywność młodzieży, język i autonomia narodowa w edukacji]

- LVII/11. Iza[bela] Moszczeńska, *Dziś i jutro polskiego szkolnictwa*, „Myśl Pol.” 1916, z. 4, s. 22–26.

Omówienie nielegalnych form edukacji przed 1905 r. oraz założonych w wyniku osiągnięć rewolucji 1905 r. szkół prywatnych – początkowych i średnich, a także oświaty pozaszkolnej. O potrzebie kształtowania ustroju szkolnictwa w przyszłym państwie przez dobrych specjalistów z zakresu pedagogiki, a jednocześnie osoby mające wiedzę i kompetencje do organizowania polityki szkolnej. O konieczności współdziałania społeczeństwa i specjalistów z Królestwa Polskiego i Galicji w rozwiązywaniu spraw społecznych, w tym budowaniu ustroju szkolnego.

[polityka oświatowa, szkolnictwo]

- LVII/12. St[efania] Sempołowska, *Powszechna szkoła elementarna (Projekt Komisji Pedagogicznej przy Stow. Naucz. Pols.)*, „Myśl Pol.” 1916, z. 6, s. 141–148.

Krytyka koncepcji ustroju szkolnego przygotowanej przez Komisję Pedagogiczną SNP, którą przewidywano wprowadzić w życie w niepodległej Polsce. Opinia, że wbrew deklaracjom demokratyzacja oświaty nie będzie możliwa z uwagi na brak szczegółowych zapisów, które pozwoliłyby na urzeczywistnienie powszechności nauczania. Krytyka pominięcia konieczności reformy kształcenia nauczycieli i zagwarantowania im odpowiednich warunków pracy i płacy. Uznanie za szkodliwą i krzywdzącą koncepcję wprowadzenia do programu nauczania elementarnego elementów edukacji zawodowej.

[edukacja elementarna, polityka oświatowa]

LVII/13. Marian Stępowski, *Organizacja oświaty pozaszkolnej*, „Myśl Pol.” 1917, z. 4–5, s. 41–45.

O konieczności podjęcia w odrodzonej Polsce działań na rzecz natychmiastowego zorganizowania, rozszerzenia i unarodowienia istniejącej sieci szkolnej oraz wprowadzenia obowiązku szkolnego. O potrzebie obowiązkowego szkolnictwa uzupełniającego dla absolwentów szkół ludowych. Rozwój szkolnictwa zawodowego jako warunek wydzwignięcia z upadku rolnictwa, przemysłu, rzemiosła i handlu. Apel powołania Akademii Handlowej oraz niższych i wyższych szkół wojskowych. Rola oświaty pozaszkolnej w edukacji narodowej i państwowo-obywatelskiej.

[edukacja zawodowa, oświata pozaszkolna, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LVII/14. Henryk J[ózef] Rygier, *Zarys administracyjno-organizacyjnej działalności Izby Edukacyjnej. (Lata 1807–1808)*, „Myśl Pol.” 1917, z. 4–5, s. 45–48.

Omówienie administracyjnej działalności Izby Edukacyjnej w Księstwie Warszawskim. Ustawodawcze podstawy jej działalności. Przedstawienie najważniejszych uchwał Izby. Relacje między władzami państwowymi, samorządowymi i duchownymi a oświatowymi. Przekonanie o wartości historycznego dziedzictwa oświatowego dla budowania systemu szkolnictwa w odradzającej się Polsce.

[polityka oświatowa]

LVIII. „Myśl Polska”

Warszawa 1906–1907

tytuł nast. XXXVIII. „Głos Polski”

LVIII/1. *Nasze dziedzictwo i nasz obowiązek*, „Myśl Pol.” 1906, nr 1, s. 2–4.

Dotyczy wychowania patriotycznego. Walka z rusyfikacją.

[rusyfikacja, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LVIII/2. T[adeusz] Gruzewski, *Chybiona próba*, „Myśl Pol.” 1906, nr 2, s. 32–34.

Omówienie książki: Jules-Antoine Payot, *Wykład moralności*, tłum. Jadwiga Warnkówna (Warszawa 1905). Próba wskazania rodzicom i nauczycielom właściwych kierunków wychowania. Poszukiwanie odpowiedzi na pytanie, na czym polega wiedza i na czym powinna opierać się moralność. Normy postępowania moralnego.

[wychowanie moralne]

LVIII/3. Zygmunt Balicki, *Uczuciowe podstawy społeczeństwa*, „Myśl Pol.” 1906, nr 3, s. 49–51.

Każda społeczność posiada wyraźną odrębność, utrwalone tradycje, oparte na nich charakter. Życie wewnętrzne zbiorowości uczniowskiej (klasy uczniów). Klasa nadaje ton

etyce koleżeńskiej. Ambicje zbiorowości a odpowiedzialność za jej działania. Jednostki a zbiorowość. Patriotyzm – jak go rozumieć.

[relacje koleżeńskie, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LVIII/4. *Nasza świadomość narodowa*, „Myśl Pol.” 1906, nr 4, s. 57–58.

Rusyfikacja. Cele i zadania szkolnictwa polskiego w dobie rusyfikacji. Odpowiedzialność inteligencji za stan moralny narodu.

[rusyfikacja, szkolnictwo, wychowanie moralne]

LVIII/5. Stanisław Bukowiecki, *Znaczenie i najbliższe zadania polityki socjalnej w kraju naszym*, „Myśl Pol.” 1906, nr 4, s. 60–63; nr 5, s. 77–80; nr 6, s. 92–94.

Wyjaśnienie terminów „polityka socjalna” i „polityka społeczna”. Znaczenie polityki socjalnej. Problemy oświaty a wykształcenie mas. Korzystanie z nauki szkolnej przez młodzież pracującą.

[oświata ludowa]

LVIII/6. *Praca organiczna*, „Myśl Pol.” 1906, nr 37, s. 585–586.

Hasła pracy organicznej. Tajne nauczanie początkowe.

[edukacja elementarna, oświata ludowa]

LVIII/7. *W sprawie organizacji pracy oświatowej*, „Myśl Pol.” 1906, nr 39, s. 624–625.

Zadania PMS. Terytorialność Kół Macierzy. Jak organizować pracę oświatową i kulturalną? Dzieje i rozwój TSL. Okres formowania się Macierzy. Dwa typy organizacji oświatowych: oparte na koordynacji samorządnych jednostek organizacyjnych (TSL, PMS, TKR) i skupiające grupy podporządkowane jednemu organowi naczelnemu (TCL w Poznaniu, TOL w Krakowie, TOL we Lwowie, Macierz Śląska). Walka z analfabetyzmem.

[analfabetyzm, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa]

LVIII/8. Stanisław Grabski, *Polityka samopomocy społecznej na wsi*, „Myśl Pol.” 1907, nr 1, s. 5–7.

Walka o kulturę polską, postęp społeczny i gospodarczy.

[oświata ludowa, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LVIII/9. Jerzy Gościcki, *Więcej charakteru*, „Myśl Pol.” 1907, nr 2, s. 21–23.

Trzy czynniki wpływające na młode pokolenie: szkoła, dom rodzinny, otoczenie. Powszechne znienawidzenie szkoły, która poddaje dzieci rusyfikacji. Krytyka obecnego systemu wychowawczego, w którym zwraca się uwagę na kształcenie umysłu, a pomija się

rozwój sił fizycznych i charakteru, wyrobienie kultury społecznej. Szkoła powinna kształcić charakter i ciało. Atmosfera w szkole. Ideały wpajane młodzieży w szkole.

[rodzina, szkolnictwo, wychowanie w rodzinie]

LVIII/10. W.Z-cki, *Wskaźniki kultury*, „Myśl Pol.” 1907, nr 4, s. 56–57.

Dotyczy nauki w Warszawie. Właściwie zorganizowany warsztat pracy naukowej.

[szkolnictwo]

LVIII/11. Jerzy Gościcki, *Dobroczynność publiczna i prywatna w Anglii*, „Myśl Pol.” 1907, nr 6, s. 85–88.

Pracowitość i oszczędność, przezorność i dążenie do niezależności to cechy niezbędne do osiągnięcia powodzenia w życiu. Podstawą bytu społecznego jest miłość i solidarność rodzinna.

[opieka, rodzina, wychowanie moralne]

LVIII/12. *Wśród ludu wiejskiego*, „Myśl Pol.” 1907, nr 7, s. 97–98.

Walka o prawo używania języka polskiego w gminie i w szkolnictwie ludowym.

[język i autonomia narodowa w edukacji]

LVIII/13. Jerzy Gościcki, *Dobroczynność publiczna i prywatna w Anglii*, „Myśl Pol.” 1907, nr 7, s. 101–103.

Rodzina podstawą bytu społecznego. Dobroczynność jako czynnik wzmacniający i podtrzymujący więzi rodzinne. Apel o uwzględnianie relacji w rodzinie przy udzielaniu pomocy. Obowiązki rodzinne: opieka nad seniorami, odpowiedzialność za małych, pomoc w chorobie i nieszczęściu. Współdziałanie i koordynacja prac instytucji dobroczynnych.

[opieka, rodzina]

LVIII/14. A.S., *Według socjalistycznego szablonu*, „Myśl Pol.” 1907, nr 8, s. 119–120.

M.H. Horwitz, *W kwestii żydowskiej* (Kraków 1907). Apel o równouprawnienie w szkolnictwie, sądownictwie i administracji „żargonu” (jidysz) i języka hebrajskiego z językami narodów, wśród których Żydzi mieszkają. W każdym urzędzie powinien być zatrudniony przynajmniej jeden urzędnik władający językami mniejszości narodowych.

[język i autonomia narodowa w edukacji, szkolnictwo]

LVIII/15. *Z tygodnia*, „Myśl Pol.” 1907, nr 8, s. 123.

Walka władz pruskich ze strajkiem szkolnym za pomocą mechanizmów odpowiedzialności zbiorowej. Wydalanie z gimnazjów rządowych uczniów, których rodzeństwo wzięło udział w strajku szkolnym.

[aktywność młodzieży, polityka oświatowa, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LVIII/16. M[aria] J[ulia] Lutosławska, *Stanley Hall o wychowaniu kobiety*, „Myśl Pol.” 1907, nr 9, s. 133–135; nr 10, s. 148–150.

Potrzeba reformy wychowania. Idea „nowej szkoły”, której reprezentantem jest w Anglii Cecil Reddie, we Francji – Edmond Démolins, w Niemczech – Hermann Lietz. Popularyzacja tej idei w społeczeństwie polskim. Potrzeba reformy programowej szkoły średniej dla dziewcząt, zmian w procesie wychowania i wykształcenia kobiet. Poglądy na wychowanie i wykształcenie kobiet, przedstawione przez amerykańskiego pedagoga G. Stanleya Halla. Sprawa wyższego wykształcenia kobiet. Szkoły koedukacyjne. Idealna szkoła dla dziewcząt. Lokalizacja szkoły, jej urządzenie, program nauczania. Kształtowanie umiejętności wyrażania sądu krytycznego o dziełach sztuki, oceny ich wartości. Nauka prowadzenia domu. Poglądowa metoda nauczania.

[edukacja dziewcząt i kobiet, szkoły średnie]

LVIII/17. *Z tygodnia*, „Myśl Pol.” 1907, nr 9, s. 140.

Nowo powstałe Koła Macierzy. Otwarcie ochronki dla dzieci i kursów dla analfabetów w Gołyminie (pow. ciechanowski). Nowa szkoła Macierzy we wsi Wincencie (pow. koleński). Szkoła elementarna Macierzy w Jabłonie pod Warszawą. Otwarcie kursów dla analfabetów w Ogrodzieńcu (pow. olkuski).

[analfabetyzm, oświata pozaszkolna]

LVIII/18. *Uwagi*, „Myśl Pol.” 1907, nr 9, s. 141–142.

TKP w Warszawie. PZN i protest przeciwko wprowadzaniu polityki do szkoły.

[nauczyciel/pedagog, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, szkolnictwo]

LVIII/19. Stanisław Łagowski, *Towarzystwo opieki nad dziećmi*, „Myśl Pol.” 1907, nr 10, s. 150–151.

Idea i program działania TOD. Wydział Zimowisk Wiejskich, wyjazdy biednych dzieci z Warszawy na wieś. Instytut Higieny Dziecięcej. Znaczenie wychowawcze ochronek.

[ochronki, odpoczynki i rekreacja, opieka]

LVIII/20. *Varia*, „Myśl Pol.” 1907, nr 10, s. 159.

Potrzeba stałej opieki lekarskiej nad dziećmi w niemieckich szkołach miejskich. Lipsk, Wiesbaden, Berlin wprowadziły posady stałych lekarzy szkolnych.

[opieka, zdrowie i higiena]

LVIII/21. Władysław Witwicki, *Kilka słów o metodzie rozpraw estetycznych i literackich a przyrodniczych*, „Myśl Pol.” 1907, nr 11, s. 163–165.

Potrzeba nauczania młodzieży w zakresie podstaw geologii, chemii, nauk przyrodniczych. Obserwacja i eksperyment jako metody nauczania nauk przyrodniczych. Me-

toda naukowa w naukach przyrodniczych. Ugruntowana wiedza podstawowa „przepustką” na studia.

[metody nauczania]

LVIII/22. Henryk Radziszewski, *Statut Organiczny*, „Myśl Pol.” 1907, nr 12, s. 178–180.

Zły stan oświaty narodowej. Warszawski Okręg Naukowy. Tzw. opiekunowie szkół parafialnych. Kwestia funduszy dla szkół. Towarzystwo Przyjaciół Nauk.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, szkolnictwo]

LVIII/23. *Rozwiane złudzenie*, „Myśl Pol.” 1907, nr 14, s. 209–210.

O niedostatkach oświaty warstw robotniczych. Masy robotnicze nie przeszły przez szkołę życia publicznego.

[oświata ludowa]

LVIII/24. Ludwik Włodek, *Szkice amerykańskie. Społeczeństwo polskie w Stanach Zjednoczonych*, „Myśl Pol.” 1907, nr 14, s. 214–216.

Znajomość języka polskiego wśród polskich dzieci i ich stosunek do otoczenia i wychowania domowego zależą od stopnia przywiązania rodziców do polskości. Dzieci polskie w Stanach Zjednoczonych w większości przyzwyczajają się do mówienia i myślenia w języku angielskim, który staje się dla nich językiem powszednim, podczas gdy polszczyzna kojarzy im się z obchodami świątecznymi.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LVIII/25. *Duchowieństwo a szkoła*, „Myśl Pol.” 1907, nr 23, s. 353–354.

Dotyczy reformy PMS w dwóch aspektach: zaznaczenia w ustawie, że Macierz jest instytucją katolicką, i zapewnienia księżom regulaminowego wpływu na szkoły ludowe. Szkoła narodowa. Niebezpieczeństwa szkoły wyznaniowej.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata pozaszkolna, wychowanie religijne]

LVIII/26. Maria Łopuszańska, *Literatura i życie*, „Myśl Pol.” 1907, nr 25, s. 396–398.

Kwestia edukacji młodzieży w oparciu o literaturę: *Płomyk. Z pamiętnika instytucji Eugonii Żmijewskiej* (Warszawa 1907), *Przebudzenie się wiosny. Tragedia dziecięca* Francka Wedekinda (Warszawa 1907). Typy uczącej się młodzieży i nauczyciele w dziele Wedekinda.

[czytelnictwo]

LVIII/27. Aleksander Czechowski, *Naród a Kościół w Poznańskim*, „Myśl Pol.” 1907, nr 26, s. 403–405.

Strajk szkolny w Poznańskim. Pruskie władze szkolne i administracja. Walka o naukę religii w języku polskim. Kościół w Poznańskim pozbawiony możliwości oddziaływania na wychowanie religijne młodzieży w szkole. Rola duchowieństwa w ruchu narodowym.

[germanizacja, język i autonomia narodowa w edukacji, wychowanie religijne]

LIX. „Myśl Żydowska”

Lublin 1916–1918

LIX/1. [Mieczysław (Mojżesz)] Zajdenman, *Kwestia żydowska. Odpowiedź p. P.J.*, „Myśl Żyd.” 1916, nr 1, s. 5–6.

Utworzenie dwóch nowych żydowskich szkół wyznaniowych: męskiej i żeńskiej. Brak wykładu religii. Instytucje wspierające uczące się dzieci żydowskie.

[szkolnictwo, wychowanie religijne]

LIX/2. L.R., *Akt w ochronce*, „Myśl Żyd.” 1916, nr 1, s. 7–8.

Obchody rocznicy założenia ochronki w Lublinie, utrzymywanej ze środków Komitetu Obywatelskiego Żydowskiego (styczeń 1916). Charakterystyka opieki w ochronce, postać kierowniczkii ochronki Salomei Goldkrautowej. Popis wiedzy i umiejętności dzieci z ochronki. Dzieci żydowskie deklamują teksty Adama Mickiewicza i Marii Konopnickiej. Duży nacisk w ochronce na gimnastykę, prowadzoną pod kierunkiem Marii Bursztyn.

[ochronki, opieka, wychowanie fizyczne i sport]

LIX/3. [Mieczysław (Mojżesz)] Zajdenman, *Kwestia żydowska*, „Myśl Żyd.” 1916, nr 2, s. 3–5.

O rządowym zakazie uczęszczania na lekcje języka polskiego dla uczniów żydowskich w gimnazjach. Zakaz nauczania języka polskiego w początkowych szkołach żydowskich, obowiązkowy wykład języka rosyjskiego w chederach. Rząd rosyjski stara się o negatywne nastawienie społeczeństwa polskiego wobec Żydów.

[język i autonomia narodowa w edukacji, polityka oświatowa, szkolnictwo]

LIX/4. Victor, *Sekcja żydowska przy L.K.R.*, „Myśl Żyd.” 1916, nr 2, s. 6–7.

Sprawozdanie sekcji żydowskiej Lubelskiego Komitetu Ratunkowego za okres od 1 kwietnia do 30 września 1915 r. Ochronki pod opieką Lubelskiego Komitetu Ratunkowego. Utworzenie Komisji Sanitarnej, w której pracy zaangażowała się lubelska młodzież żydowska.

[aktywność młodzieży, ochronki, opieka]

LIX/5. *Z sekcji szkół średnich Towarzystwa popierania biednych uczących się dzieci żydowskich*, „Myśl Żyd.” 1916, nr 2, s. 7–8.

Informacja o zebraniu kwartalnym sekcji szkół średnich, które odbyło się 5 marca 1916 r. Omówiono sposoby udzielania pomocy uczącym się biednym dzieciom żydowskim.

[opieka, szkoły średnie]

LIX/6. *Nowa ochronka*, „Myśl Żyd.” 1916, nr 2, s. 8.

Opis ochronki prowadzonej przez F. Oppenheimową przy ul. Radziwiłłowskiej 3 w Lublinie. Przystań dla dzieci rezerwistów i uciekinierów wojennych. Instytucja żywi i ubiera ponad 100 dzieci, prowadzi edukację elementarną.

[edukacja elementarna, ochronki, opieka]

LIX/7. *Odezwa nadrabina m. Lublina E. Klatzki do ludności żydowskiej m. Lublina*, „Myśl Żyd.” 1916, nr 3, s. 7.

Jak zapobiec chorobom zakaźnym wśród dzieci i młodzieży? O realizacji zaleceń i przepisów sanitarnych w rodzinach żydowskich. Choroby epidemiczne.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

LIX/8. Ludwik Rechtszaft, *Napomnienie*, „Myśl Żyd.” 1916, nr 5, s. 1–2.

Sekcja szkół średnich Towarzystwa popierania biednych uczących się dzieci żydowskich zorganizowała kwestę, w której aktywnie uczestniczyli liczni młodzi kwestarze i kwestarki. Środki miały zostać przeznaczone na oświatę dzieci z niezamożnych sfer żydowskich.

[aktywność młodzieży, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, szkoły średnie]

LIX/9. Homo Novus, *Uniwersytet Warszawski a Żydzi*, „Myśl Żyd.” 1916, nr 5, s. 6–7.

Wprowadzenie ograniczeń procentowych w liczebności Żydów uczęszczających do wyższych zakładów naukowych w Warszawie. Żydzi a wyższe wykształcenie i ograniczenia wprowadzone przez rząd rosyjski.

[dostęp do edukacji, edukacja akademicka, język i autonomia narodowa w edukacji]

LIX/10. *Korespondencja. Jędrzejów, 28 marca 1916 r.*, „Myśl Żyd.” 1916, nr 5, s. 7.

O prywatnej pensji dla dziewcząt żydowskich w Jędrzejowie. Wykłady w języku polskim.

[edukacja dziewcząt i kobiet, język i autonomia narodowa w edukacji]

LIX/11. *Co się dzieje w Rosji?*, „Myśl Żyd.” 1916, nr 7, s. 8–9.

Nierówne traktowanie studentów zależnie od pochodzenia. Powołani do armii studenci żydowscy pełnią służbę jako szeregowcy, natomiast chrześcijanie są kierowani do szkół

wojskowych, gdzie uzyskują promocje na oficerów. Zniesienie rozporządzeń dotyczących klas ósmych w średnich zakładach naukowych. W zakładach tych wydaje się maturę bez egzaminu. Kwestia wstępu Żydów na uniwersytet.

[dostęp do edukacji, edukacja akademicka, język i autonomia narodowa w edukacji]

- LIX/12. Obserwator, *Stosunki polsko-żydowskie w Warszawie*, „Myśl Żyd.” 1916, nr 9, s. 4–5.

Dotyczy równouprawnienia Żydów w zakresie dostępu do nauki na Uniwersytecie Warszawskim. Obowiązek składania egzaminów ze znajomości języka polskiego.

[dostęp do edukacji, edukacja akademicka]

- LIX/13. J.K., *Korespondencja. Opatów w kwietniu 1916 r.*, „Myśl Żyd.” 1916, nr 9, s. 6.

Niski poziom oświaty wśród Żydów. Brak szkół dla Żydów. Ograniczone możliwości uczęszczania dzieci żydowskich do szkół.

[dostęp do edukacji, polityka oświatowa, szkolnictwo]

- LIX/14. Dr Z., *Pobyty w Lublinie przedstawiciela wiedeńskiego Rechtschutzvereinu*, „Myśl Żyd.” 1916, nr 10, s. 7–8.

Sprawozdanie z pobytu w Lublinie dr. Fleiszera z Wiednia (Związek Wiedeński dla obrony praw Żydów). Postulaty, aby Żydzi przyjęli język i kulturę polską. O reformę szkolnictwa żydowskiego powinny zabiegać zarządy miejskie i gminy żydowskie. Z reformą szkolnictwa winna iść w parze reforma gmin żydowskich, których kompetencje i znaczenie społeczno-polityczne są o wiele szersze w państwie austro-węgierskim niż w Rosji.

[język i autonomia narodowa w edukacji, szkolnictwo]

- LIX/15. *Reforma Gminy Żydowskiej w Kielcach*, „Myśl Żyd.” 1916, nr 12, s. 7–8.

Postulat tworzenia warsztatów rzemieślniczych dla chłopców i dziewcząt, a także subsydiowania istniejących i zakładania nowych przytułków dla sierot i ubogich dzieci. Cytaty z regulaminu Zarządu Gminy Izraelickiej w Kielcach.

[edukacja zawodowa, opieka]

- LIX/16. *Zabawa dobroczynna w Ogrodzie saskim*, „Myśl Żyd.” 1916, nr 12, s. 9.

Zabawa w Ogrodzie Saskim w Lublinie, połączona z loterią fantową na rzecz Lubelskiego Żydowskiego Komitetu Ratunkowego, wspierającego edukację niezamożnych dzieci żydowskich. Zebranie młodzieży z kół inteligencji żydowskiej w celu omówienia sposobów pomnożenia kwot zebranych podczas zabawy.

[aktywność młodzieży, opieka, zabawy]

LIX/17. O-r, *Święto młodzieży żydowskiej*, „Myśl Żyd.” 1916, nr 13, s. 6–7.

Sprawa utworzenia w Królestwie Polskim żydowskich kółek gimnastycznych dla młodzieży. Wzory zagraniczne dla kółek. Rozwój fizyczny młodzieży żydowskiej ważną sprawą społeczną. Drużyny żydowskie o nazwach narodowych, m.in.: Bar Kochba, Bar Giura, Gedeon, Herdl, Juda Machabeusz, Jozua ben Nun. Organizacja drużyn. Rada Główna i jej nadzór nad skautingiem żydowskim.

[skauting, wychowanie fizyczne i sport, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LIX/18. L.R., *Naganka*, „Myśl Żyd.” 1916, nr 17, s. 1–3.

Dotyczy równouprawnienia Żydów w dostępie do studiów. Szkalowanie Żydów. Komitet Żydowski Ratunkowy – utrzymanie biednych dzieci, których ojcowie zginęli w działaniach wojennych w Galicji i Besarabii (organizacja zabawy charytatywnej na ich rzecz w ogrodzie miejskim w Lublinie).

[dostęp do edukacji, opieka]

LIX/19. N[atan] Szwalbe, *Problem narodowy a socjalizm*, „Myśl Żyd.” 1916, nr 18, s. 2–4; nr 20, s. 5–6.

Język polski a język żydowski w edukacji. Próba odpowiedzi na pytanie, jaki ma być program i charakter żydowskiej szkoły ludowej.

[język i autonomia narodowa w edukacji, oświata ludowa]

LIX/20. *Arnold Bach uczeń Staszica*, „Myśl Żyd.” 1916, nr 20, s. 6–7.

List do Redakcji na temat kursów pedagogicznych przy Lubelskim Towarzystwie Nauczycielskim. Opis sytuacji wyproszenia młodzieży żydowskiej z kościoła dominikańskiego 17 czerwca 1916 r.

[dostęp do edukacji, edukacja zawodowa, nauczyciel/pedagog]

LIX/21. H. Festenstadt, *Korespondencje. Piotrków w lipcu*, „Myśl Żyd.” 1916, nr 21, s. 6–7.

Z inicjatywy młodzieży ze sfer robotniczych powołano Towarzystwo Muzyczno-Literackie „Hazomir”. O zainteresowaniu młodzieży żydowskiej skautingiem.

[aktywność młodzieży, edukacja artystyczna, skauting]

LIX/22. Lublinianin, *Z prasy*, „Myśl Żyd.” 1916, nr 22, s. 3–4.

Komentarz do listu, zamieszczonego w numerze 219 „Głosu Lubelskiego” z 1916 r., w którym przedstawiono uwagi na temat „rozpanoszenia się” i arogancji żydowskiej młodzieży. List wzbudzał w społeczeństwie wrogie uczucia wobec Żydów.

[wychowanie moralne]

LIX/23. *W odpowiedzi moim interpelantom „B. Warma”, „Myśl Żyd.”* 1916, nr 22, s. 5–6.

Zadania Żydowskiego Komitetu Ratunkowego: ochrona dzieci, utrzymanie przytułków dla dzieci dotkniętych wojną.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

LIX/24. *Krakowianin, Z zakątka łez, „Myśl Żyd.”* 1916, nr 24, s. 3–5.

Postulat pomocy opuszczonym dzieciom. To zadanie dla kobiet żydowskich i dla inteligencji żydowskiej. Apel, aby nie wstydzić się żydowskiego pochodzenia.

[opieka]

LIX/25. *Odezwa Kuratorium Sekcji szkół średnich przy Towarzystwie popierania biednych uczenia się dzieci żydowskich, Lublin dn. 1 września 1916, „Myśl Żyd.”* 1916, nr 24, s. 5.

Dotyczy kosztów nauki. O Żydowskiej Sekcji szkół średnich, jej działalności – staje ona w obronie upośledzonych, wspiera uczącą się niezamożną młodzież żydowską.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka, szkoły średnie]

LIX/26. *H. Festensztadt, Korespondencje. Piotrków, w sierpniu, „Myśl Żyd.”* 1916, nr 24, s. 5.

Higiena wśród młodzieży żydowskiej. Obowiązkowa kąpiel (dwa razy w tygodniu) dla dzieci uczęszczających do chederów. O wprowadzeniu gimnastyki w chederach.

[wychowanie fizyczne i sport, zdrowie i higiena]

LIX/27. *Samuel Mejerson [Samuel Meyerson], Sprawa żydowska na prowincji, „Myśl Żyd.”* 1916, nr 25, s. 6–7.

Praca oświatowa wśród Żydów polskiego pochodzenia na prowincji. Komitety Ratunkowe i inne instytucje społeczne. Krytyka nurtów konserwatywno-klerykałnych. O braku centralnych żydowskich instytucji oświatowych. Słaby rozwój ruchu kulturalno-oświatowego na prowincji. Brak racjonalnie zorganizowanych żydowskich szkół ludowych. Tradycyjne chedery nie dają dziecku żadnego wykształcenia świeckiego. Szkoły żydowskie w Kazimierzu i Puławach. Postulat założenia sieci gminnych szkół żydowskich, bibliotek ludowych i czytelni.

[biblioteki i czytelnie, instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, oświata ludowa]

LIX/28. *M.P., Zjazd rabinów (Sprawozdanie naszego specjalnego korespondenta), „Myśl Żyd.”* 1916, nr 27, s. 4–6.

Debata wokół rezolucji, wystosowanej przez przewodniczącego komisji higieniczno-sanitarnej Kestenberga, który zaapelował, by wiek chłopców wstępujących do chederów

nie był niższy niż 6 lat. O zaleceniu rozpoczynania nauki przez dzieci pięcioletnie. Zasady higieny. prostytutki żydowskie (postulat, aby rabini wpływali na rodziców, by ci wzmocnili nadzór nad córkami).

[edukacja elementarna, przemoc wobec dzieci i młodzieży, zdrowie i higiena]

LIX/29. Victor, *Lubelski Żydowski Komitet Ratunkowy*, „Myśl Żyd.” 1916, nr 27, s. 7–8.

Sprawozdanie z działalności Lubelskiego Komitetu Ratunkowego. O prowadzonych przez komitet czterech ochronkach, w których znajdują opiekę dzieci bezdomnych i rezerwistów. Troskliwa opieka w ochronkach.

[ochronki, opieka]

LIX/30. L.R., *Źródła odrębności*, „Myśl Żyd.” 1916, nr 28, s. 1–2.

Dziecko źle traktowane przez rodziców, zwłaszcza matkę, i konsekwencje tej sytuacji – dzieci szukają przyjaciół poza domem.

[macierzyństwo, wychowanie w rodzinie]

LIX/31. Herman Rosenblum, *Korespondencje. Końskie, dn. 16 września 1916*, „Myśl Żyd.” 1916, nr 29, s. 6–7.

Koedukacyjna szkoła początkowa Rubina Kronenbluma dla dzieci żydowskich. Organizacja szkoły. Doskonałe rezultaty, zwłaszcza nauki higieny. Fizyczny rozwój dzieci.

[edukacja elementarna, koedukacja, wychowanie fizyczne i sport]

LIX/32. N[atan] Szwalbe, *Wychowanie zawodowe wśród Żydów*, „Myśl Żyd.” 1916, nr 31, s. 1–3; nr 33, s. 2–3.

Formy organizacji szkolnictwa zawodowego dla Żydów. Żydowskie szkoły zawodowe: Żytomierz, Odessa, Łódź, Łomża, Częstochowa. O wprowadzeniu klas rzemieślniczych męskich i żeńskich przy szkołach ogólnych. Nauka szycia, kapelusznictwa i rękawicznictwa w szkołach żeńskich. Kursy mechanicznego tkactwa dla tkaczy ręcznych w Białymstoku (1910). Program żydowskiej oświaty zawodowej (ten typ edukacji został pozbawiony wsparcia finansowego miasta i państwa). Dzieci żydowskie od najmłodszego wieku zmuszone są szukać zatrudnienia. Muszą uczyć się języka polskiego, gdyż tylko w nim mogą uczyć się fachu; wydłuża to czas nauki i utrudnia zdobywanie wiedzy. Rozbieżne stanowiska w sprawie charakteru żydowskiego szkolnictwa ludowego (ortodoksi – syjoniści).

[edukacja zawodowa, język i autonomia narodowa w edukacji]

LIX/33. MIK.WAD. [Mikołaj Wadys], *Refleksje stoleczne, Warszawa w grudniu 1916*, „Myśl Żyd.” 1916, nr 37, s. 6.

O antagonizmach między Polakami i Żydami na Uniwersytecie Warszawskim. Żydowskie Stowarzyszenie Akademickie.

[edukacja akademicka, organizacje młodzieżowe]

LIX/34. *Stowarzyszenie akademickie „Spójnia Lubelska w Warszawie”*, „Mysł Żyd.” 1916, nr 38, s. 8.

Młodzież lubelska na studiach w stolicy. Członkami „Spójni” mogą być wychowankowie lubelskich szkół średnich kształcący się w wyższych zakładach naukowych w Warszawie, bez względu na wyznanie, narodowość, przekonania. Podział pracy w stowarzyszeniu.

[edukacja akademicka, organizacje młodzieżowe]

LIX/35. Mikołaj Wadys, *W kwestii na dobre*, „Mysł Żyd.” 1917, nr 4, s. 4.

O przygotowaniu młodzieży do samodzielnej pracy. Tendencja rodziców, by lokować dzieci w szkołach średnich. Pomijanie szkół zawodowych.

[edukacja zawodowa, szkoły średnie]

LIX/36. N[atan] Szwalbe, *Szkoła ludowa a państwo*, „Mysł Żyd.” 1917, nr 5, s. 1–3.

Zagadnienie szkolnictwa ludowego. Państwowa szkoła ludowa we Francji. Szkolnictwo ludowe w Stanach Zjednoczonych.

[oświata ludowa]

LIX/37. L.R., *Święto miłości bliźniego (Akt w ochronce)*, „Mysł Żyd.” 1917, nr 5, s. 7.

III ochronka w Lublinie pod kierunkiem F. Oppenheimowej.

[ochronki]

LIX/38. Achad-Haam [Aszer Cwi (Hirsza) Ginsberg], *O wychowaniu narodowym*, „Mysł Żyd.” 1917, nr 11, s. 2–5; nr 13, s. 2–3.

Poglądy Achad-Haama, przedstawiciela żydowskiej ideologii narodowej, na wychowanie młodzieży. Postulat rozszerzenia zakresu nauki języka i kultury żydowskiej w szkołach.

[język i autonomia narodowa w edukacji, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LIX/39. Dawid Socher, *Religia i polityka*, „Mysł Żyd.” 1917, nr 13, s. 1–3.

Postulat niewłączania religii do walki politycznej. Znaczenie tradycji.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie, wychowanie religijne]

LIX/40. A[dam] Zieleńczyk, *O szkołę polską dla Żydów*, „Mysł Żyd.” 1917, nr 3, s. 2–4.

Uchwała Komitetu Obywatelskiego Lublina o powszechnym nauczaniu a protesty i manifestacje ludności żydowskiej. Reforma chederów. Nacjonaliści żydowscy żądają odrębnych praw, szkoły, Rady Szkolnej. O wyznaczeniu przez inspekcję rosyjską nauczycieli języka rosyjskiego dla chederów. Pomijanie przepisów sanitarnych.

[język i autonomia narodowa w edukacji, polityka oświatowa, zdrowie i higiena]

LIX/41. *Kursy urzędnicze*, „Myśl Żyd.” 1917, nr 17, s. 8.

Kursy urzędnicze w Lublinie. Wymagania wobec kandydatów. Program wykładów.
[edukacja zawodowa]

LIX/42. Mikołaj Wadys, *Akademicy warszawscy a sprawa żydowska*, „Myśl Żyd.” 1917, nr 21, s. 2–3.

Kwestia wykształcenia wyższego Żydów. Nieprzestrzeganie praw mniejszości w środowisku akademickim. Żydzi pozbawieni prawa głosu w sprawach uczelni polskich, choć są równoprawnymi obywatelami. Dotyczy uregulowania kwestii żydowskiej w Polsce.
[edukacja akademicka, język i autonomia narodowa w edukacji]

LIX/43. Mikołaj Wadys, *Fala skautingu*, „Myśl Żyd.” 1917, nr 24, s. 4–5.

Wspieranie skautingu przez szkoły. Tworzenie nowych drużyn pod nadzorem pedagogicznym. Program syjonistyczny. Agitacja polityczna dzieci jest niewłaściwa. Tworzenie organizacji sportowych.
[skauting, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LIX/44. Mugajn, *Z uwag na czasie*, „Myśl Żyd.” 1917, nr 25, s. 5–6.

O dorocznym zebraniu ogólnym sekcji szkół średnich (17 czerwca 1917 r.). Towarzystwo popierania biednych uczących się dzieci żydowskich. Charakterystyka pracy Towarzystwa.
[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, szkoły średnie]

LIX/45. Józef Dunkelblum, *W pięknej sprawie*, „Myśl Żyd.” 1917, nr 25, s. 4–5.

O młodzieży jako przyszłych obywatelach. Społeczeństwo powinno dbać o młodzież. Niezbędny jest jej letni wypoczynek. Towarzystwo Kolonii Rabczańskiej. Kolonia Szczawnicka.
[kolonie i półkolonie, odpoczynek i rekreacja]

LIX/46. J.D. [Józef Dunkelblum?], *Popis dzieci Ogniska I dnia 24 czerwca 1917*, „Myśl Żyd.” 1917, nr 25, s. 2–4.

Występ dzieci w ochronce. Ognisko pod kierunkiem Salomei Goldkraut. Nauczycielki i wychowawczynie. Opieka nad sierotami.
[nauczyciel/pedagog, ochronki]

LIX/47. J.D. [Józef Dunkelblum?], *Popis Szkoły Muzycznej*, „Myśl Żyd.” 1917, nr 26, s. 7–8.

Występ uczniów Szkoły Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Lublinie w sali Resursy Kupieckiej (1 lipca 1917 r.). Występ Ady Szpirówny.
[edukacja artystyczna]

LIX/48. *Odpowiedź autorowi „Fali skautingu”*, „Myśl Żyd.” 1917, nr 26, s. 5–8.

Wokół uwag Mikołaja Władysa na temat skautingu żydowskiego. Potrzeba przeszczepienia skautingu na grunt żydowski. Wychowanie fizyczne młodzieży żydowskiej.

[skauting, wychowanie fizyczne i sport]

LIX/49. J.D. [Józef Dunkelblum?], *Nie tędy droga*, „Myśl Żyd.” 1917, nr 31, s. 2–4.

Krytyka powierzania zadań wychowawczych niewłaściwym osobom – nieprzygotowanym, reprezentującym niewłaściwe postawy moralne. Wychowawcy nie powinni szerzyć wśród młodzieży pogardy wobec Żydów.

[metody wychowania, nauczyciel/pedagog, wychowanie moralne]

LIX/50. S.M. [Samuel Meyerson?], *Studenteria żydowska w Lublinie*, „Myśl Żyd.” 1917, nr 33, s. 2–4.

O dużej liczbie Żydów wśród słuchaczy uczelni wyższych w Lublinie (1916). Apel, by studenci pozostawali w mieście po zakończeniu nauki. Aktywność studentów żydowskich z Lublina w Warszawie – organizacja stowarzyszenia „Spójnia Lubelska”. Wyjazdy studentów żydowskich na uniwersytety austriackie. Projekt przekształcenia „Spójni Lubelskiej” w organizację obejmującą wszystkich Żydów z Lublina – słuchaczy wyższych zakładów naukowych, bez względu na to, w jakim mieście czy uniwersytecie się kształcą.

[aktywność młodzieży, edukacja akademicka, organizacje młodzieżowe]

LX. „Nasz Promień”

Warszawa 1912–1914

LX/1. *Książka*, „Nasz Prom.” 1912, nr 9, s. 35–36.

O dostępności książki na rynku księgarskim i wydawniczym. Dostosowanie lektury do wieku czytelnika. Ukazanie dzieciom właściwego kontaktu z książką. Zarys historii książki – od rękopisu do druku wynalezionej przez Jana Gutenberga. Czym wyróżnia się dobra książka dla dzieci i młodzieży.

[czytelnictwo]

LX/2. *Gry i zabawy. Jakubie gdzie jesteś?*, „Nasz Prom.” 1912, nr 19, s. 76.

Zabawy ruchowe. Cechy i przymioty charakterystyczne dla podwórkowej zabawy dziecięcej w kole – jej zasady i uczestnicy.

[wychowanie fizyczne i sport, zabawy, zdrowie i higiena]

LX/3. *Bocian i żaby. (Gra na świeżym powietrzu)*, „Nasz Prom.” 1912, nr 24, s. 96.

Gry i zabawy dla dzieci na świeżym powietrzu jako świetny sposób na rozładowanie ich energii. Jedną z prezentowanych ofert – „zabawa w bociana i żabę”.

[wychowanie fizyczne i sport, zabawy]

LX/4. *Zajączku, umykaj! (Gra na świeżym powietrzu)*, „Nasz Prom.” 1912, nr 25, s. 100.

Sprawiająca dzieciom przyjemność zabawa w chowanego, z podziałem na dwie grupy. Zabawa integrująca i poprawiająca kondycję ruchową.

[relacje koleżeńskie, zabawy]

LX/5. *Wyścigi z przeszkodami. (Gra na świeżym powietrzu)*, „Nasz Prom.” 1912, nr 26, s. 104.

Przykład kreatywnej zabawy z dziećmi na świeżym powietrzu. Zabawa zwinnościowa i skoczna, polegająca na pokonaniu toru pięciu przeszkód.

[wychowanie fizyczne i sport, zabawy]

LX/6. *Gry na świeżym powietrzu. Jaskółka (Zabawa dla chłopców)*, „Nasz Prom.” 1912, nr 27, s. 108.

Zabawa ruchowa dla chłopców. Poszukiwanie przedmiotów rozrzuconych przez grupę. Akcesoria niezbędne do wspomnianej zabawy.

[zabawy]

LX/7. *Mieszkanie do wynajęcia*, „Nasz Prom.” 1912, nr 28, s. 112.

Przykład gry i zabawy podwórkowej – „mieszkanie do wynajęcia”. Zasady organizacji zabawy i jej uczestnicy. Akcesoria do wymienionej zabawy ruchowej.

[zabawy]

LX/8. *Trzeciak (Gra)*, „Nasz Prom.” 1912, nr 29, s. 116.

Przykład zabawy dla najmłodszych dzieci: gra w kole. Przebieg zabawy i jej uczestnicy.

[zabawy]

LX/9. *Ciągnięcie liny*, „Nasz Prom.” 1912, nr 31, s. 124.

Przeciąganie liny – rodzaj zabawy ruchowej dla dzieci. Zabawa drużynowa uczy współpracy, ćwiczy równowagę i koncentrację.

[relacje koleżeńskie, zabawy]

LX/10. *Zabawa w mruczka*, „Nasz Prom.” 1912, nr 37, s. 140.

Prezentacja zabawy ze śpiewem. Muzyka naturalnym elementem w życiu dziecka.

[relacje koleżeńskie, zabawy]

LX/11. *Nauka*, „Nasz Prom.” 1912, nr 36, s. 143–144.

Znaczenie nauki w życiu człowieka. Nauka jako środek do poznania wartości moralnych. Szczególny wpływ nauki na rozwój umysłu. Przykłady sławnych ludzi, którzy doceniali naukę, m.in. Stefan Batory, Grzegorz z Sanoka, Feliks Peretti, św. Wincenty à Paulo (właśc. Vincent de Paul). Motywowanie dziecka do nauki.

[wychowanie moralne]

LX/12. *Kret i kretowisko (Zabawa)*, „Nasz Prom.” 1912, nr 36, s. 144.

Przykład gry i zabawy integrującej. Zabawa ruchowa – „korytarz kreta” (dziecko przechodzi przez tunel). Przebieg i zasady organizacji zabawy.

[zabawy]

LX/13. *Trudne ćwiczenie*, „Nasz Prom.” 1912, nr 38, s. 151–152.

Przykład gry i zabawy ruchowej na długie wieczory. Ćwiczenie doskonalące nawyk prawidłowej postawy ciała u dzieci i młodzieży.

[wychowanie fizyczne i sport, zabawy]

LX/14. *Biskup Ignacy Krasicki*, „Nasz Prom.” 1912, nr 45, s. 181.

Zarys biografii Ignacego Krasickiego, autora bajek dla dzieci, m.in. *Dzieci i żaby*, *Dwa żółwie*, *Furman i motyl*, *Żółw i myszy* (*Bajki i przypowieści*, Lwów 1904).

[czytelnictwo, rozwój dziecka]

LXI. „Nasz Sztandar”

Warszawa 1913–1914

tytuł poprz. CI. „Rola”

LXI/1. Marceli Godlewski, *Praca od podstaw*, „Nasz Szt.” 1913, nr 1, s. 1; nr 2, s. 24–25; nr 3, s. 46–47.

Program szkół gospodarstwa domowego w Belgii. Zajęcia teoretyczne i praktyczne. Nauczanie zasad higieny mieszkań i ciała, leczenia chorób i pielęgnacji niemowląt. Nauka sprzątanania w pokoju pokazowym. Kuchnia do praktycznej nauki gotowania. Charakterystyka zajęć w poszczególnych oddziałach. Lekcje rysunku.

[edukacja artystyczna, edukacja zawodowa, zdrowie i higiena]

LXI/2. Czesław Ksawery Jankowski, *Nasze rzemiosła. Piekarstwo; Organmistrzostwo; Tapicerstwo i stolarstwo meblowe; Zegarmistrzostwo*, „Nasz Szt.” 1913, nr 2, s. 21–24; nr 4, s. 66–67; nr 8, s. 143–145; nr 10, s. 183–185.

O braku szkół zawodowych. Zaniedbany stan młynarstwa. Analfabetyzm piekarzy. Organizacja nauki piekarstwa. Zawodowy Związek Piekarski w Warszawie.

[analfabetyzm, edukacja zawodowa, oświata ludowa]

LXI/3. Stalowy, *Na posterunku*, „Nasz Szt.” 1913, nr 2, s. 23–25; nr 3, s. 44–45; nr 4, s. 64–66; nr 5, s. 84–85; nr 7, s. 124–126; nr 8, s. 144–145; nr 9, s. 164–165.

Kasy oszczędnościowe dla dzieci. Szkoły gospodarstwa domowego, organizowane przez Schronisko Dzieci Maryi. Patriotyzm gospodarczy. Konieczność zakładania prywatnych szkół wyznaniowych, męskich i żeńskich.

[edukacja zawodowa, szkolnictwo]

LXI/4. Kazimierz Ziemic, *Nasza publicystyka katolicka*, „Nasz Szt.” 1913, nr 4, s. 63–65.

Laicyzacja społeczeństwa, utożsamiana z upadkiem obyczajów i moralności. Kursy dla dziewcząt w Krasieninie.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa, wychowanie moralne]

LXI/5. X.Y., *Kobieta, alkohol i dziecko*, „Nasz Szt.” 1913, nr 7, s. 123–125.

Kobieta jako wychowawczyni. Złe skutki nadużywania alkoholu. Słaba skuteczność działań towarzystw trzeźwościowych. Dom opieki dla dzieci alkoholików w Strudze pod Warszawą.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

LXI/6. Henryk Tyszka [Marian Pachucki], *Walka z analfabetyzmem*, „Nasz Szt.” 1913, nr 8, s. 149.

Wsparcie rządowe dla szkół gminnych i miejskich. Fundusze na budowę szkół. Zaniedbania oświaty w Warszawie (20 000 dzieci nie uczęszcza do szkoły). Niewielkie zainteresowanie czytelnictwem prasy. Krzewienie oświaty zadaniem patriotycznym. Oświata jako sposób walki z demoralizacją młodzieży.

[analfabetyzm, szkolnictwo, wychowanie moralne]

LXI/7. Dobosz, *Na posterunku*, „Nasz Szt.” 1913, nr 10, s. 184–186.

Zakaz wobec polskich dzieci, aby nie bawiły się z dziećmi żydowskimi. Postulat tworzenia szkół chrześcijańskich. Krytyka szkół wyznaniowych z pozycji nowoczesności.

[szkolnictwo, wychowanie religijne, zabawy]

- LXI/8. Henryk Tyszka [Marian Pachucki], *Sądy dla dzieci w Anglii*, „Nasz Szt.” 1913, nr 13, s. 248–249.

Prawne podstawy ochrony zdrowia nieletnich pracowników fabryk w Anglii. Sądy dla nieletnich przestępców. Zakłady wychowawcze dla młodzieży. Kształcenie moralne dzieci. Trybunały dziecięce. Instytut poprawczy w Studzieńcu, Puszczy, Mokotowie. Potrzeba reformy zasad funkcjonowania domów poprawczych. Zarzuty nietolerancji wobec Kościoła.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, wychowanie moralne]

- LXI/9. Ad.L.Sz. [Adam Szymański I], *Nauczanie powszechne*, „Nasz Szt.” 1913, nr 19, s. 363–364.

Brak powszechnej alfabetyzacji społeczeństwa. Brak szkół dla dzieci. Analfabetyzm rodziców przeszkodą w nauce dzieci. Zakładanie szkół początkowych na wsi przez gminy. Zasiłki szkolne. Prawa o zasiłkach na nauczanie powszechne z lat 1908–1909. Władysław Grabski i jego opracowanie na temat pracy społecznej.

[analfabetyzm, szkolnictwo]

- LXI/10. P. Olszyc, *Sprawa Ludowa*, „Nasz Szt.” 1913, nr 21, s. 403–404.

Włóścianie w pracy społecznej. O rozwoju oświaty. Opiekunczą postawą inteligencji wobec ludu. Nowoczesne wymagania pedagogiki. Szkoły freblowskie. Nie można nauczyć się rolnictwa z książek.

[Nowe Wychowanie, oświata ludowa]

- LXI/11. Henryk Tyszka [Marian Pachucki], *Gniazda sieroce*, „Nasz Szt.” 1913, nr 23, s. 448–449.

Gniazda sieroce. Kazimierz Jeżewski i TGS (1911), mające za cel wychowywanie sierot i dzieci oddawanych przez rodziców. Właściwy dobór opiekunów. Organizacja życia w gnieździe. Szkoły zawodowe. Gniazda sieroce w Tursku, Koziarówce, Banioszce, Duczycach.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

- LXI/12. P. Olszyc, *Lisków szkołą pracy społecznej*, „Nasz Szt.” 1913, nr 26, s. 503–505.

Działalność społeczna i obywatelska ks. Wacława Blizińskiego z Liskowa. Postulaty pedagogiczne w dziedzinie kształcenia. Prawa obywatelskie chłopów. Zasadnicze postulaty pedagogiki społecznej ks. W. Blizińskiego. Metody pracy w Liskowie.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, metody wychowania]

- LXI/13. Henryk Tyszka [Marian Pachucki], *Sprawa rodziny we współczesnym prawodawstwie i opinii publicznej*, „Nasz Szt.” 1913, nr 28, s. 547–549.

Pomoc materialna dla rodziny. Budowa domów dla ubogich rodzin. Ograniczenie pracy kobiet i dzieci. Sytuacja rodziny we Francji i w Niemczech. Kształtowanie indywidualności w rodzinie. Kwestia rodziny w publicystyce.

[opieka, wychowanie w rodzinie]

LXI/14. Henryk [Heinrich] Pesch, *Kultura, postęp i reforma*, przełożyła Zofia Łubianka, „Nasz Szt.” 1913, nr 29, s. 567–568; nr 30, s. 585–586; nr 31, s. 605–606; nr 32, s. 626–627; nr 33, s. 645–647.

Wykształcenie nie jest tożsamy z moralnością. O przyswajaniu poczucia obowiązku. Racjonalne kształcenie umysłu. Wartość kultury umysłowej. Pojęcie kultury. Poglądy Wilhelma Roschera na temat kultury.

[wychowanie moralne]

LXI/15. Henryk Tyszka [Marian Pachucki], *Kolonie letnie dla dzieci*, „Nasz Szt.” 1913, nr 30, s. 586–588.

Popularność TKL. Kolonie w Michałowce, Wilhelmówce, Zofiówce i Warszawie. Ogrody W.E. Raua. Rozwiązania francuskie i angielskie w tym zakresie. Kolonie letnie w Zurichu (1876). Działalność Stanisława Markiewicza i kolonie dla dzieci.

[kolonie i półkolonie]

LXI/16. Henryk Tyszka [Marian Pachucki], *Nauczycielstwo ludowe*, „Nasz Szt.” 1913, nr 31, s. 603–604.

Nauczyciel ludowy jako działacz społeczny. Postulat nauczania powszechnego. Poparcie dla seminariów prywatnych w społeczeństwie polskim. Zadania wychowawcze nauczycieli ludowych. Czasopisma dla nauczycieli ludowych.

[czytelność, nauczyciel/pedagog]

LXI/17. Henryk Tyszka [Marian Pachucki], *Czym jest, a czym być może kinematograf*, „Nasz Szt.” 1913, nr 32, s. 627–628.

Walka z pornografią. O odpowiedniej rozrywce dla młodzieży.

[wychowanie moralne]

LXI/18. Henryk Tyszka [Marian Pachucki], *Szkolne kasy oszczędności*, „Nasz Szt.” 1913, nr 34, s. 668–669.

Potrzeba oszczędzania. Umiejętność oszczędzania u dzieci. Szkolne kasy oszczędności znakomitym środkiem wychowawczym. Szkolne kasy oszczędności w Anglii, w Belgii i we Francji. Typy kas szkolnych i sposoby ich prowadzenia. Kasy szkolne w Galicji.

[edukacja zawodowa, wychowanie moralne]

LXI/19. Nauczyciel ludowy, *O tym, co boli i śmieszy (Głos nauczyciela ludowego)*, „Nasz Szt.” 1913, nr 35, s. 683–685.

Nauczanie powszechne. Wizerunek nauczyciela ludowego w prasie. Przygotowanie pedagogiczne nauczycieli.

[nauczyciel/pedagog]

LXI/20. J. Maciejowski, *Rodzice i szkoła*, „Nasz Szt.” 1913, nr 36, s. 703–706.

Zbyt małe zainteresowanie rodziców nauką dzieci. Brak właściwej opieki nad młodzieżą w pensjonatach. Relacja rodzice – nauczyciele. Systematyczność nauczania. Przeciążanie nauką. Przewaga szkół prywatnych nad publicznymi w zakresie budowania relacji z rodzicami.

[metody nauczania, współpraca rodziny ze szkołą]

LXI/21. Zastępca, *O muzeum szkolne w Warszawie*, „Nasz Szt.” 1913, nr 37, s. 728.

Projekt założenia Muzeum Szkolnego w Warszawie (Paweł Grodecki). Zakres działalności Muzeum. Kierunek pracy społeczno-kulturalnej i biblioteczno-muzealnej. Polskie Muzeum Pedagogiczne w Warszawie.

[biblioteki i czytelnie, oświata pozaszkolna]

LXI/22. J. Maciejowski, *Kultura naszej prowincji*, „Nasz Szt.” 1913, nr 41, s. 819–821.

O niechęci do otwierania szkół i instytucji oświatowych.

[szkolnictwo]

LXI/23. S.R., *Kuchnie szkolne*, „Nasz Szt.” 1913, nr 41, s. 823–825.

Dzieci mdlejące z głodu w szkole. Ujemny wpływ głodu na koncentrację i uwagę dziecka. Kuchnie szkolne we Fryburgu. Organizacja kuchni. Wieczorki szkolne w Genewie.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

LXI/24. Zofia Czermińska, *Kobieta przyszłości*, „Nasz Szt.” 1913, nr 42, s. 843–844.

Pragnienie wiedzy u kobiet. Samokształcenie kobiet. Postulat: kobiety powinny śledzić najnowsze osiągnięcia pedagogiki i higieny.

[edukacja dziewcząt i kobiet, popularyzacja wiedzy pedagogicznej]

LXI/25. Henryk Tyszka [Marian Pachucki], *Międzynarodowa obrona kobiet i młodzieży robotniczej*, „Nasz Szt.” 1913, nr 42, s. 848–849.

Konferencja w Bernie w 1913 r. Zakaz pracy nocnej w fabrykach dla chłopców do lat 14. Sprawa unormowania dnia roboczego. 10-godzinny dzień pracy dla kobiet i chłopców do lat 16.

[prawa dziecka, wychowanie moralne]

LXI/26. Czesław Ksawery Jankowski, *Brońmy dzieci*, „Nasz Szt.” 1913, nr 43, s. 867–869.

Kryzys rodziny. Rozpad więzi rodzinnych i jego konsekwencje dla dziecka. Samobójstwa wśród młodzieży szkolnej. Dane statystyczne.

[rodzina, samobójstwa]

LXI/27. Aleksander Woycicki [Wójcicki], *Szkodliwy przesąd*, „Nasz Szt.” 1913, nr 44, s. 891–893.

Wychowanie i oświata ludu. Moralność narodu.

[oświata ludowa, wychowanie moralne]

LXI/28. J.L., *Kobieca praca społeczna we Francji*, „Nasz Szt.” 1913, nr 44, s. 895–897; nr 45, s. 919–920.

Popularyzacja i streszczenie pracy Paula Ackera *Oevres sociales des femmes* (*Prace społeczne kobiet*). Wykształcenie społeczne kobiet. Szkoły przygotowujące do działalności społecznej. Nauka gospodarstwa domowego, gospodarność żon i matek. Dziecko w rodzinie. Domy społeczne w Anglii, we Francji i w Stanach Zjednoczonych. Kolonie wakacyjne dla dzieci. Opieka moralna nad młodymi pracownicami.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa, opieka]

LXI/29. Henryk Tyszka [Marian Pachucki], *Ruch przeciwalkoholowy*, „Nasz Szt.” 1913, nr 46, s. 938–939.

Popularyzacja prac naukowych, dotyczących walki z alkoholizmem. Krytyka spożywania alkoholu przez dzieci i młodzież. Walka z nałogami dzieci.

[wychowanie moralne, zdrowie i higiena]

LXI/30. Henryk Tyszka [Marian Pachucki], *Trzecia polska wieś wzorowa*, „Nasz Szt.” 1913, nr 49, s. 1011–1012.

Wsie stawiane za wzór nowoczesności i gospodarności. Działalność społeczno-oświatowa ks. Antoniego Tyczyńskiego w Albigowej (Galicja), ks. Wacława Bliźnińskiego w Liskowie (Królestwo Polskie) oraz ks. Aleksandra Siemieńskiego w Szywałdzie (Galicja, powiat tarnowski). Kasa Raiffeisena. Oświata w duchu narodowym i katolickim. Działalność charytatywna. Siostry Służebniczki NMP NP i ich rola w wychowaniu dzieci i młodzieży. Szkoły ludowe. Ochronki. Zakład dla nauczycielek kursów gospodarskich. Szkoła dla gospodyń wiejskich.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka, oświata ludowa]

LXI/31. Czesław Ksawery Jankowski, *Lekceważenie pracy. Przyczynek do sprawy „Braku ludzi”*, „Nasz Szt.” 1913, nr 50, s. 1031–1032.

Krytyka trwonienia czasu i lekceważenia drobnych prac przez dzieci i młodzież. O znaczeniu wytrwałej i systematycznej pracy w życiu dziecka.

[wychowanie moralne, wychowanie przez pracę]

LXI/32. L.M. [Lucjan Migasiński], *Ghetto*, „Nasz Szt.” 1913, nr 51, s. 1055–1057; nr 52, s. 1079–1080.

Warunki życia w ortodoksyjnej gminie żydowskiej w Warszawie. Nauka w chederach – żydowskich szkołach początkowych. Jesziba – żydowska szkoła wyższa (studia nad Talmudem). Chasydzi.

[szkolnictwo, wychowanie religijne]

LXII. „Nasza Sprawa”

Warszawa 1911

tytuł poprz. CXXXIV. „Wolna Trybuna”

tytuł nast. CXXXVI. „Wolny Głos”

LXII/1. *Ochrona prawna robotników. Ubezpieczenie macierzyństwa w komisji Dumy*, „Nasza Spr.” 1911, nr 3, s. 11–12.

Znaczenie ochrony macierzyństwa jako ważny problem społeczny w kontekście rosnącego zatrudnienia kobiet w przemyśle i handlu. Potrzeba prawnej opieki nad kobietami w czasie ciąży i porodu, w tym udzielania płatnego urlopu.

[macierzyństwo, rodzina]

LXII/2. R. Kochanowicz, *Zadania pracy kulturalno-oświatowej*, „Nasza Spr.” 1911, nr 9, s. 6–7.

Zdaniem autora, oświata – podobnie jak inne obszary życia – jest emanacją klasowego charakteru społeczeństwa i pełni funkcje dyscyplinujące wobec niższych warstw społecznych, zwłaszcza robotników. Informacje o edukacyjnych, społecznych i politycznych celach oświaty, jej roli w emancypacji nieelitarnych grup społecznych oraz potrzebie rozwijania działalności oświatowej w ramach stowarzyszeń robotniczych.

[oświata pozaszkolna, polityka oświatowa, szkolnictwo]

LXIII. „Nasza Trybuna”

Warszawa 1915–1918

tytuł poprz. CXV. „Tygodnik dla Wszystkich”

LXIII/1. „Wiedza”, „Nasza Tryb.” 1915, nr 3, s. 2–3.

O działalności TSWHiP. Rozważania na temat organizacji prelekcji w żargonie i działalności kulturalno-oświatowej wśród proletariatu żydowskiego. Problemy rozumienia pracy oświatowej, kwestie oświaty robotników.

[oświata pozaszkolna]

LXIII/2. *Towarzystwo Szerzenia Wiedzy*, „Nasza Tryb.” 1915, nr 9, s. 6.

Uwagi na temat działalności TSWHiP. Zawiera dane o tematyce odczytów oraz informacje o trudnościach finansowych.

[edukacja zawodowa, oświata pozaszkolna]

LXIII/3. M. Trauberg, *O młodzieży w ruchu socjalistycznym*, „Nasza Tryb.” 1915, nr 9, s. 7–8.

Młodzież akademicka i szkolna jako jeden z organizatorów i propagatorów ruchu socjalistycznego. Udział młodzieży szkolnej w propagowaniu idei socjalistycznych w ostatnich dekadach XIX i na początku XX w. Informacje o aktywności młodych sympatyków socjalizmu, m.in. udziale w strajku szkolnym 1905 r.

[aktywność młodzieży]

LXIII/4. J. Krasny, *Rada Główna Opiekuńcza*, „Nasza Tryb.” 1915, nr 10, s. 4–5.

Informacje o organizacji i ocena koncepcji działań pomocowych w czasie wojny. Krytyczne uwagi na temat odezwy i programu, który miała realizować Rada.

[opieka]

LXIII/5. Murzyn., *Liberalne występy Uniwersytetu Ludowego*, „Nasza Tryb.” 1915, nr 10, s. 9.

Uwagi na temat mów wygłoszonych na walnym zebraniu Uniwersytetu Ludowego, dotyczących programu placówki i deklaracji programowych. Omówienie wystąpienia Ludwika Krzywickiego.

[oświata pozaszkolna]

LXIII/6. *Memoriał Towarzystwa Szerzenia Wiedzy do Wydziału Oświecenia*, „Nasza Tryb.” 1916, nr 1, s. 6.

Omówienie potrzeb, szczególnie finansowych, TSWHiP. Jego działalność w latach 1914–1915, przedstawienie liczby członków i odczytów, tematykę prelekcji oraz obszary działalności oświatowej w oddziałach.

[oświata pozaszkolna]

LXIII/7. Szymon Piorun, *Robotnicy i pismo robotnicze. Szlakiem samokształcenia*, „Nasza Tryb.” 1916, nr 1, s. 9–10.

Postulaty publikowania na łamach prasy artykułów pisanych przez robotników. Zachęty wobec pracowników fabryk i warsztatów do przesyłania korespondencji. Wysoki poziom analfabetyzmu jako problem społeczny; samokształcenie jako jedna z form jego rozwiązania.

[analfabetyzm, samokształcenie/samowychowanie]

LXIII/8. *Sprawy oświatowe*, „Nasza Tryb.” 1916, nr 1, s. 12.

Odniesienie do cyrkularza wydanego przez Uniwersytet Ludowy (działający przy ul. Kotzebue 10, obecnie ul. Aleksandra Fredry), w którym zachęcano rzemieślników i robotników fabrycznych do udziału w wieczornych wykładach. Informacje o warunkach przyjęć i zapisów. Krytyczne oceny działalności Uniwersytetu Ludowego.

[oświata pozaszkolna]

LXIII/9. „*Wiedza*”, „Nasza Tryb.” 1916, nr 4, s. 10–11; nr 9, s. 6.

Dotyczy działalności TSWHiP. Tematyka wykładów. Informacje o zebraniach w centrali i oddziałach terenowych.

[oświata pozaszkolna]

LXIII/10. Ski., *Rozłam w Związku Nauczycielskim*, „Nasza Tryb.” 1916, nr 7, s. 2–3.

O połączeniu PZN z SNP i przyjęciu przez reprezentantów obu organizacji ustawy Stowarzyszenia. Ocena połączenia „sił postępowych z konserwatywnymi” i jego konsekwencji.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

LXIII/11. *Sprawy oświatowe*, „Nasza Tryb.” 1916, nr 23, s. 8.

Informacje o działalności Towarzystwa Oświatowego „Wiedza”. Konflikty w organizacji dotyczące stanowiska wobec ewentualnego łączenia spraw oświaty z ruchem proletariackim i „walką klas”.

[oświata pozaszkolna]

LXIII/12. „*Obrońcy*” *terminatorów*, „Nasza Tryb.” 1916, nr 42, s. 7.

O wykorzystywaniu młodzieży zatrudnionej w rzemiośle. Krytyka kurateli nad chłopcami w terminie ze strony organizacji katolickich.

[przemoc wobec dzieci i młodzieży]

LXIII/13. Sm., *Odczyt w kwestii szkolnej*, „Nasza Tryb.” 1916, nr 44, s. 7–8.

Relacja na temat odczytu poświęconego szkolnictwu, który został wygłoszony w Towarzystwie „Wiedza Robotnicza”. Przedstawiono na nim różne stanowiska wobec celów i koncepcji rozwoju szkolnictwa.

[polityka oświatowa, szkolnictwo]

LXIII/14. Zm., *Odczyt w sprawie szkolnej*, „Nasza Tryb.” 1916, nr 45, s. 5.

Informacje o odczycie na temat szkolnictwa wygłoszonym w Towarzystwie „Wiedza Robotnicza”. Przedstawienie głównych tez odczytu, dotyczącego roli szkoły i jej krytyki z perspektywy działacza ruchu robotniczego.

[oświata pozaszkolna, szkolnictwo]

LXIII/15. *Pije Kuba do Jakuba... Przegląd prasy*, „Nasza Tryb.” 1917, nr 2, s. 4–5.

Fragmenty artykułów prasowych z periodyków „Głos Stolicy” i „Gońca”, dotyczących sporów stronnictw politycznych i publicystów na temat postaw patriotycznych m.in. młodego pokolenia.

[aktywność młodzieży]

LXIII/16. *Ratujcie dzieci (System Lubrański)*, „Nasza Tryb.” 1917, nr 5, s. 5–6.

Uwagi związane z organizacją opieki dla dzieci z miasta w rodzinach włościańskich. Krytyczne opinie dotyczące działań stowarzyszenia ziemianek, które akcję tę organizowały.

[opieka]

LXIII/17. „*Wiedza Robotnicza*” (*Dzielnica Muranów*), „Nasza Tryb.” 1917, nr 8, s. 6–7.

Informacje o działalności muranowskiego oddziału Towarzystwa. Podano liczbę zrealizowanych odczytów i ich tematykę, członków zarządu i liczbę członków organizacji.

[oświata pozaszkolna]

LXIII/18. *Szczęśny, Młodzież na usługach kontrrewolucji*, „Nasza Tryb.” 1918, nr 5, s. 11–12.

Uwagi o podziałach politycznych, w które włączyła się młodzież akademicka i uczniowie szkół średnich. O działalności politycznej młodego pokolenia.

[aktywność młodzieży]

LXIV. „Nasze Drogi”

Warszawa 1911

tytuł poprz. LXXXVII. „Praca”

W czasopiśmie brak tekstów poświęconych edukacji i spełniających kryteria niniejszej bibliografii.

LXV. „Niedziela”

Warszawa 1906

tytuł nast. CXXV. „Tygodnik Warszawski „Niedziela”

LXV/1. Bróg [Witold Koszutski], *O język polski z dokumentów historycznych*, „Niedziela” 1906, nr 1, s. 6–7.

Walka Polaków o zachowanie języka polskiego w szkołach i urzędach na ziemiach zaboru pruskiego. Omówiono dokument z 1796 r., memoriał do króla Prus od magistratu miasta Warszawy z 1796 r. w sprawie zachowania języka polskiego jako urzędowego (spotkał się on z poparciem Fryderyka Wilhelma IV).

[język i autonomia narodowa w edukacji]

LXV/2. Wincenty Szatkowski, *W sprawie terminatorów*, „Niedziela” 1906, nr 1, s. 12–13.

O potrzebie zakładania szkół zawodowych. Trudna sytuacja społeczna i materialna dzieci-czeladników, a także tych, których nie stać na opłacenie terminowania u doświadczonych rzemieślników.

[edukacja zawodowa]

LXV/3. W[incenty] Szatkowski, *Sprawy rzemieślnicze. Cechy ocknijcie się*, „Niedziela” 1906, nr 2, s. 29–30.

O konieczności reformy ustawy o cechach. Omówienie wcześniejszych ustaw, regulujących m.in. kształcenie dzieci i młodzieży jako czeladników.

[edukacja zawodowa]

LXV/4. Witold Koszutski, *Beczka Danaid*, „Niedziela” 1906, nr 5, s. 41–42.

O konieczności utworzenia centralnej organizacji dobroczynnej i przepisów dotyczących walki z ubóstwem. Dramatyczna sytuacja dzieci z ubogich rodzin. Wśród instytucji pomocowych wymienione ochronki i uczelnie zawodowe.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, edukacja zawodowa]

LXV/5. Witold Koszutski, *Straceńcy*, „Niedziela” 1906, nr 10, s. 73–74; nr 12, s. 90.

Zapobieganie prostytucji kobiet poprzez właściwe wychowanie moralne i dbałość o zdrowie fizyczne. Rola religii w wychowaniu dziewcząt. Ochronki zakładane w celu wychowywania dzieci i opieki nad małymi dziećmi pracujących rodziców. Idea założenia przez redakcję „Niedzieli” bezpłatnej placówki kształcenia dla dziewcząt w wieku szkolnym.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja seksualna, wychowanie moralne]

LXV/6. *Z młodości Tadeusza Kościuszki. Fragmenty biograficzne*, „Niedziela” 1906, nr 10, s. 79; nr 12, s. 95–96; nr 14, s. 112.

O dzieciństwie i dorastaniu Tadeusza Kościuszki, a zwłaszcza formacyjnym charakterze kształcenia w jezuickim kolegium („konwikcie”) w Brześciu. Okres nauki w Szkole Rycerskiej. Pierwszy pobyt za granicą.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie, wychowanie religijne]

LXV/7. *Higiena oświetlenia domowego*, „Niedziela” 1906, nr 14, s. 107.

Praktyczne wskazówki dotyczące zapewnienia odpowiedniego oświetlenia w domu. Postulat, aby wykorzystywać w warunkach domowych rozwiązania stosowane w bibliotekach publicznych. Korzyści zdrowotne płynące z dobrego oświetlenia pomieszczeń.

[rodzina, zdrowie i higiena]

LXV/8. E.L., *Kongres higieny szkolnej w Londynie*, „Niedziela” 1906, nr 16, s. 122.

O przygotowaniach do kongresu higieny szkolnej, który miał się odbyć w sierpniu 1907 r. w Londynie. Wśród planowanych tematów obrad m.in. budowa i wyposażenie szkół, higiena internatów, fizjologia i psychologia w metodyce nauczania, edukacja higieniczna uczniów oraz szkolnictwo specjalne.

[choroby i śmiertelność, pedagogika specjalna]

LXV/9. Witold Koszutski, *W sprawie robotniczej*, „Niedziela” 1906, nr 21, s. 153–154.

Trudne położenie rodzin robotniczych. Postulat utworzenia towarzystwa mającego na celu poszukiwanie pracy dla robotników rolnych.

[rodzina]

LXV/10. Kazimierz Nawrocki, *Czego żądać od przyszłego pośta*, „Niedziela” 1906, nr 25, s. 199–200.

Potrzeba rozwoju szkolnictwa ludowego. Konieczność domagania się od posłów dbałości o sprawy wychowania i szkolnictwa. Dane statystyczne dotyczące liczby szkół przypadających na liczbę mieszkańców w Królestwie Polskim.

[oświata ludowa, polityka oświatowa]

LXV/11. Wincenty Szatkowski, *Dola ludzi pracy*, „Niedziela” 1906, nr 27, s. 222–223.

Trudna sytuacja materialna rodzin urzędników instytucji polskich.

[rodzina]

LXV/12. *Zakończenie roku w naszych szkołach*, „Niedziela” 1906, nr 33, s. 287–289.

O przebiegu uroczystości zakończenia roku w różnych zakładach naukowych i pensjach na podstawie relacji nauczycieli. Kwestie oświatowe, od edukacji w zakresie higieny po systemy oceniania.

[zdrowie i higiena, edukacja zdrowotna]

LXV/13. Redakcja, *Klub robotniczy*, „Niedziela” 1906, nr 36, s. 313–314.

O potrzebie zorganizowania klubu robotniczego, instytucji społecznej, oświatowej i dobroczynnej, wraz z biblioteką i czytelnią dla ludności robotniczej.

[czytelnictwo, oświata ludowa]

LXV/14. Bróg [Witold Koszutski], *Źle się bawicie*, „Niedziela” 1906, nr 36, s. 314–315.

O konieczności rozwijania lokalnych struktur PMS, a nie jej centralizacji.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, organizacje młodzieżowe]

LXV/15. *Zadania szkolnictwa*, „Niedziela” 1906, nr 37, s. 323–324.

Artykuł stanowi analizę sytuacji oświaty na ziemiach polskich pod zaborami. Wysoki odsetek analfabetyzmu wśród ludności. Zaniedbania instytucji oświatowych. Sytuacja polityczna po strajku szkolnym. Rozwijanie struktur PMS, szkół prywatnych i kursów dla analfabetów.

[oświata ludowa]

LXVI. „Niwa Polska”

Warszawa 1905

LXVI/1. Edward Milewski, *Walka o epokę*, „Niwa Pol.” 1904/5, nr 1, s. 4–5.

Ukazanie ruchu dziejowego z wyeksponowaniem różnic międzypokoleniowych oraz roli osób młodych w rozwoju nauki i sztuki.

[aktywność młodzieży]

LXVI/2. E.M. [Edward Milewski], *Zdrowie ludu*, „Niwa Pol.” 1905, nr 2, s. 18–20.

Opis stanu higieny społeczeństwa polskiego. Podkreślenie znaczenia działań WTH na rzecz dzieci.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, zdrowie i higiena]

LXVI/3. R[óża] Centnerszwerowa, *Zarys etyki wychowawczej*, „Niwa Pol.” 1905, nr 4, s. 49–51.

Rozważania nad literaturą fachową dla nauczycieli i rodziców. Recenzja książki z zakresu metodyki wychowania – Rudolfa Penziga *Jak odpowiadać na pytania dziecięce* (Warszawa 1905). Publikacja odnosi się m.in. do psychogenezy pytań dziecięcych, stosunku moralno-społecznego dzieci do rodziców i nauczycieli, istoty kłamstwa dziecięcego, poglądów na istotę przestępczości.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, wychowanie moralne]

LXVI/4. M.K., *Ze spraw szkolnych*, „Niwa Pol.” 1905, nr 5–6, s. 67.

Rozporządzenia Ministra Oświaty, dotyczące współpracy rodziny ze szkołą. Podkreślono potrzebę współdziałania.

[szkolnictwo, współpraca rodziny ze szkołą]

LXVII. „Nowe Kłosy”

Warszawa 1907

tytuł poprz. XLIV. „Kłosy”

tytuł nast. XC. „Promień”

LXVII/1. *Parę słów o szkodliwości palenia tytoniu*, „Nowe Kł.” 1907, nr 2, s. 34.

Wpływ palenia tytoniu na zdrowie, szczególnie młodych palaczy. Opinie na temat palenia tytoniu przez dzieci i młodzież jako czynnika obniżenia sprawności intelektualnej oraz przyczyny podatności na nałóg alkoholowy. Nikotynizm jako przyczyna zubożenia palących. Postulaty wychowania młodego pokolenia przez rodziców w wstrzemięźliwości od tytoniu i alkoholu.

[zdrowie i higiena]

LXVII/2. *Kolonie polskie w Ameryce*, „Nowe Kł.” 1907, nr 4, s. 97–99.

Działalność polskich organizacji społecznych w LaSalle w stanie Illinois w Stanach Zjednoczonych. Działalność organizacji dla młodzieży oraz polskiej szkoły.

[organizacje młodzieżowe, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

LXVII/3. Adam Girsztowt, *Pogadanki higieniczne*, „Nowe Kł.” 1907, nr 4, s. 101–102.

Zdaniem autora „zatrucie się” nikotyną i alkoholem oraz „anormalne” życie płciowe młodzieży stanowią najpoważniejsze zagrożenia dla zdrowia, przyczyniając się do fizycznej degeneracji jednostek i społeczeństwa. Uwagi o znaczeniu prawnych regulacji sprzedawania tytoniu nieletnim oraz propagowania wśród młodego pokolenia wstrzemięźliwości od nikotyny.

[zdrowie i higiena]

LXVIII. „Nowe Ognisko”

Warszawa 1915–1916

LXVIII/1. Dz., *Starzy i młodzi*, „Nowe Ogn.” 1915, nr 4, s. 31–32.

Konflikty międzypokoleniowe. Poglądy i postawy młodzieży akademickiej. Rola szkoły polskiej, jak i zagranicznych uniwersytetów w kształceniu młodych pokoleń Polaków. Krytyka dziennikarzy warszawskich, zarzucających młodzieży nieuctwo.

[edukacja akademicka, szkolnictwo]

LXVIII/2. (-), *Uderzenie krwi na mózg*, „Nowe Ogn.” 1915, nr 4, s. 33.

Stanowisko I. Grabowskiego w sprawie idei niepodległości. Zwrócenie uwagi na znaczenie wychowania i wykształcenia narodowego w kontekście polityki wynaradawiania Polaków.

[germanizacja, rusyfikacja, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LXVIII/3. Zdzisław Zaleski, *Młodzież*, „Nowe Ogn.” 1915, nr 5, s. 38–40.

Kwestia wychowania narodowego oraz działalności politycznej i społecznej młodzieży. Młodzi wychowankowie polskich szkół są w opinii autora patriotami i dojrzałymi obywatelami.

[aktywność młodzieży, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LXVIII/4. W., *Młodzież*, „Nowe Ogn.” 1915, nr 6, s. 49–51.

Działalność polityczna młodzieży w kontekście wychowania narodowego. Ta grupa społeczna ukazana jest jako samodzielna i świadoma, jednocząca się dla dobra narodu bez względu na miejsce zamieszkania.

[aktywność młodzieży, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LXVIII/5. Janicz, *Sprawy bieżące*, „Nowe Ogn.” 1915, nr 14, s. 110–112.

Problematyka edukacji młodzieży i organizacji szkolnictwa średniego. Postulat zorganizowania jednolitej sieci polskich szkół wszystkich szczebli.

[język i autonomia narodowa w edukacji, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LXVIII/6. Korcz, *Tegoroczne wakacje młodzieży szkolnej*, „Nowe Ogn.” 1915, nr 15, s. 120–121.

Inicjatywy na rzecz zapewnienia młodzieży pożytecznego społecznie wypoczynku wakacyjnego, m.in.: organizowanie letnich obozów, pracy w komitetach obywatelskich oraz drużynach pomagających w pracach rolniczych.

[aktywność młodzieży, kolonie i półkolonie, odpoczynek i rekreacja]

LXVIII/7. H[enryk] Ch[odynicki?], *Szkolnictwo polskie*, „Nowe Ogn.” 1915, nr 25, s. 193–196.

Konieczność zbudowania nowego szkolnictwa polskiego, świadomość jego celów i potrzeb. Historia walki o polską szkołę pod zaborami, rola ruchu skautowego, szkolnictwa prywatnego. Wady edukacji skupionej wyłącznie na przekazywaniu wiedzy, doniosła rola wychowania narodowego i społecznego. Organizacja wychowania pozaszkolnego. Szczególny nacisk na rozwój szkół zawodowych i ludowych.

[skauting, szkolnictwo, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LXVIII/8. Ch., [Henryk Chodynicki?], *1775 – 24.VIII.1915*, „Nowe Ogn.” 1915, nr 28, s. 224–226.

Uchwała Komitetu Obywatelskiego m. Warszawy wprowadzająca obowiązkowe nauczanie powszechne. Przypomnienie pionierskich w Europie ustaw KEN z 1775 r. Konieczność nie tylko zwalczania analfabetyzmu, ale także propagowania wychowania narodowego, moralnego i obywatelskiego. Rola nauczycieli w tym procesie.

[dostęp do edukacji]

LXVIII/9. *Rozporządzenia i komunikaty władz polskich. III. Wydział Oświecenia*, „Nowe Ogn.” 1915, nr 28, s. 233–234.

Organizacja krajowego Wydziału Oświecenia, jego funkcje, struktura, członkowie itp.

[szkolnictwo]

LXVIII/10. *Mowy wygłoszone z powodu otwarcia Uniwersytetu i Politechniki*, „Nowe Ogn.” 1915, nr 38–39, s. 334–340.

Trzy wystąpienia rektorów i profesorów uczelni warszawskich oraz dwa krótkie przemówienia przedstawicieli władz miasta. Mówcy podkreślali rolę oświaty i wychowania narodowego, możliwość nauki w ojczystym języku, przytaczali krótką historię Wszechnicy Warszawskiej i innych szkół wyższych. Walka z władzą carską. Wspomnienie wybitnych nauczycieli i wychowanków tych szkół.

[edukacja akademicka]

LXVIII/11. *Szkoły wyższe w Królestwie przed pół wiekiem*, „Nowe Ogn.” 1915, nr 40, s. 349–354.

Inauguracja Szkoły Głównej w Warszawie w 1862 r. Treść wystąpień Józefa Mianowskiego oraz Kazimierza Krzywickiego. Trudna historia rozwoju szkolnictwa w Polsce. Polskie szkoły i ich wychowankowie. Apel Kazimierza Krzywickiego do młodzieży o gorliwą naukę, ale także doskonalenie moralne i przyszłą służbę krajowi.

[edukacja akademicka, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LXVIII/12. Z.Z., *Główna Rada Opiekuńcza*, „Nowe Ogn.” 1915, nr 43–44, s. 377–380.

W artykule omówiono powstanie tytułowej organizacji, mającej się zajmować m.in. zakładaniem żłobków, ochronek oraz domów dla niemowląt i dzieci.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

LXVIII/13. (-), *Spór o „duszę chłopską”*, „Nowe Ogn.” 1916, nr 4, s. 29–31.

Problem analfabetyzmu wśród chłopów, którego rozwiązaniem byłoby wprowadzenie przymusu szkolnego i nauka w polskich placówkach edukacyjnych.

[analfabetyzm, oświata ludowa]

LXVIII/14. (-), *Wypisy polskie*, „Nowe Ogn.” 1916, nr 4, s. 34–36.

Incydent z życia Zygmunta Krasińskiego, z okresu jego studiów na Uniwersytecie Warszawskim w 1829 r. Zdarzenie pretekstem do opisanego trudnej sytuacji, jaką jest brak możliwości manifestowania uczuć patriotycznych, oraz stosunków panujących między studentami.

[edukacja akademicka, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LXIX. „Nowy Sztandar”

Warszawa 1907–1908

tytuł poprz. CIX. „Sztandar”

LXIX/1. Stefan Poraj, *Życiotwórcza organizacja*, „Nowy Szt.” 1907, nr 3, s. 2.

Okoliczności powstania wśród francuskiej młodzieży o orientacji chrześcijańsko-demokratycznej ruchu społecznego o nazwie Sillon. Celem działalności tej organizacji miała być poprawa stosunków społeczno-ekonomicznych i moralnych w duchu demokratycznym i chrześcijańskim we Francji.

[organizacje młodzieżowe]

LXIX/2. B[enedykt] Dybowski, *Alkoholizm jako przyczyna zdziczenia mas*, „Nowy Szt.” 1907, nr 3, s. 3–4.

Problem alkoholizmu, który prowadzi do niszczenia więzów rodzinnych. Przypadki świętokradztwa, ojcobójstwa i innych przestępstw spowodowanych upadkiem moralnym. Alkoholizm młodzieży od 13. roku życia.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, rodzina]

LXIX/3. Nauczyciel ludowy, *Wolne głosy czytelników „Nowego Sztandaru”*, „Nowy Szt.” 1907, nr 3, s. 8.

Trudna sytuacja nauczycieli ludowych na wsi. Problem niewłaściwego wykorzystania przez nich czasu wolnego. Nieprawidłowości w budowaniu relacji ze środowiskiem lokalnym.

[nauczyciel/pedagog, oświata ludowa]

LXIX/4. Głos czytelnika Nowego Sztandaru, *Wywłaszczenie czy parcelacja i oświata*, „Nowy Szt.” 1907, nr 6, s. 3–4.

Zbyt niski poziom uspołecznienia i zdecydowanie za niski poziom edukacji wśród ludności wiejskiej, która, w ocenie autora, stanowi rdzeń narodu.

[oświata ludowa]

LXIX/5. B[enedykt] Dybowski, *Nie nędza jest przyczyną pijaństwa lecz przeciwnie*, „Nowy Szt.” 1907, nr 6, s. 5–6.

Alkoholizm jako przyczyna nędzy moralnej i materialnej, gorszych wyników w pracy, jego wpływ na inne dziedziny życia. Nawoływanie do walki z pijaństwem.

[edukacja zdrowotna, niedostosowanie społeczne i przestępczość]

LXIX/6. *Wywłaszczenie Pruskie*, „Nowy Szt.” 1907, nr 9, s. 2–3

Germanizacja na ziemiach polskich w okresie zaborów. Różne fazy germanizacji i jej metody. Niszczenie kultury polskiej. Walka z germanizacją.

[germanizacja]

LXIX/7. N., *Nauka a młodzież*, „Nowy Szt.” 1907, nr 38, s. 1–2.

Coraz więcej głosów diagnozujących u polskiej młodzieży zdecydowanie niższy poziom wykształcenia umysłowego. Polemika z tymi opiniami, dostrzeganie niekorzystnych tendencji w postępowaniu młodzieży.

[psychologia dzieci i młodzieży, rozwój dziecka]

LXIX/8. *Oświata – niebezpieczeństwem?*, „Nowy Szt.” 1907, nr 40, s. 2.

Stowarzyszenie Robotników Chrześcijańskich i kwestia realizowanej edukacji początkowej wśród robotników.

[edukacja elementarna]

LXIX/9. Helena Romer-Ochenkowska, *O alkoholizmie (jeszcze i zawsze)*, „Nowy Szt.” 1907, nr 45, s. 7–8.

Problem alkoholizmu, który wyrządza wielkie szkody całemu społeczeństwu. Nie ma takiej dziedziny, która nie doznałaby uszczerbku w wyniku następstw spowodowanych stosowaniem tego rodzaju używek.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość]

LXIX/10. Helena Romer-Ochenkowska, *Ruch etyczny wśród młodzieży*, „Nowy Szt.” 1907, nr 46, s. 4–5.

Stowarzyszenie Patriotyczno-Religijne „Eleusis” – organizacja młodzieżowa założona przez Wincentego Lutosławskiego (Kraków). Geneza i zadania organizacji. Wpływ stowarzyszenia na ruch antyalkoholowy.

[organizacje młodzieżowe, wychowanie moralne]

LXIX/11. *Nieco o uniwersytetach*, „Nowy Szt.” 1907, nr 48, s. 3–5.

Uniwersytet Krakowski areną walk partyjnych i politycznych sporów.

[edukacja akademicka]

LXIX/12. *Książki dla dzieci i młodzieży*, „Nowy Szt.” 1907, nr 50, s. 7.

pozytywna ocena poziomu polskiej literatury dla dzieci i młodzieży. Uznanie dla pracy wielu wybitnych twórców, reprezentantów piśmiennictwa polskiego, którzy rozumieli potrzebę niesienia młodym ludziom narzędzi służących ich rozwojowi kulturalnemu.

[czytelnictwo]

LXIX/13. *Życie rodzinne robotników angielskich w Middlesbrough*, „Nowy Szt.” 1908, nr 7, s. 16.

Sytuacja rodzin robotniczych w Middlesbrough, w Anglii. Na życie wielu rodzin mają wpływ szkodliwe przyzwyczajenia, np. zamiłowanie do obstawiania wyścigów konnych i gier promowanych przez bukmacherów. Stąd problemy finansowe, które wpływają na życie rodzinne.

[rodzina, wychowanie moralne]

LXX. „Nowy Sztandar”

Warszawa 1910–1912

LXX/1. *Spoleczna praca a zwyczaj kołędowy*, „Nowy Szt.” 1910, nr 1, s. 4–5.

Przedruk tekstu ks. Jana Żaka poświęconego pracy wśród ludu wiejskiego. Część tekstu dotyczy kwestii wychowawczych, edukacyjnych, popularyzacji wiedzy wśród ludu, potrzeby tworzenia kursów ogólnokształcących.

[oświata ludowa]

LXX/2. Czesław Ksawery Jankowski, *Kooperatywa na wsi*, „Nowy Szt.” 1910, nr 3, s. 2–3.

Ruch kooperacyjny, którego celem jest dotarcie do ludu wiejskiego i podźwignięcie go z zapaści. Potrzebne są zwłaszcza koła rolnicze i praca w nich, która jest podwaliną oświaty i dobrobytu.

[oświata ludowa]

LXX/3. Dr. W. Pawłowski, *Czynniki postępu społecznego na wsi*, „Nowy Szt.” 1910, nr 4, s. 4–5; nr 5, s. 7–8.

Rola księży – działaczy, którzy pracują nad społeczeństwem polskim przez podniesienie ogólnego poziomu wykształcenia, działają na rzecz kultury i idei narodu. Zwrócono też uwagę, że trzeba nadrobić zaległości w tej materii.

[oświata ludowa]

LXX/4. W[ojcich] Olszowski, *Jak należy pojmować obowiązek pracy nad ludem*, „Nowy Szt.” 1910, nr 7, s. 1–2.

Komu należy przypisać zasługi kształtowania tożsamości narodowej ludu: narodowcy przypisują te działania swoim członkom, postępowcy natomiast kółkom młodzieży o poglądach postępowych. Wszystkie te sądy są w opinii autora stronnicze.

[oświata ludowa]

LXX/5. Dr. W. Pawłowski, *Jak opiekować się zdrowiem naszego ludu wiejskiego*, „Nowy Szt.” 1910, nr 7, s. 6–7.

Nie wystarczy jedynie ograniczyć się do krzewienia zasad higieny i udostępniania pomocy lekarskiej wśród ludu. Należałoby jeszcze podnosić poziom wiedzy, np. poprzez wyszkolone pielęgniarki. Autor polecał także literaturę z zakresu higieny i zdrowia.

[edukacja zdrowotna, zdrowie i higiena]

LXX/6. Dr. W. Pawłowski, *Popularne wydawnictwo o higienie ludowej*, „Nowy Szt.” 1910, nr 11, s. 5–6.

Potrzeby społeczeństwa w zakresie higieny. Omówienie ważnych publikacji poświęconych zagadnieniom zdrowotnym (pomoc w nagłych wypadkach, profilaktyka chorób, zdrowy styl życia).

[edukacja zdrowotna, oświata ludowa, zdrowie i higiena]

LXX/7. Dr. W. Pawłowski, *O zakresie osobistego udziału inteligencji wiejskiej w lecznictwie*, „Nowy Szt.” 1910, nr 12, s. 6.

Przykłady zdarzeń, w których osoby niebędące lekarzami, a świadczące usługi medyczne popełniły trudne do naprawienia błędy, opiekując się chorymi. Autor tekstu przestrzegał przed takimi działaniami.

[edukacja zdrowotna, oświata ludowa, zdrowie i higiena]

LXX/8. Dr. W. Pawłowski, *Znachorstwo a lecznictwo ludowe*, „Nowy Szt.” 1910, nr 14, s. 6–7.

Krytyka osób niebędących lekarzami, a świadczących usługi medyczne. Apel o porzucenie tych praktyk lub przynajmniej o zachowanie wielkiej ostrożności w korzystaniu z tego rodzaju usług.

[edukacja zdrowotna, oświata ludowa, zdrowie i higiena]

LXX/9. *Pożyteczna instytucja*, „Nowy Szt.” 1910, nr 17, s. 3–4.

Okoliczności powołania, jak i działalność edukacyjna powstałej w Ursynowie pod Warszawą w 1905 r. szkoły dla nauczycieli ludowych.

[nauczyciel/pedagog, oświata ludowa]

LXX/10. Jan Mańkowski, *Co to jest pornografia*, „Nowy Szt.” 1910, nr 17, s. 4–5.

Próba odpowiedzi na pytanie, czym jest pornografia i jakie może mieć skutki dla młodych ludzi. Zwrócenie uwagi na takie zjawiska jak deprawacja obyczajowa, osłabienie charakteru czy niemoralne postępowanie.

[edukacja zdrowotna, niedostosowanie społeczne i przestępczość]

LXX/11. St. Odyniec, *Wolne głosy. Walka z pornografią*, „Nowy Szt.” 1910, nr 20, s. 5–6.

Polemika z Janem Mańkowskim, dotycząca tekstu z nr. 17. „Nowego Szt.” (1910) *Co to jest pornografia*. Autor zauważył, że J. Mańkowski potraktował to zjawisko powierzchownie, jednak zgodził się, że należy z tym zjawiskiem walczyć.

[edukacja zdrowotna, niedostosowanie społeczne i przestępczość]

LXX/12. K[azimierz] Niedzielski, *Czy tytoń jest szkodliwy?*, „Nowy Szt.” 1910, nr 20, s. 4–5.

Zażywanie nikotyny, która niegdyś uważana była za lek na różnego rodzaju dolegliwości. Stanowisko środowiska lekarskiego zmieniło się i dziś uważa się tytoń za szkodliwy dla zdrowia.

[edukacja zdrowotna, zdrowie i higiena]

LXX/13. Helena Romer-Ochenkowska, *Gniazda sieroce*, „Nowy Szt.” 1910, nr 35, s. 5.

Okoliczności powołania do życia w 1908 r. TGS. Ukazanie znaczenia towarzystwa dla wychowanków, jak i osób zaangażowanych w ten projekt.

[opieka, instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży]

LXX/14. Kazimierz Rakowski, *Szkodnictwo społeczne*, „Nowy Szt.” 1910, nr 36, s. 1–2.

Działalność ks. Marceliego Godlewskiego, inicjująca powstanie kasy drobnych oszczędności dla ubogich dzieci.

[wychowanie moralne]

LXX/15. *Ludzi nam dajcie*, „Nowy Szt.” 1911, nr 6, s. 3–4.

Przyczyny niedostosowania do życia w chybionym systemie wychowania i oświaty. Rozwiązaniem tego problemu jest nie tylko konieczna reforma edukacji, ale także zmiana w sposobie kształcenia ludzkich uczuć.

[szkolnictwo]

LXX/16. *O racjonalnym czyszczeniu zębów*, „Nowy Szt.” 1911, nr 6, s. 15–16.

Na temat prawidłowej higieny jamy ustnej. Zagadnienie szczotkowania zębów. Konsekwencje zaniedbań higienicznych w tym obszarze.

[edukacja zdrowotna, zdrowie i higiena]

LXX/17. *Zmiana charakteru wsi polskiej (Bibl. Warsz.)*, „Nowy Szt.” 1911, nr 8, s. 3–4.

Zagadnienia związane z oświatą na wsi i działalnością kółek rolniczych. Potrzeba ciągłej pracy z ludem i dla ludu.

[oświata ludowa]

LXX/18. *Młodzież polska za granicą*, „Nowy Szt.” 1911, nr 8, s. 5.

Problemy młodzieży polskiej za granicą. Trudne warunki materialne. Przygotowanie młodzieży do przyszłej pracy obywatelskiej w kraju.

[organizacje młodzieżowe, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LXXI. „Odrodzenie”

Warszawa 1910–1911

LXXI/1. Jur Kamieński, *Nasz język*, „Odrodzenie” 1910, nr 25, s. 377–379.

Dbałość o język ojczysty, wynikająca ze świadomości jego znaczenia w życiu społecznym. Język wyrazem narodowej tożsamości. O braku szkół, w których dbałoby się o język polski. Krytyka kaleczenia mowy ojczystej.

[język i autonomia narodowa w edukacji, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LXXII. „Odrodzenie”

Warszawa 1906–1910

LXXII/1. Iza[bela] Moszczeńska, *Stronnictwa klasowe i rozwój narodu*, „Odrodzenie” 1906, nr 1, s. 2–4.

Demokratyzacja życia społecznego. Krytyka niewystarczających wysiłków polskich organizacji politycznych na rzecz organizacji powszechnego i bezpłatnego nauczania. Walka o szkołę polską i edukację akademicką. Patriotyzm jako postawa wobec ojczyzny i narodu.

[edukacja akademicka, edukacja elementarna, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LXXII/2. W. Wojciechowski, *Wędrownie katedry rolnicze*, „Odrodzenie” 1906, nr 3, s. 1–2.

Postulat utworzenia na ziemiach polskich na wzór Włoch i Finlandii rolniczych uniwersytetów wędrownych, szerzących specjalistyczną wiedzę techniczną. Popularyzacja wydawnictw o tematyce rolniczej. Praktyczne zaznajamianie uczniów z zasadami organizowania i prowadzenia gospodarstwa wiejskiego.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa]

LXXII/3. Ludwik Gros, *O malarstwie. Wystawy styczniowe w Warszawie*, „Odrodzenie” 1906, nr 3, s. 4–5; nr 4, s. 8–9; nr 6, s. 3–5.

W cyklu trzech artykułów omówiona została doroczna wystawa styczniowa w Warszawie, propagującą malarstwo i rzeźbę. Poglądy estetyczne i filozoficzne na sztukę.

[edukacja artystyczna, wychowanie estetyczne]

LXXII/ 4. *Wykłady w polskim języku w szkołach prywatnych*, „Odrodzenie” 1906, nr 3, s. 12–13.

Represje z powodu nauczania w języku ojczystym w szkołach prywatnych. Odmowna odpowiedź kierowników zakładów naukowych na wezwanie do nauczania w języku rosyjskim i według rosyjskich podręczników. Argumenty za nauczaniem w języku ojczystym. Nauka w obcym języku tworzy dodatkową barierę, która utrudnia zdobywanie wiedzy i zniechęca uczniów.

[język i autonomia narodowa w edukacji, pomoce dydaktyczne i podręczniki, rusyfikacja]

LXXII/5. Polski Związek Nauczycielski, *Do społeczeństwa polskiego w sprawie bezpłatnej szkoły średniej*, „Odrodzenie” 1906, nr 4, s. 1.

Apel o równy dostęp do edukacji wszystkich klas społecznych poprzez bezpłatne szkolnictwo elementarne i średnie. PZN, spotykając się z przychylną reakcją społeczeństwa i licznymi ofertami pomocy, informuje o zbiorce środków finansowych na ten cel.

[dostęp do edukacji, szkoły średnie]

LXXII/6. Napoleon Cybulski, Wincenty Zakrzewski, Marian Sokołowski, Edw[ard] Janczewski, Emil Godlewski, X. Władysław Knapiński, Władysław Heinrich, Marian Zdziechowski, Walerian Klecki, Karol Potkański, Władysław Natanson, [Józef] Rostafiński, Karol Klecki, Stefan Jentys, Józef Brzeziński, Leon Mańkowski, Jan Łoś, Ludwik Bruner, Kazimierz Rogoyski, Jan Piltz, Kazimierz Kostanecki, Odo Bujwid, *List profesorów Uniwersytetu Krakowskiego do prof. Timirazjewa w sprawie Uniwersytetu Warszawskiego*, „Odrodzenie” 1906, nr 5, s. 14–16.

Apel o zachowanie polskości szkół wyższych w Królestwie Polskim. Kształtowanie tożsamości polskiej w okresie zaborów. Inicjatywy oświatowe, twórcy nauki

i kultury polskiej. Polskie książki i czasopisma. Dalszy kulturalny rozwój narodu polskiego.

[edukacja akademicka, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, rusyfikacja]

LXXII/7. („Rus”), *Przegląd prasy rosyjskiej*, „Odrodzenie” 1906, nr 6, s. 13–14.

Rusyfikacja wyższych zakładów naukowych w Królestwie Polskim. Zamknięcie Politechniki i Uniwersytetu Warszawskiego. Nadzieje na porozumienie między narodami polskim i rosyjskim.

[edukacja akademicka, rusyfikacja, szkolnictwo]

LXXII/8. Wojciech Szukiewicz, *Familister w Guise*, „Odrodzenie” 1906, nr 7, s. 7–10; nr 8, s. 7–10; nr 9, s. 5–7; nr 10, s. 3–5.

Działalność Jana Baptysty Andrzeja Godina [Jean-Baptiste André Godin], francuskiego przemysłowca i działacza społecznego. Guise Familister – instytucja przyfabryczna, w której znajdowały się m.in. mieszkania, szkoły, żłobek, budynek teatralny, biblioteka, organizacje sportowe i ochotnicza straż pożarna. Liczne inicjatywy oświatowe. Wydatki na edukację. Doroczne święto dzieci.

[kontakt z przyrodą, odpoczynek i rekreacja, opieka]

LXXII/9. bh, *Przegląd literacki. Koszałki Opałki Janusza Korczaka*, „Odrodzenie” 1906, nr 7, s. 12–13.

Autor polemizuje z krytyką wydanego w 1906 r. zbioru nowel Janusza Korczaka (właśc. Henryk Goldszmit) *Koszałki opałki* (Warszawa 1906). Jego zdaniem zbiór ten, opisujący najważniejsze wartości etyczne, napisany przez „młodzieńca w wieku szkolnym”, zdradza późniejszy talent autora i ostrze jego satyry społecznej.

[twórczość dzieci i młodzieży, wychowanie moralne]

LXXII/10. M. Berzański, *Ewolucja etyki współczesnej*, „Odrodzenie” 1906, nr 9, s. 3–5.

Wychowanie i kształtowanie charakteru młodzieży, rozwijanie moralności i silnej woli. Walka o prawa kobiet. Krytyka nierównych praw kobiety i mężczyzny w małżeństwie. Prostytycja i choroby weneryczne jako zjawiska społeczne. Koedukacyjne szkoły średnie i wyższe. Towarzystwo Abolicjonistów. Instytucje propagujące wstrzemięźliwość seksualną. Kółka etyczne zakładane przez młodzież warszawską.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, wychowanie moralne, zdrowie i higiena]

LXXII/11. Iza[bela] Moszczeńska, *Widowisko polityczne*, „Odrodzenie” 1906, nr 10, s. 1–3.

Wiec polityczny, na którym poruszono m.in. kwestię niewystarczającej liczby szkół oraz ogromnych kosztów ich zakładania. Krytyka Polaków, którzy chcieli powierzyć

narodowe szkolnictwo rządowi, zamiast samemu działać i wspierać społeczne dążenia w tym kierunku.

[edukacja elementarna, rusyfikacja]

LXXII/12. Wł[adysław] Al. Malczewski, *Scena i estrada*, „Odrodzenie” 1906, nr 10, s. 14–15.

Recenzja wystawionego w Elizeum w Warszawie tryptyku Władysława Renarda [właśc. Szymon Władysław Czarnocki] *Smutne kwiaty* (Warszawa 1906).

[edukacja artystyczna]

LXXII/13. Red[akcja], *Głosy w sprawie szkolnej*, „Odrodzenie” 1906, nr 11, s. 3–4.

Krytyka powolnego procesu reformowania szkolnictwa polskiego. Programy nauczania w szkołach i nowe publikacje: czasopisma pedagogiczne i polskie podręczniki.

[edukacja elementarna, rusyfikacja]

LXXII/14. Wł[adysław] Kocent-Zieliński, *Zarys programu szkoły średniej polskiej z nauką rzemiosł. List otwarty do Stowarzyszenia sił naukowych polskich*, „Odrodzenie” 1906, nr 11, s. 4–5.

Postulat dostępności szkół średnich dla ogółu społeczeństwa. Cechy dobrego programu kształcenia. Wpływ pozaszkolnych kółek samokształcenia na rozwój umysłowy uczniów.

[edukacja zawodowa, program nauczania, szkoły średnie]

LXXII/15. Zygmunt Drozdowicz, *Przyczynek do historii Warszawskiego Uniwersytetu*, „Odrodzenie” 1906, nr 11, s. 6–7.

Działalność organizacji akademickich: „Spójnia”, „Bratnia Pomoc”. Różne nurty polityczne wśród młodzieży. Zadania studentów: propagowanie nielegalnej literatury wśród młodzieży szkół średnich, wydawanie czasopism młodzieżowych, praca oświatowa wśród robotników (organizowanie wykładów, pogadanek, odczytów).

[edukacja zawodowa, szkoły średnie, organizacje młodzieżowe]

LXXII/16. Barbarelli, *Sztuka. Z powodu „Drugiej wystawy dorocznej”*, „Odrodzenie” 1906, nr 11, s. 13–14.

Krytyka działalności TZSP w zakresie edukacji artystycznej społeczeństwa. Niewłaściwy dobór dzieł sztuki prezentowanych na wystawie.

[edukacja artystyczna]

LXXII/17. Mir[osław] Szpręglewski, *Głosy w sprawie szkolnej*, „Odrodzenie” 1906, nr 12–13, s. 10.

Doświadczenia edukacyjne autora w szkole prywatnej. Inspiracja artykułem Władysława Kocenta-Zielińskiego z nr. 11. czasopisma. Nadmiar informacji w szkole, brak obrazowych przykładów, apel o naukę praktyczną (np. o hodowli).

[kontakt z przyrodą, nauczyciel/pedagog, program nauczania]

LXXII/18. Józef Krobicki, *Scena i Estrada*. „*Młodość*” Halbego, „Odrodzenie” 1906, nr 12–13, s. 21–22.

Pochlebna recenzja wystawionego na scenie dramatu miłosnego *Młodość: dramat* Maxa Halbego (Warszawa 1896).

[edukacja artystyczna]

LXXII/19. Feliks Honowski, „*Nowe Tory*”, „Odrodzenie” 1906, nr 12–13, s. 22–23.

Inicjatywa na rzecz powstania czasopisma „Nowe Tory”, miesięcznika poświęconego tematyce oświatowej i społecznej. Pismo i jego stanowisko wobec reform systemu wychowawczego szkół polskich. Członkowie komitetu redakcyjnego: m.in. Izabela Moszczeńska, Aniela Szcówna, Stefania Sempołowska, Stanisław Kalinowski.

[psychologia dzieci i młodzieży, rozwój dziecka]

LXXII/20. Daniel Żółtyński, *Głosy w sprawie szkolnej. Zorganizowanie kursów pedagogicznych. Prawo o nauczaniu powszechnym*, „Odrodzenie” 1906, nr 14, s. 3–4; nr 16, s. 2–4.

Problemy edukacji: braki kadrowe, niedostatek seminariów nauczycielskich i solidnego, praktycznego wykształcenia, niskie wynagrodzenie nauczycieli. Organizacja i finansowanie kursów doskonalących dla nauczycieli, postulat wprowadzenie ćwiczeń praktycznych w szkołach. Krytyka projektu rządowego prawa o nauczaniu powszechnym. Postulat unarodowienia i autonomizacji szkół.

[edukacja zawodowa, nauczyciel/pedagog, szkolnictwo]

LXXII/21. J[ulia] Dicksteinówna, *Z powodu artykułu P. Szczepańskiego „Młodzież a kwestia kobieca”* („*Znicz*”, zeszyt I-y), „Odrodzenie” 1906, nr 16, s. 6–7.

Polemika z tytułowym artykułem na temat kwestii kobiecej. Postulat pełnego równouprawnienia kobiet i uzyskania przez nie praw politycznych. Krytyka tradycyjnego wzorca rodziny. Kobiety powinny pracować dla społeczeństwa nie tylko poprzez bycie matkami działaczy.

[macierzyństwo, rodzina]

LXXII/22. Br. Józef, *Demokratyzacja sztuki*, „Odrodzenie” 1906, nr 18, s. 4–6.

Związek sztuki z rozwojem społecznym. Zadaniem sztuki – edukacja społeczeństwa, niwelowanie nierówności społecznych. Pochwała udostępniania szerokim masom szkół

i bibliotek oraz walki z analfabetyzmem. Konieczność poprawy niedocenianego programu nauki rysunku w szkole.

[analfabetyzm, edukacja artystyczna]

LXXII/23. P.Em., *Ze sztuki*, „Odrodzenie” 1906, nr 18, s. 14–15.

Wystawa obrazów i rzeźb studentów Szkoły Sztuk Pięknych. Szkoła i jej uczniowie. Wysokie oceny dzieł sztuki młodych adeptów. Informacja na temat problemów finansowych szkoły.

[edukacja artystyczna, twórczość dzieci i młodzieży]

LXXIII. „Ognisko”

Warszawa 1905–1906

LXXIII/1. Adolf Suligowski, *Szkolnictwo początkowe Warszawy*, „Ognisko” 1905, nr 1, s. 1–28.

Tekst omawia rozwój szkolnictwa początkowego w Warszawie w ciągu trzydziestu lat. Zawiera informacje statystyczne i podsumowanie stanu obecnego w zakresie liczby placówek szkolnych i wychowanków. Autor zwraca uwagę na potrzebę zwiększenia nakładów finansowych na oświatę początkową z budżetu miasta.

[edukacja elementarna, szkolnictwo]

LXXIII/2. Eugenia Żmijewska, *Kobieta wychowawczynią*, „Ognisko” 1905, nr 2, s. 147–150.

O konieczności wychowywania kobiet, zarówno pod względem moralnym, jak i pedagogicznym, na przyszłe wychowawczynie kolejnych pokoleń. Autorka postuluje, by na końcu każdego kursu czy programu szkoły dla kobiet wprowadzić kursy macierzyństwa.

[edukacja dziewcząt i kobiet, macierzyństwo, wychowanie moralne]

LXXIII/3. Eugenia Żmijewska, *Sądy dziecięce*, „Ognisko” 1905, nr 4, s. 146–147.

Tekst podsumowuje trzy lata działalności instytucji sądowniczej w Nowym Jorku, przeznaczonej do rozpatrywania przestępstw popełnionych przez dzieci. Omawia krótko proces od aresztowania dziecka, przez opiekę zastępczą w towarzystwie opieki nad dziećmi, do wyroku sądowego. Wprowadzenie odrębnego sądu dla dzieci autorka uważa za korzystną zmianę w systemie sprawiedliwości.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość]

LXXIII/4. *Z prasy polskiej (Bezrobocie szkolne)*, „Ognisko” 1905, nr 7, s. 108–116.

Przedruk artykułu Szymona Askenazego z lipcowego numeru „Biblioteki Warszawskiej” z komentarzem redakcji. Tekst dotyczy strajku szkolnego w Królestwie Polskim. Askenazy popiera strajk szkolny jako oddolną manifestację narodu w obronie jego polskiego charakteru, świadectwo konieczności reform szkolnictwa oraz dowód na szkodliwość

polityki rusyfikacyjnej. Krytykuje jednak urzędowe następstwa strajku szkolnego – masowe zwolnienia nauczycieli i zamknięcie wielu szkół. Podkreśla, że nie jest możliwe zastąpienie systemu szkolnictwa publicznego przez nauczanie prywatne.

[język i autonomia narodowa w edukacji, rusyfikacja, szkolnictwo]

LXXIII/5. Eugenia Żmijewska, *Ogródki dziecięce*, „Ognisko” 1905, nr 7, s. 150–151.

Tekst dotyczy akcji Warszawskiego Towarzystwa Ogrodniczego, które prowadziło warsztaty dla dzieci, ucząc je rozpoznawania i sadzenia roślin (przede wszystkim kwiatów). Efektem zajęć była wystawa plenerowa – prezentacja założonych przez dzieci ogrodów.

[kontakt z przyrodą, wychowanie estetyczne]

LXXIII/6. Eugenia Żmijewska, *Stowarzyszenie nauczycielek w Zakopanem*, „Ognisko” 1905, nr 7, s. 151.

Doniesienie o zjeździe walnym Stowarzyszenia Nauczycielek wraz z krótką historią i charakterystyką jego działalności – turnusów sanatoryjnych dla chorych nauczycielek.

[nauczyciel/pedagog, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

LXXIII/7. G., *Uniwersytety ludowe we Francji*, „Ognisko” 1905, nr 8, s. 1–8.

Tekst omawia rozwój prywatnych stowarzyszeń oświatowych oraz uniwersytetów ludowych we Francji.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa]

LXXIII/8. Eugenia Żmijewska, *Związek literatek i nauczycielek*, „Ognisko” 1905, nr 8, s. 150–151.

Doniesienie o powstaniu Związku Literatek i Nauczycielek, którego celem miało być wspieranie kobiet pracujących umysłowo (pisarki, publicystki, nauczycielki) w znalezieniu pracy i rozwoju zawodowym.

[nauczyciel/pedagog, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

LXXIII/9. Henryk Jordan, *Kilka uwag lekarza w sprawie wychowania*, „Ognisko” 1905, nr 9, s. 9–17.

Przedruk artykułu z „Przeglądu Uniwersalnego”. Podnosi kwestię właściwego rozwoju fizycznego dzieci i młodzieży. Autor podkreśla związek między stanem fizycznym a rozwojem duchowym i intelektualnym dzieci i młodzieży. Krytykuje zwyczaj podawania dzieciom i młodzieży alkoholu, podkreślając jego negatywny wpływ, zarówno na zdrowie psychiczne, jak i na rozwój fizyczny. Odnosi się do złych warunków panujących w szkołach (niski stan higieniczno-sanitarny, przepełnienie klas). Omawia również kwestie dojrzwania płciowego i związanych z nim niebezpieczeństw. Podkreśla rolę wychowania moralno-intelektualnego w domu.

[wychowanie fizyczne i sport, wychowanie moralne, zdrowie i higiena]

LXXIII/10. Eugenia Żmijewska, *Nowe szkoły*, „Ognisko” 1905, nr 11/12, s. 265–266.

Donesienie o pierwszych na ziemiach polskich kursach kroju ubioru i bielizny dla kobiet, zorganizowanych przez Stanisławę Roszkowską w jej szkole kroju. Autorka podkreśla, że dotychczas w żadnej pracowni ubioru nie przyjmowano uczennic na praktyki. Przy szkole kroju Roszkowska otworzyła również szkołę kapelusznictwa – drugą placówkę tego rodzaju w Warszawie.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

LXXIII/11. Eugenia Żmijewska, *Szkola dla służących pod wezwaniem św. Kingi*, „Ognisko” 1906, nr 2, s. 157–158.

Dotyczy nowo otwartej w Warszawie szkoły dla służących – Zakładu pw. św. Kingi. Zawiera krótki opis pomieszczeń szkoły oraz programu kursu przygotowawczego dla dziewcząt.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

LXXIII/12. Dr Ebrem [Ewa Bryndza-Nacka], *Dobre wpływy (szkic pedagogiczny)*, „Ognisko” 1906, nr 3, s. 38–55.

Artykuł odnosi się do różnych sposobów promowania w wychowaniu dzieci wartościowych wzorców i dobrego zachowania, w myśl zasady, że ważniejsze jest zachęcanie do dobra niż krytykowanie zła. Autor omawia formy wpływu na dzieci: przez autorytet innych osób (nauczycieli), przez właściwie dobrane lektury, przez „nadzwyczajne okoliczności”, co wiąże się z religią i związanymi z nią tradycjami i obyczajami.

[nauczyciel/pedagog, wychowanie moralne]

LXXIII/13. Eugenia Żmijewska, *Wychowanie patriotyczne*, „Ognisko” 1906, nr 4, s. 120–121.

O obowiązkach Polek-matek, które w trosce o młode pokolenie powinny przekazywać mu ideały patriotyczne, uczyć miłości do kraju i wychowywać w wierze w Boga.

[macierzyństwo, wychowanie patriotyczne i obywatelskie, wychowanie religijne]

LXXIII/14. Th.M., *Wychowanie moralne w szkołach*, „Ognisko” 1906, nr 5, s. 1–10.

Dotyczy amerykańskiego systemu wychowywania uczniów w duchu demokratycznym i obywatelskim. Autor podkreśla najważniejsze cechy wychowania w amerykańskich szkołach: powszechność i neutralność edukacji, kształcenie w uczniach poczucia moralności, przygotowywanie młodzieży do pełnienia obowiązków społecznych i obywatelskich. To elementy, które mogłyby zostać z korzyścią włączone do europejskich systemów szkolnych.

[szkolnictwo, wychowanie moralne, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LXXIII/15. Eugenia Żmijewska, *Polska Macierz Szkolna*, „Ognisko” 1906, nr 6, s. 130–131.

Krótki szkic o powstaniu i ogólnych celach działalności PMS, wynikających z jej regulaminu. Wspomina o organizacji seminariów nauczycielskich dla kobiet oraz o znaczeniu upowszechniania oświaty ludowej.

[edukacja dziewcząt i kobiet, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa]

LXXIII/16. Eugenia Żmijewska, *Pierwsze gniazdo sokole żeńskie*, „Ognisko” 1906, nr 7, s. 115–116.

O powstaniu i działalności kobiecego gniazda Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” w Warszawie (pod nazwą „Grażyna”).

[wychowanie fizyczne i sport]

LXXIII/17. Eugenia Żmijewska, *Kursy pedagogiczne dla kobiet*, „Ognisko” 1906, nr 8, s. 129.

Dotyczy planów otwarcia w Warszawie pomaturalnych trzyletnich kursów pedagogicznych dla kobiet pod kierunkiem Jana Miłkowskiego. Zawiera wykaz przedmiotów wykładanych w ramach kursu.

[edukacja dziewcząt i kobiet]

LXXIII/18. Eugenia Żmijewska, *Uczelnie żeńskie*, „Ognisko” 1906, nr 9, s. 137–138.

O potrzebie rozwijania nowego typu szkół żeńskich, które łączyłyby metody doświadczalne i wiedzę teoretyczną oraz naukę szkolną z aktywnością fizyczną, higieną i kontaktem z przyrodą. Dla tych nowych szkół potrzebne są nauczycielki przygotowane do pracy nowymi metodami i wyształcone na kursach pedagogicznych uwzględniających najnowsze trendy w oświacie.

[edukacja dziewcząt i kobiet, nauczyciel/pedagog, zdrowie i higiena]

LXXIV. „Ognisko”

Warszawa 1912–1913

tytuł nast. CXLVIII. „Złoty Sztandar”

LXXIV/1. *Życie młodzieży wiejskiej*, „Ognisko” 1912, nr 1, s. 43–45.

Czas wolny młodzieży wiejskiej. Groźba niewłaściwych rozrywek. Postulat zakładania domów ludowych jako miejsca rekreacji ludności wiejskiej, w tym młodzieży.

[aktywność młodzieży, odpoczynek i rekreacja]

LXXIV/2. Jerzy Gościcki, *Samorząd miejscowy*, „Ognisko” 1912, nr 2, s. 54–64.

Informacje na temat zakresu działań samorządu gminnego. Informacje m.in. na temat zadań władz samorządowych w zakresie organizacji nauczania, opieki i wychowania. Postulaty powołania samorządów miejskich, powiatowych, gubernialnych i przyznania im kompetencji zbliżonych do rozwiązań stosowanych w krajach zachodnioeuropejskich w różnych obszarach życia społecznego, w tym w dziedzinie szeroko rozumianej edukacji.

[opieka, szkolnictwo]

LXXIV/3. Adam Chętnik, *Dlaczego praca społeczna na prowincji „kuleje”?*, „Ognisko” 1912, nr 2, s. 87–89.

Brak zaangażowanych działaczy oświatowych w środowisku wiejskim i małomiasteczkowym jako główna przyczyna marazmu w rozwoju społecznym. Rola młodzieży w inicjowaniu i prowadzeniu akcji modernizacyjnych.

[aktywność młodzieży, oświata ludowa]

LXXIV/4. Mieczysław Trajdos, *Kółka rolnicze w Królestwie Polskim*, „Ognisko” 1912, nr 3, s. 101–107.

Działalność oświatowa CTR, organizującego kursy, odczyty i pogadanki rolnicze. Wykaz tego rodzaju inicjatyw. Informacje o innych formach upowszechniania oświaty, w tym doświadczeniach z nawozami sztucznymi prowadzonych w kółkach rolniczych, oraz zakładaniu wzorcowych gospodarstw. Książki, broszury, kalendarze i jednodniówki, upowszechniające wiedzę rolniczą. Wycieczki rolnicze jako forma szerzenia oświaty. Kółka rolnicze jako „szkoła obywatelskiego życia”.

[edukacja zawodowa, oświata pozaszkolna]

LXXIV/5. *Młodzież*, „Ognisko” 1912, nr 4, s. 145–148.

Rola młodzieży w życiu społecznym w warunkach demokratyzacji życia publicznego. Relacje międzypokoleniowe w społecznościach wiejskich. Potrzeba racjonalnego formułowania celów aktywności społecznej, stawianych przed młodzieżą wiejską. Krytyka ideałów, doprowadzających do rozczarowań wśród młodzieży ze środowisk inteligenckich.

[aktywność młodzieży, różnice międzypokoleniowe]

LXXIV/6. Mieczysław Trajdos, *Mrówcza praca (z okolic Wolborza)*, „Ognisko” 1912, nr 4, s. 172–180.

Opis działalności kulturalnej, oświatowej i wychowawczej w Wolborzu i okolicznych wsiach: Żarnowicy, Bogusławicach, Modrzewce, Kuznocinie itd. Informacje o przedstawieniach amatorskich, chórze, orkiestrze, ochronce, bibliotece, majówce dla dzieci szkolnych, kursach rolniczych. Współpraca mieszkańców z oddziałem PTK w Piotrkowie. Czytelnictwo prasy wśród mieszkańców Wolborza i okolic. Autor uznał opisywaną pracę społeczno-oświatową za ważną wobec „niebezpieczeństwa żydowskiego”.

[oświata ludowa, oświata pozaszkolna]

LXXIV/7. Zygmunt Strzalecki, *Młodzież wiejska a instytucje społeczne*, „Ognisko” 1912, nr 5, s. 217–221.

Znaczenie kształcenia młodzieży obu płci w szkołach rolniczych oraz jej samowychowania obywatelskiego i patriotycznego. Postulaty zwiększenia udziału młodzieży w różnego rodzaju organizacjach społecznych działających w środowiskach wiejskich (domach ludowych, chórach, orkiestrach, strażach ogniowych, spółdzielniach, kółkach rolniczych).

[aktywność młodzieży, samokształcenie/samowychowanie]

LXXIV/8. *Organizujmy młodzież*, „Ognisko” 1912, nr 5, s. 232–234.

Postulaty troski o włączenie młodzieży do instytucji społecznych działających w środowisku wiejskim. Groźba demoralizacji młodzieży pozbawionej odpowiednich wzorców.

[aktywność młodzieży, niedostosowanie społeczne i przestępczość]

LXXIV/9. Stanisław Kozicki, *Przeobrażenia wsi polskiej*, „Ognisko” 1912, nr 5, s. 198–204; nr 6, s. 247–256; nr 7, s. 296–302; nr 8, s. 343–349.

Działalność oświatowa Konrada Prószyńskiego i Mieczysława Brzezińskiego. Ich rola w walce z analfabetyzmem i rozwijaniu czytelnictwa wśród ludności wiejskiej. Działalność oświatowa Jana Ludwika Popławskiego. Czasopisma dla ludu i ich znaczenie w propagowaniu samokształcenia. Rozwój działalności oświatowej na wsi po 1905 r.

[czytelnictwo, oświata ludowa, oświata pozaszkolna]

LXXIV/10. Władysław Grabski, *Jaki zysk ciągnie skarb rosyjski z Królestwa?*, „Ognisko” 1912, nr 6, s. 266–271.

Dane liczbowe dotyczące dochodów przekazywanych przez Królestwo Polskie do skarbu Rosji. Zatrzymywanie znacznej części dochodów w centralnym skarbie Rosji jako przyczyna niedostatecznych środków na wydatki na rzecz oświaty, wychowania, opieki socjalnej i medycznej.

[opieka, szkolnictwo]

LXXIV/11. *Towarzystwo Popierania Przemysłu Ludowego*, „Ognisko” 1912, nr 6, s. 280–282.

Działalność i finanse TPPL. Kursy i szkoły prowadzone przez organizację w Nałęczowie, Grędzicach, Oryszewie. Znaczenie oświaty zawodowej dla rozwoju polskiego rzemiosła.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa, oświata pozaszkolna]

LXXIV/12. *O ruski uniwersytet we Lwowie*, „Ognisko” 1912, nr 6, s. 283–284.

Krytyka dążeń ukraińskich działań na rzecz utworzenia ukraińskiego uniwersytetu we Lwowie. Uznanie działań ukraińskiej młodzieży akademickiej we Lwowie za agresywne i awanturnicze.

[aktywność młodzieży, edukacja akademicka]

LXXIV/13. Józef Milik, *W sprawie szynków i knajp po miasteczkach i wsiach*, „Ognisko” 1912, nr 7, s. 323–324.

Szynki i karczmy jako miejsca spędzania czasu wolnego przez młodzież. Oskarżenia ludności żydowskiej o przyczynianie się do demoralizacji młodzieży. Postulaty zakładania na wsiach i w miasteczkach instytucji oświatowo-kulturalnych, które zapewniłyby młodzieży możliwość właściwej aktywności.

[aktywność młodzież, niedostosowanie społeczne i przestępczość]

LXXIV/14. *Macierz Szkolna w Cieszynie*, „Ognisko” 1912, nr 7, s. 330–332.

Informacje o działalności PMS na Śląsku Cieszyńskim. Liczba szkół PMS, uczęszczających do nich uczniów, ilość zebrań, odczytów, przedstawień. Zestawienie dochodów organizacji. Rola PMS w podtrzymywaniu polskiej tożsamości narodowej.

[oświata ludowa, oświata pozaszkolna]

LXXIV/15. Fr[anciszek] Bujak, *Ksiądz Tyczyński z Albigowej*, „Ognisko” 1912, nr 9, s. 392–406.

Przedruk artykułu Franciszka Bujaka, zamieszczonego w „Przeglądzie Powszechnym”, zawierającego informacje na temat 25-letniej działalności duszpasterskiej i społecznej ks. Antoniego Tyczyńskiego z Albigowej. Wiele danych dotyczących działalności na rzecz rozwijania przez duchownego oświaty szkolnej i pozaszkolnej.

[oświata ludowa, oświata pozaszkolna]

LXXIV/16. Franciszek Czerechowicz, *Stosunki społeczne w Grodzieńskim*, „Ognisko” 1912, nr 9, s. 422–424.

Krytyka zaniedbania kwestii oświaty na Grodzieńszczyźnie, brak placówek edukacyjnych i opiekuńczych. Niski poziom intelektualny miejscowej ludności wiejskiej. Demoralizacja młodego pokolenia. Krytyka roli ludności żydowskiej w środowiskach wiejskich i małomiasteczkowych.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, oświata ludowa]

LXXIV/17. Marcin Wardecki, *Życie Czerniakowa*, „Ognisko” 1912, nr 10, s. 464–468.

Informacje o warunkach życia i stanie oświaty mieszkańców Czerniakowa. Krytyka obojętności wobec problemów społecznych i demoralizacji młodzieży męskiej. Większa wrażliwość społeczna dziewcząt. Informacje o formach działalności edukacyjnej i opiekuńczej w Czerniakowie.

[aktywność młodzieży, oświata ludowa]

LXXIV/18. *Szkoły Towarzystwa Popierania Przemysłu Ludowego*, „Ognisko” 1912, nr 10, s. 473–474.

Informacje o warunkach przyjmowania kandydatów do szkół TPPL w Oryszewie, Nałęczowie, Szymanowie, warsztatów artystyczno-rzemieślniczych w Częstochowie oraz na kursy dla kobiet w Grędzicach.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa, oświata pozaszkolna]

LXXIV/19. A. Iwanicki, *Do wiejskiej młodzieży*, „Ognisko” 1912, nr 11, s. 513–515.

Apel do młodzieży, która uczestniczyła w kursach rolniczych, dotyczący zaangażowania w działalność oświatową i opiekuńczą wśród ludności wiejskiej. Podkreślenie znaczenia aktywności młodzieży na rzecz modernizacji życia społecznego na wsiach.

[aktywność młodzieży]

LXXIV/20. *Sokół w Galicji*, „Ognisko” 1912, nr 11, s. 521–522.

Informacje na temat działalności Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”, zintegrowaniu celów wychowania fizycznego i moralnego. Dane dotyczące liczby dzieci i młodzieży, które uczestniczą w zajęciach w ramach „Sokoła”. Informacje o periodykach i książkach dotyczących „Sokoła”, wydawanych w Galicji.

[aktywność młodzieży, wychowanie moralne]

LXXIV/21. *Oświata narodowa*, „Ognisko” 1913, nr 1, s. 3–5.

Znaczenie oświaty w rozwoju dobrobytu społeczeństwa. Krytyka pozycji ludności żydowskiej w handlu na ziemiach polskich. Postulaty rozwoju edukacji, w tym oświaty ludności chłopskiej, na potrzeby gospodarki.

[oświata ludowa]

LXXIV/22. *Pamiętajmy o szkole*, „Ognisko” 1913, nr 1, s. 14.

Informacje o artykule Marcelego Tańskiego, opublikowanego na łamach czasopisma „Naród”, dotyczącego konieczności troski o pozostawianie w czasie parcelacji gruntów na wsiach obszaru pod budowę szkoły lub ochronki.

[szkolnictwo]

LXXIV/23. Marcin Wardecki, *W szkole rolniczej i w ojczystej wiosce*, „Ognisko” 1913, nr 2, s. 34–35.

Refleksje o konfrontacji wiedzy, dążeń i oczekiwań absolwentów szkół rolniczych z rzeczywistością relacji społecznych na wsiach, stanem oświaty i kultury, sposobami prowadzenia gospodarstw rolnych. Postulaty prowadzenia przez wykształconych włościan działalności oświatowej i kulturalnej w lokalnej społeczności.

[aktywność młodzieży, różnice międzypokoleniowe]

LXXIV/24. J. Z-a, *Z tygodnia (Praca od podstaw)*, „Ognisko” 1913, nr 4, s. 78.

Informacje na temat szkół i kursów dla dziewcząt i zwiększeniu troski o wychowanie i kształcenie dziewcząt i kobiet. Edukacja dziewcząt jako element „pracy od podstaw”.

[edukacja dziewcząt i kobiet]

LXXIV/25. *W sprawie szkół gminnych*, „Ognisko” 1913, nr 4, s. 83–84.

Zasady podejmowania na zebraniach gminnych uchwał w sprawie funduszy na utrzymanie szkół elementarnych. Przepisy prawa dotyczące składki szkolnej.

[edukacja elementarna]

LXXIV/26. Władysław Grabski, *Lokale dla kótek rolniczych*, „Ognisko” 1913, nr 5, s. 103.

Trudności lokalowe w prowadzeniu odczytów, pogadanek, kursów na wsiach w warunkach niedostatecznej liczby domów ludowych. Potrzeba wykorzystywania budynku szkolnego na potrzeby prowadzenia zajęć służących oświacie pozaszkolnej.

[oświata pozaszkolna]

LXXIV/27. Jan Chudy, *Czym są nałęczowskie szkoły?*, „Ognisko” 1913, nr 6, s. 129–130.

Informacje na temat kursów rolniczych oraz szkół w Nałęczowie, w tym szkoły koszykarstwa, zabawkarstwa, stolarstwa oraz internatów dla uczniów. Opis szkoły gospodarstwa domowego dla dziewcząt, uwagi o społecznym znaczeniu edukacji dziewcząt.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa, oświata pozaszkolna]

LXXIV/28. J. Z-a, *Z tygodnia*, „Ognisko” 1913, nr 8, s. 174–175.

Znaczenie edukacji w środowisku wiejskim. Potrzeba dyskusji o sprawach oświaty w czasie zebrań gminnych i decyzji o zakładaniu i wspieraniu szkół, w tym – szkół rolniczych.

[edukacja elementarna, edukacja zawodowa]

LXXIV/29. E[leonora] Czarnowska, *Czym jest ochronka i jakie oddaje usługi*, „Ognisko” 1913, nr 9, s. 197–199.

Opiekunczą i wychowawczą rolę ochronek wiejskich. Wychowawczynie z ochronki jako osoba pomagająca wiejskiej społeczności w sprawach zdrowotno-higienicznych. Zasady zakładania i wydatki na ochronkę.

[ochronki]

LXXIV/30. St.G., *Oświata w gminie*, „Ognisko” 1913, nr 9, s. 208–209; nr 13, s. 294–295.

Analfabetyzm jako problem społeczny. O potrzebie troski uczestników zebrań gminnych o rozwój lokalnych instytucji oświatowych. Zasady nadzoru nad szkołami ze strony

wójtów i sołtysów. Potrzeba zwiększenia dbałości o należyty dozór szkolny. Przepisy dotyczące dozoru.

[analfabetyzm, edukacja elementarna, szkolnictwo]

LXXIV/31. M. Vandalli, *Chcemy oświaty (List z gminy Czerwone na Mazowszu pod Kolnem)*, „Ognisko” 1913, nr 10, s. 226–227; nr 11, s. 248–250.

Trudności z rozbudową sieci szkolnej w gminie Czerwone. Tabełaryczne zestawienie kosztów funkcjonowania szkół, ponoszonych przez gminę oraz władze rządowe.

[szkolnictwo]

LXXIV/32. Józef Połyska, *W sprawie ochron*, „Ognisko” 1913, nr 14, s. 324–325.

Zorganizowana opieka nad dziećmi na wsiach jako czynnik zmniejszający liczbę wypadków z udziałem malców. Przewaga ochronki prowadzonej przez wykwalifikowaną ochronkarkę nad opieką nad dziećmi sprawowaną przez starsze osoby.

[ochronki]

LXXIV/33. E.Cz., nauczyciel ludowy, *Rzeczy smutne. Głos z Puszczy Myszynieckiej*, „Ognisko” 1913, nr 15, s. 347–349.

Niski poziom oświaty oraz moralności publicznej na wsiach w Puszczy Kurpiowskiej. Demoralizacja młodzieży. Niewielki poziom scholaryzacji oraz brak troski o oświatę pozaszkolną jako czynniki stagnacji. Oskarżenia ludności żydowskiej o czerpanie korzyści z handlu i pośrednictwa.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, oświata ludowa]

LXXIV/34. St.G., *Jest źle, ale może być lepiej (Oświata w gminie)*, „Ognisko” 1913, nr 16, s. 363–364.

Informacje o małej liczbie szkół na terenach wiejskich w Królestwie Polskim. Zestawienie statystyczne z 1880 oraz z 1911 r. dotyczące liczby szkół oraz uczniów w Cesarstwie Rosyjskim i Królestwie Polskim, według danych opracowanych przez Władysława Grabskiego. Przepisy dotyczące zakładania i finansowania szkół wiejskich.

[oświata ludowa, szkolnictwo]

LXXIV/35. *O wykład religii na Litwie*, „Ognisko” 1913, nr 16, s. 365–367.

Utрудnienia w nauczaniu religii w języku polskim na Litwie. Przepisy wynikające z Ukazu Carskiego z 1905 r. w sprawie wykładania religii w języku narodowym uczniów.

[rusyfikacja]

LXXIV/36. Eleonora Czarnowska, *Ochrona w Makowie pod Radomiem*, „Ognisko” 1913, nr 16, s. 372–373.

Informacje na temat założenia i funkcjonowania ochronki w Makowie pod Radomiem. Fotografie wykonane w ochronce. Znaczenie ochronki w wychowaniu dzieci.

[ochronki]

LXXIV/37. Edmund Czarnecki, *Miejcie litość*, „Ognisko” 1913, nr 17, s. 390–391.

Absencja dzieci w szkołach wiejskich w okresie wzmożonych prac gospodarskich. Konsekwencje zaniedbywania przez dzieci nauki szkolnej. Krytyka rodziców, zmuszających dzieci do wykonywania prac gospodarskich.

[oświata ludowa, przemoc wobec dzieci i młodzieży]

LXXIV/38. Młody rolnik, *Nowe szkoły*, „Ognisko” 1913, nr 17, s. 398–399.

Informacje na temat szkół i kursów rolniczych, w tym kursów w Krzyżewie i Szymanowie, oraz planowanej szkole mleczarstwa w Liskowie.

[edukacja zawodowa, oświata pozaszkolna]

LXXIV/39. Władysław Grabski, *Uchwały gminne o nauczaniu powszechnym*, „Ognisko” 1913, nr 18, s. 411–413; nr 19, s. 435–436.

O przepisach prawa dotyczących zakładania i prowadzenia szkół gminnych. Wzór uchwały gminnej o wprowadzeniu powszechnego nauczania na terenie gminy. Sposoby powiększenia funduszy na budowę szkół. Informacja o planowanej książce Władysława Grabskiego *Podręcznik pracy społecznej. O powszechnym nauczaniu w gminach*.

[edukacja elementarna, oświata ludowa]

LXXIV/40. *Należy stanąć do roboty!*, „Ognisko” 1913, nr 20, s. 460–462.

Konieczność troski o rozwijanie edukacji na wsiach, rozbudowę sieci publicznych, bezpłatnych szkół. Informacje o przepisach dotyczących zakładania szkół w gminach i zasadach ich finansowania.

[edukacja elementarna, oświata ludowa, szkolnictwo]

LXXIV/41. Jan Bielawski (syn), *Szkoła w Nieszkowie pod Miechowem*, „Ognisko” 1913, nr 22, s. 514.

Informacje na temat założonej przez ZKZ szkoły dla gospodyń wiejskich w Nieszkowie w guberni kieleckiej. Znaczenie edukacji dziewcząt wiejskich.

[edukacja dziewcząt i kobiet, oświata pozaszkolna]

LXXIV/42. H. Wąsowicz, *Nauczanie powszechne w guberni płockiej*, „Ognisko” 1913, nr 23, s. 534–535.

Relacja z posiedzeń zebrań powiatowych w Lipnie i Rypinie w guberni płockiej, dotyczących rozpowszechniania wiadomości o zasadach prawa powszechnego nauczania oraz

zorganizowania sieci szkolnej na zasadach tego prawa. Postulaty dotyczące urządzania przy szkołach ogródka do zabaw dzieci, troski o warunki bytowe dla nauczycieli ludowych oraz zakładania prywatnych seminariów nauczycielskich dla młodzieży wiejskiej obu płci.

[edukacja elementarna, oświata ludowa]

LXXIV/43. St.G., *Zadania gminy w zakresie dobroczynności*, „Ognisko” 1913, nr 24, s. 560–562.

Przepisy prawa regulujące obowiązki gmin w zakresie działań pomocowych wobec ubogich i potrzebujących. O zadaniach gminy w zakresie opieki nad dziećmi, starcami i chorymi.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

LXXIV/44. *Za tajne nauczanie*, „Ognisko” 1913, nr 25, s. 590–591.

Przedruk listu, zamieszczonego w „Kurierze Litewskim”, nadesłanego przez mieszkańca Bielska, należącego do guberni grodzieńskiej. Informacje o aresztowaniach za prowadzenie nauczania religii w języku polskim.

[rusyfikacja]

LXXIV/45. Wł[adysław] Grabski, *Kto nie idzie naprzód, ten się cofa*, „Ognisko” 1913, nr 26, s. 604–606.

Przedruk uwag wstępnych z książki Władysława Grabskiego *O nauczaniu powszechnym i zakładaniu szkół ludowych*. O znaczeniu wprowadzenia obowiązku szkolnego. Wyższy poziom oświaty na Śląsku i w Poznańskim i jej wpływ na wyższy poziom kultury ludności tych ziem. Gorszy stan edukacji oraz poziom mentalności niewykształconej ludności w Galicji i Królestwie Polskim.

[edukacja elementarna, oświata ludowa]

LXXIV/46. Oracz, *O powszechne nauczanie. Okalewo, pow. Rypin*, „Ognisko” 1913, nr 27, s. 634.

Obawy ludności Okalewa dotyczące obowiązku posyłania dzieci do szkoły. Brak przekonania większości mieszkańców co do potrzeby rozbudowy sieci szkolnej.

[edukacja elementarna, oświata ludowa]

LXXIV/47. H. Wąsowicz, *Powszechne nauczanie w Lipnowskim*, „Ognisko” 1913, nr 28, s. 652–653.

O decyzjach gmin w powiecie lipnowskim co do zaprowadzenia sieci szkolnej. Przyjęcie projektu w jedenastu na siedemnaście gmin powiatu. Czynniki niechęci wobec rozwoju szkolnictwa gminnego.

[edukacja elementarna]

LXXIV/48. Czytelnik Ogniska, *Ochrona wiejska. Maków pod Radomiem*, „Ognisko” 1913, nr 28, s. 661.

Informacje o działalności ochronki, istniejącej od sześciu lat w Makowie. Znaczenie opieki nad dziećmi służby folwarcznej i włościan.

[ochronki]

LXXIV/49. St[anisław] Kopczyński, *Budynki na szkoły*, „Ognisko” 1913, nr 28, s. 662–663.

Zły stan higieniczny budynków szkolnych i wyposażenia sal lekcyjnych w Królestwie Polskim, szczególnie na wsiach. O znaczeniu spełniania przez budynki szkolne wymogów pod względem higieny.

[zdrowie i higiena]

LXXIV/50. *Dlaczego OGNISKO nawołuje do nauczania powszechnego*, „Ognisko” 1913, nr 29, s. 675–676.

Znaczenie edukacji dla rozwoju społecznego i ochrony tożsamości narodowej. Przyczyny niechęci części ludności wobec szkół, obawy związane z nadmiernym obciążeniem podatkami na rzecz szkół oraz sposobami nauczania w szkołach ludowych.

[oświata ludowa, szkolnictwo]

LXXIV/51. Antoni Marylski, *Nie marnujemy młodzieży*, „Ognisko” 1913, nr 29, s. 677–679.

Postulaty troski o edukację młodzieży wiejskiej, przygotowującą do podjęcia pracy w handlu, rolnictwie i innych zawodach. Krytyka aktywności Żydów i Niemców w życiu gospodarczym na ziemiach polskich.

[aktywność młodzieży, edukacja zawodowa]

LXXIV/52. *Złot uczniów – junaków w Birminghamie*, „Ognisko” 1913, nr 29, s. 679–680.

Informacje na temat międzynarodowego zlotu skautów (junaków) w Birmingham w Anglii. Formy i cele działalności skautingu. Wychowawcze i społeczne znaczenie skautingu. Polscy skauci na zjeździe w Birmingham.

[skauting]

LXXIV/53. *Szkoła kupiecka w Kutnie*, „Ognisko” 1913, nr 29, s. 681–682.

Informacje o szkole kupieckiej, prowadzonej przez Towarzystwo Szkoły Średniej w Kutnie. Warunki działania i plany budowy bursy szkolnej. Krytyka silnej pozycji ludności żydowskiej w handlu.

[edukacja zawodowa, oświata pozaszkolna]

LXXIV/54. *Dlaczego OGNISKO nie obawia się sieci szkolnej*, „Ognisko” 1913, nr 30, s. 699–700.

Rola szkół gminnych w systemie oświaty. Konieczność rozwijania sieci szkół realizujących nauczanie powszechne. Polemika z przekonaniem o konkurencji ze strony szkół gminnych dla prywatnego szkolnictwa polskiego.

[edukacja elementarna, polityka oświatowa]

LXXIV/55. Józef Sobiech, *Szkolnictwo w Czechach. Z wycieczki do Czech*, „Ognisko” 1913, nr 31, s. 724–726.

Relacja na temat szkolnictwa czeskiego, zasad realizacji obowiązku szkolnego, informacje o metodach nauczania, środkach dydaktycznych, sposobach rozwijania umiejętności praktycznych.

[metody nauczania, polityka oświatowa]

LXXIV/56. Franciszek Psonka, *Brak książek do czytania*, „Ognisko” 1913, nr 31, s. 729.

Niedostępność książek i czasopism na wsiach przyczyną stagnacji i utrwalania niewłaściwych form spędzania czasu wolnego przez młodzież i dorosłych.

[czytelnictwo]

LXXIV/57. Antoni Marylski, *Szkoły rolne*, „Ognisko” 1913, nr 32, s. 747–749.

Informacje o szkołach rolniczych dla męskiej i żeńskiej młodzieży wiejskiej. Wykaz działających szkół. Informacje na temat możliwości zdobycia określonych kwalifikacji zawodowych. Znaczenie kształcenia młodzieży w modernizacji życia ludności wiejskiej.

[aktywność młodzieży, edukacja zawodowa]

LXXIV/58. Helena Radolińska, *Ze szkoły dla dziewcząt w Nieszkowie*, „Ognisko” 1913, nr 32, s. 754–755.

Informacje na temat szkoły w Nieszkowie, podane przez jedną z uczennic. Atmosfera wychowawcza w szkole, relacje rówieśnicze.

[edukacja dziewcząt i kobiet, relacje koleżeńskie]

LXXIV/59. Adam Czerechowicz, *Wycieczka krzyżewiaków*, „Ognisko” 1913, nr 32, s. 755.

Relacja o wycieczkach uczniów ze szkoły w Krzyżewie w guberni łomżyńskiej do Białegostoku w celu poznania miasta i zwiedzeniu kilku fabryk, oraz miejscowości Wysokie Mazowieckie w celu zwiedzenia drobnych gospodarstw.

[wycieczki/krajoznawstwo]

LXXIV/60. St.G., *Oświata pozaszkolna*, „Ognisko” 1913, nr 35, s. 819–820.

Rola czytelnictwa w samokształceniu ludności wiejskiej. Potrzeba wspólnego zakupu i wymiany książek i czasopism w społecznościach wiejskich. Nauczyciel jako bibliotekarz. Znaczenie domów ludowych jako ośrodków oświaty i kultury.

[czytelnictwo, oświata pozaszkolna]

LXXIV/61. Pisarz Ogniska, *Po drogach życia*, „Ognisko” 1913, nr 36, s. 845–846.

Problem przepelnienia szkół. Zbyt mała liczba szkół różnego szczebla, w tym seminariów nauczycielskich. Postulat posyłania dzieci do szkół prywatnych.

[szkolnictwo]

LXXIV/62. *Gdzie postać dzieci*, „Ognisko” 1913, nr 37, s. 870–871.

Informacje o kursach dla młodzieży wiejskiej, w tym trzech rocznych kursach dla chłopców (w Pszczelinie koło Brwinowa, Mieczysławowie pod Kutnem, Krzyżewie w guberni łomżyńskiej), ośmiu rocznych kursach gospodarskich dla dziewcząt (w Mirosławicach pod Żychlinem, Nałęczowie, Maciejowicach w guberni siedleckiej, Kiączyńce pod Kaliszem, Lubrańcu w guberni warszawskiej, Szwajcarii w guberni suwalskiej, Nieszkwie w guberni kieleckiej, Grędzicach w guberni plockiej) oraz pięciomiesięcznym kursie dla chłopców w Nałęczowie. Krytyka kursów organizowanych przez „zaraniarzy” i „postępowców”.

[edukacja zawodowa, oświata pozaszkolna]

LXXIV/63. Jan Bielawski, *Szkoła i szkolnictwo na wsi. (List ze wsi)*, „Ognisko” 1913, nr 38, s. 892–894.

Krytyka braku troski lokalnych społeczności o budowę budynku szkolnego. Przekonanie o przekazywaniu zadania budowy przedsiębiorcom żydowskim. Krytyka niedostatecznego zaangażowania nauczycieli szkółach ludowych w udostępnianie sal szkolnych na potrzeby społeczności włościańskiej.

[nauczyciel/pedagog, szkolnictwo]

LXXIV/64. Pisarz Ogniska, *Rzekome ograniczenia*, „Ognisko” 1913, nr 40, s. 944–946.

Dyskusja o języku nauczania w szkołach ludowych. Krytyka dążeń mniejszości litewskiej w Królestwie Polskim, zwłaszcza w guberni łomżyńskiej, do wprowadzenia w nauczaniu niepolskiego języka.

[rusyfikacja]

LXXIV/65. M.T., *Życie polskie*, „Ognisko” 1913, nr 41, s. 964–966.

Przemiany wsi na ziemiach polskich na początku XX w. Wzrost znaczenia edukacji dzięki działalności organizacji społecznych. Działalność oświatowa TSL w Galicji.

[oświata pozaszkolna, szkolnictwo]

LXXIV/66. W. Lucht, *Budowa wiejskich szkół ludowych*, „Ognisko” 1913, nr 45, s. 1059–1062.

Informacje o konkursie ogłoszonym przez PMS na opracowanie architektonicznego projektu budynku szkoły jednoizbowej. Opis wymaganych kryteriów, związek między rozwiązaniami architektonicznymi a użytecznością budynku, zasadami sanitarnymi, zdrowiem uczniów.

[oświata ludowa, szkolnictwo]

LXXIV/67. *Odgłosy z Poznania*, „Ognisko” 1913, nr 45, s. 1065–1066.

Krytyka edukacji w zaborze pruskim, germanizacji, surowych metod wychowania, braku troski o wychowanie moralne.

[germanizacja, metody wychowania]

LXXIV/68. Czytelniczka Ogniska, *W sprawie wychowania*, „Ognisko” 1913, nr 45, s. 1066–1067.

O znaczeniu dobrych relacji między nauczycielami a uczniami. O potrzebie troski nauczycieli o zrozumienie możliwości i potrzeb dzieci. Pedagogika jako nauka zakładająca równe traktowanie dzieci, bez względu na pochodzenie społeczne i zamożność.

[metody wychowania, nauczyciel/pedagog]

LXXIV/69. *Pierwsza szkoła mleczarska w Królestwie Pol.*, „Ognisko” 1913, nr 47, s. 1117–1118.

Informacje o planowanym otwarciu szkoły mleczarskiej w Liskowie i kursach mleczarskich oraz hodowlanych, programie zajęć, warunkach przyjęć i wysokości opłat. Edukacja zawodowa jako przygotowanie młodzieży do znalezienia pracy w kraju, bez konieczności udawania się na emigrację zarobkową.

[edukacja zawodowa]

LXXIV/70. J. Smola, *Na długie wieczory*, „Ognisko” 1913, nr 48, s. 1137–1138.

Znaczenie samokształcenia na wsi. Rola oświaty w modernizacji społecznej i gospodarczej w środowisku wiejskim. Wiedza o przeszłości Polski czynnikiem kształtowania tożsamości narodowej. Młodzież jako grupa organizująca działania oświatowe.

[aktywność młodzieży, samokształcenie/samowychowanie, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LXXIV/71. *O nowe szkoły nauczycielskie*, „Ognisko” 1913, nr 50, s. 1188–1189.

Postulaty zakładania nowych szkół dla kształcenia nauczycieli. Informacje o działających w Królestwie Polskim seminariach nauczycielskich oraz kursach nauczycielskich.

[nauczyciel/pedagog]

LXXIV/72. S. Samborski, „*Jak urosnie, to se da radę*”, „Ognisko” 1913, nr 51, s. 1210–1211.

Znaczenie troski o kształcenie, wychowanie i socjalizację dzieci w okresie dorastania. Groźba demoralizacji młodego pokolenia. Konieczność dbałości o edukację młodzieży, zapewniającą w przyszłości znalezienie pracy zarobkowej.

[aktywność młodzieży, wychowanie moralne]

LXXIV/73. Józefa Suliga, *Rok pracy*, „Ognisko” 1913, nr 52, s. 1234–1235.

Działalność na polu oświaty ziemianek w Piotrowicach. Informacje na temat założenia ochronki, prowadzenia pogadanek, organizacji wycieczki edukacyjnej, prowadzeniu kółek rolniczych, projektu szkoły.

[ochronki, oświata pozaszkolna]

LXXV. „Ognisko Rodzinne”

Warszawa 1914

tytuł poprz. CXLVIII. „Złoty Sztandar”

tytuł nast. CL. „Zorza”

LXXV/1. Karol Tymoniuik, *Oświatą i zgodną pracą*, „Ogn. Rodz.” 1914, nr 5, s. 109.

Znaczenie oświaty dla podniesieniu warunków bytowych ludności wiejskiej. Rola kursów rolniczych w modernizacji sposobów prowadzenia gospodarstwa rolnego.

[oświata ludowa, oświata pozaszkolna]

LXXV/2. *Bezpłatne kursy nauczycielskie*, „Ogn. Rodz.” 1914, nr 5, s. 110.

Kursy nauczycielskie jako miejsce przygotowania młodzieży do pracy w zawodzie nauczyciela. Znaczenie kursów dla wykształcenia nauczycieli do pracy w oświacie ludowej.

[aktywność młodzieży, oświata pozaszkolna]

LXXV/3. A. Sietczyński, *Młodzież – to przyszłość narodu*, „Ogn. Rodz.” 1914, nr 9, s. 201–202.

Krytyka zaniedbań w rodzinach wiejskich w zakresie kształcenia, opieki i wychowania dzieci i młodzieży. Marnowanie potencjału młodego pokolenia, które nie ma możliwości edukacji, a jest obciążane koniecznością pracy w gospodarstwie domowym przy wypasie zwierząt. Postulat zakładania ochronek i szkół.

[aktywność młodzieży, wychowanie w rodzinie]

LXXV/4. W[acław] Kneblewski, *Obowiązki wsi względem szkoły*, „Ogn. Rodz.” 1914, nr 10, s. 221–222; nr 13, s. 294–295; nr 17, s. 393–394; nr 20, s. 464–466.

Omówienie problemów szkolnictwa na tle innych problemów społecznych. Znaczenie oświaty ludowej w procesie kształcenia i wychowania dzieci i młodzieży oraz podnoszeniu stanu moralności ludności wiejskiej. Krytyka postaw ruchu zaraniarskiego wobec szkolnictwa i propagowanych przez zaraniarzy ideałów wychowawczych. Opis stanu budynków szkolnych i zalecenia co do sposobu ich budowania, użytkowania, funkcjonalności. Znaczenie dobrych relacji między nauczycielem a rodzicami i ich stałej współpracy. O uznaniu dla pracy nauczycieli i działaczy oświatowych. Potrzeba dostosowania metod i treści edukacji w szkołach ludowych do potrzeb lokalnych społeczności. Krytyka nierozwijania umiejętności potrzebnych do pracy w rolnictwie. Postulat szkoły łączącej nauczanie elementarne z przygotowaniem zawodowym.

[oświata ludowa, szkolnictwo]

LXXV/5. M. Woźniak, *Oświata obowiązuje*, „Ogn. Rodz.” 1914, nr 15, s. 347–350.

Społeczne znaczenie oświaty i jej wpływ na postawy moralne. Formy oświaty pozaszkolnej na wsiach. Edukacyjny wymiar czasopiśmiennictwa dla ludu. Znaczenie prasy w upowszechnianiu nowych wzorców obyczajowych i gospodarskich.

[oświata ludowa, oświata pozaszkolna]

LXXV/6. A. Sietczyński, *Precz z papierosami*, „Ogn. Rodz.” 1914, nr 18, s. 421–422.

Palenie tytoniu wśród młodzieży jako poważny problem społeczny. Nałóg papierosowy zagrożeniem dla młodego pokolenia, podobnie jak pijaństwo, hazard i prostytucja. Wstrzemięźliwość młodzieży warunkiem zdrowia fizycznego i kondycji moralnej społeczeństwa.

[zdrowie i higiena]

LXXV/7. *Nowa placówka*, „Ogn. Rodz.” 1914, nr 19, s. 440.

Informacje o kursach handlowych funkcjonujących w Szymanowie i mających rozpocząć działalność w Janowie Lubelskim. Znaczenie kursów w edukacji młodzieży. Dane dotyczące programu kursów oraz warunków przyjęcia i opłat dla kursowiczów.

[oświata pozaszkolna]

LXXV/8. Marcin z Opoli, *Dziatwa w niewoli u bydła*, „Ogn. Rodz.” 1914, nr 21, s. 490–491.

Krytyka zmuszania dzieci i młodzieży do zajmowania się pasieniem zwierząt gospodarskich. Demoralizacja dzieci i młodzieży w czasie „pasionki” oraz ich absencja w zajęciach szkolnych i uroczystościach religijnych.

[przemoc wobec dzieci i młodzieży, wychowanie w rodzinie]

LXXV/9. Jan Czajka, *Jak wygląda u nas oświata. Majdan Surchowski*, „Ogn. Rodz.” 1914, nr 22, s. 514.

Relacja na temat niskiego stanu oświaty i niedostatecznej liczby szkół we wsi Majdan Surchowski w guberni lubelskiej. Brak zainteresowania oświatą i pracą społeczną ze strony młodzieży. Problem pijaństwa młodzieży. Sugestia o demoralizującym wpływie handlu prowadzonego przez Żydów na młodzież.

[oświata ludowa, przemoc wobec dzieci i młodzieży]

LXXV/10. *Tak być nie może*, „Ogn. Rodz.” 1914, nr 24, s. 557.

Informacje na temat zagrożenia zdrowia i życia dzieci na wsiach podczas pożarów. Postulaty organizacji opieki nad dziećmi, w tym zakładania ochronek.

[opieka]

LXXV/11. *Otwarcie kursów handlowych w Janowie Lubelskim*, „Ogn. Rodz.” 1914, nr 29, s. 678.

Informacje na temat zorganizowanych pod egidą Towarzystwa Rolniczego Lubelskiego kursów handlowych w Janowie Lubelskim. Znaczenie tego rodzaju kursów w podnoszeniu kwalifikacji młodych włościan i ograniczaniu skali emigracji zarobkowej.

[oświata pozaszkolna]

LXXV/12. Z., *Ze Zjazdu Tow. szkoły ludowej w Białej na Śląsku*, „Ogn. Rodz.” 1914, nr 30, s. 701–703.

Sprawozdanie ze zjazdu TSL w Białej na Śląsku. Cele działalności tej organizacji w Galicji. Informacje o liczbie szkół, kursów dla analfabetów, wykładów i odczytów.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa, oświata pozaszkolna]

LXXV/13. *Kursy w Ołtarzewie imienia Stan. Kierbedzia*, „Ogn. Rodz.” 1914, nr 32, s. 751–752.

Cele i zasady działania kursów promujących spółdzielczość, organizowanych w Ołtarzewie pod Warszawą, współfinansowanych przez Eugenię Kierbedziową. Omówienie innych inicjatyw oświatowych, współfinansowanych przez E. Kierbedziową, w tym budowy gmachu Szkoły Sztuk Pięknych w Warszawie.

[edukacja akademicka, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

LXXVI. „Ogniwo”

Warszawa 1905

LXXVI/1. J[an] Baudouin de Courtenay, *Kamień na drodze*, „Ogniwo” 1905, nr 1, s. 9–11.

Okres dzieciństwa i jego wpływ na dalszy rozwój człowieka. Wpływ wychowawców, właściwych lektur i środowiska na kształtowanie charakteru dziecka.

[psychologia dzieci i młodzieży]

LXXVI/2. *Z prasy rosyjskiej*, „Ogniwo” 1905, nr 1, s. 18; nr 42, s. 942.

Porównanie stanu edukacji w Rosji z poziomem szkolnictwa w innych krajach, m.in. w Szwecji, Holandii, Belgii, Austrii, Włoszech. Zestawienie danych statystycznych. Postulat polonizacji Uniwersytetu Warszawskiego poprzez zastąpienie pracujących tam Rosjan Polakami i stopniowe wprowadzenie języka polskiego jako wykładowego na wszystkich przedmiotach.

[analfabetyzm, edukacja akademicka, szkolnictwo]

LXXVI/3. Henryk Raabe, *Nauczanie pozaszkolne w Galicji*, „Ogniwo” 1905, nr 1, s. 19–20; nr 2, s. 43–44.

Działania Uniwersytetu Ludowego im. Adama Mickiewicza i TSL na rzecz poprawienia stanu oświaty w Galicji. Sprawozdanie z działalności TSL. Informacje o książce Stefana Zaleskiego (piszącego pod pseud. Światłomir) *Ciemnota w Galicji w świetle cyfr i faktów 1772–1902: czarna księga szkolnictwa galicyjskiego* (Lwów 1904). Dane statystyczne na temat czytelników i bibliotek.

[biblioteki i czytelnicy, oświata ludowa]

LXXVI/4. Adam Podwysocki, *Pokłosie bibliograficzne*, „Ogniwo” 1905, nr 2, s. 27.

Recenzja książki Stanisława Kramsztyka *Opowiadania z niwy naukowej dla młodych przyjaciół* (Warszawa 1905), zawierającej 12 opowiadań popularyzujących tematykę chemiczną, fizyczną, przyrodniczą oraz techniczną.

[czytelnictwo, samokształcenie/samowychowanie]

LXXVI/5. Z.N., *O „kwestyjce” rozstrzygniętej w „Gońcu”*, „Ogniwo” 1905, nr 2, s. 36–37.

Problemy pensji, niskiego wykształcenia i pozycji społecznej nauczycieli szkół ludowych. Postulat zatrudniania kobiet – nauczycielek z wykształceniem średnim.

[oświata ludowa]

LXXVI/6. G. Toporcanka [Gustawa Gawalewiczówna], *O literaturze dla młodzieży*, „Ogniwo” 1905, nr 6, s. 115–116.

Dobór właściwej lektury jako sposób na zachęcenie dzieci i młodzieży do czytania. Krytyka literatury dziecięcej. Postulaty rozwoju interesującej i wartościowej literatury dla młodzieży.

[czytelność]

LXXVI/7. mir [Zenon Pietkiewicz], *Potrzeby szkolnictwa*, „Ogniwo” 1905, nr 6, s. 116–118.

O potrzebie reformy systemu szkolnictwa w państwie rosyjskim i na terenie Królestwa. Biurokracja w szkołach. Samobójstwa wśród młodzieży szkolnej. O braku szkół elementarnych w Królestwie Polskim. Postulat wprowadzenia języka polskiego w szkołach elementarnych.

[edukacja elementarna, samobójstwa]

LXXVI/8. Ant., *W sprawie nauczycieli wiejskich*, „Ogniwo” 1905, nr 9, s. 185–186.

Dotyczy funkcjonowania i niskiego poziomu kadry szkół ludowych. Zła sytuacja w tych szkołach jako skutek zarówno warunków kształcenia, jak i złego doboru kadry nauczycielskiej.

[nauczyciel/pedagog, oświata ludowa]

LXXVI/9. R[afat] Kornilowicz, *W sprawie szkół wieczornych*, „Ogniwo” 1905, nr 9, s. 186–188.

Kwestia nauczania praktycznego w wieczorowych szkołach zawodowych. Dostosowanie zakresu wiadomości do poziomu kursantów i zróżnicowanie programów nauczania na wzór angielski. O przygotowaniu merytorycznym wykładowców do tych szkółach.

[edukacja zawodowa]

LXXVI/10. *Przegląd Prasy*, „Ogniwo” 1905, nr 10, s. 211–213; nr 14, s. 309–310; nr 16, s. 356–358; nr 20, s. 454–455; nr 22, s. 504; nr 24, s. 548–549; nr 28, s. 639–640; nr 30, s. 678–680; nr 40, s. 889–890.

Przedstawienie historii szkół gimnazjalnych w Królestwie Polskim (od 1833 r.). Reforma szkolnictwa Aleksandra Wielopolskiego. Postulat resocjalizacji nieletnich przestępców poprzez pracę społeczną, wychowanie i oświatę. Pomoc rodzinom dysfunkcyjnym. Problemy uczniów wynikające z konieczności używania języka obcego w trakcie nauki. Zalety kontaktu z przyrodą w wychowaniu dzieci. Organizacja letniego wypoczynku w ogrodzie Towarzystwa Kolarzy w Płocku. Szczepienia na ospę. Założenie PMS w Królestwie Kongresowym. Problemy działalności instytucji i wydawnictw oświatowych. Biblioteka centralna Towarzystwa Uniwersytetów Ludowych. Postulat wydania bibliografii książek ludowych. Decyzja komitetu ministrów dla szkół prywatnych okręgu warszawskiego wprowadzająca nauczanie w językach ojczystych wszystkich przedmiotów poza

rosyjskim, historią i geografią. Możliwości zmiany języka wykładowego także w szkołach państwowych. Potrzeba nauczania przyrody z użyciem terminologii w języku polskim. Krytyka niskiego poziomu wiedzy absolwentów szkół średnich. Brak podręczników w języku polskim. Propagowanie czytelnictwa.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa, oświata pozaszkolna]

LXXVI/11. Maria Lipska [Maria Lipska-Librachowa], *Kronika Pedagogiczna*, „Ogniwo” 1905, nr 10, s. 218–219.

Krytyczne omówienie tłumaczenia książki Rudolfa Penziga *Jak odpowiadać na pytania dziecięce* (Warszawa 1905), dokonane przez Marię Lipską-Librachową i Zofię Rot-szajnową. Uwagi na temat pytań stawianych przez dzieci, które dotyczą różnych kwestii obyczajowych, społecznych, moralnych i religijnych.

[metody wychowania, popularyzacja wiedzy pedagogicznej, psychologia dzieci i młodzieży]

LXXVI/12. Nauczyciel ludowy, *Dola nauczycieli ludowych*, „Ogniwo” 1905, nr 11, s. 232–234.

Dotyczy niskiego wynagrodzenia nauczycieli ludowych i jego konsekwencji dla poziomu życia rodzin nauczycielskich.

[nauczyciel/pedagog, oświata ludowa]

LXXVI/13. Redivivus [Antoni Wysłouch], *Śród przyczyn i skutków*, „Ogniwo” 1905, nr 12, s. 257–258.

Problem skali analfabetyzmu w Warszawie. Tradycje historyczne edukacji na ziemiach polskich w XVIII i XIX w. Trudna sytuacja oświaty w Warszawie na początku XX w. Zmniejszanie się liczby dzieci w szkołach elementarnych. Brak pieniędzy na oświatę i kulturę.

[analfabetyzm, edukacja elementarna]

LXXVI/14. P[aulina] Kuczalska-Reinschmit, *Pytanie*, „Ogniwo” 1905, nr 12, s. 261–263.

Geneza, cele i działalność „L'oeuvre de Belleville” – instytucji założonej w Paryżu w latach 70. XIX w. w celu pomocy ubogim, sierotom i samotnym kobietom w trudnej sytuacji finansowej. Przykład podobnych działań w Anglii, Austrii i w Niemczech.

[opieka, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

LXXVI/15. Zenon Pietkiewicz, *Zawieszenie szkół*, „Ogniwo” 1905, nr 13, s. 280–281.

Strajk szkolny młodzieży akademickiej w państwie rosyjskim. Protest przeciwko biurokracyzacji i nadmiernej kontroli. Postulaty wprowadzenia wolności słowa, prasy i zebrań. Brak reform w szkołach średnich i pogarszająca się sytuacja nauczycieli.

[aktywność młodzieży, edukacja akademicka]

LXXVI/16. *Towarzystwo wyższych kursów wakacyjnych. Rok II – 1905*, „Ogniwo” 1905, nr 17, s. 404–405.

Organizacja wykładów przez prowadzenie kursów wakacyjnych w miesiącach letnich w Zakopanem. Informacje na temat zapisów, opłat, noclegów.

[edukacja zawodowa, oświata pozaszkolna]

LXXVI/17. Redivivus [Antoni Wysłouch], *Przygnieciona sprężyna*, „Ogniwo” 1905, nr 19, s. 422–424.

Problemy dzieci z najuboższych warstw społecznych. Kolonie letnie dla ubogich dzieci z miast. Problemy organizacyjne i finansowe funduszy kolonii letnich.

[kolonie i półkolonie, kontakt z przyrodą, odpoczynek i rekreacja]

LXXVI/18. –ski [Władysław Gumpłowicz], *Z Galicji*, „Ogniwo” 1905, nr 19, s. 431–432.

Doniesienia na temat drugiego, dorocznego, walnego zjazdu delegatów TSL, który odbył się w Stanisławowie. Sprawozdanie z dotychczasowej działalności TSL. Wybór nowego zarządu.

[oświata ludowa]

LXXVI/19. Zenon Pietkiewicz, *Ochrona kobiet*, „Ogniwo” 1905, nr 20, s. 453–454.

Działalność dwóch towarzystw ChTOK oraz ŻTOK. Informacje z rocznego sprawozdania towarzystwa chrześcijańskiego.

[opieka, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

LXXVI/20. R[óža] Centnerszwerowa, *Cele i środki Izby Edukacyjnej*, „Ogniwo” 1905, nr 21 s. 472–473; nr 22, s. 501–502; nr 23, s. 521–523; nr 24, s. 544–545.

Izba Edukacji Publicznej (1807–1812) – geneza, działalność i nadzór nad szkolnictwem. Dyrekcja Edukacji Narodowej. Stan oświaty na ziemiach polskich w czasach pozaborowych. Programy nauczania we wszystkich typach szkół, obowiązki i zadania nauczycieli oraz ich uposażenie. Działalność dozorów szkolnych. Raport końcowy z działalności Izby Edukacyjnej, przekazanie niedokończonych zadań utworzonej w jej miejsce Dyrekcji Edukacji Narodowej.

[polityka oświatowa]

LXXVI/21. P[aulina] Kuczalska-Reinschmit, *Czego one chcą?*, „Ogniwo” 1905, nr 24, s. 545–547; nr 26, s. 597–598.

Problemy pozycji społecznej dziewcząt i kobiet, prawa do niezależności i godności. Postulaty reformy wychowania i kształcenia dziewcząt. Konflikty między dziewczętami

z zamożnych rodzin a ich rodzicami. Krytyka wychowania i socjalizacji dziewcząt w rodzinie.

[edukacja dziewcząt i kobiet, różnice międzypokoleniowe]

LXXVI/22. M.B., *Nowe drogi*, „Ogniwo” 1905, nr 26, s. 603–604.

Nauczanie w szkołach dostosowane do psychofizycznych potrzeb dzieci. Właściwa organizacja zajęć w szkole. Kwestia higieny w edukacji szkolnej. Zakaz pracy dzieci.

[metody nauczania, psychologia dzieci i młodzieży, zdrowie i higiena]

LXXVI/23. *Uniwersytet wakacyjny*, „Ogniwo” 1905, nr 27, s. 615–616.

Program wykładów letnich Towarzystwa wyższych kursów wakacyjnych w Zakopanem. Imprezy towarzyszące wykładom: wycieczki naukowe o tematyce geologicznej, antropologicznej i folklorystycznej. Nazwiska wykładowców, możliwości zapisu, opłaty, noclegi w Zakopanem.

[oświata pozaszkolna]

LXXVI/24. K[onrad] Siwicki, *Za kulisami*, „Ogniwo” 1905, nr 27, s. 617–618.

Wady i zaniedbania edukacji dziewcząt. Przykład pensji Cecylii Plater-Zyberkówny. Niski poziom nauczania, brak zajęć rozwijających samodzielność myślenia, cenzurowanie lektury.

[edukacja dziewcząt i kobiet]

LXXVI/25. Janina Mortkowiczowa, *Z walki o szkołę niemiecką*, „Ogniwo” 1905, nr 28, s. 635–637.

Krytyka pruskiego modelu wychowania w szkołach niemieckich. Trudna pozycja nauczyciela, nadmiernie kontrolowanego ze strony przełożonych. Postulat demokratyzacji szkoły.

[polityka oświatowa, szkolnictwo]

LXXVI/26. *W sprawie szkolnej*, „Ogniwo” 1905, nr 29, s. 655–656; nr 30, s. 675–676.

Dyskusja na temat ewentualnego przerwania strajku szkolnego przez młodzież Królestwa Polskiego. Polemika Adama Krasieńskiego i Jana Gadomskiego. Opinia Ignacego Matuzewskiego. Trudności w otwieraniu prywatnych szkół z językiem wykładowym polskim.

[aktywność młodzieży, edukacja akademicka]

LXXVI/27. L.W., *Z Galicji*, „Ogniwo” 1905, nr 29, s. 660–661.

Sprawozdanie Rady Szkolnej Krajowej o stanie szkolnictwa ludowego za lata 1903–1904. Nierównomierność w rozmieszczeniu sieci szkół. Kłopoty finansowe Rady Szkolnej ze

względem na zmniejszenie przez Sejm środków na oświatę. Brak dokładnych danych na temat liczby dzieci podlegających obowiązkowi szkolnemu.

[oświata ludowa, szkolnictwo]

LXXVI/28. T.M. [Teodora Męczkowska], *Kronika pedagogiczna*, „Ogniwo” 1905, nr 32, s. 727.

Higiena i pedagogika płci. Współpraca rodziców i szkoły w kwestii edukacji seksualnej dzieci.

[edukacja seksualna]

LXXVI/29. –wicz [Władysław Gumpłowicz], *Z Galicji*, „Ogniwo” 1905, nr 34, s. 761.

Sprawozdanie Rady Szkolnej Krajowej o stanie szkół średnich w Galicji w 1904 r. Dane statystyczne na temat liczby uczniów, zdawalności egzaminu dojrzałości i promocji do następnej klasy.

[szkoły średnie]

LXXVI/30. *Instrukcja dla nauczycieli szkół ludowych*, „Ogniwo” 1905, nr 37, s. 820.

Instrukcja dla nauczycieli szkół ludowych. Najważniejsze przepisy dotyczące organizacji i funkcjonowania szkół.

[oświata ludowa]

LXXVI/31. Res., *Sklep studencki*, „Ogniwo” 1905, nr 38, s. 842–843.

Resocjalizacja młodocianych przestępców. Krytyka sankcji karnych podjętych wobec 14-letniego chłopca.

[kary i nagrody, niedostosowanie społeczne i przestępczość]

LXXVI/32. Maria Lipska [Maria Lipska-Librachowa], *Paola Lombroso: Życie dzieci w tłumaczeniu Kazimierza Króla*, „Ogniwo” 1905, nr 38, s. 848–849.

Omówienie książki Paoli Lombroso *Życie dzieci: studium psychologiczno-wychowawcze* (Warszawa 1904, Warszawa 1905). Problemy rozwijania zdolności artystycznych dzieci, kształtowania silnej woli i charakteru oraz zrozumienia uczuć i emocji najmłodszych.

[metody wychowania, popularyzacja wiedzy pedagogicznej, psychologia dzieci i młodzieży]

LXXVI/33. Stanisław Krauz, *O szkole przyszłości*, „Ogniwo” 1905, nr 39, s. 861–863.

Najwłaściwsza lokalizacja szkół na terenach wiejskich. Przykłady z Anglii, Francji, Niemiec i Szwajcarii. Szczegółowy opis funkcjonowania szkoły dla chłopców w Glarisegg nad Jeziorem Bodeńskim.

[metody nauczania, kontakt z przyrodą]

LXXVI/34. P[aulina] Kuczalska-Reinschmit, *Krok naprzód. Przyczynek do sprawy żeńskiego gimnazjum krakowskiego*, „Ogniwo” 1905, nr 40, s. 887.

Krytyka edukacji dziewcząt prowadzonej w szkołach klasztornych i prywatnych, brak samodzielności i praktycznego przygotowania dziewcząt do ról samodzielnych obywaterek, matek i pracownic. Pozytywny przykład krakowskiego gimnazjum żeńskiego przy ul. Wolskiej.

[edukacja dziewcząt i kobiet, szkoły średnie]

LXXVI/35. L.K. [Ludwik Krzywicki], *Szkola polska*, „Ogniwo” 1905, nr 41, s. 909.

O braku wypełniania standardów edukacyjnych w szkołach prywatnych. Postulat, aby placówki takie były tańsze, otwarte na dialog z rodzicami. Reforma programu nauczania.

[program nauczania, szkoły prywatne]

LXXVI/36. Zenon Pietkiewicz, *Związki nauczycieli ludowych*, „Ogniwo” 1905, nr 42, s. 932–933; nr 43, s. 958–960; nr 47–49, s. 1026–1028.

Zjazd nauczycieli ludowych w Moskwie w styczniu 1903 r., z udziałem przedstawicieli szkół ludowych z Królestwa Polskiego. Postulat zakładania związków zawodowych, funkcjonowanie, cele i działalność związków w wybranych krajach – w Niemczech, Austrii i Francji. Początki zjednoczenia towarzystw nauczycielskich. Postulat reformy kształcenia nauczycieli w seminariach i instytutach nauczycielskich. Brak wykształconej kadry przyczyną problemów w funkcjonowaniu polskich szkół ludowych.

[nauczyciel/pedagog, oświata ludowa]

LXXVI/37. *Z uniwersytetu*, „Ogniwo” 1905, nr 42, s. 933–934.

Petycja studentów Uniwersytetu Warszawskiego pochodzenia rosyjskiego i żydowskiego o przeniesienie na inne uniwersytety rosyjskie. Statystyczne dane o liczbie studentów deklarujących chęć zmiany uczelni.

[aktywność młodzieży, edukacja akademicka]

LXXVI/38. *Z politechniki i uniwersytetu*, „Ogniwo” 1905, nr 43, s. 955–957.

Reorganizacja Politechniki Warszawskiej. O wycofaniu się studentów rosyjskich z uczelni warszawskiej do placówek rosyjskich.

[edukacja akademicka]

LXXVI/39. N., *Pensje czy komplety*, „Ogniwo” 1905, nr 43, s. 957–958.

Krytyka niskiego poziomu nauczania dziewcząt na pensjach. Niskie uposażenie nauczycielek. Brak zaangażowania rodziców w kształcenie córek.

[edukacja dziewcząt i kobiet]

LXXVI/40. *Polska Macierz Szkolna (Nadestane)*, „Ogniwo” 1905, nr 44–46, s. 1000.

Geneza i zadania PMS. Organy stowarzyszenia: rada nadzorcza i zarząd.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

LXXVI/41. Student [Zygmunt Nagórski], „*Czas uderzyć w strunę drugą, W czynów stal!*”, „Ogniwo” 1905, nr 47–49, s. 1014–1015.

Opór studentów oraz uczniów szkół średnich wobec procesów rusyfikacyjnych. Od strajków szkolnych do czynnego udziału w rewolucji.

[aktywność młodzieży, edukacja akademicka]

LXXVI/42. J. Wojewódzki [Ludwik Krzywicki], *W instytucie głuchoniemych i ociemniałych*, „Ogniwo” 1905, nr 47–49, s. 1018–1019.

Obniżenie poziomu nauczania szkoły. Defraudacje i nadużycia dyrektora Michaiła Zieńca. Rusyfikacyjna działalność nowego dyrektora Afanasija Błagowieszczeńskiego. Postulat zmiany dyrekcji.

[pedagogika specjalna, rusyfikacja]

LXXVI/43. J.G., *Ani pensje, ani komplety! (Odpowiedź na artykuł: Pensje czy komplety? W nr 43)*, „Ogniwo” 1905, nr 47–49, s. 1028.

Postulat szkoły jako środowiska łączącego dzieci z różnych sfer. Ujednolicenie programu w placówkach szkolnych dla chłopców i dziewcząt. Hasło demokratyzacji szkoły.

[edukacja elementarna, szkoły średnie]

LXXVI/44. H. Orsza [Helena Radlińska], *Wiec polskiego związku nauczycielskiego*, „Ogniwo” 1905, nr 50, s. 1052–1053.

Wiec PZN 8 grudnia 1905 r. w sali Filharmonii Warszawskiej pod przewodnictwem Stanisława Kalinowskiego i Wacława Jezierskiego. Postulaty dotyczące doskonalenia szkolnictwa i wychowania, darmowego dostępu do szkół każdego stopnia, obrony interesów nauczycieli. Zasady funkcjonowania PZN.

[nauczyciel/pedagog, polityka oświatowa, szkolnictwo]

LXXVI/45. *Towarzystwo Pedagogiczne*, „Ogniwo” 1905, nr 50, s. 1054–1055.

Uchwała TP w kwestii walki z analfabetyzmem. Postulaty reformy systemu szkolnictwa i programów nauczania oraz wprowadzenia w Królestwie Polskim obowiązku szkolnego.

[analfabetyzm, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

LXXVII. „Ogniwo”

Warszawa 1913–1914

LXXVII/1. M.P., *Piszmy jak umiemy*, „Ogniwo” 1913, nr 2, s. 16–17.

Problem zaprzepaszczonych przez brak dostępu do edukacji, zwłaszcza na wsi, różnorodnych talentów. Zachęcanie organistów do działalności pisarskiej i publikowania, poruszania tematyki lokalnej lub zawodowej.

[dostęp do edukacji, samokształcenie/samowychowanie]

LXXVII/2. F.C., *Dajemy głos*, „Ogniwo” 1913, nr 2, s. 18–20.

Refleksje o kulturalno-oświatowej roli specjalistycznego pisma dla organistów oraz możliwości poszerzania wiedzy ogólnej i zawodowej dzięki treściom publikowanym w takim periodyku.

[czytelnictwo, samokształcenie/samowychowanie]

LXXVII/3. M. Oracz, *Stowarzyszenia spożywcze*, „Ogniwo” 1913, nr 3, s. 27–28.

O rosnącej liczbie stowarzyszeń jako istotnym wskaźniku rozwoju kultury poszczególnych społeczeństw. O wymogach apolityczności i demokratycznego charakteru stowarzyszeń i ich roli w angażowaniu ludności wiejskiej do pracy społecznej.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie, wychowanie przez pracę]

LXXVII/4. Franciszek Czyściecki, *Z organistowskiej doli*, „Ogniwo” 1913, nr 3, s. 28–30.

Negatywne aspekty zawodu organisty i związane z nimi brak perspektyw zapewnienia dzieciom organistów właściwego wykształcenia i przyszłości.

[dostęp do edukacji, ojcostwo]

LXXVII/5. Franciszek Czyściecki, *Dążmy wzwyż*, „Ogniwo” 1913, nr 4, s. 41–42, nr 5, s. 54–56.

Wezwanie organistów do pracy nad sobą, do samokształcenia – wskazówki w tym zakresie. O możliwościach wielostronnego pozytywnego wpływu wykształconego organisty na resztę społeczności, o możliwych kierunkach jego pracy społeczno-oświatowej wśród ludu.

[oświata ludowa, samokształcenie/samowychowanie]

LXXVII/6. *O koleżeństwie*, „Ogniwo” 1913, nr 7, s. 76–77, nr 8, s. 87–88, nr 9, s. 99–100.

Spostrzeżenia na temat zasad nawiązywania koleżeńskich relacji, potrzeby wzajemnego szacunku oraz piętnowania niewłaściwych zachowań.

[relacje koleżeńskie, wychowanie moralne]

LXXVII/7. M. Oracz, *Dajmy się poznać*, „Ogniwo” 1913, nr 7, s. 77–78.

Nowe wzorce osobowe organisty, który powinien być człowiekiem kulturalnym, wykształconym, zaangażowanym w pracę społeczno-oświatową i szerzenie kultury wśród ludu.

[oświata ludowa, wychowanie przez pracę]

LXXVII/8. W. Jurczyk, *Chóry parafialne*, „Ogniwo” 1913, nr 8, s. 93–94.

O edukacyjnych i kulturalnych aspektach pracy chórów oraz pozytywnym wychowawczym wpływie organisty na chórzystów.

[edukacja artystyczna, wychowanie estetyczne]

LXXVII/9. M. Oracz, *Wszystko się zmienia*, „Ogniwo” 1913, nr 12–13, s. 121–123.

Refleksje o pozytywnych przemianach prestiżu społecznego organistów oraz ich samokształceniu i zaangażowaniu w pracę społeczno-oświatową.

[oświata pozaszkolna, samokształcenie/samowychowanie]

LXXVII/10. Franciszek Czyściecki, *Przestańmy bo źle się bawimy*, „Ogniwo” 1913, nr 14, s. 136–138.

Krytyka braku fachowych szkół zawodowych dla organistów – poza placówką przy Towarzystwie Muzycznym w Warszawie. Negatywne skutki pokątnego nauczania prywatnego, prowadzonego na bardzo niskim poziomie.

[edukacja artystyczna, edukacja zawodowa]

LXXVII/11. F.C., *Jeden za wszystkich, wszyscy za jednego*, „Ogniwo” 1913, nr 15, s. 147–149; nr 16, s. 160–161; nr 17, s. 172–173.

O konieczności wprowadzenia systemu potwierdzania kwalifikacji zawodowych organistów poprzez specjalistyczne egzaminy. Potrzeba przestrzegania reguł moralnych przez adeptów i przedstawicieli tego zawodu.

[edukacja artystyczna, edukacja zawodowa, wychowanie moralne]

LXXVII/12. ORACZ, *Oświaty nam brak*, „Ogniwo” 1913, nr 16, s. 158–159.

Rola prasy ludowej w podnoszeniu poziomu kulturalno-oświatowego mieszkańców polskich wsi. Brak oświaty jako jedna z głównych przyczyn niekorzystnych społecznie zjawisk: emigracji i upadku rodzimego rolnictwa, przemysłu i handlu.

[czytelnictwo, dostęp do edukacji, oświata ludowa]

LXXVII/13. W. Jurczyk, *Zbliża się czas*, „Ogniwo” 1913, nr 17, s. 170–171.

O szerszych możliwościach profesjonalnego kształcenia organistów, jakie może zapewnić powstanie zawodowego stowarzyszenia reprezentantów tej profesji.

[edukacja artystyczna, edukacja zawodowa]

LXXVII/14. Zygmunt Jan Piekutowski, *Korespondencje z diecezji wileńskiej*, „Ogniwo” 1913, nr 17, s. 176–178.

Uwagi na temat konieczności podjęcia samokształcenia i szerszej pracy kulturalno-oświatowej przez organistów. Zachęta do czytelnictwa książek i prasy.

[czytelnictwo, samokształcenie/samowychowanie]

LXXVII/15. Jan Pasemek, *Nasze uczelnie*, „Ogniwo” 1913, nr 18, s. 183–185; nr 19, s. 198.

Problemy nieformalnego funkcjonowania przy parafiach szkółek organistowskich. Niski poziom nauczania w takich placówkach. Propozycje delegowania uczniów szkoły warszawskiej i kowieńskiej na wakacyjne praktyki do organistów.

[edukacja artystyczna, edukacja zawodowa]

LXXVII/16. *Oszczędność*, „Ogniwo” 1913, nr 20, s. 205–207.

O oszczędności jako obowiązku społecznym, dobre praktyki w tym zakresie na przykładzie Czechów. Rola wychowania do oszczędności i zakładania książeczek gospodarczych.

[wychowanie moralne, wychowanie patriotyczno-obywatelskie]

LXXVII/17. T.L., *Jak prowadzić chóry parafialne (Rady praktyczne dla uczących śpiewu)*, „Ogniwo” 1913, nr 21, s. 223–225; nr 22, s. 234–237; nr 23, s. 246–249; nr 24, s. 257–259.

Wskazówki dotyczące wychowawczego znaczenia śpiewu, potrzeby integrowania członków poprzez koncerty, wycieczki, gry towarzyskie, wieczornice, wspólne czytanie. Uwagi na temat problemów związanych z prowadzeniem chórów. O koedukacyjnych chórach, repertuarze, kwalifikacjach organisty, selekcji kandydatów do zawodu.

[edukacja artystyczna, oświata pozaszkolna]

LXXVII/18. *Współdzielczość*, „Ogniwo” 1913, nr 22, s. 229–232.

Spółdzielczość jako obowiązek społeczny. Moralne, oświatowe i wychowawcze cele spółdzielczości. Wezwanie do podejmowania działań społeczno-oświatowych przez organistów, zwłaszcza wśród ludności wiejskiej.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LXXVII/19. Z[ygmunt] J[an] Piekutowski, *My a chórzyści i alkoholizm*, „Ogniwo” 1913, nr 23, s. 243–244.

Obowiązki organisty wobec chórzystów. Refleksje o jego oddziaływaniu moralnym i potrzebie unikania wspólnego picia alkoholu z podopiecznymi.

[wychowanie moralne]

LXXVII/20. J. [Zygmunt Jan?] Piekutowski, *To co innego*, „Ogniwo” 1914, nr 1, s. 1–3.

Krytyka prywatnych szkółek organistowskich, niskiego poziomu nauczania w takich placówkach i niekorzystnych zjawiskach „fabrykowania” organistów. O zaletach profesjonalnych szkół dla organistów w Warszawie, Kownie i Wilnie.

[edukacja artystyczna, edukacja zawodowa]

LXXVII/21. J[an] Pasemek, *Na naszej niwie*, „Ogniwo” 1914, nr 2, s. 9–12.

O dawnej i współczesnej (po 1905 r.) aktywności społeczno-oświatowej organistów. Apel do reprezentantów tej grupy zawodowej o samokształcenie, m.in. poprzez wartościowe lektury.

[czytelnictwo, samokształcenie/samowychowanie]

LXXVII/22. Do, *Organistów brak*, „Ogniwo” 1914, nr 4, s. 25–27.

Omówienie niepokojących zjawisk braku wykwalifikowanych organistów oraz nadprodukcji rzekomych specjalistów w tej dziedzinie. Problem wyboru innej ścieżki zawodowej przez wykształconych muzycznie fachowców.

[edukacja artystyczna, edukacja zawodowa]

LXXVII/23. Jan Zamrzycki, *Dajemy głos: Solidarność i samokształcenie*, „Ogniwo” 1914, nr 4, s. 29.

O konieczności podejmowania samokształcenia, m.in. poprzez uczestnictwo w kółkach sąsiedzkich. Znaczenie szerzenia zamiłowania do nauki.

[oświata pozaszkolna, samokształcenie/samowychowanie]

LXXVII/24. T. Ościk, *Smutne refleksje*, „Ogniwo” 1914, nr 7, s. 50–51.

O braku wykształcenia i solidarności wśród organistów. Krytyka pokątnych szkółek organistowskich, sylwetki ich nieszczęsnych uczniów.

[edukacja artystyczna, edukacja zawodowa]

LXXVII/25. R.O., *Pozory i rzeczywistość (Kilka uwag w sprawie warszawskiej szkoły organistowskiej)*, „Ogniwo” 1914, nr 8, s. 58–60.

Opinia o negatywnych pod względem kształcenia i wychowania aspektach funkcjonowania placówki. Krytyka szkoły wbrew ogólnej pozytywnej opinii społeczeństwa.

[edukacja artystyczna, edukacja zawodowa]

LXXVII/26. B.J., *Jeszcze kilka słów w sprawie prywatnego nauczania*, „Ogniwo” 1914, nr 9–10, s. 67–69.

Uwagi o negatywnych wynikach pracy pokątnych szkółek dla organistów oraz niskich kwalifikacjach intelektualnych ich absolwentów, uznanych za półanalfabetów.

[edukacja artystyczna, edukacja zawodowa, szkoły prywatne]

LXXVII/27. M. Surzyński, *Pozory i rzeczywistość*, „Ogniwo” 1914, nr 9–10, s. 69.

O pozytywnych aspektach pracy warszawskiej szkoły dla organistów. Ocena, iż przypisywane jej wady są systemowym problemem wielu szkół.

[edukacja artystyczna, edukacja zawodowa]

LXXVII/28. R.O., *Jeszcze kilka uwag w sprawie warszawskiej szkoły organistowskiej*, „Ogniwo” 1914, nr 12, s. 87–88.

Opinie o działalności placówki, wezwanie do postrzegania organisty jako pracownika społecznego.

[edukacja artystyczna, edukacja zawodowa]

LXXVIII. „Piotrkowianin”

Piotrków 1910

LXXVIII/1. T.B., [artykuł wstępny], „Piotrkowianin” 1910, nr 5, s. 1–2.

Refleksje na temat konsekwencji bojkotu rosyjskich szkół średnich i wyższych. Krytyka nacjonalistycznych postaw rosyjskich elit wobec polskiego szkolnictwa. Obawy dotyczące skutków bojkotu uczelni wyższych w Królestwie Polskim dla edukacji młodzieży.

[edukacja akademicka, rusyfikacja]

LXXVIII/2. Wuzel, *O wybór*, „Piotrkowianin” 1910, nr 10, s. 1–2.

O znaczeniu pozostawiania młodym ludziom swobody w zakresie wyboru współmałżonka. Uczucie, bliskość duchowa i intelektualna jako podstawa udanego związku małżeńskiego.

[rodzina]

LXXVIII/3. *Korespondencja własna z Krakowa*, „Piotrkowianin” 1910, nr 10, s. 4–5.

Informacje na temat planów zbudowania w Krakowie domu akademickiego dla słuchaczek Uniwersytetu Jagiellońskiego. Trudne warunki mieszkaniowe i bytowe przybywających do Krakowa studentek, dotyczące je problemy zdrowotne. Konieczność przerwania studiów przez niezamożne studentki na skutek braku środków finansowych.

[edukacja akademicka, edukacja dziewcząt i kobiet]

LXXVIII/4. Henryk Bronicki, *Młodzież uczy politycznych weteranów*, „Piotrkowianin” 1910, nr 15, s. 9–10.

Spory wokół obchodów 500-letniej rocznicy bitwy pod Grunwaldem, będące konsekwencją rezolucji młodzieży, wyrażonej na wiecu w krakowskim Collegium Novum, dotyczącej wyeliminowania z uroczystości elementów religijnych.

[aktywność młodzieży, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LXXIX. „Pobudka”

Warszawa 1908

tytuł poprz. CLI. „Zorza Warszawska”

LXXIX/1. Jadwiga Strokowa, *Co zrobić?*, „Pobudka” 1908, nr 2, s. 21–22.

O konieczności podejmowania działań na rzecz oświaty w Królestwie Polskim. Ważne są działania każdej jednostki, ponieważ wpływają na rozwój narodu. Podkreślono konieczność zakładania szkół, ochron, czytelní, organizacji zawodowych, urządzania odczytów.

[oświata ludowa, szkolnictwo]

LXXIX/2. M[ieczysław] Brzeziński, *Co robić z dziećmi w wieku szkolnym?*, „Pobudka” 1908, nr 2, s. 25–26.

Dzieci w wieku szkolnym (w przedziałach wiekowych 6–13 i 7–14 lat) stanowiły 15–17% społeczeństwa. Brak obowiązku szkolnego w Królestwie Polskim powodował niski poziom edukacji i zwiększanie się liczby analfabetów. Zaprezentowano statystyki dotyczące szkół elementarnych: liczba uczniów, zapotrzebowanie na szkoły, koszty utrzymania placówek.

[analfabetyzm, edukacja elementarna, szkolnictwo]

LXXIX/3. *Nadzwyczajne zgromadzenie ogólne P.M.S.*, „Pobudka” 1908, nr 5, s. 81–83.

Ogłoszenie decyzji o zakończeniu działalności PMS. Podano listę instytucji edukacyjnych, wychowawczych i opiekuńczych, którym przekazano fundusze pozostałe po likwidacji PMS.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, oświata ludowa]

LXXIX/4. R[ozalia Morzycka-]Brzezińska, *Nasz dodatek. Rozrywki dla dzieci*, „Pobudka” 1908, nr 5, s. 91.

W 1908 r. dostępnymi czasopismami dla dzieci były: „Przyjaciel Dzieci”, „Wieczory Rodzinne”, „Moje Pisemko”. Periodyki te docierały do młodych czytelników z zamożniej-

szych rodzin, zamieszkujących w miastach. Nie było tytułu prasowego kierowanego do dzieci ze wsi i z małych miast, stąd decyzja o wprowadzeniu stałego dodatku do „Pobudki” – „Rozrywki dla dzieci”.

[czytelnictwo]

LXXIX/5. R[ozalia Morzycka-]Brzezińska, *Wskazówki dla samouków*, „Pobudka” 1908, nr 6, s. 109–110.

Podkreślenie znaczenia samokształcenia. O jego rozwoju na wsiach i w miastach. Artykuł rozpoczynający cykl tekstów ze wskazówkami dla samouków w zakresie różnych dziedzin wiedzy.

[samokształcenie/samowychowanie]

LXXIX/6. R.M.B. [Rozalia Morzycka-Brzezińska], *Wskazówki dla samouków. I. Podręczniki do początkowej nauki języka polskiego; II. Piśmiennictwo polskie*, „Pobudka” 1908, nr 7, s. 126–128; nr 11, s. 208–209; nr 13, s. 249–250; nr 14, s. 267–269.

Dotyczy książek wspierających naukę czytania i pisanie oraz utworów z piśmiennictwa polskiego polecanych samoukom.

[samokształcenie/samowychowanie]

LXXIX/7. Ant[oni] Macoszek, *Miasto Cieszyn*, „Pobudka” 1908, nr 14, s. 265–267; nr 15, s. 287–288.

Opis krajoznawczy Cieszyna. Podano w nim m.in. informacje o Gimnazjum Polskim, Polskiej Szkole Ludowej dr. Stanisława Hassewicza, Domu Ludowym, czytelni ludowej. Przykłady działań germanizacyjnych nauczycieli.

[germanizacja, oświata ludowa]

LXXIX/8. M[ieczysław] Brzeziński, *Pilnuj, ojczy, syna!*, „Pobudka” 1908, nr 15, s. 282–283.

O niskim poziomie moralnym młodzieży. Jego przyczyny upatrywano w złych warunkach społecznych i braku dobrego wychowania w rodzinie. Podkreślono konieczność oddziaływania na potomstwo od najmłodszych lat. Przekonywano rodziców do przyjmowania postaw godnych naśladowania.

[wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

LXXIX/9. C.X.J. [Czesław Ksawery Jankowski], *Wyrób koronek na wsi*, „Pobudka” 1908, nr 17, s. 325–326.

Opis szkoły-fabryki we wsi Hołonety (obecnie Alantès) w guberni kowieńskiej. Instytucja była połączeniem fabryki i szkoły. Zatrudniano w niej dzieci, dziewczęta od ósmego

roku życia, chłopców i kobiety. W placówce uczyło się i pracowało 200 dziewcząt. Uczono tam wyrabiać koronki i prowadzić dom.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa]

LXXIX/10. M[ieczysław] Brzeziński, *Gawędy sąsiedzkie*, „Pobudka” 1908, nr 18, s. 345–347; nr 20, s. 381–382; nr 22, s. 421–423; nr 25, s. 483–485; nr 32, s. 621–622; nr 43, s. 841–843; nr 48, s. 943–944.

O gospodach wiejskich, domach ludowych, kursach rolniczych dla synów włościańskich w Nałęczowie. O podziałach światopoglądowych między włościanami. O wystawie wychowawczo-rękodzielniczej pt. „Nauką i pracą” w Łowiczu. O organizowaniu wystaw i wycieczek dla włościan. O wysokim poziomie analfabetyzmu, konieczności podniesienia poziomu oświaty pozaszkolnej. Tekst odnosi się do korespondencji z młodym czytelnikiem, który prosi o merytoryczne wsparcie w organizacji biblioteczki i czytelni dla rówieśników.

[analfabetyzm, biblioteki i czytelnie, oświata ludowa]

LXXIX/11. Jan Łaszcz, *Jak się powiodły pierwsze u nas kursy zimowe rolnicze dla włościan*, „Pobudka” 1908, nr 18, s. 342–343.

O sześciomiesięcznych kursach w Nałęczowie dla synów włościan. Fundusze na ich organizację przeznaczył dr Wacław Lasocki z Nałęczowa. Opis egzaminów końcowych, przeprowadzonych przez członków CTR. O działalności pedagogicznej Stanisława Śliwińskiego.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa]

LXXIX/12. M[ieczysław] Brzeziński, *Zakładajmy szkoły!*, „Pobudka” 1908, nr 21, s. 401–402.

O różnicach stanowych w dostępie do edukacji. Liczba szkół elementarnych w Królestwie Polskim. Stwierdzenie, że minimalny stopień zaspokojenia potrzeb edukacji elementarnej będzie można osiągnąć po założeniu 12 000 nowych placówek. Wskazówki dotyczące zakładania prywatnych szkół wiejskich.

[dostęp do edukacji, edukacja elementarna, szkolnictwo]

LXXIX/13. C.X.J. [Czesław Ksawery Jankowski], *Wystawa przyrodnicza w Bagateli*, „Pobudka” 1908, nr 23, s. 446–447.

Wystawa, skierowana m.in. do młodzieży, prezentowała florę i faunę ziem polskich. Wydarzenie zorganizowało Towarzystwo Miłośników Przyrody. Dla zwiedzających oprócz eksponatów przygotowano pogadanki i możliwość zwiedzania przy muzyce na żywo.

[wycieczki/krajoznawstwo]

LXXIX/14. Teofila Zamyła, *Szkoła gospodarcza dla dziewcząt w Albigowej w Galicji*, „Pobudka” 1908, nr 25, s. 485–486.

Relacja z wizyty w szkole gospodarczej w Albigowej. Opis infrastruktury szkoły i okolicy. Informacje o programie zajęć, dziennym harmonogramie uczennic, opłatach, organizacji i przebiegu egzaminów.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa]

LXXIX/15. M[ieczysław] Brzeziński, *Promyk umart!*, „Pobudka” 1908, nr 29, s. 562–563.

Wspomnienia o zmarłym działaczu oświatowym Konradzie Prószyńskim – Kazimierzu Promyku.

[nauczyciel/pedagog]

LXXIX/16. M[ieczysław] Brzeziński, *Z ziemi Słoweńców*, „Pobudka” 1908, nr 33, s. 646.

Opis instytucji prowadzących działalność oświatową i wydawniczą w Słowenii. Należały do nich: Księgarnia Katolicka – wydawnictwo książek i pism oraz drukarnia; Szkolne Stowarzyszenie św. Cyryla i Metodego – zajmujące się zakładaniem szkół i bibliotek; Macierz Słoweńska – krzewiąca kulturę, popularyzująca wśród Słoweńców wydawnictwa drukowane. Pozostałe części cyklu *Z ziemi Słoweńców* znajdują się w periodyku w nr. 31 (s. 601–603) i nr. 32 (s. 623–624).

[czytelnictwo, oświata ludowa]

LXXIX/17. A.M., *Towarzystwo Szkoły Ludowej*, „Pobudka” 1908, nr 36, s. 701–702.

Opis TSL w Galicji. Jego historia, bieżąca aktywność, członkowie, zasięg działania, podsumowanie sprawozdania finansowego.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa]

LXXIX/18. M[ieczysław] Brzeziński, *Dobry nauczyciel – dobra szkoła!*, „Pobudka” 1908, nr 37, s. 721–723; nr 39, s. 763–764.

Warunki poprawnego funkcjonowania szkoły ludowej to m.in.: budynek, wyposażenie, książki, pomoce naukowe, nauczyciele. Za cechy dobrego nauczyciela uznano m.in.: dobre przygotowanie do pracy, powołanie, dawanie dobrego przykładu. Do zadań nauczyciela oprócz nauczania czytania, pisania i rachunków należy wychowywanie moralne.

[nauczyciel/pedagog, szkolnictwo, wychowanie moralne]

LXXIX/19. R.M.B. [Rozalia Morzycka-Brzezińska], *O łączności czyli solidarności*, „Pobudka” 1908, nr 38, s. 742–743.

Od najmłodszych lat następuje włączanie dzieci w konkretne społeczności: rodzinną, kościelną, sąsiedzką, szkolną. Budowanie więzi z otoczeniem wpływa na osiągnięcie szczęścia osobistego i rodzinnego. Podkreślono konieczność wychowywania dziecka jako członka społeczeństwa.

[wychowanie moralne, wychowanie patriotyczne i obywatelskie, wychowanie w rodzinie]

LXXIX/20. H[elena] Stattlerówna, *Wskazówki dla samouków. II. Nauka rachunków; Podręczniki do nauki rachunków; B. Zbiory zadań*, „Pobudka” 1908, nr 40, s. 784–786; nr 43, s. 846–847; nr 46, s. 907–908.

Porady dotyczące uczenia się matematyki, wyboru pomocnych książek. Lista podręczników oraz zbiorów zadań do nauki rachunków.

[samokształcenie/samowychowanie]

LXXIX/21. B.W., *Szkoła dla córek włościańskich w Mirosławicach*, „Pobudka” 1908, nr 42, s. 825–826.

Opis obowiązków młodych dziewcząt wychowywanych na gospodynie wiejskie. Spis szkół gospodarczych dla dziewcząt włościańskich. Zasady organizacyjne szkoły w Mirosławicach.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa]

LXXIX/22. M[ieczysław] Brzeziński, *Mirosławianki w Warszawie*, „Pobudka” 1908, nr 44, s. 867–869.

O potrzebie kształcenia młodzieży włościańskiej. Opis pobytu w Warszawie uczennic szkoły gospodarskiej dla dziewcząt w Mirosławicach.

[edukacja dziewcząt i kobiet, oświata ludowa, wycieczki/krajoznawstwo]

LXXIX/23. Aniela Chmielińska, *Radosny objaw*, „Pobudka” 1908, nr 45, s. 881–882.

Działalność PMS w zakresie rozbudzania w społeczeństwie potrzeby nauki i rozwoju intelektualnego.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, oświata ludowa]

LXXIX/24. M[ieczysław] Brzeziński, *Z walnego zjazdu Macierzy Szkolnej w Księstwie Cieszyńskim*, „Pobudka” 1908, nr 45, s. 882–884.

Sprawozdanie z działalności PMS za r. 1907. Informacje o walnym zjeździe w Cieszynie.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa]

LXXIX/25. Maciej Toporek, *Wycieczka do Kruszyńka*, „Pobudka” 1908, nr 45, s. 884–885.

Opis zakładu dla dziewcząt wiejskich w Kruszyńku pod Włocławkiem.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa, wycieczki/krajoznawstwo]

LXXIX/26. Jan Łaszcz, *W oświacie i pracy rozumnej nasze zbawienie*, „Pobudka” 1908, nr 46, s. 901–902.

Działania oświatowe sprzyjają rozwojowi społecznemu. Jako przykład podano rozwój społeczeństwa w Galicji. Stwierdzono, że sytuacja szkolna w Królestwie Polskim jest znacznie trudniejsza niż na pozostałych ziemiach polskich. Określono zadania kółek oświatowych i spółek rolniczych oraz stowarzyszeń. Wyeksponowano potrzebę solidarności i pracy społecznej, przyczyniającej się do podniesienia poziomu intelektualnego włościan.

[oświata ludowa, szkolnictwo]

LXXIX/27. Paulina Szczęsnowiczówna, *Wycieczka Mirosławianek do Warszawy i Częstochowy*, „Pobudka” 1908, nr 47, s. 923–926; nr 48, s. 948–949.

Relacja z wycieczki do Częstochowy i Warszawy. Uczennice szkoły zwiedzały placówki wychowawcze, opiekuńcze, edukacyjne, szpitalne, atrakcje turystyczno-krajoznawcze, fabryki, gospodarstwa rolne. Opis miejsc i ich walorów edukacyjnych.

[edukacja dziewcząt i kobiet, oświata ludowa, wycieczki/krajoznawstwo]

LXXIX/28. M[ieczysław] Brzeziński, *Zakończenie roku szkolnego 1908-go w Pszczelinie*, „Pobudka” 1908, nr 49, s. 961–962.

Opis zakończenia roku szkolnego w Pszczelinie. Informacje o zaproszonych gościach. Streszczenie pogadań. Podkreślenie znaczenia idei kooperacji.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa]

LXXIX/29. Bronisława Włodkówna, *Rodzinny dom*, „Pobudka” 1908, nr 50, s. 984–985.

Opis dwóch domów włościańskich, ujętych kontrastowo. Podkreślono, iż każdy z domowników ma wkład w tworzenie domu – np. utrzymanie czystości i wyposażenia zależy od wysiłku i wkładu każdego z mieszkańców. Wymieniono m.in. zadania dziewcząt i chłopców. Zachęta do utrzymywania schludnych i zadbanej domów.

[wychowanie w rodzinie]

LXXX. „Polak”

Warszawa 1915–1919

LXXX/1. *Oświecajmy się*, „Polak” 1915, nr 1, s. 8.

Wezwanie do nauczania zarówno młodzieży, jak i dorosłych. Przypomnienie o konieczności zakładania polskich szkół i czytania książek. Nawiązując do przykładu tajnej oświaty pod zaborem rosyjskim, autor nawołuje do jawnego rozwijania polskiej oświaty, gdy jest to już legalne. Wzywa włościan do nabywania i czytania polskich książek. Poleca tytuły: *Sprawa ludu polskiego* (Piotrków 1915) i *Lud polski a oświata* Władysławy Weychert-Szymanowskiej (Dąbrowa Górnicza 1915).

[czytelnictwo, szkolnictwo]

LXXX/2. Nauczyciel ludowy W., *Język niemiecki w szkołach ludowych*, „Polak” 1916, nr 1, s. 16.

Artykuł zawiera krytykę wprowadzenia nauki języka obcego do programu szkoły elementarnej. Posługując się przykładem języka niemieckiego, autor argumentuje, że jego nauka zabiera zbyt dużo czasu, niezbędnego do poznania innych przedmiotów, a ponadto pozwala „oszwabiać dziecię”. Autor wzywa do obrony narodowego charakteru szkoły.

[edukacja elementarna, germanizacja, nauka języków obcych]

LXXX/3. Zygmunt, *Do nauczycieli ludowych*, „Polak” 1916, nr 2, s. 6–7.

Artykuł omawia skrótowo historyczny rozwój poczucia przynależności narodowej chłopów i związanego z tym ich zaangażowania w ideę niepodległości. Podkreślono rolę tajnej oświaty polskiej pod zaborem rosyjskim jako zapobiegającej rusyfikacji, zarówno ludu, jak i nauczycieli ludowych, wykształconych w rosyjskich seminariach nauczycielskich Królestwa. Wezwanie do nauczycieli ludowych, by zgodnie z polskim duchem narodowowyzwoleńczym kontynuowali dzieło oświaty ludu.

[nauczyciel/pedagog, oświata ludowa, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LXXX/4. *Zamknięcie wyższych uczelni w Warszawie*, „Polak” 1917, nr 6, s. 8.

Artykuł wychodzi od pochwały Niemców, którzy po zajęciu Warszawy otworzyli Uniwersytet i Politechnikę z polskimi nauczycielami i nauką w języku polskim. Następnie przechodzi w krytykę Niemców po ogłoszeniu aktu 5 listopada, kiedy postanowiono zamknąć Uniwersytet i Politechnikę z powodu niemożności sprostania protestom młodzieży polskiej przeciw niemieckiemu zwierzchnictwu nad uczelniami (studenci odmówili uiszczania opłat niemieckiej administracji).

[edukacja akademicka, polityka oświatowa]

LXXXI. „Polemista”

Warszawa 1911–1912

LXXXI/1. K.H., *Odczyty*, „Polemista” 1911, z. 3, s. 9–10.

Odczyty w TWPPHiP miasta Warszawy: m.in. referat Aleksandra Janowskiego *O pamiętkach polskich w Padwie*.

[oświata pozaszkolna, samokształcenie/samowychowanie]

LXXXI/2. „Polemista”, *Młody jubilat*, „Polemista” 1912, z. 1(8), s. 2–3.

Informacja o jubileuszu 25-lecia pracy pisarskiej pedagoga Stefana Gębarskiego, autora literatury dla młodzieży i ludu. Zaslugi pisarza i redaktora warszawskiego tygodnika dla dzieci i młodzieży „Przyjaciel Dzieci”.

[czytelnictwo, nauczyciel/pedagog, oświata ludowa]

LXXXI/3. tor., *Haft a... kowale*, „Polemista” 1912, z. 4(11), s. 14–16.

Koło Wpisów Szkolnych – pomoc w kształceniu dzieci członków TWPPHiP. Działalność organizacji i nieporozumienia w jej łonie.

[opieka, oświata ludowa]

LXXXII. „Polemista”

Warszawa 1913

tytuł poprz. CXXXV. „Wolne Słowo” I

tytuł nast. CXXXV. „Wolne Słowo” II

LXXXII/1. Jerzy Huzarski, *Cieniom Tadeusza Czackiego*, „Polemista” 1913, nr 8, s. 4–5.

Postać polskiego działacza oświatowego Tadeusza Czackiego: pedagoga, historyka, członka KEN, współtwórca Konstytucji 3 Maja i współzałożyciela warszawskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Tekst z okazji setnej rocznicy śmierci tego działacza.

[popularyzacja wiedzy pedagogicznej]

LXXXII/2. Jerzy Huzarski, *O czym się dziś nie mówi: Niewyzyskane siły*, „Polemista” 1913, nr 12, s. 15–16.

Rola kultury, oświaty oraz Kościoła katolickiego w dziele odbudowy tożsamości narodowej na przykładzie Chełmszczyzny. Zwrócono uwagę na odradzające się tam życie kulturalne i ruch umysłowy. Zachęcano do tworzenia ośrodków polskiej kultury i nauki.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LXXXIII. „Polska”

Warszawa 1918

LXXXIII/1. Litawor, *Parę słów z powodu ostatniego zjazdu nauczycielskiego*, „Polska” 1918, nr 3, s. 3.

Tekst odnosi się do trudnej sytuacji nauczycielstwa polskiego w okresie zaborów. Autor wzywa do tworzenia autonomicznego szkolnictwa polskiego, którego podstawą będą nauczyciele świadomi swojej roli w odbudowie jedności narodowej i porozumienia między rodziną a szkołą. Wspomina o grudniowym zjeździe nauczycielstwa i o wzorowej postaci nauczycieli, gotowych do pracy na rzecz tworzenia polskiej szkoły.

[nauczyciel/pedagog, szkolnictwo]

LXXXIII/2. Jan Lemiesz [Józef Bazgier], *Praca oświatowa na wsi*, „Polska” 1918, nr 6, s. 3–4.

O potrzebie organizacji sieci szkolnictwa ludowego na wsi, w celu umożliwienia edukacji wszystkim dzieciom, a przez to – wyprowadzenia polskiej wsi z zacofania społecznego i gospodarczego. Istotną rolę w tym zakresie mają odgrywać nauczyciele ludowi.

[nauczyciel/pedagog, oświata ludowa, szkolnictwo]

LXXXIII/3. B.N., *Oświata bogactwem*, „Polska” 1918, nr 10, s. 2–4.

Autor wzywa do poznawania Europy i uczenia się od innych narodów, m.in. różnorodnego podejścia do spraw ekonomii czy rolnictwa. Powołując się na przykłady, wzywa zarówno do korzystania z cudzych doświadczeń, jak i do nawiązywania współpracy między polskimi włościanami, aby poprawiać sytuację gospodarczą wsi, wprowadzać nowe pomysły na podniesienie jakości upraw. Oświata ludowa i otwarcie na inne kraje to niezbędne warunki poprawy sytuacji ekonomicznej wsi. Jednocześnie autor ubolewa, że mimo iż większość dzieci wiejskich szybko nabywa umiejętność czytania i pisania, to efekty edukacji nie przekładają się na poprawę sytuacji społeczno-ekonomicznej na wsi.

[oświata ludowa]

LXXXIII/4. Arkadiusz Nowotka, *Listy od naszych Czytelników. Do braci siermiężnej*, „Polska” 1918, nr 11, s. 9.

Z Wieruszowa. Autor podkreśla istotną rolę zdobywania wykształcenia przez młodzież wiejską, jednocześnie krytykując młodych ludzi, którzy zdobywszy wykształcenie, wyjeżdżają za pracę do miast i zapominają o swoim pochodzeniu lub się go wstydzą.

[oświata ludowa]

LXXXIII/5. Władysław Krachulec, *Listy od naszych Czytelników. Jak podnieść dobrobyt wiosek naszych*, „Polska” 1918, nr 13, s. 8–9.

Z Kamienicy Podolskiej. Najważniejszą potrzebą wsi jest zakładanie jak największej liczby szkół ludowych i rolniczych, ponieważ tylko wykształceni chłopci, znający potrzeby wsi, mogą poprawić swoją sytuację społeczno-ekonomiczną i tym samym przyczynić się do rozwoju wsi.

[oświata ludowa]

LXXXIII/6. *Polska Macierz Szkolna*, „Polska” 1918, nr 15, s. 3–4.

Skrótowe sprawozdanie z przebiegu dwudniowych obrad Walnego Zgromadzenia PMS.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

LXXXIII/7. Julian Piwowarski, *Listy od naszych Czytelników*, „Polska” 1918, nr 16, s. 7–8.

Z Kazimierzy Wielkiej. Krótki szkic historii miasteczka, pochwała poziomu oświaty wśród włościan. Wysoki poziom oświaty Kazimierza Wielkiego zawdzięcza miejscowej inteligencji, skupionej wokół fabryki cukru „Łubno”, a także działalności społeczno-oświatowej

Kazimierza Steckiego, prezesa Koła PMS i dyrektora stacji rolniczo-doświadczalnej. List zawiera krótki opis bieżącej działalności oświatowej w Kazimierzy Wielkiej.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa]

LXXXIII/8. B.H., *Dla przyszłych pokoleń*, „Polska” 1918, nr 18, s. 3–4.

Odpowiedź na tekst *Oświata bogactwem* („Polska” 1918, nr 10). Autor zwraca uwagę, że na społeczno-ekonomiczne efekty rozwoju systemu szkolnictwa i poprawy jakości edukacji dzieci trzeba będzie poczekać kilkanaście czy kilkadziesiąt lat. Zarzuca autorowi tekstu *Oświata bogactwem*, że nie zwraca uwagi, iż systemy szkolnictwa w krajach europejskich rozwijały się przez wiele lat bez skrępowania, dzięki czemu obecnie widoczne są efekty w życiu społeczno-gospodarczym tych narodów. Autor podkreśla wagę łączenia wiedzy książkowej z doświadczeniem indywidualnym.

[szkolnictwo]

LXXXIII/9. Z. Michalski, *Listy od naszych Czytelników*, „Polska” 1918, nr 19, s. 9.

Dotyczy powołania na terenie gminy Dobiegniewo (pow. wrocławski) długo wyczekiwanych szkół. Do 1915 r. nie było w tym regionie żadnej szkoły, a miejscowa ludność niechętnie odnosiła się do tworzenia szkół ludowych bez zezwolenia władz rosyjskich. Dopiero w 1918 r. miejscowej inteligencji udało się przekonać mieszkańców, że władza zaborcza nie powróci i można zakładać szkoły oraz rozwijać inicjatywy włościańskie dla wspólnego dobra. Wówczas powstało koło PMS, otwarto cztery szkoły, czytelnię z biblioteką dla młodzieży i kółko rolnicze.

[biblioteki i czytelnie, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa]

LXXXIII/10. *Listy od naszych Czytelników*, „Polska” 1918, nr 21, s. 3.

Doniesienie o powstaniu koła PMS we wsi Chechło (pow. łaski), krótkie przedstawienie przebiegu zebrania założycielskiego.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa]

LXXXIII/11. *Kurs mleczarski*, „Polska” 1918, nr 25, s. 7.

Doniesienie o organizacji pięciomiesięcznego kursu mleczarskiego dla młodzieży wiejskiej przy szkole rolniczej w Liskowie. Zawiera zarys programu kursu.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa]

LXXXIII/12. *Przyjaciel ludu, Biblioteki po wsiach*, „Polska” 1918, nr 35, s. 2–3.

Głos w sprawie rozwoju sieci bibliotek ludowych na terenach wiejskich. Biblioteki powstają najczęściej przy szkołach, organizacjach oświatowych i parafiach, jednak do rozwoju potrzebują wsparcia finansowego ludzi dobrej woli.

[biblioteki i czytelnie, oświata ludowa]

LXXXIII/13. Przyjacieli ludu, *Ośrodki oświaty ludowej*, „Polska” 1918, nr 37, s. 2–3.

O obowiązkach inteligencji wobec ludu w zakresie rozwoju sieci oświaty. O potrzebie zakładania towarzystw, pisania odezw i broszur o tematyce oświatowej, prowadzenia periodyków i publikowania w prasie na tematy oświatowe.

[oświata ludowa]

LXXXIII/14. Bor, *Szkoła gimnazjalna we wsi Liskowie ziemi kaliskiej*, „Polska” 1918, nr 37, s. 3–4.

Dotyczy obaw rodziców wiejskich co do posłania synów na naukę do miasta. Autor zaleca posyłanie dzieci do sześcioklasowej szkoły męskiej im. Piotra Skargi w Liskowie, przeznaczonej dla synów włościan.

[oświata ludowa]

LXXXIII/15. Arkadiusz Nowotka, *Listy od naszych Czytelników*, „Polska” 1918, nr 40, s. 10.

O rozwoju ruchu oświatowego we wsi Turzy-Małej (pow. mławski) od 1905 r. Autor ubolewa, że czas wojny osłabił działalność Koła Młodzieży, co negatywnie odbiło się na poziomie kultury (wcześniej młodzież organizowała oddolny ruch oświatowy, m.in. amatorskie przedstawienia).

[aktywność młodzieży, oświata ludowa]

LXXXIII/16. *Ze zjazdu nauczycielskiego w Piotrkowie*, „Polska” 1918, nr 41, s. 4–5.

Doniesienia ze zjazdu nauczycielskiego w Piotrkowie. Wezwanie do wspierania działań na rzecz poprawy sytuacji oświatowej w kraju.

[nauczyciel/pedagog]

LXXXIII/17. Arkadiusz Nowotka, *O harcerzach*, „Polska” 1918, nr 43, s. 3–4.

O zasadach harcerstwa i jego rozwoju w Królestwie Polskim.

[organizacje młodzieżowe, skauting]

LXXXIII/18. Julian Piwowarski, *Listy od naszych Czytelników*, „Polska” 1918, nr 43, s. 10–11.

Z powiatu pińczowskiego. Oświata ludowa jako źródło dobrobytu. Analiza wzrostu poziomu czytelnictwa w powiecie od 1914 r. na podstawie statystyk prenumeraty czasopism i książek.

[czytelnictwo, oświata ludowa]

LXXXIII/19. Z.S., *Domy ludowe w Polsce*, „Polska” 1918, nr 45, s. 3.

O pożytku z domów ludowych jako ośrodków rozwoju intelektualnego i oświaty. Artykuł przedstawia pozytywny przykład domu ludowego w Liskowie z krótkim opisem jego działalności.

[oświata ludowa]

LXXXIII/20. Julian Piwowski, *Kilka uwag o wprowadzeniu wykładów pszczelarstwa w szkołach*, „Polska” 1918, nr 53, s. 11.

O potrzebie wprowadzenia wiadomości z pszczelarstwa do programów szkolnych, przede wszystkim szkół elementarnych. Propozycja, by obok utrzymywania przy szkołach ogrodów zakładać także pasieki, co pozwoli łączyć naukę teorii z praktyką.

[edukacja elementarna, edukacja zawodowa]

LXXXIII/21. Teresa Leszczyńska, *Szkoła gospodarczo-warzywnicza w Życzynie*, „Polska” 1918, nr 54, s. 8.

O potrzebie zrównania praw kobiet i mężczyzn w sytuacji zjednoczenia ojczyzny. Autorka postuluje, aby zadbać o lepsze wykształcenie kobiet, by mogły więcej zrobić dla odbudowy kraju. Poleca roczną szkołę gospodarczo-warzywniczą dla kobiet (od 18. roku życia), która przygotowuje do roli gospodyń, a także poszerza horyzonty intelektualne i możliwości zawodowe kobiet.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

LXXXIII/22. Władysław Chodecki, *Jak uchronię dziecko od suchoty*, „Polska” 1918, nr 55, s. 11–12.

Uwagi o zasadach zapobiegania gruźlicy u dzieci, m.in. o warunkach higienicznych, jakie powinny spełniać pomieszczenia mieszkalne.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

LXXXIV. „Polska Ludowa”

Lublin 1915–1917

tytuł nast. CXXXVIII. „Wyzwolenie”

LXXXIV/1. J[adwiga] M[arcinowska], *Twórzmy szkoły polskie*, „Pol. Lud.” 1915, nr 3, s. 6–7.

Sytuacja społeczeństwa polskiego, pozbawionego dostępu do kształcenia przez władze carskie. Oświata szansą na wychowanie nowego pokolenia silnych i mądrych ludzi, którzy nie pozwolą się ponownie zniewolić. Tajne nauczanie w ochronkach. Postulat tworzenia szkół, zwłaszcza na obszarach wiejskich.

[oświata ludowa, szkolnictwo]

LXXXIV/2. (-), *Z Bychawy dn. 1 listopada 1915 r.*, „Pol. Lud.” 1915, nr 3, s. 9–11.

Na temat pierwszego zebrania Wydziału Narodowego Lubelskiego, które dotyczyło bieżących problemów życia narodowego, potrzeby oświaty i wspólnej walki o lepszą przyszłość. Działalność miejscowych organizacji. Autor ubolewa nad zamknięciem PMS, jednocześnie doceniając nowe inicjatywy, takie jak prywatna szkoła czy SKAD.

[czytelnictwo, oświata ludowa, szkolnictwo]

LXXXIV/3. Ant[oni] Jaros, *Program szkoły gospodarczej w Krasieninie*, „Pol. Lud.” 1916, nr 8, s. 2–3.

Cele i program szkoły gospodarczej dla dziewcząt w Krasieninie. Wiadomości ogólne. Praktyczne zajęcia gospodarcze dla kobiet.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

LXXXIV/4. Jan Kucharczyk, *Z Krasienina*, „Pol. Lud.” 1916, nr 8, s. 4–5.

Alkoholizm i przestępczość na wsi. Oskarżenie Rosji o celowe działania w tym zakresie. Szkoła gospodarcza dla dziewcząt w Krasieninie oraz liczne inicjatywy oświatowe w okolicy.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, oświata ludowa, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LXXXIV/5. (-), *Do oświaty*, „Pol. Lud.” 1916, nr 9, s. 2–3.

Wsteczność i analfabetyzm narodu polskiego. Przyczyny złej sytuacji – utrudnienia w dostępie do edukacji nakładane przez władze carskie. Apel o organizowanie szkół bibliotek i pogadanek. Zalety wspólnego czytania książek.

[biblioteki i czytelnice, czytelnictwo, samokształcenie/samowychowanie]

LXXXIV/6. Stefka, *O Domach Ludowych*, „Pol. Lud.” 1916, nr 9, s. 9–10.

Autorka na przykładzie swojej wsi zachęca do tworzenia domów ludowych i zakładania bibliotek. Dom Ludowy w Liskowie założony przez ks. Wacława Błazińskiego i działające w nim m.in. amatorski teatr, czytelnia gazet, biblioteka, sala gimnastyczna.

[czytelnictwo, odpoczynek i rekreacja, oświata ludowa]

LXXXIV/7. N-ski Z., *W sprawie ludu polskiego*, „Pol. Lud.” 1916, nr 10, s. 4–5.

Towarzystwo Demokratyczne Polskie i jego działania na rzecz odzyskania niepodległości i szerzenia oświaty ludowej. Aktywność Stowarzyszenia Ludu Polskiego w Galicji i Królestwie Polskim.

[oświata ludowa, oświata pozaszkolna, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LXXXIV/8. Jan Młot [Aleksander Bogusławski], *Do szerokiego uświadomienia*, „Pol. Lud.” 1916, nr 12, s. 1–2.

Zła kondycja narodu polskiego po latach zaborów. Różne sposoby prześladowań Polaków: brak dostępu do oświaty, kary za tajne nauczanie, rusyfikacja w szkołach, cenzura, utrudnianie zakładania polskich czasopism. Apel o pracę oświatową na wsi.

[oświata ludowa, rusyfikacja]

LXXXIV/9. J-s. Ant. [Antoni Jaros], *Zwalczajmy pijaństwo*, „Pol. Lud.” 1916, nr 13, s. 3–4.

Ogromne koszty społeczne spowodowane spożywaniem alkoholu. Marnotrawienie pieniędzy, które mogłyby być wykorzystane na szerzenie oświaty, zakładanie i utrzymanie szkół. Sposoby działań profilaktycznych.

[język i autonomia narodowa w edukacji, niedostosowanie społeczne i przestępczość, oświata ludowa]

LXXXIV/10. T[ytus] Jemielewski, *O samouctwie*, „Pol. Lud.” 1916, nr 14–15, s. 7–8.

Postulat samokształcenia w kółkach oświatowych. Wspólne czytanie czasopism i książek w języku polskim oraz dyskusje.

[czytelnictwo, samokształcenie/samowychowanie]

LXXXIV/11. D.M., *Bolesna sprawa*, „Pol. Lud.” 1916, nr 16, s. 2.

Listy czytelników na temat alkoholizmu na wsi. Nałóg ten dotyczy także dzieci i kobiet. Autor zaleca prowadzenie edukacji antyalkoholowej, opisuje metody zwalczania problemu.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość]

LXXXIV/12. St. J., *O gminach*, „Pol. Lud.” 1916, nr 18, s. 3–5.

Trudna sytuacja na wsi, podział kraju na dwie strefy okupacyjne. Apel o rozwój szkolnictwa polskiego. Otwieranie nowych placówek oświatowych.

[edukacja elementarna, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LXXXIV/13. Lekarz, *Tyfus płamisty*, „Pol. Lud.” 1916, nr 20, s. 4–5.

Tyfus płamisty – symptomy choroby, sposób zarażenia i przebieg, leczenie oraz zapobieganie.

[edukacja zdrowotna, zdrowie i higiena]

LXXXIV/14. B.A., *Od czego zależy rozwój gospodarczy*, „Pol. Lud.” 1916, nr 20, s. 10–11.

Oświata jako najważniejszy aspekt rozwoju narodu. Problemy rozwoju gospodarczego Polski, znaczenie finansowania rolnictwa.

[dostęp do edukacji, oświata ludowa, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LXXXIV/15. S.J., *Język niemiecki w szkole gminnej*, „Pol. Lud.” 1916, nr 21, s. 1–2, 4.

Skuteczne nauczanie dzieci można prowadzić wyłącznie w języku ojczystym. Krytyka rodadków za brak sprzeciwu wobec opresyjnej edukacji rosyjskiej. Konieczność walki o polskie szkolnictwo publiczne i prywatne także w zaborze niemieckim. Memoriał przeciwko poszerzaniu niemieckich wpływów w szkołach.

[germanizacja, oświata ludowa, rusyfikacja]

LXXXIV/16. S.M., *O szkolnictwie ludowym w Chełmszczyźnie*, „Pol. Lud.” 1916, nr 22, s. 5–6.

Przegląd inicjatyw oświatowych w rejonie Chełmszczyzny: tworzenie, wyposażanie i utrzymywanie szkół, zatrudnianie polskich nauczycieli. Uniwersytet Ludowy, biblioteka z czytelnią pism, kursy wieczorowe. Nauczyciele rozwijają pracę oświatową, mimo że nie udało im się otworzyć oddziału PZN.

[nauczyciel/pedagog, oświata ludowa, rusyfikacja]

LXXXIV/17. (-), *Z Kazimierzy Wielkiej. (Ziemia kielecka, powiat pińczowski)*, „Pol. Lud.” 1916, nr 22, s. 7.

Rozwój działalności społecznej i oświatowej. Organizacja skautowa, dom ludowy i biblioteka. Pogadanki, przedstawienia i obchody świąt narodowych.

[czytelnictwo, oświata ludowa, skauting]

LXXXIV/18. G.J., *Jednodniowe kursy rolnicze*, „Pol. Lud.” 1916, nr 22, s. 11.

Sprawozdanie z jednodniowego kurs rolniczego przeprowadzonego z inicjatywy lubelskiego wydziału Kółek i Spółek Rolniczych. Przegląd inicjatyw na rzecz oświaty ludowej i rozwoju rolnictwa. Problem zredukowania działań edukacyjnych kółek rolniczych. Broszury, pisma i instrukcje dla rolników.

[edukacja zawodowa]

LXXXIV/19. St. J., *Przeciwno rozpajaczom*, „Pol. Lud.” 1916, nr 23, s. 3–4.

Problem alkoholizmu na wsi i sposoby jego rozwiązania. Działania profilaktyczne podejmowane przez CTR, Główny Komitet Ratunkowy w Lublinie, Radę Główną Opiekuńczą w Warszawie oraz zwykłych obywateli.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość]

LXXXIV/20. Nauczycielka, *Z Parzna w ziemi Piotrkowskiej*, „Pol. Lud.” 1916, nr 23, s. 6.

Brak oświaty na wsi. Propagowanie czytelnictwa i organizowanie spotkań edukacyjnych. Zaangażowanie najzdolniejszych uczniów w oświatowe inicjatywy społeczne.

[edukacja elementarna, niedostosowanie społeczne i przestępczość, samokształcenie/samowychowanie]

LXXXIV/21. Jan Stęka [Maria Dąbrowska], *O Radach Szkolnych*, „Pol. Lud.” 1916, nr 24, s. 4–6.

Institucje Rad Szkolnych, które oprócz organizowania nauczania zajmują się także wychowaniem moralnym, zdrowotnym i fizycznym, zakładaniem bibliotek, planowaniem odczytów i wycieczek. Zadania Wyższych Rad Szkolnych i Wychowawczych oraz Komitetów Oświaty.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa]

LXXXIV/22. K.J., *Jeszcze jeden nałóg więcej*, „Pol. Lud.” 1916, nr 25–26, s. 7–8.

Konsekwencje nałogu odczuwa nie tylko osoba uzależniona, ale także osoby z jej otoczenia. Niekorzystny wpływ na moralność społeczeństwa, zdrowie i sytuację materialną wywierają: hazard, pijaństwo oraz palenie tytoniu. O zapobieganiu uzależnieniom od alkoholu. Działalność profilaktyczna w tym zakresie. Szerzenie oświaty działaniem na rzecz dobra wspólnego.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, wychowanie moralne]

LXXXIV/23. Benedykt Kubski, *Ze Stradlic, ziemi Kieleckiej*, „Pol. Lud.” 1916, nr 25–26, s. 9–10.

Istotna rola stowarzyszeń oraz pracy nauczycieli ludowych na rzecz podnoszenia poziomu oświaty chłopów na przykładzie wioski Stradlice. Wzorcowa praca tamtejszego nauczyciela, przygotowującego z młodzieżą patriotyczne przedstawienie, z którego zysk przekazano na pomoc biednym oraz zakup książek do biblioteki.

[czytelnictwo, nauczyciel/pedagog, oświata ludowa]

LXXXIV/24. (-), *Czystość - obrona przed zarazą*, „Pol. Lud.” 1916, nr 27, s. 3–4.

Dbałość o zasady higieny sposobem na uniknięcie chorób i zachowanie zdrowia oraz siły fizycznej narodu. Częste kąpiele, pranie ubrań, zachowanie czystości w gospodarstwie. Postulat założenia w każdej wsi łaźni, izolatki dla osób chorych zakaźnie oraz zatrudnienie pielęgniarki.

[edukacja zdrowotna, zdrowie i higiena]

LXXXIV/25. Jan Młot [Aleksander Bogusławski], *Polska Macierz Szkolna*, „Pol. Lud.” 1916, nr 28, s. 1–2.

PMS w latach 1905–1907 – charakterystyka. Szkoły, kursy, ochronki, biblioteki i czytelnice zakładane przez organizację. Zawieszenie działalności PMS przez władze zaborcze. Wznowienie działalności oświatowej organizacji w 1916 r.

[czytelnictwo, oświata ludowa, oświata pozaszkolna]

LXXXIV/26. Nauczyciel ludowy W.B., *Wojna, a szkoła ludowa*, „Pol. Lud.” 1916, nr 30, s. 3–4.

Zakładanie polskich szkół sposobem walki z rusyfikacją. Postulat wspierania przez włościan szkół wiejskich. Ostrzeżenie przed korzystaniem z pomocy rządowej.

[oświata ludowa, rusyfikacja]

LXXXIV/27. Wincenty Chmielnicki, *O szkołach wiejskich. Od Redakcji [komentarz]*, „Pol. Lud.” 1916, nr 34, s. 2–3.

Powszechny analfabetyzm w kraju. Postulat wprowadzenia obowiązku szkolnego dla dzieci pod groźbą kary. Wakacyjne kursy doszkalające dla nauczycieli. Przygotowywanie budynków szkolnych do nowego roku szkolnego.

[analfabetyzm, dostęp do edukacji, edukacja elementarna]

LXXXIV/28. K.J., *Drogi oświaty*, „Pol. Lud.” 1916, nr 43, s. 2–4.

Inicjatywy oświatowe i wychowanie narodowe. Koszty zdobycia wykształcenia. Rola samodoskonalenia i samodzielnego myślenia w osiąganiu sukcesu życiowego.

[samokształcenie/samowychowanie, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LXXXIV/29. (-), *Trzyletnie Seminarium Nauczycielskie w Lublinie*, „Pol. Lud.” 1916, nr 43, s. 9–10.

Inicjatywa nauczycieli szkół średnich na rzecz utworzenia seminarium nauczycielskiego. Omówienie warunków i programu nauczania w seminarium. Praktyczne przygotowanie nauczyciela ludowego. Przypomnienie o możliwości udziału w jednorocznym kursie dla nauczycieli.

[nauczyciel/pedagog, oświata ludowa]

LXXXIV/30. St. J., *Domy Ludowe*, „Pol. Lud.” 1916, nr 46, s. 3–4.

Początki działalności nowo powstałego Domu Ludowego w Lublinie, oferującego mieszkańcom naukę, odpoczynek i kulturalną zabawę. Postulat tworzenia takich instytucji, zwłaszcza we wsiach. Apelowanie o opinie czytelników na ten temat oraz relacjonowanie podobnych inicjatyw.

[edukacja zawodowa, oświata ludowa]

LXXXIV/31. Adolfina Gorzycka-Wieleżyńska, *Szkola, a demokratyczny ustrój państwowy*, „Pol. Lud.” 1916, nr 48–49, s. 5–6.

Związek ustroju państwa z preferowanym systemem edukacyjnym. Ustrój konstytucyjno-demokratyczny, w którym wszyscy obywatele mają wpływ na funkcjonowanie państwa. Kształcenie świadomych i rozumnych obywateli. Apel o przestrzeganie obowiązku szkolnego i współdziałanie rodziców, nauczycieli i dzieci w walce o polską szkołę.

[dostęp do edukacji, szkolnictwo, współpraca rodziny ze szkołą]

LXXXIV/32. B., *Walne zebranie Wydz. Nar. Lub.*, „Pol. Lud.” 1916, nr 50, s. 5–6.

Sprawozdanie z działalności Wydziału Narodowego Lubelskiego i jego licznych podwydziałów na rzecz odbudowy życia narodowego oraz wspierania dążeń niepodległościowych. Organizacja oświaty, zakładanie szkół gminnych oraz Uniwersytetu Ludowego w Lublinie. Wydawanie książek, pism i broszur.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, szkolnictwo]

LXXXIV/33. St. J., *Henryk Sienkiewicz*, „Pol. Lud.” 1916, nr 54, s. 2–4.

Sylwetka Henryka Sienkiewicza. Położenie chłopów pod zaborami oraz trudny los dzieci wiejskich na podstawie przykładów postaci w twórczości Sienkiewicza: *Janko muzykant* („Kurier Warszawski” 1879), *Bartek zwycięzca* (Warszawa 1882), *Szkice węglem* („Gazeta Polska” 1877). Omówienie powieści *W pustyni i w puszczy* („Kurier Warszawski” 1910–1911).

[czytelnictwo]

LXXXIV/34. K., *Stanisław Staszic*, „Pol. Lud.” 1917, nr 59, s. 4–5.

Sylwetka działacza społecznego Stanisława Staszica. Postulat zainteresowania sprawami narodowymi wszystkich Polaków i zrównanie ich praw. Ogromna rola szkolnictwa i wychowania, konieczność służby ojczyźnie już od najmłodszych lat.

[popularyzacja wiedzy pedagogicznej, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LXXXIV/35. Czesław Kalinowski, *Z Seminarium Nauczycielskiego przy Związku Nauczycielskim w Lublinie*, „Pol. Lud.” 1917, nr 59, s. 5–7.

Seminarium Nauczycielskie w Lublinie i jego działalność. Zaangażowanie słuchaczy w naukę oraz szerzenie oświaty. Wpisowe do seminarium. Stosunki koleżeńskie. Kółka samopomocy, organizacja zebrań i odczytów.

[nauczyciel/pedagog, samokształcenie/samowychowanie]

LXXXV. „Polski Łan”

Warszawa 1907

LXXXV/1. W[acława?] Kiślańska, *Z wycieczki w Poznańskie*, „Pol. Łan” 1907, nr 2, s. 26; nr 11, s. 98–99.

O działaniach włościan na rzecz zachowania polskiej tożsamości młodego pokolenia.

[germanizacja]

LXXXV/2. J. Oksza [Julia Kisielewska], *Wiec matek*, „Pol. Łan” 1907, nr 5, s. 29–31.

Przedstawienie prelegentów i tematyki poruszanej w ich wystąpieniach na wiecu matek. Omówiono m.in. następujące tematy: moralność młodzieży, wychowanie seksualne, zasady higieny.

[edukacja seksualna, popularyzacja wiedzy pedagogicznej, wychowanie moralne]

LXXXV/3. A.G., *Osobne sądy dla dzieci. Nowa instytucja amerykańska*, „Pol. Łan” 1907, nr 5, s. 34–36; nr 6, s. 46–47.

Opis placówek resocjalizacyjnych i efektów ich funkcjonowania w kilku miastach Stanów Zjednoczonych (Chicago, Denver, Nowy Jork). Prezentacja skuteczności zastosowania tych rozwiązań we Francji. Refleksja nad możliwością wprowadzenia tego systemu na ziemiach polskich.

[opieka]

LXXXV/4. N.J. [Natalia Jastrzębska], *W sprawie literatury dziecięcej*, „Pol. Łan” 1907, nr 6, s. 45–46.

O zalecanej tematyce utworów literackich i historycznych dla dzieci, na podstawie referatu wygłoszonego na wiecu matek w Filharmonii w Warszawie. Treść tych dzieł powinna dotyczyć losów bohaterów narodowych i wydarzeń historycznych oraz wprowadzać nomenklaturę związaną z geografą ziem polskich.

[czytelnictwo]

LXXXV/5. Julia Jentysowa, *W kwestii uświadamiania dzieci. Głos matki na drugim wiecu w Filharmonii*, „Pol. Łan” 1907, nr 6, s. 44–45; nr 7, s. 53–54.

Refleksje matki biorącej udział w wiecu matek. Wychowaniem seksualnym dzieci powinni zajmować się rodzice i opiekunowie. Zalecenie mówienia dzieciom prawdy, wyrażania jej prostym językiem, tak by treści były zrozumiałe i dostosowane do wieku dziecka. Podkreślono potrzebę przygotowania rodziców i opiekunów w zakresie środków i metod ułatwiających wychowanie moralne młodzieży. Sprzeciw wobec lekcji wychowania seksualnego w szkołach.

[edukacja seksualna]

LXXXV/6. Stan[isław] Łągowski, *Zasadnicze postulaty higieny szkolnej, podał L. Wernic*, „Pol. Łan” 1907, nr 11, s. 100–101.

Prezentacja postulatów higieny szkolnej.

[zdrowie i higiena]

LXXXV/7. Karolina Szaniawska, *Rodzice i dzieci*, „Pol. Łan” 1907, nr 11, s. 94–96; nr 12, s. 108–110; nr 14, s. 127–130; nr 18, s. 161–163.

Za przyczyny rozłamów w polskich rodzinach i zatracania w nich wartości uznano m.in. zarobkowanie mieszkańców wsi w przemyśle, życie ponad stan, złe dobieranie małżeństw. Podkreślono rolę rodziny w wychowaniu seksualnym i moralnym młodzieży. Wskazano, że nieetyczne zachowania młodzieży wynikają z obserwacji otoczenia. O sztukach teatralnych, które są obrazem epoki, prezentują nienawiść w rodzinie i niezgodę międzypokoleniową.

[edukacja seksualna, wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

LXXXV/8. J. Oksza [Julia Kisielewska], „*Zmartwychwstańcie młodzi!*”, „Pol. Łan” 1907, nr 13, s. 113.

Ocena postaw Polaków, którzy nie podejmują walki o niepodległość. Podkreślenie znaczącej roli młodzieży w odbudowie niepodległego państwa.

[aktywność młodzieży, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LXXXV/9. J. Oksza [Julia Kisielewska], *Z chwili obecnej*, „Pol. Łan” 1907, nr 14, s. 125–127.

Ocena warszawskiego ruchu etycznego. Podkreślono konieczność reformowania obyczajów przez przemyślane i długofalowe działania. Prezentacja tematów konferencji, dotyczącej problemu prostytucji w polskim społeczeństwie.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, wychowanie moralne]

LXXXV/10. J. Oksza [Julia Kisielewska], *Kursy wakacyjne dla ochraniarek*, „Pol. Łan” 1907, nr 15, s. 134–135.

W programie kursu określono zadania wychowawcze ochraniarek z placówek dla dzieci włościańskich.

[nauczyciel/pedagog, ochronki]

LXXXV/11. -ska-, *Pracownie dla dzieci*, „Pol. Łan” 1907, nr 15, s. 137–138.

Streszczenie książki *Pracownie dla dzieci. Ogólne zestawienie działalności pracowni w Szwecji* Anny Wilhelminy Hierta-Retzius w przekładzie Marii Dunin-Sulgustowskiej (Warszawa 1906), poświęconej szwedzkim pracowniom dla dzieci. Opisano sale zajęciowe (ogródki dziecięce) dla 7–8-latków. Placówki te, przeznaczone dla potomstwa proletariatu („dzieci ulicy”), miały chronić młode pokolenie przed wykluczeniem społecznym.

[opieka]

LXXXV/12. *Zjazd historyczno-filologiczny*, „Pol. Łan” 1907, nr 16, s. 147–148.

Przedstawienie prelegentów i tematyki oświatowej poruszanej w wystąpieniach na zjeździe historyczno-filologicznym.

[popularyzacja wiedzy pedagogicznej]

LXXXV/13. J. Oksza [Julia Kisielewska], *Ognisko domowe a reformy gospodarcze*, „Pol. Łan” 1907, nr 16, s. 144–146; nr 17, s. 154–155.

O zmianach gospodarczych wpływających na środowisko rodzinne, m.in. na obniżenie statusu materialnego rodziny. O potrzebie przygotowania młodych dziewcząt do prowadzenia domu.

[edukacja dziewcząt i kobiet, wychowanie w rodzinie]

LXXXV/14. Wieniawa, *Złudzenie a rzeczywistość*, „Pol. Łan” 1907, nr 19, s. 171–173.

O zainteresowaniu problematyką wychowania i kształcenia dzieci oraz sytuacji matek.
[wychowanie w rodzinie]

LXXXV/15. *Na Dar Narodowy Polskiej Macierzy Szkolnej*, „Pol. Łan” 1907, nr 19, s. 176–177.

O zbieraniu funduszy na PMS.
[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa]

LXXXV/16. El[iza] Orzeszkowa, *Do Was, które oko w oko w oblicze Matki patrzy-cie!*, „Pol. Łan” 1907, nr 21, s. 191–194.

Odezwa, napisana przez Elizę Orzeszkową na prośbę TOD, prezentuje zagrożenia dla narodu płynące z zaniedbania dzieci w sferze duchowej i fizycznej.
[opieka]

LXXXV/17. [Eugenia Piltzówna], *Błędy w wychowaniu z powodu nieuwzględniania systemu nerwowego. Referat E. Piltzówny*, „Pol. Łan” 1907, nr 22, s. 203–205; nr 23, s. 217–218; nr 24, s. 225–226; nr 25, s. 231–232.

Konstatacja braku działań w zakresie reformy wychowania w kontekście licznych głosów o konieczności ich podjęcia. Opis błędów wychowawczych. Wskazanie elementów, które wpływają na system nerwowy dziecka, zasad wychowania etycznego i religijnego. Opis sposobów zapobiegania chorobom nerwowym.
[wychowanie moralne, wychowanie religijne, zdrowie i higiena]

LXXXV/18. A. Grzybowska, *Głos czytelniczek. Z rozmyślań Matki*, „Pol. Łan” 1907, nr 23, s. 216–217; nr 24, s. 227.

Ocena wychowania dzieci w Królestwie Polskim. Podkreślenie troskliwości i dobrej woli rodziców: stosują oni nowe metody wychowawcze i opierają się na teoriach wypracowanych przez psychologię, brak natomiast w wychowaniu stanowczości i postaw etycznych. Podkreślono konieczność oparcia wychowania na zasadach religijnych. Postulat wprowadzenia pedagogiki jako przedmiotu obowiązkowego w zakładach ogólnokształcących dla chłopców i dziewcząt oraz tworzenia kółek „wychowawczych” z odczytami i pogadankami dla rodziców.
[popularyzacja wiedzy pedagogicznej, wychowanie religijne, wychowanie w rodzinie]

LXXXV/19. W[acława] Rościszewska, *Ogniska wychowawcze na wsi*, „Pol. Łan” 1907, nr 24, s. 224–225.

O zasadach organizacji ognisk wychowawczych na wsi. Przykład placówki dla dziewcząt w wieku 10–18 lat.
[szkolnictwo]

LXXXV/20. F[elicia] Łączkowska, *Z psychologii wychowawczej. „Dusza dziecka”*, „Pol. Łan” 1907, nr 30, s. 283–284; nr 31, s. 292–293; nr 32, s. 298–300; nr 33, s. 308–309.

Opis cech psychiki dziecka. Próba wyjaśnienia negatywnych zachowań dzieci, takich jak kłamstwo, nieposłuszeństwo, chciwość, brak delikatności. Wskazanie postaw pozytywnych oraz potrzeby wypracowywania dobrych przyzwyczajęń. Podkreślono, że działania wychowawcze matek powinny być poparte wiedzą psychologiczną. O stawianiu przez rodziców granic, sposobach wydawania poleceń i egzekwowania zakazów. O konsekwencjach zbytnej pobłażliwości wobec dzieci.

[wychowanie w rodzinie]

LXXXV/21. Helena Willman-Grabowska, *„Z pamiętnika poznańskiego nauczyciela” a „Szyfowe prace” (dwie martyrologie)*, „Pol. Łan” 1907, nr 31, s. 290–291; nr 32, s. 298–299; nr 33, s. 306–307; nr 34, s. 314–315.

Prezentacja dzieł literackich poruszających problemy dzieci i młodzieży. Porównanie opisów sytuacji społeczno-wychowawczej w utworach Henryka Sienkiewicza i Stefana Żeromskiego.

[czytelnictwo]

LXXXV/22. *Uniwersytet Ludowy Polskiej Macierzy Szkolnej*, „Pol. Łan” 1907, nr 33, s. 309–310; nr 34, s. 321–322.

Spis przedmiotów wykładanych w Uniwersytecie Ludowym PMS w pierwszym semestrze roku 1907/1908. Wskazówki dla kandydatów na słuchaczy.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata ludowa]

LXXXV/23. St[anisław] Łagowski, *Sekcja wychowania fizycznego na X Zjeździe lekarzy i przyrodników polskich we Lwowie (22–25 lipca)*, „Pol. Łan” 1907, nr 34, s. 319–320.

Wnioski sekcji wychowania fizycznego, sekcji przyrodniczo-dydaktycznej i sekcji higienicznej (medycyny publicznej) na zjeździe lekarzy i przyrodników polskich we Lwowie 22–25 lipca 1907 r., dotyczące higieny dzieci i młodzieży oraz organizacji oświaty w Królestwie Polskim, m.in. tworzenia placówek szkolnych i wprowadzania zasad higieny.

[szkolnictwo, zdrowie i higiena]

LXXXV/24. N.J. [Natalia Jastrzębska], *Tablice Promyka przy nauczaniu analfabetów*, „Pol. Łan” 1907, nr 35, s. 330–332.

O tablicach poglądowych do nauki czytania, zalecanych jako pomoc w nauczaniu elementarnym, zwłaszcza analfabetów w miastach i na prowincji.

[analfabetyzm]

LXXXV/25. R[ozalia] Nusbaumowa, *W sprawie wyższych studiów kobiecych*, „Pol. Łan” 1907, nr 36, s. 339–340; nr 37, s. 350–351.

Prezentacja argumentów za pracą naukową kobiet i przeciw niej. Zaakcentowano łącznie obowiązków rodzicielskich z pracą naukową. Podkreślono, że studia wyższe wpływają na kształtowanie charakteru młodych kobiet.

[edukacja dziewcząt i kobiet]

LXXXV/26. E[ugenia] Żypowska, *Kilka słów o kwestii wychowania dzieci duchowo-anormalnych*, „Pol. Łan” 1907, nr 38, s. 362; nr 39, s. 368; nr 40, s. 379.

Wskazówki dotyczące wychowania dzieci z niepełnosprawnością. Powinny one realizować obowiązek szkolny w zakładach specjalnych. Brak reakcji rodziców i szkoły na problemy dziecka powoduje ich pogłębianie i wpływa demoralizująco. Opis cech uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych oraz wskazanie niezbędnych działań wychowawczych wobec nich. Formy opieki nad dziećmi z niepełnosprawnością.

[choroby i śmiertelność, pedagogika specjalna, zdrowie i higiena]

LXXXVI. „Posiew”

Lublin 1905–1918

LXXXVI/1. Gustaw Doliński, *Co robić zamierzamy*, „Posiew” 1905, nr 1, s. 2–4.

Postulaty troski o właściwe wychowanie i kształcenie dzieci w rodzinach wiejskich. Informacje o znaczeniu ochronek i szkół elementarnych, a także rzemieślniczych i przemysłowych: gorzelnicznych, piwowarskich, górniczych, garbarskich i tkackich. Apel do włościan, aby w momencie powstania samorządu lokalnego domagali się uruchomienia w każdym mieście powiatowym szkoły rolniczo-ogrodniczo-pszczelarskiej.

[edukacja elementarna, edukacja zawodowa]

LXXXVI/2. Stanisława Dąbrowska, *Szkółki wiejskie*, „Posiew” 1905, nr 1, s. 13.

O konieczności zakładania szkół elementarnych w większych wsiach, ponieważ w przeciwieństwie do parobków, którzy pobierają naukę we dworach, dzieci wiejskie są pozbawione tej możliwości.

[edukacja elementarna, oświata ludowa]

LXXXVI/3. I[gnacy] Kłopotowski, *Do Matek, Żon i Sióstr Polek*, „Posiew” 1906, nr 2, s. 22–23.

Rola kobiety w rodzinie i jej zadania w kształtowaniu postaw religijnych i moralnych. Przekonanie o nierozłączności polskości i katolicyzmu w myśl tezy „katolik – to Polak, nie katolik – to nie Polak”.

[wychowanie religijne]

LXXXVI/4. Kielnia, *Nauka ludzi odmienia*, „Posiew” 1906, nr 2, s. 23–24.

Oświata jako czynnik demokratyzacji relacji społecznych. Edukacja i socjalizacja dzieci wiejskich.

[edukacja elementarna, oświata ludowa]

LXXXVI/5. G[ustaw] D[oliński], *Jak przykarmiać małe dzieci*, „Posiew” 1906, nr 3, s. 45–46.

Informacje na temat zasad karmienia niemowląt i małych dzieci mlekiem krowim.

[zdrowie i higiena]

LXXXVI/6. *Wstrzemięźliwość wśród dzieci*, „Posiew” 1908, nr 23, s. 355–356.

Przedruk artykułu z czasopisma „Echa Przemyskie”. Omówienie szkodliwości podawania dzieciom alkoholu. Konieczność troski rodziców o to, by dzieci nie spożywały alkoholu w jakiegokolwiek postaci i ilości.

[zdrowie i higiena]

LXXXVI/7. *Z Siedleckiego*, „Posiew” 1908, nr 23, s. 363–364.

Korespondencja do redakcji, zawierająca apel do matek o zapewnienie dzieciom właściwej opieki w czasie prac polowych. Znaczenie ochronek. Rola organizowania na drodze samopomocy opieki nad grupą dzieci.

[opieka]

LXXXVI/8. Jakub Raciborski, *Z Mokregolipia*, „Posiew” 1908, nr 25, s. 395–396.

List do redakcji w sprawie sytuacji dzieci i młodzieży zmuszonych do sprawowania opieki nad bydłem. Demoralizacja młodzieży w czasie „pasionki”.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość]

LXXXVI/9. *Śp. Konrad Prószyński*, „Posiew” 1908, nr 27, s. 419.

Tekst poświęcony Prószyńskiemu i jego zasługom na polu oświaty dla ludu. Rola jego publikacji podręcznikowych, prac popularyzujących wiedzę oraz czasopism dla ludu.

[oświata ludowa]

LXXXVI/10. *Zdrowie – to przyszłość nasza*, „Posiew” 1908, nr 31, s. 482–484.

Troska o zdrowie i jego społeczny wymiar jako obowiązek każdego człowieka. O szczególnym znaczeniu zdrowia dzieci. O potrzebie wychowania dzieci w trzeźwości.

[zdrowie i higiena]

LXXXVI/11. Felicjan Borysławski, *Wychowanie dzieci. Do ojców i matek – włościan*, „Posiew” 1908, nr 40, s. 626–627.

Krytyka niedbałego wychowania i niemoralnych zachowań rodziców. Wskazania wychowawcze dla rodziców, zwrócenie uwagi na znaczenie pozytywnego oddziaływania, przy jednoczesnej krytyce nadmiernej pobłażliwości.

[wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/12. Maria Ostrowska, *Katolicy, kształćmy się!*, „Posiew” 1908, nr 43, s. 674–675.

Refleksje na temat znaczenia dbałości o edukację i poznawanie ustaleń nauki przez katolików. Dyskusja z krytycznymi opiniami na temat postaw katolików wobec nauki i postępu. Przekonanie o przewadze szkół katolickich nad bezwyznaniowymi. Religia jako czynnik kształtowania postaw moralnych.

[wychowanie religijne]

LXXXVI/13. *Czytajcie i rozszerzajcie katolickie książki i gazety*, „Posiew” 1908, nr 46, s. 723–724.

Umiejętność czytania jako probierz stanu społeczeństwa. Znaczenie troski o czytelnictwo wśród katolików. Rola prasy katolickiej, książek i broszur w kształtowaniu wiedzy o świecie.

[analfabetyzm, czytelnictwo]

LXXXVI/14. *„Kółko różańcowe”*, „Posiew” 1909, nr 2, s. 18.

Zapowiedź nowego miesięcznego piśmka o charakterze religijno-moralnym, mającego na celu szerzenie zasad wiary i kształtowanie właściwych postaw religijnych. Adresowane do kółek różańcowych miało zawierać m.in. powiastki moralne i wyjątki z żywotów świętych.

[czytelnictwo, wychowanie religijne]

LXXXVI/15. Kawecki, *Dzień Jubileuszowy Namiestnika Chrystusowego w Bejskach*, „Posiew” 1909, nr 2, s. 20–21.

Relacja z obchodów półwiekowej pamiętki kapłaństwa Ojca Świętego Piusa X we wsi Bejsce. Informacja o działalności społecznej ks. proboszcza Kulińskiego, który aktywnie udzielał się m.in. na polu oświaty i kultury – założył we wsi bibliotekę i czytelnię, uczył w szkole religii, wspierał kształcenie zawodowe młodzieży.

[wychowanie religijne, oświata ludowa]

LXXXVI/16. Siekierzyński, *Z Modliborzyc*, „Posiew” 1909, nr 2, s. 27–28.

List z postulatami zakładania ochronek i szkół, popularyzowania wiedzy o gospodarstwie wiejskim, prenumeraty pism ludowych, krzewienia chrześcijańskiego wychowania dzieci. Krytyka wychowania religijnego w rodzinach: na wsiach i w miasteczkach. Demoralizacja młodzieży wiejskiej. Rola ochronek i szkół wiejskich w wychowaniu i przygotowaniu do podjęcia nauki w szkołach zawodowych.

[ochronki, oświata ludowa]

LXXXVI/17. *Kilka uwag o zachowaniu się w kościele*, „Posiew” 1909, nr 5, s. 66–67.

Tekst o charakterze poradnikowym z zakresu „dobrego wychowania i ogłady towarzyskiej”. Krytyka niewłaściwego zachowania wiernych podczas nabożeństw. Wskazówki i porady dotyczące należytego zachowania.

[wychowanie moralne]

LXXXVI/18. *Czy my wierzymy?*, „Posiew” 1909, nr 6, s. 82–83; nr 7, s. 98–99.

Problem szerzącego się braku wiary i bezbożności, także wśród dzieci i młodzieży, krytyka braku odpowiedniego zaangażowania rodziców w wychowanie religijne. Konieczność troski o naukę katechizmu od najmłodszych lat, w domu rodzinnym. Dobry przykład religijnego i moralnego życia rodziców jako warunek skutecznego wychowania religijnego dzieci.

[wychowanie religijne, wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/19. *Zjazd Katolicki*, „Posiew” 1909, nr 8, s. 114–115.

Sprawozdanie z odbytego w lutym 1909 r. w Warszawie zjazdu Związków Katolickich. Informacje m.in. o potrzebie zakładania szkół katolickich, czyteln i bibliotek, ochronek i szkół gospodarstwa domowego, popularyzacji higieny i lecznictwa wiejskiego, znaczeniu prasy ludowej. Rola związków katolickich w podniesieniu poziomu oświaty i dobrobytu społecznego, postulat zakładania ich na wsiach.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata pozaszkolna]

LXXXVI/20. *Nie ulegajcie dzieciom*, „Posiew” 1909, nr 8, s. 115–116.

Krytyka błędów wychowawczych matek – rozpieszczania, tolerowania samolubstwa, próżności i materializmu u dzieci. Przyczyny samobójstw wśród młodzieży. Przykład własny matki jako warunek właściwego wychowania.

[macierzyństwo, wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/21. *Pożycie rodziców pierwszą szkołą dzieci*, „Posiew” 1909, nr 10, s. 152–153.

Tekst o charakterze poradnikowym, podkreślający znaczenie przykładu rodziców w wychowaniu dzieci. Krytyka niewłaściwych i niemoralnych zachowań i słów rodziców. Zgodne pożycie rodziców jako najlepsza szkoła życia i moralności dla dzieci.

[wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/22. Stanisław Gawor, *Z Liwa ziemi siedleckiej*, „Posiew” 1909, nr 12, s. 187–188.

List zawierający informacje o osadzie Liw w powiecie węgrowskim, w tym o działającym tam Związku Katolickim, szerzącym oświatę poprzez dostarczanie i popularyzowanie pism katolickich, założenie biblioteki, organizację jasełek, żywych obrazów, rozprowadzanie książek.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe, oświata pozaszkolna]

LXXXVI/23. Z. Lachowa, *Rozmowa Macieja z kumem Rajmundem o czytaniu gazet*, „Posiew” 1909, nr 15, s. 232–233.

Tekst w postaci dialogu o wartości prasy katolickiej. Tytuły i ceny polecanych czasopism. Czytanie „dobrej” prasy i książek jako warunek ochrony przed bezbożnością i czynnik podniesienia oświaty ludu.

[czytelność, samokształcenie/samowychowanie]

LXXXVI/24. W.Z., *Czym jest ochrona?*, „Posiew” 1909, nr 18, s. 274–275; nr 19, s. 290–291; nr 20, s. 307–308.

Specyfika rozwoju małego dziecka. Zadania ochron wiejskich – troska o zdrowie dzieci, rozwijanie umysłu i zdolności, kształtowanie charakteru i moralności. Potrzeba odpowiednio przygotowanych kierowniczek ochron, informacja o założeniu szkoły ochroniarek. Opis systemu i metod prowadzenia zajęć edukacyjnych. Opis pogadanek, robót, gier i zabaw, śpiewu. Potrzeba wnikliwej obserwacji rozwoju dzieci przez ochroniarkę. Konieczność współdziałania rodziców z ochroniarkami. Efekty edukacji dzieci w ochronkach.

[ochronki]

LXXXVI/25. *Najważniejszy dzień w życiu*, „Posiew” 1909, nr 21, s. 322–323.

O obowiązkach rodziców dotyczących odpowiedniego przygotowania dzieci do uroczystości i przyjęcia Pierwszej Komunii Świętej.

[wychowanie religijne]

LXXXVI/26. *Rodzicom ku rozwadze*, „Posiew” 1909, nr 23, s. 354–355.

Pasionka i niebezpieczeństwa, jakie ze sobą niesie. Demoralizacja dzieci i młodzieży na pastwisku i jej przejawy. O braku możliwości nauki w szkole młodzieży zmuszonej do pasionki. Apel do rodziców o ukrócenie praktyki pasionki i jej zgubnych skutków.

[przemoc wobec dzieci i młodzieży, wychowanie moralne]

LXXXVI/27. Antoni Koziński, *Z Sobieszczan*, „Posiew” 1909, nr 27, s. 427–428.

Zawarte w korespondencji do redakcji informacje o wiejskich zabobonach, guślarzach, zamawiaczach. Apel o porzucenie praktyk magicznych i leczniczych, wezwanie do samokształcenia dzięki czytaniu książek i prasy.

[czytelność, oświata ludowa]

LXXXVI/28. *Wystawa w Częstochowie*, „Posiew” 1909, nr 28 i 29, s. 435.

Informacja o organizowanej w Częstochowie Wystawie Przemysłowo-Rolniczej. Opis działów wystawy i jej organizacji, m.in. Muzeum Higienicznego, ludowego, pokazów warsztatów przemysłu ludowego, odczytów dla włościan.

[oświata ludowa, oświata pozaszkolna]

LXXXVI/29. „Ruch chrześc.- społ.,” *Ćwicz się za młodu w gospodarności!*, „Posiew” 1909, nr 28–29, s. 435–437.

O konieczności nauczania młodzieży gospodarności. Gospodarność jako cnota, powody i sposoby wpajania jej młodemu pokoleniu. Konieczność racjonalnego wyboru szkoły zawodowej i miejsca pracy, przynoszącego zyski. Postulat uzupełniania wiedzy i umiejętności poprzez kursy, czytanie lektur zawodowych, zwiedzanie wzorcowych warsztatów. Racjonalne wydatkowanie pieniędzy i oszczędzanie warunkiem dobrobytu jednostki i społeczeństwa.

[aktywność młodzieży, edukacja zawodowa]

LXXXVI/30. *Otwarcie wystawy w Częstochowie*, „Posiew” 1909, nr 30 i 31, s. 458–459.

Relacja z otwarcia Wystawy Rolniczo-Przemysłowej w Częstochowie, podkreślająca jej edukacyjny charakter. Informacja, iż w dziale oświaty ludowej złożone zostały numery wszystkich pism polskich – także „Posiewu”.

[oświata ludowa, oświata pozaszkolna]

LXXXVI/31. *Wystawa w Częstochowie*, „Posiew” 1909, nr 32 i 33, s. 482–483; nr 34, s. 506–507; nr 36, s. 544–545.

Relacja z Wystawy Rolniczo-Przemysłowej w Częstochowie, podkreślająca jej edukacyjny charakter. Opis Muzeum Przemysłu Ludowego, Muzeum Higienicznego i wzorcowej zagrody włościańskiej, działu rolniczego. Charakterystyka pałacyku – pawilonu kultury, poświęconego sprawom oświaty, prezentującego wzorcowe urządzenia szkolne, książki, pomoce dydaktyczne, mapy, tablice, zbiory owadów, roślin, minerałów, prace uczniów i uczennic, warsztaty robót ręcznych. Edukacyjne walory zwiedzania wystawy. Sprawozdanie z wycieczki zjazdu kółek rolniczych na wystawę. Opis gmachu poświęconego leśnictwu i rybołówstwu.

[oświata ludowa, oświata pozaszkolna, popularyzacja wiedzy pedagogicznej]

LXXXVI/32. *Czas do szkoły*, „Posiew” 1909, nr 35, s. 522–523.

Rozważania na temat znaczenia oświaty dla rozwoju społecznego i gospodarczego. Niski poziom oświaty na ziemiach polskich na tle innych państw europejskich. Apel o regularne posyłanie dzieci do szkół. Krytyka zwyczaju braku kształcenia dzieci mających pozostać na gospodarstwie.

[edukacja elementarna, oświata ludowa]

LXXXVI/33. Antoni Stepniewski, *Z Helenowa*, „Posiew” 1909, nr 36, s. 547–548.

Odezwa autora listu – samouka, do młodzieży, o znaczeniu i potrzebie oświaty na wsi. Zachęta do podejmowania samokształcenia przy wykorzystaniu z książek i gazet.

[czytelnictwo, oświata ludowa, samokształcenie i samowychowanie]

LXXXVI/34. *Nauki wiejskim dziewczętom potrzeba*, „Posiew” 1909, nr 37, s. 554–555.

O konieczności kształcenia wszystkich dzieci, bez względu na płeć i status społeczny. Znaczenie kształcenia dziewcząt i przygotowania ich do roli matki, żony, gospodyni. Postulat, by po ukończeniu przez dziewczęta edukacji elementarnej rodzice zachęcali je do kontynuowania nauki w szkołach zawodowych. Opis szkół gospodarczych na ziemiach polskich – programy zajęć, przedmioty nauczania, koszty nauki, opinie.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

LXXXVI/35. Grzegorz z Majdanu lipowieckiego, *Od tyczka do rzemyczka...*, „Posiew” 1909, nr 37, s. 559.

Brak poszanowania przez dzieci i młodzież siódmego przykazania. Jesienne wyprawy chłopców do sadów w celu kradzieży owoców i niszczenia cudzego mienia. Krytyka wychowania – rodzice nie potępiają takich zachowań – i postulat zapobiegania kradzieżom dzieci od najmłodszych lat.

[wychowanie moralne, wychowanie religijne, wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/36. *Miłość rodzinna*, „Posiew” 1909, nr 39, s. 586–587.

Refleksje o zmianach w życiu rodziny i relacjach między rodzeństwem, które przejawiają się w nieczulej obojętności i niechęci. Rola rodziców w budowaniu atmosfery miłości i wzajemnej życzliwości.

[wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/37. Franciszek Mścichowski, *Ze wsi Płochowo gub. łomżyńskiej*, „Posiew” 1909, nr 39, s. 596.

Korespondencja zawierająca opis wsi Płochowo; ks. zaangażowany w oświatę dla ludu – sprawował prasę, założył bibliotekę i popularyzował czytelnictwo. Brak dbałości rodziców o edukację dzieci, opis szkół, niewielka liczba uczęszczających do nich uczniów.

[czytelnictwo, oświata ludowa]

LXXXVI/38. Katarzyna Krzyżakówna, *Z Zosinka*, „Posiew” 1909, nr 45, s. 691.

List zawierający opinie o podnoszeniu poziomu oświaty na wsi, popularyzowaniu prasy, czytania prasy. Krytyka młodych, którzy nie są zainteresowani podnoszeniem poziomu swojej wiedzy i lekturą czasopism, spędzają czas na rozrywkach i bezowocnych zajęciach. Korzyści z czytelnictwa gazet. Przestroga przed „trującymi” lekturami.

[czytelnictwo, oświata ludowa, oświata pozaszkolna]

LXXXVI/39. *Najtańsze źródło oświaty*, „Posiew” 1909, nr 48, s. 730–731.

Oświata jako warunek dobrobytu społecznego i jednostkowego. Opis funkcjonowania i rola czytelników ludowych w szerzeniu czytelnictwa i oświaty. O szczególnej roli kobiet

– matek i żon – w zachęcaniu dzieci i mężów do korzystania z bezpłatnych czytelni ludowych.

[czytelnictwo, oświata pozaszkolna]

LXXXVI/40. *Nie całujcie dzieci!* „Posiew” 1909, nr 48, s. 736.

Apel do rodziców, poparty wynikami badań lekarzy, aby z powodów higienicznych unikali całowania dzieci.

[zdrowie i higiena]

LXXXVI/41. J. Terpiło, *Pogadanki o obyczajności*, „Posiew” 1909, nr 47, s. 720–721; nr 48, s. 736–737; nr 49, s. 752–753; nr 50, s. 768–769; nr 51, s. 781–782.

Cechy człowieka dobrze wychowanego. Etyka chrześcijańska i moralność podstawą obyczajności. Dobre wychowanie, jego zasady i przejawy – wobec własnej osoby, w stosunkach z innymi ludźmi i w różnych sytuacjach życiowych. Zasady właściwego zachowania w różnych sytuacjach życia codziennego. Zasady dobrego wychowania dziewcząt i kobiet. Kultura języka.

[edukacja dziewcząt i kobiet, wychowanie moralne]

LXXXVI/42. *Alkoholizm i pijaństwo*, „Posiew” 1909, nr 38, s. 576–577; nr 39, s. 592–593; nr 40, s. 603–604; nr 41, s. 619–620; nr 42, s. 635–637; nr 43, s. 651–652; nr 44, s. 667–668; nr 45, s. 683–684; nr 46, s. 700–701; nr 47, s. 715–716; nr 48, s. 731–732; nr 49, s. 747–748; nr 50, s. 763–764; nr 52, s. 795–796; 1910, nr 1, s. 3–4; nr 2, s. 19–20; nr 3, s. 35–36.

Istota alkoholizmu i pijaństwa. Szkodliwość alkoholu, statystyki śmierci alkoholików, wpływ alkoholu na zdrowie i moralność, demoralizację i przestępczość. Alkohol a dobrobyt – konsekwencje spożywania alkoholu dla majątności państwa, narodów i jednostek. Alkohol a rodzina. Pijaństwo kobiet – matek i żon. Skutki alkoholizmu i pijaństwa matek dla rozwoju dziecka w okresie prenatalnym i niemowlęcym. Wpływ alkoholu na zdrowie małych i starszych dzieci oraz młodzieży. Wpływ pijaństwa na atmosferę rodzinną. Alkoholizm a wiara. O wstrzemięźliwości od alkoholu. Bractwa i stowarzyszenia wstrzemięźliwości.

[edukacja zdrowotna, wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/43. Wyszковиak, czytelnik „Posiewu”, *Ze wsi kościelnej Wyszkowa w gubernii siedleckiej*, „Posiew” 1910, nr 2, s. 27–28.

List zawierający informacje o zmianach we wsi Wyszkowa, w tym m.in. o działalności Związku Katolickiego, który zorganizował bibliotekę, prenumeruje prasę. Liczba książek, finansowanie biblioteki, rosnące zainteresowanie czytelnictwem.

[czytelnictwo, oświata ludowa, oświata pozaszkolna]

LXXXVI/44. X., *Bank Rodzicielski parcelacyjny*, „Posiew” 1910, nr 4, s. 51–52.

Apel do rodziców o odkładanie i wygospodarowywanie z majątku funduszy na kształcenie dzieci, poprzedzony historią przykładowego ojca, który wykształcił kilkoro swoich dzieci.

[ojcostwo]

LXXXVI/45. Władysława Terpiłowska, *Czy trzeba umieć wychowywać?*, „Posiew” 1910, nr 5, s. 66–67; nr 6, s. 84.

Konieczność odpowiedniego przygotowania rodziców do wychowania dzieci. O istocie wychowania fizycznego, moralnego i umysłowego. Przesady matek w wychowaniu fizycznym dzieci a racjonalna wiedza z zakresu higieny. Zadania szkoły w wychowaniu dzieci. Znaczenie wychowania religijnego i moralnego w kształtowaniu silnej woli u dziecka. Przykład własny rodziców i jego znaczenie w oddziaływaniu wychowawczym na dziecko.

[współpraca rodziny ze szkołą, wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/46. R., *Strzeżmy się takiej oświaty*, „Posiew” 1910, nr 8, s. 114–116.

List ks. Józefa Jędrzychowskiego, proboszcza parafii w Kruszynku, na temat działającej tam szkoły tkactwa i gospodarstwa domowego. Oskarżenie placówki o edukację w duchu niewiary i nienawiści do religii katolickiej. Żądania wobec przełożonej szkoły, Jadwigi Dziubińskiej, o wprowadzenie nauki i praktyk religijnych do programu szkoły.

[edukacja zawodowa, wychowanie religijne]

LXXXVI/47. Ks. J. Adamski, *Jakie skutki sprowadza niedozór dzieci przez rodziców*, „Posiew” 1910, nr 13, s. 194–195.

O braku dostatecznej opieki nad dziećmi, skutkującej licznymi wypadkami. Przykłady wypadków wynikających z zaniedbania rodziców, kończących się utratą zdrowia i życia dzieci.

[opieka, wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/48. G.N., *Miłość rodzinna*, „Posiew” 1910, nr 15, s. 226.

Znaczenie miłości rodzinnej w życiu człowieka. Zgoda, miłość, zaufanie w rodzinie warunkiem szczęścia ludzkiego. O braku miłości rodzinnej i jej przejawach.

[wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/49. Dom rodzinny, *Dziesięć przykazań chrześcijańskiego wychowania młodzieży*, „Posiew” 1910, nr 16, s. 246.

Dziesięć porad dla rodziców z zakresu wychowania dzieci i młodzieży (głównie religijnego i moralnego), skonstruowanych na wzór Dekalogu.

[wychowanie religijne, wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/50. W.T., *Rzetelność*, „Posiew” 1910, nr 18, s. 275–276.

Istota rzetelności. Przykłady nierzetelności i jej związek z próżniactwem i chciwością, nałogami. Nieuństwo i jego konsekwencje. Oświata jako jedyny sposób walki z nierzetelnością.

[oświata ludowa, wychowanie moralne]

LXXXVI/51. *Siejmy dobre nasienie*, „Posiew” 1910, nr 23, s. 354–355.

Troska o wychowanie religijne i moralne dzieci i młodzieży. Zgubny wpływ pasionki na wychowanie dzieci. Postulat opieki nad dziećmi pasającymi zwierzęta, mającej zapobiegać demoralizacji. Apel o kupowanie książek do czytania podczas pilnowania zwierząt.

[opieka, wychowanie moralne, wychowanie religijne]

LXXXVI/52. *Opieka nad dziećmi w lecie*, „Posiew” 1910, nr 24, s. 370–371.

Apel do matek o urządzenie latem schronisk dla dzieci, zapewniających fachową opiekę na czas prac polowych. Przykłady karygodnych praktyk matek pozostawiających dzieci bez opieki. Zasady urządzenia schronisk dla dzieci, wyboru opiekunki, koszty funkcjonowania placówki.

[macierzyństwo, opieka]

LXXXVI/53. Paweł Matejka, *Z parafii Brzozów (pow. Sochaczewski)*, „Posiew” 1910, nr 25, s. 393.

List z informacjami o wsi Brzozów, w tym o braku szkoły i niskim poziomie oświaty. Niechęć części rodziców do edukacji dzieci, czytelnictwa, niska liczba osób prenumerujących gazetę, duży odsetek analfabetów.

[oświata ludowa]

LXXXVI/54. *Nowa gałąź przemysłu domowego*, „Posiew” 1910, nr 27, s. 410.

Rozwój guzikařstwa, nowej gałęzi przemysłu domowego na wsi – zajęcia polecanego głównie dla kobiet i starszych dzieci. Wspieranie nauki wyrobu guzików przez TPPL. Znaczenie kulturalne i ekonomiczne guzikařstwa. Polecenie tej profesji nauczycielkom ludowym, ochroniarkom i pannom. Warunki i koszty nauki.

[edukacja zawodowa]

LXXXVI/55. *Dla najbiedniejszych dzieci Warszawy*, „Posiew” 1910, nr 27, s. 412.

Informacje o przytułku dla dzieci w Staro-Radziwiłowie, pozostającym pod opieką Biura Informacyjnego o Nędzy Wyjątkowej. Liczba dziewczynek pozostających pod opieką sióstr szarytek. Zasady funkcjonowania przytułku, który obok funkcji opiekuńczych dba też o wychowanie moralne podopiecznych.

[opieka]

LXXXVI/56. *Do matek*, „Posiew” 1910, nr 27, dodatek „Dział społeczno-polityczny”, s. 2–3.

Macierzyństwo jako wyjątkowe posłannictwo od Boga. Konieczność starannego wychowania religijnego dzieci przez matki i codziennej modlitwy w ich intencji.

[macierzyństwo]

LXXXVI/57. *Czy kobietom nauka potrzebna?*, „Posiew” 1910, nr 30, s. 446–447.

O konieczności kształcenia kobiet wiejskich do prac gospodarskich. Wykształcenie i oświata kobiet warunkiem racjonalnego wychowania dzieci. Postulat otwierania przy kółkach rolniczych oddziałów kobiecych, organizujących spotkania, pogadanki, odczyty.

[edukacja dziewcząt i kobiet, oświata ludowa, oświata pozaszkolna]

LXXXVI/58. G.N., *Rodzicom ku rozwadze*, „Posiew” 1910, nr 33, s. 482.

Porady dla rodziców w kwestii wyboru szkoły średniej dla dzieci. Warunki kształcenia w gimnazjach i efekty tej nauki. Postulat wyboru szkół zawodowych zamiast gimnazjów i kształcenia dzieci włościańskich w zawodach praktycznych.

[edukacja zawodowa, szkolnictwo]

LXXXVI/59. Franciszek Mazur, *Z Makowa gub. radomskiej*, „Posiew” 1910, nr 34, s. 501.

List zawierający informacje o zasługach Karola Czarnowskiego, właściciela miejscowego dworu dla rozwoju oświaty na wsi. Budowa ochronki dla dzieci służby dworskiej i wiejskich, plany budowy szkoły. Stan szkolnictwa w gminie i parafii.

[ochronki, oświata ludowa]

LXXXVI/60. *Chłop polski, Do młodzieży wiejskiej*, „Posiew” 1910, nr 35, s. 513.

List zawierający opinię na temat niemoralnego zachowania młodzieży wiejskiej – zadróści, zawiści, próżności, rozpasaniu podczas zabaw. Nauka i czytelnictwo sposobem na podniesienie poziomu zabaw młodzieży i ochronę przez demoralizację. Rola kółek w organizacji pożytecznych form spędzania czasu wolnego.

[aktywność młodzieży, oświata ludowa, oświata pozaszkolna]

LXXXVI/61. Zarząd Główny Tow. zupełnej wstrzemięźliwości od napojów alkoholowych „Przyszłość”, *Dla szczęścia przyszłych pokoleń !*, „Posiew” 1910, nr 37, s. 530.

Odezwa do rodziców w sprawie troski o trzeźwość dzieci. Konsekwencje alkoholizmu rodziców dla rozwoju dziecka, skutki używaniu alkoholu przez dzieci i młodzież.

[edukacja zdrowotna, wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/62. *Żyd – szkodnik w oświacie na wsi*, „Posiew” 1910, nr 37, s. 530–531.

Tekst przedrukowany z krakowskiego czasopisma „Postęp”, oskarżający społeczność żydowską na wsi o odrywanie ludu od oświaty, organizacji katolickich i spółdzielczych, demoralizowanie dzieci, podważanie autorytetu nauczycieli, księży. Apel o ograniczenie kontaktu z Żydami.

[oświata ludowa]

LXXXVI/63. „Pietrek Rolnik”, *Ze wsi do wsi*, „Posiew” 1910, nr 38, s. 549.

List zawierający odezwę do „zaraniarzy”, obwiniających księży, że pozwalają chłopom czytać tylko książki i gazety uważane za słuszne i ograniczają ich umysłowość. Ks. jako przewodnik parafian w zakresie doboru pożytecznej lektury i krzewiciel oświaty ludowej.

[czytelnictwo, oświata ludowa]

LXXXVI/64. W. Bielański, *Ze wsi Biskupie, pow. krasnostawski, par. Turobin*, „Posiew” 1910, nr 41, s. 586.

Korespondencja przedstawiająca problem niskiego poziomu oświaty we wsi. Opis ścieżki kształcenia chłopca, który staraniem ojca ukończył szkoły i zdał maturę, a wracając na wakacje, przekazywał znajomym zdobytą wiedzę.

[aktywność młodzieży, oświata ludowa]

LXXXVI/65. W. Michułka, *O wielkim zadaniu szkół wyznaniowych*, „Posiew” 1910, nr 43, s. 602–603.

Przekonanie, że religia jest fundamentem oświaty. Postulat zakładania szkół parafialnych, uznanych za bardziej wartościowe od szkół publicznych. Apel o finansowanie szkół parafialnych.

[oświata ludowa, wychowanie religijne]

LXXXVI/66. *Złote reguły dla matek*, „Posiew” 1910, nr 44, s. 616.

13 reguł adresowanych do matek na temat metod wychowania moralnego i religijnego dzieci.

[macierzyństwo, metody wychowania, wychowanie moralne, wychowanie religijne]

LXXXVI/67. *Dobry i łatwy uczynek*, „Posiew” 1910, nr 44, dodatek „Dział społeczny i polityczny”, s. 1–2.

Popularyzowanie katolickich pism i gazet jako dobry uczynek chrześcijanina wobec Boga i społeczeństwa. Apel o nakłanianie sąsiadów i znajomych do abonowania i czytania czasopism.

[czytelnictwo, oświata pozaszkolna, wychowanie religijne]

LXXXVI/68. *List pasterki o prasie*, „Prawda” 1910, nr 45, s. 626–627.

Fragmety listu arcybiskupa z Pragi, Lva Skrbensky’ego, na temat prasy. Gazety katolickie jako źródło wiary i oświaty dla rodzin chrześcijańskich. Zadania gazet i konieczność doboru odpowiednich tytułów, ostrzeżenie przez niekatolickimi czasopismami, uznanymi za bezbożne.

[czytelnictwo, oświata pozaszkolna]

LXXXVI/69. *Wykłady w Liskowie*, „Posiew” 1910, nr 45, dodatek „Dział społeczny i polityczny”, s. 1–2.

Informacja o prowadzonych przez CTR comiesięcznych wykładach dla włościan. Zasady i koszty uczestnictwa w wykładach, plan wykładów, tematy i nazwiska wykładawców.

[edukacja zawodowa, oświata pozaszkolna]

LXXXVI/70. *O zakładanie ochron*, „Posiew” 1910, nr 47, s. 650–651.

Konsekwencje niewłaściwej opieki nad dziećmi wiejskimi. Informacje na temat ochronek wiejskich, celu, zakresu i wartości ich działalności opiekuńczo-wychowawczej. Instrukcja zakładania ochron oraz opis typów zajęć dla dzieci i metod ich prowadzenia. Konieczność starannego wyboru ochroniarek.

[ochronki]

LXXXVI/71. *Długie wieczory*, „Posiew” 1910, nr 47, dodatek „Dział społeczny i polityczny”, s. 1–2.

Postulat czytania i popularyzowania polskich książek i gazet w czasie wolnym od pracy. Korzyści płynące z czytelnictwa i znaczenie czytania dla wychowania dzieci, funkcjonowania rodziny, społeczeństwa, narodu. Apel o korzystanie z bibliotek i czytelni ludowych.

[czytelnictwo, oświata pozaszkolna]

LXXXVI/72. *Z piśmiennictwa*, „Posiew” 1910, nr 49, s. 676.

Opis książki Władysława Hozakowskiego *Żywoty świętych Pańskich* (Poznań 1908). Żywoty świętych jako popularna lektura rodzin włościańskich. Zachęcanie do zakupu najnowszej wersji żywotów, będących pomocą w wychowaniu religijnym dzieci.

[wychowanie religijne]

LXXXVI/73. L. Tub., *Szkola gospodarska w Maciejowicach*, „Posiew” 1910, nr 49, dodatek „Dział społeczno-polityczny”, s. 1–2.

Informacja o działającej w Maciejowicach pod egidą Związku Katolickiego ochronce dla dzieci oraz sali zajęciowej dla dziewcząt, organizującej kursy zawodowe. Wykaz kursów, czas ich trwania i wysokość opłat za uczestnictwo. Zapowiedź otwarcia internatu.

[edukacja zawodowa, edukacja dziewcząt i kobiet]

LXXXVI/74. *Emerytura dla nauczycieli ludowych*, „Posiew” 1911, nr 1, s. 3–4.

Kwestia zabezpieczenia finansowego na starość dla nauczycieli ludowych. Rozporządzenie o Kasie Emerytalnej, jej organizacja i cele.

[nauczyciel/pedagog, oświata ludowa]

LXXXVI/75. M.B., *Co może gorliwy kapłan? (Stow. św. Zyty w Kielcach)*, „Posiew” 1911, nr 3, s. 34–35.

Charakterystyka powstałego z inicjatywy ks. Bronisława Obuchowicza w 1907 r. Stowarzyszenia Sług Katolickich pw. Św. Zyty w Kielcach, mającego na celu udzielanie opieki materialnej i moralnej służącym. Opis form działalności stowarzyszenia, które prowadziło m.in. bibliotekę, bezpłatne kursy dla analfabetek, szkołę kucharek i prasowaczek, salę odczytową. Liczba korzystających.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa, oświata pozaszkolna]

LXXXVI/76. *Rady przedślubne*, „Posiew” 1911, nr 3, s. 38; nr 4, s. 52–53.

O istocie małżeństwa chrześcijańskiego. Zalecenia dla młodzieży przed zawarciem małżeństwa. Konieczność porady rodzicielskiej przed wyborem współmałżonka. Apel do rodziców, by nie przymuszali dzieci wbrew ich woli do małżeństwa z wybraną przez siebie osobą.

[przemoc wobec dzieci i młodzieży, wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/77. *Przykład*, „Posiew” 1911, nr 5, s. 67.

Uwagi na temat znaczenia zachowania rodziców w obecności dzieci. Przykład własny rodziców i atmosfera życia rodzinnego jako istotne czynniki rozwoju i wychowania dzieci.

[wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/78. *Choroba angielska u dzieci*, „Posiew” 1911, nr 5, s. 70.

O objawach i przyczynach krzywicy u dzieci oraz konieczności jej leczenia.

[edukacja zdrowotna, zdrowie i higiena]

LXXXVI/79. *Chwalebna rocznica*, „Posiew” 1911, nr 8, s. 115.

Tekst z okazji 250. rocznicy ukazania się pierwszej polskiej gazety, „Merukuriusza Polskiego”. Niskie zainteresowanie gazetami ludowymi na wsiach. Postulat zachęcania do prężności i czytania prasy, jej znaczenie dla podniesienia poziomu oświaty i kultury.

[czytelność, oświata pozaszkolna]

LXXXVI/80. Józef Kubaj, *Z Wysokiego. W długie zimowe wieczory*, „Posiew” 1911, nr 8, s. 123–124.

List na temat wartości organizowania zimą w domach głośnego czytania książek i prasy, opowiadania bajek i historii. Rola domu rodzinnego w rozbudzaniu zamilowania dzieci

i młodzieży do książek i nauki, wpajania podstawowej wiedzy o świecie. Katechizm jako książka obowiązkowa dla każdego dziecka, powinności matki w zakresie jego nauczania.

[wychowanie religijne, wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/81. „Anioł Stróż”, „Posiew” 1911, nr 9, s. 130.

Informacja o nowym pisemku dla dzieci „Anioł Stróż”, który zastąpił publikowany wcześniej na łamach „Posiewu” dodatek „Ziarnka Posiewu”. Zachęcanie do prenumeraty pisemka i korzyści z jego czytania dla szerzenia nauki i wiary.

[czytelnictwo, oświata pozaszkolna]

LXXXVI/82. *Zdrowie w zimie*, „Posiew” 1911, nr 9, s. 130–131.

Porady dotyczące unikania przegrzewania i przeziębienia w zimie. Konieczność hartowania dzieci i młodzieży jako czynnik zachowania zdrowia.

[zdrowie i higiena]

LXXXVI/83. *Matka*, „Posiew” 1911, nr 9, s. 137.

O roli matki w wychowaniu religijnym dziecka. Zadania i powinności matki-chrześcijanki.

[macierzyństwo, wychowanie religijne]

LXXXVI/84. *Złote reguły dla matek*, „Posiew” 1911, nr 10, s. 154.

13 reguł adresowanych do matek, dotyczących metod wychowania moralnego i religijnego dzieci.

[macierzyństwo, metody wychowania, wychowanie moralne, wychowanie religijne]

LXXXVI/85. *Związek Stowarzyszeń Spożywczych*, „Posiew” 1911, nr 11, s. 165–166.

Informacja o powstaniu Związku Stowarzyszeń Spożywczych. Statutowe cele i prawa Związku, w tym cele oświatowe – organizacja odczytów, kursów, konferencji, wystaw.

[oświata pozaszkolna]

LXXXVI/86. *Męstwo i cierpliwość w życiu kobiety [z Listów o wychowaniu Klemeny Hoffmanowej]*, „Posiew” 1911, nr 11, s. 169.

O konieczności zwrócenia uwagi matek na kształtowanie u córek męstwa i cierpliwości. Metody wychowania dziewcząt.

[edukacja dziewcząt i kobiet]

LXXXVI/87. G.N., *O szkarlatynie*, „Posiew” 1911, nr 11, s. 169–170.

Porady dla matek na temat ochrony dzieci przed szkarlatyną. Istoty i następstwa choroby, objawy, możliwości zakażenia. Sposoby pielęgnacji dziecka chorego.

[zdrowie i higiena]

LXXXVI/88. *Dbałość niewiasty o szczęście w rodzinie*, „Posiew” 1911, nr 13, s. 201.

Kobieta – matka, żona i gospodyni – jako patronka domowego ogniska. Jej powinności w rodzinie i wychowaniu dzieci.

[macierzyństwo, wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/89. Leon Domeyko, *O wychowywaniu dzieci*, „Posiew” 1911, nr 13, s. 201–202.

Powinności wychowawcze rodziców od momentu narodzin dziecka. Metody wychowania religijnego i moralnego w rodzinie (nauka pacierza, wspólna modlitwa, opowiadanie historii świętej, przyzwyczajanie do posłuszeństwa, zwalczanie kłamstwa). Stosunek rodziców do dziecka. Rodzaje kar i zasady ich stosowania.

[metody wychowania, wychowanie moralne, wychowanie religijne]

LXXXVI/90. *Gazety i ich znaczenie*, „Posiew” 1911, nr 14, s. 210–211.

Przedruk tekstu z „Gazety Ostrowskiej”. Prasa jako istotny czynnik oświaty ludowej. Zasługi prasy ludowej w zakresie szerzenia mowy ojczystej, religijności, edukacji i rozrywki. Postulat czytania prasy przez wszystkich, także kobiety i dzieci.

[czytelność, oświata pozaszkolna]

LXXXVI/91. J.K., *Wychowujmy się*, „Posiew” 1911, nr 14, s. 213–214.

O istocie wychowania, jego wymiarze religijnym, moralnym, fizycznym. Znaczenie samowychowania. Różnica między pozornym i powierzchownym wychowaniem a rzeczywistym dążeniem do doskonalenia charakteru i postaw.

[samokształcenie/samowychowanie, wychowanie moralne]

LXXXVI/92. *Cudza własność. Z książki: „Dom rodzinny”*, „Posiew” 1911, nr 14, s. 217; nr 15, s. 233.

O konieczności poważnego traktowania przez rodziców nawet najmniejszych przejawów przywłaszczania sobie przez dzieci cudzej własności. Przykład rodziców i jego znaczenie dla kształtowania właściwych postaw dzieci. Propozycja samodzielnej hodowli przez dzieci owoców, warzyw i kwiatów, dla budzenia szacunku dla pracy swojej i cudzej.

[wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/93. Władysław Kasperski, *Z Pawłowic*, „Posiew” 1911, nr 15, s. 235–236.

Korespondencja zawierająca refleksje o systematycznym polepszeniu się sytuacji oświatowej na wsi. Zepsucie moralne młodzieży i jego przyczyny. Krytyka rodziców folgujących niewłaściwym zachowaniom młodzieży. Przykład rodziców podstawą wychowania. Problem rozpijania dzieci i młodzieży.

[wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/94. *Uprzejmość w obcowaniu z innymi*, „Posiew” 1911, nr 17, s. 265–266.

Ogłada towarzyska, grzeczność, szczerłość i ich przejawy w codziennym życiu. Konieczność i sposoby zaszczepiania w dzieciach tych cech od najmłodszych lat. Rola przykładu rodziców.

[wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/95. *Wiara i pobożność dzieci*, „Posiew” 1911, nr 18, s. 275–276.

Nowe zasady przystępowania do Pierwszej Komunii Świętej na mocy Dekretu Kongregacji z 8 sierpnia 1910 r., zatwierdzonego przez papieża Piusa X, o wcześniejszym jej przyjmowaniu. Przedruk tekstu z „Przeglądu Diecezjalnego Kieleckiego” o zastosowaniu tego dekretu w jednej z parafii. Przygotowania do przyjęcia Komunii.

[wychowanie religijne]

LXXXVI/96. *Czystość i porządek*, „Posiew” 1911, nr 19, s. 298.

Czystość i porządek jako czynniki zdrowia. Konieczność wpajania troski o czystość i porządek od najmłodszych lat, bez względu na stan społeczny.

[edukacja zdrowotna, zdrowie i higiena]

LXXXVI/97. *Pierwsza Komunia święta małych murzynków*, „Posiew” 1911, nr 20, s. 310.

Relacja z uroczystości Pierwszej Komunii Świętej w miejscowości Huilla w Afryce, zorganizowanej przez misjonarzy katolickich.

[wychowanie religijne]

LXXXVI/98. W. Michulka, *Niebezpieczeństwo*, „Posiew” 1911, nr 20, s. 313–314.

O nieodpowiedzialnym zwyczaju częstowania dzieci trunkami przez rodziców. Postulat wychowania dzieci w trzeźwości.

[edukacja zdrowotna]

LXXXVI/99. *Towarzystwo popierania przemysłu ludowego*, „Posiew” 1911, nr 21, s. 323–324.

Odezwa dr. Karola Benniego, prezesa TPPL. Cele TPPL i środki do ich realizacji, w tym kształcenia w szkołach zawodowych instruktorów, mających szerzyć wiedzę fachową wśród ludu. Wykaz szkół, koszty nauki.

[edukacja zawodowa]

LXXXVI/100. Karol Obolewicz, *Jak strzedz dzieci od nieszczęśliwych wypadków*, „Posiew” 1911, nr 21, s. 329–330.

Przedruk tekstu z czasopisma „Przyjaciel”. Opis sytuacji i wypadków mogących zagrażać bezpieczeństwu, zdrowiu i życiu małych dzieci. Porady i przestrogi dla rodziców.

[opieka]

LXXXVI/101. Posiewianin, *Z Grójeckiego*, „Posiew” 1911, nr 21, s. 332.

List mówiący o problemie bójek i demoralizacji młodzieży wiejskiej. Uwagi o analfabetyzmie, spowodowanym brakiem we wsi biblioteki, czytelnicy, ochronki.

[aktywność młodzieży, oświata ludowa]

LXXXVI/102. W.G., *Rodzicom ku rozwadze*, „Posiew” 1911, nr 22, s. 346.

O braku dozoru nad dziećmi w czasie pasionki i grożących im niebezpieczeństwach zdrowotnych i moralnych. Konieczność przerywania nauki w szkole na czas pasania bydła i drobiu. Apel do rodziców o ograniczenie takich zajęć dzieci.

[opieka]

LXXXVI/103. Stefan Woźnicki, *Wiek młodości*, „Posiew” 1911, nr 23, s. 355.

O dwóch grupach „młodzieży złotej XX w.”. Uznanie dla młodzieży mającej potrzebę odpowiedzialności za sprawy kraju, krytyka młodzieży obojętnej na sprawy społeczne i religijne. Opinia, że źródłem demoralizacji młodzieży są książki i prasa, publikowane, propagowane i kolportowane przez żydowskich wydawców i księgarzy oraz „bezwyznaniowców”.

[aktywność młodzieży]

LXXXVI/104. Franciszek Jończyk, *Z parafii Zagnańskiej*, „Posiew” 1911, nr 23, s. 364.

List w sprawie ciemnoty w parafii zagnańskiej. Niewielka liczba abonowanej prasy i jej tytuły. Pijaństwo i demoralizacja młodzieży, zachęcanej przez rodziców do stosowania używek. Brak szkoły i niechęć chłopów do nauki dzieci, odciągającej je od pracy i pasionki.

[oświata ludowa, oświata pozaszkolna]

LXXXVI/105. *Szczęście w rodzinie*, „Posiew” 1911, nr 24, s. 377–378.

O szczęśliwym, zgodnym, dostatnim życiu rodzinnym i jego warunkach (m.in. brak pijaństwa, kłótni, wspólne spędzanie czasu, czytelnictwo prasy i książek, religijność). Szczególna rola matki, żony i gospodyni w budowaniu rodzinnego szczęścia.

[rodzina, wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/106. *Jak najłatwiej założyć Związek Katolicki?*, „Posiew” 1911, nr 25, s. 386–387.

Wskazówki organizacyjne dotyczące założenia Związku Katolickiego na wsi. Cele jego działalności, w tym zadania oświatowe: popularyzacja prasy katolickiej, zakładanie czytelnicy, kółek trzeźwości, organizowanie odczytów i pogadanek.

[biblioteki i czytelnicy, oświata ludowa, oświata pozaszkolna]

LXXXVI/107. *Co mówią w Warszawie o teatrze włościańskim*, „Posiew” 1911, nr 25, s. 392.

Włościańskie teatry amatorskie prowadzone w domach ludowych jako źródło wartościowej rozrywki. Cele organizowania teatrów, w tym podnoszenie poziomu oświaty. Krytyka wyjazdów teatrów wiejskich do miast z przedstawieniami.

[oświata ludowa, oświata pozaszkolna]

LXXXVI/108. *Dobre zachowanie się matek*, „Posiew” 1911, nr 26, s. 412.

O obowiązku matki w zakresie zaszczepiania w dzieciach uprzejmości w obcowaniu z ludźmi i wdrażania ich przez własny przykład do kulturalnego sposobu bycia.

[wychowanie moralne]

LXXXVI/109. *Wystawa przyrodniczo-etnograficzna w Pabianicach*, „Posiew” 1911, nr 26, s. 425.

O planach organizacji Wystawy Przyrodniczo-Etnograficznej w Pabianicach. Działy wystawy i metody prezentowania wiedzy – pogadanki, odczyty ilustrowane nikinącymi obrazami. Apel o nadsyłanie okazów na wystawę.

[oświata ludowa, oświata pozaszkolna]

LXXXVI/110. Ks. L. Przewodnik Katolicki, *Brońmy ojców naszej wiary*, „Posiew” 1911, nr 27, s. 426–427.

O pobożności ludu włościańskiego. Konieczność uzupełniania wychowania religijnego w domach rodzinnych z powodu niskiego poziomu nauki religii w szkołach. Krytyka rodzin niespełniających tego obowiązku. Przyczyny odchodzenia młodzieży od religii i sposoby zapobiegania tej praktyce. Rodzina szkołą religijności i wiary.

[wychowanie religijne, wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/111. *Kursy rolnicze*, „Posiew” 1911, nr 27, s. 431–432.

Informacja o pięcioletnich kursach przemysłowo-rolniczych przy Muzeum Przemysłu i Rolnictwa w Warszawie, przeznaczonych dla osób obojga płci powyżej 16. roku życia. Czas trwania kursów, przedmioty, liczba słuchaczy. Dla osób nieposiadających dostatecznego ogólnego przygotowania przewidziano otwarcie klasy przygotowawczej.

[edukacja zawodowa]

LXXXVI/112. *Uprzejmość dziecka*, „Posiew” 1911, nr 27, s. 435.

O potrzebie i sposobach wychowania dziecka, aby w późniejszym życiu odznaczało się grzecznością w towarzystwie.

[wychowanie moralne]

LXXXVI/113. *O obowiązkach rodziców względem dzieci*, „Posiew” 1911, nr 28, s. 457–458.

Miłość rodzicielska najdonioślejszym obowiązkiem rodziców. Znaczenie wychowania religijnego. Zepsucie młodzieży jako efekt nieroztropnego wychowania w domu rodzicielskim.

[wychowanie moralne, wychowanie religijne, wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/114. *Słońce domu rodzinnego*, „Posiew” 1911, nr 30, s. 489.

Rola dobrej, pobożnej i mądrej matki w życiu rodzinnym. Konsekwencje wychowania dziecka przez matkę odznaczającą się takimi cechami. Przykłady matek sławnych ludzi.

[macierzyństwo, wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/115. Michał Łakomy, *Z Łączek*, „Posiew” 1911, nr 30, s. 492.

List zawierający opis wsi Łączki, w tym informacje o lokalnym proboszczu, który szerzy oświatę, rozprowadza prasę katolicką, zachęca do czytania książek i gazet. Sprawa niewłaściwego religijnego i moralnego wychowania dzieci przez rodziców i jego konsekwencje. Apel, by zatroszczyć się o wychowanie religijne i podnosić poziom oświaty na wsi poprzez czytelnictwo.

[czytelnictwo, oświata pozaszkolna, wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/116. *Owocna praca wśród ludu*, „Posiew” 1911, nr 31, s. 501.

Informacja o jubileuszu 25-lecia kapłaństwa ks. Antoniego Tyczyńskiego w Albigowej w Galicji. Opis jego działalności na rzecz podniesienia poziomu oświaty ludowej, w tym organizacji wykładów popularnych, zakładania szkółek zimowych oraz szkoły gospodarskiej dla dziewcząt.

[oświata ludowa, edukacja zawodowa]

LXXXVI/117. *Trucizna*, „Posiew” 1911, nr 31, s. 505–506.

O szkodliwym działaniu alkoholu na zdrowie dziecka. Przestroga przed cukierkami i lekami zawierającymi alkohol. Zalecenia dotyczące spożywania przez dzieci chleba i owoców.

[zdrowie i higiena]

LXXXVI/118. *Prawdziwa wieśniaczka*, „Posiew” 1911, nr 32, s. 521.

O wychowaniu dziewcząt na wsi, które w przeciwieństwie do miejskich rówieśniczek dorastają w kontakcie z przyrodą i uczą się zajęć domowych i gospodarczych, towarzysząc matce w ich wykonywaniu. Opinie o korzystnym wpływie życia na wsi na zdrowie i pogodę ducha.

[edukacja dziewcząt i kobiet]

LXXXVI/119. *Jak w lecie zapobiegać chorobom*, „Posiew” 1911, nr 32, s. 521–522.

Wskazówki dla matek i gospodyń w zakresie higienicznego trybu życia. Konieczność przyzwyczajania dzieci do częstego mycia. Zalecenia kąpeli w rzekach lub stawach pod opieką starszych, by zapobiegać nieszczęśliwym wypadkom.

[edukacja zdrowotna, zdrowie i higiena]

LXXXVI/120. Kólkowiec, *Z Włocławka*, „Posiew” 1911, nr 32, s. 524.

List przedstawiający powołanie Włocławskiego Kółka Rolniczego Parafii Włocławskiej, nazwanego „szkołą dla dorosłych”, kształcącej zawodowo. Przebieg uroczystości, wygłoszone pogadanki. Zachęta do wstępowania włocławian do koła, warunki członkostwa.

[edukacja zawodowa, oświata pozaszkolna]

LXXXVI/121. *Budujemy domy ludowe*, „Posiew” 1911, nr 33, s. 531.

O konieczności pożytecznego odpoczynku po ciężkiej pracy rolniczej. Postulat budowy domów ludowych, będących alternatywą dla karczm. Cele ich działalności, w tym zadania oświatowe. Dom ludowy jako miejsce dla czytelników, pogadanek, odczytów, obchodów.

[oświata ludowa, oświata pozaszkolna]

LXXXVI/122. *Towarzystwo gniazd sierocych*, „Posiew” 1911, nr 33, s. 534.

Informacja o zalegalizowaniu w Warszawie nowej instytucji społeczno-wychowawczej – TGS. Ich istota, cele i zasady ich funkcjonowania.

[opieka]

LXXXVI/123. *Przykład rodziców*, „Posiew” 1911, nr 33, s. 537.

Przykład rodziców i atmosfera życia rodzinnego jako istotne czynniki rozwoju i wychowania dzieci.

[wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/124. *Oświecicielka maluczkich*, „Posiew” 1911, nr 34, s. 550.

Przedruk tekstu autorstwa Werytusa z czasopisma „Rola”, poświęconego sylwetce zmarłej nauczycielki Wandy Malaczewskiej, która codziennie nieodpłatnie uczyła ubogie dzieci warszawskie oraz wiejskie.

[analfabetyzm, nauczyciel/pedagog]

LXXXVI/125. *Zapał i silna wola*, „Posiew” 1911, nr 34, s. 553.

Znaczenie kształtowania wytrwałości i niezłomności. Działalność Anglika Josepha Lancastera, założyciela szkoły ludowej i współtwórcy metody wzajemnego nauczania, jako przejaw postawy społecznej i konsekwencji w działaniu.

[wychowanie moralne]

LXXXVI/126. *Na co mamy uczyć dzieci?*, „Posiew” 1911, nr 35, s. 569; nr 36, s. 585.

O niechęci i niezrozumieniu przez rodziców, głównie matki, potrzeb szkolnego kształcenia dzieci. Apel, by zatroszczyć się o edukację, zarówno chłopców, jak i dziewcząt. O konieczności kształcenia dzieci wiejskich nie tylko w profesjach rolniczych, ale także zawodach kupieckich, rzemieślniczych i przemysłowych.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa, oświata ludowa]

LXXXVI/127. *Ostrzeżenie przed pijaństwem*, „Posiew” 1911, nr 36, s. 579–580.

Treść ogłoszeń, rozwieszanych w galicyjskich wsiach w ramach zwalczania alkoholizmu. 20 argumentów dowodzących szkodliwości wódki, w tym o jej zgubnym wpływie na życie rodzinne i wychowanie dzieci.

[wychowanie moralne, zdrowie i higiena]

LXXXVI/128. *Szkoły dla dziewcząt wiejskich*, „Posiew” 1911, nr 36, s. 582.

Zapowiedź otwarcia dwóch szkół dla dziewcząt – w Woli Grzybowskiej pod Warszawą, kształcącej ochraniarki i nauczycielki rzemiosł, oraz szkoły gospodyń wiejskich w Niegardowie pod Słomnikami w guberni kieleckiej. Zasady przyjęcia do szkoły, czas trwania i koszty nauki.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

LXXXVI/129. *Piekło dziecięce*, „Posiew” 1911, nr 37, s. 598.

Informacje o pracy zarobkowej dzieci w Stanach Zjednoczonych w fabrykach, kopalniach i warsztatach. Warunki pracy i ich konsekwencje dla zdrowia dzieci. Problem analfabetyzmu i niedostatków edukacji.

[przemoc wobec dzieci i młodzieży]

LXXXVI/130. *Wyższy kurs gospodarstwa domowego i wiejskiego*, „Posiew” 1911, nr 37, s. 598.

O rosnącej liczbie szkół gospodarstwa wiejskiego dla dziewcząt wiejskich i potrzebie dobrze przygotowanych instruktorek do ich prowadzenia. Informacja o szkole instruktorek w Galicji.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

LXXXVI/131. *Dzielny kapłan*, „Posiew” 1911, nr 38, s. 611–612.

O zorganizowaniu przez ks. dr. Franciszka Gołbę z Krakowa gospodarstwa wiejskiego dla uczniów gimnazjalnych, zwanego „polem grunwaldzkim”. Działy gospodarstwa, cele jego funkcjonowania, bursa, koszty utrzymania.

[aktywność młodzieży, edukacja zawodowa, edukacja zdrowotna]

LXXXVI/132. M.G., *Bezmyślność*, „Posiew” 1911, nr 38, s. 617.

Refleksje na temat konieczności wychowania dzieci na ludzi myślących. O szkodliwości bezmyślności, rozumianej jako brak rozważy i namysłu oraz dokładności w pracy.

[wychowanie moralne]

LXXXVI/133. *Odpoczynek niedzielny w domu rodzinnym*, „Posiew” 1911, nr 39, s. 633.

Powinności matki i gospodyni w organizacji niedzielnego odpoczynku dla całej rodziny – m.in. wspólne posiłki, msza święta, przechadzka lub dalsza wycieczka, zabawy młodzieży.

[macierzyństwo, wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/134. *Słowo do kobiet*, „Posiew” 1911, nr 39, s. 633–634.

O wychowawczych powinnościach matek, obowiązku przyzwyczajania dzieci do postępowania moralnego, wykonywania prac domowych, karcenia za złe uczynki.

[macierzyństwo, wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/135. *Kółka gospodyń wiejskich*, „Posiew” 1911, nr 40, s. 649.

Konieczność odpowiedniego wykształcenia gospodyń wiejskich w zakresie umiejętności gospodarskich i macierzyńskich. Powinności wychowawcze matki. Cele oświatowe kółek gospodyń wiejskich i ich organizacja.

[edukacja dziewcząt i kobiet, macierzyństwo, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

LXXXVI/136. *List w sprawie wychowania dzieci wiejskich*, „Posiew” 1911, nr 40, s. 649–650.

O specyfice opieki nad dziećmi wiejskimi i problemie braku troski rodziców o dawanie dobrego przykładu własnym postępowaniem. Zepsucie moralne dzieci i młodzieży i jego przejawy.

[opieka, wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/137. *Gazety katolickie*, „Posiew” 1911, nr 41, s. 658–659.

O potrzebie propagowania gazet katolickich wśród ludu. Znaczenie prasy w zapobieganiu bezbożności.

[czytelnictwo, wychowanie religijne]

LXXXVI/138. G.W., *Miłość rodzicielska*, „Posiew” 1911, nr 41, s. 665.

Uwagi na temat złego rozumienia przez matki wiejskie miłości do dziecka. Krytyka nadmiernej pieczy i czułości oraz zaniedbywania wychowania moralnego i duchowości.

[macierzyństwo, wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/139. *Dlaczego myć się należy?*, „Posiew” 1911, nr 41, s. 666.

Zdrowotne znaczenie codziennego mycia się i dbania przez matki o regularne kąpiele dzieci.
[zdrowie i higiena]

LXXXVI/140. *Zupa*, „Posiew” 1911, nr 41, s. 666.

Zalecenia dietetyczne dla matek w zakresie żywienia niemowląt i dzieci. Rodzaje pożywnych zup dla młodszych i starszych dzieci.
[zdrowie i higiena]

LXXXVI/141. *Czytajmy!*, „Posiew” 1911, nr 42, s. 681.

O obowiązkach rodziców dotyczących uczenia dzieci czytania i pisania oraz zachęcania do lektury poprzez organizowanie w domach głośnego czytania książek i dyskusowania na ich temat.
[czytelnictwo, wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/142. *Posiewianka, Wystawa w Garwolinie*, „Posiew” 1911, nr 43, s. 694.

Sprawozdanie z wystawy zorganizowanej przez garwolińskie rolnicze koło okręgowe, na której prezentowano m.in. prace wykonane przez uczennice sali zajęciowej w Maciejowicach.
[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa]

LXXXVI/143. *Kilka słów o oszczędności*, „Posiew” 1911, nr 43, s. 698.

Wychowanie domowe jako najlepsza szkoła oszczędności. Przykład rodziców i jego znaczenie w kształtowaniu tej umiejętności. Oszczędność kobiet warunkiem dobrobytu rodziny.
[wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/144. T.J., *Wróg domowy*, „Posiew” 1911, nr 44, s. 766–767; nr 45, s. 722–723.

O dobrych i złych książkach oraz zasadach wyboru właściwych lektur. Przestroga przed powieściami kryminalnymi i romansami. Rola duchowieństwa w doborze dobrych książek.
[czytelnictwo, oświata pozaszkolna]

LXXXVI/145. *Na zimowe wieczory*, „Posiew” 1911, nr 44, s. 710; nr 45, s. 736; nr 46, s. 752; nr 47, s. 768; nr 48, s. 784; nr 49, s. 800.

O zajmowaniu długich, zimowych wieczorów pożyteczną lekturą. Tytuły, koszty i sprzedaż wysyłkowa polecanych książek.
[czytelnictwo, oświata pozaszkolna]

LXXXVI/146. M.G., *Zdrowie duszy*, „Posiew” 1911, nr 44, s. 713.

O dbaniu w środowisku rodziny nie tylko o higienę ciała dziecka, ale także o jego duchowy dobrostan. Atmosfera i obyczaje w rodzinie jako czynniki kształtujące postawę dziecka.

[wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/147. Podlasianka, *O potrzebie nauki i zachęty do dobrego*, „Posiew” 1911, nr 45, s. 749–750.

O roli kobiet w życiu rodziny, społeczeństwa i narodu. Znaczenie gazet, książek, pogadanek, kółek kobiecych w zdobywaniu wiedzy potrzebnej kobiecie w pełnieniu ról rodzinnych.

[edukacja dziewcząt i kobiet]

LXXXVI/148. *Prawdomówność*, „Posiew” 1911, nr 47, s. 761.

Konieczność kształtowania w dziecku przez rodziców poczucia prawdy i błędy popełniane w tym zakresie. Metody wpajania prawdomówności. Zasady stosowania kar fizycznych.

[metody wychowania, wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/149. Władysław Żalas, *Z warszawskiego*, „Posiew” 1911, nr 47, s. 763–764.

Korespondencja zawierająca wykaz „dobrych i nieszkodliwych” książek. Zalecenie, by wskazane pozycje znalazły się w czytelniach ludowych.

[biblioteki i czytelnie, czytelnictwo]

LXXXVI/150. *Co robić w długie wieczory?*, „Posiew” 1911, nr 48, s. 770–771.

Czytanie jako pożyteczne zajęcie na długie wieczory. Głośne czytanie gazet i książek w kółku rodzinnym. Apel do kobiet o pilnowanie regularności głośnego czytania.

[czytelnictwo, wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/151. *Walczmy ze złymi gazetami*, „Posiew” 1911, nr 49, s. 786–787.

Obowiązek katolika – popieranie gazet katolickich. O uznanych za złe książkach, prasie, drukach, odezwach, które są źródłem zgorszenia, podkopują powagę i wychowawczą rolę rodziców. Postulat bojkotowania i zwalczania złej prasy.

[czytelnictwo]

LXXXVI/152. Jan Ostroga, *Matki – na bój z alkoholem!*, „Posiew” 1911, nr 49, s. 793–794.

Rady i uwagi dla matek w zakresie ochrony dzieci przed alkoholizmem. O obowiązku dawania dzieciom dobrego przykładu przez matki, które powinny unikać alkoholu i czuwać nad abstynencją dzieci. Szkodliwy wpływ alkoholu na zdrowie i moralność młodzieży.

[edukacja zdrowotna]

LXXXVI/153. Podlasianka, *Kilka słów do kobiet przy rozpoczęciu roku nowego*, „Posiew” 1912, nr 1, s. 9.

Rola kobiety jako gospodyni domu i matki w wychowaniu dzieci oraz w budowaniu dobrego klimatu w rodzinie. Znaczenie lektury odpowiednich książek i gazet, które dostarczają wiedzy na temat właściwego wypełniania obowiązków rodzinnych.

[czytelnictwo, wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/154. M.G., *Milczenie*, „Posiew” 1912, nr 1, s. 9–10.

Uwagi na temat uczenia dzieci powściągliwości w wypowiadaniu się, uznanej za niezbędną warunek dobrego wychowania. Rady, by przyzwyczajając, niekiedy nawet zmuszać dzieci do milczenia w sytuacjach, kiedy ich gadulstwo i niedyskrecja może stać się powodem zakłopotania rodziców lub gości.

[wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/155. A[ntoni] Brykczyński, *Związek katolicki jako niewyzyskana placówka społeczna*, „Posiew” 1912, nr 3, s. 35–36.

Zadania Związku Katolickiego w dziedzinie kultury, edukacji, religii i gospodarki. Jego rola w zakładaniu domów ludowych, klubów katolickich, walce w alkoholizmem, hazardem etc. Oskarżenia wobec Żydów o szerzenie niewiary, demoralizowanie i rozpijanie ludności. Działacze wyróżniający się oddaniem pracy społecznej – Antoni Osuchowski, dr Karol Benni, dr Stanisław Markiewicz.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

LXXXVI/156. *List pasterski o Komunii św. dzieci*, „Posiew” 1912, nr 3, s. 36.

Informacje na temat wytycznych dotyczących zasad przygotowania dzieci do przystąpienia do sakramentu komunii i spowiedzi.

[wychowanie religijne]

LXXXVI/157. Przew. Kat. X.W.N., *Spokój domowy*, „Posiew” 1912, nr 3, s. 41.

Znaczenie zgody i miłości między małżonkami dla tworzenia dobrej atmosfery w rodzinie i właściwego wychowania dzieci. Opinia, że częstą przyczyną konfliktów w rodzinie jest kłótność, gadatliwość i upór kobiet.

[wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/158. *W kółku rodzinnym*, „Posiew” 1912, nr 4, s. 57.

O wychowaniu małego dziecka przez matki, które przy okazji wykonywania codziennych prac w naturalny sposób reagują i korygują niepożądane formy postępowania. Zalecenie, by starsze dzieci matka angażowała do prac w domu i ogródku.

[wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/159. *Zgoda rodzinna*, „Posiew” 1912, nr 6, s. 89.

Podkreślenie znaczenia zgody między rodzicami jako pierwszym warunkiem dobrego wychowania; potrzeba uświadomienia sobie przez rodziców, że ich postępowanie stanowi wzór zachowań dla dzieci.

[wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/160. *Nie ulegajcie dzieciom!*, „Posiew” 1912, nr 7, s. 105–106.

Negatywne następstwa nadmiernej wyrozumiałości rodziców w relacjach z dzieckiem. Przekonanie, że skutkiem tej postawy jest egoizm dzieci, sięganie po cudzą własność, skłonności samobójcze.

[wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/161. W.N., *O godności stanu małżeńskiego*, „Posiew” 1912, nr 12, s. 185.

Refleksje dotyczące powinności rodziców. Uznanie, że są oni wobec swych dzieci zastępcami Boga. O odpowiedzialności wobec Boga za wychowanie dzieci oraz obowiązku troski o kształtowanie postaw religijnych. Przestrogi przed karą dla złych rodziców w życiu pozagrobowym.

[wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/162. *Gdzie jest twoje dziecko*, „Posiew” 1912, nr 15, s. 233–234.

Refleksje na temat konsekwencji braku zainteresowania rodziców wychowaniem dzieci. Przekonanie, że niewłaściwe zachowanie dzieci jest rezultatem złego przykładu rodziców i niedostatecznego dozoru młodego pokolenia.

[wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/163. Adam Socha, *Do ojców i matek!*, „Posiew” 1912, nr 16, s. 249–250.

O konieczności troski rodziców o właściwe zachowanie, obyczaje, stroje dzieci. Przekonanie o potrzebie szczególnego kontrolowania dorastających córek, w tym form ich czasu wolnego oraz pracy zarobkowej.

[wychowanie moralne]

LXXXVI/164. Podlasianka, *Czyja wina?*, „Posiew” 1912, nr 17, s. 265; nr 18, s. 281.

Podkreślenie znaczenia odpowiedzialności rodziców za drobne kradzieże dzieci. Etyczny i religijny wymiar kradzież. O konieczności stosowania surowej kary wobec przywłaszczenia przez dziecko cudzej własności.

[kary i nagrody]

LXXXVI/165. *Wychowanie bez różgi*, „Posiew” 1912, nr 17, s. 265–266.

Omówienie konsekwencji odejścia od kar cielesnych w wychowaniu dzieci. Przekonanie, że rezygnacja z kar może prowadzić do egoizmu w okresie dorosłości oraz nieposzanowania norm społecznych i moralnych.

[kary i nagrody]

LXXXVI/166. S.T., *Miłość macierzyńska*, „Posiew” 1912, nr 25, s. 393.

Przekonanie, że nadmierne okazywanie dziecku miłości i czułości przez matkę oraz pobłażliwość negatywnie wpływa na charakter dziecka.

[wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/167. *Co rozumieć należy przez oświatę*, „Posiew” 1912, nr 26, s. 402–403.

Uwagi na temat istoty i znaczenia oświaty dla każdego człowieka, niezależnie od jego pochodzenia społecznego.

[oświata ludowa]

LXXXVI/168. *Nadzór rodziców nad dziećmi*, „Posiew” 1912, nr 26, s. 409.

Refleksje o konieczności działań rodziców w ramach kontrolowania dzieci, w tym ich kontaktów z innymi ludźmi oraz sprawdzania czytanych czasopism i książek.

[wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/169. *Sebastyanus, Karać dzieci czy nie?*, „Posiew” 1912, nr 26, s. 409–410.

O potrzebie interwencji ojca w sytuacjach wychowawczych, w których matka pozostaje bezradna, i zasadności stosowania przez niego właściwej kary.

[kary i nagrody, metody wychowania]

LXXXVI/170. A[ntoni] Brykczyński, *Czy należy unikać różgi w wychowaniu*, „Posiew” 1912, nr 27, s. 425.

Omówienie problemu kar cielesnych w wychowaniu dzieci. Teza, że przykłady z życia domowego i szkolnego przekonują, iż nie należy z nich całkowicie rezygnować. Opinia, że ten rodzaj oddziaływania jest pożyteczną, a często jedyną metodą korekty postępowania.

[kary i nagrody, metody wychowania]

LXXXVI/171. G.W., *Dzieło duchowego miłosierdzia*, „Posiew” 1912, nr 29, s. 450–451.

Uwagi na temat znaczenia czytelnictwa wśród dzieci i młodzieży. Apel o wspieranie prasy katolickiej, prenumerowanie jej i troskę o to, by czytali ją młodzi czytelnicy.

[czytelnictwo, samokształcenie/samowychowanie]

LXXXVI/172. P.K., *Dobry ojciec do swoich dzieci*, „Posiew” 1912, nr 29, s. 458.

Rady dotyczące właściwego postępowania w życiu, w formie wytycznych ojca dla dzieci. Troska o właściwe postępowanie moralne i zachowanie wiary jako szczególnie ważne cele życiowe.

[ojcostwo, wychowanie moralne]

LXXXVI/173. Leokadia Sadzak, *W sprawie wychowania dzieci*, „Posiew” 1912, nr 30, s. 473–474; nr 31, s. 489.

Znaczenie starannego wychowania dzieci przez rodziców w kontekście religijnym i moralnym. Miłość do Boga i bliźnich jako najważniejszy cel wychowania. Rola sakramentów w wychowaniu dziecka. Krytyka nadmiernie surowego traktowania dzieci, przy jednoczesnym dopuszczeniu kar cielesnych w szczególnych przypadkach.

[kary i nagrody, metody wychowania]

LXXXVI/174. Czytelnik z Podlasia, *Kilka uwag w kwestii wychowania*, „Posiew” 1912, nr 33, s. 521.

O znaczeniu rozpoznania potencjału dziecka i wychowaniu, które uwzględni indywidualne predyspozycje. O potrzebie chronienia dzieci przed złym wpływem otoczenia.

[metody wychowania, wychowanie moralne]

LXXXVI/175. *Z Podlasia*, „Posiew” 1912, nr 36, s. 571–572.

Krytyka niewłaściwych rozrywek młodzieży. Przekonanie o konieczności surowego traktowania młodzieży przez rodziców. O niewłaściwych obyczajach w czasie zabaw weselnych i ich demoralizującym wpływie na młodzież.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość]

LXXXVI/176. M. Pacoszyński, *Idźmy śladem anglików (Głos do młodzieży polskiej)*, „Posiew” 1912, nr 37, s. 582.

Apel o popieranie – wzorem angielskiej młodzieży – rodzimej wytwórczości. O potrzebie zaangażowania młodzieży w działalność stowarzyszeń wspierających polskie rzemiosło i handel.

[aktywność młodzieży]

LXXXVI/177. Leokadia Sadzak, *O względzie ludzkim*, „Posiew” 1912, nr 40, s. 634.

Uwagi na temat potrzeby dbałości o wychowanie młodzieży, wpajanie jej właściwych postaw i poglądów poprzez przykład rodziców, modlitwę, właściwą lekturę.

[wychowanie moralne]

LXXXVI/178. Bene, *Z Warszawy*, „Posiew” 1912, nr 40, s. 635–636.

Korespondencja zawierająca opis uroczystości w kościele św. Antoniego, podczas której ks. Siemiec udzielał dzieciom Pierwszej Komunii Świętej. Rola obrazów religijnych, broszur i prasy katolickiej w wychowaniu dzieci.

[wychowanie religijne]

LXXXVI/179. M. Floda [Adolf Małyszko], *Moje uwagi. Oświaty, oświaty i jeszcze raz oświaty!*, „Posiew” 1912, nr 41, s. 645–646.

Rola oświaty w ograniczaniu zabobonów i przesądów. Opis zabicia dziecka z powodu zabobonnych uprzedzeń. Uwagi na temat niskiego stanu oświaty w guberniach kowieńskiej, litewskiej, grodzieńskiej, mińskiej, mohylewskiej i witebskiej.

[oświata ludowa]

LXXXVI/180. *Praca oświatowa i społeczna zakonów w Austrii*, „Posiew” 1912, nr 43, s. 677–678.

Dane liczbowe i omówienie obszarów działalności opiekuńczej, wychowawczej, kształcącej i naukowej zakonów męskich i żeńskich w Austrii.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

LXXXVI/181. *Pomyślmy o piśmie i o czytaniu*, „Posiew” 1912, nr 44, s. 690–691.

Znaczenia troski o czytelnictwo jako środek samowychowania i samokształcenia. O potrzebie troski rodziców o rozwijanie czytania przez dzieci książek i prasy.

[czytelnictwo, samokształcenie/ samowychowanie]

LXXXVI/182. *Posyłajmy dzieci do szkoły*, „Posiew” 1912, nr 45, s. 706–707.

Refleksje na temat problemu obojętności rodziców wobec edukacji szkolnej ich dzieci. Brak wykształcenia jako przyczyna biedy i niezaradności życiowej. Apel do rodziców o posyłanie dzieci do szkoły, kupowanie im książek i zeszytów oraz zadbanie o kącik do nauki w domu.

[edukacja elementarna]

LXXXVI/183. „Niewiasta Katolicka”, *Dobry przykład*, „Posiew” 1912, nr 46, s. 729–730.

O roli matki w wychowaniu dzieci. Przykład postępowania matki jako podstawowy środek oddziaływania na dziecko.

[wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/184. *Dom rodzinny*, „Posiew” 1912, nr 49, s. 777.

Znaczenie domu rodzinnego w życiu dzieci i dorosłych. Wartość wspólnego czytania i rozmów. O potrzebie dbania przez kobiety o ład w domu oraz czystość dzieci.

[wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/185. Franciszek Jończyk, *Z parafii Zagnańskiej*, „Posiew” 1912, nr 49, s. 780.

Znaczenie czytelnictwa książek i prasy dla samokształcenia. O potrzebie oświaty młodzieży. Problem demoralizacji młodzieży. Opinia na temat szkodliwości pracy Polaków u żydowskich pracodawców.

[oświata ludowa, samokształcenie/samowychowanie]

LXXXVI/186. W.G., *Na progu nowego roku*, „Posiew” 1912, nr 52, s. 818–819.

O potrzebie troski o właściwe wychowanie młodego pokolenia. Krytyka emigracji zarobkowej młodzieży i braku przywiązania do tradycyjnych wartości.

[aktywność młodzieży, wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/187. *Tygodniowe kursy dla włościanek w Piotrkowie*, „Posiew” 1912, nr 52, s. 821–822.

Informacje na temat kursów dla włościanek, zorganizowanych przez gorzkowicko-piotrkowskie koło ziemianek. Propagowanie ochronek i troski matek o wychowanie dzieci i młodzieży, które zapobiega demoralizacji młodego pokolenia.

[macierzyństwo, wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/188. M. Floda [Adolf Małyшко], *Pisarz do młodzieży*, „Posiew” 1913, nr 1, s. 5.

Potrzeba krzewienia oświaty i propagowania czytelnictwa wśród niższych warstw społecznych. Krytyka pijaństwa i hazardu. Rola młodzieży w kształtowaniu postaw moralnych w społeczeństwie.

[czytelnictwo, samokształcenie/samowychowanie]

LXXXVI/189. Przyjaciół zdrowia, *O szkodliwości palenia tytoniu*, „Posiew” 1913, nr 3, s. 38.

Palenie tytoniu wśród młodzieży jako efekt postaw społecznych dorosłych i skutek szkodliwego towarzystwa uzależnionych. Skutki zdrowotne palenia tytoniu przez młodych ludzi.

[zdrowie i higiena]

LXXXVI/190. Stefania Tuchołkowa, *O cierpliwości w wychowaniu*, „Posiew” 1913, nr 4, s. 57.

Znaczenie cierpliwości i konsekwencji w wychowaniu. Metody karcenia dzieci.

[kary i nagrody, metody wychowania]

LXXXVI/191. „Dom rodzinny”, *Przykład*, „Posiew” 1913, nr 5, s. 73–74.

Znaczenie postaw moralnych rodziców i ich odpowiedzialność za właściwe wychowanie dzieci i młodzieży.

[wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/192. Katolik, *Niebezpieczeństwa wsi polskiej*, „Posiew” 1913, nr 10, s. 146.

Rola kólek i kursów rolniczych w propagowaniu czytelnictwa i oświaty ludowej. Krytyka antykościelnych książek i gazet. Demoralizacja młodzieży jako efekt edukacji, której nie towarzyszy wychowanie religijne.

[czytelnictwo, oświata ludowa, wychowanie religijne]

LXXXVI/193. Kalina, *Matka*, „Posiew” 1913, nr 10, s. 148–149.

Znaczenie poświęcenia matki, rozważania o naturze macierzyństwa. O zaniku więzi między matką a dziećmi. Rola matki w budowaniu moralności narodu.

[macierzyństwo, rodzina, wychowanie moralne]

LXXXVI/194. *Polki-katolicki*, „Posiew” 1913, nr 15, s. 228.

Sprawozdanie z wiecu w Bytomiu. Postanowienia uczestniczek wiecu dotyczące m.in. wychowania religijnego i patriotycznego oraz edukacji w języku narodowym.

[język i autonomia narodowa w edukacji, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LXXXVI/195. Andrzej Wilkos, *Z Warszawy*, „Posiew” 1913, nr 15, s. 235–236.

Korespondencja w sprawie czytelnictwa jako środka wychowania moralnego oraz edukacji religijnej dzieci i młodzieży. Rola młodzieży w tworzeniu przyszłości narodu.

[czytelnictwo, wychowanie religijne, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LXXXVI/196. *Stan naszego szkolnictwa*, „Posiew” 1913, nr 16, s. 242–244.

Krytyka braku skutecznej walki z analfabetyzmem. Analiza stanu oświaty ludowej. O prawie Żydów do edukacji domowej. Porównanie stanu oświaty u schyłku XIX i na początku XX w.

[analfabetyzm, dostęp do edukacji, polityka oświatowa]

LXXXVI/197. *Ochraniajmy ptaki*, „Posiew” 1913, nr 18, s. 275–276.

O znęcaniu się dzieci nad ptakami. Brak wrażliwości na cierpienie zwierząt jako przejaw niepokojących tendencji w rozwoju moralnym dziecka. Apel do rodziców, aby nie pozwalali na dręczenie słabszych istot, lecz wzmacniali w dzieciach troskliwość i litość.

[kontakt z przyrodą, wychowanie moralne]

LXXXVI/198. *Ogrodnictwo jako wychowawca*, „Posiew” 1913, nr 19, s. 294.

Brak zajęć i zainteresowań jako przyczyna demoralizacji dzieci i młodzieży. O wartości edukacji przyrodniczej w wychowaniu. Popularyzacja nauki ogrodnictwa wśród młodzieży jako narzędzie kształtowania postaw społecznych.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, kontakt z przyrodą, wychowanie przez pracę]

LXXXVI/199. St[anisław] Bassara, *Młodość*, „Posiew” 1913, nr 20, s. 306–307.

Przykłady niewłaściwych postaw i reakcji rodzicielskich prowadzących do demoralizacji dzieci i młodzieży. Znaczenie kształtowania u dzieci dobrych nawyków w wychowaniu moralnym.

[metody wychowania, wychowanie moralne]

LXXXVI/200. M. Pacoszyński, „*Wieś Lisków*”, „Posiew” 1913, nr 20, s. 308; nr 21, s. 326.

Przedstawienie książki Marii Moczydłowskiej *Wieś Lisków na podstawie wiadomości zebranych na miejscu* (Kalisz 1913; Warszawa 1913). Działalność społeczna ks. Wacława Bliźnińskiego w Liskowie. Rola duchownych, ziemian i inteligencji w popularyzacji czytelnictwa oraz zakładaniu spółdzielni, kółek rolniczych, zakładów rzemieślniczych, domów ludowych, bibliotek, ochronek.

[biblioteki i czytelnie, ochronki, oświata ludowa]

LXXXVI/201. Fr[anciszek] Nowakowski, *Gorzalka (alkohol) i tytoń dwie kłeski nasze*, „Posiew” 1913, nr 22, s. 340–341; nr 23, s. 362; nr 24, s. 370; nr 25, s. 387; nr 27, s. 422; nr 28, s. 438; nr 29, s. 450–451; nr 30, s. 466–467.

Brak oświaty jako przyczyna pijaństwa. O chorobach dzieci płodzonych pod wpływem alkoholu. Opis popadania w nałóg i szkodliwych skutków używania alkoholu i tytoniu – zdrowotnych, ekonomicznych i społecznych. Palenie tytoniu jako zagrożenie moralne i pożarowe. Krytyka zwyczaju podawania niewielkich ilości alkoholu dzieciom. Postulat zachowywania abstynencji. Autor uznaje młodzież za grupę szczególnie zagrożoną popadnięciem w nałogi.

[edukacja zdrowotna, zdrowie i higiena]

LXXXVI/202. Aniela Chmielińska, *Panowie Gospodarze! przeczytajcie to żonom waszym i wspólnie rozważcie*, „Posiew” 1913, nr 24, s. 372–373; nr 25, s. 387–388; nr 26, s. 404.

Rola czystości i higieny w wychowaniu dzieci. Słabo rozwinięte szkolnictwo i brak oświaty jako przyczyna brudu i chorób. Znaczenie kształtowania dobrych nawyków higienicznych u kobiet. Porady dotyczące pielęgnacji i żywienia chorujących dzieci, higieny osobistej oraz higieny gospodarstwa domowego, w tym zwalczania wszy, utrzymywania w czystości naczyń, budowania ustępów.

[choroby i śmiertelność dzieci, edukacja zdrowotna, zdrowie i higiena]

LXXXVI/203. Stanisław Kuć, *Z Seroczyzna (gub. siedlecka)*, „Posiew” 1913, nr 24, s. 380–381.

List zawierający postulaty zapewniania dzieciom dostępu do praktyk religijnych. Krytyka wyszukanych strojów. Pozostawianie małych dzieci bez opieki jako stwarzanie im okazji do kradzieży, podpaień, kontaktów z Żydami.

[wychowanie religijne, niedostosowanie społeczne i przestępczość]

LXXXVI/204. *Godność dziecka*, „Posiew” 1913, nr 25, s. 390.

Rola Kościoła w zakładaniu szkół, ochronek i szpitali. Znaczenie postaw religijnych matek w wychowaniu dzieci.

[macierzyństwo, opieka]

LXXXVI/205. *Trzydniowe kursy rolnicze w Żelechowie*, „Posiew” 1913, nr 27, s. 419–420.

Relacja z kursów rolniczych. Wykłady i odczyty na tematy rolnicze jako okazja do przekazywania wiedzy na temat zdrowia, higieny i pracy społecznej.

[oświata ludowa]

LXXXVI/206. *Przepisy o zachowaniu zdrowia dla ludności wiejskiej*, „Posiew” 1913, nr 29, s. 452; nr 30, s. 468; nr 31, s. 483–484.

Przedstawienie przepisów budowlanych i porad dotyczące zdrowia i higieny. Omówienie metod postępowania z dziećmi. Rola szkół i ochronek w rozwoju dziecka. Zasady pielęgnacji chorych i kobiet w położu. O konieczności zakładania szpitali.

[edukacja zdrowotna, ochronki, zdrowie i higiena]

LXXXVI/207. *Złote reguły dla rodziców i wychowawców*, „Posiew” 1913, nr 36, s. 566.

Porady w kwestii wychowania dzieci. Znaczenie cierpliwości i konsekwencji w stosowaniu środków wychowawczych. Rola religii w rozwoju moralnym dziecka.

[kary i nagrody, metody wychowania]

LXXXVI/208. *Kursy handlowe w Szymanowie*, „Posiew” 1913, nr 40, s. 629–630.

O popularności kursów handlowych. Biegłość w podstawowych działaniach matematycznych oraz umiejętność czytania i pisania jako konieczny warunek edukacji zawodowej. Program nauczania zakładu, oprócz przedmiotów zawodowych, zajęcia praktyczne i wycieczki.

[edukacja zawodowa, program nauczania]

LXXXVI/209. *Prawda i uszanowanie w wychowaniu*, „Posiew” 1913, nr 42–43, s. 667–668.

Znaczenie prawdy w rozwoju moralnym dziecka. Postulat wzajemnej uczciwości i unikania kłamstw w relacji dzieci i rodziców. Wartość wychowywania dzieci w szacunku dla innych.

[metody wychowania, rodzina, wychowanie moralne]

LXXXVI/210. J. Rychliński, *Nie ustawajmy w pracy*, „Posiew” 1913, nr 46, s. 723.

Wartość doskonalenia moralnego. Rola literatury i czasopism religijnych w rozwoju dzieci i młodzieży. Postulat popularyzacji czytelnictwa.

[czytelnictwo, wychowanie w rodzinie]

- LXXXVI/211. *Ochrona dzieci od zgubnych nałogów*, „Posiew” 1913, nr 46, s. 726.
Zaniedbanie dzieci jako przyczyna demoralizacji. O znaczeniu kar cielesnych w zapobieganiu kłamstwom i kradzieży.
[kary i nagrody, metody wychowania, niedostosowanie społeczne i przestępczość]
- LXXXVI/212. *Strzeżmy się złych pism i książek*, „Posiew” 1913, nr 49, s. 770–771.
Znaczenie literatury w rozwoju intelektualnym i moralnym. Konieczność sprawowania przez rodziców kontroli nad doбором lektur dzieci.
[czytelnictwo, wychowanie moralne]
- LXXXVI/213. *Szanujcie wiek*, „Posiew” 1914, nr 2, s. 18–19.
O potrzebie szacunku młodego pokolenia wobec starszych. Krytyka zachowań, uznanych za przejaw zarozumiałstwa i buty młodzieży.
[niedostosowanie społeczne i przestępczość]
- LXXXVI/214. Jakub Spustek, *Ze wsi Raków, pod Tarnogrodem*, „Posiew” 1914, nr 5, s. 76; nr 6, s. 92–93.
List zawierający ubolewania nad demoralizacją młodzieży, jej lenistwem i „bratanieniem się z Żydami”. Opis samobójstwa 14-letniego chłopca. Krytyka spożywania alkoholu i podawania go niemowlętom i dzieciom. O szkodliwym wpływie alkoholu na intelekt dzieci.
[niedostosowanie społeczne i przestępczość, przemoc wobec dzieci i młodzieży]
- LXXXVI/215. M. Floda [Adolf Małyszko], *Hańba naszego wieku*, „Posiew” 1914, nr 6, s. 90–91; nr 7, s. 101–102.
Sytuacja oświatowa Polaków w trzech zaborach. O polskim szkolnictwie wyższym w Galicji. Germanizacja szkolnictwa i życia publicznego w zaborze pruskim. Opis strajków szkolnych i przemocy władz pruskich wobec polskich dzieci. O działalności Hakaty. O znaczeniu uczenia dzieci przez matkę języka ojczystego i potrzebie rozwijania w edukacji domowej umiejętności czytania i pisania.
[germanizacja, język i autonomia narodowa w edukacji]
- LXXXVI/216. Henryk Radomiński, *List do dziewcząt na wychodźstwie*, „Posiew” 1914, nr 8, s. 114–115.
Przedruk listu, publikowanego w „Kronice Diecezji Sandomierskiej”, skierowanego do dziewcząt, które zdecydowały się na emigrację zarobkową. Zawiera wychowawcze wskazówki i praktyczne porady.
[aktywność młodzieży]
- LXXXVI/217. Stanisław Kuć, *Do matek*, „Posiew” 1913, nr 13, s. 196; 1914, nr 10, s. 150; nr 11, s. 166; nr 12, s. 182; nr 13, s. 198.

Rady dotyczące wychowania moralnego i religijnego dzieci w rodzinie. Wskazówki dotyczące troski o zdrowie i higienę dziecka.

[macierzyństwo, wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/218. Michał Kabaj, *W jaki sposób można by zapobiec biedzie i nędzy w naszym kraju?*, „Posiew” 1914, nr 11, s. 162–163.

Rola oświaty w podniesieniu jakości życia społecznego. Apel o pracę nad materialnym i moralnym dobrobytem dla dobra ojczyzny.

[oświata ludowa]

LXXXVI/219. Andrzej Wilkos, *Z Dereżni Solskiej*, „Posiew” 1914, nr 14, s. 220.

List zawierający refleksje o obowiązkach wychowawczych rodziców względem dzieci. O znaczeniu wychowania młodzieży. Ubolewania nad zachowaniami uznanymi za przejaw demoralizacji młodego pokolenia.

[niedostosowanie społeczne i przestępczość, wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/220. Stanisław Kuć, *Słowo do matek*, „Posiew” 1913, nr 32, s. 500; nr 33, s. 516; nr 44, s. 688–689; 1914, nr 16, s. 246; nr 17, s. 261–262; nr 18, s. 282; nr 28, s. 441–442; nr 29, s. 458.

Uwagi na temat troski o rozwój, kształcenie i socjalizację dziecka oraz wartości dzieciństwa. O znaczeniu edukacji instytucjonalnej, roli ochronek i szkół w procesie wychowania dzieci. Postulat zakładania ochronek na wsi oraz dbałości o szkolnictwo elementarne. O znaczeniu troski matek o wychowanie religijne i moralne dzieci, wskazówki dotyczące zakresu i metod wychowania. Rola matki w organizowaniu czasu wolnego rodziny, w tym rozwijaniu zwyczaju głośnego czytania książek. O potrzebie dbałości o właściwy strój dzieci. O specyfice wychowania dziewcząt.

[macierzyństwo, wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/221. Parafianin, *Z pomiędzy Łukowa i Radzynia*, „Posiew” 1914, nr 16, s. 252.

List zawierający informacje na temat ochronki, czytelnictwa gazet, kółek samopomocowych w parafii ulańskiej. Ubolewania nad brakiem szkoły oraz pijaństwem mieszkańców.

[oświata ludowa]

LXXXVI/222. Leokadia Sadzak, *Słowo do dziatwy*, „Posiew” 1914, nr 20, s. 309–310; nr 21, s. 325–326; nr 22, s. 345–346.

Wyjaśnienie różnych wymiarów grzechu, omówienie elementów spowiedzi świętej i ukazanie istoty Pierwszej Komunii Świętej. Przedstawienie zasad przygotowania do tych sakramentów.

[wychowanie religijne]

LXXXVI/223. *Rodzice są współpracownikami Ducha świętego*, „Posiew” 1914, nr 23, s. 358.

Rola i posłannictwo rodziców w wychowaniu dzieci. Przekonanie o predestynacji rodziców do wychowania religijnego i moralnego dzieci oraz odpowiedzialności przed Bogiem za wypełnianie obowiązków rodzicielskich.

[wychowanie religijne]

LXXXVI/224. *Dzieci w czasie wakacji*, „Posiew” 1914, nr 25, s. 386–387.

Krytyka zaniedbywania dzieci i nadmiernego wykorzystywania ich w pracach gospodarskich w czasie wakacji. Apel, by zatroszczyć się o rozwój intelektualny i duchowy dzieci oraz zadbać o zapewnianie dzieciom pasącym zwierzęta odpowiednich lektur.

[czytelnictwo, wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/225. Komendant straży ogniowej, *Przestroga dla rodziców*, „Posiew” 1916, nr 3, s. 18–19.

Zalety szkół, ochronek i żłobków oraz oddolnych inicjatyw związanych z opieką nad dziećmi. Rady dla rodziców dotyczące zapewnienia bezpieczeństwa dzieciom pozostawianym samym w domu.

[opieka]

LXXXVI/226. *O utrzymywaniu w czystości zębów i ust*, „Posiew” 1916, nr 9, s. 69.

Brak higieny jako przyczyna chorób. Porady dotyczące pielęgnacji jamy ustnej. Szkoła jako miejsce kształtowania nawyków higienicznych dzieci i młodzieży.

[zdrowie i higiena]

LXXXVI/227. *Najpewniejszy środek, aby dzieci wychować na oszustów i złodziei*, „Posiew” 1916, nr 17, s. 133.

Pobłażliwość rodziców wobec nieuczciwych zachowań dzieci wyrabia w nich relatywizm moralny i utrwała złe cechy charakteru. Surowe kary za przewinienia jako niezbędny element wychowania.

[kary i nagrody, wychowanie moralne, wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/228. Wiktor Wynimko, *Czystość – to zdrowie, brud – to choroba*, „Posiew” 1916, nr 20, s. 156–157.

Potrzeba edukacji zdrowotnej, choroby jako skutek braku oświaty. Postulat szczepienia dzieci przeciwko ospie. Porady higieniczne i wskazywanie rozwiązań ułatwiających utrzymywanie domu w czystości.

[zdrowie i higiena]

LXXXVI/229. *Matki! Strzeżcie niemowląt waszych od chorób i śmierci!*, „Posiew” 1916, nr 27, s. 213; nr 28, s. 221.

Postulat karmienia piersią. Rola zaleceń lekarza w opiece nad dziećmi. Instrukcje przygotowywania pokarmu i utrzymywania higieny oraz metody postępowania w przypadku chorób niemowląt.

[edukacja zdrowotna, macierzyństwo, zdrowie i higiena]

LXXXVI/230. *Ojciec św. do dzieci*, „Posiew” 1916, nr 28, s. 218–219.

Relacja ze spotkania papieża z dziećmi. Dzieci jako szczególne dobro i środek odnowy społeczeństwa. Znaczenie wychowania moralnego i religijnego w kształtowaniu postaw społecznych.

[wychowanie moralne, wychowanie religijne]

LXXXVI/231. *Poszanowanie i nauka pracy*, „Posiew” 1916, nr 33, s. 258–259.

Znaczenie edukacji w rozwijaniu fachowych umiejętności potrzebnych w przyszłej pracy zarobkowej. Projekt wprowadzenia do szkół zajęć praktycznych i prac ręcznych. Wartość pracy w wychowaniu.

[prace ręczne, program nauczania, wychowanie przez pracę]

LXXXVI/232. Stefan i Maria Rogulscy, *10-miesięczna Szkoła ogrodnictwa, gospodarstwa domowego i handlu*, „Posiew” 1916, nr 34, s. 268–269.

Zapewnienie dziewczętom edukacji jako obowiązek rodziców. Podkreślenie konieczności wykształcenia ogólnego i zawodowego oraz wychowania moralnego młodych kobiet.

[edukacja dziewcząt i kobiet, edukacja zawodowa, wychowanie religijne]

LXXXVI/233. *Słów kilka do kobiet polskich*, „Posiew” 1916, nr 35, s. 276–277.

Rola kobiet w wychowaniu młodego pokolenia, kształtowaniu postaw moralnych i obywatelskich. Znaczenie szkół i ochronek w edukacji i wychowaniu dzieci i młodzieży. Propagowanie czytelnictwa jako narzędzie wychowania moralnego.

[macierzyństwo, wychowanie moralne, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LXXXVI/234. *Co nam przez oświatę rozumieć należy*, „Posiew” 1916, nr 36, s. 282–283.

Rozważania nad naturą oświaty, uwagi na temat powszechnych we wszystkich warstwach społecznych dążeń edukacyjnych. Oświata jako konieczny warunek rozwoju moralnego i społecznego. Związki oświaty i wiary religijnej.

[szkolnictwo, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LXXXVI/235. *Zadanie Polki w rodzinie*, „Posiew” 1916, nr 36, s. 284–285.

Rola kobiet w wychowaniu patriotycznym dzieci i młodzieży oraz kształtowaniu postaw moralnych. Znaczenie kształcenia kobiet w zakresie prowadzenia gospodarstwa domowego.

[edukacja dziewcząt i kobiet, wychowanie moralne, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LXXXVI/236. *Czym są ochrony i jakie usługi oddają*, „Posiew” 1916, nr 37, s. 290–291.

Postulat zakładania szkół i ochronek. Znaczenie instytucjonalnej opieki, edukacji i wychowania w procesie socjalizacji dzieci i młodzieży. Rola ochronek w procesie wspierania pracy zawodowej kobiet.

[ochronki, opieka, rozwój dziecka]

LXXXVI/237. Józef Niemowa, *O potędze dobrego przykładu*, „Posiew” 1916, nr 38, s. 298–299.

Znaczenie postaw rodzicielskich w wychowaniu moralnym dzieci i młodzieży.

[rodzina, wychowanie moralne, wychowanie religijne]

LXXXVI/238. *Książka przyjacielem*, „Posiew” 1916, nr 39, s. 306.

Rola literatury w kształtowaniu postaw moralnych. Propagowanie czytelnictwa wśród dzieci i młodzieży.

[czytelnictwo, wychowanie moralne]

LXXXVI/239. *Z Tow. Gniazd Sierocych*, „Posiew” 1916, nr 39, s. 308–309.

Informacje na temat funkcjonowania TGS. Znaczenie kształcenia zawodowego w wychowaniu dzieci.

[edukacja zawodowa, opieka, wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/240. *Duch chrześcijański w rodzinie*, „Posiew” 1916, nr 42, s. 333.

Rola rodziny w społeczeństwie. Znaczenie religii w wychowaniu dzieci. Stosowanie kar jako metoda wychowania moralnego.

[kary i nagrody, wychowanie religijne, wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/241. *Henryk Sienkiewicz, jego prace i zasługi*, „Posiew” 1916, nr 44, s. 346–347.

Pośmiertne przedstawienie życiorysu i dorobku literackiego pisarza oraz przyczyn popularności jego utworów w różnych warstwach społecznych. Wpływ twórczości Henryka Sienkiewicza na kształtowanie postaw narodowych i jego rola w walce o sprawę polską za granicą.

[czytelnictwo, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LXXXVI/242. *Za przykładem prababek*, „Posiew” 1916, nr 45, s. 356–357.

Obraz kobiety w przeszłości, porównanie ówczesnych postaw ze współczesnymi. Edukacja kobiet jako symbol epoki i zagrożenie moralne. Praca jako najwyższa wartość, zwłaszcza w obliczu wojny. Rola kobiety we wspieraniu gospodarki państwowej, wychowaniu dzieci i młodzieży, organizacji przedsięwzięć dobroczynnych.

[edukacja dziewcząt i kobiet, wychowanie przez pracę, wychowanie moralne]

LXXXVI/243. *Dwa zjazdy*, „Posiew” 1917, nr 9, s. 65–66.

Informacje na tematów zjazdu PMS w Warszawie oraz zjeździe ogrodniczym. Omówienie historii i osiągnięć PMS oraz znaczenia jej reaktywacji. Rola Towarzystwa Ogrodniczego w propagowaniu gospodarności i oświaty zawodowej.

[organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

LXXXVI/244. Ludwika Życka, *Co może zrobić jedna rozumna osoba*, „Posiew” 1917, nr 11–12, s. 85–86.

Rola wychowawców w organizowaniu na wsiach lokalnych stowarzyszeń dla dzieci i młodzieży. Informacje o takiej inicjatywie oraz zasadach działania utworzonego towarzystwa. Troska dzieci i młodzieży o ochronę roślin i zwierząt.

[aktywność młodzieży, kontakt z przyrodą, wychowanie moralne]

LXXXVI/245. Z., *Zapomniana placówka*, „Posiew” 1917, nr 13, s. 96–97.

O znaczeniu Jasnej Góry w życiu religijnym i społecznym Polaków. Apel do młodzieży o wybieranie życia zakonnego. O wartości powołania zakonnego.

[wychowanie religijne]

LXXXVI/246. Rada Główna Opiekuńcza, *Do Rad Opiekuńczych Powiatowych i Miejscowych*, „Posiew” 1917, nr 15, s. 109–110.

Apel o wspieranie działań opiekuńczo-wychowawczych wobec dzieci poszkodowanych w wyniku działań wojennych. O formach działań opiekuńczych. Opieka nad dziećmi jako forma działań na rzecz odbudowy ojczyzny.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

LXXXVI/247. *Wielka sprawa*, „Posiew” 1917, nr 22, s. 165.

Działalność Rady Głównej Opiekuńczej na rzecz opieki nad dziećmi. O kweście „Ratujcie dzieci”, zebranych pieniądzech i ich rozdysponowaniu na instytucje opieki nad sierotami, ochronkami, pomoc medyczną dla dzieci.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, opieka]

LXXXVI/248. A.T., *Choroby skrofuliczne u dzieci*, „Posiew” 1917, nr 22, s. 167–168.

Omówienie przyczyn skrofulozy oraz zasad leczenia i opiekowania się w domu dzieckiem dotkniętym tą chorobą.

[zdrowie i higiena]

LXXXVI/249. „Dom Rodzinny”, *Matki uczcie córki skromności*, „Posiew” 1917, nr 23, s. 173–174.

O potrzebie wychowania córek przez matkę w skromności i bogoboju. Krytyka płochości dziewcząt, troski o wygląd, nadmiernej pewności siebie.

[edukacja dziewcząt i kobiet]

LXXXVI/250. *Trzeba by coś na to poradzić*, „Posiew” 1917, nr 23, s. 173; nr 24, s. 181.

Krytyka obciążania dzieci wiejskich nadmierną ilością obowiązków gospodarskich. Uciążliwość pasionki, zabierającej dzieciom czas, który powinien być przeznaczony na edukację. O potrzebie troski o zakładanie bibliotek i organizowanie wśród dzieci i młodzieży na wsiach kółek samokształceniowych.

[przemoc wobec dzieci, samokształcenie/samowychowanie]

LXXXVI/251. *Nowe seminaria nauczycielskie*, „Posiew” 1917, nr 25, s. 190.

Informacje o otwarciu w Siedlcach pod patronatem PMS czteroletniego seminarium męskiego kształcącego chłopców na nauczycieli ludowych. Omówienie odezwy wydanej przez Zarząd Siedleckiego Koła Okręgowego organizacji.

[edukacja zawodowa, organizacje oświatowe i kulturalno-oświatowe]

LXXXVI/252. M.Z., *Jeszcze w sprawie dziatwy*, „Posiew” 1917, nr 26, s. 199–200.

List dotyczący potrzeby większej troski o zapewnienie opieki, wychowania i kształcenia dzieci. O wartości życia młodego pokolenia w życiu narodu. Znaczenie wykształcenia wychowawczyń i informacje o kursach dla ochroniarek. Przekonanie, że szkoły dla ochroniarek powinny kształcić w duchu katolickim i narodowym.

[ochronki, opieka]

LXXXVI/253. *Ognisko rodzinne*, „Posiew” 1917, nr 28, s. 213.

Rodzina jako mała ojczyzna. O potrzebie propagowania postaw patriotycznych w środowisku domowym.

[wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LXXXVI/254. *Dlaczego w lecie tak wiele dzieci umiera?*, „Posiew” 1917, nr 30, s. 229–230.

O chorobach niemowląt i małych dzieci. Zalecenia dotyczące żywienia i higieny. Krytyka niehigienicznych i szkodliwych praktyk w opiece nad dziećmi, w tym stosowania powi-
jaków. O wartości życia dziecka.

[choroby i śmiertelność, zdrowie i higiena]

LXXXVI/255. *Szkoła żeńska ogrodnictwa, gospodarstwa domowego i handlu oraz ogólnokształcąca*, „Posiew” 1917, nr 30, s. 231–232.

Informacje na temat działalności szkoły, założonej w 1916 r. przez Stefana i Marię Rogulskich w Strudze pod Warszawą. Omówienie warunków przyjęć, zasad i czasu trwania nauki, przedmiotów nauczania.

[edukacja zawodowa]

LXXXVI/256. *Szkoła dla pracowników spółek sklepowych*, „Posiew” 1917, nr 33, s. 255–256.

Zapowiedź otwarcia w Ołtarzewie pod Warszawą szkoły dla pracowników sklepowych. O warunkach przyjęć, kosztach i zakresie edukacji.

[edukacja zawodowa]

LXXXVI/257. *Szkoła gospodarczo-warzywnicza w Życzynie*, „Posiew” 1917, nr 37, s. 288.

Warunki przyjęć córek włościan na kurs nauki gospodarstwa oraz na kurs specjalny kształcący nauczycielki szkół gospodarskich, który został zorganizowany przez szkołę gospodarczo-warzywniczą w Życzynie.

[edukacja zawodowa]

LXXXVI/258. *Seminarium dla nauczycielek początkowych w Mińsku Mazowieckim*, „Posiew” 1917, nr 39, s. 303.

Informacja przekazana przez ziemianki z powiatu mińsko-mazowieckiego o uruchomieniu 15 września 1917 r. czteroletniego seminarium dla nauczycielek ludowych w Mińsku Mazowieckim. Apel o zgłaszanie się dziewcząt włościańskich, które ukończyły cztery klasy szkoły ludowej lub otrzymały odpowiednie wykształcenie w ramach edukacji domowej.

[edukacja zawodowa]

LXXXVI/259. *Oddanie szkolnictwa władzom polskim*, „Posiew” 1917, nr 39, s. 303.

Informacja o porozumieniu władz niemieckich z Tymczasową Radą Stanu o przejęciu przez władze polskie zarządu nad szkolnictwem ludowym, średnim i wyższym. Dane dotyczące nowej ustawy szkolnej i reorganizacji władz oświatowych.

[szkolnictwo]

LXXXVI/260. *Jubileusz Instytutu Głuchoniemych*, „Posiew” 1917, nr 43, s. 336.

O zasługach ks. Jakuba Falkowskiego w organizacji opieki nad osobami głuchoniemymi. Informacje na temat działalności Instytutu, umiejętnościach i pracy jego absolwentów.

[pedagogika specjalna]

LXXXVI/261. W[itold] Czeczott, *Jaka korzyść z czytania?*, „Posiew” 1918, nr 2, s. 10–11; nr 3, s. 19–20; nr 4, s. 27–28; nr 5, s. 36; nr 6, s. 41–42; nr 7, s. 51–52; nr 8, s. 57; nr 9, s. 67–68; nr 10, s. 75.

Ocena szkolnictwa elementarnego na wsiach i w miastach i jego znaczenie dla budowania niepodległego państwa. O wartości edukacji w ojczystym języku. Rola rodziców, ochronek i szkoły w wychowaniu i kształceniu dzieci. Opinie na temat samokształcenia człowieka przez całe życie oraz znaczenia czytelnictwa książek i prasy w zdobywaniu wiedzy o świecie. Informacje o książkach uznanych za wartościowe i niewłaściwe, przestrogi przed publikacjami, które zdaniem autora prowadzą do demoralizacji. Krytyka wydawców i księgarni prowadzonych przez osoby pochodzenia żydowskiego.

[czytelnictwo, samokształcenie/samowychowanie]

LXXXVI/262. *Dzieje Filomatów*, „Posiew” 1918, nr 2, s. 11–12; nr 4, s. 28–29; nr 5, s. 35–36; nr 6, s. 42–43; nr 7, s. 50–51; nr 8, s. 58–59.

Omówienie dziejów Towarzystwa Filomatów, przedstawianego jako wzór postawy młodzieży aktywnej patriotycznie i społecznie. Formy i cele działalność Filomatów, jej najbardziej zasłużeni członkowie. Etos organizacji i dziedzictwo idei Filomatów w XIX i na początku XX w. O potrzebie aktywnej postawy młodzieży w warunkach dążeń Polaków do odbudowy niepodległego państwa.

[aktywność młodzieży]

LXXXVI/263. Jan Suchowiak, *Nasz Pestalozzi*, „Posiew” 1918, nr 3, s. 20.

O zasługach Jakuba Falkowskiego, organizatora opieki nad dziećmi głuchoniemymi. Porównanie Falkowskiego do szwajcarskiego pedagoga Jana Henryka Pestalozziego.

[nauczyciel/pedagog]

LXXXVI/264. *Budźmy w dzieciach zamiłowanie do wszystkiego co ojczyste!*, „Posiew” 1918, nr 4, s. 25–26.

Rola rodziny, a zwłaszcza matki, w budzeniu uczuć patriotycznych wśród dzieci. Zadania matki w przekazywaniu wiedzy o kulturze i historii ojczystej.

[macierzyństwo, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LXXXVI/265. Maria Suchorzewska, *Pogadanki katechizmowe dla Matek Chrześcijańskich*, „Posiew” 1918, nr 10, s. 75–76; nr 11, s. 84; nr 14, s. 106–107.

Wskazówki dotyczące wychowania religijnego dzieci. Znaczenie wartości religijnych w kształtowaniu norm postępowania. O potrzebie troski matek o wychowanie moralne dzieci.

[macierzyństwo, wychowanie moralne, wychowanie religijne]

LXXXVI/266. Antoni Julian [Nowowiejski], *List Pasternski na Post Wielki 1918 rok*, „Posiew” 1918, nr 11, s. 81–82; nr 12, s. 89–90.

Rozważania o wychowaniu młodego pokolenia w środowisku rodzinnym. O odpowiedzialności rodziców wobec Boga i ojczyzny za wychowanie dzieci. Rola szkoły w kształceniu i wychowaniu. Działalność Kościoła katolickiego na rzecz edukacji. Przekonanie, że księża w szkole powinni pełnić rolę nauczycieli, duchowych przewodników i patronów. Apel do wiernych o wychowanie dzieci dla ojczyzny oraz w duchu nauk „nieomyślnego Kościoła katolickiego”.

[wychowanie moralne, wychowanie religijne, wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/267. *Czegośmy żądać powinni od nauczycieli*, „Posiew” 1918, nr 15, s. 113–114.

Apel do gospodarzy wiejskich o wspieranie powszechnej edukacji elementarnej oraz troskę o kształcenie nauczycieli, postulowane przez Zrzeszenie Nauczycielstwa Polskich Szkół Powszechnych. Przekonanie, że edukacja powinna być prowadzona w duchu religijno-narodowym. Zdaniem autora nauczyciele szkół wiejskich powinni prowadzić edukację w duchu katolickim.

[edukacja elementarna]

LXXXVI/268. *Gdzie głowa – a gdzie rozum*, „Posiew” 1918, nr 16, s. 122–123.

O potrzebie uczenia się przez całe życie, roli edukacji szkolnej, czytaniu książek i prasy. O znaczeniu łączenia wiedzy z wiarą religijną.

[czytelnictwo, samokształcenie/samowychowanie]

LXXXVI/269. *Duszę ratować i koniecznie zbawić trzeba*, „Posiew” 1918, nr 17, s. 130–131.

O szczególnej roli matki w rodzinie chrześcijańskiej. Rola wychowania religijnego w rodzinie. Znaczenie modlitwy w życiu dorosłych i dzieci.

[wychowanie religijne]

LXXXVI/270. *Co mówi św. Karol Boromeusz o obowiązkach rodziców?*, „Posiew” 1918, nr 18, s. 137–138.

O zasadach wychowania religijnego dzieci w świetle nauk św. Karola Boromeusza. Znaczenie wpajania właściwych postaw moralnych oraz przygotowania do przyjmowania sakramentów i uczestnictwa w praktykach religijnych.

[wychowanie moralne, wychowanie religijne]

LXXXVI/271. *Wydział opieki nad dziećmi*, „Posiew” 1918, nr 22, s. 169–170.

Informacje o przyjętych przez polski rząd obowiązkach wobec dzieci i zadaniach powołanego Wydziału Opieki nad Dziećmi w Ministerstwie Zdrowia i Opieki Społecznej.

[opieka]

LXXXVI/272. *Matkom ku rozwadze*, „Posiew” 1918, nr 24, s. 185–186.

Rola matki w wychowaniu religijnym, moralnym i patriotycznym dzieci. Znaczenie kształtowania właściwych postaw dzieci jako działalność „Matki-Polki” na rzecz dobra ojczyzny.

[wychowanie moralne, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LXXXVI/273. *Dla Ojczyzny (Słówko do kobiet)*, „Posiew” 1918, nr 25, s. 193–194; nr 26, s. 201–202.

O różnych formach poświęcenia kobiet wobec ojczyzny. Wartość macierzyństwa, wychowanie moralne i religijne dzieci jako formy realizacji powinności kobiety w odrodzonej Polsce. Patriotyczny wymiar pieśni narodowych i religijnych; o potrzebie uczenia ich dzieci przez matki. Apel do kobiet o podjęcie opieki nad dziećmi osieroconymi. Znaczenie udziału kobiet w związkach i stowarzyszeniach.

[macierzyństwo, wychowanie patriotyczne i obywatelskie]

LXXXVI/274. Adolf Małyszko, *Oświata i ziemia*, „Posiew” 1918, nr 28, s. 217–218.

Znaczenie powszechnej oświaty i obowiązku szkolnego. Krytyka szkoły rosyjskiej i podkreślenie roli polskiego szkolnictwa w budowaniu niepodległego państwa. Dane liczbowe dotyczące oświaty ludowej, seminariów nauczycielskich, liczby nauczycieli.

[oświata ludowa, szkolnictwo]

LXXXVI/275. W.G., *Obowiązki kobiety w obecnym czasie*, „Posiew” 1918, nr 31, s. 242–243; nr 32, s. 250–251, nr 33, s. 258–259; nr 34, s. 266–267.

Wychowanie religijne i wychowanie narodowe dzieci jako najważniejsze zadanie kobiety. O znaczeniu przekazywania dzieciom wiedzy o historii ojczyzny. Obowiązek kobiet – wspieranie mężów i braci w działalności społecznej. O potrzebie zdobywania wiedzy na temat prowadzenia gospodarstwa kobiecego i wspieraniu córek w zdobywaniu umiejętności potrzebnych gospodyniom. O wartości kształcenia rolniczego.

[macierzyństwo, wychowanie patriotyczne i obywatelskie, wychowanie w rodzinie]

LXXXVI/276. W.G., *Jak pracować dla Ojczyzny*, „Posiew” 1918, nr 35, s. 273–274; nr 36, s. 281.

Troska o rozbudowę oświaty jako forma działań patriotycznych i obywatelskich. Przedstawienie jako wzór Czechów, którzy dzięki pracowitości i trosce o oświatę wzmocnili jakość życia społecznego. Ochronki, szkoły ludowe, czytelnie i obowiązek szkolny w Czechach. Osiągnięcia Czechów w rozwijaniu życia gospodarczego, w tym rolnictwa, propagowaniu oszczędności i gospodarności oraz rozbudowie kształcenia zawodowego. Apel do Polaków o naśladowanie Czechów.

[oświata ludowa, polityka oświatowa]

LXXXVI/277. W.G., *Podnieśmy naukę rzemiosł*, „Posiew” 1918, nr 37, s. 289–290.

Apel do młodzieży rzemieślniczej dotyczący podnoszenia kwalifikacji zawodowych. Znaczenie jakości pracy młodzieży dla odbudowy kraju zniszczonego przez zaborcę i wojnę.

[edukacja zawodowa]

LXXXVII. „Praca”

Warszawa 1911

tytuł poprz. CXXXVI. „Wolny Głos”

tytuł nast. LXIV. „Nasze Drogi”

LXXXVII/1. W. Władysławski, *Gruźlica, nędza a „święto kwiatka”*, „Praca” 1911, nr 2, s. 8–10.

Krytyka akcji dobroczynnej, której celem było wsparcie Towarzystwa Przeciwgruźliczego i popularyzacja jego działalności w szerokich kręgach społeczeństwa. Zdaniem autora właściwą formą upowszechniania działalności tej organizacji byłyby akcje oświatowe – odczyty, pokazy, wystawy, broszury, ilustracje poglądowe etc. Informacje na temat biedy i fatalnych warunków mieszkaniowych jako przyczyny rozprzestrzeniania się gruźlicy.

[instytucje i organizacje społeczne dla dzieci i młodzieży, zdrowie i higiena]

Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego
90-237 Łódź, ul. Jana Matejki 34A
www.wydawnictwo.uni.lodz.pl
e-mail: ksiegarnia@uni.lodz.pl
tel. 42 635 55 77

Tom [...] przygotowano z należytą starannością metodologiczną. Przyjęte cezury chronologiczne są zasadne. Za datę początkową przyjęto 1905 rok, w którym miały miejsce znamienne wydarzenia polityczne w Rosji, ale także oświatowe, związane ze strajkiem szkolnym w Królestwie Polskim. Końcowa data to 1918 rok, czyli odzyskanie przez Polskę niepodległości. Okres ten obfitował we wzmożoną aktywność oświatową. Była ona wynikiem poznawania psychologii dziecka oraz zmiany w podejściu do wychowanka i ucznia [...]. Powstał ważny dla pedagogiki nurt Nowego Wychowania, którego przedstawiciele propagowali swobodny rozwój dziecka i jego aktywność. W tym czasie pojawiały się publikacje popularyzujące dokonania w tym zakresie. Miejscem przekazu nowej wiedzy stawała się też prasa [...]. Podjęte badania [...] mają ogromną wartość poznawczą, a dla badacza stają się przewodnikiem w poszukiwaniach tematycznych. Niniejsza praca ukazuje rzeczywistość początku XX wieku w Królestwie Polskim, obrazuje zainteresowanie przedstawicieli różnych dziedzin wiedzy zagadnieniami oświatowymi, dokumentuje dorobek kulturowy tego czasu. [...] W dotychczasowych prasoznawczych publikacjach bibliograficznych brakuje danych odnoszących się do ujęcia adnotowanego w odniesieniu do zagadnień edukacyjnych. Ta pozycja wypełni więc tę lukę.

Z recenzji prof. Janiny Kamińskiej

 **WYDAWNICTWO
UNIwersYTETU
ŁÓDZKIEGO**

 wydawnictwo.uni.lodz.pl

 ksiegarnia@uni.lodz.pl

 (42) 665 58 63

Książka dostępna również
jako e-book

ISBN 978-83-8331-204-0

9 788383 312040